Universidad de Deusto
Biblioteca

OPERA
DIVI
IOANNIS
CHRISOSTO

TOM. III.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vidaburu. fol. 60. col. 3.ª
13

TOMVS TERTIVS

OPERVM DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI,
Archiepiscopi Constantinopolitani, ea continens, quibus euangelium beati Ioannis explicatur. Rursus homilias iuxtà pias ac doctas in Acta apostolorum cum aliis aliquot.

Horum omnium elenchum, versa pagina, reperies.

RESIDE
SAN SEBASTIAN

APVD HVGONEM ET HAEREdes Aemonis à Porta: Anno domini,

1543

Cum priuilegio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ELENCHVS OPERVM Tomi tertij.

Commentariorum Chrysostomi in euangelium Ioannis Homiliæ.LXXXVII. 4.A.

HOMILIAE ALIQVOT IN IOANnem secundum ordinem capitum.

Ex cap.1.De fide in Christo,homilia. 89.H.
Ex eodem,De diuo Ioanne Baptista,homilia. 90.B.
Ex cap.2.Contra Iudæos,Gentiles,& hæreticos sermo, de euangelio,Nuptiæ factæ sunt,&c. 91.A.
Ex cap.4.in illud, Veniet hora, quando veri adoratores adorabunt patrem, in spiritu & veritate, homilia. 92.C.
Ex cap.11.De Lazaro resuscitato,homilia. 92.G.
Ex cap.15.in illud,Vos amici mei estis,si feceritis, quæ mando vobis:homiliæ duæ. 92.L &.93.E.

QVAE SEQVVNTVR, SVBIECImus, vt ad iusti voluminis [illegible]nitudinem tomus excresceret:

In Acta Apostolorum homiliæ LV. 93.M.
De laudibus sancti Pauli homiliæ.VIII. 172.A.
In commemoratione sancti Pauli,de charitate sermo. 180.H.
De ferendis reprehensionibus, & conuersione Pauli, homilia. 181.C.
De proditore & mysteriis cœnæ dominicæ, in quinta feria passionis sermones.VI. 183.M.
De proditione Iudæ,homilia. 186.E.
De latrone,sermo. 188.C.
De cruce & latrone,homiliæ duæ. 188.H.
De cruce dominica. 190.M.
De resurrectione,homiliæ.IX. 192.A.
De ascensione domini,sermo. 197.B.
De pentecoste sermo. 198.I.
De spiritu sancto,sermo. 199.M.
De sancto & adorando spiritu. 201.G.
De fide, & lege naturæ, & sancto spiritu, sermo. 204.K.
De trinitate sermo. 206.G.
De eucharistia in Encæniis. 208.K.
De præmiis sanctorum, diuersisq; honoribus Apostolorum, & de gehenna si sit, & vbi sit sermo. 209.D.
De martyribus sermones.II. 210.A.
De beato Philogonio oratio. 211.B.
In Iuuentium & Maximum martyres sermo. 212.K.

FRANCISCI ARETINI, IN DIui Ioannis Chrysostomi episcopi Constãtinopolitani commentarium super Ioannis euãgelio,ad clarissimum virum Cosmum Medicen Florẽtinum,præfatio.

COmmunis ferè omnium opinio est, Cosme vir clarissime, superiores & longè à memoria nostra remotas ætates, omniũ virtutum genere nostram superasse, nec vllum nũc inueniri quem maioribus illis comparare possimus:in qua sententia multitudinem esse mini mè miror,cuius id ingenium est, vt audita visis,& vetustissima quæque maiora arbitretur. Quod autem viri graues & doctrina, & rerũ vsu exerciti idem sentiant,hoc ego quàm iniquissimo animo ferẽdum censeo.Non tamen is sum, qui negem maiori clarorum virorum copia illa tempora floruisse,assentior sanè, libenter ob meam in seculum nostrũ pietatem (si cõmodè possem)negaturus. Non enim mihi ita fastidio sunt homines mei,vt neminem illis profitear comparandum, vt plerique obstinata assertione contendunt, malè de seculi sui hominibus meriti, quibus partim qui viderint,partim qui consuetudine deuinctos habuerint,nonnullos qui beneficos in se experti sint,fauere profectò deberent,vt etiam si nõ omnino id sentirent, tẽpora tamen sua amore complecti, & pro viribus extollere videren tur.Est enim, vt sentio, bene instituti hominis temporum suorum bonis delectari: & si quem videant virtutibus præcellere, tãtò eos maiori admiratiõe & laudibus prosequi, quãtò inter paucos eius virtus clarior apparet. Et profectò si ætatem nostram non malignè, nõ inuidè considerare voluerimus, viros clarissimos habuit habetq; , quos siue magnitudine animi, siue sapientia, siue rerum gestarum gloria, siue magnificentia, siue rerum publicarum administratione:si nõ præferre, ausim tamen maioribus comparare,vnde non minora virtutis exempla,quàm à maioribus illis nobis proponerentur. Quod licèt non huius loci,neque propositi sit in præsentia disquirere: paucos tamen attingam, ne videar velle quidem,quos tamen laudare possim, non habere. Quid enim de Martino quinto dicã, qui cùm primùm ad summum est põtificatum assumptus, imbecillimum, & variis casibus agitatũ ecclesiæ statum,& diuturnum schisma ita sedauit,ita in vnum corpus redegit, vt ex maximis perturbationibus & procellis,in tranquillissimum portum tanti gubernatoris peritia periclitantem Petri nauiculã appulerit? Quid ad clarissimũ principem Nicolao quinto defuit?cuius tempora etsi breuissima, quantulacunque tamen, in hac nostra inferiori Italia Augusti paci contulerim,cuius ductu & auspicio,vt vrbs Romã, ita & Romana lingua renouata est, quem nisi tam repẽtè inuida mors è medio sustulisset, non minus quàm Augustus vrbem è lat[illegible]itia marmoream reliquisse gloriari potuisse. Quid Pio secundo pietate par? verè inquam pio,qui vt commissæ sibi ecclesiæ & Christianæ religioni consuleret, inualido & imbecillo corpore nullum recusauit laborem. Quid Alphonsum Arragonum regem memorem,qui vt maximo animo Siciliæ sibi regnum vendicauit,ita & quoad vixit, & sapientia, & auth[illegible]ritate incredibili id rexit, & tutatus est? Quid Franciscum Sphortiam? nónne cuiuis veterum imperatorum iure connumerabis, cuius tu nominis & gloriæ Cosme vel in primis author fuisti? Neque enim te vllo pacto tacere aut possũ,aut debeo: tu enim vnus es,quem in priuata fortuna cuiuis maiorum non æquandum modò, sed longè præferendum contenderim. Tu vnus es quem vnicè admirari, de quo maximè gloriari possim?: tu vnus multorum simul laudes cõplexus es, Pompei authoritatem & gloriã,Catonis seueritatem,Luculli magnificentiam, Crassi, sed in meliores vsus, diuitias,summam præterea in immortalem deum religionem. Extant clarissima pietatis tuæ & in deum, & in patriam monumenta,extant innumera & in priuatos homines beneficia:longè plura suspicor,quibus tacita tecum conscientia lætaris, quæ indigentibus dei seruis,innuptis virginibus,reliquis pietatis operibus tam larga dextra exhibes,vt secundum domini præceptum, nesciat sinistra.Et tamen indies magis atque magis diuitiæ abundant,crescunt,exuberant, centuplũ accipietis,inquit. Et meritò quidẽ. Cui enim potius credendæ sunt,quàm qui & sciat,& velit quamliberalissimè distribuere? Iure igitur summi dei clementia, in clarissima Italiæ ciuitate,in summa & authoritate, & amore omnium te principem cõstituit: & vt Cicero-

Matt.6.a
Ibid.19.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gnem Italia,ita ciues te tui in patriam, ſummo omnium conſenſu,ab exilio reportarunt. Vbi tot annos in tranquilliſſima pace,in omnium admiratione filiis paternam imaginem,virtutemq; reuerẽtibus indolis eximiæ tot propinquis,tot amicis munitus,ſumma cũ laude conſenuiſti:vbi te omnes patrem patriæ & loquũtur,& ſentiunt: vbi vt Demoſthenem ferunt Athenienſes populi,ita tu & principum,& rerum publicarum pro arbitrio tuo habenas ſæpenumero moderatus es, vt nemo ſit, qui ſapientiam, qui virtutem, qui ingenium tuum nõ admiretur: vt & vbi clarorum principum nomẽ peruenire non potuit,ibi tuum celeberrimum habeatur, atque te[illegible]nſummatiſſimũ virũ reddas Inter publica[illegible] grauiſſimas occupationes ſi quid otii datur,id omne liberali
H menſæ,hoc eſt ſtudiis,& diuinis impendis lectionibus,quibus animus eruditur,oblectatur, paſcitur,veram concipit beatitudinem. Hæc & alia plura cùm de præſtantia tua iam diu acciperem,accuſabã ſinẽ fortunam meam: cui talem virũ videre,& colere non licebat: quod ergo vnum in primis deſiderabã votis meis, humanitate incredibili audiſti: iuſſiſti Florentiam venirem,veni,te viſitaui,vt filium acceperem,ſpem bonam dediſti.Sed cùm inter loquẽdum abs te acciperem,quantopere in Ioannis Chryſoſtomi commentario ſuper Ioannis euangelio,quem nuper rudi & inemẽdato ſtylo traductum,R. patri Ioanni epiſcopo Attabitenſi dederam,delectarere,incredibilem cepi voluptatem, aliqua ex parte tuæ in me benignitati ſatis facturum ratus. Itaque cùm primum Romam redirem, me ei vltimam manũ imponere,& clariſſimo nomini tuo inſcribere pollicitus ſum.Primam igitur eius partem, cuius Græcum exemplar penes me eſt,pro ingenioli mei viribus emendaui, quam,dum reliquum & inueniam & abſoluam,viſum eſt interea ad præſtantiam tuam mittere,vt me pollicitationis meæ memorem intelligas opus enim permagnum eſt,& tempore indiget.Et licẽt in librorum præfationibus authorum laudes colligi ſoleãt,eas tamẽ in præſentia prætermittere ſtatui:nõ quin latiſſimus in Chryſoſtomo(ſiue doctrinã, ſiue mores intueri velimus)cõmẽdationis cãpus pateat, vt etiã infanti linguæ vberrimã dicẽdi materiã præſtare K poſſit: ſed cùm ad te virum præſtantiſſimum dirigatur,nolui tantum mihi tribuere, vt ea oſtendam quæ tibi longè quàm mihi erãt clariora.Cognoſces vim hominis, cognoſces doctrinam,cognoſces mores: quorum pleroſq;, vel omnes potius in te cognoſces. Non tamẽ is ſum,qui non intelligã,quantum Chryſoſtomo dignitatis:quantum ſplendoris imbecillis interpres abſtulerit: ſed vtcunque ſententias tamen me aſſecutum ſpero. Accipias ergo,qua ſoles humanitate hanc æditionem, quam ego tam libenter exhibeo: vt ſi gratum tibi fuiſſe intellexero,maximum abs te beneficiũ me accepiſſe exiſtimem. Nec me mediocriter & ad hanc perficiendam,& alia aggredienda Coſmus lector hortabitur.

A

DIVI IO-ANNIS CHRYSOSTOMI EPIſcopi Conſtantinopolitani commentarij ſuper Ioannis euangelium prologus: Frãciſco Aretino interprete.

QVi agonum certamina ſpectare cõ ſueuerunt,cùm inſignem quempiã athletam, & coronis plurimis donatum,vnde profectum intelligunt,omnes certatim concurrũt, vt eius luctas, artemq; & corporis robur conſpicentur: & videri quidem nonnunquàm vniuerſum theatrũ licet, multis hominum milibus inundans, qui & corporis & animi oculos penitus intendant, vt nihil eorum,quæ in ipſo aguntur ſpectaculo,ſe prætereat. Tum ſi quis præſtãti ingenio muſicus aduentauerit, non minori ſtudio idẽ ipſi
B habent negotiis,& ſæpenumero neceſſariis & vrgentibus,non minori ſtudio aduolant, ſedentq; incredibili cantus plauſuſq; accipiendi cupiditate, & de vtriuſque præſtantia inter ſe diſputant.Et hæc quidem multi.Qui autem rhetorum callent rationes, ipſi quoque in ſophiſtis hoc idem contendunt. Quippe & in his ſpectacula ſunt,auditores,plauſus, ſuffragia, & inquiſitiones eorũ, quæ dicuntur diligentes.Quòd ſi rhetorum, tibicinũq;, ac athletarum & ſpectatores,& auditores eadem conſident attentione,quantum nobis ſtudij,quantum diligẽtiæ,ſi rectè iudicabimus,adhibendum erit:non in tibicinis,neque ſophiſtæ,aut gladiatoris,ſed viri è cœlo vocẽ tonitru clariorem proferẽtis ſpectaculo,qui vniuerſum orbem ſuo clamore cohibuit,comprehendit,implicuit, non nimio quidem,ſed diuinæ gratiæ exuberantia, quæ ab eius lingua affatim emanauit.Et quod mirum ſit,tantus clamor non aſper,non iniucundus, ſed omni muſica harmonia ſuauior,quo nil auditorũ aures poſſet vehementius demulcere.Huc accedit,quòd ſanctiſſimus, quòd admirationis plenus,arcana redundans ſapiẽtia, qui tot tantaq; confert bona,vt qui diligenter & accura
C tè eum accipiunt & obſeruant,non iam homines,& terræ incolæ habendi ſint,ſed ſuper omnia huius ſeculi bona collocentur in angelorum conſeſſu:neque aliter ter
Marc.3.b ram,quàm cœlũ habitãt.Tonitrui enim filius eſt Chriſto dilectiſſimus,colũna omnium quæ in orbe ſunt eccleſiarum,qui cœli claues habet,qui Chriſti calicem bi-
Ioan.21.f bit,& baptiſmatis aqua ablutus eſt, qui ſuper pectus domini multa cum fiducia recubuit. Hunc nos in præſentia aggredimur,qui neque fabulas effingit, neque perſonatus incedit:Non enim huiuſmodi loquitur, neq; ſuggeſtum aſcendit,aut orcheſtram ſupplodit,aut aureo ornatur veſtimento:ſed ſtola puriſſima amictus progreditur.Chriſtus nanque indutus nobis oſtẽditur,pedes calceatus decoros in euangelij pacis præparatione, zona non pectus,ſed lumbos præcinctus:non ex purpurea pelle,neque deaurata,ſed veritatis decore intexta,atque diſtincta.Talis in præſentia Ioannes nobis offertur, nullã neque ſimulationem,neque fabulam afferens, quę longè ab eo abſunt:ſed nuda & aperta fronte,nudam & apertam annunciat veritatẽ.Neque aliũ ſe verbis,aliũ reipſa,ſpecie,aſpectu,voce perſuadendo exhibet:neq; inſtrumentis indiget,vt cithara,lyra,& huiuſmodi:ſed omnia lingua operatur,omni citharœdo,omni muſica ſua-

D uius,vtiliusq; procinẽs.Eſt enim ei proſcænium vniuerſum cœlum,theatrũ orbis terræ, ſpectatores auditoresq; omnes angeli,& quicunque homines & angeli ſunt,aut fieri deſiderant: quippe hi duntaxat hanc proculdubio poſſunt harmoniã exaudire,eamq; re oſtendere,tales ſe auditores quales oportet exhibẽtes. Siquidẽ alij omnes non ſecus ac infantes,audiunt quidem, non tamen audita intelligunt,& placentulis,& puerilibus ludis intenti,in deliciis,opibus,potentia,vẽtri viuentes, verba interdum accipiunt:verùm nihil inde magnificum,nihil altũ decerpunt,lateritiæ prorſus & luto inhærent. Huic autẽ Apoſtolo ſupernæ affuerũt virtutes,eius animæ pulchritudinẽ ſapientiam,& ſpeciem virtutis admirantes, per quam ipſum ſimũl hauſit Chriſtũ, & ſpiritualem cõſecutus eſt gratiã.Etenim tanquam lyrã quandam preciоſis lapidibus,auroq; diſtinctam,aureo plectro adhibito:ſic ſuã ſibi animam exõrnando effecit, vt per eũ magnum & altum ſpiritum perſonaret.Quemadmodum igitur nec piſcatoris eſſe[illegible]que filij Zebedæi,ſed eius qui arcana myſteria intelligat, hãc pulſare lyrã,ſic ei ſummã
E præſtemus attentionẽ.Nihil enim nobis humanũ,ſed à ſpiritus ſancti profundis & abditis theſauris omnia proloquitur, quæ neq; angeli priusq; hic diceret,nouerunt. Nanque & ipſi nobiſcũ per Ioannis vocem, & per nos didicerũt,quæ cognouimus,& quod nobiſcũ beatus etiã Paulus his verbis ſignificauit:Vt innoteſcat principatibus,& poteſtatibus in cœleſtibus per eccleſiã multiformis ſapiẽtia dei.Si igitur principatus & poteſtates, Cherubinq; & Seraphin hæc per eccleſiã didicerũt,planè cõſtat ipſos angelos ſumma cũ attentione eius ſeſe auditores exhibere. Quippe idcirco non parũ honoris conſequimur,quòd nobiſcũ angeli diſcant,quę neſciũt.Quòd autem per nos,longè magis honoramur: ſed per quos, vel quales noſtrũ,nondũ diximus.Quamobrem multũ hic adhibeamus cũ æquanimitate ſilentiũ,nõ hodie aut vna dũtaxat die,ſed per omnem vitã,cũ omni tempore huiuſmodi audire bonũ ſit,& perquàm vtile. Nam ſi ea quæ in regiis fiũt domibus, cognoſcere exoptamus: vt exẽpli gratia,quid dixerit,fecerit,conſuluerit ſuper ſubditis ſuis rex,& ſæpe quę nihil ad nos attinent: quantò magis quæ à deo dicũtur,audiẽdi flagramus deſiderio, tũ maximè cùm ea ſcire noſtra plurimũ intersit? Quæ
F omnia,hìc nobis euãgeliſta accuratè explicat,cùm ipſi regi incredibili ſit amore deuinctus: imò & ipſũ in ſe loquentem contineat,audieritq; ab eo quæcũq; ipſe à patre acceperit:Vos dixi amicos,inquit, quia omnia quæ- Ioan.15.b cũque audiui à patre meo,nota feci vobis. Quemadmodũ igitur ſi quempiã è ſummo cœlo deſcendentem repentè conſpicaremur,qui arcana illa certè nobis ſe tlectarũ pollicereturomnes certatim concurremus: itidẽ & nos in præſentia faciamus. E cœlo enim vir hic nos allocutũ venit:neq; enim eſt de hoc mũdo,vt ipſe teſtatur Chriſtus,cùm inquit,Vos de mũdo non eſtis: & pa- Ibidem.c racletũ habet in ſe loquentem,& vbiq; præſentem, qui tã certè nouit dei myſteria,vt res ſuas humana anima, ſpiritũ ſanctificationis,ſpiritũ rectũ,qui nos ducit & trahit in cœlũ,qui aliis nos oculis illuminat, qui nos idoneos reddit,vt futura nos ſecus ac præſentia cõtemplemur,qui demũ efficit,vt etiam in carne cœleſtia ſpectare poſſimus.In omni igitur vita æquanimitatem ei,atq; ſilentiũ præſtemus,nemini ſegniciei,nemini ſomno locus ſit,nemo huc accedentiũ ſqualore tabeſcat, ſed ad ſuperna vnanimes mẽtes noſtras erigamus. Inde enim Ioannes hìc eos alloquitur,qui illic,quanuis terram incolant,viuũt.Et profectò in hac vita nihil magnũ,nihil

Universidad de Deusto
Biblioteca

G exoptabile adipiſcimur: nihil ad eos qui à brutorũ vita emergere nolunt Ioannis doctrina, quemadmodum nihil ad eum res humanæ. Tonitrus igitur mẽtes noſtras perterret, cùm in naturalem ſonitum erumpit: at Ioannis vox non modò neminem perturbat fidelium, ſed omni liberat perturbatione atque moleſtia. Solis autem dæmonibus terrori eſt, & dæmonum ſeruis: quod vt nobis certò conſtet, & animo ſileamus & ore, animo tamẽ maximè. Quænã enim tacẽtis vtilitas, ſi eius anima pertubationibus æſtuet? Animi ergo quietem expeto, cuius auribus indigemus. Nulla ergo nos pecuniarum capiat cupiditas, nulla gloria, non ira, non aliorum turba affectuum. Neq; enim fieri poteſt, vt qui ſe non omnino his liberat, valeat illorum altitũdinem intueri, & vt oportet cognoſcere myſteriorum religionem, arcana, reliquas omnes virtutes, quæ his tanquàm oraculis deliteſcunt. Nam ſi fidibus, & tibiis nemo vnquam rectè ſcire poteſt, niſi totum ad id animum intendat: quánam ratione huiuſmodi myſteria ſolo auditu, animo verò alieno, & aliis curis implicito intelliget? Idcirco Chriſtus his nos verbis admonet. Nolite dare ſanctum canibus, Matt.7.a H neque mittatis margaritas veſtras ante porcos. Margaritas hæc verba vocauit, quæ his longè pulchriora præſtantioraq; ſunt. Verùm cùm ea materia non ſit nobis alia charior, idcirco horum ſermonum voluptatẽ melli ſæpenumero comparare conſueuit: non quòd quicquam inter hæc conferendum ſit, ſed quòd apud nos nihil eſt melle ſuauius. Quòd & lapidum precioſorum naturam, & cuiuſuis mellis voluptatem plurimùm diuina exuperent, audi prophetam quibus verbis earum aſſerat præſtantiam. Deſiderabilia, inquit, ſuper aurum, & lapidem precioſum multum, & dulciora ſuper mel & fauum: ſed bene valentibus tantùm, quamobrem ſubdit: Etenim ſeruus tuus cuſtodit ea. Et alio in loco cùm Pſal.18.c Ibid.n8.n ſuauia dixiſſet, addidit, Faucibus meis. Quàm ſuauia, inquit, faucibus meis eloquia tua. Et iterum, vt eorum ſignificaret excellentiam: Super mel, inquit, & fauum ori Ibidẽ.18,c meo, cùm in bona eſſet valetudine. Non igitur morbo aliquo affecti, ſed animæ prius cura adhibita, hoc pabulum accipiamus. Propterea tot verbis præmiſſis, nondũ rem ipſam aggreſſus ſum, vt quiſque omni abiecta ægritudine, tanquàm cœlum petens, ira, ſolicitudine, ſeculariq; omni impedimento vacuus, hoc liber ingrediatur.

I Etenim nihil in hac vita magnum, niſi prius omni animi perturbatione amota, adipiſci poſſumus. Nec mihi quiſpiam dixerit, breue tempus inter hanc, & futuram eſſe concionem. Non enim quinque dũtaxat diebus, ſed vno momento licet præteritam omnem vitam commutare. Quid, inquam, latrone & homicida ſceleſtius? Nónne hoc ſummũ malitiæ genus eſt? Verùm ad ipſum virtutis apicem quamprimũ euaſit, & in ipſam aſſumptus eſt paradiſum, nec dierũ, nec dimidiæ quidem horæ, ſed breuis tantùm momenti indiguit. Eadem & nos ratione repentè mutari poſſumus, & ex luteis aurei fieri. Cùm enim neq; virtus, neq; vitiũ à natura ſit, facilis ad vtrũuis tranſitus datur, cùm nulla cogat neceſſitas. Eſa.1.c Si volueritis, inquit, & verba mea audieritis, bona terræ comedetis. Vidésne ſola nobis opus eſſe volũtate? volũtate inquam non qualibet, & quæ nonnullorũ eſt, verùm & diligenti, & exquiſita. Neminem noui qui in preſentia ad cœlũ euolare nollet, re tamen ipſa oportet volũtatem confirmare. Siquidem mercator diteſcere cupit, non tamen eius animus ſoli acquieſcit cupiditati: ſed nauem parat, nautas cogit, hortatur gubernatorem, & alia quæ nauigationi opus ſunt, diligenter diſponit: aurũ præterea mutuatur, maria traiicit, & innũmeris periculis, quibus ſe mari credentes iactari conſueuerũt, ſe exponens, peregrinas appellit terras: Itidem & nos oportet volũtatem rei applicare. Nauigamꝰ nanq; & nos nauigationem, non ab alia in aliam terram, ſed à terra in cœlum. Quare tota mente intendamus ad eam gubernationem, quæ nos ſupernè erigat, & nautas rationi obſequentes, & nauem nobis firmam comparemus, ne tentationum procellis, aut vllis ſecularibus demergatur affectibus, neque ſuperbiæ ſpiritu efferatur, ſed leuis & expedita ad ſuperna euadat. Quòd ſi hac ratione nauem nobis, & gubernatorem, & nautas parabimus, ſecundo vento nauigare, & dei filium verum gubernatorem nobis conciliare poterimus, qui nauiculam noſtrã vſquàm allidi non patietur: ſed licèt innumeri ſpirent venti, & ventos ſedabit, & mare tranquilliſſimum reddet. Tales craſtinæ aſſimus concioni, operæpretium eſt aliquid hinc vtilitatis accipere, & mente recondere. Nemo via eſſe velit, nemo petra, nemo ſpinoſus ager: ſed bona terra, hoc pacto prompto ridentiq; animo, bene culto & ſubacto agro ſemina mandabimus. Quòd ſi lapidoſum & incultum viderimus, dabitis veniam ſi illic ſerere recuſabimꝰ: ſed omiſſa ſatione, ſpinæ prius incidendæ erunt. ſummæ nanque dementiæ ſemina in inculta terram iacere. Qui his vacat ſermonibus, eum non decet dæmonis habere conſuetudinem. Quænam enim iuſtitiæ, & iniquitatis communitas? Audiſti Ioannem, & ab eo ſpiritualia didiciſti. Deinde fornicatum abis auditurus mulieres obſcœna loquentes, obſcœniora diſſimulantes, quiq; effœminati ſeinuicem alapis cædunt: & quánam ratione cùm tãto in cœno prouolutus iaceas, bene ablui & mundari poteris? Et quid ſingillatim me omne vitium deſcribere hoc in loco oportet? Omnia enim illic riſus ſunt, turpitudo, exprobratio, maledicta, opprobria, conuicia, omnia corruptio, omnia lues. Ecce prædico & annuncio omnibus vobis, nemo qui hac menſa fruitur, animam ſuam mortiferis illis perturbet ſpectaculis. Quicquid illic dicitur, ſatanæ põpa eſt, & laſciuia. Noſtis ſacris initiati, quo fœdere nobis vos adſtrinxeritis, & vt verius dicam, Chriſto: cùm vos ipſe edoceret, quid ei dixiſtis, quæ ſuper ſatanæ pompa cum eo verba habuiſtis, quo pacto ei & angelis eius tũc abrenũciaſtis, promiſiſtiſq; nulla ei in re aſſenſum præſtare. Quamobrem non parum nobis curandum eſt, ne M in his promiſſionibus perfidiæ arguamur, nêve noſipſos his indignos reddamus myſteriis. Nónne animaduertis, quòd in regiis domibus non nequam, & perfidi, ſed probitate & fide probati viri ad regis conſilia, & in regios amicos aduocantur? Legatus nobis de cœlo ab omnipotẽti deo dimiſſus venit, res nobis perneceſſarias annuncians, cuius neglecta legatione ad mimos diuertitis. Et quo hæc digna ſupplicio, quibúsve fulminibus, & flagellis? Nam quemadmodum nulla dæmonum cõſuetudine, ita neque auditu vti oportet, neque in ſordida veſte ad lautiſſimam dei menſam tot tantiſq; bonis affluentem accedendum, quam ipſe nobis præparauit: cuius tanta vis eſt, vt ad cœlum ipſum repentè nos rapiat, modò ſobriè viuamus. Neque enim fieri poteſt, vt qui frequenter diuinis vacat ſermonibus, is miſeram vitam agat. Euolat enim quamprimùm, & ſupernam petit patriam, & innumeros conſequitur bonorum theſauros: quibus vtinam & nos fruamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo patri gloria, ſimul & ſpirituiſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia

A

HOMILIA

PRIMA DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI, archiepiſcopi Conſtantinopolitani, ſuper euangelium Ioannis ex capite primo: Franciſco Aretino interprete.

IN *principio erat uerbum.* Cũ Ioannes hoc libro doctrinã ſuam nobis annunciaturus ſit, neceſſe eſt & genus patriamq; & vitam eius oſtendere. Verùm cùm non ipſe, ſed per ipſum deus humanã alloquatur naturam ſuperuacaneũ videri poteſt, huiuſmodi in præſentia diſquirere. Sed profectò admodũ peropus eſt, quippe cũ quis Ioãnes fuerit, & vnde, & quibus ortus parentibus, deinde eius vocẽ ſapientiamq; didiceris: non B illius eſſe doctrinã, ſed diuinæ virtutis quæ eius animã inſpirauit, planè cognoſces. Qua igitur fuit patria? Nulla quidẽ, ſed è villa, & regione abiecta, nulli rei vtili. Ga- Ioan.7.g lilæam enim contẽnunt ſcribæ, cũ inquiunt: Interroga Ibidem.1.g & vide, quòd ex Galilæa non ſurgit propheta. Necnõ & verus Iſraëlita: Ex Nazareth poteſt aliquid boni eſſe? Huiuſmodi Ioannes patria non modò non inſigni aliqua familia, ſed ne nota quidẽ, ortus eſt patre piſcatore, adeò paupere, vt eandẽ artẽ filios erudiret. Nemo autẽ ignorat nullũ opificẽ cupere ſibi filiũ ſuæ artis hęredẽ relinquere, niſi nimia paupertate cogatur, maximè ſi ars eius vilis ſit & abiecta: piſcatoribus verò nil pauperius, nil abiectius, addo etiam indoctius: in eorũ autem numero alij aliis præſtant, hunc autẽ apoſtolũ ex vilioribus fuiſſe id argumentũ eſt, quòd non in mari, ſed paruo quodã ſtagno, cũ patre & Iacobo fratre piſcabatur, ſciſſaq; reſarciebat retia: quod non modicæ erat paupertatis indi- Acto.4.c cium. Sic eũ vocauit Chriſtus. Ex his ſanè intelligi poteſt, quàm expers fuerit externæ doctrinæ, & omniũ penitus ſtudiorũ. Lucas etiã non ſolùm indoctũ, ſed ignarũ C omnino literarũ fuiſſe teſtatur, & rectè quidem. Nã qui cùm adeò inopia laboraret, vt nec in foro verſaretur, neque virorũ præſtantiũ vllam haberet conſuetudinẽ, ſed piſcationi toto animo intenderet: vel ſicui aliquando congrederetur, ſi piſcatores eſſent & coqui, quidnam feris & brutis præſtare debuiſſet? Quid non piſcẽũ potius more obmutuiſſet? Hic tamẽ piſcator circũ ſtagna, retia, piſces, ſemper verſatus, à Bethſaida Galilææ, patre piſcatore paupere & rudi, qui literas, neq; antè, neque poſtquàm Chriſtũ ſecutus eſt, vſquam didicit: videamus quid loquitur, quam aggreditur diſputationem. Nũquid de rebus agreſtibus, aut fluuialibus, quibúsve inſtrumentis piſces capiãtur? Huiuſmodi enim à piſcatore cognoſcere quiſpiam expectaret. Verùm aliud narrãtem audiemus, hoc eſt quæ in cœlo ſunt, & quæ nemo vnquam antehac intellexit. Talem enim & tam profundam doctrinam, vitam optimã & philoſophiam ad nos affert, qualem credibile eſt ab ipſis ſpiritus ſancti theſauris accepiſſe, tanquam modò ex ipſo cœlo deſcenderit: imò neque omnes, qui in cœlo ſunt, ſcire ea credendum eſt, vt iam diximus. Nunquid hæc tibi piſcatoris videntur, an oratoris potius, an philoſophi, an alius cuiuſpiam in hac exteriori edocti ſapientia? Nequaquam: non enim humanæ ſimpliciter eſt animæ, de immortali & beata illa natura, & quæ cum illa ſunt poteſtatibus, de natura D corporũ mortalium, & eorum futura immortalitate, de ſupplicio, de futuro iudicio, de verborum, operũ, cogitationum, & ſententiæ vniuſcuiuſq; examinibus intellige re, quid homo ſit, quid mundus, quid veré ſit, quid cùm non ſit eſſe videatur, quid vitiũ, quid virtus. Horum nãque nonnulla Platonici & Pythagorei inueſtigare contenderunt. Neq; enim reliqui nobis philoſophi memorandi ſunt, qui in huiuſmodi diſputationibus perridiculi reperiuntur: hi etiam qui apud eos prę cæteris admirationi fuerunt, & illius ſcientiæ habiti ſunt principes, hi maximè ſunt, qui & reſpublicas & leges condiderũt: in quibus longè magis, quàm pueri ſunt deridẽdi, cùm mulieres omnibus communes inſtituerint, & mores, & nuptiarum pudorem, omnemq; denique vitam tam ridiculis corrumperent ſanctionibus. Vt autem doctrinam aliquam de anima afferrent, nihil turpitudinis reliquerunt. Quippe qui mures, culices, frutices, hominum animas fieri, & deum ipſum animam eſſe, & alia quædam huiuſmodi turpiſſimè afferrent. Neque hoc ſolùm vituperandum eſt, ſed magnus eſt ipſorum verborum Eu- E ripus. Quemadmodum enim qui in Euripo ſunt, huc illuc iactantur: itidem hi nunquam ſibi conſtant, vtpote incerta, & fragili ſententia omnia loquẽtes. Verùm hic piſcator omnia abſque vlla dubitatione diſſerens, tanquam petræ innixus, nulla ex parte titubat. Ipſis nanque ſupernis penetralibus dignus habitus eſt, & cùm omnipotentem deũ in ſe loquentem habeat, nihil terrenum ſentit, vt illi, qui ne per quietem quidem regias ingredi meriti ſunt: ſed extrà in foro & in aliorũ hominum cõſuetudine pro captu ſuo inuiſibilia coniectantes, multis ſe ambagibus inuoluerũt, cùm de ſupernis myſteriis diſputare contenderint: & tanquam cæci & ebrij non mutuo duntaxat errore, ſed pleriſq; in locis ſecum iiſdem ſemper rebus diſſideant. Atqui illiteratus hic, & rudis à Bethſaida Zebedæi filius, etſi ſæpenumero nominũ aſperitatem Græci deriſerint, audẽter tamen dicã. Quãtò enim magis noſtra gens barbara illis videtur, & gentili ornatu & cultu abſtinet: tantò noſtra apparent clariora. Hic inquam barbarus & ineruditus hæc loquitur, quæ nemo vnquam mortalium nouit: neque loquitur tã tùm, ſed perſuadet. Quòd ſi illud duntaxat aſſecutus eſſet, non paruam de ſe concitaſſet admirationem. Nunc F cùm alterum accedat longè mirabilius, quod maximè arguit diuina eſſe, quæ ab eo dicuntur, quòd per omne huius vitæ curriculum, doctrinam ſuam vniuerſis perſuaſerit auditoribus. Quis infuſam ei virtutem incredibili admiratione non proſequatur. Et profectò hoc maximum eſt argumentum, nihil ex ſeipſo Ioannem locutum, qui ex media barbarie euangelio ſuo vniuerſum comprehendit orbem. Corpore autem habitauit Aſiam, Ioannes euã- vbi antiquitus omnes philoſophorum ſectæ philoſopha- geliſta vbi habitarit. tæ ſunt: idcirco locus is dæmonibus obnoxius eſt, & admodum formidabilis. In medio tamen inimicorũ claruit, illorum fugata caligine, arcem euertit quàm munitiſſimam. Animo verò in eum ſeceſſit locum, qui idoneus & accommodatus ei eſſet, qui eiuſmodi operaretur: vt gentilium opiniones penitus abolerentur, ſua autem indies fierent clariora. Ex quo enim & hic & reliqui piſcatores fuerunt, & Pythagoręæ & Platonicæ ſilue runt diſciplinæ, quæ ſuperiori tempore tanti nominis & authoritatis ferebantur, vt ne nomine quidem à pleriſq; ſint cognitæ. Atqui & Plato ad tyrannos ſe contulit accitus, vt aiunt, & multis cum ſociis in Siciliam nauigauit. Pythagoras verò magnam Græciam inhabitans, in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G numera magicæ genera nouit. Cum bobus enim loqui, hoc enim ipsum fecisse aiunt, nihil aliud est quàm magica, & inde maximè constat. Nam qui bruta ita allocutus est, nulli hominum profuit plurimũ. Atqui aptior ad philosophicas rationes humana natura est: ille tamẽ cum aquilis & bobus, vt ferunt, disputans, præstigiis alliciebat: neque enim rationis expertem naturam, vt oratione vteretur, effecit: neq; enim humanis viribꝰ fieri potest, sed mẽdaciis decepit ignaros, & nulla ex parte humanæ cõsulens vtilitati, æquũ non esse & fabas edere, & plãtarũ capita auditoribus persuasit. Quodq; præceptoris anima nunc in fruticem, nunc in puellam, nũc in piscem verteretur. Nónne meritò illa omnia extinxit, aboleuitq; vera & perfecta doctrina? Meritò sanè & rectè quidẽ optima, sed non itidem indocti, & illiterati viri doctrina euanuit. Verùm Syri, Aegyptij, Indi, Persę, Aethiopes, & innumeræ aliæ gentes, in suã transferentes linguam, homines barbari philosophari didicerunt. Non temerè igitur dixeram Iouni theatrum esse vniuersum orbem. Non enim sui[illegible]missis hominibus, ad brutorũ naturas inuestigandas elaborauit: quod superuacaneæ & inanis philosophiæ & summæ amentiæ est: H sed cum cæteris omnibus, hoc quoq; morbo expulso, id tantùm adnisus est, & totis viribus contendit, vt vniuersus orbis vtilitatem & virtutẽ à terra in cœlum transferre edisceret. Idcirco nulla caligine, nullis tenebris suam operuit doctrinam, vt illi ratione sua prauis opinionibus obscuritatem, tãquam velum quoddam indiderũt. Huius autem doctrina Solis radiis clarior est. atque illustrior, ideoq; in omnes mortales propagata. Non enim his, quibus cum consuetudinem habebat, quinque annorum indixit silentium, quemadmodũ ille. Nec sic docuit tanquam insensibilibus assideret lapidibus, neq; numeris omnia contineri fabulatus est: sed omni eiecto satanæ fastidio atq; illuuie, tanta doctrinam suã perfudit facilitate, vt non modò sapientibus, sed & mulierculis & adolescentulis, quicquid dixerit ante oculos ponere. Ea enim & vera esse & vtilia audituris omnibus cõfirmauit: quod omnia post illum secula testimonia perhibent. Vniuersum nanque ad se orbem allexit, & ab omni calamitate vitam nostram liberam reddidit, postquàm nobis suam cõmunicauit doctrinã. Quapropter I mortem potius, quàm Ioannis præcepta contenere malumus, quæ planè constat nihil abiectũ, nihil humanum sapere, sed diuinũ & cœleste esse, quicquid è sacro eius pectore emanauit. Nullum hic tumorem verborum, atque fucũ, nullam superfluã cõpositionem & stylum ineptum videbimus (longè enim hæc ab omni absunt philosophia) sed diuinũ & inexpugnabile robur, & sacrorũ dogmatum tantã vim, vt nullo possit pacto superari: præterea innumerabilium bonorum societatem. Verborum sanè & orationis curiositas superflua est, & sophistis digna, vel potius ignaris adolescẽtibus, vt ipse quoq; apud eos philosophus inducat magistrũ suum admodũ hanc artem apud iudices coarguentem, quòd verba ab ipso audient simplici, vt ita dicam, doctrina, subrustica, nullis vocabulorũ fucata illecebris. Haud enim decet, inquit, ô viri hac in ætate, ficta fucataq; oratione adolescẽtuli more me audiatis. Et animaduertite quàm sit ridiculus. Quod enim tanquã turpe, philosophiaq; indignum, & adolescentulorũ opus fugere professus est, huic ipse maximè operam dedit, hoc vnũ summo studio contendit, & nihil in Platone præter hoc admiratione dignum videri licet. Et quemadmodum sepulchra extrinsecus ornata, si exteriorem illam faciem amoueris, cadauerũ sanie, & exesorũ ossium plena reperiuntur, itidem K in philosophorum opinionibus, detecta verborũ superficie & ornatu, multa inania, absurdaq; deprehenderis, maximè vbi de anima philosophantur, nũc honore, nũc contumelia, nullo modo modestiáve adhibita eam afficiẽtes. Hoc diabolicũ rectè est, nulla ex parte mediocritatem seruare, sed in alterutrũ extremorũ allectos animos ad errorem trahere, cùm nunc ad diuinam substãtiam, neq; modo neque pietate seruata eã afferat: nũc in sues, & asinos, & abiectiora quoq; animãtia turpiter inducat. Verùm de his satis superq;. Si quid enim ab hisvtilitatis accipi posset, & amplius huic sermoni esset immorandũ: sin adeò friuola, turpia, ridicula, despicienda sunt & superuacanea. Quare tandem eorũ fabulis omissis, verã aggrediamur doctrinã, quæ ad nos per huius piscatoris linguam cœlitus deducitur. Nihil enim humanũ, nihil terrenũ sapit. Agitè igitur ipsam Ioannis orationem in mediũ proferamus, & quod principiò hortati sumus, vt diligenti attentione his sermonibus vacaretis, id vobis in præsentia in memoriam reducimus. Qua nanq; ratione Ioannes ita in euangelio suo exorsus est, *In principio erat uerbum, & uerbum erat apud deũ?* L

Animaduerte euangelistæ fiduciam, & verborũ vim. Nihil dubitat, nihil coniectatur, sed certa omnia assertione proloquitur. Magistri siquidem est in his quæ dicit, nihil ambigere. Nam si is qui alios docet, alterius in diguerit doctrina, non præceptoris, sed discipuli se munere fungi, si rectè iudicabit, intelliget. At si quis ambigeret, quid tandem prima omissa causa, ad secũdã quãprimũ transit? Primũ quidem & secundũ in hac re prætermittamus. Non enim nostra hæc. Nam & numero & omni tẽporum consequentia diuinitas prior est & superior. Quapropter his omissis, patrem à nullo esse, filiũ à patre genitum cõsiteamur. Rectè, inquit. Verùm, quònam pacto nulla habita patris mẽtione, de filio sermonem aggreditur? Quoniam omnibus patrem esse cõstabat, si non vt patrem, saltem vt deum, vnigenitus autẽ ignorabatur. Quare haud immerito ad eius cognitionẽ à principio statim festinauit, vt nescientibus eũ ostenderet. Præterea neque patrem in filij mẽtione subticuit: & cognosce, quæso, spiritualem sapientiam. Nouit homines antiquitus præ omnibus maximè deũ & venerari, & asserere: Idcirco hinc principiũ fecit, & prosequens, deũ inquit esse, non qualem Plato, qui alterũ mentem, M alterum animũ esse profitetur: hæc enim à diuina & immortali natura, quæ nihil habet nobiscum commune longè absunt, sed secessit communicatione ad creaturã: secundum substantiam dico, non secundum habitudinem. Prẽterea verbum ipsum appellauit. Cùm enim nos docturus esset hoc verbum vnigenitũ esse dei filium, ne passibilem quispiam naturam suspicaretur, præoccupata verbi appellatione, omnem aufert suspicionem. Inde enim & filium & nulli passioni subiectum significat. Vidẽsne, vt dixi, qui cùm de filio loquitur, patrem non subticet? Quòd si hæc satis non sunt ad omnia ostendenda, nulla te admiratio teneat. De deo enim nobis sermo est, quem neque dicere, neque intelligere pro ipsius magnitudine quisquàm potest, ideo Ioannes substantię nequaquam nomen affert. Quippe cùm dici nequeat, quęnam dei sit substantia, vbique autem eum nobis ex operibus manifestat. Siquidem hoc verbum paulò pòst videri licet lumen appellatum, & lucem vitam, & vitam veritatem. Non tamen hac duntaxat causa his eum nominibus appellauit, sed hac quidem prima, altera quoniam nobis patrem annunciaturus erat. Omnia enim, Ioan.15.c inquit,

A inquit, quæcunque audiui à patre meo, nota feci vobis. Vocat autem ipsum & vitam & lucem. Nam à notione lux nobis largita est, & à luce vita. Et profectò non vnum nobis nomen, non duo, non etiam plura, satis sunt ad diuinas res edocendas: sed acquiescamus, si vel multis, quanuis obscurè, quæ deo attribuuntur, possumus percurrere. Non autem simpliciter eum appellauit, sed cùm articuli adiectione à reliquis ipsum hoc loco separans. Agè quàm verè dixerim, à cœlo hunc nos euangelistam allocutum. Contemplare quomodo ab ipso statim exordio supernè aduolans, auditorũ animos, mentesq; supra omnia quæ sensu percipiuntur, erexerit supra terram, mare, cœlum, angelos, Cherubin, Seraphin, omnem denique creaturam: & vt eò ascenderet, persuasit. Quid igitur? Nunquid cùm ad tantam nos eri geret altitudinem, ibi nos sistere potuit? Nequaquam. Sed quemadmodum si quis eum, qui ex littore ciuitates, oras, portusq; conspicatus sit, in medium postmodum pelagus proueheret, priorum conspectu amoto, in nullum certum obiectum, sed in infinitum eius dimittit intuitum: sic euangelista supra omnem nos creaB turam ad cœlestia erigens, ad supernum erectum oculum dimittit, nullo fine, vt arcana illa assequamur, nobis adhibito, quippe qui nullus est. Ascendens igitur ad verbum, quod in principio erat, hoc inquirit principium: quo inuento, cùm semper eius mentis aciem magis perstringat, non habet vbi ratione innitatur, sed intentè suspiciens, cùm cessare nequaquam ab inquirendi labore possit, rursum ad inferiora descendit. *In principio enim erat uerbum,* Nihil aliud quàm quòd semper sit, significat. Ecce veram philosophiam, & diuina dogmata, non qualia gentilium, qui tempora, & deos hos antiquiores, illos iuniores posuerunt: sed nihil tale in nostra religione. Nam si deus est, quemadmodum est, nihil eo superius: si omnium conditor, primus: si dominus & princeps omnium, omnia post ipsum & creaturæ, & secula. Volebam & alia in præsentia vobis exponere, nisi vererer animos vestros audiendo defatigatos. Quare his admonitis, quæ sint vobis ad dictorum dicendorumq; attentionem vtilia, finem nostræ imponamus orationi. Quænam igitur ea sunt? Scio plu- C rimos verborũ longitudine fastidire, quod eò fit, quoniam anima multis secularibus curis, oneribusq; opprimitur. Sicut enim oculorum acies pura & lucida acutè omnia intuetur, neque etiam in tenuissimis deprehendẽdis corporibus elaborat: verùm si quis malus à capite humor, vel caligo aliqua ad oculum ascendit, dẽsa quædam ante pupillam nebula obiicitur, quæ ne crassiora quidem corpora videre sinit: Ita animæ vsu venit, cùm omnis perturbatio quæ eam offenderat, purgata est, intentè opportuna omnia prospicit: verùm cùm plurimis turbatur affectibus, vim omnem illam amittit, vt nihil altum valeat intueri, sed quàm primum nebula obiecta, & somno, atque segnicie, quæ ad virtutem & vitam vtilia sunt, nulla in his capescendis alacritate cõtemnit. Hoc ne vobis accidat, non enim omittam quin semper vos admonitos faciam, animum adhibeatis diligenter, ne ea vobis dicantur, quæ fidelibus Hebręorum à Paulo, cùm multa se ad eos interpretatu difficilia locutum diceret: non quòd suapte natura talia essent, sed quòd desidiæ eos & negligentiæ in his accipiendis argueret. Qui enim infirmus imbecillisq; est, non secus breui, quàm longa oratione perturbatur: & quæ manifesta & facillima sunt, difficilia esse autumat. Nemo in hac concione huiusmodi affectibus coinqui- D netur, sed omni huius seculi cura, solicitudinéque abiecta, diligenter huic aures doctrinæ adhibeat. Quippe cùm pecuniarum fames auditorum animos occupauit, nulla profectò ratione huiusmodi in aliis rebus accipiendis desiderio flagrare poterunt. Neque enim vnius anima multis sufficere potest cupiditatibus, sed ab alia alia oprimitur, & diuisa fit imbecilior, cùm alia dominetur, & totum ad se animum trahat: quod in liberorum amore vsu venit. Nam qui vnum duntaxat habet, eum incredibili animi ardore prosequitur: qui plures, in eo diuisi affectus inferiores redduntur. Quòd si in naturali charitate & vi, & cognato amore euenire consueuit: quidnam in eo quòd à voluntate & arbitrio nostro proficiscitur æstimandum est, maximè cùm harum rerum amatores pugnantes inter se affectus, & cupiditates habeant? Contrarius pecuniarum amor huiusmodi attentionis desiderio est. Huc ingressi, cœlum ingredimur: non in hanc concionem dico, sed si animos ad eam attentè audiendam præparabimus, terrestrem vitam agentes cœlum ascendere, & cœlestia deprehendere, & audire possumus, quibus nemo terrena B admisceat. Nemo in hoc consessu domesticarum rerum cura impediatur, hinc emolumentum & ad domesticos parietes, & ad forum afferre, & nobiscum tenere oportuit, non animam domesticis, & fori oneribus, cogitationibusq; opprimere. Ideo doctrinæ sedem ingredimur, vt omni pensus sorde abluamur. Nam si parum studij, diligentiæq; diuinis sermonibus huius seculi occupationibus distracti adhibuerimus, lõgè satius hac concione abstinuissemus. Nemo igitur in ecclesia super domo & familia cogitet, sed domi ecclesiam, & diuinas res animo complectatur. Hæc cæteris rebus omnibus sint nobis pretiosiora: hæc enim animæ sunt, illa verò corporis, imò & animæ & corpori hæc plurimum conferunt: idcirco ea nobis omnium potissima ducamus, reliqua superuacanea. Diuina nanque & præsenti & futuræ vitæ accommodata sunt: terrena verò neutri, nisi ab illis præscripta lege moderentur. Non enim duntaxat quales futuri simus, & quo pacto illam victuri simus vitam cognoscere oportet, sed qua nam ratione in hoc quoque seculo peregrinandum nobis est. Et profectò ædes hæc huius vi- F tæ spiritualis est medicina, vt quæ exterius acceperimus vulnera, hic curare possimus, non vt nouis acceptis discedamus. Quòd nisi spiritus sancti sermonibus vacauerimus, non modò priores nõ abluemus nequitias, sed & aliis coinquinabimur. Summa itaque diligentia his quæ nobis cœlitus reuelata sunt, attendamus. Neq; multum laboris supererit, si principium & materiam ipsam curabimus intelligere, sed paruo primum labore suscepto, alios deinde secundum Paulum admonere poterimus (hic enim Apostolus quàm altissimè erigitur, & incredibilem effundit doctrinam, in qua longè magis quàm cæteri immoratur) ne friuolis & superuacaneis imbuamur. Quamobrem hæc paulatim exponimus, vt facilia ante oculos nobis ponantur, néve excidant. Magna nos formido teneat, ne diuinæ sententiæ fiamus obnoxij, cùm, inquit: Si non venissem, & locu- Ioan.15.d tus eis non essem, peccatum non haberent. Et quidnam amplius, quàm qui nihil audierunt, consequemur: cùm auditis diuinis sermonibus, nihil ex his domum referimus, sed verba tantùm admiremur? Date igitur nobis, vt in bonam terram semen iaciamus, curate vt ad id recipiendũ præparemini, & si quis spinas fouerit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G fouerit,ſpiritus ſancti ignem iniiciat:ſi quis dutũ & cõtumax cor habuerit,eodem igne & molle reddet,& placabile:ſi quis ſecus viam multis cogitationibus conculcatur,interiora petat,neque his aſſideat quæ ipſum vnco ad ſe trahere annituntur,vt bonarum ſegetum in vobis exuberantium prouentum pulcherrimum cõſpicemur. Hoc pacto noſipſos curabimus,& incredibili deſiderio hos ſpirituales ſermones hauriemus: & ſi non vno ſtatim momento,paulatim ſaltẽ omnibus ſecularibus molestiis liberabimur. Quare ſumma nobis attẽtione elaborandum eſt,ne nobis dicatur quòd aſpidis ſurdæ aures habeamus. Quid enim à fera talis differt auditor? Nónne omnibus brutis eſt rationis expertibr,qui loquẽtem deum audire dedignatur? Si deo placere hominis eſt,qui audire negligit, qua nam ratione id aſſequetur? is profectò nil differt à belua. Cõſidera igitur quàm turpe,quàm ſceleſtum ſit,cùm Chriſtus nos ex hominibus angelos fieri velit ex hominibus in beluas ſpontè noſtra mutari. Ventri enim ſeruire, & pecuniarum cupiditati ſemper inhiare,iraſci,mordere, calcitrare,non hominum,ſed beluarum potius eſt. Atque ſingulæ beluæ ſingulos,vt ita dicam,habent affectus,& diuina vita prius abiecta,omnia ſi pro arbitrio indulges,non modò belua,ſed monſtrum multiforme & varium euadit, neque vllam à natura veniam meretur. A voluntate enim & ſentẽtia omnis ea malitia proficiſcitur. Sed abſit,vt hoc vnquã de Chriſti eccleſia ſuſpicemur: de nobis quidem meliora,& quæ ad ſalutem faciant perſuaſimus. Verùm quò magis hoc nobis perſuademus, eò vehementius rationibus, quæ nos ab omni immundicia præſeruare poſſint,inuigilabimus:vt ad ipſum virtutum cacumen euadentes,quæ nobis promittuntur,bona conſequamur,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,per quem,& cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia ſecunda ex capite.i.

IN *principio erat uerbum.* Superuacaneum iam mihi videtur vos admonitos facere, vt æquo animo, & attentè meam accipiatis orationẽ. Siquidem quamprimum eius audiendæ re ipſa incredibilem præ vobis tuliſtis cupiditatem. Hìc enim concurſus frequens,& diligens attentio, impulſioq; & præparatio, vt ea nobis loca occupentur,vnde clarius exaudiamur,nec non noſtra in tãta anguſtia perſeuerãtia, quouſque ſpirituale hoc dimittatur ſpectaculũ: ad hęc plauſus,tumultus,& alia huiuſmodi maximum animi,& feruoris noſtri ſiſtit argumentum. Quocirca ſuperflua hac admonitione omiſſa, illud vos admonendos hortandosq; cenſeo perneceſſarium, vt quo nunc eſtis animo perſeueretis, neque in hoc tantùm confeſſu, ſed domi quoque vir cum vxore, pater cum filio inuicem de his frequenter loquantur, & vltro citroq; ſuam & ferant & inquirant ſententiam, velintq; probatiſſimam hanc & pulcherrimam inducere conſuetudinem. Nec mihi quiſpiam dicat,pueros in hoc occupari non oportere. Non enim tantùm opus eſt, vt his vacent admonitionibus, verumetiam ſolis: imbecillitatis tamen noſtræ gratia hoc non dicimus,neque eos à ſecularibus & terrenis rebus,quemadmodum neque vos à ciuilibus negotiis abducimus. Atqui è ſeptem his diebus vnum ad communis omnium domini cultum,ſeruitiumq; collocandum meritò arbitramur. Nónne ridiculũ eſt, vt ſeruulos noſtros in noſtris ſemper negotiis occupatos velimus,nos verò nullum deo exhibere ſeruitiũ,præſertim cùm noſtra omnis ſeruitus nihil ei quicquàm conferat? Deus enim nulla re indiget, ſed ad noſtram penitus redũdat K vtilitatem. Vos autem ad ſpectacula filiis adductis,neq; ad doctrinam,neq; ad vllam bonam frugem eos vnquã hortamini. Verùm ſi quid ſanctum,ſi quid ſpirituale cõparandũ,cogendúmve fuerit, inanem id appellatis ſolicitudinem. Nónne iram dei in vos meritò prouocatis, cùm cæteris rebus & certo tempore & diligenti cura adhibita,in diuinarum rerum doctrina pueros exerceri,moleſtum intempeſtiuumq; ducitis? Non ſic, non ſic inquam fratres dilectiſſimi. Hæc profectò ætas his maximè admonitionibus indiget:tenera eſt, & citò quæ ei inſtillantur,imbibit, & audita accipit:tanquam ſigillo auditus ceræ hoc eſt puerorum animis impreſſo. Præterea & vita eius in auditu eſt,& in ipſis ferè inanis, vt vel ad virtutem, vel ad vitium facilè poſſit deflectere. Si quis igitur eos ab ipſis incunabulis,& quaſi vitiorum veſtibulis,ad viam virtutis,abſtraheret, in habitu quodam & natura recta viuendi eos confirmaret:neq; ſpõte ſua facilè in deteriora prolaberentur, cùm eiuſmodi à teneris aſſuetudo advirtutem eos alliceret. Hoc pacto & maiores diligentius obſeruabunt,& reuerebuntur, & ciuilibus in rebus vtiliores reperientur. Siquidẽ ab ineũ L te ætate ſeniorum mores edocebuntur. Neque enim fieri,vt ſic dicam,poteſt,qui his aures adhibet,hiſq; ſe apoſtolicis admonitionibus prompto animo offeret: quin incredibile quoddam bonum,ſiue vir, ſiue mulier, ſiue iuuenis,huius menſæ particeps conſequatur. Nam ſi beluas verbis & ratione nonnunquam mãſuetudinẽ erudimus,longè magis ſpirituali hac doctrina cum hominibus communicata id efficiemus, cùm vtriuſq; medicinę ſcilicet & eius qui curatur,maxima ſit differentia. Neq; enim in nobis ea eſt,quæ in illis feritas:altera naturæ eſt,altera voluntatis. Neque rationis vis eadem,illa humanæ eſt ſentẽtiæ,hæc ſpiritus ſancti gratiæ & virtutis. Quam ſi quiſpiam ſe conſecuturum deſperet,intelligat feras manſueſcere ſolere,& nunquam ſibiipſi diffidet:frequenter hanc ſibi medicinã expetat,ſpiritus ſancti leges omni tempore audiat, & repetita domo, quæ audierit,memori tandem menti inſcribat. Hoc pacto & ſpe bona,& ſecuritate viuet plurima, ipſaq; experientia planè quantopere proficiat,intelliget. Quippe cùm diabolus diuinam legem animæ inſcriptam,& cor hominis dei tabulam factum conſpicatur, eò ſe amplius M conferre formidat. Vbi enim literæ regiæ,non aureo titulo, ſed dilecti ſeruuli Ieſu menti animoq; impreſſæ, exuberãti ſpiritus ſancti gratia effulſerint:ille nullo pacto perpeti,aut conſiſtere poteſt, ſed longè formidoloſus effugit. Nihil enim adeò eius conſilia perturbat & proterit,quàm qui ad diuinarum rerum cogitationem animus erigitur,& ſupernum hunc atque vberrimũ fontem haurire ſemper deſiderat. Eum inquam animũ nihil humanũ, quanuis moleſtiſſimum perturbare, nihil quanuis magnum & exoptabile,inflare & ſuperbia efferre poterit:ſed in tantis huius ſeculi fluctibus, perturbationibusq; in multa viuit tranquillitate. Neq; enim natura,ſed mentis noſtræ imbecillitate perturbamur. Nã ſi natura id nobis inditum eſſet,omnes quidem homines neceſſariò perturbarentur. Omnes enim idem nauigamus pelagus, cuius & fluctuum & tempeſtatum immunes nullo pacto eſſe poſſemus. Quòd ſi extra huius inſani maris fluctus tempeſtatesq; multi reperiuntur, proculdubio conſtat eos affectus, non à rebus humanis, ſed animi tantum vitio inſaniaq; proficiſci: quem ſi tam firmo ſiſteremus propoſito, vt omnes caſus facilè toleraret, nihil nobis hyemis, nihil tempeſtatis,

A peſtatis,quieto & tranquillo mari relinqueret. Verùm neſcio quo pacto,cùm nihil de his dicere propoſuerim, in hanc diuerterim admonitionem. Ignoſcite quæſo orationis noſtræ longitudini. Etenim non parum veritus ſum,ne quando hoc vobis remiſſius ſtudium fieret, nève faſtidio afficeremini,cuius niſi dubi⁹ fuiſſem,nulla huiuſmodi nobis orta eſſet diſputatio. Satis enim id nobis omnia facilia & reddere & ſubminiſtrare poſſet. Sed iam tempus eſt propoſitam aggredi orationẽ: quare indefeſſos vos huiuſmodi certaminibus exhibeatis: & profectò certamina nobis propoſita ſunt,aduerſus veritatis inimicos,qui pro viribus omnia machinantur,vt filij dei gloriam,imò potius ſuam aboleant. Perpetua enim diuina gloria eadem permanet, nihilo ob maledicam & ſceleſtam linguam minor. illi autem quem ſe adorare profitentur,euertere conati, corpus ſuum ignominia,animam ſupplicio,afficiunt. Quidnam igitur hi nobis,qui hanc veram doctrinam profitemur, dicunt: In principio erat verbum? hoc non omnino æternum ſignificat:idem nanque & de cœlo, & de terra dictum eſt. O dedecus,ô impietatem incredibilem. De deo tecũ
B mihi ſermo eſt,& tu terram mihi, & terrenos homines affers in medium. Igitur cùm homo filius dei dicatur,&
Pſal.81.b deus vtique ſit:(Ego enim dixi dij eſtis, inquit,& filij altiſſimi omnes)cum vnigenito de filiatione contendis, & nihil ipſum hac in parte amplius,quàm tu habere dicis? Minimè,inquis. Dicis tamen,quanuis verbo inficieris. Quónam pacto? Quid tu quoque per gratiam profiteris adoptionem accepiſſe,& ipſum ſimiliter? Cùm enim dicas non natura ipſum filium, nihil aliud quàm
Gene.1.a gratiæ eſſe confirmas. Veruntamen videamus quæ nobis adducuntur teſtimonia. In principio,inquit, creauit
1.Reg.1.a deus cœlum & terrã, terra autem erat inanis & vacua. Et fuit vir vnus de Ramathaim ſophin. Hæc ſunt quæ putant firmiſſima eſſe argumenta. Sed vt doctrinæ noſtræ veritas oſtendatur,ad comprimendam eorum blaſphemiã,quid habet ſimilitudinis,creauit,& erat? Quid deus & homo? Quid pura commiſces? Quid diuiſa & ſeparata confundis,& cœleſtia ad terrena deducis? Hoc enim in loco,erat,propriũ ſolum ſignificat:ſed, in principio erat,& verbum erat. Quemadmodum igitur,eſt, verbum,ſi de homine dicatur,præſens duntaxat tempus
C ſignat:ſin autem de deo, ſempiternum atque perpetuũ: itidem & erat. Nam cùm de humana natura ſermo habetur,præteritum tempus,& hoc ipſum finitum: quãdo verò de deo,æternitatem ipſam oſtendit. Satis ergo fuerat ei,qui terram & hominem audiret,nihil amplius de his cogitare,quàm eorum naturę conueniat. Nam quod factum eſt,quocunque tempore vel ſeculo factum ſit, factum eſt tamen: filius autem dei non temporibus tantùm,ſed ſeculis quoque omnibus ſuperior eſt,quippe qui
Hebr.1.a eorum omnium conditor, & opifex eſt: Per quẽ,inquit, fecit & ſecula. Creator enim ante creaturas omnino eſſe conſtat. Cùm verò quidã adeò ſtulti & inſenſati ſint, vt propterea maius quiddam de ſua dignitate opinentur,his verbis,creauit & fuit homo, auditoris præoccupãt ſententiam,& omnẽ impudentiã exuũt. Omne enim creatũ,& cœlũ & terra tẽpore creatũ, & tẽporale habet principiũ,neq; principio caret,quoniã creata ſunt: itaq; cùm audis,creauit & fuit homo,nõ delirat,neque ſtulta & ſuperflua ingerit. Ego etiã & aliud maius afferre poſſum. Quídnã? quòd ſi de terra dictũ eſſet, In principio fuit terra:& de homine,Quòd in principio fuit homo, neq; ſic quicquàm maius præſtantiusq; de his, q̃ quę in præſentia cognoſcimus,opinari nos oportuit. Terræ enim & hominis appellatio quæcunque de ſe dicuntur, D comprehendens,non ſinit nos quicquàm, quàm quæ & intelligimus & videmus,excellẽtius coniectari: quemadmodum etiam ſi exiguum quiddam & minimum de deo dicatur,nihil tamen humile, nihil abiectum de ſe
Gene.1.a ſinit exiſtimari. Accedit ad hoc, quòd de terra loquẽs, proſequitur: Terra autem erat inanis & vacua. Cùm enim aſſeruerit quòd terram deus creauerit, eiq; proprios ſtatuerit terminos:ſecurè iam quę ſequuntur,enarrat,non ignarus neminem adeò ſtultum, qui ſine principio ipſam & ingenitam arbitretur:terrę enim nomen & creauit,ſufficientia ſunt, vt cuiuis etiam ſtolido perſuaderi poſſit,neque ęternam,neque ingenitam eſſe,ſed ex eorum numero,quæ tempore condita ſunt. Præterea hoc verbum,fuit,de terra quidem, & de homine dictũ non omnino eſſe ſignat, ſed & hominem inde oriundum,de terra autem qualis ea ſit,nobis oſtendit. Neque enim ſolùm dixit terram fuiſſe,ſed etiam qualis fuerit, tenebroſa ſcilicet,& infoꝛmis,aquisq; operta & admixta. Et de Elchana non dixit ſolùm quòd fuit homo, ſed
1.Reg.1.a etiam vnde, de Ramathaim, inquit,ſophin. De verbo autem non ita loquitur,& profectò hæc inuicem confer E re erubeſcimus. Nam ſi eos reprehendimus,qui illos cõferunt, quorum magna eſt & virtutis & morum differentia,cùm tamen vna ſit & eadem ſubſtantia:qui quorum & natura,& cætera omnia prorſus differunt, in cõparatione adducunt,nónne vltimæ ſunt dementiæ arguendi? Sed benignus nobis,& propitius is adſit, quem illi tam perperam impieq; calumniantur. Huiuſmodi nanque diſputationis neceſſitatem, non ſponte noſtra aggreſſi ſumus,neque nos eã inuenimus, ſed coacti eorum perfidia,qui redemptori ſuo bello indicto,hãc nobis purgandæ calumniæ dederunt occaſionem. Quid ergo dicimus? Quod erat, cùm de verbo dicitur, perpetuum & æternum eſſe ſignat. Inquit enim, In principio erat verbum:conſequens autem erat apud aliquem eſſe:cùm enim maximè hoc dei ſit proprium,ęternum, & ſine principio eſſe, hoc primùm poſuit: deinde ne quis audiendo, In principio erat verbum, etiam ingenitum dixerit, hoc mox expoſuit, antequàm quid eſſet dicatur,Erat, inquit,apud deum. Et ne omnino quiſpiã verbum ipſum id eſſe quod profertur,aut quod intra ho F minem eſt, arbitraretur:per articulum primum,vt iam diximus,& per ſecundam hanc adiectionem eam amouet ſuſpicionem. Non enim dixit,in deo erat: ſed,apud deum, in perſona eius æternitatem nobis oſtendens: quod apertius quoque ſignificauit, cùm ſubdidit, Et *deus erat uerbum.* Sed factum eſt,inquit. Quid ergo obſtitit,quin diceret,in principio fecit deus verbum? Cùm Gene.1.a de terra Moſes loqueretur, non dixit,in principio erat terra:ſed in principio creauit deus terrã, & creata fuit. Quid prohibuit Ioannem quoque eodem modo exordiri,in principio creauit deus verbum? Nam ſi de terra ita locutus eſt Moſes, ne quis ipſam increatam arbitretur,longè magis de filio loquentem timere Ioannem oportuit,ſi creatus erat. Mundus nanque cùm ſit viſibilis,per ſe conditorem ſuum prædicat. Cœli,inquit, e-
Pſal.18.a narrant gloriam dei:filius autem inuiſibilis eſt,& creaturam longè ſuprà quàm dici poſſit, excedit. Quòd ſi illic, & ſi neque verbo nobis, neque doctrina opus erat, vt creatum mundum diſceremus, tamen manifeſtè id nobis ante oculos ponit propheta: multò magis de filio idem à Ioanne dicendum fuerat, ſi creatus fuiſſet. ſanè quidem. Verùm Petrus id manifeſtè, aperteq; profeſſius eſt. Quónam in loco, & quomodo?

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gmodo? Quando cum Iudæis disputas his verbis vsus
Acto.2.f est.Quòd dominũ ipsum,& Christum deus fecit.Quicquid sequitur non addidisti:Iesum scilicet,quem crucifixistis:an ignoras eorum de quibus sermo habetur,partim immortalis naturæ esse , partim carnem accepisse? Quòd si negas,& omnia simpliciter ad diuinitatẽ trahis,passibilem diuinam naturam feceris : quòd si non passibilem neque actiuam dixeris,verùm si ex ipsa diuina & ineffabili natura sanguis emanauit , ipsaq; carnis loco in cruce clauis transfixa,& discerpta est,admitten dum profectò esset commentum tuum : sin neque ipse quidem diabolus hoc effinxerit , quánam ratione ipse ignorare assimulas? Indignam sanè cui ignoscatur ignorantiam , & qualem neque dæmones vnquam simularunt.Præterea hæc nomina , dominus & Christus , non substantiæ sunt,sed dignitatis : alterum potentiæ, alterũ vnctionis:quid igitur de filio dei dixeris?Nam si,vt dicitis creatus esset,nullum locum hoc haberet:non enim prius fuit,deinde ipsum fecit deus , neque seruuli habet principium,sed eiusdem naturę atque substantiæ.Interrogatus enim an esset rex:Ego ad hoc natꝰ sum , inquit.
Ioan.18.g Petrus autem de eo tanquam creatura quadam loqui-
H tur.Nam omnis ei de Christi humanitate sermo est. Et quid admiraris Petrum ita loquentem?quippe & Paulus cum Athenien sibus disputans,hominem tantùm ipsum
Acto.17.g his verbis appellat:In viro in quo statuit,fidem præbens omnibus,suscitans eum à mortuis : nihil de dei forma, neque quòd ei æqualis sit , neque quòd splendor gloriæ eius,meminit.Neque immeritò:nondum enim tempus venerat,vt hæc diceret,sed satis adhuc erat,vt & hominem fuisse,& à mortuis suscitatum intelligerent. eodẽ quoque modo Christus fecerat , cuius exemplo Paulus opera sua disposuit.Non enim continuò suam reuelauit diuinitatem,sed ab ipso principio propheta Christus & simpliciter homo habitus est: deinde & verbis,& operi bus quod erat,ostendit.Idcirco Petrus hoc ordine vsus, hanc primam ad Iudæos concionem habuit:Nam cùm nihil de diuinitate eius adhuc manifestè accipere possent,in humanitatis eius sermonibus immorãtur,vt eorum auditus his exercitus,demum se diuinitatis doctri na imbueret.Quòd si quispiam omnem concionem altius percurrere voluerit,perspicuè hanc nostram deprehenderit sentẽtiam.Etenim hominem ipsum appellat,
I & passioni eius,resurrectioniq;,& secundum carnem ge
Roma.1.a nerationi insistit . Atqui & Paulus cùm eum ex semine Dauid secundũ carnem factum diceret, nihil aliud nos admonuit,quàm id factum à Christi humanitate sumptum esse,quod & nos cõfitemur. Verùm tonitrui filius de dei ineffabili , & sempiterna essentia nunc loquitur. Propterea non fecit,sed erat,posuit.Oportebat enim , si creatus esset,id maximè definire. Quòd si Paulus veritus est,ne stultorum aliquis suspicaretur filiũ patre maiorem fore,& genitorem ei subiectum,& idcirco ad Co
1.Co.15.d rinthios scribens,inquit : Quòd omnia Christo subiecta sunt,præter illum qui subiecit ei omnia: licèt absurdum fuisset,quempiam suspicari , patrem vnquam filio cum cæteris omnibus subiectum iri:has tamen, etsi nulli nixas rationi,suspicatiões formidauit,addiditq;, præter eum qui subiecit ei omnia:longè magis Ioannem,si creatus esset filius dei,timere , ne quis increatum æstimaret,& hoc ante omnia edocere oportuisset.Nunc autem cùm genitus sit, meritò sanè neq; ipse,neque alius, siue apostolus siue propheta,creatum eum asseruit : sed neque ipse vnigenitus,si esset creatus , subticuisset. Qui enim tam humilia , & abiecta propter humilitatem loquitur,id nullo pacto prætermisisset.Neque enim absur K
dè arbitror quam haberet magnitudinem & præstantiã tacuisse,potius quàm eam quã non haberet silentio præterisse,neque significasse qualis esset.Illud enim nõ immeritò sileri poterat,vt humanũ genus humilitatis admoneretur:hìc autem ne minimam quidem silentij causam inuenies.Quánam enim gratia, si creatus esset , id tacuisset,& multa de se prętermisisset?Nam si vt nos humilitatem edoceat,abiecta quædam sæpenumero de se, etiam minimè digna loquitur : multò magis si creatus esset,apertè dixisset.Nónne vides ipsum ne quis ingenitum crederet,ad id ostendendum,& re &verbis summa ope contendere,vt etiam & dignitate, & substantia sua indigna loquatur , & in prophetæ humilitatem descendat ? Illud enim,sicut audio , iudico : & ille mihi dixit,
Ioan.14.b quid dicam , & quid faciam,& à meipso non loquor:& alia huiusmodi prophetarum duntaxat verba sunt.Si ergo vt hanc tolleret suspicionem,tam viles de se sermones,tam humiles nõ est dedignatus:longè magis si creatus esset,ne quis ipsum increatum suspicaretur , multa huiusmodi protulisset in mediũ:vt exempli gratia: Nolite arbitrari me genitum esse à patre, creatus sum non L
genitus,neque illius substantiæ sum. Nũc autem omnino contrà,ea loquitur,quæ etiam inuitos cõtrariam accipere cogant sententiam:vt illud , Quia ego in patre, Ioan.14.b
& pater in me est:&, Tanto tempore vobiscum sum, & Ibidem.a non cognouistis me:Philippe,qui videt me,videt & patrem.&,Sicut pater suscitat mortuos, & viuificat : sic & Ibidem.5.d filius quos vult,viuificat:&, Pater meus operatus est vs- Ibidem.e que modò,& ego operor:&, Sicut cognoscit me pater,& Ibidẽ.10.c ego cognosco patrem , & in omni scriptura vnum & idem se esse cum patre asserit . Authoritatem autem & potestatem & his,& aliis plurimis locis manifestat : vt cùm inquit:Tace,obmutesce.Volo, mundare . Surde & Lucæ.4.f mute spiritus,ego tibi præcipio , exi ab eo: &, Audistis Matth.8.a quia dictum est antiquis , non occides : ego autem dico Marc.9.d vobis , qui irascitur fratri suo,reus erit iudicio : & plura Matth.5.c huiusmodi.Addo etiam miracula,hæc omnia satis idonea sunt ad eius virtutem , potentiamq; ostendendam: imò & minima eorum pars,plurimum etiam insipientiores & adducere,& persuadere posset,vt crederẽt : sed profectò earum est inanis gloria virium,vt vel ad manifestissima quæque eorum,qui ipsi succumbunt , mentis acie perstringat,& in rebus luce clarioribus dissen- M
tire,ac contendere persuadeat:eos autem qui veritatem probè tenent & intelligunt,in dissimulationem cõtradictionemq; adhortetur : quod Iudæis vsu venit.non enim ignorationis gratia dei filium abnegarunt , sed vt apud populum plurimum & authoritatis, & honoris cõ sequerentur.Ex principibus enim,inquit,multi credide Ioan.12.f runt in eum , sed propter pharisæos non confitebantur, vt de synagoga non eiicerentur : potius enim hominũ quàm dei gloriam optarunt.siquidem nullo pacto fieri potest , vt is qui tanto studio seculari gloriæ seruiat,diuinam vnquam assequatur.Idcirco his verbis reprehenduntur:Quomodo potestis vos credere , qui gloriã in- Ibidem.5.g uicem accipitis,& gloriam quæ à solo deo est,non quęritis?Intolerabilis quædam ebrietas est inanis gloria: ideoq; quem suæ subiecit ditioni , is ægrè in sanitatem restituitur.Et quàm pestifera tabe infecit animam,à cœlo abscindens , terræ affigit,neque eam amplius sinit,vt ad veram lucem dirigere possit intuitum : sed in huius seculi sordibus semper eius persuasione deuoluitur , & dominos nobis tam potentes imponit,vt etiam sine iussu aliquo nos exuperent , nobisq; perpetuò dominentur.

A tur . Qui enim hoc morbo afficitur , nullo præceptore omnia sua sponte operatur , quæ dominis suis placere, quibusque plurimùm eos lætari arbitratur. Etenim pulchra veste eorum causa induitur , faciemq; ornat non sibi,sed aliis:caterua sequentium stipatur, quò omnes ipsum admirentur:quicquid denique facit , aliorum tantùm gratia facit. Num quicquàm posset esse molestius? Vt aliis admirationi sit præceps frequenter agitur. Vis eius intelligere tyrannidem? Satis tibi ex Christi verbis constabit.Audi & quæ sequũtur. Nam si quempiam negotiatorem, qui preciosissimas sibi merces magno auri pondere compararit,rogaueris quánam gratia tantum auri profundat,quídve tantus sibi sumptus velit:nullam aliam ab eo rationẽ accipies , quàm vt populo placeat. Quòd si deinde quid populus sit,percontaberis:quiddã, inquit,tumultus perturbationisq; plenum,è stultitia maiori ex parte constans , atque compositum temerè , per
B maris fluctus varia & pugnante sententia sæpenumero iactatum.Qui igitur sub eiusmodi dominij seruitio premitur,nónne omnium est sanè miserrimus ? Veruntamen qui secularem vitam agunt , si his se affectibus deuinxerint,etsi graue sit,leuior tamẽ est reprehensio.Qui verò terrena se abiecisse professi, ea tamẽ auidi inhiãt, hi grauius sunt accusandi: illis enim pecuniarum tenus damnum,his autem ad animam vsque periculum extẽditur.Nam cùm seculari gloria fidei rectitudinem mutarint , & deum vt ipsi laudentur contẽpserint:dic quęso,quo damno,qua insania afficiuntur? Alij animæ affectus,& si magno sint homini nocumento,aliquam saltem afferunt voluptatem , quanuis temporalem , atque breui duraturam . Nam qui pecuniarum aut mulierum flagrant desiderio , easq; sectantur , nonnullam tamen cum damno voluptatem,licèt breuissimã,capiunt:quos verò hic morbus irretiuerit,hi semper omni priuati voluptate vitam viuunt quàm miserrimam . Neque enim quòd tantopere exquirunt , multitudinis gloriam assequuntur,sed cùm ea frui videantur , ea tamen omnino carent:cùm id nulli prorsus glorię sit adnumerandum. Ideoq; nó gloria,sed inanis gloriæ opus appellatur.Inanem gloriam hanc maiores nostri omnes meritò dixerunt:Inanis nanque est , nihil in se habens neque clarũ,
C neque gloriosum,tanquam personæ,quæ pulchræ quidẽ visu,& decoræ,intus inanes reperiuntur.Quare cùm aspectu ipso elegantiores appareant,neminem tamẽ vnquam ad se amandum allexerunt.Ita nihil etiam miserius,quæ multitudine comparatur gloria,difficilem nobis,& violentum affectum significat:aspectu nanque solo pulchra,atque elegans videtur, intrinsecus autem nõ inanis modò,verumetiam ignominiosa crudelitatis & violentiæ plena . Vnde igitur tam temerarius , tam insanus absque vlla voluptate affectus? Non aliunde sanè quàm à vili & abiecto animo. Neque enim fieri potest, vt qui gloriæ dulcedine capitur, magnum aliquid & egregium sapiat,sed ignominia ilico ipsum notari necesse est,& animi abiecti,infamis,atque exigui existimari. Qui enim nihil propter virtutem,sed vt hominibus & rudibus,& indoctis placeat,operatur:quíve in omni refallacem hominum,atque erroris plenam exquirit sententiam:quam is gloriã meretur? Animaduerte si quis eum percontaretur,quid tu multitudinem esse arbitraris?procul dubio,& desidem,& nullæ bonæ rei deditam responderet. Quid autẽ?an ex illius numero fieri optares,si quis eundem iterum interrogaret,non vtique mihi assensurum persuadeo.Nónne igitur maximè ridiculum est,eorum gloriam aucupari, quorũ ne similis quidem esse velles?Si autem dixeris,multos etiam constã- D
tes viros hac esse sententia,idcirco longè magis contẽnendos dicimus.Nam si sponte sua cõtemptibiles sunt, cùm multi fuerint:maiorem in modum digni sunt qui contemnantur. Singulorum enim amentia simul collecta , multitudine ipsa fit auctior . Quam ob rem si quis eos sigillatim castigaret,facilè quod vellet,assequeretur sin cunctos simul,nullus esset correctioni locus,cùm numero ipso stultitia crescat,& pecudum more ducantur, quocunque inuicem secularem gloriam, atque opinionẽ secuti.Agitè,quid hanc popularem gloriam tantopere desideratis?Nolite , inquam fratres,obsecro . Gloriæ nanque cupiditas omnia commiscuit , auaritiam,inuidiam,calumniam,insidias peperit ,& qui nulla affecti sunt iniuria,in illos qui nihil de ipsis malè meriti sunt, & armat & efferat,hæc amicitiæ & consuetudinis obliuiscitur.Nihil se pudet,sed omni abiecta virtute omnibus bellum indicit, semper inconstans,semper inuisa. Et sanè ira & violentus & intolerabilis morbus est,non tamen semper nocumento esse solet, sed duntaxat cùm irritatur.Inanis enim gloria omni tẽpore pestifera est.
Nunquam cessat,nũquam remittitur,nisi ratione & co- E
hibeatur,& sedetur,semper præstò est , non solùm peccandi se hortatricem exhibens, verumetiam si quid rectè faciamus,id è manibus summa vi eripere contẽdit, vel nihil rectè à nobis inchoari, perficiq; permittit.
Quòd si auaritiam Paulus idolorum seruitutem appel- Ephes.5.b
lat:eius matrem,radicem,fontem, hoc est inanem gloriam,quo nomine merebitur appellari?Nullum quidẽ,si rectè eius malitiam contemplabimur,dignum inuenie mus.Abstineam' ergo dilectissimi,& perniciosum hoc exuamus vestimentũ,quo discisso, & procul abiecto fiamus aliquando liberi,veram induti libertatem,& veræ nobilitatis quæ à deo nobis elargita est,cognitionẽ non negligamus,sed secularẽ gloriã , qua nihil risu dignius, nihil turpius,nihil ignominiosius . Hoc multis sanè rationibus videri licet . Siquidem huius gloriæ cupiditas, ignominia est.Est autem vera gloria,eã vt nullius momenti contemnere, & ad diuinã voluntatem omnia & verba,& opera nostra dirigere, hoc pacto ab eo qui cuncta certa ratione intelligit,mercedem accipere poterimus,si eo solo erimus spectatore contenti . Quid enim nobis opus est,vt alij opera nostra inspiciãt , cùm is nos
F intueatur,qui vnicuiq; pro meritis retributurus est præmium?Nónne hoc ridiculum atque absurdũ, cùm quicquid seruus operatur,ad gratiam & amorem sui domini conciliandum faciat,eoq; vidente & probante seruitium suum contentus sit , neque aliorum laudibus moueatur:nos cùm tantum,tamq; summum dominum habeamus,alios qui nos,& opera nostra videant & probẽt disquirere,maximè cùm nihil vel nobis vtilitatis afferre,sed tãtùm inspicere possint quæ facimus? Accedit ad hoc quòd omnis noster labor inanis fit,& irritus. Non ita obsecro dilectissimi, non ita:sed vnde præmium nobis futurum est , inde totis viribus id comparare curemus,deum operum nostrorum & laudatorem , & spectatorem adhibeamus,nihil nobis cum humano iudicio.Quòd si hanc gloriam assequi voluerimus,tũc profectò consequemur,cùm diuinã tantùm implorabimus.
Qui me glorificat,glorificabo & eũ,inquit.Et quemad- Mar.8.d
modum tunc maximè diuitiis affluimus, cùm eas contemnimus,& diuinas tãtùm efflagitamus.Quærite,in- Matt.6.d
quit,regnũ dei,& hæc omnia adiicientur vobis.Itidẽ in gloria vsu venit,quãdo iã sine periculo & diuitię nobis, & gloriæ largiri possunt : tunc eas plena & exuberanti manu

Universidad de Deusto
Biblioteca

G manu diuina nobis benignitas elargitur. Sine periculo autem tunc his fruimur, cùm nos capere & exuperare nequeunt: neque tanquam seruis imperant, sed nobis seruiunt, easq; & domini, & liberi possidemus. Propterea earum nobis amorem prohibet deus, ne turpi his seruitio subiiciamur. Quòd si assequimur, incredibili nobis libertate omnia instaurat. Quid enim Paulo clariꝰ? quid glorioſius? qui non humanam gloriam ſe quærere profitetur. Quid nihil habente, & omnia possidente locupletius? Cùm enim, vt iã dixi, neque pecuniæ, neque gloriæ cupiditate vincimur, tũc eas affatim accipimus, tũc eis fruimur. Si igitur nobis gloriã comparare cupimus, gloriam fugiamus: hoc enim pacto diuina seruare præcepta, & præsentibus bonis & futuris frui poterimus. Quorum vtinam fiamus participes, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula, Amen.

Homilia tertia ex capite.i.

IN *principio erat uerbum, & uerbum erat apud deũ.* Bonarum artium præceptores, cùm pueros doctrinæ rudimẽtis accipiunt erudiendos, nõ
H grauiori primum lectionum onere eorum mentes implicãt: sed breuibus & iisdem sæpenumero repetitis, præceptis, paulatim eos assuefaciunt, quo fit vt eorum animis facilè doctrina imprimatur, ne ab ipso eruditionis principio ad lectionum multitudinem capessendam, memoria nimia laborãte perterriti, ad colligenda præcepta segniores reddantur, & doctrinæ difficultate torpescant. Hunc & nos morem secuti, vt vos labore leuemus, paulatim hoc diuinum pabulum distribuamus, vestrisq; instillemus pectoribus. Quare eadem iterum verba proponam, non vt idem repetam, sed vt omissa adiiciantur. Agitè igitur, In principio erat verbum, & verbum erat apud deum. Quãnam ratione, cùm reliqui euangelistæ ab humanitate Christi suum orsi sint euangelium. Nam Matthæus incipit, Liber generationis Iesu Christi filij Dauid: Lucas de Maria prima verba facit: Marcus simili ferè vtitur principio, & de Ioanne Baptista illic nobis intexit historiam. Ioannes id breui prosequens, his verbis significauit, Et verbũ caro factum est, & reliquis prætermissis omnibus, conceptione, partu, educatione, incremento, quamprimum supernam nobis
I generationem aggreditur. Cur ita fecerit, iam vobis aperiam. Cùm reliqui euangelistę circa carnem immorati essent, timendum erat ne idcirco nonnulli nihil altum, sed terrena duntaxat & caduca coniectantes, in ea solùm doctrinã confirmarentur: quod & Paulus Samosatensis opinatus est. Ex hac igitur humilitate, qui lapsuri erant, in cœlum erectis, non immeritò ab æterna & diuina essentia facit nobis narrationis principiũ. Cùm enim Matthæus ab Herode rege, Lucas à Tyberio Cæsare, Marcus à baptismate Ioannis exordiatur: his omnibus omissis Ioannes, supra omne tempus, & seculum ascẽdit, auditorum animos ad id quod in principio erat erigens, neque vsquam eos sinit consistere, neque terminum aliquem ponit, quemadmodum illi Herodem, Tyberium, Ioannem. Illud autem admiratione dignũ est, quòd neque Ioannes in ampliori narratione humanitatem contempsit, neque illi cùm huic vacarent, sempiternam omnino siluerunt essentiam. Et sanè quidem: vnus enim spiritus est, qui omnium mentes mouet: propterea valde in narrationibus suis concordant. Tu autem dilectissime, cùm verbum hoc in loco audis, noli, quæso, iis acquiescere, qui dicunt id verbum esse, quod ore profertur, aut simpliciter verbũ: multa enim dei sunt verba, quæ & angeli faciunt, nullum tamen eorũ deus est: K
sed & prophetiæ & præcepta, verba dicũtur. Mos enim scripturæ est diuinas leges, & præcepta, & prophetias verbum appellare. Quare de angelis loquens: Potentes, Psal.102.d
inquit, virtute qui facitis verbum eius: hoc autem verbum substantia quædam est in persona, ex ipso patre sine passione prouenies, hoc, vt iam dixi, per verbi appellationem manifestauit. Quemadmodum igitur, In principio erat verbum, æternitatem significat: ita hoc, erat in principio apud deum, coæternitatem nobis ostendit. Sed ne hac particula, In principio erat verbum, æternum quidem, antiquiorem tamen aliquo temporis spacio patris vitã suspicãreris, & vnigenito dares principium, addidit: Hoc erat in principio apud deum, itidem eius æternitatem, quemadmodum patris significans. Nunquam enim solus, & sine verbo fuit, sed sem per deus apud eum erat, & in persona quidem propria. Qua ergo ratione subdidit, In mundo erat, si apud deũ erat, quia & apud deum erat, & in mundo? Neque enim aut pater, aut filius sine vllo comprehenditur. Nam si Psal.146.a
magnitudinis eius non est finis, & sapientiæ eius nó est
L numerus, neque etiam substantiæ: satis constat esse aliquod temporale principium. Cùm audis, Quòd in principio creauerit deus cœlum & terrã: quidnam per hoc principium intelligis? Certè quòd ante omnia visibilia ea creauerit. Sic cùm de vnigenito dicatur, quòd in principio erat: ante omnia intelligibilia, & ante secula fuisse intelligas necesse est. Quòd si quis diceret: Si filiꝰ est, quónam pacto fieri potest quin patre sit minor? Quod enim ab aliquo est, omnino eo à quo fit, posterius esse oportet. Respondemus, has maximè humanarũ esse cogitationum inquisitiones: & qui hoc quærit, inquirit etiam absurdiora: neque auribus tantùm accipienda hæc sunt. De deo enim nunc nobis sermo est, non de humana natura, quæ nostrarum rationum consequentiæ, necessitatiq; subiecta est. Veruntamẽ pro infirmorum intelligentia, aliquod ad hæc exemplum adducemus. Agè dic, quæso, Nunquid Solis splendor ex ipsius Solis natura emanat, an aliunde? necessariò fatendum est, nisi penitus desipiamus, ex Solis natura: quod cùm ita sit, nunquam tamen ipso Sole posterius ipsius radios fulgoréq; dixerimus exoriri, cùm sine his nunquã appareat. Quòd si in his quæ ipso visu & sensu percipiuntur in corpori- M
bus, quod ex aliquo fit, non posterius eo à quo fit, esse aliquid manifestè deprehenditur: persuaderi non poterit, inuisibili, ineffabili naturæ, eandem inesse potestatem, vt par est illius essentiæ? Propterea Paulus quoque ipsum & ex eo, & coæternum asseruit. Quid autem? Nónne & secula, & temporum spacia per ipsum facta sunt? omnia confiteamur necesse est, nisi insaniamus. Nulla igitur inter patrem & filium est differentia. Si nulla, non est filius posterius, sed coæternus patri. Antè enim & pòst, tempus significant & ostendunt. Sine seculo, vel tempore, nemo posset neque antè, neque pòst intelligere. Téporibus autem & seculis omnibus superior est deus, atque antiquior. Quòd si omnino filio principium esse contendis, caue ne patrem quoque sub principio antiquiori quidem, sub principio tamen comprehendere eadem ratione cogaris. Agè, nunquid terminum aliquem, vel principium filio constituis, à quo ad superius illud procedens patrem superiorẽ esse dicis? Quid? Dic igitur, quæso, quantò pater prior est, breuène an longum inter patrem & filium temporis spacium fuisse dicis? alterutrum asseras, sub principio patrem cõprehendas necesse est. Medium nanque interuallum quãtuncunque

A cunque sit, procul dubio metiris. Dimensio autem fieri non potest, nisi sit vtrinque principium, sub quo hoc pacto quantum in te est, patrem constituis, neque iam secũdum nos pater sine principio intelligi poterit.
Ioan.5.d Nónne assentis id verum esse, quod à saluatore dicitur, vbique potestatis ipsius argumentum: Qui non honorat me, non honorat patrem? Nec ignoro hoc verbum non facilè à multis intelligi: idcirco plerisque in locis sentẽtias nostras afferre differimus, eò quòd reliquum vulgus eas capere atque assequi nequeat: neque si assequeretur, firmitudinis aliquid habet aut certitudinis. Humanæ nanque rationes, & sententiæ incertæ sunt,
Esaiæ.43.b atque imbecilles. Libenter autem & illud negantibus veritatem afferam, quod à propheta dicitur: Ante me non est factus alius deus, & post me non est. Quòd si filius patre minor est, quo pacto, inquit, post me nõ est alius deus? Nunquid ipsius vnigeniti tolletis substantiam? Necesse est enim aut hoc tam impiè audere, aut in propria patris & filij persona vnam intelligere diuinitatem. Quónam etiam pacto id verum est, Et o-
B mnia per ipsum facta sunt? Nam si patris æuum antiquius, quomodo quæ ante ipsum filium facta fuerunt, per ipsum facta sunt? Videtisne in quantam temeritatem se adducant, qui semel veritatem abiecerunt? Sed
Roma.4.c quam ob rem non inquit euangelista ex nihilo factum esse, quemadmodum Paulus his verbis ostendit: qui vocat quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt: sed in principio erat, inquit? Hoc illi contrarium est, nec immeritò: siquidem deus neque fit, neque se quicquam habet antiquius, sed huiusmodi Gentium verba sunt. Agè & illud, Nónne rerum omnium conditorem longe omnium excellentissimum, præstantissimúmque dixeris? Quòd si itidem vt alia ex nihilo factus esset, vbi eius
Esaiæ.41.b incorporabilis esset excellentia? quid item illud: Ego primus, & ego post hæc: &, Ante me nõ est factus alius deus? Si enim filius non esset eiusdem substantiæ, alter esset deus: si non coæternus, post illũ: si non ex substantia processisset, factum esse constaret. Quòd si ad idolorum simulachrorúmque differentiam hæc facta asserunt, cur eiusdẽ differentiæ gratia vnum verũ deum dicere non consentiunt? Ac si ad eam differẽtiam hoc dictum esset, quónam pacto verba omnia interpreta-
C beris? Post me, inquit, non est alius deus: non filium his verbis excludit post se non esse, sed deum factum. Esto sanè. Quid ergo quod ait, Ante me non est factus alius deus? Itáne hoc quoque intelliges, quòd fictus deus ante eum factus non sit, sed tamẽ filium factum? Et quísnam hoc dixerit? neque enim ipsum diabolum hoc dicturũ arbitror. Præterea si filius non est coæternus patri, infinitam eius vitam quónam modo dixeris? Nam etsi alicuius principium ducit, quanuis sine fine sit, non tamen est infinitus. Quod enim infinitum est, vtrinq; fine careat oportet. Hoc Paulus his verbis manifestauit:
Hebr.7.a Neq; principium dierum, neq; finem habens: quibus verbis & principio & fine carere planè demonstrauit. Quemadmodum enim hoc non habet finem, ita neq; illud, cùm neque hìc finis, neq; illic principium. Quónam autem pacto vita erat aliquando, cùm non esset? Vitam nanq; semper, & sine principio, & sine fine esse omnes confitentur. Si profectò vita sit, quemadmodũ est. Si verò est, quando non est? Qua ratione aliis vita esse potest, cùm aliquando ipsa non fuerit? Quid ergo causæ fuerit, quòd principium Ioannes posuit, In principio, inquit, erat? Considerasti hanc particulã, In principio erat, & verbum erat non intelligis? Quid autem de patre propheta diceret, A seculo & vsq; in seculum D
tu es? Nunquid ei terminum aliquem his verbis præ- Psal.89.a
scripsit? Nequaquàm, sed eius significat æternitatẽ, itidem hoc in loco intelligi necesse est: quippe cùm nullum ei terminũ constituat, neq; dicat principiũ habuisse, sed in principio erat. Hinc te adducit, tibi suadet, vt filium sine principio intelligas. Sed dixerit quispiã, patrem articuli adiectione, filiũ sine articulo positũ. Quid ergo? cùm Apostolus inquit: Magni dei, & saluatoris ad Tit.2.
nostri Iesu Christi: & iterũ, Qui est super omnes deos: Psal.104.a
sine articulo filij meminit. Itidẽ de patre ad Pilippẽses scribens: Qui cùm in forma dei esset, non rapinã arbi- Philip.2.a
tratus est esse se æqualem deo. Et ad Romanos: Gratia Roma.1.a
vobis & pax à deo patre nostro, & domino Iesu Christo: neglexit articulũ. Superuacaneum nanq; est vbique id præponere, præsertim cùm superius eo frequenter
Ioan.4.c vsus sit. Quemadmodũ enim de spiritu pater loquens, inquit, Spiritus deus: neq; cùm spiritui articulũ nõ adiiciat, idcirco deum esse incorporeũ negamus: ita hoc in loco, quanuis filio articulus nõ præponatur, nõ propterea patre minor est deus. Quid tum, cùm & hunc & illum appellet, neutrius nobis diuinitatis vllam facit E
differentiam, sed prorsus contrà. Nam cùm dixisset,
Et deus erat uerbum: ne quis filij diuinitatem patre aliqua ex parte minorẽ arbitraretur, mox id affert, per quod eius suprema diuinitas manifestè significatur, & eius demõstrat ęternitatẽ. *Hoc enim erat, inquit, in principio apud deum:* & opificiũ addit, *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est.* Quod potissimũ pater per prophetas vbiq; eius substantię indicium esse prędicat, & frequẽter in hoc demõstrando prophetæ versantur, neq; hoc dũtaxat, sed etiã summa ope ad idolorũ simulachrorúmq; gloriã tollẽdam con
tendũt. Dij, inquit, qui cœlũ & terrã non fecerunt, per- Hiere.10.b
eant. Et iterũ: Ego manu mea extendi cœlum. Vt diui- Psal.103.a
nitatẽ per hoc significari ostẽdant, idem frequẽter me- & Hier.51.a
minerũt. Ioannes autẽ his solis verbis nõ contẽtus, etiã vitam ipsum, & lucẽ appellat. Si igitur semper cum patre fuit, si omnia cõdidit, produxit, cõtinet: hoc enim per vitam significatur, si vniuersa illuminat, quis nam adeò stultus, adeò temerarius est, vt dicat ex his euangelistã minorẽ diuinitatis virtutẽ intellexisse, per quę
& æqualitas, & idẽ esse vel maximè potest ostẽdi? No- F
limus, quęso, creaturã cũ creatore cõfundere, ne id au- Roma.1.c
diamus, quòd seruierũt creaturæ potius quàm creatori. Quòd si de cœlis hoc dictũ existimant, veruntamen cùm de his sermo haberetur, prorsus tãquam gẽtile & impium creaturæ cultũ exhibẽdum negauit. Absit igitur vt huiusmodi nosipsos maledicto subiiciamus. Propterea venit dei filius, vt nos ab hoc cultu liberaret: propterea serui formã accepit, vt ab hac nos eriperet seruitute: propterea insputus est, ꝓpterea alapis cæsus, propterea mortẽ passus ignominiosam, atq; turpissimã. Minimè cõmittendũ est, vt nullũ hæc nobis fructũ afferant, & in pristinã rursus impietatẽ recidamus, imò longè grauiorẽ. Non enim creaturæ seruiendum est, & ipsum creatorẽ, quantũ in nobis est, in creaturę vilitatem adducendũ. Ipse nanq; qualis est permanet. Tu au- Psal.101.d
tem idẽ ipse es, inquit, & anni tui non deficient. Ei igitur gloriam demus, vt à patribus & maioribus nostris accepimus, demus inquam gloriã & fide, & operibus. Nulla enim nobis bonorũ dogmatũ ad salutẽ vtilitas, si vita vitiorũ sordibus scateat, & inquinetur. Quamobrem eam ita formemus & erudiamus, vt deo placeat, omni turpitudine, iniquitate, auaritia longè abiecta,
& tanquam

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & tanquã hospites & aduenas,& à terrenis rebus alienos nos exhibeamus. Et si quis diuitiis plurimis & possessionibus affluit, haud aliter his quàm colonus vtatur, tanquã paulopost ea omnia velit nolit relicturus. Et qui fuerit iniuria lacessitus, nõ modò memor non infigat pectori, sed quãprimùm eam obliuioni prorsus mãdet. Nõ amplius vnà nobis die ad irã indulsit Apostolus, Sol, inquit, nõ ôccidat super iracundiã vestram. Et meritò quidẽ: nihil enim tam breui fieri potest molestius. Quòd si nox ira percitos nos cõprehẽderet, omnes operationes nostræ grauiores subsequerẽtur, cũ ignis plurimùm memoria excitetur, si per ociũ omnia animũ prouocãtia, atrocius nobis reputentur. Priusquã igitur tam exitiali vacemus ocio, & vehementiorẽ flãmam accendamus, præueniendũ præcepit, & quicquid pectus nostrũ vrit, penitus extinguendũ. Vehemens enim iræ affectus est, & omni flãma vehemẽtior: quare nobis celeritate opus est, vt hũc ignẽ extinguamus, nẽve ad summũ eum euadere sinamus. Irę enim morbus, nisi mox sedetur, multas generat calamitates, domos & familias totas euertit, veteres dissoluit consuetudines, & breui momẽto res infandas molitur: eius nanq; H furoris impetus ipsi ruina, inquit, est. Quã ob rem huic indomitæ beluæ nolimus habenas remittere, sed præduro freno, metu scilicet futuri iudicij, eã cohibeam⁹. Quoties cũ dolore aliquo amicus te, vel familiaris afflecerit, ad iramq; cõcitarit, veniat in mentẽ quæ tu contra deũ cõmiseris, quòdq; si à proximo offensam & cõtumelias æquo animo tolleraueris, leuius in te dei iudiciũ prouocabis. Dimittite, inquit, & dimittetur vobis. Lucæ.6.f. Cùm hoc succurrerit, omnis vltionis cupiditas continuò euanescit. Illud prẽterea animo frequẽter volutes velim, & si quãdo in immanitatem aliquã, & furorem mox lapsurus te cõtinueris, & si quãdo ira percitus, in alicuius iniuriã pernicièmve prẽceps irrueris, & vtraque inuicem tempora cõferas, id enim nõ parũ tibi ad correctionem profuerit: agẽ, dic quæso, vtrũ tibi laudabilius duxeris, cùm ab ira victus es, an cùm eã vicisti? Nónne victi nosipsos reprehendimus vehementius, & nemine nos accusante erubescimus, & multa nos operum & verborũ nostrorũ subit pœnitẽtia? Verùm cùm affectus strennuè superauimus, victoris more & gaudemus plurimũ, & exultamus. Victoria enim cõtra irã est, & quidẽ maxima, non cùm vlciscimur iniurias, sed I cùm eas æquo animo toleramus. Hoc nanq; magnum est, hoc laudabile. Neq; cùm ira excandescis, cuipiã mineris interitũ, neq; in eũ furibundus irruas. Neq; admonentem vt irã cohibeas, cõtemnere velis, ea gratia ne quis te fortè irrideat. Nemo te hac causa irridebit, sed cùm ira te traxerit in vindictã, vel si quis irriserit, stultus erit ęstimãdus. Tu verò noli inter stultos & amentes victoriæ gloriã quærere, sed ea cõtentus sis, quã sapientum tibi iudicio cõparaueris. Verùm quid in paruo & humili hominũ spectaculo te cõstituo? in ipsum continuò deũ oculos dirigas, qui te laudabit, neq; præterea vllã ab hominibus gloriã quærere oportebit. Siquidem huius seculi gloria ad gratiã sæpe, nonnunquã ad odiũ tribuitur, neq; quicquam affert vtilitatis: quod verò deus nobis indicat, nullã huiusmodi habet dubitationem, & plurimũ qui à deo laudatur, vtilitatis cõsequitur: hãc nos laudẽ, hunc honorem sequamur. Visne manifestè intelligere quantum mali afferat iracũdia? Adsis cùm aliquando quispiã rixatur, neq; enim in temetipso facilè hanc possis deprehendere turpitudinẽ, tenebris & ebrietate ratione obuoluta, sed cùm tui tibi affectus non dominãtur, tunc in aliis rem tuã planissimè cognoscas licèt, cùm incorruptè & verè iudicare K poteris. Videbis nanq; iratos non secus, ac insanos turpiter in mediũ præcipites fieri. Cùm enim circa præcordia ira effer buerit, os ignẽ emittit, tota inflatur facies, incõpositæ manus mouentur, ridiculè prosiliũt pedes, monitoribus & rixã dirimere conãtibus insultãt, in eosq; nulla ab insanientibus differentia irruunt: & cùm hæc faciunt, tanquã amentes, nihil sentiunt, nihil intelligũt, sed asinorũ more calcibus, morsibusq; inuicem insultant. Et profectò iracundia percitus, nullum neq; decorẽ seruare potest, neq; modestiã. Hi igitur homines post hanc ignominiã & domũ & ad se reuersi, dolore simul anguntur & metu, cùm intelligãt quos lęserint, quos furoris & insaniæ suæ testes habuerint. Quippe qui in illo furore nõ secus ac mẽte capti, quid faciãt nõ aduertunt: cùm ad se redierint, tum demum omnia secum reputãt, num amici, num inimici ei insanienti affuerint, nũ viderint: pari enim ratione vtrosq; formidãt, alios tanquã reprehẽsores, & eos quorũ prẽsentia magis sibi erubescendũ sit: alios tanquã qui ipsorũ malo, & ignominia plurimùm gaudeant. Quòd si L ad plagas & verbera inuicẽ proruperint, longè maiore formidine angũtur, ne quid grauius ei qui cæsus est accidat, ne aut febris in mortẽ, aut vlcus insanabile, in vltimum eum adducat periculũ. Et quid, inquit, mihi pugna opus erat? quid iniuriis? quid cõtentionibus? Hæc & illa pereant, & omnibus his terrenis rebus maledicunt; quæ ipsis discordiæ præbuerunt materiã, & de dęmonibus cõqueruntur: stultiores autẽ cùm perperam quod operãtur, temporũ mãlitiæ insimulant: nõ tamen malitia temporũ causa est. Neq; enim mala sunt ipsa, neq; malus dæmon duntaxat, sed eorum malitia, qui à prauis se vinci patiũtur affectibus: hi dæmones allicĩunt, & sibiipsis malorũ omniũ sunt authores. Sed intumescit cor, inquit, & iniuriis excãdescit. Nouim⁹ quid ira possit, & idcirco qui inanẽ hanc belluã exuperant, eos maximè admiramur, neq; deest, modò velimus, facultas. Quamobrẽ cùm domini nos, & principes cõtumeliis prosequuntur, nõ irascimur: an formido ira nõ minor nos absterret, neq; à principio iræ locũ dare permittit? Quamobrẽ serui sæpenumero à nobis maledictis affecti, silẽtio omnia perpetiuntur, an quòd seruitutis vinculo cõtinentur? Tu autẽ noli solùm dei timorẽ cogitare, sed etiã quòd ipse tibi iniuriã faciat, cùm silẽtium indicit, & omnia æquo animo perferes. Dic te vrM genti, Quid faciam tibi? alius mihi & dexteram, & linguam cohibet: hoc profectò verbum & tibi, & illi fiet philosophię materia. Nunc autem hominum gratia etiã intolerabilia ferimus, & ad eos qui nos lacessunt, huiusmodi sæpenumero verbis vtimur: Ille me, non tu, lacessiuit. Verùm deo non tantam adhibemus reuerentiam, & quæ nam nobis venia speranda est? Agitè, quæso, nosipsos alloquamur. Deus nunc nos lacessit, cùm manus nostras continet, ne prosiliamus contra, nẽve nobis deus, quàm homines sit despectior. Exhorruistis hoc verbum? Verùm ego non verbum tantùm, sed operationes exhorrere has velim. Dei præceptum est, non modò nobis percutientem Lucæ.6.d. maxillam, sed grauiorem etiam contumeliam perferendam: nos verò volendo penitus metui, diuinæ repugnamus voluntati, vt non modò mala perpeti recusemus, sed grauius etiam iniurias vlcisci admitamur: qui nisi omni conatu vltioni inuigilemus, humilis nosipsos, & abiecti animi esse ducimus: & quod gra-

A quod grauissimum est, nostram calamitatẽ, victoriã nobis ducimus: & cùm maximè ab ira vincimur, tunc maximè vicisse existimamus: & cùm humi miserè prostrati iacemus, innumeris à diabolo plagis, vulneribusq; acceptis, victoriam reportasse contendimus. Quã ob rem fratres vos ego & hortor, & moneo, vt victoriam ipsam cognoscere non negligatis, eamq; prosequamini: siquidem malorum perpessio victoria nobis est. Si igitur à deo laudum præconia cupimus, non æterna certamina, sed diuinam legẽ in his seruemus certaminib⁹, & quicquid eueniat, æquo animo perferamus: hoc pacto veteri prostrata malitia, & prẽsentis seculi, & quę in futuro nobis promittuntur bona consequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quẽ, & cum quo patri, simul & spiritui sancto gloria, honor & imperiũ in secula seculorum, Amen.

Homilia quarta, ex cap. primo.

OMnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est. Moses veteris testamenti librum, historiamq; exorsus, quæ sensu percipiũtur, ea nobis pluribus verbis enumerat. In principio, Gene.1.a. & seq. inquit, creauit deus cœlum & terram. Inde subdit lucem B secundũ cœlum, stellarum naturã, varia animantiũ genera creata, & cętera deniq; omnia, ne singillatim prosequentes simus longiores. Hic autem euãgelista omnibus his præcisis, atq; omissis, vno verbo & ea, & longè altiora comprehendit, nec immerito: vtpote cùm satis cognita essent auditoribus, & ipse ad altiorem, prestantioremq; materiã properet, & omni conatu nõ circa creata, sed ipsum omniũ creatorẽ incũbat: idcirco ille quantuis minorem creationis partẽ aggrederetur: nihil enim nobis de inuisibilibus disputat virtutibus, his tantùm immoratur. Verùm Ioannes ad ipsum omniũ conditorem ascendere festinans, meritò & quæ ille prosecutus est, & quæ conticuit, prætermissis paucis, omnia cõprehẽdit. Omnia, inquit, per ipsum facta sunt: & ne putares quæcunq; Moses dixit, ea duntaxat Ioannẽ intelligere: infert, Et sine ipso factũ est nihil, quod factũ est: hoc est, eorum quę creata sunt, siue visui, siue intellectui tantùm subiecta, nihil sine filij virtute productũ est, vel conditũ. Neq; cùm dixerimus, Sine ipso factũ est nihil: profectò id pũcto notabimus, vt hæretici opinãtur. Hi enim cùm C velint spiritum creatũ esse, sic legunt: Quod factũ est in ipso vita erat: verùm cùm nulla pfectò ratione hæc intelligi possit oratio. Primùm nãq; neq; temporis huius, neq; propositi erat, spiritus meminisse: quod si ita ei visum est, si ita placuit, qua nã gratia tam obscurè spiritus mentionem fecit? vnde autem constat de spiritu dictũ esse? præterea in hoc euangelio inuenimus, non spiritũ, sed filium, & seipsum factũ. Verùm excitemini ne hæc vos sententia fugiat, & agitè quæso, primùm hunc textũ secundum eorum legamus opinionẽ: hoc pacto quàm perperam, impieq; eum interpretentur, planè intelligetis. Inquiunt igitur, Quod factũ est in ipso vita erat: hãc vitam spiritũ intelligi contendunt: sed hæc vita lux etiã inuenitur appellata, cùm subdidit: Et vita erat lux hominum. Itaq; secundum eorũ positionem, lux hominũ spiritus dicitur. Quid ergo cùm prosequitur, Fuit homo missus à deo, qui testimonium perhiberet de lumine? quod etiam de spiritu dictum confiteantur, necesse est: quod enim superius, verbum, appellauit: id deinde, & deum, & vitam, & lucem, appellat. Vita erat, inquit, hoc verbum: & vita, lux. Si igitur verbum, vita est: verbum autẽ hoc, & vita, caro factũ est: vita facta caro est, hoc est verbũ.

Et uidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti à patre.

Quòd si spiritũ dicãt hoc in loco vitam appellari, cõsidera quot sequerentur absurda. Erit enim spiritus incarnatus, non filius, erit vnigenitus spiritus. Quod si negaretur, in aliud longè absurdius, hoc euitato, prolaberentur. Nam si de filio hoc in loco intelligendum, & punctum illic faciendum contenderent, filium à seipso factum fateri cogerẽtur. Nam si vita est verbum, & quod factum est in ipso vita erat, secundum eorũ lectionẽ, ipsum in seipso, & perseipsum fact⁹ est. Deinde post nõnulla in medium adducta, subdit: *Et uidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti à patre.* Ecce vnigenitus filiꝰ, eorum sententia, spiritus sanctus esse inuenietur: de eo enim hęc omnia narrata sunt. Animaduertisne cùm semel veritas deprauatur, quò res euadat? quot impia, quot absurda pariantur? Quid ergo? non erit lux spiritus? est sanè lux, sed hoc in loco nequaquam de eo loquitur euãgelista: etenim deus spiritus, hoc est, incorporeus, appellatur: non tamen vbicunque mentio fit de spiritu, deus quoq; intelligitur. Et quid admiraris si de patre hoc dicimus, cùm ne de paracleti quidem appellatione id dicere possemus, vt vbicunq; spiritus, illic omnino paracletus significetur, quanuis hoc nomen illius potissimum sit demonstratiuum? siquidem & Christus dei virtus & E dei sapientia nuncupatur, non tamen semper sapientiæ, & virtutis dei appellatione filium dixeris intelligendũ. Itidem hoc in loco, quanuis illuminet spiritus, minimè tamen de eo intelligitur: sed quando eos iam his erroribus liberauimus, vndiq; contra veritatem insurgere adnitentes: eo quo primùm adgressi sunt modo legendum, pertinaciter insistunt, videlicet, Quod factum est in ipso vita erat: quid igitur & Sodomorum supplicium, & diluuium, & gehenna, & innumera huiusmodi? Sed de mundi opificio sermo nobis, inquit, est: sanè quidem & illa opificij sunt. Sed vt vehementius eorum reprehendamus positionem, percontemur eos, nunquid lignum vita sit? nunquid lapis? inanima hæc & immobilia. Verùm & hæc omnino esse nata, & quis nam hoc diceret? non enim ipsa vita homo est, sed vitã suscepimus. Et vt ordine hoc etiam in loco orationem prosequamur, animaduerte quàm ineptè, quàm absurdè, quamq; nulla ex parte spiritui quicquam consentaneum loquãtur. Nã cùm inde decidunt, ea hominibus attribuunt, quæ meritò de spiritu dici arbitrati sunt. Vel untamen etiã sic ipF sorum sententiam inquiramus. Vita, creatura hoc in loco intelligitur, ergo & lux creatura est, & de ea venit testimonium perhibiturus Ioannes: quãobrem igitur ipse lux non est? Non erat, inquit, ille lux, æqui ex creaturarũ erat numero. Quomodo ergo non est lux? Quomodo in mundo erat, & mundus per ipsum factus est? Nũquid creatura in creatura erat, & creatura per creaturam facta erat, vel est? quomodo & mundus eum nõ cognouit,

Quotquot autẽ receperũt eũ, dedit eis potestatẽ filios dei fieri.

Sed iam satis risimus: vobis has ineptias, hæc mõstra cõsiderãda dimittimus, ne risus mouendi duntaxat gratia hæc dixisse videamur, & tẽpus cõteramus incassum. Nã si neq; de spiritu id dictũ est: vt planè ostẽdimus, neq; de creatura, & eo quod asserunt pũcto esset is textus distinguẽdus, illud vnũ sequeretur absurdissimum, quod ante dixim⁹, filium per seipsum factũ esse. Si enim lux vera filius est, lux autẽ hæc erat vita: vita autẽ facta est in ipso: eorum peuldubio sententia hæc cõiungi, & in idẽ venire necesse est. Quãobrem hac reiecta, verã aggrediamur expositionem. Quæ nã autem ea est? vt post eam particulam, quod factum est, perfectum punctum apponamus: deinde clausulã incipiamus, In ipso vita erat: cuius

Universidad de Deusto
Biblioteca

G particulæ sententia huiusmodi est: Sine ipso factũ est nihil,quod factũ est.Si quid factũ est, inquit, sine ipso factum nõ est.Vides quo pacto hac breui adiectione omnia corrigit inconuenientia?ex ea enim particula, Sine ipso factum est nihil:& adiectione,quod factũ est: intelligibilia cõprehendit,spiritũ subtrahit: Quippe cùm dixisset, Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factũ est nihil.Ne q(is suspicaretur,si omnia per ipsum,spiritum quoq; per ipsum factũ esse,ea fuit adiectio necessaria.Ergo si quid factũ est,id per ipsum factum dixi, siue inuisibile sit,siue corporeũ,siue cœleste.Præterea non simpliciter dixit,omnia:sed si quid factũ est,hoc est genitũ:spiritus verò ingenitus est. Vidésne doctrinã qua certissimã in memoriã reduxit sensibiliũ creationẽ,quæ ante Moses edocuerat?Inde cùm satis in his profecerimus,ad altiora nos erigens,ad incorporea scilicet atq; inuisibilia, spiritum sanctũ ab omni creatura seiunxit. Itidẽ Paulus gratia hac inspiratus,inquit,vniuersa in ipso cõdita esse, cuius animaduerte, quæso certitudinẽ: ipse enim spirit⁹ in Paulo loquebatur.Ne quis igitur eorũ quę à deo creata,factaq; sunt,quicquã subtraheret, eo quòd sint inuisibilia:neq; his admisceret paracletũ,sensibilibus & quę cognitu facilia sunt prætermissis, cœlestia his verbis enumerat:Siue throni,siue dominationes, siue principatus, siue potestates. Hæc autem particula, siue singulis addita,nil aliud nobis significat,quàm omnia per ipsum facta sunt,& sine ipso factum est nihil, quod factum est.Si verò hanc præpõsitionẽ,per,significare diminutionẽ arbitraris,audi prophetã dicẽtem:Initiò terrã tu fundasti,& opera manuũ tuarum sunt cœli: quod de patre tanquam de conditore dictũ est. Idem de filio Paulus attestatur, nunquã profectò id asserturus, nisi conditorẽ ipsum non ministrũ opinaretur.Per ipsum autẽ,hoc in loco nulla alia ponitur gratia,quàm ne ingenitũ quispiam suspicaretur.Nã quòd ex opificij & generationis dignitate nihilo sit patre inferior,audi loquentem: Sicut pater suscitat mortuos & viuificat,sic & filius quos vult viuificat: quòd si de filio etiam in veteri testamento: Initiò terram tu fundasti domine, dictũ est, manifesta est opificij dignitas. Sin de patre prophetã id locutũ dixeris,quod de illo dictũ est,Paulus filio attribuit,& ita idẽ efficietur: neq; enim filio id Paulus tam constanter attribuisset,nisi proculdubio patri & filio pares esse intelligeret dignitates. Vltimæ nanq; & amentiæ esset & audaciæ,quæ incorporali conuenirent naturæ,ea ad minorem, & quæ illa indigeret deducere. Verùm neq; minor est filius,neq; patri indiget substantia: quocirca nõ hoc modo de filio Paulus audet profiteri,sed alia quoq; huiusmodi:hoc enim verbũ,ex quo,quod tanquã dignum quoddã & præcipuũ soli patri attribuis, filio quoq; proprium his verbis ostendit: ex quo totũ corpus pernexus & coniunctiones subministratũ,& constructũ crescit in augmentũ dei:neq; hoc solo contentus,aliunde etiã nobis os obstruxit,cùm illud verbũ,Per quẽ,quod diminutionẽ significare arbitraris,patri attribuat.Fidelis enim deus,inquit,per quẽ vocati estis in societatẽ filij eius. Et item,per voluntatẽ eius.Et alibi,quod ex ipso,& per ipsum,& ad ipsum omnia.Itaq; non filio tantũ hoc verbũ, ex quo,sed spiritui quoq; attributũ inueneris.Dixit enim ad Ioseph angelus:Noli timere accipere Mariã coniugẽ tuã,quod enim in ea genitum est, ex spiritu sancto est. Quemadmodum certè hoc verbum,In quo,quanuis spiritus sancti sit proprium,id tamen deo attribuere nõ recusat propheta, cùm inquit: In deo faciemus virtutem. Et Paulus obsecrãs inquit: Si quomodo tandem aliquãdo prosperũ iter habeam in voluntatem dei venire ad vos.Et iterum,In Christo Iesu.Et huiusmodi frequenter verba indifferenter accepta inuenimus: quod minimè fieret, nisi vbiq; eadem esset substantia. Ne autem ex ea particula:Omnia per ipsum facta sunt:de signis dictum suspicareris.de his enim reliqui euangelistę verba fecerunt,non multò pòst subdit: *In mundo erat, & mundus per ipsum factus est.* non autẽ spiritus qui factus non est, sed omnem longè excedit creaturã.Verùm iam reliqua prosequemur, cùm de rerum creatione Ioannes verba fecisset,quòd scilicet *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil quod est.* de prouidentia iam sermonem aggreditur. *In ipso,*inquit, *uita erat.* quod ideo addidit,ne quis fortè diffideret,quo nam pacto tanta & talia per ipsum facta sunt.Nam quemadmodũ si ex profundissimo & iugi fonte quantumvis aquæ haurias, nihil tamẽ his diminuitur:ita in vnigeniti operib⁹,quodcunq; ex his productum factúmve credideris,nihilominus effecit.Imò vt propriori vtamur similitudine, lucis scilicet, quam mox ipse subdidit: *Et uita erat lux hominum.* Quemadmodum inquam lux quantũvis hominum multitudinem illuminaret,nihil splendoris remitteret: itidẽ deus & antequàm mundũ condidit,& postquam conderet, idem perfectus atq; integer permanet, nihil tanto & admirabili opificio minor,nihil imbecillior.Quòd si innumeros huiusmodi esset mundos conditurus,omnibus tamen sufficeret,non modò ad creandos,sed & gubernandos.Vitæ enim nomen hoc in loco non modò creationis est,sed prouidentiæ ad perpetuitatem. Necnon & resurrectionis rationẽ iam afferre incipit,& admiranda hæc euangelia exorditur: adueniente autẽ ad nos vita,vis mortis periit:& luce nos illuminante,tenebræ euanuerunt:sed manet semper in nobis vita, & mors ei dominari non potest.Itaq; de patre dictũ est, de hoc quoq; propriè dicetur, quod in ipso viuimus, & mouemur,& sumus. Quod & Paul⁹ his verbis significauit: quia in ipso cõdita sunt vniuersa,& omnia in ipso,& per ipsum creata sunt:quapropter & radix dicitur,& fundamentũ. Verùm cùm audis, *quod in ipso uita erat*: noli suspicari cõpositũ: alibi enim de patre dicit, Sicut pater habet vitã in se,sic dedit & filio vitã habere: sed vt patrem idcirco nõ dixeris cõpositum,quia vitã habeat, ita nec filium.Etenim alibi inquit,quod lux est deus:& iterum,quod lucem habitat inaccessibilem.Hæc autẽ omnia singillatim prosecuti sumus, non quòd cõpositionẽ vllam in deo suspicemur, sed vt paulatim ad doctrinæ altitudinem euehamur.Cùm enim non facilè à multitudine intelligi posset, qua nam ratione in eius persona vita sit primùm,id humilis tetigit,cùm inquit, Dedit ei vitam habere.Inde eruditos altius erigit his verbis?Ego sum vita:& iterum: Ego sum lux. Et quæ nã est hæc lux? Non quæ sensu,sed quæ animo percipitur,quę ipsam illuminat animam. Cùm enim dicturus esset Christus, Nemo potest venire ad me,nisi pater traxerit eum: Idcirco hinc exorsus euangelista,inquit,ipsum esse qui illuminat:vt quanuis de patre aliquid eiusmodi audieris, nõ solius patris id esse,sed filij quoque profitearis.Omnia,inquit,quæcunque habet pater meus, mea sunt. Primùm igitur creationẽ nobis edocuit, deinde beneficia quæ in aduẽtu suo nobis largit⁹ est, vno verbo cõmeorauit,significauitq; euangelista,cùm ait: *Et uita erat lux hominum*: non Iudæorũ,sed hominũ omniũ.Non enim Iudæi duntaxat, sed Gentiles quoque in hãc cognitionẽ deuenêre, & communis omnibus proposita est hæc lux. Qua nam autem gratia non angelorũ,sed hominũ tantùm lucem

A tùm lucem dixit?quoniã ei in præsentia de humana natura sermo habetur:& ad homines venit, vt vera & perpetua eis bona annunciaret. *Et lux in tenebris lucet.* Tenebras, & mortẽ & errorẽ appellat. Siquidẽ sensibilis hæc lux,non lucet in tenebris,sed omni luce penitus tenebræ carent. Prædicatio autẽ inter eũ qui omnia cõprehenderat,errorem effluxit,eúmque penitus aboleuit: & moriens Christus sic mortẽ vicit,vt eos qui iam pridẽ morte detinerẽtur, liberaret. Cùm igitur neq; mors, neq; error hanc lucem exuperet, sed charitate incredibili propria vi vbiq; effulgeat:idcirco inquit, *Et tenebræ eam non comprehenderunt.* quæ etsi vinci nequeat,nõ tamen illorum qui illuminari nolunt, animis patitur immorari. Quamobrem si non omnes comprehenderit, nolite turbari.Non enim necessitate & vi, sed cùm volumus,cùm assentimur,deus ad nos venit.Nolim⁹ huic luci, & tantis deliciis ostium claudere: hæc lux per fidẽ nobis exoritur,& exorta in eorum, à quibus piè suscipitur,animis affatim radios diffundit:cui si pũram & immaculatam vitam exhibeas, semper tecum permanet, Infra.14.c. semper in te habitat. Qui diligit me, inquit, præcepta mea seruabit,& pater meus diliget eum, & ad eum ve-
B niemus, & mansionem apud eum faciemus. Quemadmodum enim solaribus radiis nemo clausis oculis frui potest,ita neq; huius claritatis particeps abundè vnquã fuerit,nisi animi oculum ad eam & dirigat & intendat: tunc enim quocunq; se vertit,facilis ei prospectus patebit:quod eueniet, cùm omnibus malis affectibus animũ purgauerimus.Peccatum enim tenebræ & vorago quædam profunda: quod vel inde planissimè constat, quòd clàm & sine arbitris peccata committuntur. Quicunq; Ephe.5.c. enim in facinora,sceleraq; prolabitur, odio habet lucẽ, neq; luci se credit:& quæ occultè, & in abscondito fiũt, etiam sunt dictu turpia. Sicut enim in tenebris neque amicus,neq; inimic⁹ agnoscitur, sed omnia penit⁹ ignorantur, itidem in peccato vsu venit. Quippe qui lucro inhiat,nullam amici,inimicíve intelligit differentiam: & inuidus familiarissimum non secus quàm inimicum conspicatur, & latrones similiter in omnes bellum gerunt,omnibus insidiãtur: & omnino quicũq; se vitiorũ sordibus coinquinant,nihil ad rerũ differentias dignoscendas ab ebriis,insanientibusq; differunt.Et quemad-
C modum noctu amato lumine lignum,plumbum,ferrũ, argentum,lapides preciosos,& alia omnia eodem modo & videmus,& diiudicamus:ita qui sordidè,& vitiosè vitam viuit,neq; modestiæ vim,neq; sapientiæ discernit pulchritudinem.In tenebris enim,vt iam dixi, prætioſi etiam lapides nullam speciem, nullum præ se ferunt fulgorem,non sua, sed calligantium oculorum culpa. Neq; hoc duntaxat nobis dum sub impia vitiorũ tyrãnide viuimus,molestum est: verùm etiam illud quod formidine propterea angimur, & veluti qui per obscuram noctem iter faciunt,vt nihil metuendum sit,metu tamen concutiuntur: sic qui scelus aliquot admittunt, etsi nemo id videat, nemo reprehendat, nihilo tamen melius sibi fidunt,sed omnia formidant, omnia suspicãtur:quippe qui perpetuis conscientiæ stimulis agitantur, omnia formidolosè circunspiciunt. Propulsemus igitur tam grauem,tam molestam vitam, cuius angorẽ mors sequitur,mors inquam immortalis & perpetua, cui nul lus supplicij finis est. Adde quod in hac vita nihil ab insanientibus hi differunt, qui terrenas res & breui duraturas tanquam in somnis suspicantur, videntur diuitiis affluere,cùm nullis affluant:in deliciis esse,cùm nõ sint: neq; antè se deceptos intelligunt, quàm ab insania libe-

rentur,quàm somnum discutiant.Quocirca vt sobrij simus & vigilemus,nobis Paulus præcipit,& itidem dominus.Qui sobrius est & vigilat, quanuis à peccato capiatur,mox tamen ipsum abiicit,fugatq;:qui verò somno aut insania comprehenditur, non intelligit quo pacto sub eis detineatur seruitute. Quamobrem nobis nullus sit somni locus:nõ enim noctis tempus est, sed diei, vt in die honestè ambulemus.Etenim nihil peccato turpius est,nihil ignominiosius. Et profectò si ad turpitudinis rationem referatur,tolerabilius est nudos, quàm in peccato & scelere deprehendi:illud enim non ita in culpa est, interdumq; paupertatis gratia contingit: eo autẽ qui peccatorum sordibus inquinatur, nihil obscœnius, nihil contemptu dignius. Veniat nobis in mentem, & diligenter consideremus eos, qui rapinæ & cupiditatis causa in iudicium vocansur,quàm obscœni, quàm ridiculi appareant, cùm omnia turpiter & iniustè fecerint. omnes fefellerint, in omnia temerè prolapsi sint. Nos autem tam miserè,tam infœliciter vitam agimus,vt vestem præposterè indui non patiamur, imò alios si id faciant reprehendemus:cùm verò & nos,& proximi nostri, capite ambulemus, nõ aduertimus. Quid enim eo E turpius,qui assiduè meretricios petit fornices? Quid cõ tumelioſo,quid maledico, quid inuido risu digni⁹? Sed quamobrem non tam hæc turpia,quàm nudus ambulare videatur?ex consuetudine,vnde nemo vnquam spõte sua nudus ambulare consueuit.Illud autem omnes omni tempore,& sanè confidenter audent.Quòd si quispiam cum angelis haberet consuetudinem, apud quos vel nunquam tale committitur,certò tunc quoniam ridiculum sit,intelligeret.Et quid de angelorũ loquor cõsuetudine?in ipsis enim regiis apud nos si quis introductam meretricem cognosceret,vel ebrietate, vel aliqua huiusmodi turpitudine dehonestaretur, vltimum daret supplicium.Quòd si hæc in regiis intolerabilia sunt,lõgè magis in conspectu summi & omnipotentis regis, cùm vbiq; præsto adsit, & quecunq; audemus intueatur, meritis pœnis afficiemur. Quare vos & hortor & admoneo, vt in hac vita & sobrios nos & quietos exhibeamus, rex enim noster omnia nostra opera conspicatur. Vt igitur hæc lux perpetuò nos illuminet, hos diuinæ clemẽtiæ radios & quæramus,& efflagitemus,ita vt præsentibus his, & futuris bonis affatim fruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,per quem,& cũ F quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum,Amen.

Homilia quinta,ex cap.primo.

Fuit homo missus à deo, cui nomen erat Ioannes.

Cùm de verbo dei in euangelij sui principio ea Ioannes disseruisset,quæ mentes nostras facilè allicere possent ad credendũ,via & ordine procedens ad ipsius verbi præconem ac nuncium,& eodẽ quo ipse nomine appellatũ, Ioannẽ scilicet, venit, Tu autẽ cùm à deo missum intelligas, nihil iam humanum ab eo dici,annunciarive existimes.Non enim suũ quicquã,sed mittentis arcana denũciat.Idcirco angelus appellatur,hoc est nuncius. Est enim nũcij officiũ nihil ex se dicere.Fuit autẽ hoc in loco non transitus ad esse, sed ipsius apostolat⁹ est significatiuũ.Fuit missus,inquit, pro missus est. Quomodo igitur textum illum apostoli, Qui cum in forma dei esset,non eandem cum patre es- Philip.2.a. sentiam significare dicunt? eo quòd non præponatur articulus.Ecce hoc in loco nullus præponitur,nũquid igitur de patre hìc non loquitur?quid igitur dicemus prophetæ dicenti:Ecce ego mitto angelum meum ante fa- Malac.3.a.

Coloss.1.c.
Psal.101.d.
Heb.1.a.
Infra.5.d.
1.Cor.1.b.
Roma.11.d.
Matth.1.c.
Psal.59.c.
Roma.1.b.
Acto.17.f.
Coloss.1.c.
Infra.5.c.
1.Tim.6.c.
Infra.5.c.
Infra.14.a.
Ibidem.8.b
Ibidem.6.c
Infra.16.c.
Matth. 24. d.&.1.Corinth.16.c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te? Meum nãque & tuum duas personas significat. *Hic uenit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine.* Quid hoc, dicet fortasse quispiam, seruus de domino testimonium perhibet? Verùm cùm nõ solùm à seruo testimonio perhibitus sit, sed ad seruum etiam venerit, & cum ludæis baptizatus, nõnne magis & commoueberis, & dubitabis? Sed quid perturbari commouerique oportet? Admirare potius ineffabilem dei benignitatem. Quòd si quis adhuc in perturbatione dubius persisteret, dic ad illum

Matth.3.d. id quod ad Ioãnem dixit: Sine modo, sic enim opus est nobis implere omnem iustitiam. Si verò amplius quis perturbabitur, & illud ad Iudæos dictum adducet: Ego non ab homine testimonium accipio: dicétque, Si hoc non indiget testimonio, qua nã gratia missus est à deo Ioannes? Respondendum est, non propterea quòd ipsius testimonio indigeret: prophanum enim id asserere, sed ea quam ipse Ioannes subdit causa, *Vt omnes crederent*

Iustra.5.f. *per illum.* Ipse autem Christus cùm dixisset, Ego nõ ab homine testimoniũ accipio: ne apud indoctiores sibi-

H ipsi repugnare videretur, cùm nunc dicat, Alius de me perhibet testimonium, & scio quia verum est testimonium eius, Ioannem significans: nunc, non ab homine

Ibidem.c. testimonium accipio, mox adiectione eam soluit dubitationem, inquiens: Sed hæc dico propter vos, vt salui sitis: quasi dicat, Deus ego sum, & dei vnigenitus filius, & supernæ & immortalis substantiæ, nulliusq; indigeo testimonio, & quanuis nemo hoc profiteretur, nihil propterea natura mea fit minor, nihil deterior: sed cùm mortalium salus mihi curæ esset, in hanc descendi humilitatem, vt hominis testimonio me subiicerem. Nã propter Iudæorum imbecillitatem, hoc pacto melius fa liusq; fides in eũ extendi, propagariq; poterat. Sicut igitur carnem induit, ne si nuda se diuinitate exhiberet, omnes perderet: ita virũ qui se annunciaret misit, vt cùm familiarem vocem populi audirent, facilius ad credendum adducerentur. Nam quòd nihil illo teste indigeret, satis quis nam esset, nuda duntaxat & aperta substantia potuit ostendere, atq; ita omnes in admirationem conuertere: non tamen id fecit, quoniã vt iam dixi, omnes perdidisset, cùm nemo posset inaccessam illius lucis præsentiam tolerare. Propterea, vt dictum est, carnẽ

I induit, & vni conseruorum nostrorum de se testimonium mandauit, quoniam ad salutem nostram omnia operatus est, neq; suę duntaxat dignitati, sed auditorum vsui facilitatiq; cõsuluit. Quod ipse quoq; his verbis significat: Hæc dico propter vos, vt saluemini. Et euangelista cùm de domino locutus dixisset, *Vt testimonium*

Infra.5.f. *perhiberet de lumine* addidit, *Vt omnes crederent per illum.* quasi dicat, Ne putes hac causa testificatum venisse Ioannem Baptistam, vt fidei ratione aliquid domino adderet, sed vt sui homines crederẽt per ipsum. Quòd autem ad hanc tollendam suspicionem hoc dixerit, ex sequentibus constat. Addit enim: *Non erat ille lux.* nã si nõ hui⁹ suspicionis gratia in hoc institisset, præteriisset simpliciter, & potius esset eiusdẽ rei repetitio, quàm doctrinæ clarior significatio. Quippe cùm dixerit, *Missus est ut testimonium perhiberet de lumine.* prosequitur: *Non erat ille lux.* neq; id temerè: sed quoniam frequenter apud nos qui testimoniũ perhibet, maior eo est, de quo perhibetur, & maioris plerunq; authoritatis apparet, ne qua de Ioanne huiusmodi oriretur suspicio, ab ipso statim principio eam penitus tollit, ostenditq; & quis perhibuerit, & de quo perhibitum sit testimonium, & quæ sit inter eos differentia, & in hoc eius incomparabilem enarrat essentiam. Et ita audenter iam reliquam aggre- K ditur orationem. Necnon si quid absurdũ temerariúmve oriebatur, quo stultorum mentes commoueri potuissent, è medio diligenter sublato, ita omnia persequitur, vt facilè iam nullo impedimento doctrinæ suæ rationẽ edoceat. Oremus itaq; cum horum sensuum reuelatione, & doctrinæ huius veritate, puram etiam vitam nullis his sordibus inquinatam. Siquidem nullus eorũ vsus est, nisi bonis illustrentur operibus. Quanuis enim fidẽ firmissimam, quanuis scripturarum sensus haberemus, à vitæ autem patrocinio & deserti essemus, & nudi, nihil nos à gehennæ ignibus eriperet, quin perpetua & inextinguibili flamma cõsumeremur. Quemadmodũ enim qui bene operantur, resurgent in vitam æternam: ita qui malè, in supplicium æternum, quod nullo vnquam fine præscribitur. Quare omni diligentia, curaq; adhibita cõtendamus, ne quod ex vera & firma fide lucrum accepimus, operum pranitate perdatur: sed in hac vita totis viribus Christi sectemur vestigia, cui beatitudini nihil est conferendum. Atq; vtinam purè & sanctè viuẽtes, quæcunq; dicta sunt, ad dei gloriam referamus, cui honor, simul & vnigenito filio, & spiritui sancto in secula secu- L lorum, Amen.

Homilia sexta, ex cap. primo.

Erat lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. Propterea mihi iam diu dilectissimi filij, paulatim vos per scripturarũ pascua ducimus, nec omnia simul diffundimus, vt facilè quę vobis cõmittim⁹, & custodiatis, & seruetis. Quippe qui ædificando nondum primis compactis lapidib⁹, alios superimponunt, iam quassatum & breui ruiturum struunt parietem. Qui autem his firmatis, & calce compactis opus reliquum prosequuntur, tutam & diu duraturam domũ ædificant. Huiusmodi & nos architectos ad nostras confirmandas animas imitemur. Etenim nonnunquam veriti sumus, ne recente, & adhuc imbecilli priore fundamento, aliarum speculationũ accessu, cùm mens simul omnia assequi nequeat, priora illa offendãtur, & pereant. Quid igitur hodie nobis propositũ est?

Erat lux uera, quæ illuminat omnem hominẽ uenientem in hunc mundum. Siquidẽ cùm superius Ioannem venisse dixis- M set, vt testimoniũ perhiberet de lumine, & quòd missus fuit: ne quispiã ex testimonij nouitate, de eo qui testimoniũ perhibiturus est, aliquid suspicionis exoriretur, mẽtes erexit, & supra omne principiũ æternã, & nullo fine per scripturã dei prosecutus est essentiã: & quo nã pacto fili⁹ hoc habere potest, inquis? De deo loquimur, & quo nã pacto, interrogas? nõnne times? nõnne exhorresc is? quòd si abs te quispiã quęret, quomodo immortalẽ vitã, & corpora nostræ habituræ sint animæ: nõnne ridicula esset quæstio? ac si non humani essent ingenij eiusmodi inquirere, sed credere tantùm oporteret: neq; esset curiosius inuestigandũ, quod sufficientẽ habeat sui demõstrationẽ, & immẽsam promittentis potestatẽ. Nã cùm animarũ & corporũ nostrorũ cõditorẽ, qui omnẽ incorporalẽ excedit creaturã, sine principio esse asseramus: quanam ratione id factũ sit, efflagitabis? Quis nã hoc incõstantissimi esse animi, & insanæ mentis indiciũ negauerit? Audisti: *Erat lux uera.* Quid stultè & temerè æternã hanc vitam humana ratione coniectari, atq; inuenire contendis? Haud fieri potest. Quid scrutaris imperscrutabilia? Quid circa incomprehensibilia inanem subis laborem? Quid inuestigas quę nulla ratione possũt deprehendi? Inquiras quanta potes diligentia solariũ radiorum originẽ: non sanè poteris, neq; indignaris, neq;

tuam

A tuã iniquo fers animo imbecillitatem. Quid igitur in

Marc.3.c. maioribus tam audax es, & temerarius? Tonitrui filius Ioannes tuba personans spiritali, nihil aliud quàm quod audierat à spiritu, inuestigauit: tu autem illius gratię expers, & penitus vacuus, manifestis humanæ naturæ rationibus illius cognitionis terminos superare contendis: propterea eò peruenire nũquam poteris. Tale enim diaboli ingenium est, tales insidiæ, vt eos qui nobis constituti sunt fines, transire persuadeat, ac si ad longè meliores simus peruenturi: cùm verò hac nos spe allexerit, diuina gratia priuauerit, tunc nõ solùm nobis nihil amplius præstantiúsve elargitur (quo nam enim pacto diabolus) sed ne in pristinam quidem conditionem, vbi tu tè & securè commorabimur, reditum permittit, sed passim trahit errantes, cùm non habeant vbi possint consistere. His fraudibus primum è paradiso hominem expu-

Gene.3.a. lit. Maioris nanque cognitionis & gloriæ spe allectum, ab his quibus tranquillè fruebatur bonis deiecit: & non modò eum deo similem, vt pollicitus erat nõ reddidit, sed sub mortis ditionem compulit. Non modò nihil amplius à ligni fructu assecutus est, sed ne cognitionem

B quidem, quam prius habuerat, retinuit, cùm multa se cõgniturũ speraret: tum primùm erubuit, cùm se nudum abscondit, cùm anteà nullo fuisset pudore cõfusus. Cùm enim se nudum & vestibus carentem cognouit, & tristitia & dolore contabuit: quod ne nobis accidat, conditori nostro deo pareamus, & eius præcepta omni diligentia obseruemus. Neq; præterea quicquam inuestigemus curiosius, ne accepta beneficia amittamus. Quemadmodum hi qui cùm sempiternæ vitæ principium inuenire contenderint, etiam quæ assequi licuerat, amiserunt: neque tamen quęsita assecuti sunt, cùm minimè potuerint,

Vestigiis patrum insistẽdum. & à vera vnigeniti fide deciderint. Nòs verò nullo pacto velim⁹ perpetuos, quos nobis patres nostri posuerũt terminos præterire, sed omni tempore spiritussancti legibus pareamus: & cùm audierimus, Erat lux vera, non vlterius inquirendo, quod inueniri non potest, persistamus. Nam si genitus esset vt homo, necessariò differentiam aliquam esse inter genitorem, genitumq; oportuisset: cùm verò ineffabili ratione, & vt deum decet, genitus sit, meritò & antè & pòst, quæ particulę temporis indicia sunt, in eum cadere nequeunt. Nam filius seculorum omnium est conditor. Ergo non pater, inquit, est,

C sed frater. Quæ nam hæc necessitas? si patrem, filiumq; aliunde ortos diceremus, id sanè sequeretur: sin hãc negamus impietatem, & patrem quidẽ sine principio esse, neq; ex alio genitum, filium autem sine principio, genitum tamen ex patre & sentiamus, & profiteamur: quid nos tam impiam cogit inducere necessitatẽ? nihil profectò, splendor est, splendor autem cum natura simul cuius est splendor intelligitur. Præterea Paulus filium splẽdorem appellauit, vt nullã susp icareris patris & filij differentiam. Quod autem à superiori exemplo sequitur,

Hebr.1.a. absurdè à stultis motam abiectionem tollit. Non enim ex splendoris, inquit, appellatione propria ipsum priuari persona existimabis: hoc impium est, & Sabellianorũ,

Sabellianorum & Marcellianorũ, hæresis. Marcellianorumq; insania, qua nos abiecta in propria esse persona filium dicimus. Idcirco cùm splendorem ipsum appellasset, addidit figuram esse substantiæ eius, quo propriam eius personã ostenderet, & eius esse substantiæ cuius est figura. Non enim satis est vno, vt iam dixi, verbo dei doctrinã hominibus ostendere, sed multa ex singulis collecta, quæ huic accommodentur materiæ eligamus, sic poterimus de diuina gloria dignè loqui, dignè autem dico, quantùm in nostris viribus est. Quòd si quis dei respectu dignè se verba facturum ar- D bitraretur, contenderétque ita se deum intelligere, vt ipse seipsum nouit, is maximè deum ignorat. Cùm igitur hæc apertè videamus dilectissimi, summo nobis studio insistendum est in iis quæ nobis verbi ministri, & qui certò id conspicati sunt, tradiderunt, & nihil vlterius cõtendamus. Duo nanque mala & quidẽ grauia, hoc morbo laborantes circunueniũt. Primum quòd dum in his frustra inquirendo laborant, miseri fiunt, cùm ea inuenire nequeant. Alterum quòd deum iritant, cùm constitutos ab ipso terminos excedere conentur: quod quantopere deum ad iram prouocet, cùm planè omnibus cõstet in præsentia omittamus: & eorum contempta demẽtia, quò perpetuò nos corroboret, eius sermones formidemus, quoniam inquit: Ad quem aspiciam, nisi ad Esaiæ.66.a. humilem, & quietum, & metuentem sermones meos? Hac igitur pernicios a inquirendi cura abiecta, nostra cõteramus corda, peccata deploremus, vt a Christo nobis præceptum est, & eorum gratia quę perperam & inię egimus, compungamur: & summa cum diligentia quicquid superiori tempore ausi sumus, quicquid malignè commisimus, animo repetamus, atque abiiciamus. E Ad quod multa nobis deus vias aperuit. Primùm enim errata tua in deum confiteare, vt iustificeris. Et iterum: Dixi pronunciabo aduersum me iniquitatem meam do- Psal.31.b. mino, & tu remisisti impietatẽ cordis mei. Neque enim parum nobis confert ad magnitudinem peccatorũ imminuendam frequens eorum memoria & accusatio. Est & alia operosior, vt nemini qui nos offendit succenseam⁹, sed iniurias omnes magno & generoso animo obliuioni mandemus. Vis & tertiam audi Danielem: Pec- Danic.4.c. cata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas miseri cordiis pauperum. Accedit & alia, iugis scilicet oratio, & in deprecationibus ad deum cum puritate perseuerãtia, quæ non paruam nobis affert consolationẽ, & à peccatis nos abluit. Ieiunium ad hæc cum proximi charitate, maiorem in modum diuinã in nos iram extinguit. Ignem nanque ardentem extinguit aqua, & eleemosynis purgãtur peccata. Decursis igitur his viis omnibus, & repetitis, in iisdem assiduè perseueremus, hoc pacto non modò præterita abluemus peccata, sed in posterũ maximum consequemur emolumentum. Quippe qui nullam dabimus diabolo occasionẽ, vt nos in vitę desidiam, vel in exitialem aliquem affectum pelliciat. Præ- F terea neque insanas disputationes, neque noxias inducet cõtrouersias, vt ei moris est, cùm ociosos nos & oscitantes, nullámque quomodo ad virtutis viam dirigamur, solicitudinem habere conspicatur. Hunc nos eius insidiis aditum obstruamus, vigilemus, sobrij simus, vt in hac breui vita paruo labore perpetua in externo illo seculo bona nobis compar emus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cũ quo patri, simul & spiritui sancto gloria, in secula seculorũ, Amen.

Homilia septima, ex cap. primo.

Erat lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. Nihil prohibet quin hodierna die eadem verba repetamus, cùm hesterna propter opinionum expositionem, omnia complecti nõ potuerimus. Vbi sunt hi, qui ipsum verum deũ negant? Ecce hìc lux vera appellatur, alibi ipsa veritas & Infra.14.a. vita, sed cùm in eum locum venerimus, apertius explicabimus. In præsentia autem necessarium est id charitati vestræ exponere. Si illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quo nam pacto tot homines sine lumine permanent? Neque enim omnes

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Christum cognoscunt,quomodo ergo illuminat omnẽ hominem? Illuminat profectò, quantùm in ipso est. Si qui autem sponte sua mentis oculis conniuentibus ad huius lucis radios aciem dirigere noluerint,non ex luminis natura,in tenebris perstiterunt: sed malitia sua,qui sponte tanto se dono indignos reddiderunt.Nã si gratia in omnes diffusa est, non Iudæum, non Græcum,non Barbarum, non Scytham, non liberum, non seruum,non virum,non mulierem,non senem,non iuuenem effugit aut dedignatur,omnibus eadem est,omnibus se facilem exhibet, omnes pari honore aduocat. Qui autem eius munere frui negligunt,hanc suam cæcitatem equo librent examine.Cùm enim omnibus aditus pateat, & à nemine prohibeatur, perditi quidam & nequam homines propria dumtaxat malitia ingredi recusant. *In mundo erat,* sed non tanquam mundo æqualis, idcirco addidit: *Et mundus per ipsum factus est.* Quibus verbis iterum te ad æternam vnigeniti reducit essentiam. Qui enim audit hunc mundum esse eius opus, nisi penitùs insaniat, nisi inimicus gloriæ dei, atque hostis sit, omnino velit nolit,ante opera sua eorum conditorem fuisse confiteatur, necesse est. Quocirca magis magisque indies admiratus sum Pauli Samosatensis insaniam, quo vultu tam manifestè audeat repugnare veritati, sed ipsum sponte sua in errorem præcipitem dare. Non enim ignoratione, sed consultò errauit,non secus ad Iudæi.Nam quemadmodum hi hominum gratia, fidei firmitudinem prodiderunt, & Christum vnigenitum, & dei filium intelligentes, principũ tamen gratia fateri noluerunt, ne è synagoga eiicerentur:ita & illum vt mulieri cuidam rem gratam faceret, salutem suam inquiunt contempsisse.Graue profectò & molestum quiddam est inanis gloriæ vis, quæ facilè etiam sapientum oculos possit perstringere,nisi temperetur:etsi ambitio hoc potest,lõgè magis hic qui ea violentior est affectus.Idcirco ad Iudæos Christus:Quomodo,inquit,potestis credere,qui gloriam ab inuicem accipitis: & gloriam quæ à solo deo est, non quæritis? Et *mundus eum non cognouit.* Hoc loco mundum peccantium multitudinem, & terrenis rebus deditã, stultúmque,& abiectum, & omnibus obnoxium perturbationibus vulgus appellat. Nam dei amici & venerabiles illi viri, etiam ante Christi incarnationem ipsum cognouerunt, & patriarcham eius præuidisse aduentum ipse Christus nominatim testatur.Abraham paterversus exultauit, vt videret diem meum, vidit, & gauisus est. Et quòd Dauid Iudæos arguens, inquit: Quomodo Dauid in spiritu dominum ipsum vocat, dicens: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis? Et frequenter in eos inuectus, Mosi meminit: & quòd reliqui prophetæ eandem habuissent cognitionem, apostolus Petrus, omnes prophetas à Samuële cognouisse eum,& eius aduentum multo antè tempore dixisse, his verbis attestatur:Et omnes prophetæ à Samuële,& deinceps qui locuti sunt,annunciauerunt dies istos. Iacob autem & patri quemadmodũ auo & apparuit deus,& locutus est, multa & magna eis se daturum bona pollicitus, quæ quidẽ re executus est. Ad hæc obiecerit quispiam: Quo igitur pacto multi prophetæ cupierunt videre quæ videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt? Nunquid non fuerunt eius cognitionis participes?Fuerunt sanè. Quod hac eadem particula, ex qua nonnulli ea cognitione priuatos fuisse prophetas arbitrati sunt, manifestum facere contentabimus:Multi,inquit, cupierunt videre quæ vos videtis: nouerunt ergo ipsum ad nos venturum,& quæ fecit,facturum. Nisi enim nouissent, nullo pacto videndi flagrassent desiderio. Nemo enim quod ignorat, cupere potest,Nouerunt igitur ipsum dei filium ad humanum genus descensurum. Sed quæ nam sunt quæ neque viderunt, neque audierunt? Ea quæ nunc vos & videtis, & auditis: siquidem & vocem eius illi audierunt, & ipsum viderunt, non tamen in carne, neque cum hominibus conuersantem, neque nobiscum tam familiariter liberèque loquentem. Quod significauit cùm non simpliciter dixit, cupierunt videre me, sed quæ vos videtis: neque audire me, sed quæ vos auditis. Itaque licet non ipsius aduentum in carne conspicari sunt, viderunt tamen ipsum futurum, quem cupiebant,& in quem credebant.Cæterùm cùm nos gentiles accusant, & his verbis percontantur: Quid superiori illo tempore, cùm nondum humanum genus aspiceret faciebat Christus? Quid tandem finem ipsum expectauit, vt nostræ saluti consuleret,cùm tandiu nos neglexerit? Respondebimus, quòd ante id tempus in mundo erat, & opera sua summa curabat prouidentia, neque à venerabilibus illis & sanctis viris ignorabatur. Si verò quòd non omnes eum tunc temporis, sed boni tantùm, & virtute præditi, & sanctimonia cognouerunt, idcirco incognitum dixeris: hac etiam ratione nunc incognitum dixerimus, cùm non ab omnibus cognoscatur. Sed quemadmodum in præsentia, nemo eorum gratia qui deum ignorant, cognoscentibus non crederet: ita neque de superioribus illis temporibus dubitandum est. Multis enim, & vt rectius dicam, claris illis & præstantibus viris cognitus est. Quòd si quis percontaretur, quam ob rem non omnes ei tunc crediderunt, neque seruierunt, sed iusti duntaxat: eum rursus interrogabo, quid hoc etiam tempore non omnes eum cognoscunt? Et quid de Christo loquimur? cur ipsius patris non omnes, neque nũc, neque antiquitus habuerunt cognitionem? Verùm alij omnia sponte sua fieri aiunt, alij dæmonibus vniuersi orbis prouidentiam permittunt. Sunt qui alium præter hunc deum effingant, nonnulli oppositam potestatem deum impiè asseuerant, & leges eius mali cuiusdã dæmonis arbitrantur. Quid ergo hac nos causa deum esse negabimus, quoniam nonnulli ipsum negant,& malum ipsum esse profitebimur, quoniam malum impiè autumant? Mitte: quæso, stultitiam,& vltima te insania liberum redde.Nam si stultorũ iudicio ad nostras mentes doctrina informãdas duceremur,nihil esset reliqui, quin eadem similiter comprehenderemur insania.Nemo Solem dixerit oculis noxiũ, eo quòd nonnulli visu sunt hebetiori,sed quàm accommodatissimũ,& ex acutè intuentibus eius vtilitas iudicatur. Neq; mel quispiã amarum gustu iudicauerit, quoniam tale ægrotantibus videatur. Deũm autem ex infirmorum & ignorantium iudicio vel non esse,vel malum esse,aliquando rebus humanis prouidere,aliquando eas negligere opinari, non sani hominis,sed insani potius,& vltimo furore perciti meritò dixerimus.Et mundus eũ non cognouit, inquit, sed hi quibus mundus dignus non erat, eum cognouerunt:& causam ignorationis inseruit. Non enim simpliciter,inquit,Nemo eum cognouit:sed, mũdus eum non cognouit:hoc est,qui tantùm mundo inhærent, qui mũdo innituntur, qui terrena duntaxat sapiunt: sic etiam Christus eos appellare consueuit.Pater sancte,inquit, & mundus te non cognouit. Neque filium tantùm, sed & patrem mundus ignorauit, quemadmodum diximus. Nihil etenim adeò mẽtem perturbat, quàm secularibus

A laribus his rebus inhærere. Cum igitur hæc nobis luce clarius pateant,huius mũdi illecebras,carnaliaq;,& terrena totis viribus abiiciamus. Neque enim in parua re, & nullius momenti,sed in maximo bonorum detrimẽtum accipimus,siquidem nullo pacto fieri potest, vt qui omnia ad præsentis vitæ voluptatẽ referẽs is cœlestibus bonis fruatur: sed necessariũ est, qui terrenis rebus inhiat,à cœlestibus decidat.Non potestis,inquit,deo seruire,& mammonæ:vnum teneamus, alterum odio habeamus oportet. Hoc quoque ipsa rerum clamat experientia. Quippe qui pecuniarum derident cupiditatem, hi maximè sunt qui dei flagrant desiderio: at contrà qui illas præcipuè admirantur, hi maximè sunt qui in deum amorem habent remissiorem. Animus enim qui pecuniarum cupiditate distrahitur, non facilè ab his abstinet, quæ deum ad iram prouocant: vtpote, qui alterius seruus sit domini, omnia ipsi contra diuinas leges præcipientis. Sobrij igitur sitis aliquando, & excitemini,& cui nostrum debeamus seruitium,intelligamus: eiúsque duntaxat regnũ desideremus,clamemus, præterita defleamus tempora, quibus mammonæ seruiuimus, cuius graui & intolerabili iugo abiecto, Christi iugum & leue & facile subeamus. Nihil enim eorum quæ mammo
B na,nobis Christus præcipit: siquidem illud omnium inimicitias, hic contrà omnium amorem, omnibus salutem dicere.Illud nos luto & terræ affigens, neque enim aliud aurum est, ne noctu quidem vel minimum respirare nos sinit: hic nos inani & superuacanea cura liberat, iubẽtque vt in cœlo thesauros sine cuiusquam iniuria, propria iustitia recondamus. Illud post innumeros sudores atque miserias,neque nobis adesse, neq; auxilium in necessitatibus præstare potest, quanuis multa & grauia perpessi simus, vt eius legibus pareamus, imò vehementiore afficit supplicio:hic etsi nobis amaritudinis calicem promittat, nunquam tamen nos sine mercede dimittit, sed incredibili liberalitate nos donat. Nónne summæ profectò dementiæ est tam leue, tam gratum imperium,& tantis redundans bonis,vt ingrato & fœdissimo seruias tyranno, contemnere: cùm nihil neque in hac,neque in æterna illa vita his qui ipsi parent & seruiunt,afferre possit vtilitatis?Neque id solùm graue est,& molestũ quòd nullũ laborũ præmiũ reddat, verùm quòd innumeris sibi obsequentes, vt iam diximus,malis accumulat: plurimi enim ex his qui illic cru
C ciantur eo quòd pecuniis seruierunt,earúmque cupiditati indigentibus nihil erogarunt, pœnas luunt. Quod ne nobis accidat, dispergamus, demus pauperibus, & noxiis huius vitæ curis,solicitudinibus, & eo quod illic nobis impendet, supplicio animum liberemus, & pro terrenis pecuniis iustitiam cœlo recõdamus: perpetuos colligamus thesauros,qui vnà in cœlum nobiscum euadere,& prosilire, & nobis perielitantibus præsto adesse, & iudicem conciliare possint:quem si nobis propitium, vt optamus,& in hac vita, & in die illa habuerimus, fidenter his bonis fruemur, quæ in cœlis diligentibus se præparauit: quæ vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria,simul & spiritui sancto in secula seculorũ,Amen.

Homilia.viij.ex cap.primo.

IN propria uenit,& sui eũ non receperunt. Si priorum meministis sermonum fratres dilectissimi,fidentius iam quæ sequuntur super eis magno cum emolumento ædificabimus: sic enim & vos melius edoceri poteritis, & nobis multo opus erit labore,cùm ex discendi cupiditate acutius inspiciẽdi via patebit.Qui enim id quod accepit amittit,semper indigeat D oportet,nec vllo vnquam tempore quicquam consequetur:qui verò accepta custodit, & his in dies aliquid superaddit, ex discipulo quamprimùm magister procul dubio euadet,non modò sibi,sed omnibus vtilis.Huiusmodi ego hanc omnem concionem futuram expecto, hoc ex incredibili vestro audiendi desiderio,& mira attentione coniectatus. Agitè ergo tanquam sub certa & tuta custodia in animis vestris Christi thesaurum depo namus: & quæ nobis hodie proposita sunt, ea quantùm nobis spiritussancti gratia suppeditabit,explicemus.Dixerat euangelista:Et mundus eum non cognouit: quod de superioribus illis temporibus locutus est, non immeritò iam ad prædicationis tempora descendit, atque in propria venit,& sui eum non receperunt.Suos hoc in loco Iudæos appellat,tanquam populum potentem,& sub quo omnes fermè homines cõprehenderentur.Et quẽadmodum superius multitudinis amẽtiam admiratus, & de communi natura erubescens, inquit, quòd mũdus per ipsum factus est, nec tamen conditorem suum cognouit: ita in hoc iterum loco Iudæorum multitudinis ægreferens perfidiam, in grauiorem prorumpit accusa E tionem:inquit enim,Et sui eum non receperunt:cùm ad eos venisset. Nec Ioannes solùm,sed prophetæ quoque, & deinceps Paulus hoc idẽ conquesti sunt: & quod prophetæ ex persona Christi clamauerunt:Populus quẽ ego non cognoui, seruiuit mihi:in auditu auris obediuit mihi. Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt,& claudicauerunt à semitis suis.Et iterum: Quibus non est narratum de eo,videbunt: & qui non audierũt, contemplati sunt, & inuentus sum à non quærentibus me.Palàm apparui his qui me non interrogabant. Paulus autem ad Romanos:Quid ergo, inquit?quod quærebat Israël,hoc non est consecutus, electio autem consecuta est.Et iterum:Quid ergo dicemus? quòd gentes quę non sectabantur iustitiam,apprehenderunt iustitiam:iustitiam autem quæ ex fide est: Israël verò sectans legem iustitiæ,in legem iustitiæ non peruenit.Et sanè plurima admiratione dignum est, quo pacto, qui in prophetarũ libris educati, Mosen & reliquos deinceps prophetas singulis diebus plurimà de Christi aduentu locutos audierant: præterea Christũ signa & miracula quotidie facientem,& secum duntaxat versatum viderant,neq; sinentem adhuc discipulos, vt in gentes dispergerentur, F & in Samaritanorũ ciuitatem ingrederentur,neque ipsum eas ingressum,sed vbique asserentem missum se ad oues quæ perierant de domo Israël:tum cùm signa viderent,prophetas frequẽter audirent, quotidie ab ipso admonerentur, tam surdi penitus, & cæci perstiterunt, vt nihil eos ad Christi fidem posset adducere.Gentiles autem nihil eiusmodi viderant,nullos de deo sermones, ne in somnis quidem acceperant, sed in insanientiũ fabulis versati, (hæc enim gentilium philosophia est) ac poëtarum deliramenta euoluentes, lignis & lapidibus affixi incubuerant, neque doctrinæ, neque vitæ gratia quicquam vtile, bonúmve conspicabantur.Eorum nanque vita quàm porcina immundior erat, & scelestior. Et quid ita non esset? cùm viderent deos suos in omnibus flagitiis, sceleribúsque delectari, & verbis quidem obscœnis, rebus autem obscœnioribus coli, quibus & festum diem, & cultum ipsis se exhibere arbitrabantur, præterea nefandis etiam puerorum cædibus venerari: mirum si in his illos imitabantur? Hi tamen cùm in imum malitiæ pelagus demersi essent, repentè tanquam machina quadam ad superna im-

Infra.5.g. Ioan.8.g. Matth.22. d.& Psal. 109.a. Act.3.d. Lucæ.10.d. Lucæ.16.c. Psal.17.g. Esaiæ.5.d. Roma.11.a. Ibidem.9.g Infra.17.d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G pulsi ab ipso cœlo clari apparuerũt. Quo nam pacto hoc factum est, audi Paulum. Etenim beatus ille est qui hæc diligenter inquirit, neque cessat quousque eorum causas inuenerit, & in omnes diffuderit. Quæ igitur est causa? & quamobrem Iudæi tam obstinatè induruerunt? audi inquam illum cui ministerium hoc creditum est, & qui hæc aperit, hanc multitudinis soluens dubitationẽ. Ignorantes, inquit, iustitiam dei, & quærentes propriam iusti
Rom. 10. a. tiam statuere, iustitiæ dei nõ sunt subiecti, propterea ita induruerunt. Et iterum hoc idem aliter interpretatus,
Ibidem. 9. g ait: Quid ergo quòd gentes quæ non sectabantur iustitiam, apprehenderunt iustitiam, iustitiam autem quæ est ex fide: Israël verò sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenit? Dic quare? Quia non ex fide, offenderant enim in lapidem offensionis, hoc est, diffidentia eis horum malorum fuit causa, quam stultitia peperit. Cùm enim antiquitus, quàm gẽtiles & legem, & dei cognitionem, & alia quæ Paulus commemorat amplius & perfectius Iudæi habuissent, inde post Christi aduentum eodem honore, & hos illósque ex fide vocatos vi-
H derent, nihilq; circuncisionis gratia post fidem se Gentibus superiores, stultitia sua in inuidiam exarserunt, & ineffabilẽ immensamq; domini non tulerunt benignitatem, quod nulla alia causa, quàm ex superbia, & prauitate e sua eis accidit. Quid enim omnium stultissimi ob humanitatem, clementiamq; in alios collatam offendi mini? Nunquid vestra bona aliorum communicatione minuebantur? Sed cæca profectò malitia est, quæ nihil opportunum, nihil vtile intẽ̃gere potest, sed quamprimùm omnium obliuiscitur. Offensi itaque quòd socios eiusdem habituri essent familiaritatis, contra se ensem
Matth. 20. b strinxerunt, & longè à se diuinam abiecerunt benignitatem. Nec immeritò. Amice enim, inquit, non tibi facio iniuriam: volo etiam & huic nouissimo dare sicut & tibi. Imò neque digni sunt hi, quibus ita respondeatur. Ille enim etsi ægrè ferebat, narrare tamen poterat totius diei labores, ærumnas, æstus, sudores: hi autem quid afferre potuissent, nisi desidiam, luxuriam, iniuriam, vitia, quæ semper omnes prophetæ suis prosecuti sunt accusa
I tionibus, quibus non minus quàm gentes deum offen-
Roma. 3. d. & 10. c. derunt? Quod Paulus his verbis significauit: Non enim est distinctio Iudæi, & Græci, omnes enim peccauerũt, & egent gloria dei, iustificati gratis per gratiam ipsius, in qua epistola & vtiliter admodum, & scitè disputat.
Ibidem. 2. b Cæterum superius grauiori eos supplicio dignos ostendit. Quicunq; enim in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur, hoc est grauius, quippe qui cum natura etiã legem habent, quæ eos accusat, neq; hac tantùm causa, sed quòd fuerunt apud gentes authores vt deo maledi-
Esaiæ. 52. b. & Rom. 2. d ceretur. Nomen meum, inquit, per vos blasphematur inter gentes. Cùm igitur hoc maximè eos offenderet, etenim ex circunci sione credentibus nouum & admirabile videbatur, idcirco Petrum accusabãt cùm ad ipsos
Galat. 2. c. à Cæsarea rediret, quòd ad homines habentes præputium diuertisset, & cum his comedisset. Qui cùm dei intellexissent dispensationem, rursus admirabantur, quomodo inter gentes donum spiritussancti diffusum esset, & stupore quodam nunquam tam inopinatam rẽ se expectasse significabant: hoc cùm intelligeret Paulus maximè eos tangere, in eo immoratur, vt eorum tam inflatam contundat superbiam: & quo nam pacto hoc faciat, vide: cùm de gentibus disputauerit, ostenderitq; nullam eas habere excusationem, neq; salutis spem, & accuratè eorum peruersam doctrinam, & immundam vitam accusauerit, ad Iudæos sermonem vertit, inde à propheta omnibus collectis, quibus ille asserit scelestos K
Psal. 5. c. & 13. a. & Roma. 3. b. Roma. 3. c. quosdam & dolosos, & subdolos, & quasi omnes simul inutiles factos, & neminem deũ requirere, & declinasse omnes, & alia huiusmodi, addit: Scimus autem quoniam quæcunq; lex loquitur, his qui in lege sunt loquitur, vt omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus deo. Omnes enim peccauerunt, & egent gloria dei. Quid te effers ludæe? Quid superbis? etenim os tuũ obstrusum est, & tua periit audacia, & cum omni mundo etiam tu factus es subditus, nec secus ac cæteri omnes vt gratis iustificeris indiges. Oportebat si benignus eras & rectus, & debitam habebas in deo fiduciam, non hoc pacto his qui consecuturi erant, & misericordiam & salutem pro humanitate inuidere. Maximæ enim prauitatis est, vt aliorum commoda iniquo animo quis ferat, præcipuè si nullo suo detrimento id fiat. Nam si aliorũ salus tuis commodis officeret, esset fortasse dolori tuo indulgendum, quanquam neque hoc sapientem deceat. Quòd si neque proximi damno aliquid tibi lucri, neque
L fœlicitate detrimenti prouenit, quamobrem torqueris si quis gratis salutem assequitur? Oportebat sanè, vt dixi, si bonis, si probatis esses moribus, quæ gratis gentibus salus elargita sit, eam minimè iniquo animo ferre. Cùm autem domino eiusdem sis reus criminis, eumq; offenderis, alienis commodis doles & superbis, tanquam tibi soli sit obnoxius cui gratiam largiatur: hoc profectò nõ inuidiæ tantùm, sed vltimæ dementiæ est, & quantumvis grauissimis dignũ suppliciis. Superbiam namque malorum omnium in te plantasti radicem. Idcirco sapiens
Eccli. 10. b. principium eam peccati, hoc est radicem, fontemq; & matrem appellauit: per hanc primus homo à tanta illa paradisi sede deiectus est, per hanc qui eum decepit diaEsaiæ. 14. d. bolus à tãtæ dignitatis fastigio decidit. Quare cum versutus ipse, atque scelestus huius peccati naturam vimq; intelligat, quod ex ipso etiam cœlo possit creaturã deiicere, hanc viam aggressus est. Cùm Adam è tanta gloGene. 3. a. b. ria deturbauit, quippe cùm deo similem eum futurum polliceretur, superbia extulit, & ad ima præcipitem deuoluit. Nihil enim tam alienum à diuino amore hominem reddit. Nihil tam facilè in gehennam intrudit,
M quàm superbiæ insania, sub qua omnis nostra vita immunda est, quãuis pudicitia, virginitate, ieiunio, orationibus, eleemosyna, quanuis omni denique virtute præstemus. Immundus, inquit, apud deum omnis superbus. Coërceamus ergo hanc animi elationem, hunc fastum penitus tollamus, si mundi esse, & eo quod diabolo paratum est supplicio volumus liberari. Superbus enim eo-
1. Tim. 3. b. dem quo diabolus cruciatu damnatur: audi Paulum, nõ neophytum, ne in iudicium incidat, & in laqueum diaboli. Quod in iudicium? quem in laqueum? In ipsam dãnationem, & in ipsum supplicium. Quo nam igitur pacto hoc euitare discrimen poteris? si tecum eius naturam multitudinem scelerum, tormentorum magnitudinem, & eorum quæ in hac vita pulchra videntur fluxum, imbecillitatẽmque, nihil à fœno differentem, & vernis floribus languidiorem reputabis. Si hæ frequenter animo insederint cogitationes, & eorum qui rectè vixerint meminerimus: nullo nos conatu, nullis viribus diabolus inflare poterit, neque occasionem vllam aut causam qua nos oppugnet, inuenerit. Bonus autẽ & mitissimus humilium deus, ipse & vobis & nobis cor contritum præbeat & humiliatum: sic enim & hæc, & alia bona opera de nobis extare poterunt, ad gloriã domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

Homilia

A *Homilia. ix. ex cap. primo.*

IN *propria uenit, & sui eum non receperunt.* Clementissimus & benignissimus deus, dilectissimi, omnia & facit & molitur, vt nos ad sectandas virtutes illuminet, & vnumquenq; bonum esse vult, neminem tamẽ cogit. Suadet autem, vt rectè faciamus: quicunque ipsi assentiũtur, & allicit, & trahit. Propterea cùm veniret in mundum, alij eum receperunt, alij neglexerunt. Nullum enim seruorum deus vult inuitum, nullum coactum: sed eos tantùm, qui sponte sua ipsum optant, ipsum amplectuntur, & gratiam se ei seruitutis habere intelligunt. Homines enim, vtpote quibus necessariò seruorum opera & seruitio opus est, improbos & dicto non audientes seruos, possessionis iure coërcent. Deus autẽ cùm sibiipsi sufficiat, & nullius indigeat, nostræ duntaxat salutis gratia omnia operatur, nósque ipsos nostri arbitrij & iuris esse liberè permittit. Idcirco cogit neminem, ad nostram tantummodo spectat vtilitatem. Quòd si nolentes ad seruiendum traheret, non secus eis deberet, ac si nullum præstitissent seruitiũ. Quanam igitur causa, dicet quispiam, qui ipsi parêre nolunt,
B supplicio afficit? Quid minatur gehennam his, qui præcepta transgrediuntur? Quoniam maiorem in modum eorum qui hortatu & suasionibus suis non adducuntur, curam habet: & cùm bonus benignúsque sit, nec resilientes missos facit, neque fugiẽtes negligit. Quam ob rem cùm priorem, hoc est, beneficij viam cõtemnamus, nullisque aut suasionibus, aut præmiis obaudire velimus, alteram pœnæ scilicet, & supplicij aggrediatur, amarissimam quidem, maximè tamẽ necessariam: priore enim contempta, necessariò secunda agendum est. Nam & legumlatores multis & grauibus contra errantes supplicijs animaduertunt, non tamen eos propterea aspernamur, sed longè magis sanctionum illarum gratia veneramur: qui nulla nostra re indigentes, vel potius nescij qui futuri sint, qui ex ipsorum legibus fructum sint percepturi, tamen vitæ nostræ curam habuerunt: eósque qui honestè & probè viuũt, laudibus: qui malè & perperam supplicio prosequuntur, & à sceleribus arcent, ac si humanam offendant societatem. Quòd si hos & diligimus, & admiramur, nónne longè magis deus ob immensam nostri curam amore nobis complectendus est?
C Etenim maxima & illorum, & huius erga nos prouidentiæ differentia est. Ineffabiles profectò, & quæ omnem excedunt cogitationem diuinæ bonitatis diuitiæ sunt. Considera quæso, *In propria uenit.* non suæ necessitatis gratia: sufficiens enim est, vt dixi, per se diuinitas, sed ad suorum vtilitatem: neque tamen sui eum receperũt,
Infr. 21. d neque eum tantùm expulerunt, verumetiã extra vineam eiectum occiderunt. Non tamẽ dei benignitas eos à pœnitentia excluſit, sed tam benignum, tam facilem se eis exhibuit, vt modò velint post tantã iniquitatem omnia abluere & delere peccata, per fidem possint, & tanquam nihil vnquam sceleris commisissent, amicis annumerari. Quòd autem non falsò, neque inanis spei gratia hæc loquamur, ex apostolo Paulo planissimè cõstat, qui cùm
Acto. 7. g Christum post eius mortem persecutus esset, & eius testem Stephanũ multitudinis manibus tradidisset, cùm primùm pœnituit, & errata sua cognouit, atq; reprehendit: necnon ei quem tantopere persecutus erat, se subiecit, & paruit, inter primarios & familiarissimos in prædicatorem & magistrum vniuersi orbis assumptus est, cùm paulò antè blasphemus fuerit, persecutor, contumelioſus: vt ipse de dei salute benignitatéque exultans, nullo rubore testatur, sed literis tanquam monumẽto cui-
D dam quæ superiori tempore temerè commiserat, mandauit: melius ratus pristinam vitam suam ab omnibus accusari, diuini muneris magnitudinẽ ostendẽdo, quàm si ineffabilem dei benignitatem veritus, errorem suum palàm gentib⁹ facere tacuisset. Propterea aliquoties persecutiones, insidias, bella, quę in ecclesia molitus est, me-
1. Corinth. 15. b minit, & nunc quidem: Non sum dignus vocari apostolus, inquit, eo quòd persecutus sum ecclesiam dei: nunc
1. Timo. 1. c. d quòd venit Iesus, vt saluos faceret peccatores, quorũ primus ego sum. Et iterũ: Audistis meam conuersationem
Gala. 1. c aliquando in Iudaismo, quòd maximè persecutus sum ecclesiam dei, & expugnabam illam. Tanquam enim vicem Christo redderet patientiæ, quam ipse in se habuerat, ita promptè & ingenuè, quãtopere à principio Christum oppugnauerit, & quo pacto hostis & inimicus sit salutem consecutus, profitetur, ex quo bonam etiã spem
E desperantibus præbet. Nam propterea inquit se misericordiam à Christo consecutum, vt & patientia, & immensæ bonitatis eius diuitiæ in ipso primùm ostenderentur, ad informandum eos qui crediturí erãt in illum in vitam æternam. Grauiora enim cõmissa erant, quàm quæ venia digna essent: quæ quidem euangelista ostendens, inquit: *In propria uenit, & sui eum non receperunt.* Vnde venit qui omnia implet, qui vbique præsens est? Quem locum aduentu suo vacuum reddidit, qui omnia manu comprehendit, omnia sustinet? Locum quidem illum. Quomodo descensu suo ad nos id fecit? Quoniam etsi in mundo erat, adesse tamen non videbatur, cùm adhuc non cognosceretur: post autem seipsum ostendit, cùm nostram carnem induere dignatus est, & hanc eius apparitionem & descensum, aduentum appellat. Admiratione profectò dignum, vt discipulus in magistri sui contumeliis commemorandis non erubescat, sed apertè omnia literis mandet. Etenim non paruum veritatis argumentũ. Nam quem pudet, gratia accipientium, non facientium contumeliam pudere oportet. At hic post tantam iniuriam magis etiam claruit, cùm adeò hominibus contumelioſis consuluerit. Illi autem iniqui & scelesti omni iudicio apparuerunt, cùm tam beneficum, tam liberalem tanquam inimicum, atque hostem expellerent. Neq; in hoc tantùm sibiipsis obfuerunt, sed quod
F nõ assecuti sunt, quæ essent, si eum recepissent. *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios dei fieri.* Quid non dicis nobis Ioãnes eorum etiam supplicium, qui eum non receperũt: sed tantùm quod sui erant, & in propria veniens, à suis minimè receptus est? quod autem ex hoc eis supplicium maneat, silentio præteristi. Ita enim maiorem in modum eos perterrere, & duriciem illam ingratitudinis mollire poteras. Qua nam igitur gratia id subticuisti? Et quod nam maius supplicium esse posset, quàm si in eorum ponatur arbitrio filios dei fieri, & nolint, sed sponte sua, tanta se nobilitate, tanto honore indignos efficiant? Verùm enimuero nõ in hac duntaxat vita cruciabũtur, cùm nihil acceperint, sed in ignem damnabuntur perpetuum, vt in sequentibus patebit. Hoc autem in loco, eum recipientium immensa bona breui enarrat: *Quotquot autem receperunt eum,* inquit, *dedit eis potestatem filios dei fieri.* Siue serui sint siue liberi, siue Græci siue Barbari, siue sapientes siue insipientes, siue viri siue mulieres, siue pueri siue senes, siue nobiles siue ignobiles, siue diuites siue pauperes, siue principes siue priuati, omnes, inquit, eodẽ dignati sunt honore. Fides enim & spiritussancti gratia, mortalium omnium diuersitatem comprehendens, in vnam redigit formam, & vno regio charactẽre imprimit. Quid hac

humanitate

Universidad de Deusto
Biblioteca

G humanitate par? Rex eodem quo nos luto formatus est. Serui eandem cum rege naturam cõmunicant,& nonnunquam melioribus prædi ti sunt moribus. Non digna tur rex in exercitum suum adscribere, qui seruili sunt cõditione. Vnigenitus autem dei filius neque publicanos, neque magos, neque seruos, & his etiam despicatiores, & pauperiores homines, nonnullos etiam manco, distorto, & sordido corpore in filios accipere non dedignatur. Tanta fidei vis, tanta gratiæ exuberantia: & quẽadmodum ignis si metallorum terram attigerit, eam quamprimum aurum reddit: sic & longè magis pro luteis aureos eos baptisma facit, quos abluerit, cùm spiritussanctus tanquam ignis illaipsa hora animos nostros ingrediatur,& terrena absumpta similitudine cœlestem illam nouam & claram tanquam ex fornace fulgentem referat. Et cur non dixit, Fecit eos filios dei fieri? Vt ostẽderet multa nobis opus esse diligentia, vt adoptioni nobis per baptisma impressam imaginem, puram seruemus atque intactam. Præterea quòd nemo hanc nobis potest auferre potestatem, nisi primùm nobisipsis abstulerimus: si enim qui ab hominibus authoritatem aliquã
H accipiunt, tantùm ferè possunt, quantùm qui dederint: longè magis nos qui hunc à deo honorem assecuti sumus, si nihil hac indignum fecerimus potestate, omniũ erimus potentissimi: cùm qui hoc nos honore dignatur, inter omnes maximus sit & præstantissimus. Accedit ad hoc quòd per eam particulam gratiam non temerè, neque sine labore nostro in nos infundi significatur, sed cùm ipsi volumus, tunc eam, ac quirimus. In nostra enim potestate est filios dei fieri. Quippe nisi primùm ad eã accipiendam promptum animum exhibeamus, neque diuinum ad nos munus accedit, neque quicquam in nobis operatur. Vbique igitur non violentũ, non coactum, sed voluntarium penitus & liberum nobis ostendit arbitrium, quod in hoc loco significauit. In ipsis enim arcanis & supernis bonis, dei quidem est, dare gratiam: hominis autem, fidem exhibere. Præterea non parua opus est diligentia. Siquidem ad animæ puritatẽ seruandam, non satis est baptizari duntaxat & credere: sed si perpetuò ea frui munditia & pulchritudine volumus, dignam se vitã exhibere oportet. Talem se nobis deus exhibuit. Quòd enim per mysticam generationem omni priori crimine abluamur, per baptisma nobis largitus est.
I Quòd autem in puritate mentis in posterum perstemus, neque vllis amplius sordibus vitam coinquinemus, nostræ virtutis est & diligentiæ. Idcirco & generationis modum meminit, & carnalium patrum comparatione hanc significat excellentiam, cùm inquit: *Qui non ex sanguinibus, neque ex uoluntate carnis, neque ex uoluntate uiri, sed ex deo nati sunt.* Hoc autem fecit, vt vtilitate & humilitate prioris partus ex sanguinibus, & carnis voluntate, & magnitudine præstantiaque alterius per gratiam cognita, magnũ quiddam inde de deo & genitoris nostri beneficio sentiamus, neque paruam deinceps curam adhibeamus: verùm maiorem in modum nobis formidandum est, ne pulchra hac stola, segnicie postmodum & sceleribus nostris sordidata, è cubiculo thalamóque
Matth.25.a eiiciamur: vt quinq; illæ virgines fatuæ, & is qui nuptialem vestem non habebat: siquidem ille ex conuiuiis erat, exclusus tamen est. Et quoniam inuitatus, & tanto acceptus honore, dominum qui se inuitauerat contumelia affecit, audi quàm miseram, quàm luctuosam pœnã dederit. Cùm enim ad tam splendidam, & tam lautam mensam veniret, non modò conuiuio prohibitus est, verùm & manibus ligatis & pedibus in tenebras mittitur exteriores, vbi & perpetuus fletus est, & stridor dẽtium. K Nolimus igitur, nolimus inquam dilectissimi, fidem nobis ad salutem satis esse existimare. Nam nisi vitam puram exhibuerimus, & hac cœlesti vocatione digna nos induerimus vestimẽta, quibus ad nuptias admittamur: nihil nos eripiet, quin eodem quo miser ille afficiamur supplicio. Etenim indignum est, cùm deus & rex viles & abiectos, & nullo honore dignos homines conuocare, & à triuio ad mensam suam accersere non erubescat: nos tantam præferamus temeritatem, vt ne tanto quidem honori allecti, meliores efficiamur, sed post vocationem in eadem perseueremus malitia, adeòque in incredibilem vocantis insaniamus humanitatem. Non enim idcirco nos ad spiritalem hanc, & verendam mysteriorum vocauit societatem, vt veteri coinquinati malitia ingrediamur: sed vt omni abiecta turpitudine, non indignas regiis conuiuiis vestes induamus. Quòd si vocantis gratia nolumus, nostri saltem nos vocatione illa dignos exhibeamus. Siquidem non ille nos à tam admirabili cõuiuarum cœtu, sed nosipsos eiiciemus. Ille quod suum fuit, summa parauit diligentia: nuptias fecit, mensam sterni iussit, seruos vocatum nos misit, venientes L benignè, & maximo honore accipere dignatus est: nos autem ipsum, conuiuas, nuptias, sordidarum vestium cõtumelia, hoc est, sceleribus nostris afficiẽtes, non iniuria eiicimur. Hoc enim pacto & nuptias, & conuiuas honorat, cum temerarios & impudentes expellit, aliter reliquos inuitatos offenderet. Sed absit, vt quispiam talem experiatur vocationem. Idcirco priusquàm hæc fierent, mandata sunt literis, vt earum minis perterriti, nostros compesceremus affectus, neque hanc ignominiam ad supplicium re ipsa, sed verbotenus experiri sineremus. Cãdida igitur & pura stola induti in vocationẽ illã proficiscamur, quam vtinã omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri simul & spiritui sancto gloria in secula seculorum, Amẽ.

Homilia.x. ex cap.primo.

ET *uerbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Vnũ vos in præsentia antequam ad euangelica verba veniamus rogatos volo, id ne contemnatis, obsecro. Quippe cùm nihil graue, nihil factu difficile petamus, neque accipienti mihi solùm vtile, verùm exhibentibus vobis longè vtilius. Quid igitur à vobis cõtendimus? vt vna dierum in hebdomade, vel saltem sabbato, curæ vobis sit euangelicas legere lectiones, quas ante has conciones in manibus habere, domi frequenter repetere, earum diligenter sensum disquirere, quid clarum, quid obscurum in his sit, adnotare velitis, quid pugnare videatur, cùm non pugnet: ita omnibus penitus examinatis, his vos cõcionibus quàm attentissimos exhibeatis. Hoc pacto non parum vtrisque nostrũm emolumenti proueneri t. Siquidem nobis non multo opus erit labore, vt euangelij vim ostendamus, cùm domi ipsam vobis sententiam quantùm ad verba iam familiarem reddideritis: vos autẽ & acutiores & perspicaciores efficiemini, non ad audiendum, & doctrinam duntaxat præcipiendam, sed ad docendum alios. Nam multi in præsentia hìc audiunt, qui simul omnia euangelij verba, & quæ super his à nobis dicuntur, memorię mandare conantur: non tamen etiam si annum in hoc consumeremus, admodum proficerent. Quam ob rem? quoniam intempestiuè, & in sola tantùm ecclesia breui tempore meis vacant sermonibus. Quòd si qui sunt qui negocia occupationésque, & publicarum priuatarúmque rerum curas causantur: Primùm in hoc non parum errant, quòd M

A rant, quòd in tot rebus versantur, & ita semper secularibus negociis affixi sunt, vt ne minimum quidem in his quæ maximè necessaria sunt, studium impẽdant. Deinde friuolam & nullius momẽti accusationem afferunt, cùm accusari potius hac in parte eorũ cum amicis possent consuetudines, & moræ in theatris, & conuessus, vt equorum certamina speculentur, in quibus sæpenumero diem totum consumunt: non tamen in his alias causan tur occupationes. Præterea rebus vilibus & abiectis diligens adhibere studium potestis: diuinis autem si quando vacandum est, adeò vobis inutilia & nullius momẽti videntur, vt ne minimam quidem curam in his ponendam ducatis: & quo nam pacto, qui ita sentiunt, spirare, solémve conspicari digni sunt? Est & alia his oscitantibus inepta excusatio, librorum videlicet inopia. Et diuitibus quidem ad hoc respondere ridiculum est. Verùm cùm multos pauperes hac frequenter accusatione vti existimem, cum his parumper iocari, atque ita eos percontari placet, nunquid omnia artis suæ habeant instrumenta, etsi inopia in his comparandis admodum
B impediantur: nónne igitur absurdum est, hìc non causari paupertatem, sed diligenter attendere, ne quid sibi ad artem suam necessarium deficiat: vbi autem tantam sint consecuturi vtilitatem, occupationes deflere, & inopiã? Verùm si quis tam pauper esset, vt nullo pacto libros sibi comparare queat, ei ex continua quæ hìc habetur lectione, nihil ex diuinarum literarum sententiis ignorare licet. Quod si impossibile vobis videtur, non immerito videtur: plerique enim paruam his sermonibus attentionem adhibent, sed vix paucis auditis, quamprimùm domum reuertuntur: si qui remanserint, nihilo attentiores sunt, corpore solo adsunt. Sed ne amplius querimoniis vos tædio afficiam, & tempus frustra contera tur, agitè euangelium aggrediamur. Tempus enim iam propositis verbis nostram accommodare orationem. Sed excitemini quæso, ne quid vos prætereat. *Et uerbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Cùm dixisset ex deo, & filios dei factos, qui eum receperunt: tanti honoris causam adiecit, Quod verbum caro factum est, & seruí formam dominus accepit: Factus est enim filius hominis dilectissimus dei filius, vt filios hominum filios dei faceret. Supernum nanque cùm homini copulatum
C est, illud quidem nullo in propriam gloriam detrimento affectum: hoc autem ex multa elatũ humilitate, quod certè in Christo factum est: suam nanque naturam descensu suo nihilo inferiorem reddidit, nos autem cùm in ignominia antè & in tenebris essemus, ad supernam erexit gloriam. Non aliter quàm cùm rex inopem mendicúmque studio & beneuolentia quadam alloquitur, nihil se indignum facit, illum verò omnibus admirandum reddit: quòd si in contingenti hominum dignitate nihil honoratiorem abiectioris consuetudo offendit, multò minus immortalem illam substantiam, cùm nihil non propriũ habeat quod adsit, nihil quod absit, cùm omnia bona firma, stabiliaq; in æternum possideat: itaque cùm audieris, Et verbum caro factum est: ne pertuberis, nêve titubes: non enim substantia transiuit in carnem, hoc etiam cogitatu impium est: sed eadem perma
Philip.2.b nens, serui formam accepit. Sed qua nã gratia hoc verbo, factum est, vtitur? Vt hæreticorum os obstruat. Cùm enim sint, qui dicant imaginationem quandam & figmentum esse, quæcunque de incarnatione feruntur: ab ipso principio eorum percepta blasphemia esse asserit, neque substantiæ mutationem, quod absit, sed veræ carnis vult acceptionẽ ostendere. Quemadmodum enim cùm inquit: Christus nos redemit ex maledicto legis, D factus pro nobis maledictum: non intelligit substãtiam Gala.3.b eius à propria gloria separatam in maledictum versam: hoc enim neque dæmones ipsi, neque stultissimi & naturali sensu penitus carentes opinarentur, tãtam ea opinio saperet vnà cum impietate stultitiam. Non igitur hoc dicit, sed quòd pro nobis maledictũ accipiens, non sinit nos amplius maledictos esse. Itidem hoc in loco, carnem, inquit, ipsum factum esse: non quòd mutauerit carne substantiam, sed quòd carnem accepit, nulla parte coinquinata substantia. Quòd si qui dicerent omnia in dei esse potestate, & idcirco in carnem potuisse transferri, id eis respondebimus: Deum profectò omnia posse, quousq; deus permanet: si autem mutaretur & in deterius, quo nam pacto deus amplius esse posset? Longè enim ab immortali illa natura est transmutatio. Vnde propheta: Omnes, inquit, vt vestimentum veterascent, Psal.101.d & sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. Hæc enim substantia omni mutatione superior. Ideóque ad hoc venit, vt prodesset. Sed quid dico præstantius? Neque est quicquam deo præstantius. Nihil ei, ne minima quidem E in re æquiparatur. Sequitur ergo ipsum in deterius mutatum esse, si mutatus esset. Hoc autem nullo pacto deus esset, sed blasphemia, quæ in eorum qui hæc dicerent, caput verteretur. Sed quoniam propter hoc duntaxat factum est, inquit, ne id opinareris, animaduerte ex his quæ sequuntur, quo pacto rationem illam, & omnem auferat suspicionem. Subdit enim: *Et habitauit in nobis*, tantùm non dicens, nihil absurdum suspiceris, cùm factum dicimus. Non enim immutabilis illius naturę mutationem, sed diuersorium & habitationem mutatam dixi. Habitare autem non idem est quod habitatio, sed alterum in altero habitat, aliter non esset habitatio. Si quidem nihil in seipso habitat. Alterum dixi secundum substantiam: vnitate nanque & coniunctione vnum est, deus verbum, & caro: non confusione, aut interitu substantiarum, sed arcana quadam & inexplicabili vnitate. Quomodo autem hoc sit, noli disquirere, factum est vt ipse nouit. Sed quamnam habitationem habitauit, audi prophetam: Suscitabo tabernaculum Dauid, quod ce Amos.9.c cidit. Cecidit profectò natura nostra, eo casu vt restitui nullo pacto à quoquam, nisi ab illa potentissima manu posset: neq; enim aliter exurgere poterat, nisi qui in prin F cipio eam effinxerat, manũ porrexisset, & cœlitus aquæ & spiritus regenerationem informasset. Et animaduerte quæso admirandum, atque arcanum mysterium, perpetuò enim hoc habitat tabernaculũ. Carnem nostram induit, non vt rursum dimitteret, sed omni cum ea tempore habitaturus: aliter enim regio eam throno fecisset indignam, & omnium angelorum exercitui, angelis, & archangelis, thronis, dominationibus, principatibus, potestatibus inferiorẽ constituisset. Quę oratio, quę mens, quantum honorem humano generi deus exhibuit, miri ficum profectò & admirandum, explicare potuisset? quis angelus? quis archangelus? nihil quod in cœlis est, nihil quod in terra. Eiusmodi dei in nos beneficia sunt, tam magna, tam excellentia, vt non solùm mortalium linguam, sed angelorum virtutem eorum exuperet explanatio. Quam ob rem iam orationi nostræ finem imponemus, si prius vnum vos faciemus admonitos, vt scilicet ei vicem reddamus, qui tam bene de nobis meritus est: quod si fecerimus, ad nos rursus omne lucrũ refertur. Tũc autem ei vicem reddiderimus, cùm anima nostra nobis curæ fuerit. Et profectò in hoc quoque domini videre

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gni videre licet benignitatem,qui cùm nemine noſtrum indigeat, referri tamen ſibi vicem dicit, cùm animam noſtram non neglexerimus.Quare vltimę amentię eſt, & innumeris dignum ſuppliciis,niſi pro viribus cõtendamus tales nos exhibere,qui tanto frui honore mereamur. Et maximè cùm operum noſtrorũ ad nos omnis reditura ſit vtilitas, & multa præterea nobis bonapræponantur,pro quibus omnibus gloriam diuinæ demus clementiæ,non verbis ſolùm, ſed re ipſa: vt futurorum bonorum fiamus participes, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia. xi.ex cap. primo.

Et uidimus gloriam eius,gloriam quaſi unigeniti à patre plenum gratiæ & ueritatis. Fortaſſe vehemẽtius, quàm opus ſit nuper vobis & graues viſi ſumus & moleſti,acrioríque contra vos & deſidiam veſtram accuſatione orationem noſtram proſecuti ſumus. Quod ſi ea tantùm gratia feciſſemus, vt dolore afficeremini, non immerito eſſet ab omnibus iniquo animo ferendum. Verùm ſi cùm omnium veſtrum commu-
H nem ſpectaremus vtilitatem, veſtram nobis conciliare gratiam cõtempſimus,ſi non voluntati noſtrę veniam, ſaltem,ſi æqui iudices eritis,amori dabitis. Etenim non parua nos formido incuſſit, ne quando orationi noſtræ negligentius vobis aures adhibẽtibus, attentione & induſtria remiſſiore gratius in vos diuinam iritaretis indignationem. Quam ob rem frequenter vos excitare adnitimur,& ſomnum excutere, vt ne minimum quidẽ concionis noſtræ verbum inauditum prætereat.Hoc enim pacto fidenter & hanc vitam agere, & in die illa ante Chriſti tribunal impauidi adeſſe poterimus. Cùm igitur ſuperiori die ſatis vos admonitos fecerimus,agitè hodie ab his verbis exordiamur. Et *uidimus*,inquit, *gloriam eius, gloriam quaſi unigeniti à patre.* Cùm dixiſſet euangeliſta nos filios dei factos, neque aliter quàm per verbum quod caro factum eſt:alterum item emolumẽtum affert,quod inde conſequimur.Quid nam id eſt?Et vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre.
Exo.34.d Non vtique niſi per ſocium corpus vidimus.Nam ſi Iudæi glorioſam Moſi,cùm noſtræ eſſet naturæ particeps,
I faciem conſpicari non potuerunt,ſed homini etiam iuſto opus fuit velamento, quod eius gloriæ magnitudinem obumbraret, vt illis qui eius aſpectum non perferebant,ſpectabilem redderet: quónam pacto & ipſis ſupernis virtutibus inacceſſibilem diuinitatem,nos ex luto & terra facti ferre poſſemus?Idcirco habitauit in nobis, vt ad ipſum accedere, cum ipſo loqui & conuerſari audenter liceret. Quid autem ſignificat, gloriam quaſi vnigeniti à patre? Quoniam multi etiam prophetarum glorificati ſunt:vt idem ipſe Moſes,vt Elias,vt Heliſęus:
4.Regũ.2.b ille ab igneo curru tractus, hic autem ſimpliciter receptus: & poſt hos Daniel, & tres pueri,& alij complures quicunque miracula fecerunt, & angeli hominibus apparuerunt, & ſuæ naturæ clariſſimam lucem ſpectantibus oſtenderunt. Neque angeli ſolùm,ſed & Cherubin & Seraphin multa cum gloria à propheta viſa ſunt. A quibus omnibus hoc in loco euangeliſta abduxit, & à creatura & conſeruorum noſtrorum claritate mentibus noſtris amotis, in ipſo nos bonorum culmine cõſtituit: ac ſi dicat, Non prophetæ,non angeli,non archangeli, non cœleſtium virtutum, non creatæ alicuius naturæ, non cuiuſpiam alterius rei, ſed ipſius domini,ipſius regis, ipſius dilectiſſimi vnigeniti filij gloriam vidimus. Id autem verbũ,quaſi,hoc in loco non ſimilitudinis eſt, neque parabolæ,ſed confirmationis & definitionis certiſſimæ,quaſi dicat:Vidimus gloriam qualem deceat,& credibile ſit habere vnigenitũ, & dilectiſſimum omniũ regis dei filium.Neque hoc loquendi genus præter morem inuenitur.Neque recuſabo à communi etiam conſuetudine id confirmare.Neque enim ad verborum ſpeciem, neque ad compoſitionis ornatum propoſitum eſt nobis in preſentia orationẽ habere,ſed ad veſtram duntaxat vtilitatem.Quapropter nihil prohibet ex vulgi verbis hunc dicendi morem oſtendere. Quónam pacto, qui regem aliquando precioſiſſimo cultu ornatum, precioſiſque vndique fulgentem lapidibus conſpicati,aliis ſpeciem illam ac maieſtatem enarrare volunt,purpureũ florem,gemmarum magnitudinem, albas mulas, auratos currus,ſolium adſtãtium oculos nimio fulgore perſtringens,pro viribus enarrant.Cùm verò & his & aliis collectis cultum illũ omnem maieſtatémque verbis cõprehendiſſe ſibi non videantur,continuò addunt:Quid multis opus eſt?vno verbo dicam,quaſi rex.Cùm ex hoc verbo,quaſi, non regi ſimilem, ſed ipſum regem velint
L ſignificare : ita hoc in loco euangeliſta,quaſi,inquit, ad gloriæ maieſtatem & incomparabilem excellentiam ſignificandam.Reliqui nanque omnes & angeli, & prophetæ,iuſſi omnia operabantur, ipſe autem ea poteſtate quæ & regem deceret & dominũ.Quod quidem & turbæ admiratæ ſunt,quòd ita loqueretur,quaſi ipſe vim haberet & poteſtatem.Apparuerunt,vt dixi,angeli cũ gloria multa in terra:vt in Daniele,in Dauid,in Moſe, ſed tanquam ſerui, & qui domini mandata exequerentur: ipſe autem tanquam omnium dominus & princeps, & licèt ſub vili & abiecta ſpecie ſe oſtendiſſet,creatura tamen dominum ſuum agnouit. Quonam pacto?Stella è Matth.2.a cœlo Magos vocauit,qui eum adorarent.Angelorũ cœleſtium cœtus in terra apparuerunt,qui & domino ſeruirent,& gratias referrent.Alij item præcones ſurrexerunt,omnes admirabile hoc myſterium teſtimonio perhibentes.Paſtoribus enim angeli,ciuibus paſtores, Mariæ & Elizabeth Gabriel,his qui in templo erant,Anna & Simeon annunciauerunt.Nec viri tantùm & mulieres lætati ſunt,verùm nondum infans in hanc venit cognitionem.Ciuis inquam eremi,& eodem quo hic euãgeliſta nomine appellatus, adhuc in vtero matris gaudio exultauit,& omnes ſpe maximè erigebantur, & hæ
M quidem circa partus tempora. Verùm cùm ſeipſum magis oſtendit,longè prioribus maiora miracula apparuerunt.Siquidem non amplius ſtella,non cœlum,non angeli,non archangeli,non Gabriel,non Michaël,ſed ipſe eum cœlitus pater, & cum patre paracletus loquens, irradiánſque,& in eo permanens,prædicauit hac profectò gratia:Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre.Accedit ad hoc quòd non paſtores tantùm, neque viduæ, neque ſenes nobis Chriſtum annunciant: ſed ipſa quoq; rerum vox omni tuba clarius proclamat, quę tanta fuit,vt quamprimùm hic quoque exaudiretur, Matth.4.d abiit in Syriam auditus eius,inquit. Tunc cœlum terra facta eſt,cùm cœli dominum contineret, quem omnibus manifeſtauit, vbique clara voce profeſſa, cœlorum regem aduentaſſe, dæmones vndique exilientes diffugerunt, diabolus oppreſſus abſceſſit,ipſa mors primùm ſuccubuit, mors penitus abolita eſt, omne morborum genus diſperiit. Siquidem mortuos ſepulturæ, inſanos dæmonia, ægrotos morbi reliquerunt & plurima admirationis plena & ſtuporis, & præter omniũ expectationem apparuerunt,& quæ non immeritò deſiderarũt videre prophetæ, & non viderunt. Videre enim licuit factos

A factos oculos,& quod in omnium votis eſſe poterat,videre ſcilicet quonã pãcto Adam deus effinxerit, id breui omnibus, & in potiore corporis parte oſtenſum eſt. Membra præterea abſciſſa reſtitui,& corpori aptè conglutinari,manus emortuę moueri,pedes contorti repentè proſilire,ſurdæ aures aperiri,& muta lingua clara voce proloqui.Siquidem quemadmodum optimus architectus domum ſitu & vetuſtate labantem,ita communi hominum natura accepta,eius perditas reſtituit partes, diſiuncta & abſciſſa copulauit:& quæ prorſus ceciderãt, erexit.Quid autem opus eſt,vt animæ formationẽ longè corpore admirabiliorem verbis proſequamur? Magna ſanè corporis præſtantia, anima tamen tantò præſtantior,quantò corpore melior.Neque hac tantùm ratione, ſed quoniam corporis natura, quocunque ipſam opifex ducere velit,eò ſequetur,neque reſiſtit:anima autem ſui iuris vim in ſe habet operandi, neque vlla in re deo,niſi velit obtẽperat: inuitam enim & coactam minimè vult deus bonam, & virtutibus præditam reddere:neque id animæ virtuti eſſet adſcribendum,ſed ſponte ſua bona ſit,& ſibi virtutem complectendam perſua-
B deat oportet.Quamobrem difficilior huius eſt,quàm illius cura. Veruntamen omnis emendata eſt,omnis fugata malitia:& quemadmodũ corpora bene curata non in bonam tantùm valetudinem,ſed in bonum quamprimùm habitum reſtituuntur: itidem animas deus non à vitiis ſolùm purgauit, ſed ad ipſum mox virtutis cacumen extulit: & publicanus apoſtolus factus eſt: perſecutor,blaſphemus,calumniator, orbis terrarum prædicator apparuit:Magi Iudæorum magiſtri effecti:latro paradiſi ciuitate donatus: meretrix fide incredibili effulſit: Cananæa & Samaritana & ipſa fornicatrix, hæc ad ciues ſuos prędicatoris munere functa,ciuitatem totam irretiens, vniuerſos in Chriſti fidem traxit. Illa fide & ſedulitate effecit,vt filiæ anima à malo dæmone liberaretur. Et alij longè his peiores ſtatim in diſcipulorum numerũ accepti, omnes repentè corporis ægritudines, omnes animi affectus mutauerunt, & in ſanitatem, ipſumq; virtutis apicem euaſerunt. Nec duo tantùm, aut tres,non decem,non centum,ſed totæ ciuitates & gentes facillimè Chriſti fidem acceperunt. Quid ego præceptorum ſapientiam,cœleſtium legum virtutem,angelicæ vitæ ordinem enarrem? Talem enim nobis vitam
C propoſuit,tales apud nos leges condidit, & tales mores inſtituit, vt qui his vtentur, angelorum mox naturam induant:& quantùm homini liceat,deo ſimiles reddantur,etſi omnium hominum malitiam exceſſerint. His igitur omnibus ab euangeliſta collectis, in corporibus videlicet & in animis, in elementis, Chriſti miraculis, præceptis arcanis illis,& cœlo altioribus donis,legibus, moribus,perſuaſionibus,futurorum promiſſionibus, eiuſque tormentis & cruciatibus, in admirandam hanc & cœleſtis doctrinæ plenam vocem prorupit: *Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi unigeniti à patre plenum gratiæ & ueritatis.* Neque enim miraculorum gratia Chriſtum duntaxat admiramur,ſed & paſſionis,vt cùm affixus eſt cruci,flagellis & alapis cæſus,& inſputus ab his, de quibus tam bene merebatur.Siquidem in hiſipſis,quę probri & ignominiæ plena eſſe videbantur, ipſum rurſus verbum clariſſimum apparuit,hoc Ioannes gloriam appellauit. Nó enim charitatis ſolùm & amoris fuerat, ſed immenſæ etiam virtutis. Tunc enim mors abolita eſt,maledictum periit,dæmones confuſi ſunt, & de his triumphatum eſt,chirographum cruci affixum. Verùm cum ſenſu ipſo viſus hæc non deprehenderentur,etiam corporea ipſum vnigenitum dei filium, & tòtiùs natu- D
ræ dominum certiſſimè demonſtrarunt. Quippe cùm primùm ſanctiſſimum corpus cruci affixum eſt, ſol radios abſcondit,vniuerſa terra cõcuſſa & tenebris operta eſt,ſepulchra aperta ſunt,& mortuorũ multitudo ſurrexit, ciuitatem ingreſſa & cùm lapis monumento impoſitus & cuſtodibus ſignatus eſſet,qui crucifixus,qui diſtractus,qui mortuus erat,reſurrexit. Prætereà poteſtate multa vndecim implens diſcipulos,per vniuerſum orbem dimiſit,qui humano generi ad meliorem frugem vita directa mederentur,& cœleſtis doctrinæ cognitionem quocunque terrarum diſſeminarent,dæmonum euerterent poteſtatem, magnas illas & arcanas diuitias edocerent,nobis animę immortalitatem,ſempiternam corporis vitam,& quæ intellectum noſtrum excedunt, nunquam finem habitura præmia annunciarent.Hęc & alia plura reputãs beatus hic euangeliſta,quæ is quidem nouit,ſcribere autem non eſt auſus,eo quòd mundus ea non caperet: omnia enim ſi ſcribantur per ſingula, nec Ioan vlti.g ipſum arbitror mundũ capere eos, qui ſcribẽdi ſunt libros.Hæc inquam omnia reputans exclamauit: *Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi unigeniti à patre, plenum gratiæ & ueritatis.* Qui igitur tanta & tam admiranda audire,& tot muneribus frui meriti ſunt,eos etiam vitam ea dignam doctrina exhibere oportet, vt illis fruantur bonis.Idcirco dominus noſter Ieſus Chriſtus in mundũ venit, vt non ſolùm in hac vita eius gloriam, ſed futu-
Infr.17.d ram quoque videamus.Propterea inquit: Volo vt vbi ego ſum, & ipſi ſint, vt videant gloriam meam. Quæ ſi tam clara,tam eximia eſt, quidnam de ea quiſpiam diceret?Non enim in hac terra corruptibili, neque in fluxis & caducis corporibus in quibus ſumus,ſed in perpetua & immortali creatura apparuit, & tanto ſplendore, vt nulla poſſit ratione comprehẽdi.O beati,ter inquam & ſæpius, qui gloriæ illius digni habiti ſunt ſpectatores
Eſaiæ.26.b fieri,de qua exclamãs propheta inquit:Tollatur impius, ne videat gloriam dei. Sed abſit,hoc cuiquam veſtrum accidat,vt eam aliquando non videat:ad quam aſſequẽdam niſi ſumma vtamur diligentia, poſſemus ſanè dicere,bonum eſſe ſi nati non eſſemus. Quid enim viuimus?Quid ſpiritum ducimus?Quid ſumus,ſi illo priuamur aſpectu,ſi dominus noſter tunc à nobis videri non permittet? Nam ſi illi qui Solis lucem conſpicari ne- F
queunt,omni morte miſeriorem vitam degũt,quid eos perpeti credẽdum eſt,qui illa luce priuantur? Siquidem in hoc ſeculo cæcitatis duntaxat damnum eſt,in illo autem non in viſu tantùm lædimus?quanuis hæc ſola priuatio ſit grauiſſima, vt neque etiam ſic par eſſet ſupplicium:ſed tantò id grauius, quantò ſol ille quàm hic eſt ſine comparatione præſtantior.Verùm aliud quoq; ſupplicium expectandum eſt, quippe qui luce illa caruerit, non modò in tenebras intrudetur,ſed perpetuò ardebit, conſumetur, dentibus ſtridebit, innumeris pœnis cruciabitur.Nolimus,quæſo noſipſos contemnere, & breui huius vitæ deſidia in æternum damnari ſupplicium,ſed vigilemus, ſobrij ſimus, omnia & faciamus, & operemur, vt æternis illis potiamur bonis, & fluuium illum igneo flagrore perfluentem, ante horrendum tribunal longè diffugiamus:in quem qui ſemel inciderit,ei nunquam reditus datur. Nemo eum inde,non parẽtes,non frater, eximere amplius poterit, quod & ipſi prophetæ Psal.48.d clamitant:Frater non redimit,redimet homo. Et Eze- Ezec.14.e chiel quiddam etiam amplius: Si ſtaret Noë & Iob & Daniel,filios ſuos & filias nó liberarent. Siquidem vnũ duntaxat illic patrocinium eſt, operũ videlicet, quo qui caruerit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G caruerit,aliunde nusquam saluti locus est.His itaque frequenter animo agitatis,vitam nostram nullis coinquinatam sordibus,claram, mundámque reddamus, vt fidenter dominum nostrum cernere,& promissa assequi bona possimus,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

Homilia.xii.ex cap.primo.

IOannes *testimonium perhibet de ipso, & clamat dicens: Hic erat quem dixi,qui post me uenturus est,ante me factus est,quia prior me erat.* Nunquid frustra currimus? frustra laboramus? nūquid super petram semen iacimus?nunquid secus viam, an inter spinas latent semina cadentia? contendimus enim,& maiorem in modum formidamus, ne agricultura nobis sterilis euadat.Neque hoc dico quòd verear ne in laboris huius mercede capiam detrimentum:non enim eadem conditione,qua agricolæ,sunt verbi diuini præceptores.Siquidem agricolę post annuos sudores & miseram illam laboriosamq; vitam si terra aliquando pro operis in se impensis non respondeat,nemo alius eius damnum instaurare potest,sed pudibundus,tristisque ab area domū ad vxorē & filios reuertitur,& quem longi laboris mercedem petat,habet neminem:in nobis autē nihil huiusmodi vsu venit,sed licèt culta terra nullum afferat fructum, & eius & noster dominus vana nos spe dimissos non frustratur,sed remunerat. Vnusquisq; enim,inquit, propriam mercędem accipiet secundum proprium laborem,non secundum rerum euentum.Et tu,inquit, fili hominis testificare populō huic,si fortè audiant,si fortè intelligant:& per Ezechielem:Si volūtas prædicat quid fugere,quid eligere oporteat, animam tuā libera,quantis nemo attendat. Verùm enimuero licèt firmum hoc solatium & remunerationis fiduciam habeamus , cùm nihil vos bene operādo proficere videamus,nihilo melius afficimur quàm agricolæ illi , qui demisso vultu & rubore perfusi anguntur, & suam deflent calamitatem. Hoc magistri misericordia est,hoc patris cura. Etenim Moses cùm à Iudæorum ingratitudine liberari posset, & alterius gentis potiorem,longèque maiorem accipere principatum : Dimitte me,inquit, vt iracatur furor meus contra eos,& deleam eos, faciámque te in gētem magnam.Cùm sanctus & dei seruus esset intimus,ne audire quidem id sustinuit, sed potius vnà cum his qui sibi semel crediti erant,perire, quàm sine illis salus esse & ad maiorem dignitatem assumi,prætulit. Huiusmodi esse oportet cui animarum cura cōmissa est.Est nanque absurdum vt prauorū filiorum,pater nolit nisi eorū quos genuit pater appellari. Nos autem discipulos quotidie nunc hos, nunc illos mutemus, erga neminem amicè, familiaritérque affecti? Sed absit,vt de vobis vnquam hæc suspicio suboriatur.Confidimus enim vos fide in dominum nostrum Iesum Christum, & mutua in omnes charitate abundare:sed hæc dicimus,vt studium vestrum augeamus & diligentiam,& vitæ vestræ virtutem maiorem in modum propagemus.Sic enim iactis orationis nostræ fundamentis,altius mētes erigere poteritis , si nulla malitiæ lippitudo mentis vestræ oculos perstrinxerit,& acumen obtuderit.Quid igitur hodierna die nobis propositum est?Ioannes testimonium perhibet de ipso , & clamabat dicens: *Hic erat quem dixi, qui post me uenturus est,quia prior me erat.* Multus est hic euangelista in Ioannis laudibus & eius testimoniū multifariam diffundit.Quod non temerè,sed incredibili sapientia prosequitur:plurimùm enim hunc hominem omnes ludæi admirabantur.Nam & Iosephus Ioānis cæ- K
de bellum ortum existimat , & propterea non esse Iudæorum ciuitatem , quæ aliquando Metropolis fuit , & longa oratione præcursoris laudes exequitur , per eum Iudæos arguens, cuius frequenter testimonium meminit.Et alij quidem euāgelistæ facta superiorum prophetarum mentione, per singula Christi opera trahunt auditorem,& super natiuitate . Hoc autem factum est,in- Matth.1.d
quit,vt impleretur quod dictum est per prophetam dicentem:Ecce virgo concipiet,& pariet filium,& voca- Esaiæ.7.c
bunt nomen eius Iesum. Et cùm Herodes ei insidiatus, tanta vbique diligentia eum perquiri fecit , vt puerum interficeret , in medium Hieremiæ adducunt testimoniū: Vox in Rhama audita est,ploratus & vlulatus mul- Hiere.31.c
tus , Rachel plorans filios suos . Et Osee cùm rursus ex Osee.11.a
Aegypto rediret : Ex Aegypto vocaui filium meum: & hunc vbique in suis euangeliis morem seruant.Ioannes autem apertius & à recentioribus testatur,vtpote qui cæteris sublimius locutus,non mortuos tātùm,sed viuum, & qui Christum præsentem præsens ostendit & baptiza uit,in medium frequenter adducit,non idcirco vt serui L
testimonio domino authoritatem compararet , sed vt ad auditorum descēderet imbecillitatem.Quemadmodum enim nisi serui formam accepisset,nunquam comprehendi potuisset: ita nisi serui voce conseruorum aures arrexisset,non sanè multi Iudęorum eius probassent orationem . Præterea & aliud magnum & admirabile respexit: nam cùm de suiipsius laudibus cuiusque suspectum sit testimonium,& plerisque sæpenumero auditoribus non persuadeant , alterum de ipso testificaturum adduxit.Accedit ad hoc,quòd nulli solent libentius eorum vocem audire,cum quibus consuetudinem habuerunt,vtpote quem magis cognoscunt.Propterea vox de cœlo semel vel bis audita est:Ioannes autem sępenumero & frequēter locutus.Nam qui multitudinis imbecillitatem superabant,hi à sensibilibus omnibus liberi,cœlitus vocem audire poterant, nec eis multùm opus erat humana,quippe qui ab illa persuasi erant & allecti. Qui verò adhuc in his inferioribus deuoluebantur,& multa terrenarum rerum nube operiebantur , hoc humiliori indigebant sermone . Ita igitur Ioannes cùm omnibus se sensibilibus exuisset, aliis magistris non indiguit, sed cœlitus eruditus est.Qui enim me misit,inquit,baptizare in aqua,ille mihi dixit:Ad quem videris spiritum dei M
descendentem,hic est. Iudæi autem qui adhuc rudes ad illam altitudinem non poterant peruenire , hominem habebant magistrum , non sua eis, sed cœlestia annunciantem.Quid igitur hic loquitur? *Ipse testimoniū perhibet de eo,& clamabat dicens:* Quid per illud verbum,clamabat,significatur?hoc est fidenter & liberè,omni abiecta formidine,dei aduentum prædicabat . Quid autem testabatur ? quid clamabat? *Hic erat quem dixi , qui post me uenturus est,ante me factus est.* Obscurum & adhuc plenum humilitatis testimonium . Non enim dixit,hic est filius dei vnigenitus & dilectus:sed,hic erat quem dixi: qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat.Quemadmodum enim aues pullos suos,neque euestigiò,neque vna duntaxat die,totam volandi artem edocent : sed primò è nido tantùm educunt, inde cùm aliquantulum quieuerunt , volatui eos assuefacere incipiunt,postridie ad operam reuocant:ita paulatim exercendo ad naturalem eos efferunt altitudinem . Ita beatus Ioannes non statim ad summa Iudęos erigit,sed primùm paululum à terra eleuat,cùm Christum se meliorem testatur.Neque enim parū erat,quòd auditores primò Christum

1.Cor.3.b

Ezec.3.c

Exod.32.c

1

A mò Christum nondum cognitum , nondum miracula facientem , Ioanne viro tam admirabili, tam claro,ad quem omnes concurrebant, quem omnes angelum arbitrabantur,meliorem crederent.Principiò igitur hanc opinionem in auditorum animis confirmare conatus est,eo videlicet,qui testimoniū perhiberet, eum de quo perhiberetur:& eo qui prior venit,eum qui posterior, & claro & nobili nondum notum esse potiorem . Et animaduerte testis sapientiam , non modò cognitum, sed
Matth.3.c priusquam nosceretur prædicat.Illa enim particula,Hic est:id est,significat quemadmodum Matthæus dicit:Omnibus qui ad se venerant,dicebat: ego quidem baptizo in aqua in pœnitentiam:qui autem post me venturus est,fortior me est,cuius nō sum dignus soluere corrigiā calceamenti. Sed quánam causa antequam eum ostenderent,ita locutus est?Vt facilius præsentis testimonium auditorum animis reciperetur , cùm iam exhibitis verbis illius notitiam habuissent, néve eos vile Christi vestimentum à credendo dehortaretur,sed facilè multitudinem in fide contineret. Nam nisi prius aliqua de domino cognitio habita esset,& simul eum populus vidisB set, & tam admirabile, tam magnum testimonium accepisset , aspectus eius vilitas testimonij quamprimùm magnitudini obstitisset . Adeò enim Christus abiectus, adeò communis omnibus videbatur,vt & Samaritanæ mulieres meretricésq; & publicani,nullo honore & accedere,& alloqui eum auderent.Vt igitur diximus, si & verba hæc simul audissent,& Christum vidissent,Ioannis saltem derisissent testimonium : sed cùm ante eius cognitionem plura de ipso audierint,& in his cōfirmati fuerint,contrà euenit:siquidem eo viso non sunt prædicationis eius doctrinam aspernati , sed Ioannis testimonio fidem adhibentes,etiam clariorem sunt arbitrati.Quòd autem dicit:Qui post me venturus est:hoc est, prædicaturus,non futurus,hoc & Matthęus significat dicens: Post me venit vir, cuius generatio non ex Maria, sed ex aduentu secundum prędicationem.Nam si de generatione dixisset,non præsenti,sed præterito vsus esset tempore.Natus nanq; erat Christus, cùm ita locutus est Ioannes.Quid autem significat,Ante me factus est?Clarior videlicet atque honorabilior. Nolite enim,inquit, etsi prior venerim ad prædicandum,ideo me illo maio
C rem arbitrari:longè minor sum: vt ne serui quidem loco cōnumerari sim dignus:hoc significauit cùm inquit,
Ibidem. Ante me factus est.Quod aliis verbis Matthæus ostendit:Non sum,inquit,dignus soluere eius corrigiam calceaméti.Verùm quòd per hanc particulam,Ante me factus est : Christi non intelligatur aduentus ex sequentibus perspicuum est:siquidem superfluè adderetur, Quia prior me erat . Quis enim adeò stolidus , adeò insanus est:vt qui ante eum factus est,illum eodem tempore nō fuisse non intelligat ? Quod si de æterna intelligeretur essentia,id nihil aliud significaret,quàm qui post me vēturus est,ante me factus est,quia prior me erat. Sed hoc absurdum est,& causa frustra adiicitur . Contrarium enim,si hoc significare voluisset,dicere oportuit, videlicet, Qui post me venturus est, prior me erat, quia ante me factus est . Huic enim particulæ, Prior me erat,non immerito posset hæc afferri causa , quia ante me factus est . Huic autem,Ante me factus est,quia prior me erat: non est causa:hoc firma ratione nititur . Siquidem iam omnes nostis,non quę manifesta sunt,sed obscura semper ratione indigere . Quòd si de essentia sermo esset, non erat obscurum , quin prius factum prius esse oportuerit: sed cùm de honore disputetur,non ab re apparē-

tem soluit dubitationem.Etenim credibile erat multos D
dubitare,quánam gratia qui posterius venit,ante factus sit, hoc est honorabilior . Huius igitur quæstionis mox causa affert,Quia prior me erat. Neque superbè locutus est : Cùm prior essem,me reiecit, & ante me factus est. sed prior me erat,inquit,quanuis posterior venerit . Et quo nam pacto inquis,si de eius claritudine & futura hominis gloria diceret,quod nondum fuerat,tanquam factū profitetur?non enim inquit,fiet:sed,factus est.Quoniam mos prophetarum est, vt sæpenumero quæ futura sunt,tanquam facta enarrent. Nam & Esaias de Christi
Esaiæ.53.c morte locutus,non inquit : Tanquam ouis ad occisionē ducetur,quod futurum erat:sed,ductus est . Atqui nondum carnem induerat,veruntamen quod futurum erat, propheta tanquam factum enarrat.Et Dauid crucem significās,non inquit:Fodiēt manus meas & pedes meos: Psal.21.d
sed,foderunt:&, Diuiserunt sibi vestimenta mea, & su- Ibidem.
per vestem meam miserūt sortem.Et de proditore ver- Psal.40.c
ba faciens, qui nondum fuerat : Qui manducat,inquit, & Ioan.13.c
panes meos,leuauit contra me calcaneū. Et de passione Psal.68.e
locutus:Dederunt in escam mihi fel,& in siti mea potauerunt me aceto. Vultísne alia adducamus exempla,an E
hæc in præsentia sufficiunt?Ego satis arbitror.Nam si in superficie non multum spacij comprehendimus,profundum tamen attigimus,non tamen minus hoc quàm illud laboris habet. Sed veriti sumus,ne longiori sermone vestram remitteremus attentionem. Quam ob rem debitum orationi nostræ finem imponamus . Debitus autem finis est,laus digna deo, non verbis tantùm, sed
Matth.5.b operibus.Luceat enim,inquit,lux vestra coram hominibus,vt videant opera vestra bona,& glorificent patrem vestrum qui est in cœlis . Et profectò nihil optima vita
Sap.3.b clarius dilectissimi,vt sapiens testatur?Vię iustorum tāquam lux fulgent:illustrant verò non eos modò,qui per opera lucem attingunt , & rectam viam ingrediuntur, sed & propinquos.Effundamus igitur oleum è lampadibus,vt maior accendatur ignis,& lux appareat locupletior.Hoc autem oleum non modò in præsentia multùm valet,sed cùm sacrificia florerent,maiorem in modum illorum virtutem probauit.Oleum enim,inquit,volo,& Matth.9.b
non sacrificium. Et meritò quidem:alterum enim inanimatum est,alterum animatum.In altero quicquid im F
ponitur, igni consumptum in cinerem vertitur , & fumus in aërem dissoluitur: alterum alios affert fructus.
Quod Paulus significauit: cùm enim paupertatis Cori- 2.Cor.9.a
thiorum thesauros enarraret,his verbis vsus est : Quoniam ministerium huius officij nō tōlùm sopplet ea quę desunt sanctis,sed etiam abundat per multos in gratia- Ibidem.d
rumactione in domino. Et iterum:Glorificantes deum in obedientia confessionis vestræ in euangelio Christi, & simplicitate communicationis nostræ in illos , & in omnes,& in ipsorum obsecratione pro nobis desideratium vos.Vides mutuam gratitudinē,dei laudem,continuas preces,& vehemētiorem eorum charitatem, qui beneficium acceperūt:Sacrificemus igitur dilectissimi, sacrificemus in ipsis sacrariis quotidie:hoc enim & oratione & ieiunio & multis huiusmodi officiis maius est sacrificium,modò ex iusto labore fiat & lucro:& omnis sit expers auaritiæ,rapinæ,violentiæ.Hæ oblationes deo gratæ sunt,alias respuit oditque, neque vult alienis calamitatibus honorari.Impium enim & prophanum id sacrificium est,& iritat potius deum quàm placet . Quocirca summa diligentia vti oportet , ne dum volumus deum colere,iniuria afficiamus . Nam si Cain deterio- Gen.4.a
res hostias offerendo , quanuis nullam aliam iniuriam intulerit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gintulerit, vltimum tamen dedit supplicium: nónne longè grauiora perpetiemur, si rapina & auaritia malè parta deo offeramus? Propter hoc enim formam huius mã dati deus manifestauit, vt videlicet misereamur, non torqueamus conseruos. Qui autem aliena rapit, & alij dat: non miseretur, sed lædit, & iniuriam vel maximam facit. Vt enim lapis nunquam oleum fundit, ita neque crudelitas humanitatem: siquidem cùm hinc prouenit eleemosyna, non amplius est eleemosyna. Quare hortor ne id solùm cogitemus, vt præbeamus indigẽtibus, sed ne ex rapina. Nam si alter precatur, alter imprecatur: vtrius vocem potius dominus audiet? An plus illud vtilitatis, an hoc detrimenti afferet? Quòd si diligenter vixerimus, diuinę gratię auxilio, misericordiam veniámque omnium, quæ semper peccauimus, consequi poterimus, & flumen igneum effugiemus: à quo liberi vtinam omnes ad cœlorum regnum perueniamus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & sancto viuificanti que spiritui, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia. xiii. ex cap. primo.

H

ET *de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.* Superiori die diximus, quod Ioannes vt eorum dubitationem solueret, qui essent quæsituri quo pacto Christus posterior ad prædicandum veniens, prior eo fuerit & clarior, addidit:

Quia prior me erat. Et hæc vna causa est, qua non contentus subdit aliam, videlicet, Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiã pro gratia. Et iterum aliã:

Quia lex, inquit, per Mosen data est, gratia & ueritas per Iesum Christum facta est. Et quid tandem, inquis, significat: Et de plenitudine eius nos omnes accepimus? Ad primum satis dictum est: Nõ habet, inquit, donum participabile, sed ipse fons est, & radix bonorum omnium: ipse vita, ipse lux, ipse veritas, non in seipso bonorumditiias continens, sed in vniuersos diffundens, quibus diffusis plenus permanet, neque aliorum satietate minuitur sed diuitias suas elargitur semper vberius: cúmque omnes his bonis impartiat, in eadem permanet perfectione. Quod autem ego fero, participabile est: ab alio enim id accepi, & exigua pars totius est, & quasi gutta parua ad immensum abyssum & infinitum pelagus cõparata: immo neque exemplum sufficiens est, ad quod volumus ostendendum. Nam si guttam è pelago acceperis, ea tamen pelagus: etsi visu percepi nequeat, diminuitur: de illo autem fonte hoc dici non potest, sed quãtumcunque quis hauriat, nihil deficit. Quare alio exemplo vtendum est, cùm hoc infirmum sit: neque possit quod quærimus, demõstrare. Alterum igitur afferemus, quod magis ad propositam nos adducat sententiam.

Constituamus nobis igneum fontem, à quo innumeræ accendantur lucernæ, & totidem, & item totidem: nónne huiusmodi fons ita plenus est ignis, quemadmodum antequam ex eo quicquam sumeretur? Sanè perspicuum est. Quòd si in corporibus quæ in partes diuidi possunt, & per ademptionem partium minora fiunt, aliquid huiusmodi inuenitur, vt post sui communicationem nullam diminutionem accipiant: quantò magis in incorporea & immortali illa potentia hoc contigerit? Nam si vbi subiectum substantia est & corpus, & fit & non fit diuisio: multò magis cùm de actione sermo habetur, & actione incorporeæ substantiæ, credibile est idem euenire. Idcirco Ioannes inquit: Et de plenitudine eius nos omnes accepimus. Et testimonium suum Baptistæ testimonio coniungit. Hæc enim particula, De plenitudine K
eius nos omnes accepimus: nõ præcursoris verbum est, sed discipuli, cuius hæc est sententia, Nolite existimare diutinæ consuetudinis, & eiusdem mensæ participationis gratia nos de eo testimonium perhibere: nã & Ioannes qui Christum antea nunquam viderat, neque cum eo conuersatus est, nisi cùm ipsum baptizauit, in multorum cœtu eum conspicatus, inde omnia accipiens, clamauit: Prior me erat. Nos autem omnes duodecim, trecenti, quingenti, tria millia, quinque millia, innumera Iudæorum multitudo, omnis fidelium cœtus, qui tunc fuerunt, nunc sunt, & futuri sunt, de plenitudine eius accepimus. Quid autem accepimus: Gratiam pro gratia. Quam? pro qua? Pro veteri nouam. Quemadmodum enim duplex erat iustitia. Secũdum iustitiam, inquit, quæ Philip.3.b
in lege est, factus irreprehensibilis. Et duplex fides: vt, Ex fide in fidem. Et adoptio duplex: vt, Quorum adoptio est. Et duplex gloria: vt, Si enim quod euacuatur per 2.Cor.3.b
gloriam est, multò magis quod manet in gloria. Et lex duplex: vt, Lex spiritus vitæ liberauit me. Et duplex seruitus: vt, Quorum seruitus. & iterũ: Spiritui dei seruientes. Et testamentum duplex: vt, Disponam vobis testamentum nouum, non secũdum testamentum quod dispoſui patribus vestris. L
Et duplex sanctificatio, & duplex baptisma, & duplex sacrificium, & templum, & circuncisio duplex, ita & duplex gratia. Sed illa quidem quasi figuræ sunt, hæc quasi veritas, æquiuocationem quãdam, non rei communionem seruantia: quoniam in figuris sunt & vmbra. Nam & homo pictus, homo appellatur, & verus homo itidem. Similiter in statuis & aurea & lutea hominis habet appellationem: verùm tanquam hominis figura, ille vt verus homo. Noli igitur tanquam à nominum communicatione, idem re ipsa esse existimare, sed neque diuersum. Nam si figura erat, non erat alterna à veritate: si vmbram seruabat, ipsa minor erat veritate. Vultis quæ nam sit horum omnium differentia, explicemus? Vnum aut alterum dictorum accipiamus, hoc pacto & cętera fient vobis manifesta, certóque deprehẽdemus puerilia fuisse præcepta. Hæc præclarorum philosophiæ professorum, & magnorum virorum: & illa tanquam ab hominibus, hæc tanquam ab angelis instituta. Vnde igitur exordiemur? Vultis ab ipsa adoptione? Quæ nam inter hanc & illam differentia est? il- M
la verbo honorabatur, hæc re ipsa: & de illa quidem inquit: Ego dixi dij estis, & filij altissimi omnes: de hac au Psal.81.b
tem, Ex deo facti sunt. Quãnam ratione? Per lauacrum Titum.3.b
regenerationis & renouationis spiritussancti. Et illi quidem postquam filij appellati sunt, adhuc spiritum seruitutis habebant: erant enim serui, etsi hac appellatione honorabantur: nos liberi tunc facti, non nomine, sed re honorem accepimus. Quod Paulus his verbis significauit: Rom.8.c
Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorũ dei, in quo clamamus, Abba pater. Generati nanque à deò, & vt verè dici potest, formati, itaque vocati sumus filij. Gala.4.a
Sed si sanctificationis modum & hunc, & illum considerabimus, multam in hac quoque parte deprehendemus differentiam. Illi enim cùm idola non colebant, neque fornicabantur, neque adulterium committebant, hoc nomine appellabantur: nos verò non in huiusmodi continentia, sed in maiorum possessione facti sumus sancti. Et primùm quidem ab ipso spiritussancti aduentu hoc donum assecuti sumus, deinde à vita lõgè potiore, quàm Iudaica. Et quòd non arroganter hoc dictum sit, audi quid ille loquatur: Nolite vaticinari, neque purgare filios vestros,

A lios vestros, quoniam populus sanctus estis. Ita apud illos hæc erat sanctitas, vt idolorum leges abiicerent: a-
1.Cor.7.f
pud nos autem, vt sancta sint, inquit, & corpore & spiritu. Pacem prosequimini & sanctificationem, sine qua nemo videbit dominum, & perficientes sanctificationem in timore dei. Vides hanc esse sanctificationem,
Sanctus.
quando intrinsecus radicem habet, & fontem? Non enim hoc nomen sanctus, in omnibus eandem habet significationem. Nam & deus sanctus dicitur, sed non quemadmodum nos. Cùm igitur vocem hanc à Seraphin demissam propheta audiuit, qui inquit: Heu mihi
Esaiæ.6.b
misero, quòd cum homo sim, & impura labia habeam, in medio populi immunda labia habentis habito. Atqui & sanctus & purus erat: sed si supernę sanctitati nostram conferamus, immundi profectò sumus: Sancti angeli sunt, & ipsa Cherubin & Seraphin sancta, sed huius quoque sanctitatis alia differentia, inter nos videlicet, & supernas virtutes. Opus esset & alia genera explicare, sed longiori vteremur oratione. Quare vlterius progressi,
B
reliqua vobis inquirenda relinquemus: poteritis enim
Prou.9.b
hæc domi colligendo ipsam deprehendere differẽtiam, & inde in reliquis proficere. Da, inquit, sapienti occasionem, & sapientior fiet: nobis reliqua sunt necessariò transigenda. Cùm ergo dixisset Ioannes: Et de plenitudine eius nos omnes accepimus: addidit, Et gratiã pro gratia. Gratia nanque Iudæi salutem consequebantur. Non enim vt multiplicem vos, inquit, sed propter patres vestros elegi vos. Nam qui non propriis meritis à deo dilecti sunt, eos perspicuum est, & propter gratiam eiusmodi honorem consecutos: nos autem omnes salui quoque facti sumus gratia, sed non eodem modo, neque iisdem de rebus, sed longè maioribus & excelsioribus. Non enim hæc nobis duntaxat gratia data est, venia scilicet peccatorum, quam cum illis communicamus. Omnes enim peccauerunt, sed iustitia, sanctificatio, adoptio, spiritussancti gratia, longè clarior, longé vberior: ad hæc & alia maior, hoc est, à spiritu & reconciliatione fiducia, huius gratiæ causa, deo chari facti sumus, nõ amplius vt serui, sed vt filij & amici. Quocirca inquit, Gratiam pro gratia: Verùm quę legis fuerunt, fuerunt & gratiæ, etiam ipsa formatio hominis ex nihilo. Non e-
C
nim nostris præcedentibus meritis hanc accepimus remunerationem. Quomodo enim cùm nihil essemus? sed gratia dei, quæ semper in beneficiis priores sibi partes vendicat. Neque solùm quòd facti sumus ex nihilo: sed quòd facti, & facienda, & vitanda didicerimus, & horum à natura legem acceperimus, & conscientiæ iudicium incorruptum nobis ab opifice deo tributum sit. Hoc inquam maximæ fuit gratiæ, postquàm alia secuta est, vt præuaricatam legem præscriptã recuperaremus. Consentaneum nanque erat, vt qui datum semel à deo præceptum præuaricassent, pœnam luerent: verùm mitius nobiscum actum est. Iterum emendandi medicina adhibita, non debita quidem, sed à misericordia & gratia proueniens. Nam quòd gratiæ sit & misericordiæ,
Psal.102.a
audi Dauid loquentem: Qui facit misericordiam deus, & iudicium omnibus iniuriam patientibus: Notas fecit.
Ibidẽ.24.b
vias suas Mosi, filiis Israël voluntates suas. Et iterum: Bonus & rectus dominus, propter hoc legem ponet peccãtibus in via. Misericordię igitur & miserationum, & gratiæ legem accepimus. Idcirco cùm gratiam pro gratia dixisset, etiam pro beneficiorum dei in nos magnitudine vehementius certans, addidit: *Lex per Mosen data est, gratia & ueritas per Iesum Christum facta est.* Et animaduerte euangelistæ sapientiam, non personarum, sed

tenuium rerum facit disquisitionem: quibus confessis, D
longè Christum Ioanne maiorem necesse est etiam pertinaces consentiant. Siquidem cùm res quę nullam habent, neque ad alicuius gratiam, neque ad odium causam, hoc testantur, certã etiam impudentibus ostendũt sententiam. Nam quales eas authores fecerunt, tales existimantur. Quare eorum maximè verum est testimonium sine vlla suspicione. Videte quàm placidè, & paulatim & Baptista Ioannes, & discipulus ad supremam auditores cognitionem trahant, cùm prius humilioribus eos assuefecerint. Ille enim Christi ad se comparatione facta, eum sine comparatione omnes excedentem: sic deinde eius excellentiam ostendit, Qui fortior me erat: &, Ante me factus est. Inde subdit: Quia prior me erat. Hic autem maius locutus est, minus tamen quàm vnigeniti dignitas postularet. Non enim ad Ioannem, sed ad eum qui lõgè maiori erat apud Iudæos admirationi, facit comparationem, hoc est, ad Mosen. Quia lex, inquit, per Mosen data est: gratia & veritas, per Iesum Christum facta est. Animaduerte præterea quàm honestam facit comparationem, etiam apud im- E
becilliores? Non enim ratione excellẽtiam confirmat, sed nudis nominibus differentiam ostendit, gratiam & veritatem legi, & hanc particulam, Facta est: huic, Data est, opponens. Maxima autem vtrorunque differentia: dari enim ministri est. Nam qui dat, his aliunde accipit, & dat cui dari præcipitur. Fieri autem & gratiam & veritatem, regis est, cum potestate omnia dimittentis peccata, & benignitatis suæ dona confirmantis. Qua Marc.2.a
re inquit, dimittuntur tibi peccata tua. Ei iterum: Vt Ibidem.
sciatis, quoniam potestatem habet filius hominis in terra dimittendi peccata, dicit paralytico: Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Vides quomodo gratia per eum facta sit? vide & veritatem. Gratiam quidem, & quæ modò diximus, & erga latronem benignitas, & baptismatis & spiritussancti dona, & alia item plurima nobis ostendunt. Veritatem autem manifestius intelligemus, si figuras didicerimus: futuras enim dispensationes in nouo testamento consummari, figuræ primùm vt figuræ annunciarunt, quas Christus suo consummauit aduentu. Videamus ergo
figuras, si placet, in paucis. Non enim omnia transi- F
gere præsentis est temporis. A paucis reliquas intelligetis. Vultis ab ipsa passione incipiamus? Quid dicit
Exo.12.a
figura? Tollite agnum per familias, & sacrificate, & facite, vt instituit. Christus autem nihil huiusmodi præcipit, sed ipse id factus est sacrificium, & oblationem seipsum patri offerens. Vides quo pacto figura data est per Mosen, veritas facta est per Iesum Christum? Item Ibid.17.c
in monte Sina, vt Amalechitæ in pugna profligarent, manus Mosi ab Aaron & vtrinque sublimes tenebantur: Christus verò adueniens suas extendit in cruce. Ioan.19.d
Admiaduertis quomodo nobis figura ostendit, & veritas facta est? Præterea lex inquit: Maledictus quicun- Deu.27.d
que non manserit in omnibus quæ scripta sunt in li- & Gala.3.b
bro hoc. Gratia autem: Venite omnes qui laboratis, Matth.11.d
& onerati estis, & ego reficiam vos. Et, factus est pro Gala.3.b
nobis maledictum. Cùm igitur tantam assecuti simus gratiam & veritatem, nolimus quæso pro beneficiorum magnitudine pigriores fieri. Quantò enim maiori honore accepti sumus, tantò maiorem debemus virtutem. Nam qui pro paruis acceptis beneficiis parua retulerit, nulla dignus est reprehensione: qui verò in ipsum honoris culmen assumptus est, si vilia minimáque rependit, longè maius meretur supplicium. Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

G cium. Sed absit omnis de vobis hæc suspicio. Confidimus in domino, qui animis vestris pennas dabit, quibus in cœlum elati, in huius mundi peregrinatione, terrena labe non inquinabimini. Verumenimuero hoc vobis persuasi, non quiescimus tamen quin frequenter eadem & hortemur, & admoneamus. Nam & in seculi certaminibus non oscitantes & supinos, sed strenuos, & se vltrò periculis obiicientes vniuersi hortantur, & plaudunt spectatores. Illos enim, ac si de eorum victoria penitus desperent, neque possint vllis hortationibus ad virtutem accendi, taciti missos faciunt. Hoc autem in loco non de vobis tantùm, qui sobriam vitam agitis, sed de recidentibus, modò voluerint, bene sperare licet.

Quamobrem modò hortãdo, modò exprobrando, nũc suadendo, nonnunquam laudando omnia & facimus, & admitimur, vt salutẽ vestram non negligatis: & quantùm in nobis est, nihil omnino prætermittimus. Nolite igitur nostram de viuẽdi ratione iniquo animo admonitionem accipere. Non enim ita loquimur, vt vos inertiæ accusemus, sed de vobis optimè speramus. Neque
H ad vos duntaxat, sed ad nos qui orationem habemus, hæc & loquimur, & loquemur. Siquidem & nos doctrina, admonitione, consilio indigemus. Nam etsi ipsi sermonem facimus, nihil nobis quoque fieri prohibet. Sermo enim sceleribus obnoxios corripit. Qui autem omni liberi sunt crimine, eos etiam longius abducit. Neque enim nos sine peccato sumus. Medicinæ igitur ars communis est, & remedia omnibus proponit. Cũra nõ communis est, sed ad vtentium voluntatem. Qui vult medicina vti, curatur: qui eam vulneri adhibere negligit, magis læditur, & torquetur vehementius. Nolimus ergo ægrè medicinam ferre, sed læto animo accipiamus. Licèt non paruum dolorem nostræ afferant admonitiones, suauissimus tamen fructus sequitur, cuius gratia & facimus omnia, & dicimus, vt à plagis & vulneribus quæ peccando animæ inurimus, liberi ad æternam vitam euadamus, & Christi præsentia digni efficiamur: neque acerbis & sæuis potestatibus in die illa nos exhibeamus, sed quæ nos ad cœlorum possunt assumere hęreditatem, deum diligentibus præparatam: Quam vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium cum san-
I cto & viuificante spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia. xiiii. ex cap. primo.

Pſal.118.c
Prou.2.a
Eccli.51.d
Infrà.5.f

Deum nemo uidit unquam. Vnigenitus filius, qui est in sinu patris, ipse narrauit. Sacrę scripturę verba non vult deus vt simpliciter, sed multa cũ prudentia intelligantur. Ideo beatus Dauid sæpenumero in psalmis ad doctrinam nostram: Reuela, inquit, oculos meos, & intelligam mirabilia ex lege tua. Item & eius filius: Quòd oportet tan quam argentum exquirere sapientiam, & tanquam thesaurum perscrutari. Præterea dominus Iudæos admonuit: Scrutamini scripturas: quod non vtique dixisset, si perfacilè & prima tantùm lectione possent intelligi. Quod enim in medio, & in promptu positum est, nemo sanè perscrutatur: sed quod obscurum & latens, id multa indiget inquisitione, vt inueniatur. Idcirco thesaurum absconditum scripturas appellauit, vt ad earũ nos inquisitionem excitaret. Hæc autẽ nobis dicta sunt, ne simpliciter & temerè, sed summa cum attentione scripturam accipiamus. Nam si quis ipsa duntaxat verba nuda, & vt dicuntur acciperet, multa absurda de deo necesse esset suspicari. Etenim hominem eum esse, pecunia corrumpi, iracundum, furibundum, aliáque de eo his peiora intelliget. Verùm si recon ditam verbis sententiam deprehenderit, omnia purgabuntur. Nam proposita nobis lectio sinum deum habere dicit, quod est proprium corporis. Sed nemo tam insipiens est, qui incorporeum corpus arbitretur. Vt igitur dignè spiritalem sensum accipiamus, agitè altius hunc locum inuestigemus. *Deum nemo uidit unquam.* Quãmnam hæc particula cum superioribus habet consequentiam? Vt ostendat euangelista beneficiorum dei magni tudinem, & horum eorũmque quæ per Mosen data sunt incomparabilem differẽtiam, probabilem causam, personæ adducit dignitatem, quæ maiora effecerit. Ille enim cùm seruus esset, meritò inferiorum factus est rerum minister. Hic autem dominus & rex, & regis filius longè maiora nobis contulit, qui cum patre semper est, & semper eum intuetur: propterea inquit, *Deum nemo uidit unquam, sed unigenitus filius.* Quid igitur dicemus clarissimo prophetæ Esaiæ, cùm inquit: Vidi dominum
Esaiæ.6.a in throno altissimo sedentem? Quid Ioanni de eo testi-
L monium perhibenti, quod hæc dixit, quando vidit gloriam eius, & de eo locutus est? Quid Ezechieli? Etenim
Ezech.1.& 10.a ipse quoque super Cherubin eum sedentem vidit. Quid
Danie.7.b præterea Danieli dicenti: Antiquus dierum sedit? Quid
Exo.33.c ipsi Mosi: Ostende mihi gloriam tuam? Iacob autem e-
Gene.32.f &c.35.b tiam ab hoc appellationem accepit, cùm Israël vocatus est, quod deum videns interpretatur. Necnon & alij ipsum viderunt. Quid Ioannes: Deum nemo vidit vnquam? Vt ostendat illa omnia permissionis fuisse, nõ ipsius puræ substantiæ. Nam si ipsam vidissent, nulla ex parte differentem vidissent: quippe quæ simplex, & pura est, non composita, nec descriptibilis. Non iacet, non stat, non ambulat. Hæc omnia corporis sunt officia. Quomodo autem sit, ipse nouit solus, quod per pro-
Osee.12.c phetam significauit: Ego visionem multiplicaui, & in manibus prophetarum assimilatus sum: hoc est permisi, non tamen id quod eram me ostendi. Cùm enim eius filius vera carne accepta venturus esset in mundũ, multò ante sanctos viros ad diuinæ substantię visionem exercuit, ita vt videre poterant. Nam id quod est deus, non modò prophetæ non viderunt, sed neque angeli,
M neque archangeli. Sed si eos percontaberis, nihil ab his
Lucæ.2.b de dei substantia audies, sed tantùm referentes: Glo-
Esa.6.a.& Apoc.4.c ria in altissimis deo, & in terra pax hominibus bonę voluntatis. Si Cherubin & Seraphin, sanctificationis laudem audies, plenum esse cœlum & terram gloria eius.
Psal.148.a Si supernas virtutes, tibi item respondebunt, sibi vnum opus esse, vt deum laudent: Laudate eum, inquit, omnes virtutes eius. Solus autem ipsum videt filius & spiritus sanctus. Quòd si omnis natura creata est, quánam ratione increatum videre poterit? Etsi incorpoream virtutem, quanuis genitam, non possumus manifestè conspicari, & hoc sæpenumero in angelis ostensum est: multò minus incorpoream, & ingenitam sub-
1.Tim.6.c stantiam. Quare Paulus: quem, inquit, vidit nemo homi num, neque videre potest. Soli ne igitur patri hoc præcipuum ineſt, non autem filio? Audi hac etiam in parte
Coloss.1.c quid superius dicat: Qui est imago dei inuisibilis. Qui autem inuisibilis imago est, ipsum quoque inuisibilem esse necesse est, aliter nõ esset vera imago. Propterea in-
1.Tim.3.d quit: Qui manifestus est in carne. Manifestatio autem per carnem non est secundum substantiam. Nam quòd ipse inuisibilis sit, non solùm hominibus, sed & supernis virtutibus, cùm dixerit Paulus, manifestũ esse in carne: subdidit,

A ne: subdidit, visum ab angelis. Ergo ex quo carnem in-
Matth.18.b duit, antè non ita videbatur, cùm ipsis quoque inuisibilis esset substantia. Quam ob rem igitur inquit, Nolite despicere vnum ex his minimis: dico enim vobis quòd angeli eorum semper vident faciem patris mei, qui in
Ibidem.5.a cœlis est? Quid ergo, faciem deus habet, & cœlo circunscribitur? Sed nemo ea agitetur insania, vt hæc dixerit. Quæ nam ergo ea sententia? quæ & in loco illo: Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Cogitationem nanque, atque imaginationem, quam pro viribus nostris de deo capimus, eam visionem appellat. Neque aliter de angelis intelligẽdum est, propter puram ipsorum, & nullo somno obnoxiam naturam, cùm nihil a-
Matth.11.d liud quàm deum semper mente agitent. Propterea Christus: Nemo, inquit, cognoscit patrem, nisi filius. Quid inquam? Num omnes in ignorantia viuimus? Absit. Sed nemo ita cognouit patrẽ, vt filius. Vt igitur multi, quisq; pro captu suo ipsum viderunt, substantiam autem nemo vidit: sic multi deum cognoscimus, non tamen ipsam substantiam qualis est, nisi solus eius vnigenitus, qui certam notionem, visumq;, & cõprehensionem habet, qua-
B lem filium de patre habere par est. Sicut enim cognoscit me pater, inquit, & ego cognosco patrem. Quare animaduerte quanta cum authoritate loquatur euangelista. Siquidem cùm dixisset, Deum nemo vidit vnquã: non prosecutus est, filius qui vidit narrauit. Nam in sinu patris esse, maius quiddam est, quàm videre. Qui enim tantùm videt, non certam habet rei visæ cognitionem: qui verò in sinu immoratur, omnia ei perspicua sunt & certa. Ne autem audiendo: Nemo cognoscit patrem nisi filius, diceres quòd licèt maiorem cæteris de patre habeat cognitionem, non tamen qualis est nouit, ideo in sinu patris eum esse inquit euangelista. Christus autem tantùm se patrem cognoscere, inquit, quantùm pater ipsum. Percontare queso, qui contradicit, nunquid cognoscat filium pater? respondebit, Etiam, nisi omnino insaniat. Deinde illud iterũ interrogabimus: Quid autem? certáne quadam visione, & scientia ipsum videt, & id quod est manifestè cognoscit? Certè assentiet. Hinc collige certam filij de patre comprehensionem. Ipse enim inquit: Sicut cognoscit me pater, & ego cognosco patrẽ.
C Et alibi: Nemo deum vidit, nisi qui ex deo est. Hac vt dixi gratia euangelista sinus meminit, quo vno verbo multam substantiæ cognationem, propinquitatem, parem patri cognitionem, potestatem ostendit. Non enim diuersam substantiam in sinu haberet pater, sed neque ipse auderet, si seruus, si ex multitudine vnus esset in sinu domini versari. Hoc nanque dilectissimi filij tantùm est, qui multum genitori suo fidit, neque ipso vlla ex parte sit inferior, æqua hoc cognitio significat. Vis & sempiternum intelligere? audi Mosen quid de patre loquatur. Nam cùm peteret si interrogaretur à Iudæis, quis ip
Exod.3.d sum misserit, quid iuberet responderi: Dic, inquit, qui est, misit me. Hoc enim verbum, Qui est: sempiternum & sine principio, & verè, & propriè esse significat. Hoc idẽ
Ioan.1.a ex ea particula, In principio erat, ostendit Ioannes. Item hoc in loco, cùm in sinu patris esse dicit, & ne propter nominis communicationem, vnum eorum, qui per gratiam facti sunt filij, significare arbitreris: primum articulum addidit, qui per gratiam filios seponit. Inde si hoc tibi non satis est, & adhuc humi deuolueris, alio magis proprio nomine vsus est, cùm inquit, Vnigenitus. Sin adhuc humum despicis, non recusabo, inquit euangelista, de deo sermonem faciens, humanis & corporeis verbis vti, hoc est in sinu: tantùm ne vile quicquam

& abiectum de Christo suspiceris. Considera benigni- D
tatem domini, & nostri curam. Indignis se verbis nuncupari patitur, vt hoc saltem pacto oculos erigamus, & aliquid de se magnum concipiamus, & tu ad inferiora semper deflecteris: Dic quæso, qua gratia hoc in loco sinum positum existimas? Crassum hoc nomen & carnale. Nunquid vt deum corpus habere suspicemur? Absit. Cur igitur? Nam si neque filij dilectio, neq; corpus deum esse hinc comprobatur, superfluum hoc in loco, & ociosum id verbum est. Non enim te petere recusabo, vt aliquid in hoc coniectemur. Sed profectò constat, nihil aliud quàm summam vnigeniti dilectionem, & patri coæternitatem significari. Vbique hoc perspicuum est. Ille narrauit, inquit. Quid narrauit? Quòd deum nemo vidit vnquam: an quòd vnus est deus? Verùm hoc & re-
Deu.6.a liqui prophetæ, & Moses iampridem exclamat. Dominus deus tuus, dominus vnus est. Et Esaias: Ante me nõ est factus alius deus, & post me non est. Quid igitur amplius à filio didicimus? quòd in sinu sit patris. Quid ab vnigenito? Primùm quidem hæc eadem vnigeniti operationes sunt, deinde longè ab eo expressiorem, & magis perspicuam doctrinam accepimus, videlicet quòd E
spiritus deus est: & qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. Quòd deum videre est impossibile, quòd eum nemo nouit nisi filius, quòd pater est dilectissimi vnigeniti, & alia multa, quæ de eo narrata sunt. Id autem verbum, narrauit, expressiorem, certiorémq; doctrinam demonstrat, non apud Iudæos tantùm, sed in vniuersum mũdum propagauit, eúmque meliorem reddidit: prophetis enim neque Iudæi omnes fidem adhibebãt, vnigenito autem dei filio vniuersus orbis & paruit, & credidit. Narratio autem hoc in loco doctrinæ
Esaiæ.9.b euidentiam significat. Quare & verbum, & magni con filij angelus appellatur. cùm igitur perfectiore dignatisimus doctrina, neque amplius per prophetas, sed per filium ad nos in vltimis his diebus deus locutus sit, longè potiorem, & dignam accepto honore vitã exhibeamus. Etenim absurdum est cùm tantus descenderit dominus, & non amplius per seruos, sed per seipsum nos alloqui voluerit, nos nihil à prisc is illis differamus. Illi Mosen, nos Mosi dominũ, magistrũ habemus. Quamobrem hoc honore dignam præ nobis feramus philoso- F
phiam, & nihil cum terrenis communicemus. Propterea nobis cœlitus viuendi normam detulit, vt magistri imitatores pro viribus efficeremur. Qua autem ratione possumus Christi imitatores fieri? Si omnia in commu
Pſal.68.b & Roma. 15.a nem non nostram fecerimus vtilitatem, etenim Christus non sibiipsi morem gessit, sed vt scriptum est: Improperia, inquit, improperantium ceciderunt super me.
1.Cor.10.d & Ephe.4.f Nemo priuatam quærat vtilitatẽ, sed & proximi, ita suã quærat: siquidem illorum res nostræ sunt. Corpus nanq; vnum sumus, & inuicem partes & membra. Nolimus igitur ita alter erga alterum affici, ac si penitus simus alieni. Nemo illum neque amicum, neque cognatum, neque vicinum, neq; quicquam cũ eo sibi esse dicat. Quomodo accedam? quid dicam? Licèt enim horum nihil sit, homo tamen est eiusdẽ naturæ particeps, sub eodem domino seruus, & contubernalis, eiusdem mundi incola. Quòd si fidem tantùm tecum communicat, iam tuum factus est membrum. Quæ enim amicitia, quæ familiaritas tantam contrahere vnionem posset, qdantam fidei cognatio? Non enim quantam amicus amico debet propinquitatem, tantam nos habere inuicem oportet, sed quanta est membri ad membrum: hac amicitia & cura aliam maiorẽ nemo vnquã inuenire pos-

 set. Quemad-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G set. Quemadmodum ergo is sanè rediculus foret, qui
vnde sedum familiaritas sit, vnde propinquitas percon
1.Cor.12.b taretur:ita qui vnde sibi cum fratre & proximo. Omnes
enim in vnum corpus baptizati sumus, inquit. Quid sig-
nificat, in vnum corpus? ne diuidamur, sed mutuam
consuetudinem, amicitiámque tanquam vnum corpus
Ephe.5.f seruemus. Nolimus inuicem alter alterum contemne-
re, ne nosipsos contemnamus. Nemo vnquam carnem
suam odio habuit, sed nutrit, & fouet. Propterea hunc
mundum tanquam domum vnam nobis deus largitus
est, & omnia æqua portione distribuit. Vnum Solem o-
mnibus lucere fecit. Vno nos tecto, cœlo videlicet, ope-
ruit. Vnam cunctis mensam, hoc est terram communi-
cauit, impartitus est aliam longè maiorem, vnam tamẽ
condiscipuli intelligunt. Vnam generationis modum
omnibus largitus est spiritalem. Vna nobis, & commu-
nis in cœlo patria, idem pocsium omnibus propinatur.
Nihil amplius diuiti & spectato viro, quàm pauperi &
abiecto deus exhibet: sed vniuersos pariter vocat. Car-
nalia pari honore, spiritalia similiter. Vnde ergo tanta
huius vitæ inæqualitas? Ex diuitum auaritia, atque inso-
H lentia. Sed nolite fratres, nolite quæso, ita affecti esse:
nec cùm ratio ipsa & necessitas in vnum nos cogat, à
terrenis & caducis huius vitæ bonis distrahamur, à di-
uitiis dico, paupertate, sanguinis coniunctione, inimi-
citiis, amicitia. Hæc enim omnia vmbra sunt, & q̃ vm-
bra abiectiora habẽtibus cœlitus vinculũ charitatis: hoc
seruemus dilectissimi toto conatu, quòd nullus prauus
affectus hanc diuidere perturbarẽve poterit vnitatem:
quam vtinam omnes consequamur, gratia & benignita
te domini nostri Iesu Christi, per quem & cũ quo patri
gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorũ, Amen.

Homilia.xv.ex cap.primo.

IN hoc est testimonium Ioannis, quando miserunt Iu-
dæi à Hierosolymis sacerdotes & leuitas, ut interro-
garent eum, Tu quis es? Graue vitium inuidia
est dilectissimi, graue inquam & exitiosum, non his qui-
bus inuidetur, sed ipsis inuidentibus. Primùm enim eos
offendit, consumit quę tanquam mortiferum quoddam
virus eorum animos occupans. Si quo autem pacto eum
cui inuidetur lędit, paruum quidem, & nullius ferè mo-
I menti detrimẽtum est, quodq; plus emolumenti quàm
damni afferat. Neque inuidia solùm, sed etiam in cæte-
ris vitiis, non qui malo afficitur, sed qui afficit is dam-
num accipit. Quod nisi ita se haberet, non iniuriam ac-
cipiẽdam potius, quàm inferendam præcepisset Paulus
1.Cor.6.b discipulis. Quare non magis, inquit, iniuriam accipitis?
quare non magis fraudem patimini? Certò enim nouit,
non mala accipientem, sed inferentem omnino exitiũ
secuturum. Hæc omnia mihi propter Iudæorum inuidiam
dicta sunt. Qui enim ex ciuitatibus ad Ioannem
confluxerant, qui propria damnarant peccata, qui bapti
zati erant, post baptisma tanquam quadam boni operis
pœnitentia, mittunt qui Ioannem interrogent, Tu quis
es? Certè genimina viperarum & serpentes: vel si quid
his grauius generatio mala, adultera, peruersa, post ba-
ptisma Baptistam interrogas, & percontaris? Quid hac
stultitia stultius? quomodo eum conuenistis? quomodo
peccata vestra confessi estis? quomodo ad baptisma cu-
curristis? quomodo ipsum percontati estis, quid foret a-
gendum? Hæc omnia à vobis temerè, & sine ratione fa-
cta sunt, cùm neque principum, neque fundamentum
intelligatis. Verùm neque vos accusauit Ioannes, neque
quicquam exprobrauit, sed omni cum mãsuetudine re-
spondit. Quam ob rem? est enim dignum cognitu, vt o-
mnibus eorum manifesta, perspicuáque fieret malitia. K
Sæpenumero Ioannes Christo testimonium perhibuit,
& cùm Iudæos baptizaret, frequenter Christi memine-
rat. Ego, inquit, *uos baptizo in aqua: qui autem post me ue-*
nit, fortior me est, ipse uos baptizabit in spiritu sancto & igni.
Quibus verbis humana quadam perturbatione affecti
sunt. Mundi nanque gloriam affectantes, & secundum
faciem iudicantes, Ioannem Christo inferiorem, indi-
gnum arbitrabantur. Multa nanque Ioannis generositate
ostendebant. Primùm generis claritas, principis e-
nim sacerdotis erat filius. Deinde vita & asperitate, & Lucæ.1.a.g
omnium hominum contemptu insignis. Siquidem ve- Matth.3.a
ste, mensa, domo, & ipso victu contempto eremum ab & Lucę.1.g
ineunte ætate incoluit. Contrà, Christus obscuro genere
natus, quod sæpenumero his verbis exprobrarunt: nónne Matth.13.g
hic est fabri filius? Nónne mater eius dicitur Maria, & Mar.6.a
& frater eius Iacobus, & Ioseph? Et patria vnde origi-
nem ducere putabatur, ignominia quadam notabatur, Infrà.g
vt inquit Nathanaël. A Nazareth potest aliquid boni es-
se? Præterea conuersatio omnibus communis, & vesti-
menta nihil à vulgo differentia. Non enim zona pelli-
cea cingebatur, neque pilosam vestem induebat, neque L
melle, & locustis vescebatur: sed cum omnibus eandem
habebat consuetudinem. Infamium hominum, & publi-
canorum conuiuiis aderat, vt eos ad meliorem frugem
alliceret: quo cum non conueniret, Iudæi ei exprobra-
bant, vt ipse Christus inquit: Venit filius hominis man- Matth.11.c
ducans, & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax & pota-
tor vini, publicanorum & peccatorum amicus. Cùm er-
go frequenter Ioannes abse Iudæos ad Christum, longè
eorum opinione inferiorem dimitteret, ægrè ipsi fere-
bant, & rubore perfundebantur. Quippe qui Ioannem
potius magistrum habere, quàm Christum voluissent:
palàm tamen id dicere verebantur. Mittunt autem ad
eum, vt per adulationem ipsum alliciant ad confiten-
dum se Christum esse. Quamobrem nõ abiectos, & in-
fimæ sortis homines mittunt, quemadmodum ad Chri
stum cùm vellent eum capere in sermone. Tunc enim
seruos, & iterũ Herodianos destinarunt: nunc autem sa- Matth.22.b
cerdotes, & leuitas: nec quoslibet sacerdotes, sed ab Hie
rosolymis, hoc est maioris authoritatis & nominis. Nõ
enim temerè hoc significauit euangelista, & mittunt vt
interrogarent eum: Tu quis es? Et profectò natales eius M
adeò celebres erant, vt vulgò diceretur, Quis putas puer
iste erit? & super omnia montana Iudææ diuulgarentur Lucæ.1.f
omnia verba hæc. Et cùm iterum Iordanem petisset o-
mnes ad eum ciuitates aduolarent, ex Hierosolymis, &
ex omni Iudæa ad Ioannem vt baptizarentur, cõcurre-
runt. Quid igitur interrogant? Non quod ignorarent: sa
tis enim superq; cognoscebatur. Neq; vllo pacto poterat
ignorari: sed ea quam pauloantè diximus ratione, quò
eum adducerent, vt se Christum esse confiteretur. Audi
ergo quomodo beatus Ioãnes nõ verbis, sed animo quo
illi percontabantur, respondet. Nam cùm dixissent, Tu
quis es? Non respondit continuò, quod rectè erat respon
dendum, Ego vox clamantis in deserto: sed eorum pri-
mùm suspicionem amouit. *Interrogatus enim*, inquit, *tu*
quis es? confessus est, & non negauit: confessus est, quia non sum
ego Christus. Et animaduerte euangelistæ sapientiam.
Tertiùm idem dicit, vt & Baptistæ virtutem, & Iudæo- Lucæ.3.a
rum malitiam, atque stultitiam demonstret. Lucas verò
inquit, quòd cùm turbę suspicarẽtur eum esse Christum,
iterum tollit suspicionem. Hoc frugi serui officium est,
non solùm domini sui gloriã non aucupari, sed & à mul
titudine tributã propulsare. Verùm turbæ simplicitate,
& ignorantia

A & ignorantia in hanc venêre suspicionem: hi autem ma
la mente, malo animo eum percontati, sunt id arbitrati
quod diximus. Quòd nisi hoc animo fuissent, non con-
tinuò ad aliam venissent interrogationem, sed indigna
ti, tanquam ad propositum non respondisset, neque id
dubitare, neque id percontatum venire duxissent: ve-
rùm tanquam in crimine deprehensi, & rei ad aliud ve
nerunt. *Quid ergo? Helias es tu? & dixit, Non sum.* Ar-
bitrabantur enim eum venturum, sicut Christus inquit.
Matth.17.b Rogantibus nanque discipulis, quomodo ergo Scribæ
dicunt, quòd Heliam oportet primùm venire, ipse re-
spondit: Helias quidem venturus est, & restituet omnia.
Deinde interrogant: *Propheta es tu? & respondit*, Non.
Et tamẽ propheta erat, quare se prophetam negat? Quia
iterum percontantium animum inspexit. Existimabant
Deu.18.d enim prophetam quendam eximium vẽturum, eo quòd
inquit Moses, Prophetam vobis susciabit dominus deus
de medio fratrum vestrorum, tanquam me ipsum au-
dite. Hic autem erat Christus. Non igitur rogarunt,
B an esset vnus ex aliorum numero prophetarum, sed ar-
ticulum addiderunt, ac si dicerent: Prophetáne ille es,
qui à Mose prædictus est? Propterea negauit. *Dixerunt*
ergo ei: Quis es? ut responsum demus his qui miserunt nos.
Quid dicis de teipso? Vidésne hos vehementius vrgentes,
alliciendo iterum rogantes non dimittendo, hunc au-
tem summa cum mansuetudine falsas eorum suspicio-
Esaiæ.40.a nes omni conatu tollentem? Et veritatis amicus, Ego,
inquit, *uox clamantis in deserto, dirigite uiam domini, sicut*
dixit Esaias propheta. Cùm enim magnum quiddam, &
eximium secundum eorum opinionem de Christo lo-
cutus sit, ad præstandam verbis suis authoritatem, pro-
phetę statim testimonium adducit. *Et qui missi fuerant,*
erant ex Phariseis, & interrogauerunt eum, & dixerunt ei:
Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Helias, ne-
que propheta? Vides quàm temerè loquantur? Quoniam
adhuc eum adducere volebant. Non tamen hinc orsi
sunt, ne quo animo dicerent, deprehenderentur. Et
cùm se Christum esse negasset, iterum malitia sua dis-
simulata, ad Heliam veniunt, & prophetam. Quòd cùm
se neutrum esse profiteretur, dubij iam consilij, perso-
na & simulatione omni abiecta, apertè fraudulentam
mentem his verbis detegunt. Quid ergo baptizas, si tu
C non es Christus? Deinde vt animum celarent, addide-
runt, neque Helias, neque propheta. Nam cùm adu-
lationibus eum allicere non possent, calumnia se eum
coacturum arbitrati sunt, vt quod non esset, se esse con-
fiteretur. O superbiam, ô amentiam & curam intem-
pestiuam. Misistis vt ab eo cognosceretis quis esset, &
vnde. Nunquid ei quid facturus sit præscribetis? Hoc
cogentium est, vt se Christum confiteatur. Veruntamen
neque nunc indignatur Ioannes, neque sic eis, vt me-
rebantur, respondet: Vos præcipere, & legem mihi po-
nere audetis? Sed iterum incredibilem prę se fert man-
suetudinem. Ego, inquit, *baptizo in aqua, medius autem*
uestrum stetit, quem uos nescitis. Ipse est qui post me uenturus
est, qui ante me factus est, cuius non sum dignus, ut soluam eius
corrigiam calceamenti. Quidnam his respondere potuis-
sent Iudæi? Ipsi contra se, nulla venia, nulla excusatio-
ne dignam sententiam tulerunt. Quónam pacto? tan-
tæ authoritatis Ioannem, & tam verum arbitrabantur,
vt non solùm de aliis testimonium, verùm ipsi de se-
ipso omnia crederent? Neque enim nisi ea essent sen-
tentia, ipsum interrogatum misissent quid de se diceret.
Nostis enim quòd de se dicentibus, his duntaxat maxi-
mè fidem adhibemus, quos verissimos arbitramur. Ne-

que hoc tantùm eorum os obstruit, sed animum quoq; D
quo ad eum locuti sunt. Promptissimo nanque animo
ad eum venerunt, licèt postmodum mutati sint. Quæ
ambo Christus his verbis significauit: Ille erat lucerna Infrà.5.f
ardens & lucens, vos autem voluistis exultare ad horam
in eius luce. Et responsum eius probauit, inquiens: Qui Infr.7.c
non quærit gloriam suam verax est, & iniustitia non est
in eo. Ioannes autem non sibi gloriam quæsuit, sed ad
alium eos dimisit. Et qui missi erant, summæ erant a-
pud Iudæos authoritatis, & primum locum obtinebant.
Itaque nulla ex parte confugium, aut excusationem ha-
bebant, si Christo non crederent. Sed qua gratia Ioan-
ni de Christo fidem non adhibuistis? Vos ex primorí-
bus missistis, vos de his interrogastis, vos Baptistæ re-
sponsum audistis: omnia conati, omnia scrutati sunt, &
suspiciones vestras omnes in medium protulerunt, &
tamen ingenuè confessus est, non esse neque Christum,
neque Heliam, neque prophetam: neque hoc contentus,
quis esset ostendit, & de baptismate suo verba fecit, quod
paruum est & vile, & præter aquam nil amplius habe-
ret: ostendit præterea excellentiam baptismatis à Chri- E
sto traditi. Adduxit Esaiæ prophetæ testimonium, qui
diu ante deum & se eius ministrum appellauit. Quid
iam dubij relinquebatur, quin deum adorarent, & con-
fiterentur, cùm omni adulatione amota, verum esset
testimonium? Neque enim aliud testantis mores & sa-
pientia pollicebatur. Ad hoc vel inde perspicuum erat,
quòd nemo proximum sibi præfert: neque quem sibi ho
norem arrogare potest, in alium transire confert. Itaque
Ioannes nisi Christus deus fuisset, in tantum non de-
scendisset testimonium. Nam si id nomen tanquam cõ
ditione sua maius abiecisset, non sanè alij, & sanè infe-
riori tribuisset. Medius autem vestrum stetit, quem vos
nescitis. Dicens nanque erat, vt in populo tãquam vnus
ex multitudine versaretur, qui vbique humilitatem &
mansuetudinem doceret. Nescitis autem quis & vnde
sit. Illam autem particulam, Qui post me venit, frequen
ter meminit, tantùm dicens: Nolite putare rem ipsam
in meo esse baptismate: non sanè perfectum est. Alius
post me venit alterum allaturus. Hoc tamen illius præ-
paratio quædam est, & præcessio. Res nostræ vmbræ
sunt, & imago: alium venire oportet, qui veritatem af- F
ferat. Quamobrem illud, Post me venit, eius maximè
ostendit dignitatem: nam si id erat perfectum, nullus
erat secundo locus. Ante me factus est: hoc est, hono-
rabilior. Inde ne ex comparatione similitudinem in-
telligerent, cùm nullam vellet intelligi, ita se antè fuis-
se dicit, vt neque inter vltimos ministrorum adnume-
rari se dignum profiteatur. Soluere enim calceamenta
vilissimi serui officium est. Quòd si Ioannes indignus
qui corrigiam solueret: Ioannes inquam, quo maior in-
ter natos mulierum nõ surrexit, quo nos loco ponemus?
Si is, qui terrarum orbi æquiparatur, immo qui maior
est (non enim, inquit, erat his dignus mundus) ne inter
vltimos quidem ministros connumerari se dignum di
cit: quid nos innumerorum scelerũ pleni dicemus, qui
tantò Ioanne sumus inferiores, quantò terra minor est
cœlo? Hic neq; qui soluat corrigiam calceamenti, dignũ
se profitetur: inimici autem veritatis in tãtam prorum-
punt insaniam, vt qui deum cognoscant, digni se arbi-
trentur. Quid hac amentia scelestius? quid hac superbia
insanius? Bene inquit Sapiens: Initium superbię non cog- Eccli.10.b
noscere dominũ. Non esset è cœlo eiectus, neq; in dia-
bolum versus cecidisset angelus, nisi hoc se scelere coin-
quinasset. Hoc eum præcipitè dedit, hoc in gehẽnam in-

 trusit, hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

G truſti, hoc malorum omnium ei cauſa fuit, hoc tantarum virium eſt, vt omnem animi virtutem, eleemoſynam, orationes, ieiunium, cætera animi bona corrumpat. Superbia in hominibus, immunda, inquit, eſt apud deum. Non ergo fornicatio duntaxat, neque adulterium hominem polluit, ſed & ſuperbia, ac etiam illis longè magis. Quamobrem? quoniam fornicatio, etſi indigna vemia ſit, poteſt tamen quiſpiam voluptatem in excuſationem adducere: ſuperbia autem ne minimam quidē, propter quam vel vmbram ſaltem veniæ conſequatur: ſed nihil aliud eſt quàm deprauatio animi, & morbus grauiſſimus, non aliunde quàm ex inſania ortum ducēs. Nihil enim ſuperbo homine inſanius, quanuis ditiſſimus ſit, quanuis multa hac exteriori ſapientia præditus, quanuis potens, quanuis omnia quæ homini exoptanda videntur, in illum congerantur. Quippe qui humanis bonis ſuperbit, miſer eſt & infœlix, & illorum omnium mercedem amittit. Qui eorum gratia, quę nulla ex parte bona ſunt, propter vmbram, & florem fœni (hæc enim inanis gloria eſt) inflatur: nónne omnium maximè ridiculus eſt, cùm idem faciat quod quiuis pauper & mendicus, & ſemper famelicus, qui ſi quando lætum ſomniū viderit, eo lætatur? Miſer ſanè & infœlix, qui cùm animam tuam grauiſſimo morbo conſumas, & vltima in miſeria verſeris: tumeſcis tamen quòd auri tibi talenta ſint plurima, quòd ſeruorum multitudo. Verùm hæc nō tua ſunt. Si non credis, plurimorum habes exemplum. Quòd ſi ita inſanis, vt neque ex maiorum experientia hoc intelligas, patrum per expecta, & in teipſo nullam tibi inde vtilitatem cognoſces: cùm exanimis, nec hora, nec breui quidem momento, eorum dominus eris, inuitus aliis relinques, & his ſæpenumero quibus nolles. Multis enim nec ſua diſponere permiſſum eſt, migrauerunt repentè è vita, & cùm vellent his frui non potuerant. Quòd ne nobis accidat, iam ad ſanitatem reuerſi, ea noſipſi ad ciuitatem noſtram tranſmittamus, quibus ſolis fruemur, aliis minimè. Illa in aſylum, & locum tutiſſimum recondemus, vnde nihil ea nobis poterit auferre, non mors, non teſtamenta, non hæreditatum ſucceſſiones, non calumniæ, non inſidiæ. Sed qui hinc emigrans ſua præmiſerit, his perpetuò fruetur. Et quisnam tanta laborat inſania, vt rebus ſuis omni tēpore ſe perfruiturum negligat? Transferamus igitur illuc noſtras diuitias: non nobis aſinis opus eſt, non camelis, nullis iumentis, nullis curribus, nullo alio vehendi inſtrumento, qua nos moleſtia deus liberos reddidit: tantùm pauperibus indigemus, claudis, cæcis, infirmis. Hi res & pecunias in cœlum perferre, & earum dominos ad æternorum bonorū hæreditatem perducere poterunt: quam vtinam omnes conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

Eccli.10.a

H

I

Homilia. xvi. ex cap. primo.

Hæc in Bethabara facta ſunt trans Iordanem, ubi erat Ioannes baptizans. Altera autem die uidit Ioannes Ieſum uenientem ad ſe, & ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Magnum bonum fiducia eſt, & loquendi libertas, omniáque Chriſti confeſſioni poſtponere, tam magnum inquam, & admirabile, vt filius dei vnigenitus idem de patre prædicet, quanuis non æqua ſit viciſſitudo. Tu enim confiteris in terra, ipſe in cœlo: tu præſentibus nominibus, ille patre & angelis omnibus. Talis Ioannes, non multitudine, non gloria, nulla re humana motus, omnia peſſundat, liberrimè, vt debet, Chriſti myſteria omnibus annunciat: propterea etiam locum ſignificat euangeliſta, vt magnanimi præconis fiduciam oſtenderet. Non enim domi, neque in angulo aliquo ſe abdidit, ſed apud Iordanem, in media omnium, qui ad ſe baptizatum venerant, multitudine id palàm profitebatur. Venerant enim Iudæi dum baptizaret, tunc ſupremum illud arcanū, & inenarrabilis doctrinæ plenum de Chriſto prædicauit, quodq; non eſſet dignus ſoluere eius corrigiam calceamenti. Propterea inquit: Hæc in Bethania facta ſunt. Quædam autem exemplaria veriora videntur, in quibus Bethabara ſcriptū eſt. Bethania enim non trans Iordanem, neque in deſerto erat, ſed non longè ab Hieroſolymis. Locorum autem alia etiam ratione meminit. Nam cùm non antiqua, ſed quæ pauloante contigerant eſſet narraturus, qui aderant & viderant, eos teſtes adducit, ex quibus rem certam innuit. Confidens enim nihil ſe veritati addidiſſe, ſed vt res ſe habuerat, purè & ſimpliciter enarraſſe, à loco teſtimonium accepit, non paruum, vt dixi, futurum veritatis indicium. *Altera autem die uidit Ioannes Ieſum uenientem ad ſe, & ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Diſtribuerunt tempora euangeliſtæ. Matthæus priuſquam Ioannes Baptiſta caperetur, tempora proſequens, ad ea quæ ſecuta ſunt, properat: Euangeliſta autem Ioānes his maximè immoratur. Et ille poſtquam venit Ieſus è deſerto, interim omiſſis omnibus quę Ioannes, quæ Iudæi miſſi inuicem verba contulerint, & aliis pluribus, continuò tranſit ad carcerem. Cùm audiret, inquit, Ieſus, quòd traditus eſſet Ioannes, ſeceſſit in deſertum. Ioannes autem hoc tacuit, vtpote à Matthæo narratum. Narrat autem quæ poſt deſcenſum montis ſecuta ſunt, & multis prætermiſſis addit, Nondum enim miſſus erat Ioannes in carcerem. Et quanam gratia hoc in loco inquit Ieſum ad ipſum veniſſe non ſemel, ſed iterum? Matthæus neceſſarium eius aduentum fuiſſe inquit, baptiſmatis gratia. addit enim Ieſus, Sic enim decet nos implere omnem iuſtitiam. Ioānes eum iterum veniſſe dicit poſt baptiſma, quod manifeſtauit, inquiens: *Ego uidi ſpiritum deſcendentem quaſi columbam, & manentem ſuper eum.* Qua igitur gratia venit nunc ad Ioannem? neque enim venientem tantùm, ſed ad ſe, inquit? Cur inquam? Ne quis ſuſpicaretur, cùm primùm vnà cum cætera multitudine veniſſet, eadem qua alij cauſa veniſſe, vt ſcilicet peccata confiteretur, & in pœnitentiam ablueretur in flumine: Idcirco venit præbens Ioanni occaſionem, vt eiuſmodi ſuſpicionem tolleret, quam illud verbum, *Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi*: penitus tollit. Qui enim tanta excellit puritate, vt aliorum peccata poſſit abluere, ſanè conſtat eum non ad confitendum peccata veniſſe, ſed vt illi admirabili præconi hanc daret occaſionem, & ſecunda hac voce his qui priora audierant, & certius dicta imprimeret, & alia ſuperadderet. Illud autem verbum, Ecce, ponitur, eo quòd ſæpe multi ex iam dictis ipſum inquirebant, ideo præſentem oſtendit. Ecce hic eſt, de quo iam ſermo habitus eſt. Hic eſt agnus. Agnum autem appellat, vt Eſaiæ prophetiam in memoriam Iudæis reducat, vt per figuram magis eos ad veritatem alliciat. Ille quidem agnus nullius peccatum accepit, hic autem totius orbis terrarum. Periclitantem enim mundum quamprimùm ab ira dei liberauit. Hic eſt de quo dixit, *Poſt me uenit uir, qui ante me factus eſt.* Vides & in hoc loco quomodo ſuperiora interpretatur? Nam cùm dixiſſet, Agnus qui tollit peccata mundi: ſubdit, Quoniam ante me factus eſt, videlicet quòd accipit peccata mundi, & baptizat

K

Bethabara.

Bethania.

L

Infrà.3.c

Matth.3.c

M

A & baptizat in ſpiritu ſancto. Meus enim aduentus nihil aliud habuit, quàm prædicare commune orbi terrarum præſtitum beneficium, & in aqua baptizare: huius autem, purgare humanum genus, & largiri paracleti operationem. Hinc ante me factus eſt: hoc eſt, clarior apparuit, quia prior me erat. Pudeant Pauli Samoſatenſis ſectatores tam manifeſtam oppugnare veritatem. Et *ego neſciebam eum.* Aufert omnem teſtimonio ſuſpicionem, cùm non humanę familiaritatis gratia, ſed diuina reuelatione id perhibere oſtendat. Neſciebam eum, inquit. Quomodo ergo dignus eſt fide teſtis: Quomodo alios docet, qui neſcit? Non, inquit, neſcio, ſed neſciebā, vt hoc verbo maximè ſibi crederetur. Quo enim pacto tātùm ignoto tribueret? Sed vt manifeſtetur Iſraël, propterea ego veni in aqua baptizans. Non igitur ipſe baptiſmatis indigebat. Neque alia ratione illud lauacrum inſtitutum eſt, quàm vt viam reliquis ad Chriſti fidem præberet. Non enim inquit, vt baptiſmate ablutos mundem, neq; vt peccatis liberem, ad baptizandū veni, ſed vt manifeſtetur in Iſraël. Quid enim, dic queſo: nónne licebat ſine baptiſmate prædicare, & multitudinem facilè ad credendum adducere? Minimè. neque enim tanto ſtudio omnes feſtinaſſent, ſi ſine baptiſmate fuiſſet prædicatum, neque niſi ex comparatione eius excellentiam didiciſſent. Siquidē multitudo, non vt prædicationem audiret, ſed vt confeſſi peccata baptizarentur, concurrebat. Aduenientes Chriſti doctrina imbuebantur, & baptiſmatis intelligebant differentiam quantùm Iudaicæ inſtitutioni præſtaret: idcirco omnes confluebāt, nec tamen ſic erat in precio. Quomodo igitur cognouiſti eum? quia ſpiritus deſcendit. Verū ne quis ſpiritus, quē admodū nos, eum indiguiſſe arbitraretur, audi quo pacto hanc tollit ſuſpicionem, vt oſtendat ſpiritū ad Chriſtum annunciandum deſcendiſſe. Nam cùm dixiſſet, Et ego neſciebam illum: addit, *Sed qui miſit me baptizare, ille mihi dixit: Super quem uideris ſpiritum deſcendentem, & mānentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto.* Vides ad hoc veniſſe ſpiritum, vt Chriſtum oſtenderet? Non erat Ioānis ſuſpectum teſtimonium, nihilominus vt id probabilius faceret, ad deum & ſpiritum ſanctum relegauit. Cùm enim rem tam magnam, & admirabilem, dignámque quæ omnes in admirationem conuerteret,

B

C testificaretur, videlicet quòd vniuerſi orbis terrarum ſolus peccata auferret, & ad tātam multitudinem abluendam diuini muneris magnitudo ſufficeret, huiuſmodi iam ſententiam cōfirmat. Confirmatio autem eſt quòd filius dei ſit, neque baptiſmate indigeat: & quòd idcirco ſpiritus deſcendit, vt eum duntaxat manifeſtaret. Non enim erat Ioannis dare, quod ab eo baptizati ſignificabant, cùm dicerent: ſed neque ſi ſpiritusſanctus eſt, audiuimus. Nō enim baptiſmate Chriſtus, neque illo, neque alia re: ſed baptiſma, Chriſti indiguit gratia. Hoc enim fons & caput omnium bonorum relinquebatur, vt ſcilicet qui baptizarentur, digni eſſent ſpiritu ſancto. Hanc igitur ſpiritus ſacietatem aduentu ſuo impleuit, *& teſtimonium perhibuit Ioannes, dicens, Quòd uidi ſpiritum deſcendentem quaſi columbam de cœlo, & manentem ſuper eum, & ego neſciebam eum. Sed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem uideris ſpiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto.* Et *ego uidi, & teſtimonium perhibui, quia hic eſt filius dei.* Frequēter hac vtitur particula, neſciebam eum. Quanam gratia? Ei cognatione iunctus erat ſecūdum carnem. Ecce enim, inquit, Elizabeth cognata tua & ipſa concepit filium. Ne igitur videretur ad voluntatem loqui eius cognationis

Actо.19.a

Lucæ.1.d

D

Matth.3.d

E

F

Actо.10.f

 bunt alij

Universidad de Deusto
Biblioteca

G bunt alij euangelistæ. Verùm omissis quæ interea facta sunt, post captum Ioannem, miracula prosequuntur. Ex quo non immeritò coniectari possumus, quòd & hæc, & alia plura prætermiserunt, quod etiam hic euangelista in fine operis sui demonstrauit. Tantùm autem abest, vt fingant aliquid magnum de eo, vt quæ videntur exprobranda esse omnes vno ore diligētissimè posuerint, neque inuenires qui eorum quicquam relinqueret. Miracula autem, alij alia omiserunt, alia nemo meminit. Hæc non temerè dixi, sed ad contundendam gentilium impudentiam, sufficiens sanè hoc ad discipulorum mores ostendendos exemplum, quòd nihil ad gratiam loquantur, poterisque aduersus fidei oppugnatores his muniri rationibus. Verùm attendite, quæso: etenim absurdum est quòd medicus, coriarius, textor, & omnes generatim opifices quisque pro artis suæ professione pugnet: Christianus autem nō possit vllam religionis suæ afferre rationem. Atqui illæ artes neglectæ, ad pecuniam damnū referunt: huius autem contemptus, animæ detrimentum affert: & tamen tanta miseria, tanta insania laboramus, vt in illas omnem curam cogitationémque adhibeamus: necessaria autem, & salutis nostræ munimenta firmissima pro nihilo ducimus. Hoc non sinit Gentiles recognoscere errorem suum, atque deridere. Nam cùm ipsi mendacio nixi omnia faciant, vt dogmatum suorum ignominiam defendant, nos autem veritatis cultores, ne hiscere quidem ad nostra tutanda possimus: quæ causa est, quin doctrinæ nostræ nimiam damnent imbecillitatem, quin fraudem & stultitiam in nobis suspicentur, quin Christo tanquam mendaci, & multitudinis stultitia fraude sua abutenti maledicant? huius nos causa blasphemiæ, nos inquā qui nolumus piis religionis nostræ sermonibus inuigilare, sed superuacuis & caducis rebus curam omnem adhibemus: & qui saltationis, & aurigandi, & bestias conficiendi studio delectantur, huiusmodi certaminibus totis viribus incumbunt, ne inferiores euadāt, & studia sua maiorem in modum laudant, & aduersus eorum accusatores, excusationem meditantur: qui verò reprehēdit, maledictis prosequuntur. In Christiana autē religione defendenda, nulla cura adhibita torpescimus, oscitamus, maximè ridiculi deprehendimur: & qui non summam dei subimus indignationem, cùm Christum inferiore loco, quàm saltatorem habeamus? Horum enim opera, quanuis turpissima, multis modis excusare adnitimur: Christi miracula, quanuis orbem terrarum conuerterint, neque intelligere, neque curare videmur. Credimus in patrem, & filium, & spiritum sanctum, in resurrectionem corporū, vt vitam æternam. Si quis Gentilium percontaretur, Quis hic pater est, quis filius, quis spiritussanctus? Tres deos asseritis, & nos plurium deorum assertores reprehenditis. Quid ad hoc dicetis? Quid respōdebitis? Quo pacto has dissoluetis obiectiones? Quid autem si vobis ad hæc obmutescentibus aliam inferat quæstionē, An in hoc corpore, an in alio resurrecturi simus? Et si in hoc, quæ necessitas vt dissoluatur? Quid præterea hoc tandem, & non superiori tempore Christus humanam carnem accepit? Quid ei in præsentia, potius quàm tot superioribus seculis visum est humano generi prouidere? Neq; enim necessarium est, vt qui plures præterea quæstiones accumulat, earum conticeat solutiones, ne rudioribus obsit. Arbitramur sanè quæ diximus suffectura ad somnum vestrum excutiendum. Quid igitur si hæc, & huiusmodi percontarentur? Non potestis ipsa verba audire? quod nos, quæso, manet supplicium, cùm tāti simus erroris authores his, qui in tenebris inuoluuntur? Vellem, si horum studio teneremini, huc in mediū impij alicuius Gentilis philosophi contra nos librum proferre, contra senioris huius, vt hac vos ratione excitarem, & desidiam vestram excuterem. Nam si illi vt contra religionem nostram loquerentur, tantopere inuigilarunt: qua nos venia dignamur, nisi huiusmodi contra nos insultus propulsare calleamus? Hoc nobis Petrus præcipit. Inquit enim, parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem, de ea quę in vobis est fide, & spe. Et Paulus: Verbum Christi inhabitet in vobis abundanter: sed quid ad hæc respondent fucis stultiores? Benedicta omnis anima simplex: & qui simpliciter ambulat, in fiducia ambulat. Hoc nanque omnium malorum causa est, quòd non multi scripturarum testimonia in opportunis rebus sciunt adducere. Non enim eo loco simplex pro stulto, & pro eo qui nihil nouit, intelligendum est: sed pro non malo, non versuto. Nam si ita intelligeretur, superuacaneum fuisset dicere, Estote prudentes, sicut serpentes: & simplices, sicut columbæ. Sed quid hæc, cùm in nullam huius disputationis adducamur necessitatem? Præterea neque alia in hac vita nobis rectè efficiuntur, sed vndique miseri, vndique ridiculi, in mutuas semper calamitates intenti, in corrigendis & accusandis criminibus pigri oscitamus. Quamobrem vos hortor nunc saltem vestri iuris facti, ne irreprehendendo tantùm perseueretis. Siquidem non satis est ad placandum deum, sed optimam vitam induamini, vt ad gloriam dei in hoc seculo viuentes, futuram omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

1.Petr.3.b

Coloss.3.c

Prou.10.b

Matth.10.b

Homilia.xvii ex cap.primo.

LEtrā die iterum stabat Ioannes, & ex discipulis eius duo. & respiciens Iesum ambulantem dicit: Ecce agnus dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentem, & secuti sunt Iesum. Pigra quodam modo humana vita est, & ad perditionem procliuis, non propter naturæ suæ opificium, sed propter voluntatis desidiam. Quamobrem sæpius admonendum est: Vnde Paulus, Philip.3.a Hæc scribere mihi quidem non graue, vobis autem tutū. Terra enim semel accepto semine mox profert fructus, neque indiget altera satione. In anima nostra non ita vsu venit, sed frequenter, & summa cum diligentia in ea serendū est, vt semel saltem fructum accipiat: primùm enim non facilè incident, & imprimūtur animo verba dei: quoniā multa sequitur difficultas, multis obstruitur spinis anima, multi adsunt insidiatores, semina diripientes. Deinde cùm germināt, & radices agunt semina, iterum indigent diligentia, vt ad maturitatē perueniant: & cùm peruenerint, vt integra perstent, & à nemine lædantur. In seminibus enim cùm è vagina spica erumpit, & rubiginem, & cætera noxia facilè contemnit. In doctrina autem perfectum opus nonnunquam aliqua incumbens tempestas & fluctus perdidit: idque & rerum difficultate, & hominum qui sciunt, & volunt lędere fraudibus, variisque aliis tentationibus penitus labefactatur. Hæc autem non temerè vobis dicta sunt, sed vt quoties idem Ioannem repetentem audieris, nolis tanquam nugatorem contemnere, neque superfluum, & molestum arbitrari. Voluit enim semel audiri, sed cùm non multi eius verbis à principio nimio somno oscitantes vacauerint, iterum eos excitat. Considera autem eius verba: inquit enim, Qui post me venit, ante me factus est. Et item, Non sum dignus soluere eius corrigiā calciamenti.

A calciamenti, & iterū: Hic est qui baptizat in spiritu sancto, & igne. Quodq; spiritus visus est descendens, quasi columba super eum: & quòd testimoniū perhibuit, quoniam hic est filius dei: nemo his verbis attendit, nemo rogauit cur, pro quo, & qua ratione id diceret. Dixit prę terea, Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi: neque hoc vlla eos admiratione affecit, idcirco repetere cogitur tanquam duram quandam, & immitem terram nouali frequenter molliens, & sermone tanquam aratro subactam mentem excitans, hoc pacto semina altè deiicit. Propterea non longiori vsus est oratione, quoniam vnum tantùm curabat, vt Christo omnium animos coniungeret. Norat enim si hoc reciperent, nō amplius testimonio alicuius indigere, vt factum est. Nam si Samaritani audito Christi sermone dicunt mulieri, Non iam propter tuam loquelam credimus, ipsi enim audiuimus & scimus, quia hic est verè saluator mundi: longè magis discipuli id fecissent: effecerunt q;. Nā cùm abeuntes vno tantùm vesperi Christum audissent, non amplius reuerterunt vt & Ioanni ministrarent, & eius audirent prædicationem. Inuenit enim hic primum, in- B quit, fratrem suum Simonē, & dicit ei: Inuenimus Messiam, quod est interpretatum Christus. Intuere hoc etiā Messias. loco, quòd neq; cùm dixit: Post me venturus est, qui ante me factus est: neq; cùm, Non sum dignus soluere eius corrigiam calceaméti: quenquam lucratus est. Verùm cùm de Christi generatione verba habere, & in humiliorem sermonem descendere cœpit, tunc secuti sunt di scipuli. Vnde animaduertēdum est, quòd non tam multi ad Christum sectandum adducuntur, quando magnū aliquid, & altum de deo dicitur, sicut cùm ad humiliora, & ad auditorum salutem accommodatiora descenditur. Audierunt igitur à Ioāne quòd tollit peccata mūdi, & è vestigio ad eum properarunt. Nā si peccata abluere, & sine labore nostro his nos liberare potest, cur tantam reiicimus gratiam? Audiāt catechumeni, & qui ad vltimum vsq; spiritum propriam contemnunt salutem. Iterum instat Ioannes, Ecce agnus dei. Nihil Christus, sed ille omnia loquitur: ita & sponsus, nihil ad spōsam primò loquitur, sed silet. Alij ipsum ostendunt, alij sponsam accipiunt, cui tantùm monstratur, neq; à seipso eam, sed alio tradente accipit sponsus: cùm verò traditā acceperit, ita ei afficitur, vt minimè amplius despondētium reminiscatur. Ita Christus venit, vt ecclesiam com- C
poneret, nullum ipse verbum fecit, tantùm præstò fuit amicus eius Ioannes, dexterā impositi sponsæ, ipse verba habuit, & hominum animas Christo tradidit, quibus acceptis ita formauit, vt non amplius ad Ioannem esset redeundūm. Aliud præterea animaduertēdum est, quòd quemadmodum in nuptiis, non sponsa sponsum petit, sed contrà, etiam si regis filius vilem ancillam duceret: Ita nunc non in cœlum humana ascendit natura, sed ipse deus ad hanc descendit, quanuis humilem, quanuis contemptam. Re autem perfecta non permisit eam amplius hic immorari, sed ad patriā domum sustulit. Sed quanam gratia non seorsum suis conuocatis discipulis Ioannes hæc cum his loquitur, & ita eos Christo commendabat, sed omnibus prę sentibus inquit ad eos, Ecce agnus dei? Ne videretur id ex composito fecisse. Nam si ipsius hortatu, & tanquam gratiam ei haberent, Christum petiissent, resilissent fortassè: nunc autem ex communi doctrina eum secuti, firmi perstiterunt discipuli, non magistri gratiam, sed propriam tantum spectātes vtilitatem: Prophetæ & apostoli omnes absentem Christum prædicauerunt: illi quidem antè, hi verò post acceptam carnem, Ioannes autem solus præsentem. Quare D amicum ipsum spōsi appellat? Affuit enim solus nuptiis, omnia fecit, omnia ad finē perduxit: ipse rem orsus est, & viso Iesu ambulante inquit, Ecce agnus dei. Neq; voce tantum, sed & oculis Christum testatus est, & admiratus, & incredibili gaudio exultauit. Neq; iam exhortatur, sed admiratur, & obstupescit præsentem, & dei donum quod annunciaturus venerat, & purgationis modum manifestat. Agnus enim vtrunq; significat. Neque dixit, qui tollet aut tulit: sed, tollit peccata mundi, vt quotidie ea tollere intelligatur. Non enim cùm passus est, solùm nostra abstulit peccata, sed ex illo hactenus tollit. Non sempær crucifigitur. Vnum nanq; pro peccatis nostris tulit sacrificium, sed semper per illud nos purgat. Quemadmodum igitur cùm verbum dixit, & filiū, vtrunq; præ cæteris eximium intellexit: ita & agnus, & propheta, & lux vera, & pastor bonus, & alia quæ ab eo articuli adiectione dicta sunt, præcipuum quiddam, & cæteris præstātius demonstrant. Etenim & agni, & prophetæ, & filij multi sunt, sed hic longe præstat. Neq; arti culo solo, sed vnigeniti quoq; adiectione hoc cōfirmat. Nihil enim cum creatura communicat. Quòd si cui nō E idoneo tempore, hora videlicet decima, hæc dicta vide rentur: (hora enim, inquit, quasi decima erat) multùm mea sententia fallitur. Mundi nāq; hominibus, carnisq; voluptatibus deditis, id tempus nō admodum commodum est ad aliquid seriò peragendū, eo quòd mens cibo ingraueſcit. Ioannes autem etiam vesperi tam sobrius erat, quàm nos sub aurora, imò longè magis. Nā sæpenumero vespertini cibi reliquiæ, animi solertiā manè etiā hebetāt: ille autem nullo huiusmodi onere premebatur. Non igitur immeritò sub vesperum hunc sermonē habuit. Propterea in deserto conuersabatur iuxta Iordanē, quo omnes summo feruore ad baptisma concurrebant, parum secularia curantes, & vt Christum sectarentur, triduò cibis omnib⁹ abstinebāt. Hoc enim studiosi præconis, & diligentis agricolæ officium est, vt non prius ab opere desistant, quàm quòd intēdunt, effecerint. Sed quid tandem non vniuersam ludæam Christum annunciando peragrauit? Quid iuxta Iordanem tantùm immoratus venientem expectauit, quem ostenderet? Quoniam per opera id fieri volebat, id curabat vt Christus nosceretur, & persuaderet, vt vitam æternam audirent. F Illi maius, operum scilæet, reliquit testimonium, quemadmodum ipse, inquit, Ego ab homine non accipio testimonium opera quæ dedit mihi pater, hæc sunt quę te stimonium perhibēt de me. Vide quantò hoc clarius sit. Cùm enim scintillam paruam excitasset, repentè flamma ad summum euasit. Nam qui prius Ioannis verbis minimè mouebantur, postmodum dicunt, quęcunq; Ioannes dixerit vera esse. Accedit ad hoc, quòd si his annunciandis orbem peragrasset, humano quodam studio id fecisse videretur, & non parua auditorum animis orta esset suspicio. *Et audierunt eum duo discipuli loquentem, & secuti sunt Iesum.* Atqui & alij erant Ioanni discipuli, qui non modò non secuti sunt, sed ei æmulabantur. dicebant enim: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum. Et iterum videntur eū accusare: Quare nos ieiunamus, & discipuli tui nō ieiunant? Sed meliores, nullo alio affectu perturbati, audito Ioanne è vestigio secuti sunt Iesum: non quòd magistrum despicerent, sed quòd certam fidem eius adhiberent testimonio. Maximum autem argumentum est, recta eos mēte secutos, quòd nullo hortatu (suspicionem enim fuisset) sed solo

Infra.5.f.

Ibidem.3.d

Matth.9.b & Mar.2.c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sed solo auditu, quòd in spiritu sancto esset baptizaturus, secuti sunt: neq; magistrum reliquerũt, sed quid ille amplius quàm Ioānes ferret, ediscere voluerunt. Et animaduerte verecundam diligentiam. Non enim quamprimùm de magnis, & necessariis rebus Iesum percontantur, neq; de publicis simpliciter, sed propriis. Norant enim non vilia & abiecta, sed vera esse magistri verba.

Erat autem Andreas frater Simonis Petri, unus ex duobus, qui audierant à Ioanne, & secuti fuerant eum. Qua gratia alterius non meminit? Sunt qui dicunt quoniam ipse sit euangelista, qui secutus est: alij quòd obscurus esset, neq; præter necessaria sibi dicenda ducit. Nulla enim vtilitas eius nominis cognoscẽdi. Neq; septuaginta duo suis
2.Cor.8.c. quisq; nominibus cognoscuntur. Ita & Paulus: Misimus, inquit, cum eo fratrem in multis sæpe studiosum, cuius laus in euangelio. Andreæ autem meminit vel hanc ob causam, vt cùm audieris ipsi & Simoni Christum dicẽ-
Matth. 4.c. tem: Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum. tam admirabilem promissionem intelligas, non dubitaret & fratrem iam fidei iecisse fundamenta.

Conuersus autem Iesus, & videns eos sequentes, dicit eis: Quid quæritis? Hinc admoneri possumus, deum suis in
H nos beneficiis nostras non præuenire voluntates, sed à nobis incipiendum esse: sed cùm nos prompto, paratóque animo ad suscipiendam gratiam exhibemus, tunc multas nobis offert salutis occasiones. Quid quæritis? Quid sibi vult hęc interrogatio? Qui humanorum cordium scrutator est, qui cogitationes nostras aperté intuetur, is interrogat, non vt sciat (scit enim) sed vt rogando eos sibi conciliet, & familiares reddat atque audentiores, seq; suo eos dignari colloquio ostendat. Credibile enim erat eos subuereri, & formidare, cùm se rudes intelligerent, & tantum de illo magistri accepissent testimonium. A mouendæ igitur verecundiæ, & timoris gratia rogat, neq; domum vsq; silentio finit peruenire. Atqui idem eo tacente euenisset, si secuti essent. Cur igitur rogat? Vt eos, vt dixi, bona spe confirmaret, ne erubescerent hæsitarentq;. Nec ex sequentibus tantùm, sed ex interrogatione eorum ostendit desiderium. Siquidẽ cùm nihil adhuc magnũ neq; vidissent, neq; audissent ab eo, magistrum appellant, se discipulis annumerant, & cur sequantur ostẽdunt, vt videlicet aliquid vtile decerperent. Animaduerte quæso horum prudentiam. Nõ
I dixerunt, Doceas quid sequamur? quid necessariò faciendum: sed, Rabbi, inquiunt, vbi habitas? In ocio enim, vt dixi, & rogare, & audire aliquid ab eo volebant, idcirco neq; tempus distulerunt, neq; se postridie publicè disputantem audituros dixerunt, sed vehemens audiẽdi desiderium præ se ferunt, ne horam quidem dimittentes. Et animaduerte animi ardorem. O memorabilem illorum sapientiam, ô diligentiam, ô in magistrum fidem. Etenim iam sol ad occasum properabat (hora enim erat quasi decima) & propterea etiam Christus domum non docet, sed allicit sequentes, ostendens iam in suos acce pisse. Non dixit igitur intempestiuum esse, vt ad se proficiscerentur: sed, venite, inquit, & videte. vbi habitem. Non dicit audietis cras si quid vultis: neq; tunc missos fecit, sed tanquàm amicos, longa deuinctos consuetudi ne alloquitur. Quo igitur pacto, inquit, filius hominis non habet, vbi caput inclinet? quoniam nullum habuit proprium diuersorium. Ita ea intelligenda est paraboJa. Non quòd domum non habitaret, hoc autem dixit euangelista, quia apud eum ea die moram traxerunt. Sed cur non id addidit, tanquam manifestum esset? Ne que enim alia ratione secuti sunt, neque Christus eos allexit, quàm vt erudiret: quod tam largiter, & promptè K
vna nocte acceperunt, vt mox vterque alios allicerent. Hinc facilè admonemur omnia præter diuinarum rerum doctrinam, & vana & superflua æstimanda: ad eam autem nullum tempus esse intempestiuum, quãuis aliena domus ingredienda sit, & magnus vir & clarus etiã ab obscuro petendus, & intempestiuè, nunquam huius doctrinæ occasio contemnanda est. Cibus enim, & balnea, & cœnæ, & reliqua secularia statutum tempus habent: supernæ autem sapientiæ doctrina nullo tempore circunscribitur, sed omne ei tempus accommodatum est. Opportunè, inquit, importunè, argue, obsecra, increpa. Et propheta, In lege eius meditabitur die ac nocte. 2.Tim.4.a. Psal.1.a.
Et Moses hoc Iudæis semper præcipit: secularia enim, hoc est balnea, cœnæ, quæ necessaria sunt, & frequenter petimus, corpus imbecillius reddunt: animæ autem doctrina quantò magis imbuimur, tantò fortior anima efficitur. Verumenimuero in deliramentis, & nugis inuti liter vniuersum tempus consumimus, & aurora, crepusculo, meridie, vespere, frustra desidemus, locum ad hęc constituimus: diuinum autem pabulum si semel, bisve ad summum, audimus: tanquam saturi nauseamus. Quæ nam horum causa? Parua animi affectio. Concupiscentiam circa hæc, & appetitum dissoluimus, & idcirco spi L
ritalem cibum fastidimus. Magnum autem & hoc præter alia ægritudinis indicium, quòd neq; esurimus, neq; sitimus: sed vtrunq; nobis iniucundum est. Nam si incorporibus, id est, grauissimi morbi signum, longè magis in anima. Quónam igitur pacto oscitantem eam & dissolutam, quibus operibus, quibus verbis sancire poterimus? Si diuinos sermones, propheticos, apostolicos, euãgelicos, & alios omnes familiares habuerimus, tunc longè hos meliores gustatu cibos, quàm seculi immundos cognoscemus. Hoc nanq; nomine intempestiuas nugas, & sodalitates appellare libet. Quid enim, quæso, melius, de forensibúsne, iudicialibusq; negociis: an de cœlestibus, & quæ post nostram hinc migrationem expectam⁹, disputare? Quid satius, proximi res & alienas diligenter curare: an angelicas plurimum nobis conferentes inquirere? Res vicini non omnino tuæ, sed cœlestes tuæ sunt. Sed licet, inquit, qui omnino hęc dicit, omnia impleat. Quid autem de quibus temerè disputatis non intelligitis, sed omnem vitam in hoc consumentes, nullũ M
adhuc disputationis finem inuenitis? Neq; adhuc gratiora dico. Humaniores enim hæc inuicem disputãt, pigri autem & negligẽtes de mimis, saltatoribus, aurigis sermonem faciunt, ita & auditum simul & animã coinquinant, naturam his confabulationibus in omne vitiorum genus præcipitem agentes: simul ac enim saltatoris nomen lingua protulit, animus eius sibi faciem, comam, mollem vestem, & his illum longè molliorem effingit. Alius ex fornicariæ mulieris sermone, verbis, forma, limis atq; lasciuis oculis, delicato aspectu, capillorum in orbem flexibus, fuco pictis genis flammam fouet: nonne, quæso, in præsentia his verbis toto animo cõ mouemini? Verùm non pudet, neq; erubescitis? Naturali enim necessitate hi motus exoriuntur. Quòd si in ecclesia, & ab illis procul iritamentis, nostris tamen sermonibus nonnihil incalescitis: considerate quales esse par est eorum affectus, qui in ipso sedẽt spectaculo, quibus plurima licentia est, & extra hunc honestum reuerendumq; consessum, abiecto pudore & vident illa, & audiunt. Et quid tandem, aliquis fortasse impudentior dicet, si naturæ necessitas animum ita afficit, nos, non illam, arguis? Quoniam quòd auditor moueatur, naturale quidem

A rale quidem est, fateor: quòd autem audiat, voluntariũ. Siquidem necessarium est, vt qui igni appropinquat, exuratur, & hoc humanæ naturæ imbecillitas exigit: non tamẽ nos natura igni admouet, hoc enim prauæ & peruersæ voluntatis est. Admonendum igitur censeo, ne sponte nostra nosipsos præcipites in ignem demus, nẽve in profundum malitiæ pelagus demergamur, ne paratæ diabolo flammæ obnoxij, cum illo in perpetuum damnemur supplicium: à quo vtinam liberi in ipsos Abrahæ sinus recipiamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

Homilia. xviij. ex cap. primo.

INuenit hic prior fratrem suum Simonem, & dixit ei: Inuenimus Messiam, quod est interpretatum Christus: & adduxit eum ad Iesum. Cùm à principio de⁹ hominem fingeret, noluit solum esse, sed ei dedit mulieris auxiliũ, & vt vnà cohabitarent, instituit. Norat enim hac mutua consuetudine multum vtrique emolumenti prouenturum. Quid si non vt decuit mulier tanto vsa est beneficio? Nam si rei ipsius natura considerabitur, magna profectò in hac coniunctione deprehendetur
B vtilitas, modò aliquid sapiamus, neq; in vxore duntaxat & viro, sed & fratribus, si tantò ipsi munere frui voluerint. Vnde propheta: Ecce quàm bonum, inquit, & quàm
Psal.132.a. iocundum, habitare fratres in vnum. Et Paulus, ne eorum congregationem dimitteremus, admonuit. Hæc est inter nos & bestias differentia. Hac gratia ciuitates, fora, domos, excogitauimus, vt simul viueremus, non mutua tantùm cõsuetudine, sed charitatis vinculo. Cùm enim indiga nobis natura ab opifice deo tributa sit, neque sibipsi sufficiens: vtilitati nostræ prospectum est, vt scilicet indigentia nostra mutua consuetudine iuuaretur: Itaque quod alteri deest, alterius auxilio suppletur. Non aliter hac mortali successione diutinam immortalitatem seruamus. Longum explicatu esset in præsentia, quantum hac inuicem intima & syncera coniunctione vtilitatis proueniat. Sed aliud intendimus, cuius gratia hæc nobis dicta sunt. Andreas autem cùm apud Iesum multa didicisset, non abscondit thesaurum, sed ad fratrem festinauit, accepta bona quamprimum communicaturus. Sed qua gratia Ioannes, quem Christus sermo-
C nem habuerit, non enarrauit? Vnde cognoscere possumus, quòd ideo apud Christum manserint? paulóantè id nobis ostensum est, & ex hodierna concione etiam cognoscere licebit. Quid enim fratri Andreas dicit? inuenimus Messiã, quod interpretatur Christus. Vides quàm citò didicit simul & persuadentis magistri sapientiam, & eorum in discendo incredibilem à principio diligẽtiam ostẽdit? Hoc enim verbum, inuenimus, animæ est maximè eius aduentum desiderantis, & cœlitus veniã expectantis, cuius aduentu exultans, alios euangelij gestiat fieri participes. Hoc fraterni animi, cognati amoris, syncri est affectus officiũ, vt in spiritualibus quàm diligentissimam curam adhibeamus, inuicem opitulemur: audi Andream quàm assertiuè articuli adiectione dicat, Inuenimus Messiam. Vnum quendam Christum expectabant nihil cum aliis communicantem. Considera ab ipso principio fidelem & beneuolum Petri animum. Cucurrit è vestigio, nil moratus. Adduxit, inquit, eum ad Iesum: sed nemo eius damnet nimiam in credendo facilitatem, nisi prius rem ipsam diligenter intueatur. Siquidem credibile est Andream plura persuasioni maximè accommodata narrasse: verum euangelistæ nonnunquam multa breuitatis gratia prætermittũt, præterea non dicit ei statim persuasisse, sed tantùm ad- D
duxisse ad Iesum, vt inde totum disceret, aderat enim alter discipulus doctrinæ particeps: nam si Ioannes Baptista cùm inquit, Ecce agnus dei: & qui in spiritu baptizat, certiorem doctrinam magistro edocendã reliquit, & inde hauriri hortatus est: longè magis Andreas cùm suum non esset officium, neq; ad tanti luminis narrationem sufficeret, ad ipsum fontem fratrem adducere oportuit tanto studio & alacritate, vt nihil eũ auerteret, aut moraretur. Intuitus autem eũ Iesus dixit:

Tu es Simon filius Iona, tu uocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus. Incipit iam reuelare diuinitatis mysteria, eamq; paulatim per prophetias aperire: hoc pacto & cũ Nathanaël egi⁹, & cum muliere Samaritana. Non enim minus quàm signa prophetiæ mouent, neque vllum præ se ferunt fastum. Nam miracula apud stultam plebem nonnunquam calumnia notantur. In Beelzebub enim, Matth.12.b.
inquit, eiicit dæmonia. Prophetia autem nulli crimini est obnoxia. In Simone enim, atque Nathanaël hac doctrinæ via vsus est, non autem in Andrea & Philippo. Quid tandem? Quoniam ille Ioannis habuit testimonium non parui ad fidem momenti: Philippus verò cõ- E
spectis qui aderant, facilè persuasus est. *Tu es Simon filius Iona.* Ex præsenti futurum credit. Qui enim patrem nominat, constat eum futurum præuidere: & honorificè de eo prædicit, non adulatione, sed veri prædictione: quod vel ex Samaritana constat, quam vehemẽter reprehendit, præterita eius opera commemorans: Quinq; enim viros habuisti, & quem nunc habes, non Infra.4.c.
est tuus vir. Sic & pater eius multa prædicit idolorum arguens opinionem. Annuncient quę vobis vẽtura sunt. Et iterum: Annunciaui & saluos feci, & non erat in vo- Gene.49.a.
bis alienus: & in tota pphetia hoc meminit. Hoc enim vel maximè dei opus est, quod neque dæmones imitari possunt, quanuis maiorem in modum adnitantur. In miraculis enim sæpe sub veritatis vmbra decipi possumus, prædictio futurorũ immortalis dei duntaxat opus est: quòd si quando dæmones aliquid prædixerunt, stultum & incautum vulgus deceperunt: eorum nanq; vaticinia passim falsa deprehenduntur. Atqui Petrus nihil ad Christi verba respondit. Nondum enim quicquam viderat manifestè, sed primò didicit. Animaduertendum autẽ quòd non omnia quæ euentura ei erant, hoc F
primo congressu prædixit: non enim appellauit eũ Petrum, non dixit super eam petram ædificaturum ecclesiam: sed dixit: *Tu uocaberis Cephas.* Illud enim maNominum impositio.
ioris erat & potestatis, necnõ etiã authoritatis. Ea enim Christus nunc conticuit, humilius à principio loquitur: cùm verò diuinitatem suam demonstrauit, maiora narrauit inquiens: Et ego dico tibi, tu es Simon, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Hunc Petrum appel- Matth.16.c
lauit, Ioannem verò filiũ tonitrui. Quãobrem⁹ vt ostendat se eundem esse, qui vetus dedit testamentũ. Ipse est Marc.3.b.
qui nomina aptè imponit, qui Abram Abrahã, & Sarai Gene.17.a.
Saram, Iacob Israël vocauit. Multis à natiuitate nomina Ibidem.c.
impositit. vt Isaac, Samson, vt iis quorũ meminit Esaias Ibidẽ.32.f. &.35.b.
& Osee. Quibusdam, quã à parentibus acceperunt appel Gene.21.b.
lationem mutauit, vt prædictis, & Iesu. Mos etiam anti- Iudic 13.a. Num.13.b.
quitus erat à rebus nomina imponi, quod & Helias fecit: hoc autem non temerè fit, sed vt ea appellatio imponatur, quæ sit diuini beneficij perpetuum monumentũ, & memoria per prædicta nomina audiorum animis imprimatur. Ita & Ioãni cœlitus nomen impositit. Qui Lucæ.1.b.
enim debebãt ab ineunte ætate virtute pollere, eis tunc

indita

Universidad de Deusto
Biblioteca

G inclita sunt nomina: qui verò in ætatis progressu profecturi erant, postmodum. Sed tunc quidem varia ac differentia singuli nomina acceperunt: nunc autem vno omnes appellamur, Christiano scilicet omniũ maximo, atque præstãtissimo, cũ quo & filij dei & amici, & corpus dicti sumus: qua appellatione cæteris omnibus vehementius excitari, & promptiores ad virtutem complectendam fieri, nec ea quicquam indignum facere conari debemus, cùm eodem quo Christus nomine vocamur, vt Paulus testatur, cuius excellentiã nos intelligere oportet: quòd si is, qui principis cuiuspiam, aut alterius clari viri nomen sortitus est, cùm id audit, tumet atq; superbit, & magnæ id sibi gloriæ arbitratur, eiúsque authoritatem pro viribus seruare adnititur: quid nobis faciendum est, qui non principis, non terrenæ alicuius potestatis, non angeli, non archangeli, sed ipsius omniũ regis nomine appellari dignati sumus? Nonne ita animam nostram instituemus, vt non afficiatur iniuria, qui tanto nos honore prosecutus est? An ignoratis quanto cohortes regiæ, & scutati, & hastati, eius latus stipantes honore habeantur? Ita & nos proximi facti deo, eò magis quàm quos nunc diximus, quò corpus propinquius
H est capiti quàm illi regibus, totis viribus contendamus,
Matt.8.c.& Luc.æ.9.g. vt Christi simus imitatores, qui inquit: Vulpes cubilia habent, & volatilia cœli nidos struunt, filius autem hominis nõ habet vbi inclinet caput. Hoc ego à vobis exigere possem, graue fortasse & onerosum multis videbitur, quare hanc perfectionem propter imbecillitatem nostram omittamus. Arbitror autem vos non inhiare pecuniis, sed quemadmodum summam illam virtutem propter multorum imbecillitatem omitto, ita vobis à summa malitia abstinendum est, ac etiam longè magis. Non accuso qui domos habent, agros, pecunias, mancipia, modò his bene vtantur ad frugalitatem, & vt decet, hoc est tanquam dominus, non tanquam seruus: vt ea possideat, non ab his possideatur: vt vtatur, nõ
χρήματα abutat: χρήματα enim, hoc est pecuniæ ἀπὸ τοῦ χράομαι, quod est vti dicuntur, ea videlicet ratione vt his in necessitatibus vtamur, non vt seruemus. Hoc serui est, illud domini, & ius super id habentis. Non propterea diuitias accepisti, vt terræ defodias, sed distribuas liberaliter: quas si deus seruari voluisset, non sanè homini dedisset, sed creditas dimisisset? verùm cùm velit expendi eas, nobis largitus est, vt his inuicem communicaremus. Qui pecunias seruat, non est earũ dominus. Quòd
I si vt augeantur seruas, ea profectò optima augendi ratio, vt in omnes distribuantur. Neq; enim sine sumptu lucrum, neque diuitiæ sine larga effusione proueniunt. Cuius rei argumentum in secularibus rebus videri licet. Siquidem mercator, & agricola: ille pecunias, hic semina profundit. Mercator nauigando pecunias in multos impendit, vt deinde lucretur: agricola semina in terram iaciens, assiduo diei labore exercet, vt plus inde accipiat: hic autem non tanto opus est labore, non nauis fabricanda est, non iungendi boues, non terra aranda, non tempestates, non aëris intemperies, non vis grandinis timenda, nulli fluctus, nulli scopuli offendendi. Hæc nauigatio, hæc satio, vna dũtaxat re indiget, vt dispergantur diuitiæ: reliqua omnia agricola ille perficiet,
Infra.15.a. de quo, inquit Christus: Pater meus agricola est. Quæ igitur temeritas, quę insania, vbi omnia sine labore, sine periculo assequi possumus, supinos & oscitantes persistere: vbi autem sudores innumeri, nauigandi pericula, labores, curę, & quod grauius est, incertum votum, tantopere inuigilare? Nolite, quæso, nolite ergo propriam salutem tantopere despicere: sed tot periculis contemptis, K
ad faciliora & lucrosiora curramus, vt futura bona consequi possumus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quẽ, & cũ quo patri gloria, simul & spiritui sancto, nũc & semper, & in secula seculorũ, Amen.

Homilia. xix. ex cap. primo.

IN crastinum autem voluit exire in Galilæam, & inuenit Philippum, & dicit ei Iesus: Sequere me. Erat autem Philippus à Bethsaida ciuitate Andreæ & Petri.

Tritum prouerbium est, homini diligenti semper aliquid superesse. Et Christus: Qui quærit, inquit, inuenit. Matth.7.a.
Quare nulla iam me admiratio tenet, cur Philippus Christum secutus sit. Andreas enim audito Ioanne, Andrea Petrus, hic nemine, sed tantùm Christo dicente: Sequere me, quam primùm credidit, & secutus, aliis factus est prædicator. Cucurrit enim ad Nathanaël: quem scripsit, inquit, Moses in lege, & prophetæ, inuenimus. Vides viri diligentiã, vt scripturæ meminerit, vt Christi aduentum expectauerit? Inuenire enim quęrentis est. In crastinum exiuit in Galilæam priusquam quisquam L
ipsum sequeretur, neminem vocat, quod non temerè fecit, sed summa sapientia: nam si nemine sua sponte prosequente ipse aliquos vocasset, de eorum perseuerantia potuisset dubitari: veruntamen vltrò sequi elegissent minimè. Philippum autem sibi notiorem vocat, vtpote qui in Galilæa & natus erat, & educatus. Acceptis igitur discipulis, alios iam venatur, & in primis Philippũ, & Nathanaël. Sed de hoc non tam mirum fuit, quandoquidẽ nomen Iesu in vniuersam Syriam diffusum erat: illud admiratione dignum, quo pacto Petrus, Iacobus, Philippus potuerunt tam breui persuaderi: non ea tantùm ratione quòd ante signa, sed quòd Galilæi erãt, vnde neq; propheta surrexit, neq; quicquam boni. Rusticiori enim quodammodo, & crassiori erant ingenio. Vnde in hoc etiam Christus suam demonstrauit virtutem, cùm ex sterili terra tales sibi discipulos comparauit. Credibile quidem est Philippum, & qui cum Petro erant, viso & audito Ioannis de Christo testimonio, eum secutos, & Christi sermonem non parum in illis operatum. Nouerat enim qui idonei futuri essent discipuli. Euangelista autem hæc omnia omittit. Quoniã igitur venturus erat Christus, credidit: quòd Christus esset, ignorabat, quod M
vel à Petro, vel à Ioanne audierat. Meminit autem eius patriam euangelista, vt intelligas, quòd infirma mundi elegit deus. *Inuenit Philippus Nathanaël, & dicit ei: Quem scripsit Moses in lege, & prophetæ inuenimus Iesum filium Ioseph à Nazareth.* Per Mosen & prophetas dignum fide sermonem suum facere, & auditori persuadere adnititur. Nam cùm Nathanaël esset in perscrutanda veritate diligentissimus, vt & suis verbis, & Christi testimonio videri licet, meritò ipsum ad Mosen, & prophetas Philippus relegauit, vt crederet. Quòd autem Ioseph filium appellat, noli perturbari, eiusmodi adhuc erat opinio. Et vnde constat Philippe, quòd ille sit? quod das nobis signum? neque enim satis est quòd is sit affirmare. Quod inquam signum, quod miraculum affers? Non est de tantis rebus temerè credendum, & periculosum est: dic quid certi habes, quod & Andreas, inquit. Siquidem ille cùm suarum virium non esse intelligeret, quem thesaurum, quas diuitias inuenerit, ostendere, ad fratrem quem inuenerat ducit: ita Philippus quomodo ille hic sit Christus, & quomodo prophetæ eum prædixerint nõ dicit: sed ducit ad Iesum, quem

A quem adhuc ibidem conspicabatur, vt inde doceretur.

Et dixit ei Nathanaël, A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus, Veni & uide. Vidit Iesus Nathanael nenientem ad se, & dicit de eo: Ecce uerè Israëlita, in quo dolus non est.

Laudat Iesus & admiratur, qui dixit, A Nazareth potest aliquid boni esse? Quid laudat? nónne potius accusare oportuit? Minimè. Non enim quòd non crederet, ita locutus est, neque accusari, sed laudari meruit. Quanam ratione prophetarum verba diligentius, quàm Philippus considerabat? Audierat ex Bethlehem, & ex patria Dauid Christum venturum. Hoc Iudęi credebãt, hoc propheta iam pridem his verbis prædixerat? Et tu
Mich.5.& Matth.2.a. & Ioan.7.f. Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israël. Huius prophetiæ memor Nathanaël, audiens eum Nazarenum, perturbatur & dubitat, ne secũdum prophetæ sermonem Philippus falleretur. Intuere quæso hominis prudentiam, intuere mãsuetudinem. Non dixit se deceptum, neque falsa sibi narrari, neque quòd à propheta non ex Nazareth, sed ex Bethlehem Christum venturum didicerit: sed contrà quàm Philippus dixerit, persuasus obtiam tamen venit. Ostendit
B igitur & scripturarum cognitionem, & morum simplicitatem, necnon vehemens Christi aduentus desiderium, cùm Philippi verba non contempserit. Norat enim Philippum in patria cõmemorãda falli potuisse. Et vide quàm verecundè interrogando non credendum innuit: non dixit, nihil boni fert Nazareth: sed, à Nazareth potest aliquid boni esse? Necnon & Philippus prudenter quidem non indignatur, non ægrè fert, vtpote parum creditus, sed expectat virum, vt ad Christum adducat, & ab ipso principio apostolũ gerit, ideo
Christus inquit: *Ecce uere Israëlita, in quo dolus non est.* Est enim & mendax Israëlita, sed non hic quippe, cuius incorruptum est iudicium, nec ad gratiam, nec ad odium quicquam loquitur. Atqui Iudæi rogati vbi Christus nasceretur, in Bethlehem dixerunt, prophetæ testimonium afferentes: Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda. Verùm illi antequam Christum viderent de eo testati sunt, quo viso
Infra.7.f. inuidia destiterunt, dicentes: Hunc nescimus vnde est. Nathanaël autem in eadem perstitit sententia, quòd non esset à Nazareth. Quomodo ergo prophetæ eum
C Nazarenum vocant? Eo quòd illic educatus est, & conuersatus. Nec se Nazarenum negauit, ne qua suspicio oriretur: neque si id persuasisset, non propterea se Christum esse ostendisset. Quid enim prohibebat non esse Christum, quanuis à Bethlehem natum? Hoc igitur omisit, id autem in medium attulit, quod maximũ erat ad credendum argumentum, se videlicet præsentem eorum sermoni fuisse. Nam cùm ille diceret, Vnde me nosti? respondit, Priusquam te Philippus vocaret, cùm esses sub ficu, vidi te. Animaduerte hominis constantiam. Nam cùm dixisset Christus: Ecce verè Israëlita: non intumuit laudibus, neque his obuiam factus est, sed perscrutatur, vt de eo certi aliquid intelligat, & adhuc tanquam hominem alloquitur, Iesus tanquam deus respondet. Non enim ê loco aliquo æditori ipsum & eius mores, & mansuetudinem vidisse, non è specula aliqua more hominis eũ sub ficu obseruasse dicit: nemo enim illic aderat, sed soli Philippus & Nathanaël secretò in loco inuicem sermonem habuerant. Idcirco, inquit euangelista, quòd cùm videret à longè venientem ad se, dixit: Ecce verè Israëlita. Vt intelligatur priusquam appropinquaret Philippus, ita Christum locutum. Et ne quisquam posset suspicari, quare & temporis me- D
minit, & loci, & arboris? Ne ab ipso missum Philippum quisquam opinaretur, si tantum eius ad Nathanaël profectionis meminisset. Verùm cum dixisset vbi eum conuenit Philippus, & tempus, certissimum se prophetam ostendit: neque hoc tantùm, sed etiam quæ inuicem locuti essent in memoriam reduxit: hoc est, à Nazareth potest aliquid boni esse? Ex quo maximè eum sibi conciliauit, cùm ex eo non reprehendit, sed laudibus prosecutus est. Et admiratus his verbis Nathanaël verè Christum esse cognouit, à prophetia scilicet, & præuidentia, & à certissima ipsius mentis perscrutatione. Demonstrarat enim animi eius cogitationes planè intellexisse, præsertim cùm quæ ægrè ferenda videbantur, ea non reprehendit, sęd laudat: dixit enim à Philippo vocatum, non autem quem inuicem sermonem habuerint, neque quòd affuerit: relinquit hæc eius conscientiæ examinanda, cùm nolit ipse coarguere. Quid igitur? priusquã à Christo vocaretur, eum duntaxat vidit, nónne anteà etiam insomni oculo viderat? Viderat sanè, non modò inficias iret, sed ita opus fuit dictu. Quid igitur ille? cùm certissimum de Christi prouidentia argu- E
mentum accepisset, confessus est, & primò se diligentem, deinde consensu fidelẽ ostendit: respondit enim,

Tu es filius dei, tu es rex Israël. Vides gratam repentè, & Iesum amplexantem animam? Tu, inquit, ille es quem expectamus, quem quærimus. Vides hominem stuporis admirationis, lætitiæ plenum? Is nobis sequendus est, quibus deus filij sui cognitionem dare dignatus est: exultandum nobis est, non animo tantùm, sed re ipsa. Quod autem exultantium officium est? Credere ei quem cognoueris, credentium verò cogniti parêre voluntati: nam si operibus nostris deum in iram prouocabimus, quo nam pacto poterimus exultare? Nónne videtis cùm amicum domi quispiam accipit, quam præ se ferat lętitiam, quanta alacritate paratus sit nulli rei parcere, dum hospiti rem gratã faciat? Quòd si quis ei non obsequeretur, neque ad eum reficiendum omnia faceret, etsi millies eius præsentia se lætari diceret, non vtique crederetur: & meritò sanè. Re ipsa, non verbotenus ostendenda lætitia est. Venit ad nos Christus, ostendamus eius aduentu lætitiam, nihil quod eum perturbet faciamus, ornemus quam ingreditur domum, hoc læ- F
tantium est: prandium apponamus eius gustui suauissimum, hoc exultantium est. Quale autem prandium? ipse inquit: Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui Infra.4.e.
me misit. Pascamus ipsum esurientem, potum demus sitienti: etiam frigidam aquam abs te accipit quippe qui amat. Amicus enim, etsi parua accipit, magna sibi videntur. Tu modò læto vultu impendas duos obolos, nó recusat, sed tãquam magna dederis gratè accipit. Nam cùm nullius indigeat, neque necessaria ei sint munera tua, meritò non munerum magnitudinem, sed donantis voluntatem reputat. Ostende igitur duntaxat, te aduenientem diligere, omnia eius gratia moliri, aduentu lætari. Considera qualis erga te fuerit, quòd pro te animam posuerit, neq; post tanta in te beneficia rogare te recusat. Pro Christo enim prædicamus, inquit, tanquam 2.Cor.5.d.
deo obsecrante pro nobis. Et quis nam adeò insanit, vt dominum suum non amet? Hoc ego dico, nec ignoro neminem vestrũ neque verbis, neque animo aliter sensurum. Verùm non verbis tãtùm, sed & re ostendi vult amicus quid sentias. Nam si lingua duntaxat amici exhibemus officium, sanè ridiculum est, non modò apud deum, sed apud homines: nec stultum modò, sed damnosum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nosum. Verbis ergo opera consentiant, operibus confiteamur, vt ipse nos suos profiteatur, ineffabili gratia & benignitate, qui cum patre, & spiritu sancto viuit & regnat, in secula seculorum, Amen.

Homilia.xx.ex cap.j.& ij.

Respondit ei Nathanaël, & ait: Rabbi, tu es filius dei, tu es rex Israël. Respondit Iesus, & dixit ei: Quia dixi tibi, uidi te sub ficu, credis? maius his uidebis. Plurimùm nobis curãdum est, dilectissimi, & omni studio inuigilandum, vt sacrarum scripturarum profundum inspicere possimus, quarum sensus oscitantes nunquam deprehendemus. Est igitur quàm diligentissimè inuestigandum, & assiduis precibus insistendum, vt vel aliqua ex parte diuina mysteria assequi valeamus. Ecce hodierna die non paruæ nobis, sed multæ perscrutationis quæstio proponitur. Nam cùm Nathanaël dixisset, Tu es filius dei: respondit Christus, Quia dixi tibi, vidi te sub
Matth.16.c ficu, credis? maius his videbis. Quid hìc quæsitu dignũ? cur Petrus post tot tantaque miracula, post talem doctrinam acceptam, Christum dei filium confessus, ac si
H reuelationem à patre acceperit, laudatur: Nathanaël verò ante signa, ante doctrinam idem quod Petrus asserens, minimè: sed tanquam nihil Christo dignum dixerit, maiorum spe trahitur? Quid nam hoc? quoniam etsi iisdem verbis & Petrus, & Nathanaël vsi sint, nòn tamen idem ambo senserunt: sed Petrus filium dei tanquam verum deum: Nathanaël tanquam hominem tantùm confessus est, quod ex consequentibus constat. Addit enim, Tu es rex Israël. Filius autem dei non modò Israël, sed vniuersi orbis terrarum rex est. Quod etiam inde ostenditur, quòd Petro nihil amplius addidit Christus, sed tanquam perfecto in fide ecclesiam suam eius testimonio ædificaturum pollicitus est: Nathanaël autẽ tanquam potiori in parte deficienti subdidit: *Amen amen dico uobis, amodò uidebitis cœlum apertum, & angelos dei ascendentes, & descendentes super filiũ hominis.* Animaduertis quomodo eum à terra paulatim erigit? quomodo animum excitat, ne amplius simplicem hominem conIectetur? Cui enim angeli ministrant, & super quẽ ascendunt & descendunt, quo nam pacto hominem esse existimabitur? Præterea cùm maiora visurum diceret, an-
I gelorum ministerium addidit: ac si diceret, hoc tibi magnum Nathanaël visum est, propterea me regem confessus es: quid autem dices cùm angelos super me ascendentes & descendentes videris? Quibus verbis suadet, vt ipsum angelorum dominum confiteatur: tanquam enim super dilectissimum regis filium, regij ministri & ascenderunt, & descenderunt: hoc quidem passionis tẽpore, illud resurrectionis & ascensionis: necnon & antè cùm accesserunt, & ministrabant ei, cùm natum annun
Lucæ.2.b. ciarunt, laudarunt, dicentes: Gloria in altissimis deo, & in terra pax, quando ad Mariam venerunt, quando ad Ioseph. Facit autem, quod sæpe aliàs: duo prædicit, alterum iam præteritum indicat, alterum ex hoc confirmat futurum. Illud nanque manifestum erat, quòd ante Philippi vocationem esset sub ficu: ascensus autem & descẽsus angelorum partim fuerant, partim erãt futuri, apud crucem videlicet in resurrectione, in ascẽsione, qui etsi nondum euenerint, ex præteritis tamen facit, vt credantur. Qui enim eius virtutẽ iam viderat, facilius quæ futura audit, credit. Quid igit Nathanaël? nihil respondit. Christus autem hactenus locutus secum, ea verba reputaturum dimisit: noluit enim omnia simul, sed iacto in terram fertilem semine, finit vt germinet: vt alio in lo- K
co, inquit, Simile est regnum cœlorum homini, qui se- Matth.13.d.
minauit bonum semen: cùm autem dormiret, venit inimicus eius, & superseminauit zizaniam in medio tritici, & abiit: *Et die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ,* Cap.II.
& erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem Iesus & discipuli eius ad nuptias. Vt iam dixi erat Christus quàm alibi in Galilæa notior, quare vocatus nuptiis affuit, in quibus non dignitati suæ, sed nostræ consuluit vtilitati: quippe qui
Philip.2.b. non dedignatus est formam serui accipere, longè minus seruorum nuptiis interesse. Qui cum publicanis & Lucæ.3.f.
peccatoribus versabatur, multò minus nuptias recusasset: non enim qui inuitauerant, rectè de eo sentiebant, neque tanquam magnum quendam, sed popularem, & vt notum: quod his verbis significat euangelista, Et erat mater Iesu ibi, & fratres eius: ac si dicat, quemadmodũ illam & fratres, ita & Iesum vocauerunt. *Et deficiente*
uino, dicit mater Iesu ad eum. Vinum non habent. Dignum hoc in loco quæsitu est, vnde in mentem matri venerit, magnum aliquid de filio coniectari: nullum enim adhuc signum fecerat. Hoc enim fecit, inquit, initium signorum Iesus in Cana Galilææ. Quòd si quis diceret, nõ
L idoneum hoc argumentum, quòd primum signum fuerit, quoniam additum sit in Cana Galilææ: ac si diceret, non omnium primum, sed eorum quæ illic fecerat. Ad hoc respondebimus, quod superius, inquit, Ioannes: Suprà.1.d.
Ego nesciebã eum, sed vt manifestetur Israël, propterea veni ego in aqua baptizans. Nam si anteà miracula feciisset, nõ indiguisset Israël, qui ipsum manifestaret. Vir enim factus, miraculorum multitudine, non Iudæis modò, sed & Syris, & longinquiora incolentibus, cognitus est tribus annis dũtaxat: imò ne tribus quidẽ, sed quàmprimum nomẽ eius in omnes diffusum. Qui igitur tam breui miraculis claruit, longè magis à prima infantia, si ea fecisset: fuisset eũ maiori admirationi, vtpote puer, quàm vir, neque tandiu in obscuro latuisset: sed nihil à pueris operatus est. Vnum autem duntaxat Lucas testatur: quòd annorum duodecim sedisset in templo medi- Lucæ.2.g.
doctorum, & audiens, & interrogans, fuisletq; summæ omnibus admirationi. Nec immeritò à teneris annis Iesus à miraculis abstinuit, arbitrati enim essent se præstigia videre. Nam si annorum accessu, & ætate maturo multi id suspicati sunt, quid de puero credidissent? Præterea maturius eum propter inuidiam crucifixissent, & generatio eius non fuisset credita. Vnde igitur matri venit in mentem aliquid magnũ excogitare de filio? Ma- M
nifestari iam cœperat & Ioannis testimonio, & ex his quæ discipulis prædixerat, & ante omnia ipsa natiuitas, & quæ eo tempore euenerant, maximam de puero opinionem concitarant. Audiebat enim, inquit, omnia de Lucæ.2.g.
puero, & conseruabat ea in corde suo. Sed quid anteà nihil eiusmodi dixit? Quoniam, vt dixi, iam manifestationis tempus aduentabat: anteà enim cùm tanquã ex medio vulgo aliquis conuersatus esset, nihil adhuc tale mater ausa fuerat: verum cùm Ioannem ad perhibendum de eo testimonium venisse audisset, & discipulos iam videret, cœpit audere. Et deficiente vino, dicit: Vinum non habent. Optabat enim vt iam hominum gratiam conciliaret, & ipsa clarior filij gratia efficeretur, & fortasse aliquo humano afficiebatur affectu, quemadmodũ
Infra.7.a. & fratres eius cùm dixerunt: Ostende teipsum mundo: cupidi eius miraculis sibi famam comparare, idcirco asperius respondit: *Quid mihi & tibi mulier? Nondum uenit hora mea.* Nam quòd matrem reuereretur, testatur
Lucæ.2.g. Lucas quòd subditus erat parentibus, & hìc euangelista quantam

A quãtam passionis tempore matris curam habuerit. Vbi enim parentes nihil diuina impedirent mysteria, nihil offenderent, æquum & necessarium erat filio parêre, ne que negare sine magno periculo potuisset: contrà siquidem cùm intempestiuum, & quod spiritalibus esset im-
Matth.12.d pedimento petiissent, Quæ est mater mea, & fratres
Marc.3.d. mei, aiebat. Siquidem non adhuc debitam de ipso opi-
Lucæ.8.c. nionem habebant, sed more matrum Maria, iure omnia filio se præcepturam censebat, cùm tanquam dominum colere, & reuereri liceret, ideo in hunc modum respondit. Considera quàm indignum erat, vniuerso adstante populo, & ad eum, & eius doctrinam audiendo, suspenso, illam in medium accedentem, publicam impedire vtilitatem, & de priuatis rebus habere sermonẽ, & extra eiusmodi concionẽ euocare? Inquit igitur, Quæ est mater mea, & fratres mei? non quòd matrem contemneret, absit: sed vt maximè vtilitati consuleret, neq; occasionem daret, vt quispiã de ipso abiectum aliquid coniecta retur: nam si aliorum curam habebat, & digna se opinione illos imbuere moliebatur, longè magis id in matre curasset. Cùm enim consentaneum sit Mariã,
B vtpote matrem, priores sibi partes vendicasse: ideo matrem venisse nunciãtibus ita respõdit, neq; aliter ipsam ex humili ad illam altitudinem erexisset, si semper tanquam à filio honorari existimasset, & non tanquam do minũ habuisset. Hac gratia & hoc in loco inquit, Quid mihi & tibi mulier? Alia præterea causa afferri potest, non minus necessaria, ne qua suspicio oriretur: ab indigentibus enim, non à matre id quærendum erat. Quid tandem? Quoniam quæ familiarium precibus impetrãtur, quanuis magna, raro tamen eorum prædicationibus augentur: indigentium laudes cùm quid impetrarint, omni vacant suspicione, nihil ab his simulatur, & multa inde vtilitas prouenit. Etenim si vel optimus medicus, qui multos ægrotos curauerit, neq; ab ipsis, neq; eorum familiaribus, sed à sua tantum matre laudaretur, suspecta sanè esset laus illa & molesta, ne præsentium quispiã magnum de eo aliquid, vel egregium opinaretur: propterea asperius locut?: Quid mihi, inquit, & tibi mulier? eam admonens, ne idem amplius tentaret. Curæ enim ipsi erat maternus honor, sed longè magis animarum salus, & commune in multos beneficium, cuius gratia
C humanã carnem accepit. Non sunt igitur hæc liberius ad matrem loquentis, sed diuinæ dispensationis verba, vt admoneret pro dignitate miracula facienda. Quòd enim vehementer ipsam, & præ cæteris amaret, & reuereretur, asperiora hæc verba, & indignatio demonstrat: quo nam pacto, in sequentibus dicemus. Verũ cũ audie-
Lucæ.11.d. ris mulierem illam dicentem: Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti: deinde ipsum respondentem, Quinimmo, beati qui audiunt verbum dei, & custodiũt illud. Ea sententia dictum existima, non quòd matrem negligeret, sed nihil ei vtilitatis matris nomen allaturum ostenderet, nisi bonitate & fide præstaret. Quòd si Mariæ nihil sine virtute materna charitas erat profitura, longè minus nobis patris, fratris, matris, filij bonitas,
Psal.84.b. nisi aliquid nostrum afferamus. Frater, inquit, non redi
« mit, redimet homo. In nullo nanq; alio, nisi in solis sui-
« ipsius virtutibus, post diuinam gratiam de salute cuipiã sperãdum est. Nam si id profuturum erat per se Mariæ, profuisset etiam Iudæis, quorum consanguineus erat Christus secundũ carnẽ, profuisset ciuitati in qua natus est, profuisset fratribus. Atqui dum fratres rerum suarũ curam habuerunt, nihil eis propinquitatis nomen profuit, sed cum reliquo mundo damnati erant. Tunc autem admirationi esse cœperunt, quando propria clarue D
runt virtute: patria verò nihil inde consecuta cecidit, & incendio absumpta est, conciues miserè interẽpti perie re, consanguinei secundum carnem nil ad salutem bac cati sunt, deficiente virtutis patrocinio. Verum apostoli ante omnes clarissimi euaserunt, cùm se ad veram & expetendam eius familiaritatem, consuetudinemq; per obedientiam contulerunt. Hinc intelligimus fide semper nobis opus esse & vita, quæ virtutibus luceat, hæc dũtaxat saluos nos facere poterit. Quantæ enim cognati eius admirationi fuerunt, cùm ne eorum quidem nomina teneamus, apostolorũ autem & vita, & nomina vbiq; terrarum decantantur. Nolimus igitur ob terrenam nobilitatem in superbiam efferri, licèt longam progenitorum, & quidem clarissimorum seriem numeremus, eorum virtutes superare contendamus, scientes aliorum nobis opera non modò nihil in futuro iudicio profutura, verùm gratiter nos cõdemnatura, cùm optimorum parentum liberi, & domesticis exemplis eruditi nihil profecerimus. Hoc ideo in presentia dico, quoniã multi Gentilium ad fidem, & Christianam religionem à no E
bis hortati, ad cognatos, pgenitores, & familiares suos confugiunt, quòd fideles & Christi fuerint assertores. Quid ad te miser & infœlix? hoc te magis condemnat, quoniam tot progenitorum, tot familiarium exempla ad veritatem complectendam te adducere non potuerunt. Alij fideles quidem, sed vitæ nullam curam adhibentes, cùm ad virtutem hortantur, idem in suam addu cunt excusationem, quòd pater, auus, atauus pietatẽ maximè coluerint. Id te accusat, quòd ex talium virorũ semine his te indignum præstiteris. Audi prophetam ad Oseæ.12.d.
Iudæos loquentem: Seruiuit Israël in muliere: & in muliere seruatus est. Audi Christum: Abraham paterve ster Infra.8.g.
exultauit, vt videret diem meum, vidit, & gauisus est. Ita semper bona progenitorum opera non modò nulli ad laudem, sed ad crimen longè quidem grauius iis asscribit. His igitur animaduersis, nostris ipsorum operibus salutem consequi totis viribus adnitamur, ne spe nostra frustrati, tum deum intelligamus, cùm nulla nobis pœnitentiæ erit vtilitas. In inferno enim, inquit, quis confi Psal.6.b.
tebitur tibi? Quam ob rem in hac vita flagitiorum nos pœniteat, vt sempiterna bona cõsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritu sancto, nũc & semper, & in secula seculorum, Amen. F

Homilia.xxj.ex cap.secundo.

Quid mihi & tibi mulier? nondum uenit hora mea. Laborioſum sanè est orationem habere, quod & Paulus his verbis testatur: Qui bene præsunt 1.Tim.5.c.
presbyteri, duplici honore digni habeãtur, maximè qui laborãt in verbo & doctrina. Verùm vos & leuiare hũc laborem, & gratiorem facere potestis. Nam si orationẽ nostram neglexeritis, vel etiam non neglectam, re tamen non adimpleueritis: laboriosum nobis profectò erit, eò quòd incassum laborauerimus: sin autem attentionem præstabitis diligentem, & re ipsa audita exequemini, nullus nos labor grauabit. Fructus enim qui in laboribus comparatur, non sinit quicquam graue aut onerosum videri. Quam ob rem, si animum nostrum excitare, & promptiorem in dicendo reddere placet: quem fructum faciamus ostendite, vt lætis inspectis segetibus, prouentus spe allecti, vtilitatis magnitudinem reputantes, laboremus. Neque enim parua nobis hodierna die proponitur quæstio. Nam cùm mater dixisset, Vinum non habent: respondit Christus, Quid mihi & tibi mulier? Nondũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

G inclita sunt nomina: qui verò in ætatis progressu profecturi erant, postmodum. Sed tunc quidem varia ac differentia singuli nomina acceperunt: nunc autem vno omnes appellamur, Christiano scilicet omniũ maximo, atque præstãtissimo, cũ quo & filij dei & amici, & corpus dicti sumus: qua appellatione cæteris omnibus vehementius excitari, & promptiores ad virtutem complectendam fieri, nec ea quicquam indignum facere conari debemus, cùm eodem quo Christus nomine vocamur, vt Paulus testatur, cuius excellentiã nos intelligere oportet: quòd si is, qui principis cuiusquam, aut alterius clari viri nomen sortitus est, cùm id audit, tumet atq; superbit, & magnæ id sibi gloriæ arbitratur, eiúsque authoritatem pro viribus seruare adnititur: quid nobis faciendum est, qui non principis, non terrenæ alicuius potestatis, non angeli, non archangeli, sed ipsius omniũ regis nomine appellari dignati sumus? Nonne ita animam nostram instituemus, vt non afficiatur iniuria, qui tanto nos honore prosecutus est? An ignoratis quanto cohortes regiæ, & scutati, & hastati, eius latus stipantes honore habeantur? Ita & nos proximi facti deo, eò magis quàm quos nunc diximus, quò corpus propinquius
H est capiti quàm illi regibus, totis viribus contendamus,
Matt.8.c.& Lucæ.9.g. vt Christi simus imitatores, qui inquit: Vulpes cubilia habent, & volatilia cœli nidos struunt, filius autem hominis nõ habet vbi inclinet caput. Hoc ego à vobis exigere possem, graue fortasse & onerosum multis videbitur, quare hanc perfectionem propter imbecillitatem nostram omittamus. Arbitror autem vos non inhiare pecuniis, sed quemadmodum summam illam virtutem propter multorum imbecillitatem omitto, ita vobis à summa malitia abstinendum est, ac etiam longè magis. Non accuso qui domos habent, agros, pecunias, mancipia, modò his bene vtantur ad frugalitatem, & vt decet, hoc est tanquam dominus, non tanquam seruus: vt ea possideat, non ab his possideatur: vt vtatur, nõ
χρήματα abutat: χρήματα enim, hoc est pecuniæ ἀπὸ τοῦ χράομαι, quod est vti dicuntur, ea videlicet ratione vt his in necessitatibus vtamur, non vt seruemus. Hoc serui est, illud domini, & ius super id habentis. Non propterea diuitias accepisti, vt terræ defodias, sed distribuas liberaliter: quas si deus seruari voluisset, non sanè homini dedisset, sed creditas dimisisset? verùm cùm velit expendi eas, nobis largitus est, vt his inuicem communicaremus. Qui pecunias seruat, non est earũ dominus. Quòd
I si vt augeantur seruas, ea profectò optima augendi ratio, vt in omnes distribuantur. Neq; enim sine sumptu lucrum, neque diuitiæ sine larga effusione proueniunt. Cuius rei argumentum in secularibus rebus videri licet. Siquidem mercator, & agricola: ille pecunias, hic semina profundit. Mercator nauigando pecunias in multos impendit, vt deinde lucretur: agricola semina in terram iaciens, assiduo diei labore exercet, vt plus inde accipiat: hic autem non tanto opus est labore, non nauis fabricanda est, non iungendi boues, non terra aranda, non tempestates, non aëris intemperies, non vis grandinis timenda, nulli fluctus, nulli scopuli offendendi. Hæc nauigatio, hæc satio, vna dũtaxat re indiget, vt dispergantur diuitiæ: reliqua omnia agricola ille perficiet,
Infra.15.a. de quo, inquit Christus: Pater meus agricola est. Quæ igitur temeritas, quę insania, vbi omnia sine labore, sine periculo assequi possumus, supinos & oscitantes persistere: vbi autem sudores innumeri, nauigandi pericula, labores, curę, & quod grauius est, incertum votum, tantopere inuigilare? Nolite, quæso, nolite ergo propriam salutem tantopere despicere: sed tot periculis contemptis, K
ad faciliora & lucrosiora curramus, vt futura bona consequi possumus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quẽ, & cũ quo patri gloria, simul & spiritui sancto, nũc & semper, & in secula seculorũ, Amen.

Homilia. xix. ex cap. primo.

IN crastinum autem voluit exire in Galilæam, & inuenit Philippum, & dicit ei Iesus: Sequere me. Erat autem Philippus à Bethsaida ciuitate Andreæ & Petri.

Tritum prouerbium est, homini diligenti semper aliquid superesse. Et Christus: Qui quærit, inquit, inuenit. Matth.7.a.
Quare nulla iam me admiratio tenet, cur Philippus Christum secutus sit. Andreas enim audito Ioanne, Andrea Petrus, hic nemine, sed tantùm Christo dicente: Sequere me, quam primùm credidit, & secutus, aliis factus est prædicator. Cucurrit enim ad Nathanaël: quem scripsit, inquit, Moses in lege, & prophetæ, inuenimus. Vides viri diligentiã, vt scripturæ meminerit, vt Christi aduentum expectauerit? Inuenire enim quærentis est. In crastinum exiit in Galilæam priusquam quisquam L
ipsum sequeretur, neminem vocat, quod non temerè fecit, sed summa sapientia: nam si nemine sua sponte prosequente ipse aliquos vocasset, de eorum perseuerantia potuisset dubitari: veruntamen vltrò sequi elegissent minimè. Philippum autem sibi notiorem vocat, vtpote qui in Galilæa & natus erat, & educatus. Acceptis igitur discipulis, alios iam venatur, & in primis Philippũ, & Nathanaël. Sed de hoc non tam mirum fuit, quandoquidẽ nomen Iesu in vniuersam Syriam diffusum erat: illud admiratione dignum, quo pacto Petrus, Iacobus, Philippus potuerunt tam breui persuaderi: non ea tantùm ratione quòd ante signa, sed quòd Galilæi erãt, vnde neq; propheta surrexit, neq; quicquam boni. Rusticiori enim quodammodo, & crassiori erant ingenio. Vnde in hoc etiam Christus suam demonstrauit virtutem, cùm ex sterili terra tales sibi discipulos comparauit. Credibile quidem est Philippum, & qui cum Petro erant, viso & audito Ioannis de Christo testimonio, eum secutos, & Christi sermonem non parum in illis operatum. Nouerat enim qui idonei futuri essent discipuli. Euangelista autem hæc omnia omittit. Quoniã igitur venturus erat Christus, credidit: quòd Christus esset, ignorabat, quod M
vel à Petro, vel à Ioanne audierat. Meminit autem eius patriam euangelista, vt intelligas, quòd infirma mundi elegit deus. *Inuenit Philippus Nathanaël, & dicit ei: Quem scripsit Moses in lege, & prophetæ inuenimus Iesum filium Ioseph à Nazareth.* Per Mosen & prophetas dignum fide sermonem suum facere, & auditori persuadere adnititur. Nam cùm Nathanaël esset in perscrutanda veritate diligentissimus, vt & suis verbis, & Christi testimonio videri licet, meritò ipsum ad Mosen, & prophetas Philippus relegauit, vt crederet. Quòd autem Ioseph filium appellat, noli perturbari, eiusmodi adhuc erat opinio. Et vnde constat Philippe, quòd ille sit? quod das nobis signum? neque enim satis est quòd is sit affirmare. Quod inquam signum, quod miraculum affers? Non est de tantis rebus temerè credendum, & periculosum est: dic quid certi habes, quod & Andreas, inquit. Siquidem ille cùm suarum virium non esse intelligeret, quem thesaurum, quas diuitias inuenerit, ostendere, ad fratrem quem inuenerat ducit: ita Philippus quomodo ille hic sit Christus, & quomodo prophetæ eum prædixerint nõ dicit: sed ducit ad Iesum, quem

A quem adhuc ibidem conspicabatur, vt inde doceretur.

Et dixit ei Nathanaël, A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus, Veni & uide. Vidit Iesus Nathanael nenientem ad se, & dicit de eo: Ecce uerè Israëlita, in quo dolus non est.

Laudat Iesus & admiratur, qui dixit, A Nazareth potest aliquid boni esse? Quid laudat? nónne potius accusare oportuit? Minimè. Non enim quòd non crederet, ita locutus est, neque accusari, sed laudari meruit. Qua nam ratione prophetarum verba diligentius, quàm Philippus considerabat? Audierat ex Bethlehem, & ex patria Dauid Christum venturum. Hoc Iudęi credebãt, hoc propheta iam pridem his verbis prædixerat? Et tu
Mich.5.& Matth.2.a. & Ioan.7.f. Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israël. Huius prophetiæ memor Nathanaël, audiens eum Nazarenum, perturbatur & dubitat, ne secũdum prophetæ sermonem Philippus falleretur. Intuere quæso hominis prudentiam, intuere mãsuetudinem. Non dixit se deceptum, neque falsa sibi narrari, neque quòd à propheta non ex Nazareth, sed ex Bethlehem Christum venturum didicerit: sed contrà quàm Philippus dixerit, persuasus obuiam tamen venit. Ostendit
B igitur & scripturarum cognitionem, & morum simplicitatem, necnon vehemens Christi aduentus desiderium, cùm Philippi verba non contemperit. Norat enim Philippum in patria cõmemorãda falli potuisse. Et vide quàm verecundè interrogando non credendum innuit: non dixit, nihil boni fert Nazareth: sed, à Nazareth potest aliquid boni esse? Necnon & Philippus prudenter quidem non indignatur, non ægrè fert, vtpote parum creditus, sed expectat virum, vt ad Christum adducat, & ab ipso principio apostolũ gerit, ideo Christus inquit: *Ecce uere Israëlita, in quo dolus non est.* Est enim & mendax Israëlita, sed non hic quippe, cuius incorruptum est iudicium, nec ad gratiam, nec ad odium quicquam loquitur. Atqui Iudæi rogati vbi Christus nasceretur, in Bethlehem dixerunt, prophetæ testimonium afferentes: Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda. Verùm illi antequam Christum viderent de eo testati sunt, quo viso
Infra.7.f. inuidia destiterunt, dicentes: Hunc nescimus vnde est. Nathanaël autem in eadem perstitit sententia, quòd non esset à Nazareth. Quomodo ergo prophetæ eum
C Nazarenum vocant? Eo quòd illic educatus est, & conuersatus. Nec se Nazarenum negauit, ne qua suspicio oriretur: neque si id persuasisset, non propterea se Christum esse ostendisset. Quid enim prohibebat non esse Christum, quanuis à Bethlehem natum? Hoc igitur omisit, id autem in medium attulit, quod maximũ erat ad credendum argumentum, se videlicet præsentem eorum sermoni fuisse. Nam cùm ille diceret, Vnde me nosti? respondit, Priusquam te Philippus vocaret, cùm esses sub ficu, vidi te. Animaduerte hominis constantiam. Nam cùm dixisset Christus: Ecce verè Israëlita: non intumuit laudibus, neque his obuiam factus est, sed perscrutatur, vt de eo certi aliquid intelligat, & adhuc tanquam hominem alloquitur, Iesus tanquam deus respondet. Non enim é loco aliquo æditiori ipsum & eius mores, & mansuetudinem vidisse, non è specula aliqua more hominis eũ sub ficu obseruasse dicit: nemo enim illic aderat, sed soli Philippus & Nathanaël secretò in loco inuicem sermonem habuerant. Idcirco, inquit euangelista, quòd cùm videret à longè venientem ad se, dixit: Ecce verè Israëlita. Vt intelligatur priusquam appropinquaret Philippus, ita Christum locutum.

Et ne quisquam posset suspicari, quare & temporis me- D
minit, & loci, & arboris? Ne ab ipso missum Philippum quisquam opinaretur, si tantum eius ad Nathanaël profectionis meminisset. Verùm cum dixisset vbi eum conuenit Philippus, & tempus, certissimum se prophetam ostendit: neque hoc tantùm, sed etiam quæ inuicem locuti essent in memoriam reduxit: hoc est, à Nazareth potest aliquid boni esse? Ex quo maximè eum sibi conciliauit, cùm ex eo non reprehendit, sed laudibus prosecutus est. Et admiratus his verbis Nathanaël verè Christum esse cognouit, à prophetia scilicet, & præuidentia, & â certissima ipsius mentis perscrutatione. Demonstrarat enim animi eius cogitationes planè intellexisse, præsertim cùm quæ ægrè ferenda videbantur, ea non reprehendit, sęd laudat: dixit enim à Philippo vocatum, non autem quem inuicem sermonem habuerint, neque quòd affuerit: relinquit hæc eius conscientiæ examinanda, cùm nolit ipse coarguere. Quid igitur? priusquã à Christo vocaretur, eum duntaxat vidit, nónne anteà etiam insomni oculo viderat? Viderat sanè, non modò inficias iret, sed ita opus fuit dictu. Quid igitur ille? cùm certissimum de Christi prouidentia argumentum accepisset, confessus est, & primò se diligen- E
tem, deinde consensu fidelẽ ostendit: respondit enim,

Tu es filius dei, tu es rex Israël. Vides gratam repentè, & Iesum amplexantem animam? Tu, inquit, ille es quem expectamus, quem quærimus. Vides hominem stuporis admirationis, lætitiæ plenum? Is nobis sequendus est, quibus deus filij sui cognitionem dare dignatus est: exultandum nobis est, non animo tantùm, sed re ipsa. Quod autem exultantium officium est? Credere ei quem cognoueris, credentium verò cogniti parêre voluntati: nam si operibus nostris deum in iram prouocabimus, quo nam pacto poterimus exultare? Nónne videtis cùm amicum domi quispiam accipit, quam præ se ferat lętitiam, quanta alacritate paratus sit nulli rei parcere, dum hospiti rem gratã faciat? Quòd si quis ei non obsequeretur, neque ad eum reficiendum omnia faceret, etsi millies eius præsentia se lætari diceret, non vtique crederetur: & meritò sanè. Re ipsa, non verbotenus ostendenda lætitia est. Venit ad nos Christus, ostendamus eius aduentu lætitiam, nihil quod eum perturbet faciamus, ornemus quam ingreditur domum, hoc læ- F
tantium est: prandium apponamus eius gustui suauissimum, hoc exultantium est. Quale autem prandium? ipse inquit: Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui Infra.4.c.
me misit. Pascamus ipsum esurientem, potum demus sitienti: etiam frigidam aquam abs te accipit quippe qui amat. Amicus enim, etsi parua accipit, magna sibi videntur. Tu modò læto vultu impendas duos obolos, nõ recusat, sed tãquam magna dederis gratè accipit. Nam cùm nullius indigeat, neque necessaria ei sint munera tua, meritò non munerum magnitudinem, sed donantis voluntatem reputat. Ostende igitur duntaxat, te aduenientem diligere, omnia eius gratia moliri, aduentu lætari. Considera qualis erga te fuerit, quòd pro te animam posuerit, neq; post tanta in te beneficia rogare te recusat. Pro Christo enim prædicamus, inquit, tanquam 2.Cor.5.d.
deo obsecrante pro nobis. Et quis nam adeò insanit, vt dominum suum non amet? Hoc ego dico, nec ignoro neminem vestrũ neque verbis, neque animo aliter sensurum. Verùm non verbis tãtùm, sed & re ostendi vult amicus quid sentias. Nam si lingua duntaxat amici exhibemus officium, sanè ridiculum est, non modò apud deum, sed apud homines: nec stultum modò, sed damnosum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G lier? Nondum venit hora mea. Et licèt ita responderit, maternis tamen votis obtemperauit. Hæc nulla ex parte minor est quæstio, quàm superior, de qua non immeritò sit dubitandum. Eum igitur ipsum, qui miraculum operatus est inuocantes, ad huius loci expositionem veniamus. Neq; hoc tantùm in loco dictum est, Nondum venit hora mea, sed & aliâs: nã cùm capere eum Iudæi non possent, inquit, euangelista: Nondum venerat hora
Infra.7.d. eius: & iterum: Nemo misit in illum manum, quia non-
Ibidem.8.c dum venerat hora eius. Et iterum: Venit hora, clarifica
Infra.17.a. filium tuum. Quid nam ista significant? Idcirco plures in eãdem sententiam textus adduximus, vt vna omnibus solutio afferatur. Quæ igitur ea est? Nulli temporũ necessitati Christus subiectus est, nec ob temporis obseruationem nondum horam suam venisse dicebat. An ne temporum opifex, & author sæculorum tempora obseruaret? Ostendit autem omnia debito tempore, non simul operari quoniam inordinata quædã confusio fuisset, nisi opportunè omnia trãsegisset, simulq; generationem, resurrectionem, iudicium miscuisset. Considera queso, oportuit facere creaturam, non vniuersam simul, non virum & mulierem vno condidit momento. Oportuit morti damnatum & resurrectũ iri propter humanum genus, multùm inter vtrunq; affuit. Sic enim opus fuit, oportuit dari legem, sed non simul & gratiam, sed vtrunq; debitis dispensari tẽporibus. Nulli igitur Christus subest temporum necessitati, sed ipse tẽporibus ordinem imposuit, quoniam author eorum est: quare hoc in loco, inquit, Nondum venit hora mea: hoc est, nondum cognitus sum: neq; enim ipsum quisquã præter Andreã & Philippum sequebantur, neq; hi verè adhuc ipsum cognoscebant, non mater, non fratres. Siquidem post mul-
Infra.7.a. ta miracula, inquit euangelista, Neq; enim fratres eius credebant in eum, nemo qui nuptiis adesset: quippe qui si cognouissent, sine dubio ad eum in suis confugissent necessitatibus: propterea, inquit, Nondum venit hora mea: id est, nondum cognitus sum præsentibus, nõdum sciunt vinum deesse. Sine, id primùm intelligant, satis nõ est quòd sola referas, mater es, & suspiciosum miraculum faceres. Oportet indigentes rogent, nõ quòd hoc ipse indigeã, sed vt miraculũ vniuersis appareat. Quippe egeni cùm beneficium accipiunt, plurimam habent gratiam: qui non indigent, non itidem eam intelligunt.
I Cur autem cùm nondum horam suam venisse dixerit, impleuit tamen matris voluntatem? Maximè quidem, vt contradicentibus & temporum momentis eum subiectum existimantibus, palàm non rectam eorum sententiam ostenderet: nam si tempori subiiceretur, quo pacto immaturè id fecisset? Præterea vt matri honorem exhiberet, & non omnino contumax videretur matri, tot præsentibus, néve impotentiæ argueretur. Etenim Maria ad filium ministros duxit. Siquidem cùm Cananæ dixisset Christus, Non est bonum sumere panem filiorum, & dare canibus: dedit tamen, nimia eius sedulitate permotus: atqui etiam dixerat, Nõ sum missus, nisi
Matth.15.c. ad oues quæ perierunt domus Israël: & tamen filiam li-
Ibidem. berauit. Ex quo admonemur, quòd etiam beneficio indigni, assidua efflagitatione eo digni efficimur. Idcirco mater & expectauit, & palàm ministros accersiuit, vt à pluribus rogaretur, & addidit: *Quodcunq; dixerit uobis, facite.* Norat nõ esse imbecillitatis excusationem, sed ne fastu quodam temerè id suscipere videretur, quàm ob rem minist*ros* adduxit. *Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ secundum purificationem Iudæorum, capientes singulæ metretas binas, uel ternas. Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas usque ad summum. Et dixit eis* K *Iesus: Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt.* Non temerè dictum est ab euangelista, Secundum purificationem Iudæorum: sed ne quis infidelium suspicari posset aliquo fortasse crassiore vino in eis insidente, deinde infusa aqua limpidissimum vinum effectum. Quare illa particula, Secundum purificationem Iudæorũ: nunquam in his vinum fuisse ostendit. Nam cùm Palæstina inopia aquarum laboret (rari enim illic fontes scaturiunt) hydriæ illæ aqua semper plenæ seruabantur, ne si quando immundæ fierent, longius flumina petenda essent, sed propè purgarentur. Sed qua nam gratia antequam implerentur, non fecit miraculum, quod longè fuisset admirabilius? Siquidem aliud est subiectæ materiæ qualitatem mutare, aliud ipsam substantiam ex nihilo facere. Hoc profectò mirabilius, non tamen ita credibile, & quod tam facilè potuisset multitudini persuaderi: hac gratia miraculorum nonnunquam magnitudinem consultò imminuit, vt facilius crederentur. Sed cur ipse hydrias aqua non impleuit, deinde in vinum vertit, sed ministris implendas mandauit? Ipsam eandẽ ob causam, vt miraculi ipsos testes haberet, qui aquam L
H hausissent, ne qua fraus, ne quod præstigium putaretur. Nam si contumaciores fuissent ad credendum, potuissent ministri testimonium perhibere se aquam hausisse, & hydrias impleuisse. Accedit ad hoc, quòd hæreticorum dogmata in ecclesia pullulãtia propter hoc euertuntur. Nam cùm sint nonnulli qui alterum mundi opificem, quæ videntur opera condidisse asseuerãt, horum quoq; insaniam cohibens, plura facit miracula ex subiectis substantiis. Nam si ipse deo contrarius opifex fuisset, non vtiq; alienis vsus esset Christus ad propriæ virtutis demonstrationem hoc autem miraculo manifestè ostendit se eum esse, qui vineas irrigat, pluuiam per vitis radicem in vinum vertit, cùm quod in planta longiori tẽporis spacio efficitur, id repentè in nuptiis operatus est. Cùm autem impleßent hydrias, inquit:

Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt. Vt gustauit architriclinus aquam uinum factum, & non sciebat unde esset, uinistri autem sciebant qui hauserant, uocat sponsum architriclinus, & dicit ei: Omnis homo primum bonum uinum ponit, & cùm inebriati fuerint, tunc id quod deterius est: tu autem seruasti uinum bonum usque adhuc. Rursus hoc in loco nonnulli M
calumniantur hunc ebriosorum fuisse conuentũ de gustu differentium, corruptis homines moribus, nec idoneos qui miraculum iudicarent, vtpote qui nõ viderint aqua an vinum esset. Siquidẽ ipse architriclinus, inquit, cum inebriati fuerint, maximè hoc ridiculum. Verunta men hanc ipsorum suspicionem tollit euangelista: non enim conuiuas, inquit, de miraculo tulisse sententiam, sed architriclinũ, qui sobrius nil adhuc gustauerat. Etenim nemo ignorat huiusmodi in cõuiuiis munera maximè sobriis & temperantibus demandari, quorum solũ officium est, vt debito ordine & apparatu omnia dispẽsentur. Idcirco sobrium virum in miraculi testimoniũ adduxit. Non enim dixit Christus, recumbentibus miscerent, sed ferrent architriclino. Vt autem gustauit architriclinus aquam vinum factum, & non sciebat vnde esset, ministri autem sciebant, vocat sponsum architriclinus. Et qua nã gratia non vocauit ministros? ita enim miraculum manifestius fuisset: quoniam neque ipse Christus manifestum fecit, sed lentè & pedetentim miraculorum suorum virtutem cognosci voluit: ad hoc si ministri tunc id narrassent, nemo eis credidisset, sed insanire potiꝰ arbitrati essẽt, cùm de homine opinione

A omnium humili & abiecto id perhiberent testimoniũ, sed re ipsa cognouerunt. Neque enim qui sibiipsis non crederent, alij fuissent credituri. Propterea non omnibus reuelauit miraculum, sed maximè idoneis certiorẽ cognitionem in posterum reseruauit, vt post aliorũ si-
Infrà.4.f gnorum certitudinem, hoc etiã crederetur. Siquidem in filij reguli curatione ostendit euangelista, hoc manifestius potuisse: hac enim maximè gratia regulus Christum vocauit, quòd illud signum audierat, quod his verbis significatur: Venit Iesus in Cana Galilææ, vbi fecit aquã vinum. Neque simpliciter vinũ, sed optimũ. Eiusmodi enim Christi miracula, vt quæ natura perfecta sunt, quàm longè pulchriora, melioraq; reddãtur: ita & alia, distortum membrũ, quàm sana validius reddebat. Quòd autem vinũ & vinum optimũ esset factum, non ministri tantùm, sed & sponsus, & Architriclinus perhi buere testimoniũ: quòd à Christo factũ fuerit, ministri qui aquam hauserant. Itaq; quãuis tunc occultatũ esset miraculum, non tamen diutius sileri poterat, sic multos & necessarios testes sibi in posterũ asciuit, & sanè credibile est sponsum non prorsus in his siluisse. Verùm euã geliſta expoſito miraculo ad magis necessaria prope-
B rat. necessarium nanq; erat, vt aqua vinum & vinũ bonum factũ sciretur, non autẽ quod Architriclino sponsus dixerit. Multa enim signa prius obscura progressu tẽporis manifestata sunt ab his qui à principio viderunt: tunc Iesus vinum ex aqua fecit, tunc atq; etiã in præsentia lasciuas & infirmas hominũ voluntates mutare nõ desinat. Sunt enim plerique hominum nulla aqua meliores, frigidi, fluentes, semper mutabiles, huiusmodi homines ad dominũ adducendi sunt, vt eorum voluntates in vini similitudinem transferat, ne amplius labantur, sed præteritorum cõpuncti, sibi & proximo lætitiæ efficiantur authores. Sed qui nam sunt hi frigidi? Qui fluxis præsentis vitæ rebus incumbunt, qui non contemptis humanis seculi deliciis, gloriæ, potẽtię, diuitiarum sunt amatores. Hęc enim omnia fluxa & caducá sunt, & nusquam consistentia, quæ in præceps semper celeri impetu deferuntur. Siquidem qui hodie dives est, cras erit pauper: qui hodie in curru, præcone, lictoribusq;, & apparitoribꝰ comitatus magistratũ gerit, postridie nõnunquam in carcerem intruditur, & velit nolit, aliis omnia relinquit. Qui in deliciis vitã agit, qui conuiuiis
C dissoluitur, penè crapula ventrẽ disrumpit, ne vna quidem die potest in eadem satietate permanere, sed concocto cibo iterũ ad id compellitur, nihil à torrente differens. Nam quemadmodum in eo prior fluxus alio superincumbente vrgetur, ita & nos alio post alium cibo indigemus. Huiusmodi est omniũ huius seculi rerũ natura, vt quæ sortita est, retinere nunquã possit, sed semper fluant, semper trahãtur: in deliciis autem & conuiuiis non solùm fluxus, sed difficultates multæ, & mala deprehendũntur. Illa nãque satietas tũ corporis robur, tum animi minuit fortitudinem. Neque ita fluuialiũ fluctuum vis ripas excedere & conuellere solet, vt delicię, lasciuiaq; bonã valetudinem, & vires omnes facilè subtrahit. Quòd si medicos percontaberis, omnium propè morborũ causas inde ortas inuenies. Vilis & tenuis, & simplex mensa bonæ valetudinis mater est, ita eam medici appellarunt: & non ad satietatem crapulari, sanitatem & sanitatis parentem: contrà satietatem morborũ ipsa medica arte incurabilium dixerunt: quod perspicuum est. Siquidẽ pedum, capitis, oculorũ, manuum ægritudines, paralysis, hydropisis, icteros, febres longæ & acutę, & plures id genus morbi, nimia crapula contrahũ-

tur, neque enim vacat in præsentia omnes enumerare, D
qui non ex modico & tẽperato victu, sed voracitate & crapula ingenerãtur. Quòd si vis animi quoque morbos hinc prouenientes intelligere, auaritia, iactãtia, bilis, desidia, luxuria, omnis denique incontinentia hinc ducit originem, nec secus ac asini animæ immodicis mensis & tot beluis distractæ luxuriant. Perstringam & dolores, anxietatesq;, quibus qui se his addixerunt, afficiũtur: omnes quidẽ enumerare non possumus, in summa breui totum explicabo: varia nãque & preciosa mensa nũquam auidè, nũquam cum voluptate fruuntur. Vt enim tenuis mensa bonæ valetudinis, ita & voluptatis mater est: & crapula vt morborum, ita fastidij & fons est, & radix. Vbi enim satietas, ibi auiditas esse nullo pacto potest. Vbi nulla auiditas, quo pacto ibi voluptas erit? Propterea non tantũ prudentia & valetudine prospera præstare diuitibus pauperes videmus, sed & lætitia. Quibus manifestè cognitis, ebrietatem deliciasq; fugiamus, nõ in mensis modò, sed quæcunque in rebus secularibus ca
piuntur, ea omnia spiritualium voluptate mutemus: & secundum prophetam: Delectare in domino, & dabit ti Psal.16.a
bi petitiones cordis tui, vt præsentibus, & futuris bonis perfruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu E
Christi, per quem, & cum quo patri gloria, & spiritui sancto in secula, Amen.

Homilia.xxij. ex cap. secundo.

Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ.

Plurimum nos diabolus vexat, plurimum nostræ insidiatur saluti. Ifiugilandum est igitur, & contra illius impetus vnumquenque se omni ex parte præmunire oportet: nam vel nimio aditu viam sibi quàm latissimã patefacit, paulatim vires accipit. Quòd si qua nobis salutis nostræ cura est, ne minima quidem in re eum nobis prævalere permittamus, ne mox in moribus prævaleat. Summæ nãque amentiæ est, vt cùm ille tantopere animarum nostrarum perditioni inuigilet, nos contrà pro nostra ipsorum salute non eandem adhibeamus diligentiam. Hunc ergo non temerè in præsentia sermonem aggressus sum. Timeo ne in medio etiam templo aliquando hic lupus deliteat non præuisus à nobis, & insidiis suis & nostra desidia, ouis aliqua à grege & hac concione aberrans diripiatur. Nam si eius vulnera sensu deprehenderẽtur, si corpus offenderetur, non sanè esset difficile eius insidias præcauere: verùm cùm anima inuisibilis inuisibiles plagas accipiat, sum-
ma nobis opus est vigilantia. Nec tantum vnusquisque F
seipsum probet. Nemio enim nouit hæc in hominem, vt spiri- 1.Cor.2.d
tus hominis qui in ipso est. Oratio omnibus in medium proponitur, communis indigẽtibus medicina. Vnumquẽque auditorum, quod ad morbum suum facit, accipere oportet. Nescio qui ægrotent, qui bene valeant, idcirco de omnibus loquor affectibus, vt sibi quisque accommodatam medicinam inueniat. Nunc in auaritiã, nunc in delicias, nunc in luxuriam inuehimur, rursus virtutes laudamus. Timeo enim nequando vni nobis morbo vacantibus, alij quo magis laboret, medicinam non adhibeam. Si vnus hic esset, non tam necessarium ducerem multiplicem habere sermonem, sed in tanta concione plurimos esse affectus credibile est. Quam obrem non immeritò hac vtimur orationis varietate, quę in omnes diffusa, quo quisque indigeat, inueniet: hac gratia & scriptura varia est, & varia loquitur, cùm in omnem hominum naturam cõditionemq; diffunditur, in qua omnes reperiri affectus necesse est: licèt non omnes in singulis his nos purgati, summa cum attentione, quæ nobis ho-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G die proposita sunt,audiamus.Hoc,inquit,fecit initiũ signorũ Iesus in Cana Galilææ. Diximus quosdã dicere, non fuisse hoc initium signorum, quæ illic facta sunt. Ego non contendo hoc. Illud affirmo, post baptisma Christum miracula facere cœpisse,ante nullum: hoc siue aliud primum fuerit post baptisma, non admodum quæritu necessarium ducimus. *Et manifestauit gloriam suam.* Quõ nam pacto? Non enim multi affuerũt, sed ministri tantum, Architriclinus, sponsus. Quo, inquam pacto manifestauit gloriam suam? Ex parte licet, & nõ tunc, secutis tamen temporibus manifestauit, cùm omnes id miraculum essent audituri. Hactenus nãque prædicatur, neque vspiam latet. nam quòd in illa die nõ omnes sciuerint, ex sequentibus constat, siquidem cùm dixerit, Manifestauit gloriam suam: addidit, *Et crediderunt in eum discipuli eius.* Qui etiam anteà admirati eũ fuerunt. Videsne tunc signa maximè fuisse necessaria, quando idonei essent discipuli, & præsto ad miracula accipienda? facilius enim credituri erant, quorum prædicatione vniuersus orbis secutis temporibus in Christum credidit. Et quo nã modo sine miraculis eius quis
H quã habuisset cognitionem? doctrina, prophetia, miraculum, sufficientia fuerunt, quæ omnium animos arriperent. Itaque iam anima familiarior magis idonea facta est, quæ signis & miraculis moueretur. Quare sæpe euangelistæ nihil operatum Christum dicunt, quandoquidem præsentes ad id accipiendum nõ essent idonei.

Post hæc descendit in Capernaum ipse, & mater eius, & fratres, & discipuli eius, & ibi manserunt non multis diebus.

Qua nã gratia cum matre abiit in Capernaum? neque enim illic vllum fecit miraculum, neque incolæ rectè de ipso sentiebant, sed multis flagitiis laborabant, vt ipse Christus ostendit: Et tu Capernaum, vsque ad cœlum
Lucæ.10.c delata, vsque ad infernum defereris Quoniam, vt mihi videtur, cùm paulò pòst esset Hierosolymam ascensurus, ante Capernaum petiit, ne quocũque fratres secum & matrem traheret. Parum igitur illic matris gratia cõmoratus, iterum miracula aggreditur. Propterea inquit, quòd non multò pòst ascendit Hierosolymam, paucis itaque ante Pascha diebus baptizatus venit Hierosolymam, vbi rem miram aggressus est. *Venit in templum, & uendentes oues, boues, collibas, & nũmularios sedentes eiecit.*

I Alius euangelista eum dicentem meminit: Nolite facere domum patris mei speluncam latronum: hic autẽ,
Mat.21.b Lucæ.19.g inquit, *Domum negociationis.* Non vt inuicem discordent, sed quòd bis eos eiecerit, non eodem tempore: sed hoc in operum sacrum initio, illud iam passionis tempore appropinquante: quare vehementiori castigatione vsus, latronum speluncam appellauit, nunc in ipso principio remissius agit, ex quo verisimile est illud iterum factum. Præterea quæsitu dignũ est, qua gratia adeò Christus hìc indignatus est, & maximè cùm aliâs iniuriis, contumeliisq; affectus, Samaritanus & dæmonium habens appellatus, nihil tale fecerit: nunc non contentus flagello, verbis etiam in eos inuehitur? Contrà, cur Iudæi qui in collatis beneficiis Christum accusabant & persequebãtur, cùm credibile esset tam acri castigatione grauius excandescere, æquo animo tulerunt? Nulla enim in eum contumelia vsi sunt, sed quod signum, inquiunt, ostendis nobis, quia hæc facis? Animaduertis inuidiã incredibilem, & quo nam pacto in alios collata beneficia magis eos iritabant? Sed cùm speluncam latronum ab his tempestiuè fieri dicit, ostendit, quæ vendebãtur, à furto, rapina, auaritia, & alienis calamitatibus comparata: cùm autem domum negociationis, impudentes eos in negociãdo significat. Sed qua gratia hoc fecit, cùm mor K bos esset sabbato curaturus, & alia facturus, quæ illis trãsgressio legis videbantur? Ne dei contemptor & patri cõtrarius existimaretur, id fecit, vt eorũ tolleret suspicionem. Non enim par erat, vt qui pro templi honore tantam ostendisset indignationem, ab eius domino alienũ animum haberet. Sufficientes sanè erant superiores anni, quibus legi paruerat, qui eius erga legislatorem reuerentiam ostenderent, quodq; non præuaricaretur: atqui cùm credibile esset superiore vitam aut obliuioni mandatam, aut incognitam, vtpote in paupere & vili casa educati, & cum vilibus conuersati, iam in omni frequẽtia prope diem festum, cùm multi concurrerẽt, hoc sui facit experimentum. Neq; tantùm illos eiecit, sed euertit mensas, dispersit argentum, vt illi secum reputarent, quòd qui se pro domus honore periculis exponeret, eius dominum minimè contemneret. Neque simulationem in ipso quispiam poterat coniectari, cùm non verbotenus monuisset, sed periculis & contumeliis in medio vulgi & sacerdotum furori se obiecisset, rem minimè contemnendam peregit. Hoc sanè non simulantis, sed nihil pro diuini templi honore recusantis officiũ fuit, L hac gratia operi verba consenserunt. Non enim dixit domum sanctam, sed patris mei. Patrem appellat, neque Iudæi indignantur: simpliciter nanque patrem acceperunt. Cùm autem in posterum expressius se illi æqualẽ ostendit, tunc exacerbati sunt. Quid igitur illi? *Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis?* O summam demẽtiam, quo nam signo opus erat, cùm malefacta corriperet, & dei domum tanta purgaret ignominia? Zelus ille pro domus dei honore maximum fuit virtutis signum, quod boni aduerterunt. *Recordati nanque sunt discipuli eius tunc, quia scriptum est: Zelus domus tuæ comedit me.* Illi Psal.68.b autem prophetiæ non meminerunt, sed signum quærebant, dolebant turpe lucrum auferri, & vt eum ab incepto auerterent, ad miraculum trahere adnituntur, ideo à signis abstinuit, vt anteà cùm idem peterent: respondet enim, Generatio mala & adultera signum quærit, Mat.16.a & Luc.11.d & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ: Sed tunc quidem manifestius, nunc latentius, ob nimiã eorum stultitiam. Neque enim qui primùm non petentibus signum dederat, petentibus negasset, nisi prauam & fraudulentam eorum mẽtem cognouisset. Intellige, M quæso, quid statim rogauerint: intellige malitię plenam percontationem, consentaneum erat, vt Christus eã curam susciperet, & tandem domus ignominia commoueretur: illi autem accusant, & vendere sibi licere contẽdunt, neque à vendendo desistendum, nisi ipse signum ostenderet. Quid ad hæc Christus? *Soluite, inquit, templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Multa tũc obscura ad eos locutus est, quæ ad implendam prophetiã erant futura clarissima: vt nunc contigit. Nam cùm resurrexisset, inquit, à mortuis, recordati sunt discipuli eius, quia hoc dicebat de corpore suo: & crediderunt scripturæ & sermoni quem dixit Iesus. His verbis alij dubitabant, alij responderunt: *Quadraginta sex annis ædificatum est templum hoc, & tu tribus diebus excitabis illud?* Secũdam templi ædificationem meminerunt, prima nanq; viginti annis absoluta est. Sed qua gratia dubitantibus non aperuit, se templum carnem suam appellare? Euangelista, id interpretatur, Christus tacuit. Qua inquã gratia? quoniã ipsius verbis fidem non adhibuissent: quòd si discipuli non erãt idonei, qui ea audirent, multò minus turbæ. Inquit enim, *Cùm surrexisset à mortuis, tunc recordati sunt, & crediderunt sermoni & scripturæ.* Duo nanque

A eis proponebantur, alterum resurrectio, alterùm longè maius, an deus in ipso esset: vtrunque his verbis significauit, Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo
Rom.1.a illud. Quod & Paulus nõ paruum esse diuinitatis signũ ostẽdens, inquit: Qui prædestinatus est filius dei in virtute secundũ spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Iesu Christi. Quare & hìc & alibi sæpenu-
Infrà.8.d mero hoc signũ in medium affert: Cùm exaltaueritis, inquit, filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, & iterum: Non dabitur vobis signum, nisi signum Ionæ
Ionæ.2.& Mat.16.a prophetæ. Et hìc iterum: In tribus diebus excitabo illud. Quoniam hoc vel maximè argumento se non esse purum hominem, & mortẽ sibi subesse, & eius vim & bellum grauissimum mox soluturũ ostendebat. Idcirco inquit, Tunc scietis. Tunc, quando? quando videlicet in resurrectione orbem terrarum ad me traham, tunc scietis me vt deum & dei filium dilectissimum, ad paternam vlciscendam contumeliam hoc fecisse. Quid tandem? Non dixit quibus signis à negociatione mala abstinere oporteret, sed daturum promisit, quoniam id eos magis iritasset, hoc autem magis exterruit. At illi nihil re-
B sponderunt, cùm id incredibile videretur, & vt impossibile percontari neglexerunt. Quòd si sanæ mentis fuerunt, quod tunc incredibile visum erat, post tot signa & miracula profectò quærere & percontari debuissent, vt eam soluerent dubitationẽ: sed stulti, aut eius verbis aures nõ adhibebant, aut iniqua interpretatione deprauabant: propterea Christus obscure ad eos locutus est. Est autem hoc in loco quæsitu dignum, quomodo discipuli Christũ à morte resurrecturum ignorabant? Quoniam adhuc spiritali gratia indigni erant. Ideoque cùm frequenter eis Christus resurrectionem prædixisset, nihil tamen manifestè intellexerunt, sed quid id esset inuicẽ
Matt.16.c percontabantur. Videbatur enim haud quaquam credibile, quòd seipsum posset aliquis suscitare, & ita suscitari. Nec aliam ob causam Petrus reprehensus est, quàm quòd cùm nihil de resurrectione sciret, inquit: Absit à te domine. Neque Christus ante rem ipsam hoc manifestè discipulis reuelauit, ne scilicet à principio tanquam rei maximè incredibili diffisi perturbarẽtur: neq; enim adhuc planè norant quis esset. Manifestis nanque operi
C bus nemo non credidisset: solo autem verbo non ita fides præstari assolet. Hac ratione obscurè primùm locutus, cùm re ipsa fidem confirmauit, tunc & verbis prudentiam, & tantam spiritus gratiam infudit, vt repentè
Infr.14.d omnia ad se traheret. Ille vobis commemorabit omnia inquit. Nam si vno duntaxat vesperi pudore abiecto discipuli fugientes, Christum negauerũt: minimè superioris temporis operum & verborum essent recordati, nisi spiritus sancti gratiam supernè affati accepissent. Quod si à spiritu, inquiet quispiam, audituri erant: quid oportuit Christum id prius communicare, præsertim cùm non intelligerent? Quoniam nõ docuit eos spiritus, sed Christi doctrinam in memoriam reduxit: quod nó paruum in eius gloriam cessit. Spiritus itaque gratiæ infusio, tam larga, tam exuberans à dei gratia ortum habuit, inde sua ipsi virtute donum consecuti sunt. Vitæ enim honestate atque sapientia effulserunt, magnos subierunt labores, & præsentem contempserunt vitam, nullius cã momenti arbitrati, hinc super omnes elati, tanquam aquilę leues altè volantes, operibus suis in ipsum cœlum euaserunt. Hinc ineffabilem spiritus sancti gratiam cõsecuti sunt. Hos & nos dilectissimi imitemur, neque extinguamus lampades, sed eleemosyna clariores reddamus. Huius ignis lux ita seruatur, si in vasa oleum dum hanc vitã viuimus, colligamus: quod nobis neque post D hinc migrationem amplius, neque nisi per manus pauperum colligere permittitur. Colligamus inquam abunde, si cum sponso ingredi volumus: sin minus, excludemur. Impossibile enim, impossibile inquam est, etsi innumera faciamus bona, sine eleemosyna cœlestis regni vel vestibulum quidem attingere. Quam ob rem multa in pauperes vtẽdum est liberalitate, vt arcanis & ineffabilibus illis fruamur bonis: quæ vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri gloria, simul & spiritui sancto, nũc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia.xxiij. ex cap.ii. & iii.

Cùm autem esset Hierosolymis in Pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius. Christi temporibus alij in errore perstabant, alij veritatem oppugnabant, nonnulli eam complexi paulò pòst deserebant, hos Christus seminibus comparauit, radices tãtùm in superficie diffundentibus, quæ quamprimum arescunt. Hos nobis euangelista in præsentia significat.

Cùm autẽ esset Hierosolymis in Pascha in die festo, multi credi-
derunt in nomine eius, uidentes signa quæ faciebat. Ipse autem E
Iesus non credebat semetipsum eis, eo quòd ipse nosset eos.

Firmiores erant discipuli, non signorum tantùm gratia, sed doctrinæ Iesum secuti. Qui crassiori erant ingenio, signis trahebantur: acutiori verò, prophetis & doctrina: quibus qui crediderant, signis deinde magis cõfirmabantur, hos Christus beatos appellauit. Beati qui Infrà.20.g non viderunt & crediderunt. Quòd autem hi non verè crederent, ex sequentibus ostendit: Ipse enim, inquit, Iesus non credebat seipsum eis. Quare: Eo quòd ipse nosset omnes, & quia ei opus nõ erat, vt quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat quid esset in homine, hoc est, non curabat exteriora verbo, qui in ipsos animos ingreditur, qui in humanas cogitationes irrumpit, qui eorum feruorẽ mox infrigescere cognoscebat: neq; ac si perfecti essent discipuli, eis fidebat, nec arcanorum doctrinam tanquam fidelibus credebat: Humanorum autem cordiũ cognitio solius dei est, qui ea formauit. Tu enim, inquit, cognoscis corda solus. Nõ opus Acto.1.d erat Iesu testibus, ad eas quas formarat mentes cognoscendas. Norat igitur eorum infirmitati non credendũ. F Homines enim, vtpote qui neque præsentia, neque futura intelligunt, cum fraudulentis & instabilibus sæpenumero res suas sine suspigione communicant: Christus autem abscondita cordium manifestè intuebatur. Tales multi sunt his quoque temporibus, qui sibi fidei nomen vendicant, facilè ad credendum adducuntur, his neq; nunc Christus fidit, plurima oculit: & quemadmodum nos non eodem modo amicis nomine & re credimus, ita neque deus. Audi quid discipulis dicat: Non Infrà.15.b iam vos dico seruos. Vos amici mei estis. Vnde, & quã ob rem? Quia quæcunq; audiui à patre, nota feci vobis. Ibidem.c. Hac gratia nulla Iudæis ne petentibus quidem signa ostendebat, quoniam tẽtandi gratia percontabãtur. Nónne & nunc quoque signorum petitio tentantium est? Sũt sanè & hac nostra ætate qui quærant, quare & nũc signa non fiunt? Si fidelis es, vt oportet: si Christum diligis, vt diligendus est, non indiges signis: signa enim incredulis dantur. Cur igitur, inquis, Iudæis non data sunt? Sunt inquam maximè. Quòd si petentes aliquando non acceperunt, ideo factum est, quoniam non vt ab incredulitate desisterent, ea quærebant: sed vt maior malitia sua obdurescerent. *Erat autem homo ex phariseis, Nicodemus* Cap.III. *nomine, princeps Iudæorum, hic uenit ad Iesum nocte.* Hic in

Universidad de Deusto
Biblioteca

Infrà.7.g Ibidem. Infrà.19.g Infrà.12.f Esa.42.a Infrà.12.g Lucæ.5.e Act.9.g Mat.12.a Marc.2.a Ibidé.4.d Ibidé.2.b Lucæ.8.d Matt.15.c Ibidé.21.a Lucæ.23.f Exo.20.c & Mat.5.d Mat.4.c Gene.18.b

G euangelicæ narrationis progressu Christo opitulatur: dicit enim, Lex nostra non iudicat quenquam, nisi prius audiat ab eo & cognoscat quid faciat. Aduersus hunc Iudæi indignati dicebant: Interroga & vide, quòd prophe ta ex Galilæa non surrexit. Hic etiam post passionē mul tum diligentiæ in sepulturam dominici corporis adhibuisse perhibetur. Venit enim, inquit, & Nicodemus, qui venerat ad Iesum nocte primùm, ferès mixturam myrrhæ, & aloës quasi libras centum: hic nunc afficiebatur quidem Christo, non tamen vt oportebat, neq; quo debebat animo, sed adhuc Iudaica imbecillitate detinebatur: ideo nocte venit, quia interdiu formidabat. Sed clementissimus deus, neque tam frigidum affectum pepulit, neque obiurgauit, neque indignum sua duxit doctrina, sed multa cum mansuetudine eum alloquitur, & arcana aperit, obscurè quidem, aperit tamen: quippe qui longè magis venia dignum existimauit, quàm qui malitia percontabantur. Illi enim nullo pacto poterant excusari: hic etsi reprehensioni, non tantæ tamen erat obnoxius. Quomodo igitur euangelista nihil tale de Nicodemo dixit, quemadmodum alibi, quòd ex principibus multi crediderunt in eum, propter Iudæos autem non confitebantur, ne extra synagogam fierent? Quia id totum ex nocturna profectione significauit. Quid ergo, inquit? *Rabbi scimus quòd à deo uenisti: nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit deus cum eo.* Adhuc humi vertitur Nicodemus, adhuc humanam de Christo habet sententiam, & tanquam de propheta loquitur, nihil altum propter signa coniectatus. Scimus, inquit, quòd à deo venisti magister. Quid ergo noctu venis, & clanculum, ad eum qui diuina loquitur, qui à deo venit? Quid non apertè profiteris? Sed hoc neq; dicit, neque reprehēdit Iesus. Calamum enim contritum non confringes, inquit, & linum ardens nō extingues. Non dicet, inquit, neque clamabit. Et iterum: Non veni vt iudicem mundum, sed vt saluum faciam. *Nemo potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit deus cum eo.* Adhuc secundum hæreticos loquitur, qui dixerunt Christum in operibus suis alterius indiguisse auxilio. Quid ad hoc Christus? Considera quæso humilitatem incredibilem. Noluit dicere se nullius egere auxilio, omnia suapte facere potestate, esse dei dilectissimum filium, & eiusdem qua pater potentiæ, eo quòd difficile creditu vi debatur. Quod enim semper dixi, & nunc dicam, curæ erat Christo à principio non tam quisnam esset ostendere, quam vt crederetur nihil contra patris facere voluntatem. Ideoq; verbis sæpenumero humilioribus locutus est, re aut in quid posset, ostendit. Miracula virtute summa operatus est. Volo, inquit, purgare. Tabitha surge. Extende manum. Dimittuntur tibi peccata tua, Tace, obmutesce. Tolle grabbatum tuum, & vade in domū tuam. Tibi dico malum dæmonium exi ab hoc. Fiat tibi vt vis. Si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia domino his opus est. Hodie mecū eris in paradiso. Audistis quia dictum est antiquis, Nō occides: ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Venite post me, faciam vos piscatores hominum. Sic in omni euangelio summam eius deprehendimus in rebus authoritatem. Et quónam pacto ei quispiam credidisset, nisi secundum iussa res finem assecutæ essent? Potuissent inania derideri præcepta. Verùm cùm re euenerint, etiā inuitis silentium imposuit. Ex solis enim verbis Iudæi, vt erant impudentes, stultitiam eius arguere potuissent. Quam ob rem hoc in loco Nicodemum alloquens, nihil altum attingit, sed obscurè ex humili ad superna erigit, admonetq; se sibiipsi sufficientem ad faK cienda miracula. Perfectū enim ipsum genuit pater nullius indigentem, nullius rei humilis aut abiectæ partici pem. Sed videamus quomodo hoc confirmet. Dixerat Nicodemus: *Rabbi, scimus quia à deo uenisti magister, & quòd nemo potest facere quæ tu facis, nisi fuerit deus cum eo.* Existimauit se magnum aliquid dixisse. Quid Christus? Vt ostenderet nondum verè cognitionis vestibulum attigisse, sed extra regiam aberrare, & ipsum, & quicunq; eadem esset sententia; respondit: *Amen amen dico tibi, nisi quis natus fuerit denuò, non potest uidere regnum dei.* Hoc est, nisi iterum nascaris, & vera imbuaris doctrina, longè à regno dei aberras. Sed obscurè dixit, & vt æquiori animo toleraret: non apertè ad ipsum sermonem vertit, sed indefinito vtitur verbo, Nisi quis renatus fuerit tantùm: non dicens siue tu, siue quis alius, talem de me habet opinionem in regnum non recipietur. Quod nisi hac ratione dixisset, nihil sanè ad propositum id respōsum. Hoc si iudæi audissent, irrisissent profectò, & abiissent. Nicodemus autem & in hoc discendi studium prę se tulit, & propterea obscurè aliquādo loquitur Christus, vt audientes attentiores reddat. Siquidem clarū & manifestum verbum fugit nonnūquam auditorem, obscurum autem etiam diligentiorem efficit. Sententia autē est, Nisi genit⁹ fueris denuò, hoc est, nisi spiritus per regenerationis lauacrum particeps efficiaris, non poteris veram de me opinionem concipere. Ista tua non spiritalis, sed animalis opinio est. Non tamē his verbis vsus est: noluit enim pro viribus, & cognitione sua loquentē perterrere, sed ad maiorū cogitationem sine suspicione erigit. Nisi quis renatus fuerit denuò. Denuò, hoc in loco, alij è cœlo, alij iterum exponunt. Quippe qui non ita nascitur, non potest videre regnum dei. Regnum dei seipsum significat, ostendens non esse id tantùm, quod videtur, sed aliis opus esse oculis vt videatur. Ad hæc Nicodemus: *Quomodo*, inquit, *potest homo nasci cùm sit senex?* Rabbi eum appellas, & à deo venisse dicis, & eius verba non intelligis? eo etiam verbo vteris, quod multam affert perturbationem. Ea enim particula, quomodo, non multùm credentium, sed adhuc terrena sapientium est. Nam & Sara propterea risit, quia quomodo pârere posset cogitauit, & alij multi hoc verbo fide exciderunt. Hæretici quoque hinc in sua perstāt opinione, alij quidem quomodo natus est Christus, alij quomodo carnem accepit interrogant, & mentis suæ imbecillitati immensam illam & ineffabilem subiiciunt substātiam, quæ importuna curiositas sapientibus fugiēda est. Neq; enim qui quomodo percōtantur, id scient, & à vera excident fide. Propterea Nicodemus cùm dubitaret, modum inquirit: id enim sibi dici intelligebat, perturbatur, & rem non intelligit. Nam cùm ad Christum tāquam ad hominem veniisset, audiretq; quàm ab homine longè maiora, & quæ nemo vnquam audierat: primùm ad id mentem erigit, caligine tamen perstringitur, neque perstat in fide, rei difficultate huc illucq; distractus. Ideo non posse id fieri primùm asserit, inde apertius sibi declarari rogat. *Nunquid*, inquit, *potest in uētrem matris suæ iteratò introire, & renasci?* Animaduertite quo nam pacto, qui humanis rationibus spiritalia admiscet, ridicula loquitur, & delirat tāquam ebrius, quoties diuinorum sensum perscrutatur, neq; eum accipit. Audiuit generationem, sed spiritalem nō intellexit: sed ad carnis traxit vilitatem, & tam admirabilem profundamq; doctrinam naturali necessitati cōglutinauit, deliramenta & ridiculas proponit dubitationes: idcirco

Paulus,

1.Cor.2.d

A Paulus, inquit, quòd animalis homo non suscipit ea quæ spiritus sunt. Verùm Nicodemus Christum reuerenter alloquitur, non intellexit quæ diceret, & impossibile id arbitratur, hoc tamen conticet. Duo ei dubitationem faciebant, & generatio talis & regnum, neque enim regni nomen auditum erat à Iudæis vnquam, neque huiusmodi generatio. Primum autem priorem partem aggreditur, quæ maximè eius mentem mouerat. Nos autem horum nō ignari, diuina mysteria perscrutari caueamus, neque rerum humanarum necessitate illa agi existimemus, sed pietate summa omnia intelligamus, scripturis fidem adhibeamus. Curiosus nanque & nimius rerum diuinarū perscrutator nihil proficit, nihil inuenit præter vltimum supplicium. Audis natum Christum, crede quomodo, noli disquirere, neque propter hoc tollas generationem, quod vltimæ stultitiæ est. Nam si Nicodemus, generatione non illa ineffabili, sed hac, quæ ei gratia prouenit, audita, quoniam nihil magnum animo cō cepit, sed terrenis tantùm inhæsit, tenebris perfusus est: quantò hi digni supplicio, qui admirandam illam & omnem superantem rationem & intellectum tanto stuB dio quærunt, inuestigant, perscrutantur? Nihil enim tā obscuris obducitur tenebris, quàm humana cogitatio, quæ omnia ad terram reducit, nec patitur cœlitus lumē accipere vilissima profectò & ad lutum omnia referēs: ideo superna nobis aqua opus est, vt abluti & quantùm fieri potest, mundi cœlū petamus, & cœlestibus imbuamur disciplinis: hoc autem & animi bonitate & vitæ rectitudine assequimur: neque enim intempestiua inuestigatione duntaxat, sed corruptis quoque moribus humana mens in tenebris versatur. Quare Paulus ad Co-
1.Cor.3.a rinthios, inquit, Lac vobis potum dedi, non escā. Nondum enim poteratis, sed ne nunc quidem potestis: adhuc enim carnales estis. Cùm sit inter vos zelus & contentio, nónne carnales estis: Et ad Hebræos, & alibi frequenter hanc malorum dogmatum causam Paulum afC ferentem quiuis videre poterit. Anima enim affectibus implicita, nequit profectò magnum aliquid, aut generosum intueri, sed tanquam lippitudine quadam pertur bata, in tenebris versatur. Mentis igitur oculos à tā grauissimo morbo liberemus, illuminemus, nolimus inter spinas semen iacere. Quæ nam hæc spinarum copia nostis, etsi tacemus, sæpenumero audistis Christum præsentis vitæ solicitudines & diuitiarum fraudes, spinas appellasse, & meritò sanè. Nam quemadmodum spinæ steriles sunt, ita & diuitiæ. Quemadmodum illæ qui tangunt, lacerant: ita harum cupiditas. Quemadmodum facilè igni comprehenduntur, & odio habentur agricolis: ita huius seculi negocia. Postremò vt inter spinas feræ, viperę, scorpij, delitescunt: ita in fraudibus diuitiarum. Verumenimuero dilectissimi, spiritussancti igne & spinas consumamus, & bestias effugemus: vt agricolæ agrum purgatum reddamus, inde spiritalibus aquis irrigemus, plantemus oliuam fructiferam, plantam vtique mitissimam & semper virentem, quæ illuminat, quæ nutrit, quæ bonam facit valetudinem: hæc eleemosynæ sūt officia, quę tanquam signaculum est eam possidentibus. Hæc planta ne morte quidem aresc it, sed semper viret, mentem illuminat, animi vires nutrit, ac etiam robustiores efficit. Hanc si perpetuò amplectemur, fidenter & sponsum adire, & thalamum ingredi poterimus: cuius vtinam omnes fiamus participes, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Tomus tertius.

Homilia.xxiiii. ex cap. tertio.

D

RE*spondit Iesus, & dixit: Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum dei.* Pueri singulis diebus ad magistros proficiscentes, & doctrinam accipiunt, & acceptam recitant, nunquam vacantes, vt scientiæ possessionem adipiscantur, interdum noctes diebus iungunt, & adhuc pro caducis & fluxis rebus sæpenumero illos cogitis: nos autem à vobis qui perfectiori estis ętate, nō tantum exigimus, quantùm vos à liberis vestris: non enim singulis diebus, sed duobus tantum, & breui eorum parte, vt vos labore leuemus, hortamur orationi nostræ aures adhibeatis. Ad hæc & paulatim vobis scripturarū dicta decerpimus, vt facilè accipere, in mentis vestræ thesauris recondere, mēmoriæ mandare, mandata aliis diligēter exponere possitis: quod profectò assequimini, nisi perquam somnolenti, & desidiæ dediti, & puerulis longè hebetiores sitis. Accipiatis igitur dilectissimi, quæ hesternam concionē sequuntur. Hæsitabat Nicodemus, & de huius seculi generatione locutum Christum arbitratus. *Impossibile*, inquit, *senem nasci denuò.* Animaduerte nunc quomodo iterum Christus, quam generatioE nem dicat manifestius ostendit: difficilem quidem ei qui secundum animam tantùm percontabatur, potentē tamen à terrenæ cogitationis humilitate erigere auditorem. Quid ergo dicit? Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum dei. Tu impossibile dicis, ego tā necessariō, vt aliter quis saluus esse non possit: quippe quæ maximè necessaria sunt, ea etiam facilia fecit deus. Terrena & secundum carnem generatio ex puluere est, ideo recondita sunt ei cœlestia. Quid enim commune terrę cum cœlo? Spiritalis cœlestes nobis portas perfacilè aperit, intelligitis quot vestrūm in tenebris sitis? Exhorrescite, gemite, formidolosæ minæ sunt, formidolosa sententia. Non potest, inquit, qui non renatus fuerit ex aqua & spiritu introire in regnum cœlorum. Non ita sentiebat Nicodemus. Nihil enim peius est, quàm humanis rationib⁹ spiritalia subiicere. Hoc illum impedit, ne quid magnum, ne quid profundum contemplaretur. Ideo nos fideles appellamur, vt humanarum cogitationum vilitate contempta, ad fidei altitudinem euadamus, & quæ nos manent boF norum cognitionem hauriamus. Quod si Nicodemus intellexisset, non sanè impossibile dixisset, qua vt abduceretur sententia, quam diceret generationem Christus ostendit, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum dei. Voluit eum minis perterrere & ad credendum allicere, ne impossibile arbitraretur, & vt carnalis generationis opinionem tolleret, aliam (inquit) Nicodeme generationē dico. Quid ad terram deuolueris? Quid hanc naturali subiicies necessitati? Alius partus hic & excellentior nihil cum terrenis communicat, nomine tantùm hæc generatio conuenit, re longè differt. Reiice communem consuetudinem: alium partum induco, quo homines renasci volo: alium generationis modum affero. Formaui ex terra & aqua, non vtile vas euasit, sed deterius factum est: non amplius aqua & terra fingendum est, sed aqua & spiritu. Quòd si quis interroget, quomodo ex aqua, rursus ego illum, quomodo ex terra? Quomodo lutum in aliam transiuit materiam? Quomodo vnius speciei subiectū, terra enim sola erat, varia & diuersa effecta? Vnde ossa, nerui, arteriæ, venæ? vnde membrana & vasa organica? vnde hepar, splen, cor? vnde cutis, sanguis, phlegma, chole ra? vnde tot operationes, tot colores? hęc enim nō

Universidad de Deusto
Biblioteca

G terræ sunt, neq; luti. Quomodo terra accepto semine germinat, caro acceptũ corrũpit? Quomodo terra cõmissa nutrit, caro his nutritur, nõ nutrit? Terra collecta aqua vinum facit, caro id sepenumero acceptũ in aquã vertit. Vnde igitur caro ex terra est, cùm contrariã terræ operationem ostendat? Sanè ratione inuenire non possumus, fide sola possum⁹. Quòd si quę quotidie videmus & tangimus, fide indigent: quantò magis arcana illa & spiritalia? Nam quemadmodum terra inanimata, immobilis, diuina voluntate ad tanta miracula producenda vires accepit: ita spiritu & sensibili aqua omnia hæc admirabilia, & humanam excedentia cogitationẽ facilè exoriuntur. Noli igitur, quoniam hæc non vides, diffidere: neq; enim animã vides, tamen animam esse & eam te habere & aliquid præter corpus esse non dubitas. Verùm Christus non hoc, sed alio exemplo Nicodemum allicit. Siquidem anima incorporea est, Nicodemus verò crassioribus adhuc cogitationibus versabatur. Medium igitur adduxit exẽplum, quòd non ad solidi corporis naturam, neq; ad incorpoream ascẽdit, hoc est venti impetus: & primũ ab aqua orditur, quę tenuior
H est quàm terra, crassior quàm ventus. Quemadmodum enim in principio elementum terra subiecta est, totum autem opificis dei fuit: ita hoc in loco elementum aqua subiicitur, verũtamen totum spiritalis est gratiæ: & tunc quidem in animam viuentem factus est homo, nũc in spiritum viuificantem. Verùm magna est differentia: anima enim vitam aliqui non dat, spiritus autẽ non modò per se viuit, sed aliis vitam largitur: ita mortuos suscitarunt apostoli. Et tunc quidem post factam creaturã homo formatus est, hic autem contrà. Siquidẽ ante nouam creaturam nouus homo creatur, & primus nascitur, & tunc mundus transfiguratur. Et quemadmodum à principio totum formauit, ita nunc totũ creat. Et tũc,
Gene.2.c Faciamus, inquit, ei adiutoriũ: hìc minimè. Quippe qui spiritus sancti gratiam accipit, nulla alia re indiget. Qui in Christi corpore perficitur, quónam alio ei opus est auxilio? Tũc ad dei imaginem fecit hominẽ, nunc deo familiarem reddidit. Tũc pisces & feras homini subiectos fecit, nunc supra cœlos nostrum propagauit imperium. Tunc paradisi incolam constituit, nunc cœlum aperuit. Tunc sexta die factus est, nũc prima & ipso principio vnà cum luce. Ex quibus omnibus cõstat, quòd ad
I aliam meliorem, & nullum finem habituram vitã hæc efficiebãtur. Prima igitur formatio ex terra, hoc est Adæ: altera ex eius latere, mulieris videlicet: tertia ex semine, vt Abrahæ. Verùm nullam harum quomodo, & qua fiant ratione, assequi possumus, quãquam crassiora sint. Quoniam igitur pacto de intellectuali per baptismum generatione, & tam admirabili partu rationem reddemus, quæ longè altiora sunt, & subtiliora? Nam & angeli qui affuerunt, tam inenarrabilis operis modum minimè enarrare possent. Affuerunt duntaxat, & viderũt, nihil tamen operati sunt, sed pater tantùm, & filius, & spiritus sanctus. Pareamus igitur diuinæ sententiæ, quæ sensu ipso visus certior est. Visus enim sæpenumero fallitur, illa minimè. Nã cùm omnia quæcunque sunt deus effecerit, dign⁹ sanè est cui fides adhibeatur, cùm de suo quicq̃ asserit opificio. Quęnam ergo diuina sentẽtia est: Quòd generatio est res perfecta, quòd si quis quomodo percontabitur, silentium ei diuino imponas testimonio, quod maxima est, & certissima demonstratio. Sin iterũ rogabit, qua ratione aqua abluimur: rogemus rursus & nos, cur vniuersa terra principiũ in hominis formationem retulit? Nam quòd sine terra homo fieri potuisset, nemini dubium est. Sed, inquiet quispiam, à terra K
corpus habuisse, ab aqua autem nihil. Verum in hac re aqua non parum confert. Quamobrem noli curiosius inuestigare. Nam quòd perneccssaria sit aqua, vel inde perspicuum est, quòd cùm antè aquam spiritus inspirasset: in hoc tamẽ non quieuit Apostolus, sed ad aquę necessitatem ostendendam ait: Nũquid aquam quis prohibere potest, vt non baptizentur hi qui spiritum sanctũ acceperunt, sicut & nos? Quænã ergo aquæ necessitas: iam absconditum vobis mysterium aperiam. Sunt & alia, nunc verò ex omnibus vnum exposuisse sufficiat: primum diuina in hoc consummantur iudicia, sepultura mortificatio, resurrectio, vita, & hæc simul omnia. In qua enim tanquam in sepulchro caput immergentibus vetus homo sepelitur, emergentibus nouus resurgit inde. Vt facilè nobis est immergi, & emersos respirare: ita deo veterem sepelire hominem, & nouũ induere. Prętcrea hinc patris & filij & spiritus sancti virtutem hæc omnia implere intelligis. Quod ne cõiectura à me, sed vero sensu dictum intelligas, audi Paulum: Consepulti, inquit, sumus cum illo per baptismum. Et iterum: Noster vetus homo simul crucifixus est. Et iterum: Cõplantati facti sumus similitudini mortis huius. Non solùm autem baptisma crux dicitur, sed crux baptisma. Baptismo enim, quo ego baptizor, inquit, baptizabimini, & baptismo habeo baptizari; quod vos nescitis. Nam quemadmodũ facilè baptizamur & emergimus, ita ipse moriens, cùm voluit resurrexit, immo longè facilius, quãuis triduum diuini mysterij dispensatione in sepulchro iacuerit. Cùm igitur tantis mysteriis nos deus dignatus sit, vitam dono consentaneam exhibeamus, vitam inquam optimam. Quòd si autem non adhuc digni estis, totis viribus contendite, vt digni efficiamini, vt fiamus omnes vnum corpus, vt simus fratres. Donec enim dissentientibus, siue patrem quis habeat, siue filium, siue fratrem, nemo sanè vera propinquitate deuinctus inuenitur, spiritali propinquitate ablata. Quid enim vtilitatis lutei corporis coniunctio, nisi coniungamur & spiritu? Quid nobis terrena confert cognatio, si in cœlis sumus alieni? Alienus est catechumenus à fideli, non habet idẽ principium, non eandem ciuitatem, non eundem parẽtem, non victum, non vestitum, non mensam, non castrũ, non domum, nihil commune. Etenim terrena catechumeni, cœlestia fidelis sunt: huic Christus rex est, illi M
autem peccatum & diabolus: huic cibus Christus est, illi quod corrumpitur. Et rursus huic vestis tinearũ opera, illi autem angelorum dominus: huic terra, illi cœlũ patria. Itaq; cùm nihil cõmunicemus, quæ cũ illis nobis cognatio? Sed eandẽ matrẽ habemus, eodem partu nati sumus. Nihil hoc ad verissimæ cognationis cõparationẽ. Studeamus supernæ ciuitatis ciues fieri: quouscq; ab ea peregrinamur. Oportet veterẽ repetam⁹ patriã, neq; enim paruis rebus periclitamur. Nam si inopia & repentina mors, quod absit, nos inuaderet, & cœlestiũ ignari hinc migrarem⁹: nihil nobis innumera huius seculi bona ad salutẽ proficerent, quin nos gehenna, vermis venenosus, ignis in extinguibilis, & catenę maneãt indissolubiles. Sed absit, vt auditorũ meorum quispiam eo damne tur supplicio: quod euitabimus, si sanctis dignati mysteriis, aurũ argentũ, lapides preciosos super fundamento, secundũ Apostolũ, ædificabimus. Hoc pacto hinc emi- 1.Cor.3.c
grantes diuites apparebimus, si pecunias non hìc relinquemus, sed per pauperũ manus ad perpetuos trãsferamus thesauros. Si Christo mutuabis, cui multa debem⁹, non quidem pecunias, sed peccata. Mutuemus itaq; pecunias,

A cunias, vt veniam accipiamus peccatorum. Ipse enim est qui iudicat. Nolimus enim despicere in hoc seculo esurientem, vt in futuro nos nutriat. Hìc eum vestimento operiamus, ne suo nos auxilio nudos destituat. Si ei
Luc.16.f potum dederimus, non dicemus cum diuite: Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aqua, vt refrigeret linguam meam. Si hìc domi hospitem accipiemus, multa nobis in regno suo habitacula præparabit. Si in carcerem intrusum visitabimus, ipse nos vinculis liberabit. Si peregrinũ colligemus, nos cœlestis regni peregrinos non despiciet, sed supernæ ciuitatis participes faciet. Si infirmo operam præstabimus, quamprimùm nostras curabit infirmitates. Parua igitur saltem exhibeam⁹, vt pro paruis maxima accipiamus, maxima mercemur. Dũ tempus est seminemus, vt metamus antequã hyems adueniat, dum mare nauigari potest, dum huius negociationis sumus domini. Sed quando erit hyems? Quando magnus ille & tremendus dies aduenerit, tũc non amplius mare hoc spaciosum & immensum nauigare nobis licebit. Mari nanque præsens hæc vita cõparatur. Nunc serendi tempus est, tunc messis & prouen-
B tus. Qui non sementis tempore, sed in messe seminarit, est sanè ridiculus. Sementis nũc tempus: non igitur nũc colligendum, sed dispergendũ est. Dispergamus, vt congregemus: non cõgregemus, vt messem amittamus: hoc enim, vt dixi temp⁹ ad serendũ nos vocat, vt distribuamus, non colligamus: erogemus, non recondamus. Nolimus tempestiuũ tempus contemnere, sed vbertim semen iaciamus, nec vlla ex parte nostris parcamus facultatibus, vt multiplicem dei in nos remunerationem, liberalitatemq; experiamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cũ quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorũ, Amen.

Homilia.xxv.ex cap.tertio.

Quod *natum est ex carne, caro est: & quod natũm est ex spiritu, spiritus est.* Magnis nos mysteriis dignatus est vnigenitus dei filius, magnis inquam & diuinis: non qualia nos accipere, sed qualia ipsum exhibere decet. Nam si merita nostra reputabimus, nõ modò munere nullo, sed supplicio digni sumus. Sed non hoc respiciens benignus deus, non modò nos sup-
C plicio liberauit, sed & vitam multò priori potiorem largitus est: aliũ nobis mundũ, aliam condidit creaturam.
2.Cor.5.d Si qua enim in Christo est, inquit, noua est creatura. Quæ nam? Audi ipsum, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum dei.* Terra excideramus, haud digni quibus hìc habitationem concederet, in cœlum tamen nos extulit. Principio inuidos nos deprehendit, & maiora largitus est. Ab vno ligno non abstinuimus, & supernas delicias impartitus est: in
Rom.11.d paradiso permanere non potuimus, & cœlos nobis aperuit. Non immerito igitur Paulus, O altitudo, inquit, diuitiarũ sapientiæ & scientiæ dei. Non amplius mater, non enixus, non somni, neq; concubitus, non amplexus, nouũ iam naturæ nostræ intexitur opificiũ à spiritu sancto & aqua. Aqua autem accepta est, partus genito factũ.
Gene.1.b Quod enim est matrix embrioni, hoc & fideli aqua, Siquidem in aqua fingitur & formatur. Nam primùm dictũ est, Producant aquæ reptile animæ viuentis. Ex quo autem Iordanis alueum ingressus est Christus, non amplius reptilia animarũ viuentium, sed animas rationales & spiritales aqua producit. Et quod de Sole dictum
Psal.18.b est. Tanquam sponsus procedens de thalamo suo: hoc longè maius de fidelibus in præsentia dici potest. Multò nanq; quàm ille clariores diffundunt radios. At quod in matrice formatur, tempore indiget: quod in aqua mi D
nimè, sed momento omnia perficiuntur. Siquidem vbi caduca vita est, à corporea corruptione principium accipitur, omnia mora temporis generantur: ea nanq; natura corporis est, vt tempore perfectionem suam accipiat, sed non ita in spiritalibus. Quid tandem? Quoniã perfecta ab ipso principio opera sua facit spiritus. Sed cùm Nicodemus his verbis perturbaretur, vide quomodo Christus ei tanti mysterij arcana aperit. Quod natũ est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est. Ab omnibus eum quæ sensu percipiũtur abducit, neq; sinit corporeis oculis mysteria perscrutari. Nõ dis putamus de carne, inquit, Nicodeme, sed de spiritu. Et è vestigio hoc verbo ad superna eum erigit, ne quid sensu subiectum perquirat, cùm his oculis spiritum nemo possit intueri. Noli arbitrari, quòd carnẽ spiritus pariat. Quomodo ergo, dixerit quispiã, Christi caro parta est?
Gala.4.a Non à spiritu tantùm, sed & à carne, quod Paulus significat: Factum ex muliere, factum sub lege. Spiritus illam formauit, non tamen ex nihilo: (quid enim opus fuisset matrice?) sed ex carne virginali. Quónam autem pacto factum sit, explicare non possum: sed factum est, ne quis E
à natura nostra partum illum alienum putaret. Nã cùm etiam sic nonnulli huic generationi non credant, nisi virginalis carnis particeps fuisset: in quam impiã prolapsi essent opinionem? Quod natum est ex spiritu, spiritus est. Animaduertis spiritus dignitatem? Dei nanque efficiens opus apparet: superius enim inquit, ex deo natos, nunc ex spiritu. Quod natum est ex spiritu, spiritus est. Natiuitatem autem hoc in loco non secundum substantiam, sed honorem & gratiam intelligit: quòd si filius hoc pacto natus est, quid in eo quàm in cæteris hominibus, qui ita nati sunt excellentius inuenietur? Quomodo est vnigenitus? Etenim ego ex deo natus sum, sed non ex eius substantia. Quòd si neque ipse quid differt à nobis, fortasse autem hoc pacto spiritu minor inuenietur. Nam huiusmodi generatio ex spiritus gratia facta est. Nunquid igitur vt sit filius, spiritus indiget auxilio? Hęc Iudaica fuit doctrina. Cùm ergo dixisset Christus. Qui natus est ex spiritu, spiritus est: & his verbis etiam perturbaretur Nicodemus, rursus ad sensibile exẽplum descendit: *Ne mireris*, inquit, *quia dixi tibi, oportet* F
uos nasci denuò. Spiritus ubi uult, spirat. Hoc verbum, mireris, eius animi perturbationem significat: perturbabatur enim quòd non intelligebat, Qui natus est ex spiritu, spiritus est. Qua particula ab omni [illegible] corpore Christus abduxerat. Quam ob rem ad id quod magis de corpore communicat, non tamen corporeæ crassitudini omnino subiectum est, descendit, puta incorporea omittit quæ ille capere non poterat. Inuenit igitur medium quoddam inter corpus & incorporeũ, hoc est venti impetum, hinc eum excitat, cùm inquit: *Vocem eius audis, sed nescis unde ueniat, aut quò uadat.* Quod autem dicit, Vbi vult spirat, non loquitur, ac si voluntate aliqua fera tur ventus, sed liberum eius à natura impetum significat. Mos enim est scripturæ ita etiam de inanimis loqui, quemadmodum cùm inquit: Vanitati creatura sub- Rom.8.d
iecta est nolens. Significat igitur non posse contineri, & quocunque vult diffundi, neque posse prohiberi, quin huc illuc feratur. Et vocem eius audis, hoc est soniũ: sed nescis vnde veniat, aut quò vadat. Ita vsu venit his qui spiritu generantur. Hæc conclusio est. Nam [illegible] huius, inquit, spiritus quem auditus sensu accipis, & tactu impetum intelligis, ne viam quidem nosti: quonam pacto diuini spiritus operationem perscrutaberis? Præterea vbi

Universidad de Deusto
Biblioteca

G vult ſpirat,ad paracleti potentiam oſtendendam dixit. Nam ſi ventum nemo cohibet, quin quò vult, feratur: quanto magis ſpiritꝰ operationẽ nullę naturę leges,nulli corporeæ generationis fines, nulla alia huiuſmodi vis poterunt cohibere? Quòd autem de vento loquatur, inde perſpicuum eſt, cùm inquit:Et vocem eius audis.Nõ enim infidẽti,& ſpiritus operationem neſcienti,de ſpiritu dixiſſet,Et vocem eius audis.Senſus igitur eſt,quòd quemadmodum ventus non videtur,ſentitur tamen:ita ſpiritalis generatio corporeis oculis non comprehenditur.Verùm ventus corpus eſt, quanuis tenuiſſimum. Nam quod ſenſui obiectum eſt,corpus eſt.Quòd ſi non doles, cùm corpus non videas, & eſſe eũm credis:quid hoc ſpiritali ſermone perturbaris,& tam curioſè rationes exigis,cùm idem in corpore non facias? Quid ad hæc Nicodemꝰ? Adhuc in Iudaica vilitate perſiſtit,cùm tam manifeſtum exemplum acceperit, petitq;. *Quomodo poſſunt hæc fieri?* Idcirco vehementius eum tangit Chriſtus *Tu es magiſter in Iſraël,& hæc ignoras?* Nõ maliciæ hominem, ſed ſtultitiæ potius & ſimplicitatis accuſat.Quòd ſi quis percontaretur,quid hęc generatio
H cum Iudaica communicet:rurſum quid non communicet, rogabo.Etenim primi hominis,& ex latere eius mu
Gene.2.d lieris formatio,& ſterilium,& omnium quæ per aquas
4.Re.3.b perfecta ſunt,conſummatio Heliſæi præterea miraculũ
4.Beg.6.a qui ex fonte ferrum reuocauit, tranſitus Iudæorum per rubrum mare,piſcinæ ab angelo commotio, Naaman Syri à lepra in Iordane mundatio: hæc omnia generationem,& purgationem futuram,tanquã in figura præmonſtrarunt.Adhæc prophetarum dicta hanc generationem annunciant.Annunciabitur domino generatio
Pſal.21.g ventura,& annunciabunt cœli iuſtitiam eiꝰ populo, qui
Ibi.102.a naſcetur,quem fecit dominus.Et,Renouabitur vt aqui-
Eſa.60.a læ iuuentus tua.Exurge illuminare Hieruſalẽ, Ecce rex
Pſal.31.a tuus venit.Et, Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates. Iſaac etiam figura huius fuit generationis. Dic quæſo Nicodeme,quomodo natus eſt Iſaac:Nunquid ſecundũ naturæ legem? Minimè.Verùm inter hanc & illam generationem medius quidem modus fuit: illam quoniã ex coitu:hanc quoniam nõ ex ſanguinibus facta eſt.Neque prædicta hæc tantùm,ſed virginis etiã generationẽ prædixerunt.Nã cùm nemo facilè crediturus eſſet vir-
I ginem pârere,ſteriles primùm, inde etiam anus pepererunt:quanuis longè mirabiliùs ſit ex viri latere genitam,quàm ſterilem pârere.Sed cùm illud antiquiſſimũ, & iam obliterari cœpiſſet,nouus pariendi modus ſecutus eſt,& ſterilium partus virginalis partus fidem præceſſit.Hæc omnia Ieſus Nicodemo in memoriam reducens: *Tu es*, inquit, *magiſter in Iſraël,& hæc ignoras? Amen amen dico tibi,quod ſcimus loquimur:& quod vidimus teſtamur,& teſtimonium noſtrum nemo accipit.* Hęc autẽ dicit, vt pro illius imbecillitate ad inferiora deſcendens,orationẽ ſuam magis credibilẽ faciat. Ideo inquit: Quod ſcimus loquimur:& quod vidimus teſtamur.Siquidem cùm apud nos ſenſus viſus certiſſimus ſit, cùm perſuadere quid volumus, ita loqui ſolemus,Non audiſſe nos ſed vidiſſe.Idcirco Chriſtus more hominũ loquens,ſibi fidẽ cõciliat.Quòd autẽ neq; ſenſibilẽ viſum,neq; quicquam aliud intelligat, inde perſpicuũ eſt,cùm dixiſſet: Quod natũ eſt ex carne,caro eſt:& quod natũ eſt ex ſpiritu,ſpiritus eſt:addidit,Quod ſcimꝰ loquimur,& quod vidimus teſtamur.Hoc autẽ nondũ natum erat:quomodo igitur inquit,quod vidimus? Nónne cõſtat quòd de certa generatione & quæ aliter ſe habere non poſſit? Et teſtimoniũ noſtrũ nemo accipit. Quod autẽ inquit ſcimus,vel de patre & ſe, vel de ſe tantùm dicit. Illã verò K
particulã, Nemo accipit:nõ indignãtis eſt, ſed verũ enarrãtis.Non enim eos ſtultitiæ coarguit, quòd tã manifeſta nõ acciperẽt,ſed re & verbis ſummã præ ſe fert manſuetudinẽ:quã nuda & leui veritatis annũciatione nos etiã edocet,ne quẽpiam ſi nõ perſuademus quæ volumus,maledictis proſequamur, nẽve excandeſcamus. Neq; enim ſic mouemus auditorẽ, ſed magis ad incredulitatẽ prouocamus.Abſtinendũ igitur ab ira eſt,adnitendumq; vt orationẽ noſtrã probabilem faciamus,nulla non modò ira,ſed ne voce quidẽ altiore,quæ irę indiciũ eſt.Impediamus igitur equũ,vt deiiciamus vectorẽ. Incidamus pẽnas iræ, ne augeſcat. velox enim affectus eſt & grauis,quo facilè decipimur: propterea vndiq; ei aditus obſtruendus.Abſurdũ nanq; eſt,vt feræ manſuefieri poſſint, noſtrã autẽ animam efferatam cõdemnemus.Ira vehemẽs ignis eſt,omnia conſumit,quippe quę corpus corrumpit animã coinquinat,triſtitiã affert, turpis viſu.Quòd ſi iratus ſeipſum intueri poſſet,nulla alterius indigeret admonitione. Nihil enim irato turpius. Ebrietas quædã ira,vel potius ebrietate grauior & dæmone miſerabilior.Verùm ſi clamori modũ imponere
L curabimus,optimã ſapientiæ viã inueniemus.Propterea
Paulus non irã tantùm,ſed & clamorẽ tollit. Pareamus Fphe.4.g
igitur totius ſapiẽtiæ magiſtro,& quando ſeruis noſtris ſuccenſemus,eorũ delicta cognoſcamꝰ,& vna eorũ nos mãſuetudinis pudeat.Cùm enim contumelias tuas ſilẽtio tolerat,cùm tuis non perturbatur maledictis, hinc exemplũ capias. Eſt enim homo, licèt ſeruus,& anima immortali, & iiſdẽ quibus tu apud cõmunem dominũ donis atq; beneficiis præditus. Quòd ſi in maioribus & ſpiritualibus rebus par nobis eſt, & humanæ cuiuſdã & vilis prærogatiuæ gratia tã manſuetè nos tolerat: quánã venia,qua exculatione digni ſumus,qui diuino metu non poſſumus,vel potius nolumus,vt ille noſtro philoſophari? Hæc animo agitemus dilectiſſimi, peccata noſtra & humanæ naturæ communitatẽ reputemus,ad omnes manſuetè loquamur,vt cordis humilitate animis noſtris & præſentẽ & futuram requiẽ inueniamus:Quã vtinã omnes conſequamur,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,per quẽ & cũ quo patri gloria, ſpirituiq; ſancto,in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia.xxvi.ex cap.tertio. M

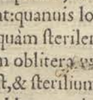

I terrena dixi uobis,& non creditis:quomodo ſi dixero uobis cœleſtia,credetis?Et nemo aſcẽdit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, filius hominis qui eſt in cœlo. Et ſicut Moſes exaltauit ſerpẽtẽ in deſerto,ita ex Num.21.c
altari oportet filium hominis:ut omnis qui credit in ipſo,non pereat,ſed habeat uitam æternam.Sic enim deus dilexit mundum,ut filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat,ſed habeat uitam æternam. Quod ſæpenumero dixi,id in præſentia & frequenter repetã, neque ceſſabo. Quid hoc eſt? Cùm profundiſſimarũ rerũ doctrinã narraturus eſſet Ieſus,& locus hic exigeret, propter auditorũ imbecillitatẽ plerunq; abſtinet, neq; magnitudinem ſuã dignis proſequitur ſermonibus,ſed potius perſuaſibilibus.Alta enim & magna etiã ſemel narrata,pro auditorum captu illã poſſunt oſtendere dignitatẽ:humiliora autẽ & humano intellectui propiora, niſi frequẽter repetantur,non facilè humilẽ auditorem ad alta erigunt. Propterea in humiliori crebrius,q̃ alto ſermone verſatur.Sed ne hoc aliud afferat detrimentũ, & humi diſcipulũ detineat,non ſimpliciter poſuit: ſed cauſam affert, cur tã humiliter loquatur. Cùm enim de baptiſmate & terrena ſecundũ gratiam generatione verba feciſſet, vt

dictum

A dictum eſt: voluit & ſuã illam arcanam & ineffabilem adducere omiſit tamen, & cauſam affert,craſſitudinem & imbecillitatem auditorũ, quam his verbis ſignificauit:Si terrena dixi vobis,& non creditis:quomodo ſi dixero vobis cœleſtia,credetis? Itaq; eius ſermonũ humilitas auditorũ imbecillitati adſcribenda eſt.Terrena autẽ hoc in loco nonnulli de vento dictũ arbitrãtur:hoc eſt, ſi exemplũ à terrenis ſumptum non creditis, quónã pacto altiora credetis? Verùm terrenũ potius baptiſma dicit, vel quod in terra perficitur, vel quod ad ſuæ ipſius ineffabilis generationis cõparationem ita appellat. Nã etſi cœleſtis ipſa generatio ſit, ad illã tamen veram ex patris ſubſtantia cõparata terrena eſt. Et non dixit,non intelligitis:ſed,non creditis.Siquidẽ qui intellectu difficilia non intelligit,meritò ignorantię accuſatur:qui verò quæ non ratione,ſed fide intelliguntur, non accipit: non amplius ſtultitiæ, ſed incredulitatis arguitur. His
B igitur.Nicodemo admonito,ne id rationibus perſcrutetur,vehementius eius incredulitatem accuſat. Quòd ſi generatio noſtra fide credẽda eſt:quo nam digni ſunt ſupplicio, qui vnigeniti generationẽ rationibus inquirũt? Sed fortaſſe dicet quiſpiã,qua gratia hæc dicta ſunt, ſi non erant homines crediturꝰ? Quoniam etſi ipſi non crediderũt,futuri tamen homines crediturꝰ erant,& fructũ accepturi.Itaq; Ieſus Nicodemũ corripiens, non ſolùm ea ſe,ſed alia plura & lõgè maiora cognoſcere, hac adiectione oſtendit:Nemo aſcendit in cœlũ,niſi qui de cœlo deſcendit filius hominis qui eſt in cœlo.Et quę nã à prædictis cõſequentia? Maxima quidẽ & valde cõſentanea.Nam cùm ille dixiſſet,*Scimus* quia à deo veniſti magiſter,eũ nunc coarguit,ac ſi dicat: Ne arbitreris ita me magiſtrũ eſſe, vt multi prophetarũ qui à terra ſunt. Ex cœlo venio,quò nemo propheta aſcẽdit, ego illic habito.Vides vt quod quammaximũ videtur, id eius præſtantia ſit indigniſſimũ?Non enim in cœlo tantùm eſt, ſed vbiq; omnia implet.Verùm adhuc pro auditoris captu loquitur,vt paulatim altius eũ erigat: filiũ autem hominis hoc in loco non carnẽ,ſed à maiori ſubſtantia totum ſeipſum,vt ſic dicã,intelligit.Hic nanq; ei mos eſt,
Num.21.c vt nunc à diuinitate, nunc ab humanitate totum nuncupet. *Et ſicut Moſes exaltauit ſerpentem in deſerto*, inquit,*ſic exaltari oportet filium hominis.* Hoc quoque videC tur & ſuperioribus alienũ,maximè autẽ conſentit.Nam cùm incredibilem ſuã erga humanum genus per baptiſma liberalitatẽ oſtendiſſet,addit huius cauſam,neq; illa minorẽ,hoc eſt per crucem.Quẽadmodum igitur Paulus ad Corinthios hæc ſimul iungit beneficia, inquiens:
1.Cor.1.b Nunquid Paulus crucifixus eſt pro vobis,aut in nomine Pauli baptizati eſtis?Siquidẽ hæc duo maximè ineffabilem Chriſti in nos amorẽ præ ſe ferunt, & quòd pro inimicis paſſus ſit & mortuus,& per baptiſmum integram peccatorum veniã largitus.Sed quánã gratia non manifeſtè ſe crucifigendum aperuit,ſed ad veterẽ figurã auditores relegauit? Primùm quidẽ, vt veterum ad noua cognitionẽ intelligeret:deinde vt intelligas non inuitum ad paſſionẽ veniſſe, & præterea nullum ſibi ex eo dãnum,ſed multorum ſalutẽ ſecuturã. Ne igitur quiſpiã diceret,quomodo poſſunt in crucifixum credentes ſalui fieri,cùm ſe à morte nõ liberauerit? veterẽ in medium adducit hiſtoriam.Nam ſi ad ęrei ſerpentis ſimulachrũ aſpicientes Iudæi,morte liberabantur:quãto maiori,qui in crucifixum credunt,beneficio fruentur? neque enim quòd crucifixus eſt,idcirco eum imbecillitatis arguas, neq; Iudæos ſuperiores dixeris,ſed mundum deus amauit.Ideoq; animale eius tẽplum crucifixũ eſt, vt omnis qui credit in ipſum,nõ pereat, ſed habeat vitam æternã. D
Vides crucis cauſam, & ex ea ſalutem? Vides vt figura veritati cõſentiat? Illuc mortem fugerũt Iudæi,ſed temporalem,huc ſempiternam fideles.Illic ictus ſerpentum ſuſpenſus ſerpens ſanauit, hìc incorporei ſerpentis plagas Ieſus cruci affixus curauit: illic corporeis oculis ſuſcipiẽtes corporis ſalutẽ,hìc in corporeis omniũ peccatorũ remiſſionem cõſecuti ſunt.Illic æs ſuſpenſum erat in ſerpentis effigiem,hìc dominicũ corpus à ſpiritu formatum,Serpens illic mordebat,& ſerpens ſanabat: hìc mors perdidit,& mors ſaluũ fecit:Ad hæc qui interimebat ſerpens,veneno ſæuiebat:qui liberabat,nullo: itaque perdidit mors peccatũ, tanquam ſerpentis venenũ habuit,domini mors id omne vt æreus ſerpens venenum abſtulit.Peccatũ enim,inquit,nõ fecit, neq; inuentus eſt Eſa.53.d
dolus in ore eius.Hoc eſt quod ſignificauit Paulus: Expoliãs principatus & poteſtates traduxit cõfidẽter pa- Coloſ.2.e
làm triũphans illos in ſemetipſo.Quemadmodũ enim cum fortis athleta hoſtem altè erectum proſternit,clariorem facit victoriam:ita Chriſtus toto orbe ſpectante,hoſtiles conatꝰ euertit:& qui in ſolitudine formidabãt,eos ab omnibus feris in cruce ſuſpenſus totatus eſt.
E Sed nõ dixit,ſuſpendi:ſed,exaltari, vt neq; auditoribus ignominioſum,neque à figura abhorrens videretur. *Sic enim dilexit*,inquit,*deus mundum,ut filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum,non pereat, ſed habeat uitam æternam.* Quod autẽ dicit,huiuſmodi eſt. Ne mireris quòd exaltari debeã vt ſaluemiſſi? ita enim patri videtur,qui adeò vos dilexit,vt pro ſeruis, & quidẽ ingratis, filiũ daret.Atqui neq; pro amico, neq; pro iuſto ſponte quiſpiã id fecit,quod Paulus his verbis oſtendit: Vix enim pro iuſto quis moritur. Sed longiori his ſermone Roma.5.a
vſus eſt, quoniam fideles alloquebatur: Chriſtus breui, quoniã Nicodemũ, verùm ſignificantius.Etenim ſingula verba magnã vim habent.Nam illud verbũ,Sic dilexit:& illud,Deus mundũ: immenſam amoris ſignificãt vehementiam.Magna enim inter hæc differentia eſt,& minimè cõferenda.Qui enim immortalis eſt, & nullo fine cõprehenditur,qui potentiſſimus ex terra & cinere factos, & innumeris peccatis obnoxios, & malè de ſe meritos,& ingratos dilexit.Quæ præterea ſequũtur,magnã vim habent:Vt filiũ ſuum vnigenitum, inquit,daret.Nõ ſeruũ,non angelum,non archangelũ.Nemo vnquam pro filio tantam præ ſe tulit charitatem,quantam F
pro ſeruis & ingratis ſeruis deus. Paſſionem itaq; nõ apertè,ſed in vmbra prædicit. Ex ea autem momentũ manifeſtius enarrat. Vt omnis qui credit in eum, non pereat,ſed habeat vitam æternam. Et cùm ea particula, Exaltari oportet:moriturũ ſe ſignificaret,ne Nicodemꝰ humanis affectibus perturbaretur,& omnino interiturũ putaret:vide quo pacto auferat dubitationem. Nã cùm dei filiũ datum dicat,& vitæ,& ſempiternæ vitæ authorem eũ eſſe profiteretur: & profectò qui morte ſua vitã aliis elargitur, perpetua in morte minimè eſt futurus. Nam ſi credentes in crucifixum non pereunt,multò minus ipſe crucifixus,qui alios ab interitu,longè magis ſeipſum vendicat.Qui vitam aliis,eam ſibi potius elargitur.Animaduertis ſemper fide opus eſſe? Fõtem vitę crucifixũ dixit,hoc non facilè humanæ menti perſuadetur, vt ex gentilibus apparet,qui adhuc eum irrident, & cõtemnunt.Verũenimuero fides perquàm facilè humanæ mentis imbecillitatẽ ſuperans ad credendũ nos illuminat.Vnde autẽ tantopere dilexit deus mundũ? Sola charitate,eam ne dilectiſſimi contemnemus. Pudeat tam immenſæ non reſpondere dilectioni. Ipſe nevnigenito

quidem

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quidem filio nostri gratia pepercit,nos pecuniis in nostrum parcimus detrimentum. Ipse dilectissimum filiũ pro nobis obtulit:nos pro eo, imò pro nobis argentum offerre nolumus:& quànam hęc venia digna sunt?Si hominum quempiam periculà & mortem nostri gratia subeuntem videmus,eum omnibus præferimus, in primis amicũm adnumeramus,& omnia nostra ei credimus,neque adhuc eius nos meritis respondere arbitramur.Erga Christum autem eum gratitudinis modum minimè seruamus. Sed ipse animam pro nobis posuit, & precioſum sanguinẽ fudit,neq; propterea nos sibi cõciliare potuit,qui neq; pro nobis pecunias erogam⁹, sed ipsum nudum & hospitem pro nobis mortuum contẽnimus:& quisnam,quæso,à futuro nos supplicio liberabit?Nam si non deus nos, sed nosmetipsos damnamus, nónne contra nos sententiam ferimus?nónne gehennã in nos prouocamus,cùm qui pro nobis animam posuit eum fame pereuntem contemnimus?Et quid ego pecunias memoro,cùm etiam si innumeræ animæ nobis essent,omnes pro eo ponere oporteret?neque etiã sic pro acceptis beneficiis gratiam retuliſſemus. Nã qui prior
H beneficiis est,maximũ præ se fert bonitatis indiciũ.Qui beneficiũ accipit, quandocunq; reddit, non gratiã init: & maximè cùm qui primùm exhibuit,inimicos beneficiis prosecutus sit:qui verò accepit,gratiam refert, rursumq; accipit.Sed minimè his mouemur ingratissimi: seruos,mulos,equos auro exornamus,dominum nudũ, errantem,ostiatim mendicantem despicimus,& toruo nonnunquam oculo indignamur. Atqui propter nos ea libenter mala tolerat.Esuriit, vt deliciis perfruaris: nudus erat,vt incorruptionis vestem induaris:nihil tamen exhibetis,sed vestimẽta vestra partim à tineis corroduntur,partim arcæ oneri sunt,& superfluæ curæ possessoribus.Ille & hæc, & alia vobis metuens, nudum se exhibet:sed vos non in arca vestes reconditis,sed induimini,vt ornati appareatis:cur,nisi vt vulgus vos admiretur. Verùm nõ tam his indutos vestibus,quàm sua indigentibus erogantem,multitudo admiratur. Si igitur in admiratione haberi cupis, nudos vesti,ita etiam innumeri te plausus prosequentur.Tunc & deus te,& homines laudabunt,vestibus autem cõspicuum, nemo:inuidebunt potius omnes,cùm corpus ornatum,animam
I neglectam intuebũtur. Huiusmodi cultus corporis meretrices excolant,quibus vestimenta quàm anima chariora sunt, ornamenta animæ virtutis duntaxat amici amplectantur. Hæc ego frequenter repeto, repetamq;, nec cessabo,non tam pauperum, quàm vestrarum animarum gratia.Illi enim,etsi nil à nobis, aliunde tamen aliquid adiumenti consequuntur.Et si nullum consequũtur,sed fame pereant, non multum capiunt detrimentum.Quid enim nocuit Lazaro paupertas? quid fames? Luc.16.e
Vos autem nemo à gehenna eripiet,nisi pauperum eleemosynę opitulentur,sed cum diuite perpetuis cruciatibus dãnabimini.Verùm absit, vt quisq; tam dirã audiat sententiam,sed in sinu Abrahæ omnes recipiamur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,per quẽ, & cum quo patri,& spiritui sancto gloria,in secula seculorum,Amen.

Homilia.xxvij.ex cap.tertio.

NOn enim misit deus filiũ suum in mundũ, *ut iudicet mũdum: sed ut saluetur mundus per ipsum. Qui credit in eu,non iudicatur.Qui autẽ non credit,iã iudicatus est: quia nõ credit in nomine unigeniti filij dei.Hoc est autẽ iudicium, quia lux uenit in mundũ, & dilexerũt homines magis tenebras quàm lucẽ.Erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui malè agit,odit lucẽ:& non uenit ad lucẽ,ut non arguãtur opera eius.* K
Qui autem facit ueritatem,uenit ad lucẽ, ut manifestentur opera eius,quia in deo sunt facta. Magna peccantiũ pars in scelerũ sordibus diuinæ visa clementiæ,nullã gehennã,nullum esse suppliciũ,omnia deũ peccata dimittere asseuerat,quorũ os Sapiens his verbis obstruit, Ne dicas miseratio eius magna,multitudinis peccatorũ meorum miserebitur: misericordia enim & ira ab illo citò proximãt.In peccatores respicit ira eius,& secundũ magnitudinẽ misericordię eius multa reprehẽsio eius.Vbi igitur dei clemẽtia est,si pro peccatorũ nostrorũ meritis accipiemus?Quòd autẽ ita se res habeat,audi prophetam & Dauid dicentẽ,alterũ quidem:Tu retribues vnicuiq; secundũ opera eius.Quòd autẽ in hoc multa dei clemẽtia ostẽdatur,hinc cõstat.Duas nobis vitas deº cõstituit, præsentẽ & futuram.Præsentẽ,in certamen posuit, futurã,in certaminis præmiũ. Qua nam ratione? Multa & grauia cõmisimus,neq; à pueris in vltimã vsq; senectutẽ abstinuimus,quin innumeris animã sceleribus coinquinaremus, nullã eorũ à nobis rationẽ exegit,sed per regenerationis lauacrũ his nos absoluit, iustitiã & sanctificationẽ largitus est:quid ergo qui à cunabulis diui- L
nis mysteriis initiatus,deinde multa in peccata prolapsus est?Is profectò maioris reº est supplicij:ex ipsis nãque peccatis post mysteriorũ initiationẽ longe grauius affligimur:quod Paulus his verbis significauit: Irritam quis faciens legẽ Mosi,sine vlla miseratione duobus,vel Heb.10.e
tribus testibus moritur:quantò magis putatis deteriora mereri supplicia,qui filiũ dei conculcauerit,& sanguinẽ testamenti pollutũ duxerit,in quo sanctificatus est,& spiritui gratiæ contumeliã fecerit?Maiori igitur supplicio hic obnoxius,veruntamen etiã huic pœnitentiæ portas aperuit,& multas abluendi peccati vias præbuit.Considera,quæso,quanta hæc sint benignitatis exẽpla,vt post lapsum à gratia peccanti & reo nõ suppliciũ, sed emẽdationis spaciũ,diuina largiatur clemẽtia.Propterea inquit Christus Nicodemo:Nõ misit deus filium suum in mundũ,vt iudicet mundũ, sed vt saluetur mundus per ipsum.Duo enim sunt Christi aduentus, & præteritus & Aduentus Christi duplex.
futurus,sed non iisdẽ de causis:sed præteritus nõ vt iudicaret,sed vt dimitteret:futurus cõtrà, nõ vt dimitteret, sed iudicaret.Propterea de præterito inquit:Nõ veni,vt Mat.25.c
iudicem mundũ,sed vt saluũ faciam mundũ.De futuro: M
Cùm venerit filius in gloria patris sui, statuet oues quidẽ à dextris,hœdos autẽ à sinistris: & alias quas in hanc sententiam parabolas locutus est.Atqui & prior aduentus iudicij erat secundũ iustitiæ rationẽ. Quamobrem? Quoniã ante ipsum naturalis lex fuit,& prophetę:propterea lex scripta & doctrinę,signa,& alia plura quę nos admonuisse poterãt: quorũ ratio nõ iniuria fuisset exigenda,sed immẽsa benignitate sua hæc nõ inquirit, sed parcit:nã si peccata iudicasset,omnes repentè perissent. Omnes enim peccauerunt, inquit, & egent gloria dei. Rom.3.c
Vides summã dei clementiam? Atqui si tunc nõ venit, vt iudicaret mundum:quo pacto qui non credit, iam iudicatus est,si nondum adest iudicij tempus:Aut igitur, inquit,ipsam incredulitatem sine pœnitẽtia supplicium (siquidem priuatio lucis per se supplicium maximũ est) aut futurum prænunciat. Nam quemadmodum homicida,etsi iudicis sententia sit indemnatus,damnatur tamen ipsius rei natura: ita & incredulus,siquidem & Adam qua die comedit à ligno,mortuus est:ea enim lata est sententia, In quacunque die comederitis à ligno, Gene.2.c
morte moriemini.Atqui viuebat.quomodo igitur mortuus est? Diuina sententia, & rei natura: quippe qui seipsum

A seipsum supplicio facit obnoxiũ, sub supplicio est:si non re,tamẽ sententia. Sed ne quis cùm audiret eũ non venire,vt iudicaret mundũ, impunitũ peccatũ arbitraretur,& pigrior fieret:hanc tollit opinionem,inquiens:Iã iudicatus est. Nã cùm multò pòst tempore futurum est iudiciũ,eius iam formidinem incutit,quòd incredibilẽ ipsius præ se fert humanitatẽ:quòd non solùm filium daret,sed iudicij quoque tempus differret in longũ, vt abluendi criminis potestas fieret peccatoribus & infidelibus. Qui credit in filium,non iudicatur.Qui credit, non curiosius inuestigat, non percontatur diligentius.
Quid igitur,si immundã vitam viueret,si non rectè ad.Tit.1.d
operaretur,hòsne verè quidem fideles esse Paulus,inquit? Confitentur te scire nomine deũ, factis autem negant: veruntamen in hac vita propter hoc ipsum nõ iudicari,sed operum grauius postmodum supplicium daturũ dicit,infidelitatis autem causa,eo quòd semel credidit, non punitur. Vides quo pacto ab horrẽdis principiis in
Suprà.a
eandem rursus rationem descẽdit?Primùm inquit, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non introibit in
B regnum dei:nunc autem,Qui non credit in filium,iam iudicatus est.Noli,inquit,arbitrari quicquã ei dilationẽ conferre.Iam reus est,nisi mutet sententiam: nihil autẽ meliori conditione erit infidelis, quàm qui iam dãnati sunt,& supplicio affecti.Hoc est autem iudicium, Quia lux venit in mundũ,& dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem.Cuius particulæ hæc est sententia:Idcirco plectuntur quòd tenebras dimittere, luci obuiam fieri,noluerunt. His verbis omnẽ aufert infidelibus excusationẽ.Nã si ad operũ rationem exigendam,& errata punienda venissem,possent sanè excusari, si me non sequerentur:sin verò ad diuidendam lucem à tenebris, quisnam eius miserebitur, qui cognita luce in tenebris potius degere perseuerat?Cùm enim nulla in re nos accusare possint,sed innumera à nobis acceperint benefi-
Psal.34.c.& 68.a cia,resiliunt tamen,quod alibi significauit:Oderunt,inquit,me gratis.Et rursum. Si non venissem, & locutus
Infrà.15.d fuissem eis,peccatum nõ haberent.Siquidem qui in tenebris versatur,deficiente lumine,aliqua fortassis venia dignus est: qui verò adueniente luce tenebras sectatur, mali profectò, prauiq; animi præ se fert argumentum. Sed cùm multis hoc incredibile videatur, vt quispiam luci tenebras præferat, adducit causam quare ita affecti
C sint. *Erant,inquit,eorum mala opera. Omnis autem qui malè facit,odit lucem,& non uenit ad lucem, ut non arguantur opera eius.* Et profectò non ad iudicandum,neque ad inquirendum venit,sed ad dimittenda peccata, & salutẽ per fidem largiendã. Qua igitur ratione fugerũt?Si iudicatum veniſſet,aliquid habuiſſet excusationis. Qui enim alicuius sibi culpæ conscius est,iudicem fugere solet:indulgenti autem errantes quoque obuiam fiunt: quòd si ad indulgendum venit,consentaneũ erat,vt plurimorũ criminum conscij prompto animo se exhiberent,quod multi fecerunt: etenim publicani, & peccatores Iesum sequebantur.Quid ergo his verbis significauit?qui semper in malicia perseuerant.Ipse idcirco venit, vt veterã peccata dimitteret, & in posterum cautiorem hominẽ redderet:verùm cùm nõnulli ita ad virtutis labores tolerandos fluxi sint & imbecilles,vt cũ vita maliciæ studeãt nunquã se absoluere curantes,eos hoc in loco Christus significauit.Nam cùm Christi assertor,ad doctrinę rectitudinem vitam etiam sanctam addat, ideo ad me venire formidant,inquit, quoniam à recta formidant vita.Qui enim gentilium errores sectatur,à nemine liberè reprehenditur: quippe qui eiusmodi deos colunt, & ipsis turpes,& ridiculos,quales ipsi sunt, honores ex- D
hibent,non aliena à doctrina sua opera præse ferũt: qui autem dei sunt,& desidiosè viuunt, omnes & exposłulant eos,& accusant:tantæ etiam apud inimicos admirationi est veritas. Vide igitur quàm diligenter omnẽ prosequitur.Non enim,inquit, qui malè facit, non venit ad lucem:sed qui in malis perseuerat operibus, hoc est qui semper in perditionis vitiorũ luto versatur, neque vult meis subiici legibus,sed his præuaricatis,forni catur licenter,& cætera quæ prohibentur,exequitur:huc enim tanquam in lucem prodiens, fur manifestus deprehenditur, idcirco sub ditionem meam venire recusat.Multi gentilium inueniũtur,qui ideo Christianę religioni se inhærere non posse causantur, quoniam ebrietate, fornicatione, & cæteris huiusmodi affectibus nequeant abstinere. Quid igitur? Nónne & Christiani malæ & perditę vitæ,gentiles verò philosophiæ studiosissimi inueniũntur?Quòd multi Christiani perditè viuant,non ignoro:quòd autem Gentiles rectè faciãt,hoc adhuc mihi non satis constat: neq; tu mihi natura ipsa mansuetos,& modestos adduxeris,hoc enim nõ est virtus:sed eos qui cùm affectibus trahũtur fortiter resistũt, hos tamen non habes. Futurorum bonorum spes,& ge- E
hennæ metus,& alia huiusmodi vix hominem in virtute continent:quibus enim nil horum persuadet,hi minimè virtutem amplectuntur:si qui autem simulant, gloriæ causa simulant:& qui ita affectus est, cùm latere opera sua posse confidet,minimè à prauis cupiditatibus abstinebit.Verùm ne cuipiam contentiosi esse videamur, contendamus ex Gentilibus esse qui rectè viuant, neq; hoc positioni nostræ contradicit.Quod enim frequenter,non quod rarò contingit,intelligendum est. Considera autẽ quo pacto aliunde etiam omnem aufert Gentilibus excusationem.In mundum lucem venisse dicit: num eam quæsierunt inquit?num laborarunt?num adnixi sunt vt eam inuenirẽt?Venit ad eos lux,neq; obuiam facti sunt:quòd si Christianorum nonnulli malè viuũt, respondebimus non de his intelligi qui Christiani nati sunt,& à maioribus suis pietatem didicerũt, licèt hi sępenumero doctrina vitiosa vitã mutauerint:sed de his, vt arbitror,qui Gentilium, vel Iudæorũ professione cõtempta,veram fidẽ cõplectuntur.Ostendit etiam errã- F
tium neminem fidei se subiecturum, nisi prius rectam sibi vitam persuadeat,& neminem nisi prorsus maliciæ deditus in incredulitate persistere:neq; mihi dixeris eũ neq; incontinentem esse,neq; raptorem:non enim hæc sola virtus est.Quid hæc illi prosunt,si auaris glorię seruus sit,& amicorum sodalitatem veritus,in errore permaneat?hoc non est rectè viuere:neq; enim gloriæ seruus minus peccat quàm fornicator: imò longè plura & grauiora committit.Sed da mihi apud Gentiles aliquẽ omnibus affectibus, & malicia liberum: non inuenies. Nam qui apud eos magni habentur,& pecuniis,& ventri dediti,vt inquit, maximè omnium hominum gloriæ seruierunt:quod malorum omnium est causa. Hinc & Iudæi in perfidia manserunt, quos arguens Christus inquit:Quomodo potestis vos credere, qui gloriam ab Infrà.5.g
inuicem accipitis?Et quid tandem ad Nathanaël,cui etiam veritatem testatus est,hæc verba non habuit,neq; longiori sermone vsus est? quoniam non eo studio venerat,hic enim hoc sibi faciẽdum constituerat: & quod alij quieti, hic auditioni tempus exhibuit: ille ab alio persuasus, non tamen quin admoneret præceperit. Si- Suprà.1.g
quidem inquit, Amen amen dico vobis, videbitis cœlum apertum, & angelos dei ascendentes, & descendentes

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dentes supra filium hominis. Huic nihil tale, sed de generatione & vita æterna, diuerso sermone secundũ subiectam materiam locutus est. Nam cùm ille prophetarum dicta proculdubio crederet, tantùm audire satis habuit: hic autem cùm adhuc dubitaret, non quidem manifestè omnia ei Christus aperuit: sed eius mouit mentem, vt timore timorem eiiceret, cùm non credentem iudicari, & non credere à parua conscientia proficisci diceret. Humanam nanque gloriam magnificiebat, & pluris quàm supplicium. Multi enim, inquit, ex principibus crediderunt in eum, sed propter Iudæos non confitebantur: præterea eum coarguit, cùm dicat nulla alia ratione hominem non credere, quàm quòd vitam immũdam viuit: & in sequentibus inquit, Ego sum lux: hìc autem, Venit lux in mundum: in principiis enim obscurius, inde apertius locutus est. Veruntamen Nicodemus multitudinis gloria mulcebatur, quam ob rem debitam fiduciam habere non poterat. Fugiamus igitur inanem gloriam, quæ cæteris est affectibus violentior: hinc auaritia, hinc pecuniarum amor, hinc odium, bella, pugnę. Quippe qui plura amat, minimè constare poterit: amat
H autem nullam aliam ob rem, quàm inanem gloriam. Et qua nam gratia, dic quæso, eunuchorum, & mãcipiorum gregibus, & huiusmodi rebus friuolis, & inanibus multi stipari volunt? non necessitatis gratia, sed vt importuni huius affectus obuios omnes testes habeant, horum caput est inanis gloria: quod si abscindemus, reliqua maliciæ membra interibũt, & nil prohibuerit, quin terram vt cœlum incolamus: neque ad maliciam tantùm quos capit animos impellit inanis gloria, sed & virtutibus se insinuat: à quibus cùm nos abstrahere non possit, in ea maiorem in modum nos offendit, multis nos laboribus subiicit, quorum omnem fructum penitus aufert. Siquidem qui inani gloria mulcetur, ieiuniorum, orationum, misericordiæ omnem mercedem amittit. Quid hoc damno miserius, cùm frustra verberemur, & ridiculi fiamus, & superna excidamus gloria? Neque enim vtrunque & desiderare, & cõsequi possumus: sed si vnam optauerimus, cœlorũ videlicet gloriam, vtranque consequemur. Quamobrem si gloriam volumus, humanam fugiamus gloriam, & diuinam dũtaxat prosequamur: hoc pacto & hanc, & illam adipiscemur, gra
I tia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula, seculorum, Amen.

Infr. 12. f

Infrà. 8. b

Homilia. xxviij. ex cap. tertio.

Post hæc abiit Iesus & discipuli eius in Iudæam terrã, & illic demorabatur cum eis, & baptizabat. Erat autẽ & Ioãnes baptizãs in Aenon iuxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & ueniebant, & baptizabantur. Nondum enim missus fuerat Ioannes in carcerem. Facta est autem quæstio ex discipulis Ioannis cum Iudæis de purificatione. Nihil veritate clarius, nihil potẽtius, nihil mendacio imbecillius, etsi innumeris obtegatur operimentis: nã etiam sic deprehenditur, & effluit facilè: veritas autem nuda omnibus proponitur volentibus eius pulchritudinẽ intueri: neq; latere vult, nullũ timet periculũ, nullas insidias tremit, nullã desiderat multitudinis gloriã, nulli hominũ est obnoxia, omnia excedit: etsi innumeris circunueniatur insidiis, tuta permanet: & qui ad eã cõfugiũt, tanquã firmissimo & turissimo muro eius viribus custodiũtur, & lætitia omnia & absconditia in mediũ proponit: quod
Infrà. 18. d Christus & Pilatũ his verbis significauit: Ego palàm locutus sum mundo, ego semper docui in synagoga, & in templo, quò omnes Iudęi conueniũt, & in occulto locutus sum nihil: hoc tũc locutus est Iesus, nunc autẽ fecit. Post K hęc, inquit, venit Iesus & discipuli eius in Iudęã terrã, & illic demorabatur, & baptizabat. Erat autẽ Ioãnes baptizãs in Aenon iuxta Salim: quia aquæ multę erãt illic, & veniebãt & baptizabantur. In solennitatibus in ciuitatẽ veniebat Ioannes, vt in mediũ dei doctrinã proponeret, & ex miraculis vtilitatẽ, inde sępe Iordanẽ petebat: nã & illuc multi cõcurrebant: semper autẽ frequentioribus locis versabatur: non ostẽtationis aut ambitionis gratia, sed studio vt prodesset quãplurimis. Atqui prosequitur euangelista, nõ Iesum, sed discipulos baptizasse: vnde cõstat hoc etiã in loco ita intelligi. Et quãnam gratia ipse nó baptizauit in spiritu sancto & igne? Spiritº enim nõdũ erat datus: meritò autẽ non ipse, sed discipuli baptizarũt, cùm vellẽt plurimos ad salutarẽ doctrinã allicere. Et quid tandẽ discipulis Iesu baptizantibus Ioannes baptizare nõ destitit, sed quousq; missus fuit in carcerẽ id exercuit ministeriũ: Illa enim particula, *Nondũ missus fuerat in carcerẽ Ioannes*: In eũ vsq; diem eũ baptizasse significat: atqui Iesu discipuli longè visi forent clariores, si iis baptizare incipiẽtibus Ioãnes destitisset. Quã- L
nam igitur gratia baptizauit? Ne discipulos suos in maiorem contentionẽ adduceret. Nam si sæpenumero clamitando, & prioribus semper Christo concessis partibus, se inferiorẽ prædicando nõ persuadebat, vt ad eũ ac cederẽt: si hoc etiã addidisset, longè in maiorẽ contentionẽ prouocasset: propterea Christus tũc maximè prædicationi suę fecit initiũ, cùm Ioannes longè aberat. Puto autẽ & propterea citiorẽ eius mortẽ permisisse, vt omnes multitudinis animi ad Christũ cõuerterẽtur, neq; amplius circa vtrunq; eorũ scinderẽtur sententiæ. Præterea inter baptizandũ Ioannes nõ cessauit frequẽter ad monere, & maxima & clarissima de Iesu ostẽdere, nil aliud dicẽs, q̃ vt in eũ qui post ipsũ vẽturus erat, crederẽt. Qui igitur hoc prædicabat, quo pacto discipulorũ Christi præstãtiã demõstrasset, si à baptismate cessasset? Cõtrariũ visũ esset, vel æmulatione, vel ira id facere: cùm autẽ prædicando perstiterit, ea vehemẽtiora ostendit: neq; enim sibiipsi gloriã cõparauit, sed ad Christũ misit auditores: neq; minus q̃ discipuli illi fiũt, imò longè magis, Quantò minimè suspectũ eius erat testimonium, & Matt. 3. b
maioris apud omnes authoritatis, hoc euangelista Mat- M
thæus significat, quòd exibat ad eũ Hierosolyma, & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanẽ, & baptizabãtur in Iordane ab eo, cõfitentes peccata sua. Discipulis autem baptizantibus, multi non persistebant, ad Ioannẽ percurrentes: quòd si quis percõtaretur, quid amplius in Ioannis baptismate q̃ discipulorũ fuerit, nihil respõdebimus. Vtrunque enim similiter spiritus expers erat, & vnam eandemq; baptizandi causam habebat, vt scilicet Christo cõciliaret baptizatos: vt enim nõ semper peragrando crediturus cõgregaret, oportebat: quòd & in Simone frater, & in Nathanaël Philippus, baptizare cõstituerãt, vt per id omnes sine labore adducerentur, & ad futuram fidem præpararentur. Quòd autem nihil eorũ baptisma præstaret, sequentia manifestant. Quæ nam? *Facta est autẽ, quæstio*, inquit, *ex discipulis Ioannis cũ Iudæis, & de purificatione.* Cõtendebant semper cũ Christi discipulis discipuli Ioannis apud ipsum etiam Christum. Cùm enim viderent eos baptizare, cœperũt aduersus baptizatos loqui, ac si Ioãnes apud ipsos baptizando Christi discipulos excelleret, & aduocato aliquo ex baptizatis persuadere ei conabãtur, nõ tamen persuaserũt: nã quòd ipsi accesserint, non ille quærierit, audi quo pacto euangelista significauit. Non enim dixit Iudæum aliquem

cos

A eos interrogasse, sed quæstionem ex discipulis Ioannis factam cum Iudæo de purificatione. Considera autem euangelistæ lenitatem: non enim in quenquam inuehitur, sed pro viribus crimen extenuat, cùm quæstionẽ factam simpliciter dicit. Nam quòd contenderint, ex sequentibus patet, quæ etiam lenius exequitur. *Et uenerunt*, inquit, *ad Ioannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes ueniunt ad eum.* Hoc est, quem tu baptizasti, quem clarum & conspicuum reddidisti, is eadem quæ tu audet: non tamen dixerunt quem tu baptizasti, siquidẽ oportuisset eos & supernæ vocis, & spiritus sancti aduentus meminisse: sed, Qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti: hoc est, qui in discipuli loco habitus est, qui nulla ex parte nobis superior erat, is abs te discedens, baptizat. Non autẽ verbis eum tantùm dolore afficere, sed opera sua superari arbitrabantur. Omnes enim, inquit, ad eum veniunt: vnde constat quòd Iudæo cum quo disceptabant, ei minimè persuaserunt. Hæc autem animi imbecillitate, & ambitione quadam loquebantur. Quid ad hos Ioannes? non eos coarguit,
B veritus ne se relicto aliud quid mali aggrederentur. *Sed non potest homo*, inquit, *accipere quicquam, nisi fuerit ei datum de cœlo.* Si meum prorsus testimoniũ accepistis, inquit, & verum id arbitramini, discite vel ex eo, non me, sed illum in honore potiorem. Vos me audistis, vos mihi testimonium perhibetis, quòd dixerim, Non sum ego Christus, sed missus sum ante illũ: quòd si testimonij mei memores estis, dixistis enim, Cui tu testimoniũ perhibuisti, non modò ex eo non minuitur, sed augetur plurimùm: præterea nõ meum, sed dei testimoniũ fuit. Si enim vobis fide dignus videor, inter alia & me ante illum missum professus sum. Vides quo pacto paulatim diuinam vocem fuisse ostẽdit: ac si dicat, minister sum, & mittentis mandata nuncio, neque humanam aucupor gratiam, sed eius patri, qui me misit ministeriũ exhibeo: non ergo ad captãdam gratiam testimonium perhibui, sed ad quod missus sum, id annunciaui: quare nolite me propterea magnum existimare: hoc enim illius ostendit magnitudinem, ille nanque rerum dominus: idcirco addit, *Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autẽ sponsi, qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter uocẽ sponsi.*
C Et quamobrem qui dicit: Non sum dignus, vt soluam
Supr. 1. d. & Lucæ. 3. d eius corigiam calceamenti: amicum se eius in præsentia dicit? non vt extollat se, neque vt laudet, sed vt hanc maximè curam habere, neque inuito se, & ægrè ferente id fieri, sed cordi sibi & quàm gratissimum esse ostendat: & hæc sunt quorum gratia maximè omnia fecit: quæ omnia amici appellatione significauit: non enim tã ministri sponsi quàm amici lætantur, & in eius nuptiis exultant. Non ergo paritatem, absit, sed voluptatis magnitudinem demonstrare voluit, simul & eorum imbecillitati indulgens, amicum se dicit: nam & ministrum se dixerat, cùm inquit: *Missus sum ante illum.* Præterea quoniam ægrè ferre Iesu opera putabatur, sponsi se amicum appellauit, vt ostenderet non modò non ægrè ferre, sed maiorem in modum lætari. Hoc enim effecturus veni, inquit, & tantùm abest, vt molestẽ eius opera ferã, vt tum maximè dolerem, si non fierent, si ad sponsum sponsa non accederet, dolore tunc afficerer: non autẽ nunc cũ testimonium nostrum re comprobatur. Hinc enim probamur, cùm id quod voluimus contigit, & sponsa sponsum cognoscit, & vos hoc testimonio perhibetis, cùm dicitis quòd omnes veniunt ad eum: hoc mihi curæ fuit, & propterea omnia feci: cùm verò in præ-

sentia cõtigisse videã, gaudeo & exulto. Sed quid signifi D
cat illa particula, Qui stat, & audit eum? ex similitudine ad propositum venit. Cùm enim sponsi & sponsæ meminisset, quomodo sponsalia fiant ostendit, per vocem videlicet, & doctrinam ita ecclesia cõciliatur deo, quãobrem Paulus inquit: Fides ex auditu, auditus autem per
Rom. 10. d vocem dei: hac ego voce gaudeo. Id autem verbum, qui stat: non temere posuit, sed vt res suas cõpositas, & iam sibi standũ, & dantem illi sponsam audiendum ostẽdat, & quòd seruus sit, & minister, & spes, & gaudium suũ re euenerit prosequitur. *In hoc ergo gaudiũ meum impletum est.* Perfectum est, inquit, opus, & officiũ meũ, nec amplius habẽs quod faciamus. Deinde non præsentẽ tantùm, sed futurũ mœrorem prohibens, & futura ex dictis & factis confirmat. *Illũ*, inquit, *oportet crescere, me autẽ minui.* Hoc est, meũ feci officiũ, iam cessabo. Illius opera nunc augentur: quod enim nunc formidatis, non in præsentia tantùm erit, sed maius indies fiet, quod maximè res nostras claras ostẽdet. Propterea & veni, & gaudeo, quoniã Christus magnũ accepit incrementũ, & ea
E euenerũt, quorũ gratia omnia fecimus. Animaduerte q̃ leniter, q̃ sapienter illorũ sedauit affectus, & inuidiã extinxit, & frustra id eos tentare demõstrat, quibus verbis maximè eorũ sedat malitiã. Idcirco enim adhuc eo viuente, & baptizãte hæc tractata sunt, vt Christi excellentiã testaretur, neq; quispiã incredulitatis excusationẽ haberet: neq; enim à seipso hæc dixit, neq; aliis interrogãtibus: ipsi & percõtatores erãt, & auditores. Nã neq; spõte sua id dicẽti ita credidissent, vt post interrogationẽ. Cùm enim respondẽtem audirẽt, eius certã habuerunt sententiã. Iudęi autem eo quòd ad ipsum miserũt, & eius non crediderũt testimonio, idcirco meritò sibi omnẽ præciderũt excusationem. Quid igitur hinc erudimur? Quòd omniũ malorũ causa est gloriæ insania, hæc illos in contentionẽ traxit, hæc temerario ausu excitauit, vt
Mat. 9. b. & Marc. 2. c ad Iesum veniẽtes dicerẽt? Quare discipuli tui nõ ieiunãt? Fugiamus hũc affectũ dilectissimi, vt gehẽnã fugiamus: hic nanq; maximè eius ignẽ accendit, hic diaboli vndiq; ditionẽ propagat, hic ætatẽ & dignitatẽ omnem sæuissimo premit imperio, hic ecclesias huc illuc distrahit, hic ciuilia opera corrũpit, domos fũditus, ciuitates, populos, gẽtes euertit: & si in desertũ venerit, multã & illic vim ostẽdit. Nã qui sæpenumero pecunias, & mundi illecebras, & violẽtiores corporis voluptates valere
F iubẽt, hi nõnunquã inani gloria capti, omnia perdiderũt. Qui multùm laborauit, propter hũc affectũ nõ laborãtis, sed grauiter peccantis præmiũ accipiet. Pharisæus q̃ publicanus propter inanẽ gloriã minus meruit. Verùm hãc accusare nullus labor, omnes enim cõsentiũt: id autẽ quærendũ quo pacto vincamus. Quomodo igitur possumus? Si gloriã gloriæ cõparabimus. Quẽadmodũ enim terrenas diuitias cõtẽnimus, cùm alias speramus diuitias: ita & huius vitæ gloriã, cùm longè maiorẽ & veram gloriã cõiectabimur, cõtẽnemus. Hęc nanque inanis & fucata est, & nomine tãtùm, nõ re, gloria: illa verò cœlestis, vera, quæ nõ homines, sed angelos, & archãgelos, & angelorũ dominũ, imò & cũ his etiã homines laudatores habet. Si illud spectaculũ contẽplaberis, si illas coronas noueris, si ad illũ plausum te trãstulerís, nunquã aduersum te terrena poterũt prænalere: neq; hæc magnificies, si habebis: sin minus, nõ quæres. Etenim in huius seculi regiis, nemo satellitũ, iis omissis quibus coronato regi, & in solio sedẽti placeat, grasculo ũi voces, muscarũ & culicũ obuolantiũ stridorẽ prosequitur: neq; enim iis vlla ex parte potiores hominũ laudes inueniũtur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gitur,Humana igitur intellecta miseria, omnia in tutissimos recondamus thesauros, & manentẽ & incorruptibilem gloriam inquiramus. Quam vitam omnes consequamur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto,in secula seculorum,Amen.

Homilia.xxix.ex cap.tertio.

QVi desursum uenit, super omnes est:qui est de terra, terra est,& de terra loquitur. Graue quiddam est gloriæ amor,graue inquam, & multarum ipsa spinarum plena gloria, & quæ difficilè tolli potest fera,& multorum capitum bestia,& in eos quibus fouetur,quibus susciptur armata.Quemadmodũ enim vermis ligna ex quibus nascitur,& rubigo ferrum cõsumit: ita inanis gloria altricem sui animã perdit. Quare multa opus est diligentia,vt hunc tollamus affectum. Considera quid hoc in loco discipulis suis hoc morbo affectis dicat Ioannes,& vix eos placat.Ad superiora etiam hoc addit:Qui desursum venit,super omnes est: qui est de terra,terra est,& de terra loquitur.Cùm meũ,inquit, vbique extollatis testimonium,& dignissimum fide esse dicatis : illud vos scire necessarium est,non licere vt is qui è cœlo venit, à terreno homine fidem accipiat. Quid autem illa particula, Super omnes est, significat? & quid vobis per eam ostenditur ? Quòd nullius indiget,sed ipse sibi satis est,& omniũ maximus:sed ex terra & de terra loquentem dicit, non ex sua, sed ex Christi sententia.Si terrena,inquit, dixi vobis,& non creditis, Baptisma,terrena appellauit,non quòd terrenum sit,ni si ineffabilis generationis ipius comparatione : ita nũc de terra loqui se dicit,sua diuinæ doctrinæ comparata. Nihil enim aliud,de terra loqui significat,quàm paruas & humiles facultates suas,& quales credibile est, terrenam accipere naturam,si cum dei magnitudine conferantur. Siquidem apud deum omnes sapientiæ thesauri reconduntur . Quòd autem de humanis rationibus nõ loquatur,inde constat: *Qui de terra est*, inquit, *de terra loquitur.* Atqui non totus erat ex terra, sed pro parte: nam & animam habebat,& spiritus particeps erat, quæ minimè de terra sunt. Quomodo igitur de terra esse dicit?Animaduertisne nihil aliud quàm paruũ se, & nullius ferè momenti, vtpote humi reptantem,& in terra natum Christum autem cœlitus nobis demissum significari ? His omnibus eorum affectum extinguens, iam audentius de Christo loquitur : anteà enim superuacaneum erat verba nullum in auditorum mentibus locũ habitura effundere:cùm autem spinas incîderit, meritò iacit semina. Atqui eus: *Qui desursum uenit, super omnes est:& quod audiuit,loquitur:& quod uidit,testatur, & testimonium eius nemo accipit.* Cùm magnum quiddam & sublime de Christo locutus esset,rursus in humiliorem de eo sermonem descendit. Illæ nanque particulæ: Quod audiuit & vidit:magis secundum hominem dictæ sunt. Non enim visu,neq; auditu norat quæ norat, sed suapte natura perfectus ex patris sinu procedens,neque præceptore indigens.Sicut,inquit,cognoscit me pater, & ego cognosco patrẽ.Quid autem significat ? Quod audiuit, loquitur:& quod vidit,testatur ? Quoniam per hos sensus omnia certè cognoscimus,& digni videmur quibus credatur,cùm vidimus aut audiuimus,vtpote qui neque fingimus,neque mendacia dicimus. Idcirco vt rẽ confirmet,inquit Ioannes : Quæ audiuit & vidit, hoc est verissima: ita & nos sæpenumero scisciatamur . Vidistine,an audieris?quod si fatebitur,certum arbitramur testimonium.Ipse autem cùm dicit : Sicut audio iudico: &,quæ audiui à patre meo, loquor:&, quæ vidimus, loquimur:& id genus alia , non ea gratia dicit,vt aliunde eum accepisse intelligamus . Id enim arbitrari , vltimæ amentiæ est:sed vt omnem impudentibus Iudæis auferat suspicionem.Cùm enim nondum debita de se opinio haberetur frequenter ad patrem confugit,inde verbis suis fidem faciens.Et quid admiraris , si ad patrem, cùm & ad prophetas & scripturas sæpe descẽdat, & eorum adducat testimonium?Illæ sunt, inquiens,quæ testimonium perhibent de me.Nunquid prophetis minorẽ ipsum dicemus,cùm eorum accipiat testimonium?Absit:nam propter auditorum imbecillitatem ita loquitur, & à patre audire se dicit,quæ loquitur, non quòd magistro indigeret,sed vt illi crederent non esse mendaciũ. Verba autem Ioannis hoc significant,mihi opus est audire ab illo:desursum enim venit, qui hæc nunciat, quæ ipse solus manifestè nouit. Ea nanque verba , videlicet, Audiuit & vidit:hanc significant certitudinem.Et testimonium eius nemo accipit. Atqui & discipuli & multi alij acceperunt , quomodo igitur,inquit:Nemo accipit? hoc est pauci,& hoc nunc: nam si neminẽ dixisset , qua ratione addidisset,qui accepit eius testimoniũ ? Signauit,quia deus verax est . Hoc & in loco discipulos suos tangit,ac si nõ multùm ei crediturí essent. Quòd enim neque deinceps ei crediderint , ex sequentibus constat. Propterea cùm esset in carcere,ad Iesum eos misit,vt ei magis conciliarentur:illi autem vix tunc crediderunt: quod Christus significans dicebat,Beatus qui non fuerit scandalizatus in me:& propterea nunc dicebat Ioannes,Et testimoniũ eius nemo accipit: discipulos suos erudiens , & tanùm non dicens quòd pauci essent ei crediturí , & idcirco verbis eius non creditis . Quæ enim vidit , loquitur: simul & Iudaicam tangit insaniã, atque dementiam. Quod & euãgelista in principio his verbis coarguit:In propria venit , & sui eum non receperunt: hoc non venientis, sed non recipientium peccatum est. *Qui accepit eius testimonium, is obsignauit quia deus uerax est.* Hic & eos perterret, cùm ostendat , qui Christo non credit,eum non modò,non ipsi,sed ne patri quidem credere. *Quem enim misit deus*, inquit, *uerba dei loquitur.* Loquitur enim,quæ ab illo accepit,& credens illi credit, & incredulus non credit . Signauit autem , hoc est ostendit. Inde his verbis timorem auget: Deus verax est. Neque enim aliter quispiam ea non crederet,nisi mittentem deum mendacij insimularet : & cùm nihil aliud quàm de patre loquatur Christus , qui eum non audit , non audit mittentem patrem . Videne quantam formidinem eis incutiat ? Primùm Christum infideles audire contemnebant,ideo periculi magnitudinem eis proposuit,vt discerent , quòd qui Christum non audiunt , neque deum audiunt . Hac deinde ratione imbecillitatis eorum magnitudinem exponit. *Non*, inquit, *ad mensuram dat deus spiritum.* Et vt dixi, rursus ad humiliorem descendit sermonem , eumq; & varium , & intellectu facilem auditoribus reddit . Neque enim aliter incutere , & augere metum poterat. Nam si de eo magnum & eximium dixisset , non vtique credidissent , sed contempsissent potius:idcirco ad patrem omnia refert . Rursum tanquam de homine Christo disputans : quid autem inquit, Non ad mensuram dat deus spiritũ? Nos omnes,inquit,ad mensuram spiritus operationem accipimus , nam spiritum hoc in loco operationem dicit : Hęc enim est quæ diuiditur, ille sine mensura & integram habet operationem:quòd si operationem eius metiri nemo potest, longè minus

A nus substantiam:vidésne spiritum infinitũ ? Sed quisnã omnem spiritus accepit operationẽ: Qui dei opera nouit,qui dicit:Quod audiuimus, loquimur:& quod vidimus,testamur.Quid igitur iure dubitandum est ? Nihil enim nisi quæ dei sunt dicit,nihil nisi quæ spiritꝰ. Et primùm quidem de verbo dei nihil loquitur,sed à patre & spiritu doctrinæ suę fidem comparat.Quòd enim deus esset,norant:quòd spiritus etiam,intelligebant,quanuis non debitam de eo haberent opinionem , ignorabant autem filium : propterea ad patrem & spiritum semper confugit,& inde verba sua confirmat:hac nanque abdita causa,si quis per seipsum hoc cõsideraret, valde Christi minueret dignitatem.Non enim propterea crediderunt,quoniam spiritus operationem haberet:neque eius indiget auxilio,sed sibiipsi sufficiens est . Verùm imbecilliorum suspicione cognita his vtitur verbis.Hæc autem dico,ne simpliciter scripturas prætereamus, sed discentis considerationem, & auditorum imbecillitatem, & alias in scripturis causas perscrutemur.Non enim omnia vt volunt præceptores,sed multa secundum audi torum imbecillitatem loquũtur. Quam ob rem Paulus:
B Nõ potui,inquit,vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus:tanquam paruulis in Christo, lac vobis potũ dedi,non escam.Volebam,inquit, tanquam spiritalibus loqui,sed non potui:non quòd ipse loqui non posset,sed quòd auditores intelligere non poterant:ita & Ioannes maiora discipulos docere voluisset,sed illi non patiebãtur,hac gratia in humilioribus versatur.Diligenter igitur inuestiganda sunt omnia.A scripturis enim spiritalia arma accipimus,verùm si ea nos induere,& discipulos armare ignorabimus , ipsa quidem proprias habent vires,accipientibus autem nihil afferunt vtilitatis. Esto thorax,& galea firmissima,& clypeꝰ & hasta: inde quis thoraca pedibus,galeam pro capite oculis aptet, clypeo non pectus,sed pedes protegat : nũquid huic homini ea arma quid cõferent,& non potius lædent?Planè hoc cõstat,non tamen armorum culpa,sed iis vti rectè nescientis.Ita & in scripturis vsuenit,si earum ordinem confundemus,ipse quidem vim suam retinẽt , nobis autem nihil conferũt.Hæc ego & priuatim,& publicè vos frequenter erudiens,nihil amplius proficio , sed seculari-
C bus rebꝰ omne vos tempus affixos & implicitos video. Spiritalia verò ne in somniis quidẽ coniectamini: propterea negligimur,& pro veritate certantes non multũ valemus,sed ridiculi gentilibus,Iudæis, & hæreticis effi cimur:quòd si vt in his , aliis quoque rebus,negligentia vteremini:nec sic quidem vobis esset ignoscendũ . Sed in secularibus negociis vnusquisque ense acutior est , & summa diligentia artes exercet, & rempublicam gerit: in necessariis autem & spiritalibus quãta vis desidia tor pemus,superuacuis tanquam necessariis vtentes, & necessaria arbitrantes vtentes. An nescitis non superioris tantùm ætatis hominũ gratia scripturas æditas,sed nostri ? Nonne audis Paulum dicentem:Hæc ad nostram doctrinam scripta sunt, ad quos fines seculorum deuenerunt,vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus ? Et licèt me frustra loqui nõ ignorem,non tamen cessabo : ita enim apud deũ excusabor, quanuis nemo me audiat.Qui attentè audiẽtibus loquitur,is laboris prẽmium habet auditorum persuasionem. Cuius autem verba nõ audiuntur , neque tamen cessat, plurimi faciẽdus est,cùm deo placere adnitatur, & nemine attendente suum impleat officium . Verùm licèt maius nobis ex cõtemptu nostro præmium proueniat, id tamẽ minus desideramus,modò ad vestram aliquid salutem proficiamus , maximam mercedem probitatẽ D vestram ducentes . Hæc dicimus , non vt molestam & grauem vestram faciamus orationem : sed vt affectũ in vos nostrum ostendamus , & quo ob desidiam vestram dolore afficiamur,vos non lateat. Qua desidia vtinam omnes liberi, magna spiritualium cura susceptа , cœlestia bona consequamur , gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cũ quo patri gloria, simul & spiritui sancto,nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Homilia.xxx.ex cap.tertio.

PAter diligit filium,& omnia dedit in manũ eius: Qui credit in filium , habet uitam æternam. Qui autem incredulus est filio,&c. Magna assiduitatis & humilitatis vtilitas in omnibus rebus ostenditur.Per eam enim artes meliores reddimus , cùm repentè omnia à magistris discere nequeamus;per eam paulatim ciuitates condimus,per eam vitã nostram sustentamus . Neque admireris , si tãtum in secularibus virium habeat, quãdoquidem & in spiritualibus plurimùm possit . Sic enim ab idololatria liberari Iudęi potuerũt paulatim,& in paruis & humilibus rebus à principio,neque doctrinæ,neque vitę gratia eruditi.Sic post Christi aduentum E cũ sublimioris iã doctrinæ tempus esset, omnes acceſſe runt apostoli, nihil primùm altum , vel arcanum locuti . A paruis Christus multitudini exorsus est : ita & in præsentia Ioannes,tanquam de homine quodam mirabili loquitur , alta autem & sublimia per vmbrã interserit.Primùm dixit: *Non potest homo à semetipso accipere quicquam.* Inde altius quiddã attingens: *Qui desursum*, inquit, *uenit, supra omnes est.* Rursus ad humilia descendens post alia multa: *Non ad mensuram*, inquit, *dat deus spiritum.* Inde prosequitur: *Pater diligit filium,& omnia dedit in manu eius.* Inde cùm supplicij vim intelligeret , neque ita multitudinis animos bonorum promissione,vt suppliciorũ formidine moueri , his verbis sermoni suo finem imponit. *Qui credit in filium, habet uitam æternam:qui autem incredulus est filio,non uidebit uitã,sed ira dei manet super eum.* Rursus ad patrem supplicij rationem refert : nõ enim dixit ira filij,quanuis ipse sit iudex:sed dei,vt maiorem illis metum incuteret . Nunquid ergo satis est ad vitam æternam in filium credere ? Minimè . Non enim omnis, inquit , qui dicit mihi F domine domine,intrabit in regnum cœlorum. Et peccatum in spiritum , vel solum est satis quod in gehennam detrudat : & quid de patre loquor ? Nam si in patrem, & filium , & spiritumsanctum rectè credideris, non autem rectè vixeris nulla tibi ad salutem vtilitas. Cùm ergo dicit : Ipsa est vita æterna , vt cognoscant te solum verum deum : nolimus hoc nobis ad salutem satis arbitrari . Opus nãque nobis est & vitæ , & morum puritate pollere , & licèt hoc in loco dicat : Qui credit in filium , habet vitam æternam.Nec bona tantùm,sed suppliciorũ quoque formidinem proponit,quòd qui incredulus est filio,non videbit vitam , sed ira dei manet super eum: non tamen dicimus satis esse solam fidẽ ad salutem,quod quæ de vita sæpe in euangeliis dicuntur ostendunt.Cur enim non dixit,ipsa est vita æterna sola: neque,qui credit in filium solum , habet vitam æternã: sed in vtroque vitam esse significauit? Nam nisi mores sequantur,sequetur suppliciũ.Et non dixit in eo:sed, super eum,hoc est nunquam ab eo discedet . Siquidem ne temporalẽ fore mortem putares,cùm dicit: Videbit vitam id verbũ posuit,vt eius demonstraret perpetuitatem.Quod fecit,vt per hæc verba eos ad Christum traheret.

Infrà.5.c
Ibidem.15.c
Infrà.10.c
Infrà.5.c
Suprà.1.a
Infrà.9.i
1.Ioan.1.a
1.Cor.3.a
Mart.11.a & Luc.7.a
Rom.15.a
Mat.7.c
Infrà.17.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Haberet. Quam ob rem nõ priuata, ſed communi ad eos admonitione vſus eſt, vt facilius alliceret. Nõ enim, inquit, ſi credetis & non credetis, ſed in communi loquitur, ne qua poſſet exoriri ſuſpicio, & vehementius quàm Chriſtus. Siquidem Chriſtus: Qui non credit, iam iudicatus eſt: hic autem, Non videbit vitam, ſed ira dei manet ſuper eum. Et meritò ſanè. Neq; enim idem eſt aliquem de ſeipſo loqui, & de altero. Chriſtũ ambitionis cauſa ita locutum & iactatum exiſtimaſſent, Ioãnes hac carebat ſuſpicione. Quòd ſi poſtmodum Chriſtus vehementiori ſermone vſus eſt, ea poteſt ratio afferri, quòd iam magnam de ipſo Iudæi opinionem conceperant.

Supr.3.c

Cap.IIII. *Vt ergo cognouit Ieſus*, inquit, *quia audierũt Phariſæi, quia Ieſus plures diſcipulos facit, & baptizat quàm Ioannes: quanquam Ieſus non baptizaret, ſed diſcipuli eius: reliquit Iudæam, & abiit iterum in Galilæam.* Ipſe quidem non baptizauit, ſed nũcij cùm vellent auditores, in eius odium excitare, ita ferebant. Sed quánam gratia diſceſſit: Nõ formidinis, ſed vt eorum leniret inuidiam. Poterat nanque & inſultantes cohibere, ſed noluit hoc frequẽter facere, ne de eius incarnatione diffiderent. Et ſi ſæpius impulſus fugiſſet, id etiam ſuſpicioſum multitudini fiſſet: propterea mul

H ta more hominis operatus eſt. Quemadmodum enim credi voluit deum eſſe, ita & carnem ſuſcepiſſe: hãc ob

Matt.16.c rem Petrum corripit dicentem? Abſit à te domine, non erit tibi hoc. Tantæ hoc ſibi curæ fuit. Nã in eccleſiaſtica doctrina non parua hæc portio eſt, & ſalutis noſtræ principiũ, cuius gratia omnia & facta, & perfecta ſunt. Sic mors ſublata eſt, & peccatum, & maledictum abolitum, & plurima vitæ noſtræ collata ſunt bona, ideo maximè ſuam voluit incarnationem credi, quæ nobis principium & fons eſt innumerabilium bonorum: hinc nõ humanitatem, ſed diuinitatem potius latere permiſit. Recedens ergo ad eos rurſum ſe contulit, vnde prius venerat. Neque ab re in Galilæam conceſſit, ſed vt magna apud Samaritanos operaretur, ea quę deum deceret ſapientia, & vt nullam Iudæis ne impudentem quidem excuſationem relinqueret, quod euangeliſta his verbis ſignificauit: *Oportebat autem eum tranſire per Samariam.*

Vt oſtenderet præter itineris rationem hoc feciſſe, cuius exemplum & apoſtoli ſecuti ſunt. Quemadmodum enim illi Iudæorum perſecutionibus tunc temporis agitati, ad Gentes profecti ſunt: ita & Chriſtus, cùm ab illis

I fugaretur, ad has venit: vt & in muliere fecit Cananæa. Hæc autem facta ſunt, vt oſtenderet Iudæis auferret excuſationem, ne dicerent ſe relictis, Chriſtum ad incircunciſos profectum. Idcirco excuſantes ſe diſcipuli dicebant: Vobis oportebat primùm loquiverbũ dei: ſed quo-

Act.13.g niam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Et ipſe iterum: Non

Mat.15.c veni niſi ad oues, quę perierant domus Iſraël. Et iterum:

Ibidem. Non eſt bonum accipere panem filiorum, & dare canibus. Cùm autem eum Iudæi expulerunt, portam gentibus aperuerunt: neque etiam ſic in Samariam principaliter profectus eſt Chriſtus, ſed per eam iter fecit. *Præteriens ergo, uenit in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sychar, iuxta prædium quod dedit Iacob Ioſeph filio ſuo. Erat autẽ illic fons Iacob.* Quánã gratia tanta hunc locũ diligentia narrat euangeliſta? Ne poſtmodũ audiendo mulierem dicentẽ, Iacob pater noſter dedit nobis hunc puteum, mi-

Gen.34.d teris. Etenim is locus erat, vbi pro Dina Leui & Simeõ indignati grauem illam cædem patrati ſunt. Et quoniã ad hoc [illegible] eſt, non ab re fuerit ſubtexere vnde Sa-

Samaritani. vnde dicti. maritani originem habuerint. Locus is omnis Samaria appellatur. Vnde igitur appellati ſunt? Samor mõs à cõditore dictus eſt, vt teſtatur Eſaias, & caput Samororũ K Ephraim. Habitatores autem non Samaritani, ſed Iſraëlitæ appellabantur: procedente tẽpore deũ offenderunt, & regnante Phacee ſurgens Thelgamaſa, & multas ciuitates occupauit, & Ele ſubdidit, quo interempto Oſee regnũ tradidit. In hunc inſurgens Salmanaſar, alias cepit ciuitates, & tributarias fecit. Huic Oſee primùm paruit: inde defectione facta, Aethiopibus confœderatus eſt: quod cùm Aſſyrius rex intelligeret, gentẽ illam obſeſſam cepit, neque amplius illic habitare permiſit, veritus ne iterũ deficerent, ſed Babylonẽ & in Medos trãſlatis, collectitiam hinc inde multitudinem in Samariã habitatum miſit, vt in poſterum firmũ ſibi imperium faciliaribus incolis cõfirmaret. His peractis volens deus poteſtatem ſuam oſtendere, quòdq; non imbecillitatis, ſed peccatorum gratia Iudæos Aſſyriis tradiderit, leones in Barbaros emiſit, qui vniuerſam gentem perderent. His regi nunciatis, miſit ſacerdotem quẽdam, qui populo exponeret leges dei: non tamen omnino, ſed ex parte impietatem exuerunt. Procedente adhuc tempore idolorum cultu abiecto, dei cultum complexi ſunt. Cùm ita ſe res haberẽt, reuerſi Iudæi, his vtpote alienigenis & hoſtibus æmulabantur, & à mõte Samaritanos L nunquam rint, nec parua hinc inter eos contentio, neque enim omnes ſcripturas recipiebant, ſed Moſi duntaxat, prophetas partim pendebant. Nitebantur tamen in Iudaicam ſe inſerere nobilitatem, ad Abraham & progenitorum, & genus ſuum referentes, vtpote qui Chaldæus fuiſſet, & Iacob patrem appellabant, vtpote Abrahę nepotem. Iudęi autem cum cęteris & hos abominabantur: vnde Chriſto exprobrabant, dicentes: Samaritanus es Infrà.8.f tu, & dæmonium habes. Et cùm deſcendiſſet ab Hieruſalem Hiericho, hac gratia Chriſtus Samaritanum vilem, contemptũq;, & abominabilem apud eos in ſe miſericordiam operantem: & in decem leproſis vnum alienigenam, propter hoc Samaritanum dicit, & ipſis diſcipulis ita mandauit: In viam gentium ne abieritis, & Matt.10.a & Luc.9.b in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis. Neque hiſtoriæ duntaxat gratia prædij Iacob meminit euangeliſta, ſed vt Iudæos iãdiu repulſos oſtenderet. Siquidem progenitorum temporibus pro ipſis ea loca Samaritani occuparant: quæ enim eorum maiores cùm ſua non eſſent, ceperant, ea hi ob deſidiam ſuã & iniquitatem iãpridẽ poſſeſſa amiſerunt. Ita & nihil maiorũ virtus confert, ſi nepotes degenerant. Barbari enim cùm primùm M leones experti ſunt, ad Iudaicum cueſtigiò cultũ redierunt: hi tot affecti ſuppliciis, mores ſuos minimè emendarunt. Huc itaq; Chriſtus venit, mollem & laſciuã vitã expellens, laboriosam autẽ & difficilem nos erudiens. Non enim iumentis vſus eſt, ſed adeò intentè vadit, vt ex itinere fatigetur. Hoc ſæpe admonet, vt ſibiipſi quiſque ſeruiat, neque quęrat ſuperflua, neq; multis indigeat. Adeò enim omni nos ſuperfluitate alienos voluit, vt multis neceſſariorũ ſe fraudaret. Idcirco dicebat. Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autẽ hominis nõ habet vbi caput reclinet. Propterea plurimùm in montibus verſatus eſt, & in deſertis, non perdius tantùm, ſed pernox. Hoc Dauid annuncians inquit, De tor Pſal.109.b rente in via bibit: vt eius tolerantiam demõſtraret. Idẽ hoc in loco ſignificat euangeliſta, *Fatigatus enim ex itinere, ſedebat ſic ſuper fontem, hora autem erat quaſi ſexta, uenit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Ieſus: Da mihi bibere. Diſcipuli enim eius abierant in ciuitatẽ, ut cibos emerẽt.* Hinc itineris ſtudium, & cibi cõtemptum intelligimus, cùm tanquam re ſuperuacanea vtatur, ita diſcipuli res ſuas

diſpenſare

A diſpenſare didicerant. Non enim parabant viaticum, quod & alius oſtendit euãgeliſta, cùm de fermento Pha-

Matth.16.a riſæorum loquentem dicit, quòd putabant panes non

Ibidẽ.12.a. ferre. Et eſurientes inducit ſpicas decerptas manducare & ad ficum ob famem veniſſe: hæc nil aliud quàm

Ibidẽ.21.b. ventris contemptum, & eius ſeruitiũ partim pendere nos admonent. Conſidera, quæſo, hoc in loco nihil ferentes diſcipulos, neq; à principio diei vllam victus curam habentes: ſed quo tempore omnes prãdent, cibos emptum proficiſcuntur: non vt nos qui cùm primùm manè exurgimus, ante omnia coquos aduocamus, & de parandis epulis & menſa diligẽter verba facimus: inde aliis opera damus, ſecularia diuinis præponentes, & quæ ſuperflua habenda eſſent, tãquam neceſſaria exequimur: ideo omnia præpostèrè aguntur. Contrà autem ſpiritalium primùm rationem, & quidem maximã habere, quibus perfectis hæc alia deinceps attingere oporteret. Neq; laboris ſtudioſus tãtùm, ſed humilitatis, nõ fatigatus dũtaxat ex itinere ſediſſe, ſed relictus ſolus dimiſſis diſcipulis, hic Ieſus oſtenditur. Atqui poterat vel non omnes dimittere, vel alios ſibi miniſtros comparare, Noluit:

B etenim diſcipulos quoque his moribus aſſuefecerat. Et quid mirum, dixerit fortaſſe quiſpiam, ſi humiles erant, piſcatores & tentoriorum opifices? Erant ſanè. Verùm repentè ad ipſum cœlum euolarunt, & cunctis regibus clariores euaſerunt, digni habiti, qui vniuerſi orbis domini familiaritate fruerentur, & eum vbiq; admirabilem ſectarentur. Illud prẽterea non ignoratis, quòd quãtò quis humiliori gradu ad dignitates aſſumitur, facilius in ſuperbiæ inſaniam effertur, vtpote qui expers ſit repentini & inſperati honoris. In hac eos humilitate Chriſtus continuit, & vt ab omnibus ſe abſtinerent, neque miniſtris indigerent. Ipſe autem fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſuper fontem. Vides laboris, caloris, & diſcipulos expectandi gratia ſediſſe Ieſum? Norat enim quid apud Samaritanos eſſet euenturũ. Non tamẽ propter hoc principaliter venit. Neque ſi propterea non venijſſet, erat aduenienis muliercula repellenda, quæ ſummam erat attentionem præſtatura. Iudæi enim ad ſe venientem expulerunt, Gentiles aliò proficiſcentem ad ſe trahunt. Illi inuidebant, hi credunt: illi indignabantur, hi admirantur, adorãt. Quid igitur, erat tot hominum ſalus contemnenda? tam prompti animi reliquendi? in-

C dignũ ſanè diuina fuiſſet benignitate. Quare cùm debita ſapientia cuncta ab eo diſponantur, ſedendo corpus reficiebat iuxta fontem. Erat dies medius, quod euangeliſta his verbis ſignificauit: Hora erat quaſi ſexta, & ſedebat ſic. Quid autem per hoc verbum, ſic, intelligitur? Non in ſella, non in loco honoratiori, ſed in terra, vt cõtingit. Venit mulier ex Samaria haurire aquam. Ecce mulierem propter aliud egreſſam ciuitatem, vt impudentibus Iudæorum obiectionibus ſilentium imponatur, & ne quis dicat eum ſuum ipſius præceptum tranſ-

Matth.10.a. gredi, cùm mãdet, ne in Samaritanorum ciuitatem ingrediãtur, ipſe eos alloquatur. Quòd autem dicit, nondum veniſſe diſcipulos, ea id gratia meminit euangeliſta, vt multas ſermonis Ieſu ad mulierem occaſiones afferret. Quid ergo mulier? cùm à Ieſu aquam peteretur, dicente: *Da mihi bibere. Quomodo tu*, inquit, *Iudæus cùm ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? Non enim cõũntur Iudæi Samaritanis.* Vnde eum Iudæũ eſſe cognouit? Ex habitu fortaſſe & ſermone. Tu autem mulieris ingenium cõſidera. Nã ſi cauendũ erat, Ieſum quàm illã cauere potius decebat. Non enim dixit, nõ cõũntur Samaritani Iudæis: ſed, Iudæi Samaritanis. Abſtinet

tamen mulier à conſuetudine ne peccet, cùm alterum D ſua cauſa peccaturum arbitraretur. Neque tacuit, ſed ſententia ſua quod eſſet præter legẽ corrigit. Sed illud poſſet quiſpiam dubitare, qua nam gratia ab ea bibere petierit, cùm lex nõ permitteret. Si quis diceret Ieſum præuidiſſe non daturam, ideo minus petere oportuit. Quid igitur dicendum? Quòd nihil iam referebat eiuſmodi obſeruationes præuaricari. Qui enim alios ad præuaricationem inducit, ipſe longè magis præuaricatur. Non enim quod ingreditur, inquit, per os coinquinat animã, Matth.15.b. ſed quod procedit de ore. Non parum autem Iudæos accuſat hic Ieſu ad mulierem habitus ſermo. Illi enim ſæpenumero & verbis & re allecti minimè paſſi ſunt perſuaderi: hæc autem breui & nuda rogatione quamprimùm capitur, ipſe Ieſus ratione hac & via non inſtabat. Si qui accedebant, non prohibebat, quanuis diſcipulis dixerat: In ciuitatem Samaritanorum ne intraueritis, ne accedentes offendatis. Id enim quàm indigniſſimũ erat eius humanitate, quare reſpondet mulieri: si *ſcires donum dei, & quis eſt qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam uiuam.* Primum di-

E gnam quæ audiat, eam indicat, neque contemnendam: deinde quis ipſe ſit, cælat. Nam ſi hoc ſciſſet, eueſtigiò paruiſſet, quod de Iudæis haud dicendum eſt: qui cùm admonerentur, nihil tamen petebant, nihil dicere cupiebant, quod aliquid afferret vtilitatis, ſed contumelia affectum expellebant. Mulier autem Samaritana quàm manſuetè reſpondeat, quæſo animaduerte. *Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus eſt: unde ergo habes aquam uiuam?* Iam omnẽ ab ea quòd vilis eſſet, & vnus ex vulgi hominibus, ſuſpicionem amouit. Neque enim ſimpliciter hoc in loco dominum, ſed honorificè appellat, quod ex ſequentibus apparet. Non enim irriſit, non exprobrauit, ſed primùm hæſitauit. Quòd ſi non continuò intellexit, minimè mirum. Neque enim Nico demus intellexerat: inquit enim, Quomodo poſſũt hæc Suprà.3.a. fieri? Et iterum: Quomodo poteſt homo naſci, cùm ſit ſenex? Et iterum: Nunquid poteſt in vterum matris iteratò introire & renaſci? Hæc autem mulier longè verecundius: Domine, inquit, neq; in quo haurias habes, & puteus altus eſt, vnde ergo habes aquam viuam? Aliud Chriſtus dicebat, aliud illa intelligebat, tantùm verba accipiens, neq; altum aliquid pertingere poterat. Atqui petulantius reſpondere licuiſſet: Si haberes aquam viuam, non me peteres, ipſe eam acciperes, ſed te iactas. F Verùm nihil tale locuta, manſuetè à principio per omnem ſermonem reſpondit: primùm inquit, Quomodo tu Iudæus cùm ſis, bibere à me poſcis? Neq; tanquam ad alienum & inimicum ita locuta eſt: Abſit, vt tecum homine alieni à gente noſtra animi & infeſti, quicquam communicem. Deinde cùm magna loquentem audiret, & ea quæ inimici maximè carpſiſſent, non deriſit, non cauillata eſt: ſed, *Nunquid, ait, tu maior es patre noſtro Iacob, qui dedit nobis puteum hunc, & ipſe ex eo bibit, & filii eius, & pecora eius?* Animaduerte quo pacto in Iudaicã ſe inſerit nobilitatem: hoc eſt, Ille hac vſus eſt aqua, nec habuit quod nobis maius daret. Oſtendit autem magnũ quiddã & altum ex primo reſponſo intellexiſſe. Ea nanque particula, Ipſe ex eo bibit, & filij, & pecora: nihil aliud ſignificat, quàm potiorem quandam aquam concepiſſe, eam tamen neque inuenire, neque manifeſtè cognoſcere. Vt autem apertius dicam: non potes, inquit, dicere, Iacob hũc nobis fontem dediſſe, ab eum vſum: nam & ipſe, & filij, & nepotes eius ex hoc biberunt, neq; bibiſſent, ſi habuiſſent potiorem. Tu ergo hoc potiorem

e alium neq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

G alium neq; dare poteris, neq; habes, nisi te quàm Iacob maiorem profitearis. Vtile igitur quam te daturum pol liceris aquam habes? At Iudæi non tanta vsi essent modestia, qui eadem de re sermone habito, & eiusdē aquæ mentione facta, nihil vtilitatis consecuti sunt. Cùm verò Iesus Abrahæ meminisset, lapidibus eum persecuti sunt: mulier autem incredibili mansuetudine in medio diei æstu patienter & dicit & audit. Nec ei quicquam in mētem venit, quòd Iudæus dixisset: Credibile est ipsum insanire & delirare, me ad fontem expectauit, & verbis iactabundus nihil præstitit: sed expectat & sedet, dum quod quærit, inueniat. Quòd si mulier Samaritana tantam adhibet diligentiam, vt aliquid vtilitatis consequatur, neq; à Christo discedit, quanuis eum adhuc ignoret: quam nos veniam consequemur, qui eum non ad fontem, non in deserto, non in meridie, neq; in Solis æstu ardentissimo, sed sub aurora, sub hoc tecto ad vmbram intuemur, nō tamen quicquam audire patimur, sed desidemus? Illa ita Iesu verbis attendit, vt alios aduocet: Iudæi non modò neminem aduocāt, sed accedentes prohibent, impediuntq; dicentes: Videte num ex principibus aliquis credit in eum, aut ex Pharisæis? Sed turba
H hæc quæ non nouit legem, maledicti sunt. Imitemur igitur Samaritanam, alloquamur Christum. Etenim medius nostrūm in præsentia adest, & per prophetas & discipulos suos nobiscum loquitur. Audiamus, & credamus: quandiu frustra & inutiliter viuemus? facere enim quæ deo non placent, id demum est frustra & inutiliter viuere, vel potius perdite. Cùm enim datum nobis tempus in nullam impendimus vtilitatem, inutilis impensæ vltimum daturi supplicium hinc migrabimus. Nunquid qui pecunias ad negociationē acceperit, easq; prodegerit, ab eo creditor rationē exiget: qui autē vitæ munus perditè consumpserit, impune abierit? Nō propterea deus præsentem nobis vitam præstitit, non animam in hoc corpus infudit, vt hac tantùm fruamur vita, sed vt totis viribus ad futuram contendamus. Bruta præsenti duntaxat vsui sunt: nos idcirco immortalem habemus animam, vt ad illius vitæ præparationem omnia moliamur: equorum enim, boum, asinorum, & aliorum huiusmodi pecorum si quis vtilitatem roget, nullā præter in præsentis vitæ necessitatibus seruitium, vsúmque inueniemus. De nobis non ita sentiendum est, sed me-
I lius & præclarius domicilium post huius vitæ migrationem expectamus: ad quod vt cari perueniamus, omnia facienda sunt, vt cum angelis iubilemus, & semper regi assistamus: propterea immortalem nobis animā & corpus immortale futurum largitus est, vt perpetuis cū ipso bonis perfruamur: quòd si terræ inniteris, cùm tibi cœlestia proponantur, considera quāta ignominia afficias eorum exhibitorem, cùm contemptis quæ tibi offert cœlestibus, ea terrenis mutare non dubites: ideo gehennā minatur, vtpote contemptus, vt intelligas quantis te bonis priuas. Sed absit, vt illud experiamur suppliciū, sed deo placentes æterna bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorū, Amen.

Infra.8.g.

Infra.7.g.

Homilia.xxxj. ex cap. quarto.

RESpondit Iesus, & dixit ei: *Omnis qui bibit ex hac aqua, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitā æternā.* Spiritussancti gratiam, nunc ignem, nunc aquam scriptura appellat, vt non substantiæ, sed & operationis has intelligentias esse demonstret. Nō enim spiritus ex differentibus constat substantiis, cùm inuisibilis & vnius generis sit: & Ioannes quidem dicit, Ipse nos baptizabit in spiritu sancto & igni. Christus autem: Flumina de vētre eius fluent aquæ viuæ: hoc autem dixit de spiritu sancto quem erant accepturi, itidem & nunc spiritum appellat: Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Ita spiritum ignem appellat, vt excitamentum & feruorem gratiæ & peccatorum absumptionem significet: aquam autem, vt ablutionem & refrigerium, quibus ipsum accipientes animi fruuntur. Etenim tanquam hortum virentem, & fructiferis & semper floren tibus arboribus comantem: ita promptam animam disponit, vt nulla anxietate, nullis satanæ insidiis distrahi sinat, sed omnia ardentia malitiæ tela extinguat. Tu autem, quæso, dei sapientiam considera, quàm leniter mulierculam allicit: nō à principio dixit, Si scires quis est, qui tibi dicit, Da mihi bibere: sed postquam occasionem illi præbuit, vt ipsum Iudæum appellaret, & criminaretur, hoc propulsans inquit: Si scires quis est, qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo. Quibus verbis iam ad maiora impulit, vt patriarchæ meminerit. L Inde cùm illa diceret: *Nunquid tu maior es patre nostro Iacob?* non se maiorem dixit, visus enim esset se tantùm iactare, nondum cognitus, sed latenter id significat: non enim simpliciter dixit, Dabo tibi aquam, sed prius Iacob aqua neglecta, suam laudat, à munerum natura dātium volens differentiam ostendere, & quātùm ipse patriarcham excelleret. Nam si admiraris, inquit, patriarcham, quòd hanc aquam dederit, inde ego longè meliorē tibi dedero, ea accepta, me quàm Iacob maiorē confitearis necesse est. Si cùm dicas: Nunquid maior est Iacob, quoniam hanc aquam dederit? Si illa meliorem à me acceperis, profectò me maiorem dixeris. Intuere verum mulieris iudicium, à re ipsa & de Christo & de patriarcha ferentis sententiā: verùm non ita Iudæi, sed cùm eiicientem eum viderent dæmonia, non modò patriarchæ non prætulerunt, sed dæmonium habere dixerunt. Samaritana autem secūdum Christi voluntatem iudicat, ab operibus scilicet: hinc enim ipse iudicium requirit, dicens: Si non facio opera patris mei, nolite mihi credere: si autem facio, & si mihi non credis, operibus credite. sic mulier fide adducitur. Propterea cùm audisset Iesus? Nunquid maior es patre nostro Iacob? eo omisso, de aqua sic loquitur: Omnis qui bibit M ex hac aqua, sitiet iterum. Et comparationem non accusandi, sed excellentiā demonstrandi gratia facit. Non enim aquam illam vilem & negligendam dicit, sed naturam ostendit. Qui autem biberit ex aqua, quā ego dabo ei, non sitiet in æternum. Audiuit aquam viuam mulier, sed primùm non intellexit. Nā cùm aqua viua sit, etiam quæ semper scaturit, huiusmodi aquam Christum dixisse arbitrata est: ideo apertius ex vtriusq; comparatione Iesus suæ aquæ præstantiā declarat. Qui biberit ex aqua, quā ego dabo ei, non sitiet in æternum. Hinc maximè ex sequentib⁹ excellētia dignoscitur, horū enim nihil habet aqua, quā sensu deprehendimus. Quid autē prosequitur? Sed aqua quā ego dabo ei fiet in eo fons aquę salientis in vitā æternā. Sicut enim, si quis fontē intus habeat, nunquā sitiret: ita qui hāc aquā habuerit. Credidit cōtinuò mulier, longè Nicodemo sapientior, sed & fortior. Ille huiusmodi pluribus auditis neminē aduocauit, neque sibi confidit: hæc apostolico officio functa est, omnibus audita annunciās, & populum extra ciuitatē ad Christum aduocans ac trahens vniuersum. Ille quomodo possunt

Matth.3.g. Infra.7.f.

Infra.10.g.

Supra.3.a.

A do possunt hæc fieri, inquit: neq; manifestū spiritus exemplum à Christo adductum accipit: mulier verò primùm parumper hæsitauit, mox non expectata confirmatione, ad eius sermonem tanquam certum accipiendum properat: dicente enim Christo, Fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam: statim subdidit,

Da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neq; ueniam huc haurire.

Considera quæso, quàm paulatim ad veræ doctrinæ altitudinem adducitur. Primùm Iudæum quendam legis transgressorem suspicata est: inde vt hoc crimen propulsauit, (absurdum enim erat talem esse, qui tot bona comprehenderet,) audita aqua viua sensu perceptibilem existimauit, tandem spiritalem intelligens, credidit huiusmodi aqua posse se tollere sitis necessitatem, non tamen adhuc quæ nam esset intelligens, ambigebat. Et superius sensu perceptibilem credidit, certò tamen nescie bat: hinc autem diligentius intuens, nec eam penitus cō prehendens: Da mihi, inquit, hanc aquam, vt non sitiā, neq; veniam huc haurire. Primùm patriarchæ Christū prætulit, quòd eo fonte non indigeret, si illam aquam acciperet. Considera quantò potiorem Christum duxerit. Hoc gratæ & fidelis animæ indicium ostendit, quā
B de Iacob opinionem haberet, nouit meliorem, mutauit sententiam: non tamen nimium credula mulier, neq; temerè Christi verba accepit? diligenter inuestigauit, nec incredula, neque pertinax, quod rogando ostendit. Infra.6.d. Atqui Iudæis dixerat Christus: Qui comedit de carne mea, non esuriet: & qui credit in me, non sitiet. Verùm non modò non crediderunt, sed & scandalizati sunt. Mulier nulla perturbatione affecta immoratur & rogat. Iudæis inquit: Qui credit in me, non sitiet: mulieri crassius, Qui biberit ex hac aqua, nō sitiet. Spiritalia nullo præscripta fine pollicebatur, ideo mulieris animum pollicitationibus erigens, adhuc sensibilibus immoratur, quoniam nondum spiritalia capere poterat. Nam si dixisset: Si credideris in me, non sities: non vtiq; intelle xisset quid diceret. Sed quānam gratia non his ad Iudæos vsus est verbis? Quoniam multa signa viderant: hæc nullum, sed tantùm verba audierat: propterea iam suam demonstrat potestatem, eius prædicando conditionem, & leniter reprehendendo. Vade, inquit, *uoca*
C *uirum tuum? & ueni huc. Respondit mulier, & dixit: Non habeo uirum dicit ei Iesus: Bene dixisti, uirum non habeo: quinq; enim uiros habuisti, & nunc quem habes, non est tuus uir: hoc uerè dixisti. Dicit ei mulier: Domine, uideo quia propheta es tu.* Papæ quanta mulieris sapientia, quàm æquo animo reprehensionem passa est, & cur non passa dixerit quispiam? Cur, dic quæso? nónne & Iudæos sæpenumero & grauiter increpuit? Non idem est, & quæ animo abscondita sunt, & rem clanculum commissam in medium proferre. Alterum enim solius dei est, neq; enim alius quispiam hominis mentem nouit, quàm qui mentem habitat: alterum familiaribus cognitum. Verùm Iudæi reprehensi, Infra.7.c. molestè ferunt: & dicente Iesu, Quid me quæritis interficere: non solùm non admirantur quemadmodum mulier, sed maledicunt ei, & conuiciantur dicentes? Dæmonium habes, quis te quærit interficere? Atqui & ex aliis signis illum cognoscere poterant. Samaritana hoc duntaxat acceperat, & non modò nihil maledicit, sed admiratur & stupet, & prophetam autumat. Ad grauius hanc quàm illos reprehendit: hoc enim vnius peccatū erat, illud commune pluribus, neque ita communibus vt propriis obiectis criminibus offendimur. Et illi magnum quid se facturos arbitrabantur, si Christum perderent: huius verò peccatum patebat omnibus, non tamen ægrè tulit, sed admiratione & stupore perculsa est. D Hunc ordinem & cum Nathanaël seruauit. Non enim primùm prophetauit, neque dixit, Vidi te sub ficu: sed cùm ille dixisset, Vnde me nosti? id respondit. Volebat enim & miracula faciendi, & prophetandi occasionem ab his qui ad ipsum se conferebant capere, vt magis sibi tribuerent, & inanis gloriæ suspicionem reseret: idem hoc in loco facit. Nam si primò eam quòd virum non haberet, increpuisset, & graue visum esset, & superfluum: sed nactus ab ea occasionem, rectè omnia prosecutus est, & audientem mansuetiorem reddidit. Et quomodo prosequitur orationem hanc, dicet quispiam: Vade, voca virum tuum? De domo sermo habebatur, & gratia humanam accedente naturam instabat mulier, & eam efflagitabat. Dicit Iesus: Vade voca virum tuum: quasi opus esset cum eo communicare. Illa accipiendi cupida, putans hominem alloqui, vt suam cælaret turpitudinem, non habeo, inquit, virum. Hinc nactus occasionē Christus, tempori eam reprehendit, vtrunque explicās, & quot viros habuerit, & quem in præsentia cælabat. Quid ad hōc mulier? non ægrè tulit, non abiit, non in contumeliam accepit, sed magis admiratur & perstat.

Video enim, inquit, *quia propheta es tu.* Et intuere eius E prudentiam, nō euestigiò in ciuitatem accurrit, sed obstupescens considerat. Video, inquit: hoc est, videris mihi propheta esse: quod cùm opinaretur, non amplius terrena rogat, non bonam corporis valetudinem, non pecunias, non opes, sed tantùm doctrinam. *Patres nostri, inquit, in monte hoc adorarunt.* Abraham significans, qui filium illuc oblaturus duxisse dicitur. *Et quomodo nos* Gene.22.a. *dicitis, quia Hierosolymis est locus ubi adorare oportet?* Animaduertis enim quàm breui altiora aggreditur? Nā cui modò de sedanda siti cura erat, iam doctrinæ præcepta perquirit. Christus autem non soluit, neque enim hoc ei propositum erat, sed simpliciter respondet: altius tamen mulieris animum erigit, non tamen priusquam se prophetam profiteretur, vt maiorem verbis suis fidē faceret, ne amplius illa dubitaret. Pudeat igitur nos, & erubescamus: quinq; virorum mulier & Samaritana, tā tam in discendo adhibet diligentiam, vt neq; diei tempore, neq; aliis occupationibus à Iesu doctrina abduceretur: nos verò non modò nihil ad diuinarum rerum eruditionem inquirimus, sed in omnibus securè & eo- F dem modo afficimur, propterea omnia negligimus. Quis nostrum, quæso, repetita domo, aliquod Christiano dignum opus aggreditur? Quis scripturarum sensus perscrutatur? Nemo sanè, sed alueolos & talos frequenter inueniemus, libros quamrarissimos: quos si qui habent, ac si non haberent, clausos in scriniis seruant, vel omne suum studium in membranarum tenuitate, in literarum characteribus quàm pulcherrimis consumunt: non vt legant, nō vt vsum inde aliquē consequātur, sed vt diuitias, vt ambitionē ostentent, in his studet. Tāta est inanis gloria, nullū ambitiosum audio, qui librū intelligat, sed aureas tātùm literas admiratur. Quid quæso hoc lucri? Nō propterea nobis scripturæ datæ sunt, vt in libris dūtaxat habeamus, sed cordi insculpam⁹. Itaq; hęc librorū possessio Iudaicæ ambitionis est, quibus in literis præcepta data sunt: nobis non ita, sed in tabulis cordis carneis. Nos autem libros comparari prohibeo, sed admoneo, & maiorem in modum rogo, vt eos comparemus: ita tamen, vt & literas & sensus frequēter animo repetamus, vt hoc pacto mūdus efficiatur. Nā si in quacunq; domo euangeliū est, illuc diabolus ingredi nō audet: quantò minus animam ei assiduis lectionibus fami

Universidad de Deusto
Biblioteca

Euangelio sanctificatur anima.

Gliarem, neque dæmon, neque peccatum attinget? Sanctifica igitur animam, sanctifica corpus, hoc continget, si euangeliũ semper & animo habueris & lingua. Quòd si linguæ obscœnitas animam coinquinat, si dæmones vocat, perspicuum est spiritali lectione eam sanctificari, & gratiam spiritussancti affatim infundi. Diuini cantus sunt scriptura, hinc nobis & animæ nostræ affectibus remedium fecamus, cuius vtilitatem si intueremur, incredibili ei attentione vacaremus. Hæc ego frequenter dico. Annon perquàm absurdum est, vt fori homines, aurigarum & saltatorum nomina, genera, ciuitates, actiones, mores, necnon equorum virtutem, & quid singuli possint, memoriter teneant: qui autem huc se conferunt, omnium penitus ignari discedant, immo & librorum suorum numerum ignorent? Quòd si voluptatis gratia illa prosequeris, longè maiorem in his ostendam. Quid enim iucundius, quæso, quid mirabilius? Hominémne cum homine, an cum diabolo hominem spectare certantem? Et corpus cum incorporea potentia congredi, & genus suum victoriã referens intueri? Has pugnas, hęc certamina contemplemur, hęc ñiquam quę
H imitari & pulcherrimum & vtilissimum est, in quibus coronam accipere licet, non in illis, quorum æmulatio ignominiosa est: illam cum dæmonibus pugnam, hanc cum angelis, & angelorum domino spectabis. Dic quęso, si tibi regum & principum confessu spectaculis adesse liceret, nónne tibi honorificum duceres? Huc vbi cũ angelorum regi diabolum deuinctis post tergum manibus, & conatibus suis nihil prævalentem spectare licet, non curris, & incredibili voluptate hoc spectaculũ non prosequeris? Et quónam pacto hoc fiet, inquies? Si librum in manibus frequenter habueris: illic enim diaboli fossas, longa curricula, laqueos, captiones, artem deprehendis: inde & pugnare cum eo, & superare didiceris, dæmonum sunt, non hominum secularia spectacula. Quare vos hortor, vt à satanæ festis abstineatis: nã si in idolorum templis nephas est ingredi, longè magis in dæmonum solennitatibus: his ego vos frequenter admonitionibus obtundo, dum aliquid proficiam. Mihi quidem non molestum est, inquam, vobis autem securum, neque grauis vobis sit, oro, hortatio mea: nam si grauiter ferendum esset, mihi potius esset, qui non auditus in hoc vobis sæpenumero cõsessu verba facio, quàm
I vobis qui tantum aures adhibetis, nunquam proficitis. Sed absit, vt vobis molestus sim: sed hac culpa vacui, spectaculo spiritali digni futura gloria perfruamini, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia.xxxij.ex cap.quarto.

Dicit ei Iesus: *Mulier, crede mihi, quia uenit hora quãdo neq; in monte hoc, neq; in Hierosolymis adorabitis patrem. Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus. quia salus ex Iudæis est.* Vbique fide nobis opus est dilectissimi: fide, inquam, bonorum matre, salutis medicina, sine qua nullam magnarum rerum doctrinã percipere quispiam potest, sed illis similis, qui sine naui pelagus transuare agressi, parum profecti, lassatis manibus, pedibusq;, fluctibus continuò obruuntur: neq; aliter
1.Tim.1.d. qui suis nituntur rationibus ante cognitam veritatem, vt Paulus ait, naufragium faciunt, quam quidam repellentes circa fidem naufragauerunt. Quod ne nobis accidat, sacræ ancoræ, qua Christus in præsentia Samaritana confirmauit, innitamur. Nam cùm illa dixisset: Quomodo vos dicitis, quia in Hierosolymis est locus in quo oportet adorare? Respondit Iesus: Mulier, crede K
mihi, quia venit hora, quando neq; in Hierosolymis, neque in monte hoc adorabitis patrem. Maximam huic reuelauit doctrinam, & quam neque Nicodemo, neque Nathanaël: Hæc suam potiorem quàm Iudaicam maiorum authoritate commẽtabatur. Christus nihil ad hoc respondit, tanquam superuacaneum cognitu, quare patres in monte, Iudæi Hierosolymis adorarent: tollit tamen vtriusq; loci cultum, & illius mentem excitat, edocetq; neq; Iudæos, neq; ipsos aliquid de se magnum in posterum posse polliceri, & tunc differentiam adducit, præstantiores tamen Iudæos significat, non loci ratione, sed cognitione: ac si dicat, loci gratia nil contendendum est, sed in cultu Iudæi præferendi sunt Samaritanis. Vos, inquit, adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus. Et quónam pacto nesciebant Samaritani quod adorarent? Quoniam in certo & circunscripto loco esse, & quasi diuidi posset, deum arbitrabantur, ita eũ colebant, ita ad Persas mittentes, non eius loci deum sibi iratum nunciarunt, nihil de eo amplius hoc pacto quàm de idolo arbitrati: quare & dæmones & ipsum a- L
dorabant, & quæ misceri non poterant, confundebant. Iudæi autem hac vacabant opinione, & totius orbis eũ norãt deum esse, quanuis non omnes, propterea inquit: Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimꝰ. Neque tibi admirationi sit Iesum se Iudæis annumerare: nam secundum mulieris loquitur opinionem, tanquam Iudæus propheta: ideo inquit, adoramus. Adoran tis officium omnibus constat. Adorare enim creaturæ, adorari non creaturæ, sed domini est. Sed primò quasi Iudæus loquitur. Nos, hoc in loco Iudæos significat. Iudaicam ergo religionem extollit, tamen verbis suis fidem comparat, amouens suspicionem, ne affectu quodã suam præferat gentem: nam qui præcipuum cultus locum, & quem ipsi plurimi faciebant, negligit, tollitq;, eũ perspicuum est nullius ad gratiam locutum, sed verè & propheticè: & cùm rationes non adduxerit inquiens: Crede mihi mulier: & quæ sequuntur addidit, Quia salus à Iudæis est. Hoc est, vel quòd orbi terrarum bona inde prouenerunt: nam & dei cognitio, idolorumq; cõtemptus, & cætera dogmata, & noster cultus, quanuis non rectè, à Iudæis tamen ortum habuit: salutem, inquã, vel hoc, vel suum aduentum appellat, vel vtrunq; potius ex Iudæis prouenisse testatur, quod etiã Paulus: ex qui- Roma.9.d.
bus, inquit, Christus secundum carnem, qui super om- M
nia benedictus deus in secula. Vides enim, vt veteri fauet testamento, idq; bonorum demonstrat originem, & nulla ex parte legi contrarium? Siquidem ex Iudæis omnia bona ortum habuisse dicit. *Sed ueniet hora, & nunc est, quando ueri adoratores adorabunt patrem in spiritu & ueritate.* Hic & Samaritanos & Iudæos à veris excepit adorantibus: & quanuis meliores Iudæos, venturis tamen longè deteriores, quantò figura veritate inferior est, iudicauit: ecclesiam autem significat, quoniam verus & debitus deo cultus ipsa est. Etenim pater quærit tales adoratores: si ergo tales iampridem quærebat, non omnino hunc illis morem constituit: permisit tamen propter hoc, vt eos quoque ad verum induceret. Qui igitur sunt veri adoratores? Qui nullo loco diuinum cultum circunscribunt, qui deum in spiritu colunt, sicut & Paulus: Cui seruio, inquit, in spiritu, in euangelio filij eius. Et iterum: Obsecro vos fratres per Roma.12.b.
misericordiam dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, deo placentem, rationabile Roma.12.a.
obsequium vestrum: per spiritum autem incorporeum significat.

A significat. Opus est enim incorporei hunc cultum esse, & per incorporeum quod est in nobis, hoc est per animam, & animæ mundiciam offerri, idcirco ait:

Et adoratores eius in spiritu & ueritate adorare oportet.

Nam cùm & Iudæi & Samaritani contempta anima, mundiciæ corporis plurimùm studerent, non ablutione inquit, & ornatu corporis, sed incorporea nostri parte adorandum: quam ob rem non pecora, non vitulos, sed te totum deo offeras sacrificium, sic viuentem hostiam exhibebis. In veritate enim adorare oportet: nam quæ superiori tempore figura erant, circuncisio, holocausta, sacrificia, incensum, non sunt amplius, sed omnia veritas. Non enim caro, sed malæ circuncidendæ sunt cogitationes, & nosipsos crucifigere, & irrationales auferre cupiditates oportet: his mulier verbis implicita, & eorum se sensum assecutam nõ confidens: *Scio, inquit, quia Messias uenit, qui dicitur Christus: cùm ergo uenerit ille, annunciabit nobis omnia. Dicit ei Iesus: Ego sum qui loquor tecum.* Et vnde Samaritani Christi aduentum expectabant, cùm solum Mosen reciperent? Ex ipso Mose, qui in principio filium reuelauit: illud enim, Faciamus hominem ad imaginem & simili- Gene.1.d.
B tudinem nostram: ad filium dictum est. & Abrahæ in tabernaculo filius loquitur, & Iacob de eo prophetizans, dixit: Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux Gene.49.b.
de femore eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium. Ipse præterea Moses inquit: Deut.18.d.
Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis, sicut me suscitabit tibi dominus deus tuus, ipsum audies. & quæ de serpente & virga Mosi, & de Isaac & oue, & alia multa licet studiosis colligere, quæ Christi aduentum testantur. Et qua nam gratia, inquies, his mulieri rationibus non persuasit Christus, vt Nicodemo, cui in medium serpentem attulit, & Nathanaël cui prophetauit? Quoniam hi viri erant, & in huiusmodi versati: Samaritana rudis & abiecta mulier, expers omnium literarum erat, ideo nullum cum ea de scripturis verbum facit, sed aquæ tantùm pollicitatione, & prophetia eam allicit, ideóque in sui mentionem eam adducit, & se iam qui sit manifestat? quòd si non rogatus fecisset, creditus esset delirare, & se iactare. Nũc pedetentim & modestè nactus occasionem, omni se
C suspicione absoluit, & quidem Iudæis frequenter rogantibus, Quousque animam nostram tollis? Dic nobis si tu es Christus. non palàm, vt huic mulieri, se Christum esse professus est: fidelior hæc erat illis, qui non Ioan.10.c.
discendi, sed arguendi gratia rogabant: nam si discere voluissent, verborum, scripturarúmque & miraculorum sufficiens eis fuisset doctrina. Samaritana integra & simplici mente petiit, vt ex sequentibus facilè potest intelligi. Audiuit enim, credidit, & alios ad credendum traxit, & in omni re eius diligentia, & fides integra dignoscitur. *Et continuò uenerunt discipuli eius.* Et quidem tempestiuè, cùm iam nihil amplius ad dicendũ relinqueretur. O rem mirabilem, mulier Samaritana huiusmodi loquitur *Et continuò* (inquit euangelista) *uenerunt discipuli eius, & mirabantur quòd cum muliere loquebatur, nemo tamen dixit: Quid quæris, aut quid loqueris cũ ea?* Sed quid mirabantur? Facilitatem & incredibilẽ Christi humilitatem, quòd tam clarus & tanti nominis, pauperem & Samaritanam mulierem benignè alloqui non dedignaretur: nihil tamen rogarunt, adeò discipulorum mores imbiberant, adeò magistrum & timebant & reuerebantur plurimùm: atqui nonnunquam audentiores visi sunt, & cùm Ioãnes supra pectus eius re-

cubuit, & cùm accessissent ad eum dicentes: Quis putas D
maior est in regno cœlorum? & cùm Zebedæi filij ro- Matth.18.a.
gant, vt alter à dextris, alter à sinistris sedeat: quid igitur Marc.10.c.
hoc in loco siluerunt? Quoniam illic res sua agebatur, ideo necessariò præcontati sunt: hæc tanta res nihil ad eos accedit, quòd Ioannes multò pòst tempore super Iesu pectꝰ recubuit, super ipsum finem, cùm iam Christo esset familiarior, eius dilectione fretus. Hic enim erat, inquit, quem diligebat Iesus. Cui huic beatitudi- Infra.19.c.
ni par dilectissimi? Nolimus tamen ea contenti esse, sed totis conemur viribus, vt & nos beatorum numero adscribamur, & imitemur euangelistam, & tantę dilectionis causam contemplemur. Quæ nam ea est? Reliquit patrem & naujculam, & rete, & secutus est Iesum: verùm hoc & frater fecerat, & Petrus, & Andreas, & alij item apostoli. In quo ergo excelluit, quòd tantam sibi Iesu conciliauerit dilectionem? Nunquid inueniemus? Ipse de hoc nullam facit mentionem, sed quòd tantùm diligeretur: dilectionis causam & modestè quidem subticuit, sed quin eximiè à Christo diligeretur, ambigit nemo: non tamen neque loquendo, neque rogando præcipuam quandã apud Iesum authoritatem habuisse apparet, vt sæpenumero Petrus, vt Philippus, vt Iudas, vt E
Thomas, nisi semel tantùm cùm obsequi & obtemperare condiscipulo voluit: nam cùm ipsorum princeps ei innuit, tunc Iesum, quis ipsum esset traditurus, rogauit. Immensò nanque hi duo discipuli, & mutuo se amo Acto.3.a.
re prosequebantur, in templum simul ascendisse, & simul loquentes ambos legimus. Atqui ardentius aliquoties Petrus & mouetur, & loquitur, & demũ audit Christum dicentem? Petre amaꝫ me magis his? Qui autem Infra.21.c.
præ cæteris diligebat, proculdubio & præ cæteris diligebatur: verùm alterum amasse Iesum, alterum à Iesu amatum satis constat. Quid igitur hanc præcipuam dilectionem conciliauit? Incredibilis arbitror Ioannis mãsuetudo & lenitas, qua remissior sæpenumero videbatur: quę quanta sit virtus, ex Mose manifestum est, quippe quæ tantum & talem præstiterit: nihil enim humilitati comparandum. Hinc Christus beatitudini principium fecit, tanquam enim quoddam immensi ædificij fundamentum, humilitatem primùm iecit, sine qua nemo salutem consequitur: sed siue quis ieiunauerit, siue Absque humilitate pietatis opera mortua.
orauerit, siue suas pauperibus erogauerit facultates, sine humilitate hæc & huiusmodi omnia nihil afferunt vtilitatis: contrà ipsius condimento gratiora omnia, iucundioráque redduntur? humiles ergo & mansuetos nos exhibeamus dilectissimi, ita haud difficile est bene operari. Quid stulte superbis? Non intelligis humanæ naturæ imbecillitatem, & inanes spes nostras? qui te exitus maneat considera, intuere multitudinem peccatorum: sed forsitan opera te tua efferunt, his intumescis, hoc pacto omnium mercedem amittis, quam ob rem non adeò peccatis obnoxium, vt virtutis sectatorem moderatione vti decet. Quid tandem? Quoniam ille conscientia retrahitur: hic autem nisi se diligenter contineat, continuò quasi vento quodam tollitur, & euanescit, quemadmodum Pharisæus. At pauperibus subuenis: non ex tuis, sed domini facultatibus, quæ conseruis communes sunt. Quocirca humilitate vtendum est, & in tui generis calamitatibus res tuas, & naturam tuam in illis te considerare oportet, fortasse & nos talibus sumus orti progenitoribus. Quòd si transire ad F
nos diuitiæ, & aliquando nos deserturas credibile est. Quid autem omnino sunt diuitiæ? Vmbra iners, fumus qui citò euanescit, flos fœni, vel etiã viliores. Quid

Universidad de Deusto
Biblioteca

G in fœno magnificis? Nónne & latronibus, & perditis hominibus, meretricibus, sacrilegis accedunt diuitiæ? Intumescis quòd cùm talibus illas communices? Sed honoris cupidus es? Verùm nil honoratiorem te reddet, quàm eleemosyna. Diuitiarum honores, & potentiæ coacti sunt, & inuidiosi: hi voluntarij, & vero honorantium iudicio proueniunt, quare nunquam remittun tur. Quòd si homines tantum honorem, tantam reuerentiam, miseri eorum sibi facientibus tribuunt, & bona eis precantur, considera quæso, quam à clementissimo & benignissimo deo remunerationem, quam vicé sint accepturi. Has igitur quæram⁹ pecunias semper duraturas, vt in hac vita magni, in futura glorioſi æterna bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia.xxxiij.ex cap.quarto.

H RElíquit ergo hydriam suam mulier, & abiit in ciuitatem, & dixit illis hominibus: Venite & uidete hominem, qui dixit mihi omnia quæcunq; feci: numquid ipse est Christus? Multo nobis feruore opus est, multo studio, quibus excitemur, alioquin impossibile est, vt promissa nobis bona consequamur: quod significans Christus, nunc quidem ait: Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus: nunc verò, Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi accendatur? Quibus verbis flagrantem & incensum discipulum, & in omne periculum promptissimum nobis proponit. Qualis enim fuit hæc mulier? Adeò enim audito Iesu incensa est, vt relicta hydria & aqua, cuius gratia eò concesserat, in ciuitatem properaret, & ad Christum vniuersum populum traheret. Venite, inquit, & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcunque feci. Considera mulieris studium, considera sapientiam: venerat hauriendæ aquæ gratia, & cùm verum fontem inuenisset, contempsit alterum, vt nos exemplo licèt paruo admoneret, spiritualium gratia secularia omnia esse nobis contemnenda, neque eorum nisi ad necessitatem vllam rationem habendam: quod & apostoli fecerunt, & hæc in præsentia mulier. Siquidem illi à Iesu vocati, retia reliquerunt, hęc sponte sua reliquit hydriã, & superna proueniente gratia apostolico munere fungitur: neque vnũ aut alterum, vt Andreas & Philippus, sed vniuersam aduocat ciuitatem, & populum ad Christum adducit. Et contemplare mulieris prudentiam, non dixit, Venite, videte Christum: sed ea qua ipsa allecta est humilitate, allicit populares suos. Venite, inquit, & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcunque feci. Atqui aliter dicere potuisset, Venite, videte prophetam: sed cùm anima diuino igne exardescit, nihil amplius terrenum curat, non gloriam, non decus, sed eius flammæ feruore tantùm mouetur. Nunquid ipse est Christus? Animaduerte iterum immensam mulieris sapientiam, neque affirmat Christum esse, neque reticet. Noluit huius se opinionis authorem: sed suo ipsorum auditu inductis, hoc ipsis persuaderi, quod longè futurum erat probabilius, sed non omnem vitam suam à Christo acceperat, ex his tamen quæ dixerat, & cætera credidit. Neque dixit, Venite & credite: sed, videte: quod & leuius erat & persuasibilius. Animaduertis mulieris sapientiã? proculdubio intelligebat, modò illum fontem gustarent, eadem de eo quæ & ipsa sensuros: quòd si quis crassiori esset ingenio, vt cognoscere eum non posset, vitam suam à Christo patefactam in medium adducit, vt vel hinc omnes alliciat. *Interea rogabant eam discipuli eius, dicentes: Rabbi, manduca.* Hoc non improbitate quadam, sed amore & studio in magistrum dicebant, cùm itinere & æstu fatigatum viderent. quibus Christus: *Ego, inquit, cibum habeo manducare, quem uos nescitis. Dicebant ergo discipuli ad inuicem: Numquid aliquis attulit ei manducare?* Quid mirum, si mulier aquæ appellatione, aquam esse opinabatur, quando & discipuli eodem in errore deprehenduntur, neque adhuc spiritalia intelligunt, sed ambigunt? Solitum tamen magistro honorem tribuũt, & mutuis inuicem sermonibus eum percontari non audent: quod & aliàs fecerunt, cùm etiam cuperent interrogare. Quid Christus? *Meus cibus est, ut faciam uoluntatem eius qui misit me, & perficiam opus eius.* Hominum salutem hoc in loco cibum appellat, vt quanta salutis nostræ cura & desiderio teneatur, ostendat: sicut enim nos cibum, ita Christus humani generis salutem desiderat. Accipe autem quo pacto non omnia semper palàm ante oculos ponit, sed primùm obscuritate quadam inuoluit auditorem, vt inter dubitandum inquirendo laborans, certius veritatem inueniat, & magis excitetur auditor: quam ob rem non primùm dixit, Meus cibus est, vt faciam voluntatem patris mei: quod etsi non manifestum erat, tamen intellectu facilius, quàm ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis. Primùm igitur, vt dixi, obscuriori sermone attentiores reddit, & vt melius quæ dicturus erat intelligerent, assuefacit: quæ verò sit voluntas patris, iam interpretatur. *Nonne uos,* inquit, *dicitis quòd adhuc quatuor menses sunt, & messis uenit? Ecce dico uobis, leuate oculos uestros, & uidete regiones, quia albæ sunt iam ad messem.* Ecce iterum familiaribus nominibus ad maiorem eos erigit contemplationem: nam cibi appellatione nihil aliud, quàm futuram hominum salutem demonstrat: regionis autem & messis, animarum multitudinem, quæ in ipsius prædicatione erant creditura: oculos autem & mentis & corporis significat. Iam enim veniẽtium Samaritanorum turbam videbat, quorum feruorem & promptissimam voluntatem albas regiones appellat. Sicut enim spicæ flauescentes messem indicant, & iam manus postulant, ita illi properabãt ad salutem. Et quid non apertius dixit prompto eos animo venire, vt & docerẽtur & crederent, & à prophetis persuasi fructum redderent, sed regionem tantùm & messem appellauit? Quid sibi hæ volunt translationes, quibus non hìc tantùm, sed per totum vtitur euangelium? itidem & prophetæ plurimùm his vti assolent. Quánam hoc gratia? Neq; enim temerè spiritussanctus ita instituit, duabus rationibus: primùm, vt significantius loqueretur, & magis ante oculos poneret. Mens enim familiariũ rerum imagine concepta, magis suscitatur, & tanquam in pictura rem ipsam magis amplectitur. Deinde vt iucundior esset narratio, & diutius animo immoraretur. Nõ tam facilè sententia capitur, neque ita trahit auditorum multitudinem, vt rerum narratio, & per ea maximè quorum periculum fecimus descriptio: similitudo quoque multam præ se fert sapientiam. Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam: huius terrenæ messis fructus ad æternam non peruenit vitam, sed in hac fluxa & caduca consumitur, ille autem perpetuò nos comitatur. Animaduertis enim verba quidem sensibilia, sensus verò spiritales: & quo pacto terrena à cœlestibus separat? Quod enim de aqua more suo dixit, quòd qui biberit ex hac aqua, non sitiet: hoc

Matth.10.g. Lucæ.12.f.

Matth.4.c.

I K L M

A tiet: hoc & nunc dicit, quòd congregat fructum in vitam æternam: vt & qui seminat, simul gaudeat & qui metit. Quis sator? quis messor est? Prophetæ satores, non messuerunt tamen, sed apostoli: atqui non propterea voluptate & fructu laborum priuantur, sed vobiscum gaudent, quanuis vobiscũ vnà non messuerunt: neque enim messis serendi habet difficultatem, & in messe minus laboris est, & plus voluptatis. Ad hoc vos seruaui, non ad serendum vbi plurimùm laboratur. In metendo autem & prouentus vber, & labor remissior. Hinc prophetarum voluntatem fuisse demonstrat, vt humanum genus ad Christum allicerent, hoc per legem communicatam: propterea seminasse, vt hunc parerent fructum, & se eos misisse, & magnam inter vetus & nouum testamentum esse cognationem, quæ omnia hac similitudine ostendit. Meminit autem prouerbij, quod in ore mul
« torum est: in hoc enim est verbum vetus, quia alius est
« qui seminat, & alius est qui metit. Hoc frequens dictum
B erat, quãdo alius labores, alius fructum reportaret: quod prouerbium hìc maximè verum deprehendi dicit: Laborarunt enim prophetæ, vos fructus inde capitis. neque dicit mercedem: neque enim multus illorum labor, sed
Daniel.9.f. fructus fuit. hoc & Daniel fecit, etenim ipse prouerbij meminit dicentis: exiit ab iniquis peccatum. Et Dauid etiam in fletu suo eius mentionem facit, propterea hoc præoccupans Iesus inquit: Vt & qui seminat, simul gaudeat & qui metit. Cùm dicendum esset, alius seminauit, alius metit. & neque quis, vt diximus, prophetas mercede fraudatos putaret, nouum quiddã, & præter opinionem, & sensibus abhorrens, sed in spiritalibus egregium narrat: siquidem in his terrenis, si alium seminare contingit, alium metere, non simul gaudent, sed alteri dolent: vtpote qui pro aliis laborem susceperint, soli autẽ messores gaudent: hìc autem qui non metunt quæ seminarunt, eadem qua metentes afficiuntur lætitia: vnde perspicuum est eos mercedis esse participes. *Ego misi uos metere quod uos non laborastis: alij laborarunt, & uos in labores eorum intrastis.* His eos verbis magis hortatur. Cùm enim laboriosum videretur orbem terrarum peragrare, & prædicationibus insistere, eius facilitatem ostendit. Laboriosior erat satio, & maiori egebat solicitudine semina spargere, & ad dei cognitionem animã
C erudire: hoc autem dixit, ne ad prædicandum dimissi, tanquã maximum onus subeuntes perturbarentur. magis enim prophetæ laborauerunt, quod ratione confirmat, quoniam facilius ipsi opus susceperint. Siquidem vt in messe facilè fructus colligitur, & breui impletur area, neque tempora expectantur, non hyems, non ver, non pluuiæ: ita nunc opera ipsa clamant. Dum hæc dicerẽt, exierunt Samaritani, & mox coctus est fructus, propterea inquit: *Leuate oculos uestros, & uidete regiones, quia albæ sunt.* Verba res ipsa confirmauit, ex ciuitate enim illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris testimoniũ perhibentis: Quia dixit mihi omnia quæcunque feci. Videbant enim non ad gratiam locutam, neque qui peccata sua narrarit admiratam, neque vt alterius sibi amorem conciliaret, sed manifestam vitam faceret. Hanc & nos mulierem imitemur, & in peccatis quæ commisimus confitendis neminem vereamur, deum duntaxat, vt decet, formidemus: qui & nunc opera nostra videt, & tunc quos in præsentia non pœnitet, damnabit. At nos contrà futurum iudicem minimè timemus, sed qui nihil nobis possunt officere, eos & horrescimus, & pudore tremimus: idcirco in quo timemus, in eo pœnas dabimus. Nam qui in hac vita solo hominum pudore afficiuntur, deum vni- D
uersa spectantem minimè curant: qui in omnia scelera prolabuntur, quos nihil puder, qui non mutantur, hi in die illa non vno præsente, vel altero, sed vniuerso mundo teste manifestabuntur. Nam quòd bonorum operum, & malorum magnum illic spectaculum pateat, ouium & hœdorum similitudo edocet: & beatissimus Paulus his verbis testatur: Omnes enim nos manifesta- 2.Cor.5.b.
ri oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis pro vt gesserit, siue bonum, siue malum. Commisisti aliquod scelus, aut animo agitasti, homines cælas, non deum, & nihil curas, oculos hominũ formidas: intellige igitur in illo die te ne homines quidem quicquam cælaturum: omnia nanque oculis nostris repræsentabuntur, vnusquisque singulorum scelera punienda iudicabit: quod ex diuite videri licet, qui cùm
« Lazarum pauperem, & iam sæpenumero à se contem- Luc.16.c.
« ptum, & maledictis affectum intueretur, vt intincto in aquam digito linguam suam refrigeret, obsecrat. Vos autem hortor dilectissimi, vt etsi nemo opera nostra videat, vt singuli suam conscientiam ingrediantur, & iudicem sibi rationem constituant, errata sua in me- E
dium adducant, nisi velint in die illa horrenda vniuerso orbi ea manifestè patere: sanentur iam vulnera, sumatur pœnitentis medicina. Potest etiam qui innumeris sit confectus vulneribus sanus euadere. Si dimit- Lucæ.6.f.
titis, inquit, dimittetur vobis, & sicut in baptismate ablata peccata non amplius apparent: ita & dimittendo abluuntur, si pœnitere voluerimus. Ea demum est pœnitentia, ne amplius peccemus. Nam qui ad peccata reuertitur, similis est cani ad vomitum redeunti. Opor- 2.Petri.2.d
tet igitur & operibus & animo omni scelere vacuum esse, & vulneribus contrariam afferre medicinã. Verbi gratia: Rapuisti, & ditatus es, pone modum rapinæ, & eius vulneri eleemosyna medearis. Scortatus es, huic vlceri castitatis imponatur medicina. Fratrem calumniatus es, & offendisti: cessa à maledictis & charitatem amplectere, & ita per singula faciamus, quæ perperam commisimus, neq; simpliciter his abstineamus. Instat iam, instat inquã tempus exigendæ rationis: ideo Paulus ait, Philip.4.a.
Dominus propè est, nihil soliciti sitis. Qui in anxietatibus, laboribus, miseriis, qui in rapinis viuunt, qui in deliciis graues daturi pœnas, non hoc, sed illud meritò audiant: Dominus propè est, nihil soliciti sitis. Non enim F
longè à fine absumus, sed iam mũdus properat: hoc bella, hoc afflictiones, hoc terræmotus, hoc extincta charitas significat. Quemadmodum enim cõpus iam adeuntante morte innumeris malis afficitur, & domus prope casum in rimas fathiscit: ita orbis terrarum ad finem properans, tantis vndiq; malis conteritur. Nam si Pauli temporibus dominus propè erat, nunc profectò propius: si ante trecentos annos finem temporum Paulus esse dixit, quid nunc dicendum? Sed idcirco quidam non credunt, cùm maximè sit credendum. Quo argumento homo finem appropinquare, & breui quæ prædicta sunt euentura diffidis? Siquidem vt anni finem non vltimum duntaxat diem, sed mensem triginta dierum spaciũ dicimus: sic tot annorũ etiã, si quadringentos annos finem dixerimus, non errabimus, quocirca tot iam temporibus finem prænunciauit. Cohibeamus igitur dilectissimi affectus nostros, exerceamur in dei amore: etenim nobis licentia perditis, nihil tale expectantibus ex improuiso dei aduentus aderit, quod his verbis Christus significat: Sicut factum est in diebus Noë, & in Matth.24.c
diebus Loth, sic erit. Et Paulus: Cùm dixerint pax & 1.Thes.5.a.
securitas

Universidad de Deusto
Biblioteca

G securitas,tunc repentinus eis superueniet interitus,sicut dolor in vtero habẽtis. Sed quid per hãc vltimam particulam intelligitur? Sæpe grauidæ mulieres inter luden dum & edendum, dum balneis, dum spectaculis oblectantur repentinis torquentur doloribus: hac & nos in hac vita conditione versamur. Simus ergo semper para ti, non semper hæc audiemus, non semper habebimus benefaciendi potestatem. In inferno, inquit, quis confitebitur tibi? dum hanc vitam agimus nos pœniteat, vt deum nobis propicium reddamus, & veniam consequa mur peccatorum, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Psal.6.b.

Homilia.xxxiiij. ex cap.quarto.

CVm uenissent ergo ad illum Samaritani, rogauerunt eũ ut ibi maneret: & mansit ibi duos dies. Et multò plures crediderunt propter sermonem eius, & mulieri dicebant: quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audiuimus & scimus, quia hic est uerè saluator mundi, &c.

H Nihil inuidia nocentius, nihil inani gloria grauius, ipsa innumera bona corrumpere consueuit. Nam cùm Iudæi maiorem quàm Samaritani dei cognitionem haberẽt, & in prophetarum essent lectionibus educati, hinc longè inferiores apparuerũt. Samaritani mulieris testimonio fide adhibita, nullo signo confirmat, Christo obuiã fiunt, rogãt apud ipsos maneatur. Iudæi tot miraculis admoniti, non modò non retinent, sed expellere contendunt. Atqui eorum gratia in mundum venit, ipsi expulerunt: hi vt maneat, rogant. Num ergo non accedendum fuit? Num tantopere rogantes & indigentes erant contemnendi, & apud insidiantes & expellentes morã trahere, amicis & volentibus se non exhibere decuit? Indignum sanè, & à Christi benignitate alienũ. Eorum itaq; obtemperauit voluntati, & mansit apud eos duos dies: ipsi autem semper eum apud se habere voluissent, vt significat euangelista, quòd rogauerunt eum, vt ibi maneret: quod ipse noluit, sed mansit duos dies, quibus multò plures crediderunt in eum, non tamen credibile erat, cùm nullum signum viderint credituros, maximè cùm Iudæos odio haberent: veruntamen cùm verba eius & I veritatem reputarent, nil curarunt amplius, sed altius quàm quæ impediebant contemplati sunt, & Christum admirari, & venerari maiorem in modum contendebant. Dicebant enim mulieri, Quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audiuimus, & scimus, quia hic est verè saluator mundi Christus. Discipuli magistrum superarunt, hi Iudæos haud iniuria & credendo & accipiendo accusare possent: siquidem illi frequenter Christum lapidibus persecuti sunt, quorum ipse gratia omnia fecerat: hi neque ad se venientem secũ manere hortabantur: illi visis signis & miraculis pertinaciter obduruerunt, hi sine signo aliquo plurimam in eum fidem præ se tulerunt. Hi de fide contendunt, illi signa efflagitare non desinunt: ita semper fideli animo opus est, quam veritas, modò accipiatur, facilè illustrat: sin minus, non veri imbecillitas, sed volentis perfidia culpanda est. Nam & sol puros oculos nactus facilè illuminat: sin minus, oculorum culpa, non Solis est. Audi igitur quid hi loquantur? Scimus, inquiunt, quia hic est verè saluator mundi. Quàm breui Iesum orbem terrarũ conuersurum nouerunt, quòd ad communem omnium salutem venerit, quòd non solis Iudæis eius prouidentia præscriberetur: sed vbique terrarum verbum suum esset

Infra.9.g & 10.f.

disseminaturus: non ita Iudæi, sed quærentes propriam K iustitiam confirmare, iustitiæ dei non paruerunt. Hi autem omnes in culpa esse confitentur, illud apostolicum sentientes, quòd omnes peccauerũt, & egent gloria dei, iustificati gratis per gratiam ipsius. Cùm enim dicerent Roma.3.c. saluatorem esse mundi, intellexerunt perditi, nec simpliciter, sed in rebus maximis saluatorem. Venerunt enim multi, vt saluos facerent & prophetæ & angeli: sed hic verè saluatorem inquiunt, qui veram salutem elargitur, non breui, sed perpetuò duraturam: hoc syncerè fidei argumentum. Vtrinque enim admirabiles extiterunt, & quòd crediderunt, & quòd sine signis & miraculis, quos & Christus beatos dicit: Beati qui non viderunt & cre- Infra.20.g. diderunt. & quòd syncerè crediderint, inde cõstat, quòd cùm mulier dubiè loqueretur: Nunquid hic est Christus? nullam præ se tulerunt dubitationem, sed scire eum esse proculdubio asseuerauerunt, neque vnum quendam ex medio vulgo Christum, sed verè saluatorem confessi sunt. Atqui quem saluum fecisse viderant? verba audierant tantùm, & tam certè locuti sunt. Quid si miracula vidissent? Nõne plura & maiora dixissent? Quánam L autem gratia, quæ & quanta locutus sit non narrant euangelistæ? Vt multa & magna eos omittere intelligas, ab euentu autem omnia demonstrant: persuasit nanque populo & vniuersæ ciuitati: vbi autem non persuasum est, quæ dixerit exponere coguntur, ne auditorum ignauiam in oratorem quispiam duceret referendam.

Post duos autem dies exiit inde, & abiit in Galilæam. Ipse Lucæ.14.d. enim Christus testimonium perhibuit, quia propheta in sua patria honorem non habet: quare addidit, quòd nõ in Capernaum, sed in Galilæam & in Cana abiit. Ne perconteris, quare non apud suos potius, quàm apud Samaritanos manserit: causam hic affert, quoniam sui ipsum non audirent, non ergo eò se contulit, ne grauius iudicarentur. Puto enim hoc in loco patriam Capernaũ significare: nam quòd in Capernaum nullum honorem assecutus sit, audi ipsum dicentem: Et tu Capernaum nũ quid vsque in cœlum exaltaberis, vsque in infernũ descendes? Patriam autem appellat, in qua carnem acceperat, & in qua diutius versatus est. Quid inquiet quispiã? nónne videmus multos in popularibus suis magni nominis, & authoritatis? Videmus, inquit, rarò tamen: neque per ea quæ rarò contingunt, sententia ferenda est: & qui domi suæ honorantur, longè magis alienæ, con- M suetudo enim contemptum facere consueuit. *Cùm ergo uenisset in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cùm omnia uidissent, quæ fecerat in Hierosolymis in die festo, & ipsi non uenerant ad diem festum.* Ecce qui reprehensi sunt, hi maximè Christum accipere inueniuntur. Nam apud hunc euangelistam dicitur: A Nazareth potest aliquid boni esse? Et alibi: Scrutare, & vide, quia propheta à Galilæa non surgit: quod in contumeliam dicebant. Communis enim opinio erat, Christum Nazarenum esse, ei tamen tanquam Samaritano exprobrabãt. Samaritanus es, inquiunt, & dæmonium habes. Veruntamen & Samaritani & Galilæi credunt in ignominiã Iudæorum, sed Samaritani vehementiorem præ se tulerunt fidẽ, cùm mulieris tãtùm testimonio in Iesum crederent, Galilæi nõ nisi miraculis confirmati. *Venit ergo Iesus iterũ in Cana Galilææ, ubi fecit aquam uinum.* Miraculum in memoriã reducit, ad maiorem Samaritanorum laudem. Signorum nanque gratia quæ Hierosolymis, quæ apud ipsos fecerat, eum acceperant, Samaritani doctrina tantùm: quòd autem in Cana Galilææ venerit dicit. Quánã gratia, subticet. In Galilæam propter Iudæorum inuidiã cõ-

Suprà.1.g. Infra.7.g.

Infra.8.f.

cessit:

A cessit: in Cana verò quam ob rem? Primùm vocatus ad nuptias, nunc arbitror, vt præsentia sua superioris miraculi fidem confirmaret, & spontaneo accessu magis alliceret, cùm relicta patria eos potiores ducere videretur.

Et erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capernaum. Hic cum audisset, quia Iesus adueniret à Iudæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum, ut descenderet, & sanaret filium eius. Siue quòd regio esset genere, siue quòd alia principatus dignitate fungeretur, regulus appellabatur: nonnulli eundem hunc esse opinantur, & qui est apud Matthæum, sed alter profectò videtur non modò dignitatis nomine, verùm & fide: ille quidem volente Iesu ad ipsum ire, se indignum censet, hic domum trahit. Ille, Nõ Matth.8.b sum, inquit, dignus, vt intres sub tectum meum: hic, vt descendat priusquam moriatur filius, enixè orat. Tunc cùm de monte descendisset Iesus, intrauit Capernaum: sed in Cana Galilææ ingresso accessit regulus. Illius præterea filius paralysi laborabat, huius febribus: & rogabat eum vt descenderet, & sanaret filium eius, incipiebat enim mori. Quid ad hunc Christus? *Nisi signa*, inquit, B *& prodigia uideritis, non credetis.* Atqui & quòd venerat, & quòd rogabat, eius fidei est argumentum. Præterea hoc testatur euangelista. Nam cùm diceret Iesus: *Vade, filius tuus uiuit, credidit homo sermoni, & ibat.* Quid ergo ita Christus respondit? Vel quia Samaritanos, qui sine miraculis crediderunt admiratur: vel ciuitatem Capernaum, vnde ille gentilis erat reprehendit. Siquidem Marc.9.d cùm alius apud Marcum diceret: Credo domine, adiua incredulitatem meam: iterum his verbis vsus est. Itaque licèt hic crediderit, non tamen firmiter, neque integrè: quod scisciando seruos demonstrauit, qua hora reliquerit filium febris. Voluit enim cognoscere an spõte sua, an Christi præcepto discesserit. *Cùm uerò audiuit, quia heri hora septima: credidit & ipse, & domus eius tota.* Vides tum demum in fide confirmatum, cùm seruorũ de valetudine filij testimonium accepit? Quam ob rem hominis animum intuitus arguit, vt magis in fide confirmaret: neque enim ante signum admodum credebat: quòd si venit & rogauit, minimè mirum est. Ob incredibilem enim in filios amorem non modò quibus confidunt medicis, sed & quoslibet compellere parentes solent, ne quid in aduersa filiorum valetudine omittant.

C Nam quòd non multùm spei in Christo haberet, constat, quoniam veniente Iesu in Galilæam accessit: quòd si verè Christi potestatem credidisset, non vtique in tanto filij periculo Iudæam petere neglexisset: quòd si timuerat, neque quidem satis erat causæ. Considera igitur ipsius verba, quantam viri infirmitatem indicant. Debuerat enim, si non prius, at saltem post reprehensam ipsius animi sententiam, magnam quandam de Iesu opinionem concipere. Audi quantùm adhuc humi trahatur. Descende, inquit, priusquam moriatur filius meus, ac si mortuum suscitare non potuisset, & nesciret vt se puer haberet: idcirco eum reprehendit, & animum arguit, ostendens signa maximè animæ gratia fieri: neque minus hoc in loco patrem animi morbo laborantem quàm filium curat, suadẽtque non signa nobis, sed doctrinam ipsius attendendam. Signa enim infidelibus, & rudioribus exhibenda. Regulus autem filij dolore affectus, non multùm tunc Iesu verbis attendit, sed in so- Matth.8.a lius filij cura versabatur, postmodum ea reputaturus, & inde multum vtilitatis consecuturus. Quòd autem Centurioni se iturum vltrò pollicitus est, regulo autem nerogatus quidem. Quoniam in illo fides perficiebatur, ideo se iturum dixit, vt virì fidem cognosceremus: at regulus adhuc imperfectus erat, propterea omni studio D Christum impellebat, vt descenderet, neque adhuc norat absentem quoque curandi habere potestatem. Quid ergo posset ostendit, vt quod per se Centurio sentiebat, hic non accedẽte Iesu eruditetur. Cùm itaque dixit: Nisi signa & prodigia videritis, non credetis: debitam de se eos fidem non habere, sed adhuc tantùm prophetam opinari significauit. Quocirca rem indicat, & sine miraculis credẽdum admonet, quod & Philippum ad- Infrà.14.b monuit: Non credis, quia ego in patre, & pater in me Ibidẽ.10.g est? Et, si mihi non vultis credere, operibus credite.

Iam autem eo descendente, serui occurrerunt ei, & nunciauerunt dicentes, quia filius eius uiuret. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. & dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater, quia hora illa erat, in qua dixit ei Iesus: Vade, filius tuus uiuit. Et credidit ipse, & domus eius tota. Vides quo pacto miraculum manifestatur? Non enim per successionem, & diuturnitatem conualetudinis, vt assolet, liberatus est, sed repẽtè, ne naturalis valetudo, sed Christi operatio videretur. Nam qui in ipsum mortis articulum venerat, patris testimonio dicẽtis: Descende priusquam moriatur filius meus, E euestigiò in prosperam restitutus est valetudinem. Serui autem fortassis non vt nunciaturi tantùm, sed vt superfluum Christi aduentum, obuiam ierant. Sciebant enim iam aduentare, quare in itinere eum conuenerunt. Regulus ergo iam timore depositio fidei incumbit, vt ostenderet profectionis suæ gratia id contigisse, & iam se non frustra profectum delectatur, hac gratia summam in percontando adhibet diligentiam. Et credidit ipse, & domus eius tota. Iam nihil amplius erat dubitandum: qui enim neque affuerant, neque audierant Christum, neque tempus norant, hi in domino suo tempus cognoscentes, Christi potestatem quàm certissimam habuerunt, ideo crediderunt. Quid ergo hunc hodie reportabimus? non expectanda miracula, neque diuinę virtutis pignora efflagitanda. Video enim & nunc multos, cùm in filij, vel vxoris morbo exaudiuntur, tunc maiorem deo exhibere reuerentiam. Decẽs autem est etiam non exauditos tolerare, & nihilominus gratias habere, eúmque laudibus prosequi: hoc fidelium seruorum est, hoc constantiæ, hoc pietatis, quali in dominum affecti esse debemus: vt non solùm cùm clementer nobiscum F agit, verumetiã cùm increpat, cùm flagellat, ad eum percurramus: hoc enim diuina operatur prouidentia. Siquidem quem diligit, castigat: flagellat quencunque Hebr.12.b filium susc ipit. Qui autem cùm votum assequitur, deum colit: non multa præ se fert dilectionis argumenta, neque syncerè Christum amat. Et quid ego valetudinem dicam? Quid pecuniarum copiam? quid paupertatem? quid morbum? Et si gehennam, si quid grauius audieris, non tamen diuinæ nobis sunt laudes remittendæ: sed omnia & facienda, & ferenda eius dilectionis gratia. Hoc, inquam, fidelium seruorum est, hoc constantis animi: & qui ita affectus est, præsentia facilè perferet, & futuris bonis fruetur, & plurimùm deo fidere poterit, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cũ quo patri sit gloria in secula seculorũ, Amẽ.

Homilia.xxxv. ex cap.quinto.

HOc iterum secundum signum fecit Iesus cùm uenisset à Iudæa in Galilæam. Post hæc erat dies festus Iudæorum, & ascendit Iesus Hierosolymam. Quemadmodum in auri metallis, ne minimam quidem venam quispiã, qui rem intelligat, omittere patitur, vtpote quæ ad augẽdas diuitias plurimùm faciat: ita vt diuinis scripturis ne

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gpturis ne vnum iota, aut vnus apex, sed ne dimidium quidem prætermittendum est, sed omnia diligentius inuestiganda: nam à spiritu sancto omnia proueniunt, neque in his quicquam superfluum, nihil non necessarium. Considera, quæso, quid in hoc loco dicat euangelista: Hoc iterum secundum signum fecit Iesus, cùm venisset à Iudæa in Galilæam. Secundum, non temerè addidit: sed adhuc Samaritanos admiratur, cùm post alterum signum Galilæi nondum ad eorum qui nihil viderant perfectionem peruenissent. Post hæc erat dies festus Iudæorum. Quinam? Vt mihi videtur Pentecostes. Et ascendit Iesus Hierosolymam. Frequenter in solennitatibus ciuitatem petit, tum vt videatur ipse quoque cum reliquis festos dies celebrare, tum vt simplicem ad se multitudinẽ alliciat. Maximè enim huiusmodi diebꝰ melius disposita esse consueuerat. *Est autem Hierosolymis probatica piscina, quæ cognominatur Hebraicè Bethsaida, quinque porticus habens: in his iacebat multitudo languẽtium, cæcorum, claudorum, aridorum expectantium aquæ motum.* Quis hic curationis modus? quid per hoc nobis mysterij significatur? Non temerè, nec ab re hæc; sed futura nobis tanquam imagine & figura quadam describũtur, ne res nimium incredibilis, & inexpectata, accedente fidei virtute multitudinis animos offenderet. Quænam igitur hæc descriptio? Futurum erat baptisma plenum maximè potestatis & gratiæ, purgaturum peccata, pro mortuo viuum effecturum. Quemadmodum hæc in figura & piscinæ huic, & aliis pluribus adscribũtur, & primùm quidem datur aqua quæ corporum maculas, & non veras, sed apparentes pollutiones, hoc est à morbo alios, alios à lepra, & aliis huiusmodi morbis liberaret. Et hac gratia multa in veteri testamento per aquam mundata sunt. Veruntamen ad propositum nobis sermonem in præsentia redeamus. Primùm igitur pollutiones corporum, inde varia morborum genera per aquam sanantur: siquidẽ cùm vellet deus appropinquantis baptismatis fidem nos erudire: non solùm peccata, sed morbos per aquam expulit. Propiores enim veritati imagines, & in baptismate & in passione, & in aliis certiores fuerunt, quàm vetustiores. Nam sicut regij familiares, hastatis honoratiores sunt: ita & propiores figuræ. Et descendens angelus, motæ aquæ sanandi virtutem largiebatur, vt intelligerent Iudæi longè magis angelorũ dominum omnia animæ impedimenta sanare posse. Et quemadmodum huius aquæ natura per se non sanabat, siquidem semper sanasset, sed duntaxat cùm ab angelo mouebatur: ita & in nobis non simplex aqua operatur, sed cùm spiritus gratiam accipit, omnia abluit peccata. Iuxta hanc piscinam iacebat multitudo languentium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectãtium aquæ motum. Verùm tunc infirmitas corporis sanari volentem impediebat, nunc vnusquisque potestatem habet accedendi. Nõ enim angelus aquam mouet, sed angelorum dominus totum perficit: non habet excusationis locum infirmus, nõ habere se hominem qui sibi opituletur, neque dum venit, alium descendere: sed licèt vniuersus mundus accedat, non consumitur gratia, neque virtus deficit, sed eadem semper permanet. Vt enim solares radij singulis diebus illuminant, neque ex nimia copia vis eorum minuitur: ita, immo longè minus spiritus operatio accipientium multitudinem remittitur. Hoc autem factum est, vt qui in aqua corporis morbos sanari posse didicissent, in eo aliquandiu exerciti, animæ morbos per aquam curari posse facilius crederent. Et quánam gratia Iesus contemptis aliis ad eum, qui octo & triginta annos ægrotauerat, venit? quid præterea interrogat, *Vis sanus fieri?* Non quòd dubitaret, esset enim absurdum: sed vt illius ostenderet tolerantiam, vt intelligamus quare posthabitis cæteris ad hũc venerit. Quid ille? *Volo domine, sed hominem non habeo, ut cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Dum enim uenio ego, alius ante me descendit.* Hac gratia, inquit, vis sanari? vt scilicet hæc intelligeremus. Neque dixit, Vis vt te sanem? nondum enim tanta de ipso habebatur opinio. Admirabilis profectò paralytici tolerantia, octo & triginta annos, vt sanaretur nunquam discedens expectauit: quòd nisi patientissimus fuisset, si non præterita, at futura saltem inde eum abducere potuissent: quoniam incredibile erat reliquos ægrotos priorem illum ingredi dimissuros. Neque enim certo tempore aqua mouebatur, sed claudi quidem & contorti tempus obseruare poterant: cæci verò minimè, nisi fortasse motum auribus accepissent. Pudeat ergo nos, pudeat dilectissimi, & incredibilem secordiam nostram deploremus: octo & triginta annos hic expectauerat, expectabátque, neq; eius impletum est desiderium, neq; negligẽtia sua non sanabatur, sed præuentus ab aliis, neque propterea desperauit: nos autem si vel decem dies orationibus inuigilantes non exaudimur, iam tepescimus: hominibus verò quam diligentissimum exhibemus ministerium in malicia, in difficultatibus seruientes, tandem frequenter omnem spem amittimus: dominum autem nostrũ vbi sine dubio merces sequitur, longè laboribus amplior. Spes enim nõ confundit, inquit: debito studio & diligentia prosequi non patimur: & quónam hoc supplicio dignum? nam si nihil accepturi essemus, ipsius tamen frequens cõsuetudo nónne innumera nobis bona attulisset? sed laboriosa est assidua oratio: & quid non laboriosum, quod à virtute proficiscatur? Hoc ipsum, inquiet quispiam, me maximè ambiguum reddit, quòd maliciam voluptas, virtutem labor consequitur. Et multos quærere arbitror, quæ nam sit causa. Dederat nobis à principio deus liberam omni cura, & laboribꝰ vitam, eo turpiter munere abusi sumus, & inertiæ dediti, paradisum amisimus: idcirco laboriosam nobis vitam instituit, quasi se humano generi excusans diceret, Dedi vobis à principio delicias, facti estis indulgentia deteriores, ideo eas vobis laboribus commutaui. Qui cùm neque vos continerent, lex & præcepta succesſĕre, tanquam repagula & frenum equo indomito, quibus eius aduersus rationem insultus compescerentur: ita equorum domitores assolent. Vita igitur laboriosa instituta est, quoniam quies & ocium vitam & mores corrumpere consueuit: natura enim humana desidiam non patitur, sed ab ea facillimè ad maliciam declinat. Esto non opus esse labore continenti, neque fieri laboribus meliorem, sed in ocio perfectum esse: quónam pacto hac vtemur indulgẽtia? nónne in stultitiam & superbiam conuertemus? sed quam ob rem, inquit, tãta malitiam voluptas, tantus virtutem labor comitatur? & quæ nam tibi gratia habenda, quod præmium accipe res, nisi laboriosum tibi opus iniungeretur? Multos etenim possum in præsentia ostẽdere, qui suapte natura mulierum abhorrent consuetudine, eáſque vt abhominabiles fugiunt: hósne, dic quæso, continentes appellabimus? hos laudibus prosequemur? Minimè. Continẽtia est voluptatum stimulos superare, & in bellis maxima certamina clarissimos triumphos pariunt, non quando nemo resistit. Sunt multi natura remissiores, hósne mansuetos dicemus? Minimè. Idcirco dominus tribꝰ castrationis modis propositis, duos tanquam nulla laude dignos omisit;

A gnos omisit: vnum in cœlum extulit. Sed quid opus est malitiã: ita & ego sentio. Et quisnam malitiæ opifex? quis alter nisi voluntaria desidia? sed bonos tãtùm esse oportet: & quid nam boni proprium? Continẽtem esse & vigilare, an dormire & stertere? & quam ob rem hoc bonum non videatur, vt quis sine labore rectè faciat? Imperitè loqueris, & eorum more qui ventri dediti, ipsum deum arbitrantur. Nam quòd non rectè sentis, responde quæso: Sit rex & dux, rex in lecto, & voluptatibus vitam agat: dux verò assiduis belli laboribus fortiter hostes fuderit, cui victoriam adscribemus? vter rerum gestarum voluptate fruetur? Vides quantò illa magis nobis placeant, quæ sudoribus comparãtur? propterea deus labores virtuti immiscuit, vt nos illi familiares redderet: propterea, etsi non secũdum virtutem viuimus, eam tamẽ admiramur: vitium autem, licèt suauissimum, accusamus. Quòd si dixeris, quid natura bonos nõ potius admiramur, quàm voluntate? Quoniam æquum est laborantem non laboranti præponere. Qua enim gratia laboramus? Quoniam indulgentiam & ocium non mo
B deratè ferimus, imò si quis diligẽter inquirat, maiorem in modum pigritia corrumpimur, & nimios deinceps labores subimus. Quòd si placet aliquem epulis q̃ lautissimis sub custodia in ocio desidentem nutriamus, ne exercere, néve operari quicquam possit, sed in mensę & lecti deliciis contabescat: quid hac vita miserius? Sed aliud operari est, inquies, aliud laborare. Est igitur non labiosum opus suscipiendum? quid ni? hoc & deus voluit, tu verò non passus es. Statuit vt paradisum coleres, opus tibi sine labore iniunxit: neque tamen si à principio laborasset homo, vitio ei datum fuisset: stat enim simul & operari, & non laborare, quemadmodum angeli. Nam quòd operentur, audi quid dicat: Potentes qui facitis verbum eius. Quòd si nunc remissiores vires maiorem afferunt laborem, tunc nõ idem continget, quippe qui in dei requiem concedit, Requiescit, inquit, à laboribus suis: neq; desidiam, sed quietem significat: nam & deus adhuc operatur Christi testimonio, dicentis: Pater meus vsque nunc operatus est, & ego operor. propterea omnes vos admonitos volo, ignauia abiecta virtu-
C tem complectamini. Maliciam nanque voluptas breuis dolor perpetuus sequitur: contrà virtutem labor breuis, gaudium sempiternum. Hæc ante prẽmium sectatorem suum omni labore liberat, futurorum spe alens: illa ante supplicium, conscientiæ stimulis præteritorum torquet, omnia in suspicionem adducit: quod ipsis etiam laboribus & angustiis grauius reperitur. Quòd si tantùm voluptas esset, quid ea vilius? quid abiectius? quæ simul & venit, & abuolat, languescit, fugitque antequàm comprehendatur, & siue corporum dixeris voluptatem, siue deliciarum, siue pecuniarum, ne diem quidem firma perstat: cùm autem & pœna, & supplicium eam comitetur, quid eius sectatoribus miserius? Cùm igitur hæc intelligamus, omnia virtutis gratia toleremus: ita vera perfruemur voluptate, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Psal.102.d

Apoc.4.c

Hie infrà.c

Homilia. xxxvi. ex cap. quinto.

Vis sanus fieri? Respondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Maximum diuinarum scripturarum præmium, maxima vtilitas: quòd Paulus testatur inquiens, Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ad quos fines seculorum deuenerunt, vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus. Omnium enim medicinarum thesaurus diuinæ scripturæ sunt, & siue stultitiam exuere, siue affectus sedare, siue pecuniarum cupiditatem expellere, siue dolores contemnere, siue fortem animum induere, siue aduersa æquo animo tolerare velimus, quamplurima hinc remedia inuenire possumus. Quis enim siue extrema paupertate, siue diuturno morbo vexatus, si propositum hodie nobis locum legerit, [illegible]orem in modum consoletur, cùm intellexerit hunc octo & triginta annos languentem, & singulis annis alios sanitati redditos videntem, non tamen animo lapsum desperasse, licèt sola prætereuntium desperatio omni eum spe deiicere poterat? Audi ergo & verba eius, & miseriam. cùm enim dixisset Christus, Vis sanus fieri? Domine, inquit, hominem non habeo, vt cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Quid hoc miserius? quid calamitosius? Vides hominem longo languore confectum? vides humilitatem? Non maledixit, vt nõnullos audimus, non execratus est diem suum, non se irrideri arbitratus est, rogatus an vellet sanus fieri: sed perquàm mansuetè, & humiliter, Domine inquit. At qui ignorabat percontantem, & se sanatum iri nesciebat, nec quicquam postulat, vt qui medicum rogant, sed tantùm morbum suum narrare contentus est. Videbatur ei fortasse idcirco Christum interrogare, vt ipsum in piscinã mitteret, hac gratia eum sibi misericordia conciliare vult. Quid tũ Christus? *Surge, tolle grabbatum tuum, & ambula.* Quidam eundem hunc, & quem Matthæus meminit esse arbitran- Matth.9.a
tur. Non est tamen, quo[illegible]ibus rationibus constat: primùm ille multos habebat, qui summa cura ipsum ferebant, hic neminem: quare inquit, Hominem non habeo. Deinde ille nihil locutus est, hic suam narrat miseriam: illius curationis diem non meminit euangelista, hic in die festo sanatus est: ille domi, hic iuxta piscinã: illi, remittuntur tibi peccata tua, inquit, huius prius corpus deinde animam curauit, illi liberè dimittit peccata, Remittuntur tibi, inquit, peccata tua: hunc admonet & minatur, vt sibi in posterum caueat. Iam noli peccare, inquiens, ne deterius tibi aliquid contingat. Accedit ad hæc differens Iudæorum calumnia: hìc sabbati præuaricationem, illic blasphemiam accusant. Tu autem
F immensam dei sapientiam contemplare, non enim statim sanauit, sed primum rogando sibi familiarem reddidit, ad futuram fidem insinuans: neque tantùm sanauit, sed vt lectum auferat iubet, vt miraculum crederetur, & nemo falsum & simulatum opinaretur. Nisi enim firmis & robustis membris, id ferre non potuisset. Seruat hunc morem sæpenumero Christus, vt maiorem in modum impudentibus silentium imponat. Siquidem in Matth.14.c & Mar.6.f
quinque panum miraculo, ne quid suspicionis oriretur, &.8.a
non tantùm miraculum fecit, sed voluit vt multæ fragmentorum reliquiæ supereſſent. & mundato leproso, Va Lucæ.5.c
de, ait, ostende te sacerdoti. Simul vt miraculo certam fidem faceret, & calumniantium ipsum legem dei præuaricare impudentia ora comprimeret: idem in nuptiis
fecit: nõ enim vinum simpliciter ostendit, sed ferri ar- Supr.9.b
chitriclino imperauit, vt qui id nesciret, confitendo indubitatum perhiberet testimonium. hac gratia euangelista insciũm architriclinum, vnde id vinum esset demonstrauit, vt incorruptum iudicium ostẽderet. & cùm mortuum suscitauit: Date, inquit, ei manducare, vt cer[illegible]atth.5.d
tius resurrectionis signum præberet: quibus omnibus manifestè indicat vulgo, non fallacem se, næque deceptorem, sed ad communem omnium salutem venisse. Sed cur ad hoc? Vt ab aliis fidem non requirat. Quoniam ab his

Rom.15.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gniam ab his qui suam viderant potestatem, meritò requirit vt credant: ab ignaris autem minimè, nisi prius admoneatur. Propterea circa principiũ Matthæus multos curasse, & nemini potestatem suam prænunciasse narrat. Tu autem paralytici fidem considera, qui audiẽs dicentem Iesum, Tolle grabbatum tuum, & ambula: nõ nisit, non admiratus est inquiens, Angelus descendit, & turbata aquæ natura dunta xat in bonam restituit valetudinem: tu homo solo verbo angelum superare confidis? nimium tibi arrogas, ridiculus es. Nihil tale locutus est, sed ne cogitauit quidem: sed audiuit simul & surrexit, & sanatus, medici præceptum non recusauit. Tulit enim grabbatum, & ambulauit. Id autem mirabile fuit, non quòd à principio non crederent Iudæi; sed quòd post miraculum Christum persequerentur, calumniarentur, detestarentur, dicerent: *Non licet tibi tollere grabbatum tuum.* Hic autem nihil eorum curaret insaniam, sed fidenter in medium, acceptum prædicaret beneficium, & impudentes compesceret. Hoc profectò magnæ fortitudinis indicium est. *Erat enim*, inquit, *sabbatum Iudæorum in illa die, & dicentibus illis: Sabbatum est, non licet tibi tollere grabbatum tuum.* Audi quid respondit: *Qui me sanum fecit, is mihi dixit: Tolle grabbatum tuum, & ambula.* Tantùm non dicens eos deliros & insanos, cùm præciperent ne eius qui tam grauì & diuturno morbo ipsum liberauerit, mandatis parêret, & magistrum sectaretur. At si malignius respondere voluisset, poterat: non sponte sua, sed alterius iussu id facere: neque id suum, sed imperantis peccatum, & deposito lecto acceptum occultare beneficiũ. Norat enim, non tam propter sabbati præuaricationem, quàm propter morbi curam Iudæos id reprehendere. Verùm neque beneficium siluit, neque deprecatus est, sed clara voce quid acceperit, profitetur & prædicat, ita paralyticus. Illi autem (considera quæso hominum malignitatem) non dixerunt, Quis te sanum fecit? sed hoc omisso in calumnia assiduè versantur:

Quis est homo ille, qui dixit tibi: Tolle grabbatum tuum, & ambula? Is autem qui sanus fuerat affectus, nesciebat quis esset. Iesus autem declinauit à turba constituta in loco. Quare declinauit? Primùm, ne se absente suspicionem videretur testimonium: qui enim se sanum intelligebat, certior accepti beneficij testis erat futurus. Inde ne illorum insania vehementius accenderetur. Neque ignarus erat inuidiosi solùm præsentiam non paruam inuidorum animis furoris scintillam excitare. Discessit igitur, vt ipsi inter se de miraculo quærerent, disceptarẽntque: ipse nihil de se, sed qui sanatus fuerat, & ipsi calumniatores loquerentur. Ipsi enim iam miraculum testãtur, cùm non dicerent, cur fieri ea in sabbato præciperet, sed cur faceret: neque præuaricationem ægreferrent, sed paralytici inuiderent sanitati. Atqui quantùm ad humanum opus, paralyticus magis legem soluerat, quàm Christus, qui tãtùm præceperat: ille re ipsa legem præuaricatus est. Alibi ipse Iesus operatus est, cùm cæci nati oculis lutum illiniuit: fecit autem non in legis contemptum, sed augmentum. sed de his aliàs: neq; enim semper eodem modo de sabbati transgressione ab illis accusatur, quod diligenter ost obseruandum. Verùm iam videamus, quantùm mali afferat inuidia, quo pacto mentis oculos contra propriam salutem perstringat. Nam quemadmodũ insani aduersus seipsos nonnunquam sententiam ferũt: ita & inuidi solam inuidiosi miseriam disquirẽtes, eius salute & fœlicitate anguntur. Hi feris sæuiores: illæ enim fame impulsæ nos appetunt, hi beneficos nonnunquam inimicorum loco habent. Feris, inquam, sæuiores, dæmonibus pares, & fortasse iniquiores. Ipsi nanque aduersus nos nullo amicitiæ fœdere hostiliter persequuntur; suo generi minimè insidiantur. Quorum exemplo in Iudæos Christus inuectus est, cùm in Beelzebub eum eiicere dæmonia dixissent: homines autem neque naturæ suæ participes reueriti, eos infesto animo impetunt, atque seipsos prius, quàm quibus inuident supplicio afficiunt, animúmque perturbationibus & anxietatibus temerè cruciant. Quam ob rem miser proximi tui commodis perturbaris? dolendum est cùm malis afficimur, nõ cùm proximi fœlicitatem intuemur. Idcirco omnis venia inuido desperanda est. Nam scortator voluptatis stimulos in excusationem affert, fur paupertatem, homicida furorem, friuolas quidem neque admittendas, qualescunque tamen excusationes: tu verò quam affers quæso? nullam profectò, nisi animi prauitatem, atque malitiam. Nam si inimicos amare iubemur, quámnam pœnam ex amici odio daturos nos arbitramur? Et si amicos diligendo nihil gentilem superamus: si nihil de nobis mali meritos persequimur: quam merebimur veniã? Audi Paulum, Etsi tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Quòd autẽ inuidia charitatem prorsus tollat, perspicuum est. Hic affectus & fornicatione, & adulterio grauior: alterum enim in ipso authore consumitur, inuidiæ autem vis vniuersos populos perdidit, vniuersum orbem terrarum coinquinauit, ipsa cædis mater, ipsius suasu Caïn fratrem interemit, ipsi Esau in Iacob, fratrũ in Ioseph, diaboli in humanum genus, odium & insidiæ tribuendæ sunt. At tu neminem interficis, sed longè graiora patraris, cùm fratris ignominiam concupiscis, cùm vndique laqueos tendis, cùm persequeris ne virtutibus inuigilet, cùm ægrefers orbem terrarum debitum deo exhibere seruitium. Non igitur cum illo, sed per illum cum deo bellũ geris, deo iniuriam facis, cùm tuum honorem ipsius honori præferas: & quod grauissimum est, aliis peccatis simile hoc videtur. Verùm licèt misericors sis, licèt in vigiliis assiduus: si fratri inuides, omnium malitiam excesseris, quod vel inde cõstat. Scortatus quidam apud Corinthios breui vitam emendauit. Caïn fratri inuidendo, nunquam odium posuit: sed quã tò frequentius à deo admonitus est, tantò magis dolebat, magis cruciabatur, & properabat ad cædem. Hic ergo quàm ille grauior morbus, qui nisi magna adhibita diligentia, non facilè remedia admittit. Eia igitur radicitus euellamus illum, scientes quòd quemadmodum alienis bonis inuidendo deum offendimus, ita congratulando ei gratificamur, & participes nos facimus bonorum, quæ rectè operantibus reponuntur. Idcirco Paulus gaudere, inquit, cum gaudentibus, flere cum flentibus. ex vtroque enim magnum lucrum consequimur. Intelligentes igitur, quòd etsi nihil laboremus, itidem tamen cum proximis affecti præmiorum participes efficimur: omni liuore abiecto, fraterna omnes dilectione complectamur, & eorum commodis congratulati, præsentia & futura bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia. xxxvii. ex cap. quinto.

Postea inuenit eum Iesus in templo, & dixit ei: Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. Res profectò grauis est peccatum, grauis animi sordes, vt nonnunquam vi & exuperantia sua corpora quoq; inficiat. Sed cùm grauiter ægrotante

Auiter ægrotante anima nullo dolore afficiamur, parùo corporis morbo summa diligentia medicinam perquiramus: ideo deus ob animi peccatum corpus flagellat, vt deterioris partis supplicio, melior ad quærendum re
1.Cor.5.c medium conuertatur. Ita Corinthiũ fornicatorem Paulus corrigit, interitu carnis, & sectione cõrporis animi morbum coërcens, tanquam optimus medicus, qui cùm hydropisim vel splenem potionibus, & leuioribus medicinis sanare non possit, extrinsecus ferro & igni vtitur: hanc artem Christus in paralytico exercuit: quod significans dixit, Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Quid hìc admonemur? Primùm, quòd ex peccatis morbi generantur, inde quod verum est, apud gehennam maximum & perpetuum esse supplicium. Vbi nunc sunt qui dicunt, breui spacio hominem interfeci, breui adulterium commisi, ob admissum breui tempore peccatum perpetuas pœnas daturus sum? Ecce hic non tot annis peccauit, quot pœnas dedit. Breui peccatum patratur, morbi tormenta diuturna sunt. Non enim tempore peccata, sed peccantium animus iudicatur. Illud præterea considerandum, quòd si grauem priorum scelerum pœnam dedimus, deinde hisdem inciderimus, dabimus longè maiorem: & meritò sanè. Qui enim supplicio nõ fit melior, tanquam stupidus quidem & contemptor, grauiorem sibi pœnam præparat. Ipsum nanque peccatũ semel lapsum, satis supérque cohibere, & sapientiorem reddere debebat, ne iterum in idem prolaberetur. Verùm cùm neque supplicium sontem corrigit, non iniuria flagello vtitur vehementiore. Quòd si post datas pœnas in eadẽ iterum crimina prolapsi, grauiori pœna afficimur: quid his sperandum est, qui in ipso supplicio in iisdem sceleribus pertinaciter perseuerant? Et qua gratia, inquies, nõ omnes puniuntur? Etenim multos videmus, & quidem scelestissimos, bona corporis valetudine, & prospera fortuna lasciuientes: nolimus propterea eos admirari, sed deplorare potius: q̃ enim in hac vita nihil aduersi patiuntur, maioris in futura supplicij est argumentum.
1.Cor.11.g Hoc & Paulus his verbis significauit: Dum iudicamur à domino, corripimur, vt non cum hoc mũdo damnemur. hìc enim correctio est, illic supplicium. Quid ergo? omnes morbi propter peccata? Non omnes: sed plerique. Siquidem & ex desidia, & nimio cibo, ebrietate, ocio, nonnulli generantur. Vnum autem vbique considerandum est, vt æquo animo, & cum gratiarum actione omnia perferamus. Veniunt & morbi propter peccata: vt magnos viros podagra laborantes videmus. Veniũt
Iob.33.d & probandæ patientiæ causa: vt Iob dicitur, Noli putare me aliter te tractasse, quàm vt iustus appareas. Sed quæ
Matth.9.a huic paralytico morbi causa? Peccata, Christi testimonio. Nam & illi cuius Matthæus meminit, Confide, inquit, fili, remittuntur tibi peccata. Et huic, Ecce sanus factus es, iam noli peccare. Haud ignarus sum quosdam opinari hunc paralyticum accusasse Christum, & idcirco ab eo admonitum, ne peccaret. sed quid de illo apud Matthæum, qui eadem ferè admonitus est dicemus? Constat igitur non ea causa, ne peccaret admonitum: quod & aliunde cognosci licet, cùm inuenit eum Iesus in templo, magnæ profectò & reuerentiæ & pietatis signum: non enim in forum, non in porticus concessit: non voluptati, non ocio indulsit, sed in templo versatur: & quanuis omnium in se imperium & maledicta expectaret, nihilominus à templo auerti non potuit. Itaque cùm inuenisset eum Iesus, & postquàm Iudæis locutus est, nihil tale in eo reprehẽdit: dixisset enim, Adhuc cum iisdem versaris, neque in bonam restitutus valetudinem factus es melior. sed tantùm in posterum cautiorem reddit. Quid igitur, cùm claudos & cæcos curauit, id non admonuit? Ita mihi persuadeo, suum hunc morbum propter peccata, illos corporis imbecillitate prouenisse, siue per hos, & horum admonitionem, & illos corripit. Cùm enim hic morbus grauior sit, per eum & minoribus remedium præbet: sic cum sanato alij iuberet dare gloriam deo, non illum tantùm, sed omnes idem admonuit: ita per hos cæteros hortatur & consulit, vt peccatis abstineant. Ad hæc norat eius animi fortitudinem, & tãquam mandati seruatorem: quod facturus sit, admonet, & beneficij memoria, & futurorum malorum metu in sanitate confirmat. Et intuere Christi humilitatem. non dixit, sanum te feci: sed, sanus factus es, iam noli peccare. Neque, ne tibi quid deterius faciam: sed, ne deterius tibi aliquid contingat. In neutro personam adducit, ostenditque gratia & benignitate potius, quàm meritis in sanitatem restitutum: quod nisi ita esset, dixisset, Ecce dedisti debitam peccatorum pœnam, iam caueas: verùm inquit, Ecce sanus factus es, iam noli peccare. Hæc & nobis frequenter in ore sint verba, his & alter alterum admoneamus: Ecce sanus factus es, iam noli peccare. Quòd si in peccatis persistendo nullam pœnam dederis, illud apostolicum meminerimus,
Rom.2.a Quòd benignitas dei ad pœnitentiam te adducit: secundum duritiam autem tuam, & impœnitens cor tuum, thesaurizas tibi iram in die iræ. Neque sanando duntaxat corpus, aliunde etiam magnum prę se tulit Christus diuinitatis argumentum. Illa enim particula, Iam noli peccare: omnia ipsum vidisse indicat, quæ ille superiori tempore commisit, vnde in posterum sibi fidem comparauit. *Abiit ille homo, & nunciauit Iudæis, quia Iesus esset, qui fecit eum sanum.* Intuere hominem in pietate perseuerantem: non dixit Iesum præcepisse, vt grabbatum tolleret, & cùm illi creditum semper crimen adducerent, hic semper excusationem, & medicum profitetur & prædicat, vt populum ad eius cognitionem & familiaritatem alliciat: non enim tam stupidus erat, neque tam inhumanus, vt tanti beneficij oblitus, maleuolo id animo loqueretur. Beneficium nanque & metus facilè vel inhumanissimum poterat cohibere: nam cùm manifestè minas accepisset, timuit sanè peiora, & maximè cùm minantis potestatem esset expertus. Ad hæc, si accusandi gratia id dixisset, non sanitatem, sed mandati transgressionem meminisset: sed profectò magno & fideli animo medicum, & acceptum beneficium profes-
Infrà.9.a sus est, quemadmodum & cæcus cùm inquit, Fecit lutũ, & vnxit oculos meos: ita & hic, Iesus est qui fecit me sanum. *Propterea persequebantur Iudæi Iesum, quia hæc faciebat in sabbato.* Quid Christus? *Pater meus usque modò operatur, & ego operor.* Quando pro discipulis respõdebat, eorum seruilis Dauid testimonio vtebatur:
Luc.6.a Nunquid legistis, inquit, quid fecerit Dauid, quando esuriuit? Pro se verò ad patrem confugit, cui se in omnibus similem indicat: & cùm priuatim patrem appellat, & cùm eadem operari ostendit. Et quare non meminit, quæ apud Hiericho facta sunt? Erigere eos à terra voluit, ne amplius de ipso tanquam homine, sed deo & legislatore sentirent. Quòd nisi verus filius, & eiusdem esset substantiæ, excusatione excusatione maior esset: quemadmodum enim princeps regium institutum abrogans, & in iudicium vocatus, si à rege idem abrogatum in defensionem suam adduceret, absolueretur, sed maiori crimini esset obnoxius: verùm cùm dignitates, vt in hoc loco æquales

Universidad de Deusto
Biblioteca

G co æquales sunt,proculdubio comparatio cõuenit.Quibus,inquit,criminibus deum,hisdem me absoluitis.Ideo primùm patrem appellauit, vt etiam inuitis eadem sibi concedi persuaderet, paternam charitatem reueritis.
Quòd si percontareris,& quomodo pater operatur,cùm septimo die ab omni opere cessauerit: accipe quomodo præuidet,continet,temperat omnia quæ fecit.Cùm igitur Solem ortu occasuque cursum,stagna,fontes,fluuios,
naturæ vim seminibus in nostris,& brutorum corporibus progressum , cætera omnia quibus hoc totum constat,vides:intellige perpetuam patris operationem, qui
Matth.5.g Solem suum oriri facit super bonos & malos , & pluit
Ibidem.6.d super iustos & iniustos.Et iterum:Si autem fœnum agri
Lucæ.12.d quod hodie est,& cras in clibanum mittitur,deus sic vestit : quantò magis vos minimé fidei?Et de volatilibus,
Pater meus,inquit,cœlestis pascit illa . Vbi igitur verbo
H duntaxat operatur in sabbato, à sacrificiis & his quæ illi faciebant crimina obiecta purgat:vbi verò operari præcipit, vt ex gratia hoc in loco, Tolle grabbatum tuum: vt non graue quiddam esse sabbati præuaricationem ostẽdat,altiora loquitur,vt paterna authoritate illos perterreat,& ad supernam trahat contemplationem. Qua de causa cùm de sabbati transgressione disceptaretur, non vt tantũ homo, neque vt tantùm deus, sed alterutrum commiscendo obiecta confutat. voluit enim vt vtrunque crederetur, & incarnationis humilitas,& excellentia diuinitatis.Nam si semper vt homo locutus esset,omnes in eadem perstitissent humilitate:hac gratia patris meminit , cùm creaturæ in sabbato operantis meminisse potuissent.Nam & Sol ab Oriente in occidentem fertur,flumina labuntur, fontes scaturiunt, pariunt mulieres:sed vt ipsum non creaturam intelligeres,non attulit creaturæ operantis exemplum: sed, *Pater meus,* inquit,*modò operatur,& ego operor . Propterea ergo magis quærebant eum Iudæi interficere,quia non solum soluebat sabbatum, sed & patrem suum dicebat deum, æqualem se faciens deo.*
Neque dixit,dicens:sed,faciens: non enim verbotenus, sed frequentius operibus se deo æqualem ostenderat.
Quid tandem? quia in solis verbis insolentiam accusare potuissent,operum autem veritate,& potentia perspe
I cta vel contradicere cogebantur . Sunt tamen,qui perperàm & impiè Christum non se æqualem deo fecisse, sed suspicatos Iudæos intelligant . Quam ob rem superiora transigamus:persequebantur ipsum Iudæi,an non? Perspicuum est,persequebantur. nũquid hac gratia persequebantur,an alia?In hoc quoque conuenimus. Soluit sabbatum,an non?: que in hoc dissidemus. Patrẽ suum deum appellauit,an non?neque hoc dubium.Cætera igitur in hunc modum consequuntur . Quemadmodum igitur quòd patrem suum deum dixerit,quòd sabbatum præuaricatus sit, quòd Iudæi ipsum & hac, & illa magis ratione persequerentur,non erat opinio,sed veritas: ita cùm se æqualem deo facit,quod ex superioribus constat manifestius. Pater meus,inquit,operatur,& ego operor. Hæc verba sunt æqualem se patri facientis.Nulla enim in his verbis differentia est . Non dixit,Pater operatur, ego subministro:sed idem verbum,Operor.Quòd si aliter sensisset,sed Iudæi sic perperàm intellexissent,falsam correxisset opinionem:neque id euãgelista silentio prætermisisset : quemadmodum alio in loco , cùm videret
Supr.2.d quosdam illam:Soluite templum hoc,& in tribus diebus excitabo illud:aliter à Christo dictã,hoc est de carne sua:aliter à Iudæis intellectam,de suo videlicet templo, ideóque dixerint : Quadraginta & sex annis ædificatum est hoc templum, & tu tribus diebus excitabis illud:Ille autem(inquit euangelista) dicebat de tẽplo corK poris sui:ita si hoc in loco aliter Christus sensisset,quàm illi essent suspicati,profectò dixisset Iudæos quidem credidisse Christum æqualem se deo facere . Ipsum autem non de eiusmodi æqualitate locutum. Neque hoc in loco, neque hîc duntaxat , sed alibi alius euangelista hunc suspicionis corrigendæ morem seruat.Cùm enim dixisset discipulis Iesus, Cauete vobis à fermento phariSæo- Matth.16.a
rum,& Sadducæorum:& illi cogitassent inter se dicentes,quia panes nõ accepimus: Iesus autem pro fermento doctrinam caperet,ipse Iesus eos arguendo suam sententiam exponit : Quid cogitatis inter vos modicæ fi- Ibidem.
dei?Nondum intelligitis, quia non de pane dixi vobis? hîc verò nihil corrigit. Atqui contra Arianos inquiens corrigit,cùm inquit: *Non potest filius à seipso quicquam facere.* Omnino contrà : non enim vt tolleret , sed vt magis confirmaret æqualitatem,id dixit . Verùm perquàm diligenter attendite,non enim parua est quæstio: hanc particulam , A se : frequenter in scripturis & pro Christo,& pro spiritu sancto positam inuenimus: & vis
L eius intelligenda est, ne in grauissimum errorem incidamus : nam si eam simpliciter,& vt primùm se nobis offert quispiam accipiat, quantus error sequeretur, animaduertite.Non dixit alia à se posse facere,alia non posse:sed generaliter non potest filius facere.At maximum Philip.2.a
bonorum fecit.& Paulus clamat:Qui cùm in forma dei esset , non rapinam arbitratus est, esse se æqualem deo, sed semetipsum exinaniuit,formam serui accipiens. Et
Infrà.10.d ipse Christus:Potestatem habeo ponendi animam meã, sed ego pono eam à meipso.Vides enim eum & mortis, & vitæ potestatem habere, & tantam rem à seipso operantem? Et quid de Christo dico ? Nos quibus nihil vilius vel abiectius , sæpenumero à nobisipsis operamur, malitiam reiecta virtute deligimus.Quòd si nullam haberemus potestatem, neque peccando gehennæ supplicio torqueremur,neque regnum cœlorum bene operando consequeremur.Quomodo ergo intelligitur,non potest filius à seipso quicquam facere?Quoniam quod nulla in re est patri contrarium,nihil ab eo alienum potest facere:quod maximam æqualitatem,& conuenientiam
M ostendit . Et quánam gratia non dixit, nihil se contrarium facere? Vt hinc indiscretionem,& veram æqualitatem demonstret.Neque enim hæc particula imbecillitatis eum arguit,sed potestatis immensæ.Nam & alibi Hebr.6.d
de patre inquit Paulus,vt per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri. Et iterum:Si negauerimus, 2.Timot.
& ille negabit nos . Si non credidimus,ille fidelis ma- 2.b
net:negare seipsum non potest. Etenim illud quod impossibile dicit , non imbecillitatis est, sed potestatis, & quidem immensæ.quod ita intelligendum est : adeò illam substantiam incomprehensibilem esse, & talem,vt cùm deum peccare impossibile dicimus , non imbecillitatem arguimus, sed ineffabilem eius quandam potestatem confitemur.ita hoc in loco , Non possum à meipso facere quicquã:hoc est,impossibile est,vt patri cõtrarium faciam.Et vt hanc sententiam intelligas,ex his quæ sequuntur consideremus, vtrum Christus comprobarit . Tu dicis illam particulam Christi auferre potestatem , & virium defectum arguere : ego indiscretam æqualitatem,& sententiæ & potestatis significare:ipsum percontemur , & vtram confirmet sententiam videamus.Quid dicit? *Quæcunque ille fecerit , hæc & filius similiter facit.* Vides quomodo vestram prorsus tollit sententiam , & nostram confirmat? Nam si à seipso nihil facit,neque pater à seipso facit quicquam,si quę pater & ipse facit.

A ipse facit . Quòd si à seipso omnia faciet pater , & filius faciet,vt stet similitudo : quod nisi ita esset,aliud sequeretur,quod absurdissimum . Non enim dicit, quæ vidit patrem facere,ea facit:sed,nisi quod viderit facientem, temporis continuationem significans.vestra autem sententia semper eadem discet . Vides sensus profunditatem,verbi autem humilitatem?quę tamen & impudentissimos, & detrectantes cogit, vt nihil vile,nihil abiectius dignitate abhorrens,alienúmve suspicetur . Quis adeo stultus , adeò infœlix est, qui dicat filium singulis
Psal.101.d diebus discere,quę facere oporteat?Quomodo illud cõ-
Suprà.1.a staret:Tu autem idem ipse es,& anni tui non deficient? quomodo omnia per ipsum facta sunt , & sine ipso factum est nihil? siquidem quæ pater facit,eadem ipse videns imitatur.Vides quomodo his quę dicta sunt,& adhuc dicuntur , eius authoritas demonstratur ? Quòd si humilius quędam loquitur,noli admirari:nam cùm expulissent eum Iudæi,quòd altiora loqueretur,& deo cõtrarium arbitrarentur,verbis tantùm paulùm ad humiliora descendit:rursus tamen & exurgit,& rursus deprimitur,suam varians orationem, vt facilius intelligeretur . Et animaduerte,quæso,cùm dixisset:Pater meus o-
B peratur,& ego operor. & se deo æqualem ostendisset,rursus dicit:Nõ potest filius à se quicquam facere,nisi quod viderit patrem facientem . Et inde rursus altius erigitur,
Quæcunque fecerit ille,hæc & similiter filius facit. Et rursus in humilitatem declinat, *Pater enim diligit filium,& omnia demonstrat ei quæ & ipse facit:& maiora his demõstrabit ei opera.* Ecce & aliam incredibilem humilitatem: & meritò sanè. Quod enim & dixi,& dicere nunquam cessо,id repetam:cùm aliquid de se humile & abiectum Christus loquitur,per exuperantiam loquitur,vt & stultis & temerariis persuadeat, non verba, sed piè sensum intelligendum . Aliter considera,quæso,ex ipsis verbis, quàm id absurdum sit & ridiculum. Nam cùm diceret, Et maiora his demonstrabit ei opera , inuenietur nondum multa didicisse.Quod ne de apostolis quidem dicendum est , qui accepta semel spiritus gratia , repentè omnia & nouerunt , & potuerunt , quæ & scire & posse eos oportebat:hic autem multa scitu necessaria nõdum didicisse deprehendetur,quo nihil absurdius . Quid il-
C lud igitur,maiora his demonstrabit:Cùm sanasset paralyticum,& mortuum esset suscitaturus,inquit:Miramini me paralyticum liberasse , maiora his videbitis : sed humilius quodammodo locutus est , vt eorum placaret temeritatem.Et vt intelligas illud verbum,Demonstrabit:non propriè dictum,audi quæ sequuntur: *Sicut pater suscitat mortuos & uiuificat,sic & filius quos uult uiuificat.* At qui nihil potest à se facere,si facit quod vult,contradicit:nam si quos vult viuificat, potest à se facere,velle enim potestatis est:quòd si non potest à seipso,iam quos vult non viuificat.Illa enim particula, Sicut pater suscitat mortuos,indiscretam potestatem : illa autem,Quos vult,æqualem demonstrat.Intelligis quomodo non potest à se facere?non tollit,sed potentiam & voluntatem
Infrà.6.d æquiparat.Ita & illud verbum,Demonstrabit,est intelligendum . Etenim alio in loco ait : Et ego resuscitabo
Ibidem.11.c eum in nouissimo die . Et iterum, vt non aliunde vim operandi se accipere ostendat:Ego,inquit,sum resurrectio & vita.Et ne quis diceret mortuos tãtùm quos vult suscitare, & viuificare , alia autem in sua non esse potestate,hanc præripit suspicionem,inquiens : Quæcunque enim ille fecerit,hęc & filius similiter facit:vt & omnia quæ ille , & vt ille facere intelligatur, siue mortuorum resurrectionem,siue corporum opificium,siue peccatorum remissionem,siue quídvis aliud, similiter patri ope- D
ratur.Sed omnia hæc negligunt,qui suam negligunt salutem : tantùm officit potioris loci cupiditas, & prælatio:hæc hæreses peperit,hæc gentilium confirmauit impietatẽ.Deus enim inuisibilia sua per huius mundi creaturam intelligi voluit:illi hanc doctrinam sectari dedignati,aliam excogitarunt,veram neglexerunt.Iudęi autem gloriæ humanæ studio diuinam contemnentes credere noluerunt . At nos dilectissimi , quanta possumus diligentia morbum hunc fugiamus:nam licèt innumera bona opera egerimus,sufficiẽs est inanis gloriæ lues, quo omnia deleat. Si laudum desiderio tenemur,à deo eas perquiramus.Humanæ laudes qualescunque sint, simul & apparent,& euanescunt, nihil afferunt vtilitatis, & præter veritatem sępenumero iudicantur.Quid enim in hac nostra gloria admirabile est, quàm saltantes iuuenes,impudicæ mulieres,auari raptores consequentur? Qui verò apud deum gloriosus est,non tales laudis socios, sed sanctos prophetas,apostolos, & angelicæ vitæ præceptores habet.Quòd si coronis hominum cingi,& conspici desideramus , quid id simpliciter sit contemplemur.Nihil profectò in eo dignum inueniemus.At si E
multitudinem desideras, angelos quæras : quorum opere formidolosus dæmonibus efficieris:ita homines paruifacies , & humana omnia tanquam lutum pessundabis. Tunc manifestè cognosces,nihil ita labefactare animã, quàm gloriæ cupiditatem:quam qui affectat,nullo pacto in hac vita & doloribus,& cruciatu carere poterit:quẽadmodum qui pessundat,etiam plurimos pessundat affectus. Qui humanam laudem vincit,inuidiam vincit, auaritiam vincit, graues omnes affectus vincit.Et quónam pacto?Si aliam spectabimus gloriam,hoc est cœlestem, quam hæc auferre nobis conatur : illa in hac vita claros facit,ad futuram perducit, omni nos carnis seruitio liberat . Carni enim quàm miserrimè seruimus, cùm & terræ,& terrenis rebus tãto studio inuigilamus. Si in forum te conferes,si domum ingredieris, si egredieris, si nauigabis, si villam, si hospitium, si regiam, si senatum,si iudicia petes, omnia secularium curarũ plena:venientes,abeuntes,manentes,nauigantes, qui rura, qui ciuitates habitant,omnes his implicitos & attonitos intueberis. Quænam igitur nobis salutis spes,quando à
F deo datam terram habitantes , nihil diuinum sapimus: sed cùm iubeamur esse huius mundi hospites , hospites cœli sumus,& mundi ciues.Quid huic stultitiæ æquiparandum?Quotidie de iudicio,de cœlorum regno audimus : Noë autem ac Sodomorum ætates imitamur , & volumus experiri. Atqui propterea illa scripta sunt,vt si quis futuris diffidit,ex præteritis futurorum accipiat certitudinem. His igitur cognitis,dilectissimi,paululũ saltem hoc graui seruitio leuati,aliquando de anima cogitemus,vt & præsentia,& futura bona consequamur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Homilia.xxxviii.ex cap.quinto.

Neque pater iudicat quenquam , sed omne iudicium dedit filio : ut omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem. Summa nobis in omnibus vtendum est diligentia dilectissimi, quia reddenda ratio est & verborum, & operum, & proculdubio pœna subeunda . Non enim in præsenti vita finis nobis est , sed alia nobis conditio expectanda , formidoloso iudicio aderimus . Omnes enim nos manifestari oportet ante tri- 2.Cor.5.b
bunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, provt gessit siue bonũ siue malum.Hoc iudicium semper
præ oculis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G præ oculis habeamus, ita ſemper virtuti vacare poterimus. Nam ſicut qui diei illius obliuiſcitur, tanquam freno abiecto in præcipitium defertur. Inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore, & cauſam affert: Auferuntur iudicia tua à facie eius. Ita quem continuus hic percellit timor, modeſtè viuendi viam ingreditur. Recordare, inquit, nouiſſima tua, & in æternum non peccabis. Qui enim dimittit nō peccata nunc miſerando, is tum iudicando pandet, Qui propter nos mortuus eſt, is vniuerſæ naturæ iudex apparebit. Iterum, inquit, ſine peccato videbitur ſuſcipientibus eum ad ſalutem. Quam ob rem hoc in loco inquit? Neq; enim pater iudicat quenquam, ſed omne iudicium dedit filio, vt omnes honorificent filium, ſicut honorificant patrem. Igitur patrem præponemus, inquies? Abſit: propterea enim dixit filium, vt manentem filium tanquam patrem honoremus. Qui enim patrem ipſum dicit, non iam filium tanquam patrem honorat, ſed totum confundit: & quoniam beneficia accepta homines non ita ſentiunt, omne iudicium dedit filio, vt ſaltem metus in eius honorem trahat. Illud autem verbum, Omne: & puniendi, & honorandi quoſlibet poteſtatem habere ſignat. Dedit autem, ideo dixit, vt neque ingenitum filium, neque duos patres ſuſpicareris. Quicquid enim pater eſt, idem eſt & filius genitus, & manens in eſſe filius. Et vt intelligas hanc particulam, Dedit: idem quod, genuit, ſignificare: audi quid alio in loco dicit: Sicut pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio habere vitam in ſemetipſo. Quid igitur? prius ipſum fecit, inde vitam dedit? qui enim dat vitam, alicui dat: erat igitur ſine vita genitus? Hoc neque dæmones ipſi ſuſpicarentur. Simul enim cum impietate maxima ſtultitia deprehenditur. Quemadmodum enim illud verbum, Dedit vitam: quòd eum vitam fecit, ſignat: ſic, Et dedit iudicium: quòd eum iudicem fecit, intelligendum eſt. Vt enim audiẽdo eum authorem patrem habere, non propterea mutatam ſubſtantiam, & diminutum honorem crederes, ipſe te iudicatum venit, & hinc ſuam præ ſe ferens excellentiam. Qui enim & honorandi & puniendi quos vult habet poteſtatem, is eadem poteſt quæ pater. Quod ſi hoc non eſſet, ſed poſterius factus honorem accepiſſet: quę cauſa fuit quin poſterior honoraretur? Vnde in hanc venit dignitatis prę-
I rogatiuam? Nonne vereris humanos hos, & indignos deo intellectus, immortali, & nihil nobiſcum communicanti naturæ tam impudenter tribuere? Sed cur ita loquitur? vt magis crederetur, & ad maiora auditorum animos præpararet, & ideo hæc miſcet. Conſidera à principio: Pater meus operatur, & ego operor. Aequalitatem oſtendit, ſed voluerunt eum Iudæi interficere. Quid ergo? Verbis altioribus abſtinet, ſenſus ſeruat: Non poteſt filius à ſe facere quicquam. inde altius aſcendit: Quęcunque ille fecerit, hæc & filius ſimiliter facit. Rurſum ad humiliora deſcendit: Et pater diligit filium, & omnia demonſtrat ei quæ ipſe facit, & maiora his demonſtrabit ei opera. deinde: Sicut & pater ſuſcitat mortuos, & viuificat: ſic filius, quos vult viuificat. Et rurſum vtrunque complectitur: Neque enim pater iudicat quenquam, ſed omne iudicium dedit filio. inde erigitur, Vt omnes honorificent filium, ſicut honorificant patrem. Vides quomodo viciſſim & humi repit, & altè tollitur, vt & præſentes melius intelligerent, & futuri temporis homines non offenderentur, & debitè de ipſo ſentirent? Quòd ſi nulla eſſet cauſa, neque vt facilius perſuaderet ita locutus eſſet: quánam gratia hæc commiſcuit? Qui enim magna de ſe polliceri poteſt, ſiquidem humilius & præter dignitatem ſuam dixerit, aliquá cauſa meritò poteſt ex- K
cuſari: qui autem nihil habet quod iactet, quánam gratia quàm præſtare poſſit magnificentius de ſe loquitur? ſanè ſtultiſſimum & impiiſſimum eſt. Quam ob rem meritò nos humilia de nobis polliceri, & modeſtè loqui decet. Et hinc promiſſam nobis ſalutem comparamus, quod ipſe Chriſtus alio in loco his verbis ſignificauit: Hic infrà.f
Hoc autem dico vobis, vt vos ſalui ſitis. Nam cum ſuo omiſſo, ad Ioannis teſtimonium cõfugeret, idq; ſua excellentia eſſet indignum, tantæ humilitatis cauſam affert, ſe id dicere, vt ipſi ſalutem conſequerentur. Vos autem cùm filium non eandem quam patrem habere poteſtatem dicitis: quid eius verbis reſpondebitis, quibus ſe æqualem patri poteſtatem, virtutem, gloriam habere profitetur? *Qui non honorificat filium, non honorificat patrem qui miſit illum.* Ecce quomodo filij honor paterno honori confunditur. Et quid? nónne in apoſtolis iiſdem Lucæ.9.f
ferè verbis vſus eſt? Qui ſuſcipit, inquit, vos, me ſuſcipit. Sed illic diſcipulos rebus ſuis adnumerat, hic autẽ vnã dicit ſubſtantiam, & vnam gloriam: ideo de diſcipulis non inquit, vt honorificent. Nam ex duobus regibus al-
L tero contumelia affecto, & alter læderetur: maximè verò ſi filius læditur, & ſui militis ignominia: non tamen itidem, ſed vt mediator, illic ipſa dignitas læditur. Præterea id præoccupauit, vt honorificent filium, ſicut honorificant patrem, vt honoris æqualitatem intelligas. Non enim ſimpliciter dixit, Qui non honorificat: ſed, qui non ita honorificat, non honorificat patrem. Et quo modo eiuſdem ſubſtantiæ eſt, qui mittit, & qui mittitur? Iterum in humana prolaberis, neque vlla alia cauſa hæc omnia dici intelligis, quàm vt authorem cognoſcamus, neque in Sabellij errorem incidamus: hoc etiam pacto Iudæorum imbecillitati occurrit, ne alium deum opinentur. (dicebant enim, Hic non eſt à deo, hic à deo non venit.) quam vt tolleret opinionem, non ita in magnis, vt in humilibus verſatur: ideo frequenter ſe miſſum dicit: non vt vlla ex parte eum minorem ſuſpiceris, ſed vt illis ſilentium imponeret: hac gratia ſæpenumero ad patrem confugit, & interim propriam interſerit dignitatem: ſiue enim in omni ſermone Ieſus magnificè locutus eſſet, non ſanè intellexiſſent Iudæi: quandoquidem paucis etiam verbis eum perſequebantur, & lapidabant: ſiue eorum gratia ſemper humi procubuiſſet, multum M
futuri homines detrimentum accepiſſent. Confundit igitur doctrinam ſuam, & verborum vtilitatem ſenſus ſplendore apud prudentiores minimè ſibi conuenire oſtendit. Miſſum autem, tranſlationis verbum eſt: vbique enim præſens eſt deus, quare ergo miſſum ſe dicit? Craſſiori hoc verbo eiuſdem cum patre voluntatis ſe eſſe demonſtrat, quod & ſequentia confirmant, inquit enim: *Amen amen dico uobis, quia qui uerbum meum audit, & credit ei qui miſit me, habet uitam æternam.* Ecce quàm frequenter idem repetit, vt ſuſpicionem tollat, & in hoc loco, & ſæpe in ſequentibus, & metu, & præmij promiſſione, vt ſibi credatur admonet, & hìc rurſus ad humilia deſcendit. Non enim, inquit, Qui audit verba mea, & credit mihi, arroganter nanque dictum exiſtimaſſent: nam cum longo pòſt tempore, poſt tot ſigna & miracula cùm eiuſmodi diceret, id opinati ſunt, & prophetæ mortui ſunt, longè magis in præſentia. tunc enim dixerunt: Abraham mortuus eſt, & prophetæ mortui ſunt: & Infrà.8.f
tu dicis, ſi quis ſermonem meum ſeruabit, mortem non guſtabit in æternum. Vt ergo tunc non exaſperarentur, inquit, Qui verbum meum audit, & credit ei qui me miſit habet vitam æternam. Hoc non difficile erat perſuaſu: quæ

A ſu: quæ tamen ſi promptè accepiſſent, in reliquis facilius erudiri potuiſſent. Hæc itaque magnorum, & humilium confuſio per quàm vtilis eſt. hìc ergo, inquit, Videbit vitam æternam, & in iudicium non veniet, ſed tranſibit à morte in vitam. His duobus fidem ſibi conciliat, cùm & patri credendum, & credenti tantum præmij propoſitum dicit. In iudicium autem non veniet, hoc eſt, non punietur. Mortem autem non huius ſeculi, ſed æternam intelligit, quemadmodum & vitam. *Amen amen dico uobis, quia uenit hora, & nunc eſt, quando mortui audient uocem filii dei: & qui audierint, viuent.* Verba re comprobat. Nam cùm dixiſſet: Sicut pater ſuſcitat mortuos, & viuificat: ſic & filius quos vult, viuificat. Ne videretur ſuperbè & arroganter loqui, etiam operum veritatem enarrat, cùm, inquit, Venit hora: quam ne longo pòſt tẽpore futuram arbitreris, ſubdit, Et nunc eſt, quando mortui audiẽt vocem filij dei, & viuent. Intueris incredibilem eius poteſtatem? Sicut in reſurrectione, ita & nũc erit, inquit: tunc enim audita imperantis voce, reſurgemus. In præcepto dei, inquit, mortui reſurgent. Et vnde conſtat non perperàm dictum? quoniam nunc adeſſe dicit. Nam ſi futura tantùm annunciaret, non immeritò eſſet dubitandũ:
B ſed ſe in terris cum ipſis conuerſante hæc vẽtura dicit. Neque enim niſi poteſtatem habuiſſet, id polliceretur, ne ridiculus omnibus eſſet. Inde firmiſſima ratione cõprobat: *Sicut pater habet uitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio uitam habere in ſemetipſo.* Ecce quomodo in nullo prorſus differunt, præterquàm quòd alter pater eſt, alter filius. Verba hanc tantùm videntur facere differentiam, cætera æqualia & indiſcreta. vnde perſpicuum eſt, tam potenter omnia filium, quàm patrem facere. Sic enim habet vitã vt pater, propterea ſtatim additur, vt ex hoc illud intelligamus. Quid nam? *Et poteſtatem dedit ei iudicium facere.* Et qua gratia reſurrectionem & iudicium frequẽter meminit? Sicut pater, inquit, ſuſcitat mortuos, & viuificat: ſic & filius quos vult, viuificat. Et iterum: Neque pater iudicat quenquam, ſed omne iudicium dedit filio: &, ſicut pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio habere vitam in ſemetipſo. Et iterum: Qui audiunt vocem filij dei, viuunt. Et hoc in loco poteſtatem dedit ei iudicium facere. Quę nam, inquam, tam frequens iu-
C dicij, vitæ, reſurrectionis commemoratio? quoniam hæc omnium maxima ſunt, & quæ poſſunt difficilem etiam auditorem ad credendum adducere. Qui enim credit reſurrectionem, & ſcelerum pœnas, etiam ſine aliis ſignis hoc ſolo aſſentietur, & benevolum ſibi iudicẽ reddere curabit. *Quia filius hominis eſt, nolite hoc admirari.* Paulus Samoſatenſis non ſic legit: ſed, poteſtatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis eſt: quod minimè ſequitur, Non enim propterea accepit iudicium quia homo eſt, nam nihil prohibuiſſet omnes homines iudices eſſe: ſed quoniam ineffabilis illius ſubſtantiæ filius eſt, ideo iudex. Quam ob rem ita legendum. Quia filius hominis eſt, nolite hoc admirari. Nã cùm videretur id repugnare, & nihil aliud quàm purum hominem eſſe arbitrarentur, verba autem ſupra hominem, ac etiam angelos, & ſolius dei: hanc tollens obiectionem, addit:
Nolite mirari hoc, quia filius hominis eſt: Quia uenit hora, in qua omnes qui in monumentis ſunt, audient uocem filii dei: & procedent qui bona fecerunt, in reſurrectionem uitæ: qui uerò mala egerunt, in reſurrectionem iudicii. Et qua nam gratia non dixit, Nolite mirari, quia filius hominis eſt: etenim dei quoque eſt, vt ſuperius, Audient vocem filij dei: ſed reſurrectionis tantùm meminit? Ne admireris nullam hìc dei mentionem habitam. Qui enim quod proprium dei eſt narrat, ſatis admonet auditores, vt reliquum in- D
telligant: quòd ſcilicet & deus, & dei filius eſt. Nam ſi verbis frequenter repetiſſet, quod miraculis oſtendebatur: viſus eſſet cauſæ tãquam imbecilliori diffidere. Etenim qui ſyllogiſmos faciunt, poſitis partibus ſine concluſione, ſæpenumero apertè demonſtrant, quod quæritur: & cùm attentiores auditores reddant, & magis laudentur, ipſum repugnantem in ſuam adducunt ſententiam. Itaque præſentes melius iudi[illegible]re poſſunt; cùm aduerſarij ſe victos profitentur. Et Lazari reſurrectionem memorans, iudicium tacuit: non enim propterea ſuſcitatus eſt. Huic autem vniuerſali reſurrectioni addidit, Qui bona fecerunt, procedent in reſurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in reſurrectionem iudicij. Hac iudicij appellatione Ioannes auditorem compellit, vt ſibi perſuadeat: quòd qui credit filium, non iudicatur: qui autem non credit, iam iudicatus eſt: ita & in hoc loco & iudicij, & malorum ſupplicij meminit. Nam cùm dixiſſet, Qui verbum meum audit, & credit ei qui miſit me, non iudicatur: ne quis hoc ſolùm ſatis eſſe ad ſalutem arbitraretur, & opera addidit: Qui bona fecerunt, procedent in reſurrectionem vitæ: qui verò E
mala egerunt, in reſurrectionem iudicij. Et cùm orbem terrarum ipſius voce reſurrecturum, & redditurum rationẽ, nouum quidem, nec facilè credibile, etiam fidelioribus, nedum Iudæis videretur: audi quónam id pacto confirmat, rurſum in auditorum deſcendens imbecillitatem: *Non poſſum ego à meipſo facere quicquàm, ſed ſicut audio, iudico, & iudicium meum iuſtum eſt: quia non quæro uoluntatem meam, ſed uoluntatem eius qui miſit me, patris.*
Atqui non paruum iam reſurrectionis dederat argumẽtum, cùm paralyticum ſanaret, quam ob rem noluit prius de ea verbum facere, quàm quod non multò erat reſurrectione inferius, operatus eſſet: & cùm paralyticum confirmauit, tunc iudicij fecit mentionem. Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Veruntamen & Lazari, & orbis terrarum reſurrectionem prædicit: ſed Lazari mox, orbis diu poſt futuram: & hanc per paralyticum, & Lazari reſurrectionem oſtendit. Venit hora, & nunc eſt. Ex his quæ facta ſunt, nondum facta demonſtrat, quem vbiq; morem ſeruare deprehenditur, quod duabus vel tribus rebus prędi F
ctis à factis ſemper futura cõfirmat. Sed tot & tãtis verbis & operib⁹ ſuis Ieſus cùm adhuc imbecilliores eſſent non cõtentus, aliis etiam eorũ pertinaciam mollire admittitur, dicens: Non poſſum ego à meipſo facere quicquam, ſed ſicut audio, iudico, & iudicium meum iuſtum eſt: quia non quæro volũtatem meã, ſed voluntatem eius qui miſit me. Nã cùm aliena & à prophetarum ſentẽtia differẽtia, dicere videretur. Illi enim dicebãt, quòd deus iudicat terram omnẽ, hoc eſt humanũ genus. Et Dauid: Iudicabit populos in æquitate. Et: Deus iudex iuſtus, for- Pſal.95.c
tis, & patiens. Et idem prophetę omnes, & Moſes. Chriſtus autem, Pater nõ iudicat quenquam, ſed ego ſum qui Ibidem.7.c
iudico. Hoc facilè Iudæum perturbare, & in ſuſpicionem adducere poterat, vt à deo alienũ Chriſtum arbitraretur: quam ob rem ad humilia deſcendit, quantùm eorum imbecillitas poſtulabat, vt penitus quæ inde ſuboriebatur opinio tolleretur. Ego, inquit, non poſſum à meipſo facere quicquam: hoc eſt, nihil à deo alienum vel differens, nihil quod nolit pater factum à me videbitis, nihil dictum audietis. Et vt ſuperius cùm dixit, quia filius hominis eſt, oſtendit ſe hominem exiſtimatum: ita & in hoc loco, & quemadmodũm cùm, inquit: Quod audiuimus, loquimur: & quod vidimus, teſtamur. Suprà.3.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & Ioannes: Quod vidit testatur, & testimoniũ eius nemo accipit: de certa vtrunque cognitione, non de auditu & visu locutus est. Ita & hìc per auditum nihil aliud intelligitur, quàm nihil aliud posse, quàm quod pater: verùm non tam manifestè, quoniã primùm fidẽ non adhibuissent, nisi humiliter, & vt homo locutus esset. Sicut audio, iudico. Neque dicit, sicut disco: sed, audio: non tamen quòd audire indigeat. Neque enim vlla tantùm doctrina indiget, sed ne auditione quidem: ex quo vnam & eandem sententiam demonstrat: quasi dicat, ita iudico, ac si pater ipse iudex sit. Inde prosequitur: Et noui q iudicium meum iustum est, quia nõ quæro voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me, patris. Quid dicis? Habes aliam à patre voluntatem? Etenim alibi: Sicut ego & tu vnum sumus: de voluntate & concordia loquens: da eis vt & ipsi in nobis vnum sint, hoc est, in fide nostra. Ecce quòd quæ maximè humilia videntur, in his sensus latet profundissimus. his enim non aliam patris, aliam suam esse voluntatem significat: sed sicut vnius mentis vna voluntas est, ita patris & filij. Neque admiH reris tantam patris & filij conuenientiam, quandoquidem de spiritu idem dicit Paulus, Quis scit hominum, quæ sint hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? Ita & quę dei sunt nemo cognouit, nisi dei spiritus: quod nihil aliud significat, nisi non aliam esse filij à patre voluntatem, sed eandem. Sed si quid, inquit, pater vult, & ego volo: si quid ego, & pater: & quemadmodum nemo patrem reprehendet iudicantem, ita neque me: eadem enim vtriusque sententia est, quòd si humilius hæc, & hominis more dicta sunt, noli admirari: hominem enim adhuc, ac etiam vilem arbitrabantur. Quam ob rem nõ modò in his quid dicatur, sed quid auditores senserint, inquirendum est: & secundum eorum opinionem verba metiẽda sunt, ac si ad ea responderit, aliter multa sequerentur absurda. Considera quæso, non quæro voluntatem meam: ergo diuersæ est voluntatis, & longè inferioris, nec inferioris tantùm, sed inutilis? Nam si salutaris est, cur non quæris? homines meritò hoc dicerẽt, qui multa præter dei voluntatem sentiunt: tu autem qua gratia hoc inquis, cùm in omnibus patri similis sis? Hæc neque diligentis hominis, neque grauis verba esse quis diI ceret. Nam si Paulus ita se diuinæ conformat voluntati, vt dicat: Viuo autẽ iam non ego, viuit verò in me Christus. Quomodo omnium dominus non suam, sed eius qui se misit voluntatem quærit, ac si diuersa esset? quid sibi vult hic sermo? Tanquam homo & secundum auditorum opinionẽ loquitur. Cùm enim superius partim vt deus, partim vt homo verba fecerit, hoc iterum in loco ad humanitatem descendit. *Iudicium*, inquit, *meum iustum est*. Vnde id constat? quia non quæro voluntatem meã, sed eius qui misit me, patris. Sicut enim homines, qui omni in se affectu liberi sunt, de iniusto iudicio accusari nequeunt: ita neque ego. Qui enim sui amore ducitur, nõ immeritò suspectus est, ne ea gratia iustũ transgrediatur: qui verò nullam suiipsius curam habet, quid eum impedire potest, ne iustam ferat sentẽtiam: hac ratione in me vtimini. Nam si non missum me à patre dicerem, neque operum meorum gloriam ad illum referrem: potuisset fortasse aliquis suspicari ad aucupandum gloriam, talem me falsò prædicare: sin in alium gloriam refero, vnde potest aliqua oriri suspicio? Animaduertis ratio- m, & vnde iudicium suum iustum confirmat: Vides (vt sæpius dixi) quàm apertè intelligatur: sed quid dixi? Nimiam verborum humilitatem maximè intelligentibus persuadere, non quæ in promptu & prima fronte sententia occurrit, eam accipiendam, sed altiorem sensum inuestigandum, neque humi immorãdum. His igitur rationibus, dilectissimi, nolimus verba Christi temerè transigere: sed in omnibus scripturis sedulam inquirendi diligentiam quare dicta sint adhibeamus. Neque existimemus satis nobis ad excusationem esse ignorantiam, & simplicitatem. Non enim bonos tantùm nos esse iussit Christus, sed & prudentes. Vtamur ergo cũ simplicitate prudẽtia in doctrina, & vitæ integritate: & nosipsos in hac vita iudicemus, ne postmodum cum mundo iudicemur: & tales erga conseruos nos exhibeamus, qualem erga nos deum cupimus. Dimitte, inquit, nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Et profectò scimus non æquo animo castigationes tolerare, veruntamen, si non reprehensoris, sed nostræ consuli vtilitati intelligemus, omnem indignationem deponemus. Etenim qui centum denarios non dimisit, non conseruum, sed seipsum læsit, & tot milibus talentorum, quæ sibi dimissa erant, obnoxium reddidit. Igitur cùm aliis non dimittimus, non dimittimus nobis. Quam ob rem nolimus deo dicere, ne memineris conseruorum inuicem peccata. Nam tu prior in te commissa iudicas, inde in se deus. Tu legem scribis de venia & pœna: tu fers sententiam, & an deus tuorum peccatorum recordetur, tui iuris est, tu dominus. Propterea Paulus dimittere iubet, si quid aduersus aliquem habet, quòd quæratur: atque ita, vt ne reliquiarum quidem minimum relinquatur. Siquidem Christus non solùm nostra peccata in medium non protulit, neque obiecit, sed dimisit, & deleuit chirographum: neque delicta nostra reputauit, vt meminit Paulus. hoc & nos sequamur exemplum, offensas omnes animo deleamus, officia duntaxat reputemus, nullum odij vestigium relinquatur: quòd si nihil in nos officij proximus contulerit, tantò magis dimittendo merebimur, & magis laudabimur. Alij vigilando, in nuda humo dormiendo, carnem assiduis laboribus macerando delent peccata: tibi faciliori via, nemini succensendo, idem consequi datur. Quid contra te ensem, vt insanus & furens stringis? Quid culpa tua futura gloria fraudaris, cùm ad eam consequendam totis viribus contendendum sit? Nam si præsentis vitæ gloria tantopere M optanda est, quid de futura dicendum, vbi nullus dolor, nulla tristitia, nullus luctus, nullus mortis metus, nullus bonorum finis? Beati, & ter & sæpius, inquam, beati, qui superna illa sede fruuntur: quemadmodũ miseri, & sæpius miseri, qui ea se priuãt. Sed quid illam nobis vitam largiatur, addi Iesum ipsum adolescenti dicentem, quid facturus sis. Nam cùm ille rogaret, quid boni faciam, vt habeam vitam æternam? Cùm alia mandasset, in proximi tandem dilectionem euasit. At fortasse auditorum quispiam secundum diuitem illum dixerit, seruamus nostra, non furamur, non occidimus, non fornicamur: sed quòd promixum diligas, vt diuitem decet, minimè dicere poteris. Nam nisi & inuidia, & maledictis affecto proximo opem tuleris, nisi indigenti opes tuas impartiaris, non diligis. Verùm Christus non sola hac dilectione contentus: Vende, inquit, omnia quę habes, & da pauperibus, & veni sequere me. Quo verbo operũ imitationem significauit. Quid hinc discimus? quòd qui hęc omnia non operatur, supremam illam sedem consequi non potest. Nam cùm ille dixisset, omnia feci, tanquam maxima quadam parte deficiente ad perfectionem, inquit: Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, & sequere me. Hoc primũ discendũ, secundo

Suprà.3.b

Infrà.18.b

1.Cor.2.c

Galat.2.d

Matth.6.b

Ibidẽ.18.d

Matth.19.d & Marc.10.b & Luc.18.d

A secundo in loco quòd illum reprehendit frustra se gloriantem. Qui enim in tãta copia rerum viuebat, & pauperes intuebatur: quónam pacto proximum diligebat? decipiebatur ergo. At nos & illud, & hoc faciamus, & summa diligentia nostras in pauperes erogemus facultates, cœlum nobis emamus. Nam si pro huius seculi dignitate omnia nostra nonnunquam exponimus, pro dignitate inquã, in hac duntaxat vita duratura: immo quę interdum paulò pòst etiam viuẽtes deserit, si multi pro ea vitam quoque ponere non dubitarunt: quid nobis mi serius est, qui pro illa quæ in æternũ permansura est gloria, quę nunquam auferri potest, ne parua quidem, & quę paulò pòst, vel in hac vita velimus nolimus, relicturi sumus, dare patimur? Quanta hæc, quæso, insania quæ nobis inuitis eripiuntur, ea in præsentia spontè dare, postmodũ largiter recipere nolumus? an si quis morti damnatus, omnibus suis facultatibus vitam redimẽdi optionem acciperet, nónne ad gratiam adscriberet? nunc autem cùm vel dimidio rerum nostrarum à gehenna liberari possimus, eius ignibus torqueri, quàm quicquam erogare malumus, ac si omnia amittamus. Quam ergo B excusationem, quam veniam merebimur, cùm tam facili ad vitam via præcisa, nullo nobis fructu proposito deferamur in præceps, præsentibus & futuris bonis spontè iam priuemur, cùm vtrisque facilè perfrui possemus? Quòd si in hunc vsque diem nostram spreuimus vtilitatem: nunc tandem ad nos reuersi, res nostras ad necessaria dirigamus, vt futura bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorũ, Amen.

Homilia.xxxix.ex cap.quinto.

Si ego *testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum non est uerum. Alius est qui testimonium perhibet de me, & scio quia uerum est testimonium eius*, &c. Qui metalla fodere aggreditur, artis ignarus auri venas non inuenit, sed confunditur, & labore subit incassum: ita qui diuinarum scripturarum ordinem non intelligunt, qui earum proprietates, qui leges non disquirunt, sed omnia ad verborum sonum accipiunt, aurum terræ confundentes, nunquam reconditum in his thesaurum assequuntur. Hoc mihi in mẽtem venit, quoniam propositus nobis locus est multi auri plenus: quod tamen non omnibus in promptu est, sed arC cana quadam obscuritate obrutum: quam ob rem effodiendo, & diligenter purgando, ad verum sensum perueniendum est. Quis enim nõ statim perturbaretur, audiens Christum dicentem: Si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum nõ est verum? Nam multis in locis de seipso testimonium perhibentem videmus, siquidem Samaritanæ dixit, Ego sum Christus. Et cæco: Qui loquitur tecum, ipse est. Et Iudæis: Quomodo vos dicitis, quia blasphemas, quia dixi filius dei sum? Et alibi sæpenumero. Si ergo hæc omnia mẽdacia sunt, quæ nobis salutis spes futura est? vnde verum inueniemus, quando ipsa veritas dicit: Testimonium meum nõ est verum? Hoc autem non modò contrarium videtur, sed & aliud non minus. Nam & alibi, Si ego testimonium, inquit, perhibeo de me, testimonium meum verum est. Vtrum horum vt verũ recipiam, vtrum vt falsum reiiciam? Si verba ipsa simpliciter accipiantur, neque personam, neque causam perscrutabimur. Si enim testimonium eius non est verum, neq; hoc verum: vtrunque ergo falsum. Quid sibi vult hic sermo? Diligenter inuigilandum, vel potius diuina gratia opus est, ne nudis verbis insistamus. Ita hæretici in errorem incidunt,

Suprà.4.c
Infrà.9.b
Ibidem.10.f
Infrà.8.b

neque sententiam, neque audientis habitum inquirẽtes. D Nisi enim tempora, locos, auditorem, & alia huiusmodi consideremus, multa sequerentur absurda. Quæ nam ego sententia? Dicturi erant Iudæi: Si tu testimoniũ perhibes de teipso, testimonium tuum non est verum: idcir co præoccupauit Iesus, quasi dicat: fortasse dicetis vos mihi non credituros, nemo qui repentè de seipso testimonium perhibet, habet apud homines authoritatem. Illa autem particula, Non est verum... temerè legenda, sed ad illorum opinionem referenda: hoc est, vobis non est verum. Non enim ex authoritate sua, sed pro auditorum suspicione loquitur, quam arguit, eorum adducens obiectionem. Verùm cùm dicit, Si ego de meipso testimonium perhibeo, verum est testimoniũ meum, qui sit, & qualis existimari debeat, ostendit, & de se loquens. Cùm enim mortuorum resurrectionem, & iudicium annunciasset: & quòd qui credit in ipsum, non iudicatur, sed venit ad vitam: quòd sedebit ab omnibus rationem exacturus: quòd æqualem habeat patri potestatem, atque virtutem: hæc omnia confirmaturus, necessariò eorum primùm obiectionem posuit. Dixi inquit, Hìc suprà.4 E Sicut pater suscitat mortuos, & viuificat: sic & filius quos vult, viuificat. Dixi, Neque pater iudicat quenquam, sed Ibidem. omne iudicium dedit filio. Dixi honorandum filium sicut patrem: & qui non honorificat filium, non honorificat patrem. dixi, Qui verbum meum audit, & credit ei qui misit me, non veniet in iudiciũ, sed transiet de morte in vitã. quòd vox mea mortuos suscitabit, & qui sunt futuri, & quòd peccatorum rationem exigam ab omnibus, & iustè, & pro vniuscuiusque meritis iudico. Cùm igitur hæc omnia quidem magna asseruisset, neque Iudæi credidissent, obscuriora prius adducit, mox rem cõfirmaturus, quasi ita dicit: Dicetis fortasse me de meipso testimonium perhibere, neque fidem mihi adhibendam. quibus verbis eorum ponens obiectionem, soluit, ostenditque eorum mentis abscondita non ignorare. Ita primùm virtutem suam indicat, inde probationes affert perquàm manifestas: triplex testimonium ad verborum suorum probationem adducens, opera sua, patrem testem, Ioannis præconium, & primum imbecillius. Cùm enim dixisset, Alius est qui testimoniũ perhibet de me: subdidit, *Vos misistis ad Ioannem, & testimonium perhibuit ueritati*. Quòd si non est verum testimonium eius, quomodo dicit: Scio quòd verum est testimonium Ioannis, & testimonium perhibuit veritati? Ecce manifestè F constat, cùm dixit testimonium meum non est verum, secundum illorum opinionem locutum. Quid si ille ad gratiam testatus est? Ne hoc diceret, non inquit, Ioannes testimonium perhibuit de me: sed prius vos misistis ad Ioannem. Non misissetis, nisi dignum arbitraremini, cui fides esset adhibenda. Et quod maius est, non miserunt interrogatum de Christo Ioannem, sed de seipso. Cuius igitur in propriis rebus testimonium fide dignum putabant, longè magis in alienis. Siquidem non ita de seipso locutus, vt de altero quispiam creditur. Ioannes autem tantæ apud Iudæos erat opinionis, vt de se alterius non indigeret testimonio. Non enim qui missi sunt dixerunt, quid dicis de Christo? sed, tu quis es? Quid dicis de teipso? adeò ipsum admirabantur. Hoc totum significauit Iesus his verbis, Vos misistis ad Ioannem: propterea euangelista non missos tantùm dixit, sed missorum personas diligenti- ponit: non ex infima plebe viros, non abiectos & viles, non qui corrumpi & decipi possent: sed sacerdotes & pharisæos, qui sanè eius verba intelligerent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *Ego autem non ab homine testimonium accipio.* Qua ergo gratia Ioannis adducis testimonium? Nō erat hominis Ioannis testimoniū. Qui misit me,inquit, baptizare in aqua,ille mihi dixit. Erat itaque dei,non Ioannis testimonium.Nam ab eo id didicerat.sed ne dicerent,vnde à deo didicit?& reprehenderent, maiorem in modum ad eorum suspicionem respiciens, imponit silentium. Neque enim credibile erat, multos scire id Ioannem à deo accepisse, quam ipse ex se diceret,fidem ei adhibebant:ideo inquit,Ego non ab homine testimonium accipio.Sed ne dicerent,Si non accipis ab homine testimonium,cur adducis?Vide quo pacto obiectioni occurrit. *Sed hoc dico,ut uos salui sitis.* Hoc est,ego hominis nō indigeo testimonio cùm deus sim:verùm cùm Ioannes tantę apud vos authoritatis sit,cùm tāquam prophetam admiremini,(etenim ciuitas omnis ad Iordanem ipsum auditum effundebatur:) mihi autem & miracula facienti non creditis,idcirco eius vobis testimonium in memoriam reduco. *Ille erat lucerna ardens & lucens,uos autem uoluistis exultare ad horam in luce eius.* Ne dicerent, Quid ad nos,si ille testimonium perhibuit? id nos non recipimus,recepisse ostendit.Neque enim contemnendos misérunt nuncios,& voluerunt exultare:adeò illum admirabantur,neque poterāt contradicere.Illud autem verbum,Ad horam,facilem eorum mutationem,& fluxum,& infirmum studiū indicat. *Ego autem habeo testimonium maius Ioanne.* Nam si velletis rem ipsam,& opera considerare, ipsa longè magis vos adducerent ad credendum,cùm voletis, ad Ioannem vos relego : non quòd ego indigeam, sed quoniā omnia facio,vt vos alliciam,vos saluos faciam.Habemus enim operum testimonium Ioanne maius,tamen quod vobis proprius est & familiarius,quod vos magis admiramini,vtor.Lucer nam autem Ioannem appellauit,vt ex se lucem non habere,sed à spiritus gratia demonstraret,quod ad sui differentiam posuit:sed non ita manifestè dixit,quòd esset sol iustitiæ:sed tantùm eos acrius tetigit,quòd quemadmodum illum contempserunt,se quoque contemnerēt. Etenim quem tanti faciebant,ad horam admirati sunt: quod nisi fecissent,quàmprimùm Christo illius persuasione credidissent . Vt igitur eos omni venia indignos ostendat,addidit:Ego habeo testimonium maius Ioanne.Quale?operum. *Opera enim,inquit,quæ dedit mihi pater ut perficiam ea,ipsa opera quæ ego facio,testimonium perhibent de me,quia pater me misit.* Hic paralytici,& filij reguli sanati,& aliorum plurium meminit. Nam diceret fortasse quispiam,magnifica Ioannis verba de Iesu ad gratiam dicta:quanuis neque huiusmodi de Ioanne viro optimo,& tantæ apud Iudæos admirationis,suspicio oriri posset.Verùm opera etiam insanis persuaderēt, ideo eorum adduxit testimonium , & respondet obiectioni, quòd non esset à deo,qui sabbatū non custodit.Hac gratia,inquit:Opera quæ dedit mihi pater. atqui suapte authoritate ea operabatur,sed ad maius indiciū,quòd nihil contra patris voluntatem faceret , humilius locutus est. Sed quam ob rem non dixit,Opera quæ dedit mihi pater,testantur me æqualem patri? Vtrunque enim ex operibus ostendisset,& se æqualem patri,quod alio in loco his verbis confirmauit:Si mihi nō creditis, operibus credite,vt cognoscatis,quòd ego in patre,& pater in me est.Vtrunque,inquam,ostendisset,& se æqualem patri,& minorē illi contrarium.Quam ob rem ergo nō ita dixit,sed posteriori parte relicta, minorem posuit? quoniam id nimium à principio visum esset.Nam si longè minus est credi à deo venisse,quàm deo æqualem esse:alterum enim etiam prophetarū erat,alterum minimè: pro minori tamen magnam adhibet diligentiam , intelligens quòd si hoc auditores reciperent,reciperēt etiam alterū: & maius memorans testimoniū,quod minus est posuit, vt & id reciperetur. *Et qui misit me pater,ipse testimoniū perhibuit de me.* Et quónam pacto?Hic est filius meus dilectus(in Iordane)ipsum audite. sed hoc probatione indigebat: Ioannis verò testimoniū manifestum erat. Ipsi enim ad eum miserant, nec inficiari poterant, & signa similiter viderant,& ipsum sanatum audierant, & crediderant,& propterea eum accusabāt.Relinquebatur ergo,vt patris testimonium demonstraret,quod cōfirmaturus, inquit: *Nec uocem eius unquam audistis.* Et quomodo Moses dicit,Deus locutus est,Moses autē respondit?Quomodo Dauid,linguam(inquit)quam non nouerat audiuit?Iterū Moses:Si est gens talis,quæ audiuit vocem dei. *Neque speciem eius uidistis.* Atqui & vidisse eam Esaias,Hieremias,Ezechiel,& alij cōplures testantur.Quid ergo inquit Christus?In philosophicam paulatim introducit disciplinam,ostendens deum neque vocem habere,neque speciem, sed esse omni figura, omni voce superiorem. Nam sicut dicendo,Neq; vocem eius audistis : Non vocem quidem proferre,inquit, sed non audiri:ita neque speciem eius vidistis,Non formam habere & non videri,verùm neutrum id habere intelligit. Etenim ne se iactatorem appellarent, & tātùm ad Mosen deum locutū dicerent,vt dixerunt:Nos scimus,quia Mosi locutus est deus: hunc autē nescimus vnde est,inquit,neque vocem deum habere,neque speciem.Et quid hoc dico?Non modò neq; audistis deum,neque vidistis, sed quòd maximè gloriamini,quę accepistis à deo præcepta,ea habere non potestis gloriari.ait ergo: *Et uerbum eius non habetis in uobis manens.* Hoc est,institutiones, præcepta,legem,prophetas:nam licèt ea deus instituerit, non tamen apud vos sunt,quoniam mihi non creditis. Nam si vbique scripturæ mihi necessariò credēdum testantur,vos autem mihi non creditis, eius vocem à vobis longè abesse perspicuum est . Ideo subdidit, *Quia quem misit ille,huic uos non creditis.* Deinde ne dicerent, & quo pacto si vocem eius non audiuimus,tibi testimonium perhibuit?his verbis occurrit: *Scrutamini scripturas , quia uos putatis in ipsis uitam æternam habere . Illæ sunt quæ testimonium perhibent de me.* Scripturarum testimonium adducit, atqui & apud Iordanem,& in mōte perhibuit deus testimonium:non tamen hoc adducit, non enim fortasse credidissent . Vocem nanque ex monte non audierant,apud Iordanem audierant,quod non tamen attenderant: idcirco relegat eos ad scripturas,vbi sit patris testimonium,prius tamē antiqua tollit,in quibus gloriabantur,tanquam deum viderint,& audierint. Cùm enim consentaneum esset Iudæos , quæ in monte facta sunt non credituros , eorum primò suspicionem reprehendit , & consentire scripturis demonstrat , ad quarum eos testimonium relegat:hoc nos exemplo aduersus hæreticos hinc arma sumamus.Omnis enim scriptura diuinitus inspirata,vtilis est ad docendum,ad arguendum,ad corrigendum, ad erudiendum in iustitia, vt perfectus sit homo dei ad omne opus bonum instructus : non aliis abundet , aliis careat , hic enim non est perfectus.Quæ vtilitas,dic quæso,cùm quispiam intentè orationibus vacat,nō autem affatim calamitosis miseretur: vel si miseretur,cupidus tamen est,& violentus: vel si his abstineat,ad ostentationem abstinet:vel si optimo animo miseretur,inde postmodū in superbiā effertur:vel si humilis sit,& ieiuniis se macerat,auaritiæ studiis &

A diis & terræ incumbit ? Radix enim & mater omnium malorum auaritia est.hanc formidemus,hāc fugiamus: hoc peccatum orbem terrarum perdidit,hoc omnia cō
Matth.16.d fudit,hoc à fœlicissimo Christi seruitio nos abduxit.Nō enim potestis,inquit,seruire deo & mammonæ,qui cōtraria Christo præcipit.Siquidem Christus dicit,Da indigentibus:mammona,rape ab indigentibus. Christus, Insidiantibus & calumniantibus ignoscas : mammona, qui tibi nullam iniuriā intulerunt persequaris. Ille,pius esto & mansuetus:hic,crudelis & immanis:nihil te moueant lachrymæ pauperum , vt in illa die seuerum nobis iudicem non conciliemus: tunc enim omnia opera
Lucæ.16.e nostra in omnium conspectum proferentur:& quos iniuria affecimus,quos spoliauimus, omnem nobis auferent excusationem. Nam si Lazarus diuitem,non quòd vllam ab eo iniuriam acceperit, sed quòd non inuenerit misericordiam , tam acerrimè accusauit, vt nullam consecutus sit veniam: quàm nam hi consequentur, qui nō modò nulla in calamitosos misericordia vsi sint,sed vim inferunt,& pupillorum diripiunt facultates?Si qui
B Christum esurientem non pascunt , tantùm eos manet supplicium: quid de his æstimandum est, qui rapiunt aliena,qui multis vim inferunt,qui omnia operantur iniustè?Hanc nos cupiditatem caueamus dilectissimi.cauebimus autem si iniustos homines , & iniustè locupletatos,qui iam obierunt considerabimus : quorum pecuniis & laboribus alij fruuntur,ipsi verò igni & suppliciis cruciantur intolerabilibus. Et quæ nam demētia in hac vita anxiè semper,& in summis laboribꝰ viuere,vt mortui pœnis immortalibus torqueamur ? Licet nobis & in hac vita in deliciis,& in voluptatibus viuere,quas nihil adeò parit,quàm eleemosynæ conscientia: & cùm hinc migrabimus,vitiorū sordibus vacuos,bona assequi sempiterna.Nam sicut malicia & viuentes & mortuos affligit, & torquet : ita virtus ante cœlestis regni participationem sectatores suos & spe bona , & incredibili fouet voluptate:quam vt & in hoc,& futuro seculo consequamur,bonis operibus muniamur:sic futuram nobis coronam comparabimus,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cum quo patri, & spiritui sancto,gloria in secula seculorum, Amen.

C Homilia.xl. ex cap. quinto.

Scrutamini scripturas,quia uos putatis in ipsis uitam æternam habere:& illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me : & non uultis uenire ad me , ut uitam æternam habeatis. Longam ad vos de spiritalibus rebus orationem habemus,dilectissimi, neque tamen eam nobis satis esse ad salutem arbitramur, etiam si pro viribus insistamus.Nam si in rebus secularibus,& in comparandis diuitiis nemo sibi satisfacere videatur, cùm his præter rationem & modum vtatur,longè magis in spiritalibus id vsuenerit.Siquidē longè hæc maiori indigent studio.Propterea Christus Iudæos ad scripturarum non simplicem, & nudam lectionem, sed ad inuestigationem perquàm diligentem relegauit . Non dixit,legite scripturas:sed,scrutamini.Diuina enim sum ma indigent diligentia:in vmbra enim maioribus illis non ab re locutus est.Idcirco effodere profundius iubet, vt quę altè delitescunt,inuenire possimus.Nō enim rem in superficie, & in promptu positam effodimus,sed quæ tanquā thesaurus profundè recōditur. Qui enim huiusmodi quærit,nisi summam adhibeat diligentiam & laborem,nunquam quæsita inueniet:quàm ob rem inquit, Scrutamini scripturas,quia vos putatis in eis vitam æternam habere. Non,inquit,habetis:sed,putatis habere: Vt demonstraret nihil eos sola lectione proficere , nisi fides accedat . Dicit igitur: Nunquid scripturas admiramini ? Nunquid inde vitam consequi arbitramini ? Illæ de me perhibent testimonium, & non vultis venire ad me,vt vitam æternam habeatis.Non immeritò inquit, putatis : quoniam ipsi credere nolebant , sed in sola lectione gloriabantur.Deinde ne nimio studio gloriæ suspicionem incuteret,& id dicere [illegible] vt sibi authoritatem conciliaret : etenim Ioannis & patris testimonium,& opera sua meminerat, & omnia conatus est vt eos alliceret ad credendum.ne inquam credibilem multis suspicionem incuteret, subdit: *Claritatem ab hominibus non accipio.* Hoc est,non egeo humana gloria,sol enim à lucerna lucem non accipit.Qua igitur gratia hoc dicitur?Vt salui sitis,vt superius inquit,significauit tamē & hìc etiam,cùm dixit,Vt vitam habeatis.Affert autem & aliam causam.Sed cognoui vos,quia dilectionem dei non habetis in vobis:cùm tanquàm dei amatores ludæi Christum persequerentur,quòd se æqualem deo faceret, scirētque non esse credituros,ne quis percontaretur cur id diceret,vt vos reprehendam,inquit,quòd non pietate in deum me persequimini.Nam si ipse & operibus,& scripturis mihi perhibet testimonium,quemadmodum antehac me deo contrarium arbitrati,expulistis : ita ex quo vobis veritatem ostēdit,recipere deberetis,si deum diligeretis,sed non diligitis:propterea hoc locutus sum, vt temerè vos elatos ostendam , & inuidiam obtegere: quod etiam ex sequentibus confirmat. *Ego enim ueni,* inquit,*in nomine patris mei,& non accepistis me: si alius uenerit in nomine suo,illum accipietis.* Animaduerte, vt omnibus in locis propter hoc se missum , & à patre accepisse iudicium, & nihil posse à seipso facere profitetur, vt omnem tollat incredulitatis excusationē.Sed quem nam non in nomine patris venturum dixit?Antichristum,& perfidiam eorum sine cōtradictione demonstrat. Nam si tanquàm dei amatores me persequimini , longè magis Antichristum persequi oportuerit . Ille enim neque se missum à patre,neque eius voluntate venire dicet:sed omnem sibi potestatem vendicabit , se omnium deum
2.Thes.2.b profitebitur : vt Paulus inquit, In omnibus dicentem se deum, aut quod colitur:ostendentem seipsum deum esse,hoc est quòd proprio nomine venerit:ego autem me
F in nomine patris mei venire profiteor. Satis id indicare poterat, quòd deum non amarent,cùm ab ipso missum non reciperent. Vērùm ex Antichristo etiam eorū impudentiam coarguit , cùm eum qui se à deo missum prædicat,non recipitis:coletis autem,qui se deum nescire,& se maximū deorū esse gloriabitur.Perspicuum erat quòd inuidia ipsum persequebātur, ideo duas affert sermonis sui causas,& prius vtiliorē. Vt salui sitis,& vitam habeatis. Et licèt nō essent audituri,grauiorem tamē ponit,vt assolet . Et quidē Paulus de Antichristo disputās,
Ibidem.c prophetauit,quòd mittet illos deus in operationē erroris,vt credant mēdacio,vt iudicētur omnes qui nō crediderūt veritati,sed consenserūt iniquitati.Christus autem nō dixit venturū:sed,si venerit:vt remissius auditores offenderet.nam propter summā eorū perfidiā, Antichristi aduentū tacuit.Paulus autē intelligētibus apertè eum manifestauit,quòd illos inexcusabiles facit. Deinde incredulitatis causam his verbis exequitur: *Quomodo potestis uos credere,qui gloriā inuicē accipitis: & gloriā quæ à solo deo est,nō quæritis?* Hìc iterū ostēdit,nullā eos diuinorū considerationē habere, sed eorū prętextu proprium affectū obtegere:tātùm autē à quęrēda dei gloria abesse,vt humanā potius q̄ diuinam optarent.Qua ergo

D Lectio sacrarum literarum absque fide nō valet.

E

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gratione tantum odij pro dei gloria susciperent: quam adeò contemnebant, vt etiam humanam præponerent? Cùm itaque simulatam eorum in deum dilectionem arguisset, & ex his quæ in se facerent, & quæ in Antichristum essent facturi, ostendisset; nulla venia dignos: iterum Mosen, qui eos accusat in medium adducit. *Nolite putare, quia ego accusaturus sum uos apud patrem: est qui accusat uos Moses, in quo uos speratis. Si enim crederetis Mosi, crederetis forsitan & mihi: de me enim ille scripsit. Si autem illius literis non creditis, quomodo meis credetis uerbis?* Hoc est, ante me ille vos vestri in me animi reprehendit. Mosi enim magis creditis quàm mihi. Ecce quomodo omnē eis aufert excusationem. deum vos diligere profitebamini me persequendo, ostendi quòd eius odio hoc facitis. Dicebatis me sabbatum soluere, legem transgredi: purgaui calumniam. contra me hæc audere asserebatis, vt Mosi crederetis: demonstraui hoc vos pacto maximè legi Mosi contradicere. Tantùm enim absum, vt Mosi legi repugnem, vt nemo alius æquè vos accusaturus sit, quàm ipse qui legem condidit. Vt igitur de scripturis, H inquit, in quibus putatis vitam æternam habere: ita & de Mose in quo vos speratis, vbique ipsorum armis eos cōfodiens. Et vnde constat Mosen accusaturum, vt te iactare non credamus? Quid tibi cum Mose? sabbatū solui sti, quod ille obseruandum mandauit. Quomodo nos accusaturus est? Quo vteris argumento, quòd in alium suiipsius nomine venientem simus crediturі? ad hæc nullum adducis testimoniū. Atqui omnia hæc ex superioribus confirmātur: cùm enim se à deo venisse ab operibus, à Ioannis & patris testimonio asseueret, cōstat Mosen eos accusaturum. Quid ille inquit? Si quis venerit signa faciens, & ad deum adducens, & futura verè prædicens, ei promptissimo animo parēre oportet. Christus omnia hæc fecit, signa verissima operatus est, ad deum omnes traxit: & quæ prædixit, rerum euentu confirmata sunt. Quòd autem ob Christi odiū alium suscepturi sint, inde perspicuum est: quoniam qui diuina voluntate venientem fugant, cōtrarium recipiunt. Neque id tibi admirationi sit, quòd Mosi adducat testimonium, cùm ab homine se testimonium non accipere dixerit: nō enim ad Mosen, sed ad diuinam eos scripturam relegat. Verùm cùm scripturis minus mouerentur, se ad ipsum refert legislatorem qui eos accusat, & expressius metum incutiens, singula eorum verba coarguit. Cōsidera quæso. Dicebant quòd dilectionis in deum gratia Christum persequebantur: ostendit contrarium, quòd odij. Dicebant quòd Mosen defenderēt: ostendit quòd oppugnāt, & quia ei non credunt, id faciunt. Nam si legis assertores essent, oportebat vt qui legem impleret, probarent: si deum diligebant, ei credere qui ad deum eos traheret: si Mosi credebant, quem Moses prædixerat, adorare: quòd si illi qui ante me fuit, fides non adhibetur: minimè mirum si me ab eo iam pridem prænunciatum expellitis. Quemadmodum ergo qui se Ioannem admirari arbitrabantur, eos potius contemnere ex his quæ in ipso facerent, demonstrauit. Itidem & in Mose vsu eis venire ostendit, & semper in eorū caput omnia quæ pro se adducere opinabātur, retorquet. Tantùm enim absum, inquit, vt à lege Iudaica vos abducam, vt ipsum legislatorem contra vos testem adducam. Dicit ergo scripturas de ipso testari, vbi autem nondum aperuit, vt maiorem eis formidinem incuteret, & ad inuestigandum, interrogandúmque excitaret. Nam si non rogatus dixisset, facilè cōtempsissent: hoc autem pacto eos rogare, & discere oportebat, si attentionem præstabant. Ideo non in I demonstrationibus tantùm, sed in sententiis, & minis K vehemens est, vt vel hoc saltē pacto metu trahat ad credendum. Illi autem tacent. Talis enim malicia est, quicquid dicatur, fiátve, non exurgit, sed proprium seruat venenum: sed omnis ab animo eiicienda est, nec vlli innectendus dolus. Ad prauos enim prauas vias deus mittit: & spiritus sanctus sapientię fugiet dolum, & discedet à rationibus imprudentium. Nihil enim tam stultos homines facit, quàm malicia. Fraudulentus enim, perfidus, ingratus (hæ nanque maliciæ species sunt) cùm non lædentem lædit, cùm nectit dolos, cùm beneficiorum obliuiscitur, nónne summæ præ se fert stultitiæ indicium? Nihil sapientiores reddit, quàm virtus: etenim gratos, benignos, mites, humanos, mansuetos, lenes, cæteris virtutibus preditos efficit. Quid ita affectis prudētius? fons, mater, radix sapiētiæ, virtus, nō secus ac malicia omnis ex stultitia oritur. Siquidem superbus & iracundus, quoniam sapiētia carent, his affectibus absumūtur, ideo inquit propheta, Non est sanitas in carne mea à facie insipientiæ meæ: vt omne peccatum è stultitia ortum habere demōstret. nam qui virtuti studet, qui deum timet, L is sapientissimus est. Initium, inquit, sapientiæ, timor domini. Quòd si ita est malus, qui dei timorem nō habet, sine dubio non est sapiens: qui hac vera caret sapientia, stultissimus est. Atqui multi malos admirantur, quòd & iniuriam facere, & offendere possint: non intelligentes eos maximè miseros existimandos, qui cùm alios se lędere arbitrentur, in se ensem stringunt: quod vltimę est dementiæ, vt seipsum lædendo quis non cognoscat, sed sibi alium lædere videatur. Quod Paulus sentiēs, inquit: Quare non potius iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? Non accipere iniuriam in non inferendo est, sicut non pati malum in non faciendo malè, quanuis multi ambigant, nec sapientiam amplecti velint. Hæc considerantes dilectissimi, non qui accipiunt, sed qui inferunt iniuriam, eos miseros dicamus, deploremúsque, cùm ipsi maximè accipiant, & cùm deo bellum gerant, cùm omnium contra se ora aperiant, cùm in hoc seculo mala laborent fama, & in futuro perpetuum sibi pariant supplicium: qui autem accipiunt, & magno animo omnia perferunt, deum propitium habeant, omnes eis commisereantur, omnes laudent, omnes benignè suscipiant. Ipsiq; in hac vita maximum sapientiæ exemplum præbeant, & in futuro gloriā expectent sempiternam: quam vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorū, Amen. M

Homilia. xli. ex cap. sexto.

Post hæc abiit Iesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis, & sequebatur eum multitudo magna, qui uidebant signa quæ faciebat super his qui infirmabantur, &c. Nolimus dilectissimi prauos & maledicos homines prosequi, & insectari: sed eos & eorum maliciam toleremus, cùm nihil ab his virtus nostra offendatur, nihil detrimēti accipiat: ita enim omnis eorū impetus frangitur. Et quemadmodum sagittæ in durum aliquod signū immissæ, magno impetu huc illuc disperguntur, mollius verò assecutæ, figuntur, & desinunt: ita & maledicos & feros repugnando magis exasperamus, cedendo mitigamus facilè, & eorum mollimus insaniam. Idcirco Christus, cùm audissent Pharisæi ipsum plures quàm Ioannes discipulos habere, & baptizare, abiit in Galilæam, vt eorum inuidiam & furorem quem ex se audito ortū credibile erat, extingueret: non tamen eundem locū, quem ante petiit: non enim in Cana Galilææ, sed

A lææ, sed trans mare concessit. Sequebatur autem eum multitudo magna, quia videbāt signa quæ faciebat. Quę nam? cur non enumerat? Quoniam hic euangelista plurimum in Christi sermonibus, & doctrina versatur, cōsidera in toto anno: etenim nunc in festo Paschæ non aliud quàm paralytici, & filij reguli nobis signum exposuit. Neque enim omnia narrauit, neque potuisset, sed ex multis & magnis pauca. Sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa quę faciebat. Nam philosophicis admodum subtilitatibus vtitur: ad tantam enim doctrinam magis signis addocebantur, & rudiores maximè. Signa, inquit, non fidelibus, sed incredulis: sed non huiusmodi apud Matthæum populus, verùm stupebant omnes doctrinam eius, quia docebat eos tanquam potestatem habens. *Quid autem montem subiit, & ibi sedebat cum discipulis suis?* Propter futurū signum. Quòd autem soli cum ipso discipuli ascenderunt, multitudinis non sequentis desidiam coarguit. Ad hoc etiam nos admonet à perturbationibus & tumultu discedendum. Idoneus siquidem ad philosophiam locus solitudo: aliquando Christus solus montem ascendit, & orat: vt ostendat qui deo vult frui, eum ab omni cura & solicitudine vaB care, & quietum locum quærere oportere. *Erat autem proximum Pascha dies festus Iudæorum.* Qua nam gratia omnibus ad solennitatem Hierosolymam properantibus ipse in Galilæam, & inde in Capernaum, non modò abiit, sed & ducit discipulos? Vt paulatim legem solūat, cùm ludæorū malitia occasionem acceperit. *Cùm subleuasset Iesus oculos, & uidit quòd multitudo magna uenit ad eum.* Non ab re cum discipulis sedere ostendit, sed aliquid diligentius & magna omnium attentione disserere. Ex quo Iesu studium & humilitatem in discipulos videre licet. Sedebant intentis in magistrum oculis. Inde Matth.14. & Luc.9.b cùm subleuasset Iesus oculos, & vidit multitudinem venientem, alij euangelistæ dicunt discipulos obsecrasse Iesum, ne ieiunos dimitteret: Ioannes autem, Iesum Philippum rogasse. Vtrunque mihi verum videtur, alio & alio tempore: illud, quàm hoc antiquius. Sed quam ob rem Infrà.14.a Philippum interrogat? Norat quā discipuli magis doctrinā indigerent. Hic est, qui postmodum ait. Ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Propterea eum rogauit, vt C magis appareret miraculum, & coactus confiteri penuriam, melius intelligeretur miraculi magnitudo, quàm si simpliciter id fecisset. Ait ergo: *Vnde ememus panes, ut manducent hi?* Exod.4.a Sic & in veteri testamento, non prius signum fecit deus quàm Mosen interrogaret: Quid est hoc, quod tenes in manu tua? Nam cùm admirabile aliquid & repentinum priorum nōnunquàm obliuionem facere soleat, primum eum propria confessione alligari voluit, vt nullo stupore obliuiscī iam possit. Vult præterea comparatione signi magnitudinem intelligi. *Ducentorum denariorum panes*, inquit, *non sufficiunt his, ut unusquisque modicum quid accipiat. Hoc autem dicebat tentans eum, ipse enim sciebat quid esset facturus.* Quid significat, Tentans eum? Num quid esset responsurus, ignorabat? Minimè. Quid igitur? Ex veteri testamento licet intelligi, vbi Gene.22.a inquit: Quæ postquā gesta sunt, tentauit deus Abraham. Ille respondit, Adsum. Ait illi: Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis Isaac. Non dixit hoc, vt an parēret experiretur, cùm omnia deus videat priusquam fiant: Roma.8.e sed hominis more vtrunque dictum est. Sicut enim cū dicit, Scrutatur corda hominum: non ignorationis est, sed certissimæ cognitionis: ita tētauit, nihil aliud quàm certam scientiam significat, vel quòd probatiorem ipsum fecit. Vt ergo Abraham, ita & Philippum interro-

gando admonet, vt miraculum diligentius consideret. D Ideo euangelista ne quid his verbis absurdum de Christo suspicareris, & in magnum prolabereris errorē, Ipse (inquit) sciebat quid esset facturus. Vt igitur hoc loco euangelista diligenter hoc notat, ne decipiamur: ita cùm inquit, Propterea magis quærebant eum Iudęi interfice- Infrà.7.a re, quia non solùm soluebat sabbatum, sed & patrē suum dicebat deum, æqualem se faciens deo. Nisi esset Christi operibus confirmata sententia, eam quoque correxisset suspicionem. Nam si in Iesu verbis timet euangelista, ne quid perperàm suspicemur: multomagis in aliorum sermonibus, si non verum ideos opinari intelligeret. Sed nihil dixit, norat enim eam fuisse Christi sententiam, quòd esset æqualis deo, nec eos perperam opinatos. *Cum igitur interrogasset Philippum, dixit Andreas frater Simonis: Est puer unus hic, qui habet quinq; panes ordeaceos, & duos pisces: sed hæc quid sunt inter tantos?* Prudentior quàm Philippus Andreas, non tamen penitus rem intelexit. Puto autem eum adductum prophetarum miracu- 4.Reg.4.g lis: vt Helisæi ex panibus. præcessit ergo Andreas Philippum, non tamen in ipsum cacumen euasit. Hinc delitij dediti intelligant, quid magni illi viri & admirabi- E les comederint, quàm vilis & modica eorum mēsa fuerit. Intueamur eorum in omnibus abstinentiam. Cùm dixisset, Habet quinque panes ordeaceos: subdidit, Sed quid hæc inter tantos? Putabat enim ex paucioribus pauciora, ex pluribus plura facturum miraculorum authorem, in quo decipiebatur. Similiter enim & ex pluribus, & paucioribus panes multiplicare poterat: neque enim subiecta materia indiget deus. Sed ne creatura ab ipsius sapientia aliena videretur, vt secuti homines Marcionis opinione infecti calumniati sunt, ipsa vsus est creatura in miraculorum subiectum. Et cùm ambo discipuli nihil sperarent, signum ostendit: ita prius rei difficultate confessa, maius lucrum consequitur. Diuina enim demonstrabatur potentia, & cùm signum superiori tempore à prophetis factum, licèt non eodem modo facturus: & gratias prius acturus, ne stultè eius imbecillitatēm opinarentur. Considera quo nam pacto ex omnibus mentes erigit, & differētiam demonstrat. Siquidem nondum visis panibus, vt intelligas quæ non sunt, sicut ea quæ sunt, ei subdita esse: vt Paulus testatur, Vocās quæ Roma.4.c non sunt, tanquam ea quæ sunt, tanquam paratis epulis F præcepit illos statim discumbere, vt hinc discipulorum animos excitaret. Cùm enim ex sermone illo lucrati essent, continuo paruerunt, neq; perturbati sunt, dicentes: Quid hoc est? quid iubes discumbere? nihil est paratum. Sed antè miraculū credere cœperunt. Et qui paulò ante adeò diffidebant, vt vnde emerēt panes nescirent, iam fidenter discūbere turbam faciunt. Sed quid tandē cùm sanaturus esset paralyticū, cùm suscitaturus mortuum, cùm maris sedaturus tēpestatem, non agit gratias, hic agit: vt ostendat ante cibū gratias deo agēdas. Accedit ad hoc, quòd in minoribus maximè gratias agit, vt nō indigentiā intelligas. Nā si indiguisset, longè magis id in maioribus fecisset: quæ si authoritate virtute propria operabatur, & illa operatū constat. Præterea & multitudo magna aderat, quā persuaderi oportebat diuina id fieri voluntate. Quā ob rem cùm solus facit signa, nihil eiusmodi dicit: præsente autem multitudine ne deo & patri aduersari putaretur, gratias agēdo omnem penitus aufert suspicionem, & dedit discūbentibus, & impleti sunt. Ecce inter dominum & seruum differētia. Illi enim ad mensuram habentes gratiā, dimensa faciebāt miracula: deus autē absoluta potestate perquàm abundè operatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Et superfuerunt,inquit,fragmenta,quæ non fuerunt superflua, sed ideo factum ne imaginatio quædam existimaretur. Et idcirco ex subiecta quoque materia operatus est. Sed qua nam gratia non dedit turbæ,vt ferrent, sed discipulis? Quoniam hos magis eruditi volebat,qui totius orbis magistri erant futuri. Multitudo enim parũ emolumenti è miraculis erat consecutura: mox nanque obliti sunt, [illegible] aliud signum. Discipuli plurimam cõsecuti sunt vtilitatem. Erat autem & hoc non parum ad ludæ damnationem,qui cophinũ portabat. Sed quòd eorum eruditionis gratia id fecerit, in sequentibus in memoriam his verbis reducens,significat. Nondum scitis quot cophinos accepistis? & quòd æquali numero discipulis fuerint cophini fragmentorum: aliàs verò cùm non amplius admonendi essent,non duodecim cophini,sed septem sportæ superfuerunt. Ego autem non panis modo copiam & multiplicationem admiror, sed quòd tantum quę duodecim sportulæ caperẽt fragmenta superfuerunt,quòd præuiderit quantum essent cõsumpturi: tantum enim supe- esse voluit,quod profectò ineffabilis potentiæ est. Confirmarunt igitur fragmenta mi
H raculum vtrunque indicantia,neque imaginationem esse,& ex illis quæ comederant superasse. Piscium reliquię nullæ superfuerunt,sed post resurrectionem nõ amplius est subiecta materia: quam ob rem? Vt intelligas nunc materia vsum, non propter necessitatem: non quòd ea pro fundamento indigeret, sed vt hæreticis silentium imponeret. *Turbæ autem dicebant: Quia hic est uerè propheta.* O gulę incredibilem auiditatem. Maiora his miracula,& quidem innumera operatus est Iesus,neq; hoc vnquam confessi sunt, nisi nunc exaturati. Vnde constat quòd prophetam aliquem eximium expectabãt. Etenim
Supr.4.c illi dicebant, Tu es propheta. Et hi, *Hic est uerè propheta,qui uenturus est in mundum. Iesus autem cùm cognouisset,quia uenturi erant,ut raperent eum, & facerent regem: fecessit iterum in montem ipse solus.* Proh quanta gulæ vis,quàm mutabilis sententia, iam non amplius calumniantur, nec sabbati transgressionem curant,neque dei zelo mouentur: omnes has curas pleno ventre abiecerunt,propheta erat,regem volebant: Christus autem fugit. Quid tandem? vt humanarum dignitatum contemptus nos ad-
I moneret, vt ostenderet nullis secularibus rebus indigere. Qui enim vilia elegerat,matrem,domum,patriam, victum,vestimenta, quid terrena appeteret? cœlestia illustria erant & magna,angeli,ſt@llæ,pater & spiritus,testimonium perhibentes, prophetæ ipsum iam pridem annunciantes: terrena omnia ei vilia erant,vt hoc pacto clarius eius potestas appareret. Secessit igitur in mõtem eruditurus nos,vt secularia contemnentes, neque huius vitę claritudinem admiraremur: sed contemptis his omnibus futura optaremus,complecteremur,amaremus.
Qui enim humana admiratur,nulli erit in cœlis admi-
In 1ra.18.g rationi. Quocirca,inquit Pilato,Regnum meum nõ est de hoc mundo: ne videretur humano metu, & viribus
Zach.9.b ad persuasionem vti. Quare inquit propheta: Ecce rex tuus venit mansuetus,& sedens super asinam. Regnum suum non huius seculi,sed cœli dicit: propterea inquit,
Supra.5.g Gloriam ab hominibus non accipio. Assuescamus igitur dilectissimi,huius seculi honorem contemnere, neque eum desideremus, honorati sumus honore maximo. Cui hic comparatus,infamia,nugæ,ignominia est: sicut mundi diuitiæ supernis illis collatæ, paupertas, &
Matth.8.c vita hęc sine illa mors est. Dimitte,inquit,mortuos. Hãc igitur gloriam aucupari nolimus, quem qui exhibent, vmbræ sunt, & somnium, & longè ipsa gloria viliores.

Gloria,inquit,hominis tanquam flos fœni. Quid flore K
fœni corruptibilius? Sed esto sit diuturna,quid animę cõ 1.Petri.1.d
ferret? Nihil sanè, verùm maiorem in modum officit, quippe quæ seruos efficiat,& quidem emptis viliores seruos non vni addictos domino,sed duobus,tribus,innumeris,quibus diuersa imperantibus parent: quantò melior libertatis conditio est quàm seruitutis, dei seruum ab hominum seruitio liberemus: at si omnino gloriam quæris,immortalem aucupare,quæ longè vtilior est, & magis expetẽda. Seculi homines damno tuo suam quærunt vtilitatem: Christus cõtrà centuplum reddit quàm dederis,& tandem vitam æternam elargitur. Quid ergo satius,quid expetibilius,in terra an cœlo, hominibus an deo admirabilem apparere? damnum an lucrum cõsequi ad vnam diem,an ad sempiterna secula coronari? Da indigenti, non histrioni, ne cum tuis pecuniis & animam illius perdas. Tu enim stulta ambitione perditionis eius causa es. Siquidem qui se in orchestra exercent,si artem suam sine lucro futuram scirent,iam pridem destitissent: verùm cùm te plaudentem,accurrentem,multa largientem videant,etiamsi artis pigeret,lucri cupiditate adducuntur. Si scirent neminem laudatu L
rum,non amplius irritos labores subirent: verùm cùm omnibus se admirationi esse intelligant, multitudinis laude alliciuntur. Abstineamus dilectissimi his impensis,quæ nullam afferunt vtilitatem: discamus in quibus & quando consumere oporteat, ne vtrinque deum ad iram prouocemus, & congregando vnde non licet, & dispergendo in quæ non licet. Qua enim in te ira, qua vindicta indignus sis,cùm in meretricem eroges,mendicum expellas: nam etiã si iusti laboris mercedem solueres,nónne crimini tibi asscribẽdum esset,mercedem sceleri,& pro merita pœna honorem impendere? Cùm spoliatis orphanis & viduis impiorum luxuriam foues, considera qui ignis,quod te supplicium maneat. Audisti Paulum,Non tantùm qui hæc faciunt,sed laudant fa- Roma.1.
cientes. Fortasse acrius vos arguimus, quòd si non argueremus: operum tamen supplicia manẽt eos,qui nunquam emendantur. Quid vtilitatis,si ad vestram loquerer voluntatem, cùm punienda sint scelera? probas saltantem,laudas,admiraris: nónne illo peior efficeris? Siquidem eum inopia excusat,cui omnia videntur licere: tu hac cares excusatione: ille rogatus cur aliis omissis ar M
tibus huic se dediderit,non negabit turpem,& iniustam esse,sed multa paruo labore lucrari dicet: tu rogatus,quare luxuriosum,sordidũ,infamẽ admireris,nõ itidem poteris excusari, sed opus erit, vt deiecto vultu erubescas. Quòd si nobis quã reddas rationẽ nõ habes, quomodo apud horrendũ illud tribunal,& iudicium inexcusabile, vbi cogitationũ,verborũ, operũ omniũ reddituri sumus rationem,cõstabimus? quibus oculis iudiciũ intuebimur? quid dicemus? quam causam, quam excusationẽ aptam, aut ineptam saltẽ excogitabimus? quam inutilis impensæ,quam voluptatis, quã proximorũ quos illa arte perdidimus? Nihil te defendet, punieris sine dubio,& quidẽ quod omni caret fine supplicio. Quod ne accidat,summo studio caueamus, vt spe firma hinc migrantes,sempiterna bona cõsequamur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia. xlii. ex cap. sexto.

Vt autem sero factum est, descenderunt discipuli eius ad mare. Et cùm ascendissent nauim,uenerunt trans mare in Capernaum. Et tenebræ iam factæ erant,& non uenerat ad illos Iesus, &c. Non præsens tantùm discipulis suis Iesus,

A suis Iesus, sed à longè absens, eorum studet vtilitati: etenim cùm vbiq; affluere & operari posset, & contrariis idem effecit. Contemplare igitur,dimissis discipulis Iesus accendit in montem. Vt autem sero factum est, descenderunt discipuli eius ad mare, & ad vesperum vsq; Iesu reditum expectarunt, inde ob immẽsum in eum amorem adhuc ipsum quærere non cessant. Non dicũt, Vesper est, tenebræ nos comprehendent. Quò ibimus? loca periculosa sunt, periculosum tempus: sed magistri desiderio nauem ascendunt. Neq; ab re euangelista tempus significauit, vt ex eo vehementissimam eorum dilectionem ostenderet. Quam ob rem autem dimisit discipulos Iesus, & rursus apparet solus super mare ambulãs? Vt eos erudiret, quàm graue ipsis esset solos relinqui, & maius sui faceret desiderium, necnon & suam demonstraret potestatem. Sicut enim non omnem doctrinam eis cum multitudine cõmunicauit, ita neq; signa. Oportuit enim eos aliter initiari, quibus committenda erat cura orbis terrarum, vt aliquid amplius haberent. Priua tim ergo ipsi transfigurationem in monte, nunc super mare ambulantem, multa & miranda post resurrectionem viderunt, & alia præterea arbitror. Iuerunt autem
B in Capernaum, non quòd ibi eum esse scirent, sed inuenire vel inter nauigandum opinati. Timuisse autẽ eos significat euangelista, & à tempore, tenebræ enim iam factæ erant: & à tempestate, quia mare magno flatu exurgebat: & à loco, quia longè à terra recesserant. *Cùm remigassent quasi stadia uiginti quinque, aut triginta:* & à re incredibili. *Vident enim Iesum ambulantem super mare, & perturbatis eis dixit: Ego sum, nolite timere.* Sed qua gratia ita apparuit? vt componendæ tempestatis authorem se esse ostenderet. Hoc significat euangelista, cũ inquit:

Voluerunt ergo accipere eum in nauem, & statim fuit nauis ad terram quam ibant. Non enim tutum duntaxat, sed & secundum ventum præstitit. Multitudini autem super mare non apparuit: nam maius signum erat, quàm eorum imbecillitas pateretur: sed neque discipulis diutius se ita videndum præbuit, sed simul & visus est, & eua-
Matth.14.c & Mar.6.g. nuit. Quod autem apud Matthæum signum est, alterum fuisse arbitror, quod multipliciter constat. Sæpe etenim similia fecit signa, non tantùm vt admirarentur, sed tãquam noui spectatores firmiter crederent. Ego sum, no
C lite timere. Verbo timorem pellit. non ita aliàs cùm di-
Matt.14.d. xit Petrus: Si tu es, iube me venire ad te. Sed vnde tunc non statim crediderunt, nunc crediderunt? Quoniam tunc tempestas manebat, & agitabat nauem, nunc vnà cum voce sedata est. Vel illud prius signum ostendit, cuius exemplo hoc facilius crediderunt. Quid autem nauem non ascendit? Vt maius appareret miraculum, & suam apertius reuelaret diuinitatem: nève videretur necessitate, sed benignitate, & gratia ad eos venisse. Et per misit tempestatem oriri, vt ab eis inquireretur: sedauit, vt virtus & potestas cognosceretur: non ascendit nauẽ, vt clarius esset miraculum. *Altera autem die turba quæ stabat trans mare, ut uidit quia nauicula alia non erat ibi nisi una, & quia non introiisset ibi cum discipulis suis Iesus in nauem, sed soli discipuli eius abiissent.* Qua de causa tanta in hoc narrando diligentia vtitur Ioannes? Vt licèt non tam manifestè, admoneat tamen turbam miraculum intelligere potuisse. Vidit, inquit, vnam duntaxat nauiculã, qua discipuli traieceranẽ, & Iesum cum discipulis non fuisse, & abeuntes inuenerunt eum in Capernaum. Quid aliud hinc erat existimandum, quàm quòd mare pedibus vadauerat? nõ enim alia naui traiecisse poterat, tum vna cum discipulorum appulisset. Verùm nihil de tanto miraculo percontati sunt, Quomodo huc venisti? sed D
tantùm quando venerit, rogarunt: nisi quando, pro quomodo, quis velit intelligi. Operæprecium autem hoc in loco considerare instabilem multitudinis voluntatem: qui enim paulò antè dixerãt, Hic est verè propheta: qui Hic sup.b.
eum rapere, & facere regem volebant, iam refrigerãt, & obliti miraculi non amplius admirabantur, sed quærebant arbitror, aliàs cibum acci[illegible]erunt duce Exodi.13.&
Moſe mare rubrum ludæi, sed magna differentia: ille tã 14.d.c.
quam seruus supplicando, Iesus propria & absoluta potestate transiuit: illi Austro tunc spirante paruit aqua, & aridam præbuit transeuntibus, Iesum nihil à sua natura motum mare, vt dominum admirabilius prætulit, illud testatũ, Ambũlãs super mare tanquã super pauimentum. Iure autem venturus in Capernaum gentem duram & minimè persuasibilẽ, signum panis operatus est, non solùm incolis, sed peregrinis admirantibus, vt eorũ molliret incredulitatem, Siquidem cùm tanta turba tanto feruore & studio conuenissent, nónne vel lapis moueri debuisset? non tamen moti sunt, iterũ cibum quærebãt, ideo à Iesu reprehenduntur. Nos autem his cognitis, tum sensibilium, tum spiritalium gratia munerum gratias E
deo agamus. Sic enim ipse vult, & propter hæc illa dat. Imperfectiores sensibilib⁹ allicit, & præmonet cùm his admodũ adhuc inhient, quibus acceptis, cùm altius erigi negligunt, graniter accusantur. Nam & paralytico il- Matth.9.a.
lud primum dare voluit, sed non passi sunt. Siquidem cum diceret, Remittuntur tibi peccata tua, blasphemiã calumniabantur. Idem nos sentire nolimus, spiritalium nobis potior ratio sit. Nam si spiritalia assequimur, amissis corporeis nullum patimur detrimentum: sine illis autem quæ nobis reliqua spes est? quod solatium? Quocirca spiritalia nobis à deo petenda & optanda sunt. Hæc nos postulanda docuit, & si recusemus, in ea oratione quam nobis instituit, nihil ad carnem, omnia ad spiritum pertinẽtia inuenimus, & si quidem in ea sensibile est, id quodammodo fit spiritale. Nam si nihil amplius quærimus quàm panem consubstantialem, hoc est quotidianum, spiritalis animi, & sapientis est. Priora au
tem, Sanctificetur nomen tuum, adueniat regnum tuũ, Matth.6.b.
Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra: omnia ad spiritum referuntur. Et post illam particulam, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: ad spiritum redit, F
Dimitte,inquit,nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Non principatum, non diuitias, non gloriam, non potentiam, sed animæ tantum vtilitatem postulandam: non terrena, sed cœlestia petenda mandauit. Nam si secularibus abstinere iubemur, quæ miseria,quæ amẽtia est ea à domino postulare, quæ habita abiicienda: desiderare, in quibus nullam omnino curam adhibendam præcipit? Iniusta petimus, ideo nihil proficimus. Et quomodo,inquis, mali, iniusti, ratatores,auari diteſcunt? Non deus id exhibet, Absit: sed rapina & cupiditate diuites efficiuntur. Cur deus permittit? Quoniam permisit & diuiti, vt ad maius eum reſernaret supplicium. Audi quid ei dicatur: Fili accepisti bo- Lucæ.16.f.
na in vita tua,& Lazarus similiter mala: nũc autem hic consolatur,tu autem cruciaris. Quod nos in deliciis & peccatis seculi lasciuiẽtes,ne subeamus supplicium, veras nobis comparemus diuitias, & veram sapientiã cõplectamur, vt promissa bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri gloria,simul & spiritui sancto,in secula seculorum, Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Homilia.xliij.ex cap.sexto.

G RESpondit eis Iesus, & dixit: *Amen amen dico uobis, quæritis me, non quia uidistis signa, sed quia manducastis ex panibus & saturati estis. Operemini non cibum qui pèrit, sed qui permanet in uitam æternam.* Nõ sem per clementia vtendum est, & lenitate: sed ignauus discipulus,& ingenio pinguior,acrioribus magistri stimulis ab ignauia excitandus est:quem morem & hìc,& alibi sæpenumero dei filius seruauit. Accedẽtibus enim turbis,& applaudentibus *Rabbi quando huc neniſti?* Vt humanam se gloriam contemnere, & eorum tantum salutis curam ostendat, asperius respondet, neq; tam hac quàm eorum animi detegendi gratia,vt pateret omnibus. Amen, inquit, amen dico vobis, quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis.Modestius coarguit, non gulæ & vẽtris seruos appellauit:non tot miracula, quæ neq; secuti erant neq; admirati, exprobrauit:nõ tam alia q̃ pauloantè factum miraculum meminit, quod non admirabantur: sed quia saturati erant,sequebantur,vt iterum saturarentur,& ea gratia reuertebantur. Propterea dixerunt: Patres nostri comederunt mãna in deserto.Quòd eos cor
H poreo cibo inhiare indicabat, rem sanè maximè reprehendendam.Iesus autem non reprehẽsioni tantùm immoratur,sed doctrinæ incumbit. Operemini, inquit,nõ cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dat vobis.Hunc enim pater signauit deus.Hoc est, nolite corporis cibum curare, sed spiritus.Nonnulli autem ignauiæ,& desidiæ dediti, his verbis abutuntur, ac si Christus laborũ opera tolleret. Quibus necessariò respondendum est. Totam enim, vt sic dicam, Christianam calumniantur religionem, vt suã
Acto.20.g'. socordiam tueantur.Sed audiant Paulum, Recordamini domini dicentis,Beatius est dare quàm accipere. At-
Lucæ.10.g. qui vnde potest dare,qui nõ habet?Quid Marthę inquit Iesus?Solicita es, & turbaris erga plurima, porrò vnum est necessarium, Maria optimam partem elegit: & iterũ,Nolite curare de crastino.Hæc omnia soluendà sunt,
Matth.6.d. non solùm vt pigros excitemus, sed ne pugnare videa-
1.Thes.4.c. tur diuina scriptura. Etenim alibi,inquit Paulus. Rogamus autem vos fratres, vt abundetis magis, & operam detis,vt quieti sitis,& vt vestrum negocium agatis,& o-
I peremini manibus vestris, sicut præcepimus vobis, vt
Ephe.4.f. honestè ambuletis,ad eos qui foris sunt. Et iterum:Qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret operando manibus suis quod bonum est,vt habeat vnde tri
buat necessitatem patienti. Hìc Paulus non simpliciter
Acto.20.f. præcipit operari,sed ita,vt indigenti subueniat. Et alibi:
1.Cor.9.a. Et necessitatibus meis,& eorum qui mecum sunt,minis-
Acto.18.a. trant manus ipsæ.Et ad Corinthios: Quæ est ergo merces mea?vt euangelium prædicans, sine sumptu ponam euangelium:& in ciuitatem illam veniens mansit apud Aquilam & Priscillam,& operabatur,erãt enim scenofactoriæ artis.Hæc omnia, quantùm ad verba, pugnare maximè videntur.Sunt ergo exponenda. Sed quid dicemus? Non curare & non operari intelligendum est, ne toto animo secularibus rebus inhiemus, neq; de quiete crastina,tanquam supervacua cogitemus.Non licet aliqua huiusmodi cura operantem perturbari .Neq; enim idem est cura & operatio. Neq; vt operi confidat quispiam operetur,sed vt communicet indigenti. Quòd autem ad Martham locutus est Iesus, non in operando reprehensionem dixit, sed quòd tempus considerandum sit,& distribuendum, ne audiendi verbi dei occasio in carnalium rerum cura consumatur. Non ergo desidiã laudat Iesus, sed ad audiendum allicit. Veni, inquit, vt K
vos necessaria docerem,tu autem circa prandium occu paris.Variis ciborum generibus me vis accipere,alium cibum para. Sermonibus meis attende, fororis desiderium imitare.Neq; coarguebat Iesus hospitalitatẽ.Absit, sed doctrinæ tempore aliis non esse vacandum negociis admonebat.Illa autem particula,Operamini non cibum qui perit, non in desidia viuendum significat: hìc enim cibus est qui maximè perit,siquidem omnis malitiæ fomes est desidia: sed operãdum & erogandum indigentibus, qui cibus minimè perit. Qui pigritiæ deditus,ventri viuit,deliciis vacat, is cibum operatur qui perit: qui verò ex labore suo Christum nutrit, potum dat, vestit:quis adeò sensu caret, vt eum cibum pereuntẽ dicat operari,per quem & cœleste regnum, & illius bona nobis promittuntur? Hìc cibus perpetuus est. At Iudæi cùm nullam fidei rationem haberent, cùm nihil cogitarent,vnde,& qua virtute ille cibus venisset: sed tantùm nihil operando satietatem quærerent, meritò huiusmodi qui perit cibum, appellauit. Patui vos, inquit, vt inde permanentem cibum quæreretis,quo nutriretur animꝰ, L
vos terreno attenditis.Ideo hunc vobis vilem dare nolo,qui caducam & fluxam vitam, sed qui sempiternam præbeat: qui non corpus, sed animam pascat. Sed cùm magnificè de se locutus esset daturum se cibum pollicẽdo,ne iterum calumniandi illis materiam præberet, vt sibi fidem faceret,in patrem id refert. Nam cùm dixisset,Quem filius hominis vobis dabit: subdit, Hõc enim pater signauit deus.Propterea misit qui hunc vobis cibũ ferret. Quòd & aliter potest interpretari. Alibi inquit Christꝰ,qui audit hoc, Me signauit quòd deus verax est: Suprà.3.d.
hoc & manifestè ostendit.Quam mihi significationem & in hoc loco habere videtur hæc particula,Signauit pater:hoc est,ostendit & suo reuelauit testimonio.Etenim ipse se ostẽdit & Iudæos affatus patris in medium protulit testimonium. Ea igitur dilectissimi dominum postulemus, ea oremus, quæ iure nobis ab eo negari nequeant. Secularia enim etsi contigerint, minimè noxia sunt:si verò ditabimur, hìc tantùm deliciis fruemur: si pauperes erimus, nihil officiet. Siquidem neq; quæ aut optanda in hac vita, aut molesta videntur, ad voluptatem aut tristitiam vim vllam habere debent,sed vtraq; contemnenda.Defluunt enim quãcelerrimè: quare viæ Matth.7.b.
appellantur à deo,altera lata & facilis, altera angusta & aspera.Vtraq; vita immortalis futura,& supplicij,& glo M
riæ.Ad alteram fugiendam,alteram assequendam,summam adhibeamus diligentiam. Quæ nam secularium, quæso,voluptatum vtilitas? Hodie sunt, cras elabuntur: hodie flos pulcherrimus,cras aridus puluis:hodie ignis ardens, cras cinis extinctus: spiritalia autem perpetuò clara,floridaq;,& indies splendidiora permanent.Nun quam illæ cessant diuitiæ,nunquam transferuntur,nunquam desinunt,nunquam solicitudinem, inuidiam, calumnias afferunt. Non perdunt corpus,non corrumpũt animum:quę omnia in his rapiuntur diuitiis.Gloria illa non in superbiæ stultitiam tollitur, non tumet, nunquam cessat,nunquam fit obscurior.In cœlo voluptas & deliciæ sempiternæ,immortales,nullo fine,nullo termino comprehendendæ.Has desiderio prosequamur, præsentia omnia præ futuræ beatitudinis spe, vt ridicula, etiam in regum aulas & familiaritatem acciti, contemnamus.Quibus licèt nihil beatius videatur,parua tamẽ & vilia,& nullius momenti ducunt,qui cœlestia animo complectuntur.Quicquid finem habet, non admodum precioſum est:quicquid cessat, & hodie est,cras desinit, etiam ma-

A etiam maximum, quàm vilissimum est existimandum. Non igitur quæ fugiunt & elabuntur,sed quæ permanẽt & nunquã mutantur, bona prosequamur. Vt omnes ea consequi mereamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto,in secula seculorum,Amen.

Homilia.xliiij.ex cap.sexto.

DIxerunt ergo ad eum: *Quid faciemus, ut operemur opera dei?Respondit Iesus & dixit eis: Hoc est opus dei, ut credatis in eum quem misit ille. Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis signum, ut uideamus & credamus tibi? Quid operaris?* Nihil gula perniciosius, nihil ignominiosius est:hæc obtusum & crassum ingenium, hæc carnalem animam reddit, hæc cæcat intellectum, nec sinit,vt quicquam perspiciat: quod vt in Iudæis vsuenerit,intuere quæso.Cùm enim gulæ inhiarent, cùm secularibus affixi, nihil spiritale contemplarẽtur, multis eos verbis & aculeis impellit,multùm suadet,neq; tamẽ excitantur,sed adhuc humi iacent.Dixerat enim, Quæri-
B tis me, non quia vidistis signa: sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis: reprehensione eos perterruit, qui nam quærendus esset cibus ostendit. Nam dicendo, operamini non cibum qui perit:addidit præmium, Sed qui permanet in vitam æternam: & ad id quod eis obstabat occurrit, quòd à patre missus sit. Quid illi? Tanquam nihil audissent: quid faciemus, inquiunt, vt operemur opera dei?Quod dicebãt,non vt discerent & facerent,sed vt iterum saturarentur,vt ex sequentibus apparet.Quid ad hęc Christus?Hoc est opus dei,vt credatis in eum,quem misit ille.Ad hæc illi: Quod signũ facis, vt videamus & credamus? *Patres nostri manducauerunt manna in deserto.* Nihil his stultius, nihil insipientius,cùm signum in manibus haberent, tanquam nullũ fecerit rogant,quod signum facis?neq; in eius potestate signum relinquunt,sed necessariò ei præscribunt, vt nullum aliud faciat,quàm quod maiorum suorum temporibus factum est. Patres nostri manducauerunt manna in deserto.Hoc exemplo moueri Christum arbitrati, vt idem faceret,quo carnaliter pascerentur.Sed quid nam nullum aliud ex prioribus signis meminerunt, cùm plu
C rima tunc temporis in Aegypto, in mari,in deserto facta essent,sed hoc duntaxat? Quia hoc maximè impulsu ventris desiderabant.Quid autem qui prophetã eum appellastis, & regem facere voluistis,post visum signũ, ac si nil fecerit, ingrati & perfidi facti estis, & signum quæritis, parasitorum & famelicorum more loquentes? Nunc vobis manna admirationi est: non adhuc anima vestra debilitata est? Et aduerte irrisionem. Non dixerunt, Moses signum fecit, tu quid facis? perturbari eum arbitrabantur:sed adhuc honorificè loquuntur, cibi expectatione:neq; dixerunt,deus hoc fecit,ne huic ęqualẽ, illo humiliorem facere viderentur,sed medium quoddam tenuerunt, Patres nostri manducauerunt manna in deserto. Et profectò ad hæc Christꝰ dicere potuisset, se maius fecisse miraculum, non virga, non precibus eguisse,sed propria omnia fecisse virtute: quòd si manna meministis, ecce panem vobis præbui. Verùm non erat nunc his verbis locus, sed vnum curabat,vt ad spiritalem cibum eos adduceret: & considera immensam Christi prudentiam, quo pacto respondeat: *Non Moses dedit uobis panem de cœlo, sed pater meus dat uobis panem de cœlo uerum.* Sed quid non dixit, non Moses dedit, sed ego:sed pro Mose deum,pro Manna seipsum posuit? quia magna erat auditorum imbecillitas,vt ex sequentibus constat. Etenim ita dicendo, non tamen cohibuit. Atqui primum dixit: Quæritis me,non quia vidistis si- D
gna, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis: non tamen illi reprehensi destiterunt. Verùm cùm Samaritanæ se aquam daturum pollicitus est, patris non meminit:sed,Si scires,inquit, donum dei,& quis est qui dicit tibi,Da mihi bibere:tu forsitã petisses ab eo,& de- Suprà.4.b.
disset tibi aquam viuam: & iterum,Aquã quam ego da- Ibidem.
bo: & non refert ad patrem. Hoc autem loco patris meminit,vt quanta fuerit Samaritanæ nides,quanta Iudæorũ imbecillitas,intelligeres.Non de cœlo erat manna,quomodo ergo de cœlo dicitur?quemadmodum,Vo Psal.8.b.
lucres cœli:&,Tonuit de cœlo deus.Panem autem sim- Ibidẽ.17.b.
pliciter,& non verum illum appellat, non quòd falsum esset in manna miraculum,sed quòd figura esset,nõ veritas.Et cùm Mosi meminisset,se illi non contulit, neq; se adhuc illi præponit, cùm maiorem adhuc de illo haberent opinionem.Ideo inquiens,Non Moses dedit:nõ se,sed patrem dedisse testatus est. *Tum illi, Da nobis panem hunc.* Adhuc enim sensibile quiddam suspicabantur,adhuc ventrem implere expectabant: ideo quampri
mùm obuiam facti sunt. Quid Christus? Alliciens eos E
paulatim,inquit,Panis dei est,qui descendit de cœlo, & dat vitam mundo:non Iudæis tantùm,sed vniuerso orbi:neq; simpliciter cibum,sed alteram quandam vitam, & legem diuersam. Vitam autem dicit, quoniam omnes mortui erant:illi humi incumbentes, Da nobis inquiunt hunc panem. Cùm autem intelligeret Christus, quòd donec sensu perceptibilem mensam arbitrarentur,concurrerent: cùm spiritalem, discederent: *Ego, inquit,sum panis uitæ,qui uenit ad me,non esuriet: & qui credit in me, non sitiet unquam.Sed dixi uobis, quia & uidistis me, & non credidistis.* Hoc & Ioãnes superius prædixit: Quod Supra.3.b.
nouit loquitur,& quod vidit testatur, & testimoniũ eius Ibidem.
nemo accipit.Et ipse iterum:Quod scimus loquimur,& quod vidimus testamur,& non creditis mihi. Quod fa
cit,præoccupãs eos, & ostendens non propterea perturbari,neq; gloriam desiderare,neq; cordis arcana ignorare,neq; præsentia,neq; futura.Ego sum panis vitæ.Iam in mysteriorum traditionem deuenturus est, & primũ de diuinitate sua sic disputat: Ego sum panis vitæ. Neq; enim de corpore hoc dictum est, de quo circa finẽ, inquit, Panis quem ego dabo, caro mea est: sed adhuc de Hìc infrà.f.
diuinitate.Etenim illa propter deum verbum panis est, quemadmodum hic panis propter aduenientem ei spi- F
ritum, panis cœlestis efficitur: hìc autem non vtitur testibus,quemadmodum in priori disputatione: habebat enim ipsum panum opus in testimonium, quanuis credere dissimularent: illic contradicebant & arguebant, ideo hoc in loco suam decernit sententiã:illi verò cùm corporis cibum sperarent, non sunt perturbati, quoad spe deciderunt: neque tamen tacuit, sed arguit vehe-
menter. Qui enim cùm panem comederent, prophetã Hìc sup.b.
appellabant,& regem facere volebant, hoc in loco indignati,fabri filium dicunt: & quidem videbantur indignari,quòd de cœlis descendisse diceret:nõ tamen hæc erat causa,sed quòd corpus nõ pasceret:quòd si verè indignabantur,rogare eos oportebat, quomodo panis vitæ esset,quomodo de cœlo descendisset. Nunc autẽ minimè hoc rogant,sed murmurant, & quòd hoc eos non perturbasset, inde perspicuum est. Dicente enim Iesu, Pater meus dat vobis panem:non dixerunt,roga vt det: sed da nobis panem.Atqui non dixerat,ego do:sed, pater meus dat.Ea enim erat cupiditas cibi,vt inde se saturari posse arbitrarentur. Quo dato, quomodo postmodum scãdalizari debebãt, & maximè cùm patrem dare intellige-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Cintelligeret? quæ nã ergo causa? Cùm audirent non amplius edendum, incredulitatis prætextum inuenerunt, quòd altius loqueretur. Propterea dixit: Et vidistis me, & non creditis: Cùm signa, tum scripturarum testimonia significãt: Illæ enim sunt, inquit, quæ testimoniũ perhibent de me: &, quòd veni in nomine patris mei, & non accipitis me: &, quomodo potestis credere, qui ab hominib. gloriam accipitis? *Omne quod dat mihi pater, ad me ueniet: & eum qui uenit ad me, non eiiciam foras.* Vide quomodo omnia ad hominum salutem conatur. Propterea enim hoc addidit, ne curiosus esse, & frustra hæc dicere videretur. Sed quid hoc significat, Omne quod dat mihi pater, ad me veniet, vt resuscitem illud in nouissimo die? Qua gratia communis resurrectionis, cuius & impij participes sunt, vt præcipui credentium in se muneris meminit? quoniam non simpliciter resurrectionis, sed talis meminit. Nã cùm prius dixisset: non eiiciam, & nõ perdam ex eo, mox subdidit resurrectionem. In resurrectione enim alij eiiciũtur: vt inquit, Tollite eũ, & mittite in tenebras exteriores. Alij perdũtur, Timete, inquit, magis eum, qui potest animam & corpus in gehennam perdere: & illud, Vitam æternam do, hoc significat. Ibunt enim qui mala egerunt, in resurrectionem iudicij: qui verò bona, in resurrectionem vitæ. Hanc hoc in loco resurrectionem ostendit, quæ est bonorum. Sed quid sibi vult ea particula, Omne quod dat mihi pater, ad me veniet? Eorum tangit incredulitatẽ, ostendens quòd qui non credunt, non se tantùm, sed & patrem offendunt, & eius trãsgrediuntur voluntatẽ: nõ tamen tam apertè id dicit, vt semper facit: quòd si hæc eius voluntas est, & propterea venit, vt saluum hominẽ faceret: qui non credunt, eum oppugnant. Cùm enim pater, inquit, aliquem dirigit, nihil prohibet eũ ad me venire: & alibi, Nemo potest venire ad me, nisi pater traxerit eum. Et Paulus, Ipse tradidit eos patri. Cùm enim tradet regnum deo, & patri: & quemadmodum pater dando non se priuat, ita & filius tradendo. Dicitur autẽ tradidisse, quòd per ipsum accessum habuimus. Illa autẽ particula, Per quem, etiam de patre dicitur: vt illic, Per quem vocati estis in communicationem filij eius, & per volũtatem patris: & iterum: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi. Quod significat non paruam rem esse fidem, sed superno indigere auxilio: quod per totum euangelium generosæ cuiusdam animæ, & inspirationis diuinæ esse contendit. Sed dicit fortasse quispiam, Si omne quod dat pater venit ad me, & quoscunq; traxerit: & nemo potest venire ad te, nisi datum sit ei desuper: quibus pater non dat, hi nullo crimine tenentur. Verba hæc inania & friuola: opus est enim voluntate nostra. Doceri enim credere voluntatis est: hìc autem nihil aliud ostendit his verbis, Quod dat mihi pater, quàm non paruum quiddã esse credere, atq; humanam cogitationem superna indigere reuelatione, & anima quæ eam fideliter accipiat. Et illud, Qui venit ad me saluus fiet: hoc est, multam adhibebit diligentiã. Pro his veni, & carnem & serui formam accepi. Deinde subdit: *Descendi de cœlo, non ut faciam uoluntatem meã, sed uoluntatem eius qui misit me.* Quid dicis? Aliãne tua, alia illius volũtas est? Ne igitur hoc quispiam suspicaretur, addidit: Hæc est autem voluntas eius qui misit me, vt omnis qui videt filium, & credit in eum, habeat vitã æternam. Hæc nunquid voluntas tua est? Et cur alibi dicis, ignem veni mittere in terram, & quid volui nisi vt iam ardeat? Quòd si tu hoc vis, constat vnam esse volũtatem. Etenim alio in loco, Sicut pater, inquit, suscitat mortuos & viuificat: sic & filius quos vult viuificat. Quæ K
est voluntas patris? ne perdã ex eo quenquam: hoc & tu vis. Nõ est igitur alia voluntas & alia. Etenim alibi: Sæpe volui congregare filios tuos, & noluisti. Quæ ergo hæc est sententia? Hoc est, non veni vt aliud facerem, quàm patris voluntatem, neq; ego aliud sentio. Omnia enim quæ patris sunt, mea sunt: & quæ mea, patris. Si igitur patris & filij omnia communia sunt, non immeritò inquit, Non vt faciam voluntatem meam. Sed hoc in loco non ita inquit, sed in finem remittit. Alta enim & sublimia, vt dixi, adhuc tegit, & obumbrat. Nam si dixisset, voluntas mea hæc est, contempsissent illi. dicit itaq; se operã eius voluntati præstare, vt eos magis perterreret: quasi dicat, Quid putatis? an quòd me irritatis? Nisi credetis, patrem meum in indignationem mouetis. Hoc enim significat voluntatem eius qui misit me.

Vt omne quod dedit mihi pater, non perdam ex eo. Vbi se eorum non indigere obsequio, neq; vt sibi ministraretur aduenisse signat, sed propter eorum salutem, quod in superiore dixit disputatione, Gloriã ab hominibus non accipio. Et iterum: hæc dico, vt vos salui sitis. Hoc enim omnibus modis contendit persuadere, quòd eorum salutis gratia aduenerit, quòd patris gloriã quærat, vt nulla de se oboriatur suspicio: & quòd hoc dicat, in sequentibus manifestius indicauit. Qui voluntatẽ suam quærit, gloriam propriam quærit: qui autẽ quærit gloriã eius qui misit illũ, hic verax est, & iniustitia in illo nõ est.

Hæc est enim uoluntas patris mei, ut omnis qui uidet filium, & credit in eum, habeat uitam æternam, & ego resuscitabo eũ in nouissimo die. Frequenter resurrectionis meminit, ne præsentibus tantùm rebus diuinam præscribant prouidentiam: vt si his non fruantur, non propterea pigriores fiant: néve quòd in hac vita non puniuntur, ideo cõtemnant, sed futuram expectent. Verùm illi nihil lucrati sunt, nos verò lucramur, cùm frequenter nostris auribus resurrectio insonat: & si ditescere, si rapere, si absurdum aliquid facere voluerimus, è vestigio dies illa & iudicium animo inscribatur, & omni freno vehemẽtius absurdos affectus cogitatio hæc cohibebit. Atq; inuicẽ, & nobiscum semper dicamus: Resurrectio est, & horrẽdum illud nos iudicium manet. Et si quem gestientem viderimus, & præsentibus bonis inflatum, idem dicamus, & reducamus in memoriam omnia hìc remansura: & si alius dolore & calamitatibus affectus occurrerit, M
ad eum quoq; iisdem verbis vtamur, doceamusq; has miserias finem aliquando habituras. Inertis autem & pigri auribus insonemus desidiæ suæ pœnas daturum. Sufficiens hoc verbum, quod omni medicina nostram animam vehementius curet. Est enim resurrectio non longè, sed in portis. Adhuc modicum, iamiam veniet, & nõ tardabit. Et, omnes oportet nos manifestari ante tribunal Christi, & malos & bonos: illos, vt meritò ignominia afficiantur: hos, vt in gloria effulgeant. Quemadmodum enim in hac vita iudices, malos supplicio, bonos honore publicè afficiũt: ita & illic, vt malos maior ignominia, bonos clarior gloria consequatur. Hæc nos singulis diebus nostris mentibus subscribamus, hæc semper animo versemus. Hoc pacto nulla nos præsentium cura poterit perturbare: nam quæ videntur, caduca sunt: quæ non videntur, æterna. Hæc inquam frequenter nobiscum loquamur, & cum aliis: Resurrectio est, & iudicium & operum examina. Et quicunq; fatum esse arbitrantur, hoc dicant, & mox huius morbi tabe curabuntur. Nam si resurrectio est & iudicium, non est fatum, quanuis plurimi id contendant. Atqui Christianos resurrectionis

A surrectionis admonere erubesco. Qui enim docendus est esse resurrectionem, & sibi non omnino persuadet, quòd non necessariò, & simpliciter & vtcunq; contigerit, res ferantur: is profectò nõ est Christianus. Quamobrem hortor vos, & oro, omni nos malitia mundos reddamus, & omnia faciamus, vt veniam consequamur & excusatio nostra admittatur in illa die. Sed dicet fortasse quispiam, Et quando finis? Quãdo erit resurrectio? Ecce quantum temporis præterit, & nihil tale contigit. Sed erit, credite. Etenim ante diluuium & hos incredulos reprehendit: qui credidit, is solus liberatus est. Et tẽporibus Loth diram illam plagã non expectabant, donec fulgura illa & fulmina delata omnes perdiderunt. Neq; his, neq; temporibus Noë ne minima quidem futurorum malorum particula contigit: sed quemadmodum cùm deliciis & ebrietati indulgentes, meritum repentè supplicium oppressit: ita & resurrectio nõ in principio, sed in medio fœlicitatis superueniet. Ideo Paulus, inquit, Cùm enim dicent pacem & securitatem, tunc repentinus eis superuenit interitus: sicut & dolor in vtero habentis, & non effugient. Hoc autem fit, vt semper simus in timore, & nunquã confidamus. Quid dicis non
B expectandam futuram resurrectionem & iudicium? Dæmones hæc confitentur, & tu confiteri erubescis? Venisti, inquiunt, huc vt nos cruciares ante tempus? Qui futurum cruciatum dicunt, & iudicium, & examen, & supplicium futurum intelligũt. Nolimus ergo prouocare deũ stulta audendo, resurrectioni diffidentes: quemadmodum in aliis nobis principiũ fuit Christus, ita & in hoc. Siquidem primogenitus idcirco dicitur ex mortuis. Quòd si resurrectio non est, quomodo primogenitus esset mortuorum, cùm nemo post ipsum resurgeret? Quomodo dei iustitia seruaretur, tot malis in fœlicitate, tot bonis in miseria vitam degẽtibus, vbi quisq; secundum merita remunerabitur? Nemo rectè viuentium resurrectioni diffidit, sed quotidie precãtur, sanctam illam vocem proferentes: Adueniat regnum tuum. Qui sunt igitur qui resurrectioni non credunt? qui scelesti, inquinatam vitam & impuram viuunt, vt Propheta, inquit, Inquinatæ sunt viæ eius in omni tempore, auferuntur iudicia tua à facie eius. Non potest, non potest inquam homo purè viuere, qui nõ credit resurrectionẽ, vt qui nullius sibi conscij sunt criminis, eam non modò profitenC
tur, sed & volunt & credunt, vt remunerationem accipiant. Nolimus ergo deum prouocare, sed & audiamus dicentem: Timete eum qui potest animam & corpus perdere in gehennam: vt metu meliores & hoc malo liberati, regno cœlorum digni efficiamur: quod vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cũ quo patri gloria, simul & sempiterno viuificantiq; spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia. xlv. ex cap. sexto.

Philip.3.d.

MVrmurabant ergo Iudæi de illo quia dixisset: *Ego sum panis uiuus qui de cœlo descendi, & dicebant: Nónne hic est Iesus filius Ioseph?* &c. Quorũ deus venter & gloria in ignominia eorum, inquit, Paulus de Iudæis: quod ex prædictis constat, & ex sermone quem ad Christum accedẽtes habuerũt. Nam cùm pane saturati sunt, prophetam appellabant, & regem facere cogitabant: cùm verò spiritalem cibum, & vitam æternã edocti, & à sensu abducti, resurrectionem & altiora acceperunt: cumq; maximè admirari eos oportuerat, tũc murmurabant & resiliebant. Atqui si hic est propheta, vt dicebatis: Hic est, de quo, inquit, Moses: Prophetam vobis suscitabit dominus deus de fratribus vestris, tanquam D
meipsum audite: oportuit ipsum audire dicentẽ, De cœlo descendi: non tamen audiebant, sed murmurabant: adhuc enim eum verebantur propter nouum panis signum, ideo non manifestè contradixerunt, sed murmurando indignationem præ se tulerunt, quòd cibum non accepissent, quem cupiebant. Murmurabant ergo & dicebant: Nónne hic est filius Iosephi? Ex quo perspicuum est, quòd nondum admirabilem eius norant generationem, idcirco adhuc Ioseph eum filium dicunt. Neq; negat Christus quòd esset, sed nondum illi tantam rem audire poterant, neq; secundum carnem quidem. Quòd si non hanc, longè minus supernam illam & ineffabilem generationem. Si rem humiliorem non aperuit, multò minus illam. Atqui hoc eos maximè perturbabat, quòd vili patre, & fabro natus esset. Non tamen Christus rem ipsam subticuit, ne alio sublato, aliud scandalum excitaret: sed quid murmurantibus illis Christus? *Nemo potest uenire ad me, nisi pater qui misit me, traxerit eum.* Hic insurgunt Manichæi nihil nos ex nobisipsis posse, huius particulæ testimonio contendentes. Sed planè nos posse quæ volũmus per hoc ostenditur: inquiunt enim, Si E
quis venit ad eum, quid opus est vt trahatur? Verùm hoc nostrum non tollit arbitrium, sed diuino egere auxilio ostendit: & non inuitum, sed omni conatu contendentem venire. Inde quo pacto trahat, ne quid sensibile de eo suspicarentur, his verbis prosequitur. *Non quia patrem uidit quisquam, nisi is qui est à deo, hic uidit patrem.* Quomodo trahat, inquit, hoc propheta prædixerat, quòd Esaiæ.54.d.
erũt omnes docibiles dei. Vides fidei dignitatem, quòd non ab hominibus, neq; per hominẽ, sed per ipsum deũ ea imbuendi sunt? Idcirco vt fidem verbis suis comparet, eos ad prophetas relegat. Nam si erunt omnes docibiles dei, quare aliqui non credunt? Quoniã hoc de pluribus dictum est. Et præterea illud propheticum omnes volentes significat. Magister enim omnibus proponitur paratus ad docendum & communicandum doctrinam suam. *Et ego resuscitabo eum in nouissimo die.* Nõ parua hoc in loco filij dignitas. Siquidem pater trahit, & hic resuscitat. Neq; diuidit patris & filij opera. Quónam enim pacto? sed potestatis æqualitatem ostendit: vt
in illo loco: Et qui misit me pater, testimonium perhi- Supra.5.f.
bet de me. Quod ne rogando insisterent, ad scripturas F
relegauit: ita hoc in loco, ne quid suspicarentur, ad prophetas, frequenter ostendens se patri non esse cõtrariũ. Quid autẽ qui antehac fuerunt? nunquid docibiles erãt dei? Quid hoc in loco eximium est? Quòd tunc homines per res diuinas docebantur, nunc per vnigenitum & spiritum sanctum: deinde inquit, *Non quia patrem uidit quisquam, nisi is qui à deo est.* Non secundum causæ rationem hìc loquitur, sed secundum modum substantiæ. Nam si diceret, Omnes à deo sumus: vbi præstantia & differentia filij? Sed quare non apertius dixit? Propter illorum imbecillitatem. Etenim si dicẽdo, de cœlo descendi, tantùm scandalizati sunt: quidnam fecissent si id addidisset? Panem autem vitæ seipsum appellat, quoniam vitam nostram & hanc & futuram corroborat. Et inquit: *Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum.* Panem verò siue doctrinam hoc in loco & salutem & fidem in se, siue corpus suum dicit. Vtrunque enim animam fortiorem reddit. Atqui alibi dixit: Si quis sermo Infra.8.g.
nem meum audierit, mortem non gustabit, & perturbati sunt: hìc non itidem, quia iam ob panis miraculum eum reuerebãtur. Animaduerte autem quã faciat huius panis & mannæ differentiam, ab vtriusq; scilicet fine.

Quòd enim

Suprà.5.f. Ibidem.g. Ibidem.

Matth.22.b Lucæ.12.a.

H

Hic ifra.e. 1.Cor.15.c.

1.Cor.11.b.

Matth.16.c

I

Suprà.5.d.

Matth.26.d & Luc.22.g

Infra.17.b.

Gene.19.

Ibidem.7.

1.Thes.5.a.

Suprà.5.g. Suprà.5.d.

L

Matth.8.d.

Matth.6.b. & Luc.11.e.

Psal.9.e.

Deut.18.d.

Heb.10.g. 2.Cor.5.b.

Fatũ negat Chrysostomus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Quòd enim manna nihil magnũ præberet, addidit:

Patres uestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt. inde subdit maximam persuasionem, quòd longè plurís, maioribus illis patribus Mose & claris illorum temporũ viris ipsi habiti sint. Cùm enim dixisset mortuos qui manna comedissent, prosecutus est: *Hic est panis de cœlo descendens, ut si quis ex ipso manducauerit, non moriatur. Ego sum panis uiuus, qui de cœlo descendi, qui manducat ex hoc pane, uiuet in æternum.* Illa prꝛterea particula, In deserto: manna nõ diu durasse, neq; in terram promissionis venisse significat. Hic autẽ panis non est eiusmodi.

Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi uita.

Meritò hoc in loco dubitare quispiam posset, cur hæc nunc Christus loqueretur, cùm nihil proficeret, nihil ædificaret, imò esset ædificatis nocumento? Ex hoc enim, inquit, *multi ex discipulis suis retrò abierunt*: &, *Durus est hic sermo, quis potest eum audire?* Matt.26.c. Erãt igitur hæc solìs discipulis communicanda, vt Matthæus priuatim cum ipsis loqui testatur. Quid ad hoc dicemus? Quæ nam horum verborum vtilitas? Magna quidem & necessaria. Cùm enim in petendo cibo instarent: & patribus suis datum memorarent, & manna tanquam magnũ quiddam laudarent, H omnia illa figuram & vmbram fuisse, rerum autem veritatem præsentem ostendit. Ideo spiritalis cibi meminit. Sed erat, inquit, dicendum: Patres vestri manducauerunt manna in deserto, ego autem vobis panem præbui. Sed magna sanè differentia: minus enim hoc quàm illud visum esset. Mannæ miraculum extulisset, suum de panibus depressisset. Cùm ergo de cœlo cibum quærerent, ideo frequẽter de cœlo se descendisse testatur. Quòd si quis percontaretur, cur mysteriorum sermonem adduxerit? Respondebimus quòd horum nunc maximè tempus erat. Obscurius enim dictum semper auditorem erigit, & attentiorem reddit. Non ergo perturbari debebant, sed interrogare & quærere, Sed abierunt. Quòd si prophetam eum arbitrabantur, credere eius verbis oportebat. Itaque stultitia sua, non sermonis Christi obscuritate perturbabantur: tu autem considera, quomodo eos ad se paulatim trahit. Nam se, non patrẽ dedisse dicit: &, panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Sed aliena quædam doctrina erat, inquies, Suprà.1.d. & diuersa. Atqui Ioannes superius hoc significat, agnũ ipsum appellãs, sed non intellexerũt. Non me latet, nõ tamen discipuli diffidebant. Nã si de resurrectione nõdum quicquàm norant, & propterea ignorabant quid I Ibidem.2.d sibi vellet, Soluite templum hoc, & in tribus diebus suscitabo illud: multò magis quæ hìc dicuntur, quæ obscuriora sunt. Quòd enim prophetæ suscitassent, norant, quanuis non tam manifestè locutæ sint scripturæ: quòd autem carnem quis comederit, nunquam quisquã illorũ dixerat. Veruntamen persuasi sunt, & sequebantur, & habere eũ verba vitæ confitebantur. Hoc discipuli est, quæ magister asserit, non curiosius inuestigare, sed audire & credere, & idoneum solutionis tempus expectare. Quid igitur aiunt contrarium accidisse? Abierunt retrò, hoc propter eorũ stultitiã. Quando enim subit quæstio quo- Ibidem.3.d. modo aliquid fiat, simul subit & incredulitas. Ita & Nicodemus perturbatus est inquiẽs: Quomodo potest homo in vẽtrem matris suæ iteratò introire? Itidem & hi nunc: Quomodo potest hic nobis carnem suã dare ad manducandum? Nam si hoc inquiris, cur non idem in quinq; panum miraculo dixisti, quomodo eos in tantũ auxit? Quia tunc tantùm saturari curabant, non cõsiderare miraculum: sed res ipsa tunc docuit, inquies. Ergo ex eo & hæc credere oportuit ei facilia factu esse. Proꝛterea id prius fecit miraculum, vt per illud non essent K amplius increduli, his quæ postmodum diceret. Illi quidem tunc temporis nihil ex his dictis, nos ipsius beneficij vtilitatem cepimus. Quare necessario dicendum quàm admiranda mysteria, & cur data sint, & quæ nam eorum vtilitas. Vnum corpus sumus, & membra ex carne, & ossibus eius. Quare initiati eius præceptis parêre debent. Vt autem non solùm per dilectionem, sed re ipsa in illam carnem conuertamur: per cibum id efficitur, quem nobis largitus est. Cùm enim suũ in nos amorem indicare vellet, per corpus suum se nobis commiscuit, & in vnum nobiscum redegit, vt corpus cum capite vniretur. Hoc enim amantium maximè est. Hoc Iob significabat de seruis, à quibus maximè amabatur, qui suum amorem præ se ferentes dicebant: Quis daret nobis vt eius carnibus impleremur? Quod Christus fecit, Iob.31. vt maiori nos charitate adstringeret, & vt suum in nos ostenderet desiderium, non se tantùm videri permittens desiderantibus, sed & tangi, & manducari, & dentes carni suæ infigi, & desiderio sui omnes impleri. Ab illa igitur mensa tanquam leones ignem spirantes, surgamus diabolo formidolosi, & caput nostrum intelligamus, & quam in nos præ se tulit charitatem. Parẽtes sæpenumero liberos suos aliis alendos dederunt, ego autẽ L mea carne alo, me his exhibeo, omnibus faueo, omnibꝰ optimam de futuris spem præbeo. Qui in hac vita ita se nobis exhibet, multò magis in futura. Vester ego frater esse volui, & communicaui carnem propter vos & sanguinem: & per quæ vobis coniunctus sum, ea rursus vobis exhibui. Hic sanguis facit, vt imago in nobis regia floreat: hic sanguis pulchritudinem atq; nobilitatẽ animæ, quam semper irrigat & nutrit, languescere non sinit. Sanguis enim à cibo non fit repetè, sed prius aliud quiddam: hic quamprimùm irrigat animam, eamq; vi quadã magna imbuit. Hic mysticus sanguis dæmones procul pellit, angelos & angelorum dominum ad nos allicit. Dæmones enim cùm dominicum sanguinem in nobis vident, in fugam vertuntur, angeli autem procurrunt. Hic sanguis effusus, vniuersum abluit orbem terrarum, de quo multa Paulus ad Hebræos prosequutꝰ est. Hic sanguis abdita & sancta sanctorũ purgabat. Quòd si eius figura tantam habuit vim in templo Hebræorũ, Exodi.12.d. in medio Aegypto liminibus aspersus, longè magis veritas. Hic sanguis aureum altare significauit. Sine hoc M princeps sacerdotum in penetralia ingredi non audebat. Hic sanguis sacerdotes faciebat, hic sanguis in figura peccata purgabat, in qua si tantam habuit vim, si vmbram ita mors horruit, quantopere quæso ipsam formidabit veritatem? Hic nostrarum animarũ salus est, hoc lauatur anima, hoc ornatur, hoc incẽditur, hic igne clariorem nostram mentem reddit, & auro splendidioré. Huius sanguinis effusio cœlum peruium fecit. Admirãda sanè ecclesiæ mysteria, admirabile sacrarium. Ex paradiso fons scaturiit, à quo sensibiles fluuij emanarent. A mensa hac prodiit fons, qui fluuios spiritales diffundit: iuxta hunc fontem non steriles salices germinant, sed quercus cœlum ipsum attingentes, quæ fructus tempestiuos & solidos semper producunt: si quis æstuat, ad hunc fontem se conferat, & recreabitur. Mũdat squalorem & sordes, æstus mitigat, non solares, sed quos ignitæ sagittæ imprimunt. Etenim ortum suum supernè habet, inde radicem vnde irrigatur. Multi huius fontis riui, quos paracletus diffundit, & filius arbiter est, neq; bidente, aut ligone viam facit: sed animos nostros aperit. Hic fons lucis diffundens radios veritatis, huic supernę

adstiterunt

A adstiterunt virtutes fluctuum eius pulchritudinem inspicientes. Nam manifestius quàm nos illæ propositorum virtutem & fulgorem inaccessibilem intuentur. Quemadmodum enim si quis liquefacto auro manũ, vel linguam iniiciat, quamprimùm deauratur: ita hæc nobis proposita animam aureã reddunt. Resurgit enim vehementius igne fluuius, neq; incendit, sed abluit tantùm quicquid comprehenderit. Hic sanguis præfiguratus est semper in altaribus, in iustorum cædibus: hic orbis terrarũ decus est, hic est quo Christus emit, quo vniuersam ornauit ecclesiam. Vt enim homo seruos auro emit, & ornat: ita nos sanguine suo Christus. Qui huius sanguinis sunt participes, cum angelis & archangelis, & supernis virtutibus commorantur: ipsam regiã Christi stolam induti, spiritalibus armis muniti. Sed nihil dixi, imò ipsum induti sunt regem. Sed sicut magnum est, & admirabile: ita si purè accesseris, ad salutẽ accessisti: 1.Cor.11.g. sin praua conscientia, ad pœnã & supplicium. Qui enim manducat & bibit indignè sanguinem domini, iudiciũ B sibi manducat, & bibit. Nam si qui regiam purpurã coinquinant, haud secus, quàm qui scindunt, puniuntur: quid mirum si qui immunda conscientia Christi corpus accipiunt, idem supplicium subeant, quod qui eum clauis cruci affixerunt? Vide quàm formidandam pœnam his Deut.17.b & Heb.10.e minetur Paulus: Irritam quis faciens legem Mosi, sine vlla miseratione duobus vel tribus testibꝰ moritur: quãtò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est? Consideremus igitur rẽ nostram dilectissimi, cùm tantis fruamur bonis, & cùm turpe aliquod animum subit, cùm ira, vel re, vel verbis rapimur: quid mereamur, quem spiritum acceperimus nobiscum reputemus, & irrationabiles nostros cohibeamus affectus. Hæc cogitatio nostra sit, Quousq; reb⁹ præsentibus incumbemus? Quousq; nõ excitabimur? Quousq; nullam saluti nostræ curam adhibebimus? Intelligamus quot in nos beneficia contulit Christus. Gratias habeamus, glorificemus, non fide tantùm, sed & operibus, vt futura bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorũ, Amen.

C

Homilia.xlvi.ex cap.sexto.

Dixit ergo eis Iesus: Amen amen dico uobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis uitam in uobis, &c. Cùm de rebus spiritalibus disputamus, nihil seculare sit in animis nostris, nihil terrenum: sed omnia huiusmodi abeant, omnia relegentur. Diuinos duntaxat sermones audiamus. Nam si aduenientе rege omnis sedatur tumultus, multò magis spiritu nos alloquente, multo nobis silentio, multa admiratione opus est. Admiratione nanq; digna sunt, quæ hodie exponuntur. Amen, inquit, amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem meam, & biberitis sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis. Etenim cùm id fieri posse negarent, non solùm non impossibile, sed & necessarium asserit. Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, habet vitã æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Nã cùm dixisset: Si quis manducauerit ex hoc pane, non morietur in æternum: & credibile esset eos dicturos quemadmodum superius: Abrahã mortuus est, & prophetæ mortui sunt: & quomodo tu dicis, non gustabit mortem? Resurrectionem ponit, per quam soluit quæstionem, quòd non morietur in fine. Frequenter autẽ in mysteriis versatur, & omnino id fieri oportere demõstrat. Quid autẽ D signat, Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus? Aut quòd is est verus cibus, qui saluat animã, aut vt eos in prædictis confirmet, ne obscurè locutum in parabolis arbitrarentur, inde inquit: Qui manducat carnẽ meã, & bibit sanguinem meum, in me manet: quod dicit, vt cum ipso se admisceri ostendat. Quod autem sequitur, non bene superioribus iungi videtur. Quæramus igitur quæ nam hæc sit consequentia. Cùm dixisset, Qui manducat carnem meam & bibit sanguinem meum, in me manet: non absurdè prosequitur, Sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem. Nam cùm sæpe repetisset vitam æternam, ad id confirmandum addit, In me manet. Si in me manet, & ego viuo: qui me sumit, & victurum perspicuum est. Inde inquit, Sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem. Hęc cõparatio est & similitudo, hoc est, viuo ego & pater. Et ne ingenitum arbitrareris, addidit, Propter patrem: non quòd operationis alicuius necessitatem ad vitã habeat, Suprà.5.d. superius enim eam amouit suspicionem. Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitam habere E in semetipso. Quòd si operatione indigeret, inueniretur aut pater nõ ita dedisse, & falsa esset oratio: aut si ita dedit, nullo alio indigebat auxilio. Quid ergo signat, propter patrem? causam tãtùm. Sicut viuit pater, ita & ego. Et qui manducat me, & ille viuit propter me. Vitam autem in hoc loco non qualemcunq;, sed probatam dicit: quod inde constat, quòd & infideles omnes, & non initiati, & qui eius carnem non manducant, viuunt tamẽ. Quare minimè dubium est, quin illam intelligit. Dicit ergo, qui manducat carnem meam, in morte non peribit, neq; damnabitur. Sed non de communi dicit resurrectione (siquidem omnes resurgent) sed de clara illa & gloriosa, quæ præmium meretur. Patres vestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt: qui manducat hunc panem viuet in æternum. Frequenter idem repetit, vt auditorũ animis imprimatur. Vltima enim hęc erat doctrina, vt resurrectionis & æternæ vitę fidem cõ firmaret. Quocirca post vitæ æternæ promissionem, resurrectionem proponit, postquam illam futuram ostendit. Et vnde hoc constat? A scripturis ad quas eos semper relegat, vt inde erudiantur. Cùm autem dare vitam mundo dicit, in æmulationem eos adducit, vt si aliorũ bono mouentur, nolint ipsi excludi. Frequenter autem mannæ meminit, & differentiam conferendo, ad fidẽ F allicit. Nam si possibile fuit, vt quadraginta annos sine messibus & frumento, & aliis ad victum necessariis viuerent: longè magis nunc cùm ad maiora venerint. Nã si in illis figuris sine labore expositum colligebãt: nunc profectò magis, vbi nulla mors, & veræ vitæ fruitio. Vitæ autem vbiq; meminit, nam eius trahimur cupiditate, & nihil suauius quàm non mori. Etenim in veteri testamento longa vita & multi dies promittebantur: nũc verò non simpliciter vitæ longitudo, sed vita sine fine promittitur. Simul & ostendere vult, quòd ex peccato supplicium: nunc reuocat & sententiam illam mortis soluendo, & vitæ sempiternæ inducendo, cõtra superiorum temporum institutionem. Hoc dicit in synagoga docens in Capernaũ, vbi multa miracula fecerat, quare maximè audiendus erat. Quãnam autem gratia in synagoga docuit in templo? Cùm vt multitudinẽ traheret, tum ne patri contrarium se esse ostenderet. Multi ergo ex discipulis eius audientes, dixerunt: *Durus est sermo hic*: hoc est, asper, difficilis intellectu. Atqui nihil tale dicebat. Neque enim de vita, sed de doctrina disserebat, vt in

Universidad de Deusto
Biblioteca

bat,vt in sui fidē traheret.Quid ergo, durus est hic sermo? Num quòd vitā annunciat & resurrectionē? Quòd ex cœlo se dixerit descendisse, an quòd saluus fieri nemo posset,qui eius carnem non manducaret?Num hæc dura sunt?Et quis dixerit?Quid ergo est,durus? Difficilis intellectu, & quem capere eorum nō posset imbecillitas,plenus formidinis.Putabant enim eum supra vires suas loqui:& dicebant: *Quis potest eum audire?* pro se respondentes, cùm essent discessuri. *Sciens autem Iesus apud semetipsum quia murmurabāt de hoc discipuli eius:* Hoc enim eius erat diuinitatis argumētum, quòd cordis secreta reuelaret, *dixit eis: Hoc uos scandalizat? Si ergo videritis filium hominis ascendentem,ubi erat prius.* Suprà.1.g. Idem & Nathanaël, Quia dixi tibi, inquit, vidi te sub ficu, credis? maius his videbis.Et ad Nicodemum : Nemo ascendit in cœlum,nisi filius hominis,qui in cœlis est. Ibidem.3.b. Quid igitur dubitationes dubitationibus annectis?Minimè, absit hoc , sed doctrinæ magnitudine & copia eos allicere conatur.Si enim simpliciter dixisset,de cœlo descendi, neq; aliud addidisset,magis perturbasset auditores: cùm autem addidit suum corpus mundi vitam esse:&, Sicut misit me viuens pater,& ego viuo propter patrem:omnem soluit dubitationem. Nam qui magnum aliquod de se prædicat, & fingendi suspicio subeat:tollitur tamē si plura ad eius confirmationem colligantur.Omnia autem & facit & dicit,ne Ioseph filius existimetur,non vt scandalum augeat,sed vt tollat.Nam si Ioseph filium putassent,nullam eius verbis fidem adhibuissent: si de cœlo descendisse, & illuc ascensurum, audissent attentius. Inde aliam adducit solutionem: *Spiritus,*inquit,*est qui uiuificat,caro non prodest quicquam.* hoc est,secūdum spiritum verba mea audienda sunt. Qui secundum carnē audit,nihil lucratur, nihil vtilitatis accipit. Carnale est dubitare quomodo de cœlo descendit , & Ioseph filium arbitrari , & quomodo possit nobis carnem suam dare ad manducandum. Hæc inquam omnia carnalia , quæ mysticè & spiritaliter intelligenda sunt. Et quomodo potuerunt intelligere quid esset carnem manducare? Expectare igitur eos oportuit,non discedere: interroga re,nō desperare. *Verba quæ ego locutus sum uobis,spiritus & uita sunt.* Spiritus, hoc est spiritalia , nihil carnale, nullam naturalem consequentiam habentia , sed omni hac terrena necessitate, & huius vitæ legibus libera. Est & alius sensus:Sicut in hoc loco spiritus pro spiritalibus posuit,ita cùm carnem dicit,nō pro carnalibus, sed pro carnaliter audire:eos significās,qui semper carnalia desiderabant,cùm spiritalia desiderari oporteat. Nā si carnaliter ea quis acciperet,nihil sanè lucraretur.Quid igitur,caro non prodest quicquam? Non de ipsa carne dicit,Absit:sed de his qui carnaliter accipiunt quæ dicuntur. Quid autem est carnaliter intelligere ? Simpliciter vt res dicuntur , neq; aliud quippiam excogitare. Non enim ita iudicanda sunt quæ videntur , sed mysteria omnia interioribus oculis considerāda, hoc est spiritaliter. Qui non manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, non habet vitam in semetipso. Quomodo nihil prodest caro , sine qua nemo potest viuere ? Vide quòd ea particula, Caro non prodest quicquam: non de ipsa carne, sed de carnali auditione dictū est. *Sed sunt quidam ex uobis qui non credunt.* Iterum pro sua(vt solet) dignitate loquitur,& futura prædicit, ostenditq; non illorum gloriæ desiderio hæc dicere,sed quòd eorum curam haberet.Dicendo autem, Quidam,discipulos subtraxit.Superius enim dixerat,Et vidistis me & nō credidistis mihi. *Sed sunt quidam ex uobis qui non credunt. Scie bat ènim ab initio Iesus qui essent non credentes,& quis traditurus esset eum.* K *Et dicebat : Propterea dixi uobis,nemo potest uenire ad me , nisi fuerit ei datum à patre meo.* Spontaneam dispensationem hoc in loco euangelista,& eius patientiam significat.Et illa particula,Ab initio, non simplici ter hic ponitur,sed vt eiꝰ præscientiā intelligas, & quòd ante hæc verba, non post eorum murmurationē & scādalum , proditorem norat : quod diuinitatis erat. Inde inquit , Nisi fuerit ei datum à patre meo : suadens eis vt suum patrem deum , non Ioseph arbitrarentur : & in se ostendens nihil sua interesse,si non crederent: quasi dicat non mouent me,neq; perturbant,qui mihi non credunt,noui ea omnia antequam fierent, noui quibus dedit pater.Cùm autem audieris dedisse patrem, noli simpliciter priuilegium arbitrari,sed illi crede, quòd qui se accipiendi dignum exhibet , ipse accipit. *Ex hoc multi discipulorum abierunt retrò,& iam non cum illo ambulabant.* Rectè euangelista non dixit, discesserunt: sed, abierunt retrò:hoc est, non proficiebant in virtute, & quam iam habebant fidem perdiderunt,cùm se scinderent, sed nō duodecim.Quid ergo dicit ad eos? *Nunquid & uos nultis abire?* vt iterum se eorū ministerio non egere ostē dat.Neq; eos laudauit.Quam ob rem?Cùm vt magistri L dignitatē seruaret, tum quòd ita contineri magis oportebat:nam si laudasset,arbitrati se ei rem gratam facere aliquo saltem humano affectu moti essent : cùm verò se eorum ministerio egere minimè ostenderet,magis eos continuit. Et animaduerte quàm prudenter locutus est. Nō dixit,abite,ne expellere videretur:sed rogauit, num vellent abire: vt & vim omnem & necessitatem auferret, & ne pudore quodam nutarent , sed etiam gratiam haberent.Neq; apertè eos accusauit,sed modestè tetigit, vt quid faciendum esset,intelligerent.Nobis autem cōtrarium accidit, nec immeritò : quoniam propriæ gloriæ causa omnia facimus,ideo familiarium ambitu nos & nostra minui arbitramur. Iesus verò neq; adulatoꝰ est, neq; expulit,sed interrogauit, non vt eos contemneret, sed ne vi teneri viderentur:nā si inuiti mansissent,haud secus ac si abissent fuisset.Quid ad hoc Petrus? *Domine ad quem ibimus? uerba uitæ æternæ habes. Et nos credimus & cognouimus,quia tu es Christus filius dei uiui.* Vides non verba, sed temeritatem & perfidiam auditorum, scandalum peperisse?Nisi enim ita dixisset, non destitissent cibum corporeum efflagitare:& cùm duodecim vnà cū M illis eadem verba audissent,contrariè tamē affecti sunt, dicentes:Ad quem ibimus?Quāti amoris verbum? quo & patribus & matribus,& omnibus rebus Christus precio sior ostenditur:quodq; qui ab eo discedunt, non habent amplius quò confugiant. Sed ne propterea,Ad quē ibimus:dixisse videretur,quòd non haberent, qui se acciperent:subdidit,Verba vitæ æternæ habes: quæ illi carnaliter,& secundum humanam rationem,hi secundum spiritum & fidem intellexerunt,idcirco dicebat: Verba quæ locutus sum vobis,spiritus sunt. Doctrinam meam rerum consequentiæ,& necessitati,subiacere ne arbitremini. Spiritalia terrenis legibus seruire non patiuntur, Roma.10.b quod & Paulus inquit.Ne dicas in corde tuo,quis ascendit in cœlum? hoc est Christum deducere. Vel quis descendet in abyssum?hoc est Christum ex mortuis reuocare.Verba vitæ æternæ habes. Iam resurrectionem acceperant,in qua quiescebant.Et vide,quæso,fratrū amatorem & studiosum , pro omnibus respondet. Non dixit,cognoui,sed cognouimus.Et considera eum de magistro, non vt Iudæos locutum : siquidem illi dicebant, Hic est filius Ioseph:hic autem, Tu es Christus filius dei

Carnaliter intelligere quid.

A viui:&, Verba vitæ æternæ habes , quia audierat magistrum dicentem,resuscitabo eum,& habebit vitam æternam.Ex quo præfert attentionem ,qua eius verba acceperit,cùm ea meminerit.Quid Christus? Neque laudauit Petrum,neque admiratus est,quanuis id alio in loco fecisset:sed, *Nónne ego,*inquit,*uos duodecim elegi,& unus ex uobis diabolus est?* Cùm enim dixisset Petrus , & nos credidimus,eximit è numero Iudam . Alibi enim nihil Mar.16.b & Mar.8. c de discipulis dixit,sed cùm Christus diceret:vos autem quem me dicitis?respondit,Tu es Christus filius dei viui:hìc autem dicente eo,Et nos credidimus : meritò ex ipsorum numero Iudam exemit:hoc autem dixit,vt lōgè proditoris malitiā propulsaret, & cùm nihil ei profi cere videret,ei tamen consulebat. Et intuere Christi sapientiam.Neque eum manifestauit,neque latere voluit. Illud,ne impudentius contenderet : hoc,ne latere arbitratus,licentius auderet : quare in sequentibus apertius respondebit.Prius ergo eum aliis annumerauit,cùm di ceret : Sunt quidam ex vobis qui non credunt:quod his verbis confirmat euāgelista, Sciebat enim ab initio Ie B sus qui essent credentes,& quis traditurus esset eū.Cùm autē in malitia perseueraret , vehementius eum arguit, Vnus,inquit,ex vobis diabolus est,quē tamē vt tegeret, omnibus metum incussit.Hoc autē in loco non immeritò dubitandum,cur nihil dicant discipuli, aliàs autem Mat.26.b timent & dubitant,& inuicē se aspiciunt rogantes, Nūquid ego sum domine?Et Ioanni petrus innuit,vt magistrum percontaretur quis esset proditor.Quæ nam causa est?Nondum audierat Petrus,Vade retrò satana,ideo Matt.16.& Mar.8.d Mat.26.b non timuit:postquam autē increpatus est,& inde audisset,Vnus ex vobis me tradet:meritò formidauit.Neque hoc in loco dicit,vnus tradet me:sed,vnus est diabolus: quare non intelligebant quid diceret,sed tamen malitiam suam reprehendi arbitrabantur. Quid autē significat, *Nónne ego uos duodecim elegi,& unus ex uobis diabolus est?* Vt omni assentationis suspicione careret . Nā cùm omnes eum præter duodecim reliquissent , & Petrus eū confessus esset:ne quis assentationē suspicaretur, ita locutus est:quasi dicat,nihil mihi persuadet ne malos arguā . Nolite putare me laudum vestrarū gratia vobis adulaturū,vel vt me sequamini malos non cōprehensurum.Quod enim multò magis est ad persuadendū, id C mihi nō persuadet . Qui enim in amore perstiterit,ipse sibi præbebit argumentū.Electus à magistro gloriā, reprobus stultitiæ apud stultos opinionē accipiet . Veruntamen neq; hoc me à reprehēsionibus abducit.Hoc nūc reprehendunt in Christo Gentiles frigidè & stultè. Nō enim vi & necessitate quadam deus bonos facere consueuit,neque electio eius violenta est,sed suaſoria.Vt enim intelligas,inquit,non cogi vocationem,multos vocatos perire continget.Quamobrem constat, in nostro esse arbitrio,an salueмur,an perdamur . His igitur admonitionibus & sobrij esse , & vigilare contendamus. Nam si is qui in sanctū illum chorum cōnumeratus erat,qui tantum donū consecutus, qui signa fecerat(etenim ipse Iudas cum aliis ad suscitādos mortuos,& mūdandam lepram mittebatur,ex quo grauissimo auaritię morbo captus est)nihil ei neque beneficia, neque dona, neq; Christi consuetudo,non obsequium, non lotio pedum,non mensæ participatio, non loculorum custodia profuit,sed omnia hæc aditus ei ad supplicium fuerunt. Timeamus & nos, ne quando per auaritiā Iudam imitemur.Non qui tradit Christum , sed qui pauperem fame confectū vel frigore contēnit,eiusdē reus erit suppli cij:& cùm indignè mysteria participamus, eodē modo

quo Christi interfectores puniemur.Quando rapimus, D quando opprimimus inferiores, maximum nobis supplicium adscisimus:& meritò sanè.Quousq; enim terrenorum amor nos detinet,quæ superflua sunt & vana? Diuitiæ enim superfluæ sunt & inutiles . Quousq; huius mūdi ineptiis inhiabimus? Quousq; ita grauati erimus, ne cœlum suspiciamus?Quousq; non sapiemus,neq; terrenarum rerum,atque fluxarū satietatem capiemus, neque experientia earū vilitatem intelligemus?Consideremus qui ante nos diuites fuerunt:nónne omnia somniū?nónne vmbra & flos?nónne verba & fabulę? Ille locuples,vbi nūc diuitiæ?perierūt, peccata autē quæ in his comparandis patratus est,remanent,& propter peccata supplicium.Imò si non esset suppliciū , non proponeretur & regnum.Quòd idem genus & naturā communicat,reuereri oportuit. Nunc autem canes quidem educamus,multi & onagros,& vrsos,& alia ferarū genera, hominē autem fame confectū negligimus: & pluris alienū facimus,quàm cognatum: & indigniorem domesticū,quàm incognitum ducimus . Sed splendidas domos ædificare,& familiariū caterua stipari,& aurea laquearia iacentes spectare,quàm pulcherrimum est,imò E superfluum & inutile.Sunt splendidiores ædes,& longè his clariores:in his oblectare,& oculos pascе,nemo prohibebit.Vis tectum quàm pulcherrimum intueri?Vespere aduenięte cœlū suspicias.Sed non est meum,inquies. Verum magis tuum quàm illud.Siquidem propter te factum est,& commune cum fratribus est: hoc autem tectum non est tuum,sed post mortem tuam hæredes occupabunt.Et cœlum quidem multum tibi vtilitatis afferre poterit,cùm per eius pulchritudinem ad opificis contemplationem ascenderis:illud autem tectum plurimū oberit,& te maximè in die iudicij accusabit,cùm ipsum auro vndique fulgeāt, Christus ne minimum quidē habeat vestimentum. Ne igitur tantæ stultitiæ arguamur, neque fugięte prosequamur,neque nostram prodamus salutem:sed futura speremus,siue senes,vtpote qui planè nos breui victuros intelligamus:siue iuuenes , tanquam planè persuasi,quòd non multū nobis tēporis relinquatur . Vt enim fur in nocte,ita dies ille aduenier.Et mu- 1.Pet.3.c lieres viros,viri mulieres hortentur:castigemus & iuuenes,& virgines admoneamus.Ita alter alterum erudiamus,vt cōtemptis præsentibus futura desideremus, eaq; F consequi possimus,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,per quem , & cum quo patri gloria simul & spiritui sancto,in secula seculorum,Amen.

Homilia.xlvij.ex cap.septimo.

Post hæc autem ambulabat Iesus in Galilæam: nō enim uolebat in Iudæam ambulare,quia quærebant eum Iudæi interficere. *Erat autem in proximo dies festus Iudæorum.* Nihil liuore,nihil inuidia grauius, per ea mors in mundum venit.Nam cùm hominē honorari diabolus conspexisset,eius boni impatiēs,omnia molitus est,vt eū perderet:semperq; ex hac radice hunc fructū erupisse videri licet.Propter hanc Abel interemptus est,propter hanc Dauid cædis periculū subiit, propter hanc & alij multi perempti sunt.Hinc Iudęi Christum interfecerunt.Quod his verbis euangelista significat,Post hæc ambulabat Iesus in Galilæā:non enim habebat potestatem in Iudæam ambulare, quia quærebant eum Iudæi interficere. Quid dicis beate Ioannes ? Non enim habebat potestatem in Iudæam ambulare,qui potest omnia quæ vult:qui cùm diceret,quem quæritis,re- Infrà.18.b pulit eos retrò:qui præstò est & non videtur, is non habet potestatem?Quomodo autem postmodum per me- Luc.4.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

dium eorum in medio templo, & die festo transibat, cùm plurimi conuenissent, & præsentibus illis disputabat, quæ magis eos iritarent, quem illi admirabantur, dicentes: Nonne hic est quem quærunt interficere? Et ecce palàm loquitur, & nil ei faciunt. Quæ nam hæc sunt enigmata? Absit, sed illud dicendum est, partim diuinitatis, parti humanitatis opera demonstrari. Cùm enim non habere eum potestatem dicit, tanquam de homine qui humanè operaretur dicit: cùm autem in medio eorum stetisse, neque comprehensum narrat, diuinitatis nobis potentia indicatur. Fugit tanquam homo, apparuit tanquam deus. Vtrunque verè narratum est. Quòd enim in medio insidiantium non esset comprehensus, inuincibilem se, atque inexpugnabilem significauit: & quòd delituerit, incarnationem certò confirmauit. Vt neque Paulus Samosatensis, neq; Marcion haberent, quid dicerent, quorum vtriusque os obstruit.

Erat autè in proximo dies festus Iudæorum scenopegia. Postquam autem nihil aliud significat, quàm multũ interea temporis processisse: quod inde constat. Cùm subiit Iesus in montem inquit, Erat proximum pascha dies festus Iudæorum. Hìc autem scenopegiæ meminit, & in quinque mensibus nihil aliud nobis narratur, neq; nos aliud docuit, quàm quinq; panum miraculũ, & habitum cũ illis sermonem. Quòd autè neque signa facere, neq; vnquã disputare die, vesperi sepe etiam noctu omiserit, ita discipulis saltem constat, vt omnes euangelistæ testẽtur. Quid tandem id omiserunt? Quoniam non omnia dici poterãt. Præterea ea dicere properabãt, in quib⁹ vel accusabatur, vel respondebat Iudæis. Multa enim prioribus similia fecit. Quòd enim ægrotos curauerit, & mortuos suscitauerit, & miracula fecerit, sæpe audiuimus. Cùm autem aliquod nouũ dicit, vel aliquid quod contra ipsum fore videatur occurrit, ea prosequuntur: quale nunc est, quòd fratres eius in eum non credebant. Neque enim parum hoc reprehendi posse videtur, & digna sanè est admiratione, quod tam apertè, tam verè loquantur, vt neq; pudeat dicere, quæ magistro cõtumeliosa essent. Verùm omnium maximè ea narrare festinarunt. Et nunc multis signis & miraculis omissis, ad hoc quamprimùm venit euangelista. *Dixerunt*, inquit, *ad eum fratres eius, Transi hinc, & uade in Iudæam, ut & discipuli tui uideant opera tua, quæ facis. Nemo quippe in occulto aliquid facit, & quærit ipse palàm esse. Si hæc facis, manifesta teipsum mundo. Neque enim fratres eius credebant in eũ.* Et quod nam verbum incredulitatis protulerunt, si rogabant vt signa faceret? Maxima quidem & aspera & intempestiua quadam confidentia locuti sunt: putabant enim cognationis gratia oportere se fidenter loqui. Et videtur quidem principium amicorum esse: verùm asperrimè dicunt. Nam & formidinis & inanis gloriæ eum insimulant. Siquidem cùm dicũt, Nemo in occulto aliquid facit: & formidinis arguere, & suspicari videtur, an quæ faceret Iesus, verè faceret. Illa autem particula, Et querit ipse palàm: habet inanis gloriæ suspicionem. Tu autem Christi virtutem considera. Ex his qui hæc dixerant, Iacobus primus Hierosolymorũ episcopus ordinatus est de quo Paulus ait: Alium autem apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem domini. Dicitur & Iudas mirabilis fuisse. Atqui hi in Cana affuerant, cùm aquã in vinum conuertit: sed nihil adhuc profecerunt. Vnde igitur eis tanta incredulitas? A voluntate & inuidia. Consanguinitas etiam solet quodammodo inuidiæ haberi. Sed quos nam hoc in loco discipulos appellat? Turbam sequentem, non duodecim. Quid Christus? vide quàm accommodatè, non dixit, qui estis vos qui mihi cõsulitis & me docetis? sed, *Tempus meum nondum aduenit.* Hìc & aliud quiddam videtur posse significari. Fortasse enim eum tradere Iudæis cõsultabant, & ob hoc respondit: Tempus meũ nondũ aduenit, hoc est, crucis & mortis. Quid ante tẽpus, vt moriar, properatis? *Tempus autem uestrum semper paratum est.* Vos etsi semper cum Iudæis versemini, nõ interficiẽt vos, qui eiusdẽ estis sententiæ: mihi autẽ quãprimùm mortẽ machinabuntur. Itaq; vobis quidẽ semper tẽpus est, cùm nõ impendeat periculum: mihi autem tunc tempus erit, cùm ero crucifigendus, & moriturus. Et quòd hoc intelligat, ex sequentibus perspicuum est. *Non potest mundus odisse uos.* Quomodo enim qui eadem vultis & ad idem tenditis? Me autem odit, quia reprehendo eum, quia mala sunt opera eius. Hoc est tangere, & benignè reprehẽdere. Hinc irã vincere, & non indignari, etiam si abiecti sint, qui nobis consulant, erudimur. Nam si nõ credentium, & iniquũ, & à charitate abhorrens consilium æquo animo tulit: quam nos consequemur veniam, qui terra sumus & puluis, cùm consulentes iniquo animo ferimus, maximè si paulò abiectiores sint, tanquam indignum arbitrantes? Considera hìc quæso, quàm benignè illatã confutat contumeliam. Dicentibus illis, *Manifesta teipsum mundo respondit, Me mundus odit.* Tantùm enim abest inquit, vt quæram ab hominibus gloriam, vt non desistam eos reprehendere: & cùm sciam & odium ex hoc mihi & mortem comparari. Et vbi reprehẽdit, inquit: imò quãdo cessauit? Nonne dixit, nolite putare, quia ego accusaturus sum vos apud patrem, est qui accusat vos Moses? & Ego cognoui vos, quia dilectionem dei non habetis: &, Quomodo potestis vos credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam quæ à solo deo est non quæritis? Ex his & aliud innuitur, quòd ex libera Christi reprehensione, non ex solutione sabbati Iudæorum odiũ in eum oriebatur. Sed quid eos ad diem festum mittit, cùm dixit: *Vos ascendite ad diem festum hunc, ego non ascẽdam adhuc?* Vt ea se dixisse ostenderet non rogandi, aut adulandi gratia, sed vt eis Iudæorum ceremonias permitteret. Sed cur ascendit, cùm se ascensurum negasset? Non dixit simpliciter, Non ascendam: sed adhuc, id est vobiscum, quia tempus meum nondum impletum est. Atqui in futuro paschate crucifigendus erat. Cur ergo non ascendit? Etsi quia tempus non erat non ascendit, nullo pacto erat ascendendum. Sed non propterea ascendit vt pateretur, sed vt doceret. Cur clàm, cùm apertè posset in medio eorum esse, & iram & furorem sedare, quod sæpe fecit? Noluit frequenter hoc facere, fuisset sanè maius diuinitatis argumentum, sed cum metu remansisse putaretur, & incarnationem & fiduciam confirmauit: quòd cùm passionis tempus præuideret, id maximè eligeret, vt ascenderet Hierosolymam. Ascendite ad diem festum: quasi diceret, nolim arbitremini, quòd nolẽtes cogere velim mecum maneatis. Ea autem particula, *Quia nondum impletum est tempus meum*, Significantis est oportere adhuc & signa fieri, & conciones haberi, vt per audientiam & passionem eius plures crederent, & discipuli magis confirmarentur. Hinc nos benignitatem, hinc mansuetudinem eruditamur dilectissimi. Discite, inquit, à me, quia mitis sum & humilis corde: & omnem molestiam abscindamus: & si quis nobis insultauerit, humiliemur: si quis exasperatur, mitigemus si quis mordet & lacerat, & contumeliis prosequitur, nolimus commoueri, ne victi nosipsos perdamus. Etenim ira fera est vehemens, & furibunda. Incantemus eã diuinæ

uinæ scripturæ carminibus: terra & puluis es, & quid superbit terra & puluis? Et impetus iræ eius casus ei. Et vir iratus immodestus est Nihil turpius aspectu irati, nihil visu grauius. Quòd si aspectus, multò magis anima. Quemadmodum enim cœnum, si contrectetur grauius olet: ita & anima cùm perturbata est, & multis intrinsecus fluctibus agitata. Sed nõ possum, inquis, inimicorum contumelias tolerare. Qua gratia? Nam si verè accusaris, etiam coràm compungi deberes, & gratiam ei habere. Si falsò, deride: dixit pauperem, ride: dixit mendicum, ride: dixit degenerem vel stultum, iam illũ defle. Nam qui dicit fratri suo, fatue: reus est gehẽnæ ignis. Iniuria ergo affectus, in mentem veniat, quod illi supplicium maneat: & non modo nulla in proximum ira fereris, sed deplorabis vicem eius. Neque enim febribus laboranti, neque tumido quisquã irascitur, sed his morbis affecti sui misericordiã & lachrymas mouent: huiusmodi est irati animus, qui si in te prosiliet, tace & opportunam ei plagam infliges. Si contumeliam contumelia prosequeris, ignem excitabis. Sed pusilli animi arguemur inquies, si tacebimus, imò tuam admirabuntur sapientiã. Quòd si contrà contumeliosè responderis, materiã dabis vt vera putentur, quorũ argueris. Quare dues, si pauper appellatur, ridet? quoniã falsum id nouit. Itidẽ si nos iniurias ridebimus, magnũ erit argumentũ, quòd falsò reprehendamur. Adhæc quousque hominũ iudicia formidabimus? Quousque cõmunem dominũ despiciem⁹, & carni vacabimus? Donec enim inter vos contentio est, & æmulatio, & seditiones, nõne carnales estis? Fiamus igitur spiritales, & sæuissimã hãc beluã freno cohibeamus. Inter irã & insaniã nihil differt, sed breuis quidẽ dæmon est, imò quàm qui dæmonio vexatur grauior. Ille enim venia dignus est, iratus nulla, sed suppliciis innumeris, sponte sua in profundũ perditionis defertur, & etiã ante futuram gehennã pœnas dat. Tumultu enim quodã & æstu intolerabili, die noctuq; variis cogitationibus anxius iactatur. Vt igitur & præsenti supplicio & futuro liberemur, abiecto penitus hoc affectu omnes mansuetudinẽ induamus, & modestiam, vt & in hac vita, & in regno cœlorũ tandẽ animis nostris requiem inueniamus. Quã vtinam omnes consequi possimus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cũ quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Mat.5.d

1.Cor.3.a

Suprà.5.§ Ibidem. Ibidem.

Mat.11.d

Homilia.xlviij.ex cap.septimo.

Hæc cùm dixisset illis, ipse mansit in Galilæa. Vt autẽ ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad diem festum: non manifestè, sed quasi in occulto. Quæ secundũ humanam imbecillitatẽ à Christo facta sunt, non tantùm incarnationẽ confirmant, sed ad virtutẽ instituunt. Nã si omnia tanquã deus fecisset, quid scire potuissemus in humanis rebus incidentes, quid facere nos oporteret? Vt exempli gratia, Si hoc in loco homicidis Iudæis obuius iram sedasset, & hoc frequenter fecisset, nos autẽ idẽ non potentes, offenderemus: Vnde nobis constaret quid esset faciendũ, vtrũ interimere eos, an docere oporteret? Hoc nos Christus docet, cùm inquit: Hæc cùm dixisset Iesus, mansit in Galilæa. Vt autẽ ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad diem festum, non manifestè, sed quasi in abscõdito. Hæc particula, Vt ascenderunt fratres eius: ostendit noluisse se cum illis ascendere, & ideo mansisse. Neque palàm cum eis versatus est, vt volebant: sed cùm liberè semper aliàs versatus, hic quasi in occulto ascendit. Non dixit, occultè: sed, quasi in occulto. Ita enim videbatur, quem-

admodum dixi, vt nos doceret. Præterea non erat par, iratis illis & excandescentibus se ita exponere. *Finito autem festo, Iudæi quærebant ipsum, & dicebant: Vbi est ille?* Bona quidem eorum opera. In die festo in cædem semper ferebantur, & festis eum diebus capere tentabant. Nam & alibi videtis, inquit, Nunquid venit ad diem festum? Et dicebant, Vbi est ille? Ex nimio odio eum nominatim appellare non patiebantur. Diem festum maximè reuerebantur, & tamen capere conabãtur. Et murmur multum erat de eo in turba. Ego autẽ loci gratia, vbi miraculum fecerat, Iudæos maximè iritatos timuisse arbitror, non tam iratos transeunti, quam veritos ne aliud signum faceret. De eo autem vel inuiti prædicabant, & clarùm reddebant. *Quidam dicebant, quia bonus est: alii autem dicebant, Non, sed seducit turbas.* Illam puto multitudinis opinionem, hanc principum & sacerdotum fuisse. Illud enim verbum, Non, sed seducit turbas: hoc indicat. Sed quomodo seducit, quæso? Nunquid præstringit aciem, vt signa facere videatur, re autẽ nulla sint? Verùm contrarium experientia deprehenditur. *Nemo tamen palàm loquebatur de illo propter metum Iudæorum.* Vides vbique optimates quidem corrupto, turbam verò sano fuisse iudicio? non tamen fortes, vt decebat, quòd maximè multitudinis est. *Iam autem die festo mediante, ascendit Iesus in templum, & docebat.* Ob dilationem attentiores reddidit. Nam qui primis eũ diebus quærebant, repentè præsentem alij bonum, alij malum iudicabant, illi vt aliquid lucrarentur, hi vt cõprehenderent. Illud autem verbum, Seducit turbas: propter eius doctrinam dicebant, cùm eam non intelligerent. Illud autem, Quia bonus: propter signa. Eorum igitur iram molliens, ita instituit, vt verba sua diligenter audirent, neque amplius indignati, aures obstruerent. Quid doceret, silentio prẽteriit euangelista. Quòd autem tam mirabiliter, vt eos mouerit, & vi orationis eorum mutarit sententiam, id tantùm dicit. Nam quem turba seducere dixerant, iam mirabantur quomodo literas sciret, qui non didicerit. Vides eorum plenam maliciæ admirationem? Non enim doctrinam admirabantur, neque capiebant. Sed alia eos mouebat admiratio, vnde id sciret: cùm potius hinc cognoscere debuissent, nihil humani in eo esse: sed cùm nollent hoc confiteri, sed tantùm admirarentur, audi quid Christus, dixerit: *Mea doctrina non est mea.* Ad eorum respondet suspicionem, ad patrem id referens, vt eis silentium imponeret. *Qui facit uoluntatem eius, is cognoscet de doctrina, utrum ex deo sit, an ego à meipso loquar.* Ac si dicat, hanc amouete dubitationem, & iram, & inuidiam, & inane contra me odium, & nihil vos impediet, quin cognoscatis dei verè verba mea esse. Nunc hæc vobis tenebras infundunt, & rectum verumq; iudicium corrumpunt: quæ si reiiceretis, non in hac essetis sententia. Verùm non his verbis vsus est, ne vehementius eos iritaret, sed hoc totum significauit, cùm inquit: Qui facit voluntatẽ eius, cognoscet de doctrina, vtrum ex deo sit, an ego à meipso loquar: hoc est, an alienum aliquid, & ei contrarium, dicam. A meipso autem, semper ad hoc refertur, quòd nihil præter dei voluntatem loquitur, sed quæ pater vult. Qui autem facit voluntatem eius, cognoscet de doctrina: hoc est, si quis sit amator virtutis, verborum meorũ vim intelliget: si quis voluerit prophetias perscrutari, an secũdum eas loquar, cognoscere poterit. Et quònam pacto sua est, & non sua? Non enim dixit, doctrina ipsa non est mea: sed cùm sibi eam tribuisset dicendo, Doctrina mea: addidit, non est mea. Quomodo idem eius

Universidad de Deusto
Biblioteca

Infrà.17.b

G dem potest esse & non esse? Esse, quia à nullo doctus loquebatur: non esse, quia patris doctrina erat. Quomodo igitur dicis: Omnia quæ sunt patris, mea sũt: & quę mea, patris? Si quia patris doctrina est, propterea non est tua, falsum illud est. Ideo enim tua esse debuit. Ad hoc verbum, Non est mea: maiorem in modum patris, & suam vnam esse doctrinam indicat: quasi dicat, nihil habet diuersum tanquam alterius. Quòd si persona alia sum, idẽ tamen & dico, & facio: vt non existimetis aliud à patre, sed idem me & dicere & facere. Inde aliam adducit rationem, cui contradici non potest, humana quadam vtens consuetudine. Qui propriam quandam doctrinã instituere vult, nulla alia ratione se velle dicit, quam vt gloriam sibi comparet. Nam si ego gloriam meã quæro, quare propriam quandam doctrinam non cõstituo?

Qui à seipso loquitur: Hoc est, proprium quiddam, & separatum loquitur, idcirco loquitur, vt gloriam ipse aucupetur: sed quia mittentis gloriam quæro, ideo eius doctrinam doceo. Vides causam cur nihil à semetipso facere dicat? Vt neque gloriam, neque principatum desiderare credatur: propterea cùm humiliter loquitur.

H *Ego patris gloriam quæro,* inquit, Vt persuadeat se gloriam nullam quærere. Sunt & aliæ causæ, ne ingenitus, ne deo contrarius, ne carnem nostram non accepisse putaretur: vt auditorum imbecillitati consuleret, vt denique eos modestiam seruare, & minimè se iactando extollere doceret. Se verò efferendi vna dũtaxat causa inueniri potest, naturæ præstantia. Nam si dicendo se ante Abraham fuisse, scandalizati sunt: quidnam fecissent, si semper magna audissent? *Nónne Moses dedit uobis legem, & tamen nemo ex uobis facit legem? Quid me quæritis interficere?* Quam habet hoc à superioribus consequentiam? Quid cum his communicat? Duo Iudęi in Iesu reprehendebant: vnum, quòd sabbatum solueret: alterum, quòd patrem deum diceret, & ei se æqualem faceret, non ipsorum suspicione, sed propria Christi sententia. Quòd autem non vt multi solent, sed eximiè & propriè patrem appellaret, inde constat. Multi sæpe deum patrem suum dixerũt, quòd ipse vnus crearit nos, quòd pater sit omnium nostrum, non tamẽ propterea æqualis est populus deo. Quare non fuissent scandalizati? Et quemadmodum eum dicebant ex deo non esse, & sabbatum transgredi, sæpenumero eorũ respondit suspicioni: ita si hoc illi essent suspicati, ipse autem id nõ sentiret, eos falsò id opinari profectò docuisset, dixissetq;: Quid me de eo æqualem arbitramini? nõ sum. Sed se omnino æqualem professus est ex sequentibus. Illa enim particula, Sicut pater suscitat mortuos & viuificat, sic & filius viuificat: & illa, Vt omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem: &, Opera quæ ille facit, hæc & filius similiter facit. Hæc omnia æqualitatem constituunt. Et de lege ait: Nolite putare quia veni soluere legem, aut prophetas. Hoc pacto malas è mẽtibus suspiciones notat euellere. Hìc cum patre æqualitatem confirmat. Quare alibi cùm illi dicerent, quia te deum facis: minimè se purgauit, sed id esse asseuerauit inquiens: Vt autem sciatis, quòd potestatem habet filius hominis dimittendi peccata in terra, dicit paralytico: Tolle grabbatum tuum, & ambula. Illud igitur primùm intendit, vt æqualem se deo faciat: & quòd non sit contrarius, sed idem quod ille & dicat & doceat. Inde circa sabbati transgressionem instat, dicens: Nónne Moses dedit vobis legem, & nemo ex vobis seruat legem? quasi dicat, sancit lex, non occìdes: vos occiditis, & me tanquam legis transgressorem accusatis. Quare autem dixit, nemo? Quoniã omnes quærebant eum interimere. K Ego si solui legẽ, inquit: hominem tamẽ liberaui, vos ad malũ soluitis. Ego si transgredior, saluti consulo. Neque à vobis qui in grauibus rebus legem soluitis, me accusari oportuit, vos omnino legem euertitis. Deinde etiam certat: atq; cùm multa & diu disputauerit, tunc quidem altius & secundũ dignitatem suam, nunc autẽ humilius. Quid tandẽ? Noluit frequentius eos irritare. Nunc ira augebatur, & in cædem procedebat, quare remissius loquitur, & duobus his eos sedat: arguendo audaciam, cur ipsum vellent interficere: & mansuetè loquendo, ostendendo homicidas indignos esse, qui alios iudicent. Tũ autem humilem Christi interrogationem, & asperum eorũ responsum animaduerte. *Dæmonium habes, quis te quærit interficere?* Verbum iræ, & furoris, & impudentiæ plenum, cùm præter opinionem reprehenderentur, & ipsum se perterrere existimarent. Vt enim latrones in insidiis, ne insidiari videantur, concinunt vt incusto ditum aggrediantur: ita & hoc in loco Iudæi. Ipse autẽ omissa reprehensione, ne impudentiores eos faceret, iterum de sabbato se excusat, à lege eos arguens. Et intuere prudentiam. Non mirum, inquit, si mihi non auditis. L cùm ne legi quidem, quam à Mose latam arbitramini, audiatis. Quid ergo nouum, verbis meis non acquiescitis? Cùm enim dixissent, Mosi locutus est deus, hunc autem nescimus vnde sit: ostendit, quòd illi etiam contumeliam inferunt, etenim legem ille dedit, & non audistis. *Vnum opus feci, & omnes miramini.* Propterea vbi me excusari oporteret, etiã vitio datis. Quod enim pater fecerit, non meminit, sed suam inducit personam. Vnum opus feci, quo innuit, si nõ fecissẽt, se legem soluisse, & multa esse magis propria quàm lex, & contra legem Mosen mandatum magis proprium accepisse. Siquidem circuncisio, quàm sabbatum, magis propria est, quanuis nõ legis sit, sed patrum. Ego autem magis proprium feci, & melius quàm sit circuncisio. Inde legalis mandati non meminit, videlicet quòd sacerdotes sabbatum coinquinarent, vt iam dixit, sed ex maiori abundantia locutus est. Miramini autem, hoc est, perturbamini. Nam si legem firmam esse oportebat, non sanè circuncisio magis propria fuisset, neque se circũcisione maius quiddam fecisse dixit, sed significauit his verbis:

Infrà.9.f

I *si circuncisionem accipit homo in sabbato.* Vides quo pacto M tũc maximè stat lex, cùm soluitur? & sabbati solutio, legis seruatio est, vt nisi sabbatum soluatur, necessariũ sit legem solui, quam ego constitui. Et non dixit, mihi irascimini, quòd circuncisione maius quiddam feci: sed rẽ tantùm ostendit, illisque iudicium reliquit, an magis necessaria sit totius hominis sanitas, quàm circuncisio: vt intelligat homo nihil ad sanitatem conferre, soluitur lex: an quòd tanto morbo liberatus sit, indignamini.

Nolite iudicare secundum faciem. Hoc est, non propterea quòd Moses apud vos maioris est authoritatis, feratis sententiam, sed à rerum natura: hoc est enim iudicium. Quare nemo accusauit Mosen, quare nemo credidit iubenti, sabbatum addito extrinsecus legi mandato solue retur? Verùm ille mandatum non sub lege, sed extrinsecus inductum propria lege firmius ducit, quod permirum est: vos autẽ qui non legislatores estis, præter modum legem defenditis: sed maioris quàm vos authoritatis est Moses, qui solui legem per mandatum non legitimum iubet. Illa autem particula, Totũ hominẽ: particularem sanitatem circuncisionem afferre ostendit. Et quæ nam circuncisionis sanitas? Anima, inquit, hominis sine circuncisione peribit. Ego autem non ex parte, sed totum

Supr.5.d
Ibidem.
Ibidem.
Matt.5.b
Infrà.10.f
Matt.9.a & Mar.2.& Ioan.5.b
Supr.6.d

A totum corruptum sanitati restitui. Nolite igitur secundum faciem iudicare. Hoc autem non illius seculi hominibus tantùm dictum est, sed & nobis, vt nullo pacto iustitiam oppugnemus, sed totis viribus eam defendere contendamus. Nullus sit nobis respectus, an pauper

Exo.23.a quis sit, an diues. Rem ipsam inuestigemus. Non misereberis, inquit, pauperis in iudicio: hoc est, noli flecti, no li moueri inquit, si pauperem iniustum iudicaturus es, cui si non est ignoscendum, longè minus diuiti. Hanc ego non ad iudices tantùm, sed ad omnes homines o-

Psal.10.b rationem habeo, ne quis iustitiam trãsgrediatur, sed integram seruet. Diligit enim iustitiã dominus. Qui autẽ diligit iniustitiam, odit animam suam. Nolimus, quæso, odio habere animas nostras, nolimus diligere iniustitiam: cui quantulum lucri est? parum, imò nihil: nam paulopòst malè peribimus, vel potius in hac vita minimè iniustitia nostra fruimur. Nónne si malè nobis conscij sumus, omnes deliciæ pœna sunt, & supplicium? Am plectamur ergo iustitiam, cuius legem nullo pacto trãsgrediamur. Quem enim ex præsenti vita fructũ reportabimus, nisi hunc virtute præditi migrauerimus? Quid

B illic amicitiæ, quid necessitudines, quid clarorum virorum gratia nobis proderit? Et quid ego cuiusquam gratiam memoro? si Noë, si Iob, si Daniel nobis pater esset, nihil conferrent, si propriis meritis vacui reperiemur: sed sola animæ virtute opus est, ipsa nos saluos facere, & sempiterno igni liberare sola poterit, ipsa nos ad cœlorum regnum transmittet. Quod vt omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia.xlix.ex cap.septimo.

Dicebant ergo quidam ex Hierosolymitanis: Nónne hic est quem quærũt interficere? Et ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt. Nunquid uerè cognouerunt principes, quia hic est uerè Christus? sed hunc scimus unde sit. Nihil in diuinis scripturis temerè positum est, quippe quæ spiritu sancto prolatæ sunt. Quam ob rem omnia diligenter inuestigemus: etenim ex vna particula, totam possumus inuenire sententiam, quæ nobis in præsentia proponitur. Multi enim ex Hierosolymitanis dicebant:

C Nónne hic est quem quærunt interficere? & ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt. Cur ex Hierosolymitanis dixit? Vt ostenderet euangelista, quòd qui multa & magna videbant miracula, hi miserabiliores erant. Qui maximum diuinitatis signum acceperant, perditorum principum iudicium sequebãtur: nónne maximum fuit insanientium homicidarum, & insidiantium, & quærentium se interimere, & iam comprehendentium furorẽ sedare? Quis hoc fecisset? Quis tantam tam facilè extinxisset insaniam? Tamen post tot signa stultitiam eorũ, atque insaniam intuere. Nónne hic est quem quærunt interficere? Vide quo pacto seipsos accusant. Quærunt interficere, & nihil ei dicunt. Ecce palàm loquitur. Quę loquendi libertas magis eos iritabat, sed nihil faciebãt. Nunquid verè cognouerunt principes, quia hic est verè Christus? Vobis autem quid videtur? quam de eo fertis sententiam? Contrariam inquit, propterea dicebant: Sed hunc scimus vnde sit. O malitiam, ô pertinaciam, non sequuntur principum sententiam, sed aliam corruptam afferunt propriæ stultitiæ consentaneam. Scimus hunc, inquit, vnde sit. Atqui principes vestri interrogati, dice-

Hic infr.f
Infrà.9.f. bant in Bethlehem nascìturum. Et iterum quidam alij: Nos scimus quòd Mosi locutus est deus, hũc autem, nescimus vnde sit. Scimus vnde est, & nescimus inquiunt:

verba profectò ebriosorum: & iterũ, Nunquid ex Bethlehem castello? Ecce insanorum sentẽtia. Scimus & nescimus. A Bethlehẽ venit Christus. Et cùm veniet Chri-

D Michęæ.5. & infrà.f nus, nemo nouit. Quid hoc magis contrarium? Id enim tantùm sibi persuaserant, ne crederent. Quid ergo ad hoc Christus? *Et me scitis, & unde sum scitis: & à meipso non ueni, sed est uerus qui misit me, quem uos nescitis.* Et alio Infr.14.a in loco: Si me sciretis, & patrem meum sciretis. Quomodo ergo dicit, à Iudæis sciri vnde sit: & iterum: neq; se, neque patrem ab iisdem sciri: num contraria loquitur? Absit, sed valde sibi constat, alteram autẽ dicit sententiam, dicendo: Nescitis, quemadmodum cùm dicit: Filij Heli, filij Belial nescientes dominum: & iterum, 2.Reg.2.c Esaię.1.a Israël autem me non cognouit. Et Paulus: Confitentur se ad Tit.1.d nosse deum, factis autem negãt. Stat igitur, vt qui sciat, nesciat. Inquit ergo, Si me scitis, scitis quia dei filius sũ. Illa autem particula, Vnde sum: locum non denotat, vt ex sequentibus constat. Et à meipso non veni, sed verus est qui misit me, quem vos nescitis. Ex quo notat operũ inscitiam, sicut & Paulus inquit: Confitẽtur se nosse deũ, factis autem negant. Neq; enim inscitiæ peccatum erat, sed prauæ animi, qui cùm scirẽt, scire nollent. Sed quæ E nam hæc consequentia? Quomodo enim reprehendendo eorum dicta confirmat? Nam cùm illi dicerent, Hũc autẽ scimus vnde est: addidit, Et me scitis. Quid enim dixerunt illi? quòd nescirent? Minimè, sed se quoque scire profitebantur, verùm ea sententia, quòd solum è ter- Mat.13.g ra esset, & fabri filius: ipse autẽ in cœlum eos erexit, inquiens: Scitis vnde sum, hoc est, non ex hoc mundo, vt suspicamini, sed vnde ille qui misit me. Dicendo autẽ, A meipso non veni: significat eos scisse à patre missum, licèt non confiterentur. Dupliciter ergo eos reprehendit. Et primùm quidem quæ secretè loquebãtur in medium adducit, apertè eos confundens. Deinde etiã mentem eorum aperit: quasi dicat, Non sum vilis, non sum abiectus, sed verus est qui misit me, quẽ vos nescitis: hoc est, si verus est, in veritate misit. Si verus est qui misit, verum esse & qui mittitur, non est ambigendum. Præterea & propriis eos conuincit rationibus. Cùm enim dicerent, Christus cùm venerit, nemo scit vnde sit: hinc ostendit se esse Christum. Etenim illi hanc particulam, Nemo scit: ad distantiam localis cuiusdam definitionis dicebãt. Vnde se Christum esse, & à patre venisse profi- F tetur, & semper sibi duntaxat patris cognitionem esse testatur, dicens: Non quòd patrem quis vidit, nisi qui est à patre, quibus verbis iritati sunt. Dicendo enim, Nescitis eum & scitis, scire dissimulatis: nõ immeritò eos tãgebat & iritabat. *Quærebant ergo eum apprehendere, & nemo misit in illum manum, quia nondum uenerat hora eius.* Vidésne eos inuisibiliter detentos, & furorem eorũ cohibitum? Cur autem non apertè dixit, sed tantùm, Nondum venerat hora eius? Humilius loqui voluit, vt homo crederetur. Cùm enim frequenter sublimia de se loquatur, hac gratia hæc nonnunquam interserit. Cùm autem dicit, Ab ipso sum: non vt propheta, sed vt qui eum viderit, & cum eo fuerit, loquitur. Noui eum, inquit, quia ab ipso sum. Vides quo pacto vndique id dictum confirmat? A meipso nõ veni: & illud, Qui misit me, verus est. Id contendens, ne deo alienus putaretur. Et considera quantùm in hac verborum humilitate exsistat vtilitatis. Post hæc multi, inquit, dicebant: *Christus cùm uenerit, nunquid plura signa faciet, quàm quæ hic facit?* Quæ nam signa? Atqui tria tantùm ab euãgelista memorãtur, vini, paralytici, & filij reguli. Ex quo constat, quod sæpe aliàs dixi, multa prætermissa ab euãgelistis, & principũ ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G lecta pluribus verbis enarrata. Quærebant ergo eum apprehẽdere & interimere: Quidam videlicet, nõ multitudo, quæ non affectabat principatum, neque capiebatur inuidia, sed sacerdotes. Multitudinis ea erãt verba, Christus cùm venerit, nunquid plura signa faciet? Verũtamen non firma eorum fides, sed qualis abiectæ solet esse multitudinis. Illa enim particula, Cùm venerit: non multum credentium erat quòd esset Christus: aut ergo hac sententia, aut per concessionem dictum est à turba, ac si conantibus principibus semper persuadere eũ non esse Christum, ipsa diceret: Esto non sit Christus, at cùm venerit, num melior erit? Nam vt frequenter dico, qui crassiori sunt ingenio, non doctrina & oratione, sed signis alliciuntur. *Audierunt ergo Pharisæi turbam murmurantem, & miserunt ministros, ut apprehenderent eum.* Vides quòd sabbati solutionem causabantur? sed quòd maximè eos angeret, hoc erat. Nunc enim nihil habebant quod accusarent neque re, neque verbis, propter turbã, tamen eum apprehendere voluerũt. Ipsi autem propter periculum non sunt ausi, sed miserunt ministros. O violentiam, ô stultitiam, vel insaniam potius. Cùm sæpe co
H nati eum apprehendere non potuerint, ministris mandarunt. Atqui multa apud piscinam locutus est, & nihil tale moliti sunt. Quæsiuerũt quidem, non tamen tentarunt: nunc non amplius perpetiuntur, cùm turba eum esset consecutura. Quid ergo Christus? *Adhuc modicũ tempus vobiscum sum.* Cùm posset & flectere, & perterrere audientes, quãtauis loquitur humilitate: quasi dicat, Quid me interficere (quæritis)? quid me persequimini? Modicũ expectate, & nõ quærẽtibus vobis me vobis capiendum exponam. Inde ne quis communem mortem arbitraretur, cùm dixisset, Adhuc modicum tempus vobiscum sum, ita enim arbitrabantur: vt hanc tolleret opinionem, quia nemo post finem prohibet: subdit,
Et ubi sum ego, uos non potestis uenire. Nam si permansurus fuisset in morte, ire sanè potuissent, eò nanque omnes proficiscimur. Simplicior autem multitudo his verbis mouebatur, audacior timebat, studiosior festinabat ad audiẽdũ, ac si breue sibi tẽpus relinqueretur ad eius doctrinã percipiendã. Et nõ dixit, hic sum: sed, vobiscũ: hoc est, quanuis me persequamini, quãuis exagitetis, nõ cessabo tamen quin vos ædificem, & quæ saluti vobis sunt prædicem, & admoneam. *Et uado ad eum qui misit*
I *me.* Hæc particula sufficiens erat, quæ terrorem incuteret, & solicitudinem. Quòd enim se indigerent, ostendit. *Quæretis enim me*, inquit, Non solùm obliuioni non mandabitis, sed, quæretis me, *Et non inuenietis.*
Luc.23.d Et vbi nam quæsierũt eum Iudæi? Dicit Lucas, quòd plãgebant mulieres super eo, ita & alios multos credibile est, & statim captis Hierosolymis, Christi & miraculorum eius meminisse, & eum desiderasse debuerunt. Hęc autem ait Iesus, vt eos alliceret. Quòd enim modicum tempus relinqueretur, & post abitum suum desideraretur: neque enim potuerit amplius inueniri, satis eos allicere debuisset. Nam si non erat futurum vt desideraretur, nihil persuasione dignũ dixisset: si verò desiderandus erat, & tamen potuisset inueniri, non multùm eos mouisset. At si diutius cum his permansurus fuisset, hoc etiam eos negligentiores reddidisset: his autem verbis plurimùm eos excitat, & perterret. Hæc autem particula, Vado ad eum qui misit me: nihil sibi detrimenti eorum insidias allaturas, & sponte sua se passionem subiturum significat. Duo ergo prædixit, & se paulopòst abiturum, & illos ad ipsum non vẽturos, quod non fuit humanitatis vt finem suũ prædiceret. Quare Dauid: Notũ
mihi fac, inquit, finem meũ, & numerum dierũ meorũ K
quis est, vt sciam quid desit mihi: & profectò nemo hoc Psal.38.a
nouit. Ex vno autem & alterum confirmatur. Ego autẽ hæc verba ad ministros dicta arbitror, vt eos maximè alliceret, ostendendo se aduentus eorũ causam intelligere: quasi diceret, Expectate paululum, & abibo. *Dicebant ergo Iudæi ad semetipsos, Quò hic iturus est?* Atqui illi desiderabant, & totis viribus nitebantur, vt abiret, ne eum viderent. Quamobrem non erat eis quærendum, quò esset iturus, sed præferenda lætitia, & rogandũ quãdo abiret. Verùm mouentur his verbis, & secum stultè suspicantur, quò abiturus sit. *Nunquid in dispersionem gentium?* Hoc est, quod Iudęi dispersionẽ gentes appellabãt, quia vbique dispersæ essent, & promiscuò inuicẽ miscerentur: quam ignominiam ipsi postmodum subierunt, ipsi nanque facti sunt dispersio. Antiquitus enim Iudęorum natio in sola Palæstina, & nusquam alibi inueniebatur. Propterea dispersionem Gentiles vocabant eis exprobrando, se iactando. Quòd autem dicit, Quò ego vado, vos non potestis venire: illis omnes tunc commixti erant, & vbique terrarum erant Iudæi. Non ergo si Gen
L tes significaret, diceret: Quò vado, vos non potestis venire. Nam illis dicentibus, Nunquid in dispersionẽ Gentium iturus est? non vt offenderet, sed doceret, his vsus est verbis, quibus sedata ira crediderunt, neque enim aliter quæsissent inuicem, quid diceret. Verùm hæc illis dicta sunt, sed timendum ne in nobis quoque ea verba locum habeant, quòd vbi est, venire non possumus. Siquidem vita nostra scelerum plena est. De discipulis enim ait: Volo vt vbi ego sum, & illi sint mecum. De nobis contrà timeo, ne dicatur, Vbi ego sum, vos non potestis venire. Quomodo enim poterimus, cùm contra- Infr.17.d
ria quàm præcipiantur, operemur? Etenim inter seculi homines, si quis militum prẽter regis voluntatem facit, ad regem non admittitur, sed munere & dignitate exautoratus, vltimo afficitur supplicio. Itidem & nos cùm cupiditati seruimus, cùm rapimus, cùm vim inferimus, cùm verberamus, cùm non facimus eleemosynam, illuc nullo pacto admittemur: sed id nobis, quod & virgini- Mat.25.d
bus accidit, quibus ad sponsum ingredi non licuit: sed extinctis lampadibus, hoc est, gratia deficiente abierũt. Etenim ignem illum quem spiritus gratia statim accipimus, modò velimus, augebimus: sin minus, extingue- M
tur, quo extincto solæ tenebræ animas nostras occupabunt. Vt enim ardente lampade, lux vndique diffunditur: ita extincta occupant tenebrę. Ideo inquit: Nolite spi 1.Thessal.
ritum extinguere. Extinguitur enim cum oleum deficit, 5.d
cum vehementior quædam vis venti perflat, cum comprehenditur, & arctim cogitur. Sic enim ignis extingui tur. Comprehenditur nanque à curis secularibus, extinguitur malis cupiditatibus. Nihil prætera ita eũ extinguit, vt inhumanitas, rapina, crudelitas. Quando enim olei defectui, aquam etiam frigidam superaddimus, hoc est, cupiditatem, iniustorum animas perdentẽ: quomodo iterum poterit accẽdi? Cum ergo hinc migrabimus, & cinerem & puluerem referemus, atq; etiam fumum densiorem, qui nos accusabit, quòd lampades extinxerimus. Vbi enim fumus est, necessariò illic ignis est extinctus: sed absit, vt hanc quispiam vocẽ audiat, Nescio vos. Audiemus enim, si viso paupere, itidẽ ac si non videremus afficimur: si esurientem Christũ ignorabimus, ignorabit & ipse nos, cum misericordia indigebimus: & meritò quidem. Qui enim miserũ negligit, qui nõ opitulatur indigenti: quo vultu aliena postulabit? Quam obrẽ curemus quæso, admitamur ne decidamus à misericor-
dia,

A dia, sed impleamus lampadas, ad sponsum in thalamũ ingrediamur: ad quem vtinã omnes admittamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia. I. ex cap. Septimo.

IN nouissimo autem die magno festiuitatis, stabat Iesus & clamabat, dicens: Si quis sitit, ueniat ad me & bibat, &c. Qui ad diuinam accedunt prædicationem & fidei vacant, sitiẽtium eos desiderium prę se ferre oportet: ita enim quam audient doctrinam, poterũt fideliter cõtinere. Etenim qui sitiunt, poculũ quàm cupidissimè hauriunt, & ita recreantur: itidem & qui diuinos sermones audiunt, si sitientes acceperint, nunquã fatigabũtur, quoad totum biberint. Quòd enim semper
Matt.5.a esurire & sitire oporteat: Beati, inquit, qui esuriunt & sitiunt iustitiam. Et hoc in loco: Si quis sitit, veniat ad me & bibat: Hoc est, nemini vim facio, neminẽ traho: sed si quis libens, & promptus accedit, si quis ardet desiderio, hunc ego aduoco. Sed quánam gratia euangelista nouissimum diem magnum festiuitatis fuisse admonuit? Et-
B enim primus & vltimus magnus erat, medij autem potius in deliciis cõsumebantur. Cur igitur in nouissimo? quia omnes conueniebant, non ita in primo, & causam dixit fratribus: sed neq; secundò, neq; tertio quicquàm tale locutus est, ne irrita verba caderẽt cùm deliciis vacaturi essent. Nouissimò autem quoniam domum erant rediturí, præbet eis ad salutẽ viatica: Et clamabat, hoc est, fidenter, loquebatur, & hoc propter magnam turbã. Et vt de spiritali potu loqui se ostẽderet, addidit: *Qui*
Psal.39.b *credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de uentre eius fluent aquæ uiuæ.* Ventrem cor dicit: vt alio in loco, Et legem tuam in medio ventris mei. Et vbi nam dicit scriptura flumina de ventre eius fluẽt aquę viuę? Nusquam. Quomodo igitur hic textus intelligitur? Hoc in loco ita distinguẽdum est, vt hæc particula, Flumina de vẽtre eius fluent aquæ viuæ, Christi sententia sit. Cùm enim multi dicerẽt, Hic est Christus: Christus quando venerit, nunquid plura signa faciet? rectam habẽdam cognitionem, neque ita signis, vt scripturis, credendum asserit. Nam
C multi cùm miracula facientem viderent, Christum tamen non arbitrabantur. Debebant nanque dicere Christum à semine Dauid venire, vt frequenter dicebant: quare vult innuere eorum se non fugere assertionem.
Suprà.5.f Ideóque ad scripturas iterum relegat. Superius enim di-
Supr.6.e xerat, Scrutamini scripturas: & iterum: Scriptum est in
& Esa.54. prophetis, Et erunt omnes docibiles dei: &, Moses vos
d.&c. Hiere. accusat. Et hoc in loco sicut dicit scriptura, Flumina de
31.f ventre eius fluent aquæ viuæ. Vt abundantiam & copiã
Supr.5.g gratiæ significet: vt & alibi, Fons aquę salientis in vitam
Sup.4.b æternam: Hoc est, multam gratiam consequentur. Alibi vitam æternam, hìc aquam viuam dicit, hoc est, semper operantem. Spiritus enim gratia, cùm menti illapsa est, eamq; irrigarit, omni fonte vberius scaturit, nunquam deficit, nunquam vacuatur, nunquam stat. Simul autem & indeficientem copiam & incredibilem operationẽ, & fontem & fluuios appellauit, & non vnum, sed innumeros. Et illic, salientis, pro inundantis, positum est: quod facilè quiuis deprehendere poterit, si Stephani sapientiam, Petri linguã, Pauli vim considerauerit. Quo pacto nihil eos extulit, nihil deiecit, non populorum furor, non tyrannorum persecutiones, non dæmonum insidiæ, non quotidianæ mortes: sed more fluminis, vehementi lapsu delati, omnia trahentes euaserunt.
Hoc autem dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in

eum. Nondum enim erat spiritus datus. Quomodo ergo D
prophetæ prophetarũt, & innumera operati sunt miracula? Apostoli enim non spiritu, sed eius virtute eiiciebant, vt ipse. Si ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filij ve Mat.12.b
stri in quo eiiciunt? Hoc autem dicebat, vt non omnes spiritu ante crucem, sed ipsius virtute eiecisse ostenderet. Sed cùm dimissurus eos esset, tũc dixit: Accipite spi- Infr.20.f
ritum sanctũ. & iterum: Venit super eos spiritus sanctus, & tunc signa fecerunt. Cùm autem misit, non dixit, Dedit ei spiritum sanctum: sed, dedit eis potestatem, dicẽs: Leprosos mundate, dæmonia eiicite, mortuos suscitate: Matt.10.a
gratis accepistis, gratis date. Prophetis autem ab omnibus confessum est, spiritum sanctum datum. Verùm ipsa Mat.23.d.&
gratia contracta & separata erat, & à terra discesserat, Lucæ.13.g
ex quo dictum est: Relinquetur domus vestra deserta, & ante illam diem iam deficere cœperant. Siquidem non amplius apud eos prophęta erat, neque gratia eorum sacra tuebatur. Cùm igitur spiritus sanctus cohibitus esset, tum iam diffundi largiter debuit, quod post crucem cœpit exordium, non tantùm vt largius, sed vt maioribus gratiis abãdaret: etenim mirabilius donum erat, vt cùm
E dicit: Nescitis cuius spiritus estis, & iterum: Non enim Luc.9.g
accepistis spiritũ seruitutis, sed adoptionis. Nam & an- Rom.8.c
tiquitus spiritum habebant, sed aliis non largiebantur, apostoli autem innumeros implebant. Cùm autem hãc essent accepturi gratiam nondum datam: ideo de hac inquit euangelista: *Nondum enim erat spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus.* Hoc est crucifixus. Cùm enim inimici & peccatores & diuino munere priuati, & odio digni essemus, gratia autem reconciliationis esset indicium: cumq; munus non inimicis, non hostibus, non odio habitis, sed amicis & familiaribus detur: oportuit primùm pro nobis sacrificium offerri, & carnis inimicitias dissolui, & deo amicos fieri, & inde munus accipere. Nam si hoc in promissione Abrahæ factũ est, multò magis in gratia: quod significans Paulus inquit: Rom.4.c
Si enim qui ex lege sunt, hæredes sunt, exinanita est fides. Lex enim iram operatur: hoc est, promisit deus Abrahæ & semini eius daturum terram, & nepotes eius promissione indigni reperti sunt, & propriis laboribus placere non potuerunt. Propterea accessit fides, res facilis, quæ gratiam adduceret, neque incassum caderent promissiones. Ideo ex fide dicit, vt secundum gratiam F
firma esset promissio: secundum gratiam autem, quoniam labore suo non poterant. Sed quánam gratia, cùm inquit secundum scripturas, non adducit earum testimonium? Quoniã corruptę erant sententiæ. *Alij enim dicebant, Hic est uerè propheta: alii dicebãt, Seducit turbã quidam, Nunquid ex Galilæa uenit Christus? Nónne scriptura dicit, quia ex semine Dauid, & de Bethlehem castello?* Et varia erat sententia, vtpote in turba. Neque enim diligẽter verbis eius attendebant, neque vt discerent, propterea nihil eis Christus respondit, quanuis dicerent, Nunquid ex Galilæa Christus venit? At Nathanaël cõtumelioſius di- Supr.1.g
centem, A Nazareth potest aliquid boni esse? laudauit, tanquam verum Israëlitam. Siquidem hi, qui ad Nicodemum dixerant: Scrutare, & vide quòd ex Galilæa nõ surrexit propheta: non discendi gratia quærebant, sed vt Christi gloriam penitus euerterent: ille autem desiderio tantùm veritatis, & diligenti veterum scripturarum scientia. Quare hoc in loco nihil eis aperit, nihil exponit. Qui enim sibiipsis contraria loquebantur, & nunc neminem vnde veniret scire, nunc ex Bethlehem esse asserebant, constat etiam si didicissent contradicturos. Esto enim locum ignorarent, quòd ex Bethlehem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quoniam esset educatus in Nazareth, non tamen propterea excusabantur. Nónne enim illic natus est? Nunquid & genus ignorabant, quòd ex domo & patria Dauid? Quomodo ergo dicebant, Nunquid ex semine Dauid venit Christus? Sed hoc illo modo abscondere volebant, & versutè omnia loquebantur. Sed qua gratia Christum non interrogarunt, dicentes: Cùm alia quidem omnia in te admiremur, iubes autem tibi secundum scripturas credi, Dic nobis quomodo? Scripturæ enim dicunt ex Bethlehem Christum venturum, tu autem ex Galilæa venisti. Verùm nullis huiusmodi verbis vsi sunt, sed omnia peruersè loquuntur. Quòd enim nollent quicquam discere, statim significat euangelista: quòd quidam ex ipsis volebant eum apprehendere, sed nemo misit super illum manus. Nā etsi nihil aliud, hóc saltem eos compungere debuisset: verùm non sunt compuncti, vt inquit propheta: dissipati sunt, & nō sunt compuncti. Eiusmodi enim malitia est, nulli vult credere: ad vnum tantum respicit, vt eum cui insidiatur, perdat. Sed quid dicit scriptura? Qui fodit foueam proximo, in eam incidit. quod vsu tunc venit. Ipsi enim volebant Christum interimere, vt prædicationem tollerent, sed contrà euenit. Siquidem prædicatio Christi gratia floruit illorum verò doctrina extincta periit: patriam, libertatem, & licentiam, & cultum veterem perdiderunt, & omni priuati sunt fœlicitate, in seruitutem & captiuitatè adducti. Quibus admoniti, nulli insidias tendamus, scientes quòd in nosipsos ensem acuimus, & maiorem nobis plagam infligimus. Sed ægrè tulit quispiam se offendi, & vult vlcisci: noli quæso, non vlciscendo enim, vlcisci poteris: vlciscendo verò, non vlciscéris. Nec quæ dico nugas arbitrare, sed veritatem. Quomodo? quoniam qui non vlciscitur, deo relinquit vltionem: qui vlciscitur, minimè. Mihi enim, inquit, vindictam, & ego retribuam, dicit dominus. Nam si seruti nostri rixantes inuicem, nulla nostri ratione habita, ipsi ad vindictam vertūtur: etsi sæpius postmodum nos rogent, nō solùm non eos vlciscimur, sed indignamur, sceleſtos & flagitiosos appellamus, & nobis id cognoscendum relinqui oportuisse dicimus. Cùm enim tibi vltionem præsumpsisti, nihil amplius in illum indignatur dominus: hoc longè magis deus dicet, qui nos admonet, vt sibi omnia permittamus. Quid enim nō absurdum sit, vt qui à seruis & pueris nostris tantam modestiam, tantam obedientiam exigimus, eandem domino nostro non exhibeamus? Hoc autem dico, quoniam tam promptè inuicem vlcisci contendimus: sed verè philosophantem hoc facere nō oportet, sed ignoscere & dimittere quod in nos peccatur, etiam si illud non esset magnum præmium, veniam pro eo accipere. Sed dic quæso, si peccantem reprehendis, cur ipse peccas? cur eadem admittis? Iniuriam tibi intulit, noli contrà inferre: perterruit, noli perterrere, cùm nullam inde assequaris vtilitatem: mœrore te affecit, noli vicè reddere: nam illi similis efficeris, & tu nihil lucraris: sed si mansuetè perfers, fortè ipsum corriges: ita enim pudorem incuties, ita iram sedabis. Nemo malo malum sanat, sed bono malum. Hæc apud Gentes nonnulli philosophantur: qui cùm erroris stultitia tantam præ se ferant sapientiam, pudet nos, vt inferiores deprehendamur. Multi iniuria affecti, æquo animo tulerunt. Multi falsò accusati, in vltionem non proruperunt. Insidiatores beneficiis prosecuti sunt. Non parum verendum est, ne apud illos, qui vita nobis præstātiores sunt, inueniātur, néve nos maiori cruciatui obnoxios faciant. Nam si qui participes sum⁹ spiritus, qui dei regnum expectamus, qui cœlestium cognitionem habemus, qui non formidamus gehennam, qui angeli fieri iubemur, qui diuinis fruimur mysteriis, ne ea quidem qua illi virtute pollemus: quid nobis sperandum est? Quòd si Iudæi nobis superandi sunt: Nisi, inquit, abundauerit iustitia vestra plus quàm scribarum & Pharisæorum, nō intrabitis in regnum cœlorum, longè magis Gentiles: si Pharisæi, magis infideles. Si non superantibus nobis illorum vitam, cœlorum regna clauduntur: quomodo ea consequemur, si Gentilibus peiores inueniemur? Abiiciamus ergo dilectissimi, omne odium, iram, indignationem. Eadem dicere mihi quidem non molestum, vobis autem tutum. Etenim medici eadem sæpe medicina vtūtur: & nos eadem vestris auribus instillare, in memoriam reducere, docere, hortari non cessamus. Etenim in magna secularium rerum turba, horū obliuiscimur. Quare ne incassum hic colligamus opere confirmētur, vt futura bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cū quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

Mat.5.c

Homilia.li.ex cap. septimo.

Venerunt ergo ministri ad pontifices & Pharisæos. & dixerunt eis illi: Quare non adduxistis eum? Responderunt ministri: Nunquam sic locutus est homo, sicut hic loquitur. Nihil veritate clarius, nihil simplicius, nisi maligni esse velimus: Quemadmodum nihil malignis obscurius, nihil versutius. Ecce vt Pharisæi & scribæ, qui sapientia præstare videbantur, qui cum Christo semper versabantur, vt ei insidiarentur, licèt miracula viderint, & scripturas legerint: non modò nihil vtilitatis, sed damni plurimùm acceperunt: ministri autem, etsi nullam eiusmodi materiam haberent, vno tantùm sermone persuasi sunt: & qui ad Christum capiendum ierant, eius admiratione capti redierunt. Neque eorū tantùm sapientia admiranda est, quòd signis non egerunt, sed quòd sola doctrina crediderunt. Non enim dixerunt, neminem vnquam ita miracula fecisse: sed, neminem vnquam sic locutum. Nec sapiētia tantùm, sed & audientia admiranda. Siquidem his qui se miserant, ita loquuntur, Pharisæis videlicet, qui omnia faciebant & conabantur, vt caperetur. Venerunt, inquit, ministri ad pontifices & Pharisæos, & dixerunt eis illi: Quare non adduxistis eum? Quòd autem venerint, longè magis fuit quàm si apud Christum remansissent. Sic enim liberati fuissent eorum molestia, nunc præcones fiunt sapientiæ Christi, & maiorem præ se ferunt animum: neque excusant se propter turbam non potuisse, quæ eū tanquam prophetam sequuntur: sed, Nunquam sic locutus est homo: potuissent sanè ita se excusare, sed animi ostendunt rectitudinem. Neque tantùm se illum admirari, quàm qui se miserant ad eum ligandum, quem audire debuissent, accusare visi sunt. Atqui breuem Christi audierunt orationem. Tanti enim veritas est, vt incorrupto animo longis sermonibus minimè opus sit. Quid ad hoc Pharisæi? Cùm compungi & mutare sententiam oportuisset, contrà faciunt, inuicem eos accusant, dicentes: *Nunquid & uos seducti estis?* Adhuc eis blandiuntur, neque in eos grauius inuehuntur, veriti ne tandem discederent: tantùm indignationem præ se, & leuitatem ferunt. Sed interrogandum erat, quid admiratione dignum loqueretur: quod cauerunt, quippe qui sine dubio se captum iri intelligebant. Perquàm stulta autem coniectura dicunt: *Nunquid aliquis ex principibus credidit*

credidit in eum? Ita Christum accusatis, & non incredulos. *Sed turba hæc quæ non nouit legem, maledicti sunt.* Hoc enim magis vos accusat, quòd turba credidit, vos verò minimè. Etenim illi cognoscentium legem opera faciebant. Quomodo ergo, nónne maledicti, qui nō seruabant legem, & non illi qui legem seruabant? Oportebat autem non ab incredulis quæ non credebantur, accusare. Neque enim rectus hic modus. Nam & vos non credidistis deo, vt Paulus inquit: Quid enim si non crediderunt quidam? Nunquid incredulitas eorum fidem dei euacuabit? Absit, etenim prophetæ semper eos accusant, dicentes: Audite principes Sodomorum: &, Principes tui non credunt. & iterum: Non vestrū est nosse iudicium? Et vbique vehemētius accusantur. Et quid, Christum propterea quispiam accusaret? Absit: illorum enim hoc crimen. Quòd autem aliud esse posset argumentū, quòd legem non cognoscitis, quàm quòd non creditis? Cùm enim dixissent, quòd nemo principum credebat in eum, sed qui legem ignorabant: meritò eos arguit.

Roma.3.a

Esaiæ.1.c
Thre.4.b
Mich.3.a

Nicodemus inquiens: Nunquid lex nostra iudicat hominē, nisi audierit ab ipso prius? Ostendit autem eos neque scire legem, neque seruare. Nam si lex iubet neminem interfici, nisi prius audiatur: ipsi autem ante auditam causam iudicabant, certè legis transgressores erant. Et cùm dixissent neminem principum credidisse in eum, ideo innuit euangelista eum è principum numero fuisse, ostendens etiam ex principibus credidisse. Nondum autē palàm facere audebant, erāt tamen Christo familiares. Vide autē quàm parcè arguit. Non dixit, Vos autem vultis eum interficere, & temerè hominem vt errantē accusatis: sed benignius, vt nimium eorum temerarium impetum, crudelemq; sedaret. Quam ob rem ad legē suam vertit orationem, dicens: *Nisi audierit diligenter, & cognouerit quid faciat?* Quare non solus & nudus requiritur auditus, sed diligens: quod hac particula significatur. Et cognouerit quid faciat, quid velit, & quare, & cui, an tanquam hostis mores peruertat. Dubitantes ergo cùm dixissent, neminem principum in eum credere, neque vehementer, neq; remisse ad eum se contulerunt. Et quæ nam hæc consequentia, dic quæso, dicente illo: Lex nostra non iudicat quenquam, vt respondeat: *Nunquid tu Galilæus es?* Ostendendum nanque erat nō ab re pro eo missise, vel si asperius, minimè ei esset respondendum. *Scrutare & uide, quia à Galilæa propheta non surgit.* Quid enim dixit homo? Quòd propheta est, immo quòd non iudicatus non esset morti tradendus: illi verò contumeliosè, tanquam inscio scripturarū respondent, ac si dicerent, acquiesce nobis & disce: hoc enim innuunt dicentes: Scrutare & vide. Quid Christus, cùm multifariam de Galilæa & propheta locuti essent, vt hanc alienam tolleret suspicionem, quòd vnus prophetarum, & non mundi dominus putaretur?

Cap.VIII.

Ego, inquit, sum lux mundi. Non Galilææ, non Palæstinæ, nō Iudææ. Quid Iudæi? *Tu de teipso testimonium perhibes, testimonium tuum non est uerum.* O insaniam, scripturas vbique adducit, & dicūt: Tu de te ipso testimoniū perhibes. Quod autē perhibuit testimonium? Ego sum lux mundi. Magnum dictu, & verè magnum, sed nō minium ipsi admirati sunt. Quoniam non se patri æquiparauit, neque se eius filium dixit, neque deū, sed lucem, reprehendere tamen voluerunt: nam maius hoc erat q̄ dicere. *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris.* Lucē & tenebras intellectu perceptibiles dicit: hoc est, nō manet in errore. Vbi & Nicodemum allicit, vt valde promptum & fidentem, & ministros laudat, qui id fecerint: hoc enim clamare significat, & eos ad audiendum confirmare vult, simul & eos dolos struere, & in tenebris & errore versari, neq; lucem attingere ostendit. Nicodemo præterea in memoriam reducit, quæ antè dixerat: Omnis qui malè operatur, odit lucem: & non vadit ad lucem, ne opera eius appareant. Cùm enim neminem ex principibus in eum credere dicerent, ideo inquit: qui malè operatur, in lucem non prodire: nō ex lucis defectu, sed mētis vitio. Respondent ei: Tu de teipso testimonium perhibes. ad quod ille: *Et si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum uerum est: quia scio unde ueni, & quò uado: uos autem nescitis unde uenio, aut quò uado.* Quod iam dixi, hoc Iudæi tāquam iā dictū proponunt, quod Christ⁹ arguit, sed id dixisse asseuerat propter eorum suspicionem, qui purum eum hominē suspicabātur. Ex deo sum, inquit, & deus, & dei filius: deus autē sibiip si idoneus testis, vos autē nēscitis, & spōte vestra mali estis, & videtes dissimulatis, & omnia secūdum humanā sententiam loquimini, neq; quicquam amplius q̄ quod apparet, intelligere vultis. *Vos secundum carnem iudicatis.*

Et quemadmodum secundum carnem viuere, malè viuere est: ita & secundum carnem iudicare, iniustè iudicare. *Ego non iudico quenquam: & si iudico, iudicium meū uerum est.* Hoc est, iniustè iudicatis: etsi iniustè iudicamus, inquiunt, quid nos non arguis? quid non condemnas? Quia non veni ad hoc, ideo dicit se neminem iudicare: etsi iudicet, verum esse iudicium suum. Nam si vellem, ex damnatorum numero essetis: hoc autē non quòd iudicem dico, neque ideò non iudico, quòd non fidam. Nam si iudicarem, vos sanè conuincerem quòd iustè iudicarem: sed nunc iudicij tempus non est. Significat futurum iudicium. *Quia solus non sum, sed ego & qui misit me pater.* Vbi innuit, non solùm se iudicare, sed etiam patrem: quod subtexit in testimonium eius inducens:

Deut.17. & 19.b

In lege autem uestra scriptum est, quia duorum hominum testimonium uerum est. Quid hoc in loco hæretici dicerent? Quid Christus hominibus præstaret, si hoc simpliciter acciperemus? In hominibus enim ita institutū est, quoniam nemo per se fide dignus est: in deo autem quomodo hoc esset consentaneum? Quomodo ergo hæc particula intelligenda est? Nunquid quoniam duo, an quoniam homines, propterea duo? Nam si quoniam duo sunt, qua gratia non confugit ad Ioannem? Non enim dixit, testimonium perhibeo ego de meipso, & de me Ioannes, cur non ad angelum, cur nō ad prophetas? Inuenisset enim & alia innumera testimonia, sed voluit hoc tantùm significare, non quòd duo, sed quòd eiusdē substantiæ. *Dicunt ei: Quis est pater tuus? Respondit Iesus: Neque me scitis, neque patrem meum.* Cùm enim scientes tanquā inscij, & vt eum tentarent, percontarentur: indignos quibus responderetur, arbitratus est. Propterea iā omnia apertius & audientius loquitur, quippe qui à signis, & sequentium se doctrina accipiebat testimoniū, & quia iam crux appropinquabat. Noui, inquit, vnde venio, quod non nimium eos offendit: quod autem addidit, Et quò ego vado, magis eos perterruit, ac si nō esset in morte permansurus. Sed cur non dixit, se scire deum esse: sed, vnde veniret? Quia sæpe humilia magnis admiscet, eaq; vicissim cohibet. Nam cùm dixisset, Ego testimoniū perhibeo de meipso, idq; ostendisset: ad humiliora descēdit, quasi diceret, Scio à quo missus sū, & ad quem vado. Quibus verbis nihil habebant, quòd cōtradicerent. Nihil enim falsi locutus sum, inquit, cùm inde venerim, & illuc ad verum deum vadam quem vos nescitis, ideo secundum carnem iudicatis. Nam si post

tot

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tot argumenta & signa adhuc verum non esse dicitis, & Mosen de aliis,& de se testantem fide dignum iudicatis,Christum verò minimè, hoc est secundum carnẽ iudicare.Ego non iudico quenquam.Atqui etiam patrẽ neminem iudicare testatur:quomodo hìc dicit,Et si iudico ego,iudicium meum verum est, quia non sum solus?Iterum ad illorum loquitur suspicionem,hoc est,iudicium meum patris est, neq; aliter quàm ego pater iudicat:neq; aliter ego quàm pater.Sed qua nam gratia patris meminit? Quia non dignum filium cui crederetur arbitrabantur,nisi patris præoccupassẽt testimoniũ. Aliter non staret sententia.In hominibus enim,cùm super alieno negocio duo testificantur, tunc testimonium est verum: hoc enim est duos testimonium perhibere , sed hìc non sunt duo. Vides nulla alia ratione hoc dictum, quàm vt patri consubstantialis,& alterius non egere testimonio,& nulla alia ex parte patri inferior ostẽdatur? Animaduerte præterea quanta cum authoritate loquitur: *Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso , & testimonium perhibet de me,qui misit me pater.* Quòd si substãtia minor esset,non sanè dixisset.Nunc autem ne numerigratia id positum arbitreris,nihilo inferiorem potestatem intuere.Testimonium perhibet homo cùm fide dignus est,non cùm testimonio indiget,& hoc in re aliena:in propria autem ab alio accipit,ipsi in re sua non creditur:hìc autem contrà , in suo enim negocio testimonium perhibens,& ab alio se habere asserens, dignũ se fide dicit,vndiq; suam proponens authoritatem.Sed qua gratia,cùm dixit:Non sum solus,sed ego & qui misit me pater,Et duorum hominum testimonium est verum:addidit,Ego sum qui testimoniũ perhibeo de meipso:vt scilicet quantæ esset authoritatis ostenderet , & primùm quidẽ seipsum posuit,vt æqualitatem indicaret, & nihil eos adepturos,qui se patrem scire,ipsum autem nescire dicerent:& hanc causam dicit , quòd ipsum cognoscere non velint . Ait enim impossibile sine sui cognitione quempiam nosse patrem, vt hoc saltem pacto ad se cognoscendum eos alliciat:ipso enim contempto patrem semper quærebant , quare inquit : Non potestis nosse patrem sine me.Itaque qui filio maledicunt , non ipsi tantùm,sed & patri maledicunt.Hęc nos caueamus & glorificemus filium,quippe qui nisi eiusdem esset naturæ,non ita dixisset.Quòd si tãtùm admonuit, alterius autem non erat substantiæ, poterat etiam ignorans patrem cognoscere:neq; fuisset omnino cognoscere , si patrem nosset.Neque enim qui hominẽ noui,nouit & angelum:immo inquit,Etenim qui creaturam nouit,nouit & deum:minimè.multi enim,vel potius omnes homines creaturam norunt, norunt sanè, & deum ignorant. Glorificemus ergo dei filiũ,non oris tantùm gloria,sed operibus,sine quibus ea nihil proficit.Vide tu, inquit,Iudæus cognominaris & requiescis in lege,& gloriaris in deo:qui ergo alium doces,teipsum non doces:qui in lege gloriaris,per præuaricationem legis deum inhonoras?Vide ne quando & nos in rectitudine fidei gloriãtes,non exhibendo vitam fidei conuenientem , deũ inhonoremus,mendacem eum facientes . Etenim orbis terrarum magister,fermentum , lucem, salem vult esse Christianum.Quid significat lux?vitæ claritatem, nihil obscuritatis in se continẽtem:non lux sibiipsi vtilis est, neq; sal,nec fermẽtum, sed in alios confert vtilitatem: ita nobis non nostra tantùm vtilitas, sed aliorum exigitur.Sal nisi salsum reddat,non sal,sed aliud esse deprehenditur.Nam si ipsi benefecerimus,aliis erimus benefaciẽdi exemplũ. Quousq; à bonis operibus desistemus nihil aliis cõferre poterimus:nihil fatuũ apud nos,nihil molle sit & solutũ,qualia mũdi opera sunt,& curæ seculares.Propterea virgines fatuæ sunt appellatæ, quoniam circa fatuas mundi curas vacabant , hìc congregantes, vbi minimè est reponendum. Verẽdum sanè ne id nobis accidat,ne sordidis vestibus eò accedamus,vbi mũdas & nitidas omnes induti sunt . Nihil enim peccato sordidius,nihil immũdius,cuius naturam propheta interpretatus clamabat:Putruerunt,& corruptæ sunt cicatrices meæ.Quòd si peccati placet cognoscere turpitudinem,commissum considera , cùm liber non amplius eius perturbaris affectu,tũc id cognosces. Considera irã cùm sedata est:auaritiam,cum ea non afficeris : intelliges profectò nihil turpius,nihil sceleſtius rapina & auaritia. Ideo frequenter repetimus , non vt vos perturbemus,sed vt maiorem in modum prosimus. Nã qui vna non corrigitur admonitione , corrigetur fortasse altera:& quem altera prẽterit,non prætèribit tertia.Vtinam autem omnes omnibus malis liberi,Christi suauitatem degustemus,cui gloria cum patre,simul & spiritui sancto,in secula seculorum,Amen.

Mat.25.a

Pſal.37.a

Homilia.lij.ex cap.octauo.

Hæc uerba locutus est Iesus in Gazophylacio , docens in templo.Et nemo apprehendit eum , quia non uenerat hora eius. O Iudaicã dementiam,ante Pascha Iesum quærebant,& in medio inuentum , conati eũ & per se,& per ministros frustra comprehendere , non tamen eius virtutem iterum formidarunt, sed in malicia persistebant.Quòd autem id semper tentarent , inquit.Hæc locutus est Iesus in gazophylacio,docens in tẽplo,& nemo apprehendit eum.In tẽplo loquebatur more magistri,quod magis eos mouere debuisset,& ad eos qui ipsum reprehendebant & calumniabantur , quòd se patri æqualem faceret.Illud enim , duorum hominum testimoniũ verum est,hoc significat. Veruntamen hæc, inquit,locutus est in templo tãquam magister, & nemo apprehendit eum,quia nondum venerat hora eius: hoc est,passionis tempus.Quamobrem cùm passus est, non eorum potestati,sed diuinæ dispensationi adscribendũ est:ipsi enim iampridem voluissent,non tamen potuerunt:neque tunc potuissent,nisi ipse permisisset. *Iterum igitur inquit ad eos Iesus : Ego uado , & quæretis me.* Cur hoc frequenter repetit? Vt eorum animos commoueat, atque perterreat. Considera quãtùm hoc terroris incutiat:cùm enim vellent eum interficere, quærunt tamen quò vadat,tantam de eo opinionem conceperãt. Aliud item docere eos intendit , non in eorum esse potestate, sed iampridem præfiguratum dicit , & resurrectionem iam his sermonibus descripsit. *Dixerunt ergo Iudæi,Nũquid interficiet semetipsum?* Qua mox tollit suspicionem Vos,inquit deorsum estis,ego desuperius sum. Hoc est, haud mirum, si vos carnales homines hæc,& nihil spiritale suspicemini, ego tamen talia non faciam. *Vos deorsum estis , ego desuperius sum. Vos de mundo hoc estis.* Iterum mundanas & carnales eorum aperit sententias. Vnde constat illam particulam, *Ego non sum de mundo hoc,* Non ideo dictam , quòd carnem non acceperit, sed quòd longè ab eorum abesset malitia.Etenim discipulos de mundo non esse dixit , habebant tamen carnem.Quemadmodum igitur Paulus,dicendo : Non estis in carne:non sine corpore esse intelligit:sic discipulos non esse de mundo, nihil aliud quàm eorum sapientiam testatur. *Dixi ergo uobis,quia si non creditis,quia ego sum,moriemini in peccatis uestris.* Si enim propterea venit,

Rom.2.c

Rom.8.b

A nit,vt tolleret peccata mundi,neque aliter tolli poterãt, nisi per lauacrum: necessarium erat eum qui nõ crederet,cùm vetere homine esse moriturum.Qui enim nõ vult seipsum mortificare per fidem,& sepelire,mortificabitur in eo,& migrabit , priorum peccatorum pœnas daturus.Propterea dicebat:Qui non credit,iam iudicatus est:non solùm quia non credit, sed quia in peccatis moritur. *Dicebant ergo ei:Tu quis es?* O dementiam, post tantum temporis,tot miracula, & tãtam doctrinã, quis sit interrogant . Quibus Christus: *Principium qui & uobis loquor.* Hoc est,sanè indigni estis qui sermones meos audiatis,& qui sim intelligatis.Vos vt me tentetis semper loquimini, mihi autem non attenditis , & in omnibus vos reprehendere nunc nõ possum: hoc enim significat, *Multa habeo de uobis loqui, & iudicare:* Non tantùm reprehẽdere,sed punire. *Sed qui misit me:* Hoc est:pater,non vult hoc.Non enim veni iudicare mundum,sed saluũ facere.Non enim misit deus filiũ suum,vt iudicet mundum, inquit, sed vt saluum faciat. Si ergo ad hoc me misit,& ille verax est, meritò neminem ego impræsentiarum iudico: sed ad salutẽ loquor, non ad reprehẽsionem. Hæc autẽ dicit,ne metu desistere,néve eorũ mentes introspicere nõ putaretur.Illi autẽ de patre sermonẽ haberi non intellexerunt . O dementiam,non desistit de eo verba facere, neq; aduerterunt. Præterea cùm post multa signa & doctrinas nihil eis persuasisset,iam de cruce sermonem aggreditur. *Cùm exultaueritis filium hominis,tunc maximè quia ego sum scietis.* Et per signa & resurrectionem & capitinitatem , quæ omnia sufficientia erant eius virtutẽ demonstrare.Cùm vdebitis,inquit,me nihil per mortẽ passurum,tunc scietis quia ego sum, videlicet Christus & filius dei , & qui cuncta & fero & duco,& non sum contrarius illi: idcir co addit, *Et à meipso non loquor.* Siquidem vtrunq; cognoscetis,& virtutem meã,& cum patre consensum. Hæc enim particula,A meipso nõ loquor : indiscretam cum patre substantiam,& nihil contra paternam volũtatem se loqui ostẽdit.Cum enim à cultu excidetis, neq; vobis solita sacrificia permittentur: tũc diuinam in vos indignationem,vltionemq;,quia me non audistis,intelligetis:quasi dicat,Si mihi alienus esset & cõtrarius,adhuc contra vos indignaretur.Hoc & Esaias inquit:Dabit impios pro sepultura eius.& Dauid: Tunc loquetur ad eos in ira sua.& ipse: Ecce relinquetur domus vestra deserta.& parabola: Quid faciet agricolis dominus vineæ illius ? Malos malè perdet. Vides vbique propter eorum incredulitatẽ sic loqui . Quòd si ipse eos perdet, quemodmodum perdet?Auferte , inquit,qui me sic regnare nolunt,& interficite.Cur non suũ id opus, sed patris dicit?Quia tum ad eorũ respicit imbecillitatem, tũ patrem suum reueretur:propterea non dixit , Relinquã domũ vestram desertã:sed relinquetur,non addita persona. Dicendo enim , Quoties volui congregare filios vestros,& noluisti :inde addendo,relinquetur , sed desolaturum eam ostendit:hoc est cum obsequiis & beneficiis cognoscere me noluistis , suppliciis cognoscetis qui sum. *Et pater mecum est.* Et ne hoc verbo,qui misit me,minor patre existimaretur,secũ esse dicit. Aliud enim dispensationis est,aliud diuinitatis. *Et non reliquit me solum,quia ego quæ placita ei sunt, facio semper.* Rursus ad humiliora descendit , ad illud frequenter instãs, quod dicebãt ex deo non esse, neque sabbatum seruare: ideo inquit,Quæ placita ei sunt,facio. Indicans sabbati solutionẽ præter eius non esse voluntatẽ.Ita & in passione:An putas quia non possum rogare patrem meũ:Atqui dicendo solum,quẽ quæritis, reiecit eos retrorsum. Qua ergo gratia nõ dicit, non putatis quòd possim eos perdere,cum id re ipsa ostẽderit ? Ad eorum descendit imbecillitatẽ , id enim maiorẽ in modum adnisus est, vt minimè patri contrarium se ostẽderet,ita hoc in loco humanè loquitur. Et vt dixit,Non reliquit me solũ: ita &,Quæ placita ei sunt , facio semper. *Hæc illo loquente,multi crediderunt in eum.* Cùm enim ad humiliora descendit,multi ad credendum adducũtur: & tu adhuc interrogas,qua gratia humiliter loquatur,cùm euãgelista apertè his verbis demonstret ? tantùm non clamans,Noli perturbari,cùm ad hanc verborũ humilitatẽ eum descendere audis.Siquidem qui superna illa doctrina nõ sunt persuasi,quòd à patre sit : meritò humilia audierunt quibus crederent,& hac ratione postmodum etiam huiusmodi vsus est verbis.Crediderunt ergo, nõ tamen vt oportuit:sed quoddãmodo cùm intelligeret, & acquiescerẽt sermonis eius humilitati: quòd enim perfectam fidem non haberent,ex sequentibus euangelista significat,cùm rursus ei maledicunt:& quòd hi iidẽ sint, ex sequentibus constat. *Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei ex Iudæis:Si uos manseritis in sermone meo.* Hinc enim perspicuum est,nondum doctrinæ inhærere , sed tantùm verbis vacare:quare vehementius locutus est,il lic simpliciter. Quæretis me:nunc maius quiddam addit,In peccatis vestris moriemini.Ideo scilicet,quòd illuc migrantes,me amplius rogare nõ potestis hæc quæ loquor in mundo,hinc se ad Gentes exiturum ostendit. Cùm non cognouerint,quòd de patre ad eos locutus esset,rursum ad se redit, & humilitatis verborum causam affert euangelista.Hoc igitur pacto,si scripturas diligenter scrutari voluerimus,salutẽ assequi poterimus : si penitus in eis versabimur, & doctrinam rectam & vitam erudiemur. Et licèt durus sit quispiã & asper & immittis,licèt superiori tempore nihil profecerit: nũc saltem proficiet,& aliquam,etsi non statim sentiat , vtilitatem accipiet.Nam si vnguentario quispiam, aut vnguẽtariæ tabernæ assideat,etiam inuitus illum accipit odorẽ, longè magis qui ecclesiam frequentat. Vt enim ex desidia, negligentia:ita ex operatione alacritas oritur.Quamuis innumeris vitiis sis obnoxius,quamuis immundus, noli ecclesiæ vitare consuetudinem. Quid ergo,si audita nõ facio?Non parum consequeris, si te miserum intelligis. Non inutilis hic metus,neque intẽpestiua formido, modò ingemiscas,quòd audita non facias , sine dubio aliquando bene facere incipies. Non enim fieri potest , vt qui deum & audiat,& alloquatur , non assequatur vtilitatẽ.Statim enim cohibemur,manus lauamus , cùm librum accipimus.Vides quanta ante lectionem reuerentia moueamur?Quòd si diligenter accedemus , magna inde proueniet vtilitas. Non enim,nisi reuerens anima manus lauerit.Et vxor si detectum caput habuerit,quãprimùm tegit interioris reuerẽtiæ prẽferẽs indicium, vir autem tectum caput deteget . Vides quo pacto interiores affectus exterior habitus indicat? Præterea qui diuinæ concionis auditor sedet,sæpe ingemit, sæpe vitam suam & mores reprehendit.Vacemus ergo scripturis dilectissimi,& saltem euangeliis,ea frequenter pertractemus.Aperto namque libro , euestigiò Christi nomen occurret , & eius audies generationem,recordaberis matris Mariæ , quæ à Ioseph inuenta est in vtero habens ex spiritu sancto . Qui autem hæc audierit, quamprimùm mirovirginitatis amore flagrabit,partum admirabitur, terrena contemnet . Neque paruum putandum est, dignatam spiritu sancto virginem , & ab angelo annunciatam,

Supr.3.c

Infr.12.g
Suprà.3.b

Eſa.53.c
Pſal.2.b
Mat.23.d
Ibid.24.d

Luc.19.d

Luc.13.g

Mat.26.e
Infr.18.b

Supr.7.c

Matt.1.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nunciatam,& hæc quidē in superficie.Quòd si diligenter omnia perscrutaberis, euestigiò cuncta contemnes secularia,ridebisq;.Si dives fueris,nihil diuitias duxeris, cùm intelligas fabro nuptam, in humili domo & fortuna matrem domini factā esse.Si pauper, non erubescas, cùm vilissimam domum mundi author non aspernatus est:hoc persuasus,non rapina,non cupiditate fereris, non proximi rem capies,sed potius paupertatem ample xaberis,diuitias negliges , hac ratione omnem propulsabis malitiam : ad hæc cùm videris Iesum in præsepio iacentem,abiicies omnem curam ornandi filium tuum auro,aut argento lectum excolendi, abiicies sanè omnē cupiditatē:multa consequeris,quæ particulatim in præsentia dici non vacat:scient autē qui experientur . Quā ob rē hortor,vt lectioni vacetis,sensus imbibatis , eosq; vestris inscribatis mentibus : quod cùm ludæi neglexerunt , libros manibus ferre iubebant.Nos verò non manibus,sed domi habeamus,immo cordibus, vt oportet, inscribamus . Hoc enim pacto absterſis præsentis vitæ sordibus, futura bona consequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi , per quem & cum quo
H patri gloria , simul & spiritui sancto , in secula seculorum,Amen.

Homilia.liij.ex cap.octauo.

Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei ex Iudæis: *Si uos manseritis in sermone meo , uerè discipuli mei eritis:& cognoscetis ueritatem , & ueritas liberabit uos.* Multa nobis patientia opus est, dilectissimi , quā tunc profectò cōsequemur,cùm sacrarū literarū doctrina altius in cor radices egerit. Nā quēadmodū quercus altius demissis radicibus , nullius vēti viribus sternitur: ita animā diuino confixā timore, nullus tentationū vētus euellet.Idcirco inquit propheta:Confige timore tuo carnes meas.ita & tu cōfigere quasi clauo quodā, & adhæreas:vt enim hi difficulter,ita aliter affecti facilè decipiūtur,& in labē procidūt: sicut cōtigit Iudæis,licēt enim audierint,crediderintq;,rursus ad deteriora prolapsi sunt.Quā ob rē Christus vt eos in fide,quanquā partiā haberēt,cōfirmaret,asperius eos tangit.Est credentiū facilè reprehensiones tolerare , ipsi autē quamprimùm excanduerunt.Primùm ergo Iesus eos admonet: Si vos permanseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis:& cognoscetis veritatem,& veritas liberabit vos.Tā
I tùm non dicēs,Sum altius incisurus , sed nolite agitari. Vel potius his verbis eorum sedat superbiam.A quo autem liberabit,dic quęso?A peccatis.Quid temerarij illi.

Semen Abrahæ sumus,& nemini seruiuimus unquam. Statim defecerunt,quoniā terrenis inhiabant. Si non manseritis in sermone meo : indicat cordis eorū cogitationes,quòd crediderunt quidem , non autem permanserunt,& magnum quiddam,eos videlicet futuros sibi discipulos,annunciat.Cùm enim nonnulli antè discessissent,eos notat inquiens,Sed si manseritis:nam & illi audierant,crediderant,discesserant,quoniam non permānserunt.Multi enim discipulorum eius abierunt retrò,& iam non cum illo ambulabant.Cognoscetis enim veritatem,hoc est me.Ego enim sum veritas . Iudaica enim dogmata omnia figura erant. Veritatem à me intelligetis,quæ vos à peccatis liberabit.Quemadmodum enim illis dixit,In peccatis vestris moriemini:ita his,liberabit vos:& non dixit,vendicabo vos à seruitute , sed hoc eis cogitandum reliquit.Illi autem , semen Abrahæ sumus, & nemini seruiuimus vnquam . Atqui si indignandum fuisset,tolerabilius potuissent , cùm dixit , Cognoscetis veritatem:dicendoq;,Nunquid eam nescimus?lex igitur & cognitio nostra falsa est:sed de secularibus indignan K tur , & mundi verentur seruitutem . Sunt & hac ætate, sunt inquam qui in rebus non propriis,& mundi seruitute erubescunt,peccati seruitium nil verentur,& optarent huic potius obnoxij frequenter appellari, quàm illi semel : tales illi erant , & aliud seruitium ignorabant, dicētes:Seruos appellas,qui ex semine Abrahæ sunt? qui generosi , qui serui minimè sunt appellandi . Nunquam seruiuimus . Huiusmodi Iudæorum iactationes, Semen Abrahæ sumus, Israëlitæ sumus.Nunquam propria merita memorant,ideo in eos clamat Ioannes:Nolite putare & dicere , patrem habemus Abraham . Sed quare non reprehendit eos Christus , siquidem sæpe seruierant & Aegyptiis,& Babyloniis , & aliis multis? quoniam nolebat cum his contendere , nisi ad salutem tantùm & beneficium , ad quod tantùm properabat . Potuisset nanque in medium eorum quadraginta, inde septuaginta,inde sub iudicibus nunc viginti, nunc duorum , nunc septem annorum afferre seruitutē , præterea quòd nunquam serui esse desierint : sed eos non hominum seruos ostendere voluit, sed peccati,quæ seruitus est grauissima , à qua solus deus liberare potest, L Dimittendi enim peccatum potestatem nemo habet præter deum : quod & ipsi confessi sunt,ideo ad hoc eos adducit , dicitq;: *Qui facit peccatum , seruus est peccati.*

Vt quam seruitutem dicat, intelligant. *Seruus autem non manet in domo in æternum,filius autem manet in æternum.*

Placidè per legem superiora tollit , ne his se verbis tueantur : Sacrificia habemus,Moses mandauit,ille nos liberare poterit . Hac gratia addidit . Quam nam hæc Rom.3.c consequentiam habent . Omnes enim peccauerunt , & egent gloria dei,iustificati gratis gratia eius & sacerdotes eius?Propterea inquit Paulus de pontifice:Quòd debet quemadmodum pro populo,ita pro semetipso offer Heb.5.a re pro peccatis , quoniam & ipse circundatus est infirmitate:quod significat dicendo, Seruus non manet in domo . Vnde & æqualitatem ad patrem, & liberi & serui indicat differentiam:quasi dicat , non habet potestatem seruus:quod per id verbū,manet significatur.Quid autem cùm de peccatis sermonem habet , domus meminit?Vt se tanquam dominum domus , ita omnium dominum ostendat . Ea autem particula , Non manet: hoc est , non habet largiendi quicquam potestatem, vtpote , qui non est dominus : filius dominus est, quare M manet in æternum secundum solitam nobis translationem.Ne dicerēt,Tu quis es?Mea sunt omnia:sum enim Infr.14.a filius,& in domo patris mei mansiones multę sunt:cùm enim de libertate & seruitute sermo sit,meritò hac vti-tur translatione,quòd illi nullam habebant dimittendi potestatem. *Si ergo filius uos liberauerit.* Ecce eandē illi cum patre substantiam . *Si* filius, inquam,vos liberauerit , nemo iam contradicet , sed veram habebitis libertatem . Si deus iustificat, quis condemnat? Hic se mundum à peccato ostendit , & nomine tantùm libertatem significat , quam & homines dant , illam autem solus deus : & per hoc suadet eis , ne propter hanc erubescant seruitutem , sed propter peccatum , quo abiecto non sunt amplius serui : vel potius seruos ostendit , cùm futuros liberos dicit, significat enim eam veram non esse libertatem . Inde ne dicerent , peccatum non habemus : nam credibile erat hoc dicturos , considera quo pacto eos accusat.Omissis nāque reliquæ eorum vitæ criminibus , quod in manibus erat , & quod tunc facere cogitabant , profert in medium & ait:

Scio quia semen Abrahæ estis , sed quæritis me interficere.

Placidè

Supr.6.g

Infr.14.a

A Placidè & pedetentim ab Abrahæ cognitione eos abscindit,admonens non esse propterea superbiendum:vt enim libertas & seruitus ex operibus,ita & cognatio iudicatur . Neque continuò respondit non esse ex semine Abrahæ homicidas iusti , sed primùm assentitur: Scio quia semen Abrahæ estis . Sed hoc non est quod quærimus , & iam asperius inuehitur.Etenim est,vt in pluribus,obseruandum,vt qui magnum aliquid facturus est, postquàm fecerit magis sibi fidat, ac si operum suorum testimonium omnibus silentium imponat.Sed quæritis me interficere.Quid si iustè?minimè.ideo affert causā,

Quia sermo meus non capit in uobis. Quomodo ergo inquit in ipsum credidisse?quia mutati erāt,vt dixi, quā ob rem vehementius eos tetigit . Nam si illius cognatione gloriamini , etiam & vitam præ vobis feratis oportet.Et non dixit,Non capitis sermonem:sed , sermo meus non capit in vobis , ad doctrinæ magnitudinem significandam:sed non propterea interimēdus fuit , sed potius honorandus,& colendus,vt discerent.Sed ne di
B cerent,à teipso hæc loqueris , ideo addidit: *Quæ ego uidi apud patrem meum,hæc loquor : & uos quæ audistis apud patrem uestrum,facitis.* Quemadmodum,inquit,ego & verbis & re ostendo patrem , ita & vos:non enim eiusdem tantùm sum cum patre substantiæ, sed & veritatis.

Dicunt ei:Nos patrem habemus Abraham : Dicit eis Iesus:si patrem habetis Abraham,opera eius facite. Nunc autem quæritis me interficere. Frequenter hoc in loco eorū animos cædis arguit , & Abrahæ meminit:quod facit,vt ab eius cognatione ipsos abducat,& gloriā tollat, persuadeatq; non amplius in illo salutis spem esse reponendam . Nō enim à natura cognatio,sed à voluntate: hoc vt ad Christum accederent,prohibebat,quòd sufficere sibi ad salutem cognationem illam arbitrabantur.Quam autē veritatem dicit?quòd æqualis est patri,propterea quærebāt eū Iudęi interficere. *Quæritis me interficere,quia ueritatem uobis locutus sum,quam audiui à patre meo.* Vt non cōtraria patri dicere videatur,iterum ad patrem confugit.

Dicunt ei:Nos ex fornicatione non sumus nati,unum patrem habemus deum. Quid dicitis ? vos patrem deum habetis, & Christum hoc dicentem persequimini? Vides præcipuè eum dixisse patrem suum esse deum?Cùm ergo eos ab Abrahæ cognatione exclusisset , non habentes quid
C dicerent , aliud quiddam maius ausi , se ad deum referunt, à quo etiam honore excludit eos Iesus,inquiens.

Si deus pater uester esset,diligeretis utique me . Ego enim ex deo processi & ueni.Neque à meipso ueni,sed ille me misit.Quare loquelam meam non cognoscitis? quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis,& desideria patris uestri uultis facere. Ille homicida erat ab initio, & in ueritate non stetit:quia non est ueritas in eo.Cùm loquitur mendacium,ex propriis loquitur:quia mendax est,& pater eius. Excluſit eos à cognatione Abrahæ:& cùm inde maiora auderent,maiorem etiam plagam infligit, quòd non solùm Abrahæ filij non sint,sed diaboli: secundum impudentiam vultus incutiens , & testimonia reprehensionibus miscet. Interficere enim , inquit , diabolicæ malitiæ opus est. Neque enim simpliciter opera dixit:sed,desideria:vt & illum,& eos maximè cædibus delectari, authore inuidia, significet. Nam cùm nullam haberet præter inuidiam causam, Adam perdidit:quod id verbum significat, Et in veritate non stetit: hoc est , in vitæ rectitudine.Cùm enim frequēter ipsum accusarent,quòd ex deo non esset, hoc inde prouenire dicit.Ille nanque primus mendacium peperit,inquiens,In quacunque die comederitis,aperientur vobis oculi . Mendacio ergo primus

Gene.3.a

vsus est diabolus , homines non tanquam proprio , sed D vt alieno vtuntur , ille vt proprio. *Ego autem si ueritatem dico,non creditis mihi.* Vnde procedit,quòd sine vlla causa vultis me perdere,nisi quia inimici estis veritatis? sin minus,dicite peccatum meum:ideo addidit, *Quis ex uobis arguet me de peccato?* Quod autem dixerunt, Nos ex fornicatione non sumus nati.Nónne multi illicito coitu miscebantur ? Tamē hoc omisso,illic insistit. Postquàm autem non ex deo,sed ex diabolo eos esse ostendit:quòd interficere diabolicum est,& mendacium dicere,quæ vtraque illi faciebant : iam contrà ostendit amorem , quòd quis dei sit esse argumentum. *Quare loquelam meam non cognoscitis?* Cùm enim semper dubitarent,dicentes: Quid est quod dicit , Quò ego vado, vos non potestis venire?ideo inquit, Loquelam meam non cognoscitis.Nam mens vestra humi repit,mei sermones altè eriguntur . Quid si non possunt ? Non posse hoc in loco,non velle est. In paruis eruditi estis , nihil magnum aggredimini. Cùm enim tanquam dei amatores se Christum prosequi dicerent , ideo vbique probare conatur sui persecutionem dei odio , contrarium amore prouenire.Vnum patrem habemus deum. Ex ho E noribus,non ex operibus gloriamini . Incredulitas vestra,non me alienum à deo esse,sed quòd deum nō cognoscitis,est argumentum . Causa autem quòd mentiri vultis , & diabolum imitari , quo d pusilli animi indicium est, vt Apostolus testatur:Cùm enim sit inter vos 1.Cor.3.a zelus & contentio,nónne carnales estis ? Quare autem non potestis?Quia desideria patris vestri vultis facere. Curate , contendite,adnitimini. Ecce quod non posse, nolle est , quod Abraham non fecit. Sed quæ nam sunt eius opera ? mansuetudo , modestia , obsequium . Vos contrà immanes & crudeles estis . Et quæ nam fuit audacia ad deum confugere, qui Abraham indigni essent ? Cùm minus crimen euitare vellent, in maius inciderunt . Exprobrante nanque Iesu illis cædem, ad sui excusationem, vt deum defendant,id facere causantur. Quod contra deum esse demonstrat. Illud enim verbum , processi , ipsum inde esse , & ad nos venisse significat: nam cùm illi dicere possent,eum aliena quædam & noua afferre, ideo se à deo venire dicit. Meritò ergo non auditis eum, inquit, cùm ex diabolo sitis , qua gratia vultis me interficere . Quid in me reprehendere potestis ? si hoc non est , cur mihi non creditis?Ita ex F mendacio & cæde,à diabolo eos esse ostendens, infert, & ab Abraham , & à deo omnino esse alienos : & quia odio habent nihil iniuriantem , & quòd eius sermonem nolunt audire : & modis omnibus deo se non esse contrarium arguit , neque propterea eos non credere , sed quia ipsi contrarij sunt deo . Etenim qui peccatum non fecit , qui se à deo venire,& à deo missum dicit , qui veritatem loquitur,& ita vt omnes in testimonium aduocet : si non creditur ei , constat auditorum vitio prouenire,quòd carni dediti sint.Nouit enim terrenis deditam animam procliuem ad peccandum : idcirco inquit, Nam pigri facti estis auditionibus vestris. Quoties enim terrena nequit homo contemnere,quomodo poterit cœlestia contemplari ? Quam ob rem admitamur pro viribus dilectissimi , vt vitam nostram dirigamus , vt mentem expurgemus, vt nullæ nos sordes impediant , augete cognitionis lucem , neque iacite semen inter spinas . Qui non intelligit malam esse auaritiam , quomodo maiora cognoscet ? qui his non abstinet , quomodo resistet illis?Bonum est rapere, non ea quæ pereunt , sed regnum cœlorum . Quippe quod Matt.6.b

vim

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Vim patitur,neque desidia acquiri potest, sed cura & diligentia. Sed quid signat,vim patitur? vi opus est multa: angusta est via, robusta anima opus est,& generosa,raptores præoccupare adnituntur,nihil respiciunt,non accusationem,non damnationem,non supplicium, illud solum curãt,vt præcurrant cæteros. Rapiamus ergo regnum cœlorum:quæ rapina non crimini, sed laudi datur:crimen est,si non rapitur. Non enim alterius damno ditescimus,admitamur ergo:& licèt ira, & cupiditas nos perturbet,naturę vim inferamus,mansuetudini assuescamus,parum laboremus, vt perpetuò quiescamus. Noli aurum rapere,sed diuitias,quarum comparatione aurum lutũ esse apparet. Dic quæso, plumbo tibi & auro proposito, quid potius raperes? nónne aurum? vbi qui rapit punitur, maius honoras: vbi qui rapit honoratur, maius prodis: quòd si vtrinque puniretur, num sanè ad hoc magis venisses? Hìc nihil tale in manib⁹ est,sed bea titudo. Et quomodo potest quis rapere,inquit? Dispergue quæ habes. Quousque enim seruas illa,rapere non poteris. Propone tibi hominem plenis argento manibus, quoad id tenuerit,nũquid aurum rapere poterit, nisi id
H prius proiiciat,& expeditus relinquat? Rapientem bene expeditum esse oportet,ne quid eum impediat, siquidẽ etiam nunc contrariæ potestates sunt obuię,vt id nobis auferãt. Quas fugiamus quæso,fugiamus; & nullam extrinsecus ansam relinquamus,incidamus funes, nudi à secularibus emergamus. Quis vsus preciosarum vestiũ? Quousque tandem his ridiculis implicamur? quousque aurum defodiemus? Volebam ab his cessare admonitionibus,sed vos non permittitis, qui mihi semper admonendi occasiones & materias præbetis: sed nunc saltem à vitiis desistamus,vt vitæ exemplo alios erudientes, promissa bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,per quem & cũ quo patri gloria,simul & spiritui sancto,in secula seculorum,Amen.

Homilia.liiij.ex cap.octauo.

RE*sponderunt ergo Iudæi,& dixerunt ei: Nónne bene dicimus nos,quia Samaritanus es tu,& dæmonium habes? Respondit Iesus & dixit: Ego dæmonium non habeo.* Impudens quoddam & temerarium malitia est, quæ cùm magis confundi deberet,magis irritatur,vt in Iudæis vsuenit. Oportuit enim vt Iesu verbis placarentur,eius admirati fiduciam,& verborum constantiam: sed maledicunt ei,& Samaritanum & dæmoniacum appellant. Nónne bene dicimus, quia Samaritanus es, &
I dæmonium habes? Altior enim sermo stultitia apud stultos videtur. Atqui non meminit adhuc euangelista Samaritanum Iesum anteà à Iudæis appellatum:ex hoc tamen potest intelligi etiam sæpius eo in Iesum vsos vocabulo,dæmonium habes. Quis dæmonium habet? num qui deum honorat,an qui honoribus deum prosequentem contumelia afficit? Quid Christus? Mansuetudine & clementia summa, *Ego dæmonium,*inquit,*non habeo, sed honorifico patrem meum,qui misit me.* Nam vbi docere eos & humilitatis admonere oportuit,ne quòd Abrahæ semen essent se iactarent, vehemens fuit: vbi autem contumeliæ ferendæ erant,mansuetudine vtitur. Dicentibus enim illis, Patrem deum & Abraham habemus: in eos inuectus est vehementius: cùm habere dæmoniũ insimulatur,leniissimum se exhibet: ad nos erudiẽdum, vt quæ ad deum pertinent,maiorem in modum defendamus: quæ ad nos, contemnamus. *Ego non quæro gloriam meam.* Hæc dixi, inquit, quoniam non decet vt deum patrem appelletis, cùm sitis homicidæ. Ob eius ergo honorem hæc locutus sum, & propter illum hæc audio, & me inhonoratis. Sed nihil mihi curæ est K
hæc contumelia,illi pœnas debetis,cuius gratia hæc audio: ego non quæro gloriam meam, ideo omissa vindicta ad doctrinam vertor, & consulo quæ faciatis, ex quibus non modò supplicium vitabitis, sed æternam vi
tam consequimini. *Amen amen dico uobis, si quis sermonem meum seruabit, non uidebit mortem in æternum.* Hìc nõ modò fides intelligenda est,sed vitæ etiam puritas. Et Sup.6.d.e
superius ait, vitam æternam habebit: hìc, mortem non videbit: simul ac significat,nihil se ab eis posse accipere detrimenti. Nam si quis eius sermonem seruat,non moritur, longè minus ipse. Tunc Iudæi: *Nunc cognoscimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est,& prophetæ mortui sunt.* Hoc est,qui dei sermonem audierunt, mortui sunt:& qui tuum audierint, non morientur? *Numquid tu maior es patre nostro Abraham?* O inanem gloriam, iterum ad eius confugiunt cognationem, atqui consequens erat vt dicerent, nunquid tu maior es deo? aut qui te audiunt, maiores sunt quàm Abraham arbitrabatur? Primùm ergo eos homicidas arguit, hinc ab Abrahæ cognatione separauit. Et cùm persisterent,alia
via aggreditur, ostendens frustra eos laborare: & de L
morte nullum facit verbum,neque exposuit quam mortem intelligeret. Admonet autem se quàm Abraham superiorem, vt reuerentur, immo & qualiscunque esset, non tamen innocuum morte esse mulctandum. Quòd si veritatem vobis dico,& peccatum non habeo, & à deo sum missus, & melior quàm Abraham, nónne insanitis? nónne frustra laboratis, cùm me tẽtatis interficere? Quid illi? Nunc cognoscimus, quia dæmonium habes. Verùm non ita Samaritana: sed tantùm, Sup.4.b.
Nunquid tu maior es patre nostro Iacob? Iudæi contumelioſi erant & superbi: illa discendi cupida, ideo dubitauit, & debita cum modestia respondit, & dominum appellat: qui enim longè maiora pollicebatur, & dignus fide erat, non erat iniuria lacessendus. Hi dæmonium habere dicunt: illa dubitantis, hæc incredulorum & malignorum verba erant. Nunquid tu maior es patre nostro Abraham? Itaque hoc maiorem eum facit, quàm Abraham. Cùm autem abeuntem videritis maiorem esse confitebimini: propterea dicebat, Cùm Hic sup.d
exaltaueritis me, tunc cognoscetis quia ego sum,Et intuere prudentiam. Primùm à cognatione eos abscindit, & se maiorem illo ostendit, vt ex multa excellentia prophetis quoque maior intelligatur: cùm enim ĩem M
per prophetam appellarint, ideo inquit: Sermo meus non capit in vobis. Illic nanque dicebat, mortuos suscitare: hìc autem non visurum mortem qui credit: quòd longè maius erat, quare magis exasperati sunt, dicentes: *Quem teipsum tu facis?* Et hoc contumeliosè, tu tibi blandiris inquiunt. Quibus Christus: *Si ego glorifico meipsum,gloria mea nihil est.* Quid hoc in loco dicunt hæretici? Interrogatus, nunquid tu maior es
patre nostro Abraham: non ausus est palàm affirmare, sed latenter innuit. quid igitur? Nihil est gloria eius? Ad illos nihil. Sicut enim cùm dicit, Testimonium meum Supr.5.c
non est verum: secundum eorum opinionẽ locutus est: ita hoc in loco. *Est qui glorificat me.* Et cur non dixit,
Pater qui misit me,quem uos dicitis, quia deus uester est,& tamen non cognouistis eum? Voluit ostendere, quòd non solùm patrem ipsum ignorarent, verumetiam deum. *Ego autem noui eum.* Itaque si me scire dicerem, non superbus essem: si nescire, mendax: vos autem qui eum scire profitemini, mendaces estis: *Et itidem ego mendax essem, si eum me scire dicerem.* Si ego glorifico me.

A me. Cùm dixissent, Quem teipsum facis? inquit: Si quẽ
me ego facerem, gloria mea nihil est: quemadmodum
Hic sup.d ego eum certè noui, ita vos ignoratis. Et vt non omnino eos ab Abraham separauit, sed inquit, Scio quòd semen Abrahæ estis: vt magis in ipsos inueheretur: ita hìc non totum abstulit, sed inquit, Quem vos dicitis: & verbis gloriam tribuens, grauius crimen reddidit. Quomodo autem eum ignoratis? quoniam qui pro ipso omnia & facit & dicit, vt gloriosum reddat, contumelia afficitis, cùm ab eo sit missus. hoc autem probatum non est, probabitur autẽ in sequentibus: Et *sermonem eius seruo.* Hoc, si quid habebant, poterant reprehendere: magnum nanque erat argumentũ, ab eo missum. *Abraham pater uester exultauit, ut uideret diem meum: uidit, & gauisus est.* Iterum illos Abrahæ alienos probat, si qui ex his, quibus il
Genc.22.c le gauisus est, tristantur. Diem autem meum, hoc in loco crucem mihi significare videtur, quem in arietis oblatione Isaac præfigurauit. *Ad hæc illi: Quadraginta annos nondum habes, & Abraham uidisti?* Ac si propè iam ad eam accederet ætatem. *Dicit eis Iesus: Priusquam Abraham fieret, ego sum. Et acceperunt lapides, ut iacerent in eum.*
B Animaduerte quomodo se maiorem Abraham confirmauit. Si enim gauisus est videre diem eius, idq; opere præcium duxit propter beneficiũ inde prouenientis, ga-
Matt.13.g uisum constat,& quòd longè maior esset. Nam cùm Iu-
& Mar.6.a dæi fabri filium eũ appellarent, neque amplius quicquã de eo imaginarentur, paulatim eos ad maiorẽ sui cognitionem erigit. Cùm ergo audierunt se deum nescire, nõ ægrè tulerunt: cùm autẽ, priusquã Abraham fieret, ego sum, perinde ac si ipsorũ nobilitas degeneraret, exasperantur,& lapides iaciunt in Iesum. Vidit diẽ meum, & gauisus est: significans non inuitum se ad passionem venire, si quidẽ laudat qui in cruce delectatus est, quæ salus mundi erat. Illi autem lapides iecerunt, adeò proni erant in cædes,& veritatẽ cognoscere negligebant. Sed cur nõ dixit, Priusquam Abraham fieret, ego eram: sed, sum? Quemadmodum pater hoc verbo, sum vtitur, ita & Iesus: significat enim perpetuò esse ab omni liberum tẽpore, propterea blasphemũ eis verbũ videtur. Quòd si ad Abraham comparationẽ, quanuis per vim non tulerunt, quomodo tulissent ad patrem? *Fugit ergo iterum Iesus,* Vt hominẽ præstaret, Et *abscondit*ur, cùm satis eos admonuisset: & impleto officio suo, *Exiuit de templo,* Et se ad sanandum cæcum contulit, per opera se ante Abraham esse confirmans. Sed dicet fortasse aliC quis, Qua gratia eorum conatus non cohibuit? ita enim credidissent. Paralyticum sanauit, & non crediderunt, innumera operatus est, & in ipsa passione strauit eos supinos, & visum abstulit, & non crediderũt: & quomodo si id fecisset, credidissent? Animo enim desperato nihil
Exod.8.& peius, quanuis signa, quanuis miracula videat, in eadem
seq.vsque perstat pertinacia. Etenim Pharao multis acceptis plaad.15. gis, dum afflictaretur, tantùm sapiebat, ad vltimum tamen diem idem perstitit, persecutus quos dimiserat.
Hebr.3.c Quare Paulus, vt obduretur quis, inquit, ex vobis fallacia peccati. Sicut enim vires corporis moriuntur, & omnẽ sensum amittunt: ita & anima cum multis detinetur affectibus, virtuti moritur: etsi quid attuleris, nõ sentit, sed siue supplicium, siue quodcunque aliud minaberis, nullo sanè sensu mouetur. Quamobrem dum habemus salutis spem, dilectissimi, dum cõuerti possumus, omnia faciamus. Qui enim non dolent, tanquam desperantes gubernatores naui ventis commissa, nihil sibi opitulãtur. Cùm enim inuidus, vt cupiditatem suam expleat, tantùm intuetur, etsi pœna impendat, si internecio, eo dun
taxat affectu possidetur: itidẽ & impudico & auaro vsu- D
uenit. Quòd si affectuum tanta vis est, longè maior virtutis: si propter illos mortem contemnimus, longè magis propter hanc: si illi animam suam contemnũt, quid nos pro salute nostra facere oportet? quæ nobis erit excusatio, si cum perditi homines tãtopere perditioni suæ incumbant, nos pro salute nostra nullam adhibebimus diligentiam, sed inuidia consumemur, qua nihil peius? Inuidus enim vt proximum perdat, perdit seipsum. Inuidi oculus consumitur dolore, morte viuit perpetua, omnes inimicos existimat, etiam nihil iniuriatos, dolet quòd deus honoratur: his lætatur, quibus & diabolus honoratur apud homines: sed hic non honor est. Noli inuidere, si apud deum honoratur, æmulare illi, & similis efficiaris, an non vis? quid ergo & teipsum perdis? quicquid habes proiicis, non potes similis illi fieri, neq; virtuti vacare. Cur malitia imbueris? Congratulandum est proximo, vt etsi in bonis operibus pariter laborare. Ezec.33.d
non possis, ex congratulatione saltem merearis. Sufficit nonnunquam voluntas ad magnum bonum: ideo Ezechiel propter ea Moabitas punitos dicit, quòd lętati sunt super Israëlitis: & alios quosdã salutem consecutos, quòd E
alienis malis condoluerunt. Quòd si miserẽtibus aliorum malis est aliquod meritum, multò magis aliorum honoribus congratulantibus. Reprehendit Moabitas, quòd super Israëlitis lætati sunt, quos deus vltus est: & quanuis ipse puniat, non tamen vult vt eorum supplicio lætemur, neque enim vult eos vlciscι: quòd si condo Nume.26.a
lendum est vltorum supplicio, multò magis honoratis non inuidendum. Sic enim Chore & Dathan perierunt: quibus inuident clariores reddunt, seipsos torquẽt. Fera enim venenosa inuidia est, fera immunda & morbus voluntatis, omni venia & excusatione indigna, omnium malorum & mater, & author: quamobrem radicitus eam euellamus, vt & præsentibus malis liberemur, & futura bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quẽ, & cum quo patri gloria simul & spiritui sancto, in secula seculorũ, Amẽ.

Homilia.lv.ex cap.nono.

ET *præteriens Iesus, uidit hominem cæcum à natiuitate, & interrogauerunt eum discipuli eius, dicentes: Rabbi, quis peccauit, hic, an parentes eius, ut cæcus nasceretur?* Humanissimus dei filius, & nostræ cupidus salutis, & vt ingratorum ora obstrueret, nemi- F
Psal.50.a nem obuiũ omittit, quanuis nemo ei attenderet. Quod propheta intelligens, dicebat: Vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cùm iudicaris. Propterea hoc in loco, cùm sermonum ipsius altitudinem non acciperent, sed dæmonium habere dicerent, & interficere conarentur, egressus è templo cæcum sanauit, cùm vt absentia sua eorum iram sedaret, tum vt miraculi beneficio eorum duritiem & immanitatem placaret, tum vt suam confirmaret orationem. Neque paruum operatur mira
Hic.infr.g culum, sed quod tunc primum contingit. A seculo enim non est auditum, inquit, quòd aperuit quis oculos cæci nati. Cæci enim fortasse quispiam oculos aperuit, sed cæci nati adhuc nemo. Et quòd egressus è templo ad illud dedita opera venerit, inde perspicuum est. Ipse vidit cæcum, non ad ipsum cæcus accessit, & tam diligenter eum intuitus est, vt discipulos ad interrogandum conuerteret. Visu enim Iesu adeò in illum cõuerso interrogarunt: *Quis peccauit, hic an parentes eius?* Absurda interrogatio. Quomodo enim peccauit antequam natus esset? Quomodo parentum peccatis punitus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Supr.5.c

Gnitus est? Quomodo ergo ad hanc venerunt interrogationē? Anteà sanato paralytico, dixit: Ecce sanus factus es, & noli amplius peccare. Cognoscentes itaque discipuli illum propter peccatum in paralysim incidisse, dicunt, concedatur illum propter peccatum paralyticum de hoc quid dicis? hic peccauit? quod est absurdum, cùm esset à natiuitate cęcus: an parentes eius? sed neque hoc, siquidem pro patre filius nō punitur. Quemadmodum igitur puerum aliquo morbo affectū videntes, dicimus: Quid de hoc dicendum est? quid commisit puer? nō rogando, sed dubitando: ita nunc discipuli dubitāt potius quàm percontarentur: quid Christus? *Neque hic peccauit, neque parentes eius.* Hoc non absoluit eos à peccato. Non enim simpliciter dixit, Neque hic peccauit, neque parentes eius: sed addidit, *Vt cæcus nasceretur, ut glorificetur filius dei.* Peccauit nāque hic, & parentes eius, sed non propterea cæcus est. Hæc autem dixit, non quòd hic propterea cęcus non esset, & alij quidem propter parentum peccata visum amiserint. Neque enim est peccā te alio alium puniri: nam si hoc concesserimus, concedemus & ante natiuitatem peccasse. Vt ergo dicendo,

H Neque hic peccauit: non intelligit à natiuitate peccare quempiam, & puniri: ltaq; dicendo, Et parentes eius: non est intelligendum, quòd propter parentes puniendi sint

Exec.18.a filij. Nam Ezechielis testimonio hanc tollit dubitationem, Viuo ego dicit dominus, si erit parabola hæc quadicitur, Patres vestri comederuntvuam acerbam, & dētes filiorum obstupescunt. Et Moses inquit: Non morietur pater pro filio. Et cr quodam rege inquit, quòd propterea id non fecit, seruans legem Mosi: quòd si quis diceret, Et quomodo scribitur, qui reddit peccata parentum in filios, in tertiam & quartam generationem? Illud respondebimus, non esse communem omnibus sentētiam, sed in quosdam qui ex Aegypto egressi sunt: hoc est, ex quo ex Aegypto egressi, post signa & miracula parentum pejores facti sunt, eadem quæ patres sui patientur, cùm eadem audeant. Et quòd de his sermo habeatur, si quis diligentius leget, certò intelliget. Qua ergo gratia cæcus natus est? Vt manifestetur gloria dei. Occurrit alia dubitatio, an aliter poterat gloria dei manifestari. Quid ni? Neque enim dicit non potuisse, sed vt manifestaretur. Ergo iniuriā propter dei gloriam accepit? Quam iniuriam, dic quæso, si eum non cōtempsit, sed ex cæcitate beneficia contulit? Vidit enim interioribus oculis. Quid oculi Iudæis contulerunt? Maius supplicium, cùm videndo cæci essent. Quid cæcitas huic obfuit propter quam vidit? Itaque vt mala huius vitæ mala non sunt, ita neque bona, sed peccatum duntaxat malum. Cæcitas non est malum. Qui verò quod nō erat, vt esset effecit, poterat & sic dimittere. Quidam dicunt hanc particulam, vt, non esse causalem, sed euētus:

Hic infr.g vt illud, In iudicium veni in hunc mundum, vt non videntes videant: & qui vident cæci fiant. Non enim venit, vt videntes fierent cæci. Et Paulus? Quia quod notū

Roma.1.c est dei, manifestum est illis, vt sint inexcusabiles. At nō propterea manifestauit, vt perirent, sed vt cōsequerentur excusationem. Et alibi: Lex autem subintrauit, vt

Ibidem.5.d abundaret delictum. Verùm non propterea subintrauit, sed vt prohiberetur peccatum. Ecce his in locis euentus aduerbium, tanquam enim optimus quidam domus dispensator partim perfecit, partim imperfectum reliquit, vt per hæc de vniuerso incredulis rationem redderet: ita & deus tanquam domum quandam ruinam minantem, corpus nostrum conglutinat & perficit, manum aridam sanat, dissoluta membra corroborat, claudos dirigit, leprosos mūdat, ægrotos excitat, debilia cru K ra confirmat, mortuos ad vitam reuocat, lippos oculos purificat, non habentibus largitur: quæ omnia cùm naturalis sint imbecillitatis, meliora Christus efficiēs, suam indicat potestatem. Hanc autem particulam, *Vt manifestetur gloria dei,* De se, non de patre dicit. Patris enim gloria manifesta erat. Nam cùm ex limo formatum à deo hominem audissent, ideo Christus nunc oculū finxit. Si enim dixisset, Ego ex terra formaui hominem, arduum visum esset auditoribus, re autem ostensum iam negari non poterat. Quamobrem ipse in sputo, & puluere commixto, absconditā gloriam manifestauit: neq; enim paruum erat, vt creaturæ opifex putaretur. Ab hoc enim & alia aggressus est, & à parte totum est creditū. Maioris nanque fides, minus etiam confirmat. Vniuersæ enim creaturæ homo est præstantissimus, & inter mē bra nostra oculus: propterea non simpliciter, sed hoc modo oculos effinxit. Nā licēt portione paruus sit, maximè tamen necessarius, vt inquit Paulus: Et si dixerit 1.Cor.12.c auris, non sum oculus, non sum de corpore: nū ideo nō L est de corpore? Quæcunque enim in nobis sunt, diuinæ sunt sapientię indiciū: multò magis oculus, qui totū corpus gubernat ac regit. Oculus ornat, non os tantùm, sed totum corpus. Oculus lucerna est omnium membrorū. Quod enim sol mundo, hoc oculus corpori. Extincto Sole omnia perduntur & perturbantur: ita amissis oculis, pedes inutiles sunt, & manus & animus. Corrumpitur enim cognitio, his deum cognouimus. Inuisibilia e- Rom.1.c nim ipsius à creatura mundi, per ea quæ sunt intellecta conspiciuntur. Non enim corporis lucerna tantùm oculus est, sed animæ potius. Quare vt in regio quodam loco, in altiore corporis parte sedem sortitus est, & cæteris præfertur sensibus. Hunc igitur formauit Christus, & ne materia eum nunc, neque in principio luto indiguisse arbitrareris: qui enim maiora, cùm nihil essent, sine materia effecit, longè magis & hęc effecisset. Vt ergo intelligas non necessitatis causa hoc fecisse, sed esse eorū quæ in principio facta sunt opificem, illato luto inquit:

Vade, & lauare. Vt intelligas nihil mihi luto opus esse ad fingendos oculos, sed vt manifestetur in eo gloria mea. Quod autem de se dixerit, Vt manifestetur glo M ria dei addidit, *Me oportet facere opera eius qui misit me.* Hoc est, manifestare me ipsum, & facere eadem quæ pater: non similia, sed eadem: quod maioris est conueniētiæ, neque de his etiam, quæ vel minimùm differunt dici potest, Quis ergo contradixerit, cùm eadem quæ pater operatus sit? Neque enim tantùm finxit oculum, aut aperuit, sed visum largitus est: quod sanè argumentum est etiam animam inspirandi, qua non operante, oculus etiam perfectus minimè videre potest. Quare & animę vigorem, & membrum arteriis, neruis, venis, sanguine, & cæteris omnibus ex quibus corpus nostrum constat perfectum, largitus est. *Me oportet operari, dum dies est.* Quid hoc significat? quam habet consequentiam? Sanè magnum hoc est, Donec dies est, dum licet hominibus in me credere, dum hæc durat vita laborandum est.

Venit nox. Hoc est, futurum tempus. *Quando nemo potest operari.* Non dixit, quando non potero operari: sed, nemo potest operari: id est, quando non est amplius fides, neque labores, neque pœnitentia. Quòd enim opus fidem appellet, dicunt ei: Quid facimus, vt operemur opera dei? Respondet, Hoc est opus dei, vt credatis Supr.6. in eum quē ille misit. Quomodo ergo hoc opus nemo potest tūc operari? quoniam fides non est, sed velint nolint omnes acquiescent veritati. Verùm ne quis ad ambitionem

A bitionem hęc referret, eorum gratia omnia facere profitetur, qui in hac tantùm vita habent credendi potestatem, & nusquam alibi quicquam sibi possunt proficere. Ideo neq; accedentem ad se cæcum curauit. Nam quòd curari mereretur, & si vidisset, credidisset, & procurrisset ad Iesum: neq; si præsentem à quoquam audisset, accedere neglexisset, ex sequentibus constat, ex eius videlicet fortitudine, & fide. Poterat enim secum cogitare, & dicere, Quid hoc? lutum fecit, & liniuit oculos meos, & dixit, Vade, lauare: non potuit me prius curare, & inde ad Siloam mittere? Sæpenúmero illic me laui, & multi mecum, & nihil profeci. Si quid posset, coràm ostendis-
4.Reg.5.c & Luc.4.e. set, quemadmodum & Naaman aduersus Heliseum dicebat. Iussus enim lauare se in Iordane nō credidit, cùm magna esset tunc Helisæi opinio. Cæcus autem non diffidit verbis Iesu, neq; contradixit, neq; quicquam cogitauit huiusmodi, Quid lutum illinere oportuit? hoc potiº cæcum redderet: Quis vnquam hoc pacto curatus est? Nihil tale reputauit. Ecce fides firma & prompta. Venit nox. Quod indicat post crucem, impios sibi curæ futuros, & multos alliciendos. Adhuc dies est, post quē peni

B tus eos abscindit, vt statim significauit. *Quādiu in mūInfra.12.f. do sum, lux sum mundi.* Quod & alio in loco dixit, Credite donec lux vobiscum est. Cur ergo Paulus noctem

Rom.13.d. præsentem vitam appellauit, Christus diem? idem dicit, non verbis, sed sententia: inquit enim, Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Noctem præsentem vitam appellat, quoniam in tenebris versamur, vel propter eius ad diem illam comparationem. Christus autem noctē futurum tempus appellat, quoniā peccatores nihil operari poterunt. Nox à Paulo præsens vita appellatur, quia in tenebris sunt, qui in peccatis & incredulitate degunt. Quamobrem fideles alloquens ait: Nox præcessit, dies

Ibidem. autē appropinquauit, ac si luce illa essent fruituri, & noctem veterem vitam intellexit. Abiiciamus, inquit, opera tenebrarum. Ecce quod illis noctem esse dixit: quare prosequitur, Vt in die honestè ambulemus, vt lucem illam consequamur. Nam si huius seculi lux tam pulchra est, considera qualis illa futura sit: quantò enim solaris lux lucernæ lumen excedit, tantò, imò longè magis illa solarem, quod inde significauit: Sol obscurabitur, ad illius videlicet splendoris comparationem, vt non appareat. Quòd si in hac vita vt splendidas nobis domos,

C & salubres comparemus, magnā pecuniarum vim ædificando anxij consumimus: considera qui nobis subeundi sint labores, vt clarissimam nobis in cœlis domum ædificemus, vbi lux illa ineffabilis. Hic enim & pugnæ & contētiones de terminis & parietibus, illic minimè, nulla inuidia, nullus liuor, nulla dei limitibus cōtentio: & hæc sine dubio relinquenda, illa perpetuò permansura sunt: hæc tempore consumitur, & multis subiecta est

Lucæ.21.a. periculis, illa perpetuò manet: hanc pauper sibi comparare non potest, illam duobus potest obolis quiuis emere: vt vidua illa. Quamobrem quàm iam molestissimè fero, quòd tot nobis bonis propositis desidemus, animo deficimus: & vt hic splēdidè habitemus, omnia facimus: vt autem in cœlo paruum vel comparemus hospitium, nihil curamus, vel laboramus. Dic quæso, vbi hic domū habere velles, in deserto, an in aliquo paruo oppidulo? Non puto, sed in regiis & magnis ciuitatibus, vbi & rerum copia, & maior nobilitas. Ego tibi talem ciuitatem propono, cuius opifex & author deus est, in qua domum minori quàm hic sumptu, minori labore condere atque ædificare poteris. Ædificant eam manus pauperū, hæc optima ędificatio summa sapientia, sicut quàm hic faci-

mus summa dementia. Etenim si quis te in Persidē vi- D surum regionem illam, & mox reuersurum duceret, iuberētque vt illic domum strueres: nónne eius amentiā reprehenderes, ac si inutilem suaderet impensam? cur non idem in hoc mundo facis: quem paulò pòst relinques? Sed filiis relinquam, inquies: at illi paulò pòst te etiam sequentur, nonnunquam præcedent; itidē & eorum posteri, quod etiam te anxium reddet, cùm hæredes tuos nō diutius possessuros videas: illic autem nulla huiusmodi suspicio, sed immutabilis & tibi, & filiis, & nepotibus manet possessio, si eandem virtutem imitabuntur. Illam domum Christus ædificat, quo ædificante non opus est alium opificem accersere, neque vlterius laborare. Cùm deus opus faciendum suscipit, quid amplius curandum? Ille necessaria colligit, ille opus erigit: neque hoc tantùm mirandum, sed quod etiam satis, superq; optimum, & suprà quàm optare possis ædificium constituit: quippe qui optimus opifex est, & maximè tuæ studet vtilitati. Et si pauper es, & volueris hanc domum ædificare, nullam tibi pariet inuidiam: nemo enim inuidus illud domicilium intuetur, sed angeli tuis bonis lætantur, nemo illud contenere poterit, nemo hoc morbo laborans illic habitat. Vicinos ibi sanctos, Paulum, E Petrum, prophetas, martyres, angelorum cœtus & archā gelorum habebis. Quibus rationibus omnia nostra in pauperes conferamus, vt illa habitacula consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

Homilia.lvj. ex cap. nono.

Hæc cùm dixisset, expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & liniuit lutum super oculos eius. Qui aliquam ex lectionibus vtilitatem consequi volunt, nihil his prætermittendum est, propterea scrutari iubemur scripturas. Multa enim quanuis in his facilia Supra.5.f. videantur, magnam tamen sententiæ profunditatem habent latentem. Considera propositum textum: Hæc cùm dixisset, expuit in terram. Cur hoc: Vt manifestetur gloria dei. Et quia oportet me facere opera eius qui misit me. Non enim ab re quæ dixerat, reduxit nobis in memoriam euangelista, & subdidit, expuisse: sed vt verba sua operibus confirmasse ostēderet. Et cur non aqua, F sed sputo vsus est? Missurus eum erat in Siloam, ne quid ergo fonti adscriberetur, sed ex ore eius virtutem processisse intelligeretur, qui illius oculos & finxerit, & aperuerit, inspuit in terram, hoc euangelista significans inquit: Et fecit lutum ex sputo. Inde ne ex terra eā processisse virtutem suspicaretur, lauare iussit, propterea vt cæci fides pateret, & perfidiam Iudæorum argueret. Nā credibile erat à pluribus abeuntem illitis luto oculis visum, & re insolita omnium in se oculos conuertisse. Cùm enim non facile esset creditu cæcum visum recuperasse, multos viæ longitudine testes, & diligentiores spectatores rei insolentia comparat, vt attentiores facti, iam non possent an is esset dubitare. Præterea veteri legi se non repugnare ostendit, cùm ad Siloam mittit. Neque illud erat suspicandum, an aquæ illius virtute visum acceperit. Multi enim sæpe illic oculos lauerant, nullam gratiam consecuti, sed tunc fuit virtus Christi, quæ id operata est: ideo interpretatus est euangelista Siloam, quod est missus, vt intelligas illic à Christo cu- Siloa. ratum, vt Paulus inquit: Bibebant autem de spiritali cō- 1.Cor.10.a. sequēte eos petra, petra autem erat Christus. Quemadmodū ergo Christº petra erat spiritalis, ita & Siloa erat

 spiritalis. Mihi

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Spiritalis. Mihi autem videtur repentinam aquæ efficaciam arcanum nobis significare mysterium. Quodnam? Admirabilem,& præter omnium spem apparitionem. Sed intuere cæci animum in omnibus parentem, præbuit os , nihil solicitus an lutum esset, an sputum, & quid sibi Siloa opus esset,etsi hoc, cur illo? Non cur lutũ liniret super oculos,aut cur lauari præceperit, nihil tale reputauit. Illud duntaxat curauit, vt parêret in omnibus imperanti: & in nullo perturbatus est. Quòd si quis rogaret, quomodo abluto luto viderit , me modũ nescire profiteor:& quid mirũ si nescimus? Neq; enim euangelista,neq; ipse qui curatus est,norat:sed factũ vidit, modum deprehẽdere non potuit,quod interrogatus respõdit: *Lutum imposuit oculis meis , & laui, & uidi.* Rationẽ ignorauit,licèt sæpius interrogatus. *Itaq; uicini, & qui uiderant eum prius, quia mendicus erat, dicebant : Nónne hic est qui sedebat,& mendicabat? Alij dicebant, quia hic est.* Magnitudo rei ad incredulitatẽ trahebat, licèt tot modis esset ad credendum allecti. Alij autem dicebant: Nónne hic est qui sedebat , & mendicabat? Papæ quò dei descendit humanitas? Benignissimè mendicos curat, Iudæis silentium imponit,quòd non claros & generosos viros,non
H principes , sed obscuros etiam sua dignos prouidentia ducebat. Venerat enim ad omnium salutem:& vt in paralytico,ita in hoc factũ est. Neq; enim ille qui se curasset norat,neq; hic: quod propter Christi discessum accidit,qui semper ad subueniendum indigentibus properabat , vt omnis signorum dubitatio tolleretur. Qui ergo eum non videbant,quomodo ad gratiam loquebantur? Sic confirmabant miracula:neq; enim ostiatim hic cæcus mendicabat,sed sedebat ad templi ianuam. Dubitãtibus ergo omnibus de ipso , respondit: *Ego sum.* Non puduit cæcitatis , neq; populi furorem veritus est. Nihil dissimulauit beneficium prædicare. *Dicunt ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit eis: Ille homo,qui dicitur Iesus.* Quid dicis? huiusmodi homo operatur? Sed nihil adhuc de eo magnum opinabatur. *Fecit lutum,& unxit oculos meos.* Verax sanè,non dicit vnde fecerit , quod non viderat , sensit autem vngi. Et dixit mihi: Vade ad natatoriam Siloæ. Et vnde norat Iesum locutũ? Ex sermone quem ad discipulos habuerat. Rem testificatur,modum ignorat. Nam si in his quæ sensu & tactu percipiuntur,fide opus est,longè magis in his quæ
I videri non possunt. *Et dixerunt ei, Vbi est ille?* Clamãtes iam contra ipsum. Intuere hic Christi humilitatem. Curatos dimittebat,quippe qui non gloriam, non populi plausum,non digito monstrari volebat. Et vide quoniam verè cæcus ad omnia respondet. Quærebant illi ipsum inuenire,vt eum ad sacerdotes adducerent: cùm non inuenirent,illum ducunt vt melius interrogaretur. Ideo euangelista sabbatum fuisse dicit , vt prauam eorũ mentem ostendat, & cur Iesum quærerẽt, vt ansam aliquam haberent calumniandi miraculum propter legis transgressionem:& hoc constat quòd statim, quomodo oculos ipsius aperuerit,interrogarunt. Et considera eorũ verba. Non dicunt,quomodo vidisti: sed,quomodo aperuit tibi oculos? vt darent ei materiam opus illud calũniandi. Ille autem tanquam nõ ignarus rei,breuiter respõdet,Neq; enim Iesu meminit,neq; quòd dixerit, Vade,lauare:sed tantùm, *Lutum fecit, & imposuit super oculos meos,& laui, & uideo.* ac si maximo in crimine Christum deprehendissent,ita mouentur:quasi dicerent,Ecce quæ Iesus operatur. Tu autem cæci constantiam intuere. Quòd enim primùm ab illis interrogatus dixerit veritatem,minimè mirum est: nunc vero admirandum,quòd perterritus neq; negat, neq; prioribus verbis Ki
contradicit. Quid Pharisæi,vel alij potius? Adduxerunt eum tanquam negaturum,sed contrà euenit,manifestiº quod nolebant intellexerunt : quod semper cõtingebat, vt apertius in sequentibus ostendemus. Quid Pharisæi?

Quidam (pũ omnes:sed pertinaciores) *dicebant: Hic homo nõ est à deo,quia sabbatũ non custodit. Alii autem dicebant: Quomodo potest homo peccator hæc signa facere?* Ecce quòd signis alliciebantur. Nam qui anteà miserant, vt adduceretur:audi quid nunc,etsi non omnes,dicant. Etenim licèt principes gloriæ cupiditate in incredulitate persisterent,multi tamen crediderunt,quanuis non confiterentur:populus autem inglorius erat,vtpotè qui nihil in synagoga poterat,principes clariores difficilius acquiescebant. Hos igitur principatus amor, illos metus continebat:quare inquit, Quomodo potestis credere, qui glo Suprà.5.f.
riam ab hominibº accipitis? Et ipsi quidẽ qui iniustè interficere conabantur,dei se esse dicebãt. Qui cęcos curabat,eum ex deo esse non posse,eo quòd sabbatũ non seruasset,quod alij negant: quoniã peccator hæc signa facere non potest. Illi malignè omisso miraculo, quæ videbatur transgressio,adducunt in mediũ. Nõ enim dicũt, L
in sabbato curat:sed sabbatum non custodit. Hi infirmè subticent,probandũ nanq; erat non soluisse sabbatũ. Ex signis tantùm confirmant: neq; immeritò,adhuc homi nem eum arbitrabantur. Quòd si deũ nossent, aliter eũ excusare potuissent,quòd videlicet sabbati dominus esset,& illud fecerit:sed nondũ hoc sentiebant. Nemo tamen audebat sententiã suam palàm facere, sed dubitabant, partim timore, partim ambitione. Schisma ergo erat inter eos , quod prius in populo ortum est , inde in principibus:& alij quidẽ bonum esse dicebant,negabant alij, quòd deciperet turbã. Vides stultiores multitudine principes etiam se scindentes? Non tamen generosum quicquam præ se tulerunt,cùm Pharisæos instare intelligert. Eũ quòd si omnino se scidissent,cognouissent fortassè veritatẽ: potest enim quis rectè scindi, ideirco inquit: Nõ veni mittere pacẽ in terrã, sed gladium. Est & Matth.10.d
mala cõcordia,& discordia bona. Siquidem qui turrim Gene.11.a
ædificabant, concordes erant in malo suo, inde etsi inuiti,ad bonũ tamẽ dissenserunt. Et socij Chore malè cõueniebant,ideo bene diuisi sunt. Et Iudas cũ Iudæis prauè consensit:est ergo bona discordia, & concordia mala. Quamobrem ait: Si oculus tuus scandalizat te, erue M
eum:& si pes,abscinde. Quòd si membrũ malè coniunctum abscindendũ est,nónne longè magis praui amici? Quare concordia nõ semper bona, sicut neq; discordia mala. Dico hoc , vt malos fugiamus , sequamur bonos. Nam si membrum insanabile metu ne reliqua corrum pat,incidimus, nõ quòd illud negligamus, sed vt seruemus cætera: quantò magis in his, qui malè nobis iuncti sunt,ita faciendum? Quòd si eos meliores reddere possemus,& nobis non officeremus, omnia essent faciẽda: sin incorrigibiles sunt,& nos lædimus, abscindẽdi sunt à nobis. Sæpe enim hoc pacto magna proficiunt : vnde Paulus, Tollite malũ de medio vestrũ: quod vt eiiceretur,ita fecisti. Grauis etenim,grauis est conuersatio malorum,sed non tam citò cõtagiũ sequitur, aut detegitur, vt prauorũ hominum malicia. Corrumpũt enim bonos mores colloquia mala. Et propheta: Egredimini ex medio eorũ,& segregamini. Nemo malũ amicum sibi conciliet. Nã si perditos filios emancipamus, neq; veremur naturam, neq; eius leges, neq; vllã necessitudinem: lõgè magis notos,& cõsuetudine deuinctos fugiemus,si mali erunt. Quanuis enim nullum inde nobis prouenia

A detrimentum,malas tamen suspiciones vitare non possumus: Alieni enim vitam nostram non perscrutantur, sed à sociis & consuetudinibus iudicant. Hęc eadem nu
Roma.12.d ptas & virgines hortor. Prævidentes, inquit, bona non modò in conspectu domini,sed & hominum. Totis ergo viribus adnitamur, ne per nos scandalizetur proximus. Vita etenim etsi rectissima sit,si aliis erit scandalo, totum amittit. Et quomodo potest recta vita scandalizare? Cùm pessimorum consuetudo non bonam homini inurit opinionem:cùm enim freti,vel ficti cùm malis conuersamur,etsi nos non offendimus, alios tamen scandalizamus. Hæc viris,vxoribus, & virginibus dicta sint,quorum conscięntia,quæ inde mala proueniãt, diiudicet. Ego nihil mali suspicor, neq; alius fortasse perfectiorum : si simplicior frater in tua offẽdatur perfectione,oportet eius consulere imbecillitati. Quòd si ipse nõ
1.Cor.10.g. offenditur,offendetur tamen Gentilis. Paulus autem iubet,vt simus sine offensione & Iudæis & Gręcis,& ecclesiæ dei. Ego nihil mali de virgine suspicor, diligo virginitatem. Dilectio malũ non existimatur. Maximè hanc vestram amo consuetudinẽ,neq; possum absurdum aliB quid de ea cogitare. Sed quomodo externis id persuadebimus? Debemus eorum rationem habere. Quamobrẽ ita res nostras disponamus,vt nemo infidelium nostra causa iustè possit offendi. Nã sicut qui rectè viuunt, deũ glorificant: ita qui prauè, procliues sunt ad blasphemiã.
Matth.5.b. Sed absit, vt vestrum aliquis sit eiusmodi: verùm ita luceant opera vestra,vt glorificetur pater vester qui est in cœlis:& nos eius gloria perfruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,per quem, & cũ quo patri gloria, simul & spiritui sancto , in secula seculorum, Amen.

Homilia.lvij. ex cap.nonó.

Dicunt ergo cæco iterum: *Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia propheta est. Non crediderunt ergo Iudæi.* Scripturæ nõ simpliciter, neq; temerè, sed quàm diligentissimè legendæ sunt,ne quis scrupulus oboriatur : etenim nõ immeritò hoc in loco quispiam dubitaret , cur cùm dixerint, Hic homo à deo non est , quia sabbatum non custodit:,inde eum interrogarint, Tu quid dicis de illo,qui aperuit tibi oculos,& nõ qui soluit sabbatum? At excusationem pro
C accusatione posuerunt. Quid ergo dicendum? Non sunt hi qui dicebant, Hic non est à deo: sed qui dissentiebãt, dicentes , Homo peccator non potest hæc signa facere. Cùm ergo magis vellent illis silentium imponere , ne Christum defendere viderẽtur , eum qui eius virtutem in se expertus erat,in medium adducunt, & interrogãt. Tu autem intuere pauperis sapientiam, quæ cæteros superauit. Confessus est prophetam esse,neq; prauũ Iudęorum iudicium ipsum perterrere potuit , cùm dicerent: Quomodo potest esse hic à deo , qui sabbatum non custodit? *Et non crediderunt Iudæi quòd cæcus fuisset , & uidisset, donec uocauerunt parentes eius qui uiderat.* Tu autem considera quot modis miraculum tegere & abolere conantur. Verùm huiusmodi est veritatis natura,vnde magis oppugnatur, inde magis confirmatur, & quò magis obtegitur,eò clarior euadit: aliter non esset hoc creditũ miraculũ,quod perinde ac si omnes id prędicare conati essent,& Christi studiosissimi fuissent,ita claruit. Et-
enim eum etiam postmodum calumniari tentarunt, di centes: Quomodo aperuit tibi oculos? quasi dicerẽt,nũquid magia aliqua? quod alibi cùm sanandi modum intMarth.12.& Luc.11.b. telligere nequiuissent,calũniati sunt,in Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia: hìc ad sabbati solu-

tionem cõfugiunt,& quòd peccator est. Atqui cùm supe D
rius eum interficere,& opera eius arguere tentarent, audẽter eos interrogauit, Quis ex vobis arguet me de pec Suprà.8.f.
cato? & nemo respondit,nemo eum blasphemiæ arguit, cùm se sine peccato profiteretur. Quòd si in aliquo argui potuisset,minimè tacuissent. Nam qui dicentem se ante Abraham esse,lapidibus petierunt,& à deo nõ esse: Ibidem.g.
& se à deo esse gloriati sunt,cùm essent homicidę:& tot miracula facientem,deo contrariũ,& sabbatũ nõ custodire obiecerunt:si vel vmbram aliquã criminandi habuissent, non sanè tacuissent. Quòd si propterea peccatorem vocant, quoniã sabbatum soluere videretur, friuolum profectò hoc crimen, & multã eorum arguit temeritatẽ. Quamobrem his distracti rationibus, impudẽtius quiddã aggrediuntur. *Non crediderunt,* inquit, *quòd cæcus fuisset,& uidisset.* Quomodo ergo accusabãt, quòd sabbatũ non custodiret? Certè tanquã credentes. Nónne multitudini,& vicinis qui eũ cognoscebant, credidistis? sed,vt dixi, mendaciũ etsi oppugnare veritatẽ videatur, seipsum tamen detegit,& veritatẽ reddit clariorẽ, vt in præsentia contigit. Ne quis enim diceret,nihil certi vicinos:& qui eũ viderant attulisse,sed fuisse assimilẽ, ad- E
uocant parentes,& inuiti miraculum verum confirmarunt. Nam parentes maximè eum norant, & cùm eum perterrere non possent, quin audenter acceptum publicaret beneficium,per parentes infirmare miraculum arbitrati sunt. Et vide interrogationis prauitatem, aduocatis in medium parentibus,vt metum incuterent, vehementia quadam & indignatione interrogant, *Hic est filius uester:* Et non dicunt,qui cæcus fuerat:sed, quem vos dicitis,quia cęcº natus est,ac si malè faceret,& operа Christi confirmarent. O scelestos,& plus quàm scelestos:& quis nam pater ita de filio mentiri optaret? tantùm non dicentes,quem vos cæcũ fecistis, imò & vbiq; cæcum prædicastis,quomodo nunc videt? O dementiã: vestra hæc malignitas,vestrum commentum. Dupliciter ergo ad negandum eos impellere conantur,dicẽdo: *Et quem dicitis,& quomodo uidet?* De tribus itaq; parẽtes interrogati , an filius eorum esset, si cæcus fuisset, & quomodo videt. Duo tantùm confitẽtur, tertium se nescire dicunt,vt magis veritas probaretur, vt nemo præter ipsum curatum,& maximè ad id testandum idoneũ, rem ipsam confiteretur. Et quo nam modo ad gratiam locuti essent parentes,qui eorum quæ norant,aliqua cõ- F
ticebant propter metum Iudæorum? Quid ergo dicunt? *Quòd hic est filius noster scimus,& quòd secus natus sit: quomodo autem nunc uideat,aut quis aperuerit eius oculos,nos nescimus. Ipse ætatem habet,ipsum interrogate,ipse de se respõdebit.* Dignum fide ducunt ad sui excusationem,non est puer, neque delirat , potest de seipso testimonium perhibere: hoc autem dicebant propter metum Iudæorum. Ecce quomodo iterum euangelista eorum mentem, sententiámque exponit. Hæc dico, quia cùm superius dixerũt, quòd ęqualem se deo faceret:quòd si ea non Christi,sed Suprà.5.c.
Iudæorum fuisset sẽtentia , addidisset sanè euangelista ita Iudæos intellexisse. Cùm ergo parentes rursum ad sanatum eos remisissent , iterum inclamant , & palàm atque impudenter. Non quidem dicunt,nega Christum te sanasse,sed pietatis vmbra id tentant. *Da,* inquiunt, *gloriam deo.* Nam si parentibus dixissent , Negate filium vestrum esse,& cęcum natum,perquàm ridiculum fuisset:itidem si huic negare suasissent,manifesta fuisset impudentia : quare non sic dicunt , sed alia aggrediuntur via,Da gloriam deo,confitere nihil Christum in te operatum. *Nos scimus , quia hic homo peccator est.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Supra. 8. f.

G Quare ergo ipsum non reprehendistis, cùm diceret, Quis me arguet de peccato? Vnde eum scitis peccatorem? & cùm ille non dedisset,& obuiam Christo factus, non propterea reprehensus est, sed rogauit eum Christus, *Credis in filium dei?* vt intelligas ita dari gloriã deo. Quòd si non esset æqualis patri, non esset æqualis gloria:sed cùm idem qui patrem honorat, honoret & filium,meritò non arguitur cæcus. Cùm ergo expectarẽt Iudæi,vt parentes miraculum negarent, nihil tale dixerunt. Cùm verò nihil se ex eo consecutos vident, iam peccatorem esse calumniantur. Respondet ille: *si peccator est,nescio:unum scio,quòd cùm cæcus essem,nunc uideo.* Nunquid timuit cæcus? minimè. & quomodo qui prophetam asseuerat,nunc dicit:Si peccator est,nescio? Nõ ita sibi persuadebat, neque suis verbis purgando eum à criminibus, neque propter acceptum beneficium excusandum,sed à re ipsa testimonium afferendũ satius ducit. Nam si post multa verba dicente eo, quòd nisi esset dei cultor, non potuisset hæc signa facere: ita indignati sunt,vt dicerẽt, *In peccatis natus es totus,& tu doces nos?* Si hoc à principio dixisset, in quam prorupissent insaniam?Si peccator est,nescio:quasi dicat, nihil de hoc in
H præsentia dico, nihil pronuncio: illud quidem manifestè noui,& affirmare possum, si peccator esset, non hæc faceret.Quibus verbis neque se,neque testimonium suũ suspectum reddidit,quòd ad gratiam loqueretur, sed rẽ ipsam testificaretur.Neque enim efficere poterant,quin miraculum fecerit: illi autem iterum ad priora reuertũtur, modúmque curationis diligentius percontantur, more canum venatione sibi proposita, nunc huc, nunc illuc discurrentes,& ad eundem redeuntes locum, vt assidua percontatione eum ad suam trahant voluntatem: & aiunt, *Quid fecit tibi?quomodo aperuit tibi oculos?* Ille confundens eos,acrius iam inuehitur: donec enim miraculum disquiri & iudicari oportuit, verecundius locutus est:cùm autem planè patuit,bona causa fretus,eos audacter aggreditur,aitq;: *Dixi uobis semel,& me non audistis,quid amplius uultis audire?* Considera mendici aduersus scribas & Pharisæos fiduciam: tam valida est veritas,tam imbecille mendacium: illa enim etiam imbecilles corroborat,& claros reddit, hoc etiam fortes deprimit atq; debilitat:quasi dicat mendicus,Verbis meis
I non attenditis,ideo nihil amplius dicam,neque respondebo, cùm me sæpius frustra interrogaueritis: neque vt rem sciatis,velitis audire,sed vt audita calumniemini.

Nunquid & uos uultis discipuli eius fieri? Iam se discipulis adnumerat: hęc enim significat, Nunquid & vos? Eos præterea arguit, & vituperat, & meritò sanè. Cùm enim intelligeret hoc eos maximè lædere, ita locutus est:indicium sanè fidentis animi, & ad superna euolantis,& illorum contemnentis insaniam.Ad hæc eius maximam ostendit dignitatem, cui maximè fidit, & quòd quem admirari & colere deberent,eum contumelia afficiunt:ille tamen non afficitur, sed quod ipsi ad contumeliam faciunt, honoris loco accipit. *Tu discipulus illius,*inquiunt,*sis,nos autem Mosi sumus discipuli.* Sed non sequitur,non enim Mosi,nec Christi estis. Si Mosi essetis,essetis & Christi.Idcirco superius inquit Christus: Si
Suprà. 5. g. credueretis Mosi,credueretis & mihi, de me enim ille scripsit.Cùm enim ad hos semper sermones confugerent:

Nos scimus, quòd Mosi locutus est deus. Cuius testimonio?Maiorum aiunt nostrorum:sed nónne maioris authoritatis est,qui hæc per signa confirmat, quàm maiores vestri?nam à deo venit,& cœlestia loquitur. Et non dixerunt, Nos audiuimus, quòd Mosi locutus est deus: sed,scimus.Et audita vos Iudæi scire asseueratis,visa au- K
tem auditis minora arbitramini. Atqui illa quidem minimè scitis, sed audistis: hæc non audistis, sed scitis.

Cæcus autem,In hoc enim, inquit, *est mirabile, quòd uos nescitis unde sit.* Et talia signa facit,quum non homo insignis apud;vos,neq; clarus, neque gloriosus hæc possit: vt sit vbiq; manifestum deũ esse,neq; vllo humano egere auxilio. *Scimus autem,quòd deus peccatores non exaudit.* Cùm enim anteà dixissent:Quomodo potest homo peccator hæc signa facere,eorum innititur sententię,& eadem verba commemorat.Opinio mea,inquit, & vestra consentit,in ea permanete. Et intuere viri prudentiam. Semper in ore habet miraculum,quod cùm capere non posset,ab eo ratiocinatur. Vides illa verba, Si peccator est nescio,non esse dubitantis?Absit.norat enim nõ esse peccatorem.Ecce nunc tempori quomodo respondet.

Scimus quòd deus peccatores nõ exaudit:sed si quis dei cultor est,& uoluntatem eius facit. Vbi non modò eum à peccatis absoluit,sed acceptissimum deo, & omnia dei opera facientem demonstrat.Nam cùm se Iudæi dei cultores dixissent, ideo addidit, Et voluntatem eius facit: quasi dicat: non satis est deum cognoscere. Inde miraculum extollit, *A seculo non est auditum, quòd aperuit quis oculos cæci nati.* Si ergo confitemini deum non exaudire peccatores, & hic signum fecit, quale nemo vnquam alius, constat omnia virtute assecutum, quæ humanam longè exuperat.Ad quem Iudæi: *In peccatis natus es totus,& tu doces nos?* Donec eum negaturum sperarunt, dignum cui crederent existimarunt, & semel atq; iterum eũ vocarunt.Quòd si ei non credendum ducebatis,cur aduocastis? cur iterum interrogastis? Cùm vera locutus est, & ideo maxima erat admiratione obseruandus,tunc accusant.Quid autẽ signat, In peccatis natus es totus? Exprobrant ei cęcitatem:ac si dicant,A prima ętate in peccatis es:quasi ideo fuisset cæcus,quòd nõ sequebatur: quẽ consolatus Christus, ait:In iudicium ego veni in hunc mundum,vt non videntes, videant: & qui vident, cæci fiant.In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et quid dixerat?nunquid suam sententiam attulerat,& non potius communem,cùm inquit:Scimus quòd deus peccatores non exaudit? *Et eiecerunt eum foras.* Ecce veritatis præconem, quomodo sapientiã non impedit paupertas. Vides quot audiuit à principio, & quot pertulit, & quomodo verbis & operibus testatus est?Hæc scripta M
sunt ad imitationẽ nostrã. Nam si is qui Christum nõ viderat,ante eius hortationẽ tantùm cõfirmatꝰ est,vt in cõspectu totius populi homicidæ, furẽtis, insani, & eius voce Christum dãnare cupiẽtis,nec assensus sit, nec acquieuerit,sed perquàm fideter eorũ os obstruxerit,& expelli maluerit, quàm subticere veritatem: quantò magis nos,qui tãdiu in fide viximus,qui per fidẽ tot miracula intuiti sumus,qui maiora q̃ ille accepimus beneficia,qui interioribꝰ oculis arcana mysteria cõspicamur? Nos igitur in tantũ vocatos honorẽ, incredibilẽ pro Christo fiduciam prę nobis ferre oportet cõtra eos qui aliquid accusare,& loqui aduersus Christianos moliũtur:eorũ linguæ cohibendæ sunt,neq; temerè eis parcendũ.Hoc autem facere poterimus,si cõfidemus,si scripturis operam dabimus,neq; eas audire neglexerimus.Nã si quis attentionem huc ingressus adhibuerit,etiã sine domestica lectione, annuo spacio satis proficere poterit. Neq; enim hodie vnũ,cras aliud legimus,sed semper idem.Verũtamen nonnulli tam miserè affecti sunt, vt diutius audiendo ne nomina quidem librorũ intelligant,nec pudet,nec verẽtur tam negligẽter in dei cõcionẽ ingredi.

Quòd

A Quòd si citharœdus, vel saltator, vel mimus aliquis ad scenam aduocaret ciuitatem,omnes frequenter concurrerent,& admoniti gratias haberent, in quo spectaculo diei dimidium consumunt,nulli alij negocio vacantes: Deo autem nos per prophetas & apostolos alloquente, oscitamus,desidemus,hallucinamur, & plurimùm fasti dimus,quare in forum egredimur: in hyeme verò cùm pluuia,& lutum impeditet, domi sedemus: aut in theatris sine tecto, quò à pluuia defendamur. Maxima pars imbre,vento,frigore,luto, viæ longitudine contempta, insani perstiterunt, nulla eos causa domi continet, nulla quin ad spectacula frequẽtes confluant prohibet: huc sub tectum sine frigoris & pluuiæ iniuria,ad animæ suæ salutem nemo ea alacritate concurrit. Sũtne hæc toleranda?Ideo in illis apprimè edocti,in necessariis quàm pueruli imperitiores sumus. Quòd si quis te aut aurigã, aut saltatorem vocaret,contumeliam id duceres,eamq; pro viribus propulsares: ire autem ad eorum spectacula non recusas,& cuius artis nomen fugis, eam ferè omnẽ
B prosequeris:cuius autem & nomen,& res,hoc est,esse & vocari Christianus profiteris,quid nam sit, non intelligis.Quid hac dementia peius? Hæc frequenter vobis dicere statui, veruntamen veritus sum, ne frustra, & sine fructu mihi odium comparem. Video enim non iuuenes tantùm,sed & senes insanire, quorum gratia maiorem in modum erubesco, cùm video virum canicie venerabilem,eam labefactantem,& filium secum trahentem.Quid hoc magis ridiculum? quid indignius? filius à patre impudentiam discit, Mordent hæc vos verba? hoc & ego volo.Verba vos mœrore afficiant,vt per opera à turpitudine liberemini. Sunt enim nonnulli multò his frigidiores,quos illorum non pudet, sed pro re multa verba faciunt: quos si rogueris quis Amos sit, quis Abdias, quot prophetæ: quid respondeant, nescíunt: de equis,aurigis,sophistis, rhetoribus, quanuis reddant rationem. Inde quæ hinc iactura, quod detrimentum sequatur,interrogãt.Propterea ingemisco,quoniam quod sit damnum, quod malum, non intelligitis. Dedit tibi vitam deus, vt se coleres: tu eam incassum & inutiliter consumis.Quæris, quod sit damnum? Si vel parum argenti amiseris, id omnino damnum appellas: sin totos dies in diaboli operibus consumpseris, nihil omisisse opinaris. Opus est in sacrificiis, & precibus vitam omnem impendere:tu ad clamores,perturbationes,obscœ-
C na verba,contentiones,intempestiuas voluptates, magicas,in tuum conuertis detrimentum: & cùm hæc commiseris,quod damnum acceperis interrogas: neq; intelligis omnia potius amittenda,quàm tempus.Aurũ amittis,poterit recuperari:amissum tempus difficulter. Brete nobis in præsenti vita præstatur, quo nisi in necessariis vtamur,quid illuc migrantes faciemus? Dic quæso, si cui filiorum tuorum pręciperes,vt aliquam artem disceret,ille autem vel domi, vel alibi tempus frustra contereret,possẽtne apud magistrum excusari? Nónne diceret,conuenimus,tempus statuisti?Si tibi non curæ est,vt apud me arti incumbat filius,quomodo eum erudiem?
Hæc & vobis dicenda sunt.Nam exiget à nobis deus rationem.Vobis,inquiet,tempus dedi, vt pietatẽ, vt rectè viuendi artem erudiremini, cur incassum & inutiliter hoc tempus consumpsistis? Cur præceptorem frequenter non petiistis,neq; doctrinæ vacastis?Quòd autẽ doPsal.33.e. Ibidẽ.93.b. ctrina sit dei cultus,audi prophetam cùm inquit,Venite filij audite me, timorem domini docebo vos. Et iterũ: Beatus vir quem tu erudieris domine,& in lege tua docueris. Cùm verò tempus inutiliter consumpsisti, quam

habebis excusationem? Et qua gratia nobis breue tem- D
pus præscripsit deus?O stultitiam,ô insipiẽtiam, pro quo maximæ gratiæ habendæ sunt:quod labores nobis, & sudores minuit, quod requiem nobis, & æternitatem largitur,id & reprehendis,& molesto fers animo.Sed nescio quomodo in tam longum sermonem venimus,qui iam finem desiderat.Nostræ nanq; imbecillitati & miseriæ tribuendum est, quòd longiusculã fastidimus orationem:in spectaculis autem à meridie ad noctem immorati, cum funabulis domũ reuertimur. Sed ne semper vos accusemus,hoc nobis impendite beneficium,vt aliis omissis omnibus,his incumbatis. Vestro enim lucro & nos lucrabimur gaudium,lætitiam, laudem præterea & remunerationem. Omne autem lucrum vestrũ erit, quòd tam stultè antehac saltationibus dediti, propter timorem dei & honorationem nostram, vos morbo illo liberaueritis:& vinculis solutis, ad deum festinaueritis.Neq; illic tãtùm mercedem,verumetiam in hac vita veram consequimini voluptatem. Eiusmodi nanq; virtus est, vt cum futuro præmio in præsenti quoq; vitã nobis suauissimam suggerat. Pareamus ergo scripturæ diuinæ præceptis, vt & præsentibus & futuris fruamur bonis,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, E
cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum,Amen.

Homiliæ.lviij.ex cap.nono.

ET audiuit Iesus quia eiecerunt eum foras:& cùm inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in filium dei? Respondit ille, & dixit: Quis est domine: ut credam in eum?

Qui propter veritatem & Christi confessionem malo & contumelia aliqua afficiuntur,hi maximè à deo honorantur.Vt enim qui propter deum pecunias dispergit,is maximè eas inuenit:& qui odit animam suam, is vel in primis amat: ita contumelia affectus propter deum, is plurimùm honoratur à deo:quod cæco vsuuenit. Eiectꝰ est è templo à Iudæis, & à templi domino inuentus est. A pestifero concilio liberatus,salutiferum est fontẽ consecutus.Contemptus à contemptoribus Christi,ab angelorum rege honoratꝰ est.Hæc sunt veritatis præmia, ita & nos dispersis his rebus,& pecuniis nostris,illac fideliter proficiscemur.Si hìc inopi largiemur,quiescemus in cœlis. Si propter deum nobis maledicetur, & in hac & futura vita laudabimur. Eiectum è templo inuenit Christus,quem euãgelista hac gratia venisse significat. Et cõ F
sidera quibus eum præmiis remunerat, summo omniũ bonorum.Se enim ei notum fecit,à quo prius ignoraba tur, eumq; discipulis suis annumerauit. Et intuere illius diligentiam:dicente enim Iesu:Tu credis in filium dei? respondet, Domine quis est. Nondum enim ipsum viderat,quanuis sanatus: anteà nanq; cæcus fuerat, sanatus ad Iudæos adductus est, vt enim munerarius athletam victoria insignem & coronatum, ita hunc Iesus accipit. Tu credis,inquit,in filium dei? Quid hoc?Post tantam cum Iudæis controuersiã, post tot verba & contẽtiones, an credat interrogat: non quòd eius ignoraret animũ, sed vt notum aliis faceret, & eius se fidem plurimi facere demonstraret. Cuntumelia me tantus populus affecit,inquit, sed nihil impendo, fides tua mihi curæ est. Pluris enim faciendus est vnus, qui domini facit voluntatem,quàm multi transgressores.Tu credis in filiũ dei? ac si præsens quæ dixerat, accepisset rogat, & sui cõcitat desideriũ.Neq; primùm ait,crede,sed iterrogauit.Quid ille?Et quis est domine,vt credam in eum?Desiderantis & valde inquirẽtis animæ verbũ,pro qua tãta locutꝰ est ignorat,vt veritatis amatorẽ eum intelligas.Dicit ei:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *Et uidisti eum,& qui loquitur tecum,ille est.* Non dixit, ego sum: sed remissius adhuc, & vidisti eum. Dubium verbum, ideo manifestius subdit, Qui loquitur tecum, ille est. At ille ait: *Credo domine: & procidens adorauit eum.* Neque dixit, ego sum qui te curaui: qui dixi tibi, Vade, lauare in Siloa: sed his omnibus omissis, inquit: Credis in filium dei? ille affectum suum euestigiò ado-
Lucæ.17.d. rando prætulit,quod pauci curati fecerunt, vt leprosi illi,& alij: hoc pacto diuinam eius virtutem demonstrauit,ne quis verbotenus dixisse arbitrari possit.Eo autem adorante,inquit Iesus: *In iudicium ego ueni in mundum, ut non uidentes,uideant:& qui uident, cæci fiant.* Hoc & Pau-
Roma.9.g. lus inquit:Quid ergo dicemus,quòd gentes non sequentes iustitiam,acceperunt iustitiam?iustitiam autẽ ex fide Iesu:Israël autem sequens legem iustitiæ,in legem iustitiæ non venerunt. His verbis, in iudicium veni: magis illum in fide confirmat,& qui aderãt excitauit: hoc est, Pharisæos qui sequebantur in iudicium, id est, in maius supplicium: ostendens qui se tanquam peccatorem dãnarent, damnatos esse: hoc in loco duos visus, & duas meminit cæcitates, & quæ sensu, & quæ intellectu percipiuntur. Tum quidam ex Pharisæis sequebantur:

H *Nunquid & nos cæci sumus?* Vt in alio loco, Nemini seruiuimus vnquam,& ex fornicatione nati non sumus: ita his sensibilibus tantùm insistebant,& huius pudebat cæcitatis. Inde ostendens melius fuisse eis cæcos esse, quàm videre,inquit: *Si cæci essetis,non haberetis peccatũ.* Cùm cæcitatem ignominiam putaret, in eos inuehitur, quòd propterea magis puniẽtur. Ita semper humani animi elationem comprimit, & ad magnorum & mirabilium erigit cognitionem. Nũc vos videre dicitis,vt anteà deum vestrum esse dicebatis,sed nõ videtis:ita quod sibi laudi arbitrabantur, id supplicio fore ostendit. Et à priori quidem cæcitate cæcum natum curauit,nunc de Iudæorum disputat cæcitate.Ne enim dicerent, nõ propter suam cæcitatem ad eum nõ accedere,sed deceptorem vitare, huc omnem refert disputationem. At non simpliciter euãgelista inquit audisse hæc Pharisæos, qui cum eo erant, & dixisse,Nũquid & nos cæci sumus? Sed vt tibi in memoriam reducat, hos illos esse qui anteà Christum oppugnabant, & lapidibus impetebant. Sunt enim quidam in superficie quidem sectatores, qui facilè in contrariam mutantur sententiam: vnde ergo non
I deceptorem,sed pastorem probat,adducendo vtriusque iudicia, & sic eis rei veritatem inquirendam relinquit. Et primùm quis deceptor & fur sit,demonstrat inquiẽs:

Cap.X. *Amen amen dico uobis,qui non ingreditur per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro.* Ecce latronis signa:primùm palàm non ingreditur,neq; audet: inde nõ per scripturarum testimonium, quod per ostiũ significatur. Hic & qui fuerunt, & qui futuri sunt notat, & Antichristum,& falsos Christos,& Iudam,& Theudam,& alios huiusmodi. Meritò autem ostium scripturas appellat, quoniam nos ad deum ducunt, & eius nobis cognitionem aperiunt:ipsæ oues faciunt, ipsæ custodiunt,neq; lupos irrumpere permittunt. Tãquam enim ostium firmissimum hæreticos arcent, & in tuto constituunt:neq; nos,modò velimus, aberrare vnquam sinẽt. Et nisi hoc ostium infringamus, nunquam nos inimici nostri poterunt expugnare, per hoc ostium & pastores, & alij omnes ingrediemur: in ouile autem, hoc est, ad oues, & earum curam. Qui enim sacra non vtitur scriptura, sed ascendit aliunde: id est, non concessa via, is
Suprà.5.f. fur est. Ecce cum patre conuenientiam, cùm scripturas in mediũ proferat.Ideo Iudæis dicebat, Scrutamini scripturas.Et Mosen, & prophetas omnes adducit in testi- K
monium.Omnes, inquit, qui audiunt ex prophetis, ve-
Ibidem.g. nient ad me.Et si crederetis mihi:hìc idem per translationem ponit. Hac autem particula, Ascendit aliunde: & scribas significat:qui cùm docerent,& facienda præciperent,ipsi legem transgrediebantur, quod ipse expro-
Suprà.7.c. brauit,dicens: Nemo vestrum facit legem. Et rectè inquit ascendit,& nõ ingreditur: nam furis est sepem, vel parietem ascendere,& cum periculo omnia moliri. Ecce quo pacto descripsit latronem. Considera pastoris signa. *Qui ingreditur per ostium, hic est pastor ouium, huic ostiarius aperit, & uocem eius oues audiunt. Et proprias oues emiserit,ante eas uadit.* Hæc pastoris est & furis differentia.Videamus quo pacto sequẽtia conueniãt:Huic, inquit,ostiarius aperit.Mansit in translatione,vt significantius loqueretur. Quòd si ad verba parabolam vis ac commodare, nihil prohibet hoc in loco per ostiarium Mosen significari,cui eloquia dei credita sunt, cuius vocem oues audiunt. *Et proprias uocat nominatim.* Cùm enim frequenter eum deceptorem vocarent,idq; ex incredulitate sua confirmarent, dicẽtes: Quis principum
Ibidem.g. credidit in eum: non ex ipsorum pertinacia se, sed illos L
deceptores putandos,quòd sibi non crederent,& meritò ab ouium numero expellendos ostendit. Nam si pastoris est per solitum ingredi ostiũ, ipse per hoc ingressus est,& omnes secuti poterũt oues esse:qui inde se auerterunt,nõ ipsos pastor,sed ipsi se ab ouium numero abdicarunt.Quòd autem se ostium appellarit,nemo perturbetur: siquidem & pastorem se, & ouem dicit, & variè suam prędicat dispensationem.Quãdo nos patri offert, ostium:cùm nostri curam gerit, pastorem se profitetur. Nève vt ipsum patri tantùm offerre nos putes, etiam se pastorem dicit.Et oues vocem eius audiunt,& proprias oues vocat,& educit eas,& ipse ante eas vadit. Ad contrarium pastores faciunt,sequuntur non prędecedunt.Sed vt se omnium ad veritatem inueniendam ducem ostẽdat,contrarium pastoribus morem seruat:quemadmodum cùm oues per orbem dimisit, nõ extrà,sed in medio luporum misit. Longè enim admirabilior ars nostra pastoralis est. Videtur autem & cæcus hoc in loco significari,quem è medio Iudæorum vocauit,& audiuit vocem eius, & cognouit. *Alienum oues non sequuntur, quoniam eius uocem nesciunt.* Siue de Theudæ & Iudæ assertoribus hìc loquatur.Omnes,inquit,qui in eos credũt M
Acto.5.f. dispersi sunt:siue de futuris, qui à pseudochristis decipiẽdi erant.Et ne discerent ipsum vnum illorum esse, plurimùm se ab illis diuersum ostendit, & primùm à doctrina scripturarum quibus eos adduxit, illi aliunde: inde ab ouium obedientia, quæ omnes ipsi non viuenti tantùm,sed & mortuo paruerũt,illos quamprimùm dimiserunt.Præterea quod non paruum est, illi tanquam tyrãni per seditionem omnia faciebant: à qua suspicione tantùm hic aberat, vt cùm vellẽt ipsum regem face-
Suprà.6.b. Matth.21.b re,recusaret: & cùm rogarẽt,an liceret cẽsum dari Cæsari,afferri præciperet, vt numisma cognosceret. Ad hæc ipse pro ouiũ salute venit,vt vitã haberẽt, & abũdantius haberẽt:illi etiã præsenti vita priuarũt, qui etiã tradiderunt sibi cõmissos,& fugarũt. Hic adeò generosè perstitit,vt animã traderet:illi inuiti,coacti,fugiẽtes quę passi sunt pertulerũt,hic sponte omnia subiuit. *Hoc prouerbiũ dixit eis Iesus, illi autẽ nõ cognouerũt quid loqueretur eis.* Et qua gratia obscurius locutus est? Vt attẽtiores redderet: quod mox exponit,inquiẽs, *Ego sum ostium: per me si quis introierit,saluabitur,& ingrediẽtur,& egrediẽtur,& pascua inueniet.* Hoc est,securè erit & liber.Pascua autẽ & pabulũ ouium

A ouium potestatem atq; libertatem signat;hoc est, nemo inde eum expellit:quod & apostolis vsuenit, qui auden ter ingressi sunt & egressi, tanquam vniuersi orbis domini, & à nemine eiici potuerũt. *Omnes quotquot ante me uenerunt,fures sunt & latrones,sed nõ audierũt eos oues.* Non de prophetis hoc intelligendum,vt asserunt hæretici: illos enim audierunt,& per eos Christo crediderũt: sed de Theuda & Iuda,& aliis seditiosis.Illud præterea verbum,non audierunt,in ouium laudem dictum est:quod cõtrà esset, si prophetas nõ audissent,fuissent enim maximè reprehendẽdi. *Fur non uenit, nisi ut furetur, & macter & perdat.* Vt tunc vsuenit, siquidem omnes mactati sunt & deperditi. *Ego autem ueni, ut uitam habeant, & abundantius habeant.* Et quid quæso,vita abundãtius? Regnum cœlorum, sed adhuc vitæ nomine tanquã eis noto contẽtus est. *Ego sum pastor bonus.* Hìc iam passionem insinuat, quòd pro mundi salute moriturus est, neq; inuitus. Inde iterum ad pastoris & mercenarij parabolam venit. *Bonus enim pastor animam suam ponit pro*
B *ouibus: mercenarius autem,qui non est pastor,cuius nõ sunt oues propriæ,uidet lupum uenientem,& dimittit oues,& fugit, & uenit lupus,& rapit eas.* Hìc suam paternæ æquiparat potestati. Siquidem pastor ipse est, & cuius propriæ sunt oues.Intueris altiorem in parabolis sensum, vbi obscurius loquitur, neq; auditoribus causam calũniandi præbet.Quid ergo hic facit mercenarius? Videt lupum venientẽ,& dimittit oues,& lupus venit,& rapit eas. Hoc illi faciebant, ipse contrà. Etenim cùm comprehensus
Infra.18.b. est,inquit:Sinite hos abire,vt impleretur sermo,quia ne
1.Petri.5.b. mo ex ipsis periit. Hoc in loco potest & spiritalis lupus intelligi, quem non sinit vt oues auferat. Hic nõ modò lupus, sed & leo est. Nam aduersarius noster diabolus,
Lucæ.10.c. inquit,tanquam leo rugiens,circuit quærens quem deuoret.hic idem & serpens & draco, ambulabitis enim super serpentes & scorpiones.Quare vos hortor dilectissimi,sub pastoris nostri custodia in pascuis maneamus. Manebimus autem si vocem eius audierimus, si ei pa-
Matth.5.a. rebimus,si alienum non sequemur. Et quæ nam vox est? Beati pauperes,beati mundo corde,beati misericordes. Hoc pacto sub pastore manebimus, & lupus ingredi nõ poterit:& si ingrederetur,detrimentum acciperet:pastorem nanque adeò nos amantem habemus, vt animam suam pro nobis traderet. Cùm enim & possit & amet,
C quid impedit ne liberemur? Nihil sanè, nisi nosmetipsi
Ibidem.8.d deficiamus:quod quomodo accidat, audi ipsum dicentem:Non potestis duobus dominis seruire,deo & mammonæ: cui si seruiemus, grauissimæ subiiciemur tyrannidi.Omni enim tyranno grauior est pecuniarum cupiditas. Nullam enim voluptatem habet, sed curas, inuidiam,insidias,odia,calumnias,& innumera virtutis impedimenta:desiderium,luxuriam, auaritiam, ebrietatem, quæ liberos penitus in seruitutem redigunt,& numulariis peiores efficiunt:& non hominum tantùm, sed grauissimorum affectuum & morborum animę seruos.Hic multa audet,quæ neq; deo,neq; hominibus placent,veritus ne quis hanc sibi auferat seruitutem.O amarum seruitium,ô diabolicam potestatem.Hic omnium affectuũ molestissimus est, cùm tantis malis deuincti gaudemꝰ, & catenas libenter amplectimur,& tenebrarum carcerem habitantes,in lucẽ prodire nolumus: sed malis inhæremus, malis oblectamur. Quare de nobis minimè sperãdum est, vt resipiscamus, qui peiori quàm qui metalla effodiunt,conditione sumus.Miserè enim sine vlla mercedis spe laboramus. Et quod grauius est, si quis nos hac captiuitate liberare vellet, non pateremur, sed

ægrè ferremus, & indignaremur: in hoc nihil ab insa- D
nis differentes, in aliis tamen tantò miseriores, quòd nolumus ab insania liberari.Nunquid propterea in hũc mundum venisti?num propterea homo factus es, vt æs & aurum accumules? Non ideo te ad suam finxit deus imaginem,sed vt sibi placeas,vt futura bona consequaris,vt cum angelis psallas.Quid hanc reiicis cognationem?Quid inhonestum te, & ignobilem hæc soluta necessitudine reddis?necessitudinem dico spiritalem. Fame ille tabescit, tu copia rumperis:frater nudo corpore oberrat, tu vestes vestibus addis, quæ tineis consumuntur: & quantò satius foret,vt his egenorum corpora tegerentur:quæ si hoc pacto cõsumerentur, illa te cura absoluerent, & futuram tibi vitam largirentur. Quod si non placet consumptas tandem confer in pauperes,qui rectè eas norunt excutere: etenim Christi corpus, quo- E
niam arca honorabilius est & securius; quippe quòd nõ tantùm illas custodit,& incorruptas conseruat,sed pulchriores efficit. Arca nonnunquam cum vestibus direpta,magno te afficit damno:quæ pauperibus damus custodienda, neq; morte amittentur, neq; feris aut vectibus indigent,non seruorũ vigilia,nulla huiusmodi cautione,omnibus insidiis libera sunt, & custodia reponuntur,vt credibile est,quæ commendantur in cœlis. Nulli enim maliciæ locꝰ ille peruius est. His nos monitionibus nunquam cessamus,neque vos vnquam paretis, causa quòd pusilli sumus animi,& terrenis inhiamus,& deorsum trahimur: immo absit, vt vos omnes damnem, tanquam incurabiliter ægrotetis. Nam si diuitiis ebrij his admonitionibus aures obstruunt, saltem attendere poterunt.Et quid hæc ad pauperes,inquies? neque enim aurum habent, neque tot vestimenta, sed panem tantùm, & aquam frigidã. Sed & duos obolos, & pedes vt visitare possint infirmos: linguam etiam, vt sermone consolentur vulneratum: domum præterea vel tegetem,vt hospitem accipiant,habent. Non enim innumera talenta à pauperibus,sed diuitibus exigimus.Quòd si ad pauperum ostium dominus noster venerit, obolum ab eo accipere hoc modo nõ pudebit,sed maiora quàm à multa dantibus accepisse profitebitur. Quot hìc adstãtium illo tempore fuisse optarent, quo Christus in carne terram peragrauit,vt cum eo versati essent, & conuixissent? Ecce nũc hoc nobis magis licet, vocare eum ad
prandium possumus,& cum eo viuere, & magis profice F
re.Eorum nanque qui cum eo viuebant,nonnulli perie-
Acto.1.c. runt, vt Iudas & huiusmodi: eorum autem qui eum in domum suam aduocant, & domum, & mensam communicant,vnusquisq; maximè laudabitur, & gratiæ his habebuntur. Venite,inquit, benedicti patris mei, possi-
Matth.25.c dete præparatum vobis regnum à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere:peregrinus eram,& suscepistis me: infirmus,& visitastis me:in carcere eram,& venistis ad me.Quam ob rem,vt audire hoc mereamur,vestiamus nudum, colligamus hospitem,cibum demus esurienti, sitienti potum,infirmos & carcere deuinctos visitemus, vt spe bona veniam consequamur peccatorum, & illorum bonorum quę omnẽ sensum excedunt fiamus participes:quæ vtinam omnes consequamur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cui gloria, & imperium in secula seculorum,Amen.

Homilia.lix.ex cap.decimo.

Ego sum pastor bonus,& cognosco oues meas,& cognoscunt me meæ.Sicut nouit me pater,& ego agnosco patrem,& animam meam pono pro ouibus meis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pastoris & mercenarij differentia.

G Magnum quiddam dilectissimi, magnum inquam, est ecclesiæ prælatio,& quæ multa indiget sapientia,& fortitudine: qualem Christus proposuit vt nunquam oues deseramus, vt lupo generosè resistamus. Hæc enim inter pastorem est & mercenarium differētia. Alter propriæ,contemptis ouibus,alter sua contępta, ouium semper saluti inuigilat. Pastoris ergo exemplo deceptores duos merc.init, furem mactātem & rapientem oues, & mercenarium permittentem, neq; defendentem commissas. Per illum Theudam & eius assertores, per hunc Iudæorum magistros signat,qui nullam curam cōmissis

Ezech.34.a ouibus adhibebāt, quod superiori tempore Ezechiel his verbis insectatus est: Væ pastoribus Israël, nónne pascebant semetipsos? nónne greges pascuntur à pastoribus? sed illi contrarium faciebāt,quod maximæ malicię genus est,pluribus rationibus:idcirco inquit, Neque quod abiectum erat,reducebant:neq; quod perierat,quęrebāt: neq; confractum alligabant,neq; infirmum consolidabant:quoniam se,non gregem pascebāt. Idem & Paulus

Philip.2.c. 1.Cor.10.e. significat:Omnes quę sua sunt quærunt,non quæ Christi Iesu. Et iterum:Nemo quod suum est quærat, sed proximi vnusquisq;. Verùm ab vtroq; dissidet Christus, cùm

H illis qui in peccatis erant, diceret propterea venisse, vt vitam haberent,& abundantius haberent:his autem qui oues à lupis rapi negligebant,se propter eas animam ponere,ne oues perirent. Nam cùm Iudæi ipsum interimere vellent,non propterea destitit à doctrina, neq; credētes tradidit,sed perstitit & pertulit mortem,ideo frequēter inquit: Ego sum pastor bonus. Quæ cùm nullo nitī testimonio viderētur,quòd enim poneret animam suā, non multum pōst re monstratum est: quòd autem vitā haberent,& abundantius haberent, post huius vitæ migrationem futurum erat, alterum ab altero confirmat.

Roma.5.b. Hoc est,quia dat animam,quòd det etiam vitam: quod & Paulus dicebat,Si enim cùm inimici essemus,reconciliati sum⁹ deo per mortem filij eius: multò magis reIbidem.8.f. conciliati, salui erimus. Et iterum: Qui etiā proprio filio non pepercit,sed pro omnibus nobis tradidit illum: quomodo non etiā cum illo omnia nobis donauit? Sed qua gratia nunc quoq; eum nō accusant, vt superius, Tu

Suprà.5.c. &.8.b. de teipso testimonium perhibes,testimonium tuum nō est verum? Quoniam sæpenumero eos silere coēgerat, & à signis maiorem de se opinionem concitarat. Inde

I ne quis ad illam particulam, Et oues vocem ei⁹ audiūt, & sequuntur eum: diceret, quid ad non credentes? audi

Roma.11.a. 2.Tim.2.c. quid addit, Et cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ. Quod & Paulus his verbis significauit, Non expulit deus populum suum quem prædestinauit. Et Moses: Cognouit deus qui erant sui:hoc est,quos prædestinauit. Ne autē similiter & cognoscere, & cognosci crederes, Cognosco,inquit,oues meas,& cognoscunt me meę,nō tamen æqualiter. Aequalis est patris & filij cognitio, vt inquit: Sicut cognoscit me pater, & ego cognosco patrem. Quod nisi sensisset,cur ita dixisset? cùm enim nōnunquam multitudini se connumerasset, & non more hominis cognoscere putaretur, inquit: Sicut nouit me

Luc.10.d. pater,& ego cognosco patrem. Tam certò ipsum scio,vt ipse me. Propterea inquit: Nemo cognoscit filium, nisi pater:& patrem,nisi filius: discretam quandam cognitionem indicans, qualem nemo alius habet. Ego pono animam meam. Hoc frequenter dicit, vt omnis deceptionis tollatur suspicio. Nam & Apostolus cùm se verum magistrū ostēderet, & falsos cōfundere apostolos

2.Cor.11.e. Supra.8.& 14.b. vellet,pericula & mortes adduxit in medium. In plagis supra modum,in mortibus frequenter. Dicendo enim, lux sum & vita,superbiam apud stultos arguere videba- K
tur: velle autem mori, nullam inuidiam, nullum liuorē concipiebat. Propterea hoc in loco, non dicunt eum de se testimonium perhibere, & verum nō esse: hoc autem verbo multam curam atq; diligentiam indicat. *Etenim alias oues habęo*, inquit, *quæ nō sunt de hoc ouili, & illas oportet mè adducere.* Ecce iterum hoc verbum,oportet: non necessitatis esse,sed futuri omnino significatiuum: quasi dicat,quid admiramini,si me hæ secuturæ, & vocē meā audituræ sunt? cùm & alias me sequi, & vocem meā audire videritis, tunc maiorem in modum admirabimini. Neque te perturbet quod dicit, Quæ non sunt ex hoc ouili. Differentia enim in lege duntaxat, vt inquit Paulus: Neq; circuncisio aliquid valet, neq; præputium. Et il- 1.Cor.7.d. & Galat.5.d
las oportet me adducere. Vtrosq; dispersos & mixtos, neq; habentes pastorem, hos videt atq; illos, nondū bono adueniente pastore. Inde futuram eorum cognationem prædicit: *Et erit unum ouile.* Quod iterum Pau Ephe.2.c.
lus his verbis significauit: Vt duos condat in semetipso in vnum nouum hominem. *Propterea me diligit pater, quia ego animam meam pono:ut iterum accipiam eam.* Et quid hoc verbo humilius? Siquidē propter nos dominus no- L
ster amandus est,quoniam pro nobis moritur. Quid igi tur, dic quæso, superiora tempora non amauit, sed nunc amare incepit, & nos primum eius amorem conciliaui mus? Quid hoc sibi vult? Cùm alienum eum à patre, & deceptorem esse, & in detrimentum & iacturā venisse dicerent, ait: Si nihil aliud, vel hoc saltem mihi persuadet, vt vos diligā, quòd eo quo me amorevos pater prosequitur,& hac gratia pro vobis morior. Præterea & illud intendit, quòd nō inuitus moritur: Neq; enim fuisset charitatis officium,& quòd ea maximè est patris sententia. Quòd si tanquam homo hoc loquitur, noli admirari. Sæpenumero enim causam exposuimus, idem repetere & molestum est,& superfluum. *Ego pono animam meam,ut iterum sumam eam: & nemo tollit eam à me,sed ego pono eam à meipso. Potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam.* Cùm voluissent aliquādo eū interimere, indicat, nisi ipse vellet, incassum eos labora re: & à primo secundum confirmat, à morte videlicet resurrectionem: hoc enim admirandum est. Siquidem vtrunq; nouum fuit, & præter communem consuetudinem. Attendamus ergo diligenter: Potestatem habeo, inquit, ponendi animam meam. Et quis non habet hāc M
potestatem? Quisq; enim potest se interimere: sed non ita intelligitur. Quomodo ergo? Sic habeo ponendi potestatem, vt nemo me inuito id facere possit: quod non contingit nobis, nos tantùm interimere nosmetipsos possumus: sed si in latronum insidias inciderimus, non habemus liberam faciendi quod volumus potestatem, velimus nolimus, nos interficiūt. Christus autē etiā insi diis circumuentus, sui iuris erat moriēdi, necne. Et cùm dixisset, Nemo tollit eam à me: addidit, Potestatē habeo ponendi eā: hoc est, ego solus habeo hanc potestatē, quæ vobis nō est. Etenim alij multi, vitæ nostræ sunt domini: quod à principio nō dixit, neq; enim creditum esset: sed cùm à re ipsa testimoniū cōfirmarit, cùm multis cir cumuētus insidiis cōprehendi nō potuerit: sæpius enim ex eorū manibus elapsus est. tunc inquit: Nemo tollit eā à me. Quod si verum, & illud sequetur, spōtè ad hoc veniisse, per quod & aliud confirmatur, quandocunque voluerit vitam sumere, posse. Nam si ita mori humanas vi res excedit, non est reliquum dubitandum. Quòd enim solus esset vitā ponendi dominus, etiam sumēdi in sua esse potestate ostendit. Ecce quomodo à priori secundū

confirmat,

A confirmat,& à morte indubitatam ostēdit resurrectionem. Hoc præceptum accepi à patre. Quod nam? Mori pro mundo. Prius ergo accepit, inde paruit. Prius quid esset faciendum intelligitur: & quis non expers rationis hoc dixerit? Sed quemadmodum superius dicendo, Propterea me diligit: spontaneam indicauit volūtatem, & contrariam amouit suspicionem: ita hoc in loco præceptum à patre se accepisse dicens, nihil aliud ostendit, quàm idem patri videri, quod ipse facit: ne postmodum eum crucifixum putarent derelictum à patre atque tra-

Matth.27.c ditum, nēve exprobrarent, quæ tamen exprobrauerunt: Alios saluos fecit, seipsum nō potest saluum facere. Et si filius dei es, descende de cruce. Neque propterea descen dit, quoniam filius est dei. Inde ne audiendo mandatum eum à patre accepisse, id à se alienum esse existimares prosequitur: Pastor bonus animam suam ponit pro ouibus suis. Hinc suas oues,& quicquid rectè factum est, suum opus esse, & præcepto non indigere ostendens. Quòd si indigeret, quomodo à seipso ponere dixisset? Qui à seipso ponit, præcepto non indiget: & causam cur faciat affert, quòd scilicet pastor sit, & bonus pastor. Bo-

B nus autem pastor ad ouium custodiam hortatore non

Philip.2.a indiget. Quod si in hominibus vsuuenit, multò magis in deo. Ideo Paulus inquit, quòd seipsum exinaniuit. Nihil autem aliud hoc in loco præceptum signat, quàm cū patre concordiam. Quod si humiliter & humanè locutus est, auditorum imbecillitati tribuendum. *Dissensio itaque facta est inter Iudæos, propter sermones hos. Dicebant autem multi ex ipsis: Dæmonium habet, & insanit, quid eum auditis? Alii dicebant: Hæc uerba non sunt dæmonium habentis. Nunquid dæmonium habens potest cæcorum oculos aperire?* Cùm enim supra hominem, neque secundum communem consuetudinem loquatur, dęmonium habere dicebant: & quater hoc iam nomine eum appellarunt, siquidem superius etiam dixerunt, Dæmonium habes, quis

Suprà.7.c Ibidem.8.f te quærit interficere? Et iterum: Nónne bene dicimus, quoniam Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Et hoc in loco, dæmonium habet,& insanit, quid eum auditis? Immo & sæpius ea verba dixisse vel inde constat, cùm inquiunt, Nónne bene diximus, quia dæmonium habes? Alij dicebant: Hæc verba non sunt dæmonium habentis. Nunquid dæmonium potest cæcorum oculos

C aperire? Cùm à verbis eos conuincere non possent, ab operibus eum dæmonium nō habere demonstrant. Immo ne à verbis quoque. Nam si verba vobis persuadere non possunt, opera reuereamini. Quòd si dæmonium habentis non sunt, sed supra humanam virtutem, constat diuinæ cuiusdam esse potentiæ. Ecce syllogismum. Quòd supra hominem operetur, inde constat quòd inquiunt, dæmonium habere. Quòd dæmonium non habeat, ex operibus manifestat. Ad quæ in præsentia nihil dicit. Iam enim superius se dæmonium non habere re- sponderat, nunc autē minimè. Siquidem cùm re ostendisset qualis esset, de cætero conticet. Neque enim digni erant quibus responderetur, qui dæmonium habere dicerent, ex his quibus eum admirari, & deum omnes arbitrari debebant. Et quid opus erat, vt amplius à Christo arguerentur, cùm inuicem ipsi dissiderent, & se reprehenderent? Ideo nullum verbum fecit, & omnia æquo animo tulit. Neque hac tantùm gratia, sed vt nos erudiret mansuetudinem & patientiam. Hunc nos imitemur: neque enim tātùm conticuit, verumetiam iterum adest, & interrogatus respondet, & suam indicat prouidentiam: & dæmoniacus & insanus appellatus, quibus innumera contulerat beneficia, non semel aut iterum, sed sæpenumero, non modò non vltus est, neque remi- D
sit beneficia, sed pro his animam suam posuit, & crucifixus patrem pro his rogauit. Hæc nobis imitanda sunt. Lucæ.23.e
Hoc pacto Christi erimus discipuli, si mansueti erimus, & mitis ingenij. Vnde autem tales erimus? Si nostra fre quenter peccata reputabimus, si lugebimus, si flebimus. Neque enim anima tanti doloris particeps gaudebit, atque irasci patitur: vbi fletus, ira esse non potest: vbi dolor & contritio, longè omnis abit iritatio. Mens enim dolore percussa non studet elationi, sed amarè ingemiscit, amarius flet. Scimus nonnullos ridere quę dicimus, quos ego flere non desino: fletus enim hoc tempus est, planctúsque & lamentationū. Multa & verbis, & re peccamus: qui autem ita peccat, in gehennam & ardentem, & igneum fluuium recipitur, & quod omnium grauissimum est, regnum cœlorum amittit. His igitur minis, etiam risu, & deliciis dissolueris, & domino tuo irato, & minante nihil curas, nihil vereris, ne tibiipsi supplicium ascisças? Non audis quid quotidie clamatur? Esu- Matth.25.d
rientem me vidistis, & non dedistis mihi manducare: sitientem, & non dedistis mihi bibere. Discedite in ignē paratum diabolo & angelis eius. Hoc singulis minatur E
diebus. Sed cibum dedi, inquies. Quando & quoties? Decem & viginti dies: sed per totam vitam egenos pascas oportet. Nam & virgines oleum habebant, sed non Ibidem.a
suffecit eis ad salutem: etenim ipsę accenderunt lampades, excluśæ tamen sunt à sponso, & meritò sanè: sciuerunt enim, vt ante sponsi aduētum extinguerentur. Propterea multo nobis oleo, multa liberalitate opus est. Au- Psal.50.a
di prophetam: Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam. Ita & nos propinquorum misereri oportet, secundum misericordiam magnam. Quales enim erimus erga proximos nostros, talem dominum in nos experiemur. Sed quæ nam magna est misericordia? Quando non ex his quæ superfluunt nobis, sed ex his quib⁹ indigemus, egenis damus. Quòd si superfluum exhibendo, parum nobis sperandum est: quid nobis erit? Quò confugere, vbi salutem inuenire poterimus, si virgines post tot & tantos labores nihil profecerunt? Quis sibi fidet, cùm audierit formidolosa & horrenda illa iu dicis verba dicentis, atque exprobrantis: Esuriui, & non dedistis mihi manducare? Quandiu, inquit, non fecistis vni de his minimis, neque mihi fecistis. Neque de disci F
pulis hoc tantùm, aut solitariam vitam agentibus, sed de omnibus fidelibus intelligitur, qui siue seruus sit, siue in foro mendicet, si in deum crediderit, meritò fouendus, & complectendus est. Si nudum, esurientémque despexerimus, hæc audiemus verba: nec iniuria. Quid enim graue, quid molestum postulat? quid non facillimum? Non inquit, infirmus eram, & non me sustentastis: sed, non visitastis: neque, in carcere eram, neque exduxistis: sed, non venistis ad me. Quantò ergo faciliora nobis præcipiuntur, tantò his contemptis grauius puniemur. Quid enim leuius, quàm captiuos visitare? quid facilius? Cùm enim hos ligatos pannis, illos & squalore obsitos, alios laboribus confectos, alios fame, & ad pedes canum more accurrentes, alios perfosso latere, alios ex foro ligatos adduci tota die mendicando, ne necessarium quidem victum inuenientes, vesperi verò à custodibus tam malè & crudeliter acceptos videris, etiam si lapideus esses humanior efficereris: & si vel perditissimus esses, humanas in alienis malis calamitates reputando motereris. Subueniet tibi tremendus ille dies, & futura supplicia. Hæc animo volutans, & frequenter agitans, & cupiditatem omnem, & voluptatem, & secularių omnium

amorem dubio

Universidad de Deusto
Biblioteca

G amorem dubio procul abiicies,& omni portu tranquilliori animo frueris : de iudicio cogitabis,cum tantopere prouidendum,curandum,formidandum sit ab homi
Roma.13.a nibus, longè magis à deo intelliges . Nulla potestas est, nisi à deo : qui ergo tanta principibus ordinanda committit, multò magis ipse exequetur . Quòd nisi hic nos timor coꝛ;ineret, omnia sanè perirent . Cùm enim in tantorum suppliciorum metu multi maliciam complectuntur:qui hæc cogitabit,& ad eleemosynam prõptior erit, longè maiori quàm qui spectaculis adsunt, fruetur voluptate.Illi nanque libidine incenduntur,cùm aduolantes in scæna mulieres vident , & innumera inde accipiunt vulnera,non secus ac iactatum ventis mare perturbati . Oberrat enim eorum oculus, oris figura,ornatus,verba,incessus, & cætera quæ anteà viderat, quæ omnia eorum animum expugnant : qui verò ab hoc nostro redeunt spectaculo,nihil tale patiuntur,sed in summa quiete & tranquillitate versantur: compungit nanque animum ligatorum, & calamitosorum aspectus, & H omnem extinguit ignem atque cupiditatem. Et si scortum vel lasciuior mulier obuia fiet ex carceꝛe exeunti,
Eccles.7.a nihil eum mouebit.Tanquam enim iam simplicitatem quandam edoctus , eius retibus & impudico non decipietur aspectu,præpositi iudicij formidine: quare qui omne deliciarum genus contempsit,dicebat, Bonum ire in domum luctus, quàm in domum risus . Et qui in hac vita tantam præ se feret virtutem,illic maiorem in modum laudabitur. Nolimus ergo hoc opus contemnere: licèt enim nihil possimus eis conferre,neque cibum,neque argentum dare,consolari tamen,& bono animo esse hortari,& aliis multis opem ferre nobis licebit.Affabimur captiuos,custodes mansuetiores reddemus,& siue parum,siue multùm,proficientus tamen.Quòd si dixeris,neque bonos illic,neque mansuetos esse,sed homicidas,fures, adulteros, incontinentes, & alios perditos homines . Etiam hinc necessariam mihi causam, vt eò te conferas,ostendis . Non enim bonis misereri,malos autem punire,sed in omnes ostendere humanitatem iu
Matth.5.d bemur. Estote,inquit,similes patri vestro,qui est in cœlis, qui oriri facit solem suum super bonos & malos, & I pluit super iustos & iniustos . Noli ergo alienos acrius insectari,nève sis asperior iudex,sed humanus & placabilis . Etenim si nos neque fures sumus, neque adulteri, in aliis tamen peccamus,pro quibus magnis sumus suppliciis obnoxij. Siquidem fratrem nõnunquam fatuum appellamus,quod nobis gehennã parat:& mulieres impudicis oculis conſpicamur,quod adulterium ipsum arguit:& quod grauissimũ est,indignè mysteria participamus, quod reos nos facit corporis & sanguinis Christi. Nolimus ergo aliorum opera molestius inuestigare,sed nostra, & ita humaniores reddemur . Præterea & illud dicendum est,quòd & in carcere boni & mansueti viri, & instar totius ciuitatis nonnunquam reperiemus.Nam
Gene.39.& 40. & cum Ioseph in carcere multi fuerunt mali , quos omnes iustus ille curauit,& quis esset ignorabatur:& cùm totius Aegypti instar esset, erat tamen in custodia incognitus.Ita & hoc tempore multos bonos deuinctos existimandum est,quanuis non cognoscantur:qui si tibi cu
ræ erunt,ac si omnes boni fuerint, mercedem accipies. Quòd si nemo fuerit , hinc quoque multum præmium consequeris.Nam dominus tuus non cum iustis tãtum conuersatus est,immundos haud renuit : sed & Chananæam quàm benignissimè accepit, & Samaritanam, & immundam & sceleſtam mulierẽ, & meretricem(quod ei à Iudæis exprobratum est)& suscepit & curauit,& pedes suos mulieris immundæ lachrymis aspergi passus K
est,vt nos erudiat humanè peccatores accipiendos:hæc maxima humanitas est . Quid dicis latrones & fures carcerem habitare ? Dic quæso , in ciuitate omnes iusti sunt?Nonne multi etiam peiores,& impudentius rapiẽtes ? Illi enim etsi nihil aliud deserta saltem & tenebras petunt,& clàm deprẽdantur:hi autem omni abiecta persona,aperta fronte violant,rapiunt,vim inferunt.Difficile enim est purum hominem inuenire . Quòd si non aurum rapimus, si non innumera terræ iugera occupamus: quandam tamen fallaciam & furtum in minoribus,& quę possumus exercemus.Nam cùm in commerciis & emendis rebus debitum non reddere,aut aliquid subtrahere contendimus:nónne latrocinium,furtum,rapinam facimus?Neque te excusaueris,quòd domum,aut seruum non aufers.Non enim ablatorum copia,sed rapientium voluntate iniustitia metienda est.Iustum nan
que & iniustum,in magnis & paruis rebus eandem vim habent : & ita tam furem appello , qui aurum surripit, quàm qui in emendis rebus iusto precio vẽdentem defraudat:& qui alienum parietem effodit,quàm qui iniL
stæ causæ fauet , & aliquid à proximo aufert . Nolimus ergo rebus nostris omissis,alienarum iudices fieri. Neque dum humanitatis tempus est , malitiam prosequamur,sed cognita priore vita,mansueti tandem & benigni efficiamur.Quę enim nostra vita fuit,audi Paulum:
a 1 Tit.3.a Eramus enim & nos aliquando insipientes , increduli, errantes,seruientes desideriis, & voluptatibus variis,in malicia & inuidia agentes odibiles , inuicem odientes.
Ephe.2.a Et iterum : Eramus enim natura filij iræ : sed deus cùm nos tanquam carcere & catenis grauissimis deuinctos videret,ad carcerem venire non erubuit, vt nos dissolueret, & innumeris dignos suppliciis, non modò eduxit,sed in regnum suum adduxit,& cœlo clariores reddidit , vt exinde nobis eadem pro viribus facienda re-
Infrà.13.b linqueret . Inquit enim discipulis:Si ego laui pedes vestros dominus & magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes . Exemplum enim dedi vobis,vt quemadmodum ego feci vobis,ita & vos faciatis.Neque hæc in lauandis pedibus tantùm lex scribitur , sed in omnibus aliis,quæ nobis proposuit.Homicida est in carcere?VeM
rùm nos benefaciendo non possumus accusari . Fur est & adulter?sed nos non malitiæ, sed calamitati miseremur.Sæpenumero, vt dixi,illic vnus inuenietur multorum instar, & si frequenter eò te contuleris, aliquid inde consequeris emolumenti . Quemadmodum enim
Gene.18.a & Hebr.13.a Abraham quicunque ad se venerant hospitatus,angelos tãdem hospitio accipere meritus est:ita & nos magnos viros conueniemus,si frequentius eò accedemus.Quòd si quid admiratione dignum dicendum est , non tanta laude dignum, qui magnum hospitio accipit, quàm qui paruum & miserum. Illius enim fortuna non parua materia est,vt humaniter accipiatur:abiectus autem & miser vnicum portum habet, miserentis oleum , itaque in hoc purior humanitas ostenditur . Et qui in clarum & conspicuum virum liberalis est,nónunquam hominum ostentationi inseruit:qui in abiectum & incognitum,solius diuini præcepti gratia mouetur.Quare si quem accipimus,claudos,cæcósque accipere iubemur:si eleemo-
Matth.25.d synam facimus,vilibus & miseris est facienda . Quandiu enim,inquit,feciſtis vni ex minimis meis,mihi feciſtis.Cùm ergo illic reconditum thesaurum intelligatis, eò frequenter conueniamus, illuc studium nostrum conferatur,& spectaculorum curam in hanc conuertamus.Et si nihil aliud habes quod eis afferas,saltem consolare.Neque

A solare. Neque enim tantùm qui pascit,sed & qui visitat, ab eo remuneratur.Nam cum ingressus pauidum & trepidum animum spe aliqua confirmaueris,hortãdo,consolando,opem ferendo,aliquid pollicitando,& ita patiẽtiam docueris, non paruam hinc cõsequeris vtilitatem: extrà multi deliciis affluentes , te ita loquentem ridebunt: calamitosi autem confirmati attentè tuis vacabũt admonitionibus,te laudabũt,& meliores euadent.Nam & Paulum prædicantem Iudæi nonnunquam deriserũt, deuincti autem summa attentione audiebant . Nihil enim adeò ad sapientiam animum præparat, vt calamitas & tentatio, vt afflictiones, cùm nos minimè fugiat, quid illis miseris,quid boni nobis impendimus.Frequẽter eis admixti,& fori consuetudines, & intempestiuas occupationes illic consumamus, vt & eos lucremur, & nos lætitia afficiamus,& ad glorificandum deum parati,sempiterna bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi , per quem,& cum quo patri gloria,simul & spiritui sancto,in secula seculorũ,Amen.

Homilia.lx. ex cap. decimo.

B *Facta sunt autem encænia in Hierosolymis, & hyems erat . Et ambulabat Iesus in templo in porticu Salomonis . Circundederunt ergo eum Iudæi,& dicebant ei: Quousque animam nostram perdis?* Omnis quidem virtus bona est,maximè autem mansuetudo & clemẽtia:hæc nos homines indicat,hæc nos angelis æquiparat . Idcirco Christus frequenter de hac multa verba facit,cùm mansuetos nos & clementes esse iubet:neque
Suprà.8.f verbis tantùm,sed & re,nunc alapas perferens,nũc maledictis,nunc insidiis petitus tolerat.Qui enim dæmoniacum & Samaritanum Christum appellarunt, & interficere sæpe tentarunt, hi nunc circundederunt eum, & interrogarunt, Tu es Christus ? Neque eos post tales insidias repulit,sed multa mansuetè respondet. Sed necessariũ est altius hunc sermonem repetere . Facta sunt, inquit,encęnia in Hierosolymis,& hyems erat.Magnus hic dies festus, & solennis, quo videlicet templum fabricatum fuerat,cùm redierunt è diuturna Persidis captiuitate. Hunc agebant maxima cum diligẽtia,hoc die affuit Christus solennitati . Iam enim appropinquante passione,frequenter in Iudæam veniebat. *Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant: Quousque animam nostram*
C *perdis ? Si tu es Christus, dic nobis palàm.* Non respondit,
Suprà.8.b Quid à me quæritis , quem dæmonium habere & insanum,Samaritanum,deo contrarium,deceptorem existimatis,& nuper me de meipso testimonium perhibente, testimonium meum non esse verum dixistis?Cur igitur me interrogatis , & vultis à me discere , cuius respuitis testimonium?Nihil tale dixit, quanuis eorum mentem intelligeret. Nam cum eum circũdederint,& dixerint, Quousque animam nostram perdis?charitate quadam, & discendi desiderio dictum videbatur: animus autem corruptus erat & subdolus. Nam cùm opera insimulari non possent,verbis quærebant eum capere, aliter quàm
Suprà.4.c superius interrogando , sic ansam aliquam captantes.
Suprà.9.g Ideo dicebãt,Dic nobis.At qui sæpenumero dixit. Nam & Samaritanæ, Ego,inquit, sum, qui loquor tecum . Et cæco:Vidisti eum,& qui loquitur tecum,ille est.Necnon & his,quanuis aliis verbis . Nam si rectè aduertere voluissent , ex verbis quoque ipsum confiteri debuissent.
Suprà.2.c Nam operibus sæpenumero ostendit.Sed considera eorum prauitatem: cùm verbis eruditur,dicunt: Quod signum ostendis?cùm autem operibus eius virtus demõstratur,dicunt:Si tu es Christus,dic nobis palàm . Sic operibus clamantibus, ad verba : verbis autem, ad opera confugiunt, & contrariis semper insistunt . Nam quòd D
discendi gratia non interrogarent,finis indicio est:quẽ enim tantæ authoritatis arbitrabantur,vt ipsius esset de se testimonio credendum,pauca locutum statim lapidibus impetunt. Vnde constat,& quòd eum circundederint & percontarentur,à prauo animo prouenisse. Modus verò interrogandi,magnum eorum odium indicat, Dic nobis palàm . Nónne palàm omnia loquebatur? Nónne solennitatibus semper aderat ? Ideo blandioribus verbis vsi sunt,Quousque animam nostram perdis? vt iterum aliquam calumniandi ansam inueniãt.Quòd autem hac,& non discendi gratia interrogent, non hic tantùm,sed multis in locis perspicuum est : vt cùm rogarunt, an liceret censum dari Cæsari, & an lapidanda
Marc.22.c esset adultera : & cùm de ea quæ septem viros habuisse
Suprà.8.a deprehensa erat percontati sunt,in quibus non discendi
Matth.22.c studium,sed maleuolam mẽtem præ se tulerunt, & tunc eos reprehendit,Quid me,inquit,tentatis hypocritæ?vt cordis secreta se cognoscere demonstraret:hic minimè, vt non semper fraudulentos arguendos , sed mansuetè & benignè in multis tolerãdos erudiret.Nam quòd stultum esset operibus ipsum prædicantibus verborũ quęrere testimonium,audi quomodo eis respondet, cùm su- E
perfluè eos,& non vt discerent interrogare,tum certiorem verbis,hoc est operum vocem protulisse significãs:

*Sæpe enim,*inquit, *dixi uobis, & non creditis mihi . Opera quæ ego facio in nomine patris mei , illa testimonium perhibent de me.* Quòd perfidi illi aliquando inuicem dicebant, Non potest homo peccator hæc signa facere.Et iterum:
Suprà.9.c Non potest dæmonium cæcorum oculos aperire.Et,ne-
Suprà.3.a mo potest talia signa facere,nisi sit cum eo deus. Et videntes signa quę faciebat,dicebãt:Nunquid hic est Christus?Alij autem dicebãt:Quando venerit Christus,num
Suprà.7.c poterit plura signa facere,quàm hic fecit?Hi autem cùm
Suprà.2.c ei credere velle solo verbo simularent,dicentes: Quod signum ostendis nobis , vt videamus & credamus tibi? Cùm operibus non credidissent , reprehendit Christus eorum maliciam , inquiens : *Si operibus non creditis,*
Hic infrà.g quomodo verbis credetis? Quare superflua interrogatio. *Sed dixi uobis,*inquit,*& non creditis mihi:quia non estis*
E *de ouibus meis.* Ego enim officium pastoris feci , si vos me non sequimini,nónne eo accidit,quòd oues meę nó estis? *Oues meæ,*inquit,*uocem meam audiunt,& ego cognosco eas, & sequuntur me, & ego uitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea. Quia pater meus qui dedit mihi,maior est omnibus:& nemo potest eas rapere de manu patris mei.Ego & pater unum sumus.* Animaduerte quomodo eos reiiciendo , vt se sequatur, hortatur: Vos me,inquit,non auditis, neque enim estis oues . Qui sequuntur,hi sunt ex ouili.Hæc autẽ dicebat, vt oues fieri adniterentur.Inde cùm dicit,*καὶ ἀκολουθοῦσιν μοι*,id est,& sequuntur me : eos tangit & excitat, & in sequendi cupiditatem impellit.Quid ergo,si propter patris virtutem nemo rapit,tu ergo imbecillis es,& cũstodire nõ potes?Minimè.Nam vt intelligas illam particulam,Quia pater meus qui dedit mihi : propter illos dictam,ne iterum deo contrarium dicerent,cùm dixisset,nemo rapiet eas de manu mea, prosequens suam & patris manum vnam esse ostendit:quod ni ita esset,cõsequens erat dicere,Pater qui dedit mihi,maior omnibus est, & non potest eas rapere de manu mea . Verùm non ita dixit:sed,de manu patris mei.Inde ne arbitrareris,quòd sit imbecillis, eo quòd virtute patris tutæ oues sint:addidit, Ego & pater vnum sumus:quasi dicat, non propterea dixi neminem propter patrem eas rapturum, ac si ipse

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ac si ipse imbecillis essem. Nam vnum sumus, hoc est, secundum potentiam: nam de hac loquitur, quòd si eadem est, constat etiam eandem esse substantiam. Cùm enim omnia tentarent Iudæi insidiando, extra synagogam faciendo, dicit omnia frustra tentari, cùm in patris sui manibus oues sint, vt propheta inquit: In manu mea depaxi muros tuos. Esa.49.c Inde vnam manum aliquando suam, aliquando patris esse ostendit. Cùm autem manum audis, nihil sensibile suspiceris, sed virtutem atque potestatem. Quòd si nemo ob patris protectionem eas rapuit, superfluum erat addidisse, Ego & pater vnum sumus. Nam si minor erat, nimis temerarium verbum esset: nihil enim aliud quàm potentiæ paritatem signat: quod Iudæi intelligentes, lapides in eum iecerunt, non tamè hanc Iesus abstulit suspicionem: quæ si falsa fuisset, corrigenda fuisset, & dicendum: Cur hoc facitis? Non parem meam dico, & patris potestatem ita intelligo. Sed nunc totum contrarium, eam confirmat, & maximè cùm exasperarentur: neque accusat, ac si malè dixisset, sed illos reprehendit, ac si malam habeant de se opinionem. Cùm enim dixissent, *De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia: & quia cùm homo tu sis, facis teipsum deum.* H Audi quid dicat, *Nónne scriptum est in lege nostra, Ego dixi, dii estis? Si illos dixit deos, ad quos sermo dei factus est, quomodo vos dicitis, quia blasphemo, quia dixi, Filius dei sum?* Psal.18.b Hoc est, si hi qui gratis hoc acceperunt, non possunt accusari si seipsos deos appellant: qui id natura habet, quomodo iure accusari poterit? Non tamen his verbis vsus est, sed postmodum confirmauit: primùm remissius loquitur, rem ipsis relinquens intelligendam, cùm inquit: *Quem pater sanctificauit, & misit in mundum.* Et eorum furore sedato, tunc veram affert sententiam. Primum ergo, vt suam acciperent rationem, humilioribus vsus est verbis: inde altiora aggreditur. *Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi: sin autem facio, etsi mihi non creditis, operibus credite.* Vide quomodo, vt dixi, confirmat, quòd in nullo sit patre inferior, sed æqualis in omnibus: cùm enim substantiam eius videre non sit, ab operum qualitate eandem ostendit cum patre potestatem. Et quid credemus, dic quæso? Quòd ego in patre, & pater in me est. Nihil ego aliud quàm pater manens filius. Nihil ille aliud quàm ego manens pater: & qui me nouit, nouit patrem: & qui patrem nouit, & filium. Quòd I si potentia minor esset, etiam cognitio mentiretur: neque enim alia per aliam, neque substantia, neque potentia disci potest. *Voluerũt ergo eum apprehendere, & exiit de manibus eorum. Et abiit trans Iordanem, ubi erat Ioannes baptizans primum, & mansit illic. Et multi uenerunt ad eum, & dicebant: Ioannes quidem signum ædidit nullum. Omnia autem quæcunque dixit Ioannes de hoc, uera erant.* Cùm quicquàm magnum & altum loquitur, quàmprimum abit, vt eorum furori det locum, vt absentia sua sedetur, & quiescat indignatio, vt in præsentia. Sed cur euangelista locum notat quò abierit? Vt quæ illic faceret, quæ diceret, quid testaretur Ioannes intelligas. Euntibus ergo illuc, statim subiit animo Ioannes, propterea ostendit, quia Ioannes nullum signum fecit. Quid enim consequens erat hoc dicere, nisi locus ipse Baptistæ & eius testimonij eos admonuisset? Vide quàm certam affert consequentiam. Ioannes quidem signum nullum fecit, hic autem fecit, ergo huius excellentia ostenditur. Si illi qui nullum fecerat signum crediderunt, longè magis huic erat credendum. Deinde ne nullum faciendo signum indignus testimonio videretur: subdidit, Signum nullum fecit, tamen omnia de eo vera erant. Neque amplius hunc ex illo, sed illum ex his quæ hic fecit, dignum K fide ostendunt. *Multi ergo crediderunt in eum.* Multis enim rationibus trahebantur ad credendum. Nam recordati sunt verba quæ Ioannes dixerat, cùm fortiorem eum se testificatus est, & lucem & vitam & veritatem & alia multa, vt vocẽ supernè delatam, & spiritum in specie columbæ apparentem, & eum omnibus ostendentem, & cum his miraculorũ demonstrationem, in quam aspicientes confirmabantur. Quare dixerunt, Si Ioanni credendum est, longè magis huic. Si illi sine signis, huic potius qui illius testimonio, & signis confirmatur. Vide quantum eis locus, & à prauis ingeniis discessio contulit. Ideo frequenter ab illorum consuetudine eos abducit: quod etiam in veteri fecit testamento. Iudæos enim ab Aegyptiis abducens, in eremo finxit, & erudiuit. In Exod.14.& omnibus hoc idem & nos admonet, vt fora, turbas, & tumultus fugiamus, in cubiculo oremus. Nauis enim tẽpestatibus non agitata, secundo vento nauigat: & anima secularibus absoluta negociis, in portu quiescit. Quare mulieres quàm viros sapientiores esse oportet, quæ curę familiari, vt plurimùm, incumbunt. Ita Iacob simplicior fuit cùm domi habitaret, & exterioribus abſolueretur L occupationibus. Neque id simpliciter dixit scriptura, habitans domum, sed & domi multa est perturbatio: sed cùm tu vis, & sponte tua curarum turbam suscipis. Vir enim in medio foro & iudiciis tanquam quibusdam fluctibus versatur, mulier verò tanquam in quodam philosophiæ gymnasio domi sedens, & mentem in se colligens, & orationibus, & lectionibus, & aliis bonis operibus vacare potest, & more eremos habitantium, qui se perturbet habet neminem, domi sedet, vbi semper potest in tranquillitate viuere. Si quãdo domo exeundum est, nullam etiam perturbationis habet materiam: siue enim huc veniant, siue balneas petant, tunc necessariò egrediuntur, plurimum autem temporis domi degitur, & potest virtuti incumbere, & virum perturbatum lenire, admonerẽque, superfluas eius & molestiores cogitationes abscindere, & ita dimittere vt quascunque molestias è foro domum tulerit, deponat, & quæ domi bona didicerit, secum in forum afferat. Nihil enim potentius Ma- muliere bona, ad instituendum & informandum virũ quodcunque voluerit: neque tam leniter amicos, neque magistros, neque principes patietur, vt coniugem admo M nentem, atque consulentẽ: habet enim voluptatem quan dam admonitio vxoria, cùm plurimum amet, cui consulit. Multos possum afferre viros asperos & immites, per vxorem mites redditos, & mãsuetos: ipsa enim mensa, lecto, filiorum communicatione, dicendis, tacendis, ingressu, exitu, & aliis pluribus cum marito communicans, & vt corpus capiti coniuncta, si prudens erit & diligens, omnes vincet, & coniugis superabit diligentiam. Quam ob rem admoneo, vt hoc pacto fiat, & necessitati consulatur. Vt enim ad virtutem mulier, ita ad malitiam plurimum potest. Mulier Absalon, mulier Amnon 2.Reg.13.& &.c perdidit, ipsa Iob perdere conata est: ipsa Nabal à cæde Iob.2.d eripuit, ipsa vniuersam gentem liberauit. Et Delbora, & 1.Reg.25.d Iudich, & aliæ multæ imperatorum functæ sunt officiis. Iudic.4.a Ideo Paulus inquit: Qui enim scis mulier, an virum sal- 1.Cor.7.c uas? Et illis tẽporibus Persida, & Mariam & Priscillam Roma.16. apostolorum scimus imitatrices, vt & nos imitari debeamus. Nec verbis tantùm, sed re informãdus est coniunx. Quomodo autem re ipsa eum erudiemus? Cùm te non malam viderit, non preciosis indutam, non superflua expetentem, sed necessariis contẽtam viderit, tunc enim consulentem patietur. Quòd si verbis philosopha-

beris, re

A beris, re contrafeceris, nugas tuas reprehendet: sed cùm verbis operum etiam doctrinam addideris, tunc monita tua accipiet, tunc persuasus erit. Vt exempli gratia, Cùm aurum non quæres, neque margaritas, nec preciosas vestes: sed pro his modestiam, beneuolentiam, & te indueris, & ab illo exiges. Nam si studendum est, vt viro placeas, anima ornanda est, non corpus corruũpendum. Neque enim aurum adeò amabilem ac desiderabilem vxorem reddet, vt modestia & charitas, & animus vitam exponendi pro marito. Hæc virum capiunt. Ille ornatus obstat ei, pecunias exponit, & sumptum & solicitudinem præbet, hæc mariti animum vxori copulant. Amor enim, charitas, desiderium, nullam affert molestiam, nullam impensam. Sed econtrario & ille quidem ornatus vsu deterior fit, hic indies florentiorẽ animam reddit, & maiorem excitat charitatem. Quam ob rem si viro placere vis, ornato animam pudicitia, pietate, rei familiaris cura. Hæc, inquam, confirmant amorem, qui nunquam cessat, neque senectus hunc tollit ornatũ, non morbus: corporis autem & hæc, & alia plura auferunt. Nam animę bona prestãtiora sunt, quàm corporis: huius B ornatus inuidiam parit, & zelotypiam: hic omni malo affectu, omni caret inani gloria. Hoc pacto & res familiaris facilius augebitur, & accessus facilis, cùm auro nõ eris ornata, neque annulis digiti fulgebunt, sed in necessaria conferes, hoc est, in cibum seruorum, & filiorũ curam necessariam, & alia quæ in vita requiruntur: quæ si defecerint, oculi ea requirunt, cor angitur. Quod lucrũ? quæ vtilitas? Non finit hoc magnum videri, cùm dolore torquetur. Noctis enim quòd etsi omnium pulcherrimam quis mulierem videat, nisi lætus sit, exhilarari minimè potest. Qui enim delectari vult, primùm lætetur oportet. Cùm autem aurum omne in vxoris ornamentis collatum est, & angustia res familiaris laborat, quæ potest esse coniugij voluptas? Quam ob rem si viris placere volumus, demus voluptatis materiam: quam dabimus, si ornatum & omne lenocinium auferemus. Hæc enim circa nuptiarum tempora voluptatem quandam habere videntur, inde languescunt. Nam cùm cœlũ tam pulchrum sit, & sol tam clarus, vt nullum corpus æquè clarum sit, neque tamen eum propter consuetudinem admiramur, quod de muliebri ornatu euenire par est. 1.Timo.2.c Hoc dico, vt vos meliori ornem cultu, quem Paulus præ- C cepit, non auro & margaritis, neque variis vestibus, sed qui decet mulieres quæ dei cultum profitẽtur, bonorum videlicet operum ornamenta. Sed foris placere vis, & laudari? Minimè pudicæ mulieris hoc desiderium. Veruntamen si vis, & hos habebis amatores, & pudicitiæ tuæ laudatores. Illam nanque nemo modestus, nemo bonus laudabit, sed incontinentes & luxuriosi: neque etiam hi, sed & maledicent, cùm mulieris incõtinentiam intuebuntur: hanc & illi, & hi omnes probabunt, vtpote, qui nihil ab ea mali acceperint, sed continentiæ exemplum. Sic apud homines multùm laudabitur, apud deũ autem remunerabitur. Hunc igitur quæramus ornatum, vt in hac vita cum fiducia viuamus, & futura consequamur bona, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui honor & imperium in secula seculorum, Amen.

Homilia.lxi.ex cap.undecimo.

Erat quidam languens Lazarus à Bethania castello Mariæ & Marthæ sororum eius. Maria autem erat ea quæ unxit dominum unguento. Multi cùm aliquem bonum & deo acceptum, mali aliquid, vt morbum, vt paupertatem, & huiusmodi perpeti vident, perturbantur, sanè ignari hoc maximè dei amicis contingere. Nã & Lazarus, & amicus Christo, & ægrotus erat, D vt ex mittentibus intelligitur. *Ecce quem amas, infirmatur.* Erat, inquit, quidam languens Lazarus à Bethania. Non ab re patriæ eius meminit. Quã ob rem in sequentibus dicet. Primùm autem propositum aggrediamur, sororum eius nos vtiliter admonet: Maria, inquit, erat, quæ vnxit dominum vnguento. Hoc in loco nonnulli dubitarũt, cur Christus id toleraſſet. Ad quod illud primum intelligendum, non fuisse hanc meretricem illam, de qua apud Matthæum & Lucam scribitur, sed a- Matth.26.a liam: illæ meretrices & infames erant, hæc honesta & & Lucæ.7.f studiosa: quippe quę Christum accipere curabat, eúmque cum sorore diligebat, & tamen permisit Christus Lazarum mori. Sed qua nam gratia non vt Centurio, & regulus, ipsæ ad Christum profectæ sunt, sed miserunt? Ob fiduciam & familiaritatem, quam cùm eo habebant: & mulieres erant infirmæ, & luctu detinebantur. Nã quòd non contemneret, in sequẽtibus indicatur. Quòd igitur hæc illa non esset, constat. Sed & illã cur se tangere permisit? Vt eius mundaret malitiam, vt clemẽtiam ostenderet, vt intelligas nullum morbum eius vincere bonitatem. Nolì igitur id solùm considerare quod permise- E rit, sed quomodo ad meliora conuerterit. Sed cur huius meminit historiæ euãgelista? Vt eius in Iesum amorem ostenderet: & frequenter dicit, Amabat Lazarum & sorores eius: erudiens nos non ægrè ferendum, si boni viri, & deo amici aliquo morbo laborent. Ecce quem amas, infirmatur. Ad misericordiam Christum volunt adducere. Adhuc tanquam hominem alloquuntur, quod & inde constat: Si fuisses hìc, non fuisset mortuus. Neque dixit, ecce Lazarus infirmatur: sed, quẽ amas. Quid Christus? *Hæc infirmitas non est ad mortem, sed pro gloria dei, ut glorificetur filius dei per eam.* Ecce quomodo iterum eandem suam & patris gloriam dicit. Nam cùm dixisset, dei: subdidit, Vt glorificetur filius dei, hæc infirmitas non est ad mortem. Cùm enim esset illic biduum moraturus, remittit nuncium, vt hoc significaret, in quo id admiratione dignum est, quòd audientes sorores infirmitatem illam non esse ad mortem, inde mortuum videntes, non sunt scandalizatæ, cùm contrà accidisset quàm dixerat: sed ei obuiam factæ sunt, neque mẽtitum putauerunt. Et illa particula, vt, hoc in loco non causalis est, sed euentus: alia nanque fuit morbi causa, vsus est autem ad gloriam dei. *Et hæc dicens, mansit in eodem loco* F *duos dies.* Qua gratia? Vt expiraret, & sepeliretur, ne quis posset dicere, quòd nondum mortuum suscitarit, quòd sopitus esset, quòd dissolutus, quòd abalienatus, nõ mortuus: ideo tandiu moratus est, vt diceret iam fœtere.

Dicit discipulis: Eamus in Iudæam iterum. Quid tandem præter solitum hoc prædixit Iesus? Valde timebant, ideo prius admonet, ne repentino discessu perturbarentur.

Dicunt ei: Modò illic eras, & quærebant te lapidare. Timebant enim ei, vt debebant, & sibi: nondum enim erant perfecti. Dicit eis Thomas: Eamus & nos, & moriamur cum eo. Imbecillior enim erat cæteris, & magis incredulus. Quomodo ergo eos cõfirmat Iesus? *Nónne duodecim horæ sunt diei?* Aut hoc dicit, quòd qui nullius sibi sceleris consciꝰ est, nullo afficietur malo, sed qui malè fecerit. Quare minimè timendũ est, cùm nihil dignum morte commiserimus. Aut quòd qui lucem huius mundi videt, securus est. *Si* autem qui mundi lucem videt, multò magis qui mecũ est, nisi à me discesserit. His verbis eos confirmauit, & eundi necessariam causam exponit, neque se ituros Hierosolymam, seu Bethaniam dicit. *Dormit, inquit, Lazarus, & uado ut eum à somno excitẽ.*

Hoc est,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Hoc est,nõ ad reprehendendũ ludæos, sed amici causa.
Dicunt: Domine, si dormit, saluus erit. ac si non necessaria esset profectio. Dicis,inquiunt, dormire: nihil ergo nos ire cogit. Atqui propterea ipse amicum appellarat,vt necessariam profectionem ostenderet. Sed cùm pigriores deprehenderet,tunc mortuum dicit. Primum itaque humilitatem prætulit,cùm verò non intelligerent: *Mortuus est*,inquit,*& gaudeo propter uos,ut credatis*, cùm absens prædixerim: quod resurrectionis meę magnum erit argumẽtum,ne quis dubiter. Vides adhuc imbecilliores, & adhuc eius potentiæ ignaros fuisse discipulos? quod metu accidebat, quo perturbabantur: & cùm dormire eum dixisset, addidit: *Vado, ut excitem eum.* cùm mortuum esse non itidem. Non enim verbis prædicere volebat,quod re erat confirmaturus. Semper enim nos admonet, vt inanem gloriam caueamus, & nihil de nobis temerè promittamus. Quòd si Centurionem consolatus dixit: Ego veniam, & curabo eum, voluit eius fidem ostendere. Quòd si quis roget,quomodo eum dormire putarint discipuli, neq; his verbis mortuum intellexerint, cùm diceret: Vado,vt excitem eum? Stultum enim erat,si iturum Iesum quinque & decẽ stadia putarent, vt illum excitaret. Responderem, putasse eum in ænigmate,vt plerunque solebat,locutũ. Omnes enim ludæorum impetum formidabant, in primis autem Thomas,ideo inquit: Eamus & moriamur cum eo. Quidam autem dicunt,& eum mori optasse. Sed profectò timorem id verbum arguit,& imbecillitatem, inde fortior factus est,& insuperabilis: quod sanè dignũ admiratione est,vt qui ante crucem tam timidus erat, post magistri mortem & resurrectionis fidem præ omnibus tanto feruore flagraret. Tanta est Christi potentia: nam qui cum Christo in Bethaniam ire non audebat, sine eo postmodum solus terrarũ orbem peragrauit, & in mediis populis inclamantibus & mortem minitantibus intrepidus versabatur. Quòd si quindecim stadia aberat Bethania, quæ circiter duo milia passuum efficiunt, quomodo erat quatriduanus Lazarus? Mansit duos dies, quorum pridie venerat nuncius, quo die mortuus erat, ita quarto venit. Ideo se vocari passus est, neque ipse sponte sua venit, ne qua oriretur suspicio. Neque ipse venerunt, quæ amabantur, sed alij mittuntur. *Erat autem Bethania iuxta Hierosolymam, quasi stadiis quindecim:* ob cuius vicinitatem, multos eas visitasse par erat: quare subdit,

I *Quòd multi ex Iudæis uenerant ad Mariam & Martham, ut consolarentur.* Quomodo consolabantur Iudæi à Christo dilectas? Edixerant enim, vt quicunque Christum cõfiteretur, extra synagogam fieret: vel propter vulneris magnitudinem, vel quia nobiliores reuerebantur, vel quia non mali erant qui ad eas venerant, multi nanque crediderunt. Hæc autem dicit euangelista, vt testimoniis Lazari mortem confirmet. Sed quid non aduocat sororem Martha, cùm obuiam Christo proficiscitur? Vult sola occurrere, & rem nunciare, quæ cùm bonam spem habere iuberetur, tunc Mariam vocat, in medio fletu Christo sit obuiam. Vides amoris magnitudinem? Ioan.9.e
Lucæ.10.g Ipsa est de qua inquit: Maria optimam partem elegit. Quomodo ergo vehementior hæc quæ nihil audiuit? Martha imbecillior erat, quippe quæ cùm tanta audisset, inquit tamen paulò pòst: *Iam fœtet, quatriduanus est.* Illa autem etsi nihil tale accepisset, tamen inquiens:

Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Cõsiderate mulierum sapiẽtiam, quanuis imbecillæ essent. Viso enim Christo, non statim in planctus lamentationes proruperunt, vt vsuenit cùm mœrore aliquo affecti, à notis visitamur: sed continuò magistrum venerantur, & crediderunt, licèt non perfectè vt decuit. Nondũ enim norant & quòd deus esset, & quòd propria virtute & authoritate hæc faceret, sed vtrunque hìc didicerunt. Illud enim ignorabant, cùm diceret: Si fuisses hìc, non fuisset mortuus frater meus. Hoc autem dicendo:

Quæcunque poposceris à deo, dabit tibi deus. Ac si de bono quodam & probato viro loquerentur. Quid ad hæc Christus? *Resurget frater tuus.* Illud primùm confutat, Quæcunque poposceris à deo. Non enim inquit, poscam: sed, resurget. Nam si dixisset, O mulier adhuc humi iaces, non egeo alterius auxilio, à meipso omnia facio: molestiora, & supra mulieris intelligẽtiam fuissent: dicendo autem, Resurget: medium tenuit, & in sequentibus ea quæ dixi, significauit. Dicente enim, *Scio quia resurget in resurrectione in nouissimo die:* apertius suam ostendit authoritatẽ. *Ego sum*, inquit, *resurrectio & uita.* quod alterius non egere auxilio indicat, quippe qui vita est. Quòd si alterius indigeret, quomodo ipse & resurrectio esset, & vita? Non ergo ita dixit, idem tamen significauit: & ad illam particulam, Quæcunque poposceris, inquit: *Omnis qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet.* H se bonis abundare, & à se petendum ostendit. *Et omnis* L *qui uiuit, & credit in me, non morietur in æternum.* Intuere quo eius erigat animum. Non enim tantùm quæritur resurrectio Lazari, sed & hanc, & illam oportet intelligere resurrectionem. Propterea autem verbis philosophatur. Quòd si resurrectio ipse est & vita, nullo loco circunscribitur, sed vbique præsens sanare potuit. Quòd si Matth.8.a dixissent, vt Centurio, Dic verbo, & sanabitur puer meus: itidem profectò respondisset. Cùm autem ad se vt veniret, rogarent, ideo assensus est, vt eas à tanta humilitate erigeret, suam tamen absentis ostendit potestatem, ideo tardat. Non enim cognita esset gratia repentè præstita, nisi corruptus esset, & fœteret. Et vnde mulier futuram norat resurrectionem? Audierat Christum multa de ea disputantem, quam iam videre cupiebat, & adhuc humi vertitur. Nam cùm audiret, Ego sum resurrectio & vita: non respondit, resuscita eum: sed, ego credo, quia tu es Christus filius dei. Cui Christus: Omnis qui credit in me, etiam si mortuus, hac scilicet morte, fuerit, viuet: & omnis qui credit in me, non morietur in æternum, illam videlicet mortem. Nam ego sum resurrectio. Noli perturbari, si mortuus est frater vester. Hęc M non est mors. Primùm eam ab euentu consolatur, & bene sperare iubet, dicendo: &, Resurget frater: &, Ego sum resurrectio. Et quòd resurgens etiam si moriatur, nihil patietur incommodi. Quam ob rem non est huiusmodi mors dolenda: hoc est, neque ipse mortuus est, neque vos moriemini. *Credis hoc?* Ait illi, *Vtique domine: ego credo, quia tu es Christus filius dei, qui in hunc mundum uenisti.* Videtur mihi Christi dictum mulierem non intellexisse: nouit tamẽ magnum esse, totum non perspexit: propterea aliud interrogata, aliud respondet. Illud tamen primùm consecuta est, quòd fletum compescuit. Eiusmodi enim Christi sermonis virtus, ideo illa præuenit, hęc secuta est. In magistrum nanque beneuolentia non multùm præsentem calamitatem sentire permittebat. Itaq; cum gratia etiam mens mulieris philosophabatur. Verumenimuero etiam cũ aliis malis hic muliebris morbus iam prætualuit, ostentant planctus & dolores suos, cruentant brachia, scindunt capillos, laniant genas, partim ob dolorem, partim ad ostentationem, aliæ animo impudico in medio foro brachia nudant. Quid facis mulier? Nudas te impudenter in medio foro, cùm Christi

membrum

A membrum sis, cùm viri adstent, & capillos vellis, & in miseros prorumpis eiulatus, & saltas, & insanarum mulierum more iactaris? Nónne te deum offendere arbitraris? Quæ nam hæc insania? Nónne ridebunt gentiles? nónne fabulam nostram putabunt religionem? Dicent enim nullam esse resurrectionẽ, illusiones omnia Christianorum dogmata & fallacias putabunt. Haud enim aliter, quàm si nihil post mortem remaneat, mulieres lamentantur, non attendunt scripturis, omnia illa figmenta ipsæ credere videntur: siquidẽ si crederent mortuum nõ esse mortuum, sed ad meliorem vitam translatum, non vtique ipsum tanquam nihil esse deplorarẽt, non adeò indignarentur, non tantas efferrent voces incredulitatis iudices. Nunquã te amplius videbo. Omnia fabulæ: nam si principali bono ita diffidunt, multò magis aliis quæ asserunt. Non ita gentiles effœminantur.
« Multi apud eos philosophati sunt: & cùm audisset mater filium in prælio cecidisse, mox rogauit, quomodo se
« respublica haberet. Et alius philosophus coronatus, cùm
« audiret pro patria cecidisse, coronam deposuit: inde sci-
« scitatus quomodo cecidisset, vt fortiter occubuisse cognouit, in caput statim coronam reposuit. Multi & filios
B & filias cædi dæmonas reueriti tradiderunt. Spartanæ autem mulieres hortantur filios, vt clypeum è prælio referant, aut super eo occumbant. Ideo pudet me gentiles hæc sapere, nos impudentes esse: qui de resurrectione nihil intelligunt, intelligentium opera faciunt: qui intelligunt, ignorantium: & quod propter deum non faciunt, homines reueriti faciunt sæpenumero. Opulentiores fœminæ capillos non soluunt, brachia non nudant, quod & maximè reprehendendum: non quòd non nudent, sed quòd non propter deum, sed ne turpes videantur. Pudor luctum cohibet, dei metus non cohibet. Et quomodo hoc non summopere reprehendendum? Quod diuites diuitiarum gratia faciunt, diuino metu pauperes faciant. Sed econtrà euenit: illæ propter inanẽ gloriam philosophantur, hæ propter humilitatem præferunt impudentiam. Quid hoc absurdius? Omnia propter homines, omnia propter præsentia facimus. Et stultè, & ridiculè loquuntur. Atqui dominus inquit: Beati qui lugent: Matth.5.a peccata videlicet, quæ nemo luget, nemo animæ suæ curat perditionem. Quod lugere nõ iubemur, id lugemus. Quid inquit? cùm homines simus, de morte hominis
C non est dolendum? Nunquid ego hoc prohibeo? Minimè lugere, sed impudenter lugere veto. Nõ sum immanis, atque crudelis. Video naturam dolere, & quotidianam requirere consuetudinem. Non licet nullo affectu moueri, quod & Christus ostendit: lachrymatus est super Lazaro, eius sequere exemplum: lachrymare, sed leniter & pudenter, & cum dei timore. Si hac ratione lachrymas fundes, non resurrectionis diffidentiæ argueris, sed ægrè ferre charissimi seiunctionem videberis. Nam & peregrè proficiscẽtes lachrymis prosequimur, non tamen vt mortuos: ita & tu lugeas, tanquam præmiseris peregrinum. Hæc ego non vt præceptor, sed vt permissor, humanæ cõscius fragilitatis admoneo. Quòd si peccator, & qui sæpenumero deum offenderit moritur, is deflendus est, vel potius minimè, cùm nihil illi afferat vtilitatis: sed ea facienda, quæ ei aliquid conferre possint, eleemosynas, oblationes: in hoc lætandum est, quòd malitia eius abscisa est: quòd si iustus, rursus lætandum, quòd in tuto collocatur, quòd liberatus est futura formidine. Si iuuenis, quòd ex medio malorum ereptus est: si senex, quòd eo diutius vsus, quod maximè desiderabile videbatur, vitæ satietate migrauit. Tu autem horum omissa consideratione, ancillas cædis, ac si ita de- D mum defunctum honoribus prosequaris: quod vltimæ est dementiæ. Honor enim mortuo, non fletus est, non eiulatus, sed hymni, & psalmi, & vita optima. Ille moriẽs cum angelis euolabit, etiam si nemo exequiis interueniat: perditus autem, etsi in funere vniuersam habuerit ciuitatem, nihil lucrabitur. Vis mortuum honorare? alia via aggrediendum est. Fac eleemosynas. Quæ tibi ex multis fletibus vtilitas? Ego & aliud malum audiui, quòd multæ etiam amatores per fletus alliciunt, maritalis amoris opinionem, lamentationum vehementia de se confirmantes. O diabolicam mentem, ô satanæ cogitationem. Quandiu & terra & puluis, quandiu sanguis & caro erimus? Cœlum tandem suspiciamus, intelligamus spiritalem nostri partem. Quomodo gẽtiles arguemus? Quomodo qui hæc faciunt, consolabimur? Quomodo cum his de resurrectione disputabimus? Quomodo de aliis sapientiæ partibus? Qua securitate viuemus? Ex dolore enim prouenit mors. Considera vim perspectiuam animæ, nihil sinit videre necessariorum, inde multum detrimenti: illo enim modo & deum offendimus, neq; nobis, neque defuncto prosumus: hoc autem & deo placemus, & probamur ab hominibus. Nam si non succumbemus, continuò doloris reliquiæ abolentur. Si indigna E bimur, in miseria relinquimur. Si gratias agemus, non mœrebimus. Et quomodo potest, inquit, non dolere, qui filium vel vxorem amisit? Non dico, ne doleat: sed ne immodicè. Nam si intelligeremus deum illum abstulisse, quem mortalem virum, ac filium habebamus, mox consolaremur. Indignari enim maius quiddam supra naturã quærentis est. Homo natus & mortalis, quid doles quod secundum naturam contigit? Nunquid doles, quod edendo nutriris? Num quæris sine cibo viuere? Ita & in morte, nunquid quæris immortalitatem? Mortalis natus es. Semel hoc definitum. Noli dolere, noli te affli- Hebr.9.g gere, sed ama quæ communiter omnibus statuta sunt. Doleant tibi peccata tua, hic optimus fletus, hæc maxima sapiẽtia. Hæc ergo perpetuò defleamus, vt cœlestem assequamur lætitiã, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui honor & gloria, in secula seculorũ, Amẽ.

Homilia. lxii. ex cap. undecimo.

Nondum enim uenerat Iesus in castellum, sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Martha. Magnum bonum sapientia est. Sapiẽtia nostra dico, non gentilium, quæ verba sunt duntaxat, & fabulæ, neque vl- F lam habent sapientiam: gloriæ nanque causa omnia faciunt. Magnum, inquam, bonum sapientia, quę nobis inde vicem reddit. Qui enim pecunias contemnit, iam hoc bonum consecutus est, quòd superfluis & stultis curis liberatus est. Qui gloriam pessundat, præmium inde accipit, quòd nulli seruit, sed vera libertate perfruitur. Qui cœlestia cõcupiscit, remuneratione non caret, cùm nihil præsentia arbitretur, & facilè dolorem omnem exuperet. Ecce nunc mulierem philosophantem inde præmium consecutam. Etenim omnibus assidentibus, dolens & plangens, non expectauit ad se venientẽ magistrum, neque decorum seruauit, neque luctu retenta est. Siquidem quæ in luctu sunt, cum aliis incommodis etiam tenentur affectu, quòd à præsentibus affectant laudari: quorum nihil Mariæ accidit, sed surgens euestigiò, magistro obuiam facta est. Iesus autem nondum in locum venerat: lento enim passu ambulabat, ne ad signũ faciendum festinare videretur, sed ab illis de eo iudicium fieri volebat. Aut igitur hoc significare vult euangelista, aut quòd citò accurrit, vt venièti occurreret. Venit autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gnit autem non sola,sed omni Iudęorum turba subsequẽte:& perquàm prudenter soror ei clàm magistri aduentum significauit,ne consessum perturbaret:neq; cur surgeret dixit: nam multi certè abiissent. Nunc verò tanquam fleturam ad monumentum secuti sunt, & ex his iterum mortuum Lazarum confirmatur.Et prôcidit ad pedes eius,vehementius quàm soror amabat,neque turbam reuerita est, neque opinionem quam de eo Iudæi habebant. Erant-nanque multi maleuoli, qui dicebant:
Suprà.9.c Non poterat hic,qui aperuit oculos cæci nati, facere vt hic non moreretur? Sed omnem humanum affectũ expulit, magistro præsente, cuius solius facta est honoris videlicet in dominum.Et quid inquit? *Domine, si fuisses hic,frater meus non fuisset mortuus.* Sed quid nihil ad eam loquitur Christus,vt ad sororem? Turba aderat,neque verborum tempus erat, sed mouetur humano affectu,quem tantum primò voluit æstimari. Nam cùm signum magnum, quale rarò fecit, esset facturus, ex quo multa erat prouentura vtilitas,ne turba absente nihil lucraretur,doloris affectu multos testes allicit,ne prædam amitteret. Et primùm humanam perfert naturam. Lachrymatur & perturbatur.Norat enim lachrymas excitare,& affectum arguere.Illa enim particula, *Et infremuit spiritu*, motum illum cohibuisse signat:& ait: *Vbi posuistis eum?* ne flendo interrogaret. Sed quid rogat? Non vult festinare,sed omnia ab illis discere, & hortatus facere, vt omni suspicione careret miraculũ. *Dicunt ei:Domine,veni & vide. Lachrymatus est Iesus.* Nullum adhuc resurrectionis signum ostenderat,neque vt suscitaturus,sed vt lachrymaturus venit,quod mox significatur.
Suprà.9.a Ait enim: *Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem ex ipsis dixerunt:Non poterat hic,qui aperuit oculos cæci nati, facere ut & hic non moreretur?* Nec in calamitatibus à malitia abstinebant.Atqui facturus erat rem longè mirabiliorem. Longè enim maius est post mortem in vitam reuocare, quàm instantem propellere: in quo ergo eius virtus erat admiranda,in eo Iesum calumniantur.Confitentur autem aperuisse oculos cæci nati, & quod rursus debebant admirari calumniantur, ac si nihil fecisset.Nec in hoc solùm eorũ ostendit malitiam,sed cùm nondum ad monumẽtum venerit,eum criminantur,non expectantes rei finem.Intuere corruptum eorum iudicium. Venit ad monumentum,& rursum affectum arguit.Quid tandem tam diligenter quoties lachrymatus sit meminit euangelista,& quòd infirmuerit? Vt intelligas verè naturam nostram induisse. Cùm enim magna de eo loquatur, etiam in his quæ ad corpus spectant, hoc in loco multò humilius loquitur.
Matth.26.d & Luc.22.c Nihil vt reliqui euangelistæ in passione quòd in agonia esset,narrauit, sed contrà quòd retrorsum supinos reiecerit.Quod ergo illic omisit,hìc per luctũ implet. Nam
Suprà.10.d de morte disputans,inquit: Potestatem habeo ponendi animam meam:& nihil submissè loquitur. Ideo in humanitatis affectibus incarnationis veritatem ostendũt.
Matth.26.d Matthæus enim ab agonia, & tremore,& sudore: hic à lachrymis humanitatem confirmat. Neque enim nisi nostræ fuisset naturæ,& semel,& iterũ lachrymari coactus fuisset:neq; vllis respondet criminibus.Quid enim verbis imponere eis silentium oportuit,cùm mox rebus ipsis ad tacendum cogerentur?quod grauius fuit,& maiorem incussit pudorem. Ait ergo: *Tollite lapidem.* Quid tandem absens non idem iusserat,atque perfecerat? Quid non dimisso lapide suscitauit? Poterat enim qui corpus mortuum voce mouerat, & corrupto animã inspirarat,multò magis lapidem mouere. Sed cur non fecit? Vt eos testes fecisset miraculi,ne dicerent quod & K
de cæco,Hic est,non est.Manus enim & præsentia illorum ipsum esse testabantur.Illi enim vel imaginationẽ, vel præstigium aliquod opinari potuissent:nunc cùm affuerint,cùm lapidem tulerint,cùm ligatus exierit, cùm iussus sit solui, cùm amici præsentes ipsum viderint, & ex vestibus agnouerint, cùm sorores fœtere, & quatriduanum esse dixerint:hæc omnia sufficientia erant,quæ vel impudentibus silentium imponerent,cùm rei testes adessent. Ideo iubet vt lapidem tollant à monumento, ostendens seipsum suscitare.Ideo interrogat,Vbi posuistis eum? vt dicentes, Veni & vide : & ducentes ipsum, non possent dicere alium suscitatum, vt & vox, & manus testificaretur.Vox,dicendo veni,& vide.Manus,lapidem tollẽdo,& institas soluendo. Et visus,& auditus. Hic,vocem audiendo:ille,vidẽdo exeuntem: & odoratus,odore offensus. Inquit enim: *Iam fœtet, quatriduanus est.* Meritò ergo dixi, quòd minimè norat mulier quid Iesus diceret, cùm inquit : Etiam si mortuus fuerit viuet.Confidera ergo quid hæc dicat,tanquàm iam impossibile esset.Erat enim admirabile,vt quatriduanum, & fœtidũ mortuum suscitaret. Discipulis enim inquit: L
Vt glorificetur filius dei per eum. Hic gloriam dei de Hic suprà.a
patre inquit. Animaduerte audientium imbecillitatem diuersi sermonis esse causam.Rememorat enim quæ superius dixerat, arguens tanquam oblitam. Noluit iam præsentes perturbare,ideo inquit: *Nonne dixi tibi, quòd si credideris,uidebis gloriam dei?* Magnum nanque bonum fides est,magnum inquam,& bonorum multorum causa,vt dei opera homines facere possint in nomine illius.
Si enim credideritis,inquit, & dixeritis monti huic,vt Matth.17.c
transferatur,fiet:&, Qui credit in me,maiora signa fa- Infrà.14.b
ciet quàm ego,in nomine meo. Quæ nam maiora? Et- Acto.5.c
enim vmbræ ipsorum mortuos suscitabant. Sic enim prædicauit Christi potestas.Non enim tã mirabile fuit, quòd viuus miracula faceret, vt ipso mortuo alij in nomine eius maiora operarentur.Neque dubitandum fuit de eius resurrectione,neque si visa fuisset, ita esset confirmata.Qui enim resurgentem vidisset,dicere poterat fuisse phantasma: qui verò solo eius nomine inuocato, maiora miracula videt,quàm cùm in carne cum hominibus versatus est, non sanè incredulus esset,nisi maiorem in modum desiperet.Magnum igitur bonum fides, M
cùm à vehementi amore, & flagranti animo procedit: ipsa sapientes nos indicat,ipsa humanam detegit humilitatem,& inferius omissis rationibus,de cœlestibus disputat: & quod humana sapientia inuenire non potest, in quo deficit,hoc fides dirigit,hoc docet. Hanc igitur complectamur:neque rationibus distrahamur.Cur gentiles nihil inuenire possunt,dic quæso:Nonne externam omnem nouêre sapientiã? Vnde ergo piscatores,& tentoriorum opifices,& indoctos superare non potuerunt? Quoniã illi rationibus,hi fide omnia perficiebant:ideo & Platonem,& Pythagorã,& philosophos omnes,necnon & astrologos, & mathematicos,geometras, arithmeticos, & omnis sapientiæ professores superarunt, & meliores facti sunt.Quantò stultis illis & insanis veriores philosophi euaserunt?Hi enim statim animam immortalem esse,non tantùm dixerunt,sed & persuaserũt. Illi anteà nihil norant, quid esset anima, postquàm autem inuenerunt,& diuiserunt eam à corpore,iterum in errorẽ prolapsi sunt:aliqui corpus eam dixerũt,alij compositum,nonnulli cũ corpore dissolui:necnon cœlũ animatũ,& deum. Piscatores autẽ dei opus professi sunt, & omnib° persuaserũt. Quòd autẽ gẽtiles rationib° vsi sint, minimè

A minimè mirum: quòd autem qui fideles videntur,hi animales inueniantur, est sanè ridiculum,propterea decipiuntur. Et alij quidem qui dicunt scire deum,vt ipse seipsum nouit,quod nemo ne illorum quidem ausus est dicere.Alij non posse deum sine passione generare,neque ei quicquam amplius à nobis habere permittunt.Alij quòd recta via nihil proficit.Sed tempus non est hæc in præsentia reprehendẽdi.Quòd autem nihil proficiat
Matth.7.c fides recta, si vita praua sit, & Christus,& Paulus pluri-
Ibidem. bus ostendit. Inquit enim : Non omnis qui dicit mihi,
domine domine,intrabit in regnum cœlorum.Et,Mul-
Lucæ.10.c ti dicẽt mihi in illa die,Domine,nónne in nomine tuo
prophetauimus?& dicam eis,Nescio vos.Et iterum:No-
Hebr.12.d lite gaudere, quòd dæmonia vobis obẽdiunt. Qui hæc
non attendunt,facilè in vitia delabuntur,etiam si fidem rectam habeant. Sed nos hæc fugiamus,neq; enim sine vita recta deus videri potest.Pacem,inquit,persequimini,& sanctificationem,sine qua nemo videbit deũ.Sanctificationem continentiam appellat, vt vnusquisq; sua
B contentus sit vxore,neque alienam quærat.Qui sua con tentus non est,saluus esse non potest: sed necessariò peribit,etiamsi innumera bona opera fecerit.Fornicando
Matth.5.c impossibile est intrare in regnum cœlorũ:imò non fornicatio hæc,sed adulterium.Quemadmodum enim alligata viro, si alium cognoscit, adulteratur:ita alligatus
Esaiæ.66.g vxori,si aliam habet,adulterij reus est:hic non hæreditabit regnum cœlorũ,sed in gehennam intrudetur. De his inquit deus:Vermis eorum non morietur,neq; ignis extinguetur. Nullam enim veniam consequitur,qui capta vxore,post hoc carnis remedium alienæ inuiriatur, hoc iam lasciuia est:quòd si ab vxore sua multi ieiunij & orationis tempore abstinent, qui sua contentus non est, sed alienam introducit : quantum sibi mali accumulat? Si suam repudiare,& alij vacare nõ licet(est enim adulterium)quantùm ille accusandus est, qui suæ aliam addit?Nemo igitur hunc morbum animę insidere permittat,sed radicitus euellat. Neque enim tantum vxorem,
quantùm seipsum offendit : hoc enim adeò apud deum
1.Cor.7.c scelestum videtur,vt si vxor ab idololatra viro ipso nolente discedat,puniatur: si ab adultero,minimè. Consi-
Matth.5.c dera ergo huius morbi maliciam:nam si qua fidelis,in-
C quit, habet virum infidelem, & ipse consentit habitare cum illa,non dimittat virum. De fornicatione autem: Si quis dimiserit vxorem suam præter rationem fornicationis,facit ipsam mœchari.Nam si cõsuetudo vnum corpus facit,si quis meretrici admiscetur,vnum cũ meretrice corpus efficitur: quomodo ergo ornata accipietur, cum sit membrum Christi? Quomodo ei iungetur
1.Cor.7.c corpus meretricis?Et intuere excessum. Quæ cum infideli habitat,non est immunda. Sanctificatus est,inquit, vir infidelis in muliere fideli.In fornicaria autem,nunquid membra Christi faciemus membra meretricis?Illic sanctificatio manet,si cum vxore cohabitat,hic discedit.Graue itaq; malum fornicatio,graue inquam,& immortale afferens supplicium, & in hac vita innumera secum mala trahit.Cogitur enim vitam miseram & infœlicem viuere,qui hoc morbo afficitur.Neque meliori loco res suæ sunt,quàm eorũ qui suppliciis distrahuntur. Alienam domum trepidus & formidolosus ingreditur, omnia timet, & seruos,& liberos. Quare hortor hoc vos morbo dissoluatis:quod si nõ placet,nolite hæc sacra ingredi penetralia.Siquidem minimè oportet scabiosas & morbidas oues in sanarum & bene valentium grege versari,sed ab ouili exigendæ sunt, quoad bonam recipiãt valetudinem. Membra Christi sumus,nolimus fieri meretricis.Non est locus hic lupanar, sed ecclesia. D
Si membra meretricis habes,abesto ab ecclesia,ne præsentia tua sordescat.Quòd si nulla esset gehẽna,nullum supplicium : quo tamen animo post coniunctionem illam, & nuptiales faces,post iustum lectum, & liberorũ susceptionem, post quotidianam consuetudinem,pateris aliam supponere?Cur nõ vereris,non erubescis?Qui post vxorum mortem aliis admiscẽtur,hi reprehendun
tur à multis,quamuis puniri non possint:tu viuente vxo- Esaiæ.66.g
re aliam superducis? Quæ nam hæc incontinentia? De his inquit: Vermis eorũ non morietur,& ignis non extinguetur. Perhorresce minas,formida suppliciũ. Non est tanta hic voluptas,quanta illic pœna.Sed absit,vt aliquis sit huic obnoxius supplicio, sed per sanctificationẽ omnes Christum videant, & promissa bona consequantur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria in secula seculorum, Amen.

Homilia.lxiii.ex cap. undecimo.

Iesus autem eleuatis sursum oculis,dixit:Pater, gratias ago tibi,quoniam audisti me. Ego autem sciebam,quia semper me audis, &c. Quod sæpenumero dixi, id & in præsentia repetam, deum scilicet non adeò suam spectare dignitatem,vt nostram salutem: neq; vt magnum aliquid loquatur,sed vt nos possit allicere.Pro E
pterea alta & magna rarò,& ea abscondita,sed humilia & abiecta frequenter loquitur. Cùm enim his populum magis adduceret,magis etiam vtebatur,non tamẽ semper,ne posteà offenderentur:neque conticet,ne præsentes scandalizarentur.Illi nanque qui perfecti futuri erãt, ex vno altè & magnificè dicto totum poterant intelligere : hi autẽ cùm rudes essent,nisi sæpenumero eadem audissent,nullum cepissent emolumentum. Certè neq; post tantam doctrinam perstant,sed eum lapidibus petunt,& persequuntur,& interficere conantur,& blasphemum appellant,cùm æqualem se faceret deo.Et nũc di-
cunt,blasphemare.Cùm autem dixisset,Remittuntur ti- Suprà.10.g
bi peccata tua,iterum dæmonium habere dicũt.Et cùm mortem superare,qui verba sua audiret,& se in patre,& patrem in ipso esse, & de cœlo se descendisse diceret, eum relinquunt,& perturbantur. Quæ si rarò dicta minimè ferebant,longè minus si semper altè & magnificè locutus esset.Nam cùm dicit:Sicut mãdauit mihi pater, sic loquor. Et ego à meipso nihil loquor: tunc credunt. Suprà.8.d
Multi,inquit,crediderũt in eum.Quòd si humilia fidem F
faciunt,sublimia auferunt : nónne vltimæ amentiæ est, non intueri humiliter propter auditores locutũ?Nam & alio in loco cùm magnũ quiddam dicere vellet,& reticuisset,causam attulit ne scandalizarẽtur,Proiice hamũ Matth.17.d
in mare : quòd & in hoc loco. Cùm enim dixisset,Ego sciebã quia semper me audis:prosecutus est,propter circunstantẽ populum dixisse,vt crederẽt. Nunquid nostra hęc verba sunt?Num humana coniectura?Cùm enim ex rebus ipsis nos credamus eos in magnis scandalizari,& ipse dicat se ideo humilia loqui,ne scandalizarẽtur:quis deinceps à natura humiliter ipsum locutũ suspicabitur, & non eorum indulgentem imbecillitati?Et alibi voce cœlitus delata dicebat:Nõ propter me hæc vox facta est, Matth.17.a
sed propter vos. Atqui magnum decet multa de se humiliter prædicare, non autem humilem & abiectum magnificè.Indulget auditorũ imbecillitati,& humilitatem eos,& se carnẽ nostram accepisse erudit:nẽve deo contrarium,& non venisse à deo,& legem soluere arbitrarentur,vtq; odium populi auerteret, cùm frequenter in veteri testamẽto dicatur : Dominus deus tuus,dominus Deut.6.a
vnus est.Quòd enĩ humilis & abiectus magnificè de se

Universidad de Deusto
Biblioteca

G loquatur, nulla est causa, nec ratione aliqua nititur, sed
sola amentia est,& impietas,& audacia non toleranda.
Qua ergo gratia humilia loquitur, qui arcanæ illius, &
inenarrabilis est substantiæ?Et eorum, quę diximus gra-
tia,& ne etiam putaretur ingenitus.Nam & Paulus quid
1.Cor.15.d tale timuisse videtur,cùm ait: Præter eum qui ei cuncta
subiecit?Impium enim hoc suspicari.Nam si minor pa-
tre,& alterius substantiæ æqualis existimatus esset,non-
ne omnia fecisset,vt ea tolleretur opinio? Nunc contrà
Infrà.14.b facit,inquiens:Si non facio opera eius qui misit me,no-
lite mihi credere.Et cùm dicit,Ego in patre,& pater in
me est:æqualitatem nobis signat. Erat hæc omnino tol-
lenda opinio,si inferior fuisset,& nullo pacto dicẽdum,
Ego in patre,& pater in me est,aut vnum sumus:aut,qui
Ibidem. videt me,videt & patrem.De virtute nanq; sermo erat,
Suprà.10.f dicendo,Ego & pater vnum sumus . Et de potentia,Si-
Suprà.5.d cut pater suscitat mortuos,& viuificat : sic & filius quos
vult,viuificat . Quod qui alterius esset substantiæ, mini-
mè facere potuisset : quod si potuisset, non oportebat id
dicere, ne quis vnam & eandem esse substantiam arbi-
traretur.Si enim ne suspicarentur deo contrarium esse,
etiam quæ sibi non conueniunt,de se nonnunquam lo-
Suprà.5.d quitur,longè magis tunc.Dicere nanque,vt honorificẽt
H filium,sicut & patrem:&,opera quæ ille facit,& ego simi
Ibidem. liter facio: & se resurrectionem esse & vitam, & lucem
mundi: æquiparantis est sese patri,& illorũ confirman-
tis suspicionem.Nunc autem quòd legem non soluat,tot
rationibus excusat:opinionem autem æqualitatis ad pa-
Suprà.10.g trem,non modò non tollit,sed confirmat: & dicẽtibus
illis,blasphemas,quia te deum facis:ex operibus æquali-
tatem demõstrauit.Et quid filium hoc fecisse dico,cùm
Gene.3.b pater nõ indutus carne, multa de se humilia dici passus
sit propter auditorum salutem?Adę enim inquit,Vbi es?
Et illud,Vt cognoscam si fortè secũdum clamorem eo-
Gene.22.c rum perficiẽtur:&,Nunc cognoui,quia times deũ tuum.
Ezech.3.c Et si fortè audiãt,etsi intelligant:&,Quis daret cor meũ
Psal.85.b populi huius sic esse?&, Non est similis tibi inter deos
domine.Et multa huiusmodi in veteri testamẽto,si quis
2.Para.18.e notaret , diuina maiestate indigna inueniret . Et de A-
chab dictum est:Quis decipiet me Achab?Et quoties gẽ
tilibus diis per comparationem præponitur,semper in-
digna sunt deo verba.Sed aliter digna efficiuntur,quo-
I niam tam clemens est,vt propter nostram salutem,etiã
digna se verba contemnat.Nam & quòd homo filius fa
ctus sit, & serui formam acceperit, quòd humilia & lo-
queretur, & de se dici permiserit,indignum deo . Indi-
gnum sanè,si quis eius consideret maiestatem: dignum
rursus, si immensa eius benignitas, & clementia consi-
deretur . Est & alia tam humilium verborum causa,qua
patrem norant, & venerabantur, filium autem ignora-
bant.Ideo ad ipsum frequenter confugit tanquam con-
fessum,vt pote cùm non adhuc ipse eam haberet autho-
ritatem: non ex se,sed ex auditorum stultitia,atque im-
becillitate.Ideo orat,& dicit: *Pater, gratias ago tibi,quo*
Suprà.5.d *niam audisti me.* Quòd si quos vult viuificat,& sicut pater,
ita viuificat,quare orat ? Sed vide iam in ipsum venisse
locum. *Vt ergo tulerunt lapidem, Iesus eleuatis sursum ocu-*
lis,dixit: Pater, gratias ago tibi,quoniam audisti me . Ego *autem*
sciebam,quia semper me audis: sed propter populum qui circun-
stat dixi,ut credãt,quia tu me misisti. Interrogemus hic hę-
reticum , num preces ei quid contulerint ad Lazarum
Lucæ.11.b suscitandũ?Quomodo ergo alia sine precibus fecit mi-
Matth.8.a racula? Tibi,inquit, dico dæmoniũ egredere ab isto: &,
Matth.9.a Volo,mundare:&,Surge,tolle grabbatum tuum:&, Re-
Lucæ.5.d mittuntur tibi peccata tua: & mari, Tace, obmutesce.
Marc.4.d

Quid autem præstaret apostolis,si preces ei ad miracu- K
la opitularentur ? Imò neque illi precibus omnia facie-
bant,sed multa Iesu nomine inuocato.Quòd si eius no-
men tantùm poterat,quomodo ipse precum auxilio in-
digebat?quo si indigebat,non vtique nomẽ eius eam ha-
buisset põtestatem.Cùm autẽ hominem fecit,quid pre-
catus est?Nónne magna deprehenditur æqualitas?Faciamus, Gene.1.c
inquit,hominem. Quid autem imbecillius,si ei o-
randum fuit?Sed videamus quid orat.Pater,gratias ago
tibi, quia audisti me . Et quis nam vnquam ita precatus
est,priusquã quicquàm diceret? Gratias ago tibi,inquit,
ostendens se non egere precibus.Omnia enim facis quę
volo:non tanquam non posset,sed tãquam vna esset ip-
sorũ sententia. Sed qua gratia orationis forma vsus est?
Non me,sed illum causam dicentem audi: Propter cir-
cunstantẽ populum,vt credant,quia tu me misisti. Non
dixit,vt credãt me minorem,& quòd diuino indigeam
auxilio,sine quo nihil facere possum,sed quòd tu me mi
sisti.Hæc omnia preces ostendunt,si simpliciter eas ac-
cipiamus . Non dixit, Misisti me imbecillum,seruitutis
conscium,à meipso nihil potentem:sed his omnibus o-
missis,ne quid horum suspicareris,ponit veram oratio-
nis causam,ne me deo contrariũ arbitrentur,ne dicant L
non esse à deo, vt secundum voluntatem tuam hoc me
fecisse ostendam: tantùm non dicens,Si essem contra-
rius deo,res non processisset. Audisti me,& ad amicos
dici solet,& æquales: Ego sciebã,quia semper me audis:
hoc est,vt fiat voluntas mea,non egeo precibus ad per-
suadendum,vna enim voluntas est . Ad quid ergo pre-
ces?Propter infirmiores. Et *cùm hæc dixisset,clamauit uo*
ce magna. Cur non dixit,In nomine patris mei veni fo
ras:aut,resuscita eum pater: sed omnibus his omissis,o-
rantis forma accepta , re ipsa suam præfert authoritatẽ?
quia & hoc sapientiæ suæ est, vt verbis humilitatem , re
potestatem præ se ferat.Cùm enim nulla alia de re Chri
stum possent accusare,quàm quòd non esset à deo,& ita
multitudinem deciperet,hac gratia per excessum id re-
futat,& eo modo quem imbecillitas exigebat.Poterat e-
nim aliter ostendere inter se conuenientiam,sed eò po-
pulus peruenire non poterat,& ait: *Lazare ueni foras.* Suprà.11.d
Hoc est quod dixerat , Venit hora , quando mortui au-
dient vocem filij dei, & qui audierint,viuent . Vt enim
non existimares ab alio virtutem accepisse , superius te M
docuit,& nunc per opera ostendit.Et non dixit,resurge:
sed, veni foras, & mortuum tanquàm viuentem appel-
lat.Quid huic potestati par?Quòd si non propria virtu-
te hoc facit, quid in eo plus esset,quàm in apostolis, qui
Actor.3.b dicebant: Quid nobis attenditis,tanquam propria vir-
tute faciamus hunc ambulare?Quòd si non sua operaba
tur potestate, quid non id quod apostoli,dicebat? Et ita
ipsi essent sapientiores,qui gloriam propulsarent.Et ite-
rum:Quid attenditis nobis tanquam propria virtute fa
ciamus?Similes vobis homines sumus.Præterea apostо-
li quòd nihil ex se facerent,totis viribus persuadere co-
nabantur:ipse autem cùm eam de se concitasset opinio-
nem, nónne abstulisset,si falsa eius potestas crederetur?
Quis hoc dixerit ? Sed contrà ait : Propter circunstan-
tem populum, vt credat . Quòd si crederent, non opus
esset precibus . Si enim non erat indignum se precari,
quare illis causam imputat ? Quare autem non dixit,vt
credant quòd tibi non sum æqualis ? Oportuit enim in
hanc suspicionem venire . Sed cùm legem soluere exi-
stimaretur , nihil illis dicentibus : Nolite, inquit, pu- Matth.5.b
tare , quia veni soluere legem : nunc autem confirmat
opinionem . Omnino autem quid opus fuit tantis am-

bagibus,

A bagibus,& obscuritatibus?Satis fuerat dicere: Non sum
par.Quid ergo non dixit,inquit, non facio voluntatem
meam?Et hoc obscurè,& ob illorum imbecillitatem,&
ea ratione,qua & orauit . Quid autem significat,Quo-
niam audisti me:hoc est,nulla in re tibi contrarius sum.
Quemadmodum igitur ea particula, Quoniam audisti
me: non signat quòd ipse non potuerit : non enim tan-
tùm impotentia esset,sed stultitia, siquidem ante preces
nescisset eum sibi assensurum,& nesciebat quomodo di-
xit,Vado vt à somno excitem eum :& non dixit, vado
vt rogem patrem vt excitet.Quemadmodum inquam,
id non imbecillitatis,sed stultitiæ:ita & illa,Quia sem-
per me audis:aut idem signat,aut ad illorum locutus est
suspicionem. Quod si neque ignorabat,neque imbecil-
lis erat,constat propterea humiliter locutum,vt saltem
id per excessum dictum cogaris confiteri,non secũdum
eius dignitatem, sed vt ad auditorum descenderet im-
becillitatem:ideo dixit,Quoniam me audisti. Minimè
inquies,sed vt ostenderet excellentiam.Atqui hoc pacto
& nimiam humilitatem , & tantum hominem esse in-
dicabat.Neque enim precari dei est,& eius qui deo assi-
B det.Vides nulla alia causa ad hoc venisse,quàm propter
illorum incredulitatem ? Intuere rem ipsam eius pote-
statem testantem. *Prodiit ergo Lazarus ligatus.* inde
ne imaginationem quãdam esse putares. Prodire enim
ligatum,non minus admirandum videbatur, quàm su-
scitari. *Iussit solui.* vt tangentes & propius facti no-
scerent verè resurrexisse:& inquit, *Sinite abire.* Intue-
re quòd nullam gloriam expetat . Non ducit eum, non
iubet secũ esse,vt rem ostentet facto miraculo. Alij ad-
mirabantur,alij Pharisęis annunciarunt.Quid igitur il-
li? Cum admirari & obstupescere eos oporteret, ipsum
qui suscitauerat,interficere voluerunt. O amentiam,qui
in aliis corporibus mortem vicerat, ei mortem inferre
arbitrabantur,& dicunt, *Quid facimus?quia hic homo mul*
ta signa facit. Adhuc hominem appellant,cùm tale di-
uinitatis eius testimoniũ acceperint:quid facimus?Cre-
dere oportuit,& colere,& adorare,neque amplius homi
nem existimare. *Si dimittimus eum sic, omnes credent in*
eum,& uenient Romani,& tollent regnum nostrum,& gentem.
Quid sibi his verbis volunt?Populum cõcitare tanquam
tyrannide periclitaturum.Si viderint,inquiunt,Roma-
ni turbam ipsum sequentem,sub tyrannide nos esse ar-
bitrabuntur,& destruent nostram ciuitatem.Et quánam
C gratia, dic quæso? Nunquid seditionem docebat Chri-
Lucæ.20.e stus? Num dissuadebat censum dari Cæsari ? Nonne re-
Suprà.6.b gem ipsum facere voluistis,& renuit? Nonne humilem
& abiectam vixit vitam?nonne & domo & aliis huius-
modi caruit ? Hæc ergo sine ratione vlla dicebant , sed
inuidia tantum . Verùm id sibi contigit , cùm minimè
expectarent, & ciuitatem & gentem ceperunt Romani
postquàm Christum interemerunt. Erant enim quæ fa-
ciebat Christus minimè formidanda. Qui enim ægro-
tos sanabat, qui optimam docebat vitam, qui principi-
bus parere iubebat,non confirmabat,sed propulsabat ty
rannidem . Illi sanè seditionem docebant , hic contrà.
Quid enim simile suboստendebat? Num satellitibus sti-
pabatur?Num se muniebat?Num solitudines obsidebat?
Sed ne affectu aliquo dicere viderentur: totam periclі-
tari ciuitatem , & se reipublicæ consulere, & de vltimo
ipsorum periculo habendam rationem dicunt.Non hęc
vobis captiuitatis causa fuit,sed longè alia.Huius nanq;
captiuitatis , & antè Babyloniæ & Antiochiæ non fuit
causa,quòd apud vos boni viri,sed quòd mali & iniusti,
& deum prouocantes versabantur.Verumenimuero in-

uidia nihil videt,sed cæcat animam.Nonne Iesus man- D
suetudinẽ docuit?Nonne alapis cæsos non vlciscì?Non-
ne iniuria affectos tolerare? Nõne ad accipiendũ, quàm
ad inferendũ aliis malum promptiores esse admonuit?
Nunquid hæc tyrannidem constituentis sunt,quàm tol
lentis?Sed,vt dixi,grauis quidem affectus est inuidia,& Inuidia o-
plenus simulatione.Hic orbem terrarũ inundaueris im- mnium ma-
pleuit malis,hinc iudicia complentur,hinc liuores,& pe lorũ radix.
cuniarum amor,& principatus,hinc inanis gloria,hinc
viæ obsidentur,hinc mare piratæ pecurrunt,hinc per or
bem terrarum cædes , hinc genus nostrum dissipatur.
Quodcunque videris malum,ab inuidia prouenit, iam
in ecclesias irrepit,& à principio multa operata est ma-
la.Hic morbus auaritiam peperit,quæ omnia confudit,
iustitiam corrupit. Dona enim sapientum oculos excæ-
cant,& tanquam frenum ori,auertunt,& cohibent testi
monia. Hæc pro liberis seruos reddit. De hac quotidie
loquimur,& nihil proficimus,feris peiores efficimur,or
phanos nudamus & viduas, pauperibus vim inferimus,
& eorum augemus miseriam . Hac periit pietas è terra,
& nihil nobis nisi fletus relinquuntur , & hoc singulis
diebus dicendum est: Nihil precando,nihil cõsulendo, E
nihil admonendo proficimus,relinquitur fletus.Hoc &
Christus fecit cùm multa Hierosolymis sine profectu
admonuisset,eorum lachrymatus est calamitatem.Hoc
prophetæ faciunt, hoc & nos faciamus, fletus iam tem-
pus est,& lachrymarum,& lamentationum. Nunc dici
potest,Vocate flentes,& ad sapientes mittite,& loquan-
tur.Hoc fortasse pacto morbum qui claras domos habi
tat,qui agros rapina cõplectitur,eiicere poterimus. Lu-
gendi tẽpus est,sed quo sacræ nos literæ docent prophetas
luxisse. Lugeamus cum Esaia dicente?Væ coniungenti- Esaiæ.5.c
bus domum domui,& agrum agro adiicientibus,vt à vi
cino aliquid auferant.Nũquid habitatis soli in terra?do-
mus magnæ & pulchræ , & non erunt qui eas habitent.
Lugeamus cum Naum,& dicamus cum eo:Væ qui ædi-
ficant in altum domum suam:imò lugeamus eos,Chri- F
stum imitati dicentem:Væ vobis diuitibus,quia sitietis, Lucæ.6.d
quoniam accepistis mercedem vestram, & consolatio-
nem.Lugeamus sine intermissione,& nisi turpe sit etiam
plangamus,dicamus cum propheta:Nolite lugere mor- Hiere.22.c
tuum,sed raptorem,auarũ,cupidum,insatiabilẽ . Quam
ob rem mortuos lugemus,cùm iam nihil proficere pos-
sumus?Hos lugeamus,qui mutari possunt. Sed nobis lu-
gentibus ipsi fortasse rident:etiam & hoc lugendũ,cùm
rident quod flendũ esset.Si lamẽtationibus nostris quid
mouentur, cessandũ est à luctu,tanquàm corrigẽdi sint.
Verùm cùm nullo doloris sensu tanguntur , perstemus
in dolore.Lugeamus nõ diuites simpliciter,sed auaros,
cupidos,raptores . Possunt enim diuitiæ rectè & lauda-
biliter expendi, cùm in egenos eas conferimus . Auari-
tia autẽ criminãda est, atq; accusanda.Lugeamus igitur,
sequetur fortasse aliqua emendatio.Et licèt,qui in hunc
morbũ inciderint,nõ liberẽtur: alij tamẽ in eum nõ in-
cidẽt,sed mũdi seruabũtur.Vtinã & ipsi liberẽtur,& ne-
mo amplius tali peste cõprehẽdatur,vt simul omnes pro
missis nobis bonis pfruamur,gratia & benignitate domi
ni nostri Iesu Christi,cui gloria in secula seculorũ,Amẽ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Homilia.lxiiii.ex cap. undecimo.

NVs autem ex ipsis Caiaphas nomine,cùm esset pontifex anni illius,dixit eis: Vos nescitis quicquàm, nec cogitatis, quia expedit uobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Infixæ erant gentes in corruptione, quam fecerant:in laqueo hoc,quem abscondera&t,comprehensus erat pes eorum:quod Iudæis contigit. Ipsi nanque dicebant interimẽdum Christum, ne Romani venirent,& tollerent eorum gentem,& ciuitatem: postquàm autem interemerũt,ea perpessi sunt: & quæ eorum vitandorum gratia fecerant,in ea his patratis inciderunt:sed qui interemptus ab illis est,cœlum habitat:qui interemerunt,infernum.Atqui non hoc intendebant, sed cogitauerunt eum,inquit, interficere ab illo die. Dixerunt enim, *Venient Romani, & tollent regnum nostrum & gentem. Vnus autem ex ipsis Caiaphas nomine,cùm esset pontifex anni illius,dixit.* cùm cæteris esset impudentior. Vos,inquit,nescitis quicquam:Quòd illi dubitabant,& deliberandum proposuerant.Dixerũt enim: Quid faciemus?hic impudenter, & aperta fronte,& temerariè decreuit, *Vos nescitis quicquàm, neque cogitatis, quia expedit uobis, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc autem à semetipso non dixit,sed cum esset pontifex anni illius, prophetauit.* Vides quanta sit pontificalis potestatis virtus?Cùm enim pontifex esset,licèt indignus,prophetauit,nescius tamẽ quid diceret,& os tantum gratia,non autem scelestum cor attigit.Multi præterea alij futura prædixerunt indigni, Nabuchodonozor,Pharao,Balaam,& omnium causa manifesta.Quod autem dicit,hoc est, Vos sedetis adhuc:pigrius rem intuemini,& nescitis vnius hominis salutem pro communi contemnendam.Vide quanta spiritus potentia?à mala mente verba prophetica,& admirationis plena elicere potuit. Filios autem dei gentes appellat euangelista, ab eo quod futurũ erat. Quemadmodum & ipse inquit, Et alias oues habeo,quas etiã à futuro ita appellat.Quid autem signat, cùm esset pontifex anni illius? Cùm aliis & hic etiam mos corruptus erat.Non enim perpetuum iam sacerdotiũ,sed annuum dabatur,ex quo venales facti erant principatus.Veruntamen etiam sic aderat adhuc spiritus.Postquam autem in Christum manus exten derunt,tunc eos dereliquit,& abiit ad apostolos. Et hoc velum scissum signat, & Christi vox dicentis: Ecce dimittetur domus vestra deserta. Et Iosephus qui paulò pòst fuit,inquit,quosdam angelos adhuc expectantes,vi sos migrare,vt eos relinquerent: quousque enim vinea perstitit,omnia facta sunt:ex quo autem hæredem interemerunt,mox perierũt. Et tanquam speciosam vestem à puero inutili Iudæorum accipiens deus fidelibus seruis ex gentibus tradidit,& desertos illos dimisit, & nudos. Nec parũ fuit quòd inimicus hæc prophetasset,sed quòd alios allicere potuit. Contrà enim quàm vellet,euenit. Nam post Iesu mortem futuro supplicio liberati sunt fideles.Sed quid signat, *Vt congregaret in unum?* quòd qui propè erant,& qui longè vnum corpus reddidit: qui Romæ est, Indos corpus suum esse arbitratur. Quid huic congregationi simile? Et omnium est caput Christus. *Ab illo ergo die cogitauerunt,ut interficerent eum.* Atqui anteà tentarant.Dicit enim:Propterea quærebant eum Iudæi interficere.Et iterum:Quid me quæritis interficere?Sed tunc quærebant,nunc suam confirmarunt sententiam. *Iesus autem iam non palàm ambulabat apud Iudæos.* Iterum more hominis sibi cauet, & frequenter hoc facit. Causam autem diximus propter quam sæpenumero discessit,& nunc iuxta desertum in ciuitate,quę dicitur Euphrata,mansit cum discipulis suis.Quo pacto discipulos perturbari arbitraris, videntes suum magistrum more hominis sibi salutem quærere? Nemo iam eum sequebatur. Et cùm propè esset dies festus, omnes Hierosolymam cõcurrebant,cùm alij lætarentur,& celebritati ſtꝰderent,soli discipuli latent,& periclitantur, tolerabant tamen. Etenim cùm Pascha esset, & scenopegia in Galilæam concesserant,inde in die festo in fuga, & latibulis soli omnium in magistri beneuolentia perseuerabant.Hinc Lucas eum dixisse,inquit:Ego perseueraui in tentationibus.Hæc dicebat,vt ostenderet auxilio suo vires eos accepisse. *Et ascenderunt multi Hierosolymam de regione ante Pascha,ut sanctificarent seipsos.Et dederant pontifices & Pharisæi mandatum, ut si quis cognouerit, ubi sit indicet,ut apprehendant eum.* Admirabilis sanctificatio cum iniqua voluntate,cum homicida mente,cum sanguinolentis manibus. Et dicebãt: *Quid putatis,quia non uenit ad diem festum?* In Paschate ei insidias tendebant,& solennitatis diem in cædem conuertebant:quasi dicant, Huc venturus est, tempus eum aduocat. O impietatem, cùm magis virtuti est incumbendum, magis à sceleribus abstinendum,tunc innocentem capere conantur. Atqui cùm iam idem tentarent,non modò nihil assecuti sunt,sed ridiculi apparuerunt,ideo frequenter in eos Iesus incidens euadit,& volentes se interimere cohibet, & dubios reddit, cùm virtutis suæ demonstratione quæreret, vt compungerentur. Et cùm captus esset, vt non propria ipsorum virtute, sed illius permissu eum cepisse intelligerent, reiecit eos retrorsum.

Ante sex dies Paschæ uenit Iesus in Bethaniam, ubi fuerat Lazarus mortuus, & manducabat apud eos, & Martha ministrabat.Lazarus uerò unus erat ex discumbentibus. Quod veræ resurrectionis erat signum, cùm post tot dies & viueret, & comederet. Vnde constat in domo eius prandere, vtpote amici qui Christum acceperat. Multi dicunt in alia domo discubuisse.Maria autem non ministrabat, sed discipula hic etiam erat, & spiritalibus affi ciebatur. Neque ministrabat tanquam vocata, neque communi vacabat ministerio, sed soli Iesu honorẽ impendit,neque tanquam homini adest,sed tanquam deo.

Hac gratia diffudit unguentum, & capillis capitis sui pedes tersit: quæ non erant indicia, quòd de Iesu quicquam suspicaretur, vt multitudo: quod Iudas sub pietatis obtentu reprehendit. Tum Christus, *Bonum opus operata est in sepulturam meam.* Quid autem discipulum in muliere non reprehendit, neque dixit, vt euangelista, furem esse? voluit enim multa eum patientia arguere. Quòd enim sciret proditorem esse, antè nonnunquam arguit,quòd non omnes crederent, & vnum ex his diabolum esse. Demonstrauit ergo, quòd ipsum proditorem cognosceret, non tamen manifestè reprehendit, sed ei indulsit, vt à proposito reuocaret. Sed quomodo alius inquit euangelista omnes discipulos idem locutos? Sanè locuti sunt, sed non eodem animo. Quòd si quis inquireret, quid tandem cùm fur esset, loculi ei pauperum committebantur? Cur auarum fecisset dispensatorem?Illud sanè dicemus,deum arcanam intelligere rationem. Quòd si quid & à nobis est coniectandum, vt omnem tolleret proditionis materiam,neq; enim poterat dicere pecuniarũ id cupiditate fecisse, sufficientes enim loculi esse debebant,qui eius satisfacerẽt cupiditati, sed sola malicia. Christus autẽ multa permittebat, ideo furem nõ arguit,quãuis non ignoraret,& malã eius obstruit cupiditatẽ,& omnem abstulit excusationẽ. *Sinite eam,*inquit, *in diem sepulturæ meæ hoc fecit.* Quo verbo iterum

iterum proditoris meminit, quem minimè hæc reprehensio tetigit,neque placauit. Atqui hoc verbum facilè potuit eum in misericordiam adducere: quasi diceret, Molestus sum & grauis, sed expecta parũper,& migrabo.Huc enim respexit,cùm diceret: *Me autem non semper habebitis.* Sed nihil horum ferum & insanientem animum flexit, licèt his multò plura & diceret,& faceret,& pedes eius eadem nocte lauisset,& ad mensam secum adhibuisset,quod & latronum animos mulcere assolet,& alia verba locutus est,quibus etiam lapides molliri potuissent: nec multò antè,sed eadem die,vt minimè obliuioni mãdare potuerit:sed aduersus omnia perstitit immobilis.Grauis nanque morbus est auaritia,grauis inquam,qui & oculos cæcat,& aures obstruit,& fera sæuiores reddit,non conscientiam,non amicitiam,non consuetudinem,non proprię animæ salutem cognoscere sinit,sed semel ab omnibus discedens, in seruitutem sibi quos cepit,more sæuissimi tyrãni vendicat.Et quod in hac aspera seruitute grauissimum est,quòd etiam gratias sibi habendas persuadet,& quãtò ei magis seruiunt, magis lætantur, & maiori afficiuntur voluptate. Et ita maximè incurabilis morbus, ita fera insuperabilis efficitur. Hic Giezi pro discipulo & propheta,lepra perfudit:hic Ananiam,& Sapphirã perdidit:hic Iudam proditorẽ effecit: hic Iudæorũ principes corrupit, cùm dona acciperent,& furibus communicarent: hic innumera bella indixit.Vias sanguine,fletibus & lamentis ciuitates implet.Hic mensas scelestas reddidit,& cibos iniquitate aspersit. Ideo idololatriam eum appellauit Paulus,non tamen tam formidabilis est idololatria.Sed cur ita appellauit?Habent nonnulli pecunias,& his vti non audent,sed nepotibus reseruãt,& intactas ad alios transmittunt, tunc & tanquam dona deo dedicata tangere minimè audent: quòd si quando coguntur,tanquam ad nephas aliquod timidè veniunt:præterea tanquam quis idolum lapideum, aurum & claustris & vectibus cohibent,pro templo arcam præparantes, & argenteis vasis recondentes: nónne ita aurũ adoras,vt ille idolum? Ille & oculos,& animam traderet potius,quàm idolũ. Non aliter affecti sunt auri amatores.Sed non adoro aurum, inquies.Neque idolum dicet, sed inhabitantem dæmonem.Ita & tu,licèt non aurum,eius tamen aspectu & cupiditate,animæ insidentem dæmonem adoras.Dæmone enim grauior est pecuniarũ cupiditas,qua multi magis persuasi sunt, quàm illi idolis, quibus non omnia parent:huic verò omnia,& quodcunque faciendum suggerit,obsequuntur.Quid dicit auaritia?Esto omnibꝰ inimicus, obliuiscere naturam,contemne deum, sacrificiũ mihi teipsum offer.Dicto citius parẽt.Et idolis quidem boues sacrificant,auaritia offer mihi animam inquit, & persuadet.Vide quas habeat aras,quæ libamina accipiat. Regnum cœlorum auari non possidebunt.Neq; has minas formidant, quantuis hæc cupiditas infirmissima sit, quippe quæ non insita,non naturalis est:fuisset enim nobis à principio,sed aurum iam non erat,neque quispiam aurum amabat.Sed si placet vnde malum hoc prouenerit,dicam,vnusquisque maiori æmulatus,morbum hunc auxit,& nolentè præoccupãs irritauit.Cùm enim splendidas domos,diffusos agros,seruorum greges,argentea vasa, vestimentorum copiam intuerentur,vt hæc superarent,pro viribus contenderunt.Itaque primi secundis causam,secundi minoribus præbuerunt.Quòd si continentes esse voluissent, non sanè fuisset posteris cupiditatis exemplum,imò neque vlla his excusatio est. Sunt enim qui pecunias cõtemnunt. Et quisnam inquies?hoc grauissimum est,quòd impossibile videatur,vt quis vincat malitiam, neque quispiam rectus iudicetur. Adducam tamen multos & in ciuitatibus, & in montibus, & quid proficiemus?Neque enim propterea meliores euadetis.Sed non nunc nobis de hoc sermo habetur,vt diuitiæ minuantur: velim sanè. Verùm cùm maius vobis onus impendat,non cogam: sed ne aliena concupiscatis,& aliquid in egenos conferatis,admoneo.Multos autem inueniemus rebus suis contentos,sua curantes,& iustis viuẽtes laboribus:quid hos nõ imitamur,non æmulamur? Consideremus maiores nostros, num facultates eorum ſteterunt?Tantùm eorum nomina durant,& incorrupta seruantur.Num magni alicuius viri balneum, & diuersorium,& suburbana aspicientes,recordati quãtùm laborem subierit,ingemiscimus?Quanta rapuit, & nihil apparet? Sed alij in eius deliciis delectantur,quod nunquam ille suspicatus est,fortasse & inimici,vt magis puniatur.Huiusmodi & nos manent.Proculdubio moriemur,& hic noster finis.Quantam impensam,quanta odia subierunt?Quid hinc emolumenti?Immortale supplicium,& nullum malis remedium,neq; viuentes tantùm,sed & mortui ab omnibus accusantur. Quid cùm multorũ imagines in domibus positas intuemur?Nónne magis dolemus?Verè bene inquit propheta:Verũtamen ſtultè perturbatur omnis homo viuens.Profectò harum rerum cura perturbatio est: perturbatio,inquam,& anxietas superflua,qua omnino in æternis tabernaculis carebimus. Hic enim alius laborat,alius fructum capit:illic laborum suorum quisque dominus est, & multiplicem mercedem accipit. Ad illam ergo possessionem properemus,illic ædificemus,vt quiescamus cum Christo Iesu domino nostro, Amen.

Homilia.lxv. ex cap.xii.

OGnouit ergo turba multa ex Iudæis quia illic esset: & uenerunt non propter Iesum tantùm,sed ut Lazarum uiderent, quem suscitauit à mortuis. Quemadmodum diuitiæ incautos perdere consueuerunt,ita & principatus: ille nanque in auaritiam, hic in insaniam hominem impellit. Ecce Iudæorum turba quæ subdita erat bene sentit, principes verò insaniunt. Quòd enim illi crediderunt,testantur frequenter euangelistæ:quòd multi de turba crediderunt ei,ex principibus minimè: sed inquiunt, Nunquid aliquis principum credidit in eum? Sed quid inquiunt de turba? Qui non norunt legem,maledicti sunt.Qui credebant,eos maledictos dicebant:se autem qui negabant,sapientes. Et in hoc loco,multi cùm miracula viderent,crediderũt:principes autem suis sceleribus non contenti, etiam Lazarum interimere tentabant.Esto Christus sabbatum soluerit, quòd æqualem se patri fecerit, & propter Romanos,vt dicitis,eum velitis interficere:quid Lazarum potestis accusare,vt de eius cogitetis interitu?Nunquid beneficium accipere,crimini dandum est?Considera quãtùm cædi studebant.Atqui multa signa fecerat Iesus,sed nullum ita eos efferauit,non paralyticus,non cæcus curati. Hoc enim natura admirabilius erat,& post multa factum,& mirãdum erat mortuum quatriduanum ambulantem,& loquentẽ videre.Sanè quidem.Non tamen festi diei officia erant,cædibus coinquinare celebritatẽ. Præterea illic videbantur Christum ob sabbati solutionem accusare,& hoc pacto turbã abducere:hìc cùm nihil quæri possent,contra sanatum irritantur.Neq; poterant dicere,quòd patrem oppugnaret:cyatio enim Iesu eis silentiũ imposuit.Siquidẽ cùm omnis reprehendendi causa eis ablata,& signum manifestissimũ esset,in cę-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gdem feruntur: quod & in cæci miraculo fecissent, nisi sabbatum habuissent, quod calumniarentur. Accedit ad hoc, quòd ignobilis ille erat, & eiecerunt eum è templo: hic verò clarus, quod constat ex multitudine eorum, qui ad sorores eius consolandas venerant, & quòd omnibus spectantibus miraculum factum erat cum maxima omnium admiratione. Idcirco omnes, etiam omisso festo, Bethaniam ad eum visendum concurrebãt, hoc eos angebat: tentarunt ergo eum interimere, & nihil audere sibi videbantur, adeò erant prompti ad cædem. Hac gratia hoc in primis vetuit lex, Non occides: & hoc propheta accusat inquiẽs, Manus eorum plenæ sanguine. Quomodo ergo cùm non palàm ambularet in Iudæa, & in desertum secessisset, iterum audenter reuertitur? Quoniam eorum furorem absentia sua iam extinxerat. Ad hæc multitudo præcedens & subsequens, sufficiens erat quæ eos ne quid in Christum molirentur perterreret. Nullum enim miraculum adeò eos mouit, vt Lazari resurrectio. Et alius euangelista inquit, quòd strauerunt ad eius pedes vestimẽta, & quòd vniuersa ciuitas commota, perquàm honorificè acceperunt. Fecit autem hoc vt H aliam prophetiam figuraret, aliam impleret: & idem alterius rei est principium, alterius finis. Illud enim, Lætare quòd rex tuus venit tibi mansuetus, prophetiam implet: quòd asinum ascenderit, futurum præfiguravit. Nam immundum gẽtium genus ei subdi oportebat. Quomodo autem alij dicunt, quòd discipulos misit dicens: Soluite asinam & pullum: hic autẽ tantùm, quòd asino inuento sedit super eo? Vtrunque fieri potuit, solutam asinam ducentibus discipulis, super eam Iesum sedisse. Ramos autem palmarum, & oliuarum, & vestes strauerãt, ostendentes maiorem iam de eo, quàm de propheta opinionem habere. Et dicebant, *Hosianna, benedictus qui uenit in nomine domini.* Vides hoc maximè mœrore eos affecisse, quòd omnes crederent, deo non esse cõtrarium: & hoc maximè populum scindebat, quòd à patre venire diceret. Sed quid signat, Lætare filia Sion? cùm omnes Iudæorum reges, vt plurimùm iniusti essent & cupidi, & multitudinem euerterent, & hostibus traderent, Confide, inquit, hic talis non est, sed humilis, & mansuetus: quod ex asino ostenditur. Non enim exercitu stipatus ingressus est, sed solo asino. Hoc autem cognouerũt discipuli eius primùm, quod erat scriptũ de eo. Ecce quòd I plura ignorabant, quoniam ipse nondum eis reuelauerat. Etenim cùm inquit: Soluite templum hoc, & in triduo susciabo illud: neque tunc intellexerunt. Et alius euangelista ait: Quòd erat absconditus sermo ab eis, & nesciebant eum resurrecturum à mortuis. Sed non ab re absondebatur: quare alius inquit euangelista, quod audiendo dolebant, & erant tristes, quia resurrecturũ non cognouerant: & eorum superabat ingenium. Sed cur id eis non aperuit? Quoniam magnum erat. Et contemplare euangelistæ sapientiam, quòd priorẽ suam ignorantiam prædicare non erubescit. Quod enim scriptum esset, norant: quod de Christo, ignorabant. Si quidem scandalizati essent, si rex talia perpessurus, atque tradendus esset. Præterea non continuò, quod regnum diceret, intellexerunt. Nã & alius inquit euangelista de huius mundi regno eos arbitratos. Testificabatur autem turba Lazarum resurrexisse. Non enim tot repentè conuersi essent, inquit, nisi credidissent miraculo. Pharisæi ergo dixerunt ad semetipsos: Videtis quia nihil proficimus: ecce mundus totus post ipsum abiit. Videntur mihi hæc esse verba rectè sentientium, non audẽtium tam palam loqui, ex euentu tamen illos conuincentes, quanuis frustra conarentur. Mundum autem in hoc loco iterũ turbam appellat. Consueuit enim scriptura mundum, & mundi creaturam, & vitiosos appellare. Illud cùm inquit, proferent secundum numerum mundum suum: hoc, Vt mundus vos non odit, me autem odit. Quæ diligenter cõsiderãda sunt, ne ex nominis æquiuocatione ansam præbeamus hæreticis. *Erant autem gentiles quidam ex his qui ascenderant, ut adorarẽt,* cùm iam propè esset, vt proselyti fierent, ad festum venerant. *& cùm Iesu fama extenderetur, dicunt Philippo: Volumus Iesum uidere. Venit Philippus, & dicit Andreæ,* vtpote qui prior erat, & rem ei communicat. Sed neque ipse simpliciter id recepit: audierat enim, In viam gentium non ambulaueritis: ideo cum discipulo locutus, magistro refert, Vterque enim Iesum affati sunt. Qui respondit, *Venit hora, ut clarificetur filius hominis. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet.* Quid significat, venit hora? Dixerat, In viam gentium ne abieritis: vt omnem tolleret à Iudæis impudentiæ occasionem, eos à gentilibus cohibuit: sed cùm illi in pertinacia perstarent, hi accederent, tempus iam passionis aduentare inquit, omnibus consummatis. Quòd si nobis L his esset contumacibus inhærendum, illis penitus reiectis, hoc sanè nostra foret prouidentia indignum: cùm enim ad gentes discipulos post passionem esset missurus, iam, inquit, tempus ad crucem aduentare. Non tamen prius eos dimisit, vt esset in testimonium eis. Et enim antequàm in Iesum impetum facerent Iudæi, antequàm crucifigerent, non dixit, Euntes docete omnes gentes: sed, in viam gentium ne abieritis. &, Non missus sum nisi ad oues, quę perierunt domus Israël. &, Non bonum est accipere panem filiorum, & dare canibus. Cùm autem odio à suis haberetur, & ita vt interficeretur, superfluum erat persequentibus inhærere. Etenim recusarunt ipsum dicentes, Non habemus regem nisi Cæsarem: tunc eos dimisit, cùm dimissus esset ab eis. Ideo inquit. Quoties volui congregare filios vestros, & noluistis? sed quid signat, Granum frumenti, nisi cadens mortuum fuerit? de cruce loquitur, ne perturbarentur. Cùm gentiles accesserunt, tunc mortuum esse, hoc inquit maximè populos adducet, & mei augebit pręconium. Inde cùm non ita verbis persuaderet, rerum experientia id aggreditur, inquiens hoc in frumento contingere, vt mortuum maiorem fructum afferat. M Quòd si hoc in fœminibus euenit, multò magis in me. Sed non intellexerunt discipuli quid diceret: ideo frequenter idem repetit euangelista, excusans quòd postmodum fugerint. Talem, de resurrectione disputans, rationem Paulus attulit. Quam igitur habebunt excusationem, qui resurrectioni non credunt, cùm in seminibus, & in plantis quotidie hoc videamus, ac etiam in generatione nostra? Primùm enim corrumpi semen oportet, inde fieri generationem. Omnino autem cùm deus aliquid facit, nulla opus est ratione. Quomodo nos ex nihilo fecit? hoc ad Christianos dico, dicentes credendum scripturis. Ego autem & aliud dicam ab humanis rationibus, alij malitiam, alij virtutem sectantur: sed malitię sectatorum multi fœliciter in vltimam peruenerunt senectutem, virtutis autem contrà. Quomodo ergo pro meritis vnusquisque accipiet? Quando? Certè inquiunt, sed corpora non resurgẽt. Nonne audiunt Paulum dicentem, Oportet autem corruptibile hoc induere incorruptionem? Neq; animam intelligit, quippe quæ non corrũpitur, & resurrectio de mortuo dicitur. Cecidit corpus. Quare corporis resurrectionẽ negas? An nõ

Exo.20.c & Deute. 5.b
Esaiæ.1.d
Lucæ.19.f
Matth.21.a
Marc.11.a
Suprà.12.d
Lucæ.18.f
Matth.20.c
Suprà.7.a
Matth.10.a
Ibidem.
Ibidem.
Infrà.15.f
Matth.21.d
1.Cor.15.g

A possibilis deo est? quod dicere summæ amentiæ est. An non decet? Quam ob rem? Vt corruptibile quod & laboris est, & mortis particeps, in præmiis communicet. Si non decuisset, neque à principio factum esset. Nónne carnem ipse accepit? quòd acceperit, & ipsam susciatuerit, audi quid dicat: Infer digitum tuum huc, & vide quia spiritus ossa & neruos non habet. Quare Lazarum suscitauit, si melius fuisset sine corpore suscitare? Quid inter signa & beneficia hoc adnumerauit? Quid cibos præbuit? Nolite dilectissimi ab hæreticis decipi. Est enim resurrectio, est iudicium. Hæc tollunt, quicunque nolunt operum suorum rationem reddere. Etenim oportet resurrectionem talẽ esse, qualis fuit Christi. Primitiæ etenim ille est, & primogenitus mortuorum. Sed dicent: Resurrectio, hoc est animæ purificatio, & à peccatis mũdatio: Christus autem non peccauit, quomodo surrexit? Quomodo nos à maledictione liberati sumus, si ipse peccauit? Quomodo dicit, Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam? Hæc enim non peccasse significant. Igitur secundum eorum sententiam, aut non surrexit: aut si surrexit, peccauit ante resurrectionem. Sed B sanè corpore resurrexit: & praua hæc doctrina nihil aliud est, quàm inanis glorię filia. Hunc ergo morbũm fugiamus. Corrumpũt, inquit, bonos mores confabulationes pessimæ. Non sunt hæc apostolorum dogmata. Marcion est, & Valentinus qui hæc inuenit. Fugiamus, inquã, dilectissimi. Nihil prodest vita bona cum praua doctrina: vt contrà, nihil sana doctrina, cũ vita corrupta. Hæc gentiles pepererunt, inde auxerũt, ab externis accipientes philosophis, & materiam ingenitã, & alia huiusmodi asseruerunt: & vt rerum opificem non subiecta materia ingenita, ita & resurrectionem negarunt. Nolimus his aures adhibere, cùm immensam dei potestatem intelligamus. Nolimus, inquam, aures adhibere, vobis inquam dico. Nos enim aduersus eos bellum non recusabimus, sed inermis, & nudus, si in imbecillos inciderit licèt fortior, facilè capietur. Si enim scripturis attendistis, & quotidie in his acutiores euasistis: non sanè admonerem, vt bellum aduersus eos detrectetis, sed vt manum conseratis. Fortis est veritas: cùm verò scripturis vti nesciatis cõgressum vereor, ne inermibus occurrentes ipsi vos saucient. Nihil illis imbecillius, qui à spiritus sancti sunt auxilio destituti. Quòd si exteriori vtuntur C sapientia, minimè est mirandum: sed ridendum potius, quòd fatuis vtuntur magistris, qui neque de deo, neque de creatura firmum aliquid, & solidum inuenire potuerunt. Sed quæ apud nos vidua mulier nouit, ea Pythagoras ignorauit, qui dixit animam fruticem, & piscem, & carnem fieri. Hísne opera danda est? & qua ratione nitũtur? Magni sunt in ciuitate, pulchros nutriunt capillos, & palliis induuntur, hucusque eorum philosophia extenditur: quos si intrinsecus inspexeris, puluis sunt & cinis, in quibus nihil sani, sed sepulchrum patens guttur eorũ, plenum immunditia, & sordium, & pręcepta omnia vermium. Primus eorum aquam deum esse dixit: qui secutus est, ignem: alius aërem, & ad corpora relati sunt. Hos, quæso, admirãdos ducis, qui nullam inuisibilis dei cognitionem habuerunt? Quòd si quam perceperunt, id euenit, ex quo in Aegypto cum nostris versati sunt. Sed ne vos nimium perturbemus, iam orationi nostræ finẽ imponamus. Si enim eorum opiniones proponere inciperemus, quid de deo, quid de anima, quid de corporibus sentiant, risum moueremus. Neque ipsi nostra indigent reprehensione, ipsi se inuicem confundunt. Qui contra nos de materia orationem scripsit, seipsum per-

Infrà.20.g
Infrà.14.d
1.Corĩ.15.d
Marcionis & Valentini hæresis.

didit. Quare ne temerè vos auocemus, & verbis implicemur, his omissis, vt diuinis literis attendatis vos hortabimur, néve ad nullam certenus vtilitatem: quod Paulus Timotheum admonet, quanuis sapientiæ plenum & virtutis. Quare illi pareamus, & nugis abiectis, fraterni amoris opera complectamur. Eleemosynę rationem habeamus, vt promissa bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui honor & gloria, in secula seculorum, Amen. D

1.Timot.4. d.&.6.a

Homilia. lxvi. ex cap. duodecimo.

Vi amat animam suam, perdet eam. Et qui odit animã suam in hoc mundo, in uitam æternam custodit eam. Si quis mihi ministrat, me sequatur. Dulcis præsens vita est, & multæ plena voluptatis, non tamen omnibus, sed qui terrenis rebus affigitur. Quòd si quis cœlum suspiceret, & quæ illic bona sunt cõtemplaretur, fortasse hæc contemneret, tanquam nullius momenti. Nam & corporũ pulchritudo quoad pulchrius non deprehenditur, in admiratione habetur: cùm verò melius apparuerit, illa prior despicitur. Quòd si in illam pulchritudinem intueri voluerimus, & cœlestis regni speciẽ considerare, fortasse nos huius seculi vinculis dissoluerimus. Vinculum nanque est terrenarum rerum affectio. A quo nos abducens Christus, quid dicat attende. E

Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animã suam in hoc mundo, in uitam æternam custodit eam. Qui mihi ministrat, me sequatur: & ubi ego sum, illic & minister meus erit. Simile ænigmati hoc dictum videtur, non tamen est, sed sapientiæ plenum. Et quo modo qui amat animam suam perdet eam? Qui absurdis eius cupiditatibus obtẽperat, qui præter debitum ei indulget. Propterea admonet ille, Noli ambulare in cupiditatibus animę tuę: sic enim eam perdis, cùm à virtutis via abducis: quemadmodum ecõtrariò, Qui odit eam in hoc mundo, custodit eam: hoc est, qui non paret ei cùm aliquid perperàm iubet. Et non dixit, qui non paret: sed, qui odit. Quemadmodũ enim quos odio habemus, ne vocem quidẽ audire, nec videre æquo animo patimur: ita & anima, si quid præter dei voluntatẽ nobis imperat, reiicièda est, Cùm enim iam de morte ad eos verba facturus esset, de morte videlicet sua: & pręuideret eorũ tristitiam & exanimationem, per excessum locutus est inquiens: Quid dico si mortẽ meã generosè non feretis? nisi vosipsi moriamini, nullũ vos sequetur emolumentum. Et vide quomodo lenit sermonem suum: grauius enim & molestius videbatur dicere, F homini animam amanti esse moriẽdum. Et quid antiquitus dico, quãdo & nunc multos inueniemus libenter omnia tolerãtes, vt hac vita fruantur, & maximè qui futuram credũt? qui cùm vident ædificia, molésque & machinas, lachrymantur dicẽtes: Quot homo & quanta? & fit puluis. Sic magna præsentis vitæ cupiditas. Hæc vincula Christus dissoluens inquit, Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Quòd enim ad eorum tollendum metũ hæc diceret, audi quæ sequuntur: Qui mihi ministrat, me sequatur: de morte locutus, & operum sequelam, atque imitationem exigit. Oportet enim omnino ministrum, eum cui ministrat sequi. Et considera quando hæc loquitur. Non cùm persecutionem patiebantur, sed cùm confidebant, cùm se in tuto esse arbitrabantur, quòd à multis honorarentur, colerentúrque: quando & consurgere poterant, & audire, Et tollat crucem suam, & sequatur me: hoc est, semper paratus sis, inquit, ad pericula, ad mortẽ, ad terrena exilia. Inde cùm grauia dixisset, præmiũ ponit: quòd qui sequetur ipsum, erit vbi ipse est. Quibus verbis ostendit

Matth.16.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

G resurrectionem post mortem. Vbi ego sum,inquit,illic & minister meus. Vbi Christus?In cœlis. Ergo ante resurrectionem illuc anima & mente transferemur. *si quis mihi ministrauerit,diliget eum pater.* Quare non dixit, Ego? Quoniam nondum debitam vendicarat authoritatem,vt pater.Qui enim nõdum resurrecturum ipsum sciebant, quomodo poterant tantam de eo opinionem concipere? Quam ob rem filiis Zebedæi inquit,Non est meum dare,sed quibus paratum est à patre meo. Atqui ipse est iudex. Sed hic dilectum se filium ostendit: tanquam enim dilecti filij ministros pater accipiet. *Nunc enim anima mea turbata est.* Et *quid dicam? Pater saluifica me ex hac hora.* Atqui hæc non sunt verba ad mortem venire suadentis.imò maximè. Siquidẽ ne dicerent ipsum eum humanis carere doloribus, facilè de subeunda morte philosophari,& in tuto nobis persuadere,ostendit:quòd licèt eam formidet, cùm tamen vsus poscat,nõ recusat. Hæc autem dispensationis sunt, nõ diuinitatis,ideo inquit:Nunc anima mea turbata est.Neq; enim aliter hoc procederet: & dicendo, Pater saluifica me ex hac hora: ita perturbatus est,vt etiam à morte absolui cuperet,si licuisset.hæ sunt humanæ naturæ imbecillitates. Et quid H dicam,inquit,cùm mortem deprecer?Propterea veni in horam hanc: quasi diceret, Licèt moueamur & perturbemur,mortem tamen non fugimus:nam ita nunc perturbatus non recuso,ferẽdum est quod instat.Non dico enim,libera me ex hac hora:sed, Pater clarifica nomen tuum.Et licèt perturbatio me dicere cogat,contrarium tamen dico.Clarifica nomen tuum:hoc est,duc me iam ad crucem:quod apertè eius humanitatem,& humanis moueri affectibus ostendit,& naturam quòd ægrè ferret mortem,& viuere cuperet.Quemadmodum enim neq; esurire neque dormire crimini dandum est,ita neq; vitam præsentem optare.Christus autẽ corpus omni peccati labe purum habebat, non tamen naturalibus non obnoxium necessitatibus, siquidem non fuisset corpus. Et ex his aliud nos admonet.quid nam?Vt si quando affligimur,si quid timemus, non ita resiliamus à propositis. Pater clarifica nomen tuum. Indicat se pro veritate mori,quod dei gloriam appellat,& hoc post crucis mortem contigit.Debebat enim orbis terrarum ad deũ conuerti,& in dei cognitionem venire,& ipsum colere.Verùm hoc non patris tantùm,sed & filij gloria: quod tamen tacet. *Venit ergo uox de cœlo:Et clarificaui,& iterum clarificabo.* Quando clarificauit?In præcedẽtibus signis, & iterum clarificabo post crucem. *Turba autem tonitruum opinati sunt,uel angelum locutum.* Et vnde hoc:Nunquid manifesta & clara fuit vox?Fuit sanè.Verùm crassior turba erat,& terrenis dedita,& parũ attendẽs,& alij sonum tantùm, alij vocẽ articulatam audierũt,sed non intellexerũt. *Tum Christus:Non propter me uox hæc uenit, sed propter uos.* Cur hoc dixit?Ad illud respiciens quod illi frequenter dicebant, quòd non erat à deo, qui à deo clarificatur: nõnne à deo est,cuius nomen per eum clarificatur?Propter hoc enim vox delata est.Quare & ipse inquit, Non propter me vox hæc venit, sed propter vos.non vt aliquid ab ea mihi ignoratũ audiam:omnia enim patris noui,sed propter vos.Cùm enim vel angelum locutum,vel tonitruum factum arbitrati essent,inquit.Propter vos: vt hoc saltem pacto adduceret eos ad interrogandum. Illi tamen oscitantes & stupidi,neque sic persuasi sunt,cùm audirent id ad se pertinere.Nescienti enim cui diceretur, sanè non manifesta vox videbatur.Propter vos vox venit. Vides vt res humiles eorũ gratia fiant, non quòd Christus ope indigeret? *Nunc iudicium est mundi:nunc princeps huius mundi eiicietur foras.* K Hæc particula quomodo procedit ad illud,Et clarificaui & clarificabo?Rectè & consonè. Cùm enim dixisset, Clarificabo, modum indicat: hoc est, princeps mundi eiicietur. Quid signat,Iudicium est mundi?quasi dicat, examinabitur & punietur. Quo pacto?Perdidit ille primum hominem,& peccato fecit obnoxium.Propter peccatum enim venit mors,quod in me non inuenit.Et qua gratia insiliit, & morti eum tradidit? qua gratia in animam Iudæ ingressus est?ne perderemur.neque mihi diuinam nunc attuleris dispensationẽ,quę non est diaboli,sed sapientię suę.Inquiratur primùm mala eius mens, quomodo iudicatur mundus in me.quasi examine proposito dicatur ad eum:Esto,omnes interemisti,eo quòd subiecti erant peccato:Christum cur interemisti?Nonne planè iniustè? Per Christum ergo omnis mundus defendetur.Quod vt manifestius appareat,exemplo vtemur: Sit violentus quispiam tyrannus,qui omnes qui in manus suas venerint,plurimis malis afficiat: hic si vel regem,vel regium filium captum,iniustè interimat,illius mors etiam alios vlcisci poterit. Sit aliquis qui debitores postulet,verberet, in carcerem iniiciat, & hac insania etiam nihil debentem coërceat: hic etiam eorum L quæ in debitores commisit, dabit pœnam, interficietur ab illo.Non aliter in Iesu vsuuenit.Eorum enim quæ in nos fecit diabolus,propter ea quę in Christum ausus est, postulatus est ad supplicium.& quòd ita intelligatur,audi quid dicat:Nunc princeps mundi huius eiicietur foras:per mortem scilicet meam. *Et ego si exaltatus fuero,omnes traham ad meipsum.* Hoc est,etiam gentiles. Et ne quis diceret,quomodo si te vicit eiicietur?Non vicit inquit. Quomodo enim qui alios trahit,victus esse poterit?& non dicit resuscitabo:sed maius,Omnes traham ad meipsum.Nam si dixisset,resuscitabo,non significaret credituros: sed cùm credituros dicit,& resurrecturos confirmat.Si enim mortuus mansisset,& purus homo fuisset,nemo credidisset. Omnes traham ad meipsum. Quomodo ergo inquit patrem trahere?Quia trahente filio,pater etiam trahit.Traham,inquit,tanquam à tyranno detentos,& per se minimè potentes eius manus effugere, vtpote repugnantis. Alio loco rapinam Matth.12.c & Marc.3.d appellat.Nemo potest spolia fortis rapere, nisi prius alliget eum, & tunc rapiat. Hæc autem ad illius vim ostendendam dicit,vt illic rapinam,hìc tractionem appellaret. Quod cùm intelligamus, resurgamus, glorificemus deum, non fide tantùm, sed & vita: aliter non esset gloria,sed blasphemia. Non enim ita blasphematur deus ab impio gentili, vt à Christiano. Quam ob rem rogo vt omnia ad dei gloriam referamus. Væ,inquit, seruo illi per quem nomen dei blasphematur. Hanc autem particulam,Væ:mox pœna sequitur,& supplicium. Beatus autem per quem nomen dei glorificatur. Nolimus ergo tanquàm in tenebris versari, sed omnia peccata euitemus, maximè verò quæ publicè nocent, in quibus præcipuæ deus blasphematur. Quam enim veniam consequemur,si, cùm aliis nostra exhibere præcipiamur, aliena rapimus? Quæ nobis spes salutis? nisi esurientem nutris, supplicio afficeris: si vestitum spolias, quid tibi sperandum? Hæc frequenter dicere non cessamus, quoniam qui hodie non audiunt, cras audient: & qui neque cras, perendie. Quòd si qui impersuasibiles sunt,nos tamẽ non iudicabimur:nostrũ enim officium impleuimus. Vtinam autem ne vos horum pudeat,néve possitis accusari:sed omnes Christi tribunali audẽter adstare,vt & nos in vobis gloriari possimus, & M

A mus,& malorum aliquam capere consolationem, probationem videlicet vestrã in Christo Iesu domino nostro,cum quo patri gloria,simul & spiritui sancto, in secula seculorum,Amen.

Homilia.lxvij.ex cap.duodecimo.

R*Espõdit ei turba:Nos audiuimus ex lege,quòd Christus manet in æternum:& quomodo dicis,oportet exaltari filium hominis?* Manifestus error est, & imbecillis, quãuis extrinsecus callidè fucetur. Et quemadmodum qui putres, & ruinam minantes parietes albo tectorio linunt, non tamen eos possunt dirigere: ita & mendaces facilè deprehenduntur. Quod hoc in loco Iudæis contigit. Cùm enim ad eos Christus diceret, Cùm exaltatus fuero à terra, omnes trahã ad meipsum. Nos audiuimus,inquiunt,à lege quia Christus manet in æternum:& quomodo tu dicis quòd oportet exaltari filium hominis?Quis est iste filius hominis?Norant igitur Christum immortalem, & vitam habere sine fine: vnde etiam quid diceret,intelligebant.Nam sæpenume-
Esaiæ.53.c. ro in scripturis simul & passio,& resurrectio ponitur:siquidem Esaias vtrunq; simul ponit.Tanquã ouis,inquit
B ad occisionem ductus est.& quæ sequuntur.Et Dauid in
Psal.16.c. secundo psalmo, & plerisq; aliis coniungit hæc vtraque: & patriarcha, cùm dixisset, Procedens dormiuit vt leo: inde addidit, Et vt catulus leonis excitauit eum: simul & passionem ostendit, & resurrectionem. Sed hi arbitrati silentium ei imponere,& non esse Christum ostẽdere,Christum in æternum manere confitentur. Et vide quàm praue.nõ enim inquiunt, Nos audiuimus quòd Christus nihil patitur, neque crucifigitur, sed manet in æternum. Atqui neq; hoc dictum contrarium erat. Immortalitati enim passio non fuit impedimento. Hinc videre licet,multis eos intellectis sponte sua in malitia perstitisse. Cùm enim de morte superius verba fecisset Iesus,& eum illi exaltari audirent,id suspicati sunt:inde dicunt, *Quis est iste filius hominis?* & hoc malignè: noli,inquiunt,arbitrari quòd de te hoc dicamus, neque dicere quòd te propter odium oppugnemus. Ecce nesci mus de quo dicas, & tamẽ profitemur. Christus autem eis silentium imponens,ostẽdensq; passionem nulli esse impedimento,vt maneat in æternum. *Adhuc,* inquit,
C *modicum lumen in uobis est:* indicans mortem suam trãslationem esse, siquidem Solis lumen non extinguitur, sed breui secedens rursum apparet. *Ambulate dum lucem habetis.* Quod hìc tempus dicit?An præsentem omnem vitã, an tempus ante crucem? Ego verò vtrunq; arbitror, propter immensam eius humanitatem: multi etiam post crucem crediderunt.hoc autem dicit, vt eos ad fidem impellat: vt superius. Adhuc modicũ tempus vobiscum sum. *Qui ambulat in tenebris,nescit quò uadat.* Quot nunc Iudæi faciunt quæ nesciunt,sed tanquam in tenebris versantur?Videntur sibi recta incedere,cùm lõgè aberrent, sabbatum custodiunt, & legem seruant, & ciborum habent obseruationes:nesciunt tamen quò vadant, ideo dicebat: *Ambulate in luce, ut filii lucis sitis,*
Suprà.1.a. hoc est mei. & in principio inquit euangelista: Neq; ex sanguinibus,neque ex voluntate carnis, sed ex deo nati sunt,hoc est ex patre. Hìc autem ipse dicitur eos generare, vt vnam patris & filij operationem intelligas. *Hæc locutus est eis Iesus,& abiit,& abscondit se ab eis.* Quid nunc absconditur? Neq; enim lapides contra ipsum tulerãt,neq; blasphemarant, vt superius: quare ergo se abscondit?Qui cor hominis intrat, norat eorum animos exasperari,etiam si nihil dicerent:noras feruentes,& ad eædem promptos,neq; expectauit dum rem aggrederẽtur,sed absconditur, vt eorum placaret inuidiam.Con- D sidera quomodo id signat euangelista.Cùm autem tanta signa fecisset coram eis,non crediderũt in eum.Quæ nam tanta? Ea prætermisit euangelista, vt ex sequẽtibus constat:etenim cùm discessisset,& rursum rediret,iterũ placidè eos alloquitur. *Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me.* Vide quid facit: incipit ab humilibus,& confugit ad patrem,& iterum tollit sermonem suum:& cùm eos efferari intelligit,discedit,& redit rursum,& rursus ab humilibus orditur.& vbi hoc, vbi illud fecit,considera à principio.Sicut audio, iudico: inde al- Suprà.5.c. tius,Sicut pater suscitat mortuos & viuificat,sic & filius Ibidem.d. quos vult viuificat.& iterum,Ego non iudico vos, alius Ibidẽ.8.b. est qui iudicat:inde discedit,& prodit in Galilæam.Ope- Ibidem.6.d ramini, inquit, non escam quæ perit. Et cùm de se magna locutus esset, quòd de cœlo descenderat, quòd vitã æternã daret, iterum abiit, & reuertitur ad scenopegia. Hoc idem frequenter facientem videre possumus: ita doctrinam suam variat,præsentia, absentia, humilibus, magnificisq; sermonibus:quod & hic facit. *Cùm tanta signa fecisset coram eis, non crediderunt in eum, ut sermo Esaiæ prophetæ impleretur, quem dixit: Domine quis credidit auditui* Esaiæ.53.a. *nostro,& brachium domini cui reuelatũ est?* & *iterum:Propter-* E *ea non potuerunt,* inquit,*credere,quia iterum dixit Esaias: Auditu audietis, & non intelligetis.* Esaiæ.6.c. *Hæc dixit Esaias, quando uidit gloriam eius, & locutus est de eo.* Ecce iterum hanc particulam,Quia dixit:non causalem esse,sed euentus.Neque enim quia dixit Esaias, non crediderunt: sed, quia non erant crediturí, ideo,dixit. Sed quare non ita dixit euangelista, sed incredulitatem à prophetia, non prophetiam ab incredulitate esse dicit: & superi⁹ hoc idem vehementius.Propterea non potuerunt credere,quia dixit Esaias? Hinc magnam vult scripturæ certitudinem demonstrare, & quòd nõ aliter quàm prophetatum sit, euenit. Ne quis enim diceret, Et qua gratia venit Christus?nesciebat nõ credituros? Prophetas hoc nouisse inducit,Venit autem,ne peccati sui vllam haberent excusationem:quæ prædixit propheta,tanquam omnino futura prædixit,nisi enim prorsus futura nouisset, non sanè prædixisset.Erant autem proculdubio futura,cùm illi incurabiliter se haberent. Non potuerunt autem: hoc est,noluerunt.Neq; te admiratio capiat.Alibi enim inquit:Qui potest capere, capiat.ita nõnunquam potestate pro voluntate vtitur. & iterum: Non potest mundus Matth.19.b. vos odio habere,me autem odio habet. hoc & commu- Suprà.7.a. ni sermone vsurpatum videmus, cùm quis dicit, Non possum aspernm hominem diligere:vehementiam voluntatis potestatem appellans.& iterum,Non potest ille fieri bon⁹.& propheta: Si mutabit Aethiops pellẽ suã, Hiere.13.d. & pardus varietatem suam,& populus hic poterit benefacere,qui didicit mala.Non dicit, quòd impossibile sit ei bene operari:sed quia nolunt,ideo nõ possunt. Quod autem hoc in loco dicit euãgelista,ita intelligitur,quòd impossibile erat prophetam mentiri: non tamen propterea impossibile erat, vt crederent: licebat enim etiã illis credentibus verum esse prophetam:non enim prædixisset,si fuissent crediturí. Quid ergo,inquies, non ita dixit? Quoniam proprietates quasdam habet scriptura, cuius legibus est concedendum:hæc autem dixit,quando vidit gloriam eius.Cuius?Patris.Quomodo ergo Ioannes de filio dicit,Paulus autem de spiritu?Nõ, inquã, confundentes personas,sed vnam significantes dignitatem:etenim quæ patris sunt,sunt & filij:& quæ filij,spiritus sancti.Atqui multa per angelos dixit,& nemo dixit, sicut dixit angelus,sed de⁹.Quæ enim per angelos à deo dicta sunt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicta sunt,dei sunt:non autem quæ dei, angelorum: hic autem spiritꝰ dicit verba esse,& locutus est de eo. Quid locutus est? Vidi dominum sedentem in throno alto: & quæ sequuntur. Gloriam hic visionem illam appellat, fumum,& arcana audisse mysteria, visionẽ Seraphim,fulgur à throno desiliens, in quod inspicere potentiæ illæ non possent,& locutus est de eo. Quidnam? Quòd audiuit vocem dicentem: Quem mittam,& quis ibit? Et dixi,Ecce ego sum,mitte me. & dixit: Auditu audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis,& nescietis. Excæcauit oculos eorum,& indurauit cor eorum, vt non videant oculis,& corde non intelligant. Ecce aliam quæstionem. Non est tamen,si rectè considerabimus. Quẽadmodum enim sol debilem oculorum aciem perstringit,non natura sua: ita vsuenit in his, qui diuino nõ attendunt sermoni, Ita & Pharaonis cor indurauisse dicitur,ita his accidit, qui dei verbum oppugnant. Propriũ hoc scripturæ: vt illud,Et tradidit eos in reprobum sensum.& iterum: Abiit à gentibus, hoc est secessit, eas dimisit. Non enim hæc à deo,sed ab aliorum malitia prouenire ostendit. Cùm deserimur à deo, tradimur diabolo: in cuius potestatem redacti, innumeris malis afficimur. Vt ergo auditorem perterreat,inquit: Indurauit & tradidit. Quòd enim ipse non solùm non tradat,sed ne derelinquat quidẽ,nisi velimus,audi quid dicat: Nónne peccata vestra diuidunt me à vobis? & iterum: Qui longè discedunt à te pereunt. Osee autem dicit: Oblitus es legis dei tui, & ego tui obliuiscar. & ipse in euangelio: Quoties volui congregare filios vestros,& noluistis? & iterum Esaias: Veni,& nõ erat homo: vocaui, & nõ erat qui audiret. hæc autem dicit, vt nostra causa deseri nos, & nobisipsis perditionis nostræ authores demonstret? deus autem non modò nos non derelinquere,& punire vult,sed quoties punit,inuitus punit. Nolo,inquit, mortem peccatoris. Christus autem cùm peritura esset Hierusalem,etiam lachrymatus est: quod nos in amicis facimus. Hæc ergo videtes, omnia faciamus,ne nos deus derelinquat, sed curam animæ & mutui amoris habeamus,neq; membra nostra scindamus, quod insanientiũ est, & alienorum à mente: sed quantò magis à nobis alienos proximos videmꝰ, magis in eos simus officiosi: etenim in corporibus multos sæpe videntes incurabili morbo laborantes, imponimus medicamenta. Quid prodagra peius? quid chiragra? Incidemus membra? Minimè,sed aliquod remedium disquiremus,ex quo morbum soluere possumus. Hoc idem in fratribus faciamus, & si grauissimè ægrotent,curemus medicinam,& feramus inuicem onera: sic implebimus legem Christi, & promissa bona consequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto,in secula seculorum,Amen.

Esaiæ.6.a. Ibidem.c. Ibidem. Exodi.10.g. &.14.b. Rom.1.d. Esaiæ.59.a. Oseæ.4.b. Lucæ.13.g. Esaiæ.50.a. Ezech.18.g Lucæ.19.g. Supra.5.g.

Homilia.lxviij.ex cap.duodecimo.

NEruntamen ex principibus multi crediderunt in eũ: sed propter Pharisæos non confitebantur, ut de synagoga non eicerentur. Dilexerunt enim gloriam hominũ magis quàm gloriam dei. Omnia quidem nobis fugienda necessariò sunt, quæ animam nostram corrumpunt: sed illa longè magis, quæ plura peccata ex se pariunt. Vt exempli gratia: Auaritia per se grauis morbus est, longè grauior, quia radix est & mater omnium malorum: eiusmodi est inanis gloria. Ecce hi propter gloriæ cupiditatem fidem contempserunt. *Multi,inquit, ex principibus crediderunt in eum, sed propter Pharisæos non confitebantur, ut de synagoga non eicerentur.* Quod etiam superius dixit: Quomodo potestis credere, gloriam ab inuicem accipientes, & gloriam quæ à deo est non quærentes? Non ergo principes erant, sed serui: seruiebant enim vltimã seruitutem, veruntamen & hic postmodum metus ablitus est: minimè autem apostolos hos affectu detentos videmus, etenim principes illis & sacerdotes credidérunt: siquidem spiritus gratia superueniens, adamante eos firmiores reddidit. Cùm igitur hoc ne tunc crederent impediret, audi quid dicat: *Qui credit in me, non credit in me,sed in eum qui misit me.* quasi dicat,quid timetis in me credere? fides in deum per me aditum habet, sicut & incredulitas. Intuere quomodo in omnibus substantiæ indicet indifferentiam. Et non dixit, qui credit mihi: ne quis verba eius credi interpretaretur, quod & in hominibus dici poterat. Qui enim apostolis credit, non apostolis credit,sed deo. sed vt intelligeres de fide in substantiam dicere,nõ dixit,Qui credit verbis meis: sed,in me. Atqui cur,inquit,non econtrariò: Qui credit in patrem,non credit in patrem, sed in me? Quoniam iam se in patrem credere dixissent,& nõ in ipsum: imbecilliores enim adhuc erant. Discipulos autem allocutus his verbis vsus est: Creditis in deum,& in me credite. Hos autem cùm infirmiores ad hæc audiẽda nosset, aliter allicit, ostendens patri credi non posse, nisi in se credatur. Et ne putares tanquã de homine dictũ,addit:

Infra.14.d.

Qui uidet me,uidet eum qui misit me. Quid ergo, corpus est deus? Minimè: sed animi speculationem intelligit,& hic consubstantialẽ signat. Et quid signat, qui credit in me? Ac si quis diceret, qui aquam è flumine accipit,non fluminis,sed fontis accipit: immo infirmũ hoc exemplum est ad subiectam materiam. *Ego lux in mundum ueni.* Cùm enim pater & in veteri, & nouo testamento frequenter hoc nomine vocetur, etiam ipse eodem vtitur. Ideo Paulus splendorem eum appellat, hinc accipiens,& multam habere ostendit ad patrem conuenientiam, immo nullam differentiam: siquidem in se, fidem,non in se, sed in patrem esse testatur. Lucem autem seipsum appellat,quòd errores pellat, & intellectus auferat tenebras. *Sed & si quis audierit uerba mea,& non custodierit,ego non iudico eum: non enim ueni, ut iudicem mundũ, sed ut saluificem mundum.* Ne æstimaretur propter imbecillitatem contemptores dimittere,ideo inquit: Nõ veni vt iudicem mundum. Inde ne pigriores fierent,intelligentes quòd qui credit, saluatur: qui non credit, punitur: vide quàm formidolosum eis iudicium minatur.

Hebr.1.a.

Et qui spernit me,& non accipit uerba mea, habet qui iudicet eum. Si pater meminem iudicat, & tu non venisti, vt iudicares mundum, quis eum iudicat? *Sermo quem locutus sum,ille iudicabit eum.* Nam cùm dixissent non esse ex deo,inquit quòd tunc hæc dicere non poterunt. Verba quæ locutus sum vos accusant,& omnem auferũt excusationem. Sermo quem locutus sum. Quis sermo?

Esaiæ.50.b.

Quòd à meipso non ueni, quia qui misit me pater, ille dedit mihi mandatum quid dicam, & quid loquar. Ergo hæc propter eos dicta sunt, vt nullam prorsus haberent excusationem, nam nisi ita se res haberet, in quo excederet Esaiam, qui idem dixit: Dominus dedit mihi linguam eruditam, vt intelligam quando sermonẽ dicere oportet. Quid de Hieremia dicam? Etenim ille quando missus est,inspirationẽ habuit. Quid de Ezechiele? qui præcipuum caput deuorans, ita locutus est. Inueniebantur præterea qui essent audituri quæ diceret, qui erant causa cur ita loqueretur: quòd si quando missus est,tunc accepit quid diceret,prius autem nesciebat. Quid his verbis prophanius? quid magis impium? si quis ea ita accipiat, & nõ intelligat eorũ humilitatis causam. Verùm Paulus ipse etiam

ipse etiam discipulos intelligere dixit, quæ sit voluntas dei bona,& beneplacens,& perfecta: filius autem nescit quoad mandatum accepit? Quánam hæc ratione nitũtur? Ecce quòd propterea in humilitatis excessum sermonem suum adducit, vt illos alliciat,& his qui venturi erãt,silentium imponeret. Ideo humana profert verba, vt hoc saltem modo necessariò vtilitatem verborũ repudiarent, intelligentes non natura, sed ob auditorũ imbecillitatem ita locutum. *Et scio quia mandatum eius uita æterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi pater, sic loquor.* Cõsideras verborum humilitatem? Qui enim mandatum accipit, non sui dominus est. atqui ipse inquit: Quemadmodum pater suscitat mortuos, & viuificat: sic & filius quos vult, viuificat. An ne suscitãdi quos vult habet potestatem, dicendi autem non habet? Quid ergo hoc signat? Hoc est quòd non ita se res habet, vt aliud ille, aliud ego loquar. Et scio quia mandatum eius vita æterna est. Hoc eos refutat, qui ipsum deceptorem dicebant, qui in sordibus versabantur. Cùm autem dicit, Ego non iudico: hoc est, non sum perditionis eorum causa, sed ipsi sibi: per hoc tantùm non testatur discessurum se ab eis, nec amplius rediturum: quia nihil tanquã meum locutus sum vobis, sed tanquam à patre omnia, & propterea humili sermone rem concludit, vt diceret ad finem vsq; idem se locutum. Sicut mãdauit mihi pater, sic loquor. Quòd si deo contrarius fuissem, etiam cõtraria essem locutus, aut ad me gloriam retulissem: nũc autem adeò omnia in patrem retuli, vt nihil meum dicerem. Cur ergo non creditis dicenti me mandatũ accepisse, & tanto studio omnem auferenti suspicionem, ne patrem oppugnem? Quemadmodum enim qui mandatum accipiũt, neq; facere neq; dicere volunt, prætermittentis voluntatem, quousq; mandatum impleant ne quid transgrediantur: ita nec dicere, neque facere aliud possum, quàm patris voluntatem. Quæ ego facio, ille facit, quia mecum est, neq; dimittit me solum pater. Animaduertis, vt semper vnanimem patri, & nullam inter se differentiam ostendat? Et cùm dicit, A meipso nõ veni: non potestatem, sed diuersitatem & contrarietatem tollit: nam si homines suiipsorum domini sunt, longè magis vnigenitus filius. Et quòd hoc sit verũ, audi Paulum, quòd exinaniuit seipsum, & tradidit pro nobis. Sed vt dixi, grauis res inanis gloria, grauis: ipsa enim & illos non credere, & alios non rectè credere adducit: & quæ propter illos humanitatis gratia dicta sunt, ea in impietatem vertit. Hanc igitur bestiam semper fugiamus. Varia nanq; est, & multiformis, & vbique proprium virus disseminat, & pecuniis, & deliciis, & corporis pulchritudine: hac gratia semper necessitatem excedimus, inde vestimentorum copia, inde & seruorum examen, inde omnis necessitas cõtemnitur, in domibus, vestibus, mẽsæ splendore excessus dominatur. Vis frui gloria? Facias eleemosynam, tunc te angeli laudabunt, tunc deus accipiet: nunc autem aurifices tantùm & textores admirantur: tu inglorius circunferris, & nonnunquam maledicta in te audis,& reprehensiones. Quòd si quæ in vestibus consumis cõferres in pauperes, multus te vbiq; plausus, multæ laudes sequerentur. Tunc ea haberes, si aliis dares: si tibi seruas, minimè habes. Certus enim thesaurus est, pauperum manus. Quid corpus ornas, anima neglecta,& immunditie plena? Quid non tantam animæ, quantam corpori tribuis diligẽtiam? Certè illius maior habenda est. Verùmenimuero dilectissimi, parem postulamus. Si quis tibi optionem proponeret, an egregiũ corpus,& bonæ habitudinis,& aliis specie præstans, vili tamen indutum veste: an turpe, & morbis implicitum, ornatum tamen auro, & pulchritudine cultum malles: nónne naturalem corporis pulchritudinem vestimentis præferres? In corpore hoc sanè præfertur, in anima contrà: nam qui turpem, informem, & nigram habet, putat eam se auri splendore emendare. Quæ nã hæc amentia? Interiorem ornatum cures velim, & hæc monilia animæ apponas: nam si his corpus ornetur, neque ad bonam valetudinem, neq; ad formam quicquam cõferet. Neq; enim nigrum corpus album reddet, neq; turpe speciosum. Si animæ id addideris, euestigiò eam pro nigra cãdidam, pro turpi formosam reddes. Neq; meus hic sermo, sed ipsius dei dicentis: Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur: &, Date eleemosynam,& omnia vobis erunt munda. Nec te mulier hoc animo solùm, sed & virum ornabis: qui si hos ornatus deponentem viderit, nõ nimio ei sumptu opus erit. Qui non habent, deponant habendi cupiditatem, ad eleemosynam promptiores accedent, & vos magis poteritis eis necessaria persuadere. Nunc autem omnis huiusmodi potestas ablata est, quibus oculis aspicietis, quo ore quicquam petetis, cùm plurima in corporis ornatũ consumatis? Tunc audenter poteris virum tuũ ad eleemosynam hortari, cùm tu tua abieceris ornamenta,& si nihil profeceris, tu tamen officiũ tuum feceris: imò impossibile est, ne eum lucreris, si re ipsa loqueris. Qui scis mulier an virum saluum factura sis? Quemadmodum enim etiam pro illo rationem redditura es, ita si ab inanibus, & absurdis eum opinionibus abduxeris, duplicẽ mercedem consequeris: cum viro coronata & triumphans secula illa immortalia, & æterna bona consecuta: quibus vtinam omnes fruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula seculorum, Amen.

Roma.12.a Supra.5.d. Infra.14.d. Supra.8.c. Philip.2.a. Esaiæ.1.c. Lucæ.11.f. 1.Cor.7.c. Roma.8.a. Matth.11.d. Supra.8.f. Matth.27.g Supra.8.g. 1.Cor.11.a. Infra.18.d.

Homilia.lxix.ex cap.xiij.

ANnte diem autem Paschæ sciens Iesus quia uenit hora, ut transeat ex hoc mundo ad patrem: cùm dilexisset suos qui erant in mundo,in finem dilexit eos. Imitatores mei estote, inquit Paulus, sicut ego Christi. Propterea enim carnem ex massa nostri corporis accepit, vt per eam nos virtutem erudiret. In similitudinem, inquit, carnis peccati, & de peccato peccatum in carne damnauit. & ipse inquit, Discite à me, quia mitis sum,& humilis corde: quod non verbis tantùm, sed & re ipsa ostendit. Siquidem & Samaritanum eum ludæi, & dæmonium habentem, & deceptorem appellabant: & lapides in eum eiecerunt, & nunc quidem ministros miserunt Pharisæi, vt eum perderent: nunc alios qui ei insidias tenderent,& ipsi nonnunquam in contumelias prorumpebant, cùm non modò nihil haberent quod accusarent, sed plurimis essent beneficiis affecti: neq; adhuc cessat à beneficiis aut verbo, aut opere: & cùm à seruo cæderetur, inquit: Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autẽ bene, quid me cædis? Et hæc aduersus inimicos,& insidiatores: videamus qualis in discipulos fuerit. Quid facit nunc vel aduersus proditorem? Qui enim maximè odio dignus erat, vtpote discipulus & familiaris,& qui miracula viderat, & omnibus interesse dignus habitus est,& grauius peccauit: Lapides quidem in Iesum non iecerat, neq; in contumelias prorupit: hunc quàm humanè accipiat, operæprecium est intueri. Lauit eius pedes, quo officio cohibere eum à sceleris illo voluit, Atqui si voluisset, potera eum arefacere, quemadmodum & ficum: & scindere, vt petras, & velũ. Sed non necessitate, sed voluntate propria volebat eum

à proditione

Universidad de Deusto
Biblioteca

G à proditione abducere,ideo lauat eius pedes. neque hoc infœlix ille reueritus est. Ante diem autem Paschæ, inquit,sciens Iesus quia venit hora.Nō tunc sciuit,sed cùm fecit quod fecit.Vt transeat. Perquàm sapienter euangelista transitum eius mortem appellat. Cùm eos relicturus esset, vehementiorem dilectionē ostēdit: hoc enim significat, Cùm dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos,Nihil omisit,quod vehementer amātem deceret.Sed quid à principio hoc non fecit?Maiora posterius reseruat, vt eorum in se charitatē augeret, animarétque,vt futura mala forti animo subirent. Suos autem, secundum familiaritatis rationem, alios secundum opificium appellat.vt cùm dicit:Et sui eum nō receperunt. Quid autem signat illa particula, In mundo? Quoniam etiam mortui sui erant:vt Abraham,Isaac & Iacob,& alij plurimi,sed hi non erant in mundo.Vides & veteris,& noui testamenti eum deum esse?Quid sibi vult ea particula, In finem dilexit eos? hoc est, semper dilexit,cuius signum hoc dicit.At qui sæpe aliàs inquit, ponere se pro amicis suis animam,sed hoc nondum fecerat.Qua autem gratia hoc fecit?Quia mīltò mirabilius erat, quando clarior apud omnes apparuit, & non parum in discessu suo consolatus est. Cùm enim essent maiorem in modum dolituri, æqualem illi dolori cōsolationem affert. *Et cœna facta,cùm diabolus iam misisset in cor,ut traderet eum Iudas.* Hoc perterritus addidit euāgelista,quòd qui se iam tradere proposuerat,lauerit:ostēditq; maximam Iudæ malitiam, quòd ne mensæ quidē communicatio eum cohibuiē,vt maximè solet, cùm ad vltimum vsque diem eum magistrum habuerit, scirétque omnia ei tradita à patre, & quòd à deo veniſſet, & ad deum iret,nihil inquit.Quòd cùm talis & tantus esset,& à deo veniret,& ad deum iret,cùm omnium dominaretur,id molitus est, neque reueritus est tantā rem aggredi. Traditionem autem hoc in loco fidelium salutem appellari mihi videtur. Nam & cùm dicit, Omnia mihi tradita sunt à patre meo:hac dicit traditione,sicut cùm inquit:Tui erant,& mihi eos dedisti.& iterum:Nemo potest venire ad me, nisi pater traxerit eum : & nisi datum sit ei desuper.Aut hoc,inquit,aut quòd nihilo minor ex hoc esset futurus,qui à deo venit,& ad deum vadit,& omnia comprehendit.Cùm verò traditionem audis, nihil humanum suspiceris:honorem enim erga patrem & concordiam signat. Quemadmodum enim pater ei tradidit, ita & ipse patri : & hoc indicat Paulus inquiens, Cùm tradet regnum deo,& patri. hoc autem, hoc in loco humanīus locutus est, multam eorum curam, & incredibilem dilectionem præ se ferens, tanquam familiares eos eruditēs, bonorum matrem humilitatem,quam & principium,& finem,inquit,esse virtutis.Sed quid additur,A deo venit, & ad eum vadit? hoc est, digna eo facit, qui inde profectus est, & eò reuertitur: & sic omnem pessundat superbiam. *Et cùm surrexisset à cœna, positis uestibus.* Considera quomodo non lauando tantùm, sed & aliter humilitatem ostendit. Non enim priusquam discumberent, sed post omnium discubitum surgit à cœna. inde non simpliciter lauat, sed ponit vestimenta, *ac etiam linteo se præcinxit.* Neque his contentus ipse peluim impleuit,ipse nemine iusso omnia fecit:exemplo docens non remissè & frigidè bona opera,sed quàm diligentissimè facienda.Mihi videtur primùm eum proditoris lauasse pedes. *Cœpit,* inquit,*lauare:& sic uenit ad Simonem Petrum,qui dicit ei: Tu mihi lauas pedes?* His, inquit, manibus, quibus oculos aperuisti, leprosos mundasti, mortuos suscitasti. Habet enim hæc particula magnam significationem,quare nō oportuit aliud dicere,quàm Tu,quod per se verbum sufficiens fuit, quo omnia demonstrarentur. Iure autem quispiam quæreret, quomodo nullus aliorum lauari recusauit præter Petrum ? quod non parui amoris fuit, & reuerentiæ argumentum. Quæ nam est causa ? Arbitror ante omnes proditoris pedes lauasse, inde venisse ad Petrum, à quo & cæteri admoniti sunt quid esset faciendum. Quòd enim alium quempiam ante lauerit, constat cùm dicit, Venit ad Petrum. Sed non est vehemens in accusando euangelista. Id enim verbum, Cœpit : alium antè lauasse significat : quòd & si Petrus primus erat, credibile tamen est proditorem impudenter ante apostolorum principem discubuisse. Nam & aliūde impudentia eius ostēditur,cùm intingeret cum magistro, & cùm reprehensus minimè compunctus est. Petrus autem semel anteà increpatus, & nunc his dictis ita cohibitus est, vt titubaret, & tremeret, vt non deinde auderet ipse Christum interrogare, sed alium submittere. Iudam autem frequenter reprehensum nihil pudebat. *Cùm ergo uenisset ad Petrum, dicit ei Petrus: Domine : tu mihi lauas pedes ? Respondit Iesus : Quod ego facio, tu nescis modò, scies autem postea.* Hoc est, quod hinc sequatur emolumentum, quod doctrinæ exemplum, & quomodo expediat in omnem nos adduci humilitatē. Petrus autem adhuc renuit: *Non lauabis mihi pedes in æternum.* Quid facis Petre ? oblitus es quæ antè dixeras ? Non dixisti, Absit à te : & audisti, vade pòst satana: & adhuc non admoneris, sed nimius es in refutando? Quid ni?inquit.Res magna est & admiranda:nam ob nimiam dilectionem ita locutus est,cui etiam Christus vicem reddit.vt enim tunc valde eum increpitans inquit, Scandalum mihi es : ita & nunc, *Si non lauero te,non habebis partem mecum.* Quid tum Petrus feruore quodam incensus? *Domine,*inquit,*non tantùm pedes meos, sed & manus,& caput.* In recusando vehemens Petrus, & in permittendo vehementior, vtrunque ex amore. Sed cur non dixit Iesus quam ob rem id faceret, sed minatus est?Quoniam non acquieuisset.nam si dixisset,Sine te lauem,vt vos humilitatis admoneam,profectò sine vllo exemplo se admonitum asseruisset: sed nunc repulsæ minis perterritus, continuò paret. Ipse enim erat qui frequenter quò iret interrogabat , qui animam pro eo se positurum dicebat. *Si* enim cùm audiret, Nescis quod ego facio,scies autem posteà: non tamen parebat, longè minus si intellexisset : ideo inquit , Scies posteà: haud inscius ita etiam oppugnaturum.Neq; Petrus causam rogauit,sed vehemētius accensus,ne passus est quidem doceri, sed renuit: Tu mihi lauas pedes ? Post minas autem statim mollitus est. Quid autem significat, Scies posteà? Quando? Cùm in nomine meo dæmonia eiicies,cùm in cœlum me assumi suspicies,cùm à spiritu intelliges me ad patris dexteram sedere, tūc cognosces cur hoc faciam.Christus autem,cùm dixisset Petrus,Nō tantùm pedes,sed & manus,& caput: *Qui lotus est,*inquit, *non indiget, nisi ut pedes lauet , sed est totus mundus, Iam uos mundi estis propter uerba quæ locutus sum uobis.* At si mundi sunt, qua gratia lauas pedes? Vt modestiam doceam , propterea vilius membrum elegit. Lotus autem, hoc est mundus.Nunquid ergo mundi non erant?Nondum à peccatis erant liberi , neque spiritu sancto digni habiti fuerant,peccato & maledicto adhuc regnante,& chirographo non abolito , neque oblata victima. Quomodo ergo mundos dicit ? Ne propterea arbitrareris ideo mundos dixisse, quòd nullis essent peccatis obnoxij,addi-

Ioan.1.a.

Matth.11.d.

Infra.17.a.
Supra.6.e.

1.Cor.15.c.

A xij,addidit: Iam vos mundi estis propter verba quæ locutus sum vobis: hoc est,hac tantùm ratione estis mundi.Iam errore liberati estis Iudæorum, nam & prophe-
Esaiæ.1.e. ta inquit:Lauamini, & mundi estote, abiicite malitiam ab animis vestris. Itaq; talis lotus & mundatus est, cùm omnem animæ malitiam abiecerit , & syncera mente deo adhæserit. Ideo secundum propheticum sermonē inquit:qui lotus est,iam mundus est.Neque enim Iudaicam aquæ lotionem,sed opificij purgationem intelligit.
Esaiæ.1.f. Fiamus ergo & nos mūdi,discamꝰ benefacere. Et quomodo possumus?Iudicate pupillo,iustificate viduam, & venite disputemus.Frequenter in sacris scripturis mentio fit viduarum & orphanorum,sed nobis nulla eorum
Ibidem.e. ratio.Veruntamen audi quantum illic mercedis.Si fuerint peccata vestra vt coccinum , quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.Neque enim habet defensorem vidua, ideo multa de ea ratio habetur:quæ cùm secundis nuptiis coniūgi sibi liceret, dei timore in viduitate multa perpetitur: eis igitur manus porrigamus omnes viri & mulieres, ne quando viduitatis molestias subeamus: & si subierimus , benignitatum in nos materiam benignitate nostra comparemus. Non parua vis lachrymarum viduæ
B est,sed ipsum possunt cœlum aperire.Nolimus eis insultare,ne augeamus calamitatem,sed pro viribus opitulemur. Ita nos & in hoc , & in futuro seculo muniemus: neque enim in hac duntaxat vita,sed in illa quoque nobis aderunt, & ob nostra in se officia maximam peccatorum nostrorum partem præcident,atque delebunt, & fidenter facient nos ante iudicis tribunal comparêre: quò vtinam omnes pertingere possimus,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria, in secula seculorum,Amen.

Homilia.lxx.ex cap.xiij.

Postquàm ergo lauit pedes eorum , accepit uestimenta sua:& cùm recubuisset,iterum dixit eis: Scitis quid fecerim uobis? Grauissimum est dilectissimi, grauissimum,inquam,in profundum vitiorum decidere: ferè enim anima incorrigibilis redditur , ideo omnia facienda sunt,ne à præcipitio capiamur. Facilius e-
C nim est non cadere,quàm post casum resurgere. Contē plare igitur post quàm dilapsus est Iudas , quantum habuit auxilium, & nunquam resurrexit. Dixit ad eum Ie-
Suprà.6.g. sus: Vnus vestrum diabolus est. dixit, Non omnes credunt:dixit,Non de omnibus dico:&,Scio quos elegi,& nihil horum sensit. Postquàm ergo lauit pedes eorum, accepit vestimenta sua,& cùm recubuisset,dixit eis,Scitis quid fecerim vobis? Non amplius Petrum,sed omnes alloquitur. *Vos uocatis me magister,& domine,& bene dicitis: sum etenim.* Vos vocatis me , eorum iudicium proponit : inde ne ad eorum gratiam locutum putares, addidit,Sum etenim:cùm eorum sermonem proponat, etiam verum ostendit. Nam quod illi dicebant , ipsius confirmatione non suspectum redditur. Sum etenim,
Matth.23.a. inquit.Vides quomodo discipulos alloquendo , de se a-
Ibidem. pertius loquitur?quemadmodum ergo dicit:Nolite vocare magistrum super terram,vnus enim præceptor ve-
Suprà.12.f. ster est: ita inquit , Nolite vocare patrem super terram. vnum autem nō de patre solùm,sed de seipso dicit.Aliter enim quomodo dixisset,Vt filij lucis sitis? & iterum, Sum enim : & , vnus est vester præceptor Christus.

Si ergo ego laui pedes uestros dominus & magister , & uos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi uobis, ut quemadmodum ego feci uobis , ita & uos faciatis. Atqui D non est idem: ipse enim erat dominus & magister, vos inuicem conserui. Quid ergo signat hæc particula, Ita? secundum possibilitatem : propterea enim à maioribus rebus accipit exempla,vt saltē minus faciamus.Etenim magistri pueris literas quàmpulcherrimas scribunt , vt vel in deterius imitentur. Vbi nunc , qui conseruos despiciunt?vbi qui honores expetunt?Proditoris pedes dominus lauit,sacrilegi,furis,& ipso proditionis tempore, cùm nulla esset speranda emendatio: mensam commu nem posuit,& tu elatis superciliis intumescis? pedes inuicem lauemus,inquit: nunquid & seruorū? Et quid mirum si seruorum? Siquidem inter nos seruus,& liber ver botenus differunt, differunt illic reipsa.Ipse enim natura dominus erat,nos serui,neq; id recusauit : nobis autē satis videtur si liberis, vt seruis, & emptis mancipiis nō vtimur.Et quid dicemus, cùm tanta patientiæ exempla proposita nobis sunt, quæ minimè imitamur: sed cōtrà, & è regione elati,ne debitum quidem reddimus?Debitores enim nos constituit deus, cùm incepit: nos longè inferiores exemplum sequi debemus. Ipse enim dominus erat,nos hoc conseruis faciemus, si quid fecerimus: E quod & ipse significauit,dicens: Si ego magister & dominus,ita & vos.Consequens enim erat dicere, quantò magis vos serui : sed reliquit hoc auditorum reputationi.& quam ob rem?Debebant enim alij aliis magis honorari. Ne igitur se inuicem iactarent , & dicerent quis esset maior,néve inter se indignarentur, omnem tollit elationem: vt & si longè sis maior, apud fratrem minimè in superbiam efferaris. & nō dixit quod maius erat. Si ego pedes proditoris laui, quid mirum si vos alter alterius? Sed rem fecit, inde eam discipulis iudicandā reliquit,ideo dicebat: Qui faciet, & docebit, hic magnus vocabitur. Hæc enim vera doctrina est , quod doces, id re efficere. Quem nam fastum hoc non tolleret? quam temeritatem, quam nō deprimeret elationem? Qui sedet super Cherubin proditoris pedes lauit : tu homo terra & puluis,effereris & intumescis. Et quo hoc dignum supplicio? Quòd si veram elationē concupiscis, hic ego te viam docebo: non enim nosti, qui præsentibus rebus & magnis inhiat,is vilis est,& abiecti animi.Itaq; nunquā humilitas est sine magnitudine animi , neq; superbia sine pusillanimitate. Quemadmodum pueri vilium rerum spectacula admirantur,& obstupescunt,pilis, tro F chis & talis inhiant , magnas autem res ne cognitione quidem capere possunt : ita & hic. Sapiens non reputat præsentia,ergo neque ea optabit ab alio accipere:qui sapiens nō est,contrà afficietur,ad arachneas, & vmbras, & somnia , & his viliora conuertetur. *Amen amen dico uobis,non est seruus maior domino suo:neque apostolus maior est eo qui misit illum:si hæc scitis,beati eritis, si feceritis ea. Non de omnibus uobis dico,ego scio quos elegerim,sed ut impleatur scriptura: Qui manducat panem meum, leuabit calcaneum suum contra me.* Quod & superius,idem & in hoc loco arguēdo dicit.Næm si seruus nō est maior domino, neq; apostolus eo qui ipsum misit , & ego hoc feci : multò magis idem à vobis faciendum est. Inde ne quis diceret, quid tandem hæc dicis?non te intelligimus. idem addidit, non quòd ignoraret,sed vt re ostenderet quid dicat. Sci re enim omnium est, facere autem non omnium: propterea inquit,Beati eritis,si feceritis ea. Ideo frequenter hoc dico,& quidem scientibus vobis,vt ad opera vos alliciam: nam & Iudæi sciunt, sed non sunt beati, cùm ea non faciant. *Non de omnibus uobis dico.* O patientiā, nondum proditorem arguit,sed tegit scelus, indulgens ei locum

Psal.40.c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ei locum pœnitentiæ, & reprehendit & non reprehendit,ita inquiens: Qui manducat panem meum, leuabit calcaneum suum contra me. Videtur mihi illam particulam,Non est seruus maior domino suo: ob hoc dictã esse,vt si quando à seruis,vel ab aliis quibusdam vilibus, & abiectis quicquam mali paterentur,non perturbaren tur,ad Iudæ exemplum respicientes,qui multis à Iesu beneficiis affectus,malè beneficium suum remunerat⁹ est: ideo inquit,Qui mãducat panem meum:& alia quæ sequuntur,quę satis poterant eum à tanto scelere retrahere:quasi diceret, Qui apud me nutritus est, qui mecum manducat. hæc autem dicit, erudiés nos vt bonum pro malo reddamus, etiam his qui non sunt corrigibiles. & dicendo,Non de omnibus dico: ne omnes formidarẽt, separat eum ab aliis his verbis, Qui manducat panem meum:ostendens illum miserum non excusari ignorãtia,sed rem omnem cognoscere: quod maximè eum co hibere debuerat.Et non dixit,tradet me:sed, leuabit calcaneum suum contra me: vt dolum & fallaciam deceptoris ostendat. Hæc autem scripta sunt, ne iniuriantibus nobis succenseamus,sed vt eos arguamus,& deploremus:lachrymis enim digni sunt, non qui afficiuntur,
H sed qui inferunt iniuriam:nam seipsos maximè lędunt, cùm rapiunt, cùm calumniantur,cùm aliud simile machinantur:nobis verò maximè proficiũt,si non vlciscemur. Vt exẽpli gratia: Rapuit ille abs te aliquid, pro iniuria gratias egisti, & laudasti deum : multùm illa gratiarumactione lucratus es, quemadmodum ille immẽsum sibi ignem præparauit. Quòd si quis diceret: Quid enim, si iniurias vlcisci non potuimus? Illud respondebo,quòd potuimus saltem ægreferre,& expostulare,imprecari, & maledictis prosequi iniuriantem, & apud omnes eum accusare.Hęc enim in nostra sunt potestate: quæ si non feceris, etiam non vlciscendi mercedem accipies:constat enim quòd si posses, non vlciscereris: nã qui iniuria afficitur,quibus potest armis vtitur:pusillanimus,imprecationibus,& maledictis, & insidiis vlciscitur:his tu non solùm abstineas, sed pro eo precare, hoc pacto deo similis efficieris. Orate,inquit, pro persequentibus vos, vt similes efficiamini patri vestro, qui est in cœlis. Vides quàm magna lucremur ex persequutionibus? Nihil adeò deum delectat, quàm non malum pro malo, immo pro malo bonum reddere : ideo Christus
I sui proditorem beneficiis affecit, pedes lauit, clàm arguit,parcè perterruit,admonuit,mensa & osculo dignatus est,neq; tamen ille factus est melior, sed in proposito perstitit:sed agè & seruorum exemplo,qui plurimi in veteri habentur testamento te erudiamus, vt intelligamus nullam nobis esse succensendi materiam. Vultis Mosen:an altius repetamus? quãtò enim vetustiora ostẽdentur exempla, tantò magis vos conuincemus. Quid tandem?Quia tũc difficilior erat virtus: nondum enim illi leges scriptas habuerant,non vitæ exempla: sed nuda per se erat natura,nullis auxiliis nitebatur: propterea cùm laudaret Noë,non simpliciter perfectum appellauit:sed addidit,in generatione sua: hoc est, in illis temporibus,quibus multa erant impedimenta: nam post eũ claruerunt alij,non tamen ipse inferior: in temporibus enim suis perfectus fuit. Quis ergo ante Mosen patiẽs? Beatus & generosus Ioseph,qui continentia clarus, non minus claruit & patientia,nihil iniustè fecit,sed seruiẽdo,colendo,omnia seruilia munia agendo, fratrũ odio minimè offensus est:neq; expostulauit, cùm patrem haberet amantissimum sui,sed tulit ad eos cibum in desertum,neq; non inuẽtis maledixit, neq; reuersus est, quod haud immeritò poterat, si voluisset : sed ad crudeles il- K los,& immanes properauit, verè fraternum seruans affectum: inde carceri intrusus, rogatus causam, nemine accusato, tãtùm nihil se fecisse,& se furtim ex Hebræorum terra abreptum dixit: post hæc in potestatem ascitus, laborantibus fame fratribus subuenit, eosq; multis liberauit calamitatibus:nam si boni erimus, nulla proximi malitia virtutem nobis auferre poterit. At illi cõtrà in eius pernitiem accingũtur, in somnium exprobrant, & acceptis ab eo cibis, & vita & libertate spoliare eum machinantur:& dum comederẽt,circunspectabant fratrem nudum in cisternam demissum. Quid hac immanitate crudelius? quibus homicidis non erãt immaniores?Inde eum barbaris,& feris hominibus,& ad barbaros euntibus venditũ innumeris mortibus tradiderunt. Ille autem factus rex, non modò non vltus est, sed crimen in se patratum excusauit, quod dei dispensatione, non fratrum malitia factum esset: & quod in eos fecit, non ira,sed fratris gratia simulauit: & cùm eos videret supplices conqueri, statim abiecta omni simulatione in fletum prorupit, & tanquam optimè de se meritos complexus est,qui ab eis iam,quantùm in ipsis fuit,interemptus:& omnes in Aegyptum accersiuit. Quam ergo ha L
bebimus excusationem, post legem, post gratiam, post tantæ sapientiæ traditionem, cùm qui ante legem fuit minimè imitamur? Quis nos supplicio liberabit? neque enim est quicquam iracundia grauius, quòd in decem Matt.18.c.
milium talentorum debitore significatum est, qui prius debito à domino donatus, iterum ad soluendum coactus est,donatus domini liberalitate, coactus ad soluendum propria malitia, cùm in conseruum ira ferretur. Quibus nos intellectis, nolimus proximos criminari, immo beneficiis prosequamur, vt diuinam in nos beneficentiam experiamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cui gloria in secula seculorũ,Amen.

Homilia.lxxj.ex cap.xiij.

AMen amen dico uobis: qui accipit, si quem misero, me accipit: qui autem me accipit,accipit eũ qui me misit. Magna dei remuneratio in seruos,& cultores suos, & merces nobis inde cõparatur. Qui vos accipit, inquit,me accipit:& qui accipit me, accipit eũ qui misit me. Quid nũc Christi & patris acceptio ad rem de qua agitur? Quid ad illud, Beati eritis, si feceritis ea : quod nunc dicit, qui accipit vos ? Atqui optimè consequitur. Cùm enim exituri essent in mundum, & multa passuri, dupliciter eos consolatur, & à se, & ab ipsis. Si sapietis, inquit,& me in memoria habebitis, & quæ passus sum, & quæ feci,animo frequenter voluetis,omnes æquo animo molestias tolerabitis,& superius inquit,Si hęc scitis, beati eritis. Nũc aliter eos cõsolatur, quòd scilicet aliorum in se inuenturi sint humanitatem, omnes enim domos eis aperuit. Itaq; & à sapientia, & à subuenientium charitate eis duplicem æffert consolationem:inde cùm eis vniuersi orbis peragrationem imperauit,intelligens vtroq; proditorem priuari, neq; vllum aut patientiæ in laboribus,aut accipientium benignitatis fructum consecuturum, iterum turbatus est, & causam euangelista significat inquiens: *Et turbatus est spiritu, & protestatus est,& dixit:Amen amẽ dico uobis,quia unus ex uobis me tradet.* Iterum omnibus timorem incutit, cùm non nominatim reum ostenderet. Atqui nullius sibi criminis conscij, quàm conscientiæ suæ, Christi sentẽtiam veriorem duxerunt, ideo aspiciebant inuicem discipuli. Quòd enim ad vnum proditio referebatur, hoc formidinem minuebat:quod addiderat,Vnus ex vobis; simul omnes perturbarat.

A perturbarat.Quid igitur? Alter alterum intuebatur. Petrus autem semper amore æstuans,Ioanni innuit: Cùm enim paulò antè increpitus esset,quòd volentem lauare prohiberet(semper enim desiderij,& amoris vehementia reprehendebatur) ideo veritus cùm neq; pati posset, neq; loqui auderet,per alium id tentat cognoscere.Illud autem haud immeritò dubitandum, cur omnibus dubitantibus,atq; trementibus,etiam ipso apostolorum principe,Ioãnes securus, ac si in deliciis esset in gremio Iesu recubuit,vel potius supra pectus. Neque hoc tantùm mirandum,sed & quæ sequuntur. Inquit enim, *Quem diligebat Iesus.* Cur nemo aliorum hoc de eo dixit? Atqui & alij amabantur, hic autem præcipuè. Quòd si alij hoc de eo non dixerunt,sed ipse tantùm de seipso,nihil
2.Cor.12.a. mirum. Facit autem hoc & Paulus, cùm tempus exigeret,inquiẽs: Noui hominem ante annos quatuordecim: & nõ paruas de se laudes intexuit. An parum tibi videMatth.4.d. tur audientem,Sequere me:euestigiò dimissis retibus & Ibidé.17.a. patre,secutum:& cum Petro assumptum in montem, & præterea domum solum ingressum? Ipse autem quot Petri laudes prosequitur?Neque subticet Christum dixisse,
Infra.21.e. Petre amas me plus his. Et semper eius feruorem in Iesum & Charitatem enarrat.Cùm autem inquit,Hic autem quid? ex magno locutus est desiderio. & cur nemo alius hoc dixit? Quia neque ipse dixisset, nisi in hũc incidisset locum: nam si cùm dixerit Petrum innuisse Ioãni , vt interrogaret , nihil aliud addidisset , dubitari & quæri causa potuisset : ideo hanc affert, *Et recubuit super pectus Iesu.* An parum hic didicisse eum arbitraris,cùm tanta frueretur magistri benignitate? Quòd si de hoc etiam causam quæris, amoris dicam : quare inquit,quem diligebat. Ego autem & alia ratione hoc dictum arbitror , ne nimium sibi tribuere videretur. Cur enim aliãs nõ dixit, sed cùm apostolorum princeps innuit? Ne ergo arbitrareris tanquam maiori Petrum innuisse, amoris causam affert. Cur autem recubuit supra pectus? Nondum debitam de eo conceperant opinionẽ, præterea & mœrorem ita lenit.Credibile enim est tunc mœstos fuisse : nam si animo , multò magis facie erant perturbati:eos igitur verbis consolatus Christus,permitit vt Ioannes supra pectus recumbat.Et considera discipuli humanitatem,nomen subticet,tantùm, Quem di-
2.Cor.12.a. ligebat,inquit.quemadmodum Paulus: Noui hominem
C ante quatuordecim annos. tunc primùm proditorẽ indicat Iesus, neque tamen nominatim, sed illum esse cui intinctum panem porrigeret. qui modus reprehensiuus fuit, quòd neq; mensæ communicationem reuereretur: quòd si nulla , hæc panis porrectio quem non mouisset? Sed non ludam , cuius impudentiam videns diabolus, in cor eius intrauit : donec enim in aliorum numero fuit,nõ est ausus in eum ingredi, sed extrà oppugnabat: postquàm verò palàm factus est , licenter iam irrupit, neque inemendabilis erat amplius in aliorum numero tolerandus,ideo iam eiicitur,quem mox diabolus comprehendit. *Erat autem nox,dicit ei Iesus:Quod facis, fac citius. Hoc autem nemo sciuit discumbentium.* O amentiam. Quomodo nõ mollitus est? Quomodo non puduit, sed impudentior factus exiuit?illud autem verbum, Fac citius:non imperantis est, neque consulentis : sed exprobrantis,& reuocantis ad emendationem: sed cùm esset inemendabilis,dimisit eum. Et hoc nemo intellexit discumbentium.Multùm hic dubitari posset,cùm dixisset, Cui intinctum panem porrexero,quomodo nescierunt? sed tam submissa voce id Ioanni dixit , vt minimè ab aliis audiretur : etenim propterea Ioannes supra pectus recumbens,tantùm non ad aurem interrogat,ne palàm D
fieret proditor.Et Iesus ita respõdit , ne adhuc nominatim manifestum faceret,apertius tamẽ inquit ei, Quod facis,fac citius.Illi non intellexerunt.Hoc autem dixit, vt vera esse ostenderet,quę ad Iudęos de morte dixerat, Supra.10.d.
cùm inquit : Potestatem habeo ponendi animam meã, & potestatem habeo sumendi eam: &, Nemo tollet eã Ibidem.
à me.Quandiu ergo voluit,nemo contra valuit:cùm autem permisit, tunc facilè fuit auferri: quæ omnia significans inquit:Quod facis,fac citius. Neq; eum tunc palàm fecit proditorem: fortasse enim eum discerpsissent apostoli,fortasse Petrus tunc interemisset,ideo nemo recumbentium nouit quis esset.Nunquid & Ioannes? Neque ipse , neque enim putauit discipulum in tantã prorupturum iniquitatem. Cùm enim longè à tali scelere abessent, neq; de aliis suspicabantur : & cùm frequenter dixisset, non de omnibus dico, & neminem nominasset, etiam de alio dicere arbitrabantur. Erat autem nox quando exiuit. Cur tempus notas ? Vt hominis intelligas temeritatem,cùm ne temporis quidem importunitate abduceretur:neque hoc illi animaduerterũt,timore
enim perturbabantur. Quare veram verbi Iesu causam E
non deprehenderũt?Putabant, inquit, vt egenis aliquid daret dixisse. Multùm Iesu curæ erant pauperes , & hoc ad nostram doctrinam. Hic enim loculos habebat , & pecuniam.Atqui nemo pecuniam Christo dedisse narratur , sed quòd discipulæ victui necessaria præbebant. Quomodo enim qui neque peram,neque baculum fer- Matth.10.b & Luc.10.a
ri iubet, loculos ferebat?Ad pauperum ministerium : vt intelligas quanta tibi inopum & miserorum hac etiam parte cura impendeat.Multa enim Iesus ad nostram fecit eruditionem , hoc dixisse Iesum opinabantur discipuli , neque ad vltimum diem voluit proditorem Iesus palàm facere. Huius exemplum nobis sequendum est, neque proximorum vitia etiam incurabilia publicanda sunt. Etenim postmodum ad se tradendũ venienti oscu lum dedit,accepit,cùm traderetur ad tormenta,ad crucem,ad mortem ignominiosam,vbi rursus suam præ se fert benignitatem: hic clarificari se dicit, eruditens nos, nihil adeò turpe,adeò fœdum esse,quod non clariorem reddat, qui id pro dei facit voluntate. *Cùm ergo exiisset Iudas , dixit Iesus :* Nunc *clarificatus est filius hominis.*
Quo verbo labantes discipulorum mentes erigit,& cõ- F
firmat,vt non modò non contristentur,sed & gaudeãt, ideo Petrum à principio increpuit. Nam quòd morte quis mortem vincat,gloria maxima est:& hoc est quod de seipso dicebat:Cùm exaltatus fuero, tunc cognosce- Suprà.8.d.
tis,quia ego sum.& iterum,Soluite templum hoc: & ite Supra.2.d.
rum, Signum non dabitur vobis , nisi signum. Et quo- Lucæ.11.d.
modo non magna est gloria post mortẽ,qui ante mortem maior erat superare ? Vt enim crederetur resurrectio,maiora postmodum operati sunt discipuli : quòd si non viuebat,neque erat deus,quomodo in nomine eius tanta facere potuissent ? Et deus clarificabit eum in seipso:hoc est,per se non per alium,& continuò clarificabit eum vnà cum cruce:neque enim diu pòst,neque longum resurrectionis tempus est expectandum , sed continuò in ipsa cruce mira apparebant.Sol nanque obscuratus est,petræ scissę & velum,& multa corpora sanctorum qui dormierant,surrexerũt. Sepulchrum signatum erat, custodes aderant, & clausum lapide corpus surrexit.Post quadraginta dies ascendit in cœlum.Inde spiritus delapsa satietas est in apostolos, & omnes continuò Iesum prædicarunt: hoc est, Et deus clarificabit eum in seipso,& continuò clarificabit eum : nõ per angelos aut archangelos,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G archangelos, non per aliam aliquam virtutem, sed per seipsum. Quomodo autem clarificauit per seipsum? Omnia ad filij gloriã operatus. Atqui omnia filius fecit. Vides quòd filij opera ad patrem refert? *Adhuc modicum uobiscum sum. Quæretis me,* & non inuenietis.

& sicut dixi Iudæis, ubi ego sum, uos non potestis uenire, & uobis dicõ modò. Iam incipit futuras post cœnam calamitates enarrare. Cùm Iudas exiuit, non vesper, sed nox erat. Cùm verò paulopòst capiendus esset: opus fuit eis omnia commendare, vt recordarentur, vel potius spiritus omnia suggerebat. Multa enim erant edocendi, vtpote qui nunc primùm audiebant, & tanta erant perpessuri. nam & somno grauabantur, vt alius inquit euangelista: & tristitia, vt ipse ait. Vt igitur omnia diligenter retinerent, ita tãdem locutus est, quod non paruam eis ad dei gloriam attulit vtilitatem, cùm postmodum recordati sint, eadem manifestè iãm se à Christo intellexisse. Qua autem gratia ante eorum animum vulnerat inquiens, Adhuc modicum vobiscum sum? Iudæis enim non immeritò hoc dicebatur. Cur eadem ratione nobiscum agis, qua cum perfidis illis & ingratis? Minimè. Qua ergo gratia inquis, sicut dixi Iudęis: Reduxi in memoriam, quia non nunc propter malorum præsentiam hæc dico, quæ à principio præuideram, & testes vos qui audistis estis, quod ad Iudæos his etiam verbis locutus sum: ideo addidit, *Filioli,* vt audientibus, sicut dixi Iudæis, non itidem ad se dictum putarent: non ergo vulnerandi animos eorum gratiã, sed vt consolaretur, his verbis vsus est, ne præter spẽ molesta eis, & grauia narrando perturbarentur. *Quò ego uado, uos non potestis uenire.* Ostendit mortem suam translationẽ esse ad meliora, & ad locum corruptibilia corpora non admittentem. hæc dicit, vt sui excitet desiderium, & vehemẽtius reddat. Nostis enim cùm aliquem charissimorũ discedentem videmus, & eum maximè cum quo nobis non est accedere, maiorem in modum mouemur, atq; incẽdimur. Iudæis ergo ad terrorem id dixit, quod hìc ad augendum desiderium. Talis est locus, quò vado: vt modò nullus illis, sed ne vobis quidem accessus pateat, vbi suã demonstrat dignitatem. Et vobis dico modò, Cur modò? Aliter quàm illis, id est, non cum illis. Vbi nã quæsierunt eum Iudæi? Vbi & discipuli? Discipuli, quando fugierunt: Iudæi quando intolerabilia mala, & omnem cogitationem exuperantia perpessi sunt, vrbe eorũ capta, & cœlitus in eos diuina ira vndiq; delata: illis ergo propter incredulitatem tunc ita locutus est, discipulis autẽ ne inexpectata opprimerentur calamitate. *Mandatum nouum dedi uobis.* Cùm enim his verbis perturbari eos verisimile esset, ac si deserti relinquerentur, eos amore & charitate, quę bonorum omnium radix est, atq; principium, consolatur, quasi dicat, Me abeunte dolebitis, verùm si vos inuicem dilexeritis, fortiores eritis: sed cur non ita dixit? quoniam vtilius dixit. *In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli.* Propter hoc simul ostendit nullum secuturum fastidium, cum signum dederit. hæc autem post proditoris abitum verba fecit. Cur autẽ mãdatum dicit nouum, quod in veteri testamento positum est? Ipse id nouum fecit modò: addidit ergo, Sicut ego dilexi vos. Non enim vestris præcedẽtibus meritis debitum persolui, sed ego incepi. Ita & vos decet amicis esse beneficos, & quibus non debetis, & omissis miraculis quæ ipse esset facturus, dilectionis eos signo notat. Quid tandem? Quoniam vel hæc, maximè sanctorum hominum est indicium: etenim omnis virtutis fundamentum est, propter hanc in primis omnes salutem cõ

Matth.26.d &Mar.14.d

H

I

sequemur: hoc est, inquit, esse discipulum: sic ab omnib⁹ laudem consequimini, cùm viderint vos meam imitantes dilectionem. Sed cur non potius miracula hoc ostendunt? minimè. Multi enim dicent, Domine, nónne in nomine tuo dæmonia eiecimus? & iterum gaudentibus ipsis, quòd dæmonia sibi parèrent, inhibuit vt ideo gauderent, sed quòd eorum nomina scripta essent in cœlis. Atqui miracula orbem terrarum allexerunt, sed cùm dilectio præcessisset, aliter nulla secuta essent miracula: hoc enim quamprimùm eos & bonos reddidit, & benignos, quòd scilicet vnus erat animus omnibus: quòd si varia fuissent sententia, omnia perdidissent, neq; illos duntaxat, sed & omnes qui postmodum crediturí erãt, admonet. Nam & nunc nihil gentiles perturbat, quàm quòd nulla est charitas: sed & signa non fieri accusant, non tamen itidem. In quo autem dilectionem ostẽderunt apostoli: Intuere Petrum & Ioannem, quanta concordia vixerunt, cùm ad templum ascenderunt. Intuere Paulum, qualiter eius affectus fuerit. quòd si aliis fulserunt virtutibus, multò magis dilectione bonorum matre. Ab anima nanq; virtute prædita hæc germinat. Vbi malitia, illic hæc planta exarescit. Cùm enim multiplicata est malitia, exarescit dilectio. Et gentiles non ita signis adducuntur, vt vita, quam nihil adeò vt dilectio cõmẽdat. Qui enim miracula faciunt, nonnunquam deceptores ab illis appellantur: vitæ puritas, non nisi bonũ arguit. Cùm ergo nondum prædicatio esset instituta, meritò signa animos allexerunt, nunc vitæ bonitate alliciendi sunt. Nihil enim adeò gentiles arguit, vt virtus: nihil adeò perturbat, vt malitia: quare cùm cupidũ, cùm raptorem, misericordiam & liberalitatem prædicantẽ, & humano genere tanquam bestiis vtentem, inimicorum amorem præcipientem viderit gentilis, delirum eum, & amentem appellabit. Cùm mortem formidantem viderit, quomodo immortalitatis rationes accipiet? Cum ambitiosos, cùm aliis affectibus addictos, magis in sua confirmabitur opinione, nihil de nobis magnum autumans. Nos sumus causa, nos inquam, vt illi in errore permaneant, iampridem doctrinam suam dãnassent, & nostram approbassent, nisi vita nostra traherentur. Verbis philosophari perfacilè, hoc enim multi apud eos fecerunt: sed inquirunt operum probationem. Verùm maiores nostros sibi proponant, inquies. Non credunt, sed viuentes intuentur. Ostende, inquiunt, nobis fidem tuã per opera. Cùm autem grauius fera, proximi bona dissipamus, luem nos orbis appellant: hoc illos retinet, ne ad nos transferantur. Itaque horum nos pœnas dabimus, non solùm eorum quæ ipsi commisimus, sed quorũ authores fuimus, vt dei nomen blasphemaretur. Quousq; tandẽ pecuniis, voluptatibusq;, & aliis inseruiemus affectibus? Vẽdicemus iam nos. Audi prophetam de quibusdam stultis loquentem: Comedamus & bibamus, cras moriemur: de præsentibus hoc dicendum non est, adeò nonnulli omnium res complectuntur, quibus rursus propheta his verbis exprobrat: Nunquid soli habitatis terram? Quã ob rem vereor, ne quid grauius accidat, nève iram dei in nos vehemẽtius prouocemus. Ad quam auertendam, omnem amplectamur virtutem, vt futura bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria, in secula seculorum, Amen.

K

Matth.7.c Lucæ.10.d

Actor.3.a

L

Esa.22.d. & 1.Cor.15.d.

Esaiæ.5.c.

Homilia.lxxij. ex cap.xiii. & .xiiii.

DIcit ei Simon petrus, *Domine quò uadis? Respõdit ei Iesus: Quò ego uado, nõ potes sequi modò, sequeris autẽ postea.* Magnũ quiddã dilectio est, dilectissimi, & igne

A & igne ipso vehementius ipsum cœlum petit, cuius vim nihil retardare potest: quare eius feruore accensus Petrus, audito Iesu, Quò ego vado, vos non potestis venire, inquit: Domine quò vadis? hoc autem dicebat non di scẽdi tantùm, quàm sequendi eum desiderio: nondum enim secuturum se dicere audebat, sed quò iret rogauit. Christus autem non verbis, sed animo respondit, quòd enim id sensisset Petrus, ex responso Iesu planè constat: ait enim, Quò ego vado, non potes sequi modò. & cùm subderet, Sequeris postea: neq; sic desiderium cohibuit, quanuis bene sibi sperandum audiret, sed cogitur respõdere, *Quare non possum te sequi modò? Animam meam pro te ponam.* Cùm proditionis metum abiecisset, suum in magistrum amorem præ se ferens, aliis tacentibus ipse audenter interrogat. Quid dicis Petre? dicenti, Non potes: te posse dicis? Experientia cognosces nihil esse dilectionem tuam sine gratia diuina. Vnde cõstat, hunc casum Iesum pro ipsius vtilitate permisisse. Nam cùm assertioni suæ feruore quodam non staret Petrus, nõ quidem impulit ad negãdum, sed destitum reliquit, vt suã ipse intelligeret imbecillitatem. Dixit se tradẽdum Iesus, respondit Petrus, Absit à te, Reprehensus est, neque

Mat.16.c

B admonetur: sed iterum lauari sibi pedes prohibebat, Nõ lauabis mihi pedes in æternum. Iterum nũc audiens nõ posse sequi, & negaturum magistrum suum: & posse, & non negaturum profitetur: ex quo cùm in amentiã prolaberetur, & Christo contradiceret, suæ admonetur fragilitatis. Hoc Lucas significat, cùm inquit Christus: Et ego pro te rogaui, ne deficeret fides tua. Hoc est, ne in fine pereas: in omnibus humilitatem eum erudiens, & humanam arguens naturam, quòd ex se nihil sit. Cùm enim immensa dilectione magistri dicto refragaretur, cohibet eum Iesus, & admonet, vt postmodum emende

Hic sup.a

Luc.22.d

tur, cùm orbis terrarum dispẽsationem reciperet, & sui recordatus, se agnosceret. Et considera casus magnitudinem. Neque enim semel tantùm, atque iterum negauit, sed adeò stupuerat, vt breui ter negaret: vt intelligas, nõ tam dilexisse, quàm dilectũ esse. Veruntamen post tantum casum rogauit, Diligis me plus his? Neq; enim frigiditate, sed superni auxilij derelictu contigit, Petri ergo dilectionẽ accipit, ex ea contradictionẽ prouenientem tollit. Nam si diligis parêre dilecto debes: dicit tibi, & condiscipulis tuis, Non potestis: quid tu contẽdis? Nõ

C intelligis quid sit dei negatio? cùm hoc pacto non vis meæ acquiescere assertioni, negando cognosces, quãuis per quàm impossibile hoc tibi videbatur: hoc quidẽ nesciebas, sed ille in anima tua habitabat, sed tamẽ præter expectationẽ accidit. Animam meã pro te ponã. Cùm enim audisset, neminẽ maiorẽ habere charitatẽ, quàm qui animam poneret, continuò summam affectauit. At Christus re ipsa docuit sui solius esse muneris eam exhibere: inquit enim, *Non cantabit gallus, donec ter neges.* Hoc est, paulopost neq; enim longè aberat: intẽpestam noctem significabat, & secunda iam vigilia agebatur.

Cap. XIIII

Non turbetur cor uestrum. Credibile nanq; est eos hæc audiendo perturbatos. Si apostolorum princeps, & tam feruidus, ante galli cantum ter me negabit, magnã quãdam calamitatis expectationẽ animo concepisse, par erat: vt etiam adamantina corda moueri possẽt. Cùm ergo hac reputatione, non immerito percellerentur, considera quomodo eos consolatur: Nõ turbetur cor vestrũ. Hoc pacto primùm diuinitatis suæ potẽtiam indicat, quòd animi motus palàm faceret. *Creditis in deum, & in me credite.* Hoc est, quòd omnia mala transibũt. Nã in me, & in patrem fides omnibus vos persequẽtibus po

tentior est, & nihil vos superabit. inde inquit, *In domo patris mei mansiones multæ sunt.* Quẽadmodũ Petri mœrorẽ consolatur dicens, Sequeris autem postea: ita & his spẽ suggerit, ne crederẽt illi soli factam promissionem.

D

Sup.13.d

In domo patris mei mansiones multæ sunt. Si quo minus, dixissem uobis, quia uado parare uobis locum, Hoc est, ille vos locus manet, qui & Petrum. Magna illic mansionum copia, nec dicẽdum est præparatione opus esse: cùm enim dixisset, Non potestis modò me sequi: ne arbitrarentur diuturniorem moram futuram, addidit: *Vt ubi sum ego, & uos sitis.* Tantùm huic rei curam adhibeo, vt iã hoc fecissem, nisi iam vobis paratum esset: ostẽdes multùm ipsis fidẽdum & credendum. Inde ne fouendę eorum spei gratia dicere videretur, sed vt crederẽt ita esse addidit: *Et quò ego uado scitis, & uiam scitis.* Demõstrat enim eis non temerè in hunc sermonem venisse, sed quia eos hoc iam animo quærere, vt discerent intelligebat. Petrus enim non discendi, sed sequendi gratia ita interrogarat: sed cùm reprehensus esset, etiam quod primùm impossibile videbatur, possibile ostẽdit: & quod impossibile videbatur, cupiditatem auxit, vt id certò cognosceret, ideo ait, Et viam scitis. Quemadmodum enim nemine quicquam locuto, negaturum Petrum, & E scrutatus corda, ne perturbarẽtur admonuit: ita hoc in loco dicendo, Viam scitis: eorum indicat cordis desiderium, & dat eis rogandi occasionem. Petrus quidem amoris gratia quò iret interrogauit, Thomas autẽ metu inquit: *Nescimus quò uadis: & quomodo possumus uiam scire?* Et considera quàm reuerenter, non dixit, Dic nobis locum, sed nescimus quò vadis. Hoc enim iã omnes scire gestiebant. Nam si Iudæi id audientes suspensi erant, & quidem cùm abire eum cuperent: multò magis qui eo satiari nunquam poterant, quò iret intelligere volebant: verebantur tamen interrogare, sed nimium vicit desiderium. Quid Christus? *Ego sum uia, ueritas, & uita. Nemo uenit ad patrem, nisi per me.* Quid ergo interrogatus à Petro quò iret, non continuò respondit se ad patrem ire, & eos tunc non posse, sed tot verborum ambitu vsus est, & interrogationes mouit, & responsiones? Iudæis fortasse meritò non dixisset, cur discipulis? Dixit quidem & his & illis à deo venire, & ad deum ire, sed iterum manifestius quàm prius. At Iudæis quidem meritò non dixit, quibus si dixisset, Vos non potestis venire ad patrem, superbiæ eũ arguissent: nunc id subticens, F dubios reddit. At discipulis, & Petro cur dixit? Norat Petri animum & quantùm perturbaretur, quòd discederet. Assecutę ergo quod volebat, & obscuritate sermonis iterum id reuelat. Cùm enim dixisset, Vbi sum, nemo potest venire: addidit, In domo patris mei mãsiones multæ sunt: sed ad patrem, nemo potest venire, nisi per me. Hoc autem noluit eis à principio dicere, ne in maiorẽ tristitiam adduceret. Dixit autem postquàm consolatus est, ob Petri reprehensionem multum mœroris abstulit. Concepto enim metu, ne itidem ipsi reprehenderẽtur magis cauebant. Ego sum via: hoc est, quia per me venietis. Veritas, quia sine dubio hæc erunt, neque in me mendacium est. Vita, quia neque ipsa mors prohibere poterit, ne ad me veniatis. Quòd si ego sum via, duce minimè indigetis: si veritas, non loquor falsa: si vita, etiam si moriemini, consequimini quę vobis pollicitus sũ. Quod de via dicebat, & intelligebant & cõfitebantur, reliqua ignorabant: non tamẽ audebant scisciatari. Multùm autem consolabantur, quòd viam eum esse audierant. Si enim, inquit, in mea potestate est, vt vos ad patrem ducam, omnino venietis. Neque enim alia veniendi via

Universidad de Deusto
Biblioteca

Supr.6.e Supr.12.e

G est. Et cùm dixisset, Nemo potest venire ad me, nisi pater traxerit eum: iterum inquit, Si ego exaltatus fuero à terrà, omnia traham ad meipsum: & nemo potest venire ad patrem, nisi per me, semper se patri æquiparans. Quomodo ergo cùm dixerit, Quòvado scitis: subdidit, *Si cognouissetis me, & patrem meum utique cognouissetis: & amodò cognoscetis eum, & uidistis eum.* Non quòd sibi contradicat, cognoscebant enim eum, non tamen vt oportebat: cognoscebant deum, sed nondum patrem, pòst spiritus veniens, omnium in eos cognitionem infudit, ergo dicit, Si meam noscetis substantiam & dignitatem, noscetis & patris: & amodò cognoscetis eum, & vidistis eum. Alterum futurum, alterum præsentis, hoc est, per me. Visionem autem dicit mẽtis cognitionẽ. Quos enim videmus, & videre & ignorare possumus: quos cognoscimus, ignorare nõ possumus: propterea inquit, Et vidistis eum: quemadmodum ait, Visus est ab angelis. Atqui ipsa substantia videri nequit: sed visam dixit, secundum eorum possibilitatem: ostẽdens, quòd qui ipsum vidit, patrem vidit. Vidit autem ipsum non in nuda substantia, sed carne vestitum. Alibi quoque visionẽ

Matt.5.a H cognitionem appellat: vt cum dicit, Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt: mundi non tantum à fornicatione, sed ab omnibus peccatis. Omne nanque peccatum animã maculat. Admitamur ergo, vt omnibus sordibus animam mundemus. Mundat autem primùm lauacrum, inde aliæ multæ, & variæ viæ, quas benignissimus de⁹ nobis largitus est, quarũ prima est eleemosyna. Eleemosynis enim & fide purgantur peccata: eleemosynis inquam, non ex iniustè quæsitis: hæc enim nõ eleemosyna, sed crudelitas est, & inhumanitas. Quæ enim vtilitas si alium spolies, vt alium induas? A misericordia incipiendum est, nõ ab immanitate: nam si aliena damus, nullum nobis emolumentum. Hoc Zachæus ostendit, qui vt deum placaret, inquit: Si quid de-

Luc.19.b fraudaui, reddo quadruplum. Nos autem multa rapiendo, pauca dando, putamus deum placare, cùm magis iritemus. Dic quæso, si asinum mortuum & fœtidum è triuiis in sacrificium offerres: nónne te lapidarent, vt impium & sceleſtum persequerentur? Quid ergo si reprehendendam oblationem ex rapina, quæ etiam execrabilior est? Quam veniam merebitur? Esto, aliqua pecunia

I ex rapina condatur, nónne mortuo asino grauius olet? Vis intelligere quantus sit peccati fœtor? audi prophetã:

Psal.37.a Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ. Tu autẽ verbis deum latere censes quæ committis, ipse autem rapinas tuas, & fraudes perpetuò reminiscitur. Imponitur peccatum tuum super altare. Nec hoc solùm reprehensione dignum, sed illud etiam grauius, quòd sanctorum animas coinquinas. Siquidem hoc lapis est, & sanctificatur, illæ semper ipsum Christum ferunt, & audes illuc tanto scelere comparata offerre? Minimè, inquis. Neque enim eas offero pecunias, sed alia. Ridiculum hoc: nescis quòd licèt in multa pecunia vel gutta iniquitatis inciderit, tota coinquinatur? Et quemadmodum si quis in limpidum fontẽ stercus iniiciat, totum immundũ reddit: ita si diuitias auaritia attigerit, omnes fœtore suo corrumpit. Præterea ingressuri templum manus lauamus, non autem corda. Nunquid enim manus loquuntur? Anima profert verba, in animam deus inspicit. Nihil opus est mũditia corporis anima coinquinata. Quæ vtilitas si manus exteriores lauas, & interiores sordescunt? Hoc graue est, hoc omnia perdit, quòd parua reueniti, magna contemnimus. Illotis enim manibus precari, nihil refert: illota conscientia, hoc maximum malorum. Ideo Iudæis huiusmodi immunditiis vacãtibus K inquit, Ablue à malo cor tuum: quousque erũt sibi rationes laborum tuorum? Lauemus & nos, non cœno, sed aqua mundissima: eleemosyna, non auaritia. Primùm à rapina te vendica, & tunc profer eleemosynam. Declinemus à malo, & faciamus bonum. Contine manus à cupiditate, & sic eleemosynæ assuefacias. Quòd si pauperes spoliamus, etiam si non iisdem alios induimus, non tamen effugimus, quin supplicij simus obnoxij. Materia nãque placationis materia peccati efficitur. Satius enim est non misereri, q̃ ita misereri. Nã etiã Cain me- Gene.4.a lius fuisset, si nihil omnino obtulisset, q̃ deteriora offerẽdo deũ prouocare. Qui verò aliena offert, quo pacto deũ non prouocat? Ego tibi dixi, inquit, noli rapere, & tu ex rapina me honoras. Quid putas? an quòd his gaudeat? Psal.49.d igitur dicet tibi, Putasti quòd essem similis tibi: arguam te, & ponam ante faciem tuam peccata tua. Sed absit, vt quispiam hanc vocem audiat, sed pura eleemosyna, & claris lampadibus sponso obuiam veniamus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula, Amen.

Homilia.lxxiii. ex cap.xiiii.

L *Dicit ei Philippus: Domine, ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Dicit ei Iesus, Tanto tempore uobiscũ sum, & non cognouisti me? Philippe, qui uidet me, uidet & patrem.* Propheta aiebat Iudæis, Aspectus meretricis Hiere.3.b factus tibi, cui nullus pudor est: quod vt mihi videtur nõ illi tantùm ciuitati dici meritò potest, sed omnibus aduersus veritatem impudentibus. Dicente enim Philippo, Ostende nobis patrem: respondit, Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouisti me? & tamen nõnulli sunt, qui post hæc verba abscindunt à patre filium. Atqui quam maiorem inquiris propinquitatem? Quidam enim ex hoc verbo in Sabellij hæresim decidunt: verùm nos & his & illis omissis, tanquã é regione contrariis dictorum veritatem perscrutemur. Tanto tẽpore vobiscum sum, & non cognouisti me? Quid enim, Tu ne pater es, quem inquiro? Minimè, inquit: propterea non dixit, Non cognouisti eum: sed nihil aliud demõstrans, quàm quòd nihil aliud est filius, quàm quod est pater manens in esse filius. Vnde autem ad hoc venit Philippus? Dixit, *Si cognouissetis me, & patrem meum utique cognouissetis.* M Et ad Iudæos huiusmodi sæpenumero vsus est verbis. Et aliquando Petrus & Iudæi, quis esset pater interrogarunt, atque etiam Thomas, & nullus manifestè intellexit, sed adhuc quid diceret, ignorabãt. Et ne cibi gratia Philippus, & post Iudæos magistrũ tentare interrogando putaretur: huic particulæ, Ostẽde nobis patrem: addidit, Et sufficit nobis: nihil aliud quærimus. Nam dixerat Christus, Si cognouissetis me, & patrem meum vtique cognouissetis: & ita per se patrẽ ostẽdebat. Philippus autem in contrarium ordinem vertit inquiens, Ostende nobis patrem, tanquam Christũ certò cognosceret: verùm nõ dimisit eum Christus, sed ad viam dirigit, per se patrẽ cognosci persuadens, Ipse autẽ carneis his videre oculis eum volebat, prophetarũ forsi tan recordatus, quòd deum viderint: sed permissio fuit illa ô Philippe. inquit ergo, Deum nemo vidit vnquam. Sup.1.b Ibidem.5.a Et iterum, Omnis qui audit à deo, & discit, venit ad me. Neque vocem eius audistis, neq; faciem eius vidistis. Et Exo.33.d in veteri testamento: Nemo videbit faciẽ meam, & viuet. Quid Christus? vehemẽtius arguit, *Tanto tempore uobiscum sum, & non cognouisti me?* Et non dixit, vidisti: sed cognouisti. Nunquid te nosse volo, inquit? Patrem nunc videre quæro: tu autem mihi dicis, non cognouisti

A sti me? Quámnam hoc habet consequentiam? Magnam quidem. Cùm enim hoc sit quod est pater manẽs filius, meritò in se patrẽ ostendit. Inde personas diuidens inquit: *Philippe, qui uidet me, uidet & patrem.* Ne quis diceret, quòd pater sit ipse filius: nã si ipse esset pater, non sanè dixisset, Qui videt me, videt patrẽ. Sed cur non eũ admonuit, quòd impossibilia, & supra hominẽ, & sibi soli possibilia postularet? Cùm enim Philippus dixisset, sibi satis esse videre patrem, neque ipsum Philippũ vidisse Christus ostendit. Certè enim si illũ vidisset, etiam ipsum videre potuisset, ideo inquit: Philippe, qui videt me, videt & patrẽ. Si quis me videt & illum videbit: hoc est, neque ego, neque ille videri possumus. Philippus enim visus cognitionem quærebat, & cùm Christũ se vidisse arbitraretur, volebat eodẽ modo & patrẽ videre: vnde neque se videri ostendit. Quòd si quis dicat visum hoc in loco cognitionẽ intelligi, id ego non nego. Philippe, qui me nouit, inquit, nouit & patrẽ. Attamen non propter hoc dixit, sed vt eandẽ substantiam demonstraret.

B Qui meã substantiã videt, videt & patris. Et quare hoc? An ne qui creaturam videt, videt & deũ? Atqui omnes creaturam norant, & videbant, deũ non omnes norant. Præterea videamus quid Philippus quærat. Nũ sapientiã patris: num benignitatẽ? Minimè, sed quid esset deus, ipsam videlicet substantiã. Ad hoc ergo respõdet Christus: Philippe, qui videt me. Qui autẽ creaturã videt, non tamen videt dei substantiã. Philippe, qui videt me, inquit, & patrẽ meũ videt. Quòd si alterius esset substantiæ, minimè hoc dixisset. Vt autẽ pinguiori vtamur sermone. Nemo qui aurũ ignorat, in argento auri substantiã videre potest. Non enim alia per aliã apparet natura: ideo bene reprehendit inquiens, Tanto tẽpore vobiscũ sum, tantã accepisti doctrinã, magna signa & propria diuinitatis, & quæ pater solus operatur, vidisti, soluta peccata, arcana in mediũ prolata, mortẽ fugatã, operationẽ ex terra factam, & non cognouisti me? Vidisti patrẽ, noli amplius quærere vt videas: in illo enim me vidisti. Si nouisti me, noli amplius quærere, siquidẽ in me illũ nouisti. *Non credis, quia ego in patre?* Hoc est, in illius substantia appareo. *Verba quæ ego loquor uobis, à meipso non loquor.* Vides propinquitatis excessum,

C & vnius substantiæ exemplum? *Pater in me manens ipse facit opera.* Quomodo à verbis incipiens transit ad opera? Dici enim poterat, Ipse loquitur: sed duo hìc ponit, doctrinam & signa, vel quòd etiam verba erant opera.

Sup.10.g Quomodo ergo facit? Etenim alibi inquit, Si non facio opera patris mei, nolite mihi credere. Quomodo ergo hoc in loco patrẽ facere attestatur? Vt planè ostendat, inter patrẽ & filium nullã esse differentiam: hoc est, nõ aliter pater, & aliter ego facio. Nã alibi & se & patrem

Sup.5.e operari inquit: Pater meus vsque modò operatus est, & ego operor. Illic nullã operum diuisionem, hìc idem ostendit. Quòd si pinguior verborum significantia humilitatem arguit, noli admirari. Prius enim cùm dixisset, non credis, ita prosecutus est, vt ipsum in fidem traheret: corda nanque eorum ingrediebatur. Creditis, quia ego in patre, & pater in me est? Oportuit enim cùm patrem & filium audistis, nihil aliud in cognitionis substantiæ testimonium quærere. Quòd si vobis hoc nõ satis est ad æqualitatẽ, & eandem substantiã ostendendã, saltẽ ex operibus intelligite. Et qui videt me, videt & patrẽ meũ. Si de operibus dictũ est, non sanè posterius dixisset: sin minus, propter opera mihi credite. Inde se nõ ea tantũ posse, sed & longè maiora per excessum ostendit. Non enim maiora his posse se, sed quod mirabilius est, se aliis dare posse maiorum potestatem profitetur. D *Amen amen dico uobis, qui credit in me, opera quæ ipse facio, & ipse faciet: & maiora horum faciet, quia ego uado ad patrẽ.*

Hoc est, vestrum iam est miracula operari, ego abeo. Inde cùm sermonẽ perfecisset, vt ratio exigebat, inquit: *Quodcũque petieritis patrem meum in nomine meo, hoc faciam, ut in me glorificetur pater.* Vides iterum quomodo hoc facit? Ego, inquit faciam: & non dixit, vt glorificem patrem: sed, vt glorificetur in me pater. Atqui alibi dice- Sup.13.d bat, Deus glorificabit eam in seipso: hìc verò, ipse glorificabit patrem. Cùm enim filius magna posse apparet, in eo pater glorificatur. Sed quid signat, in nomine meo? Quod apostoli dicebant: In nomine Iesu Christi Acto.3.a surge, & ambula. Quæcunque enim ipsi operabantur, eorum author erat Christus, & manus domini erat cum illis. Ego faciam, inquit. Ecce eius authoritatem: quæ per alios fiunt, ipse facit. Quæ per se facit, num ne ipse non potest, sed à patre operatur? Et quisnam hæc diceret? & qua gratia secundum hoc ponit? Vt sermonem suum cõfirmet, ostendatq; ad priora illa nostri gratia descendisse. Illa enim particula, Ad patrẽ vado: hoc est, nõ pereo, sed in propria permanebo dignitate in cœlis, quæ o- E mnia ad eos consolando dicebat. Cùm enim credibile esset eos nondum resurrectione intellecta, quadam affici tristitia, aliis ipsos eiusmodi virtutes collaturos pollicetur, vndique eos consolans, & quòd non modò perpetuò mansurus sit, sed etiam maiora ostensurus. Eũ igitur sequamur, tollamus eius crucem: quòd si non perse- Colos.3.a cutionis aliud tamẽ mortis tempus est. Mortificate, inquit, membra vestra, quæ sunt super terram. Extinguamus cupiditatem, iram, inuidiam: hoc est viuum sacrificium, quod non in cinerem consumitur, neque in fumũ euanescit, neque lignis eget, non igne, non gladio, quæ duo spiritus sanctus habet. Gladio enim superflua & aliena cordis abscindit, aperit obturatum auditum. Morbi enim & malæ cupiditates solent salutaribus sermonibus aditum obstruere. Siquidem auiditas pecuniarum non sinit de eleemosyna præcepta audire, & si præualuerit inuidia, charitatis doctrinam expellit, & alius quilibet morbus animam occupans, ad omnia pigriorẽ reddit. Tollamus ergo malas cupiditates, ad quod voluntas satis est, vt omnes extinguantur: neque consideremus violentam esse pecuniarum cupiditatem, sed violentam desidiam nostram. Multi quid sit argẽtum, nescire se dicunt: nó enim naturalis est eius cupiditas. Naturales enim affectus à principio & ortu ipso nobis infunduntur. Aurum autem & argentũ etiam diutius ignotum fuit. Vnde ergo aucta est huiusmodi cupiditas? Ab inani gloria, à summa desidia. Cupiditatum enim aliæ necessariæ sunt, aliæ naturales, aliæ neutrum. Vt exempli gratia: Quæcunque perfecto animali non deficiunt, ipsæ naturales sunt, & necessariæ: vt edendi, bibendi, dormiẽdi. Corporum amor naturalis est, non necessarius: multi nanque eum vincunt, neque tamen pereunt. Pecuniarum autem auiditas, neque naturalis est, neque necessaria, sed superuacanea, modò voluerimus, neque à princi pio eam complectemur. Certè Christus de virginitate Mat.19.a disputans, inquit: Qui potest capere, capiat: de pecuniis Luc.14.g autem aliter: Nisi quis renũciauerit omnibus rebus suis, nõ est me dignus. Rem enim facilem admonebat, quòd autem multos exuperat, voluntatis culpa est. Quid ergo omnem nobis de ea excusationem auferimus? Nam qui à vehementiore affectu vincitur non multùm puniendus est: sed qui ab imbecillo hoste superatur, minimè potest excusari. Quid respondebimus dicenti: Esurien- Matt.25.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gem me vidistis,& non dedistis mihi cibum? Quomodo nos purgabimus? Adducemus paupertatem? sed non sumus vidua illa pauperiores,quæ duos obolos offerens, omnes superauit. Neque enim quid offeras,deus aspicit, sed dantis voluntatem:hoc enim sibi curæ est. Eius ergo benignitate perfecta,quæ possumus offeramus, vt & in præsenti vita,& in futura diuinam gratiam consecuti,promissis bonis perfruamur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,&c. Mar.12.d

Homilia.lxxiiii.ex cap.xiiii.

Si *diligitis me, mandata mea seruate: & ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit uobis,ut maneat uobiscum in æternum: spiritum ueritatis quem mundus non potest accipere, quia non uidet eum, nec scit eum.* Semper nobis aliquid agendum est, semper operibus inuigilandum,neque verbis tantùm. Dicere enim & promittere,omnino facilè est:operari autem,non item dem:quorsum hæc? Quoniam nũc multi sunt, qui se deũ timere,& diligere profitentur, re autem contrà omnino faciunt. Deus autem per opera diligi quærit,ideo ad discipulos dicebat: Si diligitis me,mandata mea seruate. Cùm enim dixisset: Quodcunque petieritis, ego faciam:ne simplicem petitionem valere arbitrarẽtur, addidit: Si diligitis me,tunc faciam. Et cùm credibile esset,eos etiam audiẽdo quòd iret ad patrem, perturbari, inquit: quòd nunc pertubemini,non est amoris indiciũ, sed quòd verbis meis fidem adhibeatis. Dedi vobis mãdatum,vt diligeretis inuicem, & ita alter alteri faceretis,sicut ego feci vobis. Hæc est dilectio, credere & parêre dilecto. H Supr.13.b *Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit uobis.* Iterum ad audientium imbecillitatem descendit. Cùm enim par esset nondum ipsum intelligentes,vehementer illam inquirere substantiam, verbi secundum carnem aduentum,& nullam abeuntis capere consolationem,inquit: Rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis: hoc est,qualis ego sum. Pudeat Sabellianos, & qui de spiritu non rectè sentiunt: etenim hoc mirũ est,quòd diuersas è regione hæreses vno ictu deiicit. Dicendo enim, Alium, personæ differentiam: docendo, Paracletum,substantię cognationem demõstrat. Sed cur,inquit,rogabo patrem? Quoniã si dixisset mittam,non ita fidem adhibuissent: nunc autem id ei curæ est,vt credant: postmodum ipse se eum mittere ait, Accipite spiritum sanctum: hìc patrem rogare, vt credibilẽ suam faciat orationem. Nam & Ioannes de eo inquit, quòd de plenitudine eius nos omnes accepimus. Quod autem habet, quomodo ab alio accipit? & iterum, Ipse vos baptizabit in spiritu sancto,& igni. Quid autẽ amplius haberet quàm apostoli, si ad mittendum spiritum esset patrem rogaturus, quod illos nonnunquam etiam sine precibus fecisse apparet? Quomodo autem si precũ gratia à patre mittitur,ipse à seipso infunditur? Quomodo ab alio mittitur,qui vbique adest, & diuidẽs propria vnicuiq; sicut vult,& sua ipsius authoritate dicit: Segregate mihi Saulum & Barnabam? Atqui deo ministrabant ministri, tamen imperiosè in proprium eos opus vocauit,non quòd ad aliud opus aduocaret,sed vt suam ostenderet potestatem. Quid ergo sibi vult,rogabo patrem? aduentus tempus significat. Quãdo enim eos per sacrificium mundauit,tũc inspiratus est spiritus sanctus. Et quid tandem cum ipsis non venit? quia nondũ oblatum erat sacrificium: cùm autem iam peccatum deletum esset,& ipsi ad pericula mitterentur,& certaminibus se accingerent, hortatorem mitti oportuit. Sed cur non statim post resurrectionem spiritus venit? Vt expectationis desiderio maiori gratia eum acciperẽt. Quousque enim cum ipsis Christus versatus est,non afflicta bantur,eo abeunte,tanquam deserti formidantes,maiorem in modum eum accipere auebant. *Vt uobiscum maneat.* Hoc signat,quòd neque post mortem abiit. Et ne audiendo paracletum,aliam opinarẽtur incarnationem,& oculis eum cernere expectarẽt, inquit: *Quem mundus non potest capere, quia non uidet eum.* Non enim ita vobiscũ erit,vt ego, sed in vestris animis habitabit, inquit enim, *Et in uobis erit.* Spiritum autem veritatis appellat,per hoc veteris testamenti figuras significans. Vt vobiscum sit,quod & ipse inquit,Quia egovobiscum sum. Præterea & aliud quiddam signat, non passurum quæ ipse,neque discessurum. Quem mundus non potest accipere, quia non videt eum. Quid enim, dic mihi, est ne aliàs visibilis? Minimé: sed hìc cognitionem dicit,addidit ergo,Neque cognoscit eum. Solet enim certam cognitionem visionem appellare. Cùm enim sensuum certissimus sit visus,per hunc semper veram addu cit cognitionem. Mundum autem hoc in loco malos appellat: & vt hoc discipulos consoletur, dando eis do num præcipuum. Videt quãtopere verbis ipsum extollat. Dixit alium esse quàm ipse, dixit non dimissurum eos, dixit ad eos tantùm venire. Quemadmodum ergo ego in vobis sum, inquit,& ipse erit: non tamen mœrorem ipsorum abstulit. Ipsum enim adhuc ac eius consuetudinem quærebant: quod respiciens, inquit: *Neque ego relinquam uos orphanos, ueniam ad uos,nolite timere, inquit.* Non propterea dixi alium paracletum me missurum,& apud vos mansurum, tanquam in finem ad vos non reditурus,& vos non visurus. Nam ipse veniã ad vos. Non relinquam vos orphanos. Cùm superius filiolos appellasset,ideo orphanos nõ relicturum se pollicetur. A principio dixerat venturos quò iret,& in domo patris mansiones multas esse: hìc autem cùm illud diu pòst esset futurum,dat spiritum: sed cùm quid diceret, non intelligerent, neque ideo multùm consolarentur, non relicturum se eos orphanos dicit: quod illi magis quærebant. Sed cùm id verbum, Venio, præsentiam significaret, ne iterum eam requirerent, vide quomodo non quidẽ manifestè, sed tamẽ significauit. Cùm enim dixerit, adhuc modicum, & mundus me iam non videt: subsequitur, Vos autem videbitis me: quasi dicat, veniam quidem ad vos, non tamen vt prius. Quotidie ego vobiscum semper ero,& ne dicerent, quomodo ergo Iudæis dixisti, Iã non videbitis me? hanc soluit obiectionem, quòd cum ipsis tantùm futurus sit. Nam & spiritus talis est, *Quia ego uiuo,& uos uiuetis.* Crux vos à me vsque ad finem non diuidet,sed ad breue me abscondet. Vitam autem mihi dictam videtur, non præsentem solam,sed & futuram. *In illa die cognoscetis,quia ego sum in patre meo,& uos in me,& ego in uobis.* In patre enim substantia, in ipsis concordia,& auxilio est. Et quámnã hoc rationem habet, dic quæso? Magna sanè,& incomparabilis differentia Christi & discipulorum. Quòd si ita verba iacẽt, noli admirari: solet enim nonnunquàm iisdem verbis & in deo, & hominibus, non eodem modo vti. Nã & dij dicemini, inquit,& filij dei. Quod verbum non eandẽ in nobis, quam in deo vim habet. Et imago filius & gloria dicitur, atque etiam nos, sed longé aliter, & iterum: Vos Christi, & Christus dei: non similiter autem dei Christus,& nos dei. Quid autem hoc signat? Cùm resurgam, inquit, tum me non alienum à patre, sed eiusdem potestatis esse cognoscetis,& me semper vobiscum esse, rebus ipsis meum in vos auxilium clamantibus, inimicis

I Infrà.20.f Supr.1.b Matt.3.c Acto.13.a K Hic sup.a L Hic sup. M Pſal.81.b 1.Cor.3.c

Acis repressis,vobis audenter loquentibus,molestiis propulsatis,prædicatione indies florente,omnibus piæ doctrinæ & veræ religioni parentibus. Sicut misit me pater,& ego misivos. Vides quòd hoc in loco idem verbũ non eandem vim habet: nam si hoc ita acciperemus,nihil inter apostolos & Christum interesset. Sed quid,inquit,tunc cognoscetis? quia resurrexisse,& secum versari viderunt, tunc certò crediderunt. Magna enim erat spiritus vis,omnia eos erudiens. *Qui habet mandata mea & seruat ea,ille est qui diligit me.* Non enim habere satis est,nisi diligenter seruentur. Sed quare idem Sæpe repetit? Nam superius: Si diligitis, inquit, me,mandata mea seruate:& nunc, Qui habet mandata mea, & seruat ea: &,Si quis sermonem meum audiet,& seruabit eum,ille est qui diligit me: qui non audit sermones meos,non diligit me. Puto ex hoc eorum mœrorem significari: nam cùm multa de morte disputasset inquiens, Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. &,Nisi quis acceperit crucem suam,& sequitur me, non est me dignus: & alia plura dicturus esset: exprobrãs eis inquit, Putatis ex amore tristes esse? cõtrà res se habet. Quòd autem hoc semper intendat,id in sequentibus repetit. Si diligeretis me,inquit, gauderetis vtique, quia ad patrem vado, Nunc autem metu perturbamini. Quòd enim ita mortis formidine afficiamini, non est mandatum meum: oporteret enim vos crucifigi, si verè me diligeretis: ego enim vos admoneo ne timeatis qui corpus interficiunt. Tales pater diligit, talibꝰ meipsum manifestabo. *Tum Iudas: Quid factum est,inquit, quia manifestaturus es nobis teipsum?* Ecce quanta formidine tenebantur: commotus enim & perturbatus erat eorum animus, & vt mortuos in somniis,ita eum visuros se arbitrabantur. Ad quam suspicionem tollendam, audi quid respondeat: *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit:& pater meus diliget eum,& ad eum ueniemus,& mansionem apud eum faciemus.* Tantùm non dicẽs: Sicut pater manifestat seipsum,ita & ego: neque hoc tantùm,sed dicendo, Mansionem apud eum faciemus: aufert suspicionem,non in somniis se manifestaturum. Tu autem contemplare perturbatum discipulum,neque apertè sententiam suam dicere audentem. Nõ enim dixit,væ nobis quòd morieris,& mortuus nobis apparituris es: sed, quid factum est,quòd manifestaturus es nobis teipsum, & non mundo? Dicit ergo se eos charos habere, quia mandatum ipsius seruant: vt enim visum postmodum phantasma non existimarent, ideo hæc prædicit: & ne ita,vt dixi,sibi apparituram putarent, affert etiam causam, quòd ob mandatorum obseruationem spiritus ad eos venturus sit. Quòd si tam diuturna consuetudine ipsius substantiam ferre,imò ne intelligere quidẽ possunt: quid nam futurũ esset, si à principio ita eis apparuisset? Ideo cum his comedit,ne phantasma putaretur. Nam si super aquis ambulantem videntes id opinati sunt, cùm eum non multùm distantem viderant: quî credi poterat,si repentè resurgentem vidissent, quem captum viderant,& ligatum? ideo frequenter eis se appariturum, & quare,& quomodo prædicit,ne phantasma existimaretur. *Qui non diligit me,sermones meos non seruat: & sermonem quem audistis non est meus,sed qui misit me patris.* Itaque non me solùm non diligit,sed ne patrem quidẽ, qui hæc verba non audit. Nam si amoris indicium est, mea audire mandata quæ patris sunt: qui audit, non filiũ solum,sed & patrem diligit. Et quomodo sermo hìc tuus est,& non tuus? hoc est, quòd nihil à patre loquor neque aliquid quàm quod illi placitum est. *Hæc locutus sum uobis apud uos manens.* Cùm hæc obscuriora essent,& partim non intelligerent, partim & plura dubitarent,ne iterum perturbarentur,& quæ mandata diceret scisciterentur,hanc amouit solicitudinem inquiens:

Inf.20.c Hic sup. Sup.12.d Matt.10.g B C Matt.14.c D E F Matt 26.c Infrà.18.a

Paracletus autem quem mittet pater in nomine meo, ille uos docebit. Fortasse quæ dixi,non intelligitis, sed ille manifestus magister erit. Illa autem particula, Apud vos manebit,signat quòd ipse abeat: quare ne tristẽtur,ait, quousque ipse apud eos maneat, & spiritus non veniat, nihil magnum,nihil altum poterunt intelligere. Quod dicit,vt ad ipsius abitum magno animo ferendum eos disponat,tanquam magnorum bonorum causam futurum. Frequenter autem paracleti meminit,propter eam qua afficiebantur tristitiam: & cùm his verbis perturbarentur intelligẽtes molestias, bella, magistri discessum: vide quomodo iterum eos consolatur inquiẽs, *Pacem relinquo uobis.* Tantùm non dicens, Quid mundi perturbationibus mouemini, cùm pacem mecum habeatis? Neque enim huiusmodi est pax mundi,quæ in malo fit sæpenumero,& nihil ipsam habentibus confert. Ego do pacem,vt inuicem eam habeatis,& vos fortiores efficiat. Sed cùm iterum dixisset, Relinquo: quod verbum discedentis est,& par esset eos perturbari, ideo rursus dixit: *Non turbetur cor uestrum,neque formidet.* Ecce quòd partim amore, partim metu mouebantur. *Audistis quia ego dixi uobis,uado & uenio ad uos. Si diligeretis me,gauderetis utique,quia uado ad patrem: quia pater maior me est.* Et quod nam gaudium hoc eis allaturum erat? quam cõsolationem? Quid hoc signat? Nondum resurrectionem intelligebant,neque debitam de eo habebant sententiam. Et quomodo poterant,cùm nõdum resurrexisse vidissent? Patrem autem magnum esse existimabant. Dicit ergo: Si mihi timetis,quòd me defendere nequeam: neq; constitis,quòd post mortem iterum vos videam: tamẽ audiendo,quòd ad patrem vado,lætãdum vobis est, quòd ad maiorem vado,& qui omnia potest molesta dissoluere. *Vos audistis, quia ego dixi uobis.* Quare hoc posuit? quasi dicat, Vt intelligatis quantùm verbis meis tribuam, cùm prædicere non sim veritus. *Hæc ergo & quæ futura sunt,dixi uobis,priusquam fiant,ut cùm facta fuerint credatis quia ego sum.* Quasi dicat, Non sciretis, nisi ego dicerem: neque dicerem, nisi mihi confiderem. Vides sermonem imbecillitati accommodatũ? Etenim cùm diceret: An putas,quia non possum rogare patrẽ, & exibebit mihi modò plusquàm duodecim legiones angelorum? ad auditorum opinionem locutus est. Neq; enim illud diceret quispiam, vel stultissimus crederet, quòd sibi ipse auxilio esse non potuerit, sed angelorum eguerit. Veruntamẽ cùm tanquam hominem arbitrarẽtur, ideo dixit duodecim legiones angelorum. Atqui simpliciter Iudæos interrogans, reiecit retrorsum. Quòd si quis maiorem filio patrem, inquantum principium, diceret, neque hoc contradiceremus: non tamen hoc alterius facit filium esse substantiæ. Quod autem dicit, hoc est: quòad hìc sum, par est vt vos periclitari arbitremini: si autem illuc abiero, confidite, quia securi sumus: illum enim nemo vincere potest: quæ omnia ad discipulorum imbecillitatem dicta sunt: ipse enim cõfido, neque curo mortẽ, ideo inquit: Hæc dixi vobis priusquàm fierent. Cùm enim nondum hunc sermonẽ capere possitis à patre, quem magnum appellatis, vos consolor: inde etiam tristia admisceo. *Iam non multa loquor uobiscum. Quare? Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.* Principem mundi diabolum, & malos homines appellat. Non enim cœlo & terræ impe

Universidad de Deusto
Biblioteca

Grat,cùm omnia strauisset: imperat autē his, qui se ei in seruitutem tradunt, ideo & principem tenebrarum seculi,& tenebras opera appellat.Quid ergo, diabolus te perdit?Minimè,nihil enim in me habet. Cur ergo te Iudæi interficiunt?Quoniam volo, & vt cognoscat mundus quia diligo patrem.Non enim quòd sim reus mortis,atque ei obnoxius,sed ob meam in patrem dilectionem hoc patior:hoc ait, vt iterum eorum animos excitet,& intelligant non inuitum, sed vltrò mortem subire,& diabolum contemnere:neque contentus fuit dicere,Modicum vobiscum,sed idipsum quod molestum erat,frequenter repetit,nec iniuria: quousque enim tristitiam eorum molliat, & faciliorem toleratu reddat,lætiora annectit:idcirco ait,Vado & venio:&,vbi ego sū, & vos sitis:&,non potestis me sequi modò,sequimini autem posteà:& ad patrē vado, & pater maior me est:&, priusquàm fierent dixi vobis.Et non necessariò hoc patior,sed propter patris dilectionem,vt cognoscāt,quòd nihil mali feci,nisi quòd valde eum diligo,& qui diligitur,ita vult:ideo læta hæc tristioribus frequenter admiscet,eorum mentem aperiens. Nam quòd dixit, Apud
H vos manebit:ostēditq; vtilem suum fore discessum, eis consolandi gratia dixit:propterea multa de spiritu locutus est,Et in vobis erit,& mundus non potest accipere, & ille docebit omnia,& spiritum veritatis, & spiritum sanctum,& paracletum,& suggeret vobis omnia, ne æ greferrent,ac si parum possent proficere. Dicit autem, Suggeret:ostendens se eos spiritales effecturum,vt vsuenisse non ignoramus. Qui enim prius tremebant & formidabant,post spiritus acceptionem in media pericula prosilierunt,per ferrum,ignem,bestias, pelagus, & ad omnem calamitatem se intrepidi exposuerunt:& illiterati & idiotæ audenter disputabant, vt auditores in admirationem adducerent, & stuporem: ex luteis ferreos:& in cœlum erigens,nulli humano affectui subiectos reddidit spiritus. Talis illa gratia,quæ mœrorem soluit,malas cupiditates consumit, formidinem pellit, nec sinit amplius hominem esse quem afflat. Sed tanquam in idipsum cœlum trāslatus,omnia quę illic sunt, contemplatur. Quamobrem nemo aliquid suum proprium dicebat.In orationibus,lætitia, simplicitate perseuerabant:hoc maximè opus est spiritus sancti. Fructus
Galat.5.d I enim spiritus,lætitia,pax,fides,mansuetudo.Sed tristantur nonnunquam spiritales homines.Verùm tristitia illa lætitia suauissima est:nam & Cain tristatus, sed nunquid tristitia: & Paulus, sed dei: Quicquid enim spiritale est,lucrum habet maximum:vt mundana omnia maximum dispendium.Imploremus ergo insuperabile spiritus auxilium,seruemus mandata,neque erimus angelis inferiores:neque enim illi, quoniam corpus non habēt tales sunt:ita enim nullus eorum malus fuisset, sed voluntas omnium causa est. Propterea ex his qui corpore carent,etiam brutis peiores inuenti sunt,& ex corporeis illis etiam peiores:& omnes iusti qui terram habitant, qui corpori sociantur,rectè faciunt,quæ faciunt:tanquā enim hospites & peregrini terram habitant, cœlum vt ciues.Noli ergo quod carnem habeas,de victoria,& labore pro virtute subeunda desperare. Noli rerum opificem accusare,ac si enim carnem ferre impossibile, sanctorum cœtus ostēdisset: neque enim carnis natura Paulo fuit impedimento,quin qualis fuit euaderet:non Petro,vt cœli claues acciperet.Et Enoch in carne translatus,nusquam apparuit, ita & Helias cum carne raptus
Heb.11.a 4.Reg.2.b Gene.39.b est:& Abraham, Isaac, & Iacob in carne clarueruṅt. Ioseph in carne impudicam mulierem superauit. Et quid carnem dico?quam si etiam catenis devincias, nihil ei K
nocueris.Nā si ligatus sum, inquit Paulus, at sermo dei 2.Tim.2.b
non ligatur.Et quid vincula,quid catenas memini?Addas & carcerem,& compedes,nihil horum vllum affert virtuti impedimentum.Ita docet Paulus.Vinculum animæ non ferrum,sed timor & cupiditas pecuniarum, & animæ passiones:hæc sunt vincula,licēt corpus solutum sit.Sed à corpore hæc veniunt,inquies. Nugę hæc,& mē dacium:nam si ita esset,omnes iisdem subderemur affectibus:Vt enim lassitudinem, somnum,famem,sitim euitare non possumus,quoniam naturalia sunt: ita & illa neminem immunem, & sibi non obnoxium relinquerent.Quòd si multi his non subiiciuntur,constat pigritiæ nostræ quicquid perperàm faciamus adscribendum.Omnia igitur vitia abscindamus, neque corpus ac cusemus,sed subiiciamus animæ gubernaculis, vt facilè sempiterna bona cōsequamur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cum quo patri,simul & spiritui sancto gloria,in secula seculorum,Amen.

Homilia.lxxv.ex cap.xv.

SVrgite,eamus hinc. *Ego sum uitis uera,& uos palmites, & pater meus agricola est.* Timidam & ef L
fœminatam animam ignorantia effecit,quēadmodum magnam & sublimē cœlestis doctrinæ eruditio:qua quæ non fruitur,meticulosa est, nō natura,sed voluntate.Cùm enim video quempiam iam fortem & impauidum, inde timidum effici, illam ego naturalem passionem non appello.Naturalia enim immutabilia sunt.Rursus cùm video timidos repentè fortitudinem sumere,illud quoque voluntati tribuo: nā & discipuli timidissimi erant priusquàm opportuna dicerent,& digni gratia spiritus haberētur,postmodum verò leonibus fortiores apparuerunt:& Petrus qui mulierculæ minas non pertulerat,in caput appensus, & verberatus,& multa perpessus,nō tacebat, sed omnia tāquàm somnium perferebat:at non ante crucem adeò confidebat,ideò Christus dicebat:Surgamus,abeam⁹ hinc.Qua gratia,dic quæso?an ignorabat quando esset tradendus? an ne Iudas eò venire formidabat, nēve priusquàm eos doceret,caperetur?Longè hæc à diuina absunt maiestate.Si non timebat,cur hinc eos abducit, & post finitum sermonem in hortum Iudæ cognitum ducit? Quòd si M
aduenisset Iudas,nónne poterat visum auferre, vt præsentibus fecit?Cur ergo discedit? Parumper indulsit discipulis.Par enim erat vt tremerēt & formidarent, vtpote qui loco certo & manifesto noctu essent,neque Iesu verbis vacarent,sed oculos circunferrent, & semper se comprehendi viderentur, & maximè cùm magistri sermo timorem incuteret.Inquit enim non multa iam cum ipsis locuturum, & venire mūdi huius principem. Cùm ergo his & huiusmodi verbis perturbarentur, ac si mox capiendi essent,in alium eos locum ducit,vt se tutos arbitrati,fidentius audirēt.Erant enim maxima auditurі:ideo inquit:Surgite,eamus hinc:quibus abductis, Ego sum vitis,inquit,vos palmites.Quid vult hæc parabola significare? Quòd qui non vacat doctrinæ,viuere non potest, & quòd futura signa Christi virtute proueniunt.Pater meus agricola est:quid? Auxilio indiget filius?Absit.Neque sic intelligitur. Vide quàm diligenter hanc parabolam exequitur:non enim radici, sed palmitibus agricolæ curam conferre dicit.Radicis autem nō alia causa hic meminit,quàm vt discerent sine ipsius potentia nihil fieri posse:& quòd ita ipsi fide vniendi sunt, vt palmes viti. *Omnem palmitem in me non ferentem fructum,tollet eum pater.* Hic signat vitam, ostendens sine

operibus

A operibus neminē in ipso esse posse. *Et omnem qui fert fructum purgabit:* Id est,incitabit ad virtutis curā. Atqui radix circunfossione, & cultu primùm indiget: sed nihil de ea nunc dicit,sed de palmitibus, sibiipsi se sufficere ostendens.Discipuli autem multa præceptoris cura indigent,etiam si studiosi sint:ideo inquit, Omnem qui fructum feret, purgabit eum:qui fructum non facit,nō potest esse in vite:qui fructum fert, eum reddet fœcundiorem.Hoc vrgentis mœroris gratia eos allocutus est. Dicet aliquis,purgare palmitem,incidere est,vt fœcundiorem faciat:vnde ostendit tentationibus effici fortiores:inde ne de quibus dicat interrogent,& iterum solicitarentur, inquit: *Iam uos mundi estis propter sermonem quem locutus sum uobis.* Vides qualem se palmitum curatorem profiteatur?Ego vos purgaui, inquit.Atqui superius hoc patris officium ostendit: sed nulla est inter
B patrem & filium differentia,iam vestra opus est diligentia.Inde ne se eorum ministerij indigentia,sed vtilitate hoc facere demonstraret,addit: *sicut palmes non potest facere fructum à semetipso,nisi manserit in uite:sic uos nisi in me manseritis.* Vt enim metu laxato eorum animo,non discederent,eos cohibet,& sibi conglutinat, & bonam spē habere iubet,radix enim manet. Incidi autem & auferri,palmitum est.Ita vtrinque aggressus,& à bonis & molestis rebus priores à nobis partes exigit. *Qui manet in me, & ego in eo.* Ecce filium non minoris esse quàm patrem potestatis,ad discipulos excitandos. Pater purgat, filius in eo manet. Manere enim in radice, facit vt palmites fructum faciant. Quòd si non purgatus in vite palmes manserit,fert quidem fructum, sed nō debitum:qui verò non manet in vite, nihil parit. Verùm purgare,filij esse ostenditur:manere in radice,patris,qui ipsam radicem generat. Vides quomodo omnia communia sunt,& purgare,& à radice virtutem habere?Magnum quidem detrimentum etiam nihil posse facere, verùm alterius pœna procedit. *Mittetur*,inquit,*foras:* Neque amplius ab agricola curabitur: *Et arescet:* Hoc est,si quid habuit à radice, si quam gratiam, amittet, & omni inde auxilio & vita spoliabitur, & tandē in ignē mittetur:sed non talis,qui manet in vite. Inde ostendit quid sit in ea manere, inquiens: *si uerba mea in uobis manserint.* Vides quidem,superius meritò dicebam ip
C sa opera Christum exigere:cùm enim dixisset,si quid pe
Sup.14.b tieritis,faciam:addidit, Si diligitis me, mandata mea seruate. *Si manseritis in me,& uerba mea in uobis manserint, quodcunque uolueritis,petetis, & fiet uobis.* Hæc autem docebat,ostendens reprobos concrematum iri, ipsos autem fructum laturos. Timorem ergo ab eis in illos trāsfert,& inuictos ipsos fore signat: quare inquit, *In hoc clarificatus est pater meus,ut plurimum fructum afferatis,& effi ciamini mei discipuli.* Hinc sermoni suo authoritatē facit:nam si ad patris gloriam fructus faciendus est, non eam contemnet, & efficiemini mei discipuli. Vides quomodo qui fructum affert, ille discipulus est? Sed quid signat,In hoc clarificatus est pater?hoc est, lætatur cùm in me manetis, & fructum fertis. *Sicut dilexit me pater,& ego dilexi uos.* Hic iam magis secundum hominem loquitur:tāquam enim ad homines dictum vim propriam habet.Nam qui mori voluit,qui seruos,inimicos,hostes,tanto honore dignatus est, & in cœlum adduxit:quomodo dilectionis mensuram ostendit? Si ergo vos diligo, confidite:si patris gloria est fructum facere,nihil mali suspicamini. Inde ne negligentes faceret, vide quomodo eos rursus excitat: *Manete in dilectione mea:* Hoc in vestra est potestate. Quomodo autem hoc erit? *Si præcepta mea seruaueritis, sicut & ego* G
præcepta patris mei seruaui. Rursum humano more loquitur. Neque enim legislatorem legi subditum esse oportet.Et quod semper dico, hoc in loco propter auditorum suspicionem locutus est, & in tuto eos esse,& inimicos eorum perditum iri asserit: præterea quòd quæcunque habent,à filio habēt: quodq; si puram vitam exhibuerint,nemo eos poterit superare. Confiderа autem quanta eos authoritate alloquatur.Non enim dixit,manete in dilectione patris: sed, mea.Inde ne dicerent, Quando nos omnibus inimicos reddidisti,tunc nos dimittis,tunc discedis:hoc negat,sed ita eis,modò velint, cōglutinari dicit,vt palmes viti:rursusq; ne fiducia hac pigriores redderentur, non duraturum bonum dixit si id negligerent.Et ne si ad seipsum omnia referret,prōptiores ad casum redderet,inquit: *In hoc clarificatus est pater.* Semper enim & suam, & patris in eo dilectionem ostendit. Non ergo ludæorum res gloria patris erat,sed quæ ipsi erant accepturi,inde ne diceret,Patrias traditiones relinquimus, & nunc omnium nudi deseri
E mur.In me,inquit,respicite, diligit me pater,& tamen hæc mihi subeunda proponuntur. Non igitur ego vos, quia non diligam,in præsentia relinquo:nam si ego morior,nec tamen propterea non amari à patre coniecturam facio,neque vos perturbari oportet.Si in dilectione mea manebitis, nihil vobis horum nocere poterit. Magnum nanque & insuperabile quiddam dilectio est, quæ non nudis verbis,sed re ostendenda est.Ipse inimicos reconciliauit,nos in amore perstemus:ipse incepit, nos saltem prosequamur: ipse non sui commodi gratia (nullius enim eget) nos saltem ad nostram vtilitatem diligamus ipse inimicos,nos saltem amicos amore prosequamur:vt è contrario facimus.Quotidie enim blasphematur propter nos deus,propter rapinas,propter cu
F piditates:& fortasse quispiam vestrum dicet, Quotidie de cupiditate disputas:vtinam & singulis noctibus liceret,vtinam in foro prosequi,& ad mensam:vtinam mulieres,amici,filij,serui,agricolæ,vicini,& ipsum pauimētū,& parietes,semper hac voce clamare possent, vt vel saltem hoc pacto acquiescceremus. Vniuersum enim orbem hic morbus, & omnium animos comprehendit, Magna pecuniarum vis.A Christo redempti sumus, & auro seruimus:alterius asserimus dominatū,cuius præcepto dicto citius paremus,& eius gratia,genus, amicitiam,leges,omnia denique ignoramus.Nemo cœlū cōtemplatur,nemo de futuro cogitat, sed veniet tempus, Psal.6.b
cùm hi sermones nihil proficient. In inferno, inquit, quis confitebitur tibi?Desiderabilē aurū,& delicias prębet,& honorabiles facit, non tamen eodem modo cœlum.Diuitem enim multi & vitant,& odio habent: qui autem virtutem complectitur,eum & honorant,& reuerentur.Sed ridiculus est pauper, etiam si virtute prædi-
tus sit:non apud homines, sed carentes ratione. Neque enim si asini in nos irrudant, & inclangant graculi,sapientes autem laudent,horum dimisso consensū,stultorum clamores nos moueant. Sunt enim graculis haud absimiles,& asinis peiores,qui præsentia admirātur. Nā si terrenus rex te laudet, nihil multitudinis sermonibus moueberis, etsi omnes irrideāt. Cùm autem omnium dominus te laudat, de cantharidum & culicū laudibus cogitas?Quousque in cœno versabimur?Quousque stultos,& gulæ deditos, spectatores habebimus? Qui lusores,ebrios,ventri viuentes probare possunt,virtutem autem & vitium ne in somnis quidem imaginantur. Si quis te accuset quòd ducendarum aquarum ignarus sis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nihil molestè ferres,sed rideres,qui tibi ignoratam artẽ proponeret : at si vis virtuti operam dare, eius ignaros tibi laudatores proponis?ideo nunquàm eã assequimur. Nõ enim peritis,sed ignaris res nostras committimus: illi autẽ non secundũ artis rationẽ,sed secundum ignorantiam suam probant.Quare vos hortor,contẽnamus multitudinem,imõ nec laudes desideremus, neq; pecunias,neq; opes: neq; malum paupertatem existimemus, quippe quæ & continentiæ, & fortitudinis,& omnis sapientiæ magistra est.Nam & Lazarus in paupertate coronatus est,& Iacob solo pane contentus erat ,& Ioseph vltimam passus est egestatem,non tamen seruus,sed dominus fuit,& propterea eum magis admiramur:& non tantis eum laudibus prosequimur,quòd frumentum distribuit, vt cùm carcerem habitauit : non cùm corona, quàm cùm catena circundabatur : non cùm in solio sedebat,quàm cùm insidiis periclitabatur . His omnibus, & horum certaminum præmiis consideratis , nolimus diuitias,honores,delicias,potestates , sed paupertatem, catenas,vincula propter virtutẽ susceptа admirari.Finis nanque illorũ tumultu plenus est , & perturbationis , & H hac vita finiuntur:horum autẽ fructus cœlũ est,& cœlorum bona, quæ nulla auris audiuit : quæ vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cum quo patri gloria,simul & spiritui sancto, in secula seculorum,Amẽ.

Lucæ.16.c Gen.28.d Ibidẽ.37. 39.&.seq.

Homilia.lxxvi.ex cap.xv.

HAec locutus sum uobis,ut gaudium meum in uobis sit, & gaudium uestrum impleatur . Hoc est præceptum meũ,ut diligatis inuicem,sicut dilexi uos. Omnia bona tunc mercedem habent, cùm debitum finem consequuntur.Quòd si interim quis deciderit, naufragium incurrit:quemadmodum nauis innumeros vehens,nisi ad portum appellat , sed in medio pelago submergatur, non modò nihil ei longa proficit nauigatio , sed tantò maiorem facit iacturam , quãtò maiores labores subiit: ita quæ in medio certamine corruũt animæ,grauiori casu concutiuntur.Ideo Paulus gloriam,& honorẽ, & pacem eos sequi ait, qui per bonorum tolerantiã currunt: quod nunc Christus apostolos admonet.Cùm enim ipso accepto gauisi,inde propter passionem & verborum molestiam tristitiã concepturi essent,post debitam doctrinã & consolationẽ :Hæc inquit, locutus sum vobis, vt gaudiũ meum in vobis sit , & gaudiũ vestrũ impleatur:hoc est , ne discedatis à me , nẽve à cursu desistatis. Gauisi estis in me,& quidẽ vehementer:sed incidit tristitia,hanc eximã,vt ad finem vsq; lætitia perduret:ostẽdens in præsentibus non mœrorẽ, sed lætitiã capiendã. Vos ego perturbatos vidi,non contẽpsi:non dixi,cur nõ perseueratis in fortitudine?sed vos consolatus sum , & hanc dilectionem meam volo perpetuò seruetis. Audistis de regno,gauisi estis,vt impleatur lætitia vestra hęc locutus sum vobis:hoc est,præceptum meum,vt diligatis inuicem,sicut dilexi vos : Intuere dei dilectionem, tanquam catena quadam nostræ dilectioni connexam: idcirco nunc duo,nunc vnum mandatum dicit : nemõ enim primum sine altero assequi potest . Nunc inquit, Matt.22.d in hoc & leges, & prophetæ pendent: nunc , quæ vultis Ibidem.7.b vobis homines faciant,eadem & vos eis facite.Hæc est enim lex,& prophetæ,dilectio,vt hoc in loco testatur. Nam si perseuerantia à dilectione,dilectio à mandatorum obseruatione prouenit:mandatum autem est,vt diligamus inuicem,perseuerãtia à mutua oritur dilectione.Neque simpliciter dilectionem dicit,sed & modum docet diligendi.Sicut ego dilexi vos,inquit.Iterum ostẽ- Rom.2.b

dit nõ odio aliquo discedere,sed dilectione. Quare magis admirari me debetis,pro vobis animam meam pono:vt superius inquit , optimum pastorem describens: hoc autem in loco eos admonet,& dilectionis suæ magnitudinem , & qualis ipse sit ostendit . Sed qua gratia semper dilectionem extollit ? quoniam hoc est discipulorum argumentũ,hoc virtutem corroborat. Propterea Paulus tantopere dilectionẽ laudauit,vtpote verus Christi discipulus , qui eius vim sit expertus. *Vos amici mei estis,si feceritis quæ præcipio uobis . Iam non dicam uos seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius:uos autem dixi amicos, quia omnia quæ audiui à patre meo,nota feci uobis.* Cur ergo inquit,Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò?Nihil aliud ex his verbis innuit, quàm nihil alienum à patre locutum, cùm maximi amoris indiciũ sit , quòd arcana patris cùm eis & communicauerit & dixerit.Cùm autem omnia dicit, intelligendum de his est,quæ eos audire conueniat,inde aliud neque paruum amoris argumentum adducit. *Non uos me elegistis*, inquit,*sed ego elegi uos*: Hoc est,in amore præcurri: neq; hoc contentus. Et *posui* inquit *uos*: Id est, plantaui, vt me diligeretis:adhuc in vitis translatione perstat, L *Vt eatis & fructum afferatis,& fructus uester maneat.* Quòd si fructus manebit,longè magis & vos manebitis. Neq; vos tantum amaui,inquit , sed & multa contuli beneficia,palmites vestros vbique terrarum propagans . Ecce quot modis suam proponit dilectionem, cùm & secreta patris eis aperuerit , cùm in amore præuenerit , cùm pro ipsis tot mala patiatur,ex quo se perpetuò cum ipsis, qui allaturi sunt fructum,permansurũ ostendit.Necesse nanque vt diuino freti auxilio fructum faciant. Vt *quodcunque petieritis patrem in nomine meo,det uobis.* Atqui eius qui petitur est facere:quòd si pater petitur,quomodo filius facit?Vt non minorem patre intelligas. *Hæc locutus sum uobis, ut diligatis inuicem.* Hoc est, non expro brandi gratia dico me animam meam ponere,quòd amare prior cœperim,sed vt in amorem meum vos traham, inde cùm persecutionem pati multis molestum, & intolerabile videretur, & par esset etiam generosum animum deiici,ideo multis propositis, & eorum placato animo ad hoc venit , & hæc eorum gratia , vt alia ex abundantia dicta significet. Vt enim superius dixit non Sup.14.d I solùm non dolendum , sed lætandum, quòd iret ad patrem,non deserendi,sed vehementis amoris gratia: ita & in hoc loco lætandum ostendit.Et considera quo pacto eos præparat:non enim ait, Scio rem molestã:sed, cùm propter me hoc patiamini,propter me etiam perferatis.Non enim sufficiẽs consolationis causa hæc fuisset:quare ea omissa , alias duas adducit , & quia prioris virtutis hoc est argumentum,& cõtrarium esset dolendum,non quòd odio nunc habeamini , sed diligemini: hoc autem significat,inquiens: *si de mundo essetis,mundus quod suum esset diligeret.*Quare si diligemini, malũ de vobis præbetis argumentum. Inde cùm his verbis rem non effecisset,iterum prosequitur: *Non est seruus maior domino suo:si me persecuti sunt,& uos persequentur.* Ostẽdit per hoc maximè futuros imitatores. Quousq; enim Christus fuit in carne,contra ipsum certabatur:post suã in cœlum ascensionẽ,aduersus discipulos pugnatum est. Et cùm pauci tanti populli bellum suscepturi perturbarentur,eorum animos erigit,quòd maximè eis lętandũ sit,si ab illis odio habeãtur:ita enim passionis meę participes eritis.Non ergo perturbari debetis,non enim meliores estis:nam vt prædixi,Nõ est seruus maior domino suo.Inde tertiò eos cõsolatur,quòd pater vnà cùm

ipsis

A ipsis iniuriam accipit. *Hæc omnia facient uobis*, inquit, *propter nomen meum,quia nesciunt eum , qui misit me.* Hoc est,illum offendũt. Ad hæc omnem eis veniam aufert, & aliam affert consolationẽ. *si non uenissem , & loquutus eis non fuissem,peccatum non haberent.* Et causam affert, quòd iniustè & in se & eos facient.Sed quid in hæc nos mala adduxisti? Nõnne persecutionem & odium præuideres ? Cui his verbis occurrit, *Qui me odit , & patrem meum odit.* Ex quo non paruum etiam prædicit suppliciũm.Cùm enim frequenter propter patrem Christum persequi dicerent,omnem nunc ipsis tollit excusationẽ, quam ne haberẽt:primùm,inquit, doctrinam proposui, inde eam operibus confirmaui secundum Mosi legem, qui omnes præmonuit,vt ei parẽrent , qui talia faceret, & diceret,qui & dei cultum erudiret,& maximis clare- Supr.9.f ret miraculis.Neque simpliciter signa dixit,sed quę nemo alius fecit:& ipsi horum testes sunt,cùm dicãt,Nus- Sup.11.f quam sic apparuit in Israël:neque auditum est à seculo, quòd quis aperuit oculos cæci nati,& Lazari resurrectio & alia multa huiusmodi , & modus ipse miraculorum nouus,& admirabilis. Sed qua gratia & te,& nos perse- B quuntur? *Quia de mundo non estis.Si de mundo essetis, mundus quod suum erat,diligeret.* Præcõmemorat eis verba, quæ ad fratres suos dixerat,sed illic quidẽ moralius, vt eos purgaret:hìc contrà totum aperuit. Et vnde constat propterea odio nos habendos fore?Ex his quæ in me facta sunt:quod factum,aut dictum attulerunt, ne me acciperent.Inde cùm res stupenda nobis esset, adducit & causam,hoc contentus,prophetam adducit , ostendens eum iampridem his verbis prædixisse: Psal.68.a *Quia oderunt* &.34.c *me gratis.* Quod & Paulus faciebat . Multis enim admirantibus,quomodo Iudæi non crediderint, propheta rum nititur testimonio,quòd malitia & stultitia eorum incredulitatis causa fuit.Quid ergo?Si sermonem tuum non seruauerunt,neque nostrum seruabunt:si te persecuti sunt,& nos persequentur. Si signa qualia nemo vidit,si verba qualia nemo audierũt, & nihil tamẽ profecerunt,si patrem & te odio habent, cur nos eis relinquis?Quomodo apud eos vllam iam habebimus authoritatem?Quis gentilium nobis aures adhibebit?Ne igitur his intellectis perturbarentur, vide quam affert consolationem. C *Cùm uenerit paracletus, quem ego mittam uobis à patre spiritum ueritatis, qui à patre procedit , ille testimonium perhibebit de me,& uos testimonium perhibebitis , quia ab initio mecum estis.* Ille dignus fide erit, propterea nõ spiritum sanctũ,sed veritatis appellauit.Illa autem particula.Qui à patre procedit:hoc est, qui omnia certò nouit, Sup.8.b sed de seipso,inquit: Scio vnde venio , & quò vado : & cùm de veritate loqueretur,quem ego mittã.Ecce quòd nõ pater solus,sed & filius spiritũ mittit,& vos qui mecum fuistis,neq; ab aliis audistis,adhibetis fidẽ : hinc apostoli confirmati dicebant, Qui cũ eo comedimus & Acto.10.f bibimus.Quod non ad gratiã dictum sit, spiritus dictis Cap. XVI. testimoniũ perhibet. *Hæc locutus sum uobis,ut non scandalizemini.* Hoc est,cùm multos incredulos & vos persequentes videritis. *Extra synagogam facient uos.* Iam enim hoc decreuerant,si quis Christum confiteretur. *Sed uenit hora,ut omnis qui interficit uos , arbitretur obsequium se præstare deo.* Si vos interficient,rem piã & deo gratam facturos se existimabunt , Inde iterum consolatur: *Et hæc facient uobis,quia non nouerunt patrem,neque me.* Hoc vos satis consoletur,quòd propter me,& patrẽ hoc patiemini.Hìc iterum eos beatitudinis admonet , vt in Mat.5.a principio : Beati estis cùm maledixerint vobis homines,& vos persecuti fuerint,& dixerint omne malũ aduersus vos,mentientes propter me:Gaudete & exultate, D quia merces vestra copiosa est in cœlis. *Hæc locutus* Ibidem b. *sum uobis,ut cùm hora uenerit , reminiscamini.* Itaque ex his & reliqua credetis. Neque dicere poteritis me ad gratiã loqui,aut vt vos fallam.Neq; enim decepturus,quæ mẽdacij argui possent prædicere : ideo prædixi, ne in non expectata incidentes,perturbaremini, ac etiam ne non præuidisse futura diceretis. *Reminiscamini ergo , quia ego dixi uobis.* Etenim semper Iudæi vmbra quadam persecuti sunt discipulos,ac si mali essent, nõ tamẽ perturbati sunt,cùm à magistro præsciuerint id futurum. Sufficiẽs nanq; causa fuit,quæ eos confirmaret . Ideo frequẽter hoc meminit,q; non nouerũt me:& propter me faciẽt & propter nomẽ meũ,& propter patrẽ,& primus passus sum,& nõ iusta causa id ausi sunt. Horũ & nos in tentationibus reminiscamur , cùm à malis hominibus aliquid patimur , in principem nostrum,& fidei perfectorem inspiciamus,quòd à malis, quòd propter virtutem,quòd propter Christũ mala patimur . Quod si animo voluemus , omnia facilia , omnia tolerabilia nobis videbuntur.Nam si quis pro charissimis aliquid passus, etiam gloriatur:si quis propter deum quid tolerat,quam E sentire molestiam putandum est? Si ipse crucẽ re ignominiosam gloriam propter nos appellat , multò magis hoc in ipsum animo esse debemus . Et si mala ita nobis contemnẽda sunt,multò magis pecuniæ & cupiditates. Oportet enim in rebus grauibus & molestis , non labores,sed præmia considerare.Quemadmodũ enim mercatores non maris periculа,sed lucrum expectant:ita & nos cœlum,& dei præsentiam . Et si tibi diuitiæ dulces videntur,id deum nolle tibi in mentem veniat,& continuò displicebũt. Rursum si molestum est , pauperibus aliquid dare,noli impensam duntaxat intueri, sed trãsfer mentem ad seminis illius fructum . Et si graue erit alienæ vxoris amorem contemnere,præmiũm tibi succurrat,& æquo animo perferes.Quòd si hominum metus ab indebitis nos rebus nonnunquam abducit, longè magis Christi desiderium.Difficilis virtus,sed magnas futurorum promissiones ei comparemus.Boni enim & studiosi etiam sine præmij respectu, ipsius pulchritudinem intuentur,& propterea eam complectuntur : & vt deo placeant,non propter mercedẽ rectè agunt, & magnificiunt continentiam:non ne puniantur, sed ne offendant deum . Quòd si quis imbecillior etiam in præ- F mium spectat:ita & nos in eleemosyna faciamus, & gẽtilium misereamur,neque fame confectos despiciamus. Quomodo enim non absurdum vt alij risu , & deliciis soluti,ad mensam saturentur,aliorum autem mendicãtium eiulatus audiant,neque misericordia moueantur, sed ægrè ferant,& deceptores appellent? Quid dicis homo?Propter vnum panem quis decipit?Quidni?inquis: Propter hoc ergo hæc tollenda est necessitas . Quòd si dare nihil placet,noli tamen maledictis prosequi.Si nõ vis naufragio liberare, noli in profundum demergere. Scias velim cùm accedentem pauperem expellis, quali ter tibi deum affectum reddas.Qua enim mensura mẽ- Mat.7.a surabitis,inquit,mensurabitur vobis.Considera quo ille animo repulsus abeat,oculos in humum deiectos, conquerens à paupertate & iniuria plaga accepta . Nam si mendicare maledictum putatis,quæ si petit,non modò non accipit,sed contumelia afficitur:considera quãtùm perturbetur.Quousq; feris similes erimus , & naturam nostrã propter cupiditatẽ ignorabimus?Multi his verbis dolent.Nollemus,sed vt penitus misericordiã cõplectemur , animo voluentes diem illum quo Christi Iesu

tribunali

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gtribunali adstabimus,cùm vt nostri misereatur rogabimus,cùm his in medium aduocatis Christus ad nos cõuersus dicet,quòd propter panem vnum & obolum tantis miseriis eorum animos affecerimus, quid dicemus? quid excusabimus? Quòd enim illos in medium adducturus sit,audi quid dicat: Quandiu non feciſtis vni de minoribus his,neque mihi feciſtis. Neq; enim illi quicquam nobis amplius dicẽt, sed deus pro illis nos reprehendet. Nam & Lazarus à diuite visus est, non tamen quicquam ei dixit, sed Abraham eius vices suscepit: ita & pauperibus eueniet,qui nunc à nobis contemnuntur. Neque enim supplices eorum manus, vel aliqua misericordiæ specie intuebimur,cùm in gloria erũt,nos eorum speciem induemus,& vtinam speciem tantùm, & non longè grauius supplicium. Neq; enim diues micis impleri illic desiderabat,sed ardebat,& cruciabatur misere,& audiuit: Recordare quia accepisti bona in vita tua,& Lazarus similiter mala. Nolimus ergo, vt magnũ quiddam diuitias admirari: hæ nanque viaticum erunt nobis supplicij,nisi cauerimus:quemadmodum si cauerimus, paupertas & deliciarum & requiei erit incremẽtum. Abluentur enim peccata, si æquo animo tolerabimus,& apud deum fidenter adesse poterimus. Nolimus ergo in hac vita ocium quærere,vt in cœlo eo fruamur: sed labores pro virtute subeamus,superflua recidamus, & nihil aliud quæramus, quàm in pauperes omnia nostra dispergere. Quæ nobis erit excusatio,cùm ipse quidem nobis cœlum pollicetur, nos ne panem quidem ei exhibemus? Cùm ipse tibi Solem oriri facit, & omnis creaturæ ministerium tibi largitus est, tu nec nudũ induis,neque ei domum communicas? Et quid ego Solẽ & creaturam memini? Corpus tibi suum tradidit,& pretiosissimum sanguinem,tu nec potum das:at semel dedisti,non est hæc eleemosyna. Nisi enim quousque habes, indigenti subueneris nunquàm debitum impleueris. Nam & virgines habentes lampades, habebant oleum,sed non ad sufficientiam. Opus est enim etiam de tuo non tam parcum esse, sed cùm domini tibi creditæ sint facultates,cur tam tenax es? Vultis,causam dicam huius inhumanitatis? Qui per auaritiam congregãt, ad eleemosynam pigri sunt. Qui ita lucrari didicit, nescit expendere. Quomodo enim qui rapinæ inhiat, ad contrarium se formabit? Qui aliena accipit, quomodo sua dare poterit? Etenim canis qui nimia carnis voracitate tangitur,non bene potest gregem custodire:idcirco pastores eiusmodi interficiunt. Quod ne nobis accidat,à tali gustatu abstineamus. Etenim carne vescuntur, qui miseros fame mori patiuntur. Nõne vides, quomodo omnia nobis communia statuit deus? Nam si pauperes esse permisit,etiam hoc diuitum gratia factũ est, vt per eleemosynam peccata possint abluere. Tu autem & in hoc crudelis & inhumanus es. Vnde constat, quòd si in maioribus hanc haberes potestatem, innumeros intere misses,& lumen,& vitam omnem excluderes. Quod ne fiat,opus est hãc excidere insatiabilitatem. Quòd si hoc audiendo ægrius fertis,ego longè magis videndo. Quãdiu tu diues, ille pauper? Vsque ad vesperam,vlterius nõ licet,adeò breuis vita est,& omnia in vltimis,& iam omnia sunt in ianuis,vt vel breuis hora omnia existimãda sint. Quid opus est arca profluenti? Quid seruorum & familiarium multitudine? Quare non potius multos eleemosynæ præcones tibi comparas? Arca nullã emittit vocem,sed latrones & fures allicit. Arcæ pauperum ad ipsum deum ascendunt,& suauem vitam præsentem facient,& omne soluent peccatum,& gloriam à deo,honorem ab hominibus ferent. Quid ergo tibi tot bona inuides? Non enim illis,sed tibi consules longè magis. Illis largiendo in hac vita subuenis,tibi autem futuram gloriam,& fiduciam repones: quam vtinam omnes cõsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cum quo patri gloria,simul & spiritui sancto,in secula seculorum, Amen.

Mat.25.d
Luc.16.e
Ibidem.f
Matt.25.a

Homilia.lxxvii.ex cap.xvi.

HAEc autem ab initio uobis non dixi,quia uobiscũ eram. Et nunc uado ad eum qui me misit, & nemo ex uobis interrogat me quò uadis? Sed quia hæc locutus sum uobis,tristitia impleuit cor uestrum. Magna tristitię vis,& multa nobis opus est fortitudine,vt ei affectui generosè resistamus,& vtilitatem inde,superfluis abiectis,consequamur. Cùm enim vel nos,vel proximi peccant, tunc tristandum est: cùm autẽ in humanos casus incidimus, inutilis tunc tristitia. Quæ cùm discipulos nõdum perfectos oppugnaret, considera quomodo eos perterrendo arguit Christus. Cùm enim multi de hoc interrogassent: nã & Petrus dixit: Quo vadis? Thomas, Nescimus quò vadis,& quomodo poterimus viam scire? Et Philippus, Ostende nobis patrem: nunc audientes, Extra synagogam vos facient,& odio habebunt vos:&, Qui interficit vos, arbitratur obsequium se præstare deo: ita animo defecerunt, vt ne loqui quidem possent: quod exprobrans eis Iesus,inquit: *Hæc autem ab initio non dixi uobis,quia uobiscum eram: & nũc uado ad eum qui me misit,& nemo ex uobis interrogat me,quò uadis? Sed quia hæc locutus sum uobis, tristitia impleuit cor uestrum.* Cuius nimietas grauis est,ad mortem viam parat: ideo Paulus dicebat, Ne quando abundantiori tristitia absorbeatur talis. Hæc ab initio vobis non dixi,inquit. Quare ab initio non dixi, Ne quis diceret à sæpenumero contingentibus coniectatum esse. Et quid rem tam difficilem aggrederis? Sciebam,inquit,ab initio,& non quòd ignorarem tacui,sed quia vobiscum eram. Et hoc hominis iterũ more: quasi dicat,Quia in tuto eratis, & licitum erat interrogare, cùm volebatis,& in me totum bellum vertebatur,& superfluum erat hæc à principio dicere,hoc ergo tunc nõ dixit. Nõne duodecim aduocans, inquit, quoniam ad principes & reges ducemini, & flagellabunt vos in synagogis? Quomodo ergo inquit, ab initio non dixisse? Quoniam verba,& expulsiones prædixerat,non tamen quòd mors eorum videretur expetenda, vt obsequium arbitrarentur: hoc enim præmonitos eos perterrere poterat: siquidem tãquam impij,& perditi homines erãt iudicandi. Præterea illud dicendum est,quod tunc quidem quæ à gentibus passuri erant,dixit, Nunc verò quæ à Iudæis, & per excessum maximè, & quòd propè esset admonuit. Nunc vado ad eum qui me misit, & nemo ex vobis interrogat me,quò vadis? Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum. Nõ parua hæc consolatio, quòd sciret quanta tristitia afficerentur, & quòd relinquerentur à Christo, & quòd multa essent passuri. Formidabat enim, an forti ea animo essent toleraturi. Sed qua gratia in tanta perturbatione non acceperunt spiritum sanctum? Vt iam satis confirmatos intelligeres. Nam si nondum accepto spiritu tanto metu superati non resilierunt, considera quales futuri essent gratia repleti? Quòd si tunc constanter perseuerassent, spiritui adscribendum esset: tunc verò ipsorum voluntatis fructus, & manifestum eorum in Christum amoris argumentum apparuit, cùm adhuc gratia nudi essent. *Sed ego ueritatem dico uobis expedit ut ego uadam.* Ecce quomodo iterum eos consolatur.

Non

Sup.13.d
Sup.14.a
Ibidem.
2.Cor.2.b
Matt.10.b
Sup.14.d

A Non ego ad gratiam loquor,inquit, sed licèt maiorem in modũ contristemini,quod expedit audiendũ est. Vos vt adessem velletis, vsus aliud postulat. Diligentis autẽ est,cùm vtilitatẽ cognoscit,eam non prætermittere, vt ea dilecti priuentur. *Si ego non abiero,paracletus non ueniet ad uos.* Quid hìc dicunt,qui de spiritu nõ rectè sentiunt? Expedit dominum abire,& venire seruũm? Vides quanta sit spiritus dignitas? Si abiero,mittam eũ ad vos. Et quid hoc vtilitatis? *Cùm uenerit, arguet mundum:* Hoc est,non impunè hoc facient,si venerit. Sufficientia enim erunt iam facta eis silentium indicere: cùm autẽ per illũ & hæc fient,& doctrina perfectior,& signa maiora subsequentur,multò magis damnabuntur, cùm tanta viderint in nomine meo fieri, ex quo manifestior mea fiet resurrectio. Siquidem nunc possent dicere me fabri filium esse, cuius patrem & matrem cognoscant: at cùm me mortẽ soluere malitiã & dæmones fugare, vitia naturæ emendare,immensam spiritus plenitudinẽ mitti,& hæc omnia nominis mei inuocatione fieri,intuebuntur,quid dicent? Testimonium perhibuit de me pater,& perhibet spiritus: & quanuis à principio testificatus sit,tamen & nunc testificabitur. Illud autẽ verbũ, Arguet de peccato: hoc est,omnem auferet excusationẽ, & sine venia peccasse demonstrabit. *Et de iustitia, quia ad patrem uado,& iam non uidebitis me:* Hoc est: quia irreprehensibiliter vixi,cuius signum est quòd vado ad patrem. Nam cùm frequenter Iudæi Christum accusarẽt, quòd à deo non esset,& propterea peccatorem, & legis transgressorem diceret, hinc omnis calumnia amouebitur. Nam si opinio quòd à deo non sim,me transgressorem ostendit,cùm spiritus me illuc abeuntem, neque ad horam,sed permanentem ostenderit: hoc enim per eam particulã,Iam non videbitis me,significatur. Quid nam dicent? Animaduerte his duobus omnem malam suspicionem auferri. Neque enim peccator miracula facere,neque esse apud deum perpetuò potest, quare non possunt me amplius peccatorem,& à deo non esse dicere. *De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est.* Iterum hoc in loco de iustitia verba facit,quia aduersarium superauit. Neque enim peccatori possibile est,quod nemo iustorum hominum valuit: quòd autem propter me iudicatus est,scient, quia eum in posterum pessundabunt, & resurrectionem meam manifestè videbunt, quod iudicantis eum est: neque enim valuit me superare. Nam cùm dicant, quòd dæmonium habeo, quòd deceptor sum, omnia hæc falsa deprehendentur. Non enim illum vicissem, si peccato essem obnoxius: nunc & iudicatus est,& eiectus. *Adhuc multa habeo uobis dicere,sed non potestis portare modò. Expedit ergo ut uadã.*

B

C

Siquidem tunc portabitis,cùm abiero. Et quid? Maiórne te spiritus est,cùm nunc non possumus,illo autem adueniẽte portabimus? Num maior illius, & perfectior efficacia est? Minimè,mea etenim dicet,ideo inquit: *Non enim loquetur à semetipso,sed quæcunque audiet,loquetur, & quæ uentura sunt annunciabit uobis. Ille me clarificabit,& de meo accipiet, & annunciabit uobis omnia. Quæcunque habet pater,mea sunt.* Cùm dixisset,ille vos docebit omnia, & suggeret, & in tribulationibus vos consolabitur, quod ipse non fecit:&,expedit me abire: & non potestis portare modò,tunc autem portabitis,& docebit omnem veritatem: ne his auditis maiorem illum arbitrarentur, & in vltimam impietatem inciderent, propterea à se acceptorum dicit: hoc est,quæ ego dixi,& ipse dicet. Illa verò particula. Nihil à seipso loquetur: nihil contrarium, nihil aliud quàm se locuturum significat. Quemadmodum enim de se locutus, inquit, A meipso non loquor, id est,nihil præter patris voluntatem, ita & de spiritu, *De meo accipiet.* Hoc est,quæ ego & scio,& cognosco, vna enim mea,& spiritus scientia. *Et quæ uentura sunt annunciabit uobis.* Hoc eorum animos excitauit. Ad nullam enim rem tam cupidum est humanũ genus quàm ad futura cognoscenda. Ideo frequenter interrogabant, quò iret,quæ esset via: quam solicitudinem tollit, cùm annunciaturum omnia spiritum pollicetur, ne incauti errarẽt. Ille me clarificabit. Quomodo? In nomine meo virtutem dabit. Cùm enim adueniente spiritu maiora signa essent ostẽsuri, ideo iterum æqualitatem indicat, inquiens, Ille me clarificabit: & quomodo? Omnem veritatem dicet: etenim hoc ipsum testificatur, quòd docebit veritatem. Ipse enim Iesus, & quia carnem indutus erat, & quia de seipso dicere discipuli nõ putabant, & quia nondum manifestè resurrectionem norant, cùm imbecilliores essent,& propter Iudæos, ne tanquam legis transgressorem punitum arbitrarentur, frequenter nihil de se magnum locutus est,neque apertè à lege dissensit: & cùm nondum cõfirmati essent discipuli,& multi crediturí,etiam à peccatis purgandi essent: & alij de ipso dicerent,meritò de se magna loqui abstinuit, ne ei stultitiæ,sed audientium imbecillitati adscriberẽt. Ideo cùm dixerit, docebit vos omnem veritatem: subdidit, Non loquetur à semetipso. Quòd enim doctrina spiritus non indigeat,audi Paulum: Quæ dei sunt,nemo nouit, nisi spiritus dei. Et quemadmodum spiritus hominis non ab alio discit,ita & spiritus sanctus. De meo accipiet: hoc est, in nullo à me dissentiet. Omnia quæcũq; habet pater, mea sunt. Cùm ergo mea sint illa, & ille à patre dicet,de meo dicit. Sed cur non venit spiritus ante Christi discessum? Quia nondum maledicto sublato, neque soluto peccato, sed omnibus adhuc penè obnoxiis non venisset. Oportet, inquit, inimicitias prius dissolui,& reconciliari vos deo,inde tunc donum illud accipere. Sed cur inquit,mittam eum? hoc est, ad eius vos acceptionem præparabo. Quomodo enim, qui vbique est mittitur? præterea & personarum differentiam ostẽdit, cùm duas ponit: & cùm ita inseparabiliter se habeant,vt spiritum complectantur & colant,suadet. Poterat enim & ipse hæc facere, sed propterea spiritum miraculis clarere permisit,vt eius intelligerent dignitatẽ. Sicut enim pater quæ sunt producere potuit, filius autẽ ea facere dicitur,vt eius potentiam intelligamus: ita & hoc. Et ideo ipse carnem accepit, spiritui operationem reseruauit: & ita his silentium imposuit, qui inenarrabilis benignitatis materiam in impietatis argumentum accipiunt. Cùm enim dicant, propterea filium incarnatum, quoniã inferior erat patre: dicemus ad illos. Quid de spiritu dicetis? Non accepit carnem, neque propterea filium maiorem asseretis. Ideo in baptismate trinitas accipitur. Etenim pater totum facere potest,& filius, & spiritu sanctus: sed cùm nemo de patre,sed de filio, & spiritu dubitaret, in initiatione accipitur, vt in communicatione societatis illorum arcanorum bonorum, & dignitatis communicationem intelligamus. Nã quòd filius per seipsum possit, quæ in baptismate cum patre potest spiritus sanctus, manifestè illinc patet. Iudæis enim dicebat, vt sciatis, quia potestatem habet filius hominis in terra dimittendi peccata. Et iterum: Vt filij lucis sitis:&, Ego vitam æternam do eis. Et post modũ: Vt vitam habeant,& abundantius habeãt. Videamus & spiritũ hoc idem facere. Vbi nanq; Vnicuiq; autem manifestatio spiritus datur ad vtilitatem. Qui ergo hæc exhibet,

D

E

F

Sup.14.d
me abire
potestis, vt

1.Cor.2.c
Mar.2.b
Sup.12.f
Ibid.10.b
2.Cor.12.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ghibet,etiam magis peccata dimittit:& iterum, Spiritus
Rom.8.b est qui viuificat,& viuificabit per inhabitantem spiritũ
Ibidem. in vobis:&,Spiritus vita per iustitiam.Et iterum:Si spiritu ducemini,non estis sub lege. Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore,sed accepistis spiritum adoptionis.Et tunc quicquid faciebant præsente spiritu,miraculis plena erant.Et ad Corinthios scribẽs Paulus inq̃it:Sed abluti estis,sed sanctificati estis, in nomine domini nostri Iesu Christi, & in spiritu dei nostri.
1.Cor.6.c Cùm ergo de patre multa audissent, & filium multùm operatum viderent,nihil autem manifestè de spiritu scirent,ipse miracula facit,& perfectam inducit cognitionem.Sed ne propterea maior existimaretur, ideo, vt iã dixi,inquit: *Quæcunque audiet, loquetur, & quæ uentura sunt annunciabit.* Nam nisi hoc esset, quomodo nõ absurdum sit, si tunc esset auditurus & propter discipulos? Neque enim tunc debebat secundum vos scire,nisi propter audituros . Et quid hoc dicto absurdius ? Præterea quid erat auditurus?nõne hæc omnia dixerat per prophetas:Siue enim de solutione legis docendus erat, dictum est:siue de Christo,& eius diuinitate, & de incar-
H natione,etiam dicta erant.Quid apertius ad hæc dicendum,& quæ ventura sunt annunciabit?Hìc maximè eius dignitatem ostendit,cùm deo maximè proprium sit futura prædicere . Quòd si ab aliis intelligeret, in nullo prophetas excederet:sed hìc certam ad deum cognitionem ostendit,quòd nil aliud loqui possit. Quòd autem dicit, *De meo accipiet.* Siue de mea carne accipientis gratia , siue de eadem quam ego habeo cognitione, non necessitate:neque quòd ab alio discat,sed quòd vna & eadem cognitio est.Et quare non aliter dixit ? Quoniam nondum de spiritu audierant. Quare vnum tantùm admittitur,vt credatur & accipiatur ab eis , & non scandalizentur . Nam cùm dixisset , Vnus est magister
Mat.23.a vester Christus:ne persuasi non esse illi credendum putarent:vna est,inquit, & mea & illius doctrina:quæ ego docturus eram,ipse dicet. Nolite aliam illius doctrinã arbitrari , etenim illa mea sunt , & meam gloriam augent.Vna est patris,& filij,& spiritus sancti voluntas:ita & nos esse vult,inquiens: *Vt sint unum,sicut ego & tu unum sumus.* Nihil enim concordiæ,& mutuæ voluntati æquiparandum.Vnus enim multiplex est.Si enim cõ-
I cordes sint duo vel decem, non amplius erit vnus , sed eorum vnusquisq; fit decuplum,& inuenies in decẽ vnũ, & in vno decem.Et si inimicum habeant, qui vnum aggreditur,ferè decẽ aggreditur,ita superatur . Non enim ab vno tãtùm, sed à decem impetitur.Indiget vnus,sed non est in egestate.Maiore enim ex parte, hoc est nouẽ abundat:& pars quæ indiget,vt puta minor maiore exuberante obtegitur. Singuli eorum viginti manus habẽt, & oculos viginti,& totidem pedes.Non enim suis tantùm oculis videt,non suis pedibus sustentatur, non suis operatur manibus,sed & amicorum.Decem animis spirat,non enim ipse sibi tantùm curæ est,sed & illis:quòd si centum essent,idem contingeret,& virtus augeretur. Ecce dilectionis excellentia , quo pacto vnum insuperabilem , & multiplicem reddat , & vnus in multis simul locis,& in Perside,& Romę esse possit:& quòd natura non potest,dilectio potest:& pars eius hic,pars illic est,vel potius totus vtrobique. Et si quis mille , vel duo millia amicorum haberet,considera in quantam ille potestatem ascenderet.Animaduerte quantum capiat augmentum dilectio:hoc enim mirũ est, vt mille vnus efficiatur.Cur ergo tantas nobis vires,tantam securitatem non comparamus?hoc diuitiis omnibus, hoc bonæ valetudini,hoc ipsi vitæ præstat,hoc æquanimitatis materia.Quousque vno & duobus dilectionem circunscribemus?Considera econtrariò:Sit qui nullum amicum habeat:quod vltimæ est amentiæ(fatuus enim dicet , non est mihi amicus)huiusmodi vir quam vitã viuet ? Quãuis enim ditissimus sit , quanuis omni copia & deliciis abundet,quanuis innumera bona possideat,omnibus careat . Sed non in amicis ita vsuenit,sed & pauper diuitibus ditior est:& quæ ipse pro se dicere non audebit, amicus dicet:& quæ sibi præstare non poterit, alius & id & longè maiora præstabit : hoc pacto & voluptatis & securitatis materiam inueniet . Neque enim est , vt malè accidat , qui tot satellitibus custoditur : neque regij corporis custodes tam diligentes sunt suo muneri obeundo,vt amici amico.Illi nanque necessitate & metu custodiunt , hi beneuolentia & dilectione , quæ metu longè potentior est:& ille custodes suos metuit,hic illis magis quàm sibiipsi fidit,& idcirco nullius timet insidias.Has ergo merces nobis comparemus : pauper,vt paupertatis eas solatiũ habeat:diues, vt diuitias tueatur: princeps,vt securè dominetur:subditus,vt benignius sibi principes conciliet. Hoc mansuetudinis fundamentum:nã & ferę illæ asperiores sunt,& sæuiores,quæ non gregatim viuunt.Propterea ciuitates habitamus,fora habemus,vt inuicem conuersemur : quod & Paulus iubet inquiens , Non derelinquentes congregationem suam. Heb.10.d
Nihil enim peius solitudine, & locis inaccessis. At inquies, Quid monachi montium cacumina habitantes? Neque illi sine amicis sunt , sed multitudinis tumultus aufugiunt , amicos autem & certo amoris vinculo sibi deuinctos habent,& vt hoc assequantur,secedunt.Nam cùm rerum actiones,plurimas concipiãt contentiones: ideo è medio secedentes quam diligentissimè dilectionem colunt.Et quid si quis solus sit, inquit,& innumeros haberet amicos?Equidem si fieri posset, velim & vt etiam simul versari liceret,iam firma maneat amicitia. Neque enim locus amicos facit . Multos habent laudatores , qui non laudarent , nisi amarent. Et ipsi rursum pro vniuerso mundo orant: quod maximæ est dilectionis argumentum.Ideo in mysteriis inuicem salutamus, vt multi vnum efficiamur , & communes pro non initiatis preces effundamus,& pro infirmis & terræ,& maris,& vniuersi orbis fructibus sacrificamus. Vides dilectionis vim in orationibus,in mysteriis,in admonitionibus?hoc omnium bonorum causa est.Si hoc diligenter complectemur,& præsentia rectè disponem⁹, & regnum consequemur , gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cũ quo patri gloria, simul & spiritui sancto,in secula seculorum,Amen.

Sacrificium pro omnibus offertur.

Homilia.lxxviii. ex cap.xvi.

Modicum,& non uidebitis me:& iterum modicum,& uidebitis me,quia uado ad patrem. Dixerunt ergo ex discipulis eius adinuicem : Quid est hoc quod dicit nobis modicum,& non uidebitis me? Dolentem & tristitia affectum animum,nihil adeò deiicere solet, quàm anxij sermones eum frequenter angentes . Quid ergo Christus cùm dixerit,Vado & iam non loquar vobiscum:eadem repetit,Modicum & iam non videbitis me , & vado ad eum qui me misit?Cùm eos ad se per spiritus sancti sermonẽ reduxisset,tunc iterũ eos percellit,ne efferrentur. Cur hoc facit?Eorũ animũ experitur,& probatiorẽ reddit,& vt in calamitatibus æquo animo discessum suũ & generosè perferãt assuefacit.Qui enim audiẽdo id animo volutabãt,rem ipsam postmodũ facilè laturos credibile

A dibile erat.Quod si quis diligentius inuestigaret,hoc ipsum consolatio est,quod dicit ad patrem ire. Erat enim argumentũ quòd non periret, sed mors eius translatio esset ad patrem,& aliam intulit consolationem: non enim tantùm dixit , Modicum & non videbitis me : sed prosecutus est,Modicũ & videbitis me:se rediturum, & post breuẽ separationem perpetuò affuturũ significans: quod non intellexerunt.Vnde & non immeritò quispiã admirari posset, quomodo sæpenumero idẽ audientes, adhuc perinde ac si nihil audissent,dubitant. Quare ergo non intellexerunt?Aut propter tristitiã, vt arbitror: ipsa enim in omnium quæ audierant obliuionem adduxerat:vel propter verborum obscuritatem, vt contraria locutum arbitrarentur.Si videbimus te, inquiunt , quomodo vadis?si vadis,quomodo videbimus ? Ideo dixerunt se quid loqueretur ignorare . Quòd enim abiturus esset,norãt:ignorabant autem paulò pòst rediturũ: propterea eos arguit,quòd non intelligerẽt.Nam cùm vellet de morte doctrinam eis persuadere, inquit: *Amen amen dico uobis,quia plorabitis & flebitis uos:* Quod mortem & crucem significabat. *Mundus autem gaudebit.*
B Cùm enim quia cupiebant,facilè ad credendum adducerentur,quòd non moreretur:tamẽ audiẽtes quòd moreretur,quid sibi vellet,Modicum illud,dubitarent, inquit: *Plorabitis & flebitis , sed tristitia uestra conuertetur in gaudium.* Et vt ostenderet post tristitiam gaudium secuturum,naturale adducit exemplum:*Mulier cùm parit,tristitiam habet.* Qua parabola in calamitatibus prophetæ vsi sunt:quasi dicat, Dolores capietis sed quales partus,qui lætitiæ causa sunt.Simul & resurrectionem confirmat,indicans abitum suum perinde esse, ac si ex vtero matris in lucem prodeat:quasi dicat, Nolite admirari,si per hanc tristitiam ad optima vos ducam : nam & mater in pariendo sic per tristitiam transit . Significat autem hìc & mysterium quoddam , quòd mortis dolores soluerit,& nouũ hominem regenerari fecerit. Neq; dixit tantùm tristitiam transituram ,sed magnitudine lætitiæ succedente,nihil eius penitus remãsurum : ita erit sanctis.Atqui non propterea gaudet mulier,quia venit homo in mundum,sed quòd filium peperit. Nam si id esset,nihil prohiberet, quinque non pariunt, aliis pa-
C rientibus gauderent . Qua ergo gratia sic inquit ? Quia ad hoc solùm adduxit exemplum,vt breuẽ tristitiã perpetuum gaudium secuturum , & se ad vitam transferri, & magnũ malorum lucrum ostenderet.Et non dixit,Perit filium,sed *Quia uenit homo in mundum.* Vbi suã significat resurrectionem , & non morti illi , sed regno parturiendum.Ideo non dixit, quia natus est filius , sed homo. *Et uos nunc quidem tristitiam habetis : iterum autem uidebo uos , & gaudebit cor uestrum.* Inde quòd non amplius morietur,inquit: *Et gaudium uestrum nemo tollet à uobis.Et in illa die me non rogabitis quicquam.* Iterum nihil aliud ex his confirmat,quàm quòd à deo est,tunc sciens omnia.Sed quid significat, me non rogabitis?Non indigetis aduocato , sed nominis mei inuocatio satis est ad omnia consequenda.Ostendit nominis potestatem , siquidem neque visus,neque rogatus,sed appellatus, tantùm apud patrem mirabiles reddit. Vbi autem hoc factum est?Vbi dicunt, Respice ad minas eorũ,& da seruis tuis cum fiducia accipere sermonem tuum,& facere in nomine tuo signa : & concussus est locus vbi erant. Hìc iterũ ostendit expedire,vt abeat. Siquidẽ vsque tũc nihil petierunt,iam accipiẽt omnia quęcũque petierũt, Neq; enim cùm iam vobiscũ nõ ero,arbitremini quòd vos reliquerim.Nomẽ enim meũ maiorẽ vobis fiduciã exhibebit.Cùm ergo obscuriora essent, inquit: *Hoc in prouerbiis locutus sum uobis . Venit hora cùm iam in prouerbiis non loquar uobis.* Tẽpus erit cùm omnia apertè intelligetis,hoc est resurrectionis tẽpus : tunc cum fiducia de patre annunciabo vobis . Etenim quadraginta dies & versatus,& locutus est cum eis,annuncians , & exponẽs arcana regni dei.Nunc enim cùm timeatis,verbis meis non attenditis:cùm verò & me resurrexisse videritis,& cognoueritis,fidenter omnia intelligere poteritis:quoniam ipse pater vos amabit, cùm vestra de me fides cõfirmabitur,& nõ rogabo patrem. Vestra in me dilectio sufficiet vobis. *Quia uos me amastis, & credidistis , quia à deo exiui.Exiui à patre,& ueni in mundum:iterum relinquo mundum & uado ad patrem.* Cùm enim resurrectionis sermo non parum eos consolatus esset, & inde etiam consolatio augeretur:cùm a deo venisse,& ad deum ire diceret,frequenter id repetit:alterum enim quòd rectè in ipsum crederent,pollicebatur , alterum quòd certi esse deberent.Nam cùm dixit,Modicũ & non videbitis me: & iterum modicum & videbitis me:nõ immeritò quid diceret ignorabant.Nunc non itidem . Quid autem significat,non rogabitis quicquam?Non dicetis, Ostende
E nobis patrem tuum:&,quò vadis : quoniam certam habebitis cognitionem,& afficietur vobis pater,sicut & ego.Hoc maximè bonam eis spem dedit,quòd patri futuros amicos polliceretur.Quam ob rẽ dicunt, *Nunc scimus quia nosti omnia.* Ecce quomodo voluntati eorũ respondet. *Et non est opus , ut quis te interroget.* Hoc est,priusquam audires quid nos perturbaret,intellexisti, & recreasti nos dicẽdo,pater vos amat, quia vos me amastis.Post tot & tanta nunc tandem se scire asserunt. Vides q̃ imperfectè se habebant?Inde cùm tanquã gratias ei agentes dicunt, Nunc scimus,inquit.Multis aliis indigetis antequã perfectionem possitis attingere . Nihil adhuc vobis profecit.Nunc me inimicis tradetis, & tanta vos formido cõprehendet, vt neque inuicẽ secedere poteritis,sed nihil hinc mali accipietis.Vides quomodo iterum eorum condescendit infirmitati?hoc etiã eos arguit,quòd frequenter hac egeant indulgẽtia.Cùm enim dixissent, *Ecce iam palàm loqueris & prouerbiũ nullum dicis,& propter hoc credimus tibi.* Ostendit quòd neque nunc cùm credunt,intelligunt:quod dicit , vt in aliud eos tẽpus remittat.Illud autem verbũ,Pater mecum
F est:propter eos iterum posuit. Hoc enim verè eos discere voluit,vt non perfectam eis cognitionẽ tradidisse ostenderet,& adhuc dubio animo essent. Par enim erat, vt humanum aliquid animo voluerẽt , quòd nullum ab eo auxilium haberent:ideo inquit, *Hæc locutus sum uobis,ut in me pacem habeatis.* Hoc est , vt non excidam ex animo vestro,sed me recipiatis.Nemo ergo hæc ad dogma trahat:ad vestram consolationem dilectionemq; dicta sunt.Neque enim hæc sola patientur . Quoad eritis in mundo,perturbationes habebitis , non cùm trador, sed postmodum:verum,ratio vobis opituletur.Nullum vos malum superabit.Magistro enim inimicos vincente,non oportet discipulos contristari.Et quomodo vicisti mundum, dic quæso? Iam dixi , cùm principem eius eieci foras.Scietis autem posteà,cùm omnes vobis paruerint,& acquieuerint.Licet enim & nobis vincere , si
Sup.12.e voluerimus fidei nostræ authorem sequi , & eadem via incedere, quam ipse nobis strauit : ita neque nos mors vincet . Quid inquis , non moriemur ? Hinc constat quòd neque ipse victus est . Siquidem tunc creator clarus est , non cùm hosti non confligit,sed cùm congressus non vincitur. Non ergo propter congressum mortales

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tales,sed propter victoriam immortales. Tunc mortales essemus,si perpetuò apud eam permaneremus.Sicut enim longissimę vitę animalia immortalia minimè dicerem,quàuis diutissimè viuerent: ita neque mortalem qui mortuus sit,si post mortem resurrexerit.Dic quæso, si quis ad breue tempus erubesceret , num perpetuò rubrum esse dicemus?Minimè:non enim id habitus est.Si quis pāleret, hunc regio morbo laborātem diceremus? Neque hunc,temporalis enim morbus est: ergo neque mortalem dixeris,qui in morte vel parumper fuerit.Nā & dormientes hoc pācto mortuos possemus appellare. Sunt enim,vt ita dixerim,mortui,& nihil operātur.Sed corpora mors corrumpit: & quid hoc?Non enim corrumpuntur, vt permaneant in corruptione , sed vt præstantiora euadant . Quamobrem vincamus mundum, ad immortalitatem curramus,sequamur regem, consti tuamus & nos trophæum.Huius seculi voluptates , non labores recusandi sunt. Animas nostras in cœlum trāsferamus,vniuersa secularia superentur. Superātur enim si non ea desiderabimus,si ridebimus.Hospites sumus& aduenæ , nullæ nos molestiæ angant . Neque enim si ex
H clarissima patria , & claris parentibus ortus in longinquam regionem nemini notus abires,sine filiis,sine diuitiis,& te quispiam contumelia afficeret,ægreferres,ac si domi talia fierent.Quòd enim certò te hospitem alie na in patria versari vides,omnia æquo animo & conte ptum,& famem,& sitim,& huiusmodi ferre persuadet. Ciuitatem habes , cuius opifex & author deus est , quò breui accersemur.Quivult pulset,iniurietur,maledicat, peregrini sumus,& in miseriâ viuimus.Graue est in patria inter ciues ea perpeti , illic & ignominia maxima est,& iactura . Si quis alicubi nullum notum habeat , omnia patienter tolerat:contumelia secundum inferentis mētem grauior iudicatur.Vt exempli gratia : Si quis consultò prætorem malededictis prosequatur , id sanè permolestè ferendum est : at si priuatum arbitratus offenderis,vix iniuriam reputauerit : ita & nobis faciendum , nesciunt nos maledici,vtpote qui cœli ciues,& supernæ patriæ adscripti,& Cherubin soeij sumus. Quare nolimus ægreferre,neque contumeliam reputemus : nā si nos cognoscerent abstinerent:sed pauperes nos & miseros ducūt , ergo moueri minimè his verbis debemus.
I Dic quæso, si quis præueniens seruos suos aliquantulum in diuersorio expectaret,& vel diuersorij dominus,vel alius quispiam incognitum illum exasperaretur,& malediceret:nónne illius ignorantiam rideret? nónne error ille magis hominem delectaret?Non lętaretur perinde,ac si ad alium,non ad se illa iniuria pertineret?Ita & nos faciamus,in diuersorio sedemus, expectantes hu ius viæ socios.Cùm omnes conueniemus,tunc quos læserint,intelligent,tunc deiicient oculos,tunc erubescēt, tunc dicent: Hi sunt quos stultè habuimus in derisum. His ergo duobus consolemur, & quòd nos iniuriam ac cipimus,nā nos ignorant:& quòd si vlciscivoluerimus, grauius & nos postmodumvlciscemur.Sed absit,vt quispiam tam immani & inhumano sit animo.Quid à gentilibus nostris offendimur?Hoc non molestum est,imò perleue.Quid tandem quòd nō eodem modo dilectos, qui nobis maledicunt,& quos ignoramus,patimur ? Nā cùm vos hic admonemus,contumeliosis verbis nonnūquam vobiscum agimus.Frater est qui te offendit , perfer magno animo . Pater est & patruus . Quòd si patris & fratris nomina vereris,dicam propinquius . Non enim fratres tantùm inuicem sumus,sed & membra, & corpus vnum,cuius nomen magis reuereri debes. Non audisti gentile prouerbium quòd amicus cum vitiis ferendus est?Non audisti Paulum dicentem , Alter alterius onera portate?Non vides amantes?Cogimur enim cùm à vobis exemplum non possumus inde sumere.Fa cit & hoc Paulus, inquiens : Patres carnis nostræ habemus eruditores,& non confundimur . Vel illud potius tēpestiuius afferetur, quod ad Romanos scribitur: Sicut cōstituistis mēbra vestra seruire immundițiæ & iniquitati ad iniquitatē,sic cōstituetis mēbra vestra seruire iustitiæ:propterea bono animo exēplū cōplectamur. Non vides amātes:hi nanq; meretricū amore quot mala perferūt alapis verberibusq; cæsi , irrisi,innumeris iniuriis lacessiti,blando tamē morbo cōprehēsi,omnia sibi trāquilla & fœlicia arbitrantur: dum vel semel suaue aliquod,& placidum inde accipiant,priorum omnium obliuiscuntur,omnia secunda proueniunt,siue paupertas, siue morbus,siue quodcunque aliud vel molestissimum, vitam suam miseram , vel beatam ex amicæ affectu ducunt:neque humanam gloriam,neque infamiam curāt, sed & contumelias,& omnia magna cū voluptate propter illius amorem facilè tolerant:& si maledicat , si in faciem inspuat,rosis aspergi se putant . Et quid mirum
L si hoc in illam animo sint,cùm etiam eius domum,& si lutea sit,si ruinam minetur, omnium tamen pulcherrimam censent?Ipsis præterea locis vbi vesperi versantur, visis excitantur . Date vt hoc in loco apostolicum illud in medium afferam: Sicut constituistis membra vestra seruire immunditiæ,ita constituatis seruire iustitiæ. Itidem& ego dico,vt illas dileximus,inuicem diligamus, & nullam molestiam reputemus . Et quid inuicem dico?ita deum diligamus.Nónne horretis audientes tantam me à vobis in deum dilectionem exigere,quantam in meretricem conferimus?Sed ego horreo, quòd neq; tantam præferamus , & si placet , sermonem nostrum prosequamur.Siquidem hoc grauissimum est.Amata amantibus nihil boni affert,sed turpitudinem , ignominiam,contumeliam : hoc enim eius affert consuetudo. Deus autem cœlum , & cœlestia bona nobis proponit, & in filios, & vnigeniti fratres nos adoptauit,& viuenti tibi multa largitur,& mortuo resurrectionem, & tot & tanta daturum pollicetur , quanta ne animo quidem complecti possumus,honorabiles , & reuerendos facit.
M Rursum illa omnia vult consumās , ac si in voraginem & in perditionem proiiceres.Deus tibi cœlum semines iubet , & centuplum reddit , & vitam æternam. Illa te vt mancipio vtitur,amanti omni tyranno grauius imperat. Deus inquit , Iam non dicam vos seruos , sed amicos. Animaduertis vtriusque excessum,& illius malorum , & huius bonorum ?Quid præterea ? Illius gratia multi vigilant , & quæcunque præceperit , libenter audiunt , domum relinquunt, patrem , matrem , amicos, pecuniam , & omnia sua deserunt. Dei gratia , vel nostri potius,ne tertiam quidem rerum nostrarum partem aliquando largimur: sed & esurientem contemnimus,& nudum,neque respondere ipsis dignamur. Illius si vel ancillā,& barbaram ex medio foro amantes prospexerint , blandè & læto vultu, & longiore sermone affantur , & nihil in tota vita præter eā esse arbitrantur, non principatum,non regnum. Norunt qui hunc morbum experti sunt , plurimam gratiam habent imperanti amicæ ? nónne meritò gehenna ? nónne merito innumera nos manent supplicia ? Excitemur ergo, & ministerium nostrum deo exhibeamus, & dimidiam eius partem,quam amantes meretricibus, vel saltem tertiā. Fortasse iterū horretis,vt ego:sed nolim verbis tātùm, sed

Sapien.5.a

Rom.12. &1.Cor. 12.b

K »
Galat.6.a

Heb.12.c

Rom.6.c

Ioan.15.b

A sed & re . Nunc in hoc confessu cor monetur , egressi omnia abiicimus.Quod hinc emolumentū?Si illic consumendæ essent pecuniæ,nemo defleret paupertatē, sed nonnunquam fœneratur : hic si eleemosynæ admoneamur,filios vxorem,domum,& curam rei familiaris, & multas excusationes adducimus.Sed multa,inquies, illic voluptas est.Hoc est quod doleo,quod plango.Quid si ostēdero hic maiorem voluptatē,illic vix paruam:sed ignominiam,contumeliam,dispendiū , inde bellum & odiū,hic nihil huiusmodi?Quid huic voluptati æquiparandum,dic quæso?Cœlum & eius regnū,clarissimamq; & perpetuam sanctorum vitā expectamus.Sed hæc expectamus , illa experimur, inquies.Vis & hæc experiri? Considera quanta fruaris libertate, & quomodo neminē reuereris,neminē formidas , cùm virtutē amplecteris,non inimicum,non insidiatorē, non calumniatorē, non æmulum,non riualē,non zelotypum, non paupertatem,non morbum, nihil deniq; humanum . Illic & si plurima ad voluptatem cedant,& tanquam ex fonte diuitiæ affluant,riualium bellū, insidiæ omniū miserrimā vitam faciunt.Oportet enim , vt ad contēptibilis illius,
B & effœminatæ voluntatē bellum renouetur hoc innu-
Galat.5.d ℥ meris mortibus grauius , & omni supplicio intolerabi-
lius:hic nihil huiusmodi.Fructᵉ,inquit,spiritus,dilectio, lætitia,pax nullū bellum,neq; superflua pecuniarū profu sio,neq; post dispendiū ignominia,siue obolum des,siue panem,siue aquæ frigidæ poculū, multa tibi gratia habe bitur,& nihil te mœrore afficiet,sed omnia te & liberū, & gloriosum facient.Quomodo ergo nos excusare poterimus?quam veniā consequemur, cùm hac via relicta vitiis nos addicimus,& in caminū ignis ardentē sponte nostra iactamur?Quā ob rem hortor, qui hoc morbo
Luc.15.e detinētur,resipiscant,& respiciant sanitatē , neq; sinant in desperationē incidere . Nam & filius ille multò etiā his grauioribus afficiebatur , sed cū ad paternā domum rediit,in pristinum honorē repositus est,& eo qui semper probatus est,clarior apparuit.Hunc imitemur,& ad patrē vel serò reuersi,eā nos aliquando captiuitatem libertate vendicemus , vt cœlorum regnū consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi , cum quo patri gloria , simul & spiritui sancto , in secula seculorum, Amen.

C

Homilia.lxxix.ex cap.xvij.

Hæc locutus est Iesus , & subleuatis oculis in cœlum, dixit:*Pater uenit hora , clarifica filium tuum,ut filius tuus clarificet te.* Qui faciet & docebit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum:& meritò sanè.Verbis enim philosophari facilè est,re autē id ostendere,generosi hominis est & magni.Quare Christus de patientia verba faciens,se proponit vnde exemplum accipiāt. Propterea post hanc admonitionem ad orationē conuertitur,erudiens eos, vt in tentationibus , omnibus omissis,ad deū confugiamus.Cùm enim dixisset,in mūdo tribulationem habituros , & eorū mouisset animos, eos rursus per orationem erigit.Tanquam hominē adhuc discipuli Iesum intuebantur , ideo propter illos hoc facit:& quēadmodum in Lazari resurrectione, etiā causam affert,inquiens: Propter populū qui circunstat dixi, vt credāt,quia tu me misisti.Sanè inquies,sed illud propter Iudæos merito locutus est , propter discipulos autē
Sup.16.g quānam gratia ? Non absurda quidem . Qui enim post tot,& tanta dicebant,Nunc scimus,quia scis omnia:maximè indigebant vt confirmarētur.Prēterea neq; euangelista orasse dicit , sed subleuatis oculis in cœlum, & potius sermonem ad patrem esse ait.Quòd si alibi ora- D
tionem appellat, & genu flexum dicit , tunc autem oculos in cœlum extulisse , noli perturbari : propterea erudimur attentionē in orationibus adhibendam,vt stantes suspiciamus,non oculis carnis tantùm , sed mentis, & vt flectamus genua,conterentes corda nostra . Venit enim Christus , non modo vt se nobis ostendat , sed vt virtutem nos erudiret . Magistrum autem non verbis tātùm sed re erudire oportet. Audiamus quid dicit:

Pater,uenit hora,clarifica filium tuum,ut filius clarificet te.

Iterum ostendit non inuitum ad mortem venire.Quomodo enim , qui hoc fieri orabat:& non sui solius crucifixi,sed & patris gloriā appellabat? nam & ita euenit, neque enim filius tantùm, sed & pater clarificatus est. Ante crucē ne Iudæi quidē ipsum norant . Israēl,inquit, me non cognouit: post passionē vniuersus orbis cucurrit . Inde dicit gloriæ modum & quomodo ipsum glorificauerit,Sicut dedisti ei potestatē omnis carnis.Iam cū non in Iudæos tantū prædicatio,sed in vniuersum orbē esset propaganda,infirmat superiorem de gentibus sententiam. Cùm enim dixisset, In viam gentium ne abie- Matt.10.a
ritis: esset autem dicturus,Ite & docete omnes gētes:o- E
stendit hanc esse patris voluntatem . Hoc nanque multùm Iudæos perturbauit,atque etiam discipulos.Non enim postmodum facilè tangere gentes patiebantur, quoad spiritus sancti doctrinam acceperint. Siquidem non parum scandali hinc Iudæis prouenit.Ergo post tā tam spiritus apparitionem Hierosolymis Petrus vix crimen purgare potuit , locujus sermonem quem habuit apud Simonem. Sed quid est , dedisti ei potestatem omnis carnis?Quando hanc accepit potestatem(interrogando hæreticos)antè,an post eorum formationem? Ipse enim,inquit , postquam crucifixus est & resurrexit, Data est mihi omnis potestas,ite & docete omnes cre- Matt.28.d
aturas.Quid ergo,non dixit potestatem operum suorū, sed fecit quidem eos habere: potestatem autem non habuit,postquam fecit?Atqui omnia ipsum fecisse apparet & superioribus temporibus: & alios quidem vt peccatores puniens,Non abscondam,inquit,à seruo meo Abraham quid debeo facere:alios vt bonos honorans , inde tunc quidem habuit,nunc autem perdidit, & rursus accepit.Et quis hoc dęmon diceret?Quòd si eadē & tunc, & in præsentia potestas , inquit enim:Sicut pater susci- Supr.5.d
tat mortuos,& viuificat. Quid hoc significat ? missurus F
erat eos ad gentes:ne ergo putarent rē nouam esse,cùm dixisset:Non missus sum,nisi ad oues quæ perierunt do- Matt.15.c
mus Israēl,ostendit hanc etiam esse patris voluntatem. Quod si hoc perquam humiliter loquitur,nihil mirum. Sic enim & illos tunc,& futuros ædificabat : & vt dixi, & semper dico , excessus humilitatis seruis multum persuasit ad auditorum imbecillitatem Christum locutum . Sed quid significat , omnis carnis? Non enim omnes crediderunt. Atqui omnes secundum partem crediderunt . Quòd si non omnes , non magistro crimini adscribendum est,sed non accipiētibus. Vt omne quod dedisti ei,det eis vitam æternam. Si hoc in loco ad humani sermonis morem paulùm descendit , non admireris:facit enim & dictarum causarum gratia,& vt sem per magnificè de se dicere caueat , cùm auditoribus nō proficeret,nondum magnum aliquid de ipso opinantibus.Ioannes tamen cùm ex persona sua loquitur, nō ita facit,sed altius erigitur,inquiēs:Omnia per ipsum facta Sup.1.a
sunt, & sine ipso factū est nihil.Et quòd vita erat,& lux: & quòd in propria venit : non quòd nō haberet potestatē,nisi accepisset,sed quòd aliis daret filios dei fieri . Et similiter

Universidad de Deusto
Biblioteca

similiter Paulus æqualem deo prædicat. Ipse autem Iesus magis humano loquendi more loquitur. *Vt omne quod dedisti ei, det eis uitam æternam. Hæc est autem uita æterna, ut cognoscant te solum deum uerũ, & quem misisti Iesum Christum.* Solum verum deum, ad eorum qui diȝ non sunt differentiam inquit. Ad gentes nanque mittendi erant. Quòd si non tolerarent, sed propter hoc tantum filium verum deũ esse negarent, ex hoc etiam deum tollerent. Inquit enim, Gloriam à solo deo non quæritis. Quid ergo? non erit deus filius? Quid ni? Si deus, & solius patris dicentis, constat etiam & verum esse, & eius qui solus deus vocatur. Quid cùm dicit Paulus: An solus ego & Barnabas: An Barnabam tollit? Minimè. Solus enim ad aliorum ponitur differentiam. Quòd si non verus est de⁹, quomodo veritas? Multùm enim à vero veritas differt. Non verum hominem quid esse dicemus? Nónne non hominem? Sic si verus deus non est filius, quomodo erit deus? Quomodo nos deus facit & filios, nisi sit verus? Sed de his diligẽtius à nobis in aliis dictum est, quare alia prosequamur. *Ego te clarificaui super terram.*

Rectè sanè super terram, in cœlo clarificatus erat, cùm naturalem haberet gloriam, & ab angelis adoraretur. Non ergo de gloria substantiæ eius coniuncta dicit, quam etsi à nemine laudetur, plenissimam habet, sed quę humano cultu exhibetur. Igitur & illa particula, Clarifica me: hoc etiam modò intelligitur. Et vt cognoscas ita intelligendum, audi quæ sequuntur. *Opus consummaui quod dedisti mihi ut faciam.* Atqui à principio negocium habuit vel potius non à principio. Quomodo ergo dicit, Consummaui: vel quia futurum tanquam factũ dicit, vel quod verius est, quòd omnia iam erant perfecta. Cùm enim radix bonorum absumpta esset, certè à principio fructus producendi erant, & cùm posteris affutura esset, ipsum adesse, & simul coniungere oportuit. Ideo iterum humilius condescẽdit, *Quod dedisti mihi.*

Nam si in audiendo & discendo perseueramus, longè hæc gloria eius minora essent. Quòd enim ad hoc propria voluntate venit, multis modis perspicuum est: vt cùm Paulus ait: Sic dilexit nos, vt traderet seipsum pro nobis: &, Semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens: & iterum, Sicut dilexit me pater, sic ego dilexi vos: & nunc, *Clarifica me tu pater apud temetipsum, claritate quam habui, priusquam mundus fieret, apud te.* Et vbi claritas illa? Esto apud homines meritò inglori⁹ sis ob carnis vestem assumptam, quomodo & apud deum clarificari quæris? Quid ergo hìc dicit? De incarnatione hic sermo habetur, cùm nondum carnis natura clarificata esset, neq; induisset incorruptionem, neq; in regiam sedem ascendisset: ideo non dixit, super terram: sed, apud te. Hac nos claritate proportione nostra donabimur, si virtutem amplectemur. Ideo Paulus inquit: Si tamen cõpatimur, vt simul glorificemur. Et profectò innumeris sunt lachrymis prosequendi, qui tãta proposita gloria, desidia & somno sibiipsis deficiunt. Etsi gehenna non esset, adhuc omnium essent miserrimi, quibus cùm liceat vnà cum dei filio regnante, & glorificari, tantis seipsos bonis defraudant. Nónne si laboribus confici, si innumeras mortes mori, si innumeras animas, & totidem quotidie corpora traditum iri oporteret: nónne, inquã, omnia pro tanta gloria ponenda essent? Sed nos neque pecunias contẽnimus, quas vel inuiti paulò pòst relinquimus. Non contemnimus, inquam, pecunias, quæ nos tot malis exponunt: quæ non nostræ sunt, sed hìc remanebunt: ministramus enim quæ nostra non sunt, etsi à maioribus nostris relicta. Cum verò etiam gehẽna nos maneat, & vermis perpetuus, & ignis inextinguibilis, & stridor dentium: quomodo hæc feremus, dilectissimi? Quousq; hæc non considerabimus, sed in bella, & contentiones, & inania verba omne tempus consumimus? Terram nutrimus, corpus saginamus, animam verò cõtemnimus. Rerum necessariarum nullam rationem, superfluarum & inanium plurimam habemus. Magnifica struimus sepulchra, splendidas domos ædificamus, seruorum caterua constipamur, & varios excogitamus dispensatores agrorum, domus, pecuniarum, & principes principum constituimus, animam omnino desertam relinquimus. Et quis horum modus? Nónne ventrem saturamus? nónne vnum corpus induimus? Quæ hæc tanta rerum perturbatio? Quid tandem vnam quam accepimus animam diuidimus, & in tot rerum curas distrahimus, molestam nobis seruitutem excogitantes? Qui multis indiget, multorum seruus est, etsi ea possidere videatur. Nam & seruorum seruus dominus est, & magis quàm illi seruitium subit. Præterea sine seruis in forum ire non audet, nõ in balneum, non rus. Seruis autem sine domino liber est aditus quò placet. Sed qui dominus videtur, nisi serui adsint, exire domo nõ audet: & si exierit, ridiculus sibi esse videtur. Fortasse aliqui nos irridẽt, cum hæc dicimus, qui propterea magis deplorãdi sunt. Nam quòd hæc seruitus sit, libenter te interrogarem, an velles egere aliquo, qui ori tuo panem, vel poculum admoueret: nónne hoc miserabilem duceres seruitutem? Quid ergo si indigeres, qui te semper deferrent, nónne te miserum, nónne infœlicẽ prædicares? Nónne & hoc simile est? Nihil etenim refert, an homines te, an iumenta ferant. Quid quæso, nónne in hoc ab angelis differimus, quòd non egent vt nos? Igitur quantò paucioribus indigemus, tantò magis illis appropinquamus: quantò pluribus, tantò magis ad hanc caducam vitam deflecti mus. Et vt hoc ita habere se intelligas, senes interroga, quam vitam laudent, cum his rebus stultè vincuntur, an cum vincunt? Propterea illos in testimonium vocaui, quoniam qui iuuentute inebriantur, maximam seruitutem non intelligunt. Quid febribus laborantes, nónne quantò plus sitiendo bibunt, plus bibere desiderant? Certè cùm in bonam restituti valetudinem illa siti liberati sunt, seipsos beatos existimant. Animaduerte in omnibus rebus miserum pluribus indigere, & qui longè à sapientia est, ei & seruitus & cupiditas intenditur. Quid ergo sponte nostra nobis miseriam augemus? dic quęso, si sine tecto, & parietibus commodè viuere posses, & nihil te offenderet, nónne id eligeres? Quamobrem imbecillitatis argumenta maiora facimus? Nónne propterea Adam beatum dicimus, quoniam nulla re indigeret, non domo, non vestibus: Sanè quidem. Verum nunc in necessitate constituimur: sed cur augemus? Nam si multi multa etiam de vitæ necessitate sibi defraudant, vt seruos, habitationes, pecunias accumulent: quam nos excusationem habebimus, qui tantùm necessitatem excedimus? Quantò plura amplecteris, tantò magis tuæ derogas libertati. Vera nanq; libertas est, nulla re indigere, in secundo loco minimis, quàm angeli habẽt. Quòd autem in mortali corpore hoc quispiam consequatur, considera quam laudandus sit. Hoc & Paulus Corinthiis docebat: Ego autem vobis parco. Et ideo ne tribulationẽ carnis habeant huiusmodi, ideo pecunias, vt iis in necessariis vtamur, non vt seruemus & defodiamus, condonatas habemus. Hoc enim non est possidere, sed possideri. Quòd si consideraremus quomodo eas augere possimus, nõ vt ad necessitatem vteremur, ordo peruerteretur,

retur, & illę nos, non nos illas possideremus. Liberemus igitur nos hac graui seruitute, & tandem in libertatem nos vendicemus. Quid tot, & tam varia nobis vincula excogitamus? Non sufficit tibi naturæ vinculum, & vitæ necessitas, & tot rerum turba, sed & aliis te retibus intricas? Et quando poteris de cœlo cogitare, & ejus altitudinem speculari? Satis erit, satis si his omnib⁹ præcisis vinculis supernam ciuitatem adire poterimus, tot alia restant impedimenta, quæ vt superemus, paupertatem amplectamur. Hoc enim pacto vitam æternam, consequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia. lxxx. ex cap. xvij.

Manifestaui nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos dedisti, & sermonem meum seruauerunt. Magni consilij angelus dicitur filius dei, & aliorum quæ docuit gratia, & principaliter quòd patrem hominibus annunciauit, & quòd in præsentia inquit, Manifestaui nomen tuum hominibus. Nam cùm opus suum consummasse dixisset, quale id opus sit, enarrat. Atqui manifestum erat nomen: nam & Esaias inquit, Iurastis deum verum. Sed vt sæpe dixi, & nunc dicam, licèt manifestum esset Iudæis, nec tamen omnibus: nunc de gentibus loquitur, nec hoc tantùm manifestat, sed quòd patrem ipsum norant. Neq; est idẽ nosse rerum opificem esse, & filium habere. Manifestauit autem eius nomen & verbis, & re. *Quos dedisti mihi de mundo.* Quemadmodum superius inquit: Nemo venit ad me, nisi sit datum ab eo, & nisi traxerit eum pater me⁹: ita & hoc in loco, Quos dedisti mihi. Atqui ipse se viam esse dixit. Vnde constat duo his verbis innuere, quòd neq; cõtrarius patri sit, & quòd eius volũtas est, vt filio credant. *Tui erant, & mihi eos dedisti.* Hìc docere intendit se multùm à patre dilectũ. Nam quòd accipere eos oporteret, vel inde constat, ipse eos & fecit, ipse eorum curã habet perpetuò. Quomodo eos accepit? Sed quod dixi, concordiã cum patre significat. Quòd si hominis more quispiam vellet, vt dictũ est, id inuestigare, non amplius erũt patris. Nã si cùm pater eos habuit, nõ habuit filius: sanè constat, cùm dederit eos pater, à iure dominij decidit: & quod absurdius, apud patrẽ contemptos fuisse, cùm ad filiũ venerunt tunc honorẽ adeptos. Sed hæc vel dictu ridicula. Quid ergo? Et per hæc ostẽdit quòd ei visum sit eos filio credere. *Et sermonem meum seruauerunt. Et nunc cognouerunt, quia omnia quæ dedisti mihi, abs te sunt.* Et quomodo sermonem tuum seruauerunt? Credendo mihi, & non acquiescendo Iudæis. Qui credit ei, inquit, signauit quia deus verax est. Quidã dicunt nunc tandem cognouisse Iesum, omnia sibi à patre data: sed ratio nõ cõstaret, quomodo ignoraturus esset filius opera patris: sed de discipulis dictũ est. Ex quo enim ea dixi, inquit: Omnia quæ dedisti mihi, abs te esse didicerunt. Nihil alienũ, nihil proprium mihi à te est. Quod enim propriũ mihi, idem & tibi. Nã propriũ tanquàm alienũ multis in locis ponit. Cognouerũt ergo quòd omnia quæ docebo, tua est doctrina. Et vnde hoc didicerunt? A verbis meis. Sic enim docebã, nec hoc tantùm, sed quòd à te veni, hoc enim per totũ curauit euangeliũ.

Ego pro eis rogo. Quid dicis? Tanquam ignorantem patrem doces, tanquam ad hominem ignarum loqueris? Quid sibi vult hæc diuisio? Ecce quòd nulla alia causa habet orationem, nisi vt intelligant, quam in ipsos habeat charitatem. Qui enim non sua tantùm præbet, sed & alium ad id hortatur, & rogat, multam prę se fert dilectionem. Sed quid significat, Pro eis rogo? Non pro toto mũdo, inquit, sed pro iis, quos dedisti mihi. Et frequenter vtitur hoc verbo, Dedisti, vt idẽ & patri videri intelligerent: inde cũ dixisset, *Tui erant, & tu eos mihi dedisti.* vt prauã susspicionem tolleret, ne quis nouum ipsius arbitraretur imperium, & nuper eos accepisse, inquit: *Mea omnia tua sunt, & tua mea, & clarificatus sum in eis.* Ecce æqualitatem: vt enim audiendo, Quos dedisti mihi, aut sub patris voluntate non esse, aut nihil anteà ad filium pertinuisse arbitrareris, vtrunq; his verbis tollit: quasi dicat, Noli quia audis patrem mihi eos dedisse, existimare alienos iam à patre esse, mea patris sunt: neq; quòd dixerim patris esse, alienos à me ducas: nam quæ patris sunt, mea sunt. Itaq; ea particula, Dedisti: ad auditorum tantum dicta est imbecillitatem. Quæ pater habet, filij sunt: & quę filius, patris: hoc neq; de filio, inquãtum homo, dici potest, qui sanè minor est. Nam quòd pater maior sit, planè constat: contrà, minimè. Hic autẽ æqualitatem ostendit, hoc & alibi dixit: Omnia quæ patris sunt, mea sunt: de cognitione locutus. Illa autem particula, Dedisti mihi, & huiusmodi non tanquam alienũ se venisse, vt eos ad se traheret, sed proprios accepisse significat. Inde causam & probationem adducit. Et clarificatus sum in eis: hoc est, vel quòd in mea sunt potestate, vel quòd clarificant me, cùm tibi & mihi credunt, & simul clarificant. Quòd si non simpliciter clarificatus est in eis, non iam ipsius essent, quæ illius. Nemo enim in quibus nõ habet potestatem, clarificatur. Quomodo autem itidem clarificatus est? Omnes pro eo vt pro patre moriuntur, & tanquam patrem prædicant: & quemadmodum in nomine patris omnia fieri dicunt, ita & in filij. *Et iam non sum in mundo, & hi in mundo sunt:* hoc est, quanuis in carne non appream, per hoc glorificor. Sed quid frequenter se in mundo non esse, & cùm in mundo esset, se eos confirmasse dicit: nunc cùm discedat, patri eos commendat? Quæ omnia, si quis simpliciter accipiat, multa sequerẽtur absurda. Qua enim ratione nititur, quòd non sit in mundo, & cùm abeat alij cõmendet? Hæc enim vt puri hominis, & discipulis se gratificantis, verba sunt. Vides vt nonnulla hominis more secundum eorum mentem loquitur, qui ipsius præsentia se tutiores arbitrabantur: ideo inquit, *Cùm essem cum eis, seruabam eos.* Atqui ait, Venio ad vos, & vobiscũ sum vsq; ad consummationem seculi. Quomodo ergo tanquam discessurus loquitur? Vt dixi secundum eorũ opinionẽ, vt paululũ recrearentur, cùm se patri commẽdari intelligerent. Cùm enim multis adhibitis cõsolationibus, non acquiescerent, iam patrẽ alloquitur, vt suum in illos amorẽ demonstraret: quasi diceret, Ex quo me ad te accersis, tutos eos reddas: ego enim ad te venio. Quis dicis? Nónne tu potes seruare eos? Quid ni? Cur ergo ita dicis? *Vt habeant gaudium meum impletum:* hoc est, ne imbecillitate sua perturbarẽtur. His verbis ad eorum recreationẽ, & lætitiã hæc omnia se locutũ ostẽdit. Nã aliter sermo contrarius videretur. *Nunc autem non sum in mundo, & hi in mundo sunt.* Ita enim opinabantur, ideo ad eorum descendit imbecillitatem. Nam si dixisset, Ego seruo eos, nõ credidissent: ideo inquit, *Pater sancte, serua eos in nomine tuo:* hoc est, auxilio. *Cum essem in mundo, seruabam eos in nomine tuo.* Iterum vt homo loquitur, & vt propheta. Nusquã enim apparet in nomine eius fecisse. *Quos dedistis mihi ego custodiui, & nemo ex eis perijt, nisi filius perditionis, ut scriptura impleatur.* Et alibi inquit: Omne quod dedisti mihi, nõ perdã ex eo. Atqui nõ ille tãtùm perdit⁹ est, sed multi postmodũ: quomodo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Supra.6.d. Gergo inquit, non perdã? Quantùm in me erit, non perdam:quod & alibi apertius significauit: Non eiiciam eũ foras. Nam mea causa non expellam, nõ derelinquam, quòd si sponte sũa resilient, vi eos non traham. *Nunc ad te uenio.* ecce humanius positam particulam. Quòd si quis ex hoc minorem filium voluerit, minorem faciet & patrem. Considera à principio, partim docentis & explanantis vicem gerit, partim præcipientis. Docentis, vt cùm dicit: *Non de mundo tollas rogo.* Præcipiẽtis, vt, *Ego custodiui eos usque modò, & uemo periit, & tu serua eos.* & iterum, *Tui sunt, & mihi eos dedisti, & cùm essem in mundo, seruabam eos.* Quæ omnia soluuntur, quòd ad auditorum dicta sunt imbecillitatem. Nam cùm dixisset, *Nemo ex eis periit, nisi filius perditionis:* addidit,

Vt scriptura impleretur. Quæ scriptura? Quæ de eo multa prædixit. Non tamẽ propterea periit, vt impleretur, de quo superius multa verba fecim⁹: Hic enim proprius modus scripturæ est, vt quæ euentus sunt, pro causa ponat, Et omnia diligenter inuestiganda sunt, & dicẽtis mos, & subiectum, & scripturæ lex: quæ deprauanda
1.Cor.14.d. non sunt. Fratres nolite, inquit, pueri fieri sensibus. Hæc autem non modò ad scripturas intelligendas legenda
H sunt, sed ad vitam inuestigandam. Etenim pueri parui magna non desiderant vilia solent admirari, currus, equos, aurigas, rotas luto factas, hoc aspectu delectãtur. Quod si regem in curru aureo sedentem, & mulos albos iunctos, & eximium cultum viderint, ne respiciunt quidem. Præterea & puellas ex creta ornant, veras autẽ pulchras nesciunt, & in multis aliis rebus itidem afficiũ tur. Tales nonnulli nunc reperiuntur, nulla his cœlestiũ cura, sed ad lutea tanquam pueri obstupescunt, & terrenis diuitiis blandiuntur, & gloriam & voluptates hui⁹ seculi magnipendunt: quæ ita puerilia sunt, vt illa. Quæ verò & vitæ, & gloriæ, & requietis causa sunt, non curãt: sed vt pueri his priuati deflent, illa autem ne desiderare quidem norunt: ita & multi in ætate prouecta. Ideo inquit: Nolite pueri fieri sensibus. Pecunias concupiscis, nõ diuitias permanẽtes, sed pueriles ludos. Si quem plumbeum nummum admirantem, & ad eum colligendum inclinantem se videres, nonne eum quàm pauperrimũ iudicares? Tu autem etiam viliora congregans, inter di
Diues quis. I uites te annumeras: & qua hoc ratione nititur? Illũ nanque diuitem dicimus, qui omnia præsentia contemnit. Nemo parua hæc argentum, aurum, & huiusmodi imaginarias diuitias ridere poterit, nisi maiorum desiderio teneatur, quemadmodum neq; plumbeum numum, nisi aurea possideat. Tu quoq; cùm videris hominem vniuersum orbem percurrentem, nulla alia causa eum facere putato, quàm quòd ad maiora respicit. Sic agricola pauca semina contemnit, quãdo maiorem messem expectat. Quòd si pro spe incerta quæ habemus, contemnimus: longè magis pro certissima expectatione in nobis faciẽdum est. Quare vos hortor atq; obsecro, ne nobisipsis simus detrimento, néve pro luto supernis nos thesauris fraudemus, & culmorum & palearum plena naui portum subeamus. Quisq; de nobis dicat quid velit, ægrè ferat nostram assiduam admonitionem, nos nugatores appellet, graues, molestos, non cessabimus ab admonendo, & cum propheta omnibus vobis frequenter prædicabimus: Peccata tua eleemosynis redime, &
Danic.4.c. iniquitates tuas in miserationibus pauperum, & suspende eas in collo tuo. Neq; hodie quidẽ facias, & cras desistas. Etenim corpus hoc quotidiano cibo indiget: ita & anima, & longè etiam magis: quem nisi impenderis, & imbecillior fit, & turpior. Nolimus cõtemnere pericli-

tantem, quotidie multa vulnera accipit, nunc cupiditatis, nunc iræ, nunc acediæ. Maledicit, vlciscitur, inuidet, cui medicina exhibenda est, neq; parua est eleemosynæ, Lucæ.11.f. quæ omnibus vulneribus adhiberi potest: Date eleemosynam, inquit, & omnia vobis munda erunt. Eleemosynam, non auaritiam: quæ ex alieno datur, eleemosyna non manet, quanuis indigentibus impendas. Eleemosyna est, quæ omni caret iniquitate. Hæc omnia mũda facit, hæc ieiunium, hæc humi dormire exuperat, quanuis molestiora & laboriosiora sint: hæc tamen lucrosior illuminat, animam saginat, pulchram & decoram facit. Non adeò athletas olæ præmium excitat, vt pietatis certatores hoc oleum corroborat. Vngamus ergo animas, vt aduersus hostem certemus audenter, Qui egenorum misereri cogitat, statim auaritiam exuet, Qui in dando pauperibus perseuerat, mox iram deponet, & superbiã. Quemadmodum enim vulneratos frequenter curãdo, medicus facilè in aliorum calamitatibus commouetur, cùm humanam intelligat naturam: ita & nos si ad opitulandum inopes conueniemus, philosophabimur, neq; diuitias admirabimur, neq; magnum aliquid præsentia bona ducemus: sed omnia contemnemus, & magnanimi ad cœlum intenti, facilè sempiterna bona consequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum. Amen.

K

L

Homilia.lxxxj. ex cap.xvii.

Ego dedi eis sermonem tuum: & mundus odio eos habuit, quia non sunt de mundo, sicut ego non sum de mundo. Cùm virtuti operam damus, & mali homines persequuntur, & nos deridենt, nolimus ægreferre, neq; dolere: ita enim se res habet. Semper odium parit apud malos virtus, inuident enim bene viuere nolentibus, sibi excusationem arbitrati, si aliorum gloriam carpunt. Odio habent, qui contraria quàm ipsi faciunt, & pro viribus adnituntur, vt illorum vitam criminibus inurant: sed non propterea doleamus, hoc enim virtutis signum est, ideo Christus inquit: Si de mundo essetis, Supra.15.c. mundus quod suum est amaret. Et iterum alio in loco, Lucæ.6.d. Væ vobis quibus benedicunt omnes homines: idcirco & hoc in loco ait, *Sermonem tuum dedi eis, & mundus odio eos habuit.* Iterum causam affert, quare digni sint, quorum pater curam habeat. Propter te odio habiti sunt, inquit, & propter sermonem tuum: itaque digni sunt protectione tua. *Non rogo, ut tollas eos de mundo, sed ut serues eos à malo.* Iterum exponit sermonem, & planius redM dit: quod nihil aliud signat, quàm quòd multã de his curam habet: cùm eos tam diligẽter cõmendet. Atqui ipse dicebat omnia facturum patrem, quæ peteret: cur ergo pro his rogat? Nulla alia, quàm prædicta ratione, vt dilectionem suam demonstraret. *De mundo non sunt, sicut ego non sum de mundo.* Quomodo ergo alibi dicit: Hic sup.a. Quos dedisti mihi de mundo, tui sunt? Illic de natura, hic de malis operibus locutus est. Et multis eos laudib⁹ psequitur, primùm q⁹ nõ sunt de mũdo, Inde quòd ipse eos dederit, & sermonẽ eius custodierint, & quòd propterea odio habeãtur. Quòd autẽ dicit, Sicut ego nõ sum de mũdo, noli perturbari: illa enim particula, nõ, est indiscretæ certitudinis. Vt enim cũ de patre & ipso dicitur, sicut summa per naturã æqualitas indicatur: ita cum de nobis & ipso dicitur, maxima per vtriusq; naturę differentiam diuersitas. Nam si peccatũ ipse nõ fecit, neq; Esaiæ.53.c. dolus inuentus est in ore eius: quo pacto ei Apostoli poterant compararí? Sed quid signat, non sunt de mundo? At aliud expectant, nihil cum terra communicant, sed

cœli facti

A cœli facti sunt ciues: & ex hoc amorem suum ostendit, cùm apud patrem eos laudat, & commendat. Id autem verbum, Serua eos: non à periculis tantùm dicit, sed vt in fide perstent: ideo adiecit, *Sanctifica eos in ueritate tua.* Fac sanctos per spiritus exhibitionem, & doctrinam rectam. Et sicut cum inquit, Mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis: ita & nunc instrue eos, doceas veritatem. Atqui hoc spiritus officium dicit. Cur nunc à patre id postulat? Vt iterũ æqualitatis admoneare. Recta de deo doctrina animam sanctificat. Quòd si verbo dicit, sanctificari, ne admireris. Nam quòd de doctrina loqueretur, addidit: *Sermo tuus ueritas est.* hoc est, quòd nullum in eo est mendacium. Quòd si veritas est, omnino quicquid dicit, futurũ esse, & nihil figuratum, nihil corporeum demonstrat. Sicut & Paulus de ec
Ephe.5.c. clesia ait, quòd sanctificauit eã in verbo: quòd enim verbum dei purgaret, intelligebat. Videtur autem mihi & aliud significari per illã particulam, Sanctifica eos: hoc est, quod dixerat, segrega eos & verbo, & prædicatione: & hoc etiam ex sequentibus constat. *Sicut me*, inquit,
B *misisti in mundum, & ego misi eos.* Quod & Paulus dicit,
2.Cor.5.d. ponẽs in nobis verbum reconciliationis: pro quo enim Christus abiit, pro hoc hi orbem terrarum comprehenderunt. Hìc etiam hoc verbum, sicut, non similitudinis est ad deum, & ad apostolos. Quomodo enim taliter ad homines mitti poterant? Mos autem ei est de futuro tãquam de præterito loqui. *Et pro eis sanctifico meipsum, ut sint sanctificati in ueritate.* Quid sibi vult, Sanctifico meipsum? Offero tibi sacrificium. Sacrificia omnia sancta dicuntur, & propriè sancta quæ deo dedicata sunt. Cùm antiquitus in figura sanctificatio esset in ouibus, nunc non in figura, sed in veritate: ideo inquit, Vt sint sanctificati in veritate tua. Etenim eos tibi commendo, & oblationem facio, siue propter caput hoc fieri dicit,
Roma.12.a Psal.43.d. Sap.3.b. siue quia ipsi sacrificati sunt. Constitute, inquit, membra vestra hostiam viuentem, sanctam: &, Reputati sumus, vt oues occisionis: &, sine morte hostiã eos facit, & oblationem. Nam quòd hostiam sui significaret, dicendo, Sãctifico: constat ex sequentibus, cùm pro eis moreretur. Dixit autem, Pro eis sanctifico meipsum, ne quis arbitraretur, quòd pro apostolis hæc solùm faceret, addidit:

C *Non pro his rogo solùm, sed pro credentibus per sermonem eorum in me.* Hinc iterum eorum animos erigit, indicans multos futuros discipulos: cùm enim quod habebant eximium, commune fecit, iterum eos consolatur, ostendens eis aliorum salutis futuros authores. Ex quo autem de eorum salute, & sanctificatione per fidem & sacrificium dixit, iam ad concordiam eos exhortatur, in quo sermonem suum concludit vnde inceperat. Di-
Sup.13.d. xerat enim, mandatum nouum do vobis, *Vt sint unum sicut tu pater in me, & ego in te.* Iterum, sicut, non æqualitatis est, neque ita vnum esse poterant, sed pro humana
Lucæ.6.c. facultate, sicut cùm dicit: Estote misericordes, sicut pater. Quid signat, In nobis? in fide in nos. Nam cùm nihil adeò omnes perturbet, vt dissensio, id agit vt vnũ fiant. Quid ergo? hõcne assecutus est? Sanè quidem. Omnes enim per apostolos credentes vnum sunt, quanuis nõnulli ex his dissentiant, neque hoc eum latuit, sed prædixit hominum desidiam. *Vt mundus credat, quia tu me misisti.* quod & in principio dixit: In hoc cognoscent o-
Supra.13.d. 1.Cor.14.g. mnes, quia mei estis discipuli, si inuicẽ diligitis. Et quomodo hinc erant crediturí? Quia pacis est deus, inquit. Si ergo quæ ex his didicerunt, seruauerunt, à discipulis magistrum auditores intelligent: si dissentient, non inuenient dei pacis esse discipulos. Si non ero pacificus, à te missum non confitebuntur. Vides quo pacto ad finẽ D vsque cum patre concordiam confirmat? *Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis:* hoc est, signorum & doctrinæ, & vt concordes sint. Hæc enim claritas, vt sint vnum, atq; etiam maior signis. Quemadmodum enim deum admiramur, quòd nulla dissensio, nulla pugna est in eius natura, & hæc maxima gloria est: ita & hi propterea clari efficientur. Et cur patrem hoc postulat, cùm ipse se dare profiteatur? Nam siue de signis, siue de concordia, siue de pace ei sermo sit, hęc se exhibere apparet, vnde constat consolandi eos gratia postulare. *Ego in eis, & tu in me.* Quomodo dedit claritatem? In eis manendo, & secum patrem habẽdo, vt eis opitularetur. Ali bi autem non per se patrem, sed se & patrem aduenisse, & mansionem apud eos fecisse dicit. Illic Sabellio silen Suprà.14.c. tium imponens, hìc Ario. *Vt sint consummati in unum. Vt cognoscat mundus, quia tu me misisti.* Frequenter hoc dicit, vt potentiorem pacem, quàm signa ad persuadendum demonstret. Sicut enim discordia debilitat, ita concordia corroborat. *Et dilexi eos, sicut me dilexisti.* Hìc iterum, sicut ponitur ad morem, vt hominem diligi licet, & vt dilectionis argumẽtum, quòd seipsum pro eis de- E derit. Cùm ergo dixisset in securitate futuros, quòd non mutabuntur, quòd erunt sancti, quòd multi per eos erũt crediturí, quòd multi gloriam consequentur, quòd non solùm ipse eos dilexerit, sed etiam pater, iam prosequitur, quę post eorum hinc migrationem erunt futura, quę præmia, quæ essent eis coronæ repositæ. *Pater, inquit, quos dedisti mihi, uolo ut ubi ẽm ego, & illi sint mecũ.* Quod semper quærebant, dicẽtes: Quò vadis? quid dicis? Id pol licitus es, quod nondum habebas? Quomodo ergo eis dixisti: Sedebitis sup sedes duodecim? Quomodo alia, Matth.19.d. & plura maiora pollicitus es? Ecce quòd omnia ad humanam respiciunt imbecillitatem. Nam quomodo dicebat: Sequeris autem postea? Sed ad maiorem certitudinem, & amoris ostensionem hæc dicit. *Vt uideant claritatem meam, quam dedisti mihi.* Iterum hoc concordię Suprà.13.d. ad patrem indicium altius quàm priora. *Ante constitutionem mundi*, inquit: quod & ipsum aliquantulum ad humanam naturã respicit, Dedisti mihi, inquit. Quod si non ita est, libenter negantes interrogarem: Qui dat, alicui dat: num primùm generauit, inde claritatem dedit, antè ingloriũ dimisit? Et quànam hoc nititur ratione? Vides, quòd dedisti, pro genuisti intelligitur? Sed cur F non dixit, vt participẽt: sed, vt videãt claritatẽ? Hìc ostẽdit, quòd omnis ea requies est spectare filiũ dei, hoc claros esse facit: quod & Paulus inquit? Reuelata facie glo- 2.Cor.3. riam domini speculãtes. Quemadmodum enim qui in Solis radios intuentur, aërem nacti tenuissimum visu voluptatẽ percipiunt: ita tunc, & longè etiã maior orietur nobis voluptas. Simul autẽ nobis ostẽdit, quòd non hoc videtur, sed admiranda quædam substantia. *Pater iuste, mundus te non cognouit.* quid hoc signat? Quámnam habet consequentiam: Ostendit neminem scire deum, nisi solos qui filium cognoscunt: hoc est, Volebã omnes hoc esse, sed non cognouerunt te, quanuis nihil possent arguere: hoc significat, Pater iuste. Hoc mihi asperius dictum videtur, quòd tam bonum, tam iustum cognoscere noluerint. Cùm enim Iudæi deum se scire, ipsum autem nescire dixissent, ad hoc respondit inquiens, Dilexisti me ante mundi constitutionem, se aduersus Iudęorum calumnias excusans. Qui claritatẽ accipit, qui ante mundi cõstitutionẽ dilectus est, qui testes vult eos illius claritatis: quomodo cõtrarius esset patrí? Non igitur hoc est quod dicũt Iudæi, quòd ipsi te cognoscunt:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ego autem minimè, sed contra omnino. Ego te noui, non alij. *Et hi cognouerunt, quia tu me misisti.* Vides quòd eos notat, qui à deo non esse dicebant, & ad hoc omnem refert sermonem? *Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam.* Atqui spiritus perfectam cognitionē inquis, sed quæ spiritus sunt, mea sunt. *Vt dilectio, qua dilexisti me in ipsis sit, & ego in ipsis.* Si enim intelligerent, qui tu sis, tunc scirent me alienum nō esse, sed maximè dilectum filium, & coniunctum. Qui hoc, vt decet, credunt, & fidem in me: & veram seruant dilectionem, & qui me verè diligunt, in his ego sum. Vide quomodo in perfectum finem desinit, in dilectionem omnium bonorum matrem. Credamus ergo, & diligamus deum, ne de nobis dicatur: Deum confiteri sciunt, operibus negant: & iterum, Fidem negat, & est infideli peior. Cùm enim ille & familiaribus, & consanguineis, & alienis, tu ne sanguine quidem coniunctis, vlla charitate afficeris: quæ nam tibi erit excusatio, cùm deum & maledictis & contumeliis prosequaris? Considera quot bonis benefaciendi occasiones dederit deus. Alij vt cōsanguineo, alij vt vicino, huic vt ciui, illi vt homini miseretur. Quòd si horum nihil te cohibet, sed omne amoris vinculum dissoluis, audi Paulum, qui te infideli peiorem asserit, quoniam ille nihil de eleemosyna, nihil de cœlo audiens, te humanitate superauit. Tu inimicos diligere iussus, familiares vt inimicos intueris, & pecuniis magis parcis, quàm corporibus. Atqui diuitiæ absumptæ, nihil mali patientur, hic contemptus consumitur. Quæ ergo insania pecuniæ parcere, & non gentilibus? vnde hoc desiderium ortum habuit, vnde hæc inhumanitas, atque credulitas? Si quis tanquam in æditori theatri loco sedens, totum mundum, & omnia humana despiceret, considera quantam reprehenderet stultitiā, quot lachrymas profunderet, quo risu moueretur, quantum odiū conciperet. Ea enim facimus, quæ risu, lachrymis, odio digna sunt. Ille canes pascit, vt feras syluestres capiat, & ipse in feritatem incidit. Ille aues pascit, alius tauros, vt lapides transferat: homines contemnit, cùm fame tabescunt, & innumeram consumit pecuniam, vt lapidei homines effingantur. Verè homines lapidei, qui calamitosos despiciunt. Alius gemmas & aurum miserè colligens, parietes vestit, pauperum corpus nudū videns nulla flectitur misericordia. Alij vestes vestib⁹ addunt, alius autem neque ipsum corpus nudum vestire nouit. In iudiciis item alius aliū consumit. Alius in meretrices, & parasitos, alius in mimos & saltatores, ali⁹ in splendida & magnifica ędificia, in emendis possessionibus & domibus impendit. Ille præterea vsuras computat, alius vsurarum vsuras, alius chirographa cædium plena conficit, neq; vel nocte conquiescit, & proximorum malis inuigilat: illucescente die hic ad iniustum lucrum, ille ad dispendium in luxu: alius ad peculatū currit, & superfluis rebus, & prohibitis maximum studium impenditur, necessariis nullum. Iudices autem nomen quidem iudicum habent, re autem latronum, & homicidarum. Et si quis controuersias, & testamenta perquirat, innumera etiam hic mala, fraudes, furta, insidias deprehendet, circa quæ omnes nostri conatus, spiritalium ratio nulla, sed ad ecclesiam vt tantùm videant concurritur. Verùm nō hoc est quod quærimus, sed operibus nobis, & pura mente opus est. Nam si toto tempore anaritiæ studueris, inde huc ingressus pauca verba dixeris, nō modò deum non placaueris, sed plurimùm iritaueris. Si tibi dominum tuum cōciliare volueris, opera exhibeas: intellige calamitosorum onera: intuere nudos, esurientes, iniuria affectos, quibus multas tibi humanitatis vias K
sternere poteris. Nolimus nosipsos frustra, & incassum viuendo seducere: neq; quòd nunc bene valeamus nos aspernemur, sed memoriam subeat, quòd morborum vi nonnunquam morimur. Caueamus futura mala, & hac formidine meliores efficiamur, ac si maximè simus reprehendendi. Qui enim in iudiciis dicunt, canibus similes sunt: qui in foro, vulpibus: qui vitam desidem viuunt, neq; hi vt decet exercentur, cùm in spectaculis bonos mores corumpant: Qui dignis rebus incumbat videmus neminem: qui inuideant & maledicant, & se indigna faciant, multos. Itaq; punientur etiam non solùm Roma.1.d
qui malorum sunt authores, sed qui facientibus consentiunt. Voluntas enim eadem est, quæ similiter dat pœnas. Hæc ergo quotidie repeto, neque cesso, si quis mihi auscultauerit, lucrabitur: si nemo, sciatis velim vel hæc nobis profutura. Vosipsos accusabitis, nos ab omni culpa vacui. Sed absit, vt hanc nos afferamus excusationem, sed vt nobis gloriæ sitis, apud Christi tribunal, vbi simul sempiternis bonis cum eo perfruamur, quem decet gloria, simul cū patre & spiritu sancto, in secula seculorum, Amen. L

Ad Tit.1.d. 1.Tim.5.a.

H

Homilia.lxxxij.ex cap.xviij.

Hæc cùm dixisset Iesus, egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introiuit ipse & discipuli eius. Horrendum quid mors est, & formidolosum, sed non iis, qui supernam sapientiam contemplantur. Qui futura non intelligit, & ipsam tantùm vitæ finem reputat, non ab re & horret, & formidat, ac si nihil futurus sit. Nobis autem qui gratia dei, incerta & occulta sapientiæ eius didicimus, & migrationem mortem arbitramur, minimè formidandum est: sed lætandum atque desiderandum, vt à caduca hac & mortali vita ad meliorem, & longè clariorē, nullo fine comprehensam trāsferamur: quod Christus operibus nos erudiens, non vi & necessitate, sed spontè ad passionē venit. *Hæc, inquit, cùm dixisset Iesus, egressus est trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introiuit ipse & discipuli eius. Sciebat autem & Iudas, qui tradidit eū, locum: quia frequenter Iesus conuenerat illuc cum discipulis suis.* Media nocte iter facit, torrentem transit, & ad locum proditori notum properat, vt laborem eis demeret: & I
ostendit discipulis se ad mortem spontè proficisci: quod M
maximè ad eorum consolationem faciebat. Etenim in horto tanquam in carcere commoratur. Hæc cùm dixisset, Quid dicis? Patrem orauerat. Quare non dicis post orationem in hortum venisse? Quia non oratio, sed sermo fuerat ad discipulos. Introierunt autem discipuli in hortum, ita metu eos liberauit, ne ingredi recusarent. Vnde autem Iudas eò contenderit, vnde didicerit, eo constat, quòd multùm extra pernoctabat Iesus. Neque enim si domi ageret, Iudas ad hortum properasset, sed domum, vt dormientem comprehenderet. Ne ergo hortum secretum recessum opinareris, addidit, quòd sciebat Iudas locum: neque hoc tantùm, sed quòd frequenter Iesus conueniebat illuc cum discipulis suis. Sæpenumero enim cum his priuatim de necessaris loquebatur, quæ alios audire non licebat. Facit autem hoc in montibus & in hortis, locum procul à tumultu maximè sibi deligens, ne doctrina impediretur.

Iudas autem cùm accepisset cohortem, & à pontificibus & Pharisæis ministros, uenit illuc. Et hi sæpe aliàs miserunt ad Christum cōprehendendū, sed non potuerunt. Vnde cōstat spōte sua se tradidisse. Et quomodo Iudas cohorti psuasit? Militares erāt viri, & mercede omnia audebāt.

Iesus autem

A *Iesus autem sciens omnia quæ uentura erant super eum, processit & dixit ad eos: Quem quæritis?* hoc est, non eorum aduentu obstitit interrogare, sed intrepidè tanquam omnia sciens & dicit, & facit. Quare autem cum armis veniunt? Timebant sequentes Iesum, & propterea etiam intempesta nocte aggressi sunt. *Dicit eis: quem quæritis? Responderunt ei, Iesum Nazarenum.* Vides vim insuperabilem, quomodo in medio existēs eos cæcauit? Quòd enim non tenebris id noctis contingeret, ostendit euāgelista, cùm dicit faces habuisse, quas nisi habuissent, saltem voce cognitus esset. Quòd si illi Iesum ignorabant, non tamen Iudas ob continuam cum eo consuetudinē. Aderat enim, neque magis agnoscebat, sed cum aliis retrorsum cecidit. Fecit autem hoc Iesus, demonstrans nō solùm non posse eos se capere, sed ne medium quidem videre, nisi seipsum traderet. *Iterum dicit, Quem quæritis?* O dementiam: verbo eos prostrauit, nec conuersi sunt, tantam virtutem intelligentes, sed iterum aggrediuntur. Cùm autem quod suum erat, impleſſet, iam se tradit inquiens, *Dixi uobis quia ego sum. Stabat autem & Iudas qui tradebat eum.* Animaduerte euangelistæ tolerantiam. Non maledicit proditori, sed factum narrat.
B Vnum dūtaxat curat demonstrare, quòd se capi permisserit. Inde ne quis diceret, quòd ipse Christus eos ad se capiendum adduxerit, & se manifestans in manus eorum dederit, cùm ostenderit primum quibus facilè moueri debebant, & tamen in proposito perstitissent, & minimè iam possent excusari, tunc se tradidit inquiens,

Si ergo me quæritis, sinite hos abire, ad vltimam vsque horam suam in eos benignitatem præ se ferens. Si me vultis, inquit, dimitte hos. Ecce meipsum trado.

Psal.108.b.

Vt impleretur sermo, quem dixit: Quia quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quenquam. Perditionem autem dicit, non mortis, sed illam æternam. Euangelista autem & in præsenti hoc accepit. Admirari autem quis posset, cur non comprehenderint etiam cum Iesu, vt verberarent discipulos, & Petrum maximè, qui eos serui autem abscindēdo iritarat. Quid ergo eos continuit: Nemo alius quàm quæ eos retrorsum proiecerat potentia: quod euangelista non eorum mentis, sed supernæ virtutis eos coërcētis fuisse significat inquiens, vt sermo impleretur quem dixit, Non perdidi ex eis quenquam. Petrus ergo hac voC ce, & his quæ iam facta viderat fretus, contra irruentes
Matth.10.b armatur. Et quomodo, inquies, qui iussus est neque peram habere, neque duas tunicas, gladium habet? Vt puto hoc metuens iam se præmunierat. Quòd si dixeris: quomodo cui præcipit ne alapam inferat, homicidam agit, & maximè cum non vlciſci præcipiatur? Verùm non se, sed magistrum vltus est. Præterea nondum perfectæ & consummatæ virtutis erant. Quòd si vis Petri sapientiā intelligere, videbis postmodum cæsum, & æquo animo omnia perferētem, & nullis malis, nullis calamitatibus perturbatum. Iesus autem etiam hoc in loco miraculum facit, simul eruditens nos, quòd in persecutores nostros beneficos nos esse oportet. Et cùm suam obtegeret potestatem, seruo illi aurē restituit. Petro autem dixit, quòd qui gladium accipiunt, in gladio peribunt: & ei vt in laudando minatus est, vt eius conatum retunderet. Et serui nomen meminit euangelista, quoniam magna res erat, non tantùm quòd eum curauerit: sed cùm paulò pòst esset ab eo alapam accepturus, hinc ad persecutiones tolerandas voluit discipulos erudire. Atqui etiam propterea nomen posuit euangelista, vt legentes tunc possent diligentius inquirere, an ita se res habuisset: nec simpliciter dexteram auriculam dicit, sed mihi videtur apostoli

impetum velle ostendere, quòd ferè in ipsum caput irD ruit. Iesus autem nō minis tantùm Petrum cohibet, sed & alios sedat, inquiens: *Calicem quem dedit mihi pater, non uis ut bibam illum?* Ostendens non illorum potentię id adscribendum, sed permissioni suę: ac etiam quòd nō esset deo contrarius, sed obediret patri vsque ad mortē.

Tunc comprehenderunt Iesum, & ligauerunt, & adduxerunt eum ad Annam primum. Quare ad Annam? Vt rem ostē tarent, & tanquam triumphum ducerent. *Erat autem Annas socer Caiaphæ, qui erat pontifex anni illius. Erat autem Caiaphas qui consilium dederat Iudæis, quòd expedit unum hominem mori pro populo.* Cur iterum huius nos prophetiæ admonet? Vt pro salute hoc factum demonstraret, & tā tam esse veritatis excellentiam, vt & inimici eam prædixerint. Ne ergo vinculorum mentione auditor perturbaretur, id meminit, quoniam salus orbis terrarum eius mors esset. *Sequebatur autem Petrus, & alius discipulus.* Quis alius? Ipse qui hæc scripsit. Et cur se non nominat? Cùm enim supra pectus Iesu recumberet, meritò se silentio præteriit. Sed qua gratia in hoc loco? Eadem ipsa, nam & hic quoque se laudat, quòd aliis diffugientibus, ipse sequeretur, ideo & suum nomen silet, & E
Petrum sibi præponit, & sui meminisse tamen coactus est, vt intelligas eum cæteris diligētius, quæ in aula principis facta sunt, enarrare, vtpote qui aderat. Et animaduerte quomodo propriæ laudi demit. Ne quis enim diceret, quomodo omnibus aufugientibus ipse ingressus est? causam affert, quòd esset notus pontifici, ne quis se secutum admiraretur, nęve id ei fortitudini adscriberet. Illud mirandum quòd Petrus tam timidus, vsque ad aulam solus venerit. Quòd enim eousq; venerit, amoris: quòd non ingrederetur, timoris erat indicium: ideo hęc scripsit euangelista, præoccupans negationis excusationem. Neq; enim tanquam rem magnam ait se notum pontifici, sed cùm solum se cum Iesu venisse dixisset, ne putares animi magnitudine factū, causam affert. Quòd autem & Petrus ex illius fauore ingressus esset, ex sequētibus ostendit. Cùm enim exiit, & cum ostiaria egit, vt introduceretur, statim intrauit Petrus. Cur autem ipse non introduxit? Christum spectabat, & sequebatur, ideo iussit mulieri, vt eū introduceret. Quid mulier? *Nunquid & tu ex discipulis es hominis huius? Dicit ille: Non sum.*
Quid dicis Petre? Nónne dudum dixeras, si oportuisset animam pro eo ponere, te positurum? Quid ergo? Ne Matth.26.d
F ostiariam quidem rogantem perferre potes? Num miles, num aliquis eorum qui Iesum cœperant te rogabat? Vilis erat ostiaria & abiecta, neque aspernè percontata. Non dixit, deceptoris & perditi illius discipulus es, sed hominis huius, tanquā eius misereretur. Sed nihil horū pertulit. Dixit autem, Nunquid & tu? quia Ioannes aderat, adeò benignè locuta est mulier. Sed nihil horū intelligebat Petrus, neq; rem aduertit, quòd primò, quòd secundò, quòd tertiò negaret, nisi cùm gallus cantauit. Neque hoc aduertisset, nisi se Christus conspexisset. Et ipse quidē calefaciebat se cum seruis principis. Iesus intus ligatus tenebatur. Hæc autem dicimus, non in Petri accusationem, sed ad ostendēdum Christum vera prædixisse. *Princeps autem interrogauit Iesum de discipulis suis, & de doctrina.* O malitiam: cùm frequenter in templo loquentem, & palàm docentem audisset, hoc percontatur. Cùm nullum haberent crimen quod obiicerent, de discipulis rogabat, fortasse vbi essent, & qua gratia eos elegisset, & quid vellet, & in quibus his vsi: hoc dicebat quasi seditionis, & nouitatis eum arguēs, & quòd nemo alius ipsi crederet præter illos, & tanq quoddā esset ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

litiæ instrumentum: quod arguens Christus, inquit,
Ego palàm locutus sum mundo, nihil priuatim discipulis.

Ego semper docui in templo. Quid ergo? nihilne secretò discipulis dixit? Dixit sanè, sed non quod illi arbitrabantur, quod timeret, & seditiones strueret: sed cùm aliquando altiora, quàm quæ multitudo capere posset loquebatur. *Quid me interrogas? interroga qui audierunt.* Non arroganter respondet, sed fretus veritate, quod in principio dicebat: Si ego testimoniũ perhibeo de meipso, testimonium meum est verum: idem & hoc in loco, ex abundantia suum vult testimonium confirmare. Nam cùm de discipulis princeps percontaretur, ait: Me de meis rogas? roga inimicos, insidiatores, qui me ligarunt vt testificentur. Id enim veritatis maximum est argumentum, cùm quis inimicos in testimonium adducit. Princeps autem cùm ita quærendum esset, non quæsiuit: *sed unus ex astantibus ministris dedit ei alapam* Quid hoc impudentius? Exhorrescat cœlum, contremiscat terra de Christi patientia, & seruorum impudẽtia. Et quidnam dixerat? Neq; vt se excusando ait, Quid me interrogas? sed vt omnem impudentiæ materiam tolleret: & cùm percussus esset, & omnia sternere, & delere in sua haberet potestate, loquitur quæ omnem feritatem placare facilè potuissent. *Si malè locutus sum,* inquit, *testimonium perhibe de malo.* hoc est, Si me verbo reprehendere potes, ostende: *sin minus, cur me cædis?* Vides iudicium tumultus, & perturbationis & confusionis plenum? Rogauit princeps subdolè & dolosè, respõdit Iesus vt oportuit. Quid dicendum erat, vé confutare, vel acquiescere? sed neutrum facit. Verùm seruus eum cędit, hoc non iudicium est, sed violentia. Inde neq; sic quicquam habẽtes quod accusarent, mittunt eum ligatũ ad Caïaphã.

Erat autem Petrus stans & calefaciens se. Papæ, quo sopore calor ille vehemẽs Petri contabuerat capto Iesu? Neq; post tot mouetur, sed adhuc se calefacit, vt intelligas quàm imbecilla sit humana natura, cum nos deus deserit. Et rogatus iterum negat. *Tunc cognatus serui illius, cuius Petrus auriculam abscíderat,* ea re motus ait,

Nónne ego te uidi in horto? Neq; hortus, neq; immensus amor, quem Iesus illic ostenderat, verborum eius Petrum admonuit, sed omnia formidine exciderunt. Sed cur euangelistæ omnes in hoc concordarunt? Non vt discipulum accusarent, sed erudirent quantum mali sit nõ omnia deo committere, sed sibiipsi confidere. Tu autẽ admirare magistri curam, & diligentiam, quòd & captus, & ligatus discipulo consulit, intuitu suo iacentem excitans, & ad lacrymas mouens. *Ducunt ergo Iesum à Caïapha ad Pilatum.* Factum autem hoc est, vt iudicũ multitudo, vel inuitis veritatem extorqueret. *Erat autem manè* antequam gallus cantaret, ad Caïapham ducitur, inde ad Pilatum. Quibus verbis ostendit euangelista à media nocte ad mane à Caïapha interrogatum, nihil respondisse. Ideo misit eum ad Pilatũ, sed illa aliis dimittens, ipse quæ secuta sunt enarrat. Tu autẽ Iudæorum stultitiam considera, qui innocentem armati comprehenderunt. *Non tamen ingrediuntur prætorium ne contaminarentur.* Et quæ nam quæso contaminatio ingredi prætorium, vbi iniusti pœnas dant? Decimantes mentam & anethum: at cùm iniustè interficiunt, contaminari se non existimant, sed cùm ad prætorium veniũt. Sed cur ipsi non interemerunt? Multùm de eorum imperio iam ademptum erat à Romanis: præterea timebant ne à Pilato accusati, pœnas postmodum darent. Sed quid significat, vt manducarent Pascha? Atqui Iesus iam id fecerat vna die azymorum: Siue ergo totum Pascha appellat solennitatem, siue quod tunc faciebant. Christus autem pridie cædem suam in parasceue reseruans, quãdo antiquitus celebratum erat, ipsi autem armati, quod non licebat, fundentes sanguinem, locum cauent, Pilatum aduocant: *qui egressus ait, Quam accusationem affertis aduersũ hominem hunc?* Vides mutationem principatus eorum, & inuidiã? Cùm enim & ligatum, & tãta caterua ad se adductum videret, non tamen manifestæ putauit accusationis indicium, sed interrogat, absurdum ratus, iudicium eos præsumere, supplicium sibi permitti. Illi autem, *si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum.* O dementiam, quid non adducitis in medium quid fecerit, sed obtegitis? Quid non arguitis eũ? Ecce quòd vbique iustam prædicantes accusationem, nihil tandem afferunt. Annas de doctrina percontatus est, quo audito misit ad Caipham, & ipse deinde ad Pilatum. Pilatus ait, Quam accusationem affertis contra hunc? Neque habent quid respondeant, sed coniectura quadã vtuntur. Tum Pilatus. *Accipite eum uos, & secundum legem uestram iudicate eum. Dixerunt Iudæi: Nobis non licet interficere quenquam. Hoc dixerunt, ut sermo Iesu impleretur, quem dixit, significans qua morte esset moriturus.* Et quomodo hoc significabant? Nõ licet nobis interficere quenquam: aut dicit euangelista, quoniã non pro Iudæis tantùm, sed & pro gentibus erat moriturus: vel quòd crucifigere eis non licebat. Quòd si dicunt non licere interimere, eo tempore intelligendum est: nam quòd interemerunt & alia morte, argumento est Stephanus lapidatus, sed crucifigere eum desiderabant, vt mortis genus iactarent. Pilatus autem ad euitandum molestiã, breuibus Iesum interrogat: *Tu es rex Iudæorum? Respondit Iesus: A temetipso hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me?* Cur hoc interrogat Christus? Vt prauum Iudæorum animum detegeret. Audierat enim hoc à multis Pilatus: nam cùm illi nihil accusare possent, ne longa fieret discussio, quòd semper in primis accusabatur, id nũc Pilatus percontatur. Nam cùm dixisset Iudæis, Secundum legem vestram iudicate eum: vt ostenderent non esse in Iudæos tantum peccatum, non licere sibi dicunt. Non enim legi nostræ, sed communi crimini obnoxius est: quod intelligens Pilatus, vt experiretur, rogat, Tu es rex Iudæorum? Non ergo quod nescíret Christus interrogat, sed vt ipse Pilatus Iudæos accusaret, alij dixerunt tibi? Quod Pilatus indicans ait: *Nunquid ego Iudæus sum? Gens tua, & pontifices tui tradiderunt te mihi, quid fecisti?* Hic se excusare voluit, inde cùm dixisset, tu es rex? argũens eum Iesus, hoc (inquit) audisti à Iudæis? Qua gratia non diligenter rem ipsam inquiris? Dixerunt me malorum authorem, percontare quid mali fecerim: sed hoc non facis, simpliciter causas struis. *A teipso hoc dicis, an aliunde?* Quo audito Pilatus, quid statim respondeat ignarus. Tradiderunt te mihi, inquit, oportet vt te quid feceris interrogem. Tum Iesus, *Regnum meũ non est de hoc mundo.* Erigit Pilatum, vt non multùm ad eorum comparationem malum: & vult ostendere se non purum hominem, sed deum & dei filium esse, inquiens: *Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent, ut non traderer Iudæis.* Quod vt Pilatus intuebatur, tollit tyrannidis videlicet suspicionem. An non est mundi huius Christi regnum? Quidni? Quomodo inquit non esse? Non quòd hoc etiam non possideat, sed quòd in cœlo habeat imperium, nõ humanum, sed longè maius atque præstantius: quod si ita est, quomodo captus est sponte se tradens? Quod non tacet, sed si ex hoc mundo essem, inquit, ministri mei decertarent, vt non traderer. Ostendit in hoc loco regni nostri imbecillitatem, quod in seruis habeat potestatem: supernum autem regnum sibiipsi sufficiens est, & nullius indiget. Hinc hæretici ansam inueniũt alienum eum ab opifice esse. Quid ergo cùm dicit, In propria venit? quid cùm, Non sunt de mundo, sicut ego nõ sum de hoc mundo? Sic & regnum suum dicit hinc nõ esse, non quòd mundum prouidẽtia, ac protectione sua priuet: sed, vt dixi, neq; humanum, neq; caducũ esse demonstret. Quid ergo Pilatus? *Ergo rex es tu? Respondit Iesus: Tu dicis, quia rex sum. Ego in hoc natus sum.* Si ergo rex natus est, & alia omnia nata sunt, & nihil habet quod acceperit: itaq; cùm audis, Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitã habere, nihil aliud quàm generationem arbitreris, & in aliis similiter. *Et ad hoc ueni, ut testimonium perhibeam ueritati.* hoc est, vt hoc ipsum dicam, faciam, & persuadeam omnibus. Tu autem homo hæc audiens, & videns dominum tuum ligatum & circunctactum, noli præsentia quicquàm reputare. Nõnne perabsurdum & indignum est, si Christus propter te ea sustinuit, tu ne verba quidẽ sæpenumero perpeti possis? Ille insputus est, tu te vestibus ornas & annulis: & si non apud homines laudaris, miseram te vitam viuere arbitraris. Christus opprobriis & maledictis affícitur, ad derisum alapis cæditur: tu ab omnibus laudem captas, & non fers opprobria Christi. Nõnne audis Paulum dicentem, Imitatores mei estote, sicut & ego Christi? Si quis te maledictis prosequitur, recordare domini tui, quem ad derisum adorabant, & verbis & re distrahebant, & irridebant: ipse verò non modò non vltus est, sed beneficiis, & summa humanitate & clementia affecit. Hũc nos imitemur, ita poterimus omni ignominia liberari. Non enim qui iniuriatur, sed qui paruo animo iniurijs dolet, is iniurias confirmat, & irritat iniuriantem. Si non ægrè eas ferres, non afficereris iniuria. Non enim ab inferentibus, sed ab accipientibus fit vt graues sint. Quid tandem doles, si iniuria te offendit? tantò minus tibi dolendum est. imò illi magis misereri oporteret: sin iure, tantò æquiori animo tolerandum. Quemadmodum enim si quis te pauperem, vt diuitem appellaret, laudaretq;, nihil ad te illæ laudes, sed potius in risum verterẽtur: ita si quis falsò calumniaretur, nihil id ad te. Quòd si te conscientia reprehendit, nulla verba perturbent, sed vitam emenda, hoc in veris reprehẽsionibus dico. Cùm autem paupertatẽ quispiã, aut ignobilitatem arguet, eum ridendum ducas: nõ enim dedecori est audienti, sed dicenti, vtpote sapientiam ignorãti: sed cùm huiusmodi in multitudine ignorantium veritatem dicunt, intolerabile vulnus efficitur: immo hoc maximè ferendum, cùm tibi testis sit spectaculum laudantium te, atq; accipientium, illis lædentibus & exprobrantibus. Non enim qui vlciscitur, sed qui nihil respõdet admirationi est apud sapientes. Quòd si præsentes stulti sunt, propterea maximè eos rideas, & theatro cœlesti congratulare: illic enim omnes te laudabunt, tibi plaudent, te accipient. Siquidem vnus angelus toti mũdo conferri potest. Et quid angelos dico, quando ipse te dominus laudabit? His cogitationibus nos exerceamus: neq; enim crimini dandũ est, si quis lædatur silet: sed cõtrà, si vlciscitur. Nam si crimen esset, non vtiq; dixisset Christus: Si quis percusserit te in dexterã maxillã, præbe illi & alterã. At si falsa quis dixerit, ei misereamur, quòd sibi accusatiuũ supplicium adstruit, neq; scripturas legere dignus est. Peccatori enim, inquit de°, vt quid tu enarras iustificationes meas? Sedens contra fratrem tuũ ca-

lumniaris. Sin vera dixerit, etiam sic miserabilis est. Nã & Pharisæus vera locutus, nihil tamen offendit malè audientem, sed ei profuit: se bonis priuauit, sibi his maledictis naufragium intulit. Itaq; vtinq; ille est qui offendit: tu autem si æquo animo perferes, duplici ratione lucraris, & quia tibi silentio, & modestia deum propitium reddis, & materiam accipis, vt ex verbis facta mendẽtur, & gloriam humanam contemnas. Etenim his veris dolor exoritur, quòd multi hominum inhiant opinioni. Sic si voluerimus philosophari, probè intelligemus nihil res humanas esse. Discamus igitur, & vitia nostra recensentes, ea tempore corrigamus, & hoc mense vnũ, alio aliud, & ita subsequenter meliores efficiamur: & sic tanquã per gradus quosdam ascendentes, per scalam Iacob ad cœlum perueniemus. Etenim scalę illę mihi per illam visionem paulatim per virtutes ascensum significare videntur, per quam à terra in cœlum ascendere nobis licet, non gradibus sensibilibus, sed morum incremento & correctione. Hoc ergo iter, hunc ascensum aggrediamur, vt & cœlum, & cœli bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria, in secula seculorum, Amen.

Homilia. lxxxiij. ex cap. xviij.

Ego in hoc natus sum: & ad hoc ueni in mundum, ut testimonium perhibeam ueritati. Omnis qui est ex ueritate, audit uocem meam. Mirabilis res est patientia, quæ tanquam in tranquillo portu animum constituit, eumq; & ab aduersis ventis, & fluctibus tempestatũ liberũ reddit: hanc nos Christus cùm semper, tum maximè docuit cùm iudicatus est, ductus huc, illuc distractus. Etenim apud Annam perquàm mansuetè respondit, & cædenti seruo ea dixit, quæ omnem fastum tollere potuissent, & inde ad Caipham, demum ad Pilatum ductus, tota nocte in his consumpta, in omnibus mirã prætulit mansuetudinem, & dicentibus maleficum esse, neq; quo eum arguerent habentibus, tacuit tamen: cùm de regno interrogatus est, tunc locutus est ad Pilatum, erudiens eum, & ad altiora erigẽs. Quid autem Pilatus illis præsentibus Iesum non interrogat, sed prætoriũ ingreditur? Magnam quãdam de eo habebat opinionem, & sine alicuius tumultu omnia ab eo intelligere volebat. Roganti autem, Quid feciſti? nihil ad hoc respondit Iesus, sed ad id quod valde cupiebat Pilatus, hoc est de regno suo, inquiens, Regnum meum non est de hoc mundo: quasi dicat, Rex sum, non tamen qualem arbitraris, sed longè præstantior. Hinc ostendit, nihil mali fecisse: vt etiam cùm prosequitur, *In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum,* vt testimonium perhibeã veritati: inde cùm inquit, Omnis qui est ex veritate, audit vocem meam. allicit eum, vt aures his adhibeat. *Si quis enim verus est,* inquit, & amat veritatẽ, sanè me audiet. Hoc pacto eum paucis verbis allicit, vt petat, *Quid est ueritas?* Sed primum rei ipsi instat. Rogauit autem, quoniam tempus id postulabat, tunc eum è Iudæorum manibus eripere cogitabat: ideo exiit, aitq;, *Ego nullam in eo inuenio causam.* Et considera quàm prudenter: non dixit, si errauit, & dignus est morte, solennitati eũ condonate: sed primùm omnino excusat, inde ex abundantia rogat, si nolint aliter innocentem dimittere, saltem vt nocentem tempori condonent: ideo subdidit,

Est autem consuetudo uobis, ut unum dimittam in Pascha.

Inde verecundè, *Vultis ergo,* inquit, *dimittam uobis regem Iudæorum?* Clamabant omnes, dicentes: Nõ hunc, *sed Barabbam.* O mentem sceleſtam, similes sui petunt. Sceleſtum dimitti, insontem puniri iubent. Hic etiã eis anti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Cap. XIX.

quitus mos fuerat. Tu autem in omnibus considera domini benignitatem. *Tunc flagellauit eum Pilatus.* Fortasse vt ita sedato Iudæorum furore, inde eum dimitteret. Cùm enim prius eũ liberare voluisset, in hoc eis satisfacere arbitratus est, si verberaret, & quæ tunc facta sunt in eum, fieri permitteret: vt purpurea veste circundaretur, & corona spinea eius capiti imponeretur: ideo ita coronatum ad Iudæos eduxit, vt ea ignominia eorũ iram & furorem aliquãtulum sedaret. Et quomodo milites hæc faciebãt, siquidem non præceperat Pilatus? Ad Iudæorum gratiam. Neque enim noctu à Pilato iussi cũ Iuda pfecti sunt, sed pecunia à Iudæis allecti, omnia audebant. At Iesus in his omnibus tacebat. Tu autem non solùm hæc verba audias, sed in animo perpetuò serues velim: & cùm orbis terrarum, & angelorũ regem à militibus irrisum, & verbis & re ignominia affectum, & omnia æquo animo tolerantem videris, eũ re ipsa imitare. Cùm enim dixisset Pilatus, Regem Iudæorum: ad deridendum, vt regem induerunt. *Hoc pacto eduxit eũ Pilatus*, inquiens: *Nullam in eo causam inuenio.* Exiuit Iesus spinis coronatus, non tamen Iudæorum ira sedata est, sed clamabant: *Crucifige, crucifige eum.* Videns H Pilatus omnia frustrà tentari, *Accipite*, inquit, *eum uos, & crucifigite.* Quibus verbis constat, ad eorum cohibendum furorem illa fieri permisisse. Ego, inquit, nullã in eo causam inuenio. Animaduerte quot modis iudex Iesum excusat, sed nihil canes illos mouebat. Illud enim verbum, Accipite & crucifigite: indignantis est, & monentis, vt ipsi rem non permissam patrarent. Ipsi duxerant eum, vt præsidis iudicio damnaretur: contrà autem contigit, vt potius sententia eius absolueretur: quod veriti, *Nos legem habemus*, inquiunt, *& secundum legem nostram debet mori: quia filium dei se fecit.* Quomodo ergo dicente præside, Accipite eum, & secundum legem vestram iudicate eum: dixerũt sibi non licere quemquam interficere, nunc legem afferunt, quòd mori debeat? Et considera accusationem, Filium dei se fecit: hoc crimini dandum est? Dic quæso, quid mirum, vt qui dei opera facit, si se dei filium nuncupet? Quid Christus? *Nihil* Esaiæ.35.c. *respondet*, implens propheticum illud, quòd non aperuit os suum. In humilitate sua iudicium eius ablatum est. Tum Pilatus, cùm audiret quòd se dei filiũ faceret: I ne id verum esset, & contra legem facere putaretur, formidauit. Iudæi cũ id re & verbis intelligerent, non sunt perterriti, sed interimũt quem adorare debuissent. Ideo Pilatus trepidus, aliis omissis, an esset Christus interrogat, cui Iesus non respondit. Nam cùm audisset, In hoc natus sum, & ad hoc veni, & regnum meum non est de hoc mundo: & propterea eum absoluere debuisset, obtẽperauit tamen furori Iudæorum, qui cùm nihil amplius quod criminarentur haberent, ad publicum crimen cõfugiunt, dicentes: *Omnis qui se regem facit, contradicit Cæsari.* Inquirendum igitur diligenter, an tyrannidem affectaret & regno Cæsarem depellere tentaret: sed non inuestigat diligenter, ideo nihil ei respondet, cùm sciret frustrà omnia. Præterea rebus testimonium perhibẽtibus, noluit verbis conuincere, neq; excusationem adducere, ostendens sponte ad hoc venisse. Cùm taceret, inquit Pilatus: *Nescis quia potestatem habeo crucifigere te?* Vides quomodo seipsum condemnauit? Si in tua potestate est, quare insontem non dimittis? Cùm ergo contra se sententiam tulisset, inquit Iesus: *Qui tradidit me tibi, maius peccatum habet.* Indicans ipsum quoq; reum esse criminis. Et vt tumorem eius deprimeret, *Non haberes potestatem, nisi tibi datum esset desuper.* Ex quo significat, non simpliciter, & vt res plurimùm solent, sed K mystice euenisse. Sed ne ea particula, Nisi esset tibi datum desuper: nullo ipsi crimini adscribendum duceres, ideo inquit, Maius peccatum habet, qui tradidit me tibi. Atqui si datum erat, neque hic, neq; illi rei erant criminis: frustrà hæc dicis. Hoc verbum, Datum: in hoc loco permissiuum est: quasi diceret, permisit hæc fieri, non tamen propterea vos non accusandi. Perterruit eũ verbis, & manifestam attulit excusationẽ. *Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi autem clamabant: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris.* Cùm enim à sua lege crimina non proficeret, malignè externum adducunt, dicentes: Omnis enim qui se regem facit, contradicit Cæsari. Et quod tyrannidis argumentum? Vnde hoc potest ostendi? A purpura, à diademate, ab ornatu, à satellitib⁹? Nónne solus semper cum duodecim discipulis ambulabat, & vilibus vtebatur cibis, vestib⁹, domo? Sed ô impudẽtiam, ô intempestiuam formidinem. Pilatus enim iam periclitari arbitratus, si id negligeret, egreditur vt rem inquirat. Hoc enim significat, cùm sedisse dicit, & nulla habita quæstione, tradidit eum: se eis persuadere existimans, quod apparet, cùm inquit: *Ecce rex uester.* L *Et cùm illi dixissent, Crucifige eum: iterum ait, Regem uestrum crucifigam? Responderunt pontifices: Non habemus regem nisi Cæsarem.* Sponte se reos pfessi sunt, ideo & deus tradidit, quando ipsi primi prouidentia, & protectione ipsius se subtraxerunt: & cùm vno ore regnum abnegassent, permisit suis ipsorum sententiis eos decidere. Atqui ea verba omnem iram sedare iam debuissent, sed timuerunt, ne dimissus iterum plebem alliceret: quod ne eueniret, omnia conabantur. Graue enim quiddam est ambitio, graue inquam, & quæ animam perdere valeat, cuius gratia nunquàm audiebant. Pilatus quidem solo verbo voluit eum dimittere, hi perstant dicentes, Crucifige. Et cur tantopere hanc eius mortem affectabãt? Quia ignominiosa erat: veriti ergo ne eius postmodum memoria seruaretur, hanc mortem elegerunt, nescij quòd cùm impeditur, magis apparet veritas. Nam quòd hoc formidarent, audi quid dicant: Nos audiuimus, quia seductor ille dixit, post tres dies resurgam. Idcirco omnibus modis adnitebantur, vt posteris esset abominabilis. Et identidem clamabant, Crucifige. Erat turba incomposita, & à principibus corrupta. Nos autem non modò M hæc legamus, sed animo recondamus: hoc est, coronam spineam, vestimentum, arundinem, alapas, sputa, irrisiones, quæ frequenter mente repetita satis omnem iram sedare poterunt: etsi ludibrio erimus, si quid iniustè patiemur, frequenter dicamus, Non est seruus maior domino suo: & allatrantium Iudæorum verba nobis subeant, cum dixerunt, Dæmonium habes, & Samaritanus es, & in Beelzebub principe dæmoniorum eiicis dæmonia. Et ideo hæc omnia pertulit, vt eius vestigia imitemur, & maledicta perferamus, quæ ipse grauissima non solùm pertulit, sed omnia fecit, vt ipsos illatores saluos faceret, & ad eorum salutem apostolos misit. Audis eos dicentes: Scimus, ignorãter fecistis: vt ad pœnitẽtiã adduceret: hæc nos imitemur. nihil enim adeò deũ placat, vt inimicorum dilectio, & cura eis benefaciendi. Cùm quis te persequitur, non ipsum, sed dæmonem instigantem considera, & aduersus illum iram seda, & miserere quòd ita à diabolo irritetur, à quo sibi mendacium oritur, multò magis & iniusta ira. Non sunt Christianorũ maledicta: nam qui flere iubetur, & qui audit: Væ vobis qui ridetis: inde maledicit, insectatur, furit: non ipse cõtrà maledictis, sed lachrymis prosequendus est. Nam & Christus

Suprà.18.b
Ibidem.k.l.
Matt.12.& Lucæ.11.d.
Actor.3.c.
Num.11.b
Lucæ.6.d.

A Christus Iudæ misertus est, qui nobis re ipsa in omnibus imitandus est: quod nisi fecerimus, frustrà nati sumus, vel ad malum potius. Neque enim fides sufficiens est ad regnum consequendum, sed magis perperàm viuentes Ibidem.12.f condemnabit. Qui enim nouit voluntatem domini sui, Suprà.15.d & non facit, multùm vapulabit. Et iterum: Si non venissem, inquit, & locutus eis non fuissem, peccatum nõ haberent. Quam ergo habebimus excusationem, cùm penetralia ingredi dignati recusauerimus, & communicantes mysteria gentilibus eorum ignaris peiores inueniamur? Si illi ob inanem gloriam, tantam præ se tulerunt sapientiam: longè magis nos decet, vt deo placeamus, virtutibus inuigilare. Illi nonnunquam suam contemperunt animam, & filios dæmonum insania bellis deuouerunt: nos neque pecuniam propter Christum cõtemnimus, non iram ponimus, sed inflamur, & febricitantium more incẽdimur. Et quemadmodum illi morbo vexati, ita & nos affectu distracti, iram, auaritiam, reliquas cupiditates sistere, nunquam possumus. Ideo erubesco simul atque obstupesco, cùm multos gentilium pecuniarum contemptores, nos insaniẽtes videam. Quòd B si qui etiam nostrorum eas contemnunt, aliis affectibus, furore videlicet, & inuidia consumuntur. Difficile sanè est veram sapientiam inuenire. Qua nam gratia? Remedia scripturarum negligimus, neque cum contritione, fletu & planctu eis attendimus: sed simpliciter & inconsideratè, si quando ad legendum adducimur: propterea cùm graue secularium rerum onus incumbit, omnia inundat, & si quid profecimus, aufert. Neque enim si quis vulnus acceperit, & medicinam imposuerit, nõ diligenter alligabit, sed decidere permittet: neque aquam pulue rem, & alia vulneri contraria non cauebit, ne grauius malum sequatur: non medicinæ, sed propriæ desidiæ culpa hoc nobis accidere solet, cùm diuinis sermonibus parum, secularibus semper attẽdimus: ita semen omne suffocatur, fructus nullus prouenit. Quod ne accidat, in cœlum paululum suspiciamus, mortuorum monumenta & tumulos consideremus, & nos eundem exitum manere, eandem migrandi necessitatem, nonnunquam ante vesperum imminere, in mentem veniat. Præparemur ergo huic profectioni. Multò nobis viatico opus est, nam & multus labor, multus æstus, magna solitudo peragrãda est. Nullum est diuersorium, neque forum vbi nobis C necessaria comparare possimus, nisi hinc omnia nobiMatth.25.a scum auferamus. Audi quid dicant virgines, Ite ad venLucæ.16.g dentes: & euntes, nõ inuenerunt. Audi Abraham: Chaos Ezech.14.e est inter nos & vos. Audi Ezechielem de die illo: Noë, Daniel, & Iob filios suos non liberabunt. Sed hæc vtinã nos nõ audiamus verba: sed accipiẽtes hinc quę ad ęternam vitam nobis sufficiant viatica, cũ fiducia videamus dominum nostrum Iesum Christum, cum quo patri, simul & spiritui sancto sit gloria, in secula seculorũ, Amẽ.

Homilia.lxxxiiii. ex cap.xix.

Tunc ergo tradidit eis illum, ut crucifigeretur. Susceperunt autem Iesum, & eduxerunt, & baiulans sibi crucem, exiuit in eum qui dicitur Caluariæ locus. Fœlicitates facilè improuidos deiicere & prosternere assolent: ita & Iudæi à principio, diuino freti auxilio legem regni gentium quærebant, & in eremo post manna ceparum recordabantur: itidem & hic, Christi regnum recusantes, Cæsaris implorabant, ideo in regem secundum sententiam suam inciderunt. Quod cùm audisset Pilatus, tradidit eum vt crucifigeretur, & quaminiustissimè. Erat enim inuestigãdum, an regnum affectasset, sed solo metu tulit sententiam: quod ne committeret, Christus eum admonuerat, inquiens: Regnum meum nõ est D de hoc mundo, sed præsentibus omnino addictus, nihil Suprà.18.g magnum sapere voluit, quanuis vxoris somnium eum Matth.27.b perterrere debuisset: sed nullo horum factus est melior. Neque cœlum suspexit, sed tradidit eum. Et ei crucem tanquam reo imposuerunt, lignum delegerunt, neque figuram considerarunt. Etenim Isaac ligna pectauit, sed Gene.22.b tunc in patris voluntate tantùm constitit. Figura enim erat, nũc res secuta est, quia veritas. Et exiuit in eum, qui dicitur Caluarię locus. Vbi quidam dicũt Adam & mortuum, & sepultum esse: & Iesum vbi mors dominata est, ibidem trophæum erexisse, hoc est crucem, quam tulit contra mortis tyrannidem. Et quemadmodum victores, ita Iesus victoriæ signa humeris tulit. Quid enim, si id alio animo fecerunt Iudæi? Crucifigunt autem eum cum latronibus. Inuiti etiã in hoc prophetiam implentes. Quæ enim illi ad ignominiam faciebant, his veritas implebatur, vt intelligas quanta eorũ vis. Hoc nanque antiquitus propheta prædixerat, Quòd cum iniquis Esaiæ.53.d reputatus est. Voluit dæmon rem ipsam obtegere, non tamẽ valuit. Crucifixi sunt tres, claruit vnus Iesus: vt intelligas eius virtute omnia prouenisse, atque tribus cru- E cifixis miracula patuerunt: nemo tamen vllum alteri latronum attribuit, sed soli Iesu: ita diaboli insidiæ irritæ factæ sunt, & in eius caput omnimodo irruerũt, nam ex duobus vnus saluus factus est. Non solùm igitur crucifixi gloriam non offendit, sed non parum auxit: neque enim minus fuit in cruce latronem conuerti, & paradisum intrare, quàm petrã collidi. *Scripsit autem & titulum Pilatus*, cùm vt Iudæos vlciscereturtum vt Christũ excusaret. Nam cùm tanquam prauum tradidissent, & sententiam hanc latronum societate cõfirmare vellent, ne quis iam turpem mortis notam inurere, & tanquam malum, & perditum eum accusare posset, vt calumniãtium os obstrueret, in regem suum insurrexisse denunciat, & tanquam trophæo cuipiam literas insculpsit, clara voce & victoriam & regnũ profitentes, quanuis non perfectè. Neque hoc vna lingua, sed tribus demonstrauit. Cùm enim credibile esset multas ad festum nationes conuenisse, ne quis excusationem ignoraret, linguis omnibus Iudæorum immanitas notata est. Hoc autem ægrè ferebant Iudæi. Atqui quid hoc vobis nocebat? Nihil. Nã si mortalis erat & imbecillis, & moriturus, quid scripturam timuistis, quòd esset rex Iudæorum? Et quid F dicunt, vt scriberet, Quia ipse dixit: eius fuisset temeritati & iactantiæ adscribendum. Non tamen Pilatus mutatus est, sed perstitit in sententia. Non parua in hoc dispensatio, sed hinc pendet. Cùm enim postmodum defossum esset lignũ crucis, nulla de eo cura susceptа, cùm & fideles timerent, & aliis vacarent, contigit vt diu post perquireretur: & cùm tres cruces inuentæ essent, par est, & quia media erat & propter titulum domini crucem agnitam: nam latronum cruces titulum non habebant. *Milites autem diuiserunt Iesu uestimenta, sed non tunicam.* Ecce quomodo semper malè faciendo prophetias implent. Nam & hoc prædictum fuerat. Atqui tres erant crucifixi, sed prophetiæ in Iesu implebantur. Quare enim non idem in aliis fecerant? Tu autem prophetiæ certitudinem considera, non enim quòd partiti sint tantùm, sed Psal.21.c quòd non sint partiti, prædixit. Nam vestimenta partiti sunt, non autem tunicam, sed sortem super ea iecerunt. Quod autem dicit, *Desuper contextam*, non simpliciter ponitur, sed alij allegoriã id significare dicunt, quòd nõ simpliciter homo esset crucifixus, sed desuper habuerit diuinitatem. Alij dicunt per illud genus vestis euangelistam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Suprà.2.a
Matth.12. d

Suprà.10.d

Matth.27.c

Zacharæ.12.c

Exo.12.g.5.
Nu.9.b

Suprà.19.g

Matth.25. d

Geliſtam hiſtoriam narrare : nam in Palæſtina ex duobus pannis veſtes contexunt,quod ſignificans Ioannes, inquit,Deſuper contextam.Quod mihi dicere videtur, vt veſtimentorum vtilitatem oſtenderet : nam quemadmodum in aliis omnibus , ita in habitu vilem ſpeciẽ præferebat,& milites hæc faciebant. Ipſe autem crucifixus matrem ſuam diſcipulo commendat: eruditos nos ad vltimum vſque ſpiritum parentũ curam habendam. Cùm intempeſtiuè ab ea appellatus eſt,inquit,Quid mihi & tibi mulier?Et alibi : Quæ eſt mater mea?Hic immenſam charitatem oſtendit , & commendat eam diſcipulo,quem diligebat . Iterum nomen ſuum modeſtè ſubticet Ioannes:nam ſi ſe iactare voluiſſet,quamobrem diligeretur,expoſuiſſet.Credibile enim eſt magnam eſſe & admirandam . Qua autem gratia nihil aliud dicit Ioanni, neque eum conſolatur ? Quòd intempeſtiuum erat,præterea non paruo eum honore his verbis afficiebat,neque partum præſentiæ ſuę præmium capiebat.Tu autem conſidera quomodo crucifixus omnia ſine aliqua perturbatione tranſegit,diſcipulo matrẽ commendauit, prophetias impleuit , latroni ſpem bonam dedit.
H Atqui antequam crucifigeretur,ſudauit,perturbatus eſt, timuit.Quid hoc ſibi vult?Nihil dubij,nihil non manifeſtum : illic enim naturæ imbecillitas,hìc poteſtas demonſtrata eſt.Præterea his nos duobus admonet, vt licèt antè malis perturbemur , non tamen abſtinendum eſt,quin ea ſubeamus: & cùm in certamen deſcẽdimus, omnia facilia & leuia putanda ſunt:nolimus ergo mortem formidare . Inſitus eſt animæ naturaliter viuendi amor,ſed in nobis eſt,vel hoc vinculum ſoluere,& eam minuere cupiditatem,vel ligare,& vehementiorem efficere:quemadmodum enim nobis deſideriũ ineſt coitus,cùm autem philoſophamur his cohibemus:ita & in vita accidit . Nam ſicut ad ſeruandam prolis ſucceſſionem,deus procreandi cupiditatem hominibus indidit, non tamen prohibens altiorem continentiæ viam ; ita & vitæ nobis inſeuit deſiderium , prohibens ne quis ſe interimat, non impediens tamen vt præſentem vitam contemnat.Hæc conſiderantibus modus ſeruandus eſt, ne ſponte quis ſibi mortem conſciſcat,etiam ſi innumeris vexetur calamitatibus:neque cum deo placuerit eam
I fugiat & reformidet,ſed præſenti animo ſubeat,& futuram vitam huic præferat. *Stabant autem mulieres iuxta crucem.* Et imbecillior ſexus tunc fortior apparuit , ita omnia reformauit . Ipſe matrem commendans inquit: *Ecce filius tuus.* O honorem quem diſcipulo tribuit. Cùm enim iam abiret,matris curam diſcipulo reliquit: nam cùm par eſſet,vtpote matrem dolere & protectionem quærere,meritò dilecto commendat,cui etiam inquit, *Ecce mater tua.* Hoc dixit,vt dilectione deuincerentur , quo cognito , diſcipulus eam ſecum adduxit. Sed cur nõ alius cuiuſpiam mulieris meminit cùm adeſſent? admonens quiddam amplius matribus tribuendum.Vt enim cùm ſpiritalia impediunt,parentes ne cognoſcendi quidem ſunt:ita cùm nihil impediunt,meritò omnia his ſunt tribuenda , & omnibus præferendi: quia genuerunt, quod educarunt , quòd innumeras pro ipſis moleſtias ſubierunt.ita Marcionis reprimitur impudentia.Nam ſi non eſſet ſecundum carnem natus,neque matrem habuiſſet,quam tantopere curaret. *Poſtea ſciens Ieſus,quia iam omnia conſummata ſunt,* hoc eſt,quę diſpenſata erat,vbique demonſtrare adnititur nouã hanc mortem fuiſſe:ſiquidem in poteſtate morientis erat,ne priuſquàm ipſe vellet,& omnia impleta eſſent,moreretur:ideo dicebat , Poteſtatem habeo ponendi animam meam,& poteſtatem habeo iterum ſumẽdi eam.Sciens K ergo omnia conſummata,ait: *Sitio.* Etiam hoc verbo prophetiam implens.Tu autem adſtantium prauitatem intellige , nam licèt innumeros habeamus inimicos,qui nos grauiſſimè perſecuti ſint, cùm tamẽ interimi eos videmus,flectimur miſericordia:hi verò nil moti,magis efferantur,& irrident,acetúmq; in ſpongia porrigunt,vt bibat tanquam reus : nam propter hoc hyſſopum additur:quo guſtato mortuus eſt. Vides quàm non perturbatè,& quàm potenter omnia tranſigentem?quod & proſequens,oſtendit: *Cùm omnia conſummata eſſent,inclinato capite,* quod affixum non erat, *tradidit ſpiritum,* hoc eſt,expirauit. Atqui non poſt inclinatum caput expiratur,ſed poſt expirationem caput inclinatur: hìc autem contrà accidit, per quod oſtendit eum euangeliſta eſſe omnium dominum . Iudæi autem camelum deuorantes,& culicem excolãtes, tantum nephas auſi de die conſultant. *Quoniam paraſceue erat,ut non remanerent in cruce corpora ſabbato,rogauerunt Pilatum,ut frangerentur eorum crura.* Vides quanti ſit veritas?Per ea quæ illi faciũt, prophetia impletur,alia enim ex hoc manifeſtata eſt.

Venerunt ergo milites, & aliorum fregerunt crura, Non L Chriſti:ſed ad Iudæorum gratiam conciliandam, latus eius lancea aperuerũt,& mortuo adhuc inſultant.O peſſimam voluntatem ac ſceleſtiſſimam : noli tamen perturbari dilectiſſimè, quæ enim malo illi animo patrati ſunt,veritati conſentiebant,prophetia hinc impleta eſt, inquiens: Videbunt in quem tranſfixerunt . Neque hoc tantùm , ſed non crediturĩs fuit fidei argumentum : vt Thomæ,& qui cum eo erant . Ad hæc & arcanum myſterium conſummatum eſt. *Exiuit enim ſanguis & aqua.* Non caſu & ſimpliciter hi fontes ſcaturierunt,ſed quoniam ex ambobus eccleſia conſtituta eſt.Sciunt hoc initiati : per aquam enim regenerati,ſanguine & carne nutriti : hinc myſteria ortum habent,vt quoties ad admirandum calicem accedis,tanquam ab ipſo lãtere hauriens,accedas. *Et qui vidit,teſtimonium perhibuit,& verum eſt teſtimonium eius.* Hoc eſt,non aliunde audiui,ſed ipſe affui:& verum eſt teſtimonium,& meritò ſanè. Contumelias narrat, non magnum aliquid & admirabile, vt poſſis quicquàm ſuſpicari.Hic hæreticorum os cauet,& futura prædicit myſteria,& repoſitum theſaurum conſiderans , ſuper his quæ euentura erant,conſultat, implet- M Exo.12.g.5. Nu.9.b
tur etiam & illa prophetia: *Os eius non comminuent.* Licèt enim de Iudæorum agno hoc dictum ſit,tranſiuit tamen figura illa ad veritatem,& multò magis propterea & prophetæ meminit.Cùm enim ſuum attuliſſet teſtimonium,& non videretur fide dignum,adducit Moſem,quod non temerè id factum eſt,ſed antiquitus prædictum,quòd os eius non comminuetur : & per ſe quoque prophetæ fidem facit.Hæc dixi,inquit,vt intelligatis conuenientiam inter figuram & veritatem . Vides quantam adhibet diligẽtiam, vt credatur quòd turpe & ignominioſum videbatur?Illudere enim mortuo,quàm ipſum crucis ſupplicium longè peius eſt. Veruntamẽ hęc dixi,inquit,& magna quidem diligẽtia,vt credatis.Nemo igitur his fidem non adhibeat,neque pudore noſtra offendat:quæ enim maximè ignominioſa videntur,hæc ſunt noſtrorum bonorum honeſtiſſima. *Poſt hæc autem rogauit Pilatum Ioſeph ab Arimathia,eo quòd eſſet diſcipulus Ieſu.* Non ex duodecim,ſed fortaſſe ex ſeptuaginta. Iam enim putãtes ſedatam iram Iudæorum, ad crucem liberè acceſſerunt,& funus curabant. Accedens ergo ad Pilatum, corpus Ieſu rogat , & conceſſum eſt : nam cur non debuiſſet?Iuuit autem ipſum & Nicodemus,& magnificè

A gnificè ſepeliunt . Adhuc enim de eo tanquàm de puro homine opinabantur, & ea ferunt aromata,quæ maximè corpora ſeruare ſolent: quod nihil magnum de Ieſu ipſos exiſtimare arguebat,multum tamen amorem pręſe ferunt. Sed quare nullus ex duodecim eò acceſſit?Nõ Ioannes,non Petrus,non alius ex primis?Neque hoc ſilet diſcipulus : ſi Iudæorum metu quis diceret, & hi eodem metu tenebantur : inquit enim diſcipulum occultum fuiſſe propter metum Iudæorum:neque dici poſſet, quòd contemneret, ſed timens accedebat . Ioannes autem qui affuerat, & viderat expirantem, hìc non affuit? Quid ad hoc dicendum ? Mihi videtur nobiliſſimum fuiſſe Ioſeph , quod ex ſepulchro conſtat , & Pilato erat notus,quare impetrauit & ſepeliuit Ieſum:non vt reum, ſed magnificè ſecundum Iudæorum conſuetudinem, tãquàm magnum aliquem,& admirabilem.Cùm enim tempore vrgerentur, nona enim hora mortuus erat , & dum peteret eum à Pilato,& dum lauarent,iam veſpere aduentarat,quo tempore nihil licebat operari,in proximum monumentum poſuerunt.Diſpenſatum eſt enim,
B vt in nouo monumento ſepeliretur, in quo nemo poſitus fuerat, ne quis alium reſurrexiſſe arbitraretur : & vt diſcipuli eò facilè ſe conferre poſſent , & quę fierent in propinquo intuerẽtur:& vt ſepulturæ teſtes,non ipſi tantùm,ſed inimici eſſent.Signaculũ enim, & cuſtodes ſepulchro impoſiti ſepulturæ erant teſtimonio . Reſurrectionem autem non minus manifeſtari Chriſtus voluit: quare diſcipuli multùm adnitũtur oſtendere, quòd mortuus ſit . Reſurrectionem enim omne futurum tempus erat confirmaturum.Mors ſi tunc dubia fuiſſet,reſurrectionis ratio non conſtaret: neque horum tantùm gratia propè voluit ſepeliri , ſed ne falſò potuiſſet quiſpiam CAP. XX. furtum inſimulare. *Vna autem ſabbatorum,* hoc eſt,die dominico, *Cùm adhuc tenebræ eſſent, Maria Magdalena venit manè ad monumentum , & vidit lapidem reuolutum à monumento.* Surrexerat Ieſus,& lapide & ſignis impoſitis:ſed cùm hoc manifeſtari oporteret,poſt reſurrectionem aperuit monumentum,& ita res credita eſt.Hoc Mariam mouit,maximè nanque magiſtrum diligebat,poſtquàm ſabbatum præteriit, ceſſare non potuit : ſed cùm adhuc eſſent tenebræ, à loco ſibi aliquam quærens conſolationem,eò ſe contulit:& cùm videret lapidem reuolutum,
C neque intrauit, neque introſpexit, ſed ad diſcipulos cucurrit ex nimio deſiderio. Id enim curabat quàm citiſſimè quid de corpore factũ eſſet intelligere, hoc & curſus , & verba ſignificarunt. *Tulerunt,* inquit, *dominum meum , & neſcio ubi poſuerunt eum.* Ecce quomodo nondum quicquam de reſurrectione certum norat,ſed eſſe ablatũ ſuſpicata eſt,& ſimpliciter omnia diſcipulis nunciat.Euangeliſta autem tanta laude mulierem non fraudauit, neque ſibi dedecori arbitratus eſt, vt ab ea noctu profecta,primùm hæc intelligerent : hoc pacto ſemper eius veritas lucet.Cùm veniſſet Maria, & id ſignificaſſet,audientes illi,ad ſepulchrũ properant,& vident linteamina poſita:quod erat reſurrectionis ſignum. Neque enim ſi qui corpus abſtuliſſent,illa reliquiſſent: neque ſi furati eſſent,ſudarium inuoluere,& ponere in vnum locum curaſſent,ſed vt erat corpus,abſtuliſſent:propterea prædixit Ioannes , quòd cum multa myrrha eſſet ſepultus,quæ non minus quàm pix corpori linteamina conglutinat . Vt cùm audieris ſudaria in ſepulchro relicta, furto abreptũ non arbitreris:non enim fur adeò ſtultus fuiſſet,vt in ſupẽrflua re tantùm laboraſſet. Quãnã gratia ſudaria dimiſit?quomodo id faciendo latere potuit? Etenim diutius in eo erat immorandum, & deprehendi potuiſſet. Cur linteamina poſita erãt,& ſudarium ſe- D paratim inuolutum?vt intelligeres non perturbatè & feſtinanter feciſſe:ex hoc reſurrectionẽ credidêrunt,ideo poſtmodum apparuit eis Chriſtus,quia nõ videndo crediderunt.Conſidera hoc in loco euangeliſtæ humilitatem, quomodo certitudinem reſurrectionis Petro manifeſtatam dicit : præcedens enim viſis linteaminibus poſitis, nihil amplius perquirit, ſed diſcedit.Ille autem feruore quodam ingreſſus,omnia quæſiuit diligenter,& amplius vidit:& tunc conſolatus eſt videndo linteamina poſita,& ſudarium ſeparatim reuolutum, quod bene diligentem arguebat.Tu autẽ cùm audieris nudum dominum reſurrexiſſe, ceſſa quæſo , ab inſana funeris impenſa. Quid ſibi hoc ſuperfluum vult,& inutile diſpendium,quod ipſis qui faciunt,plurimum affert detrimẽti, mortuis nullam vtilitatem, vel damnum potius? Sumptuoſa nanque ſepultura nonnunquam cauſa eſt , vt fures cadauer effodiant,& nudum,& inſepultum proiiciant:ſed ô inanem gloriam,quãtam etiam in luctu vim, quantam amentiam oſtendit ? Multi igitur ne id accidat,tenuia ſcindunt linteamina,& multis implent aromatibus , vt duplici ratione inutilia furibus reddantur, ita terræ mandant. Nónne hæc inſanientium,nónne furientium ſunt,ambitionem præ ſe ferre,& rurſus tolle- E re?Sanè,inquit, vt nulla furandi ſit occaſio, hæc omnia molimur.Quid ergo,ſi nemo furabitur?Nónne tineæ,& vermes conſument ? Et ſi non hi, nónne tempus & putredo?Sed eſto neque fures,neque vermes, neque tẽpus, neque aliud quippiam timẽndum, ſed corpus ad reſurrectionem vſque intactum permanſurum , & ea omnia noua præſeruari : quid inde mortuis emolumenti,cùm nudum corpus reſurgit? Hæc enim hìc remanent, nihil illi exanimi conferũt. Sed cur,inquies,id in Chriſto ſeruatum eſt?Meritò ſanè. Noli hæc humanis rebus comparare, nam & vnguentum effudit meretrix, & ſanctos pedes vnxit.Quòd ſi de hoc dicẽdum eſt,Hæc primùm à non intelligẽtibus reſurrectionis rationem facta ſunt, ideo inquit,Sicut mos erat Iudæis. Neque enim ex duo- Suprà.19.g
decim hæc fecerant , ſed qui non multo Ieſum honore proſecuti ſunt.Duodecim autem non ſic,ſed morti, cædibus,& periculis pro eo ſe expoſuerunt,qui honor longè maior.Præterea,vt dixi,de hominibus nobis nũc ſermo eſt:illa autem domino exhibita ſunt:& vt intelligas Matth.25. d
nulli curæ hæc Chriſto eſſe,inquit enim: Eſuriẽtem me F vidiſtis,& dediſtis mihi manducare : Sitientem,& dediſtis mihi bibere: Nudum,& induiſtis me: non autem mortuum , & ſepeliſtis . Quod egò non vt ſepulturam tollam,dico,abſit: ſed luxuriam & ſuperfluam ambitionem . Affectus,inquit,& dolor, & mortui miſericordia hæc ſuadet:non eſt miſericordia,ſed inanis gloria:nam ſi vis mortui miſereri,aliam tibi viam ornandi funeris oſtendam,& docebo his mortuum veſtibus ornare,quæ ſimul cum eo reſurgent,& conſpicuum reddent:hæ veſtes nec tineis cõfoduntur,neque tempore conſumuntur,neque diripiuntur à furibus,Quę nam hæ ſunt?Eleemoſynæ veſtis eſt, quæ reſurget . Eleemoſyna tanquam ſignaculum cum eo.His veſtibus fulgebunt,qui tunc audient:Eſurientem me vidiſtis,& dediſtis mihi manducare:hæ inſignes faciunt,hæ conſpicuos,hæ ſecuros.Præſentia enim nihil aliud ſunt,quàm tinearũ & vermium eſca,non tamen ſepulturam prohibeo,ſed modus ſeruetur,vt tegatur corpus,nõ nudum mandetur terræ.Nam ſi viuentibus præcipitur , ne quid habeatur præter veſtimentum, longè magis mortuis . Neque enim ita mortuus veſte indiget, vt viuus , dum enim viuimus & frigoris gratia,

Universidad de Deusto
Biblioteca

goris gratia,& caloris,& pudoris,vestibus egemus:mortuis nulla horum impendet necessitas,ne nudum iaceat corpus,operiendum est. In primis autem terram optimum habemus operimentum, & ipsi corporum naturæ decentius:Quòd si vbi tot necessitates vrgent,nihil superfluum est inquirẽdum,multò minus vbi illæ cessant. Sed qui viderint,ridebunt inquies. Quid tum?Quanuis rideáris, minimè curandum est stulti iudicium,sed potius multi te admirabuntur,& doctrinam nostram prosequentur. Non enim hæc digna risu sunt, sed illa quæ nunc facimus,cùm lugemus,cùm plangimus,cùm simul nos cum mortuo defodimus,hæc & risu,& supplicio digna:in his autẽ & modò sumptibus adhibendo, sapientia vti perquàm laudabile est,& omnes nobis plaudent, & Christi virtutem admirabuntur,& dicent,papæ quanta est crucifixi potentia?Persuasit morientibus,& his qui corrumpuntur non esse mortem. Non enim vt in pereuntes afficiuntur, sed vt in meliorem locum migrantes. Persuasit corpus hoc mortale & terrenum, vestem induere,serico & auro distinctam, longè pretiosiorem, hoc est immortalitatem: quamobrem non multùm de
H sepultura curant, sed sepulturam optimam putãt vitam optimam. Hæc si ita nos philosophari viderint,dicent. Sin plangentes, effœminatos circunstantes plorantibus mulieribus ridebunt,& maiorem in modum reprehendent,& impensam,amentiam appellabunt, etenim hæc accusari audimus,& meritò sanè. Quam enim habebimus excusationem, cùm corpus tabe & vermibus mox consumendum ornamus,Christum esurientem,nudum errantem,contemnimus?Cessemus,quæso,ab hac insana diligentia, sed eam morientium curam habeamus, quæ & nobis,& illis cõferat ad gloriam dei. Largas pro his eleemosynas faciamus, mittamus eis pulcherrima viatica.Nam si memoria clarorum virorum, qui mortui sunt prodest viuentibus:Protegam,inquit,hanc ciuitatem propter me,& propter Dauid seruum meum:longè magis eleemosyna id faciet.Hæc mortuos suscitauit, quando circunsteterunt viduæ,ostendentes quæ fecerat ipsis Dorcas. Cùm ergo moriendum sit, quisque funus sibi paret, persuadeátque vt indigentibus aliquid relinquat.Nam si reges hæredes scribentes,familiaribus partem relinquunt in puerorum cantionem:cùm Christum cohæredem filiis tuis dimittis,intellige quantam tibi &
I illis concilias beneuolentiam.Hæc sunt funera pulcherrima,hæc & remanentibus,& obeuntibus proficiunt. Si ita sepeliemur,in resurrectione clari apparebimus:quòd si curato corpore animam neglexerimus, multa grauia perpetiemur,& multùm ridebimur.Non enim parua est ignominia, nudum & inopem virtutum hinc migrare: neque corpus insepultum proiectum adeò ignominiosum videtur,vt anima tunc carens virtutibus: hanc vestiamus vestibus semper duraturis. Quod si in hac vita neglexerimus,saltem in morte nobis cõsulamus,& ex rebus nostris nobis opem ferre per eleemosynam curemus:sic inuicem mutuo auxilio,futurorum fiduciam habere poterimus,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cum quo patri gloria,simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

4.Reg.19.g

Acto.9.f.g

Homilia.lxxxv.ex cap.uicesimo.

Bierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos. Maria autem stabat ad monumentum foris plorans. Procliue est, & ad misericordiam facile mulierbre genus: quod dico ne admireris, cur Maria tam amarè fieret ad sepulchrum, non autem Petrus. Discipuli,inquit,abierũt ad semetipsos, Maria autem stabat ad monumentum. Imbecillis enim natura erat,& de resurrectione nõdum norat: quemadmodum illis visis linteaminibus,credentes resurrexisse,spe abierũt bona.Et qua gratia non statim abiit in Galilæam,vt cum his constituerat ante passionẽ? Reliquos fortasse expectauit,præterea maximè perturbati erant,hi ergo abierunt,illa autem adhuc perstabat.Multùm enim,vt dixi,eam consolabatur monumentum.Vidésne vt ad dolorem leniendum se inclinat, & vult locum videre vbi sepultus fuerat Iesus? propterea non paruam inde mercedem accepit: quod enim non viderant discipuli,ipsa prior vidit, sedentes angelos,vnum ad caput, & vnum ad pedes in albis, plenos splendoris & lætitiæ. Nam cùm mulieris mens humilis esset,& rudis,nec ex sudario resurrectionem cõiectatur,videt angelos sedẽtes speciosos,vt iam mœrorem deponeret,& cõsolaretur, sed nihil primum de resurrectione dicunt, sed paulatim ad id docendum veniunt.Vidit eorum splendorem, & supra consuetudinem vidit speciem, audiuit commiserantium vocem. Dixerunt enim: *Mulier quid ploras?* Quibus omnibus tanquam apertis ianuis paulatim ad resurrectionem o
L stendendam venitur, & sessio ipsa ad interrogandum eam adduxit: præferebant enim se rem omnem scire, ideo non simul sedebant.Cùm enim non par esset,eam per se ausuram interrogare, ipsi ad rogandum trahunt. Tum illa & feruore quodam,& amore percita: *Tulerunt,*inquit, *dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum.* Quid inquis?Nondum resurrectionem concipis?Vides nondum animum in altum erexisse? *Hæc cùm dixisset, conuersa est retrorsum.* Et quę nàm hæc cõsequentia,cùm illos alloqueretur,& nihil adhuc respondissent,respiceret?Vt sentio, lequente Maria cùm Christus repentè appareret,obstupuerunt angeli:& vultu,& motu,& gestu se dominum vidisse significarunt,ideo mulier respexit:illis ergo deus apparuit: Mariæ autẽ,ne primo eam aspectu perterreret, vili & communi specie, hoc vel ex eo constat,quòd hortulanus ei visus est.Nam cùm adeò humi iaceret, non erat repentè ad alta erigenda, sed paulatim: rogat ergo eam Iesus, *Mulier quid ploras? Quem quæris?* Ostendit se intelligere,quòd vellet interrogare,& vt responderet,adduxit: quod mulier intelligens, non amplius Iesum nominat,sed tanquam ille sciret,de
M quo interrogaret,ait: *Si tu sustulisti eum, dicito mihi, ubi posuisti eum, & ego eum tollam.* Iterum & positum & sublatum, ac si mortuus esset,dicit, quasi dicat, si propter Iudæorum metum tulisti eum, dicito mihi,& ego accipiam.Magnus amor & beneuolentia mulieris,sed nihil altum cogitat,propterea iam non vultu,sed voce se notum facit:quemadmodum enim Iudæis nunc notus,nũc ignotus,etiam præsens erat: ita loquendo cùm volebat, cognoscebatur. Et cùm Iudæis inquit, Quem quæritis? neque vultu,neque voce notus est,quoad voluit:quod & nunc cõtigit.Et nomine eam tantùm appellauit,exprobrans quòd de viuo id imaginaretur.Quomodo autem conuersa respondet,si ad ipsum loquebatur? Mihi videtur cùm dixisset,Vbi posuisti eum:rursum ad angelos respexisse tanquam rogatura, quòd obstupuerint,& ab his ad Christum se vocantem,& voce quis esset ostendentem,conuertisse.Cùm enim dixit,Maria tunc cognouit: ita non visus, sed vocis fuit cognitio. Quòd si quis diceret, Vnde constat angelos obstupuisse, & propterea Mariam respexisse? etiam dicet, vnde constat tetigisse eum,& procidisse:sed quemadmodum hoc cõstat,quod dixit, *Noli me tangere:* ita illud,quòd conuersa sit.Sed cur inquit,Noli me tangere?Quidam dicunt spiritalem gratiam

Suprà.14.d

Suprà.16.d

A gratiam petere,cùm eum discipulis dicentem audisset, Si vadam ad patrem, rogabo eum,& dabit vobis alium paracletum.Sed quomodo absens hæc audiuit?Præterea longè est à sententia hæc imaginatio. Quomodo petit, cùm nondum ad patrem ierit? Quid ergo est? Mihi videtur velle eam adhuc cum eo versari, vt solebat, & ex lætitia nihil de eo magnum cogitasse. Siquidem longè melior factus erat secundũ carnem,quare hac eam sententia abducens, & vt reuerenter se alloquatur admonens:neque enim cum discipulis similiter versari deinceps apparuit: sic & eius mentem erigit, vt reuerentius adeat.Nam si dixisset,Noli vt prius ad me accedere, nõ enim eadem sum conditione,neq; simul vobiscum conuersaturus sum amplius, elatius & superbius dictum videri potuisset:sed dicendo, *Nondum ascendi ad patrem:* etsi leniùs,idem tamen significauit.Ostendit enim illuc maturare,& cum illuc abiturus,nec amplius cum hominibus conuersaturus esset, non erat eodem quo prius animo aspiciendus. Et quòd hic sensus sit,ex sequentibus
B significatur:addidit enim, *Vade ad fratres meos,& dic eis:Ascendo ad patrem meum,& patrem uestrum:& deum meũ, & deum uestrum.* Atqui non continuò ascensurus erat, sed post quadraginta dies.Quomodo ergo hoc dicit?Vt eius mẽtem excitaret, & se in cœlum abire persuaderet. Illa autem particula,Patrem meum,& patrem vestrum: & deum meum,& deum vestrum:dispensationem expectat. Ascendere enim carnis est,hæc enim ad eam quæ nihil magnum imaginabatur,loquitur.An aliter noster pater est?Sanè quidem. Nam si aliter iustorum,aliter aliorum hominum deus est,longè magis & filij deus est, & noster. Et cùm dixisset,Dic fratribus meis,ne ex hoc æqualem arbitrareris,ostendit differentiam. Ipse enim sessurus erat in throno patris,illi autem affuturi. Itaque licèt secundum carnis substantiam frater noster factus sit, honore tamen multùm differt, quantùm autem ne
C. dici quidem potest. *Abiit ergo Maria Magdalene,hæc nũciatura discipulis* Tanti est sedulitas,& tolerantia.Illi autem quare non doluerunt magistri absentiam,neque vt anteà locuti sunt?Tunc vt morituri desiderio afficiebãtur,nunc cùm resurrexerit,cur erat dolendum?Nunciauit itaq; Maria vidisse Iesum,& allocutam: quæ satis eos consolari poterant. Aut cùm par esset discipulos id intelligentes, vel non credere mulieri, vel si crederent, ægrè ferre,quòd ipsi quoque eum videre digni non fuerint habiti, eis in Galilæa se appariturum pollicetur: & ne propterea ægrè ferrent, ne diem quidem remoratus est:sed in desiderium trahens,& quòd iam scirent resurrexisse, & quòd à muliere audierant, desiderantibus, & timentibus,quod desiderium augebat,vespere illius diei magna cum admiratione adstitit.Et cur hac hora?Quoniam credibile erat eos magis formidare.Sed id mirãdum est,quòd phantasma eum nõ sunt suspicati. *Clausis enim foribus,& repentè est ingressus:* sed profectò à Maria præmoniti, fidem confirmarant, præterea certa & mansueta specie se eis obtulit. Die autem non venit,vt omnes congregarentur, valde enim timebant: nec ostium pulsauit,sed repentè adstitit, *Et ostendit latus, & manus,* simul autem & voce fluctuantem animum confirmauit,inquiens: *Pax uobis:* hoc est,nolite perturbãri: & verbi ante passionem ad eos habiti meminit, Pacem relinquo vobis,pacem meam do vobis. Et item:In me pacem habete,in mundo tribulationem habebitis. *Gauisi sunt ergo discipuli,uiso domino.* Vides re sermonem domini confirmari?quod enim ante passionem dixerat, Iterum videbo vos,& gaudebit cor vestrum,& gaudium vestrum nemo tollet à vobis:hoc nũc impleuit, per hæc D omnia in certissimam eos fidem adduxit:nam cùm bellum implacabile cum Iudæis haberent,pacem eis dicit, vt parem bello consolationem afferat.Hoc verbum primum post resurrectionem dixit,ideo Paulus semper gratia,inquit,& pax.Mulieribus lætitiam dicit,quia in mœ Roma.1.a rore erant,& primum lætitiam ceperunt.Vicissim verò &.1.Cor.1. viris propter bellum,pacem:mulieribus propter mœro a.& Colos- rem,lętitiam annunciat:& molestias omnes dissoluens, sen.1.a crucis merita colligit,quæ sunt pax:quoniam omnia sublata sunt impedimenta,& trophæum clarissimum statuit,& omnia meliora facta sunt:Inde inquit: *Sicut misit me pater, & ego mitto uos.* Nullum habetis impedimentum, & propter ea quæ iam facta sunt, & propter meam vos mittentis dignitatem. Quare hoc dicit?Eorum animos erigit,& suam proponit authoritatem: siquidem suum eis relicturus erat ministerium: & cùm nondum rogasset patrem, sua eis authoritate potestatem præbet. *Insufflauit enim,& dixit:Accipite spiritum sanctum.Quorumcunque remiseritis peccata,remittentur eis:& quorum retinueritis,retenta sunt.* Quemadmodum enim rex
E præfectos mittens,vt in carcerem reos intrudant,vt liberent,potestatem præbet: ita Iesus discipulos dimittẽs, Suprà.16.b hac munit authoritate.Quomodo ergo,inquit,Nisi ego abiero,ille non veniet:at nunc spiritum dat?Quidam dicunt,non dedisse spiritũ, sed idoneos ad eum accipiendum per insufflationem reddidisse.Nam si Daniel viso Danie.8.e angelo perterritus est,quid illis arcanam illam gratiam accipiendo vsuenisset, nisi prius eos Iesus præparasset? ideo inquiunt:Nõ dixit,accepistis:sed,accipite spiritum sanctum.Non tamen quispiam erraret,si tunc eos potestatem quandã, & gratiam spiritalem accepisse diceret, non tamen vt mortuos suscitarent,& virtutes ostenderent, sed vt peccata dimitterent: differentes enim sunt gratiæ spiritus,quare addidit, Quorumcunque remiseritis peccata, remissa sunt: ostendens,quod virtutis genus largiatur. Post quinquaginta autem dies,signorum operationem acceperunt,ideo inquit: Accipietis virtu- Acto.1.a tem venientis in vos spiritumsanctũ,& eritis mihi testes: Per signa scilicet.Est enim inenarrabilis spiritus gratia, & multiplex donum.Hoc autem fit,vt intelligas patris, & filij, & spiritus sancti vnum donum, & vnam esse
F potestatem:quæ enim patris propria,eadem & filij esse, & spiritus sancti videntur. Quomodo ergo:Nemo ve- Suprà.6.c nit ad filium,inquit,nisi pater traxerit eum? Sed hoc filij esse ostenditur. Ego,inquit, sum via, nemo venit ad Ibidé.14.a patrem,nisi per me.Vide & hoc ideẽ spiritus esse:Ne- 1.Cor.12.a mo potest dicere dominum Iesum Christum,nisi in spiritu sancto. Et iterum apostolos aliquando à patre, aliquando à filio,aliquando à spiritu sancto datos ecclesiæ, & diuisiones gratiarum patris, & filij, & spiritus videmus esse communes.Omnia ergo faciamus,vt spiritum sanctum habere possimus: & qui eius gratiam assecuti sunt,eos quantauis reuerentia colamus.Magna enim dignitas sacerdotum. Quorumcunque remiseritis,inquit, remissa sunt peccata.Quamobrem Paulus dicebat,Obe Hebr.13.c dite præpositis vestris,& subiacete eis,vt maximum habeatis honorem.Tu enim rem tuam curas,quam si bene ordinaris,nulla tibi alia solicitudo impendet.Sacerdos si vitam disposuerit, tuam autem non diligenter curauerit, cum impiis in gehennam detrudetur: & nonnunquam non propriis actionibus, sed nostris damnatur,nisi omnia quę ad se spectãt,efficiat.Cùm igitur periculi magnitudinem videatis, multa eos beneuolentia prosequamini: quod & Paulus significauit, dicens:

Ipsi peruigilant,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Ipsi peruigilant,quasi rationē pro animabus vestris redditurii:idcirco maximè colendi sunt. Quòd si eis insultabitis,neque vestra bene disponetis.Quoad enim bono & læto animo est gubernator , etiam nautæ securi sunt: sin inuisus his esse cœperit,& molestè ferre,neq; itidem vigilare,neque artem exercere poterit,& inuitus molestiúsq; multis eos malis afficiet: ita & sacerdos si debitum à nobis cultum sibi præstari viderit , rectè nos gubernare poterit:si afficietis morte manus eius debilitantes,simul vobiscum fluctibus, etiamsi maximi animi sit obiicietis . Intellige quid de Iudæis inquit Christus:Super cathedram Mosi sedebant scribæ & Pharisæi,omnia quæcunque dixerint vobis,facite . Nunc non est dicendum,super cathedrā Mosi,sed super Cathedram Christi sederunt sacerdotes . Eius enim acceperunt doctrinam. Quare Paulus inquit: Pro Christo legatione fungimur,tanquam Christo exhortante per nos.Nónne videtis seculi principibus omnes subesse , & sæpe genere, vita,& prudētia potioribus deteriores præponi:Nihilominus principis,qui eos prepositit reuerentia,nihil quales illi sint,cogitant.Quòd si homo aliquem constituerit, tantus subit metus , si deus quem constituit despicimus,maledicimus,innumeris afficimus contumeliis:& cùm fratres nostros iudicare prohibeamur , contra sacerdotes linguam acuimus . Quánam hæc digna excusatione, cùm in oculo trabem non videmus , festucam in proximi oculo acrius censemus?Nescis grauius te tibi iudicium præscribere,cùm ita alium iudicas?Hæc dico,non quòd indignos ad sacerdotium assumi probem, sed miserescens,& lachrymans. Non enim propterea à subditis iudicandi sunt, etiam si malè & vitiosè viuant. Tu autem si tibi consules,nihil in his quæ illis commissa sunt offendes.Nam si asinum loqui fecit,& per vatem benedictiones spiritales largitus est, & in muto ore , & lingua immunda Balaam , propter offendentes Iudæos operatus est: multò magis propter vos fideles, etiam si praui sint sacerdotes , deus omnia per eos perficiet , & mittet spiritum sanctum : neque enim pura mens propterea propriam puritatem amittit , sed gratia omnia operatur.Omnia enim,inquit,vos,siue Paulus,siue Apollo,siue Cephas.Quicquid enim conatur sacerdos,solius dei donum est:& vbi humanam exercet sapientiam,minor illius gratia apparet.Neque hoc dico:vt pigrius viuamus,sed ne pigrè qui vobis præpositi sunt viuentibus, vos his commissi aliquando mala vobis comparetis.Et quid sacerdotes dico? Neque angelus, neque archangelus quicquam in his quæ à deo data sunt efficere potest: sed pater,& filius,& spiritus sanctus omnia facit.Sacerdos & linguam,& manus præbet:neque enim iustum est, propter alius maliciam ad salutem nostram accedentes offendi. Quibus omnibus consideratis,& deum timeamus, & eius sacerdotes maiorem in modū veneremur, vt & nostris operibus , & illis honore exhibito , à deo multam accipiamus remunerationem , gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi , cum quo patri gloria,simul & spiritui sancto,in secula seculorum, Amen.

Hebr.13.c

Matth.23.a

2.Cor.5.d

H

Matth.7.a

& Lucæ.6.f

Lutherane vide.

Num.22.e & sequen.

1.Cor.3.d

I

Homilia.lxxxvi.ex cap. uicesimo.

THomas autem ex duodecim unus,qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando uenit Iesus.Dixerunt ergo ei alii discipuli:Vidimus dominum.Ille autem dixit eis:Nisi uidero in manibus eius fixuram clauorum , & mittam digitum meum in locum clauorum , & mittam manum meam in latus eius, non credam.Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus,& Thomas cum eis . Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio,& dixit eis:Pax uobis,&c. Quemadmodum simpliciter,& vt contingit, credere facilitatis est : ita præter modum K inquirere,& inuestigare, crassissimæ mentis,ideo Thomas accusatur. Dicentibus enim apostolis,Vidimus dominum,non tantùm non credidit illis,quātùm rei tanquam impossibili diffidens , quòd scilicet resurrexerit. Non enim dixit,non credo vobis:sed,nisi mittam digitum in locum clauorum,non credam. At quomodo aliis omnibus congregatis,ipse solus abfuit:Credibile est ex fuga nondum redisse.Tu autem cùm discipulum nō credentem videas,considera domini clementiam,quo modo pro vna etiam anima vulnera sua ostendit, & vt vnum saluum faceret , apparuit : & cùm crassioris esset ingenij,à crassissimo sensuum fidem sibi quærit . Neque enim oculis credebat,quippe qui non tantùm dixit,nisi videro:sed,nisi manum mittam,ne imaginatio putaretur:nam discipuli hæc nunciando,& ipse pollicēdo maiorem sibi fidem comparabant.Verumtamen cùm amplius quæreret,neque his eum priuauit Christus . Et qua gratia ei continuò non apparuit, sed post dies octo? Vt interea à discipulis edoctum , iisdem auditis in maius traheretur desiderium,& magis in fide confirmaretur. Vnde autem intellexerat latus perforatum? Ex discipulis.Cur alterum credidit,alterum nō credidit?Quia hoc mirabilius erat . Et considera quàm verè loquantur di- L scipuli,quoniam neque sua,neque aliorum vitia abscondunt,sed quàm verissimè scribunt.Adstitit ergo iterum Iesus,neque ab illo rogari expectat,neque quicquam tale audire:sed nihil eo dicente,ipse Iesus primùm eius satisfecit desiderio, ostendens superioribus discipulorum verbis affuisse : iisdem enim vsus est,& acrius castigando & ad futura erudiendo. Nam cùm dixisset ei, *Infer digitum tuum huc,& uide manus meas:& affer manum tuam, & immitte in latus meum.* subdidit, *Et noli esse incredulus, sed fidelis.* Vides ex incredulitate dubitare ? Sed antequàm spiritum acciperent,eo autem accepto,perfecti euaserunt : neque in hoc tantùm reprehendit , sed in sequentibus . Cùm enim ille certior factus,ad se rediit,& dixit: *Dominus meus,& deus meus:* inquit, *Quia uidisti me Thoma,credidisti:beati qui non uiderunt,& crediderunt.* Hoc enim fidei est,accipere quę non videntur.Est enim *Hebræor.* fides substantia sperandarum rerum,argumentum non apparentium . Hic autem non solùm discipulos laudat, sed & qui post illos crediturі erant.Atqui,inquies,discipuli viderunt , nihil quæsiuerunt , sed ex fudario statim M resurrectioni priusquam corpus intuerentur , verè crediderunt . Cùm ergo quispiam dicit, Vellem illis fuisse temporibus , & Christum miracula facientem vidisse: intelligat beatos,qui non viderunt,& crediderunt. Dignum autem dubitatione est,quomodo corpus incorruptibile formam clauorum acceperit , & mortali manu tangi potuerit:sed hoc te non perturbet, hoc enim permissionis fuit.Corpus enim tam tenue & leue,vt clausis ianuis ingrederetur,omni crassitudine carebat:sed vt resurrectio crederetur,talem se exhibuit,& vt ipsum crucifixum fuisse , & neminē alium pro eo resurrexisse intelligas,propterea cum signis crucis resurrexit,& manducauit: quod resurrectionis signū apostoli plurimi fecerunt,dicentes : Qui cum eo simul manducauimus,& *Actoꝝ.10.f* bibimus. Quemadmodum igitur cùm ante passionem super aquis ambularet,aliud à nostra natura corpus illud fuisse non dicimus:ita post resurrectionem videntes id, signa clauorum habuisse:non propterea corruptibile dicemus,propter discipulum hæc ita ostensa sunt. *Multa & alia signa,* inquit,*fecit Iesus.* Nam cùm pauciora hic meminisset euangelista,dicit neque alios omnes omnia collegisse,

A collegisse,sed tantùm quæ ad faciendam auditoribus fi-
Hic infrà.g dem erant necessaria. Nam si omnia,inquit,scriberentur,nec ipsum arbitror mundum capere eos qui scribēdi sunt,libros. Vnde constat non ambitionis,sed tātùm vtilitatis gratia scripsisse:siquidem qui plura omiserunt, quomodo ad ambitionem scripserunt ? Sed cur non omnia transegerunt?Maximè propter rerum multitudinem, præterea & illud considerarunt,quòd qui his non crediderit,neque pluribus credet: qui verò hæc acceperit,non indigeret pluribus ad fidem assequendam. Mihi autem hoc in loco de signis post resurrectionem dicere videtur, ideo inquit: *In conspectu discipulorum suorum.* Sicut enim ante resurrectionem multa fieri oportuit,vt dei filium esse crederēt: ita post resurrectionem, vt resurrexisse crederetur:ideo addidit,In conspectu di-
Suprà.v.4.c scipulorum.Nam cū his solis post resurrectionem versatus est,propterea dicebat:Mundus nondum me videt: inde vt cognoscas,discipulorum duntaxat gratia hæc facta esse:prosequitur, *Vt credentes uitam æternam habeatis in nomine eius.* Hoc est,per eum:ipse nanque vita est.

CAP.XXI *Postea manifestauit se iterum discipulis ad mare Tiberiadis.*

B Vides non semper cum eis esse,vt ante passionem?Apparuit vesperi,& abiit, & post octo dies iterum,inde ad mare,& iterum cum multo timore. Quid autem significat,manifestauit?vt ostendat quòd non nisi ex permissione videbatur , propterea quòd incorruptibile corpus erat,& immortale . Sed cur meminit loci? Vt iam metum eos deposuisse ostenderet , quòd iam conuersarentur.Non enim amplius domi se continebant,sed in Galilæam ierant,ad declinandum Iudæorum periculum.

Venit ergo Simon piscatum. Cùm enim non frequenter Iesus cum eis versaretur , neque adhuc spiritus datus esset, neque haberent quid facerent , ad artem suam redierant. *Et erant simul Petrus, & Thomas , & Nathanael qui à Philippo uocatus erat,& filii Zebedæi,& alii duo.* Cùm ergo nihil haberent quid facerent,piscatum se contulerunt,& noctu , quoniam formidabant . Lucas non hoc, sed aliud meminit. Alij autem discipuli vnà sequebantur:volebant enim simul & esse,& videre veritatem, & ocium suum bene disponere.Laborant ergo,& laborantibus adstitit Iesus,neque continuò cognitus est,vt in sermonem prorumperent. *Dicit ergo eis:Nunquid pulmentarium habetis?* Adhuc more hominis loquitur,ac si emC pturus esset aliquid ab eis. *Cùm illi abnuerent, iussit ut in dexteram rete iacerent : iecerunt, & ceperunt.* Cùm autem eum cognouissent , proprios mores referunt Petrus & Ioannes:ille feruentior,hic altior erat: ille vehemētior, hic perspicacior:ideo Ioannes prior agnouit Iesum,Petrus prior ad eum properauit : neque enim parua erant signa.Quænam? Primum,quòd multos cepissent pisces, inde quòd non scinderetur rete : præterea quòd priusquàm descenderent,prunas viderint,& piscem impositum,& panem ; quæ non ex subiecta materia fecerat, vt propter quandam dispensationem fecit ante crucem.

Vt ergo cognouit eum,omnibus reiectis, & piscibus,& reti, succinxit se Petrus. Vides & reuerentiam,& desiderium? Atqui ducentis quasi cubitis aberant , non tamen naui appellere expectauit,sed natando ad Iesum venit.Quid ergo Iesus? *Venite , & prandete,*inquit. *Et nemo audebat eum interrogare.* Iam enim solitam fiduciam habebant, neque ad eum loqui audebant, sed silentio, metúque, & reuerentia in eum intenti, discubuerunt : norant enim dominum esse , ideo non interrogarunt quisnam esset. Et cùm formam mutatam,& horroris plenam viderēt, admodum erant perterriti,volebántque de ea interrogare: sed & metus, & quòd norant non alium esse, eos D ab interrogando cohibuerunt, & tantùm comederunt, quæ ipse immensa potentia sua parauerat.Hic non amplius in cœlum suspicit,neque hominem agit,ostendens illa permissionis gratia fecisse: & quòd non frequenter cum discipulis esset,neque similiter dicit. *Hoc iam tertiò manifestatus est Iesus cum discipulis,cùm resurrexiſſet à mortuis.* Et iubet,vt reliquias accipiant,vt id imaginationem non esse demonstraret : sed hoc in loco non dicit Christum cum discipulis manducasse , Lucas autem si- *Lucæ.24.f* mul manducasse dicit.Quomodo autem,non nostrum est dicere . Modo quodam perquàm mirabili hæc facta sunt,non quòd natura cibis amplius indigeret,sed ad resurrectionis veritatē demonstrandam,ita permisit fortasse . His verbis conflagratis, & qui cum Iesu tunc fuerunt, & qui futuri sunt,in communi resurrectione beatos ducitis. Adnitamur ergo pro viribus,vt faciem eius admirabilem intueamur:nam si nunc hæc audiendo ita flagramus , & illis temporibus quibus in terra versatus est fuisse,vocem audisse,faciem vidisse, allocutum esse, tetigisse,ei ministrasse desideramus:considera qualis vi E su futurus sit,non in corpore amplius mortali,neque humana disponens,sed angelis constipatus,cùm nos quoque immortali corpore eum videbimus,& summa fruemur fœlicitate,quæ omnem sermonem exuperat. Quare adnitamur, ne tanta excidamus gloria : neque enim difficile est,modò velimus,neque onerosum,si attenderimus.Nam si sustinebimus,& conregnabimus:hoc est, *2.Timo.2.b* si tribulationes ferimus,si persecutiones,si arcta via ambulabimus:arcta enim natura,& laboriosa est,nostra autem electione leuis,spe futurorum.Id enim quod in præsenti momentaneum est,& leue tribulationis nostræ,supra modum in sublimitatem æternum gloriæ pondus operatur in nobis: non contemplantibus nobis quæ videntur,sed ea quæ non videntur. Dirigamus ergo oculos in cœlum,& illa semper imaginemur bona,atq; inspiciamus:in quibus si semper versabimur, neque bona huius mundi nos allicierēt,neque mala molestè feremus: sed & hæc , & similia omnia deridebimus, & nihil nos aut seruos, aut superbia elatos facere poterit, modò hoc semper desiderium propagemus , si illam dilectionem intuebimur . Et quid dico præsentibus malis non dolituros?Imò ne visuros quidem ea putamus.Tantus enim F est amor,vt non præsentes tantùm,sed absentes quos diligimus quotidie cernere videamur:magna nanque dilectionis vis.Omnia negligit,vt dilecto animum colligat:si ita Christum diligeremus,hunc ana omnia vmbra, omnia imago,omnia nobis somnium viderentur:diceremus & nos,Quis nos separabit à charitate Christi? tri- *Roma.8.g* bulatio,an angustia?Non dixit pecunias,aut diuitias,aut formam : hæc enim vilissima sunt & ridicula:sed, quæ grauia videntur, posuit, Fames, persecutiones, mortes, quæ ille vt nullius momenti contempsit. Nos autē propter pecunias vitam cōtemnimus,& lucem recusamus. Et Paulus quidem, non mortem, non vitam, non præsentia,non futura,non aliam creaturam,diuinæ præponit dilectioni:nos si vel parum auri videmus,eius cupiditate incēdimur,& diuinas leges pessumdamus.Quòd si hæc dictu non ferēda sunt,longè minus factu:& quod graue est auditu horrescimus,re ipsa minimè: sed facilè iuramus,peieramus,rapimus,vsuras exigimus,continentiam negligimus , à vera oratione desistimus , plurima præceptorum transgredimur,& pecuniæ ā gratia membra nostra omnino cōtemnimus. Nam qui pecunias amat, innumeris malis proximum, & seipsum cum illo afficit:etenim

Universidad de Deusto
Biblioteca

G afficit:etenim irascetur facilè,maledicet,stultum appellabit,peierabit,neque veteris legis modum seruabit.Nõ enim diligit proximum qui aurum diligit.Atqui nos & inimicos propter cœlorum regnum amare iubemur.
Quomodo ergo id consequi poterimus? Nam si vetera
Matth.5.c præcepta implentes, non erit nobis ad regnum aditus,nisi abundauerit iustitia nostra plus quàm illorum:si illa transgrediemur, quis nobis erit excusationi locus? Amator pecuniarum non modò inimicos non diligit, sed amicos inimicorum loco habebit. Et quid amicos dico?Ipsam sæpenumero naturam ignorat amator pecuniarum, neque cognationem nouit, neque consuetudinis recordatur, non reueretur ætatem, nullum habet amicum,sed omnes odit,& in primis seipsum: non tantùm quoniam perdit animam suam,sed quoniam innumeris solicitudinibus,laboribúsque,atq; miseriis distrahitur.Etenim peregrinationes,odia,pericula,insidias,& alias huiusmodi subit calamitates,hac duntaxat gratia, vt malorum radicem secum habeat,& multas numeret pecunias. Quid hoc morbo grauius?omnibus priuatur
H delitiis,omni voluptate:multum gloriæ,multum honoris amittit: amator pecuniarum multos formidat,multos habet accusatores,inuidos, calumniatores, insidiatores:qui ab eo iniuriam acceperunt,oderunt vtpote offensi: qui minus,timore ne offendantur,& offensorum misericordia illum vt hostem obseruant,& cauent.Maiores,potentioréſque indignantes,& pauperum misericordia,& liuore similiter, vt inimicos odio habent. Et quid homines dico?Cùm deum inimicum habeat,quid spei reliquum ei fuerit?quid consolationis? Amator pecuniarum his vti minimè potest,sed seruus,& custos est, non dominus :augere eas semper contendit, nunquàm erogare vellet.Eum contemplare,& omnium pauperum
Pecuniis nõ abutendum. pauperiorem iudicas,nulla cupiditate contentus est.Atqui pecuniæ,non vt custodiamus, sed vt vtamur inuentæ sunt.Quòd si eas aliis defossuri sumus,quid nobis est miserius, qui vndique congregare inhiamus, vt clausas teneamus, & communem vsum auferamus? Est & alter morbus,neque hoc minor:hi certè defodiũt,illi in ven-
I trem,voluptatem,atque ebrietatem iniustè omnia conferunt,& sibiipsis luxuriæ supplicium parant:alij parasitis & adulatoribus largiuntur: hi in ludis & meretricibus,hi aliis huiusmodi dispendiis profundunt: hoc pacto innumeras sibi ad gehennam vias sternunt,recta ad cœlum derelicta,quæ non lucrum tantùm, sed & voluptatem prædictis longè maiorem affert. Qui meretricibus dat, ridiculus & infamis est,& multos sibi inimicos parat, & breuem voluptatem, vel nullam potius.
Quæcunque det alienis mulieribus, ex his nulla gratia habebitur.Vas enim contritum est domus aliena. Præ-
Prou.30.c terea muliebre genus temerarium est,& inferno eius similatur cupiditas: illi enim mulieris amorem Salomõ comparauit : tunc cessat,cum omnibus rebus amantem spoliauit:imò nec tunc quidem,sed magis conuiciatur, & insultat iacenti, eúmque maiorem in modum ridet, & tot eum malis circunuenit : quæ nullo pacto narrari possent. At sanorum voluptas minimè talis est:nullum ritualem habet, sed omnes congratulantur & plaudunt: & qui beneficia acceperunt,& qui collata viderunt,nulla ira,nulla tristitia,nullus pudor aut ignominia eius animum expugnat : sed multa conscientiæ lætitia,multa futurorum spes,clara gloria & splendor, & quod maximum est,dei beneuolentia,& securitas:nullum præcipitium,nulla suspicio,sed tranquillissimus portus.Quibus omnibus cognitis, voluptatem voluptati comparantes, meliora eligamus,vt futura consequamur, gratia & be- K
nignitate domini nostri Iesu Christi,cui gloria,&c.

Homilia.lxxxvii. ex cap.xxi.

VM ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei: Etiam domine,tu scis quia amote. Multa quidem alia sunt, quæ apud deum nobis fiduciam præbent, & quæ nos claros & probatos ostendunt.Quod autem maximè diuinum nobis amorem conciliat,est proximi dilectio,quam à Petro Christus exigit:nam cùm finem cibis fecissent, dicit Simoni Petro Iesus: *Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei: Etiam domine,tu scis quia amote. Dicit ei: Pasce agnos meos.* Quid tandem aliis omissis his duntaxat Petrum affatur? Os erat apostolorum,& princeps:propterea & Paulus eum præter alios visurus ascendit,simul vt ei ostenderet iam sibi fiduciam habendam: tanquam enim negationis obliuisceretur, fratrum curam ei committit,neque negationis meminit,neque exprobrat,tantùm dicit,Si amas me,fratrum curam suscipias:& quam in omnibus dilectionem ostendisti,& qua delector nunc ostende,& animam quam pro me posituram dixisti,hanc pro ouibus meis trade. Cùm ergo se- L
mel atque iterum interrogatus, ipsum arcanorum cordis perscrutatorem testem aduocasset, & adhuc tertiò interrogaret, perturbatus est Petrus, veritus superiora. Nam cùm forti animo esset,reprehensus est postmodũ, ideo iterum ad ipsum confugit dicens: *Tu omnia scis:* hoc est, præsentia & futura. Vide quantò melior factus est,& modestior: non amplius temerè perstat in sententia,neque contradicit:propterea cõtristatus sum,ne fortè me amare arbitratus, nõ amem:vt anteà cùm me fortem,& constãtem putarem,postmodum imbecillis deprehensus sum. Ter autem interrogat, & semper idem præcipit,vt demonstret quanti ouium suarum curam faciat,& quod hoc maximum sit amoris argumentum:& cùm dicat quãtùm eum diligat,prædicit & martyrium, quod passurus erat:ostendens quòd nõ ob eius diffidentiam id diceret, sed quòd maximè crederet, volens amoris in eum signum demonstrare:& eruditos nos,quonam pacto amandus sit, quare inquit: *Cùm esses iunior, cingebas te, & ambulabas ubi uolebas: cùm autem senueris, extendes manus tuas,& alii te cingent,& ducent te quò tu non uis.* M
Atqui hoc volebat, & desiderabat, quare hoc manifestum fecit.Cùm enim aliquando dixisset,Animã meam pro te ponam:&, Si oportuerit me mori tecum, non te negabo: ei vicem reddidit. Quid autem significat,quò tu nonvis? Naturæ affectum, & carnis necessitatem indicat,& quòd anima inuita corpus relinquit;& licèt voluntas constans & firma esset, natura tamen imbecilla. Nemo sine dolore à corpore dissoluitur,diuina hoc vtiliter dispensante prouidentia,ne multi violentam mortem eligerent:nam si etiam sic hoc diabolus persuadere potest,& in multa nos præcipitia,& voragines impellit, nisi tantum animæ esset corporis desiderium, in paruo etiam mœrore multi sibi mortem conscisserent: quò igitur non vis,naturalem affectum significat. Quomodo autem cùm dixisset, Cùm esses iunior,subdit, Cùm senueris? Quòd tunc neque iuuenis esset, neque senex, sed vir perfectus.Sed cur superioris vitæ meminit?Vt significet in rebus secularibus iuuenem vtilem esse, senem inutilem: non ita in diuinis,sed cùm aduentauerit,inquit,senectus,tunc fortior eris,atque præstantior: nihil te ætas impediet.Hæc dixit,non vt eum perterreret,sed vt excitaret: norat enim eius animum,& quòd iampridem eius boni desiderio tenebatur:simul autem & mortis genus

Petrum à Christo principem apostolorum Galat.2.d

Supràin c. Matthæi 26

A tis genus demonstrat.Cùm enim Petrus omnino pericula pro Christo subire vellet, Confide,inquit,ita enim tuum implebo desiderium:nam quæ non passus es iuuenis,patieris senex.Inde erigens auditoris animum euangelista,addidit: *Hoc autem dixit,significans qua morte clarificaturus esset Christum deum.* Non dixit,moriturus: vt intelligas mori pro Christo gloriam esse & honorem.
*Et cùm hoc dixisset,*inquit ei,*Sequere me.* Quibus verbis iterum curam & familiarem in eum affectum ostendit.Quòd si quis percõtaretur,quomodo Iacobus sedem Hierosolymis acceperit:responderem hunc totius orbis magistrum præposuisse. *Conuersus Petrus,uidit illum discipulum,quem diligebat Iesus sequentem: qui & recubuit in cœna super pectus eius,& dixit ei: Domine,hic autem quid?* Qua gratia recubitus illius meminit?Non ab re,sed vt ostendat Petri post negationem fiduciam: qui enim tũc non est ausus Iesum interrogare,sed id muneris alteri delegarat,hic commissa sibi fratrum cura,non modò alteri vicem suam mandat,sed & ipse magistrum interrogat: & Ioannes quidem tacet, ipse autem loquitur, præterea & suam in eum præse fert dilectionem.Diligebat enim
B maiorem in modũ Ioannem Petrus,quod & ex sequentibus apparet,& per euangelistam eorũ vinculum etiam in actionibus demõstratur. Nam cùm magna Christus Petro communicasset,orbis terrarum curam demandasset,martyrium prædixisset, & maiorem erga eum dilectionem testatus esset,cùm vellet Petrus Ioannem socium & collegam,inquit:Hic autem quid? Nunquid eandem viam aggredietur:& quemadmodum in cœna interrogare non ausus,Ioannem suffecit : ita nunc vicem reddit,arbitratus eum velle,sed non audere de se scisciscitari.Tum Christus: *Si eum uolo manere donec ueniam,quid ad te?* Nam cùm nimia id charitate diceret Petrus,nec ab eo diuidi vellet : ostendens Christus,quòd quantauis eum dilectione prosequeretur,suam assequi non posset, inquit: Si eum volo manere, quid ad te? His verbis nos erudiens,neque dolendum,neque curiosius præter diuinam voluntatem inuestigandum.Nam cùm Petrus semper in huiusmodi interrogationes feruentius prosiliret, iterum eius feruorem retundens , quòd non sit vlterius inquirendum , in hunc modum respondit. *Exiit ergo sermo iste inter discipulos,quòd ille non moritur. Et non dixit ei Iesus , quia non moritur : sed, si uolo eum manere donec ueniam, quid ad te?* Noli arbitrari,inquit,eodem modo de vobis
C dispositum esse: hoc autẽ dixit, vt intempestiuum affectum, & cõsuetudinis desiderium tolleret. Cùm autem essent orbis terrarum curam susceperturi,simul amplius esse nõ oportebat:magnum enim fuisset mundo detrimentum, idcirco inquit:Opus suscepisti,id considera,perfice,labora, & te certaminibus expone . Quid ad te,si volo eum manere hic?tu officium tuum cura,& exequere . Tu autem hoc in loco euangelistæ lenitatem intellige.Videns namque discipulorum suspicionem , corrigit eam , tanquam quid dixerit,non intelligerent.Non dixit,inquit, Iesus,quia non moritur:sed,si volo eum manere. *Hic est discipulus ille , qui testimonium perhibuit de his , & scripsit hæc.* Et *scimus,quia uerum est testimonium eius.* Quid tandem præter aliorum morem hic solus secundum de seipso perhibet testimonium ? videtur enim auditoribus occurrere . Quæ nam hæc causa? Dicitur vltimus se ad scribendum diuina inspiratione contulisse,ideo & suam dilectionem , & causam quare ad scribendum venerit, frequenter ostendit ac meminit , hinc sibi fidem comparans , quòd inde motus sit . Et scio, inquit, quòd verum dico , quod si multi non crederent , ex eo credendum est , quod sequitur. *Sunt,*inquit, *& alia multa quæ* D
fecit Iesus , quæ si scribantur per singula , nec ipsum arbitror mundum capere eos,qui scribendi sunt libros. Vnde constat, quòd non ad gratiam locutus sum. Cùm enim ex tot & tantis operibus , neque vel ea quæ alij meminerint , sed pluribus eorum omissis , ludæorum insidias, lapidationes,odia,iniurias, maledicta , & quomodo dæmonium habentem,& deceptorem appellabant,in medium protulerim: perspicuum est me non ad gratiam conciliandam prolocutum, quam qui aucupatur, contrafacere oportet,contumelias tegere, laudes prædicare . Cùm ergo certissima scripserit,non recusat etiam suum in medium ferre testimonium, quòd singula inuestigarit,examinauerit que . Mos enim nobis est , vt verissimi esse videamur,nostrum non recusare testimonium : quod si nos facimus , multò magis ille qui ex spiritu scribebat:
quod & alij apostoli prædicabant, Nos testes sumus eo- Actо.2.e
rum quæ dicimus, & spiritus qui dedit obedientibus sibi: omnibus enim affuerat.Matrem commendatam habuit , quæ & signa amoris erant , & quòd certò omnia sciret . Quòd si tanta signa facta dixit , noli admirari, sed immensam authoris potestatem intellige, & crede.
Vt enim facile nobis est loqui, ita & illi, imò longè fa- E
cilius facere quæ vult : voluntas sola sufficit,& cuncta ei parent : his ergo diligenter attendamus , neque omittamus,quin explicemus atque inuestigemus.A frequenti nanque congressu aliquid consequemur:ita vitam nostram purgare poterimus , ita spinas incidere . Tale enim peccatum est , & secularis cura res infructuosa , & molesta . Et quemadmodum spina vbicunque tangitur, tangentem pungit:ita secularia vbicunque comprehenderis , lædunt . Verùm non huiusmodi spiritalia , sed margaritæ cuidam similantur : quam cùm tractaueris, delectat oculos . Vt exempli gratia : Fecit aliquis eleemosynam,non modò spe futurorum nutritur,sed & seculi bonis semper confidens lætatur : & omnia audenter faciens , malas vincit cupiditates , & ante regnum hìc iam fructum accipit , cùm laudetur , cùm in admiratione sit, & ante omnia à propria conscientia : & singula bona opera huiusmodi sunt, quemadmodum mala etiam ante gehennam hìc torquent, vulnerant enim conscientiam : Et si quid maneat peccatores intelligeres , meticulosus & trepidus , etiam nemine puniente, efficereris : & si diuitiæ tibi essent , multos haberes inimicos , & suspicioſè viueres , neque iam resistere pos- F
ses iniuriantibus , vel potius & non iniuriantibus : neque enim tantùm ab eis voluptatis , quantùm mœroris assequimur, intus reclamante conscientia, foris hominibus accusantibus deo indignato , gehenna nos cupidè expectante , non quiescentibus cogitationibus.
Grauis , grauis inquam res , & onerosa peccatum , & plumbo omni onerosius , qui id cognoscit ne minimum quidem oculos erigere potest , etsi sensu careat.
Sic & Achab, quanuis perquàm impius esset , postquàm 3.Reg.21.f.g
cognouit peccatum suum , deiectis oculis ambulabat contritus , & ægerrimè ferens , propterea saccum induit,& fontes fudit lachrymarum. Si itidem & nos faciamus , & vt ille lugebimus , exuemus peccata nostra, vt Zachæus,& aliquam veniam consequemur . Vt enim in morbis & fistulis,nisi quis prius fluentem humorẽ, & vulnus sistat:quæcunque imposuerit medicamenta,non amota morbi causa,omnia frustra contendet:Ita & nos nisi manum ab auaritia,& malum hunc amorem cohibuerimus, licèt eleemosynam demus, omnia incassum laborãmus.Quod enim per eum boni fecimus,accedẽte

Universidad de Deusto
Biblioteca

G auaritia fatiſcit, atque diſperditur, & priore peius efficitur. Ceſſemus ergo à rapina, & ita eleemoſynas impendamus. Quòd ſi in præcipitia nos deferimus, quomodo reſpirare poterimus? Etenim ſi quis caſurum erigeret, vt eleemoſyna: alter autem humi premeret, vt auaritia, nihil aliud ab hac pugna expectandum eſt, quàm vt diſcerpatur. Quod ne nobis accidat, nève auaritia deorſum premẽte, eleemoſyna nos derelinquat, leues efficiamur, & volemus, vt & malorũ liberatione, & bonis operib⁹ perfecti, ſempiterna bona cõſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri, ſimul & ſpiritui ſancto gloria, honor, & imperium, & nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorũ, Amen.

Homiliarum.lxxxvii. D.Ioannis Chryſoſtomi in euangelium Ioannis, finis.

DIVI IO
H ANNIS CHRYSOSTOMI
aliquot homiliæ in euangelium Ioannis, ſecundum ordinem capitum: quæ hactenus uariis in codicibus ſparſæ extabãt, in commune omnium emolumẽtum redactæ.

DE FIDE IN CHRISTO,
Homilia Incerto interprete.

Ioan.1.a I Si credis quòd deus erat verbum: ſecundum euangeliſtæ teſtimonium crede, quia hoc verbum caro factum eſt: hoc eſt, homo factũ eſt, ita vt inconuertibilis deitas permaneret. Deus enim inconuertibilis eſt, quem nulla ſubſtantia capiat: cùm ipſe ſit omniũ
I capax, non habens neque augmentum dierum, neq; imminutionem temporum. Nõ enim ex tempore aliquod initium habet, qui eſt ante ſecula: non aliqua factura eſt, quæ temporibus excludatur: ſed in patris natura manẽs ſemper abſque initiõ inuenitur, qui cœternus eſt genitori initium non habenti. Vnde & temporibus initium dedit ipſe non in tempore permanens, ſicut ſcriptũ eſt:
Sapien.7.d Quia in ſe manens, innouat omnia: per quem omnia facta
Ioan.1.a ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Si verò & temporale aliquid de ipſo volueris cogitare: quia cùm ſit vnigenitus dei filius, dicitur etiam filius hominis in diſpenſatione carnali: cognoſce vocem illam patris dicẽtem:
Pſal.2.b Ego hodie genui te: vt quod ait, hodie genui te, filio hominis ex Maria nato adſcribas, auferens prorſus temporalitatem ab illa inconuertibili deitatis natura. Si autem & ſecundum paternam generationem eum conſideres, per id quòd ingenitus eſt pater: propria verò generatio filius vnigenitus, & ideo filius vnigenitus: & ideo ſi diſtinctionem aliquam inter genitorem & genitum definire velis, hìc vide vt intellectu pio tantæ neceſſitudinis intuearis arcanum. Quoniam & priuſquàm naſceretur vnigenitus, in ſuo iam genitore generãdus manebat, nõ habens diſtantiam tẽporis, ſicut impij dicunt: quia erat K
quando non erat, qui ineffabilẽ domini creatoris generationem, mortalium creaturarum ſpecie metiuntur, quæ gradibus ætatum generantur & generant. Veruntamen etiam de ipſis eos conditionis humanæ generationibus arguamus. Nam ſi etiam homini ineſt antequàm generet, & id quod ex eo generandum eſt, ſecundum eſt ſecundum naturam, & antequàm generet non aliunde mutatur, vt ſeminet progeniem, quam generaturus eſt: quantò magis in deo patre omnipotẽte iſta ratio cernẽda eſt, vt æquè inconuertibilis & ſempiternus filius, in æterno, atque incommutabili patre ſemper fuerit: qui ſecundum naturam inſeparabilis ſubſtantia eſt, excludens illam impiorũ blaſphemiam, quę dicit: erat quando non erat. Si verò manifeſtius volueris agnoſcere, qui erat ſemper in patre priuſquàm naſceretur. Non legiſti in factura & conſtitutione mundi, Moſe exponente, quomodo ex perſona opificis dictũ ſit: Producat herbam fœni
Gene.1.b ſeminans ſemen, ſecundum genus, & ſimilitudinem: & lignum fructiferum facientem fructum, cuius ſemen eius in ipſo ſecundum genus, & ſimilitudinem ſuper terram. Si ergo lignum fructiferum, quod in eſcam datum
L eſt hominibus, priuſquàm producat fructus, in ſemetipſo fructum habet ſecundum genus, & ſecundum ſimili-
Matth.3.d & Luc.3.d tudinem ſuam: quantò magis deus qui creator & largitor eorum eſt, in ſemetipſo habuit natũ ſuum antequàm ſignaret? Non enim duos ingenitos dicimus, ſed vnum ingenitum patrẽ perfectum, qui filium ex ſeipſo genuit perfectum, ſicut ipſe eſt perfectus pater. Tu ergo qui vi-
Ioan.10.d des dicentem: Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat calix iſte à me: veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis, non vides eundem dicentem: Poteſtatem habeo ponere animam meam, & iterũ ſumere eam, & nemo eam aufert à me, ſed à meipſo pono eam, vt rurſus aſſumam illam. Quod vtiq; dicens, docet te, vt vi proprię volũtatis eius, non extrinſecus eum natum eſſe arbitreris: quia non ſicut indigens ſumpſit aliunde virtutem, cum qua ſit opere, ſed ſuæ poteſtatis imperio vſus eſt, & non aſſumptiuę aſſumptionis beneficio. Conſidera ergo liberũ, & principale diuinæ voluntatis arbitriũ, & noli contrahere, atq; concludere in anguſtiis mẽtis tuæ deum maieſtatis, qui
M propter te ſuſceptam fragilitatis tuæ carnẽ veſtitus eſt: ſed redde altitudinem glorię ſuæ habentem poteſtatem animæ ſuæ ponendę, & reſumendæ. Diminutionem verò ad eum refunde qui paſſus eſt, & reſurrexit: paſſus eſt
Ioan.5.c tamẽ, quia voluit: ſurrexit, quia potuit. Vides ergo dicentem: Non veni voluntatem meam facere, ſed voluntatem eius qui miſit me: & qui me miſit, maior me eſt. Et è
Ibidem.10.f diuerſo non conſideras eum dicentẽ: Ego & pater vnum ſumus. Vt quod ſumus, perſonis adſcribas: quòd verò dixit, vnum: diuinitati aſſignes. Et ſi eum orantem videris, ſi crucifixum, ſi ex tempore orantem conſideras, ſecun-
Pſal.2.b dum quod ad eum dictũ eſt: Ego hodie genui te: illum mihi intellige, de quo ſcriptũ Apoſtolus ad Hebræos dicit: Quid eſt homo, quòd memor eſt eius, aut filius homi-
Hebr.2.a & Pſal.8.b nis, quoniã viſitas eum? Minoraſti eum paulominus ab angelis, gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuũ tuarũ, omnia ſubieciſti ſub pedibus eius. Et idẽ magiſter illico ſua diſputatione ſubtexuit:
Hebr.2.b Nũc adhuc non vidimus omnia illi ſubiecta, pauloantè minus ab angelis minoratũ vidimus, inquit, Ieſum propter paſſionẽ, gloria & honore coronatũ. Cùm verò audieris & illud, quod de eodẽ Ieſu domino noſtro beatus
1.Cor.15.d Apoſtolus dicit: Quãdo ſubiecta illi fuerint omnia, tunc & ipſe ſubiectus erit ei, qui ſibi ſubiecit omnia, vt ſit deus

omnia,

A omnia, & in omnib⁹. Et recurrere oportet ad Apoſtolũ, & per ipſius magiſteriũ intueri: quia dixit, necdũ videmus vniuerſa illi ſubiecta, neq; omnẽ linguam cõfitentẽ, quia dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt dei patris: vt quando adimpleta fuerit ſubiectio cõfitentium, quia dominus Ieſus in gloria eſt dei patris, in ſubiectione eius, cui ſubiicitur omnis lingua, hoc eſt, filio hominis, ſecundum Apoſtolum. Tunc filius hominis, ſecundum Apoſtolum, in ſubiectione plenitudinis credẽtium ſubiicitur diuino verbo, vt ſit iſte qui aſſumptus eſt homo, ſit deus, omnia in omnibus. Quia per ipſum iudicem erit retributio iuſtis iuſtitiæ in gloriam, & peccatoribus
Ioan.14.a iuſtum iudicium tormentorum in iram damnationis. Si autem volueris magnitudinem filij in agnitione patris conſiderare, vade ad Philippum apoſtolum, & inter
Ibidẽ.5.c roga cum ipſo, dicens: Oſtende nobis patrem, & ſufficit
Ibidẽ.14.a nobis. Et poteris diſcere ipſo domino reſpondente: quia pater meus vſque adhuc operatur, & ego operor. Et cum Philippo audies: Tanto tempore vobiſcũ ſum, & nõ me
B vidiſtis? Philippe qui videt me, videt & patrem: quia ego in patre, & pater in me eſt. Hoc autẽ ait illuminans nos.

EIVSDEM DE DIVO IOANne Baptiſta, homilia. Incerto interprete.

Ioan.1.a DE Ioanne dicitur: Fuit homo miſſus à deo. Vide quæ ſit diſtantia inter deum & hominem. De deo: In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum. Videte quomodo piſcator indoctus nouum verbum proprietatis dixit, ſic de deo: In principio erat verbum, quę iam locuti ſumus: neque enim poſſumus eadem replicare. De homine videte quid dicat: Fuit homo miſſus à deo. Videte quid dicat, fuit. De filio dei, erat: de homine, fuit. De deo dicitur: In principio erat verbum: de dei filio, verbum: de homine videte quid dicitur, Fuit homo: quia ergo homo, propterea miſſus eſt à deo. Cui nomen erat Ioan-
Ioannes, quid interpretetur. nes. Gratia in homine comprehenditur. Ioannes enim domini gratia interpretatur. Io enim dicitur domini, anna dicitur gratia. Cui nomen erat Ioannes. Quia maiorem accepit gratiam, propterea in eremo philoſophatur, & reſeruat ſe in aduentum Chriſti, quia nunciaturus erat Chriſtum, ſtatim in eremo nutritur, ſtatim ibi cre-
C ſcit, non vult cum hominibus conuerſari. In eremo cum angelis philoſophatur: nouerat Chriſtum Ioannes ſemper eſſe venturum, & non ſolùm nouerat ab infantia, ſed
Lucæ.1.e in vtero matris nouerat, & eum ſalutauerat. Denique ſcribitur: Exultauit infans in vtero matris ſuę. Vide quomodo in vtero matris conſtitutus ſenſit aduentum do-
Ioãnes dux monachorum. mini. Conſiderate monachi dignitatem veſtram. Ioannes princeps veſter eſt dogmatis, ipſe monachus. Statim vt natus eſt, in eremo viuit, in eremo nutritur, Chriſtum expectat in ſolitudine. Videte differentiam. Eo tempore quo Ioannes natus eſt, & erat in eremo. Hoc templum quod videmus eſſe deſtructum, quantas habebat diuitias, quid auri, quid argenti, quid multitudinis? Vultis ſcire quantam habuerit multitudinem? Ioſephus Iudaicæ ſcriptor hiſtoriæ deſcribit eo tempore quo capta eſt Hieruſalem, hoc eſt à Veſpaſiano & Tito, dicit mille & octingenta millia vna die capta. Videte quid dicat, vbi tanti ſunt capti, quanti habitatores erant: quanti ſunt mortui, quantos fames, quantos gladius interfecit? Deinde ſcribit hiſtoria quantum auri fuerit in templo, quantum argenti, quantum gemmarum, quantum ſerici, quanti erant ſacerdotes, quanti ſcribæ, & diuerſa genera officiorum. Videte quomodo ſemper Chriſtus

humilitatem diligit. Chriſtus dei filius in templo naſci- D
tur, & in eremo prædicatur. Humilis enim humiles diligit. Hoc totum quare dico? Vt doceam dogmatis noſtri principem eſſe Baptiſtam Ioannem. Fœlices ſunt qui imitantur Ioannem, quo inter natos mulierum maior non fuit. Expectabat Chriſtum, nouerat eſſe venturum, oculi eius nihil aliud dignabantur aſpicere. *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt.* Multi enim malè legunt, dicentes: Quod factum eſt, in ipſo vita erat. Sed ita diſtinguitur: Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt: hoc eſt, ſine ipſo quod factum eſt, non eſt factum. Spiritus enim ſanctus non eſt factus, propterea non per ipſum eſt. Spiritus enim ſanctus qui fecit omnia, non eſt factus à domino. Verbo domini cœli Pſal.32.b firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum, Vides quia duo ſunt qui fabricant, dimitto patrem, quia de patre nulla dubitatio eſt, licèt in iſto verſiculo tres perſonæ demonſtrentur. Quando enim dicitur: Verbo domini cœli firmati ſunt, nominat: id eſt, verbum nominat, & deum patrem, & filium, ergo duæ perſonæ dictæ ſunt: Verbo domini cœli firmati ſunt. Aliis E
verbis hoc dixit: Filio patris cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. Ergo manifeſtè in iſto verſiculo demonſtratur, quòd pater, & filius, & ſpiritus ſanctus omnium creatores ſunt. Omnia per ipſum facta ſunt. Si ergo omnia per ipſum facta ſunt, ergo excluſus eſt pater, excluſus eſt & ſpiritus ſanctus, & ſolus filius operatus eſt. Quoniam ergo dixerat, omnia per ipſum facta ſunt, ne ſpiritus ſancti & patris tolleret creationem, adiecit: Et ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt. Quando dicitur, ſine ipſo nihil, oſtenditur quòd alius fecerit, ſed quòd ſine iſto nihil fecerit: denique & ſapientia in Prouerbiis quid dicit? Quando Prouer.8.c præparabat cœlos, aderam, &c. *Et uita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.* Generaliter quidem de conditore dicitur deo, quoniam ſemper inter medias creaturas ſuas ſit, & tamen creatura non intelligit creatorem ſuum: ſpecialiter autem dicitur de domino ſaluatore: quoniam hoc verbum quod erat deus, & erat in deo, eſſet etiam in mundo, vt luceret in tenebris Iudæorum: & Iudæi qui ſunt tenebræ, non comprehenderunt lucem. *Fuit homo miſ-* F
ſus à deo. Breuiter de ſingulis dicamus. Fuit homo miſſus à deo. Videte ſignificantiam, proprietatẽſque verborum. De deo quid dicitur? de filio dei quid dicitur? In principio erat verbum. Qui erat, principium non habet. Qui erat, non fuit aliquod tempus quando non erat. De Ioanne licèt verò ſanctus ſit, licèt præcurſor ſit, non dicitur erat: non enim erat antequàm naſceretur, non erat antequàm præcurſor fieret, non erat antequàm conciperetur in vtero. Audiat hìc, & alia hæreſis: Non mittitur ille qui erat, ſed mittitur & fit ille qui non erat. Quid dicitur, fuit homo miſſus à deo? Videte proprietates verborũ. In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deum. Legimus & literas ſeculares, legimus Platonem, legimus & cæteros philoſophos. Piſcator noſter inuenit quod philoſophus non inuenit. Si dixiſſet: in principio erat deus filius, videbatur patrẽ excluſiſſe, aut etiam duos deos facere: & nihil nobis proderat de gentibus, ſi reliquiſſemus plurimos deos, & credidiſſemus in duobus diis. Vide ergo quomodo paulatim, & prudẽter irrepit. In principio nõ dicit erat deus, ne videretur deũ & deum facere deos duos iunctos, ſed filium verbum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nominat. Et dum dicit ipsum verbum esse in patre, sic & filium deum dicit, vt non offerat vnum deum. Ergo & nos qua ratione filium deum dicimus, & vnũ tamen deum dicimus in patre, & in filio: sic in patre, & in filio, & in spiritu sancto triplex quidem est, sed vna diuinitas. Fuit homo missus à deo. Ioannes fuit, qui ante non erat. Factus est, qui non erat. Fuit homo non verbũ. Homo ideo fuit, quia homo: verbum non fuit, sed semper erat. Fuit homo missus à deo. In principio erat verbum. Non mittitur homo missus à deo. Quicquid ergo homo
Matth.10.d loquitur, non auditur qui mittit. Qui enim vos recipit, me recipit: honor mittẽtis suscipitur in eo qui mittitur. Fuit homo missus à deo. Quod nos dicimus missus, Gręci dicunt ἀπόστολος, hoc est, missus, quod dicitur lingua Hebraica silaos.* Ergo vides, quòd iste Ioãnes pro-
* שלוח
Esaiæ.6.c pheta, non solùm propheta, sed & apostolus est. Mittitur Esaias, apostolus fuit. Ecce ego, mitte me. Missus à
Ioan.10.b deo. Pulchrè dixit, missus. Dominus enim dicit in euangelio: Omnes qui ante me venerũt, fures fuerũt, & latrones, Non dixit, omnes qui missi sunt, fures & latrones: sed qui per se venerunt. Quid dicit: omnes qui venerunt
H ante me? Qui dicũt, hæc dicit dominus, & dominus nõ misit eos, isti qui venerunt per se, & non sunt missi, ipsi fuerunt fures & latrones. Iste ergo missus est à deo, cui
Ioannis interpretatio. nomẽ erat Ioannes. Et nomẽ ipsius officio cõuenit. Ioannes enim interpretatur domini gratia, Io enim dicitur dominus, anna gratia. Ergo Ioannes domini dicitur gratia. Quòd missus est, à domino accepit. Hic venit in testimonium, vt testimonium perhiberet de lumine. Mul-
ta sunt quæ dicuntur, sed excludimur tempore. *Et uerbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Verbum caro factum est, & quomodo factum est, ignoramus. A deo rationem habeo, conscientiam non habeo. Scio quia verbum caro factum sit, & quomodo factum sit, nescio: mi-
Coloss.1.d raris quia ego nesciam? Omnis creatura ignorat. Mysterium enim quod absconditum fuit in omnibus seculis: in nostro seculo reuelatum est. Dicat aliquis, si reuelatum est, quomodo te nescire dicis? Reuelatum est quod
Esaiæ.53.c factum est, cæterum cælatur quomodo factum sit. Denique dicit Esaias: Generationem eius quis enarrabit? &
Esaiæ.7.c quomodo ipse dixerat, Ecce virgo in vtero concipiet & pariet? dicit quid factum sit: quando autem dicit, Generationem eius quis enarrabit: hoc nobis ostendit, quoniam natus quidem sit: sed quomodo natus sit, ignora-
I mus. Sancta Maria, beata Maria, mater & virgo, virgo fuit ante partum, virgo post partum. Ego hoc miror, quomodo de virgine virgo natus sit, & post nationem virginis mater virgo sit. Vultis scire quomodo de virgine natus sit, & post natiuitatẽ mater ipsa sit virgo? Clausa erant ostia, & ingressus est Iesus. Nulli dubium quin clausa sint ostia. Qui intrauit per ostia clausa, non erat
Lucæ.24.f phantasma, non erat spiritus, verè corpus erat. Quid enim dicit: Respicite & videte, quia spiritus carnẽ & ossa non habet, quæ me habere videtis. Habebat carnes, habebat ossa: & clausa erant ostia. Quomodo clausis ostiis intrauerũt ossa & caro? Clausa sunt ostia, & intrat quem intrantem non vidimus. Vnde intrauit, omnia clausa sunt: locus non est per quem intret, & tamen intus est qui intrauit, & non apparet quomodo intrauit. Nescis quomodo factum sit, & das hoc potentię dei. Da potentiæ dei, quia de virgine natus sit, & tamen ipsa virgo fue-
Ezechie. 44.a rit virgo post partum. Legimus in Ezechiel, in templi ædificatione: Porta hæc, inquit, Orientalis, quæ respicit ad Orientem, semper clausa erit: & nemo, inquit, intrabit per eam, nisi solus pontifex. Clausa est porta, & nemo intrat per ipsam portam, nisi solus Pontifex. Sepulchrũ K
saluatoris in petra durissima fuerat excisum, in petra du-
Matth.27.g rissima, quæ nullam habebat molliciem: & scriptum est: quoniam in isto ipso sepulchro nullus antè sit positus, sed nouum sepulchrum erat. Manifestum quidem est secundum literam quod factum est, & propterea in petra excisum est: debemus enim primum secundum literam dicere: Et in durissimo lapide fuerat excisum, & in nouo sepulchro positus est, & grandis lapis positus est ad ostium, & custodia militum in circuitu, vt quantùm fortius seruatur ne furari possit, tantò magis virtus dei appareat cùm resurrexerit. *Si* enim sepulchrum fuisset in terra, dicere poterant: suffoderunt terram, & furati sunt eum: si fuisset lapis paruulus positus, dicere poterãt, paruus lapis fuit, & dormientibus nobis tulerunt eum. De-
Ibidem. nique in euangelio quid scriptum est? Venerunt, inquit, alia die scribæ & Pharisæi, & sacerdotes, & venerunt ad Pilatum, & dixerunt ei: Domine, magus ille dicebat, quoniam surrecturus est: ne ergo veniant discipuli eius, & furentur eum, & dicant, surrexit, & peior error fiat, quàm modò factus est, da nobis qui eum custodiant, ne eum furentur. Et dixit Pilatus: Habetis custodiam, ita facite L
quomodo vultis. Diligentia scribarum & hostium prodest fidei nostræ. Seruate Pharisæi, seruate: deus includi
Esaiæ.40.c non potest, deus in sepulchro teneri non potest. Qui fecit cœlum & terram, cuius in pugillo terra est & cœlum, qui appendit mundũ in tribus digitis, quod dicitur Hebraicè. Qui ergo appendit mũdum, vno sepulchro non potest contineri. Denique mulieres Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Ioseph mater, pia quidem voluntate, sed errantes deum quærebant in sepulchro. Recipit quidem voluntatem, sed errorem arguit angelus ille qui re uoluebat lapidem, & sedebat super lapidem. Et quid o-
stẽdebat lapis iste, cui ego insideo, qui seruus sum istius, qui certus sum quòd non potest includere dominum meum, cùm prematur à seruo suo. Lapis ergo ille non potuit claudere Iesum. Et dicit ad mulieres quæ venerant ad quærendum eum: Iesum quæritis, non est hìc. Vbi est? in cœlo? vltra cœlos est: in terra? vltra terram est, vbicunque voluerit est, vbicunque est, totus est: vbicunque est, & vbicunque fueris, tu ipse qui illum quæris, in ipso es quem quæris. Audi ergo quid dicit angelus ad
Lucæ.24.a mulieres: Quid quæritis viuentem cum mortuis? quid M
quæritis dominum in sepulchro? Iesum quæritis, dominum quæritis, quia tantùm Iesum quæritis. Certè si sciretis illum esse viuentem, audiretis: Medius inter vos
Ioan.1.d Lucæ.17.c est, quem vos ignoratis. Regnum dei intra vos est. Angelus quid dicit his mulieribus? Iesum quæritis in sepulchro. Credite eum resurrexisse, & putate in vobis quem quæritis. Maria Magdalene cùm vidisset dominum, & putasset quòd hortulanus sit, putabat illum quòd esset hortulanus: errabat quidem in visu, sed ipse error habebat typum suum. Verè enim hortulanus erat Iesus paradisi sui, arborum paradisi. Putabat, inquit, quòd hortulanus esset, & voluit inquirere pedes eius. Et quid ei dixit dominus? Noli me tangere, nondum enim ascendi ad patrem meum. Noli me tangere, non mereris me tangere, quem in sepulchro quæris. Noli me tangere, quem tantùm putes, & non credis resurrexisse. Noli me tangere, tibi enim necdum ascendi ad patrem meum: cùm tibi ascendero ad patrem, tunc mereris me tangere, præstante Christo domino nostro, cui sit honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Diui Ioannis

A *Diui Ioannis Chrysostomi contra Iudæos, Gentiles, & hæreticos sermo, de euangelio, Nuptiæ factæ sunt, &c.*

Ioan.2.a Hirundinum pulli in nidulis sedẽtes, parentum suorum qui sibi alimenta afferunt, aduentum expectant: & cum ipsos venire conspexerint, leui ala mouent aërem cantillantes, & ad illorũ aduentum applaudentes: similiter & eorum parentes, cùm nidulo appropiant, cantillant, pullis aduentum suum nunciantes. Similiter autem & vos in nido templi huius sedetis, meum aduentum expectantes: & quia venientem videtis, leui mentis ala volatis. Neque ego dissimiliter spirituali huic nido appropiaturus, deum voce præmissa glorifico, quòd mihi filios dedit tam mei amantes. Sed hirundines alimẽta sua ab ore in os tradunt: nos autem nostra non sic, sed ab ore in aurem. Illa enim in corruptionem procedũt, nostra verò in incorruptibilitatem: illa corpora pascunt, nostra animas impinguant. Hæc
Ibidem. omnia non temerè à me dicta sunt, sed quia lecti euangelij continentia ad hæc docenda nos inducit, necessarium vt vos doceam. Vocatus est, dicit, Iesus ad nuptias. Oro, compositis moribus estote, & audite quæ dicuntur.
B Quoniam multi nuptias prætexunt, alij filios, alij militiam, alij negociationem, alij artificium, alij seruitutem, alij diuitias, alij inopiam, & quæcunque talia sunt. Volo igitur declarare vobis, quòd neque diuitiæ impediunt, neque inopia, neque militia, neque negociatio, neque nuptiæ, neque pueri, neque seruitus, neque opificium, neque aliquid tale. Vocatus est Iesus ad nuptias. Venit, vel non venit? Certum quòd venit. Quòd si venit, quomodo ergo nuptiæ malæ non potes excusare. Ego autem non di co, quòd tantùm venerit, sed quòd & dona secum attulerit. Aquam in vinum mutauit. Ne excuses te propter nupias, dominus tuus nuptiis interfuit, & nuptias honestauit: & tu nuptias arguis, & dicis nuptias obstaculũ esse ad pietatem? Nullum enim ad pietatem est obstaculum. Vis cognoscere quòd nihil nocet habere vxorem & pue-
3.Reg.18.g ros? Moses, nónne vxorẽ habuit & liberos? Helias, nónne virgo erat? Nónne Moses mãna è cœlo deduxit? Nónne Helias ignem è cœlo deduxit? Nónne Moses coturnices aduolare fecit? Nónne Helias verbo cœlum clausit? Nónne Mosi deus locutus est? Nónne & cum Helia conuersatus est? Nónne Moses mare diuisit & transduxit populum? Nónne Helias curru igneo in cœlũ sublatus est? An nocuit huic virginitas, an impedimento fuerunt illi vxor & liberi? Vidisti Heliam aurigam in aëre, vidisti Mosen in mari viatorem? Vide & Petrum ecclesiæ columnam, quòd & ipse habuit vxorem. At non est
Matth.8.b scriptum, inquit, quòd Petrus habuit vxorem: vnde ergo liquet, quòd vxorem habuit? Ego dico: Ingressus est Iesus ad socrum Petri, & erat illa infirma, & tetigit eam: & reliquit eam febris, & stetit & ministrauit. Vides quòd & Petrus vxorem habuit? Vbi enim socrus, manifestũ quòd ibi & mulier. Vides quòd & Petrus vxorẽ habuit? ne incuses nuptias. Hæc dico, vt ne quis prætexat vel vxorẽ, vel liberos, vel militiam, vel negociationem, vel opificium, vel seruitutem, vel diuitias, vel paupertatem. Hæc excusatio, hic prætextus, diaboli insidiæ sunt. Militiam
Matth.8.b prætexis, & dicis, Non possum esse pius. Centurio nonne miles erat? & dicit ad Iesum, Non sum dignus, vt intres sub tectum meum: sed dic verbo, & sanabitur puer meus. Et admiratus Iesus, ait: Amen amen dico vobis, neque in Israël tantam fidem inueni. Nihilque nocuit il
1.Cor.4.e & 1.Thes.2 & 3.b lum sua militia. At quid si opifex? Et Paulus operatus est manibus, qui & anteà ecclesiarũ deprædator, & post hoc factus prædicator & apostolus. Quid verò si diues? Et Abraham diues, & ipse vxorem habuit & pueros. Credi- D
dit enim Abraham, & reputatum est ei ad iustitiam, & Roma.4.a amicus dei vocatus est: tam nihil obfuerunt ei diuitiæ, & mulier, & pueri. Non habes excusationem. Tria quæ prætexere potes, vnus ille habuit, & vxorem, & pueros, & diuitias. Sed quomodo si seruus? Et Onesimus seruus
Ad Phil.1.b erat, & scribit Paulus Philemoni, dicens: Onesimum qui olim nullius frugis, nunc autem & mihi, & tibi vtilis. Verum, quid si rex? Erat & Dauid rex, & cùm ingressus
2.Reg.12.b ad eum Nathan propheta, & arguit ipsum de peccato quod fecerat. Nunquid in illum tyrannidem rex exercuit? nunquid vel asperum aliquod verbũ prophetæ dedit? an non & in regno seruum se fatebatur, dicens: Pec-
Ibidem.d caui domino? Et propheta videns pœnitentiam eius, di-
Ibidem. xit: Et dominus abstulit peccatum tuum. Velox pœnitẽtia, velocior condonatio. Num aliquid tribuit sibi rex, & dixit: Rex sum, amictus purpura, circundatus diademate, fero tela, fagittas, scuta, arma: mihi sunt milites & armigeri, & pauperem illum timerem? ferrémne eum, & non occiderem? Sed nihil taliũ, quamuis rex esset: sciebat enim quòd peccarat, & ob hoc pœnituit: quia sciebat se grauiter peccasse. Et nihil ei obfuit regnum. Iam quid
Danie.vlt.e si iuuenis? erat & Daniel iuuenis, & leonũ ora constrinxit, & dracones confregit, Bel subuertit, & presbyteros E
iudicauit, Susannam liberauit, tantæq; virtuti imperfecta ætas non obfuit. An nõ & talis erat fratrum amator Ioseph, qui tantam præ se tulit sapientiam & continen-
Gene.39.e tiam apud Aegyptiã? Vestem suã diuisit, fidem nõ dirupit, impudẽtiam mulieris vicit, concupiscẽtiam non satiauit, & nihil impediuit illius virtute adolescentia. Sed quid si vidua? Erat & Sidonia vidua, quæ Heliam hospi-
3.Reg.17.c tio excepit, & pauit pane & aqua, & authorẽ famis nõ est reuerita. Quid autem si meretrix? Erat & Raab, quæ ex-
Iosuæ.6.c ploratores occultauit, & cùm filij Israël terrã promissionis accepissent, saluata est ipsa cum domo & genere suo. At quomodo si pauper? Pauper erat talis & Lazarus.
Lucæ.16.c Et quantam ille sapiẽtiam ac patientiam in extremis ostendit, licẽt nihil illũ in tãta necessitate leniret. Iam si mulieri quis deditus sit, an nõ & Sampson? nam licẽt à muliere sit proditus, tamẽ ipsi deus dedit, vt se de alienigenis vlciscereturSed quid si amas filios? amabat & Iob, Sed tentaris, tentabatur & Iob. Vides quòd saluati sunt? F
Habes fidẽ, habes omnia: nõ habes fidẽ, rex licẽt sis, non
Ioan.2.a tibi proderit regnũ: sed ne promissionis obliuiscar: Vocatus igitur est Iesus ad nuptias: & cùm ipse ibi esset, vinũ nõ habebãt. Dicit ei mater sua: Vinũ nõ habẽt. Dicit ei Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerũt hydrias aqua, & fecit aquã vinũ. Quare autẽ dixit, implete hydrias aqua? an nõ q verbo cœlũ fecit, & terrã fundauit, & omnia quę in eis, cuius oculus arefacit abyssos, à quo tremit omnis creatura tã cœlestiũ, q̃ terrestriũ, q ea quę nõ sunt facit es se, potuit etiã hydrias aqua iplere? & dicit, Haurite aquã. Ad quid? Ego dico, q̃p si negarint, manus eorũ quę hausẽrũt, & humeri qui gestauerũt aquã, ipsos redarguãt. Idẽ etiã fecit cùm Lazarũ suscitauit, antequàm ad locũ illũ ve-
Ibidem.n.b niret, dicit discipulis: Lazarus amicus noster obdormiuit. Post quàm autẽ venerũt sorores Lazari, & dixerũt ei, Lazarus mortuus est: dixit eis: Quò posuistis eum? Dicũt ei, Veni & vide. O noua & inopinata opera, paulò anteà dixerat discipulis, Lazarus mortuus est: & nunc dicit, Vbi posuistis eum? Mortem prædixerat discipulis suis, & locum nescit. Sciebat, sed propter Iudæos dicebat, quia rudes erant. Et ita cùm dicit, Vbi posuistis eum? non ignorãtiæ erat: sicut & cùm in paradiso dicebat Adam, Adam vbi es? Ignorabãtne vbi esset? non est dicendum:
Gene.3.b sed quia

Universidad de Deusto Biblioteca

G sed quia dicebat illis diabolus,quòd in die in qua comedetis ex ligno hoc,eritis vt dij.Et suspicati sunt illi,quòd futuri essent dij. Ob hoc arguit ipsum deus, Adam vbi es?pro eo quòd comedisti & mansisti homo.Sic & apud Lazarum egit. Nam vt appropiauit monumento,dixit Iudæis:Tollite lapidem de monumento,& tulerunt.Dicit ipsi Oror Lazari,Iam fœtet, nũc enim quatriduanus est. Et vt clamauit voce magna,dixit: Lazare,veni foras.Et prodiit vinctus institis.An nõ qui transfert montes in cor maris, potuit verbo lapidem mouere?qui stimulos mortis confregit, qui portas inferni contriuit, non potuit vincula disrumpere?& dicit ipsis, Soluite ipsum. Ad quid?vt si negent, manus eorum & oculi ipsorum redarguãt ipsos.Ob hoc dixit, Soluite ipsum.In primis autem soror Lazari testimonium dedit,dicẽs: Iam fœtet. Idẽ & in nuptiis fecit,dicendo eis:Imple hydrias aqua. Et impletis hydriis aqua, fecit aquam vinum. Et propterea vnde quaque certos ipsos reddebat. Semper enim increduli erant Iudæi, & impudentes. Vultis cognoscere quanta eis fecit deus,& permanserunt semper ingrati?Discite,sed oro,accommodate vos mihi,& auscultate quæ dicuntur. Demonstrabo enim vobis,quòd ab initio ingrati & increduli fuerũt.Septuaginta & quinque animæ Aegyptum ingressæ sunt, & factæ sunt sexcenta milia.Mortuus est Ioseph,& surrexit alius rex,qui Ioseph memor non fuit, afflixit igitur filios Israël valde. Clamauerunt ad deum,dicentes:Domine tu iurasti patribus nostris, daturum te semini nostro terram fluentem lacte & melle: nunc domine memor esto testamenti,quod posuisti patribus nostris,& erue nos de manu Pharaonis regis Aegypti, & ex seruitute Aegyptiorum.Audiuit igitur dominus vocem eorum,& misit ad eos Mosen. Sed attendite verba,dicit Mosi deus:Accipe agnum immaculatum, anniculum primogenitum, & immola,& sanguine eius vnusquisque obliniat fores, vt cùm venerit angelus habens gladium extentum, & viderit quòd sanguine sit linita domus illam, transeat: sin viderit non oblitam, ingredietur & omnia perder. Fecit igitur Moses sic,& tradidit populo, & illi accepto cruore ianuam linierunt.Et venit angelus,habens extentum gladium suum, & vidit sanguinem in foribus, & I transiit:vbi autem non vidit,ingressus,& omnia perdidit. Hæc omnia non absque ratione facta sunt:sed quia per lignum & sanguinem saluandi eramus, propterea iussit deus vnum quenq; sanguine fores signare.Et quare non dixit deus, Lini muros sanguine? quia non eramus saluandi per lapides,sed per lignum.Eduxit itaque eos Moses ex terra Aegypti, & tulit in desertum, & dicunt Mosi: Eduxisti nos in desertum,vt occideres,quasi non sint sepulchra in Aegypto? Nónne nobis melius erat cum essemus in Aegypto,dum comederemus melones & pepones,allia,& cepe? Vidisti ingratitudinem, ipsi dicebant deo,& precabantur vt educeret se ex terra Aegypti: at vbi in desertum venerunt, fuerunt ingrati. Cognoscis ingratitudinem?sed rem maiorem & singularem vide. Quadraginta annis fuerunt in deserto,capillusque ipsorum non creuit, neque vnguis, vestimentum ipsorum non fuit sordidatum, calceamentum ipsorum non fuit contritum:non laborauerunt,non foderunt,boues non vinxerunt, aratrum non traxerunt,sulcos non secuerunt,tribulos non euellerunt,semina non sparserunt, imbres non expectauerunt, Solis æstus non tulerunt,tempus messis non exceperunt,falcem non acuêre,neque messuêre,non colligarunt aristas,non comportarunt,non conuexerunt in aream,non extriuerunt, non repurgarunt,non pinsuerunt, non coxerunt panes, K & nihil omnino illorum fecerunt: sed panem è cœlo nullis manibus elaboratum comederunt:præponebatur mensa nullo præparante,impassibilitate imitabãtur angelos,natura suæ imbecillitatis oblita erat:& post tot beneficia dixerunt Aaroni,Da nobis deos,qui nos præcedant:Mosi enim illi,qui nos eduxit è terra Aegypti,nescimus quid acciderit:fecerúntque vim magnam Aaroni.Ille vt vidit eos duri cordis & incircuncisos,dicit ipsis: Tollite inaures vestras,& mittite in ignẽ,& si quid ascendit,hoc deus sit:& ascendit bubulum caput.Hic obserua hæreticum,parasitum,ingratum Iudæum,dicentẽ: Si deus genuit, igitur & fluxuram sustinuit,& corruptibilis est.O miser & perdite:hæcne de filio dei suspicaris? At nos,absit,ne sit. Sed genuit pater filium,vnus vnicũ, deus deum perfectum:ita sentiunt Christiani. Quia autem licèt teipsum nescias, superna curiosius putas perquirenda,dic:Putásne te scire,quomodo inauribus in pyram coniectis,bubulum caput ascenderit?Non hoc chalcotypus operatus est. Non erat cõflator,quomodo ergo egressum est bubulum caput,audes dicere:Si nescis hæc inferiora,quomodo curiosè superna inquiris? qui nescis L propria,quomodo curiosè aliena inquiris?Et afferũt nobis euangelicam vocem, quòd Iesus dixerit discipulis, Ego sum vitis,vos palmites,pater meus agricola est.Vides,dicit, quòd fecit filium. Inutilis enim vitis, nisi ab agricola colatur.Et putauit quòd magnum aliquid & egregium dicãt.Sed auscultate obsecro. Dicebam de ingratis & reprobis Iudæis,sinite dicam & aduersus impudentes hæreticos. Potes mihi dicere ingrate, & impudens hæretice,agricolam non pasci à vite?Armis tuis te capiam.Sicut agricola colit vitem,ita & pater operatur suum filium. Videamus quis ab altero educetur,an vitis ab agricola,vel agricola à vite,vt dicis, Pater à filio habet esse:non est igitur agricola,qui non ex operibus suis pascitur.Quid ergo?filius pascit patrem?Non,absit.Desine insipientissima hæc loqui. Nam sicut agricola gaudet de vite,ita & pater in filio. Non enim dixit, Pater meus operatus est me:sed,pater meus agricola est. Gaudet igitur & filius in filio. Non audiuisti ipsum dicentem, Ipse est filius meus dilectus in quo mihi cõplacui, M ipsum audite? Quando stetit in Iordanis fluentis, non dixit,Ille est quem creaui,quem feci:sed dixit,in quo mihi beneplacitum.Num & vocem illam reiicis?Et iterum dicit: Descendi è cœlo,non vt voluntatem meam facerem,sed eius qui misit me patris,Quib⁹ dicebat?Omnino Iudæis,qui dicebant ipsum esse fabri filium: & quasi inimico dei contrarij erant,& propter hoc dixit,descẽdi.Et quia deo contrarium dicebant,respondebat: Non veni vt faciam volũtatem meam, sed eius qui misit me patris.Nam licèt videbantur colere patrẽ,ipsum tamen negabant,& ob hoc infirmitati eorum consuluit,sic loquendo. Alioqui quomodo is qui vbique est, vel qui omnia adimplet, demittitur,vel descendit? Vides igitur quòd propter Iudæos dixit, descendi de cœlo, non propter seipsum.Nullam habes excusationem.Afferunt autem hic nobis & aliud testimonium apostoli dicentis, Vnus deus pater,& ex quo omnia:& vnus dominus Iesus Christus,per quem omnia.Dicis quòd alius deus præter patrem non sit:& ego dico quòd præter filium,alius talis dominus non sit.Quid igitur?contendemus?Minimè,ab sit.Scimus enim propter quos,& quibus hæc Paulus dixerit,sed audite diligenter sermonem.Quia gẽtiles multos deos colebãt,Iudæi verò vnum principatum. Vt ergo & multitudinem deorũ, & principatum vnius simul auferret,

A simul auferret, dicebat: Siue enim sint dij multi & domini multi,siue in cœlo siue in terra:sed nobis vnus deus pater. Et dicendo vnus,sustulit deorum multitudinem. Vbi enim vnus, ibi non sunt multi: dicendo verò, pater: sustulit principatum vnius. Vbi enim pater,manifestum quòd ibi & filius. Et propterea dixit: Vnus deus pater,ex quo omnia:& vnus dominus Iesus Christus,per quem omnia. Vides quòd ad Gentiles & Iudæos sermonem verterit Paulus,ob hoc dixit,Vnus dominus noster Iesus Christus,per quem omnia.Quia omnia tam visibilia,quàm inuisibilia,de quo audi Ioannem dicentem:In principio erat verbum,& verbum erat apud deũ,& deus erat verbum,hoc erat in principio apud deũ.Omnia per ipsum facta sunt,& sine ipso factũ est nihil quod factum est. Vides quòd ipse omnium est opifex. Non audebis, inquit,mihi ostẽdere,quòd filius cum patre numeretur. Increduli quousque non cessatis cõtradicere,peruertentes scripturas,vt filium simplicè dicamus creaturam vel facturam?Vultis cognoscere,quòd cum de filio verbum aliquod sublime & deo dignum audiunt, insanire incipiunt,& putant in ora sua amaritudinem immitti: eius

B rei vobis exemplum dicam:Cùm quis morbis & febribus laborat,& paululũ relinquitur ab eis,si ordinãt medici,vt os eius melle obliniatur,faciãtq; id serui vt præcipitur:existimat infirmus quòd amarũ sit mel,licèt circunstantes infirmum moneant dulcissimũ esse mel,videtur tamen infirmantis ori amarum,non quod amarũ sit mel(quid enim dulcius melle?) sed quòd ille qui mel accipit,infirmus est.Sic & illis contingit,cũ audiunt cõsubstantialem,opinantur offundi sibi amaritudinẽ, non quòd sermo eius naturæ sit,sed quòd infirmæ illorũ sunt aures. Pater filium vocat,similiter apostoli: ipsi autem creaturam & facturam. Et quomodo filius creatura & factura?An idem est gignere,& creare?Si omnis qui gignit,creat,& omnis qui creat,gignit:colligemus omnes creaturas filios & genitos esse dei:quia omnia per filium facta sunt. Igitur qui creauit,idem etiam genuit. Vides quòd nati sunt dei,sicut tu dicis? Quandiu eritis increduli? Dicite mihi,quomodo colatur filius,quandoquidẽ filius dicitur? Nónne & tu filius?sed quid,quòd deus dicitur?nónne & tu?Sed potes mihi dicere,Ille re filius,tu

C nomine. Ergo filius?Ecce os tuũ te redarguit. Ille enim nec factura,nec creatura.Ille re filius,tu appellatione.Ille à solo patre genitus est,tu autem ex præiacente materia formatus.Hæc contra Gentiles,Iudæos,& hæreticos dicta sint.Nos autem glorificemus patrem,& filium, & spiritum sanctum,cui gloria in secula seculorum, Amẽ.

Homilia D.Ioan.Chrysostomi,in dictum Ioannis, Veniet hora,quando ueri adoratores adorabunt patrem, in spiritu & ueritate.Incerto interprete.

NNumera beneficia dei, quibus per momenta perfruimur,si iugi meditatione animo & sermone reuoluimus:inueniemus nihil tam congruere nobis, quàm continuare preces, narrare laudes, prædicare virtutes,atque in eius maiestatis cultum, tota animi veneratione,obsequio,semet deuouere. Sic enim efficitur,vt dum deo gratiarũ actionẽ referimus: & nostra officia compleamus,& eius potentiam cunctis populis demonstremus.Veniet,inquit,hora,quãdo veri adoratores adorabũt patrem,in spiritu & veritate. Dum veros adoratores,dicit: esse quosdam falsos ostẽdit,suos veros esse monstrauit.Eius est enim,quod verũ est:cuius quod falsum est,& non potest.Diuisit substantiam,dum

speciem separauit: genus ostendit,dum patrem constituit. D Et vt verius dicam æmulis:Cuncta consistunt:nec quicquàm inuenio,quod contrarium habere possit. Denique separatæ sunt diuersę naturæ.Falsum enim veritas non capit,amaritudinem dulcedo nõ patitur: noctes & dies diuersæ sunt,frigus calori non conuenit.Perdet res quæque,quod nascitur,si aliquando æmulo copulẽtur.Adeò & bonus malo si connectitur, aut pares redduntur, aut citò abinuicem separãtur. Amicitiæ enim,pares aut quærunt,aut faciunt:diuersa verò,aut voluntas,aut necessitas iungit.Cæterum nefas est iungere,quod natura copulari non patitur.Si communicauit,inquit, lupus agno Eccli.13.c aliquando:sic peccator iusto.& iterum,Nolite coniungi 2.Cor.6.c cum infidelibus.Quę enim participatio iustitiæ iniquitati?Quis autem consensus Christo ad Belial?Quæ autẽ particula est fideli cum infideli?Quę conuentio templo dei cum simulachris? Igitur quoniam quod verum est, dei est:quod falsum,diaboli:enitendum est,vt Christianus veritatis sectator in spiritu & veritate deũ adoret: vt inter veros adoratores constitutus,dei sit orator effectus,vt eum clemẽter exaudiat deus.Non omnis,inquit, Matth.7.c qui dicit mihi domine,domine:introibit in regnũ cœlorum:sed is,qui fecerit voluntatem patris mei,qui in cœ E lis est:ipse introibit in regnum cœlorum:& iterũ,Quid Lucæ.6.g mihi dicitis domine,domine,& nõ facitis,quæ mando vobis? Falsos enim & simulatores veritatis author nec amare poterit,nec audire.Tunc etenim facilè poterit esse verum quod dicitur: si qui in veritate constitutus est, spiritu fuerit veritatis instructus.Nã primò,veritas extra ecclesiam non est:quia veritas Christus.Ego sum,inquit,via,veritas,& vita. Ergo si veritas extra ecclesiam Ioan.14.a non est:in ecclesia sit cõstituta,necesse est.Vnde quicunque in ecclesia constitutus est:in veritate iam positus sit, necesse est.Is spiritu veritatis sit instructus,quia idẽ spiritus sanctus nõ nisi sanctæ ecclesiæ à deo per Christum dominum attributus est. Vnde in ecclesia Christianus exopter,vt sanctum spiritum mereatur accipere:& acceptum sanctis actib⁹ retinere,vt inter veros adoratores, & ipse possit deum adorare. Cæterum frustrà sibi quisquàm aliquid à deo promittit,qui aut extra ecclesiã fuerit,aut in ecclesia simulator existens aliter,quàm debuerit,vixerit,Nec à veritatis author quicquàm merebitur impetrare,qui veritatis rebellem sese voluerit exhibere. F Perdet enim orationis precem,qui dominicam spreuerit iussionem.Non vult suam orationem audiri,qui putauerit præcepta dei debere contẽni. Difficilis est enim ad impetrandum aditus,cùm præcedit iussionis diuinę contemptus.Cæterùm facilè quod postulatur,accipitur: si quod iubetur,instantissimè compleatur: vt homo sibi beneficiorum aditus aut claudat,aut reseret:aut intercludat,aut tribuat: aut neget,aut præstet. Vt enim obsequia pariunt beneficia,sic contemptus exhibet pœnam. Nec enim poterit de contrario prosperum prouenire, quia de prospero nunquàm potuit euenire contrarium. Denique ipsius orationis habitum recognosce.Nonne cum ostendis manus,aperis pectus,faciem erigis ad cœlum, oculos attollis,totum te domino creatori ostendis?Denique fœlices manus, si mundæ sunt: beatum pectus, si purum est:gloriosa facies,si simplicitate resplendet: digni oculi,si concupiscentia non fuerint maculati: fœlix totus homo,si totus fuerit illibatus.Fœlix,inquàm,si nihil in eo aut cogitatio infecerit,aut actus pessimi sordidauerint.Talis spiritu & veritate prędituS,veris est adoratoribus copulatus.Hic nõ modo,quicquid pro se optauerit, ipetrabit:sed & p cęteris idoneus orator effectus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & in præsenti, quod petit, accipiet: & in futuro, quod credit, inueniet. Vt qui dei est in præsenti orator, in futuro sit cœlestium regnorũ possessor: vt præmiis delectetur in cœlo, qui dominum actibus piis delectauit in mũdo.

†Habes ad populum Antiochenum in vltimo tomo, homilia. lxj. De sacrorum participatione mysteriorum: & quòd cõmunicare nefas, nec orationi dignus est interesse. Ex Ioan. euangel. cap. 6.

De Lazaro resuscitato, homilia. Incer. interpre.

†Ne pilum quidem hic agnosco. phrasem Chrysostomianæ. Huius author videtur qui & penultimæ de resurrectione.

RAndi fratres stupore, grandi miraculo hinc, & inde fluctibus dolorum Lazarus mortuus est: & vt terrenis artubus, vel membris fœtentibus delebatur, sepultus est, & humatus. Contractis igitur membris inter ieiunas, & innumerabiles costas, pellis tetra distenditur, & humoris riuus, qui de gurgite viscerum laxabatur, fœtenti iam sentina per solum cadaueris teter, & cæruleus labebatur. Sed quia iustum iuuenem Lazarum (quem loquor) dominus in seculo dilexisset, præsaga voce præscius futurorum apostolis suis dormire Lazarum dixit: & quem promisit, si ad illam ciuitatem accederet, protinus excitandum. Huic ergo Lazaro, cui per cæruleas venas membra tabuerunt, quem locatum spelunca incisæ rupis, immani obiectus ex pondere lapis perenni valida detruserat. Bono maiestatis munere serena augustæ virtutis æternitas, saluatoris flectitur pietate, & ad sorores pueri, quas Lazaro crines sparsos per genas tristes capillos obduxerant, resurgere posse Lazarũ, si isti crederent, sacratissima vera dei pieras intonabat. Mox sorores constipante turba, miraculi eiulatu, æstu, ieiuniis, lachrymarũ vbertatibus, ebrietate de hinc genibus à statu totius corporis miserandæ iactantur. Heu luctus pius, precum pulsus tenuante defectu carmine palpitati, sorores lachrymas pro germano fundebant, & Hebræas grassitando voces fractis in vnũ singultibus saluatoris in laudibus explebant. Quis illic rogo vos populi festinatus, quæ spectantium turba, qualis tanti miraculi potuit esse conuentus, vbi essent plangentes puellæ, mortuus frater, & Christus fratrem promitteret excitandum? Conuenerunt, credo, ad hoc spectaculum seruãdæ memoriæ sempiternæ milites, Iudæi, Gentiles, Christiani, proselyti, nautæ, nobiles, serui, senatores & iudices, an resurgere possit. fœtor longius de sepulchro populum feriebat, tota ciuitas morabatur. Qualis illic eras Iesu Christe, quàm croceus, quàm decorus, fonte purior, niue candidior, luna clarior, septies Sole candẽtior. Ecce inter hæc Christe Iesu domine deus fleuisse narraris. Agè agè serue dei viui, si aliquando prænales de lachrymis domini, vel pauca narrato. Flebat deus mortalibus lachrymis excitatus: & cum Lazarum (potestate sua fretus) mortis de vinculis reuocaret, præstabat pietatis officium solatio lamentorum. Flebat deus, non quòd ante se mortuum perisse cognosceret, sed quòd sororum fletibus obtemperaret: flebat deus, vt quod homines pro hominibus facerent, deus lachrymis & pietate monstraret: flebat deus, cur vsque ad hoc mortalis deliquisset, & vt discussus de perennitatibus inferos adamasset: flebat deus quòd eos qui immortales esse potuerunt, diabolus fecisset esse mortales. Heu tenuis aura de cœlo, corpus quod rexerat succiduis artubus deserebat, sed nõ te pater, non filius aliquando despexit. Pro tua morte factus est & Christus ipse mortalis. Flebat Maria, & fratre ipso mortuo soror Martha plangebat. Harum ad lachrymas saluator pietate cõmotus, fletus è fletibus contrahebat, vt quia ipse sororum lachrymis filij sui etiam inter ipsos cœlos paternitas flecteretur. Reuoluuntur saxa, secretarium patescit horroris curiosi affatim gẽtium populorum oculi mittebantur in antrum. Ecce vox domini saluatoris, Lazare, inquit, veni foras. Et vt Christus docet, & præuidet, exeunte mortuo, qui curiosos oculos in antrum solicitius prætendebant, veniẽte foras, expauescenti formidine longius recurrebant. Visus est tecta facie, manibus pedibúsque constrictus, & ad documentum virtutis ipse mortuus adhuc vinculatus, vt Christus iusserat, suis manibus resoluebant. Quę rogo vocet illic, qualis pressura videntium, quàm curiosa micantium lumina, qualis in ceruicibus præuenientium multitudo pẽdebat: qui fletus, quę gaudia, quale murmur, quàm nouum & cœleste miraculum. Mors vincitur, homo redditur, inferorum catenę franguntur, & post quatriduum Lazari lingua mouetur, manus officio præparantur, oculis visus redditur, in orbibus currunt, vestigia gressibus explicantur, auribus renouatur auditus, acies diriguntur in parẽtes. Cognatio recidiuis obtutibus renouatur, vox prosapiæ currit in auribus saluatoris, vnde ad motus oscula recognoscunt frigida: poscitur & panis, necnon & domus petitur, Christi miracula referuntur, cui est gloria in secula seculorum, Amen.

Homilia prima D. Ioan. Chrysostomi in dictum Ioannis, Vos amici mei, &c. Incerto interprete.

OMinus Christus in euangelio suo loquitur, dicens: Vos amici mei estis, si feceritis, quæ mando vobis. Dominus Christus clementer suos alloquitur: beneuolè atque amanter suo nomini dicatos hortatur. Vos, inquit, amici mei estis, si feceritis, quę mãdo vobis. Nõ es, inquit seruus, sed amicus: si quę tibi mãdo perfeceris. Non es famulus, sed amori nostro cõiunctus: si quod impero, instãter impleueris. Transies enim in amicum ex seruo, in familiarem ex famulo, migrabis in amabilem de externo. Non enim peccatum, seruitutis tibi notam inurit: sed indulgentia, amicitiæ nostræ coniunxit. Nec peccata facient te iam iamq; obnoxium, quæ donando tibi, mecum te destinaui in regnum. Serua igitur amicitię fidem: coniunctam nobis obtine charitatem. Vnum sumus, vterq;, par sit iubentis & faciẽtis assensus: vt par sit in cœlestibus dominatus: vt enim homine nascendo ipse suscepi, & coũnitus homini deus apparui: ita tu homo per gratiã me suscepto, & mihi redemptori coniunctus, eris sociatus in cœlo, vt nunc es mihi copulatus in mundo. Amicitiæ tibi nomen indulgentia mea, non tua merita contulerunt: te amabilẽ mihi benignitas nostra, non tua præstiterunt officia. Nihil meruisti, & amicus es: quod mereri incipies, si fueris, vt iubeo, obsecutus. Quinimmo amicus esse non poteris: nisi quod iubeo, studiosè ac beneuolè perpetraris. Vt enim ego te redimerem, ad terras descẽdi: ita vt tu mecum permaneas, ad me migrabis ad cœlum. Nam inter homines amicitiæ cũ amantibus copulantur: & inter socios, dum seruatur fides, perseuerans societas inuenitur. Denique tolle amorem, & amicitiæ nomen sustuleris: tolle fidem, & societas inter homines non erit. Vt enim amore, amicitia: ita fides, societate consistit. Nec cõemptor amicum, nec societas perfidum poterit retinere. Sic amicitiæ cœlestis fastigium sancti omnes apostoli adepti sunt. Sic in amorem domini patriarchæ venerunt: sic inquàm, Abraham dum diuinis iussis obtemperat, dum cœlestia præcepta conseruat: & Hebræorũ primò, & Christianorum postremò pater esse cõmeruit: vt arenæ maris & syderibus cœli æquaretur duplex semen ei promissum, & vtrunque pro meritis haberet effectum:

dum obtineret cœleste semen per Christũ, & terrenum semen deficeret per contemptum: vt fuisset æternum, quod præcepta seruaret: & temporale fieret, quod contemptui subiacuisset: vt Abrahæ cœleste semen inchoaretur, vt dixi per Christum: quia terrenum cessaturum fuerat per Hebræum. Igitur nascitur Christus Abrahæ semen ex Abraham, qui ipsum fecerat Abraham. Nascitur, inquàm, ex patre, qui prior genuerat patrem: vt esset filius patre anterior, esset Christus genitore prior. Nec enim nasci corporaliter potuisset, nisi genitori originem tribuisset: vt esset genitoris genitor, & suæ originis fabricator. Vnde dominus dicebat Iudæis: Amen, dico vobis ante Abraham ego sum. Quare tu quisquis es, qui de semine Abrahæ Christiane descendis: quisquis eius te filium gloriaris: si filius es, serua quod pater: si amicus, imple quod præcipit Christus: vt possis lætari de amicitia domini, si tuis actibus eum feceris gloriari. Si quis te de potentibus mundi, aut hæredem vellet conscribere, aut amicum sibi coniungere, aut in filiũ voluisset forsitã adoptare: nonne admiratus, & stupens totum illi dicares obsequium? Nonne eum omni cultu suscipere religionis parares, officia impartires, ne in ali quo ille offensus, aut voluntatem reflecteret, aut dispositionem mutaret, aut in meliorem te forsitan quod decreuerat, transtulisset? Nunc verò hæredem te deus, ami cum Christus constituit: & per eundem, genitoris factus es filius. Si hęres es, testatoris delegata conserua: si amicus, amicitiæ fœdera inuiolata ostenta: si filius es, lineamenta patris demonstra. Vt enim hæres testamento, amicus officio, amore filius comprobatur: ita Christian⁹ esse, quod dicitur, potuerit: si quod profitetur, impleueri⁹. Qui sibi placet de amicitia Christi, propositæ respõdeat conditioni. Vos, inquit, amici mei estis, si feceritis, quæ mando vobis. Mandatorum obseruatio, amicitiæ est cõfirmatio. Non potest quis & amicus esse, & mandata cõtemnere quia qui contemnit mandatũ, amicus esse non poterit. Primum igitur, bene tibi dei cultor hoc contigit. Vnde tibi munus tantum venit: vt ad Christi amicitias posses accedere, vt ad familiaritatem posses domini peruenire? Si ex merito: nullum in nobis meritum, nisi quod cõtulit Christus. Si ex precibus: nullus precum effectus, nisi quas dominus deo patri commendat. Igitur si neq; ex merito neq; ex precibus neq; vlla prærogatiua istud nobis potuerit prouenire: restat, vt benignitas dei hoc nobis per Christum cõtulerit: qui pro nobis corpus induit, crucem pertulit, inferos penetrauit, & resurgens victor, in cœlum ascendit, & nos in amicitias suæ benignitatis allegit, dicens: Vos amici mei estis, si feceritis, quæ mando vobis. Benignitas Christi proponit præmiũ, vt exigat officium: confert dignitatem, vt de nobis exigat seruitutem: beneficiis prouocat, vt officia nostra eliciat. Nec est gratuitum, quod seruitur: quia præmium est, quo seruitus ista pensatur: vt iam negociatio sit ista, non seruitus: mercatio sit, non famulatus. Per vsuram enim redditur, quicquid in isto tempore per nostra obsequia fœneratur: vt contemptus in homine confundatur, qui ad cultum Christi eius amicitiis noluit prouocari. Erubesce igitur, quisquis es: erubesce, qui in amicitias Christi vocaris, nec obsequeris: qui familiaris diceris, nec eius mandatis intendis. Nam qui præmiis in obsequium cogeris, qui donis ad officia inuitaris, quid faceres, si gratuitum subires seruitiũ, qui tam liberale Christi contemnis imperium: vt iam qui amicitiis noluit pẽ sare obsequium, contemptus sui gratuitum incurrat supplicium? Non enim tibi seruus ô homo, præmiis inuitatus obsequitur, aut donis & muneribus illectus quispiã famulatur: quem conditio subiiciit, famulatus addicit: seruitus ipsa compellit: cum discreta ista separataq; consistant: dum alius est dominus, alius seruus, alius imperans, alius qui dignitate suscipitur, alius qui conditione subiici demonstratur. Deniq; tunc & homo ipse beatus est, si imperanti animo seruiat corpus, si virtutibus subiecta sint vitia, si contraria prosperis cedant, si bonis aduersa succumbant. Vnde tibi homo ex teipso nascetur iudiciũ: dum imperas seruo, & nõ pares dominio: dum famulis dominaris, & dominanti ipse non seruis: & tu tamen sine præmio imperas, ille tibi præmiis, quod desiderat, suadet. Deniq; volo, inquit Christus, & amicum ascisce te: volo te familiarem allegare: volo tibi amabilem me exhibere: si tamen tu, quæ mando perficias: si quæ iubeo, compleas: si quæ tibi persuadeo, studiosè instãterq; adimpleas. Cæterum amari non potes, si contemnis: contemni non potes, si seruieris: seruus non eris, si paruieris: amicus firmaberis, si quæ mando, perfeceris. Da quod exigo: & accipe, quod promitto. Imple, quod iubeo: & posside, quod dispono. Etenim quid obseruanti promittitur, si contemnenti præmium dispensatur? Aut quomodo poterit in obsequium quispiam prouocari, si contumax indignè cœperit numerari? Tunc enim amicus dignus est nuncupari, si mandata implere contendit Christi.

Homilia secunda D. Ioannis Chrysostomi in dictum Ioannis, Vos amici mei estis, si feceritis &c. Ioan. 15. b.

Vos amici mei estis, si feceritis, quæ mando vobis.

CVm in hominem collatos considero diuinos affectus, & cœlestis potentiæ magnificos fructus, ad postremum illi impartitos attendo: tunc & supernam benignitatem admiror, & familiaritatẽ Christiano concessam dum cogito, stupeo: dum tracto, hæsito: dum recolo, perhorresco: vt quantùm natura homo sit preciosus, tantùm sit indulgẽtia Christi magnificus. Nam si quoties hominis qualitas retractatur, toties redemptoris sublimitas cogitetur: inuenies ex redemptore præcellentem, quem ex proprio nosti degenerem. At cùm cœlestia fortè iura seruauerit, & quid redemptori debeat, cognouerit: inuenies ita meritò dignum, vt redẽptione noris præcipuum: vt tunc mireris in homine deum, cùm dei opus in hominis moribus fulgere vitæ splendore perspexeris. Dominus loquitur, dicens: Vos amici mei eritis, si feceritis, quæ mando vobis. Pendet amicitiæ Christi promissio certo conditionis obsequio. Proponitur enim familiaritatis sublimitas officiorum fœnore comparanda, cùm domino certa negociatio copulatur. Promittit enim & exigit, sublimat & subiicit: benignus est, & compellit. Christiano enim diuinæ amicitiæ promittuntur, vt ab eo obsequia debita repetantur. Famulatu dignitas quæritur, officio sublimitas comparatur: ad amicitiarum verò cœlestium potentiam, seruitutis obsequio peruenitur. Inuitaris amicitiarum præmio Christiane, nec inobediẽtiæ excusari poteris: cuius officia tanto precio expunguntur, cuius officia liberalitate tanta pensantur: vt qui obsequi spontè debueras, præmio ad obedientiam inuiteris: nec te à bonis debere vacare obsequiis, cui promittit benignitas Christi præmiũ. Considera enim quanta sit apud deum liberalitas, benignitas quanta: vbi obsequia sine præmio patrari nõ possunt, vbi seruitus dignitate expungitur, & amicitia Christi officio comparatur: cui seruire, promoueri est: & obsequi, sublimari. O veneranda pietas Christi, qui præmia tibi, vt obsequaris, promittit: dignitatem, vt famuleris, ostendit:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ostēdit:amicitiis inuitat,vt seruitutem extorqueat. Suos esse,quod ipse, desiderat:si modò vt patri ipse, sic Christianus obtemperet genitori.Nam si deriuationem nominis à Christo Christiane sumpsisti:nec aliter tibi cōpetit amicitiarum coniunctio,aut hæreditatis participatio: nisi par fuerit officiorum communio. Qui dicit se, inquit, in Christo manere: debet, quomodo ille ambulauit, & ipse ambulare. Nam si Christus patrem obsequendo promeruit, & obsequio fastigium tantæ maiestatis accepit:cur non imitaris dominum: cur non eius iubentis seruas imperium? Nam si dominus deo patri seruiuit,cur seruus domino obsequia seruitutis non reddit? Non potest amicus existere, qui amicitiæ iura non seruat. Non potest ad familiaritatem Christi accedere, qui eius mandata noluerit obseruare. Adeptio amicitiarum,est obseruatio mandatorum. Amicitia, amoris est vinculum: vnde nominis ducit exordium. Fruſtrà tibi amici nomen imponis, si amici iussa non feceris.Fruſtrà nomen vsurpas,si nomini per contemptum repugnas.Aut enim factis,quod vocaris,ostende: aut obseruantibus nominis vocabulum cede. Præuaricationis crimen incurris, si aliud feceris, quàm vocaris. Quinimmo amicitias respuis Christi, qui in te & fœdera pietatis contulit,& amicitiæ iura donauit.Noli ingratus existere,noli dona collata contemptu sacrilego repudiare. Ad inuitandum te Christus publicè eum patrem exorat. Pater,inquit, volo, vt vbi ego fuero, & isti sint mecum: & videant claritatem, quam mihi dedisti, priusquàm mundus fieret. Si te quispiam diues in amicitias ascisce re vellet, si in familiaritatem suā potens aliquis voluisset te charitatis vinculo copulare: quanto seruitutis obsequio, quantóve famulatu insisteres, ne in aliquo fortè offensus amicitiarum iura mutaret?Deus te in familiaritatem vocat, & eius mandata non seruas? Christus te amicum nuncupat,& eum contemnere non formidas? Nec vereris,ne ex familiaritate hostis,ex amico inimicus existas: vt qui in æternùm cum Christo posses gaudere,cum diabolo incipias gehennæ ignibus conflagrare? O stupenda benignitas domini, ô veneranda pietas Christi: quæ antè tibi in amicitias obuenit, quàm te sibi amicum constituit. Antè se tibi dominus familiarē exhibuit,quàm te in familiaritatem vocauit.Propter nos, I corpus induit,crucem pertulit,mortē excepit.Nos peccauimus, & Christus sanguinem fudit. Nos deliquimus & iugulari filius dei voluit. Immortalis pro mortalibus mortuus est:innocens pro reis occisus est:iustus pro peccatoribus interemptus est. Vnde cognoscitur quantùm præstabit seruientibus, qui tantùm peccatoribus præstitit.Tantum in te Christi amorem,quo amore Christiane pensabis?Tantos in te beneuolentiæ fructus, quo officio comparabis? Quicquid in eius obsequium erogaueris,parum est,Quicquid in eius seruitutem impenderis, minus est.Nec si animam dederis,aut sanguinem fuderis cōpensabis. Non enim sanguis noster proderit Christo, vt Christi profuit nobis: aut nostra passio beneficiū collatura est domino,vt domini passionem nobis contulisse gaudemus.Sed idcirco passiones nostras libenter acceptat: quia sibi fieri deputat,quicquid propter se à nobis geri aspectat: quia nec ipsum virtute nostra sustinemus,quod patimur:pro eius potētia aggredimur,& eius victoria coronamur.Deniq; ipse in suis pugnat, ipse dimicat,& victoriā Christianis assignat.Nec poterit quisquam sibi vendicare,quod dei est:licèt deus,quod suum est,homini dignetur adscribere. Quare cœlestis amicitiæ dignitas mandatorum obseruantia teneatur: ne nō-

Ioan.14.a.

Amicitia vnde.

H

Ioan.17.d.

ster exterminet contēptus, quod pollicetur beneuolētia K dominus. Custoditio enim præceptorum, perceptio est promissorum.Vt enim contemptor amicus esse nō poterit:ita amicitiæ gloria perfruetur,qui Christi mandata seruauerit:sicut ipse dicit,Vos amici mei estis,si feceritis,quæ ego mando vobis.

ERASMVS ROTERODAMVS LECTORI S. D.

QVum aggressus essem uertere commentarios in acta apostolorum, cœpi de titulo subdubitare, non quòd displiceret opus, sed quod stylus haberet concisum quiddam & arruptum, id quod à phrasi Chrysostomi uidebatur alienum. Quanquam alioqui multa congruebant,crebræ percontatiunculæ ac dialogismi, & illud ὄφα & ὀχᾶς quibus subinde lectori renouat attentionem. Adhæc digressiones locorum communium, præsertim sub finem homiliarum,ut si non sit Chrysostomus, simium quempiam huius fuisse oporteat. Verùm hic iudicio meo nolui fidere, proinde paucas homilias in gustum dedimus,daturi reliquas uolente domino, si docti censebunt opus esse Chrysostomo dignum:Quorū iudicio freti,libenter hoc quicquid est suspicionis ponemus,quā tamen haud temere cōcepimus,toties tam insigniter delusi mendacibus titulis. Bene uale.

SANCTI IOANNIS CHRYSOSTOMI commentarium in Acta apostolorum,Des.Erasmo Roterodamo interprete.

PRimum quidem sermonē feci de omnibus,ô Theophile,quæ cœpit Iesus tum facere tum docere usq; ad eum diem, quo præcipiens apostolis per spiritum sanctum quos elegerat, receptus est.

HOMILIA PRIMA.

M Liber Actarum olim incelebris.

COmplures sunt quibus hic liber adeò ignotus est, vt non solùm ambigant de authore,à quo cōscriptus sit, verùm ne id quidē cognitum habeant,an omnino extet hæc rerū ab apostolis gestarum historia. Atq; hac potissimū de causa coactus sum negocium hoc suscipere, vt ignorantes allicerem, neque sinerem tam insignem thesaurum in tenebris abditum latere.Siquidem hinc non minor nobis contingere poterit vtilitas, quàm ex ipsis euangeliis:tanta scatet philosophia,tanta abūdat quum omnium dogmatum rectitudine, tum præcipuè eorum quæ de spiritu sancto prodita sunt.Proinde cauendum est ne negligenter prætercurramus hunc librum,sed exactissima cura scrutemur, excutiamusq;. Etenim promissa quæ Christus in euangeliis antè verbis pollicitus erat,ea hic re præstita & exhibita videre licet, ipsamq; veritatem ipsis factis relucentem intueri. Simulq; videre est discipulos mirificè ad meliora transmutatos, nimirum sancto spiritu vim suam in illis exerente.Audierant enim Christum dicē-

Vtilitas Actorum.

tem,Quisquis

A tem,Quisquis crediderit in me,signa quæ ego facio, & ipse faciet,& his maiora faciet. Audierant & illa prædicentem discipulis suis, quòd ad præsides & reges essent ducendi,quodq; in synagogis suis Iudæi essent ipsos flagellaturi, quòd essent atrocissima quædam passuri, sed his omnibus euasuri superiores: ad hæc quòd euangeliū prædicandum esset toto terrarum orbe: quæ quidem omnia sic euenisse vt nulla in parte promissoris fides desiderari possit, videre licet in hoc libro. Neq; verò hæc tantùm quæ modò commemorauimus, verùm etiam alia plura, quæ dixerat dominus quum ageret cum discipulis.Conspicies autem hic & illa, nimirum apostolos ipsos ceu volucres, terram mariáque percurrentes, ac timidos illos quondam rudésque subitò in alios homines esse versos,fastúque diuitiarum, gloria,ira, concupiscentia, breuiter rebus omnibus superiores esse factos.Videbis summam inter ipsos concordiā,nec quicquam omnino prioris illius luoris aut inuidentiæ residere, nec iam loci principis ambitum inter ipsos ferue re,sed omnem virtutem in eis absolutā perspicies, tum summam eximiámque charitatem in illis relucentem.

Ioan.14.b.

Notator spiritus.

B Nam de hac quoque multa illis præceperat, dicens: Per hoc cognoscent omnes, vos esse meos discipulos si dilexeritis inuicem. Quin & dogmata quædam hic reperire licebit, quæ nisi liber fuisset proditus, haud quaquàm fuissent vlli tam dilucidè cognita, quin potius quod est caput salutis nostræ, fuisset occultum & in obscuro latuisset:tam de his loquor quæ ad bene viuendum, quàm quæ ad fidei nostræ dogmata pertinent. Porrò eorum quæ hic tractantur, maior pars, sunt acta Pauli, qui plus omnibus laborauit.Eius rei causa est,quòd is qui librum hunc conscripsit, discipulus & cultor Pauli fuit: nimirū beatus Lucas,cuius virtutem,quum ex aliis multis argumentis,tum hoc præcipuè licet perspicere,quòd præceptori suo indiuulsus adhæserit, quodq; per omne tempus,illum fuerit assectatus.Itaque quum Demas & Hermogenes illum in periculo deseruissent, alter in Galatiam profectus, alter in Dalmatiam: audi quid de hoc dicat,Lucas,inquit,adhuc solus mecum est.Quin & Corinthiis scribens de eodem:cuius,inquit,laus est in euāgelio per omnes ecclesias. Rursus quum dicit, Conspectus est Cephæ, deinde duodecim. Item quum ait iuxta euangelium quod accepistis, de Lucæ euangelio sentit: vt iam non aberrarit à vero,qui voluminis huius descriptionem ad hunc authorem retulerit. Cæterùm quum dico hunc ipsum, Christum dico. Quòd si quis dixerit, quid tandem fuit in causa, quò minus omnem historiam ad finem vsque persecutus sit, quum illi semper adfuerit: huic sic respondere poterimus, Primùm quòd hęc quoque sufficiebant his qui vellent animum aduertere: deinde quòd euangelistæ semper incubuerūt in ea, quæ magis vrgebant,nec illis curæ fuit historias cōscribere.Siquidem non parum multa & absque scripto tradiderunt.Itaque quum omnia sint admiratu digna,quęcunque hoc libro continentur, tamen illud potissimum admirandum in apostolis, quomodo sese ad infirmorū ac rudium captum demiserint,atque hoc ipsum eis spiritus sanctus suggesserit, in hoc illos præparans, vt in dispensando verbo dei versarentur. Vnde factum est, vt quum tam multa de Christo disseruerint, pauca dixerint de eius diuina natura, plurima verò de natura eius humana,de morte, de resurrectione & ascensu. Etenim quod id temporis quærebatur,illud erat, vt homines audirent eum excitatum à mortuis, ascendisse in cœlum. Quemadmodum igitur ipse Christus illud in primis

1.Cor.15.b.

2.Tim.4.b.
2.Cor.8.c.
1.Cor.15.a.

2.Cor.4.a.

C

Acta quare non longius producta.

agebat,vt perspicuum faceret, quòd venisset à patre:itidem hic præcipuè studet hoc persuadere, quòd reuixit, quodq; in cœlum receptus est,quodq; ad eundem reuersus est à quo profectus fuerat. Nam nisi hæc prius prædicta fuissent,præsertim quum accessissent assertio, de resurrectione,deq; in cœlum reditu,nimirum vniuersum dogma Iudæis visum fuisset vanū & incredibile. Quapropter sensim ac paulatim illos ad sublimiora prouehit. Quin etiam apud Athenienses, Paulus eum simpliciter hominem appellat, nihil attribuens amplius: Idq; iusta de causa. Etenim si Christum ipsum de æqualitate quam habet cum patre differentem frequenter aggressi sunt lapidibus obruere, eaq; de causa blasphemum appellarunt,haud quaquam eum sermonem à piscatoribus accepissent,præsertim quum crux præcessisset.Quid autem de Iudæis loquor, quum ipsi tum temporis discipuli,quoties audiebant sublimiora dogmata crebrò turbati fuerint & offensi? Vnde & dicebat dominus, Multa habeo quæ vobis dicam, sed in præsentia non potestis ea ferre.Quod si illi ferre non poterant,qui tantum tēporis cum ipso cōsuetudinem habuerant,& quibus tam multa arcana communicarat, quiq; tot miracula viderant, quomodo homines qui recens ab aris, simulacris, E & sacrificiis, à felibus & crocodilis venerant: nam huiusmodi tum erant gentium numina, quiq; & ab aliis malis tum primùm fuerant auulsi, repentè sublimes illos de dogmatibus sermones recepissent: Imò quomodo ipsi quoque Iudæi qui quotidie discebant & instituebantur à lege, frequenter illud audientes, Audi Israël, Dominus deus tuus vnus est: quum vidissent eum affixum in ligno crucis,atque adeò quum ipsi crucifixissent illum ac sepelissent, nec eum vidissent resuscitatum, si audissent,hic ipse deus est,ac patri æqualis: nónne maximè omnium ab his verbis abhorruissent, ac resilissent, & oblatrassent? Proinde paulatim ac sensim illos instituunt, sesęque miro studio ad captum imbecillium in dispensatione dogmatum demittunt.Cæterùm quò magis se demittunt apostoli, hoc vberior contingit illis è diuini spiritus liberalitate gratia: dum in eius nomine maiora faciunt quàm ipse fecerat, nimirum vt vtroque modo proficiat euangelium, dum sese demittentes,auditores humiles & humi iacentes erigūt, & sermonem de resurrectione miraculis probabilem reddunt.Siquidem quod maximè agit hic liber, est resurrectionis declaratio: Quæ si credita fuerit, & cæteris aperta est via. F Argumentum igitur & scopus huius libri,si quis rei summam crassiore sermone velit complecti, hic potissimū est.Superest vt præfationes audiamus. *Primum quidem sermonem feci de omnibus ô Theophile quæ cœpit Iesus tum facere tum docere.* Statim hic quæret aliquis, Quamobrē Theophilo renouat mentionem euangelij?Vt suam declararet exactam diligentiā:Nam in illius operis præfatiōe dicit, Visum est & mihi ab initio assectato omnia, diligenter ordine tibi scribere. Nec suo vnius testimonio contentus est,sed omnia potius refert ad apostolos, dicens?Quemadmodum tradiderunt nobis,qui ab initio spectatores ac ministri sermonis fuerūt. Quare quū illic verbis suis fidem cōciliarit, nihil hic opus erat alia confirmatione, quum ibi semel habita sit à Theophilo fides ipsius sermoni, ac per illum certissimam veritatē eum edocuerit.Etenim cui fides est habita scribenti quę audierat, huic multò magis habenda fides, ea conscribenti,quæ nequaquam ab aliis accepit, sed quæ vidit ipse simul & audiuit. Etenim si ea quæ Christus gessit recepisti, multò magis recipies res ab apostolis gestas.

Quid

Ioan.16.c. Sēpiū prædicatus est Christus.

Christus tantùm homo dictus. Infra.17.g.

Ioan.8.g.

Deut.6.a.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Actorũ non simplex historia.

G Quid igitur? nihil hìc aliud est, quàm historia, & narratio spiritus expers? Nequaquam. Quî sic? Quoniam & illa quæ ab initio ipsi, qui spectatores fuerunt ac ministri sermonis, Lucæ tradiderunt, spiritus erant. Et quare nõ dixit, quemadmodũ nobis tradiderunt, qui spiritus sancti donum promeruerunt, sed quorum ipsi spectatores fuerunt? Quoniam hoc maximè fidem conciliat, si quis didicerit ex his qui quæ narrant, oculis suis viderunt. Illud autem, si spiritus authoritatem præ se tulissent, fastui & arrogantiæ tribuissent imperiti. Vnde & Ioannes sic

Ioan.21.g. loquitur: Ego vidi & testimoniũ perhibui, quòd hic est

Ioan.3.b. filius dei. Christus autem sic loquitur, Nicodemo videli cet crassiori. Quod scimus loquimur, & quod vidimus

Ibidẽ.15.d. testificamur, & testimonium nostrũ nemo recipit. Rursus declarans, multa testimonia proficisci ab oculis, dicebat discipulis: Et vos testificamini de me, quoniã ab

Infra.2.e. initio mecum estis. Quin & ipsi apostoli frequẽter hũc in modum loquuntur, Testes nos, & spiritus sanctus,

Infra.10.f. quem dedit deus fidentibus sibi. Posteà Petrus comprobans resurrectionem dicebat, Qui simul edimus & bibimus cũ illo. Facilius enim testimoniũ auditores recipiebant ab his, qui vixerant cum illo, quòd id temporis

H Ioan.19.f. adhuc multi abessent ab intellectu spiritus. Vnde & Ioannes in suo euangelio, quod scripsit, ait se vidisse, quod narrat de fluxu sanguinis & aquæ, hoc ipsum grauissimi testimonij loco ponens, quod vidisset, etiamsi quæ spiri tus suggerit certiora sunt iis quæ videmus, sed non apud

Miracula per Lucam. incredulos. Porrò quòd Lucas nõ fuerit expers spiritus, pluribus ex argumentis perspicuum est, vel è miraculis, quæ nunc per illum fiunt, vel quòd tum quilibet partici

2.Cor.8.c. pes fiebant spiritus sancti, non solùm eximij, qualis erat Lucas, vel ex ipsius Pauli de illo testimonio. Ait enim, Cuius laus est in euangelio, vel ex hoc quòd ecclesiarũ sustragiis delectus fuit. Siquidem suprà dictis & illud adiicit, Quin etiam electus est ab ecclesiis, vt nobis peregrinationis sit comes, in hac gratia, quæ administratur à nobis. Iam mihi vide quàm hic euangelistæ sermo absit ab omni fastu. Non enim dicit, prius euangelium quod euangelizaui: sed, priorem quidem sermonem feci, nimirum euangelij prædicationem magnificentius quiddam esse ducens, quàm pro ipsius dignitate aut viribus: Et tamen apostolus hoc titulo ornat illum dicens,

Lucæ modestia. Cuius laus est in euangelio. Ipse contrà modestè loqui

I tur, dicens: Priorem quidem sermonem feci de omnibus ô Theophile, quæ cœpit Iesus tum facere tum docere, non simpliciter de omnibus, sed ab initio ad finem

Quæstio. vsq; ait enim: ad eum vsq; diem quo receptus est in cœlum. Atqui Ioannes declarat impossibile perscribere o-

Ioan.21.g. mnia. Siquidem hoc vt ostenderet, vbi dixerat, Quæ si scribantur singulatim, nec ipse vt arbitror caperet mundus: addidit, qui scribendi forent libri. Quomodo igitur, in quiet aliquis, hìc Lucas loquitur de omnib⁹? Atqui non dixit omnia, sed de omnibus, perinde ac si quis dicat summatim & in genere: aut de omnibus loquitur, quæ necessaria sunt vrgẽtque. Ac mox indicat, quæ sint

Facere & docere. illa omnia, quæ cœpit Iesus, tum facere tum docere: intelligi volens miracula ac doctrinam. Nec id verò solùm indicauit, verùm etiam quod Iesus faciendo docuerit. Vide porrò humanitatem eius ac mentem apostolo dignam, etiam si vnius hominis causa tam diligentem solicitudinem susceperit, vt totum euangelium conscriberet: vt, inquit, habeas eorum sermonum quos audisti

Matth.18.a. certitudinem. Audierat enim Christum dicentem, Non est voluntas patris mei, vt vel vnus pereat ex his pusillis. Et quam ob causam non vnicum fecit librum, quem vni mitteret Theophilo, sed in duo partitus est argumẽ

K ta? Nimirum quò res distinctione voluminum esset dilucidior, simulq; vt intermissione respiraret ac refocillaretur auditor. Quanquam & alioqui distincte sunt res quæ in his libris tractantur. Quin & illud cõsidera, quo pacto Christus dictis suis per opera fidem conciliarit. Ad mansuetudinem hortatus est, dicens: Discite à me, quòd mitis sum & humilis corde. Docuit nos pauperta tem, & vtrunq; factis demonstrauit. Siquidem filius ho minis, inquit, non habet vbi caput suum reclinet. Rursum præcepit, vt diligeremus inimicos. Exhibuit hoc in cruce, deprecans pro crucifigentibus. Dixit, volenti trahere in ius vt tunicam eripiat, permitte vt & pallium auferat. Ipse verò non vestimenta tantùm, verùm sanguinem quoq; suum dedit. Idem vt facerent & discipulis præcepit: vnde & Paulus dixit, quemadmodum habe tis formam ex nobis. Nihil enim doctore frigidius, qui verbis duntaxat philosophatur: Neq; enim hoc doctoris est, sed histrionis & hypocritæ. Eoq; apostoli prius vitæ exemplis docebant, deinde verbis. Quin potius ne verbis quidem erat opus, quum clamarent opera. Nec aber rarit à verò, qui passionem eius actionem dixerit. Nam

L Patiẽs ingẽ patiendo fecit ingens illud & admirandum opus, quo mortem deiecit, reliquaq; omnia peregit. *Ad eum vsq; diem, quo præcipiens apostolis per spiritum sanctum, quos elegerat, in cœlum receptus est.* Per spiritum præcipiens, hoc est spiritualia ad illos verba loquutus, nihil autem humanum. Vide igitur, num hic sensus placeat, an magis placet accipere, quod per spiritum eis præceperit. Vides vt adhuc Lucas modicè de Christo loquitur, quemad-

Matth.12.c. modum & ipse dominus de se ipso loquebatur: Quòd si ego per spiritum eiicio dæmonia. Etenim spiritus ille sanctus operabatur in eo templo. Quid tandem præcepit? *Profecti, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filii, & spiritus sancti, docentes illos seruare omnia, quæcunq; præcepi uobis.* Magna laus apostolorum, quũ talia fuerint aggressi, nimirum totius orbis salutẽ, quum

Ioan.4.g horum verba spiritus esset plena. Quod ipsum sanè innuit, quum dicit, per spiritum sanctum, hoc est, etiam verba quæ loquutus sum vobis, spiritus sunt. Cæterùm quod dicit, hoc est: primùm auditorem rapit ad cupiditatem, deinceps discendi cognoscendiq; præcepta, tum apostolis fidem conciliat, quandoquidem spiritus verba M dicturi sunt, & Christi præcepta. Itaq; quum præcepisset, inquit, receptus est: Non dixit, ascendit: Nam adhuc tan quàm de homine loquitur. Videlicet & post resurrectio nem docuit discipulos, cæterùm huius temporis historiam nemo nobis explicuit exactè totam. Verùm immo ratur quidem huic rei Ioannes magis quàm cæteri, quẽadmodum & hic: sed nullus omnia euidenter disseruit, propterea quòd ad alia festinarent. Didicimus igitur hæc per apostolos, qui quæ audierant retulerunt, quibus & seipsum præbuit viuum. Prius autem de assumptione loquutus, dicit & de resurrectione. Posteaquàm enim di xit eum assumptum, ne putares illum ab aliis assumptũ esse, adiecit, quibus & exhibuit seipsum viuum. Etenim si semetipsum exhibuit in re maiore, multò magis in minore. Vides quomodo clanculũ aspergit magna hæc dogmata? *Per dies quadraginta uisus est ab illis.* Neque enim ita tunc perpetuò quemadmodum ante resurrectionem fecerat, versatur cum illis. Illud vide, non dixit, quadraginta diebus, sed per quadraginta dies. Aduo labat enim, ac deuolabat rursus. Quur ita tandem? Subducebat animos illorum ad altiora, nec patiebatur illos similiter erga ipsum sic affectos esse quemadmodũ priꝰ fuerant.

A fuerant. Neq; verò hoc simpliciter faciebat, sed ad vtrũque diligenter præparabat, & vt crederetur resurrectio, & vt deinceps maior humana conditione haberetur. Atqui hęc erant inter sese contraria. Vt enim persuaderetur resurrectio, oportebat multa esse facta, quæ erant humanæ naturæ. Vt autem crederetur id quod est mirabilius, videlicet diuina natura, contrà. Et tamen vtrunq; factum est opportuno tempore. Cæterùm qua de causa non apparuit omnib⁹, sed discipulis tantùm? Quoniam multis illorum visum fuisset spectrum, videlicet iis qui non nouerant arcanum mysterij. Etenim si ipsi discipu li diffidebant initiò ac turbabantur, & opus erat vt manibus contrectarent, opus erat mensa communi: quomodo verisimile est affectos futuros fuisse, vulgares istos? Proinde ex miraculis certam & indubitatam facit resurrectionis fidem, vt non solùm euidens esset eĩ ætatis hominibus, verùm etiam omnibus sequuturis. Quod enim in illis effecerunt conspecta prodigia, hoc

B in omnibus posteris erat effectura fides. Quapropter & incredulos per fidem colligimus. Etenim si non resurrexit, sed manet adhuc mortuus: quomodo in nomine eius apostoli ædidere miracula? At non ædidere miracula, dixerit aliquis: Quomodo igitur nostra natio collecta est? Nec enim hoc saltem sic habere negabunt, neque repugnabunt iis quæ videntur.

Miraculum immonati mundi. Itaque quum aiunt non esse facta miracula, tum magis etiam seipsos pudefaciunt. Nam hoc ipsum maximum est miraculum, absq; miraculis orbem terrarum accurrere, à duodecim pauperibus & illiteratis hominibus at tractum. Neq; enim opulentia diuitiarum, neq; sapientia dicendi, nec alia re simili vicerũt piscatores, vt iam vel inuiti fateantur homines in illis diuinam esse virtutẽ. Nam erat impossibile, vt vnquam res tanta viribus hominum conficeretur. Atq; hac de causa & ipse diebus quadraginta commoratus est post resurrectionem, longo temporis spatio certis argumentis declarans & cõprobans conspectũ sui ipsius, ne spectrum & inane phãtasma crederent quod videbatur. Ac ne his quidem cõtentus fuit, sed mensam etiam addidit. Nimirum hoc est, quod deinceps dicit: *Et conuescens simul cum illis.*

Actor.10.f. C Sic hoc argumento ipsi quoq; apostoli, semper astruxerunt resurrectionis fidem, vt quum aiunt, qui quidem cibum simul sumpsimus, & bibimus cum illo. Sed quid apparens faciebat? Per quæ illos ad fidem adduxerit ostendit, dicens, Apparens illis, & loquens de regno dei. Quoniam autem deiectis erant animis & his quæ facta fuerant conturbati, ac restabat, vt magna aggrederentur certamina, recreat & erigit illos: prædicens quid esset il lis euenturum, ac præcipiens ne discederent ab Hierosolymis, sed expectarent promissa patris. Primùm euocarat illos in Galilæam, metuentes etiamnum ac tremẽ tes, quò vacui pauore, possent audire quæ dicerentur. Deinde quum audissent, & in his quadraginta dies essent versati, præcepit ab Hierosolymis ne discederent.

Simile. Quur ita tandem? Quemadmodum milites in multitudinem erupturos, nemo patitur exire, priusquam armati fuerint, neq; quisquam equos sinit à carcere prosilire priusquam aurigam nacti sint: ita nec Christus discipulos suos passus est in acie conspici, priusquam descenderet spiritus, ne facilè caperentur, & abducerentur à multitudine. Verùm non hęc sola causa est. Sed posteaquàm complures erant illic crediturí, & rursum cum his alij, ne qui dicere possent, quòd prætermissis notis, ad peregrinos abissent ostentandi sui gratia: hac de causa, apud ipsos qui Iesum occiderant, exhibent argumenta resurrectionis: apud ipsos, inquam, qui eum crucifixerant, qui D sepelierant, in ipsa ciuitate in qua facinus illud impium erat patratum, vt aduenis etiam omnibus os occluderetur. Etenim quum ipsos etiam qui dominum crucifixerunt, palàm esset credidisse: satis constat, quòd verè crucifixus fuerat dominus, & euidens erat eius facinoris impietas, deniq; resurrectionis fides apertè cõprobatur. Post hæc ne dicerent, quomodo ergo poterimus inter homines impios & homicidas, ad hæc tam multos durare, quum simus pauci contemptiq;? vide, quomodo desperationem hanc dissoluat dicẽs, sed expectate promissionem patris, quam audistis ex me. Et quando audierunt, dixerit aliquis? Quum diceret, Expedit vobis vt

Ioan.11.f. ego discedam, nisi enim ego discessero, consolator ille

Ioan.14.b. non veniet ad vos. Ac rursum, Rogabo patrem, & aliũ consolatorem mittet vobis, vt maneat vobiscũ. Et quare is non aduenit quũ adhuc adesset dominus, aut mox

Spiritus sanctus quare non statim missus. ab illius discessu, sed ipse quidem abiit die quadragesimo, spiritus autem aduenit quũ compleretur dies quinquagesimus? At si nondum aduenerat, quî consistit, quod

Ioan.20.f. dixerat, Accipite spiritum sanctum? Nimirum vt eos capaces redderet, & idoneos accipiẽdo spiritui. Etenim E si Daniel angelum visurus semot⁹ est, multò magis hos

Daniel.8.c decebat secedere, tantum dei donum accepturos. Vtrũ igitur licet hoc pacto quæstionem propositam soluere, an sic potius accipiendum est, quòd de eo quod erat futurum, perinde quasi iam factum esset sit loquutus: Velut quũ dicit, Calcate serpentes & scorpios, & omnem virtutem inimici? Quam igitur ob causam non tum protinus aduenit spiritus? Oportebat illos desiderio promissi

Lucæ.10.c. teneri, atq; ita donum accipere. Ideoq; quum ipse digressus esset, tum aduenit spiritus: Qui si venisset eo præsente, non habuisset illos tam ardens expectatio. Et ideo nõ protinus ab ascensione domini venit spiritus, sed post octo aut nouem dies. Itidem & nos tum maximè excitamur in deum, quoties in necessitate constituti sum⁹. Sic & Ioannes tum maximè mittit discipulos ad Christum,

Lucæ.7.c. quum maximè futurum erat, vt opus esset Iesu, quando ille iam habitabat in carcere. Sed aliter exponi potest: Oportebat in cœlo comparere naturam nostrã, & perfectam reconciliationem fieri, ac tum venire spiritum, quo purum merumq; gaudium fieret. Nam si spiritu præ sente dominus quidem abiisset, ille verò mansisset, non F fuisset perinde magna consolatio: Siquidẽ sic erant affecti, vt admodum ægrè ab illo diuellerentur, vnde & consolans illos dicit, Expedit vobis, vt ego discedam.

Ioan.11.f. Itaq; diebus aliquot interiectis differt missionem spiritus, vt paulisper afflicti, & in necessitate, quemadmodũ dictum est, constituti, mox solido puroq; gaudio fruerẽ tur. Porrò si spiritus esset minor aut inferior filio, non

Spiritus æqualis filio. erat sufficiens consolatio. Sed quomodo dictũ est illud, Expedit vobis? Ideo spiritui seruata est maior doctrinæ portio, ne putarent illum minorem. Iam illud considera, quantam eis imposuerit necessitatem manendi Hierosolymis, ex eo quòd pollicetur sese illic exhibiturum spiritum: Nam ne rursum post ascensionem ipsius fugerent, hoc promisso, ceu vinculo quodã eos illic astrin git. Cæterùm quum dixisset, *Expectate promissionem patris, quam audistis ex me, subiecit, Quoniam Ioannes quidem baptizauit aqua, uos autem baptizabimini spiritu sancto post non multos hos dies.* Demonstrat in sequẽtibus, quid interesit inter Ioannem & ipsum, non iam adumbratè, quemadmodum priꝰ: vehementer enim obumbrarat sermonem, quum diceret, Qui autem minor est in regno cœ-

Matth.11.b. lorum, maior est eo: sed nunc manifestius, Ioannes, inquit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quit, baptizauit aqua, vos autem baptizabimini ſpiritu ſancto. Non iam vtitur teſtimonio, ſed perſonæ tantùm meminit, quo memoriam illis refricet eorum quæ prius dixerat, ſimulq; declarat eos iam maiores factos Ioanne, quandoquidem & ipſi baptizaturi erant ſpiritu. Neq; dixit, ego vos baptizo ſpiritu ſancto, ſed baptizabimini, nos interim docens, vt modeſtè de nobis ſentiamus. Nam hoc iam ex Ioannis teſtimonio dilucidum erat, quòd ipſe eſſet qui baptizaret, quum diceret, Ipſe vos baptizabit ſpiritu ſancto & igni. Atque hac de cauſa, huius vnius facit mentionem. Igitur euangelia quidem eorum quæ Chriſtus geſſit ac dixit, narrationem & hiſtoriam quandam continent. Cæterùm Actorum liber refert ea quæ alter ille paracletus dixit ac fecit. Nam & tum quidem multa ipſe faciebat. Quemadmodum & nunc Chriſtus agit occulta vi, ſicuti & tunc quoq; temporis agebat. Sed tum quidem per ipſum templum, nũc autem per apoſtolos. Ac tum quidem in virgineum venit vterum, templúmque conſtruxit: nunc verò in animos apoſtolicos: Rurſum tum venit in ſpecie columbæ, nunc in ſpecie ignis. Quur ita? Videlicet illic præ ſe ferebat manſuetudinem, hìc verò etiam vindictæ ſeueritatem. Tempeſtiuè ſanè commonefecit iudicij: quum enim iam oportebat peccata concedere atq; abire, plurima opus erat manſuetudine. Rurſum poſteaquam adepti ſumus donum, iam inſtat iudicij & examinationis tempus. Sed quomodo dicit, baptizabimini, quum aqua non eſſet in cœnaculo? Quoniam in baptiſmo præcipua pars eſt ſpiritus, per quem & aqua fit efficax. Itaque quemadmodum ipſe dicitur vnctus, quum nequaquam vnctus eſſet oleo, ſed accepiſſet ſpiritum ſanctum, ſic & baptizati dicuntur diſcipuli. Eſt & alia interpretatio. Comperire licet illos aqua fuiſſe tinctos. Idq; diuerſis temporibus. In nobis enim vtrunque fit pariter, tunc verò diſiunctim. Siquidem initio à Ioanne baptizati ſunt. Id ne cui mirum videatur. Etenim ſi meretrices ac publicani ad baptiſmum illum venerunt, multò magis venerunt hi qui pòſt erant baptizandi ſpiritu. Poſt hæc ne dicerent totum hoc nihil aliud eſſe quàm pollicitationes: Iam enim multa de hoc baptiſmo dixerat, néve putarent, hanc ſpiritus vim talem vt nuſquam appareret, reuocãs illos ab huiuſmodi ſuſpicione dicit, Poſt

I non multos hos dies. Nec expreſſit, quando, quòſemper vigilarent, tantùm dixit breui futurum ne deiicerentur animis: quãdo verò id eſſet futurum, nondum addidit, vt ſemper eſſent vigilantes. Nec hac re ſolùm illos inducit ad credendũ, videlicet breuitate temporis, verùm etiam quum dicit promiſſionem quam audiſtis ex me. Porrò quod dicit hoc eſt, Non nunc, inquit, tantùm dixi vobis, ſed & iam pridem promiſi, quæ ſine dubio factu-rus ſum. Quid igitur miraris, ſi non exprimit diem, quo hæc erant perficienda: quandoquidem hunc inſtantem ac vicinum noluit eſſe manifeſtum, idq; iuſtiſſima ſanè de cauſa? nimirum vt vigilantes ſollicitius promiſſum expectarent. Non enim datur, non datur, inquam, gratia niſi vigilanti. An non vides quid dicat Helias diſcipulo? Si videris me quum abripiar, ſic erit tibi: hoc eſt, continget tibi quod poſtulas. Quin & Chriſtus vndique ad ipſum confluentibus dicebat, Credis? Etenim niſi addicti fuerimus ei quod datur, ne ſentiemus quidem magnopere beneficium. Sic & Paulo non ſtatim data eſt gratia, ſed triduum interceſſit, quo fuit cæcus, atq; interim metu purgatur ac præparatur. Etenim quemadmodum qui purpurã tingũt, prius aliis quibuſdam coloribus præparant id quod tincturam accipiet, ne flos dilu-

Ibidem.3.c.

Vnctio ſpiritus.

Apoſtoli à Ioanne baptizati.

Dies quare non exprimitur.

4.Reg.2.b.

Infra.9.b.

K tus & euanidus fiat: Itidem & hìc prius animi ſolicitudinem deus præparat, ac deinde infundit gratiam. Eãdem ob cauſam nec ſpiritum ilico miſit, ſed in die quinquageſimo. Quòd ſi quis dixerit, quare nõ & nos eodẽ tempore baptizamus: illud ſanè reſpondere poſſumus, quòd gratia quidem tum eſſet eadem quæ nunc eſt, cæterùm animus nunc ſit ſublimior & excelſior, dum ieiunio præparatur. Quanquam & Pentecoſtes tempus habet aliquam rationem haud quaquam abſurdã. Quã tandem dicis? Exiſtimauerũt patres ſatis idoneum malæ cupiditatis frenum, magnámque doctrinam eſſe baptiſmum ad hoc, vt etiam tempore deliciarum ſobrietatem tuerentur. Itaque perinde quaſi ſimul cum Chriſto cibum capiamus, communíſque cũ illo menſæ participes ſimus, ne quid temerè faciamus, ſed in ieiuniis, in precibus, multaq; ſobrietate degamus. Etenim ſi quis adituras annonæ præfecturam, ſibi parat quicquid ad vitæ vſum pertinet, atq; vt ſibi nonnihil dignitatis aſſequatur, & pecunias conſumit, & tempus impẽdit, & innumerabiles ſuffert labores: quo malo nos digni fuerimus, ſi cum tanta ſocordia regnum cœlorum adierim⁹, neque vlla cura noſmetipſos ad hoc præparauerimus, priuſquam accipiamus? quin & poſtquàm acceperimus ſocorditer egerimus? Ideo nanque poſteaquam accepimus ſocordes ſumus, quòd priuſquam acciperemus non vigilauerimus. Ideo complures poſteaquam acceperunt, protinus redierũt ad priorem vomitum, ac redditi deteriores, grauius ſupplicium ſibi accerſierunt, eo quòd à prioribus peccatis liberati, hoc pacto grauius etiam iudicis iram in ſe pronocarunt, dum tanto liberati morbo, ne ſic quidem ad ſanitatem mentis conuerti potuerint, quin illud potius illis vſu venit, quod paralytico cõminabatur dominus, dicens: Ecce ſanus factus es, noli poſthac peccare, ne quid tibi deterius eueniat. Itẽ quod de Iudæis prædicabat, oſtendens quòd illos ob ingratitudinem immedicabilia manerent mala, Si non veniſſem & loquutus eis fuiſſem, peccatum non haberent. Itaque poſthac dupla & quadrupla peccata fiunt. Quî ſic? Quoniam poſt exhibitam nobis dignationem ingrati ſumus & improbi. Quapropter nihil nobis proficit lauacrum ad hoc, vt mitius puniamur. Illud verò cõfidera: Habuit aliquis commiſſa grauia, vel homicidio, M vel adulterio, vel alio quopiã facinore patrato, hæc per lauacrum remiſſa ſunt. Non enim eſt, non eſt, inquam, vllum iam peccatum, vllãue impietas, quod non cedat, locúmque det, dono dei. Nam diuina res eſt gratia. Denuò mœchatus eſt aliquis, aut homicidium perpetrauit: prius quidem adulterium condonatum eſt, & homicidium illud ſimul cum adulterio conceſſit, ac nequaquã reuocatur: Neſciunt enim pœnitentiam, dona, & vocatio dei. Cæterùm pro his, quæ poſt baptiſmum commiſſa ſunt tãtam damus pœnam, quaſi & illa reuocata ſint, ac multò etiam grauiorem. Iam enim non ſimplex peccatum eſt, ſed duplex aut triplex. Quòd autem his grauior pœna debeatur, audi quid dicat Paulus: Qui ſpernit legem Moſi, ſub duobus aut tribus teſtibus, abſque miſericordia, morte luit pœnas. Quãtò putatis grauiore vindicta dignus cenſebitur, qui filium dei conculcarit, ac ſanguinem teſtamenti immundum duxerit, ac ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit? Fortaſſe multos auertimus, ne nunc accipiant baptiſma. Verùm non propterea diximus hæc, ſed vt qui iam acceperunt, perſeuerant in multa ſobrietate multáque modeſtia. At dicit aliquis, metuo. Si metueres, accepiſſes vtique ſeruaſſesque. Verùm ob hoc ipſum, inquiet, non accipio, quòd metuam.

At non

Pentecoſtes myſterium.

Ioan.5.f.

Ioan.15.d.

Baptiſmo condonantur omnia.

Similè.

Contra ſocordes lectores cõmonis.

L

R elapſi poſt baptiſmum.

Hebr.10.a.

De iis qui baptizantur in morte.

Similè.

Baptiſmi dilatio pernicioſa.

A At non metuis ſic ex hac vita decedere? Humanus, inquiet, eſt deus. Igitur accipe baptiſmum. Humanꝰ enim eſt, & opitulatur. Tu verò vbi vigilandum erat, non occupas iſtam humanitatem dei: vbi verò tibi viſum fuerit differre, tum venit in mentem illius humanitas. Atqui tunc erat tempus vtendi hac humanitate, quam tum magis aſſequemur, quum eam noſtra ſponte amplectemur. Etenim qui poſteaquàm curam vniuerſam coniecit in deum, poſt baptiſma redierit in peccatum, nimirum homo, ſi pœnituerit, dei benignitatem experietur. Atqui veluti deludens dei bonitatem, exceſſerit expers gratiæ, nullo pacto valebit effugere vindictã. Quur autẽ iſtiuſmodi cauſificationes aduerſus tuã ipſiꝰ ſalutẽ vſurpas? Impoſſibile eſt, impoſſibile eſt inquam, eum qui tali ſpe differt baptiſmum, agere quicquam egregium aut honeſtum. Tu verò cuius andem rei gratia tantum periculi recipis, & incertum futuri amplecteris? Quin potius iſtum timorem mutas in laborem, ac ſtudium, vt magnus ſis ac ſuſpiciendus. Vtrum melius eſt metuere an laborare? Si quis te collocaſſet ocioſum in domo rui noſa dicens, expecta donec in caput tuum deciderit te-

B ſtudo iam putris, fortaſſis enim cadet, fortaſſis non cadet: quod ſi id non placet, operare, ac tutiſſimum inhabita thalamum: vtrum magis eligeres? ocium ne illud cum timore, an laborem cum ſecuritate? Sic igitur & nunc facito. Siquidem incertus euentus futuri ceu domus quædam eſt putris, ſemper ruinam minitans. Ad induſtria illa, quanquam laborem habet, tamen ſpondet ſecuritatem. Abſit igitur vt in tantam neceſſitatem incidamus, vt poſt baptiſma recidamus in peccatum. Attamẽ ſi quid acciderit iſtiuſmodi, ne ſic quidem abiiciamus ſpem. Benignus eſt erga genus mortale deus, multáſque vias nobis dedit abolendorum criminum etiam poſt baptiſma commiſſorum. Cæterùm quemadmodum hi qui poſt baptiſmũ delinquunt, ob id grauius puniuntur quàm catechumeni: ita qui ſciunt eſſe pœnitentiæ remedium, nec eo volunt vti, grauiora luent ſupplicia. Etenim quò maior eſt dei benignitas erga nos, hoc maior erit vltio, niſi illius benignitate ſicut oportet vtamur. Quid ais homo, qui tantis malis plenus es

C ac deploratus? Semel factus es amicus, ſemel vltioni ſupremæ ſubductus es, haudquaquam ex propriis laboribus, ſed ex dei dono. Rurſus ad priſtinam turpitudinem reuolutus es, dignus qui grauiter puniaris. At deus ne ſic quidem auerſus eſt abs te, ſed dedit innumeras reparandæ ſalutis occaſiones, per quas redeas in gratiam. Et hęc quidem facit deus. Tu verò ne tanta quidem lenitate prouocatus vis laborare. Et qua tandem venia poſthac dignus habeberis? An non optimo iure gentes te ridebunt, ceu fucum quempiam ſterilem, fruſtráque viuentem? Si potens & efficax eſt, inquit, philoſophia quam profitemini: oſtendite quid ſibi velit tanta nondum initiatorum multitudo. Præclara verò & expetenda myſteria. At nullus animam agens, capit lotionem. Non enim illud eſt tempus myſteriorum, ſed teſtamentorum. Myſteriorum tempus eſt, ſanitas mentium, & puritas animarum. Etenim dic mihi, ſi quis ad iſtum affectus modum nolit ſcribere teſtamentum, ſi verò ſcripſerit etiã dat in poſterum anſam reſcindendi teſtamenti (ſiquidem propterea ſolent his verbis præfari, Viuus, ſanæq; & integræ mentis ordinaui de bonis meis) quî fiet, vt qui iam ſui compos eſſe deſiit, poſſit ad plenum initiari myſteriis? Etenim ſi de rebus ad hãc vitam corporalem pertinentibus ſtatuere volenti, non permitterent leges ciuiles ordinare, quoties teſtari volens non admo-

D dum conſtat animo, præſertim quum de ſuis ipſius facultatibus præſcripturus ſit: quomodo qui de regno cœlorum docetur, déque bonis illis ineffabilibus, poterit ad plenum omnia percipere, frequenter & à morbo factus attonitus? Quando verò futurum eſt, vt illa verba dicas Chriſto, conſepultus cum illo, quum iam ſis mox abiturus? Nam factis & verbis oportet declarare beneuolentiam. Tu verò perinde facis, ac ſi quis tum poſtulet aſſcribi militiæ, quum iam bellum eſt ſoluendum: aut ſi athleta tum veſtes exuat, quum iam ſurgere cœperint ſpectatores è theatro diſceſſuri. Siquidem in hoc arma ſumis, non vt protinus aufugias, ſed vt acceptis illis ex aduerſario trophæum referas. Ne quis arbitretur intempeſtiuum eſſe hiſce de rebus ſermonem, eo quòd nunc non eſt dies quadrageſimus. Nam hoc ipſum eſt quod vrit animum meum, in huiuſmodi rebus obſeruari tempus. Atqui Eunuchus ille, quum eſſet barbarus & iter faceret, eſſetq; in via publica, non exquiſiuit opportunitatem, ſed ne carcerarius quidem ille, quum eſſet inter vinctos, conſpiceretq; doctorem cæſum ac vinctum, præſertim quum id temporis crederet illum in carcere manſurum. Hic autem plerique, qui nec in carcere habitant, nec in itinere ſunt, proferunt ſalutis ſuæ negocium, idq; vſque ad extremum vitæ halitum. Quòd ſi adhuc ambigis, num Chriſtus ſit deus, ſtato foris, ne diuinos ſermones audias, néve teipſum inter catechumenos numeraris. Quòd ſi fidis, & hoc certò cognoſcis, quid contaris? quid refugis? quid detractas? Vereor, inquit, ne peccem. Verùm illud quod periculoſius eſt nõ vereris, ne cum tãtis ſarcinis abeas illuc? Nec enim idẽ eſt, gratiam in medio poſitam nõ aſſequi, & quum iam aggreſſus ſis ad honeſta tẽdere, fruſtrari. Agè dic mihi, ſi quis ſic tecum expoſtulet, quam ob cauſam non acceſſiſti? quam ob cauſam non pertẽdiſti quò cœperas? Quid dices? Nam illic fortaſſis habebis quod cauſeris, onus præceptorum, ac difficultatem virtutis: at hìc nihil iſtiuſmodi. Hìc enim gratia eſt gratis largiens libertatem. Sed vereris ne pecces. Iſtuc dicito poſt baptiſmum, tũc iſtum habeto metum, quo ſerues libertatem quam accepiſti, non, vt non accipias tantum donum gratis oblatum. Nunc verò contrà, ante baptiſma cautus es ac circunſpectus, poſt baptiſmum ſocors & incogitans. Sed tempus opportunum expectas quadrageſimæ. Qua gratia? Nunquid enim amplius habet illud tempus? Ipſi apo

F ſtoli non in Paſcha donati ſunt hac gratia, ſed alio tempore. Præterea quum baptizarentur tria milia & quinq; milia, non erat Paſchæ tempus. Similiter quum baptizaretur Cornelius, & Eunuchus, aliiq; complures. Proinde ne tempus expectemus, ne quãdo fiat, vt dum contamur & recraſtinamus, diſcedamus hinc inanes, vacuiq; tantis bonis. Quomodo creditis me diſcruciari animo, quoties aliquis nondum initiatus ex hac vita ſublatus fuerit, mecum reputantem, intolerabiles illos cruciatus, & ſupplicium ineuitabile. Rurſus quos eſtus pectoris ſentio, quoties alios video ſub extremum halitum feſtinantes ad initiationem, nec hinc fieri puriores? Eóque ſanè multa fiunt indigna tanto dei dono. Oportet enim epulari, choros ducere, gaudere & coronari, quoties alius initiatur. Aſt vbi vxor ægrotantis audierit hoc ordinatum eſſe à medico, veluti magnum aliquod malum acciderit, ita conſternatur ac plorat, ſingultus & eiulatus totam vndiq; domum implent, non aliter quàm complorantur iudicum ſententia condemnati, quum ad capitis ſupplicium abducũtur. Ille verò multò magis etiã plorat, & ſi contingat à morbo conualeſcere, grauius etiam dolet,

Infra.8.g. Ibidẽ.16.f. Baptiſmi tẽpus ſemper eſt.

E Exẽpla Eunuchi & cuſtodis carceris.

Infra.2.g.

Infra.10.g.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G etiam dolet, velut affectus contumelia. Quoniam enim nondum præparatus est ad virtutem, contatur ac detrectat deinceps futura certamina. Vides quas artes excogitet diabolus, quod probrum, quantum ludibrium. Itaque subducamus nos à tali ludibrio, viuamus quemadmodum præcepit Christus. In hoc dedit baptismum, nõ vt eo accepto mox decedamus, sed vt semper viuentes baptismi fructus proferam⁹: Quomodo dices hinc abeunti, fructifica, quomodo dices idem iam ex arbore execto? Non audisti quòd fructus spiritus est charitas, gaudium, pax? Quomodo igitur his diuersa proueniũt? Siquidem vxor adstat lugens: quum oportuerit gaudere, adstant liberi flentes: quum oportuerit gratulari parenti, ipse decumbens in tenebris, tumultu ac perturbatione plenus est: quum oporteat diem festum agere, toto consternatus est animo, quòd filios orbos relinquat, quòd vxorem viduam, quòd domum desolatã. Dic mihi quis ad istum modum adit mysteria? Quis sic accedit ad sacram mensam? Hæccine ferenda videntur? Si H rex missis literis iubeat vinctos è carcere dimitti, gaudium est ac lætitia. Deus autem mittit spiritum è cœlis, non reliquias pecuniæ debitæ, sed vniuersa peccata condonans: & omnes fletis ac eiulatis? Quæ tandem est hæc inæqualitas? Nondum commemoro, quòd etiam mortuis infusa est aqua, & quòd sancta proiecta sint in terram. Non enim vestra culpa fiunt ista, sed ingratorum. Proinde exhortor, vt omnibus rebus omissis, conuertamus nosmetipsos, ac baptismum omni cum animi promptitudine adeamus, vt posteaquam in hac quoque vita declarauerimus non vulgare studium animi nostri, futuram consequamur libertatem, quam nobis omnibus contingat assequi, Gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Galat.5.d.

Mortuos baptizari ridiculum.

Illi quidem igitur congregati interrogauerunt eum dicentes: Domine, num in tempore hoc restituis regnum Israëli?

Homilia secunda.

I Vum discipuli dominum parant interrogare, simul adeunt: hoc autem faciunt, quo pudore reuerentiaque multitudinis quod scire desiderant extorqueant. Nouerunt enim quod prius dixerat, nemini cognitum esse diem illum, repellentis fuisse sermonem, non ignorantis, sed differentis responsionem. Vnde rursus aggressi eadem percontãtur. Nequaquam autẽ interrogassent, si verè persuasum habuissent. Nam quoniam audierant quòd spiritum essent accepturi, tanquam digni iam cupiunt discere, & ad libertatis spem habebant erectos animos. Non enim volebãt sese coniicere in pericula, sed respirare potius ac refocillari, eo quòd non exigua forent, quæ illis contigerant, sed de extremis imminebat periculum. Nihil igitur de spiritu loquuti, interrogant dicentes, Domine, num in tẽpore hoc restituis regnum Israëli? Et non dixerunt, quãdo restitues, sed an nunc, inquiunt. Adeò desiderabant diem cognoscere, eóque multo cum honore adeunt. Equidem arbitror, ne illud quidem aliquo pacto cognitum illis fuisse, quod tandem esset illud regnum. Nondum enim erat spiritus, qui post docuit eos. Nec dicũt, quando hæc erunt, sed quid dicunt? Num in tempore hoc restituis regnum? tanquam quod iam sublatum erat. Hæc ad hunc modum scisitantur, quòd rebus sensibilibus adhuc afficerentur, quanquàm non æquè ac prius. Nondum enim tum facti fuerant meliores. Sic in posterum maiora de eo imaginabantur. Itaque post- K eaquàm ad altiora prouecti fuerant discipuli, & ipse sublimius cum illis disserit. Non enim iam sic illis loquitur, ne filius quidem hominis nouit illum diem. Quid igitur? *Non est uestrum nosse tempora uel momenta, quæ pater posuit in sua potestate.* Maiora, inquit, quàm quæ vobis conueniunt postulatis. Atqui iam didicerant his etiam multo maiora. Id quò magis ac plenius intelligas, vide quàm multa recenseam. Agè dic mihi, quid est maius quàm didicisse quæ iam didicerant? Didicerant enim, Christum esse filium dei: didicerant, quòd deus filium haberet æqualem honore: didicerant resurrectionem futuram: didicerant futurum, quod nunc factum est, videlicet, quòd consedit ad dexteram patris: Insuper & quod est his magis stupendum, didicerant quòd caro sedet in cœlis & adoratur ab angelis: didicerant, quòd venturus esset rursus vt iudicet mundum vniuersum: didicerant, quòd & ipsi essent consessuri iudices duodecim tribuum Israël: didicerant, quòd Iudæi essent eiiciendi, ac pro his ingressuræ gentes. Hæc scire futura magnum est. Cæterùm discere, quòd aliquis sit regnaturus, & quando, nihil magni est. Didicerat Paulus 2.Corin.12.a
quæ fas non erat homini loqui: Didicerat omnia quæ L
mundum hunc præcesserant. Vtrum cognitu difficilius: Principium, an finis? Liquet prius illud esse magis arduum. Igitur & Moses hæc didicit: Et quando, & ante quantum temporis, conditus esset mundus: id declarat per hoc quòd numerat annos. Hoc & Salomon didicerat: proinde dicebat, Commemorabo ea quæ fuerunt à seculo. Itaque quòd post hæc dominus breui venturus esset, norunt & hi, quemadmodum & Paulus dicens, Philip.4.a
Dominus propè est, ne quid solliciti sitis. At tum quidem non nouerunt, tametsi signa tradiderat illis dominus. Christus autem quemadmodum antè dixit, Post non multos hos dies: volens eos vigilare, nec euidenter aperuit tempus, ita & hìc facit. Quanquam & alioqui hìc isti non de fine mundi, sed de regno Israëlitico percontantur, eóque dicebant, Num in tempore hoc restituis regnum Israël? Illc verò ne id quidem illis aperuit. De fine verò mundi & prius interrogauerant, sed non quemadmodum illic seuerius respondit, aduocans animos illorum ne putarent liberationem esse vicinã, coniiciens eos in pericula: itidem & hìc facit, sed mansuetius dat responsum. Etenim ne sibi viderentur illu- M
di, néve existimarent ista quæ dicebantur, prætextus esse: audi quomodo pollicetur sese protinus eis daturum, quo gauderent. Subiecit igitur, *Sed accipietis uirtutem sancti spiritus superuenientis in uos, eritisque mihi testes, tum Hierosolymæ, tum in tota Iudæa & Samaria, & usque ad extrema terræ.* Deinde ne rursus ipsum interrogarent, protinus assumptus est. Quemadmodũ igitur illic metu illis offudit tenebras, negans se scire: sic & hìc idem facit, post sermonem statim receptus in cœlum: vehementer enim id scire desiderabãt, nec destitissent percontari, quum esset vehementer necessarium, ne sciret, quod scire volebant. Agè dic mihi, vtrum minus credũt gentes, futurã ne mundi consummationẽ, an deũ hominem esse factũ, & è virginis vtero prodisse, & ab hominibus in carne conspectũ esse? An hoc nequaquã dices, sed respondebis: omnino tuũ fuerit & hoc dicere. Atqui pudet me perpetuò hac de re loqui, veluti de negocio quopiam ancipiti vel indifferenti. Rursus ne dicãt, quare suspendis causam? Quæ pater, inquit, posuit in sua potestate. Atqui eadem est potestas, patris & illius, veluti quũ dicit, Sicuti enim pater suscitat mortuos, & viuifi- Ioan.5.d.
cat: sic

A cat: sic & filius quos vult, viuificat. An quum est operandum, eadem cum patre potestate operatur: vbi verò scire quippiam oportet, non cum eadem scit potestate? Atqui tamẽ longè maius est excitare mortuos quàm scire diẽ. Quòd si cum potestate facit id quod maius est, multò magis faciet & alterum. Verùm vt intelligamus rem, adhibita similitudine reddã dilucidiorem. Quemadmodum quum videmus infantem plorantem, semperq; cupientem aliquid à nobis accipere, quo nihil illi est opus, tum occultato potius quod concupiscit, ostendimus illi manus vacuas, dicentes: Ecce non habemus: Itidem & ille fecit apostolis. Sed quemadmodum puer ille, si posteà nihil ostendamus instat plorando, videns se esse delusum, deinde eo relicto discedimus dicentes, vocat me talis, & aliud quiddam eius loco quod cõcupiscebat damus, volentes illum auocare ab eo quod maluisset accipere, extollentesq; illud quod in alterius locum damus, eo dato, repentè subducimus nos: Itidẽ fecit & Christus, Illi quærebant accipere, hic negauit se habere. Attamen primùm deterrebat. Cæterùm vbi rursus quærerent, iterum negauit se habere, nisi quòd nunc non territat: verùm posteàquam ostenderat, quod fecerat, dicit etiam probabilẽ causam, Pater, inquit, posuit in sua potestate. Quid igitur, Nescis ea quæ sunt patris? An ipsum quidẽ nosti, cæterùm quæ facit ignoras? Ipse dixisti, nemo nouit patrem nisi filius, Et spiritus quidem omnia scrutatur, etiam profunda dei: tu verò ne hoc quidẽ scis? Absit, Nõn vt, hoc suspicemur, ad istum loquutus est modum. Sed ita se gerit quasi nesciat, quò illos reuocet ab intempestiua inquisitione. Timuerunt igitur iterum interrogare, ne audirent, Et vos sine intellectu estis? Longè magis enim illum nunc metuunt, quàm anteà. *sed accipietis uirtutem spiritus sancti superuenientis in uos.* Quẽ admodum illic non respondet ad ea quæ percontabantur: nam hoc doctoris est, docere non quæ vult discipulus, sed quæ discere expedit: sic & hìc quæ concessit illis scire, ideo prædicit, ne turbarentur, nimirum adhuc etiam imbecilles. Vt autem illos confirmaret, erexit illorum animos, simulq; texit ea quæ erant auditu grauia. Nam quum esset illos paulò post relicturus, hæc colloquens cum illis, nihil dicit molestum simpliciter, sed cũ admixta laude mitigat per hæc quę nũc facit, illud promemodum dicẽs, Ne formidetis, capietis enim virtutẽ superuenientis in vos spiritus, & eritis mihi testes, & Hierosolymis, & in tota Iudæa ac Samaria. Quandoquidẽ antè dixerat, In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne ingrediamini. Nunc autem vult eos per omnem Iudæam ac Samariam prædicare. Et quod tum reticuerat hìc addit, *Et usque ad extremum terræ:* Eloquutus quod erat omnium maximè formidabile. Deinde ne rursus ipsum interrogarent. *Videntibus illis subleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum.* Vides eos prædicasse & implesse euangelium? Verè rem magnam illis donauit. Cæterùm vbi, inquit, timuistis Hierosolymis, illic primum prædicate, póst vsq; ad extremum terræ. Deinde rursus astruitur fides his quæ dixerat, Videntibus illis eleuatus est, inquit. Non resurrexit quidem illis videntibus, sed videntibus illis eleuatus est. Quoniã nec hic aspectus potuit omnia. Et resurrectionis finem quidem viderant, principium verò nõ item. Rursus assumptionis initium quidem viderunt, finem verò non item. Siquidem illud abstulit, videlicet vti resurrectionis principium viderent, quum præsens esset qui hæc loquebatur, quum ipsum monumentũ declarareat ipsum illic non esse. Cæterum quod restabat, ser- D
mone discendum erat. Quoniam oculi non poterant assequi celsitudinem vt viderent, vtrum in cœlum ascenderet, an velut in cœlum, vide quid fiat. Quòd idem Iesus esset, sciebant ex his quæ loquutus fuerat ad ipsos: quòd autem susceptus esset in cœlum, ipsi deinde docuerunt angeli. Eminus enim non potuissent agnoscere. Vi- Sensus quædes sic rerum ordinem esse dispensatum, vt non omnia dam tradit
gererentur per spiritũ, verùm etiam nonnulla visu. Quã fidei.
ob rem autem nubes susceperit eum? Et hoc signum erat illum in cœlum ascendere. Non ignis, neque currus igneus, quemadmodum factum est in Helia, sed nubes 4.Reg.2.b
eum susceperit, quod erat cœli symbolum: quemadmodũ dicit propheta, Qui posuit in nube ascensum suũ. Quan- Psal.103.a
quam hoc & de spiritu dictum est: ideoq; dicit, in nube: declarans, quòd in ipso signo diuinæ potentiæ ascenderet. Nec enim alia virtus vlla videtur in nube. Audi rursus quid dicat alius propheta, Deus sedet super nubem Esa.19.a
leuem. Mihi sanè videtur hæc, quum adhuc interrogarent, illis vehementer attendentibus iis quæ dicebantur vigilantibus minimeq; dormitantibus esse facta. Quãquam etiam in monte nubes cinxit illum, quum Moses Exo.33.b
ingrederetur in caliginem, verùm non illius causa adhibita est nubes. Ipse verò non dixit simpliciter vado, ne E
rursus mœrore afficerẽtur: sed addidit, mitto spiritum. Nam quòd abiret in cœlum, oculis ipsis didicerunt. Papæ, quo spectaculo dignatus est illos dominus, *Erant,* inquit, *intendentes oculos in cœlum, eunte illo. Et ecce uiri duo astiterunt illis in uestc cãdida, qui & dixerunt, Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum?* Hic demonstrantis est sermo, quo vsi sunt, quum aiunt, *Hic qui assumptus est à uobis in cœlum, sic ueniet quemadmodum uidistis illum euntem in cœlum.* Iterum læta rerum facies ostenditur. Siquidẽ angeli quidam simul coniuncti humanam speciem præ se ferentes, assistunt & aiunt, Viri Galilæi. Superest vt digni videantur, quibus fides habeatur, in his de quibus loquuntur. Itaque veluti dignitate præminentes, é loci vocabulo compellant illos. Quid enim alioqui opus erat, eos audire cuius essent patriæ, quum id nequaquã ignorarent? Quin & ipsa specie reddiderunt illos in se intentos, videlicet hoc quoque modo declarãtes, quòd essent è cœlo profecti. Quam ob causam, non ipse potius dominus hæc discipulis loquitur, quàm angeli? Imò præuenerat dominus, atque hæc omnia prædixerat suis. Proin F
de per angelos commonefacit illos eorum quæ audierant. Nec dictum est, quem vidistis assumptum, sed, eum tem in cœlum: nimirum vt intelligas hanc assumptionem esse reditum siue ascensum. Cardis autem est assumi, eoq; dicunt, qui assumptus est à vobis, sic veniet. Nõ mittetur, sed veniet. Vbi sunt igitur, qui dicũt filium patre minorem? Nubes susceperit eum. Rectè dictum est, eũ. Ipse enim conscendit nubem. Proinde qui ascendit, ipse Ephe.4.b
est qui descendit. Hìc verò mihi considera, quomodo partim quidem iuxta discipulorum intelligentiam loquantur angeli, partim verò iuxta diuinæ naturæ dignitatem, tum quo pacto deinceps cogitatio videntiũ tollatur in altum, eo quòd illis secundi aduentus nõ mediocris cognitio data sit. Siquidem hæc verba, Sic veniet: perinde valent, ac si dicerent, cum ipso corpore veniet. Nam hoc audire cupiebant: deinde declarant, quòd similiter nubi insidens iterum venturus esset ad iudiciũ.

Et ecce, inquit, uiri duo astiterunt. Quur ait, viri? Nã tota specie viros repræsentabant, ne pauore consternaren tur. Qui & dixerũt, Quid statis intuẽtes in cœlum? Protinus addunt castigantiũ verba, quæq; non sinerent illos protinus expectare reditũ illius. Angeli quod minus

Simile.

Matt.10.a

Luc.10.d

Matt.15.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

G est dicunt,quod maius est tacent. Quòd enim sic esset
venturus,quòdq; idem è cœlo foret expectandus eloquũ
tur. Cæterum quando id esset futurum,silent.Deinceps
igitur illos ab eo spectaculo seuocatos,reddunt attentos
ad ea quæ dicebantur,ne quoniam non poterant iam vi
dere dominum,crederent illum non ascendisse.Verùm
Ioan.13.d hanc cogitationem suis verbis occupant ac præueniũt.
Etenim si prius dicebant,quòvadis?multò magis & nũc
dixissent, num in tempore hoc restituis regnum Israël?
Vsque adeo delectabantur illius mãsuetudine, vt etiam
post crucem ac mortem percontarentur illũ,Num resti
Marc.13.a tuis?Atqui prius illis dixerat, Audietis bella & rumores
de bellis,sed nondum finis,neque Hierosolyma capie-
tur.Nam tũ de regno percontabantur, non de consum-
matione mũdi.Quanquàm & aliàs,posteaquàm resurre
xerat dominus, non miscet cũ suis prolixos sermones.
Igitur sanè velut ipsi quoq; futuri in precio si id eueni-
ret,percontantur.Ipse verò non aperuit, quando resti-
tueret regnũ.Quid enim opus erat illos hoc scire? Hoc
Mat.24.a ergo veriti,non rursum ita loquuntur,quod signum ad-
uentus tui,& consummationis seculi:sed hunc in modũ
H interrogant,Num restituis regnum Israël? Existimabãt
enim iã illud adesse.Ipse parabolis docuerat illos, quòd
non esset in propinquo.Itaq; hoc percontantibus nõ re-
spondit ad percontationẽ, verùm aliũ sermonẽ iniecit:
Sed accipietis,inquiens,virtutẽ sancti spiritus superue-
nientis in vos.Hic illud considera, quod dixit,superue-
nientis,non missi:nimirũ quò declararet honoris æqua
litatem.Vbi es igitur ô tu quẽ bellans aduersus spiritum,
creaturam illũ facis? *Eritis mihi testes.* Innuit assum
ptionẽ, quinpotius eorũ quæ prius audierant memoriã
illis renouat,vt palàm faceret,quòd in cœlum ascendis
set.Animaduerte verò, quòd quẽadmodũ dixit Dauid,
Psal.96.a Nubes & caligo in circuitu eius, ita nũc ad id alludit di
cens,Nubes susceptt eum: his verbis declarans illũ esse
regem cœlorũ. Quemadmodũ currus regalis declarat
ipsum regẽ,sic & ad illũ missum est regale vehiculũ, ne
quid triste loquerentur,nec idem illis accideret, quod
4.Reg.2.c accidit Helisæo,qui magistro assumpto in cœlum,dila-
cerauit tunicam suam.Quid autem dicunt angeli? Hic
Deut.17.a Iesus qui assumptus est à vobis in cœlũ,sic veniet. Et ec-
ce viri duo astiterunt illis.Congruenter. Siquidẽ in ore
I duorũ testium stabit omne verbũ,præsertim quum eadẽ
Mat.28.a loquantur.Et in veste,inquit,cãdida. Quemadmodum
antè iam angelus ad monumentũ visus est in vestimen
tis fulgurãtibus,qui & prædixit illis quid in animo ver-
sarẽt,sic & assumptionis præco exhibetur angelus.Quod
si prophetæ nusquam prædixerunt,ne mireris.Superua-
caneum enim erat,separatim eius rei mentionem face-
re,cuius intellectus cum resurrectionis intelligentia, cõ
iunctus est.Cæterùm vbiq; apparent angeli,velut in na-
tiuitate, rursus apud Mariam.Iterum in resurrectione.
Itidem apparuerunt & in assumptione.Magis autem &
in secundo aduentu apparebunt angeli præcursores.
Quum verò sic essent loquuti, Hic Iesus assumptus est à
vobis:ne consternarent illorũ animos,subiecerũt,Sic ve
niet: Respirarunt aliquantulum quum audissent,eũ de-
nuò rediturum:præterea sic rediturum,vt intelligerent
illum sic rediturum,vt adiri possit.Rursus hæc particu-
la,A vobis, non simpliciter addita est,sed commendat
domini charitatem erga illos,quos è mundo selegerat,
docetq; eum nunquam deserturum,quos elegerat. Itaq;
suæ quidem resurrectionis ipse fuit testis, quod id esset
omnium maximè mirandũ quæ acciderant post virgi-
nis partum,imò & omnium quæ contigerũt ante virgi-
nis partum,videlicet quòd ipse susciteret seipsum.Ait e- K
nim,Soluite templum hoc,& ego excitabo illud. Cæte- Ioan.2.d
rum posterioris aduentus angeli fuere testes, dicentes,
Sic veniet.Proinde si quis desiderat videre Christum,si
quis dolet quòd illũ non viderit, hoc angelorũ audito
sermone,sic veniet: vitam admirandis virtutibus cõ- Excellus in
ponat, & omnino visurus est quem desiderat, nec fru- locum com
strabitur suo voto.Nã maiore cũ gloria veniet,sic tamẽ munem.
veniet cũ nube:sic veniet cũ corpore:sed multò magis
admirandũ est videre eũ è cœlo descẽdẽté, q̃ è terris in
cœlum ascendẽtem.Venturũ igitur dixerunt,in quo ve
rò ventur⁹ sit,nondum addiderunt. Hic sermo confir-
mat resurrectionis fidem. Etenim si in corpore assum-
ptus est,multò magis cum corpore resurrexit. Vbi sunt,
qui pertinaciter negant resurrectionem? Qui sunt, dic
mihi,Ethnici, an Christiani? Non enim satis agnosco.
Quin potius optimè noui,nimirũ Ethnici sunt, qui nec
mundũ à deo conditum credũt.Nam eorundem est,nõ
concedere deo potestatem aliquid è nihilo creandi, &
negare illũ posse suscitare,quæ sepulta sunt.Mox erube-
scentes quòd non cognoscant virtutem dei, ne vocen-
tur in hoc crimen tergiuersantur,dicentes,Non eò hæc L
dicimus,sed quòd corpore non sit opus. Aptũ profectò Esaiæ,qui
congruumq; responsum.Fatuus enim,vt dicit Esaias,fa Contra Mi
tua loquitur.An nõ pudet detrahere deo potestatem ex chæum.
nihilo creandi quæ vult? Quòd si tantũ creat ex his quæ
sunt,qua re differt ab hominibus?Sed vnde,inquit, ma-
la?At tu quia non intelligis,vnde, non ideo debes aliud
inducere malũ in cognitione malorũ. Hìc enim gemi-
na committitur absurditas, altera quidem quòd sic au-
des loqui:Etenim si negas deũ ex his quæ non sunt crea
re quæsunt,multò magis ignorabis vnde sint mala.Al-
tera verò,quòd dũ ista dicis, inducis maliciam increa-
tam.Cogita quàm sit absurdũ,dum studes inuenire fon
tẽ malorũ,& hũc ignorare,& alterũ huic addere. Quæ-
re fontem malorũ,& ne blasphemias inferas deo. Quo
modo,inquit,blasphemias infero deo? Quid ais?An nõ
blasphemus es, dũ malũ inducis increatũ,dum illi tri-
buis potestatem deo parem?Dũ vim malorũ inducis, ęqualis cũ deo potẽtiæ,dũ malũ facis increatũ?Vide quid Rom.1.b
dicat Paulus,Inuisibilia enim illius, ex creatione mũdi, M
per ea quæ facta sunt,intellecta conspiciũtur. Cæterùm
ille diabolus vtraq; dixit esse hyles, hoc est,primæ ma-
teriæ,ne deinceps vlla ex re deũ cognoscamus. Agè dic
mihi,vtrũ difficilius,creare quod natura sit malũ, si ta-
men vllũ est(Loquor enim iuxta vestram sententiam.
Non enim potest creari natura malũ,quod bono sit ad-
iumento)an creare ex non extantibus?Vtrũ facilius?Ver
bi causa de qualitate loquor, eam quæ non sit inducere,
an quæ sit in diuersum vertere?Vtrũ difficilius?domum
quæ non sit extruere,an desertam instaurare? Perspicu-
um est illud esse difficilius.Non hoc igitur impossibile,
Quemadmodum autem hoc impossibile, ita & illud
impossibile. Sic enim loquor, vt in contrarium colli-
gam disputandi gratia. Quin potius si hoc non est im
possibile,nec alterũ erit impossibile.Agè dic mihi, vtrũ
facilius vnguentũ conficere,an efficere vt cœnũ habeat
eandem vim,quam habet vnguentũ?Vtrũ facilius?quan
doquidem deũ nostris rationibus effingimus, non nos,
absit hoc,sed vos potius.Ipsos oculos vt sint creare, an
efficere,vt cæcus videat acutius videntes?& ipsa cæcitate
abuti ad acuendũ visum, & surditate abuti ad facultatẽ
audiendi?Mihi videtur prius illud difficilius.Quod er-
go difficilius est quũ tribuas deo, quod facilius est eidẽ
non tribuis.Sed quid hæc commemoro? Etiam animas
aiunt

A aiũt ex dei substantia profectas esse.At vide quantũ hoc
impietatis,quantumq; dementiæ:dum enim probare ni
tuntur deum esse malorũ authorem, aliud magis etiam
impium inducũt.Primùm enim fingũt mala iuxta tem
poris spacium æqualia deo, prædicantes hunc nihilo ve
tustiorem quolibet illorum. Nec verentur his senectu-
tem,ac longæuitatem immensam dare.Deinde maliciam asseuerant immortalem, neq; enim interit quod
non nascitur.Videtis blasphemiam?ita necesse est,vt aut
nihil sit à deo:aut si hæc non sunt, ne deũ quidem esse.
Quod tertio loco proposueram, in hoc ipsi secum pu-
gnant,ac maiorem æterni numinis indignationem in
se prouocant.Quartum est,quod materiæ quæ non sub-
sistit,tantam vim tribuunt.Quintum, quod aiunt mali-
tiam fuisse causam diuinæ bonitatis, quodq; absque hac
deus, qui bonus est, non fuerit futurus bonus. Sextum,
quod viam nobis præcludunt perueniendi ad cognitio-
nem dei.Septimum,quod deum ad homines deducunt,
imo ad plantas & ligna. Etenim si nostra anima pars
est substantiæ diuinæ,anima vero demigrat etiã in cor-
pora cucurbitarum,peponum, & cæparum,consequitur
B vt substantia dei sit in cucurbitis.Iam si dicamus, quod
spiritus sanctus in virgine construxerit templum dei,
derident. Si dixerim⁹ quod deus habitarit in spirituali
templo,rursus irridentIpsos vero non pudet dei substã-
tiam in cucurbitas,pepones,muscas,bruchos, & asinos
detrudere,noua idololatriæ specie reperta.At non cępe,
inquit,in deo est,sed de⁹ est in cæpe. Quur fugis ne vi-
dearis deo tribuere demigrationem in corpora? Turpe
est,inquis.An non igitur istud multo turpi⁹? An nõ hoc
turpe est?Quomodo non turpe sit in deum, quod si no-
bis contingat,reuera turpe futurum sit?Videtisne fecem
impietatis? Sed quam ob rem tandem nolunt corpora
resurgere?Quid hic adferunt? An quòd corpus sit ma-
lum?vnde igitur nosti deum?vnde habes rerum cogni-
tionem?Tum philosophus quo pacto philosophus est, si
nihil efficit corpus?Destrue sensus,& disce aliquid eorũ
quę scire est opus.Quid autem insipientius esset anima,
si ab initio sensus habuisset corruptos?Etenim si vna cor
poris parte corrupta,nimirum cerebro,læditur vniuer-
sa vis animæ:quid futurum censes,si cæteræ quoque cor
poris partes corrumpantur?Vbi fuerit vtilis anima?O-
C stende mihi animam sine corpore.An non audisti me-
dicos aliquando dicentes,Morbus quum adest,vehemẽ
ter obscurat animæ vires? Quousque persisteti?Dic mi
hi,num corpus est materiæ?Pulchrè. Igitur habendum
erat odio?Quur igitur illud alis?quare foues? Quin po-
tius liberanda erat anima ab hoc carcere. Nam alioqui
deus non potest vincere materiam,nisi illi commiscea
tur. Non enim potest illi præcipere, donec illi mixtus
fuerit,ac per vniuersam materiam constiterit. O imbe-
cillitatem.Rex quidem imperando peragit omnia,deus
autem malis non imperat. Imò in totum nisi malicia
boni cuiuspiam fuisset particeps, ne subsisteret quidem:
talis est enim natura mali, vt non cõsistat, nisi virtuti,
cuipiam admisceatur.Proinde nisi prius fuisset malicia
admixta virtuti,iam olim perierat.Nam hunc in modũ
sese habent mala. Sit aliquis lasciuus, quiq; sese prorsus
non temperet,num vixerit decem dies? Sit rursus latro
quispiam, quem à nullo facinore retrahat conscientia,
sit etiam talis erga latrocinij socios,num vixerit omni-
no?Sit aliquis fur impudens,qui non vereatur etiam pa
làm furari,num viuet istiusmodi?Mala non habent na-
turam,vt ex sese possint subsistere,nisi paulùm aliquid à
virtutibus ceperint:Sic ista deus comparauit, vt alteris

altera sint admixta.Sit ciuitas virorũ improborum, an D
stabit vnquam?sed fac stare malos, vtrum stabunt iun-
cti bonis,an inter sese? At fieri non potest vt soli stent.
Verè stulti facti sunt,quum se dicant esse sapiẽtes. Si cor Rom.1.c
pus malum est,omnia simpliciter mala sint oportet, &
frustra sunt quæ conspiciuntur,aqua,terra,sol &cętër. Si-
quidem & aër corpus est,quanquam inuisibile.Tempe-
stiuum igitur existimarunt iniqui loqui nugalia.Verum
ista ne toleremus,quin potius aduersus illos obturemus
aures. Est enim,est inquam, corporis resurrectio. Hoc
declarat sepulchrum quod est Hierosolymis:hoc decla
rat lignum,cui fuit alligatus, quum flagellis cæderetur.
Comedimus enim,inquit,& bibimus cum illo. Creda- Infr.10.f
mus itaq; resurrectionẽ,& hac digna operemur quo si-
mul& futura bona cõsequamur in Christo Iesu domino
nostro,cui cum patre & spiritu sancto,gloria', imperiũ,
honor nunc & semper & in secula seculorum Amen.

Tunc reuersi sunt hierosolymam à monte qui dicitur Oliueti,qui abest ab Hierosolymis iter sabbati. Homilia tertia.

Vne,inquit,*reuersi sunt.* Tũc,Quando? Post- E
quàm audierant. Alioqui non sustinuissent,ni-
si alter aduent⁹ ipsis promissus fuisset.Mihi ve
ro videntur hæc in sabbato gesta fuisse, alioqui non ad
istum modũ indicasset interuallum loci, dicens, A
*monte qui dicitur Oliueti, qui abest ab Hierosolymis iter sab-
bati.* Etenim certa viæ longitudo præscripta fuerat,
quã peragere fas esset die sabbati. Et quũ essent ingres-
si,ascenderũt in cœnaculum,vbi erãt permanentes.Itaq;
posthac Hierosolymis manebant post domini resurre-
ctionem Petrus,Iacobus,& Ioannes. Non hic iam solus
cum fratre recensetur, sed & Andreas cum Petro.
*Philippus & Thomas,Bartholomæus & Matthæus, Iacobus Al
phæi & Simon Zelotes, ac Iudas Iacobi.* Rectè mentionẽ
fecit discipulorum.Postquàm enim vnus prodidit,alter
diffisus est,declarat quod vno excepto,reliqui essent in-
columes. *Hi omnes erant unanimiter perseuerantes in de-
precatione & obsecratione cum mulieribus.* Pulchrè Ma-
gna siquidem armatura in tentationibus est deprecatio,
& hoc abundè didicerant prius ab ipso magistro.Quã-
quam & alioqui præsens tentatio ad orandum illos ade
gит.Atq; hac gratia consecndunt etiam cœnaculum.Ve F
hementer enim metuebant Iudæos. *Cum mulieribus.*
De his loquitur de quibus narrant euangelia,quod do-
minum sint sequutæ. *Et Maria matre Iesu,& fratribus e-* Mat.27.f
ius. Quomodo igitur dictum est,quòd peculiariter in Ioan.19.c
sua receperit eam ille discipulus? Sed rursus vbi congre
gasset illos,ita demum & illa simul aderat. *Et cum fra
tribus eius.* De his loquitur, qui prius diffisi fuerãt.
Et in diebus illis surgens Petrus in medio discipulorum dixit.
Quàm est feruidus? Quàm agnoscit creditum à Chri-
sto gregem?Quàm in hoc choro princeps est? & vbique
primus omnium incipit loqui.Erat autem turba nomi-
num,inquit,simul ferè centum viginti. *Viri fratres o-
portebat impleri scripturam hanc quam prædixit spiritus san-
ctus.* Quur non solus à Christo postulauit, vt ipsi da-
ret aliquem substituendum in locum Iudę?Deinde,quur
non potius per seipsos perficiunt electionem? Iam Pe-
trus erat seipso factus melior.Hoc ad priorem quęstio-
nem responsum esto.Alterius verò,quamobrem nõ sim
pliciter, aut vulgari more, sed ex reuelatione postula-
rint suppleri ministerium,duas causas adferemus: vnã
quidem,quòd aliis rebus essent occupati:alteram,quòd
hoc esset certissimum argumentum, Christum adhuc

Universidad de Deusto
Biblioteca

G illis adesse. Quemadmodum enim quum præsens esset, elegerat: ita & absens, elegit. Ea res non mediocre momentum habebat ad consolandos discipulorũ animos. Iam & illud considera quàm Petrus agit omnia ex cõmuni discipulorum sententia, nihil authoritate sua, nihil cum imperio. Neq; simpliciter dixit, hunc in locum Iudæ sufficimus, sed consolans illos super eo quod acciderat, vide quo pacto dicendi sumit exordium. Neq; enim Iudæ factum mediocriter consternauerat illorum animos. Nec id tibi mirum videri debet. Etenim si nũc vulgus hoc factum traducit, quid illos tum dixisse consentaneum est? *Viri*, inquit, *fratres*. Si dominus suos discipulos fratres appellauit, multò magis conuenit vt Petrus suos condiscipulos appellaret, quapropter & omnibus præsentibus sic loquutus est. Ecce dignitas ecclesiæ, & statꝰ angelicus. Nullus erat illic ab aliis diuulsus, non masculus, non fœmina. Tales optarim & nunc esse congregationes. Nullus erat solicitus de his quæ ad corporis victum pertinent, nullum torquebat cura rei domesticæ. Tantum boni affert tentatio. Tantum commodorum habet afflictio. *Oportebat impleri scripturam hãc*
H *quam prædixit spiritus sanctus.* Semper consolatur illos ex eo quòd antè fore prædictum sit. Itidem & Christus vbiq; facit. Quẽ morẽ seruans & Lucas ostẽdit nihil accidisse noui, sed quod iã olim prædictum erat fore.

Ecclesiæ primæ status.

Oportet, inquit, *impleri scripturam hanc, quam prædixit spiritus sanctus per os Dauid.* Non ait, Dauid dixit, sed spiritus per eum. Considera in ipsis statim libri principiis, qua doctrinæ ratione sit vsus. Vide quod aggressus hoc opus scribere, non abs re dicebam, hũc librum arbitrio sancti spiritus cõscriptum esse. *Quam prædixit*, inquit, *spiritus sanctus per os Dauid.* Perpende quomodo prophetam reddit familiarem, eumq; adducit in medium, sciens & ipsis fratribus expedire, vt intelligant hoc per Dauid fuisse dictum, & non per alium prophetam.

De Iuda, inquit, *qui dux fuit.* Vide & hic hominis prudentem moderationem. Non dicit contumeliam, neq; insultat, dicens, de sceleſto illo, & omnibus sceleribus inquinato, sed simpliciter quod accidit indicat. Neq; dicit, de eo qui prodidit, sed in alios detorquet crimẽ, per quos ad hoc deuenit. At ne illos quidẽ acriter mordet,

Qui dux, inquit, *fuit comprehendentibus Iesum.* Ac prius quàm eloquatur vbi prædixerat hoc Dauid, narrat
I quod accidit Iudæ, vt ex præsentibus crederent futura, ostenderetq; Iudam iam dedisse pœnas. *Quoniam connumeratus erat nobiscum, & sortitus est sortem ministerii huius. Hic quidem igitur possedit agrum ex mercede iniquitatis.* Moralem reddit sermonem, & latenter crimẽ aperit, quod ita conducat ad correptionem. Non dicit, Iudæi possederunt: sed, hic agrum possedit. Etenim quoniam infirmorum animi non tam respiciunt ad futura, quàm ad præsentia, de vindicta præsente commemorat. *Et suspensus crepuit medius.* Rectè non in peccato, sed in vltione sermonem facit acriorem. *Et effusa sunt*, inquit, *omnia uiscera eius.* Hoc audientibus adferebat consolationem. *Et innotuit omnibus habitantibus Hierosolymis, adeò ut uocaretur ager ille propria ipsorum lingua Aceldama, hoc est, ager sanguinis.* Iudæi quidem hoc cognomẽ indidere agro, non ob agrum ipsum, sed propter Iudam. Nam is agrum adduxit in hoc nouum cognomen, impietatis suæ cognomen ferens ab hostibus. Id sentire Lucam declarat, tum id quod ait, nominauerũt: tum illud quod mox subiicit, propria ipsorum lingua. Deinde post digressionem nominatim prophetæ verba subiicit, dicens: *Scriptum est enim in libro psalmorum, Fiat commoratio ipsorum deserta, nec sit qui inhabitet in ea.* Hoc de loco, K
Psal.68.b
deq; domo: & episcopatum eius accipiat alter: hoc est, principatum, sacerdotium. Proinde non hæc accidunt, inquit, meo consilio, meaq; voluntate, sed illius qui hæc prædixit, ne videretur ipse rem arduam conari, sed talẽ cui Christus testem adhibuerit prophetam. *Oportet igitur*, inquit, *è nobis congregatis in omni tempore.* Quam ob rem communicat hoc negocium cum illis? Ne res verteretur in pugnam, ac delaberetur in cõtentionem. Nam si his ipsis hoc accidit, multò magis accidisset illis. Semper autem hoc deuitat, Quam ob rem exordiẽs dicebat, *Viri fratres oportet eligere è nobis.* Multitudini permittit iudicium, simul eos qui eligebantur, reddẽs reuerendos, & seipsum liberans ab inuidia simultateq;, quæ poterat à cæteris oboriri. Nam hæc semper ingentia gignit mala. Quod igitur sic oportuit fieri, docuit adducto prophetæ testimonio. E quibus autem oporteat fieri electionem, ipse interpretatur dicens,

Ex congregatis nobis per omne tempus. Etenim si dixisset, modestos oportet adesse, cæteros affecisset contumelia. Nunc autem tempori permisit iudicandi negocium, nõ L
simpliciter dicens, congregatis, sed addit: *In omni tempore, quo exiuit & intrauit ad nos dominus Iesus, exorsus à baptismo Ioannis usque ad diem quo assumptus est à nobis: testem resurrectionis eius nobiscum fieri unum ex his.* Vt fieret qdꝫ Ne chorus non haberet suum numerum. Quid? An non licebat ipsi eligere? Licebat, & quidem maximè. Verùm id non facit, ne cui videretur gratificari. Quanquam alioqui nondũ erat particeps spiritus. *Et statuerunt*, inquit, *duos Ioseph qui uocabatur Barsabas, cognomento Iustum, ac Matthiam.* Non ipse eos statuit, sed omnes. Cæterùm sententiam ipse protulit, sed hanc quoque declarans suã non esse, sed è supernis profectam iuxta prophetiam. Itaq; recitator fuit, non præceptor. *Ioseph qui dicebatur Barsabas, cognomento Iustus.* Fortassis ob multos cognomines posuit, & agnomen & cognomen, quandoquidẽ & inter apostolos complures erant cognomines, Iacobus Zebedæi, & Iacobus Alphæi: Simon Petrus, & Simõ Zelotes: Iudas Iacobi, & Iudas Iscariotes. Quãquàm iuxta alium sensum ex vitæ mutatione, aut fortassis ex instituto cognomen est additum. *Statuerunt*, inquit, *Ioseph, qui uocabatur Barsabas, cognomento Iustum, & Matthiam. Et*
M *orantes dicebant, Tu domine qui nosti omnium corda, ostende quẽ elegeris ex his duobus unum, & accipiat sortem ministerii huius, & apostolici muneris: unde præuaricatus est Iudas, ut abiret in locum suum.* Rectè commemorant illius peccatum, declarantes se testem quærere, non supplentes numerum, sed non sinentes eum imminui. *Et dederunt sortes suas.*

Quoniam non erat spiritus, sortibus rem peragunt. Et cecidit sors super Matthiam, & suffragiis additus est vndecim apostolis. *Tunc*, ait, *reuersi sunt Hierosolymam à monte, qui dicitur Oliueti, qui abest ab Hierosolymis iter sabbati.*

Hoc ait, vt declararet illos non facere lõgum iter: Ne quid terroris accideret, pauent adhuc metuuntq; sibi. *Quum essent ingressi, ascenderunt in cœnaculum.* Non enim audebant in ciuitate comparere. Ac rectè ascenderũt in cœnaculum, ne promptum esset ac facile illos comprehendere. *Et erant*, inquit, *unanimiter perseuerantes in deprecatione.* Vides quàm fuerint vigilantes. Duo quædã de illis testificatur, alterum quòd in precibus perseueraret, alterum quòd vnanimiter velut hoc eodem animo facientes. Ioseph itaque forsitan iam erat vita defunctus, eóque noluit huius facere mentionem. Neque enim quũ fratres credidissent ille erat incredulus, qui crediderat ante omnes. Quapropter non videtur vulgari more ad

A hunc attendere, velut ad hominem, id quod declaratur
Luc.2.g ex eo quòd mater dicit, Ego & pater tuus dolentes quærebamus te. Ante omnes igitur ille cognouit dominum
Ad fratres autem dicebat Christus, Non potest mundus
Ioan.7.a vos odisse, me autem odit. Vide verò Iacobi modestiã. Is acceperat Hierosolymis episcopi munus, & tamẽ hìc nihil loquitur. Considera autem & aliorum discipulorũ singularem modestiam, quo pacto concedũt ei solium, nec amplius ambigunt disceptantes inter sese. Illorum enim ecclesia talis erat qualis est in cœlis, nihil habens rerum mundanarum, nõ parietibus, non marmoribus, sed feruore eorum qui conuenerant relucens. *Erant*, inquit, *fermè centum uiginti.* Fortassis septuaginta, quos selegerat, aut alij quoq; probiores, qualis est hic Ioseph, Matthias, mulieres quæ à Galilæa sequutæ fuerãt illum, simul & vbique adfuerant. Hæc doctoris prouidentia. Primus hic doctorem constituit: Non dixit, nos ad docendum sufficimus. Vsqueadeo aberat ab omni inanis gloriæ studio, & ad vnum tantùm spectabat. Quãquam autem habebat constituendi ius par omnibus, tamẽ hæc
B congruenter fiebant ob virtutem viri, & ob hoc, quòd tum temporis, præfectura non honos erat, sed cura subditorum. Ea res nec patiebatur eos qui eligebantur efferri, quòd ad pericula vocabantur, nec eos qui non fuissent electi, veluti contẽptos affici mœrore. Tametsi nũc non eodem fit modo, sed prorsus diuerso. Ecce centum & viginti erant, & vnum duntaxat postulat è tota mul-
Luc.22.d titudine. Meritò primus omnium authoritatem vsurpat in negocio, vt qui omnes habeat in manu. Ad hunc enim dixit Christus, Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. *Quoniam*, inquit, *connumeratus erat nobiscũ.*

Quapropter oportebat alterum proponere, vt illius loco fieret testis. Iam illud vide, quomodo præceptorem imitatur, vbiq; loquens é scripturis, neq; quicquã adhuc loquẽs de Christo, quoniã id ipse dominus antè crebrò
Psal.108.a inserat. Neq; hic mẽtionẽ facit proditionis Iudæ. Velut illud, Os peccatoris & os dolosi super me apertum est. Verùm hoc loco tantùm vltionis facit mentionem. Id enim ad hoc vsque tempus expediebat. Ea res maximè declarat rursum domini humanitatem. *Quoniam*, inquit, *conuersatus erat nobiscum, & acceperat sortem ministerii huius.* Sortem eius vbique vocat, declarans totum es-
C se gratiæ electionisq; dei, simul commonefaciens illos vetustæ legis, quòd dominꝰ sic eum sorte asciuisset, quẽadmodum asciuerat leuitas. Et immoratur his quæ dicũtur de Iuda, eo quòd proditionis merces, eadẽ esset præco vindictæ, *Parauit*, inquit, *agrum ex mercede iniquitatis.*

Vide quomodo quod factum est, fuerit diuinæ dispẽsationis. Iniquitatis inquit, Multæ sunt iniquitates, sed hac nihil vnquàm factum est iniquius. Itaque iniquitatis erat negocium. Neque præsentibus tantùm innotuit quod factum est, verùm etiam posteris omnibus. Insciẽtes igitur eum sic nominauerunt locum, non data opera, quemadmodum & Caiaphas insciens ædidit prophetiam. Ita deus compulit eos sic ædere vocabulum Hebraicum aceldama. Hinc enim patefiebant etiam mala, quæ Iudæis erant superuenturra. Hactenus ostendit ex
Marc.14. parte euenisse quod erat prædictum hisce verbis, Bonũ erat, si natus non fuisset homo ille. De Iudæis autem cõuenit eadem dicere. Etenim si punitus est qui fuit dux, multò magis & isti. Sed horũ nihil adhuc loquitur. Post
Psal.68.c hæc declarans, quòd de eo congruenter dici debeat acel dama, allegat prophetam dicentem, *Fiat commoratio eius deserta.* Quid enim deserti esse possit sepulchro? Itaque meritò debuit hoc nomine vocari ager. Etenim

qui precium numerauit, etiam si fuerunt alij qui emerant, tamen is meritò pro domino habebatur magnæ desolationis. Hæc desolatio proœmium est Iudaicæ desolationis, si quis diligenter expendat. Nã & ipsi seipsos occiderunt fame, multosq; peremerunt, & ciuitas versa est in sepulchrum hospitum ac militum. Nam nec illos patiebantur sepeliri: neque enim sepultura fuerant digni. *Oportet igitur*, inquit, *ex nobis qui congregati sumus uiris.* Vide vt illos voluit esse spectatores. Quanquàm spiritus erat adfuturus, tamen huius rei magnam curã habebat. *Congregatis*, inquit, *nobis uiris, in omni tempore quo egressus & ingressus est ad nos dominus Iesus.* Significat illos habitasse cum eo, non simpliciter vt discipulos adfuisse. Nimirum iam tum ab initio multi sequebantur eum. Vide igitur quomodo id declaret, dicens, Erat vnus ex duobus qui audierant à Ioanne, & secuti sunt Iesum. *In omni*, inquit, *tẽpore quo ingressus & egressus est apud nos dominus Iesus, incipiens à baptismo Ioannis.* Pulchrè. Etenim quæ prius fuerant facta, nemo nouerat edoctus, sed spiritu didicerant. *Vsque ad diem*, inquit, *quo assumptus est à nobis, ut testis resurrectionis eius nobiscum* E
fiat unus ex his. Non ait, Cæterorum testis, sed tantùm testis resurrectionis. Siquidem illi magis erat habenda fides, qui poterat dicere, Qui edebat, qui bibebat, qui crucifixus est, idem resurrexit. Itaq; non oportebat esse testem, neque priorum temporum, neq; prodigiorum quę post gesta sunt. Nam quod quærebatur id erat, resurrectio. Siquidem illa erant manifesta & in confessis, hæc autem clàm facta est, hisq; solis erat manifesta. Neq; dicunt, angeli retulerunt nobis, sed vidimus nos. Vnde liquet istud? Ex miraculis quæ facimus. Ob id potissimũ id temporis digni erant quibus crederetur. *Et statuerunt*, inquit, *duos.* Quare non multos? Ne maior fieret animorum perturbatio, néve res in multos distrahetur. Neque temerè, non præfert illum, videlicet ostendens eum frequenter qui apud homines in precio est, apud deum esse inferiorem. Omnes tamen communiter orant dicentes, *Tu domine qui nosti corda omnium, ostende.* Tu inquiunt, non nos. Aptè cordium cognitorem appellant. Hinc enim erat electio faciẽda. Hoc pacto confidebant, quòd oporteret omnes vnum fieri. Nõ dixerunt, elige, sed ostende electum: hoc est, quem tu elegisti, scientes, quòd omnia prius à deo fuerant destinata. *Ex his duobus, ut unus accipiat sortem huius ministerii* F
& apostolici muneris. Hoc ideo dicunt, quòd esset aliud ministerium. *Et dederunt eis sortes.* Nondum iudicarunt sese esse idoneos, vt ipsi ex sese decernerent electionẽ, eoq; cupiũt aliquo signo edoceri. Alioqui si illic vbi nec erat deprecatio, neq; viri probi, tantùm valuit sors, eo
Iona.1.b quòd recto animo fieret super Iona: multò magis hìc expleuit chorum, ac perfecit ordinẽ, nec alter ille præteritus doluit. Non cælarunt apostoli, si quid habuerunt minus perfectum, qui quidem de ipsis primoribus non veriti sunt dicere, quòd alicubi commoti fuerunt, idq; non semel, sed semel atque iterum ac sæpius. Hos igitur & nos imitemur. Non iam omnibus loquor, sed his tantùm qui principatum affectãt. Si credis dei esse electionem, ne indigneris: illi enim indignaris, & aduersus illum iritaris. Illius enim est electio. Quòd si ipse elegit,
Expatiatur. tu verò audes huic indignari, idem facis quod Cain. Oportet enim probare quod deo placuit. At ille quoniam
Gene.4.a prælata est victima fratris, incensus est, indignatus est, quum oporteret compungi. Ego verò non hoc dico, sed quòd deus nouit vtiliter dispensare. Fit enim crebrò, vt qui moribus es humanioribus, non sis idoneus. Rursus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G est tibi vita inculpata,moresq; liberales, cæterùm in ecclesia non his tantùm opus est.Quin & alioqui alius ad aliud est appositus.Nõ vides quot verba faciat super hac rescriptura diuina:Sed si quando ob aliquã causam res deuenerit ad contentionem,non tanquam ad principatum aut præfecturam fratrum accedamus,sed tanquam ad illorum honorem ac refocillationem.Etenim si nouisses , quòd episcopus debet omnium onera gestare,quòd aliis irascentibus datur venia , ipsi verò nequaquam:quòd aliis peccantibus superest excusatio, ipsi verò minimè: haudquaquam festinasses ad primatum, haudquaquam accurrisses . Hic enim omnium linguis expositus est,omnium iudiciis obiectus, & sapiẽtium & insipientium:curis perpetuis obtunditur , tum diurnis, tum nocturnis. Multos habet quib⁹ est inuisus , multos habet inuidentes . Nec enim mihi loquaris de his qui nihil non faciunt ad gratiam,qui dormire cupiunt,velut ad quietem accedunt,ad negocium . De his non loquor , sed de his qui vigilant pro animabus vestris, qui subditorum salutem anteponũt suæ. Dic mihi,si qui decem habet filios subditos,assiduè cum ipso viuentes, co
H gitur sine intermissione curam illorum agere : quid nõ patietur hic,qui tot habet, non domesticos sed obedientiam habentes in sua ipsorum potestate ? Sed habetur, inquiunt,in honore . Quis honos?Pauperes triobolares conuicia iaculantur in illum in foro.Cur igitur illis nõ occludit os?Admodum sanè . Non enim opus episcopi narras.Rursus nisi semet omnibus præbeat, & his qui viuunt in ocio,& his qui in negocio, mille vndiq; criminationes.Nemo metuit accusare ac traducere. Nam in principibus vrget metus,in his verò nequaquam,quando dei timor apud istos valet nihil . Quis eloqui possit in dicẽdo docendoq; solicitudinem ? Quis difficultatẽ in electionibus?Fortassis aut ego sum vehementer infirmus & infœlix,nihiliq;,aut sic habet res,nihil à nauiq; fluctibus iactatur differt sacerdotis animus. Vndiq; premitur ab amicis & inimicis,à suis & ab alienis. Nõne terrarum orbis imperium tenet imperator ? Hic autem vnius ciuitatis episcopus est.Sed tantò plus curarum habet hic, quantùm interest inter aquam fluminis vento agitatam,& inter mare intumescens & insaniens.Quã ob rem tandem?Quoniam illic complures sũt, qui adiuuant,eo quòd legibus ac mandatis omnia peraguntur: hic verò nihil tale.Neq; enim licet ex authoritate præcipere.Verùm si vehementer commoueatur,audit crudelis:si parum vehementer,audit frigidus . Sed oportet hæc duo contraria concurrere,sic vt neque contemnatur,neq; odio habeatur.Quin & aliàs,ipsa negocia præueniunt occupantq; . Quàm multos cogitur offendere, volens nolens?Quàm multos obiurgare,velit nolit?Nõ temerè dico,sed vt affectus sum ac sentio.Non arbitror inter sacerdotes multos esse qui salui fiãt, sed multò plures qui pereant.In causa est,Quoniam res excelsum requirit animum.Multas enim habet causas quæ depellãt ipsum à suis moribus,& innumeris oculis illi opus vndique.Non vides quàm multas res oportet adesse episcopo,vt sit appositus ad docendum, vt tolerans malorum, vt tenax sit ac fidelis in doctrina sermonis? Quãtæ hoc difficultatis?& quòd alij peccant , illi imputatur . Nihil dico præterea,si vel vnus tãtùm decedat, non initiatus, nõne totam ipsius subuertit salutem?Vnius enim animæ perditio,tantam habet iacturam,vti nulla ratio possit æstimare . Etenim si vnius animæ salus tanti est , vt ob hanc filius dei fieret homo,tantaq; pateretur, perditio cogita quantam conciliabit pœnam . Quòd si quis ob hominem,in hac vita perditum , morte dignus est, K
quãtò magis ille?Ne mihi dixeris igitur , Peccauit presbyter,aut diaconus,omnium horum crimina redundãt in caput eorum,qui hos elegerunt.Rursus aliud dico: Euenit vt quis successionem accipiat virorum improborum,quid consilij capiat,hæret,peccatis præuentus . Vtrinque præcipitium est . Nec illum oportet amittere, nec alios offendere.Quid?An excutiendus est prior?Verùm non adest occasio,An omittendus ? Certè, inquis. Nam eius est culpa qui elegit.Quid igitur?Non oportet eligere quenquam,nec in alium reuocare gradum? Verùm ita fiet,vt omnes norint illum esse malum . Itaque rursus alio offendit modo . Ergo ad maiorem gradum promouendus est ? Hoc multò deterius. Proinde si quis ad summum sacerdotium accesserit , velut ad solicitudinem & curam , nullus illud facilè susceperit . Nunc autem non aliter quàm prophanos magistratus, & hãc affectamus dignitatem , nimirum vt glorificemur , & honoremur apud homines,perdimur apud deum.Quid lucri fert hic honos? Quomodo demõstratum est eum esse nihil? Quum concupiscès sacerdotium,ex aduerso pone criminationes quas illi perpeti necesse, pone vitã L
à negociis liberam,pone supplicij modum.Quoniam si pecces priuatim , nihil tale passurus es : sin in sacerdotio peristi . Reputa , quàm multa sustinuerit , in quàm multis philosophũ præstiterit Moses , quàm multa præstiterit bona : sed quoniam peccarat vnum peccatum, acerbè punitus est,idq; meritò,quippe quum id aliorum iactura factum sit.Itaque grauiores pœnas dedit,non solùm ob id quod propalam factum est , sed & quòd esset sacerdotis peccatum.Neque enim simili pœna plectimur pro commissis manifestis & occultis . Propterea quòd peccatum quidem idem est iactura nõ est eadem, imò ne peccatum quidem est idem.Neque enim idem clàm occulteq; peccare,& in propatulo . Episcopus autẽ non potest peccare clàm . Bene enim cum illo agitur, si non peccans liber esse possit à criminationib⁹ , tantùm abest , vt peccans id possit.Si vel irascatur, si vel rideat,si vel somnum relaxationis cõcupierit:multi sunt qui scommatis incessant, multi qui offendantur , multi qui leges præscribant , multi qui priorũ memoriam refricent , & præsentem deiiciant, idq; faciunt non vt illos laudent,sed vt hunc mordeant.Dulce aiunt bellum M
inexpertis.Hoc & nũc conuenit dicere, Imò potius hoc »
dicimus prius quàm veniamus in certamen . Cæterùm postea quàm eò descendimus,sic nos gerimus vt popularis conditionis hominibus etiam ignoti simus . Non enim est nobis bellum aduersus eos,qui potentia opprimunt pauperes,neq; sustinem⁹ propugnare gregem,sed Ezech.34.a
ad exemplũ pastorum , quorũ meminit Ezechiel , mactamus ac deuoramus.Quis nostrum præstat tantam so Gen.30.e
licitudinem pro ouibus Christi , quantam præstitit Iacob erga greges Laban ? Quis potest recensere toleratũ noctis gelu? Ne verò mihi dixeris peruigilatas noctes, tantamq; curam exhibitam. Totũ itaq; contrarium est. Primates ac præfecti non tanto potiũtur honore, quanto qui præest ecclesiæ . Si ingrediatur in aulam regiam. quis prior?Si apud matronas, si in ædibus versetur magnatum,nullus alius illi præfertur honore. Perierunt omnia,corruptaq; sunt.Hæc loquor non vt vobis pudorẽ incutiam , sed vt vestram cohibeam cupiditatem. Quẽ enim conscitiũ adibis, si procuraris vel per teipsum , vel per aliũ?Quibus oculis obtueberis illũ,qui tibi fuit auxilio?Quid habebis quod excuses ? Etenim qui nolens & inuitus compulsus est,habiturus est aliquam excusationem.

A nem.Quanquam maximè & hic priuatus est venia,nisi quòd ad hoc collatus habet aliquid excusationis.Cogita quid acciderit Simoni. Quid enim refert si nõ das pecuniã,sed pecuniæ loco adularis,subornas,multaq; machinaris?Pecunia tua sit tecum in perditionem , ad illũ Acto.8.d
dictum est.Et his dicetur,Ambitio tua sit tecum in perditionem,quoniam putasti ambitu humano parari donum dei.Verùm nullus fortassis est talis, Vtinam non sit.Cupio siquidem nihil horum ad vos pertinere quæ loquor.Sed interim ipse sermonis tenor in harum rerum mentionem me deduxit . Neque enim quoties loquimur aduersus auaritiam,aduersus vos loquimur,imò nec prorsus aduersus vllum.Vtinam contingat,vt remedia frustra sint à nobis parata. Talia sunt medicorũ vota,nihil aliud postulantium,nisi vt post multum laboris insumptum prorsus abiiciantur pharmaca. Idem & nos optamus,vt nostra verba prorsus in aërem dicantur, & verba tantùm sint . Equidem omnia promptè sustinuero,vt non sit opus hæc dicere.Quin si vultis tacebimus, tantùm vt silentium careat periculo.Nec enim arbitror
B quenquam,quanuis admodum gloriæ sitientem,nisi vocet necessitas,velle prorsus episcopum designari . Concedemus vobis doctrinam.Nam hæc maior est doctrina,quæ docet ipsis factis.Quandoquidem & medici sũt optimi , qui tametsi morbus ægrotantium adfert ipsis mercedem , cuperent tamen suos amicos vti prospera valetudine.Et nos cupimus omnes bene valere.Non enim cupimus,vt nos probati simus , vos autem reprobi sitis . Optarim si fieri possit , vt ipsis oculis meam erga vos charitatem valeam ostendere.Id si fiat , nullus post hac mihi culpam vllam impingeret,etiã si sermo meus fuerit vehementer asper . Etenim quæ ab amicis dicuntur,etiam si contumeliam habeant,tolerabilia sunt. Magis enim credendum vulneribus amici, quàm sponPsal.37.b taneis inimici osculis.Nihil mihi vobis charius,ne lux quidem ista? Optarim enim ipse vel milies execrabilis esse,si queam per hoc vestras animas conuertere.Adeò mihi luce dulcior est vestra salus.Quid enim mihi prosunt Solis radij,si dolor per vos obortus,multam caliginem offundat oculis?Tunc enim bonum est lumen, quum in gaudio exoritur.Nam animæ mœrenti, etiam molestum videtur esse. Cæterùm non mentiri me quæ
C loquor,vtinam con contingat vnquam experimento discere.Verùm si quãdo contigerit vestrum peccare quẽpiam,dormiẽti mihi obuersamini.Emoriar,nisi videor similis dolore exanimatis , nisi attonitus : & vt verbis propheticis vtar,etiam ipsum lumen oculorum meorũ non est mecum.Nam quæ spes nobis , si vos non proficiatis?Rursus quãtum animi solatium, si vos probati sitis?Gestire mihi videor , quoties boni quippiam audio de vobis.Implete meum gaudium . Hoc solùm adfero ad votum,quoniam desidero profectũ vestrum . Quòd aduersus omnes decerto,hoc est,quoniam diligo , quoniam conglutinatus sum,quoniam omnia mihi vos estis,& pater & mater & fratres ac liberi. Itaque ne quid Prou.18.c
eorum quæ à me dicuntur arbitremini ab odio vestri proficisci,sed in hoc dici,vt corrigamini.Frater,inquit, qui à fratre adiuuatur,vt ciuitas munita.Ne igitur asper nemini.Neque enim ego contemno,si quid dicere voletis,sed cuperem & à vobis corrigi,cuperem discere . Omnes enim nos fratres sumus , vnus autem est noster magister.Quãquam & inter fratres fas est vt vnus præscribat,ac cæteri obtemperent . Ne igitur aspernemini, sed omnia faciamus in gloriam dei: Quoniam ipsi gloria in secula seculorum,Amen.

Tomus tertius.

Et dum compleretur dies Pentecostes,erant unanimiter congregati in unum: & factus est repentè de cœlo sonitus.

Homilia.iiii.

D Cap.II.

QVæ est hæc Pentecoste? quum falx mittenda esset in messem , quum fructus essent colligendi.Vides typum?Vide iam veritatem?.Quum falx sermonis esset adhibẽda , quum colligendæ fruges: tunc spiritus ille veluti acuta falx aduolauit.Audi enim Christum loquentem,Attollite oculos vestros,& vide- Ioan.4.c
te regiones , quòd iam albæ sunt ad messem . Ac rursum,Messis quidem multa,operarij verò pauci.Vnde ip Lucæ.10.a
se prior falcem misit in messem:propterea quòd ipse segetis primitias subuexit in cœlum,nostra assumpta natura:atque hanc ob causam appellat messem. *Dum cõpleretur*,inquit , *dies pentecostes*: Hoc est,non ante pẽtecosten,sed circiter,vt ita loquar,pentecosten.Nam oportebat festi tempore rursus hæc fieri, vt qui cruci adfuerant Christi,iidem hæc quoque spectarẽt. *Et factus est repentè de cœlo sonitus.* Quare id non est factum absque signis sensibus expositis?Quoniam si quum hoc ac- E
cidisset dixerunt, musto pleni sunt:quid non dixissent, Sup.2.b
si signum non fuisset additum ? Neque tãtummodo repentè factus est sonitus , sed vt magis excitaret illorum animos,totam etiam domum repleuit. Miram spiritus vehementiam expressit . Præterea demonstrat omnes fuisse congregatos,vt simul & qui aderant crederent,& discipulos eo munere dignos ostenderet . Nec id accidit modò , verùm etiam quod multo cognitu est mirabilius: *Et uisæ*,inquit , *sunt illis dispertitæ linguæ,uelut igneæ.* Rectè vbique additum est,velut, ne quid sensibile de spiritu suspicareris.Velut igneæ , inquit, & velut flatus.Nec enim ventus erat simpliciter per aërem diffusus.Ac tum quum Ioanni deberet innotescere spiritus,velut columbæ specie , in caput Christi venit : nunc verò quum tota multitudo conuertenda esset ad fidem, venit in specie ignis. *Et insedit singulis illorum*: Hoc est,mansit apud illos,& in illis requieuit . Nam sedendi verbum stabilitatem ac mansionem declarat.Quid autem,an in duodecim venit tantùm,non etiam in cæteros?Nequaquam,sed venit etiam in illos centum viginti.Neque enim temerè Petrus allegauit prophetæ testimonium,dicens:Et erit in nouissimis diebus dicit do- P
minus deus,Effundam de spiritu meo super omnẽ car- Ioel.2.b
nem,& prophetabunt filij vestri,& filiæ vestræ, & iuuenes vestri visiones videbũt, & senes vestri somnia somniabunt . Animaduerte quòd vt non solùm obstupescas verùm etiam gratia implearis,ideo venit in spiritu sancto & igni. *Et repleti sunt omnes spiritu sancto , & cœperunt loqui uariis linguis , prout spiritus dabat illis loqui.* Nõ accipiunt aliud signum,sed hoc primum:erat enim nouum,nec erat opus alio signo. *Insedit*,inquit,*singulis illorum.* Ergo & illi qui non fuerat assumptus,eoq; tam nec dolet se non fuisse electum , quemadmodum fuit Mathias. *Et repleti* , inquit,*sunt omnes.* Rectè sic loquutus est , nec enim vulgariter acceperunt gratiam spiritus,sed eousque vt implerentur. Et cœperunt loqui variis linguis , prout spiritus sanctus dabat eloqui illis. Quum & apostoli essent illic præsentes , haudquaquam dixissent omnes , nisi cæteri quoque fuissent participes. Alioqui quum illos antea seorsum ac nominatim sit eloquutus,nunc non coniunxisset illos in eodem negocio, nisi fuissent omnium commune. Etenim si tum quũ loquendum esset , quando priuatim aderant apostolorum meminit , multò magis hìc idem fecisset . Illud

Universidad de Deusto
Biblioteca

G autem considera,quum instant deprecationi,quum charitatem inter se habent, tum aduenit spiritus. Ad hæc quomodo etiam commonefecerit illos alterius visionis,quum ait,velut ignis,quandoquidem & in rubo velut ignis apparuerat. *Prout spiritus dabat illis loqui:* Hoc pacto loquitur, indicans apophthegmata ac velut oracula esse,quæ ab illis dicerentur. *Erant autem Hierosolymis habitantes viri Iudæi religiosi.* Hoc ipsum habitare,signum erat religionis.Quomodo?Quia quum essent è tam multis profecti nationibus, tamen & patria & domo, & cognatis relictis habitabant illic. *Erant enim,* inquit, *Hierosolymis habitantes Iudæi viri religiosi ex omni natione quæ sub cælo est.Quum autem facta esset hæc uox, conuenit multitudo & confusa est.* Quoniam id quod fiebat in domo gerebatur, meritò qui foris erant concurrebant. *Confusa est multitudo.* Quid est, confusa est? Turbata est, admirati sunt:deinde declarans quid admirarentur adiungit, *Quoniam eorum singuli audiebant illos, propria cuiusque lingua loquentes. Et conuenit multitudo, & inter se dicebant. Nonne ecce omnes isti qui loquuntur Galilæi sunt?* Hæc dicunt respicientes ad apostolos, & addunt: *Quomodo nos audimus illos propria cuiusque lingua loquentes in qua nati sumus, Parthi, & Medi, & Elamitæ, & qui incolant Mesopotamiam,Iudæam simul & Cappadociam,Pontum & Asiam, Phrygiam pariter & Pamphyliam, Aegyptum & eius partes Libyæ,quæ est circa Cyrenem: peregrinæ qui hic agunt Romani, partim Iudæi, partim proselyti. Cretenses & Arabes,audimus eos loquentes nostrarum linguarum proprietatibus magnifica dei.Stupuerunt autem omnes & hæsitabãt inter se dicentes, Quid hoc uult esse?* Vides quemadmodum velut alati terrarum orbem percurrerint.Alij verò subsannabant illos,dicentes,musto repleti sunt.O vesaniã, ô malitiam inauditam. Atqui ne tempus quidem illud habebat mustum. Erat enim Pentecoste. Quodq; mirabilius est, quum omnes confiterentur, & qui erant Romani, & qui erant aduenæ, fortasse & hi qui dominum in crucem egerant, illi post argumenta tam multa dicunt, musto repleti sunt. Sed rursus ab initio quæ dicta sunt consideremus: Repleuit, inquit domũ flatus,& facta est veluti piscina plena aquarũ.Porrò ignis arguit gratiæ copiam ac vehementiam. Nequaquam idem accidit in prophetis: sed tum quidem
I sic accidit illis, prophetis autem aliomodo. Nam capitulum libri datum est Ezechieli, edebatq; quæ dicturus esset. Eoq; dictum est.Factum est in ore eius vt mel
Exec.3.a Hiere.1.b dulcescens. Rursus manus domini tetigit linguam alterius prophetæ. Cæterùm hic ipse spiritus operatur omnia. Tanta est inter patrem & filium æqualitas. Ac
Ezec.2.d rursus alius alibi, Lamentatio, & canticum, & væ. Illis meritò in libris datum est donum. Adhuc enim eis opus erat parabolis. Quin potius ob id, quòd illi prophetæ ad vnam duntaxat gentem mittebantur, eamq; peculiarem ac propriam: isti verò ad vniuersum terrarum orbem, & ad nationes hactenus incognitas.Helisæus per exuuium ouillum accepit gratiam: Rursus alius per oleum quemadmodum Dauid. Moses verò per
Exod.3.a ignem rubi vocatur: Non itidem hic factum est, sed ipse ignis insedit. Et quam ob causam, dixerit aliquis, non apparuit ignis qui repleuit domum? Quoniam exterriti fuissent. Demonstrat tamen quòd hoc factum sit. Tu verò considera, quòd non solùm dixerit, visæ sunt illis dispertitæ linguæ:sed additum est,ignis. Tam magnus ignis immensam syluam potest incendere: Ac rectè dixit, dispertitæ:Nam ex eodem fonte venerant, vt intelligas occultam vim esse à paracleto missam,qui quidem ignis, mundi peccata quasi syluam extussit.Vi K
de verò & illos primum declaratos eo munere dignos, atque id temporis spiritu donatos fuisse, sicut & in Dauid factum est. Nam quæ fecerat quum esset pastor ouium, eadem fecit & post victoriam ac trophęũ,quò vidolicet ipsius nuda,simplexq; fides declararetur. Rursus considera Mosen,qui & ipse regiam aulam contempsit, & Samuelem qui post quadraginta annos quum populi rem administrasset,tamen adhuc nutriebatur in templo: specta Heliæum omnia relinquentem, cumq; his Ezechielem.Porrò quòd ad hunc modum res illis gesta sit,perspicuum est etiam ex his quæ sequuta sunt, quandoquidem & hi facultates suas omnes pro desertis habuerant. Eoq; tum accipiunt spiritum sanctum,posteaquàm suæ virtutis dedere specimen. Didicerant humanam infirmitatem ex his quæ ipsis acciderant: didicerant quòd ea quæ piè fecerant, frustra gesserint. Sic & Saul prius dum adhuc testimonium haberet quòd vir bonus esset, tum accipiebat spiritum. Sed eodem modo quo nunc discipuli, nemo alius.Quin potius ne Moses quidem prophetis maior. Nam ille quum oporteret alios afflari spiritu,ipse diminutus est.Hic verò non eo- L
dem modo,sed quemadmodum ab igni,quotquot volet aliquis lucernas accendit,nec ignis imminuitur: ita & in apostolis tum temporis accidit. Non enim per ignẽ tantùm gratiæ largitas demonstrabatur, sed vnusquisq; spiritus fontem accepit: sicut & ipse fontem aquæ sa- Ioan.4.b
lientis in vitam æternam dixit accepturos eos,qui in ipsum credidissent.Idq; valde congruenter. Neque enim cum Pharaone disceptaturi abierant, sed cum diabolo luctaturi: quodq; mirabilius est, quum mitterentur nihil excusarunt, neque dixerunt se gracili voce esse linguæq; inexplanatæ.Siquidem Moses illos in hoc erudierat.Non dixerunt se iuniores esse. Nam Hieremias hic illos reddit verecundos.Atqui multa audierant terribilia,multoq; plura quàm illi,& tamen veriti sunt cõtradicere. Ex quo liquet illos lucis angelos fuisse,& cœlestium negociorum administratores.Attamen istis quidem nullus è cœlo apparuit adhuc in terris agentibus. Sed posteaquàm abiit homo superna petens, simul spiritus è supernis delabitur. *Quasi ferretur,* inquit, *flatus uehemens.* Per hoc perspicuum facit, neminem fore qui posset illis resistere, sed ab eis aduersarios ceu puluerẽ dissipandos. *Et repleuit totam domum.* Domus mundi typum gerebat. *Et sedit super singulos illorum,& conuenit multitudo & confusa est.* Vides illorum religionẽ, & quomodo non ilico pronunciant, sed hæsitant? Alij verò dementes pronunciãt dicentes: musto pleni sunt. Quoniam licebat per legem ter quotannis apparere in templo,ideo habitabant illic ex omnibus nationibus viri religiosi.Hinc perpende quàm non adulatur illis qui hæc scribit.Non enim dixit pronunciarunt,sed quid? *Quum facta esset hæc uox,conuenit multitudo,& confusa est.*

Meritò. Existimabant enim ipsis rem ad extrema peruenisse, ob facinus quod ausi sunt in Christum. Quin & alioqui conscientia perturbabat illorum animos, eo quòd etiamnum in manibus esset homicidium,omnes illos reddens attonitos. *Nonne ecce,* inquit,*omnes isti qui loquuntur Galilæi sunt?* Pulchrè hoc dixit,quandoquidem hoc se esse profitebantur. Vsqueadeo sonitus illos reddiderat attonitos, quòd hic maiorem orbis partem comprehenderit. Illud verò confirmabat apostolos, quòd quid tandem esset parthicè loqui, non nouerant,ab illis tamen id temporis scire putabantur. Porrò gentium meminit quæ illis erant hostes,Cretensium.

A sium, Arabum, Aegyptiorum,Persarum,videlicet declarans quòd eas omnes essent in ditionem suam redacturi.Quippe quum id temporis Iudæi essent in captiuitate,conueniebat vt illic multi adessent ex gentibus: siue quòd iam ad gentes quoque fidei dogmata seminata fuerint,& hanc ob causam complures ex illis aderant, vt memorarent quæ audierant.Certissimum vtique nec vllam recipiens contradictionem testimonium,à ciuibus,ab hospitibus,ab aduenis. *Audiuimus eos loquẽtes linguis nostris magnifica dei.* Neque enim quid libet garrie bant,sed admiranda quædam loquebantur. Vnde meritò hæsitabant,nunquam enim tale quicquam acciderat. Vide hominum modestiam. *Stupebant & hæsitabant dicentes,Quid uult hoc esse?Alii uerò subsannãtes dicebant,musto pleni sunt.* O impudentiã si ob hoc irridebant. Et quid mirum? Quandoquidem ipsum etiam dominum, qui
Ioan.8.f dæmonia pellebat, dæmonium habere dixerunt. Nam vbicunque fuerit improbitas, vnum hoc duntaxat studet, nempe dicere. Quid tandem?non vt dicat rei consentanea,sed tantùm vt dicat, Musto impleti sunt.Prorsus sanè, quum homines in tantis constituti periculis,
B extrema metuentes, & in tanta versantes desperatione, eiusmodi audent proloqui.At quum id esset minimè verisimile,vt audientibus imponant, persuadeantq; illos esse temulentos, hebetudini crapulæq; rem totam ascribunt, dicentes eos esse musto plenos. *Stans autem Petrus cum reliquis undecim,extulit uocem suam, ac loquutus est illis.* Vides ne illic curiositatem, hic animi fortitudinem? Etenim si admirabantur, si stupebant: nónne & illud æquè mirandum erat in tam numerosa multitudine inverba prorumpere, hominem illiteratum & idiotam? Nam si quis inter familiares dicturus perturbatur, quantò magis hoc accidere debuit apud hostes & vociferantes? Quòd autem ebrij non essent, protinus ex ipsa voce declararunt, quòd non essent arrepti furore more vatum, quodq; nulla vi compellerentur. Quid autem est cum reliquis vndecim? Communem, inquit, vocem ædebant, ac Petrus omnium erat os, sed astabant illi vndecim testimonio suo comprobantes ea quæ ab illo dicebantur. *Extulit,* inquit, *uocem suam:* Hoc est, multa cum fiducia loC quebatur.Id autem facit, vti cognoscerent spiritus esse gratiam, quum is qui vilis puellæ non tulerat percontationem,nunc in medio populi, cunctis vociferantibus,tanta cum fiducia disserat,vt hoc indubitatum esset resurrectionis argumentum,ridentibus interim hominibus,taliaq; scommata in eos iacientibus tanta vti libertate.Quantæ putas hoc esse improbitatis, quantæ impietatis,quantæ impudentiæ, temulentiæ ascribere linguarum miraculum? Verùm id apostolis nihil attulit tristitiæ, neque reddidit illos timidiores, quum eo tempore audirent in se iaci scommata,quando iam aduentu spiritus fuerant instructi, vt essent cunctis rebus corporalibus superiores.Quoscunq; autem accesserit spiritus sanctus,eos pro luteis reddit aureos.Iam mihi Petrum considera ac reputa,timidus ille, adeoq; timidus, vt nec mulierculæ vilis percontationem tulerit,qui vir factus sit,post accessionem & largam suppeditationem spiritus.Quin & illud considera, apostolorum concordiam,qui Petro cesserint concionandi ius.Neque enim oportebat omnes pariter loqui. Et sublata voce sua loquitur,quæ res declarat ingentem illam fiduciam,animiq; præsentiam. Tale quiddam est esse virum spiritualem. Tantùm nosipsos præbeamus dignos cœlesti gratia, & omnia fuerint facilia. Quemadmodum e- D
nim igneus homo si *in medias incidat* stipulas, nihil lædetur, sed magis vim exeret suã. Nec enim ille quicquam patitur mali, sed qui his reluctantur, ipsi seipsos perdunt:Ita nunc euenit.Imò potius ac si quis ignem gestans, luctetur cum eo qui importat fœnũ.Itidem videlicet,& apostoli illos adorti sunt multa cũ fiducia.Quid enim obsecro,læsit illos tanta multitudo? Num illis cũ egestate & fame fuit conflictatio? Num cum ignominia & infamia? Num impostores esse credebantur? Nũ irrisionibus & conuitiis præsentium succubuerunt:Nam vtraque hæc simul in eos incidebant, eo quòd alij deridebant illos,alij etiam scommatis incessebant. Nónne totæ ciuitates furoribus & insaniis illos impetebant? Nónne seditionibus & insidiis obiecti sũt? Nónne igni, ferro & bestiis?Nónne vndiq; illos innumera bella vallabant?Nónne perinde fuerunt affecti, quasi in somnis vidissent hæc mala,aut in pictura:Quid igitur? Nónne consumpserunt omnium furores? Nónne in ipsos animi anxietatem retorserunt? Nónne illi furore metuq; omnium maximè tenebantur? Nónne periclitabantur, formidabant ac tremebant? Audi enim illos dicentes, Infr.5.c
E Vultis inducere in nos sanguinem hominis istius? Atq; illud interim mirabilius, quòd apostoli nudo corpore consistebant aduersus armatos, aduersus principes qui publicũ in ipsos ius habebant,imperiti,elingues ac simplices idiotæ, aduersus impostores & circunuentores, aduersus sophistarum,rhetorum ac philosophorum turbam, qui in Academia Platonis & Aristotelis deambulationibus exercitati depugnarant,& in Stoicorum porticibus fuerant occupati.Hos ita superauit Petrus, quasi cum mutis piscibus certamen fuisset. Nec enim aliter quàm piscator mutos pisces, ita hic illos superauit. Ac Plato quidem ille multa nugari solitus, obticuit:hic verò loquitur,non tantùm apud suos, verùm etiam apud Parthos,apud Medos,apud Elamitas,apud Indos,breuiter,in omni loco,vsque ad orbis terminos. Vbi nũc Græciæ fastus, vbi nomen Athenarum, vbi philosophorum deliramenta?Ille Galilæus,ille Bethsaide natus,ille rusticanus,vniuersos illos deuicit.Agedum, nónne ad nomi natam patriam illius qui vos deuicit erubescitis. Quòd si nomen ipsum hominis audieritis, Cephas enim dictus est,multò magis obtegetis faciem. Siquidem hoc vos,hoc inquam perdidit, quòd expolitam habere linF guam laudi ducitis,ac huius rei imperitiam probrosam existimatis.Non ingressi fuistis qua oportuit, sed regali omissa via, quæ facilis est ac leuis, operosam illam ac præruptam difficilemq; calcastis, eoq; non peruenistis ad regnum cœlorum. Quur igitur,dixerit aliquis, non in Platone & Pythagora operatus est Christus? Quoniã Petri mens multò erat, quàm illorum ad Philosophiam accommodatior. Nam illi re vera pueri erant, vbique supra modum gaudentes inani gloria. Hic verò vir fuit philosophicus & gratiæ capax. Quòd si hæc quum audis rides, mirum non est, quandoquidem & illius temporis homines ridebant, eósque mu- Sup.2.b
sto plenos esse dicebant: verùm postea quum perpessi illa tam acerba, vt omnes calamitates superarent, quum ciuitatem viderent direptam, quum incendium in altum subuolans, quum mœnia solo æquata, quum varias illas debacchationes, quas nemo posiit oratione consequi, tum non ridebant. Similiter & vos tunc non ridebitis, quum iudicij dies ingruerit, quum gehennæ ignis fuerit incensus. Sed quid loquor de futuris? Vis ostendam qui vir sit Petrus, qui Plato?Iam mores illorũ si videtur expędamus:videamusq; quid ambo gesserint.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G gesserint. Hic omnem vitam consumpsit distorquens
sese circa dogmata inutilia superuacaneaq;. Quid enim
prodest scire, quòd anima philosophi fit musca? Re vera
musca est, non in muscam conuersa est, sed accessit ani
mæ in Platone habitanti. Quid hic non est stultiloquij?
Vidē tales nugari nugas illi venit in mentem? Homo
plenus erat ironiæ, ac zelotypia laborabat aduersus cun
ctos. Itaque quasi studeret in hoc, vt nec ex sese, nec ab
altero quicquam adferret vtile, sic ab alio mutuatus est
animarum transmigrationem, ex sese verò rempub. cō
mentus est, in qua leges prodidit multa refertas turpi-
tudine. Vxores, inquit, communes sunto, nudæ virgines
sub oculis amatorum luctantor. Tum genitores, tum fi-
lij qui gignuntur communes sunto. Quæ tam insignis
dementia est, quam ista non superent? Ad hunc igitur
modum habet illius doctrina. Hic porrò non natura fa-
cit communes parentes, sed Petri philosophia, quando-
quidem & illud quod Plato docuit, sustulit. Nihil enim
is aliud effecit, nisi vt si quis verè pater est, tantùm non
ignoretur, & qui non est inducatur, in ebrietatem quan
dam & sterquilinium cōiecit animum. Omnes, inquit,
H vxoribus audacter vtuntor. Eoq; non expendo Poëtarū
dogmata, ne quis me dicat fabulas expendere: sed alias
adfero fabulas, Poëticismultò magis ridiculas. Vbi Poë
tæ quicquam tam prodigiosum prodidere? Verùm ille
philosophorū Antesignanus, vt habebatur, & arma ad-
dit mulieribus, & galeas, & ocreas, nec quicquam dicit
hominum genus differre à canibus. Posteaquàm enim,
« inquit, inter canes fœmina & mas communicant in fa-
« ctis, communicent & mulieres, cunctaq; sursum deor-
« sum misceantur. Semper enim per illos hoc egit diabo-
lus, vt ostenderet nostrum genus nihil à brutis differre,
quando nonnulli in opinionem tam peregrinam & ab-
surdā venerunt, vt animalia rationis expertia, dixerint
rationalia. Vides verò quàm multipliciter debacchatus
est in illis mentibus, posteaquàm qui sunt inter illos pri
mi, docuerunt animam nostram in muscas, canes, & a-
nimantia bruta transmigrare. Cæterùm his succesſerunt
hoc veriti dicere, in aliam absurditatem delapsi sunt,
omnem rationalem scientiam brutis cum homine cō-
muneni facientes, ac demonstrantes ea quæ per nos fa-
cta sunt, meliora esse quàm nosipsos. Non solùm autem
I hoc, sed & futurorum præsensionem & religionē apud
« illa esse prædicant. Coruus, inquit, nouit deū & cornix,
« & prophetiæ donum habent, futuraq; prædicunt, quin
« & iustitia adest illis, & resp. & leges, & apud illa canis
« habet inuidiam, secundum Platonis sententiam. Fortas-
se nō creditis quæ dicimus. Nec iniuria, quippe sanis im
buti dogmatibus. Nam si quis hoc cibo sit enutritus, ne-
quaquam credere possit, esse hominem qui libenter ve-
scatur humanis excrementis. Proinde quoties illis dici-
mus, istæ fabulæ sunt dementia plenæ, non intellexistis,
inquiunt. Vtinam ne intelligamus vnquam vestra tam
ridicula. Multò sanè intellectu, sensuq; profundo opus
est, vt perdiscā quid sibi velit tanta impietas, tantaq; re-
rum confusio. Ne coruorum more loquamini ô demē-
tes, quemadmodum faciunt pueri. Nam re vera pueri e-
stis, quemadmodū illi. Petrus verò nihil tale docuit, sed
emisit vocem, quæ tanquam lumen in tenebris vehemē
ter refulgens dispulit orbis terrarum caliginem. Ve-
rùm mores illius quàm erant mansueti, quàm humani,
vt omni gloria inani erant superiores, vt suspexit in cœ
lū, alienus ab omni fastu, idq; quum excitaret mortuos?
Quòd si cui dementium illorum tale quid peractū fuis-
set, non verè, sed fallaci specie, an non protinus arā po-
posciſſet ac templum, ac deo par haberi postulasset? ma K
ximè quum semper talia somnient, etiam huiusmodi ni
hil agentes. Quid enim illis vult Minerua, Apollo & Iu
no? Genera sunt apud illos dæmoniorū. Et rex est apud
illos, ideo non recusans mori, vt diis æqualis habeatur.
Verùm apostoli non item, sed contra fecerunt. Audi e-
nim illos loquentes de claudi sanatione, Viri Israëlitæ Infr.3.b
quid nobis intenditis quasi nostra potestate nostráve
pietate effecerimus vt hic ambulet? Rursus alibi, Et nos Infr.14.e
homines sumus iisdem obnoxij quibus vos. Illic verò
multus est tumor, multa arrogantia, omnia propter ho-
norem humanum, nihil philosophiæ gratia. Vbi quid e-
nim gloriæ causa geritur, omnia manent vilia. Quòd si
quis, habeat quidem omnia, sed hoc non obtineat, tota
excidit philosophia, violentissimo nimirū turpissimoq;
affectui obnoxius. Huius inanis gloriæ cōtemptus suf-
ficit ad docendum quicquid est rerum bonarum, & ad
propellendum ex animo omnem pernicioſam cupidi-
tatem. Quapropter hortor vt & vos magno studio adni
tamini, morbum hunc radicitus ex animis euellere, a-
lioqui non potest is placere deo, nec illius oculi, qui ne-
scit obdormiscere, beneuolentiam vobis conciliare. O- L
mnem igitur curam adhibeamus, vt illius in nos pro-
pensionem promereamur, quo simul & præsentiū ma-
lorum afflictione m effugiamus, & futuri seculi bono di
gni inueniamur, per gratiam & benignitatem domini
nostri Iesu Christi, cui cum patre & spiritu sancto, glo-
ria, imperium, honor nunc & semper, & in secula secu-
lorum, Amen.

Hactenus D. Erasmus Roterodamus.

Viri Iudæi & qui inhabitatis Hierusalem omnes hoc uobis notum esto, & auribus accipite uerba nostra.
Homilia quinta.

Vos superius peregrinos dixit, ad illos sermo-
nem hic conuertit. Et videtur quidem disputa
re cum illis, verùm reipsa emendat subsannan
tes. Ita enim diuina dispensatione euenit, vt quidam ir-
riderent, & sic initiò excusationis daretur occasio, do-
ceretq; apostolus inter excusandum. Magnum sanè en-
comium arbitrabātur, etiam Hierosolymas inhabitare.

Hoc uobis, inquit, *notū esto, & auribus accipite uerba mea.* M
Attentiores iam illos facit, deinde & satisfactionem
profert. *Non enim sicut uos existimatis hi ebrii sunt.* Vi-
des quàm placida sit excusatio? tametsi multùm apud se
haberet populum, maiore tamen cum mansuetudine il-
lis loquitur, & ante omnia, malam suspicionem tollit,
& deinde apologiam proponit. Idcirco etiam nō dixit,
Non enim sicut vos subsannatis, neque sicut vos ridetis,
sed sicut suspicamini: volens ostendere illos id non de-
dita opera fecisse, & magis illos ignorantiæ velamento
honestat, quàm malitiæ crimine notat. Non enim sicut
vos suspicamini hi ebrij sunt. *Est enim hora diei tertia.*
Et quare hoc dicit, an non & tertia hora inebriari qui-
dam possunt? possunt vtiq;. At in hoc non multum labo
rat, neq; ita se gerebant, quemadmodum irrisores illi di
cebant. Igitur hinc discimus, non multos sermones prę-
ter necessitatem insumendos. Et aliter: nam & quæ ad-
iunguntur, huius nobis commendationem faciunt. Cæ-
terùm sermo ad omnes fit cōmuniter. Sed hoc est quod
dictum est per prophetam Ioël. *Et erit in diebus nouiſſi* Ioel.2.g
mis, dicit dominus deus. Minimè nunc auditur nomen
Christi, neq; promissio, illi⁹ promissio dicitur, sed patris.
Vide sapientiam, non progressus est, & dixit statim, quę
per Christū facta, & quòd ille promiserit hæc mox post
suam

A suam crucifixionem: nōnne sic loquens subuertisset o-
mniā? Et profectò dixerit quispiam, sufficiebant illa ad
diuinitatem eius ostendendam, verū est, si fidem ha-
buissent, & credita ab his essent. Quod autem quæreba
tur, iam creditū esse oportebat. Quæ autem non creden
da, etiam illos fecit præterire. *Effundam de ſpiritu meo*
ſuper omnem carnem. Daret & illis spem bonam, si qui-
dem vellent. Sed non permittebat illorum auaritia quæ
scilicet & inuidiæ parens erat. Etiam hac ratione inui-
diam minuit. *Et prophetabunt*, inquit, *filii uestri.* Neq;
vestra, inquit, est hæc virtus, neq; laus: pertingit hæc gra
tia vsq; ad puellos vestros. Illorū filios seipsos vocans, &
patres illos. *Et iuuenes uestri uiſiones uidebunt, & ſeniores*
uestri inſomnia ſomniabunt. Et quidem ſuper ſeruos meos & an-
cillas meas in diebus illis effundam de ſpiritu meo & prophetа-
bunt. Nūc ostendit se quidem probatos fuisse, vtpote
spiritū assequutos, illos autem minimè, eo quòd crucifi-
Matt.12.c xerant. Sic & Christus volens illorum mulcere furo-
rem, dicebat: Si autem filij vestri, in quo eiiciūt dæmo
nia: non dixit, discipuli mei. Et enim visum fuisset a-
B dulationem sapere, ita & ille, non dixit quòd non sint
ebrij, sed spiritu loquuntur: & non simpliciter, sed ad
prophetam confugit, & illo fretus asserit. Sic per se
quidem ipsos ab accusatione liberauit, prophetam au-
tem gratiæ testem adducit. Effundam de spiritu meo su
per omnem carnem. Sic dixit, quòd aliis quidem per
somnia, aliis verò manifestè effusa est gratia. Nam &
per somnia viderunt prophetæ, & reuelationes accepe
rūt. Deinde progreditur in prophetia, habente terribile
quiddam. *Dabo*, inquit, *prodigia in cœlo ſuperne, & ſigna*
in terra infernè. Hæc & de futuro iudicio & de captiui
tate Hierusalem dicens insinuat, *Sanguinem & ignem,*
& uaporem fumi. Vide quomodo captiuitatem descri-
pſit. *Sol conuertetur in tenebras, & luna in ſanguinem.*
Ab affectione eorū qui patiebantur hoc dixit. Dicuntur
sanè, & multa id gen⁹ in cœlo sicut Iosephus testatur, fa-
cta esse. Interim tamen & illos perstrinxit, tenebras cō
memorans factas, & ad futurorum expectationem in-
ducens, Priusquàm veniat dies domini magnus &
manifest⁹. Non enim quoniam nūc sine pœna pecca-
tis, inquit, confidatis. Hæc sanè initia sunt magnæ diei
cuiusdam, & grauissimæ. Vides quomodo concussit a-
C nimū, & risum conuertit in defensionem? Si enim hæc
sunt initia diei illi⁹, necessariū est periculū in extremis
valde aggrauari. Iam, nūquid dicens terribilia in illis
perseuerat? minimè. Sed quid agit? iterum permittit il
lis respirare, ac dicit: Et erit, omnis quicūque inuoca-
uerit nomen domini, saluus erit. Hoc dictū quidem
est de Christo, sicut Paul⁹ dicit. Iste autem hìc non au-
det manifestè illū reuelare. Videamus igitur quæ iterū
dicta sint. Bene quasi contra ridentes ac subsannantes
insurgit, dicens: *Notum ſit omnibus uobis, & auribus ac-*
cipite uerba mea. Incipiens autem dicebat, Viri Iudæi.
Iudæos mihi videtur dicere eos, qui Iudæam inhabita-
bant. Ad hæc si placet apponam⁹ verba illa in euange-
lio, vt discas quis repentè fact⁹ sit Petrus. Exiit, inquit,
Mat.26.g. puella, dicens: Et tu eras cū Iesu Nazareno. Ille autem
respondit: Nescio hominem. Et iterū interrogat⁹ cœ-
pit deuouere ac iurare. Hic verò vide libertatem illius
in dicendo, magnamq; fiduciam. Non laudauit eos
qui dixerant, Audiuim⁹ loquentes illos nostris linguis
magnalia dei. Sed & grauitate quadā insinuat, eaq; gra-
uitate illos studiosiores efficere, & sermonem ab adu-
latione alienum afferre vult. Honestū est enim vt hoc
vbiq; obseruetur, & vt quodammodo familiarior eis sit
sermo, ab omni adulatione & contumelia fiat liber, id D
quod perquam difficile est. Et tertia hora hæc euenisse,
non simpliciter ordinatū est. Tunc non curiosius pran-
dij curam habēt homines, tunc clara lux est, tūc omnes
sunt in foro. Vides & libertate plenum sermonem? Et
auribus accipite verba mea. Quo dicto, nihil suum addi
dit, sed apposuit: Hoc est quod dictum per propheta
Ioēlem, Et erit in diebus nouissimis. Ostendit enim po-
steà consummationem propè assuturam. Ita dicens in
nouissimis diebus, habet quandam euidentiam. Deinde
ne putetur quòd res hęc ad solos filios pertineat, adiicit:
Et seniores vestri somnia somniabunt. Vide ordinem
dicentem, prius filij, sicut & Dauid inquit: Pro patribus Psal.44.d
tuis nati sunt filij tui. Et Malachias iterum: Conuertens Luc.1.b
corda patrum ad filios. *Et ſuper ſeruos meos, & ſuper*
ancillas meas. Et hoc virtutis indicium est. Serui enim
illius facti, liberi sumus facti à peccato. Multiplex au-
tem & hoc donum, quando etiam in alium sexum trā-
sit gratiæ donum, & non in muliere vna & altera sola
subsistit, vt olim in Debbora & Olda. Et nō dixit quid
sit spiritus sanctus, neque interpretatus est ea quæ pro-
pheta dixit, sed solam prophetiam attulit per seipsam E
certantem. Et nihil de Iuda iam loquitur, quoniam o-
mnibus erat manifestum, qualem dedit pœnam: sed si-
let, sciens nihil posse fortius iis propheticis potuisse o-
biici. Ea enim etiam operibus ipsis validiora sunt. Si-
gna enim facienti Christo sæpius contradixerunt. Quā
do autem Christus prophetam illis opposuit dicen- Psal.109.a
tem: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis:
ita siluerunt, vt ne verbum quidem vltrà quisquàm ei
respondere auderet. Et sæpius scripturarum & ipse me-
minit, dicens: Si illos deos dixit, ad quos verbum dei
factum est, imò vbique hoc quis inuenerit: idcirco &
hìc dixit: Effundam de spiritu meo super omnem car-
nem: hoc est, gentes. Cæterùm nunquam reuelat, ne-
que interpretatur, neque quod mox sequitur ad expla-
nandum conferebat, quoniam & hoc obscurum.
Dabo prodigia in cœlo ſuperne. Imò illos terrebat ob-
scuritas. Si autem interpretatus esset, magis illis obsti-
tisset. Posteà etiam quasi manifestum præterit talem
volens dare opinionem. Denique post hæc interpre-
tatur illis, quando cum illis de resurrectione dispu-
tat, sermonique viam anteà fecit. Propter hoc autem F
spontè præterit, quoniam ad conciliandos illos, bona
non sufficiebant, tametsi hoc nunquam factum, nunc
autem fideles dispersi sunt sub Vespasiano. Et hoc est
quod dicit, Nisi abbreuiati fuissent dies illi, non ser- Matt.24.b
uata esset omnis caro. Quod molestius erat, primum
contigit. Initiò enim accidit, inhabitatores capi, & ci-
uitatem subuerti accendíque. Deinde insistit metapho-
rę, ante auditorum oculos ponens vrbis subuersionem
ac captiuitatem. *Sol conuertetur in tenebras, & luna in*
ſanguinem. Videtur mihi per hoc maximam cædem
dicere, & valde anxium sermonem complere. *Et*
erit, quicunque inuocauerit nomen domini ſeruabitur. Di-
xit & nondum reuelat, siue seruus sit inquit, siue li-
ber. Non enim est mas vel fœmina in Iesu Christo, Matt.19.a
neque seruus neque liber. Meritò. Hoc enim discri-
men hìc est, vbi omnia vmbra sunt. Nam si in re-
gum aulis, nullus nobilis est vel ignobilis, sed sua quen
que opera insignem reddunt, & opus commendat ar-
tificem, multò magis in hoc ordine. Quicunque in-
uocauerit, inuocauerit inquam non simpliciter. Non
enim omnis, inquit, dicens mihi, Domine domine, Matt.7.c
intrabit in regnum: sed qui loquitur cum affectio-
ne,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ne,cum vita optima,cum fiducia congrua. Iam minus molestum facit sermonem,de fide agens,& minus terribilem,supplicij grauitatem abscondēs.Quomodo? ostendit quòd in inuocatione salus.Quid dicis,refer mi hi,salutis post crucem memor es?Attende nunc. Multa enim misericordia dei est, & hoc non minus ostendit illum esse deum,quàm resurrectio,& non minus signis est illos inuocare:hoc enim valde bonum est, hoc deo maximè peculiare propter hoc & dicit?Nullus bonꝰ nisi vnus deus. Sed ne bonitatem in desidiæ occasionē arripiamus.Etenim etiam punit sicut deus.Illa certè ipse,qui dixit,Quicunq; inuocauerit nomen domini, seruabitur, fecit. De excidio Hierosolymitano loquor,& grauissimo illo supplicio, de quo nunc pauca vobis narrare statui,præfutura vobis etiam contra Marcionistas & multos alios hæreticos.Quoniam enim dicunt bonū deum Christum, illum autem malum, videamus quis hæc fecerit.Quis igitur hæc fecit, malus ne illum vlciscens?minimè.Quomodo igitur alienus ab illo?nūquid autem bonus? Cæterùm ostenditur & pater & filius fecisse,pater quidem multis in locis,sicut quando dicitur,
H In vineam mittere exercitus suos.Filius verò quando dicit,Inimicos meos adducite & occidite coram me, eos qui me noluerunt esse ipsorum regem. Et aliter: Etiam ipse dicit tribulationes futuras, quarum nulla vnquam crudelior fuit facta.Et ipse illas annunciauit.Vis igitur audire quæ facta? Verubus illos transfixerunt: quid hoc spectaculo grauius?Iam non narrabo ne mulieris illam tragœdiam,quæ omnem alīam calamitatem obscurat? nec ostendam fames ac pestes? & transeo quæ his grauiora.Ignorata apud illos fuit natura, ignorata lex,bestias superarunt feritate.Omnia autem hæc belli vis inuexit,deo volente ac Christo. Hæc etiam contra Marcionitas congruent,& contra eos qui non credunt esse gehennam.Idonea enim sunt hæc, & sufficiētia ad illorum impudentiam confutandam.Nónne mala hęc grauiora fuerūt his quæ in Babylone perpessi?nónne fames
Matt.14.b hæc grauior quàm illa?De his & ipse pronunciauit Christus,dicēs:Erit tribulatio qualis nō fuit,neq; erit. Quomodo igitur dicunt quidam, quòd remisit eis Christus peccatum? Fortasse videtur vulgaris quæstio,& ipsi potestis soluere.Nullus vsquam poterit tale figmentum ostendere,qualis est hæc historia quæ verè accidit. Et si quidem Christianus fuisset,qui eam cōscripsit,esset fortassis sermo suspectus.Quia autem Iudæus,& æmulator, qui post euangelium floruit,quomodo nō omnibus manifesta sunt quæ facta? Videbis enim illum vbique res Iudaicas extollere.Igitur est & gehēna, & bonus est deus. Num horrescitis hæc audientes?Verùm hæc quidē, quæ hìc fiunt,nihil sunt ad ea quæ alibi erunt. Iterum cogor videri iniucundus,onerosus & grauis.Et quid patior?In hoc positus sum,sicut pædagogus asper ad hoc constitutus est,vt odio illum persequantur quos erudit, sic sanè & vos.Quomodo enim non absurdum,quum homines quibus aliquid à regibus præcipitur, etiamsi iniucūdum sit,vt cōtinuò imperatum facessant, vos autem propter vestram reprehensionem omittere quod deus præcepit? Alius aliud opus habet. Multorum ex vobis opus est vt misereamini,humanitatem declaretis,suaues ac blandi sitis iis quibus benefacitis:nos verò quibus debemus esse vtiles,iis & graues & iniucundi videmur, non enim vtiles sumus docendo ea quæ oblectant,sed ea quę mordent.Talis est & medicus,at ille quidem non valde iniucundus. Statim enim cum sua arte vtilitatem adhibet,nos autem in futuro.Talis est & iudex inuisus mor-

Luc.18.d

Iohel.2.g

Matt.10.a
Luc.19.d

bidis ac seditiosis,talis & legislator molestus his qui legem accipiunt.At non item qui vocat ad delitias, neq; qui facit publica festa & conuentus,neq; qui coronat populum:tales enim blandi ac amici sunt inuitantes ciuitates ad varia spectacula & sumptus facientes: vnde & illos celebrant vicissim ij quibus benefaciunt,& tapetis & lampadum multitudine,& coronis,& ramis,& veste splendida.Si autem medicum viderint laborantes,tristes ac mœsti efficiuntur:& si iudicem seditiosi,contrahunt non diffundunt vultum, nec exultant,eo quòd & ille ad hoc opus ordinatus est.Videamus igitur quinam maximè vrbibus prosint,num ij qui publica conuiuia,& festa,& mensas,& delicias exhibent: an ij qui omnibus illis sublatis ferentes sceptrū & fasces,& lictores & milites terribiles,& vocem terrificam præmittentes,& animaduertentes in noxios,& silentium triste facientes,& virga eos qui in foro sunt amouentes.Videamus igitur, vbi finis lucrosior,nam hi quidem insuaues,illi verò amabiles.Quid igitur ab illis qui oblectant prouenit?voluptas quædam frigida,vsq; ad vesperam manens, & sequenti die diffluens,risus incompositus,verba iniucunda & dissoluta.Quid autem ab his qui cōtristant?timor, L
modestia,mēs humiliata,animæ iustitia, desidiæ interemptio,frenum affectionum quæ intus sunt, murus aduersus ea quæ foris insultant:per hos vnusquisque facultates suas possidet,per illas autem ferias cum dāno dilapidamus eas,non inuadentibus latronibus,sed latrocinante vana gloria cum voluptate. Videt latronem vnusquisque deprædantē omnia,& oblectatur.Nouus latrocinādi modus,persuadet spoliatis bono esse animo, verùm illic nihil tale.Sed ab omnibꝰ separauit deus sicut pater communis,& ab his quæ videtur, & ab his quę non videntur.Videte enim,inquit, eleemosynā vestrā, Matt.6.a
ne faciatis coram hominibus. Discit anima hinc,iniustitiam fugere. Iniustitia enim est non solùm diuitias per auaritiam conquirere,sed & plus dare ventri quàm illi præscribitur,& lætitiam è suis egredi terminis, inq; insaniam tranfire.Illinc discit temperantiam, hinc intemperantiam.Non enim solùm mulieri misceri intēperantia est,sed etiā incontinentibus oculis aspicere.Illinc humilitatem discit,hinc fastum,Omnia enim mihi,inquit,licent,sed non omnia expediunt. Illinc honestatem,hinc turpitudinem.Omitto enim ea quæ in theatris fiunt.Quòd autem neq; voluptas aliqua sit,sed iniucunditas potius, ostendite mihi post vnum diem festi & eos qui sumptum fecerint,& ad spectacula inuitatos: & videbis quidem omnes tristitia correptos, maximè autem illum qui sumptum fecit.Et meritò,nam præcedenti die oblectauit quidem popularem hominem, & popularis quidem spectator iucundus erat,ac delectabatur multùm:tunc enim gaudebat splendida veste, propria autem illius quum non sit,videns, se exui, dolet & cruciatur.Ille autem qui sumptus impendit, & suam fœlicitatem paruam cum ea quæ ex sumptu habebat,conspicere putabat.Idcirco sequenti die reddunt sibi vestes iterum,& maiorem dolorem ludi exhibitor concipit. Iam si in externis ea quæ oblectant,& lucrum minuunt, habent tantum tristitiæ, multò magis in spiritualibus. Eapropter nullus succenset legibus,sed omnes ad communem vtilitatem pertinere eas censent. Non enim peregrini aliunde aduenientes, vel hostes has leges ciuibus statuere, sed ipsi ciues, ipsi præsides ac curatores, salutisq; ac benevolentiæ indicium esse putant leges condere, tametsi pœnarum plenæ sint leges, neque potest inueniri lex absque pœna. Quomodo igitur

1.Cor.6.c
M

non

A non absurdum, illos quidem qui enarrant leges & seruatores,benefactores & præsides appellari, nos autem tetricos quosdam & morosos haberi, si leges dei loquamur?Quando enim de gehenna disserimus, illas leges citamus, & quemadmodum iure consulti leges de homicidis & de manticulariis,& de nuptiis, & omnes tales:ita & nos punitiuas,quas nō homo condidit,sed ipse vnigenitus dei filius.Qui immisericors est,puniatur, inquit.Iniuriarum memor,extremum luat supplicium. Temere irascens,in ignem coniiciatur. Scommatibus incessens,pendat in gehenna pœnam. Si autem vultis nouas audire leges,ne tumultuemini.Si enim non posturus fuisset nouas,cur etiam aduenit Christus? Illæ enim manifestæ vobis sunt,quòd homicidam & adulterum oporteat punire.Si igitur eadem eramus audituri,
Matt.5.d quæ vtilitas erat magistri cœlestis?Propterea non dicit, Adulter puniatur,sed videns intemperantibus oculis:& vbi,& quando pœnam dabit,apponit: & non in statuis, neq; in columnis leges inscripsit,neque columnas æreas excitauit,& literas insculpsit:sed animas duodecim no bis excitauit apostolorum,inquam, in illorum mētibus
B per spiritum has literas scripsit, has vobis nos meritò prælegimus.Nam si Iudæis hoc licebat,vt ne quis illorū ad ignorantiam confugeret, multò magis & nobis fas est.Si autem quis dicat,Non audiam,ne iudicer:hoc no mine magis punietur. Si enim nullus esset qui doceret,
Ioan.15.d liceret ad talia confugere:sed quum assit doctor, nō ite. Vide igitur quomodo Iudæos venia priuet. Nisi venissem & loquutus essem illis,peccatum non haberent. Et
Roma.10.d & Psal.18.a iterum Paulus:Sed dico,an non audierunt? Itaque in omnem terram exiuit sonus eorum.Tūc enim venia est, quando nullus est qui dicit:vbi autem talis est intentio, & opus sic habet,non vltrà est venia. Immo non voluit Christus ad illas columnas solùm nos respicere,sed etiā nos vult esse columnas.Quoniā autē indignos nos ipsos exhibuimus hisce scripturis,licet vt vel ad illas spectemus.Quemadmodum enim columnæ aliis minantur,ipsæ autem non sunt reæ,sicut neq; leges: ita & beati apostoli.Et vide,quomodo non in vno loco steterit columna illa,sed vbiq; circunferuntur scripturæ, etiamsi ad Indos proficiscaris,audies illas: etiamsi ad Hispanos & ad ipsos terminos terræ,nullus est qui non audit, nisi
C fortè quis propter suam desidiam. Ne autem ægrè feratis,sed attendite quæ dicuntur, vt possitis opera virtutū apprehendere, ac æterna bona assequi. In Christo Iesu domino nostro, cum quo patri simul ac spiritui sancto gloria,imperium,& honor,nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Viri Israelitæ,audite hos sermones meos.

Homilia.vi.

NOn est hoc adulanter dictum,sed quos acriter perstrinxerat,erga illos remissior esse incipit, tempestiuam Dauidis mentionem faciens. Et ne turbentur,nouum proœmium exorditur, quia mentionem facturus erat Iesu.Nam superius,quidem,nō essent turbati audientes prophetam, nomen autem Iesu statim illis propositum obstitisset.Et non dixit, persuadeamini:sed,audite,id quod erat minus molestū. Vide etiam,quomodo nihil dixit sublime,sed à valde humilibus incipit. *Iesum*,inquit,*Nazarenum*. Statim patriam dicit,quæ sanè videbatur contemptior esse,& nihil iam magnū de illo dicit,neq; quod de propheta alius quis diceret. *Iesum*, inquit, *Nazarenum uirum demonstratum à deo erga uos*. Vide q̄ magnū hoc erat, quòd à deo esse missum dicit.Hoc enim sursum ac deorsum cùm ipse tum Ioannes ac alij apostoli mōstrare studebant. Audi itaq; D
Ioan.1.e Ioānem dicentem, *Ille mihi dixit, Super quem videris spiritū descendentē ac manentē super illum,hic est.* Ipse autē Christus,frequentius hoc agit,dicens:*A memet-*
Ibidem.8.e *ipso non veni, ille me misit,* & vbiq; scripturarum hoc potissimū sollicite tractatur.Idcirco & sanctus ille præcipuus in beato illo choro,amator Christi, ardētissimus discipulus,cui claues cœlorum cōcreditæ, spirituali reuelatione accepta,compressis timore illis,quum ostendisset magna illos esse consequutos, fecisset̄q; credulos, tunc & de illo disserit.Papę q̄ audacter in medio eorum qui occiderant dixit,quòd surrexerit.Et non dixit quòd resurrexerit statim, sed quòd à deo ad nos venit. Hoc autem manifestum quibus fecit?Non iam dicit,quòd ipse,sed quòd per illum deus, vt magis modestè loquendo illos sibi cōciliet,eo quòd & ipsos testes vocat,ac dicit: *Virum demonstratum à deo erga uos uirtutibus ac prodigiis & signis,quæ fecit per illū deus in medio uestri,sicut & ipsi scitis.* Deinde vbi incidit in facinus illorum hoc sceleستum,vide quàm attentet liberare illos à crimine.
Hunc,inquit,*definito consilio & præscientia dei expositum cùm accepissetis, per manus iniquorum, crucifixum interemistis.* E
Quasi illa Ioseph verba diceret, qnæ scilicet ille quoque ad fratres dicebat.Ne timeatis quòd prodidistis me;nō
Gen.45.b vos,sed deus huc me misit,Deinde vt dixit,Cōsilio dei, vt ne dicant,Igitur bene fecimus, illos quoque reos facit,per hoc quod addidit: *Per manus iniquorum crucifixum interemistis.* Hic Iudā insinuat,interim illis etiam ostendit,quòd non ipsorum potentiæ fuerit, nisi & ipse concessisset,& exposuisset illū deus. Hoc enim est quod non dicit ἔκδοτον expositum,sic totū conuertit crimen in caput Iudæ traditoris.Ille enim ipsum tradidit osculo:vel igitur de hoc,quod per manus iniquorum,vel militū dicit,manifestans quòd non simpliciter intereme ritis,sed per iniquos viros.Et specta, quomodo vbiq; curant vt passionem primū confiteantur. Quod autem ad resurrectionem attinet,quoniā magnifica erat, nūc adumbrat,& ita quodammodo in medio constituit: nam crux & mors quidē inter confessa erant,resurrectio autem nondum.Idcirco & posteà de illa inquit, adiiciēs,

Quem deus suscitauit solutis doloribus mortis, secundū quod non erat possibile teneri illum ab ea. Hic magnū & sublime quiddam insinuauit.Quod enim non erat possibile, F
declarat,etiam ipsum dantē cōprehendere ac posse, & quòd etiā ipsa mors illum detinens doluerit, & grauia passus sit. Dolorē enim mortis scriptura periculū vbiq; Dolor mortis, quid in scripturis.
solet appellare,& quòd sic resurrexit tāquam iam nō iterum moriturus.Vel dicendo:Secundum quod non erat possibile illū teneri ab ea,hoc manifestat,quòd resurrectio eius non sit cōmunis cum aliis. Deinde priusquàm aliquid mēs illorū cogitet,assistit illis Dauidem, qui omnem humanā rationem subuertat. *Dauid enim*,inquit, *dicit de eo.* Et vide quomodo iterū testimoniū humile. Propter hoc & suprà illud ex humilioribus accepit,vt ostendat quod mors non sit ex his quæ contristent.
Prouidebam dominum in conspectu meo semper, quia à dextris meis est,ut ne commouear, quia non derelinques animam meam in inferno. Posteà testimonio prophetico addit, *Viri fratres.* Quādo magnū quiddā dicturꝰ est,hoc vtitur proœmio excitās illos & inde familiares sibi reddēs. *Licet liberè dicere apud uos de patriarcha Dauid.* Magna est hæc animi modestia,vbi nō est dānosum,condescendit. Idcirco & nō dixit quòd hæc de Christo dicta sint,non de Dauid,idq; valde prudēter,ob magnū erga Dauidē honorē illos reuerens,deq; re aperta ac confessa, tanquam

audacius

Universidad de Deusto
Biblioteca

G audacius videatur dixisse paulatim deuitat eos quos laudabat. Ideo & non de Dauid inquit simpliciter, sed de patriarcha Dauid, quòd & mortuus sit ac sepultus. Non iam dicit, Et non resurrexit, sed aliter idipsum probè cõfirmat ac dicit: *Et sepulchrum illius est apud nos usque in hodiernum diem.* Deinde vt apparuit quod volebat, neq; sic venit ad Christum, sed iterum affert laudes Dauid. Propheta igitur quũ esset & sciret quod iureiurando iurasset illi deus. Hæc autem dicit, vt sermonem de resurrectione etiam propter illius dignitatem ac genus recipiant quasi prophetia violaretur, nisi hoc esset, atq; adeò & ipsorum honori derogaret. Et sciens, inquit, quod iureiurando iurasset sibi deus. Non dixit, promisit simpliciter sed quod maius erat iureiurando iurauit, ex lumbo eius quoad carnem oriturum Christum, vt sedeat super thronum illius. Vide vt excelsa iterum insinuet, nã postquàm illos sermonibus placauit, magna fiducia interposuit propheta, & de resurrectione disserit, quòd neq; anima illius detineatur in inferno, neq; enim caro illius sciuit corruptionem. Hoc iterũ admirabile est. Ostẽdit enim quòd dissimilis aliorũ sit resurrectioni re-
H surrectio, nam comprehendit quidem illum, sed non fecit quod suum tunc mors. Et peccatum quidem adumbrando dixit, pœnam autem non addidit, Et quòd crucifixerunt quidem manifestè dixit, deinde ad signũ dei venit. Quando autem demonstratur, quòd iustus occisus est, & quòd amicus deo, etiamsi tacueris pœnam, is qui peccauit seipsum magis quàm tu condemnabit. Omnia igitur offert patri, vt accipiant quæ dicuntur. Deinde, quod non possibile fuerit, ex prophetia adducit. Videamus itaq; denuò quæ supra sunt dicta. *Iesum*, inquit, *Nazarenum uirum demonstratum à deo erga uos.* Hoc
Ioan.3.a est, de quo non est ambiguum, sed operibus demonstratum. Ita & Nicodemus dicebat, Signa hæc nullus potest facere quæ tu facis. Virtutibus, inquit, & prodigiis ac signis, quæ per illum fecit deus in medio vestri, atque ita non clanculo si in medio. Primùm incipit ab his quę illis nota erant, & dein ad minus nota progreditur. Posteà dicens, *Consilio dei:* Ostendit quòd non ipsi potuerint, & quod factum est, sapienter quidem ac diuina ordinatione & dispensatione. Et quod valde molestum illis fuisset, transit. Vbiq; illis studiũ est, ostendere quòd
I mortuus est: licèt vos negetis, inquit, illi testaturi sunt. Qui autem negocium fecit morti, multò magis iis qui crucifixerunt poterit. Sed nihil tale dicit, quòd potuerit vos occidere, sed simpliciter solùm insinuauit. Iam autẽ discamus & nos per ea quæ dicta sunt, quid sit tenere. Qui enim dolet, non tenet quod tenetur, neq; operatur, sed patitur, & abiicere cupit. Et bene dixit. Dicit enim Dauid de eo, vt ne prophetæ quod dictum est imputes. Vides quomodo interpretatur mox prophetiam, & nudam constituit, manifestans quomodo super thronum illius sedeat. Regnum enim spirituale in cœlis est. Vide quomodo cum resurrectione & regnum declarat in resurrectione, ostendit quòd necessitas fuerit prophetę dicendi. De illo enim erat prophetia. Quare non dixit de regno illius, sed de resurrectione illius. Magnum hoc erat. Quomodo autem super thronum sedit? regnans Iudæis, quòd si Iudæis, multò magis his qui crucifixerunt ipsum. *Non enim caro eius uidit*, inquit, *corruptionem.* Hoc resurrectione videtur quidem minus esse, veruntamen idem est. *Illum Iesum suscitauit deus.* Vide quomodo non aliter illum vocat. *Cuius omnes nos testes sumus: dextera igitur dei exaltatus.* Iterum ad patrem confugit, quanuis sufficiebat dicere quòd prius, sed scit quã-
tum momenti hoc habeat. Hic & de assumptione insi- K
nuat, & quòd in cœlis sit: cæterùm neq; istud manifestè dicit. *Et promissione spiritus sancti accepta.* Vide quomodo incipiens dicit, quòd non ipsemet illum demisit, sed pater. Postquàm autem meminit signorum illius, & quæ Iudæi fecerant illi, & de resurrectione disseruit, liberè posteà & de his sermonem inducit, iterum illos testes per vtrosque sensus adducens. Porrò resurrectionis quidem sæpe memor est, sceleris autem illorum semel, vt ne illos grauet. Et accepta, inquit, spiritu sancti promissione. Hoc iterum est magnum, opinor autem quòd nũc promissionem dicat eam, quę ante passionem facta. Vide quomodo quòd illius posteà facit totũ suũ, magna illa occultè operans. Nam si ille effudit, de illo Hic supra & Ioel.2.g propheta loquutus est superius, In nouissimis diebus effundam de spiritu meo super seruos meos, & super ancillas meas, & dabo prodigia in cœlo supernè. Vide quanta occultè interserit. Verùm quoniam magna erãt, iterum illa obumbrat in eo quod à patre accepit. Dixerat bona quæ facta, signa illa, & quod sit rex, quodq; ad ipsos venerit. Dixerat quod ipse spiritum det: quæcunq; enim dicere quis poterit, nisi ad vtilitatem tendant, temerè dicit: Quemadmodum & Ioannes facit, Hic nos L Matt.3.c dicens baptizabit in spiritu sancto. Et ostendit, quod nõ solùm ipsum non minuerit, sed etiam clariorem effecerit, quandoquidem olim quidem promiserat ei deus, tũc autem dedit. Vel promissionem dicit quam nobis promisit, sicut præscius erat futuram, & maiora nobis post crucem largitus est. Et effudit, inquit. Hic dignitatem euidenter tradit, & non simpliciter, sed etiam cũ vbertate. Ideo & istucipsum manifestum faciens, adducit cætera. Posteà enim liberè & de assumptione in cœlos loquitur. Et non simpliciter, sed iterum testem adducens, & illius meminit, de quo Christus dixit: *Non enim David, inquit, ascendit in cœlos.* Hic iam non cũ demissione concionatur, habens ex dictis fiduciam. Neq; dicit, licet dicere, neq; vlla talia. Dicit autem manifestè, Di- Psal.109.a *xit dominus domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Iam si dominus est Dauidis, multo magis illorũ. Sede à dextris meis. Totum hic posuit. Donec posuero inimicos tuos, scabellũ pedum tuorum. Hic etiam magnum metum incutit, quemadmodum initio monstrauit, qualia amicis, qua- M lia etiam inimicis faciat. Et iterũ, potentiam, vt ne minus credatur, patri acceptam fert. Itaq; quoniam magna loquutus, iterum ad humilia sermonem deducit. *Certò igitur sciat, inquit, tota domus Israel.* Hoc est, ne dubitetis, ne ambigatis, posteà & apertè definit, *Quia & dominum illum, & Christum deus fecit.* Hoc à Dauid, & à psalmo commemorat. Oportebat enim dicere. Certo igitur cognoscat omnis dom⁹ Israël, quod à dextris sedet id quod magnum erat, sed eo relicto, aliud adducit multo humilius, vbi dixit, fecit: hoc est, constituit, atque adeo nihil hic de substantia dicitur, sed totum de hoc dicit, *Hunc Iesum quem uos crucifixistis.* Bene hic desinit, concutiens illorum mentem. Quoniam enim ostendit, quantum hoc sit facinus, tunc tandem & ipsum aperuit, vt sic maius ostendatur, & metu illos corripiat. Non enim sic homines beneficiis adducuntur, vt timore castigantur. Verùm admirabiles illi, & magni amici dei neutro horum indigent, qualis scilicet Paulus erat. Neque enim regnum vel gehennam magnifaciebat, & hoc est amare Christum, hoc est, non esse mercenarium, neque quæstum, vel negociationem existimare, sed verè esse virtute præditum, & omnia face-
re,

A re, eo quòd grata sint deo. Quantis igitur lachrymis digni, qui tantam debentes mẽsuram, neq; vt negociatores ambimus regnũ cœlorũ. Tanta nobis pollicetur, & neq; sic audimus. Quid huic inimicitiæ comparari poterit, quanuis ij qui insana pecuniarum cupiditate laborant, siue seruos, siue hostes, siue inimicissimos inueniant, vnũ hoc expectant, si possint ab illis pecunias accipere, omnia faciũt, & adulantur, & seruiũt, & seruituti se addicũt, omnibusq; se putant esse honestiores, vt quid ab illis accipiant. Pecuniarũ enim spes, nihil horũ illos sinit cogitare. Regnum autem non valet cõquirere tãtas diuitias, neq; tam multiplices, quanuis neq; is qui assequutus est, promittit illud, sed incomparabiliter etiã ipso regno maior est. Quando autẽ, & quod promittitur regnũ est, & deus qui illud promittit, magnum vtiq; fuerit illud à tali accipere. Nũc autem perinde fit, ac si rex quidem hæredes suos & cohæredes filio volens facere post innumera etiam alia beneficia conẽnatur. Princeps autẽ latronum, qui innumeris malis & nos & parẽtes nostros affecit, & impleuit, & confundens nostram cùm gloriam, tum salutem, vnico duntaxat obulo mon-
B strato adoratur à nobis. Regnum promittit deus & contemnitur, gehennam apparat diabolus & honoratur: ille deus est, hic verò diabolus: sed videamus præceptorum discrimen. Si enim nihil horum esset, & hic non esset diabolus, ille verò non esset de⁹: & hic non gehennam, nec ille regnum exhiberet: nonne ipsa mandatorum natura sufficeret ad hoc persuadẽdum. Quid igitur vterq; imperat? hic ea quæ confundunt, ille ea quæ glorioſos reddunt? hic ea quæ innumeris inuoluũt calamitatibus
Matt.11.d ac turpitudinibus, ille ea quæ multum refrigerij concedunt. Vide enim. Ille dicit, Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Hic inquit, Ferox esto & immansuetus, ac iracundus, & bestia magis quàm homo. Videamus igitur quid vtili⁹? quid scilicet vtili⁹? sed non hoc solùm, sed cogita quòd ille diabolus est, maximè enim illud monstratum est. Ad hæc triumphi erunt maiores, non enim facilia imperat hic curator, sed vtilia tamẽ. Quia & patres molesta imperant, & domini seruis. Sed propter hoc alij quidem patres sunt ac domini, alij verò abigei & ra-
C ptores hominũ damnosi, suntq; omnia contraria. Verũtamen quòd & voluptatem habet, hinc manifestum. In quib⁹ autem putas esse iracundum, in quibus etiam tolerantem malorum ac mansuetum? Nonne hui⁹ anima solitudini cuipiã, habenti multam quietem comparatur, illi⁹ vero foro & turbæ, in quo mult⁹ clamor sequentiũ camelos & mulos ac asinos, multùm ad accedentes exclamantibus, ne conculcentur. Nonne illa quidem mediis quidem ciuitatibus comparata, in quib⁹ hinc argentifabrorum, inde ærifabrorum magn⁹ auditur sonitus, & alij quidem inuadunt, alij autem inuaduntur: sed hæc vertici cuidam montis est similis, in quo leuis flat aura, & purus splendor fulget, & perspicua fontium ebulliunt fluenta, & multiplex florum producitur gratia, vti sunt verna prata ac horti, florentibus arborib⁹ & floculis, & defluentib⁹ aquis. Quod si & sonus audit⁹ fuerit, dulcis est, & multam effundit voluptatem: nam vel aues cantillantes summis arborib⁹ insident, & cicadæ, & philomelæ, & hirundines concorditer vnam quandam perficiunt musicam: vel zephyrus blandè allidit arborum ramos, in quercub⁹ & pinis stridens etiam olores, imitatur: vel pratum rosas producens & lilia inter se collisa & commota, quasi pelag⁹ parum vndabundum referunt. Imo multas quis inuenerit similitudi-
nes: nam quando quis rosas aspexerit, itidem putabit vi D
dere: quando autem violas, mare vndabundum: quando verò lilia, cœlũ. Neq; spectaculo solo, & aspectu oblectatur tũc talis, sed & ipso corpore: nam & refrigeratur, & respirat, ita vt in cœlo potius quàm in terra videatur esse. Est & alius sonus quidam, quando aqua à summa altitudine per tubos suo motu fertur, & blando strepitu subiectis silicibus ostrepit, ita relaxat membra nostra voluptas, vt etiam oculis somnum membra fouẽtem immittat. Libenter audiuistis narrationem, forsan etiã solitudinis facti amatores, sed hac solitudine multò suauior longanimis anima: non enim vt pratum describeremus, neq; vt ad ostentationem sermonem ducamus, hanc attigimus similitudinem, sed vt per hanc descriptionem videremus quantasit longanimorum voluptas, & quòd multò suauius sit viro mansueto cõuiuere, maioraq; emolumenta ab illo accipiantur, quàm si in talibus versetur locis. Hos imitemini. Quando enim neq; validus ventus ex tali anima egreditur, sed benigni quidam sermones ac blandi, & zephyro placido rectè comparantur, dum admonitiones nihil habent asperum, sed E
aues cantillantes imitantur. quomodo igitur hoc non melius? non enim corpori accidit sermonis aura, sed animas reficit. Non ita statim medicitãtem hominem à febribus liberarit sua cura, vt longanimus vir & iracundum, & præ ira flagrantem apprehensum refrigerabit per spiritum propriorum sermonum. Et quid de medicis dico? Neq; ferrum ignitum & aquæ intinctũ ita statim calorem amittit, sicut si incidat in animã longanimem homo iracundus. Sicut autem si in forum ingrediantur cantillantes aues, & nugæ esse videntur, ita etiã nostra præcepta in animas iracũdas immissa. Nonne suauior mansuetudo quàm ira & temeritas: & non hoc solùm, sed etiam hoc quidem diabolus, illud verò deus imperauit. Videte quòd non temerè dixi, quòd si etiam non esset diabolus, nec deus: illa tamen præcepta sufficiant vos ad abducendum. Nam mansuetus quidẽ sibi ipsi dulcis & aliis est vtilis. Iracũdus verò & sibi insuauis & aliis dãnosus. Nihil insuau⁹ homine iracũdo, nihil onerosius, nihil molestius, nihil fœdius, quemadmodum scilicet nihil suauius est eo qui nescit irasci. Melius est cohabitare bestiæ, quàm homini tali: nã illa quidem si semel cicuretur, seruat suam legem, illum autem F
quoties placueris, iterum exasperatur. Sibi enim habitum quendam talem indidit semel. Quemadmodum enim dies candidus ac lucidus, & hyems plena conturbatione inter se multùm distant, ita etiam iracundi ac mansueti animæ. Sed nondum quæ⁹ illis ad alios veniunt incommoda, sed solùm quæ sibi ipsis inferunt audiuimus: quanuis & hoc non paruum damnum, alium damno affecisse. Veruntamen nunc hoc consideremus, quis lictor latera sic cõfringere poterit, quæ uerua ignita sic transfigunt & explorant corpus, quæ insania sic stupida reddit naturalia præcordia, vt ira & furor? Scio multos ex ira morbos natos, suntq; febres illæ acutissimæ. Si autẽ corpora ita offenduntur, cogita animam. Ne enim ratiocineris tecũ quod non vides, sed cogita quod si ille qui accipit malitiam ita offenditur, id quod parit quantum susc ipit damnum: multi oculos perdiderunt, multi in morbũ grauissimũ inciderunt: attamẽ ille quidẽ fortiter fert omnia & facilè, quãuis imperet molesta, & horũ mercedẽ ponat gehennã, & diabolus ac inimicus salutis nostræ sit, & magis illi obtẽperam⁹ q̃ Christo, qui saluator est ac benefactor, taliaq; dicit, quę & vtiliora & suauiora sunt, & nobis & his qui nobiscũ viuunt
maximè.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G maximè. Nihil ira deterius profectò, & intempestiuo furore, non fert longâ moram, acutus morbus est. Sæpe & verbum quis per furorem effudit, & perdit quoad mini sterium totius vitæ opus habet, & facit aliquid quod totam vitam eius subuertit. Molestum enim hoc est, quòd quis in breui tempore, & vno opere, & vnico verbo nobis æterna bona aufert, & innumeros labores elargitur. Ideo oro vos, vt omnia faciatis, quò frenetur hęc bestia. Cæterum hæc de mansuetudine & ira dicta sint. Si autè & alia quis dicendo assumpserit, vt auaritiam, despectũ pecuniarum: intẽperantiam, sobrietatem: inuidiam, benignitatem, & scrutatus fuerit, etiam aliud quid excellentius sciet. Scitote quòd per præcepta solùm deus diabolusq; monstrantur. Obtemperemus igitur deo, & ne in barathrum nos ipsos proiiciamus, sed dum adhuc tẽpus est ab omnibus quæ animam nostram damno afficiunt, nos abluamus, vt æterna bona assequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri ac spiritui sancto gloria, imperiũ, honor, nũc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Auditis autem illis, compuncti sunt corde, &
dixerunt ad Petrũ ac reliquos apostolos:
Quid faciemus uiri fratres?
Homilia septima.

H Videtes quantum bonum sit mansuetudo. Ipsa pectora nostra magis quàm vehemens austeritas extimulat, & plaga ferit maiore. Quemadmodum enim percutiens obdurata corda, non tam facilè sentire facit, vt si eadem prius mollia faciat ac teneraʒita & hoc loco prius oportebat mollire, & tunc pũgere: mollit autem nõ furor, neque accusatio vehemẽs, neque conuitia, sed mansuetudo. Nam ille quidem iracundus auget morbum, hic autem qui mitis est, imminuit. Atq; ita si volueris quempiam, qui iniustè egit corripere, magna cum mansuetudine illum alloquere. Vide igitur & hoc loco, quid faciat. Mansuetè in memoriam reduxerat illis sua flagitia, & nihil addidit. Dixit dei donum, adiecit gratiam, quæ his facta erãt, testimonium dabat, & vlterius sermonẽ produxit. Reueriti sunt Petri mansuetudinem, quia his qui dominum suũ cruci fixerant, & contra ipsos clamarant, tanquã pater & magister curã gerens loquebatur. Non simpliciter obediI runt, sed seipsos condemnarunt, senserunt quæ fecerãt. Non enim permisit illos furore intumescere, & mente obtenebrari, sed per modestiam, indignatione quasi nebula turbatis demonstrabat quod perpetratum erat. Et enim sic vsuenit, vt siquando dicimus nos iniuria affectos, illi attenten demonstrare, quòd non iniustè egerint: quando autem dicimus nos, quòd nos iniuria affecti non simus, sed iniustè egerimus, magis illi contrariũ faciũt: & ita si vis eũ qui iniustè egit, reum facere, ne accuses illum, sed reũ te constitue. Est enim genus hominum ad contentiones propensum. Hoc Petrus fecit, nõ accusauit illos seueriter, sed attentauit quantùm possibi lè erat, etiam mansuetè defendere, & ideirco illorũ animos perstrinxit. vnde manifestum, quod compũcti fuerunt? Ex verbis illis. Quid enim dicunt? Quid faciemus viri fratres? Quos enim impostores vocarant, fratres vocant: non intantum se illis æquabant, quantum ad sui curam ac amorem his verbis attrahere nitebantur. Et aliter, Quoniam illi eos primùm ita appellare dignati fuerunt, dicunt, Quid faciemus? Non dixerũt statim, Igitur resipiscamus, sed permiserũt sese illis, quemadmodũ in naufragio aliqui constituti vel morbo, conspecto gubernatore vel medico, omnia illi concedũt ac obediũt. Similiter & hi fecerũt: Confessi sunt se esse in extremis K malis, & nullam salutis habere spem. Et vide non dixerunt, Quomodo seruabimur, sed quid faciemus? Quid igitur Petrus? *Iterum hic interrogatis omnibus ipse respondet, Resipiscite dicens, & baptizetur unusquisque uestrum in nomine Iesu Christi.* Et nondum credite, sed baptizetur vnusquisque vestrum. Hoc enim in baptismate accipiebant, deinde ostendit etiam lucrum. *In remissionem peccatorum, & accipietis donum spiritus sancti.* Si donum accipietis, si remissionem habet baptisma, Quid futuri estis? Deinde probabiliorem sermonem faciens, subdidit, *Vestra est enim promissio.* Hanc & hìc, quam superius dixerat. *Et filiorum uestrorum.* Igitur & hinc maius donum est, quod bonorũ etiam hæredes habeãt.

Et omnium, inquit, qui longè sunt. Multo magis vestri qui propè estis. *Quoscũque uocarit dominus deus noster.* Vide quando dicit eorum qui procul, tunc quando illos inuenit suos factos, & seipsos condemnasse. Anima enim quando seipsam condemnarit, non vltrà poterit inuidere. *Aliisq; sermonibus plurimis testificabatur ac obsecrabat dicens.* Vide illum vbiq; submissum, & nec ambitiosum, nec ostentatorem. Testificabatur, inquit, & o- L rabat dicens. Absoluta & perfecta est doctrina, quæ & metum incutit, & amorem declarat. *Saluemini à generatione hac peruersa.* Nihil de futuris, sed de præsentibus dicit, quibus maximè aguntur homines: & ostendit, quod prædicatio non solùm à præsentibus, sed etiam à futuris eripit malis. *Itaque illi libenter accepto sermone eius, baptizati, & appositi sunt die illo, animæ quasi tria millia.* Quomodo putas hoc non magis recreasse apostolos q̃ signa? *Erant autem perseuerantes in doctrina apostolorum unanimiter, & communicatione,* Duæ virtutes, & perseuerare, & vnanimiter. Hoc autem dixit, vt ostendat quod lõgo tempore illos docuerint. *Et communicatione, & fractione panis, & oratione.* Omnia communiter, omnia cum perseuerantia faciebant inquit. *Obortus est autem omni animæ timor, multaq; prodigia & signa per apostolos gerebantur.* Merito. Neque enim vt vulgares homines despiciebant, neque personis intenti erant, sed accensa erat eorum mens. Quoniam autem superius multiflua erant verba Petri, & ostẽderat promissiones ac futura: meritò correpti sunt metu, & testificabantur dictis signa. Itaque quemadmodum & in Christo primum vi- M dere licebat, signa, dein audiebatur doctrina, & deinde veniebant miracula, ita & nunc. *Omnes autem credentes erant coniuncti, & habebant omnia communia.* Vide statim quantum incrementum. Non enim in precibus solis erat communicatio, neque in doctrina sola, sed & in administratione. *Et possessiones ac substantias uendebant, & partiebantur illa omnibus prout unicuique opus erat.* Non simpliciter quemadmodum apud Græcos philosophi, quorum alij reliquerunt terram, alij multum auri in mare proiecerunt, id quod non erat opum contemptus, sed stultitia & insipientia. Vbique enim & semper diabolus studuit infamare creaturas dei, quòd quis bene vti pecuniis nequeat. *Quotidie autem perseuerantes unanimiter in templo.* Hìc modum docet quo doctrina fruebantur. Et vide quomodo nihil aliud vel paruum vel magnum faciebant Iudæi, sed assidui erant in templo. nam qui inter illos erant feruentiores, etiam loco maiorem exhibebant reuerentiam, neque enim auellebant illos apostoli, scilicet ne incommodent. *Et frangebant per singulas domus panem, simul accipiebant cibum in exultatione, & simplicitate cordis, laudantes dominum, & habentes gratiam apud omnem populum.* Panem, dicens, videtur mihi hoc

loco

A loco ieiunium significare, & austeram vitã: simul enim accipiebant alimentum, non delicias. Hinc discito dilecte, quòd nõ deliciis sed cibis suauiter fruamur, & quòd delicati sunt in mœrore, & non delicati in gaudio. Vides quòd sermones Petri etiam vitæ afferebant temperantiam? Sic non est exultatio, vbi non est tenuitas. Et quomodo, inquit, habebant gratiam apud omnem populũ? propterea quæ faciebãt per eleemosynas. Ne enim attendas oro, inquit, quòd sacerdotes præ liuore & inuidia illis obsistebant, sed vide quòd gratiã apud omnem populum habebant. *Dominus autem addebat eos qui salui fierent quotidie ecclesiæ. Omnes autem credentes erant coniuncti.* Sic vbiq; bonum est concordia. *Aliisq; sermonibus testificatus est.* Hoc dixit ostendens quòd non sufficiebant quæ dicta erant. Vel etiam dic, quòd illa quidem vt ad fidem adducerent, hæc autem fideles redderent dicta sunt. Et non dixit: In cruce, sed in nomine Iesu Christi baptizetur vnusquisque vestrum, neque continuò illis crucis memoriam inculcat, vt ne opprobrare videatur: sed simpliciter Resipiscite, inquit, & baptizetur vnusquisque in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorũ. Cæterùm longè aliter habent iudiciorum quæ hìc sunt, B leges: nam hìc qui peccauit, quando confitetur, seruatur. Vide quomodo non præteriit quod maius, sed prædicta gratia illud subdidit dicens, Accipietis donum spiritus sancti. Dignus acceptione & fide sermo ille, ex his quæ ipsi iam acceperant. Iam enim quod facile dicit, multiplex habet donum, & tunc ad vitam ducit, sciens quòd materia etiam ipsis est studij, iam tanta bona gustasse. Porrò quia auditor desiderabat audire, quòd plurimorum sermonum caput & quænam summa esset, etiam illud apponit ostendens quòd donum sancti spiritus. Cæterùm illi accepto sermone, laudauerunt quę dicta sunt, quanuis metu plena, & post indulgentiam, ad baptisma veniunt. Cæterùm videamus iterum quæ dicta sunt.

Erant, inquit, perseuerantes in doctrina: ex hoc est manifestum quòd non vno vel duobus diebus, sed multis docuerint, vtpote in aliam vitam illos transferentes.

Et obortus est omni animæ timor. Si omni etiam his qui non crediderant, verisimile autem illis hoc accidisse, quia viderunt tantam subitam mutationem, fortassis etiam quia viderant signa. Non dixit autem simul, sed C vnanimiter. Multi enim sæpe congregantur, qui tamen non sunt vnanimes, sed sententiis dissident. Sermonibusq; obsecrabat. Non dixit doctrinam succidens. Licebat autem discere, quòd sicut nouos pueros educabant alimento spirituali, & angeli repentè facti sunt. *Et dividebant prout unusquisq; opus habebat.* Viderunt quòd spiritualia communia, & nullus alio plus habebat, & statim peruenerunt ad hoc vt sua omnibus distribuerent. Omnes enim credentes erant coniuncti: non loco fuerunt coniuncti, vt manifestum est ex his, quæ addidit dicens, *Et omnia habebant communia.* Omnes autem inquit, non ille quidem habebat, ille verò non habebat. Hæc erat angelica respublica, nihil dicere sibi propriũ esse. Hinc radix malorum execta est, & per ea quæ fecerunt, demonstrarũt quod audierũt. Igitur hoc erat quod dicebat, Seruamini à generatione peruersa ista. Et appositæ sunt die illo animæ quasi tria milla. Postquam tria millia facti sunt, eduxerunt illos foris, qui & magna cũ fiducia iam agebant, quotidie ascenderunt, & assidui orant in templo. Quia & Petrus & Ioannes paulò pòst idẽ fecerunt. nihil iam Iudaicũ mouebant, sed honor ille in locũ pertingebat vsq; ad templi dominũ. Vidisti pietatis incrementũ, diuitias abiiciebant & gaudebãt, & mul

ta erat lętitia. Maiora enim erant quę accipiebant bona, D nullus opprobrabat, nullus inuidebat, non erat fastus, non erat contemptus, quasi pueri nuper nati, putabant se erudiẽdos. Quid sicut in obscura dico imagine? Si meministis, quòd quando ciuitatem nostrã concussit deus, & omnes erant attoniti, sic afficiebantur: nullus dolosus erat, nullus malignus. Etenim talem faciebat timor, talem tribulatio, non erat frigidum illud verbum, meum & tuum. Et ob hoc exultatio erat in mensa, nullus quasi ex propriis ederet afficiebatur, nullus etiã quasi ex alienis, quanuis videatur ænigma esse. Ea enim quæ fratrũ erant, non arbitrabantur esse aliena: erant enim vt dominorum: neq; propria, sed vt fratrũ: neq; pauper cõfundebatur, neq; diues inflabatur. Hoc est exultare. Et ille qui communicabat, quasi beneficiũ accepisset lætabatur, & illi qui accipiebant, quasi sit honestati. *Et ualde inter se erant coniuncti,* Quoniã in opum distributionibus, & cõtumelias, & cõtristationes, & molestias fieri contingit: propter hoc dicebat apostolus, Ne ex tristitia vel ex necessitate. Vide quantũ illis testificetur & tribuat, fidẽ 2.Cor.9.b. germanam vitam rectam, perseuerantiam in auditorio, E in precibus, in frugalitate, in lætitia. Duo erant qui potẽrant illos cõturbare, ieiunium & pecuniarum erogatio, illi autẽ propter vtrunq; gaudebãt. Enimuero quis sic affectos non vt patres cõmunes dilexisset, nihil mali pariebant inter se, totum permittebant diuinæ gratię, non erat timor, idq; in mediis periculis. Vnde per simplicitatem omnẽ virtutem declarauit, quæ maior ipso ieiunio, diuitiarum erogatione, ac perseuerantia in oratione. Sic autẽ & purè laudabãt, imò hoc est laudare deũ. Vide insuper & illos hìc statim accipere mercedẽ. Habere enim gratiam apud populum, est fuisse quosdam valde dilectos ac amabiles. Quis enim non obstupesceret, quis non admiraretur hominem moribus simplicẽ, vel quis non se iungeret ei qui subdolus non est, & quorum aliorum est salus, & quorum magna bona? Nónne pastoribus initiò euangelium prædicatum est? nónne Ioseph simplex quidam homo erat, & ita vt nec per adulterij suspicionem perterreretur, quo peccato perpetrando cõsentiret? Nónne agrestes fuci expertes elegit? Anima enim, inquit, benedicta omnis simplex. & iterum, Qui autem ambulat innocenter, ambulat cum fiducia. Prouer.10.b At dicet quis, Nónne & prudentia opus est? Quid enim F aliud est simplicitas, quàm prudentia? Quando enim nihil suspicaris malum, neque moliri poteris malum, quando nihil fers molestè, neque vindictam meditari poteris. Contumelia quis te affecit, non doluisti: calumniatus est, nihil inde affectus es: & eo persequitur, & sic quoq; nihil affectꝰ es. Via quædam est ad philosophiã simplicitas. Quẽadmodũ enim in corpore tristis & mœstus & cogitabũdus, licèt pulcher sit quis, multùm tamẽ pulchritudini detrahit: hilaris autem & subridens aspectu, formositatẽ auget: Ita profectò etiam anima. Subdolus licèt innumera habeat bona opera, disperdit ea, contrà agit mente liber ac simplex. Et amicum talem quis cum simplicitate fecerit, & inimicum factum conciliarit. Non item opus habet custodia, & custodiæ custodia, neque vinculis & connexionibus ad hoc, sed multa est illi laxatio, & iis qui cum eo viuunt. Quid igitur si in malos inciderit viros talis? Deus qui præcepit esse simplices, porriget manum. Quid simplicius erat Dauide? quid Saule malignius? Vter igitur superauit? Quid item de Ioseph dices? nónne simpliciter vsus est fratribus? nónne propter hoc probatus fuit, eo quòd ipse quidem omnia absq; suspicione loquebatur, illi autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

G malignè insidiabantur? Somnia semel ac iterum dixit, & non sibi cauebat,& iterum cauebat,& iterum ad illos abiit cibos allaturus, & non sibi cauebat,totum commit tens deo: verùm hi erga ipsum tanquam hostem affecti sunt, ipse vicissim erga illo vt fratres:& poterat deus illum non permittere incidere in illos, sed permisit, vt ostendatur miraculum, & quòd licèt illi quod poterant declarabant, ille tamen vincat:& sic quanuis plagam ac cipiat, non à seipso sed ab alio accipit. Malignus autem seipsum quidem percutit primum, alium autem nullũ, & sic sibiipsi est hostis. Illius anima plena est mœrore perpetuo, cogitationibus semper complicitis siue audiẽ dum siue dicendum quid sit, omnia trahit ad crimen, omnia incusat. Procul ab illis amicitia & cõcordia, proximæ autem illis habitant & inimicitiæ & fœditates, & sibiipsis suspecti sunt tales, his neq; somnus dulcis, neq; aliud quippiam. Quòd si & mulieres habent, papę, quàm sunt omnibus hostes ac inimici, innumeræ æmulationes, timor perpetuus. πονηρὸς malus autẽ παρὰ τὸ πονεῖν à laborando dictus est, sic scilicet scriptura semper labo
Psal.9.c. rem maliciam vocat, sic quando dicit, sub lingua eorũ
H fatigatio & labor. & alibi iterum, Et quod reliquum illis? fatigatio & labor. Si autem admiretur quispiam, vnde nam initiò tales facti sint, & hodie non sint tales. Di scant causam esse afflictionem, doctricem philosophiæ, matrem pietatis. Quando pecuniæ in vsu non erant, tũc neq; labor erat? Etiã, inquit, istuc ipsum enim rogo, nũc autem vnde tanta malicia, vnde ille tria millia & quinque milia statim virtutem arripuerũt, & mox adeò philosophi facti sunt: nunc autem vix vnus inuenitur, tunc autem sic conspirabant? Quid hoc quod illos tam agiles & excitatos reddebat? quid illos repentè accendit? quoniam cum multa accedebant deuotione, quoniam honores non erant sicut nunc, quoniam ad futura suam mentem conuerterant, & nihil præsentium expectabãt. Hoc est ignitæ animæ in periculis versari, hoc putabant illi Christianismũ esse, sed non nos: nunc in meris dissolutionibus viuitur, propter hoc neq; quando oportet hæc assequemur. Quid faciemus interrogabant illi, cõdemnantes seipsos, nos autẽ secus agimus. Quid faciemus, dicimus, venditantes nos præsentibus, & sublimia de nobis ipsis sentientes. Illi faciebant, quæ sanè facere decebat, nos autem contrarium agimus. Condemnarunt seipsos illi, desperarunt de salute sua, & propter hoc tales facti sunt, agnoscebant quantum donum acceperant. Quomodo autem vos eritis tales per omnia diuersum quod illi faciebant, operantes? Illi simul audierunt ac baptizati sunt, & non dixerũt hæc frigida verba, quæ scilicet nos nunc, neq; moras nectebãt, quanuis scilicet nõ omnia non omnes audierant iustificationes, sed solùm, Seruamini à generatione hac praua, eos nõ segnes effecit, sed acceperũt sermones: & quod acceperãt, operibus declarabãt, & monstrarunt quales essent. Simul enim vt in certamen ingressi, vestes exuerunt, nos autẽ insaniẽtes, cũ vestibus certare volum⁹: propter hoc antagonista noster, laboribus nõ habet opus, sed impliciti in nobis ipsis sæpe deiicimur. Idẽ enim facimus, quemadmodum si quis athletã, puluere aspersum, nigrũ, nudum, & ab arena, & à Sole multũ habentẽ luti, & oleo sudore ac luto simul deformatũ viderit, ipse vnguentũ olens acceptis sericis & aureis vestibus, & stola vsq; ad corrigias calcei demissa, & aureo ornatu in capite ingress⁹ se immittat. Qui enim talis est nõ impedietur solùm, sed omnẽ curã habet, ne inquinetur & disrumpatur vestis, vnde & primo aggressu cadet: & id quod timuit, statim patietur, cũ plagis & damno accepto. Tempus adest certaminis, tu K
autẽ sericis indueris: tempus est exercitationis, tẽpus stadij, tu autẽ quasi ad pompã teipsum ornas, & quomodo vinces? Oro ne videas ad externa sed ad interna. Horũ enim curis, quasi vinculis grauibus vbiq; anima colligata est, manũ non sinens extollere, neq; extendere contra hostem, & molles faciens ac delicatos. Optandum, liberatum ab omnibus posse illã immundam superare potestatem, propter hoc & Christus quòd non sufficiat solarum diuitiarũ abiectio, vide quid dicat, Vende facultates tuas, & da pauperib⁹: & veni, sequere me. Si autẽ neq; quando deposuerimus opes, nondum securitatẽ consequimur, sed & alia quadã arte ac diligentia nobis opus est: multò magis has adhuc habẽtes, nihil magni faciemus, sed ridiculi & spectatoribus & ipso maligno hosti erimus. Nã licèt diabolus non esset, licèt nullus qui impugnet appareat: innumeræ tamen viæ sunt, quæ diuitiarum amatores ad gehennã ducunt. Vbi nũc sunt qui dicunt, Quare diabolus factus est? Ecce hic diabolus nihil operatur, sed nos totum. Atqui hæc eos qui in montibus sunt dicere oportebat, qui post temperantiã, & diuitiarũ L
contemptum, & aliarũ rerum despectum, patrem ac domos, & agros, & vxorem, & pueros relinquere sæpissime volentes, sed illi maximè hæc non dicunt. Isti autẽ quos nunquam dicere oportebat, dicunt. Illa reuera sunt diaboli certamina, ad hęc autem neq; descendere dignum. Sed istam, inquit, diuitiarum cupiditatẽ immittit diabolus. Et improba ne approbes homo. Nunc autẽ si quidẽ videres aliquẽ, à ianua reiicere lutum, deinde videre cõtra se iaci ac stare, & omnia capite assumere, non solùm non misereris, sed etiã indignareris, & diceres illum iu stè passum esse: Et ne stultus sis, omnes ad illum loquerẽtur. Nũc autẽ vides quòd diaboli est diuitiarũ cupiditas, vides quòd innumera mala affert, vides illum sicuti luti aceruos facere cogitationes fœdas, & nudo capite acci piens immunditiã illius non intelligis? parũ declinare oportebat, & ab affectione liberari, quemadmodũ si ille locum declinãs liberetur, sic & tu accipe tales rationes & fugias peccatum, & repellas concupiscentiã. Et quomodo repellã, inquit? Si quidẽ Ethnicus esses, & præsentia solùm admirareris, fortassè multà esset difficultas, quanuis illi id virtutis exercuerint. Homo autem cœlũ expectans & ea quæ in cœlis, dicis, quomodo repellã? si contrarium dicerem, tunc oportebat hæsitare: si dicerẽ, M
concupisce diuitias, & quomodo concupiscam diuitias diceres talia videṡ dic oro: Si auro proposito & lapidibus preciosis dicerem, concupisce plumbum, non igitur opus erat hæsitatione? dixisses enim, quomodo possum? Si autem dicerem. Ne concupiscas, hoc facilius fuisset. Non admiror despicientes, sed eos qui non contemnũt. Hoc est animæ multa ignauia impletæ, nihil muscis & culicibus præstantioris, humiq; repentis. Quid dicis, Vi tam hæreditaturus es æternam. Et dicis, quomodo contemnam præ illa præsentẽ? Non sunt æquè amabiles illę res, vestem accepturus regiã: dicis, quomodo contemnã pãnosam. In regis ingressurus domum dicis, quomodo despiciã pauperem illam casam? Sic nos sumus vbique authores, nolentes vel parum excitari. Nã quotquot voluerunt, vitã in melius mutarũt amplexi virtutem feceruntq; illud strenuè, magnaq; cum facilitate. Vtinam & nos præsenti admonitione persuasi rectè agam⁹, & imitatores efficiamur eorum qui bene egerũt, Gratia & misericordia vnigeniti illius filij, cum quo patri & sancto spiritũi, gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in
I secula seculorum, Amen.

simul autem

A *Simul autem Ioannes & Petrus ascendebant in templum ad horam orationis nonam.*

Cap.III. *Homilia octaua.*

Mar.10.c.

Ioan.vlti. f.

Sique duo illi inter se concordiam magnam habere cognoscuntur, huic innuit Petrus, simul ad sepulchrum veniunt. De hoc dicit Christo, Hic autem quid? Et alia quidem signa non cõrauit libri huius scriptor: quod autem magnum afferebat stupore, & omnibus nouum videbatur, dicit. Et vide iterum non prius consilio capto ad hoc venisse, adeò ab ostentatione & honoris cupiditate erant alieni, & suum imitabãtur præceptorem. Cur autem tunc ascenderunt in templum, nunquid adhuc Iudaicè viuebant? minimè, sed vtiliter hoc faciunt. Fit autem signum hoc, alios quidẽ iterum confirmans, alios autem attrahens. Et signum quale nondum fecerant, naturalis morbus erat, & maior arte medica, imò quadraginta annis claudicans fuerat, sicut in progressu dicit, & nullus illum vnquam curauit. Scitis autem quòd curatu difficiliora sunt, quæ scilicet à natiuitate insunt. Tam grauis autem erat morbus ille, vt nec sibiipsi cibum operando parare posset, & insignis erat cùm à loco, tum à morbo. Et quomodo?
B audi, *Et vir quidam, inquit, claudus ex utero matris suæ gestabatur, quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicebatur Speciosa, ut peteret eleemosynam ab his qui ingrediebantur in templum.* Eleemosynam vtique accipere quærebat, & ignorabat, qui nam essent illi viri. *Qui uisis Petro & Ioanne ingressuris in templum, rogabat ut eleemosynam acciperet ut autem Petrus insp exisset in illum cum Ioanne, dixit, Respice in nos.* Hoc audi. Ille autem neque sic surgit, sed adhuc manet interturbans. Hunc enim paupertas cogit, vt etiam vrgeat dare eos qui negant. Confundamur nos qui resilimus, dum orant nos inopes. Vide autem æquitatẽ quomodo ostendit Petrus statim, vt dixit,

Vide in nos. Sic illorum habitus morum facilitatem ostendebat. *Ille autem intendebat in eos, expectans aliquid ab ipsis accipere. dixit autem Petrus, Argẽtum & aurum non est mihi. Hoc autem quod habeo, tibi do.* Non dixit, Do tibi quod multo argento preciosius. Sed quid? *In nomine Iesu Christi Nazareni surge & ambula, & apprehensa illius manu dextra suscitauit.* Ita & Christus fecit, sæpe curauit verbo, sæpe & opere, sæpe & manum adhibuit vbi
C erant infirmiores in fide, vt ne videatur fieri natura. Et apprehensa illius dextra manu suscitauit. Hoc fecit manifestã suscitationẽ. Erat enim resuscitationis imago.

Et statim confirmatæ sunt illius plantæ ac tali. Et *exiliens stetit & ambulabat.* Tentans forsan seipsum, & maiorem probationem faciebat. Non igitur simpliciter factum est, quod actum. Infirmi pedes illi erant, non fatigati, non secti. quidam autem dicunt, quòd nescierit ambulare. *Et ingressus est cum illis ambulans in templum.* Retuera admiratione dignum. non ipsi illum adducunt, sed ipse sequitur, comitatu benefactores suos testatus. Et per hoc quòd cum exultatione laudabat deum, nõ illos admirans, sed deum, qui per illos sibi benefecerat. Sic gratitudinis studiosus vir erat. Sed videamus iterum quæ dicta sunt. *Ascendebant, inquit, ad horam orationis nonam:* Fortassis per tempus illud gestantes claudum ponebãt, quando maximè ingrediuntur homines in templum. Vt autem ne putet quis, quòd propter aliud quiddam portabant, & non vt acciperet, vide quomodo hoc manifestè astruat in his quæ dicit. Ponebant illum, vt eleemosynam acciperet ab his qui ingrediebantur in templum. Et propter hoc etiam locorum meminit, argumẽtum dans eorum quæ scribit. Et quomodo illum non

adduxerunt Christo? forsan fuerunt infideles qui tem- D
plo assidebant, qui quidem neque apostolis illum adduxerunt. Vt vidit autem illos ingredientes & miracula facientes talia, Rogabat, inquit, vt eleemosynam acciperet, quemadmodum illos viros pios quosdam ex ipso habitu statim considerabat. Et idcirco intendit in illos. Vide autem quomodo & Ioannes vbique tacet, Petrus verò etiam pro illo rationem reddit. Argentum, inquit, & aurum non est mihi: non dixit, Non habeo hìc, qualia nos dicimus, sed prorsus non habeo. Quid igitur, claudus? Et despicis me orantem? Non dixit, sed ex his quæ habeo accipe. Vides quomodo à fastu alienus sit Petrus, & non ostentator, etiam neque erga illum cui benefaciebat. Os igitur & manus totum operabãtur. Tales quidam erant & Iudæi claudicantes, & opus erat illis petere sanitatem, ipsi autem magis opes petebant humi iacentes, qui & propter hoc templo assidebant, vt ditaren tur. Quid igitur Petrus? Non despexit illum, non ditantem aliquem quæsiuit, neque dixit, Etiamsi non fiat illi miraculum, nihil magni fuerit, nec honorem aliquem ab ille expectauit, neque præsentibus quibusdam curauit illum. Erat enim vir in ingressu, non ibi sed intus
E erat multitudo, sed nihil horum quæsiuit Petrus, neque ingressus prædicauit, sed solo suo habitu claudum attraxit ad petendum. Et hoc miraculum, quòd statim credidit. Qui enim liberati sunt à diutinis morbis: vix credunt, etiã quum viderint. Et qui sanat⁹ est, deinde cum apostolis erat, gratias agens deo. Et ingressus est, inquit, cum illis ambulans in templo, exultans & laudans deũ. Vide quomodo non solus erat: præ voluptate quidem saliebat, laudabat autem deum vt ora illorum obturaret. Mihi autem videtur, vt ne putetur esse simulatio ipsum saltasse, quod certè ostendebat non esse hypocrisim. Qui enim omnino ire non poterat, præsertim quum anteà etiam fames cogeret: neque enim voluisset in gestantes distribui ea quæ in eleemosyna vix sibi sufficiebant: multò magis tunc. Quomodo autem simulasset propter eos qui eleemosynam non dederant? Sed gratias agebat vir etiam post sanitatem. Vtrinque enim fidelis ostenditur & à gratitudine, & ex eo quod acciderat. Non sanè omnibus notus erat, vnde & agnoscebant illum. *Et uidit, inquit, illum omnis populus ambulantem ac laudantem deum, agnoscebantq; illum, quòd hic esset, qui ad eleemosynam accipiendam sedebat in Speciosa porta templi.* Et F
bene dixit, Agnoscebant, qui ignotus posteà ob miraculum esse cœperat. Hoc enim verbo vtimur in his quos vix agnoscimus. Oportebat igitur credere, nomen Christi remittere peccata. Quum autem sanatus teneret Petrum ac Ioannem, accessit omnis populus ad vestibulũ, quod vocatur Solomonis & obstupescebat, à beneuolentia quæ in illos, & amicitia qua ab illis non separabatur: Fortassis autem & gratias agens illis, & laudans.

Vt autem uidit illos Petrus respondit. Iterũ ipse & operatur ac concionatur. Igitur nuper illos ad audiendum excitarat donum linguarum, nunc verò hoc miraculũ: & tunc quidem initium accepit à crimine, nunc verò ab admiratione. Videamus autem quid differat concio hæc ab illa, & quid cum ea commune habeat. Nam illa quidem in domo fiebat, quum illi nõdum progressi vel aliquid operati essent, hæc autem admirantibus omnibus, sanato propè assistente, nullòque dubitante. Quemadmodum tunc quando dicebãt, quòd musto pleni sint. Et tunc cum apostolis omnibus existens disserebat, Supra.2.b.
nunc autem cum Ioanne solo: nam liberè loquitur, & vehementior fit. Tanta enim res virtus est, vt initio

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sumpto progrediatur, & nusquàm subsistat. Vide autem & qua dispensatione in templo contigit signum fieri, vt & alij fidentiores fiant. Neq; enim in angulo operabãtur alicubi, vel etiam occultè, sed neque intus in templo, vbi magna multitudo erat. Quomodo creditum esset, inquit, quòd ipse qui sanatus prædicaret beneficium, neq; enim reprehensus fuisset, neque si ad alios quosdam venisset. Igitur vbi latitudo erat, & locus separatus, ibi faciebant miraculum. Et vide quid factum sit: Ad aliud opus veniunt. Sic & Cornelius, sed ieiunans orabat. & alia vide, Etenim hactenus vbique Christum Nazarenum nominant, In nomine Iesu Nazareni, inquit, surge, & ambula. Iam enim hoc erat quod quærebatur, credi illum. Ne obsecro ad initium fatigemur narrationis. Sed & licèt bonum quoddam opus dixerit, & desinat, iterum resumamus initium, donec habitum consequamur: fortassis ad finem veniemus, fortassis colophonem imponemus, Studium enim, inquit, studium generat, & ignauia ignauiam. Qui parum quiddam dextrè egit, accipit adhortationem, vt ad manus perueniat, immo vt ex illo vltrò concedat. Et sicut ignis vt ligna corripuerit plura, hoc fit vehementior, ita & alacritas. Quot enim excita
H rit cogitationes pias, hoc magis armatur & contra alia, exempli gratia dicam: Stant inter nos sicut spinæ, perniurium, mendacium, hypocrisis, dolus, malignitas, conuicia, scommata, risuum excitationes, turpiloquia, sales. Iterum ex alia parte, auaritia, rapina, iniustitia, calũnia, insidiæ. Iterum, concupiscentia mala, immunditia, luxuria, scortatio, adulterium. Iterum, inuidia, æmulatio, ira, furor, vindictæ cupiditas, retaliatio, blasphemia, & innumera talia. Si priora probè egerimus, non solùm illa rectè facta erunt, sed per illa etiã posteriora. Fortior enim fit cogitatio ad illorum subuersionem. Vt qui multùm iurauit, amputet diabolicam consuetudinem hanc, non illud solùm ille rectè egerit, sed & alia pietas inducta erit. Nullus enim non iurantiũ facilè volet aliquid mali operari, sed reuerebitur virtutem quam iam operatus est. Quemadmodum pulchram vestem portans erubescit semetipsum luto volutare: Sic & ille, Ab hoc veniet ad hoc, vt non irascatur, nec percutiat, nec contumelia afficiat. Si enim vel semel parua bene operatus fuerit, totum perfectum est. Contingit autem sæpius contrarium.
I eos qui semel bene aliquid fecerint, in eadem peccata ex ignauia iterum relabi, ita vt inde quasi impossibile reliquum opus cõstituere, vt si posuimus vobis ipsis legem non iurãdi. Virtutem exercuimus ad dies, tres, quatuor, post hoc necessitate quadam vrgente, collectum lucrũ totum dispersimus, ac incidimus. Deinde in tantã peruenimus segniciem ac desperationem, ita vt non libeat eadem vltra attingere. Et meritò. Nam qui sibi aliquid ædificauit, deinde videns structuram deiectam, ignauior fit ac negligentior, & non iam æquus est ad extruendũ. Verùm non oportet negligẽter agere etiam sic, sed iterum laborem aggredi. Ponamus igitur nobis quotidianas leges, iam à facilibus incipiamus. Malam iurandi consuetudinem ab ore nostro auferamus, frenum imponamus linguæ: Nullo hìc sumptu opus, nullus labor exigitur, non indiget magna temporis mora exercitatio: Sufficit velle, & totum factum est. Res enim hæc à consuetudine pendet. Etiam obsecro & oro, studium tale asseramus. Dic oro mihi, si iussissem erogare pecunias, nónne alacriter omnes pro viribus contulissetis? Si me in periculis vidissetis extremis, nónne etiam carnis vestræ portionem si possibile esset dedissetis? Iam in magno & maximo periculo sum, nec magis dole-

Infra.10.a.

rem, etiamsi vel in carcere agerem, vel sexcentas plaK gas exciperem, vel in metalla condemnatus essem. Manum igitur porrigite, cogitate enim quantum periculum, neque hoc minimum est: minimum autem dico, quantùm ad laborem attinet, posse bene agere. Quid dicam, quum arguar, quare tunc non redarguebas, quare non increpabas, quare non legem ponebas, quare non obtemperantes non prohibebas? Non sufficit mihi dixisse, admonui: Sed & acriore opus erat increpatione, inquit. Quoniam Heli admonebat (sed absit, vt vos illius conferam pueris.) & ille admonebat, & dicebat, Ne faciatis sic filij, malus rumor est quem de vobis audio. Sed scriptura pergens dicit, Non admonebat filios suos. Hoc autem dicit, quoniam non acriter, neque cum austeritate faciebat. Quomodo igitur non absurdum, in synagogis quidem Iudæorum tam fortes esse leges, etsi docens imperet omnia fieri, hìc autem nos ita contempos esse ac abiectos? Non mihi mea gloria curæ est, Gloria enim mea est, vestra probata vita, vestra salus. Quotidie clamamus, insonamus in aures vestras. Qui audiat, nullus est, & nihil egregium L opere declaramus. Timeo ne ob intempestiuam illam & multam misericordiam, pœnam in futuro die sustineamus: propterea magna & clara voce prædico omnibus ac testificor, ita vt eos qui sic præuaricantur, quíque ea quæ à maligno sunt loquuntur, hoc est enim iramentum, ne limina ecclesiastica ascendant. Præstitutus autem vobis sit mensis præsens, vt sic corrigamini. Ne enim mihi dixeris, quòd me negociorum vrget necessitas, quia fidem non inuenio. Iam remoue mihi illos, qui ex consuetudine iurant. Scio quòd multi nos risuri sunt. Atqui melius est nos nũc rideri, quàm olim deplorari. Quis enim seruãs præceptum ridebitur? quòd si omnino ridebunt, non nos, sed Christum ridebunt. Horruistis quod dictum est. Scio & ego. Nã si ego quidem legem hanc induxissem, & ego deriderer. Si autem alius legislator est, in illum transit irrisio. Et consputus est aliquando Christus, & in maxillam percussus est, ac alapam tulit. Fert etiam hæc nunc, & nihil dissimile: idcirco gehenna parata est, idcirco vermis immortalis. Ecce iterum dico ac testificor. Rideat qui voluerit, subsannet qui voluerit. In hoc positi sumus, vt rideamur scilicet ac subsannemur, vt omnia patiamur, M purgamenta mundi sumus secundum beatum Paulum. 1.Cor.4.c. Si quis noluerit hoc præceptum perficere, quemadmodum tuba quadam per verbum denuncio, abstineat à liminibus ecclesiasticis illis, siue princeps sit, siue alius diademate cinctus. Nũquid deposuistis me ab hoc principatu? vel si mansero, nulla me manent pericula, nõ patiar vt ascendam in hanc sedẽ magna non faciens? Nã si hoc non possibile, satius fuerit infrà stare: nihil enim miserius præside, subditis nihil vtilitatis afferente. Adhuc oro attenti sitis, nec vagemini animis vestris, obsecro, immo contendamus dicendũ, & omnino aliquid amplius: Ieiunate, orate deũ, & nos vobiscũ, vt illam pernicio sam cõsuetudinẽ eiiciamus. Nihil maius est quàm fieri doctores orbis, nõ parum fuerit, vbiq; audiri: quòd nullus in hac vrbe sit qui iuret. Si hoc fieret, non solùm vestrorum operum accepturi essetis mercedem, sed & nostri pro fratribus studij. nam quod nunc vobis sum, id vos toti orbi futuri estis. Omnino & alij imitabuntur vos, omnino futuri estis lucerna super candelabrum posita. Est hoc, inquit, totum? non hoc est totum, sed hoc est initium aliorum. qui non iurat, omnino ad pietatẽ veniet, etiam aliam, siue velit, siue nolit & confun-

Præsertim quando inutilis.

A ditur ac timetur. At multi sunt qui non ferunt ac resiliunt, sed melior est vnus faciens voluntatem domini, quàm innumeri peccatores. Ab hoc scilicet omnia subuersa sunt, omnia sursum ac deorsum facta sunt, quia quemadmodũ in spectaculis multitudinẽ desideramus, non multitudinem probatã. Quid enim turba, dic mihi poterit prodesse? Vis discere, quòd turba sancti sunt, non multi? educite in bellum centum myriades, & vnũ sanEccli.46.a ctum: scimꝰ quis plura operetur. Exiit Iesus Naue in bellum, & solus omnia operatus est strenuè, & ita alij nihil profuerunt. Multitudo, dilecte, quando voluntatem domini non facit, nihil differt ab his qui non sunt. Orarim sanè, & vellem, etiam libens & præ desideriis æger sim, vt multitudine ornetur ecclesia, sed multitudine proba ta. Si autem hoc fieri nequit, saltẽ pauci illi probati sint. Non videtis quòd melius sit habere vnum lapidem pre cio sum, quàm mille obolos? nónne melius est oculos sanos habere quàm excæcatis gratuitate carnis onerati? nónne videtis quòd melius sit habere paucos bonos filios, quàm multos malos? Non videtis quòd in regno pauci, in gehenna multi? Quid mihi cum multitudine? quæ vtilitas? nulla. sed potius aliis damnum. Idem enim
B est, ac si cui licet decem habere sanos, vel sexcentos infirmos, & adiiciat illis decem innumeros illos. Illi sanè plurimi nihil rectè agent, nihil aliud nobis afferent, quàm pœnam tunc, & in præsenti tempore ignominiã. nullus enim quòd multi sumus dicet, sed cuncti arguent nos tanquam inutiles. Hoc sanè nobis semper dicunt, quando dixerimus, quòd multi sumus: subiiciunt, sed & mali. Ecce iterum denũcio, & clara voce clamo: iocum nullus esse putet. Abarcebo, & prohibebo non obtemperantes, & quandiu in hac sede confedero, nihil illius iustificationibus præferam. Si me quis deiecerit, posteà sine culpa fiam, donec reus fiam. Non possum despicere, non propter meam pœnam, sed propter vestram salutem, quàm plurimùm cupio, pro illa lachrymor & doleo: sed obtemperate, vt & hìc & in futuro multam acci piatis mercedem, & communiter æternis fruamur bonis: Gratia & misericordia vnigeniti illius filij, cum quo patri simul ac spiritui sancto, gloria, imperium, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Quo uiso Petrus respondit ad populum: uiri Israëlitæ, quid admiramini super his, uel quid nos intuemini, quasi nostra uirtute aut pietate effecerimus, ut hic ambularet?

C

Homilia nona.

MAiore sermonis fiducia referta est hæc oratio, quàm superior: non quòd in priore sibi timuerit, sed quoniam homines illi irrisores ac subsannatores, & concitatores risus ad tantam orationem non fuissent idonei. Vnde illam quidem incipiens, statim in initio attentos facit. Hoc vobis notum sit dicens, Suprà.2.b. & auribus percipite verba mea: hìc autẽ non habet opus tali præparatione. Non enim segnes erant, quos signum attẽtos fecerat: vnde & metu ac stupore plenis, nõ opus erat hinc incipere, sed aliunde, vnde illos sibi maximè conciliabat, repulsa illorum opinione. Nihil enim ita prodest, & adducit auditores: vt si non solùm nihil magnum de se dicat disserens, sed etiam superbię suspicionem eximat. Sic tamen contempta gloria magis seipsos glorificabant, interim demonstrando non humanum, sed diuinum esse quod acciderat: & quod dignum sit, vt ipsi admirentur cum illis, & nõ vt in admiratione sint. Vides quàm ab ambitione purus sit, gloriam quæ dei erat vrget. Sic & veteres faciebant, quemadmodum &

Daniel dicebat? Et ego non in sapientia quæ erat in me. D & Ioseph: Nónne à deo manifestatio illorum? Et Dauid, Daniel.2.d. quando veniebat leo ac vrsus, in nomine domini illos Gene.40.b. discerpebat. Et hic igitur: *Quid intẽditis in nos quasi pro- 1.Reg.17.d.
pria uirtute aut pietate effecerimus, ut hic ambularet?* Neque hoc nostrum est, inquit, non enim quasi digni simus, cõciliauimus nobis diuinum fauorẽ. *Deus Abraham, deus Isaac, deus Iacob, deus patrum nostrorum.* Vide quomodo subinde progenitores refert, ne videatur nouum quoddam dogma inducere: & illic patriarchæ Dauid meminit: & illic Abrahæ & Isaac. *Glorificauit filium suum Iesum.* Iterum humiliter sicut in proœmio, deinde audacior factus, quod acciderat, extollit, sed non quemadmodum anteà adumbrat: facit autem hoc magis illos adducere volens. Quantò enim magis reos illos monstrabat, tantò magis hoc fiebat. *Glorificauit filium suum Iesum, quem uos quidem tradidistis, & negastis illum in conspectu Pilati, qui iudicarat illum absoluendum.* Duo crimina, & quòd Pilatus volebat dimittere, & quòd illo volente noluerat. *Vos autem sanctum & iustum negastis, & postulastis ut uirum homicidam donaret uobis: principem uerò uitæ interfecistis, quem deus suscitauit à mortuis, cuius nos testes sumus.* E Quasi diceret, pro illo latronem petiistis, & ita valde illis onerosum reddebat sermonem: Et quia illos in manu tenebat, deinde acriter cædit. *Principem verò uitæ* inquit. Hoc loco fidẽ resurrectionis apparat. *Quem deus suscitauit ex mortuis.* Vt ne quis dicat, vnde hoc manifestum, non iam ad prophetas confugit, sed ad seipsum, quoniam iam fide signus erat. Nam tunc quidem quum dixisset, quòd resurrexisset, Dauidem adduxit testem: nunc verò idipsum dicens, chorum apostolicum, cuius nos sumus, inquit, testes: & in fide nominis illius hunc quem videtis & nostis, consolidauit nomẽ ipsius: & fides quæ per eum est, dedit illi integritatem coram omnibus vobis. Quærens causam dicere, statim signum addit: In conspectu, inquit, vestri omnium. Quoniam valde illos carpserat, & monstrarat resurrexisse crucifixum: iterum sermonem remittit, dans illis facultatem pœnitentiæ dicens: *Et nunc fratres scio quòd per ignorantiam fecistis, sicut & principes uestri.* Secundum ignorantiam fecistis, vna est hæc excusatio: altera, sicut & principes vestri. Quemadmodum Ioseph fratribus dicebat: Deus me misit ante vos, imò quod contractè illic dixe- Gene.45.b.
rat: Definito consilio, & præscientia dei expositũ, quum Supra.2.d.
accepissetis per manus iniquorum: hoc illic dilatat. F

Deus autem quæ prænunciauerat per os omnium prophetarum suorum passurum Christum, impleuit sic. Simul ostendit quòd non illorum sit, si hoc demonstratum anteà, & quòd per voluntatem dei factum sit. dicendo autẽ: Quę prænunciauit verba, ea quæ in cruce opprobrabant insi- Ioan.19.b.
nuauit. Si vult illum, saluet illum, dicentes: Dixit enim filius dei sum, confidit in illum, descendat nunc de cruce. Nunquid nugæ sunt hæc ô stulti? absit. sed sic oportebat fieri. Et testimonium perhibent prophetæ, atque ita non descendit, non ob suam infirmitatem, sed ob suam virtutem. Et ponit hoc in excusationem Iudæorum, vt etiam accipiant. Impleuit itaque sic. Vides quomodo totum illuc refert? *Respicite igitur*, inquit, *& conuertimini.* Et non dicit à peccatis vestris, sed vt remittantur peccata vestra. Istuc ipsum manifestans, *Vt cùm uenerint tempora refrigerii à conspectu domini.* Ostẽdit hoc loco, miseros illos factos, & multis malis subiectos. Ideo & sic dixit: Sciẽs hunc sermonẽ patiẽti, & consolationẽ quærẽti cõgruere. Et vide qua via procedit: nã in prima cõcione, paulatim resurrectionẽ, & in cœlos assũptionẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

G insinuauit:hìc autem, & clarum aduentum. Et *miserit*
Iesum Christum,qui anteà prædicatus est, quem oportet quidem
cœlum accipere. Id est, necesse est, vsq; ad tempora re-
stitutionis omnium:Quare nunc non veniat,causa ma-
nifesta est. *Quæ loquutus est deus per os omnium sanctorum*
Deut.18.c. *suorum à seculo prophetarum. Moses quidem ad patres dixit:* Prophetam *suscitabit uobis dominus deus uester de fratribus*
uestris mei similem, audietis eum iuxta omnia quæcunque dixerit
uobis. Illic quidem Dauidis meminit:hìc autem Mo-
sæ. Omnium, inquit, quæ loquutus est deus: non di-
cit,quæ loquutus est Christus, adhuc adumbrando ma-
gis illos adducens paulatim ad fidem. Deinde con-
fugit ad fide dignum illud: Prophetam vobis susci-
tabit dominus deus ex fratribus vestris mei similem,
illum audietis per omnia.Deinde & pœna magna sub-
ditur: *Erit autem*, inquit, *omnis anima quæcunque non*
audierit prophetam illum, exterminabitur de populo: Quin
& omnes prophetæ à Samuële ac deinceps quotquot loquuti
sunt,& annunciauerunt dies istos. Hìc bene exterminium
posuit. Quando enim aliquid magnum dicit, ad prio-
Psal.109.a. res confugit, & testimonium reperit vtraque comple-
H ctens: quemadmodum illic dixit,Donec ponam inimi-
cos tuos sub pedes tuos. Admirabile enim, quòd simul
hæc duo, & subiectio & præuaricatio & pœna. Sicut me
inquit.Quid igitur facitis? *Vos estis filii prophetarum,&*
ut uobis dixi,propter uos omnia facta sunt. Quoniam enim
propter facinus arbitrabantur se alienos esse factos: et-
enim non erat consentaneum rationi, illum nunc cru-
cifigi,& mox vt suos curare:ostendit quòd & illud iuxta
prophetiam: Vos estis,inquit, filij prophetarum & te-
Gene.22.d. stamenti, quod testatus est deus erga patres vestros di-
cens ad Abraham: Et in semine tuo benedicentur om-
nes familiæ terræ. *Vobis primùm*,inquit, *quum suscitasset*
filium suum misit.Igitur & aliis, sed uobis primùm qui crucifixi
stis illum,benedicentem uobis, ita ut unusquisque uestrum conuer
tat se ab iniquitate. Videamus autem iterum diligentius
quæ lecta sunt.Prius instruit quòd ipsi non fecerunt mi-
raculum,dicendo:Quid admiramini,& non finit disce
dere dicto, vtq; id credibilius faciat, primùm illorum
iudicium deprehendit: *Quid in nos intenditis, quasi pro-*
pria uirtute aut pietate fecerimus? Si hoc vos terret ac
turbat, discite quis sit qui fecerit, & ne obstupescite. Et
I vide vbique, quòd postquàm ad deum confugit ac di-
Suprà.2.d. xit,ab illo omnia facta esse,tunc securè illos perstringit:
propterea & superius dicebat:Virum declaratum à deo,
& exhibitum erga vos.Et vbique memores eos facit fa-
cinoris sui, vt & miraculum ostendatur, & resurrectio
confirmetur.Hìc autem & aliud addidit. Nõ enim iam
Nazarenum dicit,sed quid? *Deus*,inquit,*patrum nostro-*
rum glorificauit suum filium Iesum. Vide vt alienus est à
fastu:Non obiecit,neque mox dixit:Et nunc credite. Ec
ce homo quadraginta annis quum claudicans esset, in
nomine Iesu Christi surrexit,Non sic dixit. Contentio-
siores enim fecisset: sed iam laudat, quòd admirentur
factum.Et iterum à progenitore vocat.& non dicit,Ie-
sus illum curauit, quanuis certè ille ipsum curasset, sed
vt ne dicant, quomodo sunt hæc verisimilia, num præ-
uaricatorem glorificat? idcirco illos memores facit iu-
dicij apud Pilatũ,ostendens quòd si voluissent animad-
uertere,non esse præuaricatorẽ cognouissent.non enim
Pilatus illum voluisset dimittere,nec dixisset quum vo-
luisset,sed iudicasset illum dimittendum, manifestans,
quòd eum quidem qui alios occidisset dimittendum pe
tieritis:occisos autem viuificantem nolueritis.Et vt ne
dicant iterum, quomodo nunc illum glorificat, qui tũc
non adiuuit, adducunt prophetas testificantes, quòd K
sic oporteat fieri. Deinde vt ne putent dei dispensatio-
nem, ipsorum excusationem esse, prius illos perstrin-
git. Et negare in conspectu Pilati, non erat fortui-
tum, quum ille vellet dimittere: & quia si voluissetis,
neque erat illi possibile eum vobis negare: Accusat er-
go ille à quo petitus. Sic & hoc mira dispensatione con
tigit.Hìc impudentiam illorum ostendit, & quòd gen-
tilis quidem qui primùm illum tunc solum viderat, li-
berasset illum, quanuis certè nihil magnum audisset.
Illi autem qui inter signa enutriti contrarium fecerint.
Quòd autem iustè iudicauerit absoluendum, & hoc
non in gratiam fecerit, audi illum alicui dicentem:
Consuetudo vobis est dimitti vnum quendam. Vultis Ioan.18.c.
igitur hunc dimittam vobis? *Vos autem sanctum & iu-*
stum negastis. Non dixit, Exposuistis vel reliquistis:
sed omnino, Negastis. Meritò.Sic enim dicebant:Non Ibidẽ.19.c.
habemus regem nisi Cæsarem. & non dixit: Non ex-
petiistis irreprehensibilem, neque negastis solùm, sed
etiam occidistis.Quando excæcati erant, nihil tale di-
xit: vbi autem persuasum est animabus illorum, tunc
perstrinxit acrius, quando scilicet sentire poterant. L
Quemadmodum & nos ebriis nihil dicimus: quando
autem sobrij facti fuerint, & ab ebrietate reuersi, tunc
eos perstringimus. Sic sanè & Petrus agit, quum pos-
sent intelligere quæ dicta, tunc & linguàm acuit, crimináque multa numerat, vtpote, quòd eum quem deus
glorificauit, ipsi tradiderint, quòd eum quem Pilatus
absoluit, negarint in conspectu illius, quòd prælege-
rint latronem. Vide iterum quomodo occultè de po-
tentia illius disserit, ostendens quòd seipsum suscita-
uit, quemadmodum in priore oratione dicebat. Secũ-
dum quod non erat possibile illum detineri ab illa. Et
hoc loco: *Principem uerò*, inquit, *uitæ occidistis.* Non
igitur ab alio habuit vitam, quemadmodum princeps
malitiæ. Ipse enim qui malitiam peperit, princeps est
malitiæ: & princeps homicidij qui homicidium pri-
mus induxit:sic & princeps vitæ, qui à seipso vitam ha-
bet. Quem deus suscitauit, inquit. Postquam hoc locu-
tus est, subdidit: *Et in fide nominis illius,hunc quem spectatis,& scitis consolidauit nomen illius, & fides quæ per illum de-*
dit illi integritatem hanc. Cæterùm si fides quæ in illum,
operata est totum:& quòd in illum credidit, quare non
dixit: Per nomen,sed in nomine? Quia nondum aude- M
bant dicere,In illum fides.Ne autem sit humilius dictũ,
adiicit: Et nomen illius consolidauit illum. Et vbi hoc
prius dixit,deinde subdit:Et fides quæ per illũ,dedit illi
incolumitatem istã.Vide quomodo declarat, quòd etiã
illud se paruitati nostræ accõmodans dixerit. Nõ enim
alio habebat opus ad resurrectionẽ, cuius nomen clau-
dum à mortuo nihil differentẽ,suscitauit.Cõsidera quo-
modo vbiq; testimonia illorũ adducit: nã superius qui-
dem dicebat, Sicut & ipsi scitis, Et in medio vestri. Et Suprà.2.d.
iterum:Quẽ spectatis ac videtis in conspectu,vestri om
nium: quanuis quòd in nomine illius factum esset nesci
rent,sed hoc scierunt quòd claudicãs fuisset.Et illi quo-
que qui fecerunt, confitebantur, quòd non propria vir-
tute,sed Christi consolidatus sit.Si autem hoc non fuis-
set,& reuera credidissent resurrexisse, non tam mortui
quàm suam gloriam quæsiissent.Hæc dicendo, idque il-
lis se aspicientibus, deinde perculsas illorum animas,
statim fraterna consolatione mitigauit. Dicens igi-
tur: Viri fratres. Illic quidem nihil de seipsis dixit, sed Suprà.2.c.
solùm de Christo.Certò igitur dicẽs: Cognoscat omnis
domus Israël.Hìc autem & admonitionẽ apponit. Illic
expectauit

A expectauit vt illi dicerent, hìc sciebat quantùm facturi
essent,vtpote magis nunc familiares.Sanè & quæ suprà
dicta,non processerant ex ignorantia:nam quòd latro-
nem petiuerint, quòd iudicatum absolutione dignum
voluerint, & quòd occidere noluerint, quomodo igno-
rassent? Attamen dat eis potestatem negandi & pœni-
tendi de factis, imò & defensionem pro illis ponit ve-
risimilem ac dicit: Sciebatis quidem quòd occideretis
innocentem:quòd autem principem vitæ, forsan igno-
rabatis, Et hinc non illos solos à criminibus liberauit,
sed etiam præcipuos malitiæ authores. Nónne contentio-
siores illos fecisset, si quidem sermonem ad accusa-
tionem produxisset?Nam quando quis graue aliquid cõ
misit,dum accusatur, attẽtat se maiore excusatione de-
fendere,& non dicit vltrà, Crucifixistis, occidistis: sed
fecistis,ad veniam illos admittens. Si illi per ignoran-
tiam egerunt, multò magis hi:si illis remittuntur pecca
ta,multò magis his.Hoc autem admirabile est, quod &
suprà & hìc quum dixisset, illic quidem definito consi-
lio & præscientia dei: hìc autem, quòd prænunciauerit
omnibus Christum,nullum adducit testimonium,pro-
B terea quòd nullum sit,quod non cum multis crimini-
Esaiæ.53.c. bus & pœnis contra illos dictum sit:Et dabo,inquit,im-
pios pro sepultura illius, & diuites pro morte illius. Et
iterum: *Quæ anteà prænunciauit per os omnium prophetarum quòd passurus sit ille, impleuit sic.* Magnum demon-
strauit consilium,quandoquidem omnes hoc dicebant,
& non vnus duntaxat. Profectò quoniam per ignoran-
tiam facta sunt,præter voluntatem dei facta sunt. Vide
autem quanta dei sapientia, quæ aliorum malignitate
vtitur,provt res postulat. Implent(inquit)sic, vt ne putẽt
posteà omissum esse aliquid, hoc addidit, manifestans
impleta esse quæcunque pati oportebat.Cæterùm ne pu-
tetis quia prophetæ illa dixerint, & per ignorantiam fe
ceritis, quòd hoc vobis ad defensionem sufficiat, non
dicit sic, sed latius. Pœniteat igitur vos, Quare?vt dele-
antur peccata vestra, non dico illa sola quæ in crucifi-
gendo commissa sunt, forsan illa per ignorantiam con
tigerunt:sed ita,vt & alia vestra peccata deleantur. De-
inde adiecit, *Si quo pacto ueniant uobis tẽpora refrigerii.*
2.Cor.5.a. Hìc de resurrectione differit obscurè. Reuera enim illa
refrigerij tempora, quæ inquirebat & Paulus dicens: Et
C nos qui sumus in tabernaculo, ingemiscimus grauati.
Deinde ostendens, quòd ille sit temporum refrigerij
author. *Et misit*, inquit, *prænunciatum uobis Iesum Christum*: Non inquit,Expunctũ est peccatũ vestrũ,sed pec
cata etiã illud interim insinuans, *Misit*.Hoc vt dixit,nõ
dicit posteà vnde veniat, sed solùm addit, quem opor-
tet quidem cœlos accipere,adhuc accipere. Et quare nõ
dixit,quem cœlum suscepit?Hoc vtpote de superioribus
temporibus differens dixit: Sic dispensatum est,inquit,
sic constitutum est: de æterna illius existentia nondum
dicit,sed adhuc versatur in ipsius dispensationis modis,
& dicit: *Moses quidem locutus est patribus, Prophetam uo-*
bis excitabit dominus. Deinde vt superius dixit,vsque ad
tempora restitutionis omnium quæ locutus est deus,
per os omnium sanctorum illius prophetarum à secu-
lo, tunc tandem ipsum inducit Christum. Nam licèt
multa prædixit,illum tamen audire oportet, volens nõ
prophetas ita prædixisse si quis peccet.Et aliter vult ostẽ
dere,quòd eadem & prophetæ prædixerunt:& si quis di
ligenter exquirat, inueniet etiam in veteri obscurè qui-
dem prædictum.Dicta autem sunt hæc clarius nuper-
rimè. *Prius annunciatum* inquit. Hìc illos etiam ter-
ret,quasi multa adhuc reliqua sint. Quomodo igitur di

xit: Impleuit ea quæ oportebat illum pati?Impleuit, in- D
quit,non impletum est, ostendens quidem quòd ea quæ
pati illum oportebat implerit, quæ autem futura relin-
quuntur nondum impleta sunt. *Prophetam excitabit uo-* Deut.18.c.
bis dominus deus ex fratribus uestris mei similem. Quod
maximè illos conciliabat dicens? Vides quomodo hu-
milia iuxta sublimia seminat?Humile enim & excelsum
est, non si ascensurus in cœlos similis sit Mosi, veruntã-
men tunc magnũ erat.Nunquid & in hoc similis Mosi,
quòd quisquis illum non audiet, exterminetur ex popu-
lo? Innumera & alia dixerit quis, in quibus euidenter
monstratur, quòd ei mansit similis Moses, atque adeò
magnum quoddam testimonium attigit. Deus illum su
scitauit, inquit, ex fratribus vestris. Et quòd Moses ipse
interminatus est his qui non audiunt. Hæc omnia satis
dicta. *Et omnes quoque prophetæ*, inquit, *à Samuële.*
Noluit singillatim tractare, vt ne prolixũ faciat sermo-
nem, sed tempestiuè Mosaici testimonij memor, vltra
mittit illos: *Vos estis*,inquit,*filij prophetarum,& testamẽ*
ti,quod testatus est deus: Testamenti,inquit,filij:hoc est,
hæredes. Vt enim ne videantur hæc ex beneficio Petri
accipere,ostendit quòd olim illis debitum fuerit,vt ma E
gis credant, quod & deo hoc probetur. Vobis primùm,
quum suscitasset,inquit deus,filium suum misit. Non di
xit simpliciter, misit filium suum, sed etiam post resur-
rectionem, & quando crucifixus est: vt enim ne putent
quòd ipse quidem hæc largitus sit,pater autem minimè:
propter hoc addidit,Benedicentem vobis.Si enim fra-
ter vester ipse etiam benedicet vos, promissio res est:
hoc est, tantùm abest quòd non velit vos his communi
care, & horum socios esse, sed etiam aliis vos authores
ac duces fieri vult. Igitur ne tanquam abiecti vel repu-
diati vos habeatis. *In hoc, ut se conuertat unusquisque ab*
iniquitatibus. Sic vos benedicet, & non simpliciter. Et
quæ est ista benedictio? magna. nónne conuerti ab ini-
quitatibus, hoc sufficit & alia soluere? si autem soluisse
non sufficisset, quomodo benedictionem exhibuisset?
Nunquid enim qui iniustè egit, iam & benedicitur, sed
liber fit à peccatis: id mihi videtur, nisi quis iuxta mo-
dũ legislationis acceperit, minimè aliter cõgruiturũ. Il-
lũ audietis inquit,& nõ simpliciter: Sed erit omnis ani-
ma,quæcunq; non audierit prophetã illũ, exterminabi-
tur de populo.Quãdo illos indicauit,qui peccarũt,& ve
niæ participes fiũt,& promisit iucunda:tunc tandẽ ostẽ- F
dit,quòd & Moses idẽ dicit.Et quæ ista consequẽtia dice
re,vsq; ad tẽpora restaurationis, & adducere Mosen di-
centẽ,quòd omnia audiẽt,quæ dicet Christus, & nõ sim
pliciter, sed cũ terribilibus minis: ostẽdit enim quòd &
propter hoc obtẽperare debẽt illi. Quid est filij prophe-
tarum & testamenti:hæredes, successores.Si igitur filij,
quare erga res vestras tanquã erga alienas affecti estis?
Igitur accusatione quidẽ digna feciſtis, peritis autẽ si-
mul veniam assequi. Deinde vbi dixit hæc rectè, & alia
subdit. Vobis misit deus filiũ suũ benedicentẽ vos:nõ di
xit seruantẽ,sed quod maius est,benedicentẽ, ostendens
quòd crucifixus benedicet illos qui crucifixerũt. Imi-
temur igitur & nos,eiiciamus animã,homicidij & bel-
lorũ auidã. Nõ enim sufficit non vlcisci.Hoc & in vete
re lege factũ est,sed omnia faciamꝰ pro his qui iniustiti-
am fecerũt, quasi pro amicis germanis, quasi pro no-
bis ipsis.Illius imitatores simus,illius discipuli,qui post-
quàm crucifixus omnia fecit pro his qui crucifixerunt,
etiã quum apostolos emitteret, quanuis certè nos sæpe
etiã iustè patiamur:ille autẽ non solùm iniustè, sed etiã
ab impiis. Benefactorem enim & eum qui nihil iniustè

Universidad de Deusto
Biblioteca

G fecit,crucifixerunt.Quare dic oro?propter gloriam?certè ipse illos honestabat. Quomodo ? Super cathedram
Matth.23.a Mosi, inquit, sederunt scribæ ac Pharisæi, omnia igitur
quæ dicunt vobis vt faciatis,facite:secundum opera autem illorum non facite.Et iterũ in alio loco:Vade,ostẽ
Ibidem.8.a de te sacerdoti : & quum posset illos perdere , seruabat.
Hũc igitur imitemur, & nullus inimicus cuiuspiam sit,
neq; hostis,quàm solius diaboli. Non parum ad hoc cõ
fert etiam non iurare,& non irasci.Nã ex eo quòd non
irascimur , nec inimicum habebimus. Abiice hominis
iuramentum,& etiam quæ iræ sunt abieceris,iramq; ex-
tinxeris omnem.Est enim sicut ventus ira & iuramen-
tum.Sinuamus vela,nulla vtilitas veli,si desit ventus. Si
igitur non clamamus neq; iuramus, neruos succidimus
iræ.Si autem non creditis, periculum facite rei, & sic se
habere cognoscetis. Pone irascenti legem , ne vnquam
iuret, & non opus habebis illi de mansuetudine sermo-
nem facere,& sic totum perfectum erit. Et neq; peiera-
bitis,neq; iurabitis omnino.Nescitis in quot fœda hinc
vos præcipitetis, necesse enim vinculo seipsos constrin
gentes,& omni conatu operam dantes, vt ab hoc ines-
H fugibili malo animam suam eripiant.Deinde,si non po
teritis reliquum vt in dolore agatis & pugnis , & dam-
num accipiatis ex ira.Num hæc temerè ac frustra fiunt?
Igitur minare , defini , omnia fac, sed absq; iuramento.
Licet retexere etiam quæ dicta sunt , & quæ facta si vo-
lueris.Sic hodie necesse est vobis mãsuetis? loqui. Quo-
niam enim si audieritis,etiam quod vobis reliquum,re
ctè perfectum erit. Agè , dic quam ob causam introdu-
ctum est iuramentum,& quare cõcessum?dicamus ori-
ginem eius, & vnde natum sit iterum, & quomodo & à
quibus narrantes,remunerabimus vos,hac oratione pro
vestra audiendi facilitate. Eum enim qui iustè facit,ne-
cesse est & sapientiæ studiosum esse, & qui nondum ta-
lis,neq; dignus est qui audiat sermonem. Fecit olim pa
cta Abraham , & immolauit victimas, & hostias obtu-
lit, & nondum erat iuramẽtum. Vnde igitur ingressum
est iuramentum? quando mala creuerunt, quando om-
nia simul sursum ac deorsum facta sunt, quando ad ido
lolatriam inclinarunt:tunc sanè,quando infideles appa
ruerunt,deum vocabant testem, quasi fideiussorem dan
Iuramentũ, tes dictis satisfacturum. Iuramentũ enim est fideiussio,
quid. vbi mores fidem non habent. vnde primùm taxatur is
I qui iurat,si ei fides non habeatur absq; fideiussore , & fi-
deiussore maximo:& quia tam parum homines sibi mu
tuùm credunt, non hominem quærunt fideiussorem, se
deum. Secundò idem crimen est eius qui iuramentum
recipit, si pro contractibus deum ad fideiussionem tra-
hat,& dicat se non crediturum, nisi illũ accipiat. O ex-
cellentem stuporem, ô cõtumeliam, vermis ac terra ac
cinis existens & fumus,audes talem dominum tuum in
fideiussorem rapere , & illum cogis accipere ? Dic oro,
mihi,num si filiis vestris contendentibus inter se,& sibi
mutuùm non habentibus fidem,dixerit conseruus, non
credendum , nisi communis dominus fideiussor acce-
dat:nónne illi irrogarentur plagæ multæ,vt discat quòd
domino in aliis , non in hisce vti oporteat ? Quid dico
conseruum?nam si magis venerandum voluerit virum,
nónne contumeliam causa haberet?At ego volo,inquit.
Igitur neq; illum coge , quoniam & in hominibus hoc
fit.Si dixerit,Aliquãdo fideiussorẽ tu ne recipias. Quid
igitur?Et perdam,inquit,quod datur: non dixerim hoc,
sed deũ contumelia affici ne sustineas.Ideo & qui cogit,
quàm qui iurat magis ineuitabile habet supplicium. Simi-
liter & qui nullo postulante iurat.etiã hoc difficilius est,
quòd quis iurat pro vnico obolo,pro paruo emolumen- K
to,pro iniustitia.Et hæc sic periculosa, quando non fue-
rint periuria:si autem periuria committentur, tunc om
nia confunduntur,& in causa sunt,tam is qui dat,quàm
is & qui accipit iuramentum.Sed sunt aliqua quæ igno-
rantur,obiiciunt.Verùm hæc prœuidens,nihil temerè fa
cias:si autem quid feceris negligentius,pete à te ipso in-
commodi pœnã.Melius sic damno affici,vel aliter.Dic
enim mihi,rapis ad iuramentum virum,quid expectãs,
num quòd peieret?sed hoc extremæ insipientiæ.In tuum
enim caput pœna conuertetur. Melius erat opes perire,
quàm illum perire.Quare cum tuo damno hoc facis,&
cum contumelia dei? Bestiæ est talis anima & viri im-
pij.Sed expecto,quòd non peieret.Igitur & absq; iuramẽ
to crede.Sed sunt multi, aiunt, qui absq; iuramento au-
dent fraudem facere, qui cum iuramento non item fa-
ciunt.Decipis teipsum homo. Homo furari qui didice-
rit,& hominem iniuria afficere,vellet etiam iuramentũ
calcare sæpius.Si autẽ reuerentiã habet in iurando, mul
tò magis iniustè faciendo. Sed inuitus ais hoc patitur?
Igitur venia dignus.Sed quid dicã de iuramẽtis illis,re-
lictis forensibus?Illic enim nihil tale potes dicere, nam L
pro decẽ obolis iuramenta fiunt & periuria.Quia enim
fulmen supernè non descendit,& non omnia subuertũ-
tur,stas obstringẽs deũ.Quamobrem? vt olera accipias,
vt'calceos , pro paruo argento in testimoniũ illũ vocas?
nunquid quoniã non punimur, putamus nos neq; pecca
re?Hoc diuinæ misericordiæ est,non nostræ virtutis. Iu
ra per tuum puerũ,iura per teipsum:dic, Sic ne lictor as
sistat lateribus meis ? Sed times. Lateribus igitur vilior
est,deus?capite tuo contemptior?dic, sic ne excæcer? At
Christus nobis quidẽ parcit , vt prohibeat etiã per pro-
prium caput iurare. Nos autem sic despicimus gloriam
dei,vt vbiq; ille trahatur.Nescitis quid sit deus, & quali
ore inuocari debeat. Porrò quoties de viro aliquo virtu
tibus prædito loquimur,dicimus:Laua os tuũ,& sic me- Philip.a.b. Psal.8.a.
mor sis:nunc verò honorabile nomen,quod est nomen
super omne nomen , quod admirabile in omni terra,
quod dæmones audientes contremiscunt,simpliciter di
strahimus,ô consuetudinem, quæ id fecit contemptissi-
mum. Deniq; si imposueris alicui necessitatem iurandi
in domo sancta, quàm horrendum iuramentũ si sic affi
ceris , iniungis. Nunquid quòd illo quidem simpliciter M
abutimur,hoc autẽ minimè? Nónne horrere oportebat,
quum nominatur deus?At inter Iudæos quidem hoc no Exo.39.f.
men tam reuerendum erat,vt in tiaræ lamina scriberetur,& nulli eas diuini nominis literas licebat gestare q̃
soli summo sacerdoti:nunc autem temerè ita portamus
nomen illius.Si simpliciter nominare deũ non omni-
bus fas erat,hoc certè quod in testimoniũ vocatur,quã-
tæ audacię?dic oro,quãtę insaniæ?Ecce dico,& testificor
vobis,emendate iuramẽta forensia , eos autẽ qui nõ ob-
temperãt omnes mihi iudicate:ecce præsentibus vobis,
imperabo his qui ad ministeriũ segregati sunt domuum
orationis, & admonebo, & ostendã nulli iurare licere,
imò neq; aliter. Ad me igitur ducatur , quisquis fuerit,
quoniam & hæc oportet coram nobis agi , quasi pueri
essetis. Proh pudor , confusio enim est , quòd de qui-
busdam adhuc opus habetis erudiri. Num sacram men
sam tangere audes , qui initiatus non es ? Sed id adhuc
peius , tu qui initiatus es audes sacram mensam tange-
re,quam nec omnibus sacerdotibus tangere licet , & sic
iurare?Et tu quidem pueri caput non tangeres egressus,
mensam autem contingis , & non horres neque me-
tuis? Ad me tales affer, ego iustam pœnam inferam, &
vtroſq;

A vtroſque cum gaudio emendabo, quod voluerit facito,legem pono omnino non iurare.Quæ salutis spes,sic
vobis omnia contemnentibus ac perdentibus?num pro
pterea accepisti literas & symbola , vt perdas animam
tuam?Quid, tantùm lucraris quantùm perdis ? Peiera-
uit,perdidisti & te & illum . Sed non peieravit ? Etiam
sic perdidisti,qui coëgeris præceptum transgredi.Expel-
lamus hunc morbum ab anima,iam à foro illum pella-
mus, áque omnibus mercatorum & opificum officinis,
maior labor nobis erit,ne putetis per transgressiones le-
gum diuinarum secularia corrigi.At non credit,inquit:
Etenim & ego hoc ab aliquibus audiui , quòd si non iu-
rauero multa iuramenta,non credetur mihi.Tu horum
causa es,qui tam prõptè ac facilè iuras: quòd si hoc non
esset,sed omnibus esset manifestum,quòd non iures:cre
de mihi dicenti,quòd vel solo nutui plus crederetur ti-
bi,quàm iis qui innumera iuramenta deierant.Cui igi-
tur magis creditis,mihi non iuranti,an iurantibus?Sed
tu,inquit,princeps es ac episcopus.Quid igitur,si osten-
dero quòd non hoc solùm . Cum veritate respondete
mihi obsecro.Si continuò iurassem ac semper,nunquid
B priuilegium haberet principatus meus?Minimè. Vides,
quòd non propter hoc.Quid igitur lucraris,dic obsecro
mihi, Paulus esuriebat , & tu eligas esurire magis quàm
transgredi quædam diuina mandata , cur tam infidelis
es?Itaque tu quidem omnia eliges & facere,& pati vt ne
iures,ipse autem te non remunerabit? sed periuros qui-
dem & multùm iurantes,quotidie pascit:te verò tradet
fami, quoniam audiisti illum ? Omnes sciant quòd his
qui in hanc ecclesiam congregantur,nulli iurare liceat,
& ex hoc efficiamur certi,& non sola fide,etiam hoc si-
gno à Græcis & ab omnibus aliis differamus. Signacu-
lum accipiamus ex cœlestibus,vt tanquam regia armẽ-
ta vbiq; fulgeamus, ex ore & lingua iam noti efficimur,
sicut barbari , & sicut ij qui Græcè loqui sciunt : Lingua
enim à barbaris discernimur.Dic enim oro mihi psita-
ci, vnde sunt cognobiles , nónne ex eo quòd loquuntur
sicut homines?& nos quoque cognobiles fiamus si loqua
Matth.5.f mur sicut apostoli, & loquamur sicut angeli . Si dixerit
enim quis,iura:audiat quòd Christus iussit,& non iuro.
Hoc sufficit ad omnem virtutem inducendam . Ianua
quædam est pietatis,via ad philosophiam inducens, pa-
læstra quædam est, hæc custodiamus, vt & præsentia &
C futura bona assequamur,gratia & misericordia domini
nostri Iesu Christi,cum quo patri simul cum sancto spi-
ritu gloria,imperium,honor, nunc & semper in secula
seculorum, Amen.

Loquentibus autem illis superuenerunt sacerdotes
ac magistratus templi. Homilia.x.

CAP.IIII. NOndum rectè à prioribus respirarant tẽtatio-
nibus , & statim inciderunt in alias . Et vide
quomodo res dispensentur : primùm omnes
simul subsannati sunt,non parua erat hæc tẽtatio.Dein-
de qui præcipui erant, periculis implicabantur : posteà
verò non duo hæc,& vulgaria fiebant,sed vt prius con-
cionibus claruerunt,& post illas miracula operati sunt:
nunc deinceps magna cum fiducia,concedente deo,cer
tamina aggrediuntur. Tu autem obsecro cõsidera,quo-
modo quæsierint Iudæi primùm proditorem, qui Chri-
stum traderet , quod vt factum , manus ipsi iniecerint,
nunc audaciores & impudẽtiores facti sunt, etiam post
crucem.Peccatum enim quandiu parturitur,habet con-
fusionem ac pudorem,vbi autem perfectum fuerit,im-
pudentiores facit eos qui ipsum patrarunt . Sanè quare
hic & magistratus assistit? Superuenerunt enim illis lo-
quentibus sacerdotes,inquit, & magistratus:hoc est,dux D
militum templi,vt iterum ea quæ fiebant,publico crimi
ne infament , & non vt priuatum aliquod vlciscantur,
id quod vbique vt facerent studebant. *Molestè ferentes*
eo quòd docebant illi populum. Molestè ferebant,non so-
lùm quòd docebant, sed quòd non solùm dicebãt illum
resurrexisse , sed etiam nos per illum resurrecturos : eo
quòd illi docebant,inquit,populum, & annunciabãt sub
nomine Iesu resurrectionem mortuorum . Tam fortis
& efficax est illius resurrectio,vt & aliis iste resurrectio-
nis factus sit author. *Et iniecerunt eis manus, & posuerunt*
eos in custodiam usque in diem posterum, erat enim iam uespera.
O impudentiam.Habebant adhuc priore sanguine ple-
nas manus,& non cessabant,sed iniecerũt illas iterum,
vt & alio sanguine impleantur.Num fortassis etiam ti-
muerunt, quòd illi iam iustæ plebis numerum referrẽt,
& eapropter etiam dux militum illis superuenit . Erat
enim,inquit,vespera iam.Illi quidem igitur volẽtes eos
mitigare,hoc faciebant,& custodiebant: apostolos verò
magis audaces reddebat mora tẽporis.Et vide qui com
prehendantur,apostolorum præcipui,aliis postea exem-
plum facti,vt terreantur alij, & nõ vltra se mutuum in-
quirant , neque communiter agant. *Multi uerò eorum* E
qui audierant sermonem,crediderunt,& factus est numerus uiro-
rum circiter quinque milia. Quid hoc? nunquid viderunt
illos honestari ? nónne conspexerunt ligari , quomodo
igitur crediderunt? Vides manifestam efficaciam? Cæ-
terùm eos qui iam crediderant , oportebat infirmiores
fieri,sed non sunt infirmiores facti. Sermo enim Petri,
semina in altam miserat profunditatem,& mentem il-
lorum attigerat.Alij verò ob hoc succensebant,quòd ni-
hil ipsos illi reuerebantur , quòd præsentia mala nihili
faciebant.Si enim crucifixus,dicebant,talia operatur,&
claudum suscitauit,neque nos timeamus illos. Igitur &
hoc diuina dispẽsatione contigit, quòd nunc plures in-
de crediderunt quàm prius. Quia lictores idcirco apo-
stolos illis videntibus ligabant, vt & illos meticulosio-
res faciant. Factum est secus quàm illi volebant. Idcir-
co etiam coram illis istos non examinãt, sed priuatim,
vt ne libertas qua illi loquebantur audiẽtes lucrifaceret.

Factum est autem postero die , ut congregarentur principes
eorum & seniores,& scribæ in Hierusalem, & Annas princeps
sacerdotum,& Caiphas,& Ioannes, & Alexander,& quotquot
erant de genere pontificio. Iterum conueniunt simul.Nam F
legem iam non vltrà seruabant,sicut & multa alia mala
faciebant.Et iterum iudicij formam negocio huic adhi
bent, vt iniusto iudicio reos illos faciant . Et quum sta-
tuissent eos in medio,interrogabãt qua virtute,aut quo
nomine feceritis hoc vos,quanuis nossent.Molestè enim
ferentes,inquit, eo quòd annunciabant in Iesu resurre-
ctionem: sanè propter hoc vinxerant eos . Cuius igitur
gratia interrogant? expectabant & putabant, quòd pro-
pter multitudinem negaturi essent,& propter illam ni-
hil non facturos.Vide sanè,& quid dicant: *In quo no-*
mine feceritis hoc uos ? Tunc Petrus repletus spiritu sancto dixit
ad eos: Oro recorderis nunc sermonum Christi,& quo
modo euenerit quod dixerat,Quando autẽ tradent vos Lucæ.12.b
in synagogas,ne soliciti sitis,quomodo vel quid loqua-
mini, spiritus enim patris vestri est qui loquitur in vo-
bis.Itaque magna spiritus efficacia freti sunt.Audi item
quid dicat: *Principes populi,& seniores Israël.* Vide sa-
pientiam viri , & quomodo magna cum libertate nihil
contumelioſum loquitur , sed cum reuerentia. *Princi-*
pes populi & seniores Israël , si nos hodie examinamur de eo
quòd bene fecerimus homini infirmo , quomodo ille saluus factus
sit,notum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *fit,notum sit omnibus uobis,& omni populo Israël.* Satis generosè etiam in proœmio illos perstringit ac carpit,immo illos commonefacit priorum, quòd de beneficio ipsos iudicent,quasi diceret: Omnino oportebat nos propter talia coronari,& vt benefactores promulgari:nunc autem ꝙ iudicamur, quia benefecimus homini infirmo,non diuiti,non potenti,non nobili,quanuis quis hoc inuidisset: magna enim grauitate sermo ille refertus est.Ostenditur autem hinc,quòd illi seipsos malis immiscuerint. *Quòd in nomine Iesu Nazareni.* Quod maximè illos contristabat, apponit. Hoc erat quod illis
Matth.10.c Christus dixerat,Quod audiuistis in aure,prædicate super tecta. *In nomine Iesu Nazareni, quem uos crucifixistis. quem deus suscitauit ex mortuis,per hunc ille astat uobis sanus.* Ne putetis,inquit,quòd occultemus patriam vel passionem eius quem vos crucifixistis, quem deus suscitauit ex mortuis, per hunc ille astat coram vobis sanus. Iterum passio, iterum resurrectio. *Iste est lapis qui reprobatus à uobis ædificantibus,qui factus est in caput anguli.* In memoriam reducit eis verbum quod terrere illos sufficie-
Matth.21.d bat.Qui ceciderit enim,inquit,super lapidem hunc,con
H fringetur:eum autem super quem ceciderit,dissilire faciet. *Nec est in ullo alio salus.* Quas putas ex his verbis plagas illos accepisse? *Nec enim aliud nomen est sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos seruari.* Hìc & sublimia loquitur. Nam quando non est corrigendum aliquid,sed sola libertas declaranda,non parcit.Non enim timuerat, ne percuteret. Et non dixit simpliciter, per aliũ:sed,non est in alio vllo salus,manifestans quòd hic vos seruare potest. Simul autem & volens illos terrere. *Videntes autem Petri libertatem,& Ioannis compertóque quòd homines essent illiterati ac idiotæ admirabantur, & agnoscebant eos,quòd cum Iesu fuissent.* Et quomodo,inquit, illiterati rhetoricati sunt contra illos & summos sacerdotes?non ipsi loquebantur,sed per illos gratia spiritus. Hominem autem vidētes stare cum eis qui sanatus fuerat,nihil poterant contradicere.Magna hominis libertas & manifestum est, vel ex eo quòd & in ipso iudicij loco illos non reliquerit,& ita si dixissent,non sic se habere,ille reprehendisset. *Iussis autem illis è concilio secedere,conferebant inter sese,dicentes:Quid faciemus hominibus istis?* Vides vt perplexi sint, & iterũ humano timore omnia
I operãtur? Itaque sicut & cum Christo,quod factum erat subuertere, & tegere non potuerunt: sed prohibentibus illis,ea quæ fidei,magis crescebant:sic & nunc fit. Quid faciemus?ô insipientiam,quòd illos propter gustata certamina perculsos fore existimarunt, immo si propter suam dignitatem quam ita liberè loquentes non curauerant,sperauerunt facturos aliquid.Quantò igitur magis prohibere volebant, tantò amplius res crescebant.

Nam conspicuum signum æditum esse per eos omnibus habitantibus Hierosolymis manifestum est,nec possumus inficiari,sed ne amplius diuulgetur in populum, minaciter interminemur eis, ne posthac loquantur sub hoc nomine ulli hominum. Et *accersitis illis præceperunt, ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Iesu.* Vide & horum impudentiam, & apostolorum sapientiam. *At Petrus & Ioannes respondentes, An iustum sit in conspectu dei uos potius audire quàm deum,iudicate. Non enim possumus,quæ uidimus,& audiuimus non loqui.* At *illi additis minis dimiserunt eos, non inuenientes qua ratione punirent eos propter populum.* Miracula,ora eorum concludebant, & posteà non tulerunt eos implere sermonem, sed interrumpentes impediebant magna cum cõtumelia. Quia omnes glorificabant deum super eo quod acciderat. *Annorum enim erat amplius quadraginta homo in quo factum est signum istud sanationis.* Sed iterum videa- K
mus quæ dicta sint. *Quid faciemus hominibus istis?* Primùm propter gloriam humanam omnia faciebant,nũc etiam propter aliud simulant, ne videantur esse homicidæ,quòd post hoc dicebant:Vultis super nos adduce- Infrà.5.c
re sanguinem hominis illius?Prohibeamus illis non loqui in nomine hoc. Vides insipientiam? Persuasi quòd resurrexerat,inde sumpta coniectura quòd deus sit: alij autem docere in nomine eius quem neque mors potuerat detinere,prohibere conati sint. Quid huic insipientiæ par? Et ne mireris, quòd iterum attentant,quæ non perficiunt.Tantum enim malum est iniustitia,nihil videt, sed vbique tumultuatur, & in se ipsam ruit. Quasi decepti ac ludificati ita cõsulunt, id quod facere solent, qui se irrisos suspicantur: hoc sursum ac deorsum tractant,quod dixissent, deus illum suscitauit, & in nomine Iesu hic sanus assistit,ostendentes quòd resurrexit Iesus. Et aliter:Etiam ipsi resurrectionem putabant,frigidè quidem ac pueriliter,putabant tamen,nunc autẽ non credunt, & tumultuantur consulentes quid sibi faciendum. Hoc profectò solùm nónne sufficiebat persuadere illis,ne quid faciant dum illi tam liberè loquuntur.Quare non credis,dic Iudæe:Oportebat enim signa facta & L
sermonem attendere, non quòd tam multi mali sunt. Et quare non tradunt illos Romanis? Iam malè audiebant apud eos propter ea quæ in Christum egerant, atque ita seipsos magis incommodarant imminuentes suam æstimationem,& sanctimoniẽ nomẽ:at non item Christo, quem media nocte raptum statim abduxerunt moræ impatientes ac multùm timentes propter multitudinem.De his autem nullam fiduciam habebant,neque illos ducùnt ad Pilatum,timentes & suspicãtes propter superiora, ne etiam de illis redarguerentur. *Factum est autem ut congregarentur ipsorum principes in Hierusalem.* Iterum concilium in Hierosolymis, & iterum illic iniqua perpetrantur, & neque ciuitatis habetur reuerentia. Non vidisti illorum malitiam, & quomodo attentantes quæ perficere nequeunt, non absterrentur. Vide posteà,oro,& Petri sapientiam,& quid in medium progressus illis loquitur: *Si nos iudicamur de eo quod benefecimus homini infirmo, in quo seruatus est. In quali nomine fecistis hoc?* In quali, quare non dicis sed adum- M
bras? In quali nomine fecistis vos hoc? Etiam dicebat,non nos fecimus.Vidisti sapientiam, non dixit statim,In nomine Iesu fecimus. Sed quid?In nomine eius hic assistit coràm vobis sanus. Et iterum:Si nos iudicamur,quòd benefecimus homini infirmo,perstringit illos,quasi semper eiusce modi in crimen vocantes, & reprehendẽtes quod benefiat hominibus,& priora in memoriam reducit,quòd ipsi ad cædes currant:& non hoc solùm,sed etiam ob beneficia arguunt.Vides quòd pondus habeant verba? In his enim exercebantur, & posteà imperterriti fuerũt ex iis,ex quibus ostendunt illis,quòd ipsi magis,tametsi inuiti prædicant Christum,& diiudicando & examinando dogma extollunt. *Quem uos crucifixistis.* O magnam libertatem. *Quem deus suscitauit ex mortuis.* Id iterum maiorem sermonis libertatem præ se fert. Igitur quod dicit, hoc est, Ne putetis quòd ignominiosa occultemus,quæ tãtùm abest ne cælemus, vt etiam liberè prædicemus. Hæc quasi opprobrans illis dicebat: & non simpliciter,sed etiam moratur in sermone. Hic est lapis reiectus dicens,à vobis,deinde ostendens hoc in magnam vtilitatem cessisse, addit:

Qui factus est in caput anguli: hoc est,qui natura nobilis & preciosus ac probatus,hic reiectus est. Adeò propter signum

A pter signum magna libertate dicendi vtebatur. Tu autem obserua quomodo quando oportet docere, multas adducunt prophetias:quando autem liberè loquendum, solùm affirmant: *Neque enim nomen est aliud sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat saluos fieri.* Quia omnibus hominibus & non illis solis datum est nomen,proinde & illos adducit testes.Quoniam enim dicebant,In quo nomine fecistis?De Christo,inquit,non est aliud nomẽ. Quomodo igitur interrogatis? Sic vbique hoc manifestum est.Neque enim nomen est aliud sub cœlo,inquit, in quo oporteat saluos fieri.Hæc sunt animæ verba quæ de hac vita desperauit, id quod magna libertas ostẽdit. Hic manifestat,quòd quando etiam humilia loquebantur de Christo, non hoc metu, sed attemperatione morum fiebat. Quoniam autem nunc tempus erat, sic loquitur sublimia, quod illo ipso etiam auditores omnes perterret. Ecce & aliud signum non minus priore.

Agnoscebántque illos quòd cum Iesu fuissent, non temerè hanc particulam posuit euangelista, sed vt manifestet etiam vbi fuissent,nempe in passione.Illi enim soli tunc
B Maximè illos mirari faciebat repẽtina mutatio:etenim illos viderant Annas & Caiphas quòd assisterent tunc hi,nunc autem perterruit illos valde libertas.non enim verbis solis monstrabant non curare se de quibus iudicentur,& quòd extrema intententur pericula,sed etiam habitu,& voce,& aspectu, & in summa omnibus libertatem apud populum demonstrabant per ea quæ loquebantur. Admirabantur autem fortassis quòd homines & illiterati,& idiotæ essent:quoniam reperire licet illiteratum,qui tamen non sit idiota,& contra idiotam qui non planè illiteratus: ostendit hìc quòd duo illa conuenerint. *Compertóque,* inquit. Vnde?ex his quæ dicebant. Non longos extendit sermones,sed & ab ipsa annunciatione & habitu, libertatem manifestat, ita vt & extrema authoritate mandassent eis,nisi præsens fuisset homo. *Agnoscebántque illos, quòd cum Iesu fuissent,* id quod fecit illos credere,quòd ab illo didicissent hæc, & sicut discipuli eius hæc fecissent. Non minorem autem vocem quàm illorum erat, emittebat & miraculum ac signum:quod sanè illorum ora maximè obturabat. *Si iustum est,* inquit,*coram deo,uos magis audiri quàm deum,iudicate.* Quando timor magis succisus est, nam & interminari nihil aliud erat quàm dimitti, tunc mansuetius
C loquuntur,tam longè sacerdotes à temeritate erant,quia notum signum erat. Non possumus negare: atque adeò negassent,nisi ita fuisset, nisi plurimorum fuissent testimonia, omnibúsque fuisset manifestum, sed talis bestia est impudentia ac temeritas. Minaciter minabimur. Quid dicitis,minando expectatis cessaturam prædicationem? Sic vbique principia ardua ac difficilia, magistrum interemistis,& non sustulistis prædicationem, etiam nunc minaturi estis, expectatis vt destituatis nos, vincula non persuaserunt humiliter loqui,& vos persua
debitis?multùm scilicet,maximè his qui vos licẽt mine
mini,nihili faciunt. An iustum est coram deo,vos magis audire quàm deum? Hìc deum,inquit, pro Christo.
Matth.10.b Vidisti quomodo nunc eueniat quod dixit illis, Ecce enim ego mitto vos tanquàm oues in medium luporum, ne timueritis illos. Deinde iterum stabiliunt resurrectionem per ea quæ apponunt, dicentes: *Nos non possumus non loqui quæ uidimus & audiuimus,* vnde nos fidedigni testes sumus, vos autem interminando,iterũ frustra minamini. Oportebat sanè illos mutari,propterea quòd populus glorificabat deum: illi autẽ mortem minantur,sic contra deum pugnabant. At illi additis mi- D
nis dimiserunt eos. Hinc magis clari & illustres facti sunt,immo præter mãdatum iam testificabantur.Quid est quod dicunt,nos non possumus non loqui ea quę vidimus & audiuimus? Si falsa sunt,inquit, quæ dicimus, reprehende:sin vera,cur prohibes? Tanta res est sapientiæ studium:ille in angustia,hi in gaudio: illi multa implentur confusione, hi cum summa libertate omnia faciunt:illi timent,hi confidunt.Qui enim erant,dic oro, qui timerentur,dicentes,ne diuulgetur amplius in vulgus:vel dicentes,non possumus quæ vidimus & audiuimus non loqui? Erant hi in maiore voluptate,libertate, ac lætitia quàm omnes: illi verò in tristitia confusione ac metu. Populum enim metuerunt. Quæ volebant loquebantur hi,illi quæ volebant non faciebant. Qui erãt in vinculis ac periculis,nónne hi maximè?Possideamus igitur virtutem, ne absque voluptate quæ dicuntur sint, & consolationem nullam afferãt.Non est hoc theatrum dilecte citharœdorum vel tragœdorum,vbi solius voluptatis fructus est,& cum prętereunte die,prætcrit etiam voluptas, & vtinam esset voluptas sola, & non noceret cum voluptate : attamen inde domum vadunt singuli, quasi à vico quodam in quo multùm mercati referant. & adulescens quidem recipit melodias carminis diabo E
lici, & quantùm potuit memoria complecti, continuò domi cãtat:senior autem vtpote honestior,hoc quidem non facit, omnia autem quæ illic dicta sunt verba memorat.Hinc verò nihil habentes abitis,& quomodo nõ dignum confusione? Legem posuimus, immo non nos posuimus.Absit.Non enim vocabitis,inquit,magistrum
Matth.5.f super terram.Legem posuit Christus,ne quis iuret.Quid factum est,oro,cum hac lege?Non enim cessabo de illa disserere, ne fortè iterum veniens sicut Apostolus ait, non parcam.Nũquid solliciti fuistis in opere? Nunquid 2.Cor.13.a
adhibitum est studium à vobis?num iterum iidem sermones sunt attingendi?immo siue aliquid feceritis siue non,eosdem repetamus,vt in vobis fortiores sint, & alios cohortemini. Vnde igitur nos incipiemus,vultis à vetere lege,sed id in nostram confusionem,quòd ea quę in veteri dicuntur,quæ excellere oportebat,nondum custodimus.Nos enim conueniebat non de his audire.Iudaicæ enim paruitatis fuerint hæc præcepta:sed illa perfecta,abiice opes,sta viriliter, animam pro prædicatione impẽdito,ride terrena omnia,nihil sit tibi cum præsente vita commune,benefac si quis te iniustè afflixerit, F
siue defraudatus fuerit benedic,si blasphemarit honora, omnibus esto sublimior.hæc & talia audire congruebat: nunc autem de iuramẽto differimus,& idem fit,quemadmodum si quis eum qui iam debeat philosophari, ab illis doctoribus suis abstrahat, & syllabas ac elementa legere faciat. Cogita,oro,quanta sit confusio hominem quendam cui est grauis pera, & baculus ac pallium, ad Grammaticos cum puellis proficisci, & eadem quæ illi discere.Nónne magnus oritur risus,sed maior ex vobis: non enim tantum discrimen inter philosophiam & elementa,quantum inter iudaica & nostra,sed quãtum inter angelos & homines.Si quis,dic oro, angelum è cœlo deuocet,ac dicat illi,vt hic stet ac audiat nostros sermones, quasi inde erudiendus sit:nónne ridiculum foret, & confusione dignum? Si autem de his erudiri adhuc ridiculum,illis non attendere,dic oro,quanta condemnatio,quanta confusio?Et quomodo non confusione dignum,Christianum erudiri debere,non iurandum esse?Veruntamen reprimamus affectus,ne magis rideamur. Agè igitur de veteri lege disseramus hodie. Quid Eccli.23.b
autem ista

Universidad de Deusto
Biblioteca

G autem ista inquit, Iuramento ne assuescas os tuum, neque cum nomine sancti coassuescas. Quare? nam quemadmodum famulus si continuò flagelletur, à cicatrice non purificabitur: sic neque qui iurat. Vide sapientiam istius sapientis. Non dixit, Iuramento ne assuescas mentem tuam, sed os tuum. Quia sciuit totum oris esse, & quòd facile corrigitur. Consuetudo enim est, quę postea etiam absque electione fit, vt sunt multi, qui balnea ingressi simul vt fores transierint, signantur: hoc solet manus etiam propter consuetudinem, etiam nullo iubente. Cõsuetudo.

Iterum accensa lucerna sæpe mente aliud quiddam cõsiderante manus signum facit, ita sanè & os non cum anima loquitur, sed ex consuetudine, & in lingua totum situm est. Neque cum nomine sancti, inquit, coassuescas. Deinde postquàm hoc dixit, apponit: nam sicut seruus qui flagellatur continuò, à cicatrice non purgabitur, ita neque qui iurat. Non periurium hoc loco, sed iuramentum amouendum admonet, appositа illi pœna. Igitur iurare peccatum est, talis reuera est anima, talibus plena est vulneribus, talibúsque cicatricibus. An non vides? Hoc enim graue est, quanuis certè poteris, si voles videre. Dedit enim tibi deus oculos. Talibus oculis videbat
Psal.37.b H propheta, dicens: Fœtuerunt & putruerũt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ. Contempsimus deum, odio habuimus nomen bonum, conculcauimus Christum, soluimus pudorem. Nullus cum reuerentia memor est nominis dei. Et tu quidem si dilexeris quempiam, & ad nomen illius excitatior efficeris. Deum autem sic cõtinuò vocas, quasi nihil. Voca illum: vt benefacias inimico, voca illum in salutem tuæ animæ, tunc aderit, tunc lætificas illum, nunc autem exacerbas. Voca illum sicut vocauit Stephanus. Quid dicẽs? Domine, ne statuas illis peccatum hoc. Voca illum vt vocauit vxor Elcanæ, cum lachrymis, cum lamentis, cum oratione, nõ prohibeo, sed & valde exhortor. Voca illum sicut vocauit Moyses, &
Infrà.7.g clamabat orans pro illis qui ipsum in fugam egerant.
1.Reg.1.a Et tu quidem si alicuius viri reuerendi memor es sine
Exod.2.c reuerentia, contumeliam putas: deum autem circunferens, non solùm sine reuerentia, sed etiam intempestiuè, nihiline facis rem illam? & quanto supplicio dignus eris? Non prohibeo deum perpetuò habere in animo. Hoc enim orarim & velim, sed non præter id quod illi placet, sed si laudas, si colis, magna si hoc concesserit nobis bona sunt: si quando oportet, ac in quibus oportet solùm vocauimus illum. Quare dic oro, in apostolorum
I ore tot virtutes, tantaq; fiebant, in vobis autẽ non? quanuis idem sit deus, idem nomen, sed non est par. Quomodo? quia illi quidem in his quæ dixi, ipsum inuocabant solùm, vos autem non in illis, sed in aliis. Si autem ideo iuras, quia non credit, dic quidem crede. Veruntamen si vis iura per teipsum. non legislatori contrarium
Matth.5.f assero. Absit. Sit enim, inquit, sermo vester, etiam etiam, non non, vt in hoc cõdescendam vobis, vt magis in hos vos inducam, & à tyrannica consuetudine liberẽ. Quot sunt in aliis admodum probati, & in his rebus totũ perdunt? Vultis discere, quare concedebant priscis iurare, peierare enim neque illis concessum erat. quoniam per idola iurabant. non confundemini in his legibus manentes, in quibus versabantur infirmi? Quia & nunc Græcum si accipio, non statim illi hoc impero, sed nunc vt sciatur Christus admoneo. Fidelis autem & qui didicerit illum, & audierit, si vsurus est eadem indulgentia qua Græcus, quæ vtilitas, quod lucrum? At ob consuetudinem difficile tibi est, & ad illa ægrè abstraheris. Igitur quoniam tanta consuetudinis est vis, eam in aliã transfer consuetudinem. Et quomodo, inquit, possibile? qñod K
sæpius dixi, hoc etiam nunc dico. Sint animaduersores eorum quæ dicuntur multi, stent inquisitores & correctores. Non est confusio ab alio corrigi, immo confusio est repellere corrigentes, & in damnum propriæ salutis hoc facere. Et tu quidem si vestem induaris inuersam, permittis te à puero admoneri, & non confunderis ab illis discens, quanuis certè in hoc magna confusio. Hic autem incommodans, confusione est, dic mihi ab alio erudiri? & ornantem quidem te vestibus fers seruulum, & calceantem: ornantem autẽ animam tuam non fers? & quantæ insipientiæ hæc sunt? Sit & minister horum doctor, sit & puellus, sit & vxor, sit & amicus, & vicinus, & cognatus. Quemadmodum enim bestia, quæ vndequaque agitatur, non facilè euadit: Ita fieri nequit, quin is qui tot habet custodes, tot obseruatores, tot increpantes, & vndique affligitur, facilè effugiat, & non seruetur. Et in vno quidem die difficilè feres hoc & in secundo, & in tertio. Deinde autem facile erit, etiam post quartũ molestum, vltrà non erit: periculum facite, siquidẽ non credideritis. Curam habete oro, non enim vulgare est hoc quod peccatur & corrigitur, sed vtrinq; magnum, & bonum, & malum. Concedatur hoc bonum fieri gratia, & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo L
patri simul ac sancto spiritui, gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Dimissi autem uenerunt ad suos, & annunciauerunt illis, quæcunque ad ipsos principes sacerdotum & seniores dixerunt. Homilia.xi.

NOn vana gloria extimulante narrant, quę aliena ab illis erat, sed gratiæ Christi indicia ostendunt. Idcirco & quæcunque illi dixerant narrant, quæ autem per ipsos licèt prætereant, attamen & sic magis fidentes fiunt. Et considera quomodo iterum ad verum auxilium confugerint, ad subsidium orationis inuictum, iterum vnanimiter, & cum studio. Non est enim oratio, quæ simpliciter fit. At illi qui audierant vnanimiter sustulerunt vocem ad deum, & dixerunt. Vide quàm diligenter fiunt illorum preces, quando apostolatu dignum sibi monstrari petierunt, sic dicebant: Supràd.4.d
Tu domine omnium cordium cognitor ostende: opus enim erat illic præscientia. Hic autem quoniam ora aduersariorum obturari oportebat, de domino disserunt, ideo & sic cœperunt: *Domine deus, qui fecisti cœlum & ter* M
ram, ac mare, & omnia quæ in illis sunt, qui per os Dauid pueri tui loquutus es: Quare fremuerunt gentes, ac populi meditati Psal.2.a
sunt inania? Astiterunt reges terræ, & principes congregati sunt simul aduersus dominum, & aduersus Christum eius. Prophetiam in medium afferunt, tanquam pactum à deo exigentes, & seipsos interim consolantes, quòd inuanum hostes meditentur omnia. Hoc autem est, quod dicere volunt: Illa in medium profer, & ostende quòd vana meditati sint. *Congregati enim sunt reuera in ciuitate hac, contra sanctum puerum tuum Iesum, quem unxisti, tam Herodes quàm Pontius Pilatus, cum gentibus & populis Israël, ut faciant quæcunque manus tua & consilium tuum fieri præfiniuit. & nunc domine uide in minas illorum.* Vides philosophiam, & quomodo his non imprecentur mala. Non posuerũt autem minas speciatim, sed solùm dicunt quòd minati sint. Abbreuiat enim conscriptor sermonem. Et vide. Non dixit, Disrumpe illos, deice illos. Sed quid? *Et da seruis tuis liberè loqui sermonem tuum.* Sic discamus & nos orare. Quanuis quo non furore impleatur quis, si in viros incidat, occidere illum tentantes, & id genus comminantes, & quam non hostilitatem admittit? At non ita sancti

A ita sancti isti. *In hoc ut manus extendat ad sanationes, & ut fiant signa ac prodigia per nomen sancti pueri tui Iesu.* Si in nomine illo fiunt efficaciæ ac virtutes, magna erit fiducia, inquit. *Rogantibus autem illis, motus est locus in quo erant congregati.* Factum est hoc signum, vt audirent illi etiam diuinam visitationem. *Et impleti sunt omnes spiritu sancto.* Quid est impleti sunt? reaccensi sunt spiritu sancto. Etenim reaccensum est in ipsis charisma, & loquuti sunt sermonem dei cum libertate. *Huius autem multitudinis credentium erat cor unum & anima una.* Vides quòd cum gratia dei etiam sua afferebant. Vbique enim
Suprà.3.a hoc obseruatu dignum est, quod cum gratia dei, & ea quæ ab ipsis erant, declarant. Quemadmodum Petrus dicebat, Argentum & aurum non est mihi. Itaque quod superius dixerat, quòd omnes fuerint in illo ipso, hoc est simul: iterum hic idem dicens manifestat, quòd multitudinis credentium fuerit cor & anima vna. Vt dixit autem quod audierunt, dicit postea & eorum virtutem. Ingressurus enim erat narrationem Sapphiræ & Ananiæ: ideo volens illorum ostendere scelus, prius de aliorum
B virtute disserit. Dic, oro, mihi, an charitas paupertatem, vel paupertas charitatem pepererit? Mihi videtur, quòd charitas paupertatem, quæ & illam magis astringit. Audi igitur quid dicat. Omnium erat cor & anima vna. Ecce cor & anima idem sunt. *Et nullus aliquid ex his quæ possidebat, proprium esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Et uirtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis domini Iesu Christi.* Ostendit hoc, quasi eis commissum sit, vel quòd tanquàm debitores faciãt. Et gratia magna erat cum omnibus illis, neque indigus quispiam erat inter eos. Sicut in domo paterna filij, qui eiusdem honoris sunt: ita omnes affecti erant. Sed hoc est mirabile, quòd quasi relictis suis negociis, ita enutriebant, vt non vltrà, quasi ex propriis, sed quasi ex communibus educari videantur. *Quotquot autem possessores prædiorum uel ædium erant, uendentes afferebant precia eorum quæ uendiderant, & posuerunt ad pedes apostolorum. Diuidebatur autẽ unicuique, prout opus habebat.* Magnus honor, quando quidem non in manus, sed ad pedes apostolorũ ponebant.

Ioses autem qui agnominatus est Barnabas ab apostolis: quod
Suprà.4.d *si interpreteris, est filius consolationis.* Non mihi videtur ille esse qui cum Matthia. Ille enim & Ioses dicebatur & Barsabas: posteà autem agnominatus est & Iustus. Hic autem Barnabas est filius consolationis ab apostolis. Et
C videtur mihi à virtute assumptum nomen, quasi ad hoc sufficiat & studiosus sit. *Leuites Cyprius genere, quum haberet agrum, uendidit & attulit pecuniam, & posuit iuxta pedes apostolorum.* Hic velim obserues, quomodo ostendat legem solui. & quomodo inquit, quum esset leuites, Cyprius erat? quia posteà etiam quum migrassent, appellabantur leuitæ. Porrò videamus iterum quæ dicta sunt. Dimissi, inquit, venerunt ad suos, & annunciauerunt omnia quæ ad ipsos principes sacerdotum & seniores dixerant. Vide apostolorũ philosophiam à fastu alienam. Non circumeuntes inuulgarunt & dixerunt, quomodo sacerdotibus responderint, neque de annunciatione gloriabantur, sed simpliciter vt venerunt, ea quæ audierant ab illis senioribus annunciabant. Hoc loco discimus, quòd periculis seipsos non iniecerunt, sed potius tentationes quæ intentabantur, strenuè tulerunt. Alius autem si quis esset, fortè multitudinis fiducia fretus, licèt contumelias loquutus esset, licèt innumera dixisset inepta: at non hi philosophi, sed omnia mansuetè & benignè.

Qui autem audierant, inquit, *unanimiter sustulerunt uocem ad deum.* Clamor factus est ex voluptate, & magna affectione. Etenim quæ tales, efficaces sunt preces, quæ tan D
to sapientiæ studio sunt plenæ, quæ de talibus sunt, quæ in talibus temporibus, quæ hoc modo, sicut aliæ certæ abominabiles sunt ac immundæ. Vide vt nihil superfluum, sed de virtute illius solùm disserunt, immo quemadmodum Christus dicebat Iudæis, Si autem ego in spiritu dei loquor, ita & illi loquuntur per spiritũ sanctum. Quid autem sit quod dicunt, audi: *Domine deus, qui per*
os Dauid pueri tui dixisti, Quare fremuerunt gentes. Mos est Psal.2.a
scripturæ etiam de vno tanquam multis loqui. Sensus igitur dictorum est, Non illi valuerunt, sed tu qui permisisti totum, etiam ad finem perducens, operatus es, qui industrius quiduis operaris: & sapiens es, qui inimicis pro tua voluntate vteris. Hic enim de mira illius facultate ac sapientia in operando disserunt, manifestantes quòd illi quidem conuenerint, tanquam hostes animo sanguinario, & homicidarum, & aduersarij futuri, fecerint autem quæ tu volebas. *Vt facerent quæcunque manus tua & consilium tuum præfiniuit fieri.* Quid est manus tua? Hic mihi videtur manum dicere, potentiam ac consilium. Sufficit, inquit, tibi velle solùm. Nullus enim potentia præfinit. Igitur quæcũque manus tua, hoc est quæ- E
cunque præcepisti. Vel igitur hoc dicit, vel quòd manu operatus est distinctè. Sicut igitur tunc vana meditati sunt, ita & nunc illos frustra meditari facito. Et da seruis tuis: hoc est, ne compleantur opere minæ eorũ. Hæc autem dicebant illi non detrectantes difficile quiddam pati, sed pro prædicatione. Non enim dixerunt, Et eripe nos à periculis. Sed quid? *Et da seruis tuis cum fiducia omni loqui sermonem tuum.* Igitur qui illa ad finem deduxisti, & hæc deduc. *Quem unxisti*, inquit, Vide quomodo & in precibus passionem distinguunt, & totum in illum referunt, & libertatis in loquendo illum authorem esse dicũt. Vidisti quomodo omnia propter deum petunt, & nihil ad suam gloriam. Itaque quod suum, promittunt, quòd non perterreantur: digni autem habeantur, qui miracula operentur. In hoc, inquit, vt manum tuam extendas ad sanationem, & vt signa ac prodigia fiant. Bene, nam absque illis licèt summam præ se tulissent alacritatem, omnia fecissent inuanum. Annuit eorum petitioni, & manifestum hoc fecit eis, commoto loco, quòd assit ipsorum precibus: *Orantibus enim illis,*
inquit, *motus est locus.* Quod autem propter hoc factum Psal.103.d
sit, audi prophetam: Qui aspicit terrã, & facit illam tre- Ibid.111.b
mere. Et iterum: A facie domini mota est terra, à facie dei Iacob. Et facit deus etiam per maiorem terrorem, F
& ad fiduciam illos inducens post magnas illas minas, & ad libertatem maiorem exercens. Quia enim initiũ erat, & sensibili signo opus habebant, vt illi persuadeantur. Post hoc autem nunquam hoc fit. Tantam consolationem assequuti sunt ex precibus. Meritò autem & signorum gratiam petunt. Nusquam aliunde enim potuissent ostendere, quòd resurrexisset, quàm ex signis. Et ita non solùm suam petebant securitatem, sed etiam ne cõfunderentur, verum liberè loquantur. Motus est locus, etiam illos magis consolidauit. Hoc autem aliquando quidem iræ est indicium, aliquando verò visitationis & prouidentiæ, nunc autem iræ. Porrò in saluatoris passione nouè & præter naturam facta est. Etenim tũc omnis terra commota est, & ita vt vbique agnoscatur crucifixi virtus, & quòd deus qui patiebatur, & non simpliciter homo. Et aliter: Licèt iræ sit indicium, verùm ea contra illos erat, hos autem & spiritu impleuit. Itaq; & apostoli post preces spiritu implentur. *Et magna*, inquit, *uirtute reddebant testimonium, erátque grátia in omnibus illis, neque enim quispiam*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *enim quidpiam indigebat inter illos.* Vides quanta huius rei virtus, vbi scilicet & illic hac opus erat. Ista est enim bonorum occasio, cuius & secundò meminit, admonens omnes de pecuniarum contemptu. Superius quidem dicens, quòd nullus aliquid eorum quæ possidebat, sibi dicebat proprium esse. Hoc autem loco, quòd non indigens ab aliquis esset inter illos. Nam quod fiebat, non à solis signis esse, sed etiam à voluntate illorum, manifestat Sapphira & Ananias. Non sermone autem solùm, sed & virtute reddebant testimonium resurrectionis, sicut & Paulus dicit: Et prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ sermonibus, sed in demonstratione spiritus & virtutis. Et non simpliciter virtute, sed magna virtute. Bene autem dixit, quòd gratia erat in omnibus. Propter hoc enim gratia, quia nullus erat indigus: hoc est, ob magnam dantium alacritatem nullus erat indigus. Non enim partem quidem dederunt, partem autem reconderunt, neque omnia quidem, sed quasi propria: sic inæqualitatem è medio eiiciebant, & in multa abundantia viuebant, & cum multo honore hoc faciebant, neque enim in manus audebãt dare, neque cum fastu suppeditabant: sed ad pedes afferebant, & H illos dispensatores permiserunt fieri, & dominos fecerunt, vt quasi ex communibus posteà insumantur, & nõ quasi ex propriis. Hoc etiam conferebat ad hoc, ne vana gloria extollerentur. Hoc si & nunc fieret, vtique maiore cum voluptate viueremus, & diuites & pauperes, non maiorem autem pauperibus quàm diuitibus hoc voluptatem afferret. Et si placet hoc sermone describamus, & sic voluptatem assequamur, quandoquidem operibus non vultis. maximè autem & ex illis manifestum, quæ tunc facta, quia vendentes non erant indigi, sed & pauperes faciebant diuites: veruntamen & hoc nunc sermone describamus, & omnes sua vendant omnia, & in mediũ afferant. Hoc sermone dico, nullus turbetur neque dives, neque pauper. Quantum putas aurum congeri, ego conjecto, neque enim hoc satis euidenter dici potest: quòd si cuncti & cunctæ vniuersas pecunias suas euacuarint, & agros, & domus, & possessiones alienarint, (seruos enim non dixerim: nam & tunc non erant, & dominos suiipsorum permittebant fieri,) forsan centum decem milia librarum auri congregarentur, imò bis ac ter tanta. Dic enim oro mihi: Ciuitas enim nostra promiscuorum hominum, quãtum implet numerum, quot I vultis esse Christianos, vultis esse centum milia? quantus autem numerus Ethnicorum & Iudæorũ, quot pondo auri congregata fuerunt, quantus autem est numerus pauperum? non opinor supra centum milia pauperes. Hos sanè quotidie pasci quanta liberalitas esset, imò communi alimento facto, si simul pascerentur, non plurimo sumptu esset opus. Quid igitur facturi essemus, insumptis omnibus? Putas ne tu posse insumi omnia aliquando? nónne mille milies dei gratia auctiora fierent? nónne opulẽte gratia dei effunderetur? quid igitur, nónne cœlum faceremus terram? Si hìc tria milia & quinque milia intantum fulserunt, vt nullus eorum inopiam quereretur, multò magis in tanta multitudine. Quis igitur etiam externus non aliquid adiiceret? Vt autem ostendam, quòd hoc in diuersa diuelli, sumptuosum sit, & inopiæ causa, sit domus vbi pueri decem, & vxor, & vir, & illa quidem lanam operetur, ille autem externè afferat emolumenta. Dic, num plus insumant vnam habentes domum, vel dispersi? manifestum quòd dispersi. Dispersi enim decem pueri, decem domiciliis opus habẽt, decem mẽsis, decem ministris, & alio huiusmodi emolumento. Cur autem hìc seruorum multitudo non est, K nónne quia mensam vnam omnes habent, vt non opus sit magno sumptu? Nónne diuisio semper minora commoda affert: vnanimitas autem & consensus, incrementum? Sic qui in monasteriis nunc viuunt, quemadmodũ olim fideles. Quis mortuus est fame? quis non liberaliter educatus est? nunc tamen hoc timent homines, magis quàm in immensum & inexhaustum pelagus incidere. Si autem periculum huius faceremus, tunc aggrederemur rem, quantam putas & gratiam fore. Si enim tunc quum nullus esset fidelis, sed solùm tria milia & quinque milia solùm, quum omnes qui in mundo, essent hostes, quum nusquam consolationem expectarent, sic aggressi sunt opus: multò magis nunc nihil defuturum, vbi gratia dei vbicunque terrarum fideles. Quis enim mansit Ethnicus reliquus? nullum equidem opinor, ita omnes attraximus, & nobis conciliauimus. Verũtamen si hac via progredimur, credo deo quòd & hoc futurum sit. Obtemperate mihi solùm, & per ordinem corrigemus negocia: & si deus vitam dederit, credo quòd statim in hanc nos recepturi simus vitæ rationem. Iam legem illam de iuramento facite & stabilite, & is qui seruarit eum qui non seruarit, manifestum faciat, & reprehendat posteà acriter, vehementèrque increpet. Præscriptus enim terminus propè est, & exquiram negocium, & deprehensum segregabo & excludam. Absit autem ne quis talis apud nos inueniatur, sed omnes cum diligentia spirituale hoc seruent symbolum. Quemadmodum enim in bello tam commilitones quàm alieni à signo dignoscuntur, ita etiam nunc fiat (nam & nunc in bello sumus) vt & fratres agnoscamus nostros: quantum bonum erit nobis hoc signaculum, & hìc & in aliena terra? quanta sunt hæc arma aduersus diaboli versutias? Os enim quod nescit iurare, statim etiam deum in precibus inuocans conciliabit, & graui plaga diabolum percutiet. Os quod iurare nescit, neque contumeliis afficiẽdi consuetudinem habebit. Natn quemadmodũ ex domo quadam, ita à lingua hunc ignem eiice, & foras trahe. Minimè illud respirare sinas, vlcus infirmius fac. Etiam ob secro, vt nobis & aliam quandam doctrinam exponat. Nondum enim hoc non correcto, non ausim ad aliud quiddam venire. Hoc cum diligentia à nobis corrigatur. Huius correctionis sensum prius accipite, & tunc vobis etiam alias allaturus sum leges: immo non ego, sed M Christus. Plantate in anima vestra bonum hoc, & paulò pòst eritis paradisus ac hortus dei, multò melior illo paradiso: neque enim serpens apud vos, neque arbor mortifera, neque aliquid aliud horum. Figite in profundo hanc consuetudinem. Si hoc enenerit, non solùm præsentibus eritis vtiles, sed etiam omnibus qui in mundo. & non his solis, sed & iis qui olim futuri sunt. Consuetudo enim bona semel recepta, & ab omnibus seruata, in longum tempus transit, & nullum tẽpus extirpare eam valet. Si ligna quidam sabbato colligens, lapidatus est, Num.15.d qui multò grauiora collectione illa operatur, & onus peccatorum colligit (est enim iuramentorum multitudo, onus) quid non sustinebit? quid non portabit? Magnum accepturi estis à deo adiutorium, si hoc vos rectè correxeritis. Si dixero, Ne cõtumelia afficias, statim furorem mihi profers in medium. Si dixero, Ne inuideas, aliam causam dices. Hic nihil tale poteris dicere, propterea à facilibus incipio, quandoquidem & alij in artibus aliis omnibus idem faciunt, vt quis sic ad maiora veniat. Scietis quàm sit hoc facile, si corrigentes, etiam aliam accipietis legem. Date mihi libertatem loquendi, etiam

Supra.2.a

1.Cor.2.a

A quæ Ethnicis & Iudæis est, & ante omnia quæ dei est. Etiam oro per charitatem, per dolorem partus, quo vos peperi, filij mei. Quod autem sequitur, non adducam. Quos iterum parturio, neque dicam, donec figuretur in vobis Christus. Credo enim quòd figuratus est Christus in vobis, sed alia ad vos dicam. Fratres mei dilecti & desiderati, gaudium & corona mea. Credite enim mihi, quòd non aliter dicam. Si quis innumeras gemmatas coronas meo capiti nunc imposuisset, non tam lætificarer quantùm in profectu vestro, immo neque regem opinor sic gaudere, sicut ego de vobis. Quid dicam? Si omnibus gentibus aduersariis expugnatis victor rediisset, & preciosa corona plures alias preciosiores accepisset coronas, & diademata victoriæ symbola: non opinor sic illum gauisurum in triumphis, sicut ego in profectu vestro: nam quasi innumeras coronas super caput habens, exultarẽ, & meritò. Si enim diuina gratia hic mos à vobis acceptus fuerit, innumera bella deuicimus, & multò difficiliora quàm ille, cõtra dæmones malignos, contra arrogantes & certantes, & præliantes, non gladio, sed lingua & voluntate. Vide enim quanta correxeritis, si quidem correxeritis. Primùm, quia consuetudinem difficilem execatis. Deinde rationem malam, & B vnde omnia mala, nempe quòd putatis nihil referre, & nihil nocere. Tertiò furorem, quartò auaritiam. Omnia enim hæc iuramentum parit. Quin ab hoc & ad alia bona opera magnam accipietis occasionem. Quemadmodum enim qui elementa discunt puerilia, non illa sola discunt, sed etiam per illa eruditur paulò pòst legere. Ita sanè & vos non vltrà decipiet mala ratio, neque vltrà à dictis quòd indifferens hoc sit, non vltrà iuxta consuetudinem loquemini, sed in omnibus stabitis viriliter, vt perfectis per omnia virtutibus quæ deo placent æterna accipiatis bona, Gratia & misericordia vnigeniti illius filij, cũ quo patri & sancto spiritui sit gloria, imperiũ, honor nunc & semper, & in secula seculorũ, Amẽ.

Ioseph autem qui agnominatus est Barnabas, ab apostolis: quod si interpreteris, est filius consolationis, leuites Cyprius genere, quum haberet prædium uendidit, & portauit, & posuit ad pedes apostolorum.
Homilia. xii.

C NArraturus de Anania & Sapphira, & volens ostẽdere virum qui pessimè egerat, prius mor est eius, qui bene fecerat. Quia quum tanta esset multitudo, tanta faciens, tantáque gratia, ac tanta signa, à nullo horum emendatus, sed semel ab auaritia excæcatus, perniciem illam sibi conciliauit suo capiti, quum esset illi prædium, manifestans quòd illud solum possideret: vendito eo, attulit pecuniam, & posuit iuxta pedes apostolorum. *Vir autem quidam Ananias cum Sapphira uxore sua, uendiderat possessionem suam, sepposuerat † de precio, conscia uxore, & allatam partem quandam ad pedes apostolorum posuit.* Hoc graue, quòd peccatum fiebat, simul illis reponentibus, & nullo alio conscio, vnde euenit misero illi hoc facere? Dixit autem Petrus, *Anania, quare impleuit † satanas cor tuum, ut mentireris tu spiritui sancto, & seponeres de precio prædii?* Vide & nunc magnum signum fieri, & priore multo maius. *Nónne manens tibi manssisset, & uenditum in tua potestate erat?* Hoc est, nunquid necessitas vel violentia quædam erat? Nunquid enim inuitos vos trahimus? *Quid quòd ponis in corde tuo rem hanc, non mentitus es hominibus, sed deo. Audiens autem Ananias, cecidit & expirauit.* Vides vnde maius signum hoc? Ex eo quòd sustulit, & quòd cognouit ea quę in mẽ- D te, & quæ clàm facta. *Factus est autem metus magnus, super omnes qui audierant hæc. Surgentes autem iuniores, amouerunt, elatúmque sepelierunt. Factum est autem quasi trium horarum interuallo, etiam uxor illius, nesciens quid factum, intrauit. Respondit autem illi Petrus, Num tanti agrum uendidistis?* Hãc volebat seruare. Ille enim dux erat peccati, & propter hoc, huic dat fortasse tempus defensionis, & potestatem pœnitentiæ. Ideo & dicit, *Dic mihi, si tanti prædium uendidistis? Illa autem dixit, Etiam tanti. At Petrus dixit ad illam, Cur conspiratum est inter uos tentare spiritum sanctum? Ecce pedes eorum qui sepelierunt uirum tuum ad ianuam, & efferent te. Cecidit autem statim iuxta pedes illius, & expirauit. Ingressi autem iuuenes inuenerunt illam mortuam, & elatam sepelierunt iuxta uirum suum. Et factus est timor magnus super totam ecclesiam, & super omnes qui audiebant illa.* Postquàm factus est timor, maiora signa fecerunt: & que fecerint, audi: *Per manus autem apostolorum fiebant signa & prodigia in populo multa, & erant unanimiter omnes in porticu Solomonis. Aliorum autem nullus audebat illis adhærere, sed magnificabat illos populus.* Meritò, etenim Petrus erat iam terribilis, puniens, & quæ in mente erat redarguens, cui & magis adhæserant, tum propter signum, & primam concionem secun E dámque ac tertiam. Ipse enim & fecerat signũ primum illud nunc, quod mihi etiam duplex, & non simpliciter vnum quoddam ac solum esse videtur. Vnum quidem, ex mente arguere. Secundum autem, occídere præcepto.

Magis autem apponebantur credentes, inquit, *multitudo uirorum simul ac mulierum, ita ut in plateas exportarent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabátis, ut uenientis Petri uel umbra obumbraret aliquem horum.* Hoc in Christo non est factum, proinde videre licet re ipsa impletum esse quod dixerat, Qui credit in me, opera quæ ego facio & ille fa Ioan.14.b ciet, & maiora illis faciet. *Conueniebat autem & multitudo uicinarum ciuitatum Hierosolymam, afferens ægros ac uexatos à spiritibus immundis, qui sanabantur omnes.* Tu autem considera quomodo omnis illorum vita, aduersitatibus contexatur: mœror primus erat, assumpto Christo: dein de lætitia, demisso spiritu sancto. Iterum mœror, subsannantibus Iudæis: & mox lætitia, ex fidelibus & signis. Iterum mœror, quia cõprehendebantur, quem excepit excusationis lætitia. Iterum etiam hìc & mœror ac lætitia, nam lætitia quidem erat, quòd sic clarescerent, & quòd illis deus reuelationes faciebat: mœror autem, quòd suos F occidebant. Iterum lætitia, quòd clarescerent: iterũ mœror, à principe sacerdotum: & vbique considerantes, videre hoc possunt: quod sanè etiam apud veteres quis inuenerit. Videamus autem iterum quæ dicta sunt. *Veniebant*, inquit, *& afferebant precia, ac apponebant iuxta pedes apostolorum.* Vide dilecte, quomodo non permittebãt apostolos vendere, sed ipsi vendebant, & illis precia dabant. At non sic Ananias, sed subtrahit aliquid de precio agri quem vendiderat. Ideo & punitur, tãquam non bene in hac re se habens, & deprehensus rerum propriarum fur. Hic sermo etiam nostri temporis sacerdotes plurimum taxat. Quoniam autem facti conscia erat & illius mulier, ideo & illam examinat. At dixerit fotasse quispiam, quòd valde acerbè illam tractarit. Dic sodes, Num.15.d quæ est illa scueritas amara? Si enim qui ligna collegerat, lapidatur, quantomagis qui sacra diripit, sacrilegus? Etenim pecuniæ illæ iam sunt sacræ. Igitur qui voluit sua Proprietas sacrilegium est. vendere, ac distrahere, iterúmque accepit de illis, sacrilegus fuerit. Si autem qui de suis accepit, sacrilegus, multò magis qui de alienis. Non enim, quoniam hoc non fit, vt euestigiò sequatur supplicium, putetis impunita derelinqui.

CAP.V.
† ἐνοσφίσατο.
Attende quàm graui ter animaduersum sit in uitiũ proprietatis ipsius etiam initio coruscãtis euangelij.
† πλήρωσεν.

Universidad de Deusto
Biblioteca

derelinqui. Vides,quòd hoc crimen imputatur,eo quòd pecunias suas accepit, quas consecrarat. Nunquid non poteras illis,etiam quum vendideras,tanquàm propriis vti? Nunquid prohibitus es? Quare accipis, postquàm promisisti? Vide quomodo statim ab initio, insidiatus est diabolus,etiam in mediis signis ac prodigiis quę fiebant, nisi quomodo & hic ab illo excæcatus est. Tale quiddam & in veteri lege accidit,quando Charmi deprehensus est,anathematis fur: attamen nosti quantam & ille vt facinus admisit,pœnã luit. Sacrilegium enim valde graue,& magno contemptu plenum.Neque vendere coëgimus,inquit, neque pecunias, postquàm vendidisti, dare. Tu verò ex tua voluntate fecisti. Quur igitur furatus es de sacris pecuniis? *impleuit*,inquit, *satanas cor tuum.* Et si satanas hoc fecit, quur illi imputatur? Reus factus est illius operationi parens,& efficacia impletus. At oportebat,inquit,corrigi.sed nó correctus esset.nam qui talia viderat,nullúmque lucrum inde fecerat, multò magis nec alia ratione lucrifieri poterat. Non oportebat igitur quod fiebat omnino conteni, sed vt putrefactionem quãdam excindi,vt ne posteà totum corpus incommodet: nam nunc quidem,& ille vtilitatem accipit, ne vltrà pergat in malitia, & cæteri magis studiosi facti sunt.Tunc autem si contrarium accidisset, idcirco primum arguit & ostendit, quòd non latuit illum quid factum sit,& tunc condemnat.Quare,inquit, hoc feciſti? Voluisti habere? Oportebat initiò habere,& non promittere.Nunc autẽ postquàm consecrasti,maius sacrilegium commisisti. Qui enim aliena rapit,forsan alienarum rerũ desiderio rapit. Tibi autem licebat tua retinere.Quur igitur sacra fecisti ea,& posteà accepisti? Id fecisti ex magno contemptu.Facinus veniam nõ habet,excusatione caret. Nullus autem offendatur, si quidam etiam nunc sint sacrilegi:si enim tunc fuerũt,multò magis & nunc quando multa mala: sed reprehendamus illos in omnibus,vt & cæteri metum habeant. Iudas sacrilegus fuit, sed non offendit hoc alios discipulos. Vides quanta mala, pecuniarum cupiditas facit.

Quàm hodie in Lutheranos exclamaret Chrysostomus, quibus nihil æquè familiare est atque sacrilegium

1.Para.2.a

Et ortus est,inquit,*timor magnus super omnes qui audiebant hæc.* Ille punitus est,& alij lucrifacti sunt. Atque adeò non simpliciter hoc dispensatur, tametsi & alia signa prius facta fuerint,attamen non erat talis metus.Sic verum est illud,quòd cognoscitur dominus iudicia faciẽs. Ita & in arca vsuenit. Oza enim punitus est, & factus est aliis timor. Sed illic quidem,territus rex amouerat arcam.Hic autem illi attentiores facti sunt. Vidisti quomodo non vocauit,illam Petrus, sed expectauit donec ingrederetur? Neque alius quispiam ausus fuit annunciare: quid acciderat. Hoc erat,metus magistri,honor discipulorum,& obedientia. *Trium horarum interuallo.* Et nondum didicerat vxor,neq; aliquis eorum qui præsentes fuerant, annunciarat, quanuis ad diuulgandum sat temporis erat,veruntamẽ timebant.Hoc sanè etiam admirans historiæ conscriptor dicit,quòd ignorãs quid factum,ingressa est. Sanè ex hoc poterat discere, quòd sciret ea quæ occulta erant. Quare enim nullo alio interrogato,vos interrogat? Nónne manifestũ,quòd quasi conscia? Sed magna cæcitas non permisit illam crimen deponere:verùm cum pertinacia multa respondit.Putabat enim,quòd cũ homine loqueretur. Graue hoc,quòd quasi ex vno consilio peccatum, vel quasi ex pacto quodam. *Quur igitur conspiratum est inter uos*,inquit, *tentare spiritum sanctum? Ecce pedes illorum qui uirum tuum sepelierunt, apud ianuam sunt, & efferent te.* Prius illam docet quid peccarit,& tunc ostendit quòd iustè eadem quę virpassura sit, quandoquidem & eadem peccarat. Et quomodo? inquit, *Statim cecidit ad pedes illius, & expirauit.* Quia propè astabat. Sic illi in seipsos pœnam accerserunt. Quis non timuisset apostolum? Quis non admiratus esset? *Et erant simul unanimiter omnes in porticu Salomonis.* Ex hoc manifestum, quòd non in domibus, sed in templo quod occuparant,conuersabantur.Neque vltrà cauebant sibi,ne contingeret mortua,sed nihil curantes,eos attingebant. Et vide quomodo in suos erant austeri,in alios autem potentia non vtebantur. *Magis autem*,inquit,*apponebantur credentes domino multitudo tam uirorum quàm mulierum,ita ut in plateis ponerent infirmos in lectis ac grabbatis, ut ueniente Petro uel umbra aliquem eorum obumbraret.* Magna accedentium fides, & maior quàm sub Christo ipso. Vnde autẽ hoc factum est:Ex eo quod Christus prædixerat. Qui credit in me, opera quæ ego facio faciet,& maiora faciet.Manentibus enim illis illic, & non circumeuntibus, afferebant omnes in lectis & grabbatis quos habebant infirmos.Et vndequaque illis constabat miraculum,à credentibus,& ab his qui curabantur,à fiducia quæ erga illos,à virtute eorum qui nó vulgariter crediderant.Neque enim quod fiebat,tãtum erat signorum,licèt & illi modestè se habentes,huic totum imputant,dicentes se in nomine Christi hæc facere,sed etiam vita & virtus virorum hoc fecit. Considera autem quomodo numerum eorum qui crediderunt hoc loco non dicit,relinquens hoc auditori, vt ex seipso coniectet.Sic ad immensam multitudinem ea quę fidei sunt,se extendebant.Hinc & resurrectio magis prædicabatur. *Nullus autem audebat se illis coniungere,sed magnificabat illos populus.* Hoc dicit,quòd non vltrà erant contemptibiles,sicut & prius, & quòd breui tempore ac vnico momento tanta facta sint à piscatore & priuato. Cœlum itaque iam erat terra, tum propter viuendi rationem,tum ob libertatem dicẽdi,miraculáque omnia, & quemadmodum angeli,ita admirabiles erant ad nihil se conuertentes, non ad risum, non ad minas, non ad pericula. Non solùm autem propter hoc, sed etiam quòd valde humani,& pro aliis soliciti erãt,alios enim pecunia, alios corporali ministerio iuuabant. *Quare impleuit satanas cor tuum?* Quasi rationem reddens, Petrus puniturus illum etiam alios erudit. Quoniam factum hoc valde molestum apparituram erat,& propter hoc etiam in illo & in vxore eius,terribile iudicium faciebat. Si autem absque venia peccantes ambo non tam reportassent pœnam,quantus porrò cõtemptus dei fuisset? Quia autem propter hoc,manifestum ex eo quòd non statim ad puniendũ progreditur,sed ostendit principiò peccatum. Vnde nullus ingemuit,nullus eiulauit, sed omnes timuerunt.Meritò autem,quia fides illorum crescebat,plura etiam signa fiebant,& magnus etiam apud suos metus erat, quoniam non sic externa nos turbant,vt domestica.Simus igitur inter nos cõiuncti,nullus erit nobis inimicus,quemadmodum si inter nos diffideamus,omnes nobis insidiabuntur. Ex hoc & illi posteà fidentiores erant,& cum magna libertate etiam in forum se conferebant, & in medio inimicorum etiam potentes erant. Et implebatur illud quod dictum erat, Dominare in medio inimicorum tuorum: id quod & maioris virtutis initium erat, quia hæc quum comprehenderentur ac ligarentur faciebant. Igitur si hæc patiebantur, qui solùm mentiti erant, ij qui peierant,quid non patientur? Adde,quòd & mulier simpliciter dicens, *Etiam,tanti.* talem dedit pœnam,& non effugit. Cogitate qua pœna digni sunt qui iurant ac peierant. Tempestiuum

Ioan.14.b

Psal.9.a

2.Reg.6.b &.2.Para. 13.c

Psalm.9

Gene.42.d

In peritiorem prædæ cum exemplo.

pestiuum fuerit & hodie ex lege ostendere, periurij grauitatẽ.Falx,inquit, volans erat lata cubitis decem. Quòd volat, manifestat pœnæ celerrimum aduẽtum, iuramentis assuturæ. Quòd autem cubitorum decem latitudine ac longitudine, vehementiam ac magnitudinem signat malorũ.Quòd autem à cœlo,signum est sententiam in cœlesti ferri iudicio.Porrò quòd in falcis speciem ostenditur,ineffugabilem pœnã monstrat. Quemadmodum enim falx,quæ in ceruicẽ immissa, nec in seipsam retracta fuerit, manet quodammodo iam etiam resecta ceruice:sic & terribilis quædam pœna est,quæ super peierãtes venit,nec desistit, nisi prius perfecerit opus suum.Si autem iurantes effugerimus, ne confidamus.In malum enim nostrum hoc fit,quoniam quid censetis,nónne multi eadem,quæ Ananias & Sapphira cõmiserunt, & non eadem passi sunt? Et quomodo,inquit,passi non sunt? Non quia condonatum est illis,sed quia grauiori malo seruantur. Atq; ita qui multùm peccant,magis timere debent si non puniantur,quàm si puniãtur. Crescit enim ipsorũ pœna, ex eo quòd deus longanimis nõ vlciscitur:ne hoc igitur spectemus,quòd nõ punimur, sed si non peccauerimus.Si autem peccantes nõ punimur,magis tremere debemus. Dic enim oro,si seruum haberes,cui semper minareris,& quem non percuteres, quãdo magis terretur, quando magis fugit,ac fugitiuus fit: nónne quando solùm minaris? quando etiam mutuum monemus non continuò minandum, vt ne sic terrore animam magis cõcutiamus,atq; ita non magis discerpamus,quàm plagis ipsis. Et aliter:Et illic quidẽ temporaria pœna,hic autem æterna.Ne igitur si nunc nul lus patitur ea quæ falx minatur,sed illud cogita num talia faciat quis. Quoniam multa fiunt nunc, quæ in diluuio,sed diluuium non accidit:gehennę enim pœna nunc inter minas est.Multi peccãt qualia hi qui in Sodomis,sed ignis pluuia nõ descendit:igneum enim flumen paratum est. Multi ea quæ Pharao ausi sunt, sed non eadem passi sunt quæ Pharao,neque submersi sunt in mari rubro.Expectat enim illos pelagus abyssi.Ibi non absq; sensu pœna,neq; suffocatio est,sed multò magis puniuntur,cruciantur,strangulantur. Multi quæ Israëlitæ ausi sunt, sed non deuorarunt illos serpentes,manet enim illos vermis immortalis.Multi ea quæ Giezi ausi sunt,sed non sunt lepra percussi: expectat enim illos pro lepra, quòd dissecentur & ponantur cum hypocritis. Multi etiam iurarunt ac peierarunt. Si autem & effugerint,ne confidamus,manet enim illos stridor dentium,& fortassis etiã hic patientur & non effugient,etiam si non eueſtigiò,sed in aliis peccatis,vt grauior sit pœna.Quoniam & nos sæpius sumpta occasione à minoribus,etiam pro magnis,totam iram explemus.Et ita quando videris tibi aliquid contigisse,memor esto illius peccati tui.Hoc enim in filiis Iob contigit. Meministis fratrum Ioseph,vendiderant fratrẽ, occidere attentarant, imò quantùm in ipsis erat occiderant,deceperant,contristarantque senem,nihil patiebantur.Itaq; post multos annos extremis periculis laborarũt,& peccati sui recordantur: & quòd non coniectura sit quod dico,audi illos quid dicant:Etiam in peccato enim sumus propter fratrẽ nostrum.Sic sanè & tu facito.Quãdo aliquid acciderit, dic etiam,in peccato sumus,quia nõ audiuimus Christum,quia iurauimus. Iurandi consuetudo & periuria in caput nostrum reciderunt. Itaq; cõsitêre,etenim & illi confessi sunt,ac seruati. Quid etiam si non statim

pœna inuadit?quoniam & Achas propter Nabuthem, non statim post peccatũ passus est ea,quæ passus.Quare autem hoc fit? Dat tibi præscriptum tẽpus deus,ita vt abluaris:quando autem perseueraueris,adducit posteà pœnam.Vidistis quid passi sint ij,qui mentiti?Itaq; & cogitate quid patiantur etiam hi qui peierant. Cogitate & desistite. Non est possibile,quòd is qui iurat, non peieret,siue volens siue nolens.Non est etiam possibile,quòd periurus saluetur. Sufficit vnũ periurium ad hoc perficiendũ,& totã pœnam nobis intentãdam. Propterea oro,vt nostri ipsorũ curam habeamus,vt & pœnam peccatis debitã effugiamus & bona ęterna cõsequamur. Gratia & miserationibus vnigeniti filij illius, cũ quo patri & spiritui sancto sit gloria, imperiũ, honor,nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

3.Reg.21.b

πάντως in perituros,licèt vtcunque violenta videatur.

Surgens autem princeps sacerdotum & omnes qui cum illo,quæ est secta Sadducæorum,impleti sunt æmulatione, & iniecerunt manus suas in apostolos,& posuerunt illos in custodiam.

Homilia.xiij.

Nihil impudentius neq; audacius malicia. Qui experti anteà didicerant,quanta illorum virilitas ac fortitudo ex his quæ attẽtarant attamen denuò attentant, & iterum simul consurgunt. Quid autem est, *Surgens autem princeps sacerdotum,& omnes qui cum illo.* Motus ex his,inquit,quę acciderãt excitatus est,& iniecerunt manus suas in apostolos,& posuerunt eos in custodia publica.Nunc vehementius illos insectantur,nec statim illos iudicarunt,expectantes iterum,vt illis fiant benigni.Et vnde manifestum, quòd illos aggressi sint durius? ex eo quòd posuerunt illos in custodiam publicam.Iterum incidunt in pericula,iterum diuina gratia fruuntur.Et quomodo,audi cætera: *Angelus autem domini per noctem aperuit fores carceris, eductisque illis dixit, Ite & stantes in templo loquamini populo omnia uerba uitæ huius.*† Hoc etiam in illorum cõsolationem factũ est,& horũ vtilitatẽ ac dotrinam,& vide etiã hic fieri,quod & de Christo legimus. Miracula enim quæ in quibusdã locis facta non sinit illos videre,sed præparat aliqua ex quibus hæc discant:vt in resurrectione sua nõ permisit videre,quomodo resurrexit: indigni enim erãt hanc videre, sed ostẽdit ea per quę hæc fecit:similiter etiã in vino quod ex aqua factũ,non videt discũbentes: inebriãtur enim,& aliis iudiciũ permisit. Nã eos qui educebãtur, non videt:coniecturã ex qua discere poterãt ea quę facta sunt,viderũt. Cur enim etiã per noctẽ emisit illos, quia sic magis quàm aliter eis creditũ est.Et aliter dic, quòd licèt ad interrogãdum venissent,vel alia ratione,etiã ipsi nõ credidissent. Sic & apud veteres accidit, vt Nabuchodonozori,vidit laudãtes deũ in camino pueros,& tũc obstupescere cœpit.Oportebat igitur & hos interrogare primũ, Quomodo egressi estis?Illi autẽ quasi nihil factũ esset,interrogãt,dicẽtes: *Nónne denũciãdo denũciauimus uobis,ne loquamini?* Et vide quomodo per alios discũt omnia. *Videt enim clausum carcerẽ cũ summa securitate,& custodes stãtes ante fores.His auditis autẽ,ingressi sunt sub ipsum diluculũ in tẽplũ,& docebãt. Adueniens autẽ princeps sacerdotũ,& qui cũ illo,cõuocauerũt cõciliũ & omniũ cœtũ seniorũ filiorũ Israël,& miserũt ad carcerẽ,ut adducerẽt illos.Quum uenissent autẽ ministri,nõ inuenerũt illos in carcere,& reuersi annũciarũt dicẽtes,Carcerẽ quidẽ inuenimus clausum cũ omni integritate,† & custodes ante fores,ut autẽ aperuimus,intus neminẽ inuenimus.* Duplex securitas,sicut & in sepulchro,erat obsignatio & homines.

Ioan.2.b

Danie.3.g

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Vide quomodo cum deo pugnabant. Dic oro, erántne hæc humana, quæ cũ illis facta? quis illos eduxit ianuis clausis? quomodo exiuerũt custodibus ante fores stantibus, ita insanientibus & ebria verba proferẽtib⁹? Quos nõ detinuerũt carcer & vincula, fores clausę, hos sperabant posse vincere, insipientium puerorũ rem discentes. Ministri sanè illorũ, propter hoc adsunt, & factum confitẽtur, vt omnẽ in illis excludant occasionẽ. Vides signa varia cũ signis, alia quidẽ ab illis, alia autẽ in illos facta, quæ & clariora erant: Bene, neq; ipsis statim indicatũ est, sed prius anxij secum fuerunt, vt cognoscentes diuinam esse virtutem, sic discant omnia.

Vt autem audierũt sermones illos & princeps sacerdotum,
† ὁ ἱερεὺς γὰρ τοῦ ἱεροῦ. *& dux militiæ templi,* † *& primarij sacerdotes, ambigebãt de illis quidnam futurum esset hoc. Adueniens autem quidam nunciauit eis, Ecce uiri quos posueratis in carcere, sunt in templo stantes ac docentes populum. Tunc abiit dux militiæ cum ministris, adduxit illos sine ui. Timebant enim populũ ne lapidarentur.* O insipientia. Timebãt, inquit, turbã. Quid enim illis prodesse poterat turba? Oportebat timere deũ, qui
H tanquàm volucres illos semper ex ipsorũ manib⁹ eripiebat: sed magis turbã metuebant. *Et interrogauit illos princeps sacerdotum, dicens: Nónne etiam atq; etiam præcepimus uobis, ne doceretis in nomine isto, & ecce replestis Hierosolymam cum doctrina uestra,* † *& uultis inducere sanguinem hominis istius.* † τῆς διδαχῆς ὑμῶν. Quid igitur apostoli, iterũ cũ mansuetudine illis loquuntur, quãuis certè dicere poterãt, Quínam estis vos, qui contrarium deo præcipitis? Sed quid? Iterũ tanquàm admonẽtes ac cõsulentes cũ mansuetudine respondent: *Respondens autẽ Petrus & apostoli dixerunt, Obedire oportet deo magis quàm hominibus.* Magna cum sapientia ostendunt, quòd illi cũ deo pugnent. *Deus patrum nostrorum suscitauit Iesum, quem uos interemistis suspendentes in ligno. Hunc principem & seruatorem exaltauit dextera sua, ut det pœnitentiam Israëli, remissionemque peccatorum.* Quem vos interfecistis, inquit, deus suscitauit. Et vide, quomodo patri totũ imputauit, vt ne videatur alienus filius esse à patre. *Et exaltauit,* inquit, *dextera sua.* Non simpliciter hoc solùm resurrectionẽ, sed etiã assumptionẽ manifestat. Vt pœnitentiam det Israëli. Vide hìc vtilitatẽ & doctrinã pro defensione exactè absolutam. *Ac nos sumus ei testes eorum quæ dicimus.* Magna libertas. Deinde sermonẽ faciens fidelem ac credibilem adiecit: *Insuper autem & spiritus sanctus, quem dedit deus obedientibus ipsi.* Vides quo-
I modo nõ solùm suo ipsorũ, sed & spiritus testimonio vsi sunt. Et non dixerũt, quem dedit nobis, sed obedientibus, simul & modestiam seruãtes, & magnũ illud docentes, quod & illi possent accipere. Vide quomodo & verbis & operibus erudiũtur, & nõ attendebant, vt iusta illis condẽnatio fiat: nam & propter hoc deus sinebat illos in iudiciũ duci, vt & illi erudirẽtur, siquidẽ discere voluissent. *Hæc autem quum audissent, dissecabantur, & consultabant, ut interficerent illos.* Vide excellentẽ maliciam, oportebat ex his quę audierãt, perterreri: illi autem dissecabãtur, & cõsultabant illum vt sine causa occiderent. Sed necessarium est iterum lecta videre:

Angelus autem domini per noctem aperuit fores carceris, & eductis illis dixit, Ite, & stantes loquamini in templo uerba uitæ huius. Eductis: nõ ille eduxit eos, sed permittit, vt & hac ratione ipsi imperterriti essent: quod & ostẽderunt, nocte ingressi in tẽplum & docẽtes. Si autẽ emisissent illos custodes, effugissent: siquidem persuasi exissent, imò si eos illi emisissent, neutiquam in templo docuissent, sed fugissent. Hoc autẽ nullus est tam insipiens, vt non videat. Nónne etiam atque etiam præce- K
pimus vobis? Igitur siquidem & illi vobis obediissent, bene argueritis. Sed quia & tunc dixerunt, se non obedituros, superfluæ sunt illæ correctiones. Vide crimitum contextum, & magnam insipiẽtiam. Voluntates nunc Iudæorum cædis auidas ostendere volunt, quòd non propter veritatẽ hæc faciant, sed vt sese vlciscantur. Propter hoc apostoli illis nõ respõdent audacter. Doctores enim fuerũt, quanuis quis est, qui si ciuitatẽ totam reparasset, tantam habens gratiam, non dixisset ac loquutus esset magnum quiddam. At illi nõ fecerunt, neq; enim irascebantur, sed miserabantur illos & lachrymabãtur: & cõsiderabant, quomodo illos liberent ab errore & furore, & non iam dicũt illis, Vos iudicate, sed affirmant dicentes: *Quem deus suscitauit.* Per hoc manifestantes, quòd iuxta mẽtem ac sententiam dei hæc facta sint. Non dixerunt autẽ, quod non dixímus vobis etiam tunc: Nos non possumus, quæ vi dimus & audiuimus nõ loqui. Non enim erant ambitiosi ac glorioſi. Sed iterum eadem dicunt, crucem ac resurrectionẽ. Et non dicũt quare crucifixus est, quod pro nobis: sed insinuant quidem, nondum autem ma- L
nifestè, iam illos terrere volentes. Dic oro qualis est hæc rhetorice hoc loco? Nulla. Sic absq; apparatu euangelium vitæ prædicatur. Dicit & ad quid. nẽpe vt det pœnitentiam, adducens & remissionẽ peccatorum Israëli. At hæc tunc non videbantur probabilia, dicunt: Quid dicis? & quomodo non erant probabilia, quibus neque principes, neq; multitudo cõtradicere poterat? sed ora quidem illorũ obturabantur, hæc autem docebantur: *Ac nos,* inquit, *testes horum uerborum sumus.* Quorum? quòd remissionẽ ac pœnitentiam promisit. Nam resurrectio quidem erat iam ex cõfesso. Quòd autem remissionẽ dat, nos testes sumus, & spiritus sanctus: qui nõ aduenissent, peccatis anteà nõdum solutis, atque adeò argumentum hoc dubitatione ac controuersia caret. Remissionem peccatorum audis miser, & quòd pœnam nõ exigit, & vis occidere? Quãta est hęc malicia? Quanuis oportuerat falsa docẽtes redarguere, etiam si non possent persuaderi. Si autẽ non voluissent persuaderi, nõ occidere, quid enim opus erat cæde? At illi præ furore, neq; sciebãt quid factum. Vide, quomodo hìc vt recordati sunt facinoris, de remissione etiã loquuntur: ostendẽtes facta quidẽ morte digna, quæ autem dantur, tanquàm respiscẽtibus data. Quomodo aliter quis persuaderet illis? Nũ quasi bene egissent diceret? Et vide malignitatẽ. Sadducęi illis astant, qui maximè de resurrectione dolebãt, sed nihil à malitia lucrifecerũt. At dixerit fortasse quis, Et quis homo assequutus tãta bona, quãta apostoli, nõ esset magnus? Sed videre te velim, quomodo priusquàm hanc gratiã cõsequuti sint, fuerũt simul perseuerãtes ĩ oratione, & fisi sunt superno auxilio. Et tu dilecte, speras regnũ cœlorũ, nihilq; sustines? Et tu spiritum accepisti, sed nõ talia pateris, neq; periclitaris. Illi autẽ priusq; à prioribus respirarẽt, iterũ ad illa ducũtur. Istud autem ipsum, nõ vana gloria inflari, quãtum est bonũ? Cum tanta mansuetudine loqui, quãtum est lucrũ? Non autem omnia gratię miraculorũ erant, sed etiã studij illorum magnæ coniecturæ. Nam quod in illis, ea quæ gratiæ erãt fulgebant: illorũ diligentiæ erat. Itaq; vide statim ab initio, quàm solicitus sit Petrus, quàm sobrius & vigilans: quomodo credẽtes, pecunias abiiciebãt, nihil proprium habebant. In oratione erant, concordiam prę se ferebant, in ieiunis versabãtur. Hæc quã-

tæ gratiæ

A tæ gratiæ, dic oro. Idcirco & per eos facit fieri reprehensionem à ministris illorum, qui etiam sicut apud
Ioan. 7. g Christum dicebant missi: Nunquam sic homo loquutus est, sicut hic homo. Annunciauerunt reuersi quæ scilicet viderant. Tu autem considera hoc loco & illorum consuetudinem, quomodo cędunt, & principis sacerdotum fictam mentem. Mansuetè enim hinc illis loquitur, vtpote timens, & prohibere magis volebat quàm occídere, quoniam hoc non poterat, atq; ita omnes monet, etiam extremum illis impendere periculum. *Vultis,* inquit, *inducere super nos sanguinem hominis illius?* Adhuc homo illis esse videtur. Sic dixit, ostendẽs quòd necessarium illis fuerit præcipere. Sed vide etiam Petrum quid dixerit: *Hunc deus principem & seruatorem exaltauit dextera sua ut daret pœnitentiam Israëli, & remissionem peccatorum,* Hic non meminit gentiũ, vt ne det ansam. *Et uolebant,* inquit, *occídere illos* Vide iterum illos in angustia & dolore, istos autẽ in lætitia & voluptate, non simpliciter dolebant, sed dissecabantur. Hoc est profectò malè habere, quemadmodum & hìc videre licet: In vinculis erant isti, & sistebantur in iudicio, & qui iudicabant erant anxij, consiliique expertes. nam sicut qui adamantem percutit, ipse sibi plagam infert, ita & hi. nam videbant nõ solùm horum libertatem non impediri, sed prædicationem etiam magis augeri, & imperterritos illos etiam non data occasione, loqui. Imitemur hos dilecti etiã nos, & imperterriti simus in omnibus molestiis. Ei enim qui timet deum iam nihil graue est, sed sunt grauia in his qui non timent. Qui enim per virtutem passiones vincit, & res præsentes tanquam vmbram prætercurrit: quomodo ab aliquo patietur malũ? quem timebit? vel cur grauia putabit? Itaq; confugiamus ad petram illam incõcussam. Si quis nobis ciuitatem construxisset, & murum apposuisset, imò si segregasset nos in terram, in qua nullus obturbat, & omnem abundantiam suppeditet, nõ sinens nos cum vllo habere negocium: non constituisset nos in tanta securitate, quanta Christus. Sit igitur si placet & ciuitas Aenea, murũ vndequaque habens fortem ac inexpugnabilem, nullus illi adhæreat hostis, vberem terram habeat ac pinguem, assit etiam aliarum rerum abundantia, stent etiam ciues mansueti ac amabiles, & nullus illic appareat vir
C malefactor, fur, manticularius, calumniator, forumq; iudicis nullum, sed solùm contractus pacifici, & hanc habitemus ciuitatem: neq; sic tamen securè viueretur. Quare? quia necesse foret, & à seruis, & ab vxore & à pueris differre, multiq; mœroris esset occasio. Hìc autem nihil tale, non enim offenderet etiam quod mœrorem exhibet: sed hoc mirabile, quòd ipsa quę negocium videntur exhibere, illa potissimum, omnis gaudij ac lætitiæ essent causa. Dic oro quamobrem illi cõtristaturi sunt, vel stomachaturi? Vis afferamus quendam in medium? Stet quis ex principibus, magnas possideat opes, ciuitatem inhabitet regiam, negociũ cum nullo habeat, delicietur solùm, & hunc rei soli vacet, sedens in vertice honorum, deliciarum, ac diuitiarũ: opponat autem illi quis Petrum in vinculis, & sexcentis molestiis si placet, & hunc inueniemus multò magis in deliciis, nam quando tanta gaudij abundantia erit sicut oblectari in vinculis, cogita quanta erit gaudij magnitudo. Sicut ij qui in magno sunt principatu, quæcunq; illis grauia accidũt, non sentiũt, sed perdurant in gaudio: sic sanè & hi, propter illa ipsa enim magis gaudebant, neq; enim ratione poterit quis cõprehendere voluptatem, quantam habent ij qui propter D
Christum graue quiddam patiũtur: nam multò magis gaudẽt in malis quàm in bonis. Si quis dilexerit Christum, scit quid dicam. Iam quid? securitatisne gratia, fugituri sunt mala? Sed quis dic, oro, innumeras possidens diuitias tãta pericula posset effugere, cum tantis gentibus conuersans, si sola reipublicæ administratio transferatur? Hi autẽ quasi ex præcepto regio perficiebant, imò & multò facilius. Non enim sic regũ præceptum, vt illorũ verba, omnia perfecerunt. Regiũ enim præceptum necessariò cogit, hi autem voluntarios ac spontaneos, & maximas gratias habẽtes. Quale præceptum regium, omnes pecunias relinquere, animę persuaserit, ac contẽnere domum, patriã, cognatos, & salutem suam: sed sunt piscatorũ ac pellionũ voces tam potentes, atq; ita etiam in voluptate erant & potẽtiores ac fortiores omnibus. Etiã, inquit, cõcedo quòd illi, quia signa faciebãt. Qui autẽ credebant, dic oro, quę signa fecerũt, tria milia & quinq; milia, qui & in exultatione magna versabantur. Meritò. nam omniũ mœrorum sustentatio, diuitiarũ cupiditas explosa erat. Illa enim & bellorũ, & contẽtionum, & tristitiæ ac mœroris, & omniũ malorũ causa erat, quæ vitã facit mo- E
lestam & tristiorẽ, illa est. Et inueniet quis plures qui mœrorem habent diuites quàm pauperes. Si autẽ non videtur quibusdã sic esse, hoc contingit: nõ quòd ea sit rerum natura, sed quòd talis est eorũ opinio. Iam si & diuites habent aliquid voluptatis, haud mirũ est: nam & qui scabie pleni sunt, sunt in magna voluptate. Quòd autem & diuites ab illis nõ differant, & sit illis eiusmodi anima, manifestum inde: cõtristant illos curæ, attamẽ volũt in illis detineri propter voluptatem momẽtaneam. Qui autẽ ab his liberi, in sanitate sunt & extra mœrorẽ. Vtrum suauius dic, oro, & vtrum securius? Pro vno, de pane & vestibus esse solicitum, an pro multis, & seruis, & liberis qui pro seipsis non sint anxij? Quẽadmodum enim hic pro seipso timet, ita & tu pro his qui à tuo capite pendent. Et quare nam fugienda videtur paupertas, inquit? Quoniã hoc multis etiam de aliis virtutibus videtur, quæ sanè per se non sunt fugiẽdæ, sed propter eum qui ægrè operatur. Igitur & illa non est fugienda: sed ita videtur ei qui ægrè amplectitur, atq; adeò si quis illã ferre posset, vtiq; non esset deprecabilis. Quare enim illã apostoli deprecati nõ sunt? quare multi etiã eligũt illam? Et nõ solùm nõ deprecãtur, sed etiã aduolãt: nam quod reuera horrẽ- F
dum, nequaquã eligibile est, nisi ab insanis. Si autẽ philosophi qui inter homines subliũiores fuerũt ad hãc venerũt, quasi ad securũ prędiũ & morbis nõ obnoxiũ, neq; mirabile si aliis nõ videatur. Nã diues quidẽ nihil aliud mihi esse videtur, q̃ ciuitas absque muris in agro sita, & vndiq; insidiãtibus exposita. Paupertas verò securũ prędiũ, & reis muris, & expugnatu difficile. At dixerit quis, res cõtrario se habet modo: hi enim sępe ad tribunal trahũtur, hi sunt qui sępe affligũtur, qui malè habẽt. Nõ pauperes simpliciter, sed pauperes quidẽ qui ditari volũt. Ego autẽ nõ de illis loquor, sed de iis quibus studiũ est in paupertate versari. Dic enim oro mihi, quare nullus eos qui in mõtibus habitant, trahit ad iudicẽ, quanuis si illi qui pauperiores magis trahũtur ad iudicẽ, hos omniũ maximè oportebat? Quare autẽ mendicantes nullus trahit ad iudicẽ? Quare nullus cogit, nullus calumniatur? Nónne quia in securiori loco habitant? Quàm multis autẽ infœlicissimum videtur esse pauperem & mendicare? Quid igitur? Estne bo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gnum mendicare? Bonum inquam, si esset qui consolaretur & misereretur: si esset suppeditans, vitã sic ociosam & securam omnes probaret. Ego autem non hoc laudo, absit: sed ita, vt quis opes nõ desideret. Dic oro mihi, vtrum dixeris magis beatũ, eum qui virtutis studiosus est, vel eum qui procul ab ea est? Certum, quòd studiosum. Vter igitur studiosus ad cognoscendũ quid vtile ac clarũ in philosophia, hic vel ille? omnibus manifestum, quòd hic. Si autem non credis, disce. Ducatur à foro médicantium aliquis, & ille quidem sit cæcus, claudus, mancus: alius verò quidam, aspectu formosus, corpore robustus, vndequaque delicatus, pecuniis affluens, genere ac potentia clarus: ducamus itaq; hos in philosophiæ scholam, & videamus vter illorũ doctrinæ sit capacior. Sit igitur primum præceptum, humilis sis & mitis: hoc enim Christus præcepit. Vter horum, magis perficiet quod præceptum, hic vel ille? Beati qui lugent: vter magis adhibebit dicto fidẽ: beati humiles, Vter magis audiet? beati mundo corde, beati esurientes ac sitientes iustitiam, beati persequutionem passi propter iustitiam: vter facilius hæc amplexabitur? & si vis, adaptemus hæc omnibus: nónne ille quidem ardet ac inflatur vndique? Hic autem humiliter sapit semper, & per omnia demissior est: certũ quòd ita est, id quod & externus versiculus testatur. Seruus quidem Epictetus, corpore incuruus, pauperta te Irus, & amicus immortalium: & ita quidem habet pauper. Diuitis autem anima, omnibus plena est malis, arrogantia, vana gloria, concupiscentiis innumeris, ira & furore, auaritia, iniustitia, & omni alio. Itaq; certũ quòd hęc ad philosophiam magis idonea, quàm illa. Omnino quæritis discere, vtrũ magis suaue? Hoc enim à multis queri video, siquidem ista vita suauior, & nec de hoc ambigendum: nam qui senior, idem & suauius agit. Vter autem dic mihi de lege quæ proposita, siquidem eam perficere velimus, magis idoneus? Ipse dico aptiorem pauperem, quàm diuitem. Vter facilius iurabit, qui iracitur filiis an qui cum plurimis habet negocium? Nónne qui pro vno de pane ac vestibus est sollicitus? hic neque iuramẽtis opus habet si voluerit, sed semper in mansuetudine versatur: imò qui doctus est non iurandum, is etiam facilè opes cõtemnet: & vbique illum videbit quis virtutum sectantem vias, & omnes quæ ferunt ad mansuetudinem, ad opum despicabilitatem, ad pietatem, ad compositionem ac moderãtiam animæ, ad compunctionem. Ne simus ergo negligẽtes dilecti, sed iterum omnem adhibeamus diligẽtiam: & hi quidem qui se correxerint ac bene egerint, vt quod correctum est conseruent, ita vt non facilè defluant, & retrorsum abeant: qui autem reliqui adhuc, & excitentur ac operam dent, ac posthac impleant: & ij quidẽ qui iam rectè viuunt, eis qui nondum potuerunt quasi in pelago natantibus, manũ porrigant in portu, quò non iurent, susciplant. Portus enim quidem securus est, non iurare. Portus in quo à ventis impetuosis quis non submergitur. Nam licèt ira, licèt furor, licèt insultus efferuescat, licèt quidlibet sit, anima in securitate constituitur, & ita neq; eiciat aliquid eorum quæ non oportet dicta esse. Non enim sibi necessariam putauit legem. Vide quid propter iuramentum facit Herodes, caput præcursoris amputauit, Propter iuramentum enim, inquit, ac discumbentes nolebat illã repulsam pati. Quid propter iuramentum passæ sunt tribus infestæ tribui Beniamin? Quid propter iuramentum passus est Saul? nam ille quidem adiurauit, Herodes autẽ etiam homicidium periurio peius commisit. Iterum Iesus propter iuramẽtum Gabaonitis factum, qualia passus est cognouit. Satanæ enim laqueus est iurare, disrumpamus igitur funes & facilè contra omnem custodiam consistemus, liberemur à laqueo satanæ. Timeamus dominicũ præceptũ, consuetudinẽ optimam nobis vendicemus, vt progredientes in via virtutũ, & hoc & alia mandata perficiamus, ac assequamur bona promissa iis qui diligunt illum, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri simul & spiritui sancto gloria, honor, imperiũ, nunc & semper, & in secula seculorũ, Amen.

Matth. 5.a

H

I

Mar. 6.d

2. Reg. 21. b

K Iosue. 9. c. d

L

M

Surgens autem quidam in concilio Pharisæus, nomine Gamaliel, legis doctor, in precio habitus apud totum populum, iussit ut pauliſper secederent foras apostoli.
Homilia. xiiij.

HIc Gamaliel Pauli præceptor fuit, & dignum admiratione, quòd tanto iudicio valens ac legis doctor existens, nondũ crediderit, non poterat ille per omnia manere incredulus, & manifestum hoc ex verbis illius, quæ consulendo affert. *Iussit enim*, inquit, *ut apostoli foras secederent.* Vide sapientiam & intelligentiam in concione, & quomodo illos statim perterruit, ita vt nulla suspicio esset, quòd eadẽ cum illis sentiret: sic ad eos qui eiusdem sententię erat loquitur, neque magna vehementia vtitur, sed vt cum viris ebrij furore ita dicit, *Viri Israëlitæ attendite uobisipsis in hominibus illis quid facturi sitis.* Ne simpliciter neque ita temerè, ait, feramini. *Ante illos enim dies, surrexit Theudas dicens sese esse aliquem, cui adhæsit numerus uirorum circiter quadringentorum, qui occisus est, & omnes qui credebant ei dissipati sunt, & redacti sunt in nihilum.* Exemplis illos castigat, & illum qui plures deficere fecerat, posterius ponit. Itaque antequàm exempla diceret, inquit, Attendite vobis. Postquàm autem ostendit, affirmat, dicens: *Et nũc dico uobis abstinete ab hominibus istis, & sinite illos. Post hunc surrexit Iudas Galilæus in diebus professionis, & auertit magnum populum post se, & ille periit, & omnes quicunque paruerant illi dispersi sunt: & nunc dico uobis, abstinete ab omnibus illis, & sinite illos. Quia si fuerit ex hominibus consilium istud, uel opus, dissoluetur: Si autem ex deo est, non poteritis dissoluere istud.* Quasi diceret, expectate: nam si & illi ex seipsis surrexerunt, nihil prohibebit etiam illos destrui: ne quo pacto etiam cum deo pugnare inueniamini. Et sic per impossibile & per inutile auertit illos. Nõ dixit autem à quo interempti sint, sed simpliciter ꝙ occisi sint, fortasse in his quæ subdit quasi concomitans supponit docens: quod siquidẽ humanum est opus, nullis est nobis opus negociis: si autem diuinum est, quicquid feceritis, non poteritis vincere. Sic sanè & sermo sapiens videtur: Quia & persuasi fuerunt, vt non occiderent illos, sed solùm flagellarent. *Persuasi sunt autem ab illo, & accersitos apostolos flagellarunt, & præceperunt eis, ne loquantur in nomine Iesu, & dimiserunt illos.* Vide post quot miracula flagellantur, nihilominus tamen doctrina iterum crescit. Etenim & in domo & in templo docebant. *Et illi quidem gaudentes ibant à facie concilij, quòd digni habiti sunt pro nomine Christi, contumelia affici. Et quotidie in templo, & in singulis domibus non cessabant docere, & annunciare Iesum Christum. In diebus illis numero discipulorum crescente, ortum est murmur Græcorum aduersus Hebræos, quòd despicerentur in ministerio quotidiano uiduæ illorum.*

A Non in illis omnino dicit diebus, sed quia hæc est cõsuetudo scripturæ etiam futura aliquando, quasi deinceps facta dicit. Idcirco sic dixit: Hellenistas autẽ hoc est, Græcos opinor dici qui Græcè loquebantur. Hi enim Græcè loquebantur, quanuis Hebræi essent. Ecce noua tentatio, imò & tu si vis considerare, videbis & intus & foris, bella iam ab initio esse. *Cæterùm duodecim illi quum iussissent adesse multitudinem discipulorum, dixerunt: Non est placitum relinquere nos uerbum dei, & ministrare mensis.* Bene. Ea enim quæ magis necessaria, minus necessariis sunt præferenda. Vide autem quomodo statim & horum curam habeant, & prędicationem non negligunt. Quasi autem magis venerabiles illi essent, ideo & prę ferantur. *Circunspicite igitur fratres uiros ex uobis spectatæ probitatis septem, plenos spiritu & sapientia, quos constituemus in hoc ministerio. Nos verò depreca-*
B *tioni & ministerio uerbi incumbemus. Et placuit sermo coram omni populo, & elegerunt Stephanum uirum plenum fide ac spiritu sancto.* Vtique & illi pleni fide fuerunt, quos & elegerunt, vt ne eadem fierent sicut cum Iuda, & cum Anania ac Sapphira. *Et Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum proselytum Antiochenum, quos statuerunt coram apostolis: & quum orassent, imposuerunt eis manus, & sermo dei crescebat, ac multiplicabatur numerus discipulorum Hierosolymis ualde, multáque turba sacerdotum obediebat fidei.* Sed videamus iterum quæ dicta sunt: *Viri attendite uobis.* Vide, oro, hìc Gamalielem quomodo cum mansuetudine loquitur, & nõ dicit antiquas historias, quãuis haberet multas, sed recentiores, quæ ad confirmandam fidem dictorum plurimum momenti habebant. Ideo & cum occultatione insinuat dicẽs, *Nam ante hos dies.* Quasi manifestans quòd non ante multos dies. Itaque siquidem statim dixisset, *Dimittite uiros.* Et ipse visus esset suspectus, & sermo eius non fuisset tam validus, cũ exemplis autem suum robur accepit. Propter hoc non vnius meminit, sed etiam alterius, quanuis & tertium potuisset dicere ex abũdantia, & se bene dicere ostendens, & illos abducẽs à voluntate sanguinaria. *Abstinete ab hominibus.* Vide quàm mansuetis moribus, & neque longum sermonem, sed breuem facit, neque illorum cum furore meminit. *Et quotquot paruerunt illi, dispersi sunt.* Hoc dicens, nihil in Christum blasphemat, sed quod vult maximè corrigit. *Si fuerit*, inquit,
C *ex hominibus, dissipabitur.* Hic & illos videtur hortari, vt ratiocinentur ac colligant. Igitur quia non dissipatum est, non est humanum. Ne quo pacto, & cum deo pugnare inueniamini. Hoc dixit, impossibili, & inutili illos compescens. *Si autem ex deo est, non poteritis.* Non dixit, Si fuerit Christus deus. Opus enim hoc declarabat, neque asseruit quòd nõ humanum, nec quòd non diuinum, sed futuro tempori fidem permisit, ita vt persuadeat. At dicet quis, Si persuasit, quare flagellarunt? Non potuerunt non videre quàm indubitata iustitia, nihilominus tamen furorẽ suum impleuerũt. Et aliter: Et iterum hac ratione territuros se expectarunt. Gamaliel autem apostolos non præsentes magis conciliabat, & sermonum suauitate, & eorum quæ dicebantur iustitia. Persuasit, quasi prædicabat & hic euãgelium, imò quasi iustam sententiam contra illos proferebat. Credite, quòd non poteritis dissipare. Quare non credidistis? Tam magna prędicatio, quia & ab inimicis testimonium habet. Illic quadringenti surrexerant, & post hac iusta multitudo. Hi duodecim erant primi. Ne igitur nobis spernenda sit multitudo quæ

Infrà. 23. c

accessit. *Si enim fuerit ex hominibus opus hoc, dissoluetur.* D
Poterat & alium Aegyptium dicere, sed superflua fuisset mentio eius. Vidisti quomodo terrore sermonem concluserit? Ideo & nõ affirmat simpliciter, vt ne videatur pro illis dicere, sed ab euentu rei ratiocinatur. Nõ ausus est autem affirmare, quòd non humanum esset, neque ex deo. Quoniam si dixisset, quòd ex deo, contradixisset vtique. Si autem ex hominibus, iam iterum propensi fuissent facti ad insurgendum: eapropter iussit vt illi finem expectarent, dicens, Abstinete. Illi autem minantur iterum, scientes quidem, quòd nihil efficiunt, facientes autem quòd poterãt. Talis enim res est malicia: Impossibilia sæpe attentat. *Post hunc autem surrexit Iudas.* Hæc si Iosephi historias inspexeritis, discetis euidentius, nam ille horum historiam conscribens, diligenter narrat. Vidisti quale ausus est dicere, quòd ex deo: quando postea à rebus fidem accepit? Reuera magna fiducia, & à personarum respectu plurimum alienus animus. Persuasi autem sunt ab eo, & accersitos apostolos flagellarunt, ac dimiserũt eos. Reueriti sunt gloriam viri, ideo & destiterunt ne occiderent apostolos: flagellatos autem solùm dimiserunt. E
Itaque illi profecti sunt gaudentes à facie cõcilij, quòd Suprà. 5. g
pro nomine Christi digni habiti sunt, qui contumeliam paterentur. Quibus signis hoc non magis admirabile est? Nusquam hoc apud veteres contigit, quia & Hieremias flagellatus est, propter verbum domini. Et Heliæ ac aliis minati sunt. Sed hic etiam ab hoc, & nõ à solis signis, virtutem dei declararũt. Non dixit, quòd non dolebant, sed quòd dolẽtes gaudebant. Vnde manifestum? ex libertate dicendi, quæ post flagella sequebatur. Quocirca id manifestans, *In templo*, inquit, *ac singulis domibus non cessabant docere ac annũciare Iesum Christum. In diẽbus autem istis.* Quibus istis? Quando hæc fiebant, quando flagella, quando minæ, quando multipli cabantur discipuli. *Tunc ortum est murmur.* Hoc forsitan ob multitudinẽ venit. Non enim possunt omnia in multitudine tam exactè fieri. *Et magna turba sacerdotum obediuit fidei.* Quia multi ex his credunt, à quibus Christo mors intentata. *Ortum est*, inquit, *murmur, quòd despicerentur in ministerio quotidiano uiduæ ipsorũ.* Itaque quotidie ministrabant viduæ. Et vide quomodo & hìc ministerium vocat, & non statim eleemosynam: ne & hos qui darent, & eos qui acciperent, extolleret. Hoc non erat malitiæ, sed multitudinis forsan F
ignauia. Propter hoc proposuit etiam istud. Non parùm enim malum erat, vnde opus vt statim corrigeretur. Vides quomodo principiò etiam mala erant, non foris tantùm, sed etiam intus? Tu autem non solùm hoc attendas, quod corrigitur, sed etiam quòd magnum malum fuerit. *Circunspicite igitur fratres, uiros ex uobis septem.* Non propria sententia faciunt, sed prius rationem reddunt multitudini. Sic & nunc fieri oportebat. *Non est placitum*, inquit, *ut relicto uerbo dei ministremus mensis.* Principiò absurdum ponit, ostendens, quòd non possit vtrunque fieri accuratè: quoniam & quando Matthiam ordinaturi erant, primùm rei ostendunt necessitatem, eo quòd vnus defecerat, & oportebat fieri duodecim. Etiam hìc vtilitatem ostendunt, sed hoc non fecerunt in principio, neque etiam expectauerunt, vt hoc supra modum fieret. Vide quod iudiciũ ipsis permiserunt, & prę ferũt eos, qui omnibus placẽt, & ab omnibus testimoniũ habẽt. Itaq; quũ Matthias prę ferẽdus esset, Oportet, dicebãt, vt ex Suprà. 1. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

G his viris qui fuerunt nobiſcum omni tempore. hic au tem nō ſic. Non enim erat tale negocium. Ideo & hoc non permiſerunt ſorti, neque quum poſſent ipſi ſpiritu moti eligere, hoc faciunt: ſed magis ſtatuunt quod multorū teſtimoniis approbabatur. Nam definire nu merum, & ordinare, etiam hoc ſibi vendicant. Eligere autē viros illis permittūt, vt ne videantur ipſi in gratiam quorūdam agere. Quoniam & deus Moſi per mittit eligere viros quos ipſe ſciebat. Etenim ſapiētia multa opus eſt in huiuſcemodi diſpenſationibus. Profectò non eſt exiſtimandum, quoniam rationem non reddiderunt, ideo non opus eſſe talibus ſapientia. Ma gna enim indigent. *Nos autem, inquit, orationi, & miniſterio uerbi incumbemus.* Et incipiendo, & finiendo ra tionem reddunt. *Incumbemus, inquit.* Sic enim o portebat non ſimpliciter, neq; ſine opera, ſed cum perſeuerantia incumbere. *Et placuit, inquit, ſermo coram omni populo.* Et hoc illorum ſapientiæ congruebat. Omnes dictum laudabant, & ſic ſapientia declarabatur. *Elegerunt, inquit,* Iterum illi eligunt. *Stephanum uirum plenum fide ac ſpiritu ſancto, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum proſelytum Antiochenum, quos ſtatuerunt coram apoſtolis, & quum oraſſent, impoſuerunt illis manus.* Ex hoc mani feſtum, quòd ſegregauerunt illos à multitudine. Et illi trahunt, non apoſtoli ducunt. Vide quomodo conſcriptor non eſt ſuperfluus. Non enim dicit, Quomodo: ſed ſimpliciter quòd ordinati ſunt per preces. Hoc enim eſt χειροτονία, id eſt, ordinatio. Manus viro ſuperponitur, totum autē deus operatur: & illius eſt manus, quæ eius qui ordinatur, caput contingit, ſi quemadmodū oportet, ordinatur. *Et ſermo, inquit, dei creuit, & multiplicatus eſt numerus diſcipulorum.* Non ſimpliciter hoc dixit, ſed vt oſtendat, quanta ſit vis eleemoſynæ ac ordinis bene inſtituti. Et quoniam narraturus eſt poſteà de Stephano, ideo & cauſas illorū præmittit.

Et multi, inquit, facerdotes obediebant fidei. Quoniam enim videbāt principem ac doctorem hęc affirmaſſe, ex operibus iam periculum faciebant. Et admiratione dignum eſt, quòd populus non ſcindebatur, in electione virorum, quomodo apoſtoli ab illis non reprobati ſunt. Quantam autē dignitatem habuerunt hi, & qualem acceperunt ordinationem, neceſſariū erit diſcere. Nunquid eam quę eſt diaconorum? Et profectò hoc in eccleſiis non eſt, ſed presbyterorū eſt hæc diſpenſatio, tametſi nullus adhuc eſſet epiſcopus, ſed apoſtoli ſoli: vnde neque diaconorum, neque presbyterorū nomen eſſe opinor, quod clarū ac manifeſtum: ſed tunc in hoc fuerunt ordinati. Et nō frigidè ac ſimpliciter poteſtas eis concredita, ſed apprecabātur, vt fieret illis hæc po teſtas. Vide autem oro, ſi ſeptem viris in hoc, opus erat: tantę fortaſſis affluebāt opes, tótque viduarū erat multitudo. Itaq; non ſimpliciter preces fiebant, ſed cū multa attētione: & hoc fiebat, ſicut prædicatio: plura enim illis perficiebāt. Sic ad ſpiritualia iſta adnumerabantur, ſic & ad profectiones mittebātur, ſic hi ſermonem in manus acceperunt. Et nō dicit, neq; extollit illos: ſed quòd non placitū, opus datum relinquere. Ita erāt à Moſe eruditi, ne omnia tractēt. Propter hoc & Paulus inquit, Tātùm vt memores pauperum eſſemus. Diſce autem, quomodo & anteceſſerunt hos: leiunabant, intenti erant precibus. Hoc etiam nunc fieri oportebat. Non autem ſimpliciter ſpirituales, ſed ſpiritu philoſophia plenos dixit, oſtēdens quòd magna philoſophia ferebant accuſationē viduarum. Quæ enim vtilitas, quando non per furtum, ſed nihilominus cum K
ęta pereunt, ſi diſpēſator vel temerarius ſit & exacerbetur? Etenim hoc nomine etiam Philippus admirabilis erat. De illo enim dicit, *Et quum ingreſſi in domum Philippi euangeliſtæ, qui unus erat ex ſeptem, manſimus apud illum.* Vides nihil humano more diſpenſari. *Et crescebat numerus diſcipulorū in Hieruſalem.* In Hieroſolymis crescebat multitudo. Mirabile, ibi occiſus eſt Chriſtus, & illic creuit prædicatio, & non ſolùm non ſunt offenſi quidam ex diſcipulis, videtes apoſtolos quidē flagellari, alios autem fugari, alios ſpiritus tentare, alios obmurmurare, ſed & ſic credentium numerus augebatur, ita emendabatur, ex eo quod Ananię accide- Suprà.ſ.a
rat, & maior timor illis fiebat. Vide autē oro, quomodo creuerit multitudo: poſt tētationes tunc creuit, nō anteà. Conſidera autē, quanta & benignitas dei, ex illis enim principibus ſacerdotū, qui ad cædem turbam Matth.27.e
exaſperarant, qui talia clamarāt, & dixerant, Alios ſaluos fecit, ſeipſum ſaluum facere nequit. Ex his multi, inquit, obediebāt fidei. Illius igitur & nos fiamus imitatores. *Suſcepit illos, & emiſit.* Ita & nos, inimicos qui innumera nobis mala fecerunt, beneficiis afficiamus: L
ſiquidem habere volumus bona, illis exhibeamus, ne benefaciēdo prætereamus. Si enim mala ferēda, dum impletur illorum furor, multò magis etiam ſi benefacimus. Hoc enim illo nō eſt minus. Non eſt enim idē benefacere inimico, & maiora voluiſſe pati, vel velle, ab hoc etiam ad illa veniemus. Hæc dignitas eſt diſcipulorū Chriſti. Crucifixerant illum, qui ad benefacien dum illis venerat, diſcipulos illius flagellarant, & poſteà in eundem cū diſcipulis honorem ducit, & ſimiliter ſua illis cōmunicauit. Imitatores fiamus oro Chriſti. In hoc decet imitari illū. Hoc æqualem facit deo. Hoc plus eſt quàm humanum. Vacemus eleemoſynæ. Hæc pędagoga & magiſtra illius philoſophiæ eſt. Qui didicit miſereri eius qui in calamitate, diſcet etiā non reminiſci malorū ſibi irrogatorū, ac inimicis benefacere poterit. Diſcamus proximorū malis confringi, & cōpati, & diſcemus etiā illorum mala ferre. Illū interrogemus, qui etiā malè erga nos affectus eſt, an nō cōdemnet ſeipſum, an nō velit reſipiſcere, an nō totū eſſe dicat irę vel puſillanimitatis, vel miſerię, an velit eſſe is qui cōtumeliā ferat, & ſileat & nō cōtumeliā inferens ac inſaniēs, & admiratus paſſum abeat. Ne putes, quòd hoc contēptibiles facit. Cōtumelia afficere non M
tam venerabiles facit, atq; cōtumelias ferre. Ille enim eſt contumelioſus, hic verò philoſophus: & ille quidē homine peior, hic verò angelis par. Licèt enim minor fuerit, eo qui cōtumeliā fecerit: attamē ſi voluiſſet, potens fuiſſet vlciſci. Et aliter, Etiā ab omnib⁹ miſericordiam cōſequetur hic quidē, ille verò exoſus erit. Quid igitur? Nónne hinc etiā ille multò melior erit: illum enim vt inſanientē, hunc verò vt prudentē obſeruabūt omnes. Quādo igitur cogeris, vt aliquem crimineris, dic ad illū: Non poſſum illi malè dicere. Timeo enim, ne fortè ſit talis: maximè quidē in mente ne dicas, ſed neq; alteri, ne in hoc cum deo pugnes. *Si videris vituperari quendam, adiuua.* Dic paſſionis non viri verba ſunt, dic iræ non amici, inſaniæ non animæ. Hæc cogitemus de vnoquoque peccato. Ne expectes accendi ignem, ſed anteà comprime, ne exacerbes beſtiam, ſed neque exacerbari ſinas: non enim poteris illum compeſcere ſi flamma accendatur. Quid enim dixit, Inſipiens & ſtulte? Vtri igitur verè imputatur, dicēti ne an audiēti: nam ille quidē licèt valde ſapiēs, in ſtulti exiſtimatione

A ſtimatione erit: hic etiam licèt inſipiens, ſapiens ac philoſophus habebitur. Vter inſipiens dic oro, is ne qui alteri dicit ea quæ non ſunt, an is qui neq; ſic mouetur: nam ſi ſapientiæ eſt, etiam ſi mouearis non moueri, magnæ vtique inſipientię eſt, ſi non mouearis quem plagis affici. nondum dico, quis locus pœnæ repoſitus ſit his, qui talia opprobrant & maledicunt. Sed cur, ignobilem & ex ignobilibus, & vilem ac ex vilibus dixit? Iterum in ſeipſum conuertit opprobrium. nam ille quidem venerabilis apparet ac reuerendus: hic verò vilis. Talia enim tanquam opprobrium proferre, generis vilitatem inquàm, animæ eſt reuera paruæ. Qui autem magnus & admirabilis erit, vtpote qui nihil tale ſentit, ſic afficitur quaſi audiuiſſet, quòd haberet aliquid aliud præcellens. At adulterium ac alia dicet? Hìc & ridere oportebat. Quando enim laceſſitur qui non eſt conſcius, non habet locum ira. Cogitantes autem & quæ in medium producat verba, neque ſic oportet dolere, id quod poſtea vnuſquiſque diſcere poterit. Hoc iam reuelauit. Deinde omnibus ſe fide indignum exhibuit, vtpote neſciens proximorum mala tegere, & ſeipſum magis confudit, quàm alium, & in totum portum impegit, pœnas ſibiipſi graues aſciuit
B futuri iudicij, Non enim hunc vt illū auerſantur omnes, qui tegenda reuelat. Tu autem ne dixeris ea quæ noſti, ſed ſile, ſi vis bonum nomen habere, non enim ſubuertes quæ dicta ſunt, ac teges, ſed etiam aliud facies bonū. Non enim iam facies contra teipſum ferri ſententiam. Iam quiſpiam tibi maledicit? dic tu, Si omnia noſſet, nō hæc ſola dixiſſet. Admirati eſtis cum ſtupore quod dixi, atqui imitari oportet. Ideo enim omnia hæc quæ ab exteris dicta ſunt diximus, non quòd non habeamus innumera talia in ſcripturis. Sed quòd magis hi poſſunt confundere, quoniam & ſcriptura nouit ad confuſionem lo
Matth.5.g qui, ſicut quando dicit, Nónne & Ethnici hoc faciunt?
Hiere.35.g Propheta autem Hieremias filios Rechab in medium
Num.12.a adduxit, paternum mandatum præuaricari nequaquam volentes. Maledicebat maria Moſen, & ab illis ſtatim expetiit pœnam, neque conceſſit tanto tempore quanto diſci poterat iniuſtum eſſe. At nos non ſic, ſed hoc maximè volumus omnes diſcere, quòd non abſque pœna abiit. Quandiu de terra ſpiramus, non poteſt ex vna ſolùm parte conſtare bellum. Trahes enim inſanientes ex vtraque parte, imò exacerbabis, ſiue à dextra, ſiue à ſiniſtra. Extinxiſti furorem. Qui verberat, ſiquidem habuerit eum qui non patitur, magis extollitur. Si autem pa
C tientem, magis deſtruitur, & in ipſum plaga cōuertitur. Non enim ſic ſubuertit antagoniſtæ vim homo certaminum peritus, ſicut homo qui iniuria afficitur, & non viciſſim contumelias infert: Confuſus enim illo deinde abit & condemnatus. Primùm quidem à conſcientia. Secundùm autem ab omnibus qui vident. Et prouerbiū quoddam eſt, Qui honorat, ſeipſum honorat: ita etiam qui contumelia afficit, ſeipſum contumelia afficit. Nullus nos poterat iniuria afficere, iterum dico, niſi noſmetipſos: neq; pauperem me quis faciet, niſi ego meipſum. Age ſic conſideremus: Sit mihi anima pauper, & omnes in me pecunias erogent, quid inde? donec illa non mutetur, omnia in vanum ſunt. Sit mihi anima magna, & cuncti accipiant pecunias meas, quid inde? donec illam non feceris pauperem, nullum certè damnum. Sit mihi vita impura, & omnes cōtraria dicant de me: quid hoc? licèt dicant, ſed non etiam in mente ſuffragiis confirmant. Iterum ſit mihi vita munda, & omnes contraria dicant. Et quid inde? Nam in conſcientia ſua condemnant. Non enim perſuaſi dicunt. Nam quemadmodum non oportet celebritati credere, ita neque accuſationi. D
Et quid dico hæc? nullos nobis inſidiari vnquam poterit, neque accuſatione vlla circundare ſi voluerimus. Videamus autem & ſic, Trahat quis ad forū ac calumnietur, ſi vis etiam animam efferat. Et quid hoc ſi pauliſper præter dignitatem hæc ferat? Igitur hoc quidē illud malum eſt, quod propter meritum pateris? Sed cur? meritò ne oportebat? Dicam quid iterum. Philoſophus quidam externus vbi audiuit, quòd quidam mortuus eſt, & quidam diſcipulorum dixit illi, Væ mihi quia iniuſtè. Ille »
conuerſus, ſed quid dicebat, Iuſtè ne voluiſſes? At Ioan- »
nes, nónne iniuſtè mortuus eſt? Cui igitur magis etiam miſereris, ei ne qui iuſtè mortuus, an ei qui iniuſtè? nonne hunc quidem miſerum dicis, illum autem & admiraris. Quid igitur iniuria affectus eſt homo, quum ab illa morte non ſolùm magnum lucrum faciat, ſed & nihil læditur: nam ſiquidem ex immortali feciſſet mortalem, fortaſſis detrimentum eſſet. Si autem mortalem & in hac natura paulò pòſt moriturum, accelerat, vt cum gloria mortem amplectatur, quid damni? Sit nobis anima quæ bene compoſita, & nullum forinſecus erit damnum. Sed non es in gloria? Et quid hoc? nam quod eſt in E
pecuniis, hoc etiam eſt in gloria. Si enim fuero magnificus, nullo opus erit. Si autem vanæ gloriæ cupidus, quò plus continget, hoc plus deſiderabo: tunc autem maximè clarus ero, & maiore gloria fruar, ſi contēpſero gloriam. Hæc igitur ſcientes & gratiam habeamus Chriſto deo, qui tale vitā nobis largitus eſt, & ambiamus illum in gloriam illius: Quia ipſum decet gloria cū vnigenito patre & ſancto illius ſpiritu, in ſecula ſeculorum, Amen.

Stephanus autem plenus fide & uirtute, faciebat prodigia & ſigna magna in populo.
Homilia.xv.

Mlde, quomodo etiam in illis ſeptem vnus cæteris præferebatur, & primatum habebat. Nam quanuis communis omnium ordinatio, attamen ille maiorem ſibi conciliarat gratiam. Ante illud tempus nullum fecerat ſignum, at vbi manifeſtatus eſt, vt oſtendatur non ſufficere ſolam gratiam, ſed opus etiam ordinatione, vt ſpiritus ſancti augmentum fiat. Quòd ſi & antè pleni ſpiritu, at id à lauacro. *Surrexerunt autem quidam ex ſynagoga.* Iterum vocat ſurrectionem, illorum exacerbationem & iram. Vide & hoc lo- F
co magnam multitudinem, imò aliam accuſationis figuram. Nam poſtquàm Gamalieł illos prohibuerat, ne quid contra illos attentent, aliam accuſationē inducunt.

Surrexerunt autem quidam eorum ex ſynagoga quæ dicebatur Libertinorum, & Cyrenæorum, & Alexandrinorum, & eorum qui à Cilicia & Aſia, diſputantes cum Stephano, & non poterant reſiſtere ſapientiæ & ſpiritui quo loquebatur: tunc ſubornarunt uiros, dicentes: audiuimus illum loquentem blaſphema uerba contra Moſen ac deum. Vt accuſationem inſtituant, contra deum inquit, & contra Moſen loquitur. Idcirco & diſputabant, vt cogerent illum dicere aliquid. At ille poſtea apertius loquutus eſt. Et forſan ſolùm dicebat quieſcere legem, vel non dicebat quidē, ſed inſinuabat: quoniam ſi dixiſſet manifeſtè, nō opus fuiſſet viris ſubornatis, nec etiam falſis teſtibus. Variæ autem ſynagogę erant, Libertinorum, & Cyrenenſium. Sed Cyrenenſes quidem vltra Alexandrinos ſiti ſunt, qui & illic pro cōſuetudine quæ tunc erat, habebant ſynagogas: fortaſſis autem & illic manſerunt, ne cogerentur continuò migrare. Libertini autē, qui à Romanis libertate donati erant, ſic appellabantur. Porrò quēadmodum illic mora- Libertini, vnde dicti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gbantur hospites multi, ita & synagogas habebant multas, in quibus oportebat & legem legi, & preces fieri. Tu autem considera velim quomodo & hic, dum cogitur, docere attentat, & illi iterũ per signa in inuidiam non solùm mouentur, sed quoniam & legis cognitione superior erat, illisque intolerabilis, falsos quoq; testes constituunt. Non volunt enim simpliciter occidere, sed & cum suffragio, vt & gloriam ipsorum infament, & illis relictis sic ad alios veniant, hac ratione perterrentes etiam illos. Qui etiam non dixerunt, quòd loquatur, sed quòd non cessat loqui, aucta sicq; accusatione. *Commouerúntque presbyteros & scribas, atque inuadentes corripuerunt eum, & adduxerunt in concilium, statuerúntque falsos testes, dicentes: Homo iste non cessat loqui uerba blasphema contra locum sanctum hunc & legem.* Non cessat, inquit, quasi ille faciat opus, per hoc manifestantes: *Audiuimus enim eum dicentem, Iesus Nazarenus iste demolietur locum hunc, & mutabit mores quos tradidit uobis Moses.* Iesus, inquit, Nazarenus, magno cum contemptu demolietur locũ hunc, & mutabit mores. Hoc etiam Christum accusantes di-
Matth.27.c cebant: Quid destruis templum dei? Multa enim illis e-
H rat reuerentia erga templum, vtpote, & iuxta illud habitare volentibus, & erga nomen Mosis. Et vide quomodo duplex accusatio. Demolietur, inquit, locum, & mutabis mores. Non solùm autem duplex, sed & amara, & plena periculis. *Et quum inspexissent illum omnes qui erant in concilio, uiderunt faciem illius, quasi faciem angeli.* Sic possunt, & qui in minore gradu sunt clarescere. Et quid oro, hic minus habebat apostolis? nónne signa operatus est? nónne magnam dicendi libertatem præ se tulit? Viderunt faciem illius, quasi faciem angeli inquit. Hoc igitur erat gratia, hoc & Mosis gloria erat. Videtur autem mihi deus illum fecisse tantæ gratiæ ac amabilem, vt statim aspectu terruerit illos. Possunt enim facies & spirituali gratia plenæ esse, & desiderantibus desiderabiles, & odio habentibus reuerendæ ac terribiles. Vel hoc dixit vt causam, propter quam passi sunt illum cõcionari.

CAP. VII. *Dixit autem princeps sacerdotum: Num hæc ita se habent?* Vides quomodo cum mansuetudine rogat, atque sine molestia. Eapropter & ille benignis verbis incipit:

Viri fratres & patres, audite, deus gloriæ apparuit patri nostro Abrahæ, cùm esset in Mesopotamia, priusquam moreretur in Charran. Statim ab initio opinionem illorum tollit, & per ea quæ dicit, absque suspicione, instruit nihil esse
I quodammodo templum illud & instituta, nec victuros illos prædicationem, deúmque semper omnia facere, nullo egentem instrumento. Vide itaque in his pulchrè contexi concionem, & demonstrari, quòd qui fruantur magna misericordia, diuersis deum retalient, & alioqui impossibilia attentẽt. Deus gloriæ apparuit patri nostro
Gene.12.a Abrahæ, & dixit ad illum: Egredere de terra tua, & veni in terram quam monstrauero tibi. Et templum nõdum erat, & sacrificium nondum erat, & dei conspectum assequutus fuit Abraham, licèt etiam progenitores haberet Persas, & in aliena terra esset. Et quare in principio vocat deum, gloriæ deum? quoniam ignobiles glorioſos fecit, & vt doceat, quòd si illos glorificauit, multò magis ipsos. Vides quomodo illos à corporalibus abducit, & à loco primùm, quoniam de loco sermo erat. Si gloriæ deus, manifestum quòd non opus habet nostra gloria, neque ea quę est per templum. Ipse enim est fons gloriç, ne igitur puteris hac ratione ipsum glorificari. & quomodo, inquit, scriptura hoc non dicit de patre Abrahami? Quia non est multiloqua in his quæ non multùm necessaria. Hoc solùm nos docuit, quòd videns abire filium, ierit cum eo: Quod autem amplius non e- K
narrauit, eo quòd mortuus est, non multò posteaquàm habitauit in Charris. Exi à cognatione tua. Hic ostendit quòd non sunt ipsi filij Abrahæ. Quomodo? quia ille credulus erat: ipsi autem increduli. Imò iubens discere ex his quæ faciebat, quòd ille quidem labores sustinuit: ipsi verò fructus metant, & quòd omnes progenitores fuerint in variorum malorum tolerantia.

Et egressus ex terra Chaldæorum habitauit in Charran, & illinc postquàm mortuus est pater suus, fecit habitare illum in terra hac, in qua uos quidem nunc habitatis. Et non dedit illi hæreditatem in illa, neque uestigium pedis. Vide quomodo illos à terra abducit. Non enim dixit, Dabit: sed, non dedit: manifestans quòd omnia ab illo, & nihil ab ipsis. Venit enim relicta cognatione ac patria. Quare igitur non dedit? quia figura erat alterius terræ, & promisit se eam daturum illi. Vides quòd non simpliciter iterum sermonem resumit. Non dedit, inquit, illi, & promisit etiam semini illius post eum, quum non esset illi filius. Iterum potentia dei hinc ostenditur, & quòd absque omni adminiculo omnia facere queat. Eum enim qui in Persida erat, ac tantùm aberat, dixit se Palæstinæ dominum facturum. Sed iterum videamus quæ dicta: *Et intuentes eum omnes,* inquit, *uidebant faciem illius* L
quasi faciem angeli. Vnde in Stephano gratia illi florebat? nunquid à fide? manifestum quòd suprà testimonium accepit, quia fide plenus erat. Fieri autem potest, vt
1.Cor.12.a fidem quis habeat absque sanationum gratia. Nam alij quidem data est gratia sanationum: alij verò sermo sapientiæ. Hìc autem mihi videtur insinuare illum fuisse facie amabilem, dicendo: vidi faciem illius quasi faciem angeli, quod & de Barnaba testificantur. Vnde scimus simplices & innocentes in admiratione esse, maximè si tam gratioso vultu sint. Tunc subornarunt viros dicentes: Audiuimus illum dicentem verba blasphema. De apostolis quidem dicebãt, quòd resurrectionem annunciarint, & quòd multa turba affluat. Hìc autem, quòd & sanabantur. O insipientiam, pro quibus oportebat gratias agere, pro his redarguebantur, & iis qui re ipsa prævalebant, prævalituros se verbis confidebant. Id quod & Christo faciebant, & semper ad sermones illos se conuertebant. Erubescebant enim ita simpliciter illos rapere nihil habentes, quod obiicerent. Et vide quomodo neque illi testificantur, qui iudicabant, repre-
M hensi enim fuissent, sed simpliciter alios conducunt, vt ne videatur violentum opus. Id quod etiam Christo fecisse eos quis viderit. Vidisti prædicationis vim, & quomodo dum flagellabantur, & lapidabantur prævalet, atque etiam dum ad tribunal ducuntur, & vndique fugantur? Hinc & falsis testibus non solùm prævalent, sed neque hi obsistere valebant, quanuis valde impudentes, sic illos violenter capit, idque cùm multa non persuasibilia & incõuenientia sicut & contra Christum afferrent, nihil omittentes quòd ad mortem illius faciebat, vt omnibus manifestum fieret non esse humanum bellum, sed dei cum hominibus. Considera autem & quid dicant hi qui statuebant falsos testes, hi qui sanguinaria mente illum in concilium rapuerant.

Audiuimus illum dicentem uerba blasphema contra Mosen ac deum. O impudentes opera facitis blasphema contra deum, & non curatis, & Mosis curam vobis esse simulatis? Idcirco illis datus est eis Moses, quia ea quæ dei non valde curę erant, semper autem Mosi meminerunt: Moses dicentes ille qui eduxit nos, ambiguæ fidei populum irritantes. Iam quomodo homo blasphemus vinceret?

A vinceret? quomodo autem & sic blasphemus signa face
ret talia in populo? At tanta res est inuidia, stultos effi-
Supra.6.d. ciens captos, vt neq; contueãtur quæ vident. Audiuimus illum, inquit, loquentem verba blasphema contra Mosen ac deum. & iterum, Hic homo non cessat loqui, contra locum sanctum, & legem, adiicientes: Quæ tradidit vobis Moses. Non iam dicunt deus. Vides quomodo illum ob auersam & turbatam rempublicam impietatis accusant? Quòd autem non potuerit ille talia loqui, nec fuerit tam audax, omnibus est manifestum, tam mitis erat, atque adeò in facie cernebatur. Igitur vbi quidem non calumniabantur, nihil tale inquit scriptura. Quoniam autem totum hoc loco calumnia est, meritò illam corrigit deus, atq; adeò ipso aspectu. Itaque apostoli non patiebantur calumniam, sed prohibebantur: hic autem & calumniam fert, propter hoc & ante omnia facies ip sa defendit ac excusat. Fortassis hoc & pontificem terruerat. Vt autem dixit, quòd promiserat, ostendit promissionem ante locum factam, ante circuncisionem, an te sacrificium, ante templum, & quòd hi vt par fuisset, non acceperant, neq; circuncisionẽ, neq; legem: sed terra, obedientiæ solius merces erat, sed neq; circuncisione
B data promissio impletur. Et quòd figura fuerit, etiam patriam relinquere ac cognationem, deo iubẽte. Illa enim patria quoquò duxerit deus, & hæreditatem hic non accepit. Et quòd si quis diligenter inquirat, Persæ sunt Iudæi. Et hic discе, quòd absq; signis obedire oportet deo, licèt grauia quædam contingant. Quoniam & patriarcha etiam relicto sepulchro paterno, ac omnibus obtẽperauit deo. Si autem illius pater non fuit ei socius profectionis in Palæstinã, eo quòd infidelis erat, multo magis pueri non erunt socij ac participes, licèt magnam
Gene.12.b. &.15.d. partem viæ eant, si patris virtutem non fuerint imitati. Et promisit vt illam daret illi ac semini ei⁹, inquit, post illum. Magna etiam hìc dei misericordia ostenditur, ac Abrahæ fides, quòd obedit quum nõ esset illi filius. Hoc ostendit obedientiam ac fidem. Quãuis ea quæ facta di uersum monstrabant, vtputa, quòd postquam venissent, non habuit vestigium pedis: id sanè fidei contrarium erat. Hæc considerantes etiam nos, quæ scilicet promiserit deus, recipiamus etiam si aduersa fuerint ea quę fiunt, quanuis nobis non sunt aduersa, sed valde cõgrua.
C Nam ibi quidem, si fuerint promissiones, & contraria fierent, reuera sunt aduersa: apud nos autem secus est: nã hìc quidem afflictionem dixit, illic verò refrigerium. Quur confundimus tempora, quùr quæ sursum sunt, infrà facimus? Tribularis dic oro, quia in paupertate agis, & turbaris propterea? ne turberis, turbatione enim dignum foret, si illic tribulandus esses. Hęc enim tribula-
Ioan.11.a. tio refrigerij causa est. Infirmitas ista, inquit, non est ad mortem. Illa tribulatio pœna, hæc disciplina & correctio. Certamen est in præsenti tempore, vnde & opus est pugillatione, bellum est ac præliũ. nullus in prælio quærat delicias, nullus pro diuitiis sollicitus sit, pro vxore nullus curam gerat, sed vnus vnum solum videat, vt inimicos vincat. Hoc & nos faciamus, & si vicerimus & redierimus cum triumpho, omnia nobis dabit deus. Hoc solùm nobis curæ sit, quomodo vincamus diabolũ, imò non nostri studij opus est, sed diuinæ gratiæ totum est. Vnum nobis curæ sit, quomodo conciliemus nobis
Roma.8.f. illius gratiam, vt trahamus ad nos fauorem illum. Si deus pro nobis, quis cõtra nos? inquit. vnum solùm nobis curę sit, quomodo hìc nobis non efficiatur inimicus vt nos non auertat. Non tribulari malum, sed peccare malum est: id fuerit graue, etiam si in deliciis fueris, nõ dico in futuro, sed etiam in præsenti. Quomodo enim D
putas conscientias nostras morderi? An hoc non quouis tormento fuerit peius? Vellem diligenter interroga re eos qui in malis viuunt, nunquam ne si in mentẽ veniant illis sua peccata tremant, formident, doleant, & beatos dicant ieiunantes in montibus, & philosophiæ deditos. vis refrigeriũ inuenire illic? fer hìc tribulationem propter Christũ, nihil huic refrigerio par, gaude- Suprà.5.g.
bant apostoli dum flagellarentur. Paulus hoc admonet dicẽs: Gaudete in domino, & quomodo potest quis gau Philip.4.a.
dere, vbi vincula, vbi tormenta, vbi tribunalia? maximè in hoc gauderi potest. Quomodo autem, discе. Qui nihil sibiipsi conscius est, plurimùm lætabitur. Ita vt quò maiorem dixeris tribulationem, hoc maiorem dicas voluptatem. Dic obsecro mihi, miles qui plurimis vulneribus impetitur, & resistit: nónne cum magna redit voluptate, vulnera vt testimonium libertatis habẽs, fulgoris & claritudinis? Et si posses erumpere in vocem illam quam Paulus protulit: Stigmata Iesu porto: poteris Galat.6.g.
magnus fieri, & clarus, ac probatus. sed nõ est persequutio. Sta contra gloriam: & si dixerit quis contrarium aliquid, ne timeas dici malus propter Christum. Sta con- E
tra tyrannidem superbiæ, sta contra iræ pugnam, sta cõtra concupiscentiæ tormentum. Et hæc stigmata sunt ac tormenta. Quid maius illis tormentis: nunquid si anima dolet ac vritur? nam illic quidem licèt corpus diuiditur, hìc autẽ totum illius est. Circa illam dolor quando irascitur vel inuidet, vel aliud quiddam facit, imò pa Passiones animæ.
titur: non enim est facere, sed pati, irasci, vel inuidere. Vnde & passiones animæ dicuntur, & vulnera, & cicatrices. Reuera passio est, & passione difficilius. Cogitate, qui irascimini, quòd patiendo hoc facitis. Itaq; non patitur, qui non irascitur. Vides quòd qui contumelia afficitur, non patitur: sed is qui contumelia afficit, id quod & iam dixi. Quod enim patitur, manifestum est ex eo, quòd à passione sic vocetur. Passiones enim ab ira nascuntur, hebetatio visus, stupor, & innumera alia mala. Sed puerum contumelia affecit, inquit, sed ministrum. ne putes esse infirmitatem, quòd non & ipse hoc possis facere: dic enim mihi, Bene factum ne est? non opinor quod dicas. Igitur ne feceris quod nõ bene factum. Scio quòd in talibus iræ nascuntur. Quid igitur, inquit, si cõtemnat, si iterum dicat? argue, increpa, obsecra, mansue- F
tudine ira soluitur, vt accesseris, accusa. nam in his quidem quæ erga nos, neq; hoc faciendum, sed pro aliis & necessitate. Ne propriam contumeliam putes, quòd filius contumelia afficiatur: & si doleas pro illo, ne tanquam ipse contumelia affectus. Non enim quoniã puer malè habet, tu contumelia affectus es, sed is qui malefecit. Restringe iram, acutus gladius in vagina condatur. Si habuerimus illum nudum, sæpe etiã vbi non est opus, illo vtemur, ab ipso tracti. Si autem fuerit occultatus, etiam si opus fuerit, extinguetur ira. Pro illis non vult nos irasci Christus: audi enim quid dicat ad Petrum: Cõ Matth.26.d
uerte gladium tuum in vaginam, & tu pro puero irasceris? Doce etiam puerum philosophiam, dic illi passiones domini, imitare meum magistrum. Quando ignominia aspergendi erant, non dixit, vlciscar. sed quid? Si me Ioan.15.c.
persequuti sunt, & vos persequẽtur. Igitur ferte fortiter, non enim estis meliores me. & tu ad puerum & seruum dic: Non es domino tuo melior. Sed viduæ, verba philosophica ista videntur. Heu mihi, quòd sermone non licet hoc persequi, vt rẽ ipsam experiamini. & vt discas: In medio duorum simul certãtium stans, sis à parte eorum qui iniuriam patiuntur, & non iniuria afficiunt, si non apud

Universidad de Deusto
Biblioteca

G non apud teipsum triumphos videas, si non claras acci
pias coronas. Vide quomodo contumelia afficitur deus,
Gene.4.b. & quàm mansuetè respondet: Vbi est, inquit, Abel, frater tuus? Et quid ille? Num custos ego sum fratris mei? Quid hoc pertinacius, licèt hoc à filio audiisset quis? nã si à fratre, nõnne quis dixerit esse ignominiam? At deus iterum mansuetè respondet: Vox sanguinis fratris tui, inquit, clamat ad me. At deus, inquit aliquis, iræ non est obnoxius. Sed propter hoc descendit filius dei, vt te deũ faciat, iuxta humanas vires. Sed non possum, inquit, quũ homo sim. Itaque homines tibi adducamus: Et ne putes me tibi dicere Petrum ac Paulum, sed quosdã illis multò inferiores. puer Heli, Annam contumelia affecerat
1.Reg.1.b. dicens: Digere vinum tuum. Quid hoc contumeliosius. Quid igitur illa? Mulier in amaro die ego sum. Nihil reuera afflictioni par, philosophiæ mater est. Ista etiam æmulam habens, non affecit illam cõtumelia. Sed quid? ad deum confugit, & orans illius nec meminit, neque dicit, quoniam opprobriis affecit me quædã, vltor meus esto, adeò philosophiæ assueta erat mulier. Confundamur viri, quanuis scitis quòd zelo nihil par sit. Telones
H contumelia affectus à Pharisæo, non retulit cõtumelias, quanuis potuisset, si quidem voluisset. Sed animo philo-
Lucæ.18.c. sophico tulit, dicens: Propicius esto mihi peccatori. Mẽphibaal à seruo accusatus, & calumniam passus, neq; dixit, neq; fecit illi aliquid mali, neq; de rege ipso. Vis & scorti audire philosophiam? audi Christum dicentem,
Matth.21.c. quando capillis pedes illius tersit. Telonę & meretrices præcedunt vos in regno. Vidisti illã stantem ac lachrymantem, & sua crimina abluentem. Vide quomodo & contra Pharisæum non irata fuit, quum confunderetur,
Lucæ.7.f. Si sciret, inquit, quòd peccatrix est mulier ista, non permisisset illam. Et non dixit ad illum: Cur nam, dic? Tu ne à peccatis mundus es? Sed magis patiebatur, magis plorabat, plus calidarum lychrymarum emittebat. Si autem mulieres, & Telonæ ac meretrices philosophabantur, idq; faciebant ante gratiam: qua erimus nos venia digni post tantam gratiam, magis quàm si bestiæ expugnarentur, lachrymantes, & recalcitrantes: nihil fœdius furore, nihil vilius, nihil grauius, nihil insuauius, nihil nocentius. Hæc dico non solùm vt cũ viris simus mansueti, sed etiam si mulier loquax sit, vt feras. Sit tibi palę
I stra ac gymnasium mulier. Quomodo enim non absurdum, gymnasia ferre nihil lucri afferentia vbi affligimus corpus: gymnasia autem non facere domi, quæ nobis coronas etiam antę agones suppeditant? Contumelia afficit mulier, ne fias tu mulier. Muliebre enim est contumelia afficere: Infirmitas est animæ, imminutio est, ne putes indignum te esse, quando mulier contumelia te afficit: indignum, quando tu quidem contumelia afficis, illa verò philosophatur: tunc turpiter te geris, tunc contumelia afficis. Si autem contumelia affectus feras, erit roboris tui magnum indicium. Nõ hæc loquor vt mulieres inducam ad contumelias, absit, sed quando satana impugnante contingat vt feratis. Fortium virorum est ferre infirmos, licèt minister contradicat, philosophare tu: non quod meretur audire dicas vel facias, sed quod oportet te etiam facere ac dicere. Nunquam puellam contumelia afficiens, verbum turpe efferas, nũquam ministrum, scelestum dicas. Ille non contumelia affectus est, sed tu. In seipso eum qui irascitur, nõ est possibile manere purum, quemadmodũ neq; pelagus quod fluctibus mouetur, vel fontem, luto in illo alicubi illapso: sic omnia permiscentur, sic omnia sursum ac deorsum mouentur. Licèt percusseris, licèt disruperis vestẽ, tu maius damnum sustinueris. Nam illi quidem circa K
corpus & circa vestes plaga, tibi circa animam: illam dissecuisti, illam vulnerasti: aurigam equis subiecisti, supinum trahi fecisti. Et idem fit, sicut si auriga alteri succenseat, patẽtur trahi, quanuis verberes, quanuis moneas, & quicquid facias absq; ira & furore: Si enim verberans medicus est peccantis, quomodo poterit curare alium, seipsum prius affligens? Si quis, dic oro, medicus iuerit vt curet alium, prius manum suam fauciarit, prius oculos excæcarit, nunquid illum curabit? Minimè. Sic & tu, licèt verberes, licèt admoneas. Munda videant oculi tui, ne turbes mentẽ, alioqui quomodo medicina erit? Non est possibile in eadem tranquillitate esse, qui non irascitur, & qui irascitur. Cur igitur doctore à se deturbato, ita loqueris humi iacenti? Non vides iudices, qui iudicaturi considerent in sede ac habitu decẽte? Ita & tu fac: orna animam vestitu iudiciario. Illa est mansuetudo, & tunc in sede iudex sedeto. Sed nõ terrebitur, inquit? imò terrebitur? tunc si iusta dicas, furori imputabit ministeri: si autem cum mansuetudine seipsum cõdemnabit, proficientem autem te suscipiet deus, vt sic possis ęterna bona assequi, Gratia & misericordia domini nostri Iesu L
Christi, cum quo patri simul ac sancto spiritui sit gloria, in secula seculorum, Amen.

Loquutus autem est sic deus: Quòd erit semen illius peregrinum in terra aliena, & in seruitutem redigent illud, & affligent quadringentis annis: & gentem cui seruiet, ego iudicabo, dixit deus: & post hoc egredientur, & seruient mihi in loco isto.

Homilia xvi.

Vlde ante quot annos promissio, & promissionis modum, & nusquam sacrificium, nusquam circuncisio. Hic ostendit deum permisisse illos grauiter affligi, & non reliquisse afflictos impunitos. Gentem autem cui seruiet, iudicabo ego, dixit deus. Vides? qui promisit, qui dedit terram, prius mala permittit: sic & nunc, licèt regnum promiserit, tentationibus exerceri sinit. Si hic post quadringentos annos libertas, quid mirum si idem in regno fiat? Nihilominus quod deus promiserat præstitit, nec potuit sermonem illius vt falsum, redarguere tempus, tametsi non vulgarem tulissent seruitutem. Cæterùm non est contentus punire illos, sed & bona his promittit. Mihi autẽ videtur, quòd M
velit illis etiam beneficia quæ acceperant in memoriã reducere. *Et dedit illi testamentum circuncisionis, & sic genuit Isaac.* Hic posteà contexit, *& circuncidit quidem illum die octauo. Et Isaac Iacob, & Iacob duodecim patriarchas, & patriarchæ qui æmulabantur, Ioseph uendiderunt in Aegyptum.* Hoc & in Christo factum est. Etenim illius figura erat Ioseph. Ideo insinuans historiam per totum enarrat: quum enim nihil haberent quod illi obiiceret, sed venientem vt cibum illis afferret, malè tractarunt: & vide etiam hoc loco iterum promissionem magnã, attamen completur. *Et erat deus cum illo,* hoc & pro illis. *Et eripuit illum ex omnibus tribulationibus suis.* Hoc loco ostendit, quòd nescientes cooperati sunt, vt impleatur prophetia: & quòd ipsi authores fuerunt, & mala in ipsos reciderunt. *Et dedit illi gratiam ac sapientiam coram Pharaone rege Aegypti.* Gratiam dedit, idq; apud barbarum virum, seruo captiuo, quem fratres quidem vendiderant, ille autem emerat. *Facta est autem fames in omni terra Aegypti, & Chanaan, & tribulatio magna, nec inueniebant cibos patres nostri. Cùm audisset autem Iacob frumenta esse in Aegypto, misit patres nostros primùm: & cùm iterum mi-*

A *iterum misisset eos, agnitus est Ioseph à fratribus suis.* Descẽderunt empturi, & illius opera vti coacti sunt. Quid igitur ille? non solùm misericordiam declarauit, sed etiam Pharaoni notos fecit, & illos deduxit. *Et innotuit Pharaoni genus Ioseph. Misso autem nuncio Ioseph, accersiuit patrem suum Iacob, & omnem cognationem suam in animabus septuagintaquinque. Et descendit Iacob in Aegyptũ, defunctusq; est ipse & patres nostri, & translati sunt in Sichem, & positi sunt in monumento quod emerat Abraham à filiis Emor filij Sichem. Cùm autem appropinquaret tempus promissionis, de qua iurauerat deus Abrahæ, creuit populus, & multiplicatus est in Aegypto, donec surgeret rex alius, qui nesciebat Ioseph.* Iterum alia desperatio, prima quidem fames: secunda autem incidisse in manus fratris: tertia, pronunciari sententiam à rege vt interficiantur, attamen in his omnibus seruati sunt. Deinde omnipotentiam dei ostendens, inquit: *In quo tempore natus est Moses, & erat gratus deo.* Et illud miraculum quòd
B à fratribus venundatus: sed hoc magis mirum, quòd rex educauit illum, is qui periturus erat illum, qui regno deiecturus erat. Vide vbique mortuorum resurrectionem quodammodo præfigurari, quanuis non sit idem deum facere aliquid, & humano arbitrio quid fieri. Hæc sanè non humana dispositione fiebant. Hoc dixit, & illum seruatorem, & hos erga benefactorem ingratos ostendens. Igitur quemadmodum tunc à Ioseph qui malè afflictus, seruati sunt: ita & nunc ab eo qui malè tractatus erat, Mosen dico, seruati fuerunt. Quid enim, quòd non occiderunt re ipsa? Sermone certè occiderant sicut illi. Et illi quidem è sua in alienam & ignotam terram vendiderant: hi verò ex aliena in alienam fugarunt. Et illic quidem afferentem cibum: hi autem, consulentem ea per quæ deo placentia facerent. Ita verumetiam ex his quæ nunc dispensantur illud quod à Gamaliele dictum.
Supra.5.g. Quod si fuerit ex deo, non poteritis illud dissipare. Tu autem dicens eos qui insidiantur, authores salutis fieri insidiantibus, obstupesce dei omnipotentiam ac sapientiam: nam si illi non fuissent insidiati, hi non fuissent seruati. Fames erat, & non consumpsit illos. Et nõ solùm non perdidit, sed & per illam seruati fuerunt, ab eo quòd expectabant, perituros se. Præceptum regium non perdidit illos, sed magis auxit multitudinẽ,
C quando ille mortuus est qui cognoscebat eos. Seruatorem suum volebant occidere, & neque sic potuerunt. Vides quòd per quæ diabolus attentat impedire promissionem dei, per ea creuerit? Hoc & illos tunc decebat dicere, quòd omnia deo facilia sunt, & nos poterit hinc reducere. Hoc enim diuinæ potentiæ erat, in tanta regis indignatione gentem crescere, quæ seruiebat, affligebatur, trucidabatur, hæc magnitudo promissionis erat. Si enim in terra sua creuissent, nõ tam mirabile fuisset. Et non paruo tempore in aliena terra fuerũt, sed quadringentis annis. Hinc discimus, quòd magnam philosophiam præ se tulerint. Etenim non sicut seruis domini illis vtebantur, sed vt hostes ac tyranni. Ideo & prædixit, quòd in libertate magna futuri sint. Hoc enim est: Seruient mihi, & quòd inde regrediuntur, & non sine vltione. Et vide, quomodo videtur quidem aliquid circuncisioni concedere: nihil autem tribuit, quandoquidem promissio: illam quidẽ præcessit, ipsa autem sequuta est. Et patriarchæ, inquit, qui æmulabantur. Hic non incommodat illos, sed gratificatur: patriarchas autem vocat progenitores, quoniam & de illis gloriabantur. Et aliter: Ostendit quòd sancti non fuerint tribulationum expertes, & quum D
essent in mediis illis tribulationibus, auxilium consecuti sunt, & illæ non solùm non perdebant, sed etiam coopẽrabantur, quum deberent magis impedire. Itaq; quemadmodum Ioseph clariorem reddiderunt vendentes, ita rex Mosen, quum iussisset occidi filios: Nã si non iussisset, non fuisset hoc factum. Et vide prouidentiam dei. Ille fugat Mosen, deus autem non prohibet, quod futurum erat dispẽsans, vt illic dei aspectus dignus fieret: sic & seruum venditum illic facit regẽ, vbi putabatur seruus esse. Quemadmodum autem hic illic regnat, vbi eum emerant, ita & Christus in morte virtutem declarauit. Hoc non solùm honoris erat, sed vt etiam sua virtute fidat. Sed videamus iterum quæ dicta: *Et constituit eum præfectum super Aegyptum, & totam domum suam.* Vide per famem qualia efficit, Gene.46.c
in septuaginta & quinq; animabus, descendit, inquit, Iacob in Aegyptum. Defunctusq; est ille & patres nostri, & translati sunt in Sichem, & posuerunt in monumento quod emerat Abraham precio pecuniæ à filiis Emmor filij Sichem. Ostendit quòd neque sepulturæ E
domini fuerint. Vt autem appropiauit tempus promissionis, quam iurauit deus Abrahæ, creuit populus, & multiplicatus est in Aegypto donec surrexit rex alius, qui nesciebat Ioseph. Vide quòd neq; in tot annis auxit, sed quando appropiaturus erat finis, quanuis iam quadringenti anni præteriti erãt ac plures in Aegypto. Itaque mirabile hoc est. Hic circunueniens genus nostrum, afflixit patres nostros vt exponerent infantes suos, ne essent fœtus eorum vitales. Circunueniens, inquit, insinuando clandestinam cędem: ideo & subdidit hoc dicens, Vt exponerent infantes suos.
Quo tempore natus est Moses, & ἄστειος id est, gratus Exo.2.a.
erat deo. Hoc mirabile, quòd futurus præfectus, neque post hæc, neq; ante hoc, sed in ipso medio furore nascitur, & educatur mensibus tribus in domo patris: quando igitur humana spem omnem negant, etiam abiecerunt illum, tunc diuina dispensatio clarè fulsit. Expositum autem illum sustulit filia Pharaonis, & eũ Ibidem.
nutriuit sibi pro filio. Nusquam templum, nusquam sacrificium, quum tantæ dispensationes factæ sunt. Et enutritus est in domo barbarica, & institutus est Mo- F
ses in omni sapientia Aegyptiorum: erat autem potens in verbis ac operibus. Mihi videtur quòd incipiebat esse admirabilis. Quomodo quadraginta annis fuit illic, & non deprehensus est ex circuncisione, imò quomodo securè agentes sua despiciunt & hic & Ioseph, vt & alios seruent? *Vt autem impletum est illi quadraginta annorum tempus, ascendit in cor eius, ut inuiseret fratres suos filios Israël: & quum uidisset quendam iniustè affligi ultus est, & fecit uindictam pro eo qui affligebatur, percusso Aegyptio: putabat autem intelligere fratres suos, quòd deus per manum suam det illis salutem: illi autem non intellexerunt.* Exod.2.c.
Vide quomodo adhuc non videtur esse molestus, sed tanta concionatur, & adhuc odire illum patiuntur: ita illos gratia vultus trahebat. Putabat, inquit, intelligere fratres suos, & quum re ipsa declararet se esse præfectum illorum, attamen neq; sic intellexerunt. Vides quomodo cum mansuetudine loquitur, & quomodo demonstrata in illum ira, ostendit in hoc mansuetudinem. *Et sequenti die uisus est illis litigantibus, & redegit eos in concordiam, dicens: Viri fratres estis, cur uos inuicem lædilis? Cæterùm is qui iniuriam faciebat proximo, repulit eum dicens: Quis te constituit principem ac iudicem super nos? Nũquid interficere me uis, sicut interfecisti heri Aegyptium.*

Eadem mente

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Eadem mente & contra Christum videntur dicere:
Ioan.16.c. Non habemus regem,nisi Cæsarem. Hic mos semper fuit Iudæis,quum beneficia acciperent. Vidisti insipientiam saluaturum se accusant,dum dicunt: Quomodo occidit hęri Aegyptium? *Et fugit Moses ad dictum hoc, & factus est aduena in terra Madian,ubi genuit duos filios.*
Exod.3.a. Fugit,& neq; fuga dispensationem sistit, quemadmodum neq; mors. *Et expletis annis quadraginta,apparuit illi in deserto montis Sina, angelus domini in flammeo incendio rubi.* Vides quomodo neq; tempore sistitur dispensatio? quum exul esset ac peregrinus, multumq; temporis in terra aliena fecisset, ita vt etiam duos filios generasset, quum non expectaret vltra reditum, tunc angelus ipsi apparet. Filium dei angelum vocat, sicut & hominem. Et vbi apparet? in deserto, non in templo. Vides quanta fiunt miracula,& nusquam templū, nusquam sacrificium. Et neque hoc loco in deserto simpliciter,sed in rubo. *Moses autem ut conspexit, admiratus est uisum. Porrò quum accederet ut attenderet, facta est ad eum uox domini: Ego sum deus patrum tuorum,deus Abraham,deus Isaac,& deus Iacob.* Non solùm hic ostendit, quòd apparens illi angelus, fuerit magni consilij an-
H gelus, sed ostendit etiam quantam misericordiam deus per apparitionem fecerit. *Tremefactus autē Moses non audebat attendere: dixit autem illi dominus, Solue calceamentum pedum tuorum: locus enim in quo stas, terra sancta est.* Nusquam templum,& locus sanctus est: apparitione & efficacia Christi, multò admirabilius hoc, quàm locus in sanctis sanctorum. Illic enim nunquā apparuit sic deus,nunquam tremefactus est sic Moses. Vidisti misericordiam? *Videns uidi afflictionem populi mei,inquit,in Aegypto,& gemitum illorum audiui,& descendi ut eripiam eos. Et nunc ueni,& mittam te in Aegyptum.*
Vide quomodo ostēdit,quòd per beneficia,& per pœnas, & per miracula adduxit illos. Illi autem semper iidem manserunt. Sic hinc discimus,quòd vbiq; præsens est deus. Hæc audientes & nos, in afflictionibus ad illum confugiamus. Nam & gemitum illorū, inquit,audiui. Non simpliciter dixit, audiui, sed propter calamitates. Si autem quis diceret, & cuius gratia illos permisit affligi sic,audiat,quòd omnibus maximè iustis afflictiones mercedum causæ fiunt: nónne & propter hoc illos dimisit affligi, vt illius virtutem
I & hinc ostendat clarescere, & illos ea per quæ affliguntur,per omnia philosophari erudiant? Vide igitur quando erant in solitudine, incrassati sunt,impinguati,dilatati, sed & dereliquerunt deum. Vbique enim
Gene.3.d. remissio malum est delicti. Idcirco & initiò Adæ dicebat: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. vt igitur ne quum ex afflictione multa in remissionem venerint,contumelia afficiant, permittit illos affligi. Ma-
Psal.118.i. gnum enim bonum est afflictio,& quod bonum, audi Dauidem dicentem: Bonum mihi,quia humiliasti me. Si autem magni & admirabiles viri sunt in magna tribulatione, multò magis nos. Si volueritis autem ipsam,per se examinabimus afflictionē. Stet quis gaudens multùm, & lætabundus ac risus effusioris, quid turpius,quid insipientius illo? Stet quis, dolens & mœ-
Eccles.7.a. rens,quid illo magis philosophicum? Idcirco & sapiēs admonet,dicens: Melius est in domum luctus ingredi, quàm in domum risus. forsan & irridetis quæ dicuntur. veruntamen videamus qualis fuerit Adam in paradiso, & qualis posteà: qualis erat Cain ante hoc, & qualis posteà. Non stat in sua sede animus, sed quēadmodum à quodam spiritu tollitur à voluptate & al-
leuiatur, nihil habens firmum. Enimuero & ad pro- K
missiones est facilis,& ad pollicendum pronus,& magna est turbatio rationum. Hinc intempestiuus risus. Hilaritas non habens rationem, verborum magna & superflua nugacitas. Et quid dico alios, sanctorum vnum in manus accipiamus, & videamus quis quidem in voluptate vixerit, quis autem & in mœrore. Vultis igitur Dauidem videamus? quando igitur hic in voluptate erat ac in gaudio, propter multos triūphos, victorias, coronas, delicias, ac fiduciam, vide
Psal.29.bi. qualia & dixit,& operatus est. Ego autem dixi in abūdantia mea,non mouebor in æternum. Postquam autem affligi cœpit, audi quid dicat: Et si dixerit mihi, Nolui te, ecce ego, faciat mecum quod placitum coram ipso. Quid his verbis magis philosophicū? quicquid deo magis fuerit gratum,ita fiat. Et iterum Saüli dicebat: Si autem dominus commouerit te contra me, odoratum sit sacrificium tuum. Et tunc quidem quum esset in tribulatione,etiam parcebat amicis. An te delicias, nihil iniustè, nihilq; inhumaniter agebat.
Gene.18.d. Item Iacob quum in afflictione esset,dicebat: Si dederit mihi dominus panem ad comedēdum, & vestem L
ad amiciendum. Et filius Noë ante hoc nihil tale fecerat: vbi autem de salute fidentior factus est, audis quàm factus sit contumeliosus. Et Ezechias quum es-
4.Reg.19.a set in tribulatione, vide qualia faciebat pro salute. Sac cum enim induit,& in terra sedit. Vbi autem in deliciis esse cœpit,cecidit præ altitudine cordis sui. Idcir-
Deut.6.b. co & Moses admonet,dicens: Comedens & bibens,& impletus memor sis domini dei tui. Præceps enim est locus deliciarum, & obliuionem dei affert. Quando tribulabantur Israëlitæ, multò plures fiebant: quando autem illos dimisit,tunc omnes peribant. Et quid dico veterum exempla? Videamus de nostris si placet. Ex nostris multi, qui inflati sunt in fœlicitate agentes,omnibusq; fiunt hostes,ac iracundi: vbi autem præsens facultas fuerit ablata, mansueti humiles, mites,
Psal.72.a. veniunt in cogitationem suæ naturæ. Et quòd sic habet,ostendit etiam Dauid, dicens: Tenuit illos superbia in finem, egredietur tanquam ex adipe iniustitia eorum. Hæc sanè antè dicta sunt, vt ne omnibus modis gaudium quæramus. Et quomodo autem Paulus
Philip.4.a. dicit: Gaudete semper? Non simpliciter dixit, Gaudete. Sed appositum est, in domino. Istud maximum gau M
dium est,tali & apostoli gaudebant, gaudium lucrum afferens,quod à vinculis,quòd à flagellis,quod à persequutionibus,quod ab obloquutionibus,quod à mœstis omnibus habet principium, & radicem, & occasionem. Vnde & in bonum finem occurrunt. Quod autem à mundo, secus se habet: nam incipit quidem à suauibus, desinit autem in tristitiam. Neq; ego prohibuerim gaudere iuxta dominum, sed & valde admonuerim. Flagellabantur apostoli,& gaudebant: vinciebantur,& gratias agebant: lapidabantur, & prædicabant. Hoc & ego velim gaudium,quod à nullo corporali habet initium,sed à spiritualibus rebus. Non est possibile quòd hi qui secundum mundum gaudent,simul & iuxta deum gaudeant. Omnis enim qui iuxta mundum gaudet,in diuitiis gaudet,in deliciis, in vana gloria,& in potentia,in arrogantia. Qui autem secundum deum gaudet, in ignominia quæ propter illum,in paupertate,in opum carentia,in ieiunio, in humilitate. Vides quòd contraria argumenta. Quotquot extra gaudium sunt hìc, & mœroris sunt expertes: & quotquot extra mœrorem hìc, etiam extra voluptatem.

A luptatem. Et reuera hæc sunt quæ faciunt verum gaudium, quoniam illa solum habent nomen gaudij, totum autem in mœrore situm est. Quantum mœroris superbus habet, quomodo dum insolenter alios irridet, in suo facto impeditur: parat autem innumeras sibiipsi contumelias,magnum odium, magnas inimicitias,magnam inuidiam,magnam inuidiæ tiam: nam licèt à maioribus contumelia afficiatur,dolet: & si nō contra omnes surgat, mordetur. Humilis autem, in multa est voluptate, à nullo expectans honorem. Itaque siquidem honoratus fuerit, gaudet: si autem non honoratur, non dolet, sed diligit quòd non honoratus est. Itaq; in eo quòd non quærit honorem,& honoratur magna voluptas est. Illic autem contrario modo fit,& quærit honorem, & non honoratur. Non similiter autem gaudet honore qui quærit, & qui non quærit. Hic quantumcunq; acceperit, nihil se accepisse putat: ille autem vt minimum dederis,accipit,quasi vniuersum acceperit. Iterum qui in deliciis est,innumeras habet difficultates: etiam si facilè & quasi ex
B fontibus ipsi commoda affluant, attamen formidat mala quæ ex deliciis veniunt,ac futuri incertitudinē. Hic autem semper securus est ac in voluptate,qui assuescit seipsum in tenuitate victus. Non enim ideo seipsum censet miserum, quòd non particeps est mensæ lautioris. Quàm delicatè agit, non formidans incertitudinem futurorum. Quæ autem ex deliciis sint grauia,nullus ignorat: necessarium autem & nunc dicere: Duplex bellum est, corporis, inquam, & animæ: duplex hyems: duplices morbi. Et non hoc solùm, sed etiam quòd insanabiles & magnas afferunt hæc calamitates. At non habet id mali frugalitas, sed duplex sanitas est,duplicia bona. Somnus sanitatis, inquit,in interna mediocritate. Semper enim quod mediocritatem custodit, amabile est: quod verò modum non seruat,iniucundum. Vide enim: Scintillæ paruæ magnam lignorum congeriem impone,& non iam ignis erit fulgidus,sed fumum videbis valde insuauem. Viro valde forti, & magno impone sarcinam vires eius excedentem,& videbis cum sarcina humi iacēre. Magnum onus iniice in nauim, & graue facies naufragium. Tale autem quiddā est & voluptas. Sicut enim in nauibus supra modum oneratis, magna turbatio
C est nautarum, gubernatoris, eius qui in prora est, eorum qui ascendunt malum, qui superiora quidē proiiciunt in mare,quæ autem inferiora perdunt. Sic sanè & hoc loco: nam quæ superius sunt, euomunt: alia autem inferius. Et seipsos corrumpentes liberantur. Quod sanè turpius est omnibus, quia ipsum os vsum recipit postremarum partium, & fit illis ignominiosius. Si autem in ore tanta turpitudo, cogita in anima quid? Etenim illic omnia procellæ, omnia tenebræ, multa rationum confusio,quæ apprehendunt,quæ affligunt, lingua ipsa iniuriam clamante. Hinc & ipsa ventris mancipia seinuicem arguunt,ægrè ferunt, student vt internum stercus abiiciant, attamen & postquàm abiecerint, neq; sic turbatio quiescit. Sed & febres hinc & morbi. Etiam, inquit, morbosi sunt & turpes. Sermo frustrà hæc pertractat, & morbos nobis enumerans. Infirmus enim sum ego,& laceror ego, & deformis sum ego,qui non habeo quod edam. Hos autem in deliciis agentes est videre bene affectos, lasciuos,gaudentes,gestari in equis. Væ mihi, lamentis enim digna sunt verba hæc. Eos enim qui podagra laborant, & in bigis feruntur, & alligatos, vnde videmus,dic oro? Et si non rem putarent contumelioſam, D
& cum contumelia hæc dici putarentur, iam & nomi natim percenserem illos. At sunt quidam aiunt, qui & bene habent. Quoniam non solùm deliciis adhibiti sunt, sed etiam laboribus: alioqui da mihi hominē qui pinguescit,& laboribus caret ac iacet, nihilq; laborat, sanum: sed non inuenies: nam licèt sexcentorum medicorum turba aduenìat, à morbis illum nequaquam liberare poterunt: neq; enim hoc natura finit. Porrò ego & medicorum sermonē afferam: non quicquid in ventrem mittitur, fit alimētum: quoniam neque in alimenti natura est, vt totum alere queat, sed partem diuidit in secessum, partem in alimentum. Itaque da congrua,conficientur, & suam accipient regionem, & quod sanum ac vtile in suum regredietur locum: quod autem superfluum & inutile,excernetur & abscedet. Si autem multitudo ciborum sumatur, etiam quod in illis ad alendum vtile,fiet damnosum: pro exemplo dicam, vt manifestius quod dico vobis, fiat: Frumentum aliud est similago, aliud farina,aliud furfur. Itaque si mola accipiat,quæ potest pinsere: hęc E
omnia discernit. Si autem plura immiseris, omnia cō funduntur. Iterum vinum, si congruam concoctionem habeat, ac temporum temperiem, prius quidem totum simul fit: post hæc autem pars in fecem desidet, pars in spumam recurrit: eo autem quod manet, frui possumus. Et hoc est vtile, & nunquam facilè hoc vertetur: prius autem neque vinum est, neque fex, dum omnia mixta sunt. Hoc & in mari viderit quis,quando magna tempestas oritur, pisces videmus mortuos adnantes eos præ frigore, in profundum descendere non valentes. Ita & apud nos fit. Quando enim sæpe refluit voracitatis pluuia,quę omnia commouet,mortuas annare facit cogitationes, quæ iam sanæ sunt, & in nobis quiescunt. Itaque quoniam ex tantis exemplis, vobis relinquitur magnum damnum, cessemus beatos dicere eos, quos deplorare oportebat, & lachrymari vos, propter ea propter quæ beatos vos dicere oportebat, & frugalitatem diligamus. An non auditis,& medicos dicentes: Indigentia, mater est sa- »
nitatis? ego autem non corporalis sanitatis matrē indigentiam dixerim, sed animæ potius. Hæc & Paulus
1.Tim.6.b. clamat verè medicus. Habentes, inquit, alimenta, & F
tegumenta,his contenti simus. Obtemperemus igitur illi,vt sani existentes faciamus quæ oportet facere: In Christo Iesu domino nostro,cum quo patri & spiritui sancto simul, gloria, imperium, honor, nunc & semper,& in secula seculorum. Amen.

Hunc Mosen,quem negarunt hi qui dixerunt, Quis te constituit principem & iudicem super nos? Hunc deus principem ac redemptorem misit cum manu angeli, qui apparuit illi in rubo.

Homilia.xvij.

ARgumento proposito multùm cōgruit quod dicit, Hunc Mosen. Qualem hunc? eum qui plurimùm periclitabatur,qui ab illis contemptus erat,quem negauerant qui dixerant: Quis te con
Exodi.2.c. stituit principem? quemadmodum & Christo dicebāt:
Ioan.19.c. Non habemus regem,nisi Cæsarem. Hunc deus principem ac redemptorem misit cum manu angeli, qui dixerat illi: Ego sum deus Abrahæ. Hic & mira-
Exod.3.d. cula quæ facta sunt, per Christum facta esse ostendit. Hic,id est Moses. Hoc loco vide quo pacto clarum ostendunt eum quæ sequuntur. Eduxit illos factis signis ac prodigiis,in terra Aegypti, & in mari rubro, & in eremo

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & in eremo annis quadraginta. Hic est Moses, qui dixit filiis Israël: Prophetam excitabit vobis dominus deus ex fratribus vestris, sicut me: hoc est, contemptũ, Deut.18.c.
& insidiis appetitum. Etenim volebat & hunc tollere Exod.2.a.
Herodes, & in Aegypto seruatus est, quemadmodum & ille quum esset puellus insidiis expositus fuit.

Hic est qui fuit in congregatione in solitudine cum angelo, qui loquutus est illi in monte Sina, & cum patribus nostris, qui accepit eloquia viua, ut daret uobis. Iterum nusquam tẽplum, nusquam sacrificium: Cum angelo, inquit, accepit, vt daret vobis eloquia viua. Hic ostendit, quòd nõ fecit signa solùm, sed etiam legem dedit sicut Christus. Itaq; quemadmodum hic primùm signa facit, & deinde legem ponit, sic etiam Christus. At non audiuerunt illum, qui semper soliti fuerunt inobedientes esse: etiam post hæc signa, post miracula, post quadraginta annos. Et non hoc solùm, sed contrarium declararunt, quod & manifestans adiecit: *Cui noluerunt obedientes esse patres nostri, sed repulerunt, & auersi sunt corde suo in Aegyptum, dicentes ad Aaron: Fac nobis deos qui* Exod.32.a.
præcedant nos. Mosi enim illi, qui eduxit nos de terra Aegypti, nescimus quid acciderit. Et uitulum fecerunt in diebus illis, H
& obtulerunt sacrificia idolo, & lætati sunt in operibus manuum suarum. Conuertit se autem deus, & tradidit illos, ut seruirent militiæ cœli, sicut scriptum est in libro prophetarum: Num uictimas & sacrificia obtulistis mihi annis quadraginta in deserto domus Israel? Et accepistis tabernaculum Moloch, & sydus dei uestri Remphan, figuras quas fecistis ut adoretis eas, & transferam uos ultra Babylonem. Tradidit, hoc loco, idem est quod permisit. Tabernaculum testimonij erat patribus nostris in deserto, sicut ordinauerat illis loquens ad Mosen vt faceret illud secundum formam quam viderat. Et quum tabernaculum esset, sacrificia non erant. Quòd autem non fuerint, prophetam manifestum facit, dicens: Num victimas & sacrificia obtulistis mihi? Tabernaculum testimonij erat, & nihil proderat, sed consumebantur, neque ante hoc illis signa, neque post hæc profuerunt aliquid. Quod & induxerunt, qui successerũt patres nostri. Vides quòd illic locus sanctus est, vbi deus fuerit: propter hoc enim & in deserto dixit, vt locum loco comparet. Deinde beneficium: *Et induxerunt*, inquit, *patres nostri,* I
qui successerunt cum Iesu in possessionem gentium, earum quas expulit deus à facie patrum nostrorum, usque ad dies Dauid, qui inuenit gratiam coram deo, & petiit ut inueniret tabernaculum deo Iacob. Petiuit ædificare Dauid, sed non concessum est illi magno & mirabili, sed ædificat abiectus ille Solomon. Propter hoc dicit: *Solomon autem ædificauit illi domum, at non altissimus in manu factis templis habitat.* Monstratum quidem hoc etiam per ea quæ iam dicta: monstrat autem & per vocem propheticam. Sicut & propheta dicit: *Cœlum mihi, sedes* Esaiæ.66.a
& terra scabellum pedum meorum. Et quidem domum ædificabitis mihi, dicit dominus, uel quis locus quietis meæ? Nonne manus mea fecit hæc omnia? Ne admiremini, inquit, si iis qui illius detrectant regnum Christus benefacit, quandoquidem & in Mose hoc factum est. Et non simpliciter illos eruit, sed etiam in deserto agentes. Vides quòd propter illos & illa signa? Itaque qui cum deo loquutus est, qui mirè seruatus, qui tanta fecit ac potuit, ostendit quòd omnino implerí oporteat prophetiam, & non est sibiipsi contrarius. Sed videamus iterum quæ dicta sunt. *Hic est,* Deut.18.c.
inquit, *Moses qui dixit: Prophetam uobis suscitabit dominus sicut meipsum.* Huc opinor Christum respexisse, quum diceret: Ex Iudæis salus est, seipsum insinuans: Hic est qui factus est in deserto, cum angelo qui sibi loquebatur. Ecce iterum illum ostendit legem dedisse, quandoquidem cum illo erat in congregatione in deserto. Hic autem & magni miraculi quod in monte contigit, memor est. *Qui accepit eloquia uiua ut daret uobis.* Vbique mirabilis Moses: maximè autem quando lex ferenda erat. Quid sunt eloquia viua? vel prophetias dicit, vel ea quorum fines per sermones monstrabantur. Deinde crimen est in patriarchis, post signa & miracula, post accepta eloquia viua ei noluerunt, inquit, obedientes esse. Bene autem eloquia viua dicit, ostendens etiam eloquia esse non viua, de quibus & Ezechiel dicit, sicut quando dicit: Et dedi vobis præcepta non bona. Ezec.20.d.
Ad talia igitur respiciens, dicit eloquia viua. Sed repulerunt & conuersi sunt corde suo in Aegyptum, illuc ingemiscebant, illuc clamabant, vnde deum inuocabant. *Et dixerunt ad Aaron, fac nobis deos qui antecedant nos.* O insipientiam. Fac, inquit, vt præcedãt nos. Quò? In Aegyptũ. Vides quomodo à moribꝰ Aegyptiorũ auelli non poterant. Quid dicis? Non expectas eum qui eduxit, sed negas beneficium, & bene fac- L
torem fugas? Et vide quomodo contumelia afficiũt. Exod.32.f.
Mosi enim illi, inquit, qui eduxit nos è terra Aegypti. Nusquam dei nomen, sed omnia Mosi adscribunt. Et vbi quidem illos gratos esse oportebat, Mosen in medium adducunt: vbi autem legi obediendum erat, nõ iam Mosen. Insuper dixit, quòd ascendit vt legem ac ciperet: illi autem non mãserunt quadraginta diebus. Fac nobis deos. Sic insanierunt, non dixerunt deum, sed deos, quia nesciunt quæ dicunt. *Et fecerunt uitulum in diebus illis, & obtulerunt sacrificia idolo.* Vidisti magnam insipientiam? Vbi apparuit deus Mosi, illi vitulum faciunt & sacrificant: Et lætabantur, inquit, in operibus manuum suarum. Propter quæ oportebat se abscondere, in illis lætabantur. Et quid mirũ quãdoquidem ignoratis Christum, vbi & deum, & Mosen tot signis monstratum? Illi autem non solùm ignorarunt, sed etiam conuitiis & contumeliis affecerunt dum idolum faciunt. Conuertit autem deus, & tradidit illos, vt seruiant militiæ cœli. Hinc posteà & mores reliqui, hinc sacrificia. Isti primùm fecerunt sa- M
crificia idolis. Hoc & Dauid assignans dicit: Et fecerunt vitulum in Choreb, & adorarunt sculptile. Exod.32.b.
Quoniam ante hoc nusquã sacrificij nomen, sed præcepta viua, & eloquia viua: nusquam sacrificia, sed miracula & signorum ostentiones. Sicut scriptum est in libro prophetarum: hoc testimonium non simpliciter adduxit, sed vt ostendat, non opus esse sacrificiis. Et vide quid, num victimas & sacrificia obtulistis mihi in deserto quadraginta annis, & accepistis tabernaculum Moloch, & sydus dei vestri Rem- Amos.5.g.
phan, figuras quas fecistis, vt adoraretis eas? Cum emphasi vsus est verbo. Quod autem dicit hunc sensum habet, Non potestis dicere, quòd ex eo quod mihi sacrificastis etiam illis sacrificastis, idque in solitudine, vbi maximè illis præsidebat, & assumpsistis tabernaculum Moloch. Causa sacrificiorum ista fuit:
Et transferam uos ultra Babylonem. Sic & captiuitas accusatio malitiæ est. Et quomodo tabernaculum, inquit, testimonij? Sed propter hoc erat, vt testem deum habeant. Igitur ad hoc solum erat. Secundum figuram enim, inquit, monstratum in monte, & ita in monte, depictio facta est. Istud autem in solitudine circun-

A ne circungestabatur, & in loco non erat situm. Testimonij autem tabernaculum, non aliam ob causam quàm propter miracula & præcepta. Porrò & istud & illi non habebant templum, sed figuram illam, angelus ille dedit. Vsque ad dies, inquit, Dauid. Vsque, Tunc igitur non erat templum, quanuis etiam gentes expulsæ essent. De quibus dicit: Quas expulit deus à facie patrum nostrorum. Hoc autem dicens ostendit, quòd tunc non erat templum. Quid dico, tanta miracula, & nusquam templum? Sic & primum tabernaculum, & nusquam templum. Et petiuit vt inueniret gratiam coram deo. Petiuit & non extruxit. Sic non erat magnum quid, templum: quanuis putauerunt quidam Solomonem magnum esse, quia extruxit templum, qui propter hoc & patri suo illum prætulerunt. Quòd autem non melior fuerit patre, sed neque par, solùm autem iuxta quorundam opinionem, manifestauit id adiiciens: Sed neque qui excelsus est, habitat in templis manufactis, sicut pro- Esaiæ.66.a
pheta dicit: Cœlum mihi sedes: terra autem scabellum pedum meorum. Neque enim hæc digna deo, B
quandoquidem facturæ sunt, & manus illius opera. Vide quomodo illos paulatim abducit, ostendens enim per prophetam, quod indignum sit hæc de deo dicere. Et cuius gratia hic metaphorico vsus est sermone? Magna dicendi libertas erat in morituro. Etenim opinor, illud etiam ex reuelatione cognouisse:

Dura ceruice & incircuncisis labiis ac auribus. Etiam hoc propheticum est, nec illius proprium. *Vos semper spiritui sancto restitistis, sicut patres uestri, & uos.* Quando nolebat esse sacrificia, vos sacrificabatis: quando volebat, iterum non sacrificabatis: quando noluit nobis dare præcepta, requirebatis: quando accepistis, neglexistis. Iterum quando stabat templum, idolis seruiebatis: quando vult absque templo sibi seruiri, iterum contrarium facitis. Non dixit, deo resistitis, sed spiritui. Sic nullum scit in personis discrimen. Et quod maius, Sicut patres vestri, inquit, & vos. Ita & Christus opprobrauit, quoniam semper magna crepabant de prophetis: *Quem prophetarum* 3.R.cg.19.b.
non sunt persequuti patres uestri? Et occiderunt eos qui prædixerunt de aduentu iusti. Adhuc iusti dicit, volens illos C
comprimere. *Cuius nunc uos proditores & occisores fuistis.* Duo illis improperat, & quòd ignorarunt, & quòd occiderũt. *Qui scilicet accepistis legem per dispositiones angelorum, nec seruastis.* Quid est hoc? Quidã putant eum dicere illam quę ordinata fuit ab angelis. Non est autem sic, vbi enim angeli apparuerunt, ordinantes legem? Sed dispositam legem dicit eam, quæ illi tradita fuit per angelum qui illi apparuit in rubo. Nónne homo erat? Nihil igitur mirabile eos qui illa fecerant, & hæc facere. Si eos qui denunciarant occidistis, multò magis illum. Hic & deo, & angelis, & spiritui, & prophetis, & omnibus ostendit inobedientes. Sicut & alio in loco, inquit scriptura, Domine, prophetas tuos occiderunt, & altaria tua subuerterunt. Igitur illi verbis simulantes se obseruantes legis dixerunt, In Mosen blasphemauit. Ille autem ostendit, quòd ipsi potius non blasphemant solùm, sed etiam in deum, & quòd illi anteà similia fecerint, & dissiparint instituta, & quòd non opus illis, & quòd improperantes & dicentes se Mosi contrarium, ipsi spiritui sancto contrarij fuerunt: & non simpliciter, sed etiam cum cæde, & iterum habuerunt inimicitias. Vides quòd & Mosi & omnibus ostendit illos es- D
se contrarios, legémque non seruare. Quanuis sanè Deut.18.b.
Moses dixisset, Prophetam vobis suscitabit dominus, & alij hunc venturum prædixerunt. Et propheta dicens, Qualem mihi domum ædificabitis? Et iterum: Esaiæ.66.a
Num victimas & sacrificia obtulistis mihi annis quadraginta? Hæc erat libertas viri in dicendo, qui crucem ferebat. Imitemur igitur & nos illam, tametsi nõ Psal.118.f.
sit tempus belli. Loquebar enim, inquit, de testimoniis tuis in conspectu regum, & non confundebar. Si igitur commisceamur cum gentibus, sic illorum obturemus ora absque ira & absque asperitate. Nam siquidem cum furore hoc fecerimus, non iam fiducia, sed affectio esse videtur. Si autem mansuetè, tunc est vera loquendi libertas. Non enim possibile est simul idẽ secundum seipsum & bonum opus esse, ac delictum. Dicendi libertas bonum opus est. Furor, delictum. Igitur nos liberè dicturos mundos à furore esse oportet, vt ne illi imputentur verba: licèt iusta cùm furore dicas, totum perdideris etiam si liberè loquaris, etiam si moneas, etiam si quoduis operatus fueris. Vide virum illum non cum furore loqui. Neque enim contumelia affecit, sed illos prophetici sermonis admonuit. Nam quòd ex furore non fuerit loquutus, ostendebat quando in cruciatibus pro illis orabat, & dicebat: *Ne statuas illis peccatum hoc.* Adeò non irascebatur illis, sed dolebat pro illis, & mordebatur hæc dicens, quoniam & de facie illius ideo dicebat: *Viderunt faciem illius quasi angeli, ut illos attrahat.* Puri igitur ab ira simus. Non habitat spiritus sanctus, vbi furor. Maledictus furibundus. Nihil sani potest ingredi, vbi egreditur furor. Nam sicut in tempestate maris magnus est tumultus, magnus clamor, & nec ad tempus potest quis philosophari: sic neque in ira. Sed si quid philosophicum vel dicendum, vel faciendum: oportet prius in portu esse. Non vides quomodo quãdo voluerimus, de aliquibus necessariis loqui, locos à turbatione mundos obseruamus, ibi tranquillitas, ibi silentium, vt ne expellamur? Si autem qui foris est tumultus impedit, multò magis interna turbatio. Et si orat quis, frustra orat cum ira hoc faciens: etsi tacet, iterum simile est: etsi comedat, etiam sic damnum habet: etsi bibat, non bibat, sed eat, furgat, dormiat: nam & in somniis talia imaginantur. Quid enim in iracũdo non turpe? oculi insuaues, os distortum, membra F
tremula, lingua infrenis, nullique parcens, mens stupida, figura indecens, multa insuauitas. Vide oro dæmoniacorum oculos & ebriorum, & insanientiũ, quid differunt inter se: nónne nihil est quàm insania? Quid enim si ad tempus hoc fit, nam & insaniens ad tempus detinetur. Hoc autem quid peius? & non confunduntur in defensione. Nesciebam, inquit, quid dixi. Et quare nesciebas hoc, homo rationalis, rationem habens? Quare ea quæ brutorum sunt facis, sicut equus ferox ab ira & furore raptus? Profectò defensio hæc, crimen meretur. Vtinam scisses quæ dixisses. Irę verba sunt, inquit, non mea. Quomodo illius? Etenim ira non habet robur, nisi à te accipiat. Quasi quis dixerit, manus sunt, nó mea vulnera. Cui putas maximè opus esse ira, nónne bello & prælio? Sed & illic si quid cum ira fit, totum perit ac corrumpitur. Maximè certantes conuenit non irasci, maximè eos qui contumelia afficiuntur conuenit non irasci. Et quomodo certandum est, inquit? ratione ac mansuetudine. Certamen enim est ex aduerso stare. An non vides & hæc bella legibus & ordinationibus, & tẽporibus definita? Ira enim nihil est

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ghil est quàm irrationalis impetus. Nihil autem quod rationem requirit per id quod ratione caret, geri potest. Quoniam & hic talia loquebatur, & non irascebatur. Et Helias dicebat: Quousq; claudicatis in vtraq; coxas? & non irascebatur. Et Phinees occidebat, & non irascebatur. Ira enim non permittit videre, sed quasi in nocturna pugna omnia ligat, & oculos, & aures, & trahit quoquó voluerit. Liberemur igitur ab hoc dæmone, incipientem illum compescamus. Sigillum tanquam frenum impone pectori. Canis impudens est ira, sed discat audire legem. Nónne si canis ita in caula ferox sit, vt non obediat imperanti pastori, neq; illius vocem agnoscat, omnia pereunt ac corrumpuntur? Cum ipsis ouibus pascitur, sed si illas depascitur, inutilis est ac occiditur. Si didicerit te audire, ale canem, vtilis est contra lupos, contra fures, cõtra latronum principem latrans, non contra oues, neque contra familiares. Si non audiet, omnia corrumpit. Si didicerit contemnere, omnia perdit. Quod igitur in te est mansuetum, ne cõsumat, sed custodiat ira & pingue faciat: custodiet autem, & in magna securitate seruire faciet, si malas & pollutas cogitationes conficiat, si diabolum persequatur vndequaq;. Sic mãsuetudo seruatur, quando nunquam imputamus malum quiddam proximo. Sic venerabiles efficimur, quando non solemus esse impudentes. Nihil enim ita impudentem facit, sicut mala conscientia. Quare scorta impudentia sunt? quare virgines pudibundæ? nónne illa propter peccatum, hæ propter continentiam? Nihil enim sic impudẽtem facit, atq; peccatũ. At dicet quis, quod & de contrario erubescitur: nam illũ de se desperare, alium autem impudentiorem perfrictæq; frontis efficit. Qui enim de se desperat, audax fit. Impius enim inquit, si in profundum malorum ingressus fuerit, cõtemnit. Qui autem impudẽs & roboris expers fuerit, sic audax & pertinax efficitur. Vis discere, vt mansuetudo consumatur? Quando malæ cogitationes illam perdomuerint, quanuis & hoc contingat, quia nõ stat canis multum latrans. Neq; sic desperãdum. Est enim & nobis fundibula ac lapis. Scitote quod dicitur, Est nobis & lancea, & pera, & sica, qua custodiemus cogitationes illæsas. Si canis aduletur quidem ouibus, ferociat autem contra externos & vigilet, virtus est canis: & licèt esuriat, non tangat oues: & licèt satur sit, non parcat lupis. Talis & ira sit, licèt irritetur, mansuetudinem non amittat: licèt quieta sit, contra malas cogitationes insurgat. Suum dominum etiam percutientem non relinquat, sed agnoscat, alienum autem etiã adulantẽ impetat. Adulatur diabolus sæpe sicut canis, sed sciant omnes alienũ esse. Sic sanè & nos virtuti etiãsi onerosa sit applaudamus, & malitiam etiamsi exhilaret, auersemur. Ne simus deteriores canibus, qui flagellati & constricti non desciscunt. Si illos autem & pascat alienus, quomodo non magis nocebunt? Est aliquando vtilis ira, sed quando latrat contra alienos. Quid est, qui irascitur fratri suo temerè? Hoc est, ne vlciscere teipsum, neq; vindictam exige: si alium videris pereuntẽ, porrige manũ: non vltra id tunc erit ira, quãdo à tua compassione liber fueris. Accepit Dauid Saũlem, & non iratus fuit: neq; infixit lanceã suscepto inimico, sed vltus est diabolum. Moses quando alienũ iniustè agere vidit, etiã occidit: quando autẽ cognatũ, non item, sed fratres conciliauit, ab illis autem & repulsus est: tametsi mitissimũ illũ scriptura testetur, nihilominus erat etiã viuax & alacer. Nos autẽ non sic, sed vbi mansuetudinem declarare oportebat, omnibus bestiis sumus ferociores: vbi autẽ seueros esse, omnibus segniores. Igitur quoniã his quæ in nobis sunt non vtimur vt oportet, propter hoc etiam vita nusquam vt oportet instituitur. Sicut & in vasis si alio, aliter vtatur quis, quàm oportet, omnia perdit: vt si quis accepto gladio non vtatur, vt oportet, sed manu hoc faciat, nihil amplius operabitur, & si vbi manu vtendum, gladiũ adhibeat, omnia perdiderit. Sic certè & medicus, non incidens, vbi oportet, & vbi non oportet incidens, omnia corrumpit. Ideo oro vt re hac tẽpestiuè vtamur. Iræ autem tempus nunquam, quando nosipsos iuuamus: si autem alij corrigendi sunt, tunc ea vtendum maximè, vt alios eripiamus. Ita & deo æquales erimus per omnia solliciti, ne iræ simus obnoxij, & futura bona consequemur, Gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri simul ac spiritui sancto gloria, honor, imperium nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

His autem auditis, dissecabantur in cordibus suis, & stridebant dentibus in illum. Homilia. xviij.

ADmiratu dignum est, quomodo ex dictis illis non acceperunt occasionem occidendi illũ, sed adhuc insaniunt, & quærunt causam. Ita semper malè habent ij, qui iniustè agunt. Itaq; quemadmodũ summi sacerdotes secum perplexi dicebant: Quid faciemus hominibus istis? ita sanè & isti dissecãtur. Et profectò ille erat qui succensere debebat, qui nihil quidem iniustè egerat, passus autẽ est calumniã ac vim ab iniustè agẽtibus. Cæterùm calumniatores magis arguuntur etiã hac ratione. Sic verum est id quod semper dicebam. Malè agere est verè malè pati, quãuis ille nihil perperam fecerit, sed virtutem suam demonstrarit. Ita quando contumelia afficimur, dum nõ sumus malè conscij, nihil patimur. Itaq; volebãt quidem occídere, sed hoc nõ faciunt, eo quòd causam honestam suo facinori prætexere cupiebãt. Quid igitur? an non erat magna qua redarguebat contumelia? Nõ illius erat cõtumelia, sed sic accusabat propheta. Nónne spontè etiam remorabantur, ne videãtur propterea illũ occídere, quemadmodũ scilicet & Christũ, sed propter impietatẽ? Hoc autẽ quod Stephanus loquebatur, pietatis erat verbum. Igitur attentantes etiã illius famã perdere cũ morte, dissecabantur. Timebãt enim ne iterũ noui quippiã circa illum fieret. Deinde quod cũ Christo fecerunt, id & cum Stephano. Et sicut illic postq; dixit: Videbitis à dextris virtutis filiũ hominis sedentẽ: blasphemiã esse dicebãt, & testes turbas faciebant: ita etiã hoc loco. Illic dissiluerũt vestimenta, hìc aures cõtinebant: *Quum autẽ esset plenus spiritu sancto, intẽtis in cœlũ oculis, uidit gloriã dei. & Iesum stantẽ à dextris dei, & ait: Ecce uideo cœlos apertos, & filiũ hominis stantẽ à dextris dei. Exclamantes autẽ uoce magna, continuerunt aures suas, & impetum fecerunt unanimiter in eum, & eiectum eum è ciuitate lapidabãt.* Profectò si mentitus esset, vt insaniens, relinquendus erat: ille autẽ sic loquẽs, volebat illos doceri. Et postq; dixit de morte solùm, & de resurrectione nondũ dixit, etiã hoc posteà opportunè addidit dogma: Ita autem dicit sibi apparuisse, sicut alicubi tractat, vt & sic accipiãt sermonẽ, qui quoniã dixerat illum sedere, molestũ illis erat, nũc istũ de resurrectione sermonẽ mouet, & inquit illum stare. Ab hoc tempore coniecto, & faciem illius glorificatã. Deus enim quum sit misericors, per quæ insidiabãtur illi, iisdẽ volebat prouocare, siquidem nihil amplius factũ esset.

Et eiectum

Et eiectum extra ciuitatem lapidabant. Iterũ extra ciuitatem mors, quẽadmodũ de Christo. Et in ipsa mortẽ cõfessio, & prædicatio diuulgabatur. *Ac testes deposuerunt uestimenta ad pedes adolescentis, qui uocabatur Saulus, & lapidabant Stephanũ inuocantem ac dicentem: Domine Iesu Christe, suscipe spiritum meum.* Hoc ostendit simul ac docet illos, quòd non perit. *Et positis genibus, clamauit uoce magna: Domine, ne statuas illis peccatum hoc.* Quẽadmodũ defẽdẽs, q̃ nec priora ex ira dixerit, inquit: Domine, volẽs hac quoq; ratione cõciliare illis: nã remittere irã ac furorẽ cedere, purãq; ab affectione seruare animã, valde acceptũ facit sermonẽ. *Saulus autẽ consentiebat in necẽ eius. Facta est autẽ in illa die persecutio magna aduersus ecclesiã quæ erat Hierosolymis, & oẽs dispersi sũt per regiones Iudææ & Samariæ præter apostolos.* Nõ temerè cõtigit hæc persecutio, sed singulari dispẽsatiõe. Vides quomodo iterũ tẽtationes permittit deꝰ fieri? Sed vide oro, hinc etiã quomõ dispẽsantur res. In admiratiõe fuerũt ꝓpter signa, flagellati nihil passi sũt versati sũt in regionibꝰ, creuit sermo, posteà permittit ꝓhibitionẽ fieri magnã, & fit persecutio nõ vulgaris, vt ita simul & hos fugent. Timebant enim audaciores illos factos, vt omnibus manifestũ existeret, q̃ homines fuerũt qui timebantur ac fugerent. Vt enim ne tu post hæc dicas, q̃ per gratiã solùm bene egerint, licèt persecutionẽ paterentur, & permissi sunt etiã ipsi fieri timidiores ac illi audaciores. Et omnes dispersi sũt præter apostolos, inquit. Itaq; non frustra dixi, dispensatione quadã factam persecutionẽ. Si enim non facta esset, neq; discipuli dispersi essent. *Curauerunt autem uiri religiosi, & fecerunt planctum magnum super illo.* Vel nondũ erãt perfecti, vel q̃ tanta gratia prædituserat, ideo & plangunt illũ. Simul autẽ hìc ostendit illos homines fuisse, nõ solùm metus, sed etiã luctus & planctus. Quis enim non plorasset videns illũ mansuetũ agnũ lapidari, & iacere mortuũ? Iustum illi epitaphiũ statuit euãgelista. Et positis genibus quũ dixisset, clamassetq; voce magna. Et fecerũt planctum magnum super illo. Sed videamus iterũ quæ dicta sũt:

Quum esset autẽ plenus spiritu sancto, intentis in cœlum oculis, uidit gloriã dei, & Iesum stantẽ à dextris dei, ac dixit: Ecce uideo cœlos apertos, & continebãt aures suas, & impetũ fecerunt unanimiter in illũ. Quãuis aliàs accusatione hæc digna sint, nihilominus cogita quomodo eũ qui talia signa fecerat, qui omnes sermone vicerat, qui talia dixerat, suscipiẽtes, sicut volebãt, furorẽ suum implerũt.

At testes posuerãt uestimenta sua ad pedes adolescentis, qui dicebatur Saulus. Vide q̃ diligenter ea quæ ad Paulũ pertinent narrantur, vt tibi mõstret opus dei, quod posteà factũ est cum illo: iam autẽ ille non solùm nõ credit, sed & plurimis illũ manibus homicidarum mittit. Ideo & hoc manifestans dicebat, Saulus verò consenserat in necẽ eius. Non simpliciter autẽ orat beatꝰ hic, sed cũ attentione. Positis enim, inquit, genibus. Vnde diuina illius & mors facta est. Nã huc vsq; permissum erat animabus in inferno esse. Omnes autẽ dispersi sũt per regiones Iudææ ac Samariæ. Absq; metu ac liberè posteà Samariæ se cõmittunt, tametsi audierãt, In viã gentiũ ne abieritis. Veruntamen de apostolis non dicit, ostendens q̃ & hac ratione adduci volentes Iudæos, ciuitatem non reliquerunt, velut & aliis fierent audaciæ authores, *Saulus uerò deuastabat ecclesiam per singulas domus, trahens q̃ uiros ac mulieres tradebat in custodiam.* Magna insania, & quòd ille solus erat, & quòd in domus ingrediebatur, ita animam suã pro lege da-

bat. Rapiẽs, inquit, viros ac mulieres. Vide & licentiã, & cõtumeliam, & insaniã. Omnes quos assequebatur, plurimis malis afficiebat, vtpote à cæde factus audacior. Illi igitur dispersi peragrabãt annunciãtes sermonẽ: Philippus autẽ vt descendit in ciuitatẽ Samariæ, prædicauit illis Christũ. Intendebant autẽ turbæ vnanimiter his quæ à Philippo dicebãtur, audientes & vidẽtes signa quæ faciebat. Spiritus enim immundi ẽ multis qui ab illis tenebantur exibant, clamãtes voce magna. Multi autẽ paralytici ac claudi sanati sunt, & factũ est gaudium magnũ in illa ciuitate. *Vir autem quidam nomine Simon, qui antè in ea ciuitate artè exercuerat magicam, ac gentem dementarat Samariæ, dicens se esse quẽpiam magnũ, cui auscultabant omnes à minimo usque ad maximũ, dicentes: Hic est uirtus dei: quæ uocatur magna.* Vide oro & aliã tentationẽ, quæ est à Simone. *Auscultabant autem ei, inquit, turbæ, eo quòd multo tẽpore magicis artibus demẽtasset eos: quum uerò credidissent Philippo euãgelizãti de regno dei, deq; nomine Iesu Christi, baptizabantur uiri simul ac mulieres: tunc Simon & ipse credidit. Et quũ baptizatus esset, adhærebat Philippo, uidensq; signa & uirtutes uiri, stupens admirabatur. Quum autẽ audissent apostoli qui erãt Hierosolymis, quòd recepissent Samaria uerbũ dei, miserũt ad illos Petrũ & Ioannẽ, qui quũ descendissent orauerunt pro ipsis, ut accipe rent spiritũ sanctũ: nondũ enim in quenquam illorũ illapsus fuerat, sed baptizati tantũ erant sub nomine Christi Iesu. Tunc imponebant manus super illos, accipiebantq; spiritum sanctũ. Quẽ uidisset autẽ Simon, quòd per impositionẽ manuum apostolorum daretur spiritus sanctus, obtulit eis pecunias, dicẽs: Date & mihi potestatẽ, cuicunque imposuero manus, accipiat spiritum sanctum.* Quomodo, inquit, Spiritũ sanctum illi nõ receperant? Spiritũ acceperãt remissionis, spiritum autẽ signorũ non receperãt. Et quod hoc sit q̃ spiritũ signorũ non acceperint, vide quomodo hoc cernens. Simõ accessit & petiit. Quãuis autẽ tunc maximè flagrabat persecutio, attamen deus iterũ illos eripuerat, signa illis vt murũ præponẽs. Porrò mors Stephani illorũ furorẽ nõ restrinxerat, sed magis auxerat: ideo & dispersi discipuli, vt doctrina amplius propagetur. Et vide iterũ etiam, bona illos accipere & in gaudio esse, Magnũ enim, inquit, gaudiũ factũ est in ciuitate, quãuis & luctus magnus factus esset. Ita semper facere solet deus, & tristibus læta miscere, vt in maiori admiratione sint. Multo autẽ iã tẽpore morbo obnoxius erat Simõ, vnde neq; sic ab illo liberatur. Quomodo autẽ illũ & baptizauit? quẽadmodũ Christus & Iudã elegerat. Hic vidẽs signa quę fiebãt, obstupescit quidẽ, nõ audet autẽ gratiã signorũ petere, quãdoquidẽ videbat etiã alios nõ accepisse. Igitur quomõ illũ nõ occiderũt sicut Ananiã & Sapphiram? quia etiã olim is qui in sabbato ligna collegerat, occisus est, vt alij erudirẽtur: neq; posteà aliꝰ idẽ passus est. Sic & nũc Petrꝰ facit, & punitis illis hũc nõ punit, sed dicit ad eũ. *Pecunia tua tecũ sit in perditionẽ, quia donũ dei putasti pecuniis possideri.* Et quare nõ acceperũt spiritũ sanctũ, ij q̃ baptizarẽtur? Vel forsã quia Philippꝰ in hoc apostolos breuiꝰ vẽturos honorabat, vel q̃ hoc donũ nõ habebat. Erat emi ex septẽ illis, id quod magis videtur dicẽdũ. Vndẽ mea sentẽtia hic Philippus vnꝰ ex septẽ erat secundus à Stephano. Ideo & baptizãs spiritũ sanctũ nõ dabat, neque enim facultatẽ habebat. Hoc enim donũ solorũ apostolorũ erat. Cõsidẽra autẽ q̃ illi nõ egressi erãt: dispensatũ autem est vt ij egrederentur, qui & gratia posteriores erant, propter hoc quòd nondũ acceperant spiritum sanctũ. Nam virtutẽ quidẽ acceperant faciendi signa, nõ au-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tem dandi aliis spiritum sanctum. Igitur hoc erat in apostolis singulare. Vnde & præcipuos, & non alios vidimus hoc facere. Vt autem vidit, inquit, Simō, quòd per impositionem manuum apostolorum datus est spiritus sanctus. Non sic dixisset, nisi & sensibile quiddā factum esset. Hoc & Paulus fecit, quādo linguis loquebantur. Vidisti scelus Simonis? pecunias attulit, quanuis non vidisset pecuniarum gratia illum hoc facere, vnde non ignorantiæ opus erat, sed tentantis, & volētis accusationem quærere Propter hoc & audit. *Non est tibi pars, neque hæreditas in uerbo hoc. Cor enim tuū non est rectum coram deo.* Iterum quæ occulta in animo erant, affert in medium, quoniam ille occultum esse putauit. *Resipisce igitur á malitia tanta, & ora dominum si forte remittatur tibi cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis & colligatione iniustitiæ uideo te esse.* *Respondens autem Simon dixit: Orate uos pro me ad dominum, ut nihil eorum quæ dixistis eueniat in me.* Oportebat illum toto corde pœnitentiam agere, oportebat plorare. Ille autem obiter hoc faciebat. Si fortasse remittatur tibi hoc, dixit, non quòd non dimissum esset illi si ploraſſet, sed
H mos etiam prophetis est solum denegare, & non dicere. Si autem hoc feceris, condonabitur tibi, sed quod omnino erit pœna futura. Tu autē hoc admirare, quomodo in tempore calamitatis nihil negligunt, sed prę dicationi incumbunt. Et quodammodo, sicut sub Mose per comparationem fiunt miracula, ita etiam hoc loco. Magia erat, attamen manifesta hæc signa erant, quanuis nullum oportebat ēsse illic dæmoniacū, quandoquidem multo tempore dementarat illos: quoniā autem multi dæmoniaci, multi paralytici, illa nō erāt vera. Philippus autē non signis solùm, sed & verbis illos adducebat de regno, & Christo loquens. At Simō, inquit, baptizatus Philippo, non fidei gratia, sed vt & ipse talis fieret adhærebat. *Vt autem illi descenderunt, orauerunt pro illis, ut accipiant spiritum sanctum. Nondum enim erat illapsus cuiquam: tunc imposuerunt manus super illos, & acceperunt spiritum sanctum.* Vides quòd non simpliciter hoc fit, sed multa opus est virtute, vt detur spiritus sanctus? non enim idem est assequi remissionem peccatorum, & accipere virtutem illam. *Vt autem uidit Simon, quòd per impositionem manuum apostolorum datus est*
I *spiritus sanctus, obtulit illis pecunias.* Nunquid alios vidit hoc facere? nunquid non putauit illos esse eius cuius oportebat esse mentis? Ideo bene Petrus & rem donū vocat, dicens: *Peccatum tuum tecum sit in perditionem, quoniam existimasti donum dei pecuniis possideri.* Vides vbique puros à pecunis. *Non est tibi pars neque hæreditas in sermone hoc, cor enim tuum non est rectum coram deo.* Atque ita per malitiam omnia fecit, at simplicem esse oportebat. *Resipisce igitur, nam in felle amaritudinis & colligatione iniustitiæ uideo te esse.* Magnæ irę verba sūt, non punit autem illum, vt ne posteà necessitatis sit fides, vt ne res crudelis esse videatur, vt ea quæ pœnitētiæ introducat, vel etiam quod sufficiebat ad correctionem, arguisse & dixisse ea quæ in corde erant: nā in eo quòd dicit, *Orate uos pro me:* Simul confitetur ac ostendit. Vide quomodo quanuis scelestus ille esset, redargutus tamen credidit, quēadmodū & humilis factus, quādo iterū redargutus est. Vidēs signa quæ fiebāt, obstupuit, ostendens mendaciū fuisse quicquid ipse faciebat. Nō accessit, dixit, sed obstupuit. Et cur nā illud statim nō facit? Putauit posse latere, putabat artē esse quod fiebat. Vbi autē non potuit latere apostolos, accessit. *Spiritus enim immundi è multis qui ab illis te-*
nebantur exibant, clamantes uoce magna. Hoc egrediēdi K
signum manifestū erat, signa verò magorum cōtrario modo se habebāt. *Multi autem paralytici & claudi sanati sunt.* Non erat hoc loco deceptio, sed ambulabāt, & viuaciter agebant, vt oportebat. Auscultabant autē illi omnes, dicentes: Hic est virtus dei. Hoc loco impletur quod à Christo dictū: Multi venient pseudochristi, & pseudoprophetæ in nomine meo. Quare nō Mat.15.a
statim illum redarguerunt? contenti erant ꝙ seipsum condemnabat. Etenim & hoc doctrinæ erat, quoniam autē resistere non poterat, simulat quēadmodū & Magi quando dicebant, Hoc, digitus est dei. vt autē ne iterum in obliuionē veniat, & obscurus sit, ideo & adhæret Philippo, & non separabatur. Tu autē velim consideres quanta dispēsentur per mortē Stephani. Dispersuntur per regiones Iudææ, ac Samariæ euangelizant verbū, prædicant Christū. Signa perficiunt, paulò pòst accipiunt hi donū. Hoc duplex signum erat. Tūc enim illis dari, & huic tunc non dari, maximum signū erat. Exo.8.c

Et illi quidē testificati & locuti sermonem dei, regressi sunt Hierusalem, & multis oppidis Samaritanorum euangelizabāt.

Bene sic dixit, Testificati. Testificantur enim fortaſ L
se propter illum, ne decipiantur, vt posteà securiores fiant, ne propter inexperientiam sæpe simul rapiantur. Regressi sunt in Hierusalem. Quare iterum abeūt illuc? Ibi tyrannis, ibi principium malorum, ibi qui maximè clamabant. Sicut in bellis duces faciunt, & non relinquunt laborantem belli partē, idem & illi faciunt. Vide non primò venientes in Samariā apostolos, sed discipulos qui persecutionē patiebantur. Sicut & apud Christum apostoli emittuntur ad eos qui iam ex Samaritanis crediderāt, *Auditis autem illis,* inquit, *apostoli miserunt ad illos Petrum & Ioannem.* Quare nā mittūtur? vt liberēt illos à Magia, & ita illis doctrinā quā primūm à Christo acceperāt, in memoriā reduceret. Oportebat igitur aduersariū petere, vt accipiat spiritū sanctū: at ille quoniā hoc ei non erat curæ, sed vt det aliis petit, quāuis illi nō acceperint hūc, vt ita dēt. Sed volebat hic Philippo esse clarior, qui inter discipulos erat. *Argentum tuum sit tecum in perditionem.* Nō imprecātis, sed erudiētis sunt hæc verba: Quoniā enī illo non est vsus vt oportebat. Tibi, inquit, sit, qui talis es: quasi diceret quis, Cū volūtate hac tua simul pereat, M
ꝙ tam parū sentis de dono dei, ꝙ speraſti omnino humanū esse negociū: nō est hoc. Itaque siquidē accessisset sicut oportebat accedere, & si acceptus esset, & si vt pernicioſus fuisset, nō latuisset. Vides ꝙ parua de magnis sentiēs duplicia peccat? Duo igitur illi præcipit,

Resipisce & ora si fortè remittatur tibi cogitatio cordis tui.

Ita erat cogitās malū quiddā: propter hoc & dixit, Si fortè remittatur tibi, quia sciebat incorrigibilē esse. At ille iterū timuit multitudinem, & metuit negare. At si nō turbatus fuisset, dixisset se nesciuisse & imprudēter egisse, sed obstupefactus fuit: primūm quidē ꝙ captus erat signis, secūdò ꝙ manifestabatur cor eius. Propter ea procul posteà abiit, nēpe Romā, eo ꝙ apostoli illuc non prævenerant. *Et multis oppidis Samaritanorum euangelizabant.* Vide quomodo & itinera illis negociū afferebāt, at non temerè proficiscebātur. Tales etiam nos oportebat profectiones facere. Et quid dico profectiones? multi oppida habēt ac prędia, & nō est illis curæ: sed quomodo balnea fiāt, & vt precia crescāt, & vt aulæ ac domicilia extruantur, multùm solliciti sunt: quomodo autē animæ colantur, non item. Et tu quidē si sentes iuxta sulcum videris, secas, vris, perdis: & sic terram

A sic terrā liberas à suo incōmodo. Videns autē illos agros plenos spinis, non desecas? Non times & horres dic oro, ꝙ de hoc rationē redditurus sis? Nū opus est, vt vnusquisq; fideliū ædificet ecclesiā? & vt credat simul, etiam doctor fit? Nunquid ante omnia hoc considerandū, vt omnes sint Christiani? Quomodo dic mihi, Christianus erit agricola, videns te sic suam negligere salutē? Non potes facere signa, & persuadere iis quibus illi persuaserunt, misericordia vtere, cura, mansuetudine, affabilitate, aliisq; omnibus. Ac fora quidē ac balnea faciunt multi, ecclesias autē non item, & omnia magis q̄ has. Ideo oro ac supplico, & gratiā peto, imò & legem pono, vt null⁹ qui habet villam apparet carere ecclesia. Ne mihi dixeris, propè est, in vicinia est, magnus est sumptus, non magnū commodū: si quid habes insumendū in pauperes, illuc insume, melius illuc q̄ ibi, educa magistrum, educa diaconū & sacerdotalem ordinē. Quasi ducta vxore vel sponsa, vel data virgine, sic erga ecclesiam affectus es, dotē asscribe illi, ita tibi benedictionis prædiū multiplicabitur. Adhortatio ad templorum ædificationem quæ impij Luthe rani fundi tus euertūt.

B Quid enim non erit illic bonorū? Parū ne est oro torcular benedici, parū ne est deū ex omnibus frugibus ac decimis prius partē ac decimas accipere? Ad pacē agricolarum hoc vtile. Venerabilis erit & presbyter posteà, & ad securitatem agri conducet. Preces illic perpetuè propter te, laudes & synaxes propter te, oblatio per singulos dies dominicos. Quid magis mirandum, quòd alij extruunt clara sepulchra, vt posteri audiant quòd ille construxit, an quòd tu ecclesias excitas? Cogita quòd vsque ad Christi aduentum mercedem habiturus sis qui altare dei excitaturus es. Dic enim oro, si rex tibi præcepisset domū extruere, vt illic habitet, nònne omnia feciſſes? Nunc igitur regia est Christi ecclesiæ constructio, ne sumptū spectes, sed fructum cōputa. Illi collunt terram, tu cole illorum animas: illi tibi ferunt fructus, tu illos infer in cœlos. Qui initium dedit, hic & omniū aliorū causa est. Igitur & te authore, illic erudientur initiandi, ij qui agro tuo vicini, quū balnea quidē molliores reddant agricolas, institoriæ officinæ, delicatiores, attamen facitis hæc propter gloriā. Forum & prætoria publica faciunt impudētes. Hic autē omnia secus fiunt. Quale enim fuerit, videre senem, ad exēplum Abrahæ incedentē, canum accinctū, & fodientem, & ipsum operantē. quid illo agro desidirabilius? Hic maior est virtus. Nō est lasciuia illic, sed abacta est: non est ebrietas, ac voluptas, sed eliminata est: non est vana gloria, sed extincta est, plus illic fulget beneuolentiæ propter simplicitatem. Quanta res est abire & ingredi in domum dei, & videre quòd ipse illā extruxerit, & quiescere in villa securū, & habere deambulationem seruiētē corpori, & matutinis vespertinisq; hymnis esse præsentē, ac simul prandentē sacerdotem, simul conuersantem, benedictione frui, & alios videre illuc venientes? Hoc fuerit in murū ac securitatem agri. Hic est ager, de quo dicit: Odor agri pleni cui benedixit dominus: quāuis & præter hoc bona sit villa, propter quietē, propter abundantiā ocij, ꝙ si templum accesserit, quid illi cōparabitur? Villa enim habens ecclesiam, paradiso dei cōparatur, non est illic clamor, nō est turbatio, non varij inimici, neque sectæ, omnes licet videre amicos, & participes eorundē dogmatū. Ducit te in philosophiā, ab hac philosophia accipiens te presbyter curabit facilè: nam hic quæcunque dixerimus, forū excutit: illic autem quæcunque audieris, fixa habebis in mente. Alius in agro eris per il- Gen.27.d

C lum, & illis præsidebit ac erit custos, & vt assint, & vt D
cōponant seipsos. Vnde autem est & sumptus, dic mihi? Fac iam paruā domum pro tēplo, qui sequetur te faciet porticum, qui post illum aliam adiiciet, & sic tibi imputabitur totum. Tu das parū, & totius accipis mercedem. Igitur initium facito, fundamētum iacito, imò mutuū adhortemini, vt certetis in hac re. Nunc autē domus in quibus paleam & frumentum, & omnia talia reponi oportet, facilè extruunt: vbi autem colligere oportet animarum fructus, minimè curant: sed cogūtur multis stadiis ire, & magnas profectiones facere, vt in ecclesiam abeant. Quantum autem est bonū cū multa quiete in ecclesiam sacerdotem venire, vt accedat deum, & pro ea quotidie oret ad dominum? Parū est dic oro, in sanctis oblationibus nomen tuum semper referri, & quotidie pro villa preces ad deum fieri? Quantum tibi & ad alia hoc cōducit? Contingit quosdā ex vicinis habitare, & habere curatores. Ad te igitur pauperem, non dignabitur vllus horū venire: ac presbyterū fortaſsis vocabis, & mēsæ participē facies. Vides quanta inde erūt bona? Erit tunc villa ab omni E
suspicione libera, nullus homicidij, nullus furti accusabit, neque aliquid suspicabitur. Habent & aliā consolationē, siue morbus, siue mors accidat. Non simpliciter neque fortuitò etiā amicitiæ fiunt eorum qui illuc eunt, & cōgregationes erunt multò aliis cœtibus suauiores: nō solū autē congregationes, sed & illi qui prę sunt per presbyterū sunt magis reuerēdi. Omnino audis ꝙ Hierusalē olim aliis ciuitatibus honoratior fuerit: sed non simpliciter, verūm propter impietatē quæ tunc prævaluerat. Propterea ibi colebatur deus. Nihil est mali, multa securitas arit & apud deū, & apud homines. Etiā oro, ne obiter, sed alacriter opus in manus suscipiatis. Qui enim educit preciosum à vili quasi os dei erit, qui tot animabus tā præsentibus q̄ futuris, vsque ad aduētū Christi prodest, quantā gratiā apud deū habebit? Præsidiū extrue contra diabolū. Hoc est enim ecclesia. Illinc impetū faciant manus ad laborē, prius extendātur in precibus, & tūc abeant ad opus, vnde erit corporis robur, ita erit multa agricolatio, ita oia mala erūt foris: non potest voluptas verbis tradi, quādiu opere nondū fuerit suscepta. Ne hoc videris, quòd nullam habeat accessionem ac cōmodum: nam si hoc feceris, nihil facies, si nō putas tibi vtilitatē prędio maiorē accedere. si non sic affectus es, nō operaberis, si nō opus hoc cogitas tuis omnibus præferendū. Quid hac vtilitate maius, animas in areā quæ est in cœlo inducere? Hei mihi, quòd nescitis quantū sit lucrifacere animas. Audi quid dicat ad Petrum Christus: Si diligis Ioan.21.d
me, pasce oues meas. Si oues regias videns, vel equorū armentū, apud stabulum nō habere quæ proponantur, accipies ipse, & extrues stabulū & equile, vel præficies pastorē, quantis te remuneraturus est rex? nunc ouile Christi cōgregas, & pastorem præficis, & nō putas magnum quiddam te facere? Quid dico? Si quis scandalizarit etiā vnum, tantas pœnarū minas audit, qui tot seruat non seruabitur? nam quale posteà habebit peccatum? etiam si habuerit, non delebit illud? A pœna eius qui scandalū dederit, discе præmium eius qui seruat. Si non curæ esset deo etiam vnius animæ salus, non tam irasceretur ob illius perditionem. Hæc igitur sciētes, curam habeamus operis spiritualis, & me vnusquisque vocet, & nos pro viribus simul operabimur. Et si quidem tres fuerint domini, in commune conferant: si autem vnus, & aliis vicinis suadeat tantùm vt hoc

F corrigat

Universidad de Deusto
Biblioteca

G corrigat solliciti sitis,vt vbiq; bene placentes deo æter
na bona consequamur,gratia & misericordia domini
nostri Iesu Christi,cũ quo patri & spiritui sancto glo
ria,honor,imperium nunc & semper,&c.

*Angelus autem domini locutus est ad Philippum,dicens: Sur
ge,& uade Meridiem uersus,ad uiam quæ descendit à Hie
rusalem in Gazam,hæc est deserta:& surgens abiit.*

Homilia.xix.

Videntur mihi conscripta, de eo qui à Samaria,nõ qui à Hierosolymis vadit.A Hieroso
lymis enim nõ itur ad Meridiem,sed ad Sep
tentrionẽ.A Samaria autẽ ad Meridiem est iter. Ista
est solitudo.Hoc dicit,atque adeò vt nõ terreatur Iu
dæorum seditione.Et nõ interrogauit. Quare?sed sur
gens abiit. *Et ecce,inquit,uir Aethiops Eunuchus potens
Candaces reginæ Aethiopum,qui erat præfectus omni thesau
ro eius,& uenerat adoraturus in Hierusalem.Reuertebatur au
tem,& sedebat in curru suo,legebatq; prophetam Esaiam.*
Magnis laudibus prædicatur ille, quandoquidẽ & ille
in Aethiopia manens, & tantis occupatus negociis,&
quum non esset festus dies,ageretq; in superstitiosa ci
H uitate,venit adoraturus Hierusalem. Magnaq; diligẽ
tia erat,quia etiam in curru sedens legebat. *Dixit au
tem spiritus Philippo: Accede,& adhære currui huic.Vt autem
accurrit Philippus,audiuit illum legentem Esaiam prophetam,
& dixit:Nunquid intelligis quæ legis? At ille dixit: Quomodo
possem,nisi quis uiam ostenderit?* Vide iterum aliã pieta
tem,nescíens legebat, & postq̃ legerat,inquirebat.

Esa.53.c *Rogauitq; Philippum ut ascenderet,sederetq; secum.Continen
tia autem scripturæ quam legebat,hæc erat: Tanquam ouis ad
occisionem ductus,& sicut agnus coram tondente mutus,sic nõ
aperuit os suum.In humilitate ipsius iudicium eius sublatum est.
Generationem autem eius quis enarrabit? quoniã tollitur de ter
ra uita eius.Respondens autem Eunuchus Philippo dixit,obsẽ
cro te de quo propheta dicit hoc de se,an de alio quopiam? Ape
riens autem Philippus os suũ,& incipiens à scriptura ista,præ
dicauit illi Iesum.* Vide quomodo res cum illo gerã
tur,primùm legit ac ignorat,deinde legit illud potissi
mum capitulum,in quo & passio & resurrectio ac do
num docebantur. *Et dum irent per uiam, uenerunt ad
quandam aquam.Et ait Eunuchus:Ecce aqua,quid prohibet me
baptizari?* Vidisti alacritatem?vidisti diligentiam?

I *Iussitq; stare currum, & descenderunt in aquam ambo Phi
lippus & Eunuchus,& baptizauit illum:ubi autem ascenderũt
ab aqua,spiritus domini rapuit Philippum,& non uidit illũ ul
trà Eunuchus,ibat enim per uiam suam gaudens.* Quare,
inquit,tulit illũ spiritus domini? eò quòd & per alias
ciuitates transiturus erat,ac annunciaturus.Factumq;
est hoc,vt posteà in admiratione sit, & ita ne huma
num aliquid de illo,sed diuinum existimes. *Philip
pus autem inuẽtus est in Azoto,& pertransiens euangeliza
bat ciuitatibus cunctis,donec ueniret Cæsaream.* Et ex hoc
manifestum,quòd hic vnus ex septem fuerit. Etenim
& posteà illic inuenitur in Cæsarea.Vtiliter igitur ra
puit illum spiritꝰ,alioqui rogasset Eunuchus, vt simul
cum illo proficiscatur,quem ille quum nondum tem
pus esset,renuens ac negans contristasset. Vidisti an
gelos cooperantes prædicationi, & ipsos quidem non
prædicantes,hos autẽ vocantes? Hoc autem mirabile
etiam hinc ostẽditur, nã quod olim rarum erat & vix
fiebat,id hic perq̃ liberaliter fit.Et aliter:Prædictũ erat
illos dominaturos alienigenis: nã ꝙ fideles sint fide
digni,sufficit obedientiæ assuetos etiã ipsos in simile
zelũ excitari:propter hoc sanè & gaudens ibat,atq; a
deò si nesciuisset,nõ esset gauisus.Quid autẽ prohibuis
set,inquit,omnia illũ diligẽter discere, & in curru exi K
stentẽ,maximè in deserto? quia res hæc non agebatur
ad ostentationẽ. Sed videamus iterũ quæ lecta sunt.

*Et ecce uir Aethiops,Eunuchus,inquit,præfectus Cãdaces
reginæ Aethiopũ.* Ex hoc manifestũ,ꝙ ab ea terra ve
nerat.Nã olim & mulieres imperabãt,veteri quadam
lege.Sicẽ nesciebat Philippus quare venisset in solitudi
nẽ,quia & non iã angelus,sed spiritus illũ rapit.Nihil
autẽ horũ Eunuchus adhuc imperfectus videt, vel ꝙ
& hæc nõ corporis,sed spiritualibus oculis spectanda
sint:neque etiã quæ Philippus edocebatur, discit. Et
quare nõ ipsi apparet angelus,& ipsũ ducit ad Philip
pũ? Quia fortassis non obediisset,sed solũ perterritus
fuisset.Vide Philippi philosophiã.Non calũniatus est,
nõ dixit,Ignoras,ego te docebo:nõ dixit,Ego hæc ac
curatè scio:nec adulatus est,dicẽs:Beatus es hęc legẽs,
ita à temeritate ac adulatione verbũ alienum erat,sed
curã se gerere & misericordẽ esse declarabat: oporte
bat enim illũ interrogare,oportebat illũ desiderare.Est
autẽ hoc manifestè insinuantis, se scire hoc quod ille
nesciebat,dũ dicit:Nũquid intelligis ea quę legis,& si
mul ostẽdit magnũ in his latere sensum. Et Eunuchus L
excusat,Quomodo enim, inquit,possem, si quis mihi
viã nõ indicet?Nõ vidit in currũ,nõ dixit:Tu quis es,
nõ redarguit,nõ insolenter locutus est,nõ dicit se scire,
sed fatetur ignorantiã,ideo & discit, mõstrat vul
nus medico.Simul agnoscebat ꝙ & ille sciebat,& do
cere volebat.Vidit alienũ à fastu,neque enim claro ha
bitu vestitus erat.Ita erat audiendi auidus,& sermoni
bus attendebat.Quia & in ipso implebatur,Qui quæ
rit inuenit.Obsecrauit autẽ,inquit,Philippũ,vt ascẽde Matt.7.b
ret & sederet cũ ipso.Vidisti diligentiã? vidisti deside
riũ?orat,vt ascendat,ac secũ sedeat.Sic nesciebat quid
esset illi dicturus,sed simpliciter putabat se prophetiã
quandã auditurũ.Maior autem honor est,ꝙ nõ simpli
citer ascendere facit, sed etiã orat.Vt autẽ accurrisset
Philippus,audiuit illũ legentẽ:& cursus,signũ est volẽ
tis aliquid discere,& lectio,studij. In eo enim legebat Esa.53.c
tẽpore,quo Solis calor feruentior. Cõtinẽtia autẽ ista
erat:Sicut ouis ad occisionẽ ductus est.Et hoc illius in
discẽdo cupiditatis indiciũ erat, ꝙ prophetã aliis su
blimiorẽ in manibus habebat.Ideo nõ cum seueritate
illi enarrat,sed mãsuetè,imò neque sic loquitur prius, M
donec interrogatus est,donec ille obsecrauit. Quẽad
modũ istud iterũ faciens, inquit: Oro te de quo pro
pheta dicit hoc.Mihi videtur,ꝙ nesciebat quòd de a
liis dicũt prophetæ,vel si non hoc,nesciebat ꝙ de aliis
vt de seipsis loquantur.Confundamur & pauperes &
opulẽti illũ quæstorẽ.Deinde venerũt ad aquã,inquit:
Ecce aqua.Id erat animæ valde flagrãtis.Quid prohi
bet me baptizari?Vides illius cõcupiscentiã. Non di
cit,Baptiza me,neque silet.Sed mediũ quiddam inter
desiderium & accipiendi pronitatẽ loquitur, dicens:
Quid prohibet me baptizari.Vide quomodo absoluta
dogmata habuit.Etenim propheta omnia continebat,
incarnationẽ,passionẽ,resurrectionẽ,assumptionẽ,iu
dicium futurũ.Quæ sanè magnũ illi desideriũ ingene
rabant.Confundamini,quotquot nondum illuminati
estis.Et iussit,inquit,stare currũ. Simul dixit & impe
rauit.Vt autem ascenderunt ab aqua,spiritus domini
rapuit Philippum:Bene, vt diuinum ostendatur quod
factum, & vt ne putetur homo vulgaris. Et iuit,in
quit,viam suam gaudens.Hoc dixit ostendens, quòd
contristatus esset, si cognouisset. Itaque præ multo
gaudio,quanuis spiritum consecutus, neque videbat
præsentia.

A præsentia.Et inuẽtus est,inquit, in Azoto.Multũ hinc
& Philippus lucratus est.Nam id quod audiuit de pro
phetis, de Abacuk, de Ezechiele ac aliis, vidit in se
quoque fieri,qui in minimo tempore expertus sit mul
tum itineris se confeciſſe,quandoquidẽ in Azoto in
uentus est,& illic posteà stat vbi etiam illum euangeli
Cap.IX. zare oportebat. *Saulus autem adhuc spirans mĩnas ac cæ
dem aduersus discipulos domini accessit ad principem sacerdo
tum,& petiit ab eo epistolas,quas perferret Damascum ad sy
nagogas,ut si quos inuenisset eius uiæ seu uiros, seu mulieres
uinctos duceret Hierusalem.* Opportunè de zelo Pauli
hic disserit, vt ostendat quòd medio zelo vehebatur,
nondum satiatus cæde Stephani, neque persecutione
ecclesiæ impletus ac dispersione, accedit ad principẽ
sacerdotum,vbi impletur quod à Christo ad discipu
Ioan.16.a los dictum,Quia venit hora, quòd omnis qui occidit
vos, arbitratur se obsequium deo offerre. Hic igitur
sic faciebat,non vt Iudæi.Absit:nam quod zelo facie
bat, manifestum ex eo quòd in exteras ciuitates abi
bat.Illi autem etsi ea quæ in Hierosolymis erant cura
bant, solùm vt gloriam obtinerent. Quare autem in
B Damascum ibat?magna ciuitas erat ac regia: timebat
igitur ne & illa ciuitas præueniretur. Et videre licet
desiderium ac ardorem, quomodo legitimè operatus
est:nam accedit ad principẽ,petit epistolas ab illo, vt
quotquot inueniret esse in via.Viam eos qui credebãt
vocat,qui apud omnes sic tunc nominabantur, fortas
sis ob hoc quòd viam secabant ferentem in cœlum.
Quare autem non accepit potestatem illic puniendi
illos,sed in Hierusalem ducit? vt ita cum maiore po
testate ibi pœnam de illis sumat.Et vide quali periculo
seipsum committebat,attamen & sic timet ne quid
mali patiatur. Sanè propter hoc & illos secũ accipit,
vt fidẽtius quotquot viros ac mulieres inueniret, vin
ctos aduceret in Hierusalem. Et aliter:Etiam per viã
ostendere spiritus voluit omnibus suum totum esse,
ita illi non operabantur hoc. Et vide illum etiam in
carceres coniicientem.Igitur illi quidẽ infirmi erant,
hic autem pro alacritate sua erat potens. *Et quũ iter
faceret,contigit ut appropiaret Damasco,& subitò circunfulgu
rauit cum lux de cœlo: collapsusq; in terram,audiuit uocem
dicentem sibi,Saul Saul, quid me persequeris.* Quare hoc
C non est factum in Hierosolymis? quare nõ est factum
in Damasco?Ita vt non possent istud alij aliter nar
rare, sed ille fide dignus vt narret,qui propter hoc a
bierat.Hoc sanè dicit & Agrippę rationem reddens:
laborat autem & visu, eo quòd excellens lumen gra
uare solet.Habent enim suas mensuras oculi. Dicitur
autem excellens sonus surdos facere ac attonitos, sed
hunc solum excæcauit, & terrore suo furorem extin
xit,ita vt audiret ille ea quæ dicebãtur,Saul Saul,quid
me persequeris?Non dicit illi crede, neque aliud tale
quippiam,sed crimẽ obiicit.Quid mali,quod aut ma
gnum,aut paruum tibi feci,quòd hæc facis? *Dixit au
tem:Quis es domine?* Iam confessus est se esse seruum.

Dominus autem dixit,Ego sum Iesus:quem tu persequeris.
Quasi dicat,Ne putes tibi cũ hominibus solis esse cer
tamen. *Qui autem cum illo erant,uocem quidem Pauli au
dierunt, nullum autem uidebant cui responderet.* Meritò:
nam illos minorũ rerum fecit auditores. Nam si vo
cem illam audissent,nec sic credidissent,& Paulum vi
dentes respondere admirati sunt. *Sed surge,& ingre
dere in ciuitatem,& dicetur tibi quid debeas facere.* Vide
quomodo nõ statim omnia illi reuelat, sed solùm illi
mentẽ præmitigat:& dũ præcipit quid ei faciendũ,sta
tim bonã illi spem dat,quòd iterũ visurus sit. *Viri au* D
*tem illi qui erãt ei comites itineris,stabãt attoniti,audiẽtes, qui
dẽ uocem neminẽ tamen uidentes.Surrexit autẽ Saulus è terra,
apertisq; oculis neminẽ uidebat.Sed manu ducentes illũ intro
duxerunt Damascũ.* Spoliũ diaboli,vasa eius quasi ca
pta ciuitate ac metropoli quadã introducunt. Et quid
hoc mirũ:Illi hostes & inimici introducũt illũ omni
bus videntibus. *Et erat tribus diebus non uidẽs,ac non co
medit,neq; bibit.* Quid huic cõparabimus:Consolatio
ista adducto Paulo cõpensabat mœrorẽ,quem è morte
Stephani conceperãt.Et erat etiã indegratũ,quòd ille
sic abierat.Sic & Samaritanorũ ciuitates adductæ in
de multũ recreatæ sunt.Et quare, dicit quis,hoc nõ fa
ctũ est ab initio, sed posteà? Vt ostendatur,quòd verè
surrexerit Christus. Qui enim persequebatur illũ, &
non credebat illius mortẽ ac resurrectionẽ etiã disci
pulos illius persequens:hic quãnã ratione credidisset,
nisi magna fuisset crucifixi virtus? Esto illi obtempe
rent,quid diceres ad hũc?Et aliter:propterea post re
surrectionẽ accessit,& nõ statim,vt manifestius illius
videatur certamẽ. Qui enim sic insanit vt & sanguinẽ effundat,& in carcerẽ coniiciat,statim credit.Non E
suffecerat,ꝙ non fuerat cũ Christo, sed oportebat &
vehementer oppugnari ab illo fideles,neque vnã insa
niæ excellentiã omittebat.Omnibꝰ hic acrior erat:vbi
autẽ excæcatus est,tunc dominationis& misericordię
illius coniecturas agnoscit.Vel etiã ne quis dicat,ꝙ si
mularit:quomodo enim de eo qui sanguinarijꝰ, & qui
sacerdotes accesserat,quỹ periculis se exposuerat,& e
tiã exteros afflixerat ac punierat hoc sentiendũ? Hic
igitur post hæc omnia dominationẽ cõfitetur. Quare
autẽ non in ipsa ciuitate circunfulgurauit illũ lux, sed
ante illã?quia multi nõ credidissent,sed irrisissẽt potiꝰ
quandoquidẽ & suprà quũ audiuissent vocẽ,dicebant,
Tonitru est.Hic autẽ fide dignus erat referẽs quæ si- Sup.2.a.&
bi acciderãt.Et ligatus introductus est, non cir cũposi Ioan.12.d
tis illi vinculis, & trahebant illũ qui sperabat se alios
tracturũ.Quare autẽ non comedit neque bibit? cõpun
gebat se propterea quę fecerat,cõfitebatur,precabatur
orabat deũ.Si autẽ dixerit quis, hanc rẽ fuisse coactã,
interrogabimus,nũ & Elymas non istud ipsum passus Infrà.13.b
fuerit.Etiam,sed mansit vt habebat.Quomodo igitur
non coactus est, & quid magis cogere poterat terræ F
motu,qui fuerat in resurrectione, & militibus qui &
multa alia signa nunciabant,q̃ si vidissent illũ qui re
surrexerat?At non sunt illa cõpulsiua,sed docentia.Iu
dæi quare non crediderũt hæc audiẽtes? quòd vera di
xit manifestũ erat. Nunquid consersus esset hoc non
facto?atq; ita omnes credere oportebat. Nõ minor e
rat his qui resurrectionẽ prædicarãt,imò fide dignior
erat,quũ repentè conuerteretur: non præsens apud a
liquẽ fidelem,sed in Damasco cõuertebatur,imò ante
Damascũ hoc passus est.Rogo Iudæum,vnde dic oro,
mutatus est Paulus,tanta signa vidit, & mutatus non
est?Quis persuasit illi?imò quis repentè illi immisit tã
tam alacritatẽ,vt & anathema optarit fieri pro Chri- Rom.9.a
sto?manifesta est rerum veritas,sed vt dixi, confunda
mur iam,quòd Eunuchus illuminatur & legit.Videtis
quomodo erat in magistratu, inq; diuitiis,& neque in
via quieuit. Qualis igitur erat ille quum esset domi,
quum sic in itinere ocium non admitteret? Qualis e
rat in nocte?Quotquot estis in dignitatibus audite,&
imitemini humilitatem ac pietatem. Quanuis reuer
teretur domum,non dixit intra se,Redeo in patriam,
illic accipio lauacrũ,vt sunt multorum friuola verba.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Non opus habebat signis ac prodigiis, per solum pro-
phetam credulus factus est. Propter hoc plangit seip-
1.Tim.1.c sum Paulus, dicens: At propter hoc misericordiã con-
secutus sum, quia ignorans feci in incredulitate, & vt
in me primo monstraret Iesus Christus omnem lon-
ganimitatem. Dignum profectò mirari Eunuchum il
lum, non viderat Iesum Christum, non viderat signũ.
Vltrà videbat quis status Hierosolymis, & credidit
Philippo. Vnde igitur talis factus est? Solicita erat ani
ma illius, attendit scripturis, vacauit lectionibus:
quum & latro viderit signa, & magi viderint stellam:
hic autem nihil tale viderat, ac credidit. Tãta res est,
ac tam vtilis scripturarum lectio. Quid igitur Paulus?
An non legẽ meditabatur? sed mihi videtur hic quòd
oportebat remississe, propter ea quæ prius dixi, vbique
volente Iudæos conciliare Christo: nam si mẽtem ha-
buissent, nihil ita profuisset eis atque hoc. Nã hoc plus
momenti habebat ad conciliandos eos, quàm signa &
omnia alia. Itaque quemadmodum nihil ita solet of-
fendere crassiores. Vides igitur dispersis apostolis deũ
operari signa? Criminabantur Iudæi apostolos, coniii-
H ciebant in custodiam, adhuc deus miracula facit. Et
quomodo, vide, educere è carcere, illius signum erat:
ducere Philippum, illius signum erat: Paulum adduci,
illius signum erat: monstrare se Stephano, illius signũ
erat. Et considera quomodo Paulus quidem honora-
tur, & quomodo Eunuchus. Huic & Christus apparet
forsan propter duritiam, & quòd non aliter persuasus
esset. In his miraculis & nos cõuersati, dignos exhi-
beamus nosipsos. Multi nunc etiam ecclesiam ingres-
si, ignorãt quæ dicuntur. Eunuchus autem & in foro,
& in curru vectus lectioni scripturarum attendebat.
Sed neque vos hoc agitis, nullus enim vestrũ in mani
bus habet librum, sed omnia potius q̃ librum. Quare
autẽ non videt illum, anteq̃ egressus è Hierosolymis,
sed postea? Non oportebat illum videre quum exige-
ret apostolos, eoq; infirmꝰ adhuc, neque anteà sic erat
facile, sicut quãdo propheta illum erudiuit. Ita & nũc
si quis vestrum voluerit attendere prophetis, non o-
Esa.35.c pus habebit signis. Et si placet ipsam prophetiã videa-
mus quid dicat. Sicut ouis ad occisionem ductus est,
& in humiliatione illius iudicium eius sublatum est.
I Hinc didicit quòd crucifixus est, quòd sublata à terra
est vita illius, quòd peccatum non fecit, quòd potuit
& alios seruare, quòd generatio eius inenarrabilis, q̃
petræ ruptæ sint, quòd velum scissum est, quòd mor-
tui è sepulchris suscitati sunt. Imò hæc omnia dixit il-
li Philippus, solùm à propheta sumpta occasione. Ma-
gna res profectò est scripturarum lectio. Sic illud im
Deut.6.b pletur quod à Mose prædictum est. Sedens & in lecto
cubans, & exurgens ac ambulans memor esto domi-
ni dei tui. Maximè enim, vię quando solitarię fuerint,
cogitationibus nostris dant locum, nullo obturbante.
Et hic in via credit, & Paulus in via. Sed hunc nullus
trahit quàm Christus. Maius hoc erat, quàm quod apo
stoli agebant. Hoc autem maius, quoniam quum apo-
stoli essent in Hierosolymis, & nullus esset ex his in
Damasco, ascendit illinc persuasus, qui non à Hiero-
solymis venerat persuasus: epistolas enim ferebat, ad
hoc vt credẽtes ligaret, sicut medicus optimus, febre
adhuc furente auxilium illi attulit Christus. Oporte-
bat enim illum inter insanientes comprehendi, tunc
potissimũ concidit & seipsum condemnauit, quòd gra
uia attentarit. Iam iterum operæprecium fuerit sermo
nem qui vestri gratia assũptus resumi. Quare dic oro,
scripturæ: Quãtùm ad nos attinet, omnia sublata sũt. K
Quare ecclesiæ? Defodi libros, forsan non tale crimẽ,
non talis pœna. Si quis defoderit illos in stercore, &
non audierit eos, non tam contumelia afficit vt nunc
fit. Quid enim illic contumelioſum, quòd illos defo-
dit? Quid autem hìc fit, quòd non audimus illos. Dic
oro, vtec nam maximè contumelia afficit, qui silenti
vel qui loquenti non respondet, atque ita maior nũc
est contumelia, quando etiam loquentem non audis,
maior est contemptus. Iudæi dicebant prophetis: Ne 1.Reg.22
loquamini nobis vetera. Vos autem peius facitis. Ne
loquamini, non facimus. Nam illi auersabant eos, sed
loquendo quasi speciem pietatis ex voce accipientes:
vos autem præ multo contemptu, nec hoc facitis. Cre
dite si manibus iniectis ora nostra obturaretis, nõ es-
set tanta contumelia quanta nunc. Dic enim oro, qui
audit ac non obedit, plus contemnit, an qui nõ audit?
Agè causam illam de contumelia exquiramus. Si quis
illum qui contumelia afficit contineat, & os obturet
tanquam ægrè ferens contumelias, alius autẽ non cu-
ret neque afficiatur, vter magis contẽnit, an non hic? L
Nam ille quidem declarat palàm, quòd plagam acci-
pit: hic autẽ quasi os obturet dei. Horretis dictum, sed
audi, quomodo etiam hoc fit. Os per quod deus loqui
tur, os est dei. Nã sicut hoc os, animæ nostræ est: quan-
uis anima non habeat os, ita & os prophetarum est os
dei. Audite & horrescite. Stat minister, communis mi
nister, alta voce clamat ac dixit, Attendamus, & sæ-
pius illam vocem clamat, hæc communis ecclesiæ est,
quam ille emittit, & nullus attendit. Post illam inci-
pit lector prophetiam Esaiæ, & neque sic attẽdit quis,
tametsi prophetia nihil humanũ habeat. Deinde audi
tori pronunciat dicens, Hæc dicit dominus, & neque
sic attendit quis. Quid dico? Horrenda quædã, & ter-
ribilia pertractat, & neque sic est qui attendat. Verùm
quid dicunt plerique? Sæpe aiunt, eadẽ leguntur. Hoc
vos maximè perdit. Itaque siquidẽ sciuissetis illa, neq;
sic oportebat ab illis recedere, quoniam & in theatris
semper eadẽ fiunt, attamen non satiamini. Quæ eadẽ
audes dicere? qui neq; prophetarũ nomina scis? & nó
confunderis dicendo, ideo non audienda, quoniã ea-
dem leguntur. Etenim tu confessus es, quòd eadem di
cuntur. Ego si hoc protulissem, te sic accusassem, te igi M
tur oportebat ad aliã defensionẽ confugere, nõ ad hãc
tuã accusationẽ. Dic oro, tu non admones filium tuũ?
Si igitur ille dicat, q̃ semper eadem inculcas: nónne
contumeliam esse putas? tunc non oportebat eadem
dicere, quando illa & sciuissemus, & operibus declara
remus: imò neque tunc superflua lectio. Attamen & il 1.Tim.4.d
li Paulus scribens dicebat, Attende lectioni & adhor-
tationi: non enim fieri potest vt mentem scripturarũ
quis exhauriat. Fons enim est immensus: Dixerũt de-
ceptus sum, inquit, & tunc recessit à me. Vultis osten-
dam quòd non sunt hæc eadem? Quot putatis dixisse
in euangelia, sed hi omnes nouè dixerũt. Quo magis
enim quis versatur in illis, hoc clarius videt, tantoq;
puriorẽ videt lucem. Ecce quanta dico. Quid est pro-
phetia, dixistis? quid sunt historiæ? quid est parabola?
quid est allegoria? quid est typus? quid est symbolum?
quid sunt euãgelia? Hoc vnũ dicite mihi, quare dicta
sunt euãgelia? quãuis sæpe audieritis, quòd euãgelia ni Mar.9.g
hil habẽt durũ, hęc multa austeritate plena sunt. Ignis
illorũ non extinguetur, inquit, & vermis non morie-
tur. Tunc dissecabit illũ, & ponet portionem eius cum Matt.7.&
hypocritis, tunc dicet, Nescio vos, discedite à me 25.d
qui

A qui operamini iniquitatem. Igitur ne decipiamus nos
ipsos, putãtes hæc vobis more Græcanico dici. Nihil-
ne hæc ad vos, vos autem surdi facti estis, & vultum
deiicitis quasi attoniti essetis. Euangelia nihil habere
debent quod operandum, sed solùm bona consulant:
hæc autem innumera habent, quę facienda, qualia sa-
nè sunt, & id genus. Si quis nó odio habet pr̃e suum
Matt.10.d ac matrem, non est me dignus. Et nó veni mittere pa
Ioan.16.g cem super terram, sed gladium. Et afflictionem habe
bitis in mundo: Bona scilicet. Nunquid hæc sunt euã
gelia? Euangelium enim hoc est. Hæc tibi erunt bona,
quemadmodum & homines inter se dicere solent, vt
tale quiddam, Pater tuus veniet vel mater tua, non di
cunt: Hoc fac. Iterum dic mihi, quid differunt hæc à
propheticis, quare non & illa dicuntur euangelia. Et-
enim & illa eadem dicunt: exẽpli gratia, Saliet vt cer-
Psal.67.c uus claudus. Dominus dabit verbũ euangelizantibus.
Esa.65.c Dabo vobis cœlum nouum & terram nouam. Quare
non & hæc dicuntur euangelia? Quare nó & hæc pro-
phetia? Si autem neq; scientes quid sint euangelia de-
spicitis scripturarum lectionem, quid vobis dicã? Di-
B cam quid & aliud. Quare nõ decem? quare non vigin
ti? quare non multi aggressi sunt conscribere euange-
lia? quare non vnus? quare discipuli? quare hi qui non
discipuli? quare etiam omnino scripturæ, quanuis con
Hebr.8.c trarium dicit vetus. Dabo vobis testamẽtum nouum.
Vbi sunt qui dicunt semper eadem? Si hæc sciuissetis
quòd licèt homo plurimis annis viuat, non sunt eadẽ,
non dixissetis hæc. credite, neque hæc vobis dicerem,
nec priuatim, nec in communi: sed siquidem inuene-
rit quis, annuam: si autem non, sinam. Sic enim vos fe
cerim inutiles semper omnia promptè dicentes, &
quando oportet, non renuentes. Ecce habetis quæstio-
nes sufficientes. Considerate, dicite causam. Quare e-
uangelia, quare non prophetiæ, quare facienda in euã
geliis, & si hic definiat, alius quærat. Etiam cõferte ea
quæ ipsi inter vos excogitatis, deinde autem nos sile-
bimus. Nam si dicta vobis nihil profuerint, multò ma
gis neque si alia apposuerimus. Profectò haurimus in
vas perforatum. Hinc etiã vobis maior pœna. Igitur
propter hoc silebimus? quòd certè ne fiat, in vobis situ
est. Si enim viderimus vestrum studium, fortassis ite-
C rum loquemur vt & vos amplius probati sitis, & nos
in vobis exhilaremur, in omnibus glorificãtes deum
ac patrem domini nostri Iesu Christi, cui gloria & im
perium, & magnificentia, & honor, cum ingenito pa-
tre, ac sancto illius spiritu, nunc & semper, & in secu-
la seculorum, Amen.

Erat autem discipulus quidam in Damasco, Ananias nomine, & dixit ad illum dominus in uisione: Anania. At ille dixit: Ecce domine. Dominus autem ad illum dixit: Surge, uade in uicum qui dicitur Rectus, & quære in domo Iudæ Saulũ nomine Tarsensem. Ecce enim orat, & uidit in uisione uirum Ananiam nomine introeuntem, & imponentem sibi manus ut uideat.

Homilia uicesima.

QVare nam per nullum ex præcipuis apostolis, hunc vocauit, neque misit ad illius institutionem aliquem ex his? quoniam nõ oportebat illũ per homines, sed per Christũ erudiri. Quoniam & hic docuit quidem illum nihil, baptizauit autem solùm. Simul autem quum baptizaretur, accepit magnam spiritus gratiam ob zelum & alacritatẽ plurimã. Quòd autem & Ananias valde insignis fuerit, manifestum fit ex his quæ ad illum dicit, & quæ ille respondet, dum dicit, *Domine audiui ex multis de homine hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Hierusalem.* Si igitur contra dominum loquutus est, multò magis si angelus missus esset. Et propter hoc, ante hunc, neque Philippus audit quid futurum, sed solùm videt angelum, & non dum spiritus iubet accedere, & adhærere currui. Iam autem hoc loco metum illius minuit, & dicendo, Ecce orat: quasi hoc dicit, Cæcus est, & tu metuis? Ita & Moses timet. Vnde magis verba sunt timẽtis, q̃ non credentis. Et audi verba ipsa: *Domine audiui à multis de uiro hoc.* Quid dicis? Deꝰ dicit, Et tu dubitas? Sic nondũ sciuerũt potentiã Christi. *Et hic habet potestatem à summis sacerdotibus, ut uinciat omnes qui inuocant nomen tuum.* Vnde hoc manifestum? Verisimile erat illos, qui in timore erant, curiosiores fuisse. Non igitur hoc dicit, quasi nesciat Christꝰ: sed dubitat, quo modo hæc fiant, quum illa ita se habeant. Ita & alibi di Mar.10.d scipuli dicunt, Quis potest saluari? Et vide quot res gẽ rantur, vt credat venturo. In somnio vidit, prædixit illi. Orat, inquit, igitur ne time. Et quare non dicit illi, quid factum sit? Erudit nos, ne prædicemus opera nostra. Imò & timentem videns, neque sic dixit, Ne sis E infidelis: Sed quid? *Surge, uade. Vidit enim in uisione uirum qui imposuit illi manus.* Ideo, in visione: quia cæcus erat. Et neque miraculi excellẽtia rapuit discipulum: ita metuit. Attamen per illum, Paulum quum esset cæcus, videre deus fecit. *Dixit autem dominus ad illũ, Vade, quia uas electionis mihi est hic, ut portet nomen meum coram gentibus & regibus filiorum Israel. Ego enim monstrabo illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati.* Non solùm fidelis erit, inquit, sed & doctor, & magna dicendi libertate vtetur. *Coram gentibus ac regibus.* Ita crescet doctrina, inquit, vt & populos & reges omnes vincat. *Abiit autem Ananias, & ingressus est in domum, & positis super illũ manibus dixit, Saul frater dominus misit me, Iesus qui apparuit tibi in uia qua ibas, ut respicias, & implearis spiritu sancto.* Statim illum familiarẽ facit nomine: Iesus, inquit, qui apparuit tibi in via. Porrò hoc non dixerat illi Iesus, sed à spiritu sancto didicerat.

Et statim deciderunt ab oculis illius tanquam squamæ: uiditq; statim, & surgens baptizatus est, & cibo sumpto conualuit. Solùm illi manus imposuit, & statim squamæ F
ab oculis illius deciderunt. Has quidam dicunt cæcitatis illius fuisse causas. Et quare non excæcauit illius oculos? Hoc admirabilius erat. Nam & apertis oculis, non videbat id quod patiebatur à lege, donec nomen appositum est Iesu. *Et statim,* inquit, *baptizatus est, & sumpto cibo conualuit.* Igitur infirmus factus erat, & ex itinere, & ex metu, & ex ieiunio, & ex tristitia. Volens igitur illius augeri tristitiam, cæcum manere permisit, donec venit Ananias: & vt ne quis putet, cæcitatem phantasiam esse: propter hoc erãt squamæ. Igitur non opus habebat alia doctrina: sed quod acciderat, doctrina erat. *Fuit autem Saul cũ his qui Damasci erant discipulis diebus tribus, & statim prædicabat Christum, quòd hic est filius dei.* Vide statim doctor factus est in synagogis, non erubescebat mutationem, neque formidabat destruere ea in quibus anteà clarescebat. Non simpliciter erat doctor, sed etiam in synagogis. Ita ab initiis homo erat & occidens, & ad cædes compositus. Vides vt manifestum signum in illo factum. Hoc ipso & omnes obstupefacere faciebat. Ideo & hoc manifestans addit, ac dicit. *Attoniti autem sunt omnes qui audierant ac dicebant, Nónne hic est qui expugnabat in Hierusalem inuocantes in nomine hoc.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *Et huc ideo peruenit,ut ligatos ducat ad ſũmos ſacerdotes. Saulus autẽ magis confortabatur, & cõfudit Iudæos qui habitabãt in Damaſco, conuincens, quòd hic eſt Chriſtus.* Vtpote in lege edoctus obturabat illos,& non ſinebat loqui. Liberati à Stephano,putarũt ſe liberatos ab huius rei diſputatione,& nunc alium inuenerunt Stephano potentiorem. Sed videamus iterum ea quæ de Anania.Non dixit ad illum,Loquere ac doce illum . Nam ſi quum dixiſſet,orat,& vidiſſet virum impoſitis illi manibus, nõ credidit,multò magis ſi hoc dixiſſet.Vidit,inquit, in viſione.Et ita ne de hac re dubites,Ne igitur timeas,ſed vade. Sic neque Philippus tũc totum ſtatim audiit.Quia vas electionis mihi eſt hic.Ita agit qui timorem omnem excutit, & fidere perſuadet, quandoquidẽ de illo ſenſurus erat melius , quia & paſſurus erat. Vt autem dixit,vas:oſtendit quòd non ſit naturalis illius malicia.Electionis,addidit, quò oſtendat & probatum eſſe:nam quod probatum eſt,eligimus.Ne igitur quis hæc audiens,putet quòd non credens his quæ dicebantur,hęc dicat Ananias,vel putat deludi Chriſtum. Abſit.Sed timens ac tremens neque attendebat
H dictis,audito nomine Pauli : ita corripuerat metus illius animam,vel ſolo nomine audito.Quanuis quum audiſſet,quòd excæcaſſet illum , oportebat fidere . Et huc ob iſtuc ipſum,inquit,venit , vt omnes inuocantes nomen hoc ligaret.Quaſi diceret, Timeo ne fortaſſe me in Hieruſalem ducat.Quid me proiicis in os leonis?Cur me huic prodis?Timet ac hæc dicit,vt diſcamus vndique virtutem viri. Nam hoc à Iudæis dici,haud mirum fuerit,at quod ab hoc & tam territo, maximum eſſe indicium virtutis diuinæ oſtenditur. Saul frater,hic & timor factus eſt magnus, & obediẽtia maior poſt timorẽ.Deinde poſtquàm vas electionis dictus eſt,vt ne dicas totum eſſe dei , abducens te ab hoc,apponit quod ſequitur dicens:Vt portet nomẽ meum coram gentibus & regibus,filiiſq; Iſraël. Audiit quod valde deſiderauit Ananias , quòd & Iudæis oppoſiturus ſe eſſet.Ideo & non ſolum gaudio , ſed & fiducia impletur . Ego enim oſtendam illi quæ oporteat illum nomine meo pati.Hæc prædicit , ſimul inhortatur.Nam ſi ille tanta paſſurus eſt,qui adeò inſaniit,ille autem neque baptizari vult , vt videat . Bene
I habet,inquit,dimitte illum cæcum eſſe : propter hoc nunc manſuetus eſt,quia cæcus eſt: quid me iubes illius aperire oculos,vt iterum liget?At ne timeas futurum. Apertione enim non contra nos , ſed pro nobis opus erit,ad hoc vt reſpiciat. Inſuper & hæc adiicitur.Ne timeas.Nihil faciet vobis graue,ſed etiam patietur multa.Et hoc ſanè admirabile, quia prius patietur,& tunc incidet in pericula.Saul frater , dominus Ieſus qui apparuit tibi in via,miſit me.Non dixit, qui excæcauit:ſed,qui apparuit.Ita ſolebat modeſtè & nihil inſolentius loqui.Igitur ſicut Petrus curato cæco
Sup.5.b dicebat,Quid in nos intenditis, quaſi noſtra virtute vel pietate fecerimus illum ambulare?Ita & hic Ieſus qui apparuit tibi,quum imponeret manus hæc loquebatur,& duplex cæcitas ſoluebatur.Vbi autem dixit,quòd ſumpto cibo conualuit, declarauit quòd infirmatus fuerit,nimio mœrore,cæcitate, timore,& fame.Neque anteà cibum ſibi dari permittebat , donec baptizatus magnorum donorum particeps factus eſt. Et non dixit Ieſus crucifixus ille,filius ille dei,qui ſigna facit.Sed quid ? Ille qui apparuit tibi : propter ea quæ illi nota erant:quoniam & Chriſtus ipſe nihil amplius appoſuit,neque dixit,Ego ſum crucifixus ille,qui ſurrexi:ſed,quem tu perſequeris.Non dixit,qui perſe- K
quutionem paſſus ſum:vt ne putetur,quaſi per furorẽ ac riſum aſſiſtat.Qui apparuit tibi,inquit,in via . Veruntamen non apparuit,ſed per opera viſus eſt.& volens ſermonis moleſtiam adumbrare,ſtatim addidit, vt videas & implearis ſpiritu ſancto. Nunquid quod factum erat improperabat?Non. Sed daturum ſe gratiam,inquit:Mihi videtur & hunc & Cornelium,ſtatim quum dicerentur hæc ad illos ſpiritus ſancti gratiæ factos eſſe participes: tametſi hic is qui dedit non fuerit vnus ex duodecim.Ita nihil vel humanum ex omnibus quæ in illo,vel per hominem factum eſt : ſed deus aderat,qui hoc faciebat.Interim autem & illum erudit,vt modeſtè ſe gerat, non ducens illum ad eximios apoſtolos . Et oſtendit quòd nihil hoc loco humanum,neque tunc aſſequutus eſt ſpiritum,qui faciebat ſigna,vt & ſic fides illius oſtendatur:non enim miracula fecit.Et ſtatim,inquit,in ſynagogis prædicabat Chriſtum,quòd hic eſt filius dei. Non quòd ſurrexit, prædicauit:neque quòd viuat.Sed quid?Valde euidẽter exponebat hoc dogma,quòd hic eſt filius dei. Qui autem hæc audiebant,adhuc in incredulitate perſiſte- L
bant.Oportebat autem non credere ſolùm, ſed etiam obſtupeſcere.Et quare nam non ſimpliciter quòd per ſequutor fuerit,dicunt:ſed quòd expugnet , inuocantes nomen hoc ? Valde furibundum per hoc declarabant:& non dicebant Ieſum,præ inuidia,neque nomẽ audire ſuſtinentes:ita erãt exaſperati.Et huc propterea venit. Non poſſumus dicere,inquit, quòd prius cũ apoſtolis fuerit.Vide quomodo per multa teſtificatio fit,ipſum Paulum eſſe ex numero hoſtium.At ille non ſolum non confundebatur propter hoc,ſed & gloriabatur. *Saulus autem magis corroborabatur, & cõfundebat Iudæos,* Hoc eſt , ora eorum obturabat. *Confirmans quòd hic eſt Chriſtus.* Docebat,inquit: doctor enim ſtatim erat. *Vt autem impleti ſunt dies,ſat multi conſpiraverunt Iudæi,ut occiderent illum.* Iudæi ad validum ſyllogiſmum redeunt.Non enim iam ſycophantas & accuſatores, & falſos teſtes inquirunt . Neque enim vltra illos ferunt.Poſteà illi per ſeipſos hoc faciunt . Nam quoniam videbant rem augeri,neque iudicium adhibent. *Innotuerunt autem Saulo inſidiæ illorum,obſeruantes portas dies ac noctes, ut occidant illum.* Quare ? quia ſignum hoc iam factum , præ omnibus intolerabile erat,etiam eo quòd quinque & tria millia crediderant, & in ſumma,omnibus . Et vide illum iam non gratia ſeruari,ſed humana ſapientia,vt diſcas virtutem viri, etiam abſque miraculis clareſcentis. *Diſcipuli autem acceperunt illum noctu,& dimiſerunt per murum,ſubmittentes in ſporta.* Merito vt res ſuſpicione careat. Quid igitur?Vt graue periculum effugiat.Nunquid manet? Minimè:Sed vadens hinc,magis illos accendit.Nã quod verè crediderat,multi adhuc non credebant. Propter hoc poſt dies ſat multos hoc fit.Quidnã hoc eſt?Veri ſimile illum nondum voluiſſe inde proficiſci , multis forſan admonentibus.Vbi autem hęc didicit,tũc permiſit diſcipulis ſuis . Etenim ſtatim habebat diſcipulos.Hoc inſinuans dicebat, *Præfectus Aretæregis cuſtodiebat ciuitatem apprehendere me uolens.* Et vide euã geliſtam,nihil ſuperbè dicentem,neque claritudinem Pauli dicentem,ſed ſolùm quod excitarunt regem.Igitur illum ſolum emiſerunt,& nullum cũ illo,idq; perquàm vtiliter,vt ipſe apoſtolis in Hieruſalem ſe oſtẽdat,imò illi quidem emiſerunt , vt deinde ipſe ſibi adeſſet & ſe ſeruaret.Ipſe vero contrarium faciens , ad

Matt.5.c. Ibidẽ.18.d — C

M Act.9.23.& 4.a

Luc.21.a Supr.3.a

Ad Phile. 1.b

1.Tim.5.d

inſanientes

A inſanientes ſtatim tranſiit.Hoc eſt,accenſum eſſe,hoc eſt magis feruere.Et conſidera quomodo ſequitur. A primo ſtatim die ſeruat præceptum quod audierant
Mat.10.g apoſtoli,Niſi quis tulerit crucem ſuã , & ſequatur me Igitur qui poſt alios venerat , magis quàm alij feruebat:& opere implebat illud : Cui dimittitur multum, magis diliget.Vnde quò poſterius venit,hoc magis dilexit.Et propter hoc etiam priorem vitam ſuã ſuggillans, ſæpe ſeipſum notabat , nihil ſatis eſſe putans ad priora occultanda. Confirmans, inquit,hoc eſt, cum manſuetudine docens . Et vide quod non dicunt illi, Tu es qui expugnas,quare mutatus es? Confundebantur enim,ſed inter ſeipſos dicebant . Dixiſſet enim & multò iuſtiꝰ.Hoc nos maximè docere oportebat,quoniam & apud Agrippam ſic rationem reddit. Hũc imitemur oro & nos,& contra omnia pericula ſimus parati.Et quomodo,inquit,ille fugit?Non erat opus timoris,ſed cuſtodiebat ſeipſum verbo. Si timidus fuiſſet,non veniſſet in Hieruſalem,neque ſtatim ſuſcepiſſet doctrinam,remiſiſſet alacritatem. Atqui non erat
B timidus,ſed prudens,& temporis obſeruator,edoctus paſſione Stephani.Proinde non putabat magnum mori pro prędicatione,niſi cum magno lucro hoc fiat:homo neque Chriſtum videre volens,quem maximè omnium videre cupiebat, quoniam nondum ſuum erga homines miniſterium impletum erat.Talem oportet eſſe Chriſtiani animam . Statim ab initio & ianua oſtendebatur Pauli effigies,imò & anteà per ea quæ nõ ſecundum ſcientiã faciebat,ſed humana ratione motus . Nam quum poſt tantum tempus noluit diſſolui, multò magis in initio negociationis,nuper è portu egreſſus.Non eripit autem illum periculo Chriſtus,ſed permittit:quoniam vult etiam humana induſtria pleraque fieri.Et aliter:Permittit,vt diſcamus quod & illi homines fuerint,& quod non vbique gratia operabatur:alioqui,ſi hoc non fuiſſet: ſimpliciter habiti eſſent ſtipites,propter hoc & illi in multis diſpenſabãt, & operabantur.Hoc & nos faciamus,& ita fratrũ ſalutem optemus.Hoc nõ minus fuerit martyrio , nihil deprecari pati propter multorũ ſalutem . Nihil adeo lætificat deum.Iterum dicam,quod ſæpe dixi, quoniã valde iſtud velim,quoniã & Chriſtus faciebat, de remiſſione admonens,ac dicens:Quãdo orauerit is vos, remittite ſi quid contra aliquem habetis . Iterum Petro loquens,inquit,Non dico tibi , quòd remittas ſolùm ſepties,ſed vſque ſeptuagies ſepties . Et operibus remiſit,quæ in illum delicta ſunt.Sic ſanè & nos,quoniam ſcimus ſcopum Chriſtianiſmi eſſe . Semper de illo loquimur.Nihil frigidus Chriſtiano,alios nõ ſeruante.Non potes hìc paupertatem dicere . Quæ enim duo minuta dederat,accuſabit.Et Petrus dicebat,Argentum & aurum nõ habeo.Et Paulus ita erat pauper, quòd & ſæpe eſurierit, & neceſſario alimento habuerit opus.Non potes ignobilitatem dicere, etenim etiã illi ignobiles fuerunt & ex ignobilibus.Nõ potes prætexere,quòd idiota ſis,nam & illi erant illiterati . Licèt ſeruus ſis,licèt fugitiuus,poteris quod tuũ eſt implere:quandoquidem & Oneſimus talis erat,ſed vide quo illum vocet,& in quantam dignitatem prouehat. Vt communicet mihi,inquit,in vinculis . Non potes infirmitatem dicere , quoniam & Timotheus talis erat,frequentes habens infirmitates. Quod autem infirmus fuerit,audi:Vino modico vtere propter ſtomachum tuum,& frequentes infirmitates tuas. Poteſt vnuſquiſque proximo ſuo prodeſſe : ſi volueris quod tuum eſt implere . Non videtis arbores ſteriles quòd D
ſint validæ,quomodo pulchræ,proceræ,leues,ac ſubli
mes?At ſi hortum haberemus, vellemus malogranata,oliuas habere frugiferas , & multo magis quàm illas.Illa enim ad voluptatem magis ſunt,quàm ad vtilitatem. Et vtilitas autẽ, parua quædã eſt. Tales ſunt, qui ſolũ conſiderant ea quæ ſua ſunt,imò neque tales: nam hæ ad incendium paratæ ſunt, alioqui illa etiam ad ædificium & ad rerum ſecuritatem.Tales fuerunt etiam virgines, caſtæ quidem & ornatæ ac modeſtæ: at nulli vtiles,ideo & exuruntur. Tales ſunt , qui non pauerunt Chriſtum.Vide enim horum nulli improperari ſua peccata,non quòd ſcortati ſint,non quòd peierarint,nihil omnino,ſed quod alteri non fuerint vtiles.Talis erat qui talentum defoderat,irreprehenſibilem quidem exhibens vitam. Qui autem alij nõ eſt vtilis,dic mihi,quomodo erit Chriſtianus? Si fermentum commixtum farinæ , non commutauerit totum in alium habitum:nunquid fermentum tale eſt? Quid etiam,ſi vnguentum non implerit odore accedentes, vnguentúmne dicemus?ne dicas impoſſibile eſt mihi
adducere alios:nam ſi fueris Chriſtianus, impoſſibile E
eſt vt hoc non fiat . Nam ſicut ea quæ in natura contradictionem non habent , ita etiam hæc .Etenim in natura Chriſtiani ſitum eſt hoc ,ne afficias contumelia deum.Si dixeris,quòd ſol non poteſt lucere,contumelia illum affeceris.Si dixeris , quod Chriſtianus nõ poteſt prodeſſe,contumelia affeciſti deum,& mendacem dixeris.Facilius erſum eſt,quod ſol nõ calefaciat, neque luceat,quàm Chriſtianum non lucere. Facilius eſt lucem eſſe tenebras,quàm hoc fieri . Ne igitur dicas,quòd ſit impoſſibile.Impoſſibile enim contrarium eſt.Ne igitur contumelia afficias deum,ſi quod noſtrũ eſt rectè perfecerimus,omnino erunt illa,& quaſi naturale quoddam opus ſequetur . Non poteſt latere lux Chriſtiani,nõ poteſt occultari lampas tam clara. Itaque ne ſimus negligentes . Etenim ſicut à virtute lucrum erga nos,& ad eos qui vtilitatem capiunt, tranſit:ita & à malitia duplex damnum,& in nos,& in eos qui offenduntur venit.Sit quiſpiam,ſi vis,idiota,innumera à quodam paſſus,& nullus illum vleiſcatur, ſed & benefaciat.Qua doctrina hoc non fuerit validius, quibus ſermonibus,quibus admonitionibus, quem fu F
rorem extinguere & ſuffocare non valeret?Itaque hoc ſcientes,poſſideamus virtutem , eo quod non poſſumus aliter ſeruari,quàm cum his bonis operibus hanc vitam perficientes,vt & futura bona aſſequamur,gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti,cũ quo patri ſimul ſanctoq; ſpiritui gloria,imperium , honor nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

Vt autem Saulus uenit Hieruſalem, tentauit adhærere diſcipulis,& omnes timebant illum,non credentes quòd eſſet diſcipulus.Barnabas autem apprehenſum illum duxit ad apoſtolos & narrauit illis,quomodo in uia uiderit dominum.

Homilia uiceſimaprima.

RECTÈ hoc loco dubitatur,quomodo in epiſtola quidem ad Galatas dicit , Non abiit Hie- Galat.1.c
ruſalem,ſed in Arabiam, & Damaſcum , & quod poſt tres annos aſcenderit , vt videret Petrum. Hìc vero contrarium dicit,quod Barnabas duxerit illum ad apoſtolos.Vel igitur hoc dicit , Non abij , vt moram facerem.Dicit enim illic , non acquieui carni Ibidem.
& ſanguini,neque abij ad eos qui ante me erant apoſtoli.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gstoli. Vel si non hoc, quia insidiæ erant in Damasco, postquam ille venit ab Arabia factum est, inquit. Deinde iterum ascendit postquam inde venisset. Sanè ipse non abiit ad apostolos, sed discipulis adhærere tenebatur, vtputa non doctor sed discipulus existens. Igitur non propter hoc ascendit, vt abiret ad eos qui ante se, neque enim ab illis quiddam didicit. Vel hūc ascensum nō dicit, sed relinquit: & quum sic esset, abiit in Arabiam, deinde venit in Damascū, posteà in Hierusalem, posteà in Syriam. Vel si non hoc, iterum sic: ascendit in Hierusalem, dein in Damascum, emissus deinde in Syriam, posteà in Damascum iterum, mox in Cæsaream, & tunc per quatuordecim annos, fortè quando fratres adiit cum Barnaba. Vel si non hoc, aliud dicit tempus: historiographus enim multa succindit, & multa tempora congerit. Vide quomodo non est ambitiosus, neque narrat visionem illam sed præterit. Iterum autem sic incipit, ac dicit: *Quum uenisset autem in Hierusalem, tentauit adhærere discipulis, qui timebant illum.* Et ex hoc iterum feruorem Pauli ostendit, non ab Anania, neque ab his qui illic admirabantur eum, sed ab his qui Hierosolymis erant, neque enim hoc humanæ expectationis erat. Et vide illum non ad apostolos euntem propter modestiam, sed ad discipulos, vtpote discipulum existentem: nondum enim fide dignus putabatur. *Barnabas autem assumens illum duxit ad apostolos, & narrauit illis quomodo in uia uidisset dominum.* Barnabas ille mitis quidam & mansuetus homo erat. Filium autem consolationis interpretari quis posset ex nomine: vnde & amicus Paulo factus est. Quòd autem valde vtilis erat & facilis, hoc ex his quæ in manibus, & quæ cum Ioāne aguntur manifestum est: & propterea hic non metuit, sed narrat, quomodo in via viderit dominum, & quòd loquutus sit illi, & quomodo in Damasco liberè egerit in nomine domini Iesu. Verisimile enim quòd ille etiā in Damasco audierit de illo: ideo & hæc tanquā præparatoria facit, operibus confirmans ea quæ dicta erāt. *Et erat ingrediens & egrediens Hierusalem, & liberè loquens in nomine Iesu. Et loquebatur & disputabat cū Græcis, quoniā discipuli metuebant illum: apostoli uerò non credebant illi, propterea metum illorum qui illic: tollit. Loquebatur q; & disputabat cum Græcis.* Ἑλληνιστάς. Græcos dicit, qui Græce loquebantur: idq; valde sapienter. *Neque enim uidere illum uoluerunt Iudæi: alij uerò etiam aggrediebantur, ut interficerent illum.* Magnæ alacritatis, victoriæq; potentis hoc indicium erat, etiam illos valde mœstos factos ob id quod acciderat. *Vt autem cognouerunt, fratres, deducunt illum in Cæsaream.* Propter timorem hoc faciūt. *Metuentes enim, ne posteà idem cum illo fiat, quod cum Stephano, deducunt illum in Cæsaream, & emiserunt illum in Tarsum.* Licèt propter metum, attamen emittunt, simul & prædicaturum, & securiorem futurum in sua patria. Vide autem oro, quomodo non omnia gratia fiūt sed permittit illos deus etiam propria sapientia multa moderare ac facere, humano more. Si enim ab ipso factum est hoc, multò magis ab illis. Permittit hoc vt ignauorum prætextum auferat. *Itaque ecclesiæ per totam Iudæam & Samariam habentes pacem ædificabātur, & ambulabant in timore domini, & cōsolatione spiritus sancti implebantur.* Vt igitur ne quis ex timore hoc factum putet, prius, vt habuerint ecclesiæ, narrat, ostendēs quòd persequutionis tempore Hierosolymis erat: vbi autē res ecclesiæ vbique in pacem, tunc posteà & Hierusalem relinquit: adeò feruens & alacer erat. Non enim quoniam pax erat, putabat nihil opus suo aduētu. Et propter quid, inquit, hoc facit & nouit, quum esset pax, & postq; Paulus abiit? Quia istos oblectabantur maximè, vtpote sæpius commendatos, & multitudini admirabiles, illum autem contemnebāt, & magis in eum duri erant. Vidisti quomodo pax bellum sequuta? imò vidisti quid fecerit bellum istud? Dispersit pacem facientes per Samariā, confusus est Simon in Iudæa, Sapphira punita est. Igitur non quia pax erat, remissiora erāt negocia, sed talis erat pax, vt & consolatione haberet opus. *Factum est quum Petrus transiret per omnes, descendit etiam ad sanctos qui habitabant in Lydda.* Quemadmodum dux in exercitu obambulans cōsiderabat, quæ pars sit coadunata, quę ornata, quæ suo aduētu egeat. Vide vbique illum circūcursare, & primum inueniri. Quando eligendus apostolus, hic primus: quando loquendum Iudæis, non apostolos esse ebrios: quādo curandus claudus, quando concionandum, hic præ aliis est: quando agendum contra principes, quando contra Ananiam, quando ab vmbra sanationes fiebāt, hic erat. Et vbi quidem erat periculum, hic: & vbi moderatio. vbi autem tranquillitate res erant plenæ, cōmuniter omnes. Sic non exigit honorem maiorē. Iterum quando fieri miracula opus erat, ipse prosilit. Et hic iterum ipse per se laborat, ac iter facit. *Inuenit autem illic hominem quēdam Aeneam nomine ab octo annis decumbentē in lecto, qui erat paralyticus, & dixit illi Petrus. Aenea sanat te Christus: surge & sterne tibi ipsi. Et statim surrexit.* Et quare non expectauit fidē viri, neque interrogauit, vis sanus fieri? Maximè igitur ad multorum consolationem factum est hoc miraculum. Itaque audi quantum lucrum. Subdit enim dicens, *Et uiderunt omnes qui habitabant Lyddam & Assaronem: quotquot conuersi erant ad dominum.* Bene sic dixit. Insignis enim erat vir, vnde argumentum dat signi, vt tollat lectum. Et enim non solùm ab infirmitatibus liberaui, sed etiam cum sanitate vires contuli. Et aliter: Et tunc nondum indicia suæ virtutis exhibuerant: & ita meritò non exigebatur à viro fides. Itaque quemadmodum Christus, incipiens à signis non exigebat fidem, sic neque illi. Nam in Hierosolymis quidem, meritò fides illorum prius exigebatur, vnde & propter fidē, quotquot morbis obnoxij erant, in viam exponebātur, nempe vt venientis Petri vel vmbra, quempiam illorum obūbraret, multa enim facta erant illic signa. Hic autem hoc primum contigit. Nam signa quædam fiebant, vt allicerentur alij, quædam verò pro credentium consolatione. *In Ioppe autem erat discipula quædam nomine Tabetha, quæ si interpretetur quis, dicitur Dorcas. Itaque hæc plena operibus bonis & eleemosynis quas faciebat. Factum est autem in diebus illis, quòd quum ægrotasset illa, mortua est. Lotam autem illam posuerunt in cœnaculo. Quia autē propè erat Lydda Ioppe, audientes discipuli quòd Petrus esset in illa, miserunt duos uiros obsecrantes, ne differat uenire usque ad se.* Quare expectauit vt moreretur? quare non & ante hoc Petrus rogatus? Indignum censebant, pro talibus discipulos solicitos esse, & à prędicatione auellere. Quoniam & propter hoc dicit, quòd propè erat: & ita monstrat quòd vt rem superuacaneam hoc petiissent. Discipula enim erat. *Surgens autem Petrus uenit cum illis, quem ut uenit, adduxerunt in cœnaculum.* Non orant, sed illi permittunt, vt à seipso vitam illi concedat. Ita hic impletur, quòd eleemosyna liberat à morte. *Et steterunt circa illum omnes uiduæ plorantes, & monstrantes tunicas & uestes, quas fecerat Dorcas quum esset cum ipsis.* Ducunt Petrum

A Petrum eò vbi sita erat mortua, fortasse putantes aliquid illi ad doctrinam dari. Vidisti quantum augmētum factum? Non simpliciter autem datum est nomē mulieri, sed vt discamus quòd ferret nomen ita vigilans ac sobria, vt Dorcas. Multa enim nomina singulari dispensatione indita sunt, vt sæpe vobis dixi. Plena erat, inquit, operibus bonis & eleemosynis quas faciebat. Magnum mulieris encomium, quandoquidem vtraque sic faciebat, vt vtrisque plena esset: manifestū autē quòd primū illorum, etiam tunc huius faciebat diligentiam. Quæ fecerat, inquit, quū Dorcas adhuc esset cum ipsis. Multa humilitas: nō enim sicut nos agebant, sed communiter omnes erant: magnam eleemosynæ faciebat rationem. *Eiectis autem foras omnibus Petrus posuit genua ac orauit, & cōuersus ad corpus dixit, Tabetha surge. Illa autē aperuit oculos suos, & uiso Petro resedit.* Cur nam omnes eiicit? planè ne lachrymis cōturbetur, nec confundatur. *Et positis genibus orauit.* Hoc indicium erat attentæ & ordinatæ orationis.

Et apprehensa, inquit, *manu.* Hic ostendit per partem, vitam, deinde virtutem quæ inducebatur: illā per ver
B bum, hanc per manum. Data autem illi manu excitauit illam, & vocatis sanctis ac viduis commendauit illam viuentem. Aliis quidem ad cōsolationem, quòd accepissent sororem, & quòd vidissent miraculum: aliis autem vt præesset. *Notum autem factum est per totā Ioppen, & multi crediderunt in dominum. Factum est autem, quum mansisset ille sat multis diebus in Ioppe apud Simonem quendam coriarium.* Vide humilitatem ac mansuetudinem Petri, quòd non apud hanc manet, neque apud aliū quendā insignē, sed apud coriariū: per omnia nos in humilitatē inducens, & neque viliores cōfundi permittens, qui & propter hoc censuit transeundū, quoniam illius doctrina opus habebant credentes. Videamus iterū quæ suprà dicta. Tentabat, inquit, adhęrere discipulis. Non impudenter accessit, sed submissè. Discipulos autem vocat etiam eos, qui non erāt in choro duodecim, eo q̄ omnes tum propter eximiam virtutem discipuli vocabātur. Erat enim manifesta illorum imago. Et omnes timebant illum, inquit. Vide quomodo metuebant discipuli, quomodo adhuc metus vigebat. Barnabas autem apprehensum illum du-
C xit ad apostolos, & narrauit illis. Mihi videtur Barnabas anteà illi fuisse amicus. Ideo & omnia narrat, quæ illi contigerant. Nihil autem horū ille dicit: opinor autem quòd & ad alios hoc non protulisset posteà, nisi quædā fuisset necessitas. Et erat cum illis ingrediens in Hierusalē, & liberè loquēs in nomine domini Iesu. Hoc & aliis dabat fiduciam. Vides & illic & ibi alios parantes & vrgentes, vt ille abiret, & nusquam diuini miraculi gratia illum frui. Itaque sic illius ostenditur alacritas, atque adeò non videtur mihi terrestre iter facere, sed etiā nauigasse: & id quoque singulari dispēsatione fit, vt ipse & illic prædicet. Vnde & insidiæ ab illis, & quòd in Hierusalem venit, similiter singulari dispensatione factū est, vt credibilia magis sint quę ei acciderant. Loquebatur q; & disputabat cū Græcis. Et habentes, inquit, pacē ecclesiæ ædificabantur, & ambulabant in timore domini: hoc est, creuerunt, & etiā inter seipsas verā habebāt pacem. Meritò: nam multùm afflixerat eos externum bellū. Et consolatione spiritus sancti implebātur. Cōsolabatur illos spiritus & per miracula & per opera, & absque illis vnūquenque per se. Factū est autem quū Petrus transisset, vt descenderet in Lyddā. Inuenit illic hominem decūbentem, ac dixit illi, Aenea sanet te Iesus Christus. Nō hoc ostentantis, sed fidētis verbum est, quod futurū esset. Mihi autem videtur, quòd huic verbo credidit infirmus, & factus est sanus. Quòd autē absque fastu factū sit, manifestū etiam ex sequentibus. Non enim dixit, In nomine Iesu. Verūm vt signū magis istud narrat. Viderunt autē qui habitabant Lydda, & conuersi sunt ad dominū. Itaque non frustra dixi, vt persuaderentur, & consolationē acciperent, facta esse miracula. In Ioppe autem erat discipula quædam, inquit, nomine Tabetha. Factum est autē in diebus illis, q̄ illa infirma facta mortua est. Vides vbiq; signa fieri? nō simpliciter mortua est, sed quū diu infirma fuisset. Ideo & Petrū non vocant, donec defuncta est. Vbi verò audierunt discipuli, miserunt obsecrantes ne differret transire vsque ad ipsos. Vide, per alios mittunt ac vocant. Ille autem obtēperat ac venit: neque pro indignitate habet vocatum esse. Tam magnum bonum est afflictio. Hoc coniungit animas nostras. Nusquam infirmitas illic, nusquam lamentū. Lotam illam, inquit, posuerunt in cœnaculo. Hoc est, omnia curarunt, quæ solēt apud mortuum fieri. Surgens autem Petrus, venit cum illis, & E
ascendens in cœnaculū positis genibus orauit, cōuersusq; ad corpus dixit, Tabetha, surge. Non omnia permittit deus, eadem facilitate fieri: Hoc autē illis prodest. Nō enim solùm curabat salutem aliorum, sed etiam illorū. Enimuero qui tot curarat vmbra, nūc tan Sup. 5. c
ta facit ad excitandā illā. Interdum etiā fides acceden tiū cooperatur. Hanc igitur primā mortuam excitat, vocans nomine. Quę & quasi ex somno expergefacta, primùm aperuit oculos: deinde statim conspecto Petro resedit, & tandē contactu manus firmatur. Tu autem oro, vide lucrū, quomodo iterū fructus sit, & non ad ostentationem. Sanè propter hoc & omnes foras eiicit, magistrū etiam in hoc imitās. Vbi enim lachrymæ, tale mysterium perfici non debet, imò vbi miracula ibi abesse decet lachrymas. Audite oro, quanuis non tale quiddam fit, sed in his qui nunc mortui magnū perficitur sacramentum. Dic autem oro, si sedentibus nobis mittat rex quendā, vocās in regna: plorā dúmne erit ac lachrymandū? Angeli è cœlo veniūt illinc missi, ab ipso rege, vt conseruū suum vocent, & tu
ploras? Non vides quale sacramentum est quod fit? q̄ F
terribile ac horrēdū, & verè hymnis ac gaudio dignū. Vis discere, vt scias q̄ non sit lachrymarū tēpus? Hoc diuinæ sapientiæ maximum est mysterium. Nam quēadmodum domo sua relicta pergit anima ad suū festi nans maritum ac dominū, tu autē luges? Itaque & nato puero hoc facere oportebat. Etenim hic partus illo melior. Vadit enim ad aliā lucem, soluitur quasi à vinculo quodā, & quasi à certamine egreditur. Etiam, inquit, de probatissimis rectè hæc dicis. Et quid ad te homo? Tu enim hoc neque apud probatissimos agis. Dic oro mihi, cur de puello poteris desperare, cuius gratia luges illū? cur nuper illū natū? Etenim sicut ille, ita & iste se habet. Quare igitur luges illū? Nescis quòd sicut sol mundus ascendit, ita & anima relinquens corpus cum pura cōscientia fulget clarè? Non cū tanto silentio videri potest, rex ascendēs in ciuitatem, vt anima quæ reliquit corpus, & cum angelis abit. Intellige quæ sit anima, in quanto tunc stupore sit, in quanta admiratione & voluptate. Quid luges dic oro? Nō enim in peccatoribus hoc solū facis. Vtinam hoc esset, & non prohiberem luct°. Vtinam talis meus esset. Hic luctus apostolicus est, hic luctus & dominicus. Plorauit enim Luc. 19. f
& Iesus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & Iesus Hierusalem. Vellem hac lege discerni luctus. Quando autē reuocans naturam dicis & consuetudinem & curam: nónne propter hoc luges? sed considera. Luge, plora peccatorem, & ego deducā lachrymas, & ego magis q̄ tu: quanto & maiore supplicio obnoxius ille, & ego plorabo tali animo. Non te autem solùm oportet plorare, sed & ciuitatem totam & omnes occurrentes, tanquam eos qui ad mortem ducuntur. Verè enim mors illa, mala est, mors peccatorum, & omnia cōfudit. Hic luctus sapientiæ est, multamq; habet doctrinam: ille autem pusillanimitatis. Si sic luxissemus omnes viuentes, illos emendassemus. Igitur si posses prohibere afferētem remedia, fecisses mortem illam corporalem: ita & nunc siquidem hanc luxisses mortem, prohibuisses certè & super te & super illo fieri. Nunc autem ænigma est quod fit, quum sint multi qui possent non permittere hanc accedere, & dimittere vt fiat, vt autem facta fuerit lugere. Verè lachrymis digni, quādo assistent tribunali Christi, qualia audiēt verba? quantas res patientur? Frustra vixerunt hi, immo non frustra, sed etiam in malum. Et de illis tem-
H pestiuè diceretur, Vtile erat illis si non fuissent nati. Quæ enim vtilitas dic oro, tantum insumere tempus in malum tui ipsius capitis? Nam si frustra solum insumptum esset, nō satis fuisset damni. Dic oro, si quis mercenarius factus, viginti annos perdat frustra non plorabit & lachrymabitur, & videbitur omnium miserrimus? Et hic quantum vitæ frustra insumpsit, neq; vnum diem vixit sibi, sed voluptati, luxuriæ, auaritię, peccato, diabolo? Hoc igitur non plorabimus, dic oro? non tentabimus nos ab his periculis eripere? Est enim si voluerimus illi leue facere suppliciū. Itaque si pre-
ces pro illo faciamus continuas, si eleemosynam damus, & si ille indignus sit, nobis deus placatior erit. Si per Paulum alios seruauit, & per alios aliis parcit: quomodo non & propter nos istuc ipsum faciet? Ex illius opibus, ex tuis, vnde volueris, iuua: instilla oleum, immo aquam: non potest suas eleemosynas ostentare, licèt cognatorum. Non habet eas quæ factæ sunt à se, tametsi factas pro se. Ita cum fiducia illum deprecabitur tunc mulier, precium redemptionis pro illo deponens: quò pluribus peccatis fuit obnoxius, hoc magis
I opus est illi eleemosyna. Non propter hoc autē solùm, sed quòd neque æqualem habet vim nunc, sed multò minorem. Non est autem par, quod quis ipse facit, & quod per alium facit. Itaque quum minor sit, ita multitudine maximam faciamus illam, non circa monumenta, nō circa sepulchra occupati simus. Assiste viduas. Hæc erit sepulchralis cura maxima. Dic nomē, omnes iube pro illo facere supplicatiōes & preces. Placabit hoc deum, etiamsi non ab ipso factū sit: sed propter illū alius author fit eleemosynæ. Et hoc dogma est diuinæ misericordiæ. Viduæ circunstātes & lachrymantes, nō solùm à præsenti, sed etiam à futura possunt eripere morte. Multi etiam vtilitatem acceperūt ex eleemosynis ab aliis pro se factis: nam licèt nō perfectā, attamen consolationē quandā inuenerūt. Quoniam si hoc non est, quomodo pueri seruantur: quāuis certè illi nihil afferunt, sed parētes totū, & mulieribus donati sunt sæpius pueri? Multas nobis deº salutis dedit vias, modò ne negligamus. Quid igitur si quis pauper fuerit, inquit? Iterum dicam: multitudo eleemosynæ non ex his quæ dātur, iudicatur solùm, sed etiā ex volūtate: modò ne des minus q̄ facultas tua potest, & totū exquisiueris. Quid igitur si solitarius fuerit, & peregrinus, & nullū habeat? Quare enim nullū habet, K
dic oro? Hoc illo dat pœnā, quòd nullum ita amicum, ita virtute præditum habet. Itaque hoc fit, vt licèt ipsi non simus virtute præditi, curemus socios & amicos virtute præditos habere, & mulierem & filium quasi fructum quendam etiam per illos habentes, paruum quidem & fructum habentes, attamen aliquem: si curaueris, non diuitem, sed frugalem vxorem ducere, hac consolatione frueris. Similiter si operam dederis, ne diuitem filium relinquas, sed pium, ac filiam honestā: & sic hac frueris consolatione, si hæc curaueris, & talis eris. Et hæc pars virtutis est, quòd tales elegeris & amicos, & vxorem, ac filios. Non frustra oblationes pro defunctis fiunt, non frustra preces, non frustra eleemosynæ. Hæc omnia spiritus disposuit, volens vt nos mutuum iuuemus. Vide enim vtilitatem: accipiet ille per te, & tu per illum, contemptis opibus inductus ad faciendum aliquid generosum: & tu illi salutis ipse verò tibi eleemosynæ factus est author. Ne dubita, quia erit aliquis fructus suauis. Non simpliciter minister clamat pro his qui defuncti sunt in Christo, & pro his qui illorum memoriam faciunt. Non diaco- L
nus est qui talem illam vocem emittit, sed spiritus non sanctus inquam, sed donum. Quid dicis? In manibus est hostia, & omnia proposita sunt bene ordinata, adsunt angeli, adsunt archangeli, adest filius dei, cum tanto horrore astant omnes, astant illi clamantes omnibus silentibus, & putas simpliciter hæc fieri? Igitur & alia simpliciter, & quæ pro ecclesia, & quæ pro sacerdotibus offeruntur, & quæ pro plenitudine ac vbertate? Absit. Sed omnia cū fide fiūt. Quid putas pro martyribus offerri, quòd vocantur in illa hora, licèt martyres sint, etiam pro martyribus magnus honor nominari domino præsente, dum mors illa perficitur, & horrendum sacrificium, & ineffabilia sacramenta. Nam quasi sedente rege quæcunque voluerit, perficit: vt autem surrexerit, quæcunque dicit, frustra dicit. Ita & tunc quandiu proposita fuerint mysteria, omnibus honor maximus in memoria haberi. Vide enim: Annunciatur tunc sacramētum horrendum, quòd pro mundo dedit seipsum deus, cū illo miraculo tempestiuè memor est ille eorum qui peccarunt. Sicut enim quando regum trophæa statuuntur, M
tunc celebrantur quidem & quicunque victoriæ socij fuerunt: dimittūtur autē qui sunt in vinculis per illud tempus. Vbi autem transierit hoc tempus, qui nihil assequutus est, nihil obtinet. Ita sanè & hic. Trophæorū & celebrandæ victoriæ tempus est. Quoties enim, inquit, manducatis panem hunc, mortem domini annunciate. Itaque ne simpliciter accedamus, neque fortuitò hæc fieri putemus. Et aliter: Martyrum memores sumus, & hoc in fidem quòd non mortuus adhuc est dominus: idq; quia deuicit & occidit mortem signum factum esse illum mortuum. Hæc scientes consideremus, quantas consolationes possemus mortuis, pro lachrymis, pro lamentis, pro monumentis, præstare: nempe eleemosynas, preces, orationes, vt & illi & nos assequamur promissa bona gratia & misericordia vnigeniti filij, cum quo patri simul sanctoq; spiritui gloria, imperiū, honor, nūc & semper, & in secula seculorum,
Amen.

Oblationes pro defunctis non frustra fieri.

1. Cor. 11. b

Vir autem

Cap. X. A *Vir autem quidam in Cæsarea, nomine Cornelius, cēturio, ex cohorte quæ appellatur Italica, pius ac timens deum, cū omni domo sua, faciēs eleemosynas multas populo, & orans deum semper.*

Homilia. xxij.

HIc non erat Iudæus, neque iuxta legem viuebat, sed prius nostro more vitam egerat. Et vide duos credere nunc, nempe Eunuchum
Esp. 8. e à Gaza, & hunc, quum ambo sint in dignitatibus, magnamq; pro illis habitam curā. Verùm ne putes, quòd electi sint propter has dignitates. Minimè: sed propter pietatem. Sanè propter hoc dignitates positæ sunt, vt maior pietas ostendatur. Mirabilius etenim, quando quis in diuitiis & potentia agens talis fuerit. Iam magna illius laus, qui tantam peregrinationē susceperat,
Ibidem. f & neque per illud tempus lectionem intermittebat. Et Philippum quum in curru veheretur, orabat: & multa alia. Magna autem & huius laus est, quòd facit eleemosynas ac preces, & pius est in tanto principatu. Vnde & ab dignitate hac virum notū reddit. Et meritò, ne quis dicat, scripturarum historiam fallere. *Ex cohor*
B *te*, inquit, *quæ uocabatur Italica.* Σπεῖρα, cohors est, quę Νέμερο μ nunc vocatur Numerus. *Pius ac timens deum, cum omni domo sua.* Hæc dicit, ne putes quòd propter dignitatem illius talia facta sint. Itaque quando Paulum adduci oportebat, minimè angelus, sed ipse dominus apparet: neque mittit illum ad aliquem duodecim apostolorum, sed ad Ananiam. Hic autē secus fit. Præcipuum adducit, sicut & Philippum, attemperans se illorum infirmitati, & docens quomodo talibus vti oporteat. Quoniam & Christus ipse, qui abiit, apparet sæpe iis qui grauiter patiuntur, & per seipsos accedere non possunt. Vide autem oro, hic iterum aliud eleemosynæ encomium, sicut illic in Tabetha: *Vir*, inquit, *pius & timens deum cum omni domo sua.* Audiamus nos quotquot domesticos negligimus. Hic autem & militum curam gerebat, & faciebat eleemosynā omni populo. Sic & dogmata & vita illius recta fuerunt. *Vidit in uisione manifestè, circiter horam nonam diei, angelum dei ingressum ad se, & dicentem sibi, Corneli.* Quare videt angelum? Etiam hoc faciebat ad confirmationem maiorem Petri, immo non illius, sed aliorum infirmorū.
C Nona autem hora, quādo curæ dimittebātur, & quies erat, quando in precibus & compunctione. *Vt autem intuitus est illum, & trepidus factus est, dixit.* Vide angelum non statim dicere ad quæ dicenda venerat, sed prius soluere metum, & mentem illius sublimia contē plantem. Etenim aspectu territus erat, sed metu moderato, & solum animaduertentem faciento. Mox verba metum soluunt, immo laus in illis dicta quæ formidinis asperitatem mitigabat. Audi autē & qualia verba: *Preces tuæ ac eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam corā deo. Itaque nunc mitte in Ioppen, & uoca Simonem qui agnominatur Petrus.* Ne ad alium veniant, non à solo cognomine, sed etiam à loco manifestat virum. *Et ille est qui hospitatur apud Simonem quendam coriarium, cui est domus apud mare.* Vidisti quomodo, quia diligebant solitudines ac silentium, in secretiores vrbium partes ingressi sunt? Quid igitur si contigisset & alium Simonem esse, eūdemq; coriarium? Vnde & aliud signū habebat, quòd apud mare habitabat. Vix autem possibile erat tria illa vni competere. Et non dixit, quare, ne contristet illum: sed relinquit illum, ita vt desiderium habeat audiendi illum. *Vbi uerò abiit angelus, qui locutus est Cornelio, quum uocasset duos seruos suos, & militem pium, ex his qui manebant apud illum, & narrasset illis* D
omnia, misit eos in Ioppen. Vides quòd non simpliciter hæc dicit, sed vt ostendat, quòd etiam hi qui cum illo, tales essent? *Et quum narrasset illis omnia, dixit.* Vide quàm alienus est à fastu? Non dixit, Vocate mihi Petrum: sed ita vt persuaderet, narrauit omnia. Idq; singulari ratione faciebat. Non enim volebat id sola authoritate præcipere & accersere: idcirco nunc narrat, tam moderatus erat vir: tametsi nihil magnum cogitari poterat de viro qui apud coriarium diuerterat.

Sequenti autem die quum illi in uia essent ac ciuitati appropiarent, ascendit Petrus in superiorem partem domus, ut oraret circa horam nonam. Vide quomodo spiritus connectit tempora, & neque citius neque tardius facit hoc. Ascēdit, inquit, Petrus in superiorem partem domus, vt oraret circa horam sextā, hoc est, seorsim, & in quiete, quasi in cœnaculo. *Et quum esuriret ac uellet sumere cibum, parantibus autem illis irruit super eum mentis excessus, & uidit cœlum apertum.* Quid est ἔκστασις? Spiritualis, inquit, cōtemplatio facta est in illo: quasi diceret quis, anima excessit è corpore. *Et uidit cœlū apertum, & de-* E
scendens ad se uas quoddam, uelut linteum magnum, quatuor initiis alligatum submitti è cœlo in terram, in quo erant omnia quadrupedia terræ, bestiaq; & reptilia ac uolatilia cœli. Et facta est uox ad illum, Surge Petre, macta & uescere. Ait autem Petrus, *nequaquam domine, quia nunquam edi quicquam commune uel immundum. Et uox iterum secūdò ad eum, Quæ deus purificauit, tu communia ne dixeris. Hoc autem factum est ter-* F
tiò. Et rursum receptum est uas in cœlum. Quid nam hoc est? Symbolum totius orbis fit. Homo ille præputium habebat, & nihil commune cum Iudæis. Quoniam igitur accusaturi erant omnes Petrum, tanquam præuaricatorem, & hoc valde illis frequens erat, necessariò & tempestiuè inquit, Nunquam comedi. Nunquid ipse timuerat? Absit. Sed spiritus ita moderabatur eum, vt defensionem habeat contra eos qui reprehensuri erant, quòd & contradixerit: nam magna cura illam legem seruabant. Ad gētes mittebatur, vt igitur & hæ illum non accusent, sicut iam dixi: hæc singulari dispē satione contigeruut, vel etiam ne videatur spectrum quoddam esse, dixit: *Nequaquam domine quia nunquam edi commune uel immundum. Facta est autem uox ad illū, Quæ deus purificauit, tu ne communia dicas.* Hoc videtur quidem ad illum dici, totum autem Iudæis dicitur: nam si magister increpatur, multò magis hi. Itaq; linteum, hoc est, terra: bestiæ autem in illa, gentiles. Macta verò & comede, quod etiā illos accedere oporteat. Tertiò autem fieri, baptisma significat. *Minimè domine, nunquam comedi commune uel impurum.* Et quare, inquit, contradixit? Ne quis dicat, quòd tentauerit illum Gen. 22. a
deus sicut Abraham, quando iussit vt filium hostiam Ioan. 6. a
offerret, sicut & Philippum quando rogauit, Quot habetis panes? non vt disceret, sed tentans illum. Quin & Deut. 12. b
in lege Moses distinctè præceperat de mundis ac immundis, tam in terra, quàm in mari. Attamen neq; sic sciebat, adeò apud seipsum hæsitat Petrus, quæ nam esset visio illa quam vidisset. *Ecce uiri qui missi erant à Cornelio percōtati de domo Simonis astiterūt ad ianuam. Et uocantes, interrogabant, an Simon qui cognominaretur Petrus, illic haberet hospitium.* Quoniam admiraretur ac dubitaret Petrus, veniunt viri tempestiuè dubitationē soluentes. Quoniam & Iosephum prius permisit turbari, & tunc archangelum mittit. Facilè enim anima solutionem accipit, quæ prius dubitauit. Itaque non diutius permittitur hæsitare, neque anteà, sed commodissimo

Universidad de Deusto
Biblioteca

G simo tempore. *Petro uerò cogitante de uisione, dixit spiritus ei, Ecce uiri quærunt te: Surge itaque & descende, ac uade cum eis, nihil hæsitàs, propterea quòd ego misi illos.* Est hic & alia defensio Petri ad discipulos, vt discat, quòd & hæsitarit didicerit; non hæsitandum. Quia ego, inquit, illos misi. Vide quãta spiritus facultas. Quod autem facit deus, hoc spiritus dicitur facere. Verùm angelus non sic. Sed primùm dicens, Preces tuæ ac eleemosynæ tuæ: tunc, inquit, mitte: vt ostendat quòd illinc missus sit. Spiritus autem, quoniam domin⁹, Ego illos misi. *Descendens autem Petrus ad uiros, dixit, Ecce ego sum quem quæritis, ob quam causam adestis? Qui dixerũt: Cornelius Centurio, uir iustus, ac timens deum, & testimonium habens ab uniuersa gente Iudæorum, oraculo admonitus ab angelo sancto, ut accerseret te in domum suam, & audiret uerba abs te.* Dicunt laudes, vt persuadeant, quòd & angelus apperuit illi. Introò vocatos igitur eos excepit hospitio. Vides vnde initium sit gẽtium? A viro pio, qui operibus dignus est habitus. Nam si offenduntur Iudæi quum talis fuerit: si non fuisset talis, quid nõ dixissent? Introductos, inquit, illos hospitio excepit. Vide quanH ta securitas. Intus vocat, ne quid graue eis accidat, & fidenter victitat cum illis. *Sequenti uerò die Petrus profectus est cum illis, & quidam ex fratribus Ioppensibus comitati sunt eum. Postridie uerò introierunt Cæsaream.* Nobilis erat vir, & in præclara degebat ciuitate. ideo apud illũ omnia simul pulchrè geruntur, & à Iudæa res accipit initium, vtpote quæ non dormienti, sed vigilanti interdiu acciderit. Circa horam enim nonam. Ita seipsum attẽdebat. Sed videamus iterum quæ supradicta:

Et dixit angelus, Preces tuæ ac eleemosynæ tuæ ascenderũt in memoriam coram deo. Hinc manifestum quòd per vocem vocauit angelus, & ita vidit illum: quòd si nõ vocasset, neque vidisset. Ita quibus vacabat, erat intentus. Et accersi Simonem, qui Petrus cognominatur. Iã quòd ad vtilia illum vocet, manifestauit: qualia autem vtilia hæc, non addidit. Sic neque Petrus dicit totum. Sed vbique sunt succisæ narrationes, vt audientes excitent: sic & Philippum solùm vocat in solitudinem: Ascẽdit autem Petrus in superiorem partem domus, vt oraret circiter horam sextam, & cecidit super illũ mentis excessus, & videt vas quoddam quasi linteum.
I Vide quòd neque fames cogit illum accurrere ad linteum. Vt autem non diu hæsitet, audit vocem dicentẽ, Surge Petre, macta, & ede. Forsan positis genibus orabat ac videbat visionem. Mihi videtur propter prædicationem hanc visam esse. Quòd autem & diuinum fuerit quod videbat, manifestũ quia supernè id quòd videbat, descendebat: & quòd vox inde afferebatur, & ter fiebat, & cœlum aperiebatur, & quòd illinc veniebat, & illuc rapiebatur, maximum autem indicium erat diuinæ fieri. Quare autẽ hoc fit? Propter eos quibus erat narraturus. Quia ipse iam audierat. In viam
Mat.10.a gentium ne abieritis. Et ne mireris. Si enim circuncisione & sacrificio Paulus habebat opus, multò imagis tunc in principio prædicationis, quum essent adhuc infirmiores, illis egebant. Et ecce viri, inquit, missi à Cornelio astabant ad ianuam, & vocantes, rogabant an Simon, qui cognominatur Petrus, illic habeat hospitium: eo quòd vilis domus erat infrà? rogabant, nõ vicinos. Petro autem cogitante, dixit ei spiritus: Surge, descende, & vade, nihil hæsitans, eo quòd ego misi illos. Vide, non dixit, Propter hoc enim visio apparuit tibi: sed, ego misi illos: ostendens quòd sic persuadere debent nõ exacturi pœnas. Sufficit enim illi ad omnẽ probationem, audire ab illo, Fac hoc, loquere hoc? & K nihil amplius quærere. Descendens autem Petrus dixit, Ecce ego sum quem quæritis. Cur nam non statim illos suscipit, sed quærit? Vidit milites esse qui astabãt. Ideo non simpliciter rogat, sed prius confessus esse se quem quærebant, quærit causam aduentus, vt ne putetur propter hoc quærere, quasi velit seipsum occultare. Et rogat vt si quidem opus, statim festinet & simul eat. Si autem minus, vt hospitio excipiat. Quare autẽ illi dicunt, Accersit te in domum suam? quia hoc illis præcepit. Fortassis autem & quasi rationem pro illo dantes dicunt: Ne desperes, non quasi contemnẽs misit, sed præcepit sic. Cornelius autem expectabat illos. cõuocatis cognatis suis & necessariis amicis. Meritò: nõ enim iustũ fuisset etiã cognatos & amicos nõ simul adduci. Et aliter, & illic præsetes magis q̃ illi audissẽt. Vidistis quanta eleemosynæ virtus, & in priore, & in præsenti sermone. Illic à temporali morte liberati, hic ab æterna, & ianuas aperuit cœli. Vide etiam quãti fecerit quòd credat Cornelius, vt & angelus missus, & spiritus operatus, & princeps apostolorum accersitus, L visionemq; talem vidit, & nihil omnino intermissum est. Quot fuerunt Centuriones & Chiliarchi & reges, & nullus horum assequutus ést quę ille. Audite omnes qui in militia estis, qui regibus assistitis. *Pius erat, inquit, ac timens deum.* Et quod maius, *Talis erat cum omni domo sua.* Ita erat huic rei intentus ac affectus, vt non solùm sua bene constitueret, sed etiam in ministris suis istuc ipsum faceret. Non enim sicut nos qui omnia facimus, vt nobis timendi sint ministri, at pij non ita. Et hic non sic, sed cum omni domo sua deum timebat: non solùm enim quasi communis pater eorum qui cum ipso erant, sed etiã militum qui ei suberant. Audi autem & quid aliud dicunt. Necessariò enim appositum est quod testimonium habebat ab omni populo, ne quis dicat: Quid enim, licèt præputiũ habeat? Et illi, inquit, testimonium ei dant. Igitur nihil eleemosynæ par est. Immo tam magna rei virtus est, quando ex penuariis puris profunditur, vt ea quæ ex iniustis promuntur comparentur luto, immisso in fontem: quæ autem ex iusto lucro, flumini quod pellucidũ & purum in horto, dulce quidem aspectu, dulce etiam contactu, dans leue ac frigidum in meridie. Iuxta hũc M fontem, non pini & quercus, neque cypariss̃i: sed plantæ illis multò proceriores, amor dei, laus hominum, gloria quæ in deo, benevolentia ab omnibus, peccatorum abolitio, multa fiducia, opum contemptus: Eleemosyna autem per quam charitatis planta nutritur. Nihil enim ita charitatem fouere solet, ac dum quis se misericordem exhibet. Hic ramos in sublime erigi facit. Hic melior fons eo qui est in paradiso, non in quatuor diuisus initia, sed in cœlum ipsum surgit. Hic parit flumen illud quod salit in vitam æternam, in hũc si mors inciderit, tanquam flamma à fonte consumitur sic: vbi irrorarit, magna operatur bona. Hic, ignis flumen extinguit, vt scintillam. Hic vermem ita suffocat, vt nihil fiat. Qui illum habet, non stridet dẽtibus. Ab aqua ista si irrorat in vincula, soluit ea: si in caminos inciderit, totas extinguit. Itaque quemadmodũ in horto fons non nũc quidẽ profundit flumina, nũc verò arescit, alioqui non esset iam fons, sed semper scaturit, ita & noster, semper largius profundit flumẽ in eos qui maximè indigent misericordia, vt maneat fons. Hoc hilarem facit eum qui accipit. Hoc eleemosyna est, non solùm emittere flumen rapidũ, sed etiã limpidum.

A limpidum. Si vis quasi ex fontibus tibi implui dei oleum, & tu fontem habe. Nihil illi par. Si tu huius fontis aperueris ora, fontis dei talia erunt ora, ita vt omnium abyssum vincant. Occasionem solam quærit à vobis accipere deus, & profundit ex penuariis suis bona. Quando insumit, quando sumptus facit, tunc dite scit, tunc abundat. magnum illius fontis os, gurum eius flumẽ ac limpidum, si hunc non obturbaueris, neque illũ. Nulla sterilis stet apud illum arbor, vt ne humorem illius absumat. Habes diuitias, ne planta salices illuc. Talis est enim voluptas, multa insumit, & nullum in se ostendit fructum sed perdit: ne plantes populum, ne tiliam, neque aliam talem quandam, quę sumptum quidem postulant, fructum verò negant. Tales sunt vestium deliciæ, pulchræ aspectu: cæterùm inutiles. Imple arboribus omnia vtilia, planta in pauperum manibus, quæcũque volueris, nihil hac terra pinguius, quanuis parua sit capacitas munus, attamen in ipsum peruenit cœlum arbor quę plantatur. Iam quod plantatur in terra, licèt non modò, attamen post centum annos fructum affert. Quid plantas arbores, quiB bus non frueris? Priusquàm fruaris, præripit te mors. Hæc arbor quando mortuus fueris, fructum tibi afferet. Si plantas, ne in gastrimargiæ plantes ventre, vt ne insecessum fructus exeat, sed planta in vtero afflicti & ieiunantis, vt saliat in cœlum fructus. Refocilla pauperis animam quæ in angustiis est, vt ne spaciosam tuam arctes. Non vides quòd arbores quæ sine fine ac modo rigantur, à radice corrumpuntur: quæ autem cum modo, crescunt. Sic sanè & tu, ne tuum ipsius ventrem supra modum riges, ne corrumpatur radix arboris, Pota sitientem, vt fructum feras. Quę in tempore rigantur, non corrumpit sol: quæ autem absque modo, corrumpit. Talis enim Solis est natura. Vbique malum, vbi non est mediocritas. Ideo demamus aliquid cupiditati, vt & nos assequamur quæ cupimus. In summis locis, fontes dicuntur nasci. Igitur simus & nos anima sublimes, & statim misericordia diffluet. Non potest enim fieri summam animam non etiam misericordem esse, & misericordem non esse summam. Itaque contemnens diuitias, radice malorum superior est. Fontes in solitudinibus sunt
C magna ex parte. Et nos animam à turbulentia educamus, & scaturiet apud nos eleemosyna. Fontes quò magis purgantur, clariores fiunt. Sic sanè & nos, quò magis insumemus, tantò magis bona scaturient. Qui fontem habet, non timet. Si igitur & nos habueri mus eleemosynam fontem, non timebimus. Etenim ad potum, ad rigationem, ad ædificium, ad omnia nobis vtilis est hic fons. Nihil fonte hoc melius, non solet ille ebrietatem inducere. Melius talem habere fontem, quàm auri fontes fluentes aureis glebis. Mulier quæ hoc fert aurum, anima. Non enim in hæc regna, sed in ea quæ sursum sunt, aurum simul concedit, ornatúsque fit ecclesiæ dei. Ex hoc auro gladius efficitur spiritus, gladius per quem draco absecatur. Ex hoc fonte lapides promanant precioſi, qui ad caput assumuntur regis. Ne igitur negligamus tantas diuitias, sed inferamus eleemosynam cum largitate, vt consequamur misericordiam dei, Gratia & miserationibus vnigeniti illius filij, cui etiam gloria, honor, & imperium, cum sancto spiritu in secula seculorum, Amen.

Sequenti uerò die surgens Petrus, profectus est cum illis. Quidam autem fratres Ioppenses comitati illum, simul ingressi sunt in Cæsaream: Cornelius uerò expectabat illum, uocatis cognatis & necessariis amicis suis. D

Homilia xxiij.

POstquàm hospitaliter tractauit viros, profectus est cum illis. Bene, prius benevolum se illis præbet, vtpote ex itinere fatigatis, & famiHares sibi reddidit, & tum tandem proficiscitur. *Sequenti uerò die*, inquit, *surgens Petrus, profectus est cum illis. Quidam autem fratres Ioppenses.* Non solus, sed & alij veniunt cum eo, id quod singulari ordinatione cõtigit, vt essent postea testes, quando Petro opus defensione. *Cornelius uerò expectabat illum uocatis cognatis & necessariis amicis suis.* Hoc amici officium, hoc pij, in talibus bonis, necessarios amicos facere socios. Meritò hos cõuocat, quibus fidebat, & cum quibus de talibus semper egerat, quæ frustra cũ aliis tractasset. Mihi autem videntur amici & cognati ab ipso fuisse instituti. *Vbi uerò aduenit Petrus, occurrens Cornelius illi, & cadens ad pedes, adorauit. Petrus autem erexit illum, dicens: Surge, nam & ego homo sum.* Hoc faciẽs humilitatem suã E ostendit, & alios docuit, deóq; gratias agit, ac declarat quòd licèt iussus sit, tamen & per se multã habeat prõptitudinem. Quid igitur Petrus? Surge, nam & ego homo sum. Vides quomodo præ aliis illos docent, nihil de se magnum sentire. *Et ingressus colloquebatur cum illo, & inueniebat multos qui simul aderant, dixitq; ad illos: Vos scitis quòd non est fas hominem Iudæum adhærere alienigenæ.* Vide vt statim⁹ de diuina misericordia disserit, monstrans quòd magna illis bona deus cõcesserit. Non solùm autem hoc admirabile hic est, quòd talia disserit, sed quòd aliquo modo simul & sublimia loquitur, & modestiæ rationem habet. Non enim dixit, Nõ dignamur accedere aliquos homines, & venimus ad te. Sed quid? Vos scitis quòd de⁹ hoc iussit inquit, iniustũ esse adhærere vel accedere alienigenã. Deidevt ne in illo gratiam statuat, subdit: *Et mihi deus ostendit nullum communem uel immundum dicendum hominem.* Hoc apponit, ne videatur adulari homini. *Ideo & absque contradictione ueni accersitus:* Quod quanuis in hoc legem præuaricaretur, quia veniat, totum deo imputat. Non solùm non adhærere, sed neque accedere li- F ceat, inquit. Obedio igitur sermoni quo me vocastis. Sciebat enim Petrus totũ ex visione, sed primùm vult illos confiteri, & fidei mancipare. Quid igitur Cornelius? non enim dixit: Nónne dixerunt tibi milites: sed vide quàm mansuetè ac humiliter. *A quarto die usq; in hanc horam eram ieiunans, & nona hora orãs in domo mea. Et ecce uir stetit coram me in uestitu splendido. Et inquit, Cornelij, exaudita est oratio tua, & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam coram deo.* Et nona hora, inquit, orãs. Quid est hoc? Mihi videtur, & tempora vitę religiosæ sibi cõstituisse. Et in aliquot diebus: propter hoc enim dixit, A quarto die. Vide, quanta sit oratio, quãtùm se indulserit pietati. Tunc apparet illi angelus. Ille vnus dies erat, & quando abierunt missi, iterum vnus: & quando venerunt, iterum vnus: & quarto die apparuit, ita vt sit secundus dies post quẽ orauerat. Et ecce vir stetit coram me in vestitu splendido. Non dicit angelũ, adeò alienus erat à fastu. Et inquit: Cornelij, exaudita est oratio tua, & eleemosynæ tuæ in memoria habitæ sunt coram deo. *Mitte igitur Ioppen, & accerse Simonem qui cognominatur Petrus, hic agit hospitem in domo Simonis coriarij iuxta mare, qui ubi aduenerit, loquetur tibi.* Ex

hac

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *hac igitur hora misi ad te. Tu autẽ bene feci*sti *qui aduenisti. Nunc ergo omnes nos coram deo assumis, ut audiamus omnia quæcunque tibi præcepta sunt à deo.* Idcirco dixit, qua ratione accersistis me vt hæc sic dicat verba? *Aperiens autem Petrus os, dixit, In ueritate comperio quòd non est personarum acceptor deus, sed in omni gente qui timet illum, & operatur iustitiam, acceptus illi est.* Hoc est, siue præputiatus sit, siue circuncisus. Hoc & Paulus manifestans: Nõ enim est personarum acceptio apud deum, dicit. Nunc igitur assumus omnes, inquit, coram deo. Vide quanta fides, quanta pietas. Sciebat Petrum nihil humani dicturum, quum dixisset, Deus monstrauit mihi. Ideo & assumus vt audiamus omnia quæ præcepta sunt tibi à deo, dicit. Quid igitur? Nunquid acceptus illi est is qui in Persida agit? Si fuerit dignus, hac ratione acceptus erit vt assequatur fidẽ. Hinc etiam Eunuchum ex Aethiopia nõ despexit. Et quid dicet quis, dicis de his qui deum colunt, & despecti sunt? Absit. Nullus qui deum colit, despicitur. Non enim possibile est, vt quis vlla in gente despiciatur vnquam. In omni enim, inquit, gente, qui timet deum, & operatur iustitiam. Iustitiam vo
H cat omnem virtutem. Vides vt deprimat illius arrogantiam ne sublime de se sentiat, dicendo, In omni gẽte qui timet deum, acceptus illi est. Quasi dicat, nullũ repellit, omnes admittit credentes. Deinde vt ne putentur esse inter abiectos, adiicit: *Sermonem quem misit filiis Israel, euangelizantem pacem per Iesum Christum, hic est omnium dominus.* Hæc dicit propter præsentes, vt & illis persuadeat. Idcirco facit & Cornelium loqui. *Sermonem*, inquit, *quem misit filiis Israel.* Vide, dat his priuilegium, mox & illos testes adhibet, dicens, *Vos scitis uerbum quod factum per totam Iudæam, quod incepit à Galilæa post baptisma quod prædicauit Ioannes.* Quòd sic habeat ex sequentibus, firmat: *Iesum Nazarenum quòmodo unxerit illum deus in spiritu sancto & uirtute.* Non dixit, Scitis Iesum. Nesciebãt enim, sed quæ ab illo facta erant, pertractat. *Qui ambulauit benefaciendo & sanando omnes oppressos à diabolo.* Hinc ostẽdit multas cæcitates diabolicas & corruptiones corporis ab illo factas. *Quia deus erat cum illo.* Iterum homilia loquitur, nõ simpliciter opinor, sed propter humanitatem. *Et nos testes omnium quæ fecit, tam in regione Iudæo*
I *rum, quàm in Hierusalem. Quem & interemerunt suspensum in ligno.*. Hic passionem prædicat. *Hunc deus suscitauit tertio die, & posuit illum ut manifestus fieret, sed testibus his qui præordinati erãt à deo, nobis scilicet qui comedimus & bibimus cum illo post resurrectionem à mortuis.* Hoc maximũ resurrectionis argumentum est. *Et præcepit nobis prædicare populo & testificari, quòd ipse est, qui definitus est à deo iudex uiuorum ac mortuorum.* Magnum etiam hoc, vt demonstret fide dignos. At ille etiam testimoniũ adhibet, dicens, *Huic omnes prophetæ testimonium perhibent, quòd remissionem peccatorum accepturus sit per nomen illius, omnis qui credit in illum.* His quid post hæc futurum prædicebatur: quod vt corroboraret, prophetas tempestiuè testes adhibet. Sed videamus iterũ ea quæ de Cornelio dicta. Misit, inquit, in Ioppen, vt accerserent Petrum. Omnino venturum credidit, & propterea mittit. Et colloquens cum illo, dicit, intrauit. Quid nam colloquens? hæc opinor loquens, quæ scilicet anteà dicta sunt: & quũ cecidisset ad pedes, adoraut. Vide sermonem ab adulatione alienum, & per omnia humilitate plenum. Hinc dignus monstratur & ille Eunuchus. Iussit enim, inquit, Philippum vt ascendat & sedeat in curru, quanuis nesciret quis esset. Vides mores sine fastu? Tu autem oro considera, quomodo Petrus diuinam suam loquendi audaciam ostendit, dicendo, vos scitis quòd non licet. Et quare nõ dixit statim lintheum? quia erat valde alienus à vana gloria, nam dicit quidem quòd missus erat à deo, quomodo autem non item, sed quãdo oportebat, tunc dixit, Vos scitis quòd non licet Iudæo adhærere, vel accedere ad alienigenam. Ità erat expers vanæ gloriæ. Vos scitis, hoc dicens, etiam illorum sententiam admittit. Quid igitur Corneli⁹? Assumus, inquit, coram deo, vt audiamus omnia hæc quæ tibi præcepta à deo: non dixit coram homine, sed coram deo, ostenderis sic oportere accedere seruos dei. Vidistis mentem excitatam & vigilem? vidistis illis omnibus dignum? *Aperiens autem* (inquit) *os, dixit: In ueritate comperio quòd non est acceptor personarum deus.* Hoc & ad Iudæos præsentes defendẽdi gratia dicebat. Habiturus enim ad illos sermonem hoc tanquam defensionem præmittit. Quid igitur? nũ anteà personarum, acceptor erat? Absit, quia & anteà sic erat. Omnis enim qui timet deum, & operatur iustitiam, inquit, acceptus illi erit. Hoc & Paulus scribens
L dicit, Quando enim Gentes legem non habentes, natura quæ legis sunt faciunt, etiam dogma adhibet, & Roma.2.b
instructionem. Nam si Magos & Eunuchũ non despexit, neque latronem, neque meretricem: multò magis eos qui faciebant iustitiam & volebant, omnino non despiciet. Cur igitur, quòd sunt humani & faciles homines, & credere nolũt? Ecce causam dixisti, quòd nolũt. Et aliter: Iustum hic dicit non simpliciter benignũ & humanum, sed eum qui operatur iustitiam, hoc est, eum qui in omnibus virtute præditus est. Quis igitur talis est, vt habeat timorem vt oportet, solus deus nouit. Vide quomodo erat hic acceptus. Mox vt audiuit etiam obediuit. At dicet quis, Etiam nunc nemo est qui non obediret adueniente angelo? At nunc multò maiora sunt signa quàm hæc fuerunt, & nihilominus increduli multi. Deinde doctrinam incipit, & Iudæis nobilitatem seruat. *Sermonem*, inquit, *quem misit filiis Israel, euangelizantem pacem, hic est dominus omnium.* Primùm de dominatione illius disserit multumq; sublimiter. Quia ad hominem loquebatur eximiũ iam factum, & alacriter suscipientem omnia quæ à se afferebantur. Deinde præparans sermonem quomodo do- M
minus omnium addit ac dicit, Quem misit euangelizantem, hoc est, ad bona vocantem, non iudicium intentantem. Hinc ostendit quòd hic à deo Iudæis primùm missus est: deinde ab his quæ per totam Iudæam facta sunt: hoc simul ostendit & dicit, Vos scitis, verbũ quod factũ per totam Iudæam. Etiã hoc mirabile, quũ incepit à Galilæa post baptisma quod prædicauit Ioãnes. Prius dixit ipsius opus, & tũc fidenter loquitur de eius patria, dicẽdo, Iesum à Nazareth. Sciebat enim q⁹ patria offendebat. Quomodo vnxerit eũ deus spiritu sancto & virtute. Iterũ præparat, vt ne quis dicat, vnde hoc manifestũ addit, dicẽs, Qui ambulauit benefaciẽdo & sanãdo oẽs oppressos à diabolo. Posteà cũ bonis quę fecerat, ostẽdit etiã potẽtiã q⁹ plurima esset ac magna. Et causa, Quia de⁹ erat cũ illo, inquit. Propter hoc & Iudæi sic dicebãt, Scimus q⁹ à deo venisti, magister: nullⁿ enim hæc signa potest facere, nisi deⁿ sit cũ Ioan.3.a
illo. Deinde vbi ostẽdit q⁹ à deo missus, tũc dicit q⁹ occisus est, ne quid absurdũ imagineris. Vides illos nusquam occultare crucẽ, sed cum aliis & modũ ponere.
Quem & occiderunt, inquit. *suspensum in ligno.* Et posuit illũ vt manifestus fieret nõ omni populo, sed testibus

A stibus qui præordinati à deo, nobis. Quanuis ipse illos elegerat, attamen & hoc refert in deum. His qui præordinati, inquit. Vides vnde resurrectionem stabilit, à comedendo. Quare autem non resurgens fecit signũ, sed comedit, ac bibit? Quia & resurrectio ipsa per se magnum signum erat. Nihil autem ad ostendendam illam maius, quàm comedere ac bibere. Testificari inquit. Hinc etiam cũ terrore dixit, ne possent ad ignorantiam confugere: & non dixit, Hic est filius dei, sed quod maximè illos terrebat. Hic est præfinitus à deo iudex viuorum ac mortuorum. Deinde valida est argumentatio à prophetis. Illi enim in magna existimatione habebantur. Huic omnes prophetæ testimoniũ dant. Postquàm timore concussit, tunc & addit veniã, non ab illo, à prophetis dictam. Et hoc quod terrebat, ab illo dictum: quod autem blandius erat, à prophetis sumptum. Quotquot hãc remissionem assequuti estis, quicunq; fidem hanc adepti, scitote doni magnitudinem: obsecro, date operam ne benefactorem cõtumelia afficiatis. Obtinuimus enim remissionẽ, vt ne deteriores efficiamur, sed multò meliores ac præstantiores. Nullus igitur dicat, deus nobis author malorum
B est, dum non punit nec vindicat. Dic enim oro, si princeps apprehensum homicidam, liberum dimittat: nũquid iudicatur esse author sequentium homicidiorũ? Minimè. Et quomodo audem⁹ hoc impiis linguis permittere vt blasphement? non reueremur, nec horremus. Quid enim non dicunt? quid non loquuntur? Ipse illis permisit, aiunt. Eos enim qui pœna digni erant, nõ oportebat aut honorare, aut coronare, aut primatu euehere, sed punire ac vlcisci? At ille nihil horum illis faciens, sed pro his etiam honorans, tales illos efficit. Oro & obsecro, ne sic loquamini, nullus hanc vocem à nobis emittat. Satius fuerit sexcenties defodi, quàm deum audire talia per nos. Dicebant ad illum & Matth.27.d & Mar.15.c
Iudæi, Qui destruis templum, & in tribus diebus illud Matth.27.c
excitas, salua teipsum, & iterum: Si filius dei es, descende de cruce. At hæ blasphemiæ illis multò grauiores. Absit igitur, ne dicatur à nobis, deus maliciæ doctor, ne sic blasphemãdo ipsi rei efficiamur & digni suppli
Roma.2.d. ciis. Propter vos, inquit, nomen meum blasphematur in gentibus. Demus operam, vt alia de nobis dicãtur, viuentes vt decet illum, qui nos vocauit, & eos qui a-
C doptionis filiorum baptisma acceperunt. Profectò magna est baptismatis virt⁹, participes doni alios ex aliis facit. Non sinit esse homines, homines. Fac vt credat Paganus, quia magna est spiritus potentia vt transformet, moresq; compositos reddat. Cur expectas extremam respirationem, sicut fugitiuus, sicut malefactor, sicut non debẽs deo viuere? Quare sic afficeris, quasi inhumanum & crudelem quendam dominum sortitus sis? Quid frigidius, quid inferius his qui illuminationem non accipiunt? Amicum te fecit deus, & omnibus dignatus est bonis, vt & ipse facias ea quæ amici sunt. Dic oro mihi, si multis quempiam contumeliis, & innumeris probris proscideris, & in illius inciderit manus, ille autem pro his omnibus te honoret, & omnia sua communicet, & inter amicos quum contumelia affectus sit, nihilominus te coronet, & dicat quòd habeat vt germanum filium, deinde statim moritur, nónne damnum putasses? nónne dixisses, Vellẽ illum viuere, vt possem rependere, vt rependam, vt ne ingratus videar erga benefactorem. Iam si hoc homini facimus, vbi autem deo debitor es, vis abire ac mori, ne benefactori propter tot dona rependas? Quin potius tunc te illi adiunge, quando potes pa- D
ria rependere. Cur fugis? cur tremis? cur metuis? Etiam, inquit. Sed non possum me continere à vitiis. Igitur ne impossibilia præcepit tibi deus? Hinc omnia confusa sunt: propter hoc mundus corruptus est, quòd nullius scopus est viuere iuxta deum. Proinde catechumeni hoc curantes, nullum studium colocant in emendanda vita. Qui verò iam illuminati, alij quidem, quoniam quum paruuli essent, baptisma susceperunt: alij verò quum infirmi, carent alacritate viuendi iuxta deum, & neque illi studiosi sunt. Qui autem & sani baptizati sunt, etiam ipsi paruam diligentiam præ se ferunt, & principio quidem præsentes valde feruidi sunt, posteà autem & ipsi ignem extinxerunt. Nunquid non potes negociari? nunquid ab vxore te secludo? interdico tibi fornicationem. nunquid iuberis patrimonium dissipare? abiice auaritiam & rapinam, nunquid cogeris vt omnia eroges? Pauca quædam ex his quæ tibi abundant, petuntur indigis. Abundantia nostra, inquit, illorum inopiæ 2.Cor.8.c.
subueniat. Et neque hoc persuademus. Non enim co- Ephe.5.d.
gimus ieiunare, prohibemus autem inebriari, & ven- E
tri indulgeri. Ista amputemus quæ fœditatem tibi afferunt, quæ etiam ante gehennam iam sunt fugienda & odio digna. Etiam ipse hoc fateris, num oblectari & gaudere simpliciter decet? sed non fœdè nec indignè. Quid times? quid terreris? quid tremis? Ibi nuptiq, ibi opum possessio, ibi conuenientes cibi, & quæ nam peccati occasio? Sanè extori diuersa imperant, & obedientes inueniunt. Non enim ex his quæ suppetũt, exigunt, sed dicunt, Tantùm dare oportebit, etiam si prætexas paupertatem, neque sic desistunt: Christus autem non sic, sed iubet ex his dare quæ habes, & in primo te ordine constituam. Iterum illi, Si vis, aiunt, clarescere, relinquito patrem, matrem, cognatos, & sedulus assis in aula regia, in laboribus, in miseriis, in seruitute, in variis occupationibus, & innumera ferens mala: Christus autem non sic, Sed sis in domo cum vxore cum pueris, & illos ipsos institue, & bonis moribus instrue, vt quietam & sine periculis vitam agas. Etiam, inquit, sed ille opes pollicetur. Atqui hic noster regnum, immo & cum hoc opes. Quæ- Matth. 6.d.
rite enim, inquit, regnum cœlorum, & hæc omnia F
adiicientur vobis. Et ille quidem, neque in augmenti partem: hic autem etiam purè concedit. Iunior fui, Psal.36.e.
inquit, etenim senui, & non vidi iustum derelictum, neque semen eius quærens panes. Incipiamus igitur virtutes, ponamus initium, apprehendamus illam dũtaxat, & videbis qualia bona. Nunquid enim absque labore, illa operaris, quòd dum hæc aggredi oportet, mollior & ignauior es? Etiam, inquit, illa absque labore, hæc verò cum labore. Absit, minimè ita est: sed si verum dicere oportet, Illa cum labore, & hæc absq; labore multo si vellemus, perficiuntur. Oro igitur ne abhorreamus à sacris mysteriis. Ne hoc spectes, quòd is qui antè illuminatus, hoc est, baptizatus: improbus factus est, & à spe sua excidit, & teipso segnior fias. Quoniam & inter milites videamus quosdam militia non vt oportet fungi, quosdam verò insignes ac præstantes esse, & non attendimus ignauos, sed bene operantes imitamur. Apud illos considera, quot post baptisma angeli pro hominibus facti sunt. Timete, quoniam incerti sumus, quid posteà futurũ si nunc fuerimus negligentes. Sicut fur in nocte, ita veniet 2.Pet.3.c.
mors. Neque simpliciter sicut fur, sed dormientibus nobis in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nobis insidiatur,desidesq; apprehensos abducit.Idcirco incertum voluit deus esse quanto tempore duraturi simus, vt expectatione incerta, virtutem amplexemur semper.At misericors est,inquit. Quandiu frigidum hoc & ridiculum verbum dicimus?Ego nō,quòd misericors sit deus dico solùm, & ibi sermonem sisto, sed quòd nihil sit misericordius illo , & quòd vtiliter omnia quæ nobiscum sunt,dispensat. Quot vides per omnem ætatem elephantiasi laborare,quot item à prima ætate oculis orbos vsq; in senectā , & alios postea excæcatos,alios egestate premi,alios in vinculis, alios in metalli fodinis simul cōtumulari,alios in bello interimi?Num sunt hæc misericordiæ opera,dic oro:nō posset hæc si vellet prohibere? sed sinit. Etiam inquit. Tu autem dic oro: Quare qui à prima ætate cæci? Nō dicam,donec pollicearis mihi quòd illumineris,quòd illuminatus viuas rectè,non licet mihi talia inuulgare.Neque enim voluptatis gratia sermo est: nam licèt hanc soluā,alia tamen succedet quæstio.Abyssus enim quæstionum scriptura est. Vnde non solùm docet, vt assuefiamus quære vt quædam soluantur,sed etiam vt non quærantur. Quoniam quæstionum nullus erit finis.Ecce enim si hanc soluero, mille aceruos ostendā
H quæstionū.adeoq; discimus magis quærere quàm quæsita soluere.Neq; enim si soluerimus,omnino soluim⁹. Sed iuxta humanam rationem propria horum solutio.Fides est scire,quòd omnia iustè & misericorditer deus ac vtiliter facit. Quia possibile nō est quòd ratio illa capiat.Vna hæc solutio est,& hac non est alia melior. Quod enim , dic mihi, solutionis opus? omnino ne vltrà quæras quod solutū est. Et si hoc tibiipsi persuaseris, quòd prouidentia dei omnia dispēsentur,alia quidem permittens ob causam sibi cognitam,alia verò operans,liberaberis à quæstionibus,& solutionis lucrum acceperis. Redeamus autem ad institutum. Igitur quoniam vides tot in suppliciis,hæc autem omnia permittit Christus , vtere sanitate corporis in sanitatem animæ. Sed dices , Quid mihi opus laboribus & ærumnis,licet absque labore omnia perficere?Hoc sanè minimè manifestum est. Contingit enim non solùm absque labore non absolui, sed & mori omnia habentem. Veruntamen & hoc manifestum. Neque hic
I sermo tolerabilis est. In certamen traxit, arma posita sunt aurea,opus est vt illa in manus accipias.Si autem vis sine gloria seruari, & nihil boni operari , dic oro, Si bellū insurgat, & rex adsit , & alios quidem videas in medias turmas hostium irruere , & multa vulnera recipere,variáque facere: alios autem in singulare certamen descendere & pugnare,alios saltare,alios in equos se recipere , & laudari à rege , cum admiratione ac plausu & coronis:Alios verò iterum,si nihil patiantur mali,in extremo ordine sedere & quiescere:deinde finito bello, illos quidem vocari vt recipiant donaria magna,& celebrentur : horum autem ne mentionem quidem fieri, sed salutem illis pro retributione bonorum esse:ex quorū numero esse velles? nam si lapideus esses, si & insensatis & inanimatis ignauior, nónne ex illorum numero multis nominibus magis esse velles? Profectò oro & supplico,nam si etiam pugnantes cadere oporteat , nonne dignum vt hoc cum alacritate eligant ? Nónne vides eos qui in bellis istis cadunt, quàm sint clari & nobiles,etiāsi moriantur, & vltrà à rege suo non possint honorari?Longè autē aliter euenit in hoc bello,assiste cicatrices habens, quas concedatur nobis omnibus ostendere, etiam absq; persequutionibus:In Christo Iesu domino nostro,cum quo patri simul ac sancto spiritui sit gloria, imperiū, honor, K
nunc & semper,& in secula seculorum.Amen.

Adhuc loquente Petro uerba hæc,cecidit spiritus sanctus super omnes,qui audiebant sermonem,& obstupuerunt qui ex circumcisione erant fideles,quotquot uenerant cum Petro, quòd etiam super gentes donum spiritus sancti effusum esset:audiebant enim illos loquentes linguis,& magnificantes deum.

Homilia.xxiiij.

VIde dispensationem dei,non permisit absolui sermonē,neq; ex præcepto Petri fieri baptismum,sed vbi exhibuerant se mente admirabili,quanuis doctrinæ principiū esset,& crediderūt omnino baptisma esse remissionē peccatorū,tunc adue nit spiritus.Hoc autē fiebat deo magnā defensionē Petro hac dispēsatione afferēte. Nō simpliciter autē spiritum accipiunt, sed linguis loquebantur , id quod & obstupefecit eos qui simul venerant. Iam quūr nā res hæc sic cōstituta?propter Iudæos.Etenim illis hoc valde molestū erat.Ideo hoc totum deus agit,& Petrus fe L
rē simpliciter adest , vt discat quòd oporteat posthac illos accedere ad gentes.Et quòd propter hęc oportebat illud fieri , ne mireris. Vbi enim post tanta etiā in Cæsarea & in Hierosolymis controuersia fit , quid nō factum esset, nisi hæc simul accidissent?Idcirco hæc cū excellentia quadam fiebant.Vide autē quomodo & Petrus accepta occasione excusat.Quòd autē post occasionem respondet,audi euangelistā narrantem ac dicentem. *Tunc respondit Petrus,Nunquid aquam prohibere poterit quis,ut baptizentur hi,qui scilicet spiritum sanctum acceperunt , sicut & nos?* Vidisti quò causam retulit ? & quomodo laborauit vt hoc enunciaret hanc dudum sibi mentem fuisse?Nunquid aquam,inquit, prohibere quis poterit?Ferè enim,hoc est,contradicentis,prohibentibus & dicentibus quòd non oportet hoc fieri.Totum factum est , inquit , quòd magis necessarium fuit baptisma, quo & nos baptizati sumus. Imperauit illos baptizari in nomine Iesu Christi.Postquàm pro se rationem reddidit,tunc præcepit baptizari,docens illos re ipsa.Adeò molestū erat Iudæis,& propter hoc prius se defendit,quanuis res ipsæ clamarent,& tunc præce M
pit. Tunc rogauerunt illum , vt maneret per dies aliquot.Hinc postea meritò etiam bona fiducia illic permanet. *Audierunt autem apostoli & fratres qui erant per* Cap.XI.
Iudæam,quòd & gentes accepissent uerbum dei.Et quando ascendit Petrus in Hierusalem , expostularunt cum illo hi qui ex circumcisione erant , dicentes, Ad homines præputium habentes ingressus es, & comedisti cum illis. Post hæc contendebant hi qui ex circuncisione erant , non apostoli. Quid est διεκρίνατο,expostularunt.Offendebantur,inquit,non parum, & vide quid prætexant:non dicunt, Quare annunciasti , sed quare simul edisti. At Petrus non in hoc frigido dicto morabatur. Reuera enim frigidum erat,sed in magno illo dicens, Si spiritus participes fuerunt & illi,quomodo hoc non erat communicandum?Quomodo igitur in Samaritanis hoc non factum est , sed contrarium ? Etenim non solùm antea baptisma factum non est,sed neque post baptisma, & non indignati sunt , sed magis re audita miserunt aliquos in hoc opus. Verùm neque istud obiiciunt: sciebant enim quòd diuinæ gratiæ esset , sed quare simul edisti,dicūt. Et aliter, Magnum & ferè infinitum

discrimen

A discrimen erat inter Samaritanos & gentes. Vel etiā singulari dispensatione accidit illum reprehendi , vt hi discant, non enim rem obiter Petrus narrauit. Vide autem quàm alienus sit à fastu & vana gloria. Incipiens enim Petrus inquit,exposuit illis per ordinem dicens: *Ego eram in ciuitate Ioppe orans.* Et non dicit quare,vel qua occasione. *Et uidebam in raptu mentis uisionem, descendere uas quoddam , sicut linteum magnum quatuor initiis demissum è cœlo, & uenit usque ad me. In quod intentis oculis consideraui, & uidi quadrupedia terræ, & bestias,& reptilia, & uolatilia cœli. Audiui autem uocem dicentem mihi,Surge Petre,macta,& occide.* Quid per hæc dicere vult?Sufficiebat,inquit,vel hoc persuasisse,spectatum esse linteum,veruntamen & vox adhibita est.

Dicebam autem, Minimè domine,quia commune uel immundum nunquam intrauit in os meum. Vides ? Feci, inquit, quod meum: dicebam quòd nunquam comedi. Hoc ad id quod dicebant illi,Ingressus es & simul edisti cū illis,respondit,non autem ad Cornelium,neque enim necesse erat. *Respondit autem mihi secundò uox de cœlo, Quæ deus mundauit,tu ne communia dixeris. Hoc autem factū*
B *est tertiò.Et iterum raptasunt omnia sursum in cœlum, & ecce mox tres uiri astiterunt ad domum in qua eram , missi à Cæsarea ad me.* Narrat ea quæ necessaria erant, alia verò obticet, immo per hæc & illa probat:& vide quomodo rationem reddit,& non vult doctoris authoritate vti,sciebat enim quòd quò modestius loqueretur,hoc magis eis prodesset. Nunquam ingressum est, inquit, in os meum commune vel immundum. Et sic totum negocium defendebatur. *Et ecce mox tres uiri astabant ad domum in qua eram. Dixit autem mihi spiritus,ut irem cum illis nihil hæsitans.* Vides quòd spiritus est legislatio?

Venerunt autē mecū & sex illi fratres. Quid humilius Petro,qui ad hoc etiam fratrum adhibet testimoniū?

Venerunt autem mecum sex fratres,& ingressi sumus in domum uiri,& annunciauit nobis, quomodo uiderit angelum in domū suam missum,& dicentem sibi: Mitte in Ioppen uiros, &
Supra.10.a. *accerse Simonem qui cognominatur Petrus, qui loquetur uerba ad te,per quæ saluus eris tu & omnis domus tua.* Et non dixit ea quæ ab angelo dicta erant Cornelio, Orationes tuæ & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriale co
C ram deo.Ne scilicet illis tribuat , vtpote nihil magnū habentibus. Loquetur verba ad te,per quæ saluus eris tu & omnis domus tua.Vides quomodo festinat propter id quod dixi , Et nihil de humanitate viri dicit. Igitur quum spiritus missus sit,& deº miserit, & illinc per angelum euocatus sit , hinc vrgeat & soluat differentiam rerum quid faciendum erat. At nihil horum dicit, sed à posteriore confirmat , quod & iuxta illud testimonium sit omni controuersiq carens. Et quare dicit? Non hoc factum est solùm ex superabundantia deo, vt demonstretur etiam initium non ab apostolo. Si autem sua sponte motus illuc profectus esset,nihilque horum accidisset , plurimùm perculsi ac attoniti facti fuissent.Et sic iterum illorum mentem capit,dicens ad illos, qui scilicet spiritum sanctum acceperūt sicut & nos. Et iterum, *Quumq; inciperem ego loqui,*
Supra.1.a. *delapsus est spiritus sanctus super illos, sicut & super nos in initio.* Et non est hoc contentus, sed & verbi dominici mentionem facit. *Recordatus autem sum uerbi domini quod dixit,Ioannes quidem baptizauit aqua, uos autem baptizabimini spiritu sancto.* Atque ita nihil noui accidit,sed id quod antea prædixit.Sed non oportebat, inquit ali quis , baptizari eos , quia iam venerat in eos spiritus sanctus.Propter hoc nō dicit, iussi illos baptizari. Sed quid? Nunquid aquam prohibere quis potest, vt non D
baptizetur?Ex hoc demonstrat sese nihil fecisse.Igitur id quod habebamus nos,acceperunt illi. *Itaque si par donum,* inquit, *dedit illis deus sicut & nobis qui credidimus in dominum Iesum,ego quis eram,potens prohibere deum?* Vt ex abundanti illorum obturet ora , propter hoc adiecit,par donum. Vides quomodo eos qui semel crediderunt non sinit minus habere.Par donum dedit illis deus, sicut & nobis , qui credidimus in dominum Iesum.Et ita ipse purgat illos,& non dicit vobis, sed nobis,mitigans etiam hac ratione sermonem.Quid igitur indignum passi estis , quando nos illos socios dicamus? *Auditis autem illis quieuerunt & glorificauerunt deum dicentes : Igitur & gentibus deus pœnitentiam dedit ad uitam.* Vides quomodo ex concione Petri bene omnia narrantis totum fuit?Ideo & glorificarunt deum, quòd pœnitētiam etiam illis dedit. Ita humiliati sunt ab his sermonibus, hinc postea apertum est ostium veniendi ad gentes. Videamus autem si placet iterū quæ dicta sunt.Non dixit,quòd expostularit Petrus, sed hi qui ex circuncisione,quoniam ipse sciebat quod parabatur.Etenim illud oportebat admirari, quomodo & E
illi credidissent. Itaque vbi audierunt,vt creduli facti sunt,nihil sunt passi. Verùm quando deus largitus est spiritum , quando Petrus exposuit suam visionem dicens,Deus ostendit mihi nullū communem vel immū dum dicere hominem. Propterea & pro gentibus sermonem instruit,quòd posthac habita fide neque gentes futuræ sint. Igitur nos est mirum,si ante baptisma acceperunt spiritum. Et in nobis hoc factum est. Hic ostendit Petrus,quòd neque sicut reliqui baptizati fuerint,sed multò melius.Propter hoc autē sic ex abundā tia res geruntur,vt nihil dicere possint, sed vt sibi pares habeant. *Et rogauerunt,*inquit,*illum,ut maneret.* Vides quomodo non vulgariter erga illum affecti fuerunt?vidisti zelum quem habebant pro lege ? nón dignitatem Petri reueriti sunt,non facta signa, nō opus illud magnum,susceptum esse verbū, sed propter parua illa expostulabant. Si enim nihil horum fuisset, nō suffecisset bonum opus ? At non sic rationem reddit Petrus.Intelligens enim ac prudens erat,sed non erāt prudentiæ illius,imò spiritus verba.Et ostendit in apologia sua se nequaquam authorem , sed omnino deū, & tantùm non illos sic affatur. Ipse me fecit in raptu F
mentis constitui , ego enim simpliciter orabam , ipse vas ostendit,ego contradicebam, & neque sic audiui. Spiritus iussit abire.Et abiens non accurri dicēs,quòd deus misit me,& post hæc neque sic baptizaui, sed iterum deus totum fecit. Igitur deus illos baptizauit nō ego.Et non dixit,his omnibus factis,nónne oportebat posthac apponi aquā,sed quasi nihil reliquū? Ego quis eram, inquit, vt prohiberē deū?Papæ, qualis defensio. Nō enim dixit,Hæc igitur scientes tacete & quiescite, sed quid? Fert illorū impetū,& improperātibus rationem reddit.Quis erā?potēs prohibere deū? Valde graviter hac admonitione defendit se. Non poterā prohibere.Vnde postea territi tacuerūt & glorificarūt deū.

Sic & nos oportet in bonis proximorū glorificare deū,& non insultare , sicut faciunt quidam ex his qui nuper illuminati sunt,quando alios vident baptizari, & mox ex hac vita migrare. Glorificare oportet deū, etiam quòd manere non concedit. Et ita etiam tu si volueris, maius acceperis donum, non loquor secundum quòd illuminatus es.Hoc enim tuum & illius dono par est,sed quod accepisti priuilegiō nobilitatis?Ille

Universidad de Deusto
Biblioteca

G indutus est stola, & non est ei permissum cum illa in turba esse spectabilem. Tibi magnam potestatem dedit deus, nempe vti armis vt oportet, adeoq; illa probare quantùm valeant. Ille migrat solùm fidei habens mercedem. Tu stas in stadio operum, & potes accipere multas retributiones, & intantum illo apparere clariorem, quantum sol stellis minimis, quantum dux belli postremo milite, immo quantum rex. Igitur teipsum explora, imò non explora, sed rectè operare semper. Non enim sufficit seipsum accusare, opus est, vt & certes: calumniam passus es, grauia passus es, surge, repara teipsum. Adhuc in stadio stas, adhuc theatrum solutum non est. Non vides, quot certâdo defatigati postea iterũ certarunt? Tantùm, ne voluntarius succumbas. Beatũ dicis eum qui mortuus est, multò magis beatum teipsum dicas. Solutus est ille à peccatis, sed si tu volueris, non solùm lauabere à peccatis, sed etiã bona opera habiturus es, id quod illi non est possibile. Concessum est nobis, vt reparemus nos ipsos. Magna pœnitentiæ remedia sunt. Nullus seipsum cõdemnet. Ille
H reuera desperatione dignus, qui de seipso desperat, ille nullã salutis spem habet. Nõ graue est venisse in profundũ malorũ, sed manere ibi postquã veneris. Nõ impium est venisse in profundũ malorum, sed cõtemnere postquàm eò veneris. Propter quod debebas solicitus esse, dic oro, magis contemnis? vulnera tanta habens cecidisti? Nullũ animæ vulnus insanabile, sicut in corpore multa sunt talia. Et pro illis quidẽ quæ in corpore, nullũ laborem detractænus, pro his autem quæ in anima curandis desides sumus. Non vides latronẽ quàm breui tempore correctus est? Non vides martyres, quàm breui tẽpore opus totũ absoluerunt? Sed nũc non est martyrij tempus, atqui certaminũ tempus est,
2. Tim. 3. c. quod sæpius dixi, si vellemus. Qui enim piè viuere volunt in Iesu Christo, persequutionem patiẽtur: & si nõ ab hominibus, certè à dæmonib⁹: semper persequutionem patiũtur, qui piè viuunt. Sanè & grauior est persequutio. Et primùm ab ipsis maximè deliciis, hanc ferunt, qui non sobrij sunt. Num paruam putas esse persequutionem in deliciis? hæc omnium difficillima est, hæc & persequutione grauior. Nã quasi copiosus amnis animam deliciæ resoluunt. Et sicut se habent æstas ac hyems, ita persequutio & delicię. Vt autem plenius
I cognoscas ita rem habere, considera sic: Somnum immittit voluptas animæ, ignauiã & oscitantiã mox ingenerat, vndiq; affectiones excitat, fastum armat, armat voluptatem, armat iram, inuidiam, vanæ gloriæ studium, æmulationem. At in persequutione, nihil horum interturbare valet, sed timor ingressus, quasi flagello quodã, percusso cane, omnes affectiones ne gryquidem sonare sinit. Quis in persequutione vanæ gloriæ vacare potest? quis voluptatibus deditus esse? nullus, sed tremor magnus ac timor magnam tranquilli tatem afferunt, & placidum portum efficiunt, animã piam reddunt. Audiui aliquando patres nostros dicere, Nobis autem non contingat. Non enim iubemur petere tentationem. In persequutione priscorum licebat videre Christianos veros. Nullus enim curabat opes, nullus mulierem, nullus pueros, nullus domum, nullus patriam, vnum omnibus erat studium suam seruare animam. Alij quidem in sepulchris & monumẽtis, alij verò in solitudinibus latebant, non solùm autem viri, sed mulieres teneræ ac delicatæ tunc occultabantur cum perpetua fame pugnantes. Consídera, num desiderium aliquod sumptuum, vel deliciarum, K veniret in mentem mulieri in fouea latenti & expectanti ministram, vt cœnulam afferat, timétiq; ne deprehendatur, & quasi in camino quodam iacenti: nũquid cogitaret, quid deliciæ, quid totus mundus? Vides nunc maiorem esse persequutionem, inuadẽtibus nos vndiq; affectionibus tanquã bestiis? Nunc est grauis persequutio, vel ob hoc, quòd nõ putatur esse persequutio. Etenim etiam hanc difficultatem habet bellum, quod pax putatur, vt ne contra illud arma sumamus, vel insurgamus, nullus formidat, nullus tremit. Si autem non creditis, rogate gentiles qui persequuntur, vnde fit, quòd res Christianorum accuratius gerantur, vnde omnes clariores. Parua horum erat tunc multitudo, magnæ autem virtutum diuitię cernebantur. Quæ enim vtilitas dic oro, multum esse fœnum, præsentes esse lapides preciosos, etiam numerum omnem excedentes, at vera multitudo est in probatione virtutis. Helias vnus erat, sed mundus hic erat indignus illo, atqui mundus innumera milia sunt, imò nõ sunt innumera milia, quando neque vel vni tot adæquantur. Melior vnus faciens voluntatem domini, L quàm innumeri prævaricatores. Hoc & sapiens quidam insinuans alicubi sic inquit: Ne desideres multitu » dinem filiorum inutilium. Hi etiam blasphemiã ma- » gis inurunt deo, quàm si nũquam fuissent Christiani. Quid mihi opus multitudine? Alimentũ amplius igni. Hoc & ex corporibus cognoueris, quòd melior congruus cibus cum sanitate, quàm cum molestia delicię. Hoc alimentum illo amplius, hoc alimentum, illud morbus. Hoc & in bello viderit quis, melius esse decem peritos belli, & decem viros quàm innumeros imperitos. Hi enim præter hoc quòd nihil operantur, etiam alios qui operantur, morantur. Hoc & in naui inuenerit quis, vtiliores esse duos nautas nauigare scié tes, quàm magnam imperitorum multitudinem. Hi enim & nauigium submergunt. Hæc dico, non quòd molesta sit multitudo vestra, sed quòd vellem omnes esse probos, & non confidere multitudinis numero. Multò plures ingrediuntur gehennam, sed maius illa est regnum, etiamsi paucos habeat. Sicut arena maris erat multitudo populi, sed vnus seruabat illos. Vnus erat Moses, & plus valebat quàm omnes. Vnus erat Iesus, & plus poterat sexcentis milibus. Non hoc curemus solùm, vt multi fiant, sed magis vt præclari & M probi. Vbi hoc effectum fuerit, tunc & illud. Nullus domum spacioſam primùm vult facere, sed primùm validam, & idoneam, & tunc spacioſam. Nullus mittit fundamenta, vt derideatur. Primùm hoc quæramus, & tunc illud. Hoc si est, facile & illud erit: si illud autem non est, hoc etiam si sit, nulla vtilitas. Nam si fuerint qui in ecclesia clari, statim erit etiam multitudo: hi autem si non sint, nunquam erit in ecclesia honesta multitudo. Quot putatis esse in ciuitate nostra qui seruentur? Molestum quidem est quod dicturus sum, dicam tamen: Non est in tot milibus centesimum inuenire qui seruetur, sed etiam de illis dubito. Dic enim oro, quanta malicia in adolescentibus, quanta desidia in senioribus? Nullus quam oportet diligẽtiam adhibet in educandis suis: nullus habet zelũ, vt seniorem quẽ videt, imitetur. Exemplaria disparuerunt, idcirco nulli adolescentes fiunt admirabiles. Ne mihi hoc dicas, in magno numero sum⁹. Hoc frigidorum hominũ est, & de hominibus quidẽ meritò hoc dicitur. De deo autẽ, qui nõ opus habet nobis, non item. Quòd autem & quantùm ad nos attinet, frigidum sit

verbum

A verbum audi: Qui multos habet ministros, si improbi fuerint, quãta feret mala? Et ei quidẽ qui nullũ habet. hoc videtur graue, quòd ministeriũ illi negatum est. Is autẽ qui malos, seipsum vna cũ illis perdit, & grauius incommodatur. Multò sanè difficilius est pugnare cũ aliis, & bellũ susçipere, quàm sibiipsi seruire. Hęc dico, ne quis ecclesiã admiretur propter multitudinẽ, sed vt curemus illã probam efficere, vt quisq; curam habeat, non solùm amicorũ & cognatorum, id quod semper dico, & vicinorũ: sed & ita vt exteros, si possibile sit, attrahat, orandũ. Iacent omnes adolescentes frigidi ac senes, purgamenta magis quàm adolescentes, rident, subsannant, cauillantur. Etenim & hoc fieri audiui, & mutuum se incessunt scommatis geniculantes. Tu autem si assistis iuuenis vel senex & stupenda vides, increpa acriter: si nõ fert, voca ministrũ, abige, quæ tua sunt facito: & si quid ausus fuerit contra te, vtiq; multos habiturus es adiuturos. Quis enim ita ratione destitutus, qui si te viderit propter talia obiurgantem, & illos obiurgari, non malit esse à parte tua? Vade sumpturus mercedem ab oratione in æde dominica. Hos
B diligentiores inter seruos iudicamus, qui nullum vas inordinatum iacére sinunt. Dic obsecro, num si videres in domo argenteum vas foras proiici, etiam si nõ esses ad hoc deputatus: nónne acciperes hoc, & inferres in domum. Si vestem videres temerè proiectam, etiamsi non habeas curã, etiamsi inimicus sis eius qui ad seruandam illam deputatus est, tamen propter beneuolentiam in dominum, nónne bene componeres? Ita & nunc. Vasa illi sunt, si videris iacére abiq; ordine, componito. Accede ad me, non detrecto: dic mihi, fac me certiorẽ, videre omnia non possum. Ignoscite. Videtis, quanta malitia orbem terrarum detineat: nun quid simpliciter dicebam, quòd multitudo simus fœni, mare incompositum? Non dico, quòd illi talia faciunt, sed quòd tanta obscitantia laborant intrantes, vt neq; hæc corrigant. Iterum alios video stare & nugari dum preces fiunt, & quidam ex illis, adhuc meliores scilicet, idem facientes, non solùm dum fiunt preces, sed etiam dum sacerdos benedicit. O audaciã. Quando erit salus, quomodo poterimus deum placare? Si transires in ludum, videres omnes cõpositè saltantes,
C & nihil inordinatum. Itaque sicut in lyra maximè consona, & vario modo facta, vna quædam bene sonora symphonia fit ex singulorum quæ simul sita, bono ordine. Sic sanè & hìc. Vnam ex omnibus cõsonam harmoniam fieri conuenit. Vna enim facti sumus ecclesia, vnius capitis membra per compages decenter commissa sumus, vnum omnes constituimus corpus: si quid fortè neglectum fuerit, totum neglectum erit ac corruptum. Ita multorum bonam ordinationem vnius deordinatio incommodat. Et hoc profectò terribile, quòd non venis huc vt saltes in ludo & chorea, & stes sine ordine, nescis quòd cum angelis stas, cum illis cantas, cum illis hymnos dicis, & stas ridens? Etenim non esset mirũ si fulmen demitteretur, non solùm in illos, sed etiam in nos. Digna enim fulmine sunt hæc. Adest rex, considera exercitum, & tu in illorum conspectu stas ac rides? vel ridentem negligis. Verùm quandiu obiurgamus? quandiu reprehẽdimus? Nónne vt damnosos, vt fures, vt corruptos & pernicioſos tales & innumeris malis plenos, ab ecclesia exigi oportebat? Vnde hi qui horrenda hora ridẽt, abstinebunt à risu, vnde abstinebunt à nugis, qui in tẽpore benedictionis garriunt? non reuerentur præsentes, nec deum timent. Non sufficit nobis quòd ipsa D mente sumus ignaui, neque quòd orantes alio euagamur, sed etiam risum & cachinnos multos afferimus. Nunquid theatrica sunt hæc quæ hic geruntur, opinor autem quòd id theatris debeamus, Inobedientes enim multos nobis constituunt, & ineptos: quæ enim hic extruuntur, illic subuertuntur: & non hoc solùm, sed & alias immundicias necesse est theatris studioſis adhærere. Et perinde fit ac si quis campum velit purgare, in quem fons luto fluens influat: quantùm enim purgaris, tantùm influit. Hoc & hìc fit, quando enim purgamus à theatro huc venientes, & immundiciam afferentes, dum illuc iterum abeunt, maiorem contrahunt immundiciam, quasi dedita opera sic viuant, vt nobis negocium faciant, & iterum veniunt multo luto sordidati, in moribus, in gestibus, in verbis, in risu, in desidia, Deinde iterum nos fodimus, quasi dedita opera in hoc fodientes, vt puros illos dimissos iterum videamus luto ac cœno inquinari. Ea propter cõmendo vos deo, vnde iam & testificor vobis qui sani estis, quòd iudicium vobis erit ac cõdemnatio, si quis viderit inordinatè viuentem, si quis viderit maximè in illo tempore, non admonuerit nec corripuerit. Hoc E plus est quàm orasse. Dimitte preces & illum corripe, Ita & illi proderis, & tu lucrum habebis, ita etiam omnes seruari poterimus, & regnum cœlorũ assequi, quo contingat nos omnes frui, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri vnà cũ spiritu sancto, gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

Itaque hi qui dispersi erant ex persequutione mota ob Stephanum, transierunt usque ad Phœnicen & Cyprum ac Antiochiam, nulli loquentes uerbum nisi solis Iudæis.

Homilia. xxv.

EAud parum ad verbi profectũ faciebat persequutio: Diligẽtibus enim deum omnia co- Roma. 8. c.
operantur in bonum. Nunquid si dedita opera conati essent instituere ecclesiam, aliud quiddam quàm hoc fecissent? De dispersione inquam discipulorum. Et vide quorsum se extenderit prædicatio.

Transierunt, inquit, *usque ad Phœnicen & Cyprum & Antiochiam, nulli loquentes uerbum nisi solis Iudæis.* Vides quòd ea quæ apud Cornelium acta, omnia singulari dispensatione gesta sunt. Hoc autem & ad defensio- F
nem Christi, & ad accusationem Iudæorum pertinet. Itaque quando Stephanus interemptus est, quando Paulus bis periclitatus, quãdo apostoli flagellati sunt, quando sæpius latuerunt, tunc Gentes receptæ sunt, tunc & Samaritani, quod & Paulus clamat dicens, Vo Infra. 13. g.
bis erat necessarium primùm dici sermonẽ dei: quoniam autem repulistis illum, & non dignos iudicastis vos ipsos, ecce conuertimur ad gentes. Accesserunt itaque & gentes allocuturi. Erant autem quidam ex illis viri Cyprij & Cyrenæi, qui scilicet venerant Antiochiam, alloquuti sunt Græcè loquentes euangelizando dominum Iesum. *Et erat manus domini cum illis, magnusq; numerus qui credidit, conuersus est ad dominum Iesum.* Vide, Græcis euangelium annunciant. Verisimile est enim illos scisse Græcè, & in Antiochia tales multos fuisse. *Et erat manus domini*, inquit, *cum illis.* Hoc est, signa operabantur. Vides quare etiam nunc signorum necessitas fuit? vt credant. *Auditus autem est sermo in auribus ecclesiæ, quæ est in Hierosolymis de illis: & emiserunt Barnabam ut transiret usque in Antiochiam.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Quare nam tanta ciuitate suscipiente verbum nō venerunt ipsi, sed miserunt Barnabam? propter Iudæos. Veruntamen non paruum quiddam geritur, etiam quòd Paulus huc aduenit, neque simpliciter, sed & valde magna cum dispensatione illum auersantur, vt ne includatur in Hierosolymis vox prædicationis, tubáque cœlorum. Vidisti quomodo vbique maliciis illorum vt opus erat, & quemadmodum volebat, vsus est Christus, etiam odio quo persequebantur Paulum in ædificationem ecclesiæ ex gentibus congregandæ.

Qui ut uenit & uidit gratiam dei lætatus est, & inhortabatur omnes ut in proposito cordis maneant in domino. Erat enim uir bonus, & plenus spiritu sancto, ac fide, & apposita est turba multa domino. Exiit autem in Tharsum Barnabas ut requireret Paulum, & inuentum illum adduxit in Antiochiam.

Valde vtilis erat vir ille, etiam frugi ac Paulo familiaris. Ideo & venit ad Athletam, ad ducem belli, ad certantem singulari duello, ad leonem: nec habeo quo nomine dignè vocem illum, venit ad canem venaticum, leones occidentem, ad taurum fortem, ad facem
H claram, ad os orbi sufficiens. Reuera in Antiochia, appellati sunt nostri propter hoc, vocabulo Christianorum, quia Paulus in ea tanto tempore perseuerauit. *Factum est autem, quòd illi anno integro congregarentur in ecclesia, & docerent multum populum, ut primum appellati sint discipuli in Antiochia Christiani.* Non parua autem hæc ciuitatis laus erat. Hoc contra omnes adduci potest, quòd prima omnium, tanto tempore, illo ore frui cœpit, vnde & principiò hoc nomen assequuti sunt. Vides in quantum fastigium ciuitatem extulit, & clariorem reddidit hoc Pauli opus? Alibi tria milia, & quinque milia crediderunt, hìc tanta multitudo. Nihil tale factum ibi, sed adhuc tantùm de via illa esse dicebantur, hìc autem Christiani appellati sunt. *In istis autem diebus descenderunt à Hierosolymis prophetæ in Antiochiam.* Quoniam etiam in illis locis fructum eleemosynæ plantari oportebat, vtili dispensatione accidit prophetas descendere. Tu autem considera & obserua, quomodo nullus clarus his doctor aduenit. Cyprios enim habebant doctores, ac Cyrenæos & Paulum, quantus ille antecelleret istos. Sicut Paulus Barnabam & Ananiam, sed nihil ex hoc minor fuit. Habebat tamen & Christum. *Surgens autem quidam ex illis Agabus nomine, significauit famem magnam futuram in toto orbe, quæ scilicet & facta est sub Claudio Cæsare.* Necessariò hìc famem magnam futuram significat, quæ sanè sicut prædicta est, contigit. Vt enim ne putent quidam propter hoc factā famem quòd Christianismus ingressus est, vel quòd dæmones deiecti fuerint, prædicit spiritus sanctus quod euenturum, sicut & Christus prædixit multa, & euenerunt. Non igitur propter hoc, quoniam oportebat ab initio hoc fieri, sed propter mala quæ in apostolos facta: quæ quū & fierent, longanimiter ferebat deus. Quum autem in peccatis perseuerarent, fames magna facta est, significans Iudæis euentura mala. Dicis: Si propter illos erat, propter alios quum esset, oportebat cessare. Quid enim iniustè egerant Græci, vt propter illos malorum fierent participes, qui nihil mali fecerant? Si autem non propter Iudæos, & probari illos magis oportebat, eo quòd Iudæi faciebant pro sua virili, occidebant, puniebant, mulctabant, vbique persequebantur. Et vide quomodo fit fames, quando & Ethnici iam susceptī erant. At dicis: Si propter mala hæc fiebant, oportebat illos ab aliis separari. Quare dic mihi? Nónne prius dixit eis Christus: In mundo tribulationem habebitis? Tu autem hæc dicens, forsan & hęc dices, quòd oportebat neque flagellari. Sed vide vt illis etiam fames salutis fiat causa, & eleemosynæ occasio, multa concilians bona, atque ita etiam vobis factum esset siquidem voluissetis, sed noluistis. Prædicitur autem, vt posthac magis præparati sint ad eleemosynam, quia grauiter affligebantur ij qui in Hierosolymis. Ante hoc non erant in fame, & mittitur Barnabas ac Paulus qui ministrarunt. *Discipuli autem, prout quique abundabant.* Vidisti simul credere, & simul fructum afferre, non his solùm qui propè erant, sed etiam his qui à longè. Hoc autem mihi videtur hìc dicere id quod alicubi Paulus inquit, quòd dextras dederunt mihi & Barnabæ communionis, tantùm vt pauperum memores simus. Intantùm profuit fames. Et vide illos neque ex tribulatione in lamenta & lachrymas erupisse, sed operi magno & bono sese exposuisse. Cum maiore enim vbertate prædicabant sermonem. Et non dixerunt, Nos quum simus Cyprij & Cyrenæi tam nobili & claræ ciuitati hoc imponemus: sed credentes gratiæ dei, etiam illi aggressi sunt doctrinam, & hi non dedignati sunt ab illis discere. Vide per paucos omnia hæc fieri, prædicationem crescere, curam omnium qui Hierosolymis geri, quasi vnam domum orbem haberi. Audierant quòd Samaria receperat verbum, & miserunt Petrum ac Ioannem. Magnum enim discrimen erat, & non oportebat apostolos illinc pridem separari, ne pū tentur esse fugitiui, & suos fugisse: tunc autem necessariò separantur, quando nulla ratione res Iudaicæ curari poterant, quando bello incrudescente perituri erant, quando sententia pronunciata. Quoniam quandiu Paulus in Romam non peruenit, illic erant. Egrediuntur autem, non bellum formidantes. Et quomodo formidarent quum ad impugnaturos se abirent. Et bellum illud factum est mortuis apostolis, & quod de illis dictum finem accepit. Peruenit super illos ira in finem. Apostoli autem quò ignobiliores erant, hoc magis fulgebat gratia, paruis conficiens magna. Sed videamus iterum quæ dicta sunt: *Inhortabatur omnes, inquit, ut perseuerarent in domino, quia erat uir bonus.* Mihi videtur bonum nunc frugi appellare, & simplicem sine fuco valde cupidum salutis proximorum. Non solùm autem erat vir bonus, sed etiam plenus spiritu sancto ac fide. Ideo & proposito cordis omnes inhortabatur. Inhortabatur, hoc est cum præconio & laudibus. Et considera quomodo ciuitas illa quemadmodum terra pinguis sermonem accipit. Quare autē Paulum à Tharso abducit, & in illam ciuitatem inducit? Non absq; causa, nam hìc & amplior ciuitas, & amplior spes, hominumq; frequentior copia. Vidisti gratiam omnia operari non Paulum, & quomodo à paruis res initium cepit: vbi autem inclaruit, tunc Barnabam mittunt? Et quare non ante hoc miserunt illum? multam secum habebant curam? & nolebant improperare sibi Iudæos quòd susceptissent gentes, quantis absque vitatione illis admiscerentur: quoniam futura erat controuersia apud illos, ea quæ apud Cornelium acta præcesserunt, & tunc sanè etiam dicunt, vt nos in gentes, illi autem in circuncisionem. Et considera quomodo tempestiuè necessitas famis inducit communionem illam quam gentes, ad eos qui in Hierusalem, miserunt. Accipiebant enim ab illis, & non sicut nos, in luctibus calamitates addebant, sed mi-

I
K Ioan.16.g.
Galat.2.b.
L
Supra.8.c.
M

A sed minore pauore viuebant, quum procul fierent ab eis qui prohiberent, & essent inter homines qui non timebant Iudæos, quod & ipsum non parum conducebat, sed & in Cyprum abeunt vbi minor metus ac solicitudo. *Nulli autem sermonem, inquit, loquebatur, nisi solis Iudæis.* Non propter hominum metum, quē nihili faciebant, sed legem retinentes, & illos adhuc tolerantes. *Erant autem quidam in Antiochia Cyprij & Cyrenæi, hi maximè non curabant Iudæos, qui scilicet loquebatur ad Græcè loquentes, & euangelizabant dominum Iesum.* Fortassis quod nesciebant Hebraicè, vocabant illos Ἕλληνας Græcos. Vt autem aduenit, inquit, Barnabas, & vidit gratiam dei, non diligentiam hominum. *Inhortabatur illos ut perseuerent in domino.* Forsan in eo quòd laudabant turbam & approbabāt, hoc plures cō uertit. Et quare non Paulo scribunt, sed Barnabā mittunt? Nondum viri sciebant virtutem, ideo solùm cō stitutum est, vt Barnabas proficisceretur. Quoniā autem & multitudo erat, & nemo prohibebat: meritò germinauit fides, & maximè quòd nullam illic sustiB nebant tentationem, & quòd Paulus prædicabat sine fugiendi necessitate. Bene autem non illi de fame dicunt sed prophetæ, ne onerosi quidam videantur: & admiratione dignum, quomodo non indignati fuerunt, quòd despecti Antiocheni, sed contenti sunt magistris, ita omnes feruebant ad sermonem. Qui etiam non expectarunt donec fieret fames, sed ante illā miserunt prout abūdabat quisq;. Et vide quòd inter apostolos alij quidam hanc potestatem accipiunt, hìc autem Paulus & Barnabas erant, idq; non sine causa constitutum est. Et aliter: Et principium erat, & iam non oportebat scandalizari. Verùm iam nullus hoc facit, tametsi fames sit illa grauior. Non enim par est cō munem ferre calamitatem, & quum abundantia fruuntur pauperiores quosdam fame laborare. Tunc solùm fames erat, & qui dabāt pauperes, Sicut enim, inquit, vnusquisq; abundabat: nūc autem duplex fames, sicut & duplex abundantia, fames graues, fames non audiendi verbum domini, sed educandi per eleemosynam. Tunc & eleemosyna ij qui in Iudæa erant paupe res, potiti sunt: & qui in Antiochia, pecunias contriC buebant, & hi magis quàm illi. Nunc autem & nos & pauperes in fame, nam illi quidem necessario alimento egent, nos verò rarissimè misericordiæ sumus dedi ti. Hoc autem alimento nullum magis necessarium. Ferre nequeunt mala quæ à satietate sunt, quod amplius est hoc alimēto non vadit in secessum. Nihil pulchrius, nihil suauius anima quæ sic pascitur, omni superior est morbo, omni fame, omni intemperie & ægritudine, nullus illam poterit rapere, sed sicut adamātinum corpus, nec ferrū cædere valet, nec aliud quiddam, ita & animā ob eleemosynam confirmatam nihil tollere potest. Quid enim dic oro, hanc rapere vnquam posset? Paupertas? minimè, habitat enim in regalibus promptuariis. Num latro & fur? sed illos parietes nullus perfodere valet: num vermis? sed etiā hoc incommodo superiorem habet thesaurum. Num inuidia & odium? sed neq; ab illis capitur: num calumniæ & insidiæ? neq; illę. Indepręda bilis enim thesaurus est, sed fœdum fuerit, si hæc sola demonstraro quæ eleemosynæ accidunt, & non contraria. Non enim ab inuidentia solùm liberata est, sed etiam multa benedictione fruitur etiam ab his, quibus non est benefactū: Nam quemadmodum crudeles ac inhumani non eos duntaxat habent aduersarios, quos afflixerūt, sed etiā

D vituperāt: Sic qui multa bona fecerūt, non solùm eos quibus benefecerūt, sed etiā eos quibus nullū beneficiū impenderūt, inueniunt laudatores. Quid dicā liberos ab inuidia & insidiatoribus, & latronibus, & parietum effractoribus? Non hoc solum bonū habet, sed adhuc cū eo quòd non imminuuntur, crescunt etiā opes, & multiplicātur. Quid Nabuchodonozore turpius? quid deformius? quid iniquius? Impius homo erat, plurima signa & iudicia vidit, & noluit resipiscere, sed seruos dei in caminum iniecit, & posteà adorauit. Quid igitur propheta? Rex, ait? Consilium meum placeat tibi, Daniel.4.f. peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas miserationib⁹ pauperū: forsan erit venia delictis tuis. Hoc sic dixit, nō ambigēs, valde enim persuasum erat prophetæ, sed volens illū amplius terrere & cogere vt hoc faciat. Si enim affirmando dixisset, negligētior factus esset ille. Ita & nos tunc maximè quosdā vrgem⁹, quādo dicim⁹, obsecra illū, & non aduicimus omnino auditurū sed fortè auditurū. Metus em à dubitatione profectus, magis impellit, & propter hoc certū & manifestū istud nō fecit. Quid dicis? tātis ne impietatibus erit venia? Etiā, nō est peccatū, quod nō possit purgare E eleemosyna, quòdve nō possit extinguere. Omne peccatum infra illā stat. Remediū est ad omne vulnus vtile. Quid Publicano deterius? omnis iniustitiæ fomes est auaritia, sed hāc omnē abluit Zachæus. Vide quomodo & Christus hoc monstrat, dum curauit & marsupium habere, & portare ea quæ immitebātur. Paulus Galat.2.b. autē dicit: Tantùm vt memores pauperū essemus. Et Prouer.13.b per omnē vbiq; scripturā super hac re sermo est. Pre- Matth.19.c. cium animæ viri, inquit, diuitiæ propriæ, Et Christus: Si vis perfectus esse, vende tuas facultates, & da pauperibus, & veni sequere me. Hæc meritò perfectio est. Eleemosyna autē non in solis fit pecuniis, sed etiā in operibus, vt exēpli gratia dicā, est patrocinari, & viduæ manū porrigere. Huiusmodi enim patrociniū sępe plures seruauit, quàm pecuniarū largitio. Igitur in præsenti tēpore omnia misericordiarū genera exerceamus. Ne sis segnis, potes patrocinari, ne dicas, quoniam pecuniæ mihi nō sunt. Hoc nihil est dicere, nā & illud magnū quiddā erit, quemadmodū si aurū dedisset, ita affect⁹ esto. Potes ministrare, etiā hoc facito, vtputa medic⁹ es arte, diligēter cura infirmos, est etiā F hoc magnū. Vales etiā cōcilio, hoc omnib⁹ maius est, melius & amplius, quantò & maius habet lucrū. Non enim famem soluis, sed difficilem mortem. Hoc etiā apostoli abundanter pleni erant. Propterea pecuniarum distributionem aliis concrediderunt, ipsi prædicationibus vacarunt. An putas paruam esse eleemosynam animam consilio destitutam, & extremè periclitantem, atq; febrium incendio detentam, morbo posse liberare? Vides amicum ab auaritia detineri, misere hominis: suffocatur, extingue illius ignē. Quid igitur si non obtemperet? Tu quod tuum est facito, & ne sis ignauus. Vidisti illum in vinculis detineri, vincula enim reuera sunt pecuniæ, abi ad illum, visita illum, consolare, tenta illum à vinculis eripere. Si audire nō vult, ipse feret pœnam. Vidisti nudū & peregrinū, nudus enim reuera & peregrinus est cœlorum, qui vitā bonam negligit: recipe eū in diuersoriū tuum, & vesti illum vestimentis virtutum, fac eum ciuem in cœlis. Quid igitur si ipse nudus sim? inquis, & teipsum primùm vesti: si scis quòd nudus es, omnino etiam scis quòd debes te induere. Si hui⁹ nuditatis modū solùm

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gnosti,potes facilè scire etiam animæ vestitum. Quot mulieres serica vestimenta ferunt?nudæ autem reuera sunt à virtutũ vestibus.Illis eas viri vestiãt,sed has vestes nolunt,aliasq; petunt.Hoc primùm fiat,vt illas principiò desiderent ac cõcupiscant:ostende quòd nudæ sint.Differe de iudicio futuro,dic alibi,nõ his, sed aliis opus fore.Quòd si toleratis me dicentẽ, etiã ego nuditatẽ ostendam.Nudus in frigore stat,frigore cõtremiscit,ac stupescit brachiis seipsum amplexans. In æstate non fit idẽ.Si igitur ostendã opulentos & opulẽtas, hoc magis nudos, quò magis vestiti sunt. Ne sitis difficiles.Quid igitur,dic oro,quãdo sermones de gehenna mouerimus,& de tormentis illis:nõnne magis quàm nudi illi,tremiscunt ac stupẽt?nónne amarè gemunt,& condemnant seipsos?Quid igitur quando ad aliquem accedunt,& dicunt: Ora pro me? nónne hæc verba illis dicunt?at nunc quidem licèt multa dixerimus, nondum manifesta est nuditas , erit autem illic manifestum. Quomodo?quando fericis illis vestibus amissis à solis virtutũ & malitiæ vestibus singuli agnoscentur, quando pauperes quidem magna gloria vestiti erunt,diuites autem nudi ac deformes ad tormẽta rapientur.Quid delicatius ac luxuriosius diuite illo purpura vestito,quid etiã Lazaro pauperius?Vter igitur mendicorum proferebat verba? vter abundans factus est?Dic oro:Si quis domum multis tapetibus ornet,ipse autem intus sedeat nudus, quæ vtilitas? ita & mulieribꝰ accidit (nã domũ animæ,corpus voco) multis amiciuntur , materfamiliâs autem intus sedet nuda.Afferte mihi animæ oculos,& ostẽdam vobis animæ nuditatem. Quid enim est, vestimentum animæ? virtus.Quæ nuditas?peccatum.Sicut igitur si quis spoliauerit quempiam liberum , erubescit & humiliatur ac fugit:ita sanè & anima , si voluerimus in illam respicere,quæ non habet has vestes,erubescit.Quot putas nunc confundi, & in illud profundum descendere, & quasi velamentum quoddam requirere , vt hos non audiant sermones? Quæ autem sibi non sunt malè conscíæ, oblectantur, gaudent, & gloriantur in his quę dicuntur.Audi de beata Thecla,illa vt Paulum videret,aurum suum dedit. Tu autem vt Christum videas,neq; obolum das.Et admiraris quidem, quod illa fecit,non imitaris autem.Non audis quomodo misericordes beatos dicit sermo?Beati misericordes,inquit,quoniam misericordiam consequentur.Quod lucrum à preciosis vestibus ? Quandiu hanc stolam admiramur?induamur gloria Christi, circundemur illa pulchritudine,vt & hic laudemur, & alibi æterna bona consequamur , gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,cum quo patri simul ac spiritui sancto gloria,imperium,& honor nunc & semper, & in secula seculorum,Amen.

Cap. XII.

Per illud autem tempus,immisit Herodes rex manus ut affligeret quosdam ex ecclesia,occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio, & uidens quòd rem gratam feciſſet Iudæis,adiecit ut apprehenderet etiam Petrum.
Erant autem dies azymorũ.

Homilia.xxvi.

Vale nã tempus dicit?omnino quod mox sequebatur. Et hìc quidẽ sic intelligere conuenit,alibi autẽ aliter. Quãdo enim Matthæus dicit,In diebus illis,adest Ioannes prædicans: nõ mox sequẽtes dies intelligit,sed illos,in quibus futura mox erãt ea quæ narrabat. Mos enim scripturæ est hoc tropo vti,& aliquando quid exponere per ordinem iuxta quem eueniunt,aliquando autem quæ posterius cõtingunt enarrare,quasi mox fierent.Bene autẽ dicit,Herodes rex:hic non erat,sub quo Christus passus est. Ecce alia tentatio,& vide id quod initiò dixi, quomodo per relaxationẽ & afflictionem contexantur in aposto lorum successibus omnia.Non iam Iudæi,neq; concilium,sed rex immittit manus vt affligat.Maior potestas,difficilius certamen & hoc magis,quo gratificari Iudæis magis studebat. *Occidit autem Iacobum fratrem Ioannis gladio.* Simpliciter & quasi fortuitò. Si autẽ quis rogarit,quare deus permiserit?dicemꝰ, quòd pro illis ipsis,primùm quidem persuadebat illis,quòd præualeant, licèt occidãtur, id quod & de Stephano actũ est. Secundò dabat Iudæis postquàm implessent furorem,vt reducãtur ab insania, & tertiò ostẽdebat quòd hæc permissione fierent. *Videns autem,quòd rem gratam faceret Iudæis,adiecit ut apprehenderet etiam Petrum.* O miram inhumanitatem. Qua in re gratificatur illis?sine causa & simpliciter cædes faciens. *Erat autem dies azymorum.* Iterum superflua Iudæorum curiositas.Occídere quidem non prohibebant, in tẽpore autem tam sacro talia committebant. Quem etiam apprehensum posuit in vincula, tradens quatuor militũ quaternionibus.Erat hoc & furoris,& timoris. *Occidit,*inquit, *Iacobum fratrem Ioannis gladio.* Vidisti illorum fortitudinem?Nam ne quis dicat,quòd sine periculo & metu contemnere audeant mortem , vtpote eripiente illos deo,idcirco occídi permittit etiã principes,docens sic eos qui occidebant, quòd neq; ista illos destituunt & prohibent. *Itaq; Petrus seruabatur in custodia,oratio autem fiebat continuà prò illo ab ecclesia apud deum.* Erat enim grauissimum certamen , meticulosósque illos faciebat , & quòd ille in carcere coniectus erat , & quòd iste interfectus esset. *Quando autem productũrus erat illum Herodes,nocte illa Petrus erat dormiens inter duos milites ligatus catenis duabus. Et custodes ante fores obseruabant custodiam.Et ecce angelus domini astitit,& lux fulsit in habitaculo. Percusso autem latere Petri excitauit illum:dicens:Surge uelociter , & deciderunt catenæ illius á manibus.* Vide, per illam noctem illum eripuit: & lux fulsit in habitaculò , ne putet spectrum esse. Et lucem nemo vidit præter illum.Nam licèt etiam hoc factum sit , & nihilominus putabat esse phantasiam, eo quòd sic inexpectatum erat : si hoc non fuisset factum, multò magis suspicatus fuisset se illudi. Ita ordinarat aciem contra mortem. Faciebat hoc quòd multis diebus illic manserat , & non seruatus erat. Et quare,dicit quis, non permisit illum deus, ne caderet in manus Herodis , & mox tunc eripuit ? Quia illud quidem attonitos eos feciſſet, hoc autem pro illis factum est. Nunquid habiti fuissent homines , si omnia diuino more feciſſet?Circa Stephanum nihil tale contigit. Nónne vt angeli, faciem illius ostendit? Quare autem omnino dereliquit & in hoc loco. *Dixitque angelus ad illum:Præcingere, & subliga sandalia tua.* Iterum hoc loco ostendit,quòd non & dolis euasit. Nullus enim festinans & euadere effodiendo volens tantam diligentiam adhibet , ita vt etiam sandalia accipiat , & se præcingat. Fecit autem sic , & dicit illi:

Circunda te uestimento tuo, & sequere me. Et egressus sequutus est illum, & nesciebat uerum esse quod fiebat ab angelo. Videbatur autem sibi uisionem uidere. Transeuntes autem primam custodiam & secundam , uenerunt ad portam ferream quæ ferebat in ciuitatem quæ ultrò aperta est eis.

Ecce secundum

Ecce secũdum signum.Quando recessit angelus,tunc cogitauit Petrus. *Et egressi processerunt uicum unum,& continuò discessit angelus ab eo. Et Petrus ad se reuersus dixit: Nunc scio quia uerè emisit dominus angelum suum,& liberauit me de manu Herodis,& omnis expectationis populi Iudæorum.* Nunc cognoui,inquit,non tũc. Quare autem fit hoc, & non sentit Petrus ea quæ fiebant , quanuis iam tali frueretur liberatione,quando catena soluta repentè illum liberat : & postquàm liberauit,tunc sentire facit. Quòd autem catenæ è manibus ceciderant, magnum argumentum est quòd non fugerit. *Et ita conscius sibi uenit ad domum Mariæ, quæ erat mater Ioannis qui cognominabatur Marcus,ubi erant multi cõgregati & orantes.Pulsante autem Petro ianuam uestibuli,processit ancilla ut subauscultet nomine Rhode, & agnita uoce Petri præ gaudio non aperuit uestibulum.* Vide Petrum non statim recedere,sed prius annunciare lætum nuncium suis. *Ingressa autem annunciauit Petrum stare ante uestibulum : Illi autem ad eam dicebant : Insanis . Porrò hæc confirmabat sic se habere.* Vide & ancillas pietate plenas , præ gaudio non aperuit vestibulum. Illi verò etiam hoc facto renuerunt, nam hæc quidem confirmabat sic se habere,at illi dicebant:Angelus illius est. *Petrus autem permanebat pulsans.Vt autem aperuerunt,agnouerunt illum,& obstupuerunt. Quum innuiſſet autem eis manu ut tacerent,narrauit illis quomodo dominus ipsum eduxit ex custodia.Dixit autem: Annunciate Iacobo & fratribus hæc.Et egressus iuit in alium locum.* Itaque iterum videamus contextum eorum quę dicta:

Per illud tempus,inquit, iniecit manus rex Herodes,vt affligeret quosdam de ecclesia,sicuti bestia absque omni ratione omnes inuadit.Hoc est quod dicebat Christus: Poculum quod bibiturus sum,bibetis: & baptismo quo ego baptizor baptizabimini.Occídit autem,inquit,Iacobum fratrem Ioannis gladio. Et quomodo,inquit,Petrum non mox occídit? dixit causam scriptor : Dies enim,inquit, erant azymorum,& magis volebat euulgari trucidationem eius.Itaq; illi quidem propter admonitionem Gamalielis continebant se in posterum à cædibus.Et aliter:Neque causas inueniebant, & sic adumbrabant per alios sua . Quoniam autẽ & alius Iacobus erat frater domini, propter hoc assignauit dicens fratrem Ioannis.Vides quòd hi tres summi erant,maximè autem Petrus & Iacobus . Hæc maxima condemnatio illorum erat . Non enim iam humana prædicatio ostendebatur, & reuera illud adimplebatur.Reputati sumus sicut oues occisionis. Videns autẽ quòd gratificaretur Iudæis,adiecit, vt comprehenderet etiam Petrum . Grata res Iudæis cædes, atque iniusta cædes.Magna dementia Herodis,illicitis illorum desideriis ministrabat. Debebat diuersum agere,& illorum impetum morari : ille autem indulget sicut carnifex quidam ægrotantium, sed non medicus quanuis innumera exempla habens,& aui & patris Herodis:& quomodo ille quidem propter cędem paruulorum innumera passus est mala, hic autẽ Ioanne occíso graue bellum suscitauit.Quem & apprehensum,inquit,posuit in vincula.Metuebat ne Petrus propter timorem, quem ex morte Iacobi concepisset, secederet : & volens illum securè detinere , coniecit in vincula,tantò maiori diligentia custoditum,quò mirabilior foret ostentatio . Hoc autem erat pro Petro, qui hinc probatior factus , & fortitudinem suam declarauit. *Oratio autem,*inquit, *continua fiebat.* Magni amoris indiciũ oratio. Patrem omnes quærebãt patrẽ mansuetũ.Cõtinua,inquit,oratio fiebat pro illo.Audite quomodo affecti erant erga præceptores,nõ cõminãtur,nõ tumultuati sunt,sed ad preces cõuersi, præsidiũ reuera inexpugnabile,ad illud cõfugiebant.Non dicebant,humilis ego & nihili homo pro illo orarem? Quoniam dilectio erat,nihil tale cogitabant.Vis scire quanta fecerint Iudæi, etiam non voluntarij? illos clariores reddiderunt,hos diligentiores fecerũt. Et vide in die festo tentationes intentari,vt clariores appareant hi.Quando autem producere illũ voluit Herodes,nocte illa,inquit,Petrus dormiebat. Vide Petrũ dormientem,& nequaquam in mentis agone constitutum. Ista nocte qua productũrus erat illum dormiebat, causam totam proiecerat in deum:non simpliciter autem dormiuit, sed inter duos milites,& catenis vinctus. Inter duos,inquit,milites dormiebat vinctus catenis duabus.Vides quàm diligens custodia.Et ecce angelus domini astitit,inquit,dicens:Surge velociter. Simul dormientes erant custodes,ideo quid fieret nõ sentiebant.Lux autem fulgebat,ita vt etiã videre posset Petrus,ne putet esse phantasiam : & ne sit deses,percutitur latus eius. Et non simpliciter audit,surge:sed, velociter : cum additamento,ita grauiter dormiebat. Videbatur autem visionem videre, inquit , Transiuit autem primam & secundam custodiam.Vbi nũc sunt hæretici,quomodo transierit dicant nunc, sed nõ poterũt , quãuis propter hoc illum accingi iubeat & calciari, & hac ratione persuadet ei, quòd non sit phantasma,& vt excutiatur somnus, & sciat quòd verũ sit. Idcirco statim etiam catenæ eius de manibus eius ceciderunt,& audit, Surge velociter : non turbati est & trepidantis,sed vrgentis ne moram trahat.Et nesciebat,inquit, quòd verũ esset , quod fiebat per angelum: videbatur autem visionem videre : meritò, maximæ enim res fiebant . Vides quantum signum? quomodo videntem terret?quomodo non sinit credibile esse. Si enim Petro videbatur tantopere quòd videret visionem,quanuis cinctus & calciatus,quid alius non passus esset? Transeuntes autem,inquit,primã custodiam & secundam,venerunt ad portam ferream, & egressi processerunt vicum vnum , & statim recessit angelus ab illo.Ea sanè quæ intus gesta erant magis mirabilia erant,hoc autem iam humanius:recedit enim angelus quum nihil prohiberet . Non enim per tot obstacula transisset Petrus, reuera enim stupor erat . Nunc cognoui,inquit,quòd verè misit dominus angelũ suum, & liberauit me de manu Herodis , & omnis expectationis populi Iudæorum . Nunc,non tunc quando in carcere eram . Et conscius sibi vẽnit ad domum Mariæ matris Ioannis , qui cognominabatur Marcus. Quid est,conscius?hoc est reputans vbi esset. Vel igitur huius rei sibi conscius,vel quòd non simpliciter abire oportet, sed remunerare benefactorem , quòd & conscius venit ad domum Mariæ. Quis est hic Ioannes?forsan ille qui semper cum eis erat , nam propter hoc etiam cognomen eius ponit . Vide quantum bonum est persecutio, quantum precantes in nocte perficiunt,quomodo alacres & excitatos illos efficit. Vidisti quantum lucrum cædis Stephani?vidisti vinculi huius quanta vtilitas? Deus enim dum non apud iniustos illos,tanquam reos cõuinci suos,magnum ostendit & efficax euangelium,sed iniustis ipsis facit apparere tribulationes per se magnas, dum nihil horũ patiuntur , ne liberationem eorum quæramus omnino, neque vltionem . Vide autem quomodo ancillæ cum illis iam in pari honore sint.Præ gaudio,inquit, non

aperuit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gaperuit.Bene etiam hoc factum est,vt ne etiam illi sta
tim videntes nimium obstupescant & minus credant,
sed vt exerceatur illorum mens : & qui nobis mos est
vt faciamus,inuenta est laborãs & illa:nam vt illa fe-
rat euangelia,studuit . Sic enim erant euangelia . Alij
autem dicebant ad illam: Insanis . At hæc confirma-
bat sibi se habere.Porrò illi dicebant,Angelus illius est.
Et hoc verum est, quòd vnusquisque angelum habet.
Et vnde venit illis in mentem tunc angelum esse ? A
tempore illud coniectabant . Vt autem ille permansit
pulsans,inquit, aperientes viderũt illum,& obstupue-
runt. At ille quum innuisset manu,silẽtium magnum
fecit,ita vt audirent quæ illi obuenerãt. Desideratior
multò posthac fuit discipulis, non solùm quòd seruа-
tus est,sed etiam quòd astitit,& statim accessit.Discũt
postea & familiares omnia manifestè, & extranei di-
dicissent,si voluissent credere.Hoc & in Christo eue-
nit.Annunciate,inquit,Iacobo & fratribus hæc. Vide
quomodo nõ est vanè gloriosus,Non enim dixit:Vbi-
que manifesta facite hæc,sed fratribus. Et abscessit in
H alium locum.Non enim tentabat deum,neque in ten-
tationes immittebat seipsum.Quia quando etiam hoc
iussus fuit,fecerunt.Ingressi enim,inquit,in templum
loquamini populo , audierunt , & statim obedierunt.
Hoc autem non dixit angelus, sed silenter abducẽdo,
& noctu educendo dedit copiam secedendi. Hoc au-
tem factum est , vt discamus quomodo multa etiam
humano modo dispensentur ac fiant,atque ita ne ite-
rum periclitetur . Ne enim dicant, quòd angelus eius
sit,postquàm abiret,prius hoc dicunt:& tunc illum vi
dent,subuertentem opinionem illam.Angelus si esset,
non pulsasset fores,non secessisset in alium locũ.Con-
firmat etiam illos,quòd non in die factum est.Illi au-
tem effusi erãt in preces,& is ligatus somno.Num pu-
tasset verũ esse quod fiebat,si territus esset,si non me-
minisset.Nunc autem quasi insomnium esset inturba-
tus fuit.Venerunt,inquit,ad portam ferream.Vide e-
tiam quàm fortis fuerit . Transeuntes autem,inquit,
primam custodiam & secundam, venerũt ad portam
ferream.Quare non illos per seipsos,dicet quis,sic li-
berat?Quare?Etiam hac re honorat illos deus,per an-
gelos eripiens.Cur igitur in Paulo nõ similiter actum
est? Illic meritò, quoniam custodem carceris credere
I oportebat:hìc autem liberari duntaxat apostolum.Et
Infrà.16.e.f aliter:Variis modis deus omnia dispẽsat.Illicque Pau-
lus hymnos dicit,hìc autem Petrus dormit.Ne igitur
occultemus miracula dei , sed & in nostram vtilitatẽ,
demus operam,vt innulgemus ea, & in aliorum ædi-
ficationem.Sicut enim mirabilis est qui vult ligari,ita
etiam mirabilior,non anteà recedit,donec suis omnia
anteà enarret.Et dixit,inquit,Dicite Iacobo & fratri-
bus.cur nam iubet dicere? vt gaudeant,ne soliciti sint,
vt per hos illi discant,non ipsi per illos . Adeò curam
gerebat partis quæ humilior erat. Nihil igitur cõgrua
afflictione melius . Qualem putas illorum fuisse ani-
mam ? quanta voluptate plenam ? Vbi nunc mulieres
quæ tota nocte dormiunt, vbi viri qui neque in lecto
se versant? Vides sobriam animam? Cum vxoribus &
pueris,& puellis deum laudabant,puriores cœlo affli-
ctione facti:nunc autem paruo periculo viso concidi-
mus . Nihil ecclesia illa clarius fuit . Imitemur illos,
æmulemur,non ideo facta est nox, vt per totam dor-
miamus,& ociosi simus.Testãtur hoc & opifices,nau-
tæ,negociatores . Ecclesia dei mediis surgit noctibus,
surge & tu , & vide astrorum choream , profundum
silẽtium,magnam quietem, obstupesce dei tui miram K
dispensationem . Purior tunc est anima, leuior subti-
liórque tunc est,sublimia videt ac expedita est.Tene-
bræ ipsæ,silentiúmque multum in conpunctionem in-
ducere sufficiunt.Si autem & cœlum videris,quasi in-
numeris interpunctum oculis , omni voluptate frue-
ris statim concepta opificis sapientia . Si consideraris
eos qui interdiu clamant,rident,lasciuiunt,saltãt, in-
iustè agunt,auaritiæ intenti sunt,minantur,innumera
mala inferunt, ibi tunc à mortuis nihil distare , con-
demnabis omnem humanam infirmitatem . Somnus
accedit, & naturã redarguit,imago est mortis, imago
est consummationis . Si prospexeris in plateam, nul-
lam vocem audies: si videris in domũ,videbis omnes
quasi in sepulchris iacentes.Hæc omnia sufficiunt,ex-
citare & inducere animam ad cogitandam mũdi con
summationem.Hic sanè mihi & ad viros & ad mulie
res sermo est,flecte genua, ingemisce, ora dominum,
vt tibi misericors sit,imò inflectitur nocturnis preci-
bus , siquando tu quietis tempus , facías lamentorum
tempus.Memor esto regis,qualia verba dicebat:Labo- Psal.6.b
raui in gemitu meo,lauabo per singulas noctes lectum L
meum,in lachrymis meis stratũ meum rigabo. Quã-
túmuis delicatus fueris, non es illo delicatior : quan-
túmuis diues,non es ditior Dauide. Et iterũ idem di- Ibidẽ.n8.b
cit:Media nocte surgebam ad confitendum tibi super
iudicia iustitiæ tuæ . Tunc non interturbat vana glo-
ria,omnibus scilicet dormientibus, & non videntibus,
tunc non ignauia & oscitantia insidiantur , quando-
quidem animam tot ac tanta excitant,& alacrem red
dunt.Post tales vigilias dulces somni,& visiones mi-
rabiles.Hoc fac & tu vir,non sola mulier. Sit ecclesia
domus ex viris mulieribúsque constituta.Nunquid e-
nim quia tu solus es vir , neque quia ista sola est mu-
lier, putabis impedimentum esse ? Vbi enim sunt duo Matth.18.c
in meo nomine,inquit,congregati,illic sum in medio
illorum . Vbi Christus medius , magna multitudo est:
vbi Christus est , necesse est & angelos esse, necesse &
archangelos,& alias virtutes. Non igitur soli estis,o-
mnium vobiscum habentes dominum. Et iterum au-
di prophetam dicentem: Melior est vnus faciens vo- Eccli.16.a
luntatem domini,quàm innumeri præuaricatores.Ni
hil infirmius multis præuaricatoribus , nihil fortius
vno iuxta legem dei viuente.Si tibi etiam filij sunt,ex-
cita & filios,& fiat modis omnibus domus noctu ec-
clesia . Si autem teneri sunt,& vigiliã ferre nequeunt, M
vnam & alteram orationem faciant, & iterum sinito
quiescere.Tantùm surge,tantùm in consuetudine cõ-
serua teipsum:nihil hoc promptuario melius quod ta
les suscipit preces.Audi prophetam dicentem:Si me- Psal.62.b
mor eram tui super stratum meum,in diluculis medi-
tabar in te. At dicis:Laboraui per diẽ multùm,& non
possum . Gauillum est & excusatio : nam quantúmuis
laboraueris non laboraueris, quãtùm faber ferrarius,
qui graues folles trahit vsque ad flammam,& fumum
toto corpore recipit:attamen ille noctu sæpe multum
negocij insumit . Scitis etiam mulieres,si qua vos ne-
cessitas facit ire in agrum , vel ad vigilias progredi,
quomodo per totam noctem vigilant . Et tibi igitur
officina sit spiritualis,non vt ollas ac lebetes,sed vt a-
nimam tuam pares quę ærario fabro & aurifabro me-
lior , veterem illam factam impone in conflatorium
confessionis,folles à summo deduc,hoc est verba cõ-
demnantia, accende ignem spiritus, multò maiorem
artem habes,& omni auro preciosiorẽ animam, sicut
ærifaber

A ærifaber vas: non enim corporale vas componis,sed
animam liberas ab omni seculari phantasia & solici-
Ibidẽ.n8.o tudine.Assit tibi lucerna nõ illa quæ flagrat,sed quam
propheta dicens habuit : Lucerna enim pedibus meis
verbum tuum . Accende orationibus animam tuam.
Si videris satis habere, educ, accende ad id quod vo-
les : crede mihi, non sic ignis sordes purgare solet,vt
oratio nocturna sordes peccatorum nostrorum. Si ni
hil aliud,erubescamus quòd nocturni vigiles ac custo
des propter hominum leges obambulant in frigore
multum clamantes,& in vicis euntes sæpe compluun-
tur,rigéntque propter te ac tuam salutẽ,pecuniarúm-
que tuarum custodiam . Illi pro tuis pecuniis tantam
habent curam,tu autem neq; pro anima tua.Sanè ego
non cogo ambulare sub dio sicut illi , neque clamore
Lucæ.6.b disrumpi,sed in ipso promptuario cõclauíque tuo flec-
te genua,ora dominum.Quare ipse Christus perno-
ctauit in monte?nónne vt typus nobis fieret?Tunc re-
spirant plantæ in nocte dico : tunc & animæ maximè
& magis quàm illæ rorem suscipiũt.Quæ enim in die
sol adussit, eadem nox refrigerat . Nocturnæ lachry-
mæ quouis rore magis contra concupiscentias &'ar-
B dores omnes demittuntur , nec sinunt grauiora pati.
Si autem rore illo non frueris,post diem exureris,sed
absit vt aliquis vestrum, ignis illius fiat materia . Ve-
rùm refrigeremur , & misericordia dei fruamur , vt
omnes nos liberemur ab onere peccatorum,gratia &
misericordia domini nostri Iesu Christi , cui cum pa-
tre ac,sancto spiritu simul sit gloria,imperium,& ho-
nor in secula seculorum, Amen.

Facto autem die erat turbatio non parua inter milites, quidnam de Petro actum esset . Herodes autem quum requisitisset illum , & eo non inuento, examinauit custodes,& iussit abduci, & descendens à Iudæa,in Cæsarea commoratus est.

Homilia.xxvij.

MVlti dubitãt quomodo despexerit tunc deus illos seruos, qui propter Petrum occideban-
tur, quum potuisset illos cum Petro liberare:
at si etiam cum Petro angelus milites eduxisset,res il-
la habita fuisset fuga. Cur igitur non aliter dispensa-
C uit,inquit?Nam quale damnum factum est nunc,si vi
deamus quòd iniustè patientes , & grauiter, nihil no-
cuerunt:non quærimus hæc,quare non dicis etiam de
Iacobo,quare illum non eripuit?Et aliter:Nondum e-
rat iudicij tempus , ita vt vnicuique detur pro meri-
to.Neque Petrus iniecit illos in manus Herodis,(Ve-
rùm ille multò magis dolebat se delusum esse sicut a-
uum suum à Magis)imò faciebat illum dissecari,& ri-
diculum fieri. Bonum autem est scriptoris audire ver
Matth.2.d ba: *Facta,*inquit,*die,erat turbatio non parua inter milites, quid nam de Petro actum esset. Herodes autem requisiuit eum, & non inuento illo,examinauit custodes,& iussit duci.* Quã-
uis audiuisset ab illis,examinauerat enim & quòd vin
cula soluta,& quòd sandalia accepit,& quòd vsque ad
noctem illam cum eis fuerit.Sed quid?simul ne occul
tati fuerunt? quare non ergo & ipsi effugerunt? Certè
illum oportebat admirari,oportebat obstupescere,at-
qui posteà manifestum est omnibus per mortem illo-
rum & dei miraculum,& illius malitia . Et vide quo-
modo hìc ea non occultat,sed & meminit historię ita
vt doceat nos. *Et descendens à Iudæa in Cæsaream , ibi commoratus est. Erat autem Herodes iratus Tyriis ac Sidoniis, & unanimiter aderant apud illum,& persuaso Blasto qui præ-*
erat cubiculo regis,petiuerunt pacem,eo quòd illorum regio,à D
regia aleretur.Statuto autem die Herodes induto uestitu regio, & sedens super tribunali concionabatur ad illos . Populus au-
tem acclamabat:Vox dei . Statim autem illum percussit angelus domini, eo quòd non dedit deo gloriam , & crosus est à uermi-
bus,ac expirauit. Verbum autem domini crescebat ac multipli-
cabatur. Statim vltio inuasit illum,quanuis non propter Petrum,sed propter ipsius magniloquentiam.Di
cet quis : Si illi clamarunt quid ad hunc? quia accepit
vocem , quia dignum se putauit esse adulatione . Per
hunc maximè erudiuntur qui temerè adulantur.Vide
igitur iterum vtrosque meruisse pœnam, hunc autem
puniri.Non est enim nunc tempus iudicij . Verùm il-
lum qui maximè reus erat punit,dimissis illis vt sic lu
crum accipiant. *Et uerbum dei crescebat,*inquit,*ac mul*
tiplicabatur. Hoc est, hoc facto . Vidisti dispensatio-
nem dei? *Barnabas autem & Paulus iterum reuersi sunt*
Hierusalem,impleto ministerio, simul accipientes Ioannem qui
cognominabatur Marcus. Erãt autẽ quidã in ecclesia quæ e- CAP.XIII
*rat Antiochiæ prophetæ ac doctores,Barnabás*q; *& Simeon qui*
uocabatur Niger,& Lucius Cyrenæus:& Manaën Herodis te-
trarchæ collactaneus , & Saulus. Adhuc Barnabæ prius E
meminit, nondum Saulus clarus erat , nondũ signum
aliquod fecerat. *Ministrantibus autem illis domino, & ie-*
iunantibus dixit spiritus sanctus: Segregate mihi Barnabam &
Saulum in opus in quod uocaui eos.Tunc ieiunantes & orantes,
& impositis manibus illis dimiserunt. Quid est,ministran
tibus?prædicãtibus.Segregate,inquit,mihi Barnabam
& Saulum . Quid est,segregate mihi in opus? in apo-
stolatum.Vide iterum à quibus ordinantur . A Lucio
Cyrenæo & Manaë,imò à spiritu. Quantò enim per-
sonæ humiliores erant, tantò purior dei apparet gra-
tia.Ordinatur iam in apostolatum, vt iam cum pote-
state prædicet. Quomodo igitur ille dicit,Non ab ho Gala.1.b
minibus neque per homines?dicit non ab hominibus,
vt manifestet , quòd non homo illum vocauit, neque
adduxit.Dicit nec per hominem,quòd non ab aliquo
missus est,sed à spiritu . Idcirco & sic subdidit : Igitur
illi quidem missi à spiritu,descenderunt in Seleuciam,
& illinc abnauigarunt in Cyprum . Videamus autem
iterum ea quæ dicta sunt: *Facto autem die,*inquit,*erat*
turbatio non parua propter Petrum . Et examinatos custodes
iussit abduci. Adeò insensatus est , quòd etiam iniustè F
punire attentat.Ecce sermonem pro illis suscipio.Vin
cula erãt,custodes intus,carcer clausus,nusquam per-
fossus paries,omnes eadem dicebant, vir rapi non po
tuit,quare illos condemnas?Si voluissent soluere,an-
teà hoc fecissent,vel simul exissent.Num pecunias ac-
ceperunt?Vnde?Qui neque pauperibus quod daret ha
bebat,his dabat?Neque enim detritæ sunt catenæ,ne-
que solutæ . Oportebat videre esse rem diuinam non
humanam . Deinde quoniam historiam posteà inser-
turus erat,propter hoc etiam nomina ponit, vt com-
probetur omnia verissimè tradere . Et persuadentes
Blasto,inquit, qui præerat cubiculo regis,petebant pa
cem.Hoc faciunt,quoniam fames erat.Isto autem die
quum sedisset Herodes in tribunali , concionabatur,
inquit, statim autem percussit illum angelus domini,
& erosus à vermibus expirauit.Hoc & Iosephus dicit,
quòd longo morbo implicitus fuerit,multi itaque hoc
nescierunt,Apostolus autem hoc ponit. Cæterùm qui
hæc morti Iacobi & cædi custodũ imputant, per igno
rantiam errant.Vide quando Apostolum occidit,ni-
hil tale faciebat : & quando alios, nihil de illis tradi-
tur,quoniam hæsitabat quid faceret & cõfundebatur,

Descendit

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Descendit à Iudæa in Cæsaream. Mihi videtur & illos abducere volens, defendere factum suum voluit. Irascebatur enim illis, vt aliis gratificaretur. Vide vt vanæ gloriæ cupidus homo erat. Daturus illis beneficiũ concionabatur. Iosephus dicit quòd amictus fuerit veste splendida: vide & quàm adulantes illi fuerint, & apostolorum prudentiam. Quem enim gens tota curabat, hunc hi respuebant. Iterum autem illi multùm respirant, & multa bona ex illius vltione. Si autem hic quum diceretur vox dei & non hominis, quanuis ipse non diceret, talia passus est, multò magis si Christus
Ioan.14.b non fuisset deus ipse, semper dicens: Verba mea non
Ibidẽ.18.g sunt mea: &, Ministri mei vtique decertarẽt pro me: & alia id genus. Ille autem fœdè ac miserabiliter vitã finiuit, & nihil ex eo reliquum. Vide autem illum quo modo à Blasto iterum mitigatur, vtpote homo facilè irascens, & iterum conciliabilis, & vbique seruus vulgi, nihilque liberum habens. Considera autem & authoritatem sancti spiritus. Ministrantibus autem illis, inquit domino & ieiunantibus dixit spiritus sanctus:
H Segregate mihi in opus Barnabam & Paulum. Quis non tantæ authoritatis existens, ausus esset hæc dicere, atque ita cùm non essent communiter congregati? Vidit illos habere maiorem virtutem, & quum multùm valerent contentos esse. Quomodo autem illis dixit? per prophetas forsan, idcirco præoccupans dixit: Et prophetę erant ieiunabantq; & ministrabant, vt discas magna sobrietate opus esse. In Antiochia ordinatur, ibi prædicat. Quare non dixit, Domino segregate, sed mihi? Ostendit vnam esse potestatem ac virtutem. Vides quanta res sit ieiunium? ostendit quòd spiritus omnia faciebat. Magnum quoddam bonum est ieiunium, non termino circunscribebatur. Quando ordinatio erat, tunc ieiunant, & ieiunantibus illis dixit spiritus sanctus: Ieiunium, non hoc solùm est, sed etiam abstinere à deliciis ieiunij species est, eatenus imperarim ego solùm: Ne ieiunate, sed absistite à deliciis. Alimenta quæramus, non corruptionem: alimenta quæramus, non morborum fomites, morborum & spiritualium, & corporalium: alimentum quæramus quod voluptatem habet non delicias insuauitate plenas. Illud est in deliciis, hoc dãnum affert: illud est voluptas, hoc verò labor: illud iuxta naturam, hoc præ
I ter naturam. Dic enim mihi, si quis dedisset tibi aconitum bibere, nónne præter naturã esset? Si quis ligna & lapides, nónne auersareris meritò? vtpote præter naturam. Ita se habẽt etiam deliciæ. Quemadmodum enim in ciuitate duga obsidetur, multa fit turbatio ac tumultus, hostibus oppugnationem aggredientibus: ita in anima fit vino & voluptate ingrediente. Cui vę? cui turbationes? cui insuauitates & nugæ? cui iudiciũ? nónne his qui immorantur vino? cuius sanguinolenti oculi? Verùm quicquid dixerimus, non auocabimus eos qui voluptati sunt dediti, si non contra aliam passionem restiterimus. Et primùm quidem contra mulieres nobis sit sermo. Nihil fœdius muliere quæ in deliciis agit, nihil turpius ea quæ ebria est, obscuratur illi flos visus, turbatur serenitas & puritas oculorum, quasi nube quadam radiis solaribus succedente. Opus illiberale ac seruile, & omni ignobilitate plenũ. Quàm insuauis est mulier vinum spirans, quod olet ac corruptum est, dum eructat carnium corruptarum humorem, grauata & excitari non valens, plus rubicunda quàm opus, plena oscitatione & magna nebula. Nunquid quæ à voluptate abstinet talis est: non, sed honesta, casta, & formosa: nam & animæ status, corpori K
suum decorem adiicit. Ne putes à corporalibus lineamentis hoc solùm fieri. Da formosam puellam, turbulentam, loquacem, conuiciatricem, ebriam ac sumptuosam: nónne quauis fœda & turpi deformior est? At si erubescat, sileat, modestè loquatur, ieiuniis vacet, duplex pulchritudo, amplior formositas, gratior vultus continentiæ ornatu plenus. Vis iam & de viris loquamur, quid ebrio turpius, ridiculus est famulis, ridiculus est hostibus, miserabilis apud amicos, omnium detestatione dignus. Bestia est magis quàm homo: Etenim multis pasci, pardi, leonis, ac vrsi est. Meritò. Rationalem enim animam illa non habent. Quin & illa plus quàm opus habent, & mensura naturæ illorum poscit ac prescribit pasta, corrumpunt totum corpus. Quantò magis nos? idcirco nobis deus angustum ventrem dedit, vt erudiat animæ curam gerere diligentiorem. Consideremus nostram constitutionem, & videbimus vnam particulam in nobis eandem habere operationem. Os enim nostrum & lingua ad hymnos deputata sunt, faux ad vocem. Vnde & naturæ necessi- L
tas nos intus ligauit, vt neque inuoluntarij in multam difficultatem incidamus. Quòd si quidem voluptas labores, morbos, & ægritudines non haberet, horrendum foret. Nunc autem terminos tibi præscribit natura, vt neque volens transgrediaris. Nunquid voluptatẽ quęris amice? hanc à frugalitate parabis. Num sanitatem? etiam hanc inde: num securitatem & sollicitudinis immunitatem? etiam hanc: num libertatem? num valetudinem ac robur corporis? num bonã constitutionem? num animæ sobrietatem? num alacritatem? Ita bona omnia hìc. In crapula autem contraria, insuauitas, mala, valetudo, infirmitas, illiberalitas, sumptus. Vnde igitur ad illam currimus omnes inquit? ab infirmitate: Dic enim mihi, quare nociuum ægrotans inquirit, nónne & istucipsum signum est ægritudinis? Quare claudus non rectè incedit? Istuc ipsum autem nónne ab ignauia, & quòd non vult accedere ad medicum? Rerum enim aliæ temporariam voluptatem habent, & perpetuum supplicium: aliæ contrà, temporarium laborem, & perpetuam fruitionem. Qui igitur sic dissolutus & ignauus, ita vt præsentes delicias
Gene.25.d præ futuris non contemnat, statim capitur. Dic mihi
M Esau vnde captus est, vnde præsenti voluptati futuram gloriam non prætulit? à mollicie & dissolutione. Istuc ipsum autẽ inquit vnde? A nobis ipsis. Et manifestum illinc. Quando enim voluerimus excitamus nos ipsos, & robusti laborisque patientes efficimur. Si igitur aduenerit necessitas sæpe etiam contendendo duntaxat, quod vtile sit, conscij sumus. Quando igitur deliciis vacaturus es, considera temporariam voluptatem, damnũ esse. Damnum enim reuera est, cum tuo damno tantas opes insumere, morbósque contrahere & infirmitates quæ inde oriuntur, & contemnes voluptatem. Quot vis tibi enumerem mala passos à
Gene.9.c voluptate? Noë inebriatus est ac nudatus. Et vide quã-
Ibidẽ.25.d ta hinc mala. Esau primogenita per gulam amisit, &
1.Cor.10.b ad fratris cædẽ festinauit. Populus Israël sedit vt man-
Deut.6.b ducaret ac biberet, & surrexerunt ad ludendum. Propter hoc dicit, Comedens ac bibens memor esto domini dei tui. In præcipitium enim inciderunt, qui in
1.Timo.5.a voluptatem inciderunt. Vidua, inquit, quæ in deliciis
Deut.32.b agit, viuens mortua est. Et iterum: Incrassatus est, im-
Roma.13.d pinguatus est, & recalcitrauit dilectus. Et Apostolus: Carnis curam ne feceritis in concupiscentiis. Non vt

legem præci-

A legem præcipio ieiunium. Neque enim est qui audit, sed tollo luxum, moror delicias, propter vtilitatem vestram. Nam quasi torrens, ita omnia subuertit voluptas. Nihil est quod illam prohibet. Regno eiicit. Quid amplius: Vis deliciari? Da pauperibus, voca Christum, vt & post mensam tollere possis delicias. Nam nunc quidem non potes. Meritò: Non enim consistunt præsentia, tunc autem poteris. Vis esse in deliciis, ale animam, communica ei cibos quibus assuetuit, ne occidas illam fame. Tempus belli, tempus certaminis est, tu au
Ephe.6.b tem sedes in deliciis? Non vides etiam reges qui sceptra ferunt in externis militiis frugaliter viuere? Non est vobis certamen contra carnem & sanguinem. Tu autẽ impinguas teipsum certaturus. Stat aduersarius
Lucæ.8.a strídens dentibus suis in te, tu autem effusus es, & mensæ addictus es. Scio quòd hæc frustra dico, sed non omnibus. Qui habet aures adiendi, audiat. Christus præfame tabescit, tu autem præ gula teipsum disrumpis. Duo sunt sine mensura. Quid enim mali non facit voluptas? sibiipsi aduersaria est, vnde nescio quomodo e-
B tiam hoc nomen illi obuenit. Sed quemadmodum gloria, quum sit ignominia, & diuitiæ, vbi paupertas est, ita & hìc nomen inuenis voluptatis vbi insuauitas est. Nunquid enim sacrificandi sumus quòd impinguamus nos ipsos? Quid suppeditas vermibus tam splendidam mensam? quid amplius facis quàm saniem? cur fontes sudorum & fœtulentias in te deponis? cur te ipsum ad omnia inutilem præstas? Vis fieri fortem oculum, corpus fac bene constitutum. Etenim in chordis, crassa quidem & impurior ac incorrecta, inutilis ad omnes modos est. Quæ autem vndique depurata, & tracta satis, bene sonora est, Cur defodis animam? cur crassum parietem crassionem facis? Cur magnum fumum & nebulam? quandoquidem vapores quasi nebula quædam vndique euaporant. Si nemo alius, certè athletæ doceant te, quòd gracilius corpus, idem & robustius. Igitur & anima frugalitati dedita, firmior est, cóparatur enim aurigæ & equo. Et licet videre, quemadmodum in hominibus voluptariis & corpulentis, ita & equos obesiores & plus habentes carnis minus agiles esse, & sæpe aurigæ rem turbare. Sanè qui obsequentem & firmum equum habet, brabium occupare potest. Quãdo autem cogitur auriga trahere illum,
C & dum cadit, sexcenties pungere, neque sic surgẽtem, etamsi valde ille peritus sit, victoria priuabitur. Obsecro ne despiciamus animam nostram, quæ per corpus irritatur, sed & illam perspicaciorem efficiamus, alas eius leues reddamus & laxiora vincula, sermonibus illam pascamus, frugalitate ac parsimonia, ita vt sanum sit corpus & validum, gaudeátque & non doleat, vt sic vobiscum bene affecti possimus summam apprehendere virtutem, & æterna bona assequi, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul ac sancto spiritui sit gloria, imperium, & honor in secula seculorum, Amen.

Itaque hi quidem emissi à spiritu sancto, descenderunt in Seleuciam, & illinc abnauigarunt in Cyprum, & ut uenerunt in Salaminem, annunciauerunt uerbum dei in synagogis Iudæorum. Habebant autem & Ioannem ministrum.

Homilia.xxviij.

Simul abierunt ordinati, & in Cyprum nauigarunt, eo quòd illic non esset persequutio, & verbo dei iam sparso, in Antiochia quidem sat plures erant. Et Phœnicea prope Palæstinam D
erat. Cyprus autem non item. Vltra non quęrit quare? quando spiritu mouentur. Non enim solùm ordinati sunt à spiritu, sed etiam emissi. *Et ut uenerunt in Salaminem, annunciauerunt uerbum dei in synagogis Iudæorum.* Vides illos omnium diligentiam facere, & illis primùm annunciare verbum, vt ne contentiosiores efficiantur? & illi non loquebantur nisi Iudæis solis, & hi in synagogas abierunt. *Transeuntes autem insulam totam usque in Paphum, inuenerunt uirum quendam magnum, falsum prophetam, Iudæum, cui nomen Bariesus, qui erat cum proconsule Sergio Paulo, uiro prudente, qui uocatis Barnaba & Saulo, inquisiuit ut audiret uerbum dei. Restitit autem illis Elymas magus. Sic enim sonat, si interpreteris nomẽ eius, quærens auertere proconsulem à fide.* Iterum magus Iudæus sicut Simon, & vide hunc, quando aliis quidem prædicabant non valde indignantem, quando autem accesserunt proconsulem, tunc indignati sunt. Miraculum autem est in proconsule, quòd præoccupatus illius magia voluit audire apostolos. Ita & Samaritani fecerant, & à comparatione victoria apparet dum magia vincitur. Vbique vana gloria & amor principatus E
causæ sunt malorum. *Paulus autem qui & Saulus plenus spiritu sancto, intentis in cœlum oculis, dixit: O plene omni dolo, & omni uersutia, fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, non cessas peruertere uias domini rectas? Et nunc manus domini super te & eris cæcus, non uidens Solem usque ad tempus.* Hic nomen illius mutatur cum ordinatione, id quod & Petro accidit. Et vide, non hìc contumeliis locus est, sed stupori. Impudentes enim & erubescere nescientes sic appellare cõuenit. O plene omni dolo, inquit, & omni versutia fili diaboli, hostis omnis iustitiæ. Hic reuelatque in mente eius erãt, prætextu salutis perdente proconsulem. Non cessas, inquit, peruertens vias domini? & credibiliter. Non nos, inquit, impugnas, sed vias domini subuertis rectas, & cum laude hoc dicit. Etiam nunc ecce manus domini super te, & eris cæcus. Quo ille adductus est signo, hoc & hunc voluit adducere. Vsque ad tempus, non punientis erat verbum, sed admonentis. Si enim punientis fuisset verbum, omnino illum feciſſet cæcum. Nunc autem non hoc agit, sed ad tempus, vt proconsulem lucrifaciat. Mox autem irruit super illum caligo & tenebræ, & obambulãs quærebat, qui nam manu ducerent. Tunc videns consul quod factum, credidit obstupescens ad doctrinam domini. Meritò eum enim qui prœoccupatus erat magia, F
hac pœna edoceri conueniebat: ita & in Aegypto magi à musćis instituebantur. Vide autem illos non diu moram trahentes, vtpote consule iam credulo facto, neque emollitos adulatione & honore, sed statim operi incumbentes, & in diuersam regionem festinantes.

Deducti autem à Cypro qui cum Paulo erant, uenerunt in Pergen Pamphyliæ: Ioannes uerò recedens ab eis, reuersus est in Hierusalem. Illi autem transeuntes à Perge, uenerunt in Antiochiam Pisidiæ, & ingressi in synagogam die sabbatorum, sederunt. Iterum in synagogas in persona Iudęorum ingressi sunt, vt ne impugnarentur nec fugarentur, ita totum perficiebant. *Post lectionem autem legis & prophetarum, miserunt principes synagogæ, dicentes ad illos: Viri fratres, num est in uobis uerbum exhortationis ad populum? dicite.* Iam hinc quæ cum Paulo acta discemus, non pauca enim de Petro in anteà dictis didicimus. Sed iterum videamus quæ dicta sunt: Et vt venerunt in Salaminem, annunciauerunt verbum dei in metropolim Cypri. Manserunt ad annum in Antiochia, oportebat &

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gtebat & illinc abire,& non ſemper ibi ſedere: opus erat illis maioribus doctoribus. Vide quomodo & in Seleucia non perſeuerant,ſcientes quòd à vicina ciuitate fructum habituri eſſent ij qui illic: verùm ad ea quę magis proderant,feſtinant & illic.Nam vt venerunt ad metropolim inſulæ, accelerarunt vt proconſulem corrigerent. Quòd autem non adulanter conuenerint proconſulem ſapientem virum, à reipſa diſce, quòd non opus habuerit multis ſermonibus, & quòd voluerit illos audire.Et nomina enumerat ciuitatum, oſtendés quòd quoniam nuper ſermonem ſuſceperant,opus fuerit confirmari illos,vt permaneant in fide,vnde & ſubinde illas accedunt. Vide quòd nihil ad Magum dixit,quoad ille occaſionem dedit,ſed ſermonem domini ſolùm annunciarunt. Quoniam enim alios ille videbat attendétes,ad vnum hoc perſpectabat,ne principi perſuadeatur. Et quare nō aliud ſignum fecit?Quia non fuiſſet huic æquale, quòd inimicum raperet.Et vide,prius obiurgat,& tunc punit, vt oſtendat iuſtè illum paſſum,dicēdo, O plene omni dolo:hoc eſt, nihil habens ſanum,inquit. Et bene di-
H xit,omnis doli:Simulabat enim. Fili diaboli,Opus enim illius faciebat.Inimice omnis iuſtitiæ, Nā omnis iuſtitia illa erat.Mihi videtur & vitam redarguere illius hæc dicens, & vt oſtendat quòd non erant furoris verba,propter hoc præmiſit dicens,Plenus ſancto ſpiritu:hoc eſt,efficacia. Et nunc ecce manus domini ſuper te.Minimè vltio erat,ſed ſanatio. Etenim tantùm non dicebat,Non ego facio:ſed,dei manus. Vide vt alienus eſt à faſtu. Eris cæcus non videns Solem vſque ad tempus. Hoc dicit,vt det illi pœnitentiam. Nunquàm enim volebant ſupra modum difficiles videri:nam quanuis hæc erga inimicos fiant,& erga familiares ac domeſticos, meritò: ſed non erga extraneos,ne à neceſſitate ac timore proficiſci res putetur. Indicium autem eſt cęcitatis quęrere ductores.Deinde vide cæcitatem † proconſulis. Et ſtatim credit, & non ſimpliciter,ſed obſtupeſcens.Vidit quòd nec dolis nec fallaciis agerent apoſtoli.Vide quantum amorem doctrinæ habuit ab initio:nō dixit ad illum,Non ceſſas peruertere proconſulem:ſed,vias domini:quod
I plus erat, vt ne videatur adulari. Quid autem quòd Ioannes receſſit ab eis,reuertitque in Hieruſalem:vtpote in prolixiorem viam mittentibus,quanuis ille eſſet miniſter.Ipſi autem periclitabantur. Iterum venientes in Pergen tranſeunt ad alias ciuitates. Ad metropolim enim feſtinant Antiochiam.Et vide quomodo ſcriptor ſuccinḗit. † Sederunt in ſynagoga,inquit, & die ſabbatorum. Et ita viam parāt ſermonibus,ſed non priores loquuntur,ſed admoniti,& tanquam hoſpites prouocati.Niſi autem expectaſſent,non habitus fuiſſet ſermo.Hic primùm prędicat Paulus,& vide illius ſapientiam: nam vbi quidem ſermo erat diſperſus,tranſcurrit: vbi verò nullus fuerat, diutius hæret ac verſatur:quemadmodum & ipſe ſcribens dicit: Ita autem adnitens euangelizare, vbi nondum nominatus erat Chriſtus.Hoc autem magnę fortitudinis erat. Reuera ab initio admirabilis vir ille.Crucifixus,in aciem poſitus ſciebat quanta potiretur gratia, æquale adiecit ſtudium. Non ſuccenſuit Ioanni. Non enim huius erat, ſed opera opus habuerat, non formidauit, non timuit in media multitudine minis abactus. Vide quomodo ſingulari diſpenſatione contingit Paulum nō prædicare in Hieroſolymis. Sufficiebat etiam, hoc ſolùm audire, quòd credidit. Non permiſiſſent propter odium, & procul digreditur, vbi notus non K
erat. Prius redarguit Magum qualis eſſet:& quia talis erat,ſignum oſtendit, vſque ad tempus patitur, ita vt pœnitentiam agat.Bene autem in ſabbato ingreſſi ſunt in ſynagogam,quando omnes fuerunt congregati.Et poſt lectionem legis ac prophetarum,inquit,miſerunt principes ſacerdotum dicentes,Viri fratres: Num eſt verbū in vobis conſolationis?ad populum dicite.Vide illos copioſē tunc hoc facere:poſt hoc autem nō item. Si hoc voluiſſetis, magis oportebat exhortari. Sed ô ambitionem, ô vanam gloriam, quàm ſubuertit ac perdit omnia, contra domum, contra mutuam ſalutem ſtare efficit.Ita cæcitate percutit,vt etiam ductores quærant. Vtinam hoc facerent, vtinam ductores quærerent,ſed hoc iam non ferunt:ſibiipſis autem totum permittunt,nullum ſinit videre, ſicut caligo imponit & nebula,non permittens tranſlucêre. Qualem ab affectione habebimus defenſionem,propter timorem domini,affectioni non imperātes? Valde intemperantes ac auari exiſtentes propter pecuniarum parſimoniam refrenarunt voluptatem: alij contrà, propter voluptatem contempſerunt pecunias.Iterum qui L
vanæ glorię dediti ſunt,vtriſque imperant,opes inſumentes largiter & ſobrij ſine cauſa.Alij iterum vanæ gloriæ cupidi quum ſint,deſpexerunt paſſionem multa fœda ſuſtinentes, & propter amores & propter pecunias.Alij iterum, vt iræ ſuæ ſatisfaciant, voluerunt innumeris damnis exponi, neque illis vllius horum curæ fuit,vt ſolùm voluntatem ſuam perficiant: & id quod poteſt affectio, non poteſt apud nos dei timor? Et quid dico, paſſio: id quod pudor hominum valet, non poteſt dei timor? multa etiam facimus & peccamus homines timentes, deum autem non timemus? Quot propter confuſionem perdiderunt opes? Quot in malis gratificati ſunt amicis, idque abſque fructu, ſed magno cum ſtudio? Quot in amicorum gratiam grauiter ſæpe deliquerunt? Si igitur & affectio & pudor hominum poſſunt nos in grauia & opera & peccata intrudere:temerè dicimus,quòd non poſſumus. Poſ ſumus enim,ſi voluerimus. Velle autem omnes conuenit. Dic autem mihi,Quare non potes gloriam vincere, quum alij eius generis animam,corpus, & figuram ſortiti,& eandem vitam viuentes poſſint?Cogita M
deum, cogita ſupernam gloriam, oppone illi præſentia,& ſtatim ab hac reſilies. Omnino ſi gloriam quæris:veram gloriam quære ac concupiſce. Qualis gloria,quando fœditates operaris?Qualis gloria eſt,quādo cōgeris ab his,qui te inferiores ſunt?Honorē concupiſcis,& illo opus habes?Honor eſt frui gloria à maioribus. Si omninò gloriam amas: magis ama eam, quæ à deo eſt.Si amaueris illam,hanc deſpicies,videbis hanc ignobilem.Quandiu illam non videris,tandiu nec hanc videre potes,quàm ſit fœda,quámque ridicula.Quippe ſicut ij,qui malæ cuiuſdam mulieris amore capti ſunt,ſi demonſtretur etiam turpis: quandiu amant illam, non poſſunt turpitudinem videre. Affectionis eſt, quæ obtenebrat iudicium. Ita ſanè & hìc, quandiu detinemur ab affectione, non poſſumus ſimul videre quale malum ſit. Quomodo igitur liberabimur ab illa? Cogita, quòd plurimos ſumptus ſine vtilitate facis,cogita mortuos: qui hanc gloriam adepti erant, vt nuſquam illa ſtabilis ſit,ſed periit ac diſſipata eſt. Cogita eſſe ſolum nomen abſque re. Quoniam quid eſt gloria,dic oro? da definitionē aliquam. Admirari,inquit,ab omnib⁹. Iuſtè ne vel iniuſtè?Nam ſiquidem

†forte, credulitatem.

Roma.15.c
Eſa.25.d

A ſiquidem iniuſtè,non erit iam admiratio, ſed accuſatio & adulatio:& calumniatio. Si autem iuſtè,hoc nō eſt poſſibile. Vulgus enim iudicio recto caret. Atqui miniſtrant cōcupiſcentiis illius, in admiratione ſunt. Et ſi volueritis ſcire,attendite eos qui donāt ſua ſcortis,aurigis,ſaltatoribus.Iam non hos,inquit.ſed etiam iuſtos dicimus & rectos, & eos qui magna bona operari poſſunt.Vtinam voluiſſent & ſtatim feciſſent bona.Nunc autem nihil horum faciunt. Quis,dic mihi, laudat iuſtum & rectum nunc?Contrarium videre licet. Quid autem frigidius iuſto, ſi rem talem faciens concupiſcit à multis gloriam?Hoc enim facit,quòd & pictor optimus exiſtens, & regiam imaginem pingēs, ſi imperitorum laudes expectet. Et aliter:Statim homo ad humanam gloriam ſpectans, à bonis operibus deficiet.Si enim ad laudes illas reſpiciet,quæ certè illi volunt,faciet,non quæ ipſe vellet. Quid igitur vobis,vt poſthac faciatis,conſuluerim?Attendere deum: contentos eſſe laudibus,quę ab illo:omnia quæ illi placent,operari,& bona facere: non admirari humanas
B res:quādoquidem hoc & ieiunium,orationes,& eleemoſynā deſtruit,& omnia veſtra bona euacuat.Quod ne patiamur, fugiamus hanc affectionem. At vnum ſolum ſpectemus:Laudem inquam,quę à deo eſt,& illius approbationem, communiſque omnium domini commendationem, vt cum virtutibus præſenti vita tranſacta,promiſſa bona cum diligentibus illum aſſequamur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti,cum quo patri ſimul ac ſancto ſpiritui ſit gloria,imperium,& honor in ſecula ſeculorum,Amen.

Surgens autem Paulus & innuens manu,dixit:Viri Iſraëlitæ,& inter uos timentes deum, audite: Deus populi huius elegit patres noſtros,& populum exaltauit in peregrinatione eius in Aegypto,& cum brachio excelſo eduxit illos inde.
Homilia.xxix.

Vide Barnabam vbique cedentem Paulo ſicut & Ioannes vbique Petro. Ille abduxit eum à Damaſco, quanuis venerabilior eſſet, ſed ad
C communem vtilitatem ſpectabant. *Et ſurgēs*,inquit, *ac innuens manu.* Mos hic Iudæis erat.Ideo & ipſe iuxta illum eis loquitur. Vide quomodo ſermoni viam parat,prius illos laudibus extollit,& monſtrat magnā dei erga illos curam, per hoc quòd dicit, Timentes deum. Sic incipit ſermonem,& non dixit,aduenæ:id quod erat calamitatis nomen. *Deus populi huius elegit patres ueſtros,& populum.* Vide quomodo deum illis vt propriū tribuit,qui omnium cōmunis eſt deus. Et oſtendit olim maxima ab illo beneficia populo cōceſſa,ſicut & Stephanus.Hæc autē faciunt,vt doceant illos, quòd nunc quoque eodem modo filium ſuum miſit. Sicut & Chriſtus dixit de vinea,ita & ille dicit:

Exaltauit in peregrinatione in terra Aegypti,& cum brachio excelſo eduxit illos ex ea. Sanè contrarium euenit, priuſquàm in multitudinem creuiſſent, ſed miracula propter illos facta ſunt, & prophetæ memores ſunt vbique eorum quæ in Aegypto acciderunt.Et vide,vt tempora calamitatum præterit, & nuſquam crimina in medium affert,ſed magnam dei miſericordiam,relinquens illa ipſis cogitanda. *Et circiter quadraginta annorum tempus,mores illorum ſuſtinuit in ſolitudine,* Dein
Ioſuæ.14.a de inhabitationem terræ dicit, *Et delectis gentibus ſeptem in terra Chanaam, ſorte diuiſit eis terram illarum.* Et D
multum interceſſit tempus nempe anni quadringenti quinquaginta. *Et poſt hæc circiter annis quadringentis & quinquaginta,dedit illis iudices uſque ad Samuelem prophetam.* Hic quia variè diſpenſet res illorum, manifeſtauit. *Et exinde petierunt regem.* Et non dixit,ingratitudinem illorum:ſed vbique,dei miſericordiā.

Iudic.3.a
3.Reg.8.a
1.Reg.9.c &.10.a

Et dedit illis Saulem, filium Cis, uirum ex tribu Beniamin, annis quadraginta:& deſtituto eo,excitauit eis Dauidem in regem:cui & dixit teſtimonium perhibens, Inueni Dauid filium Ieſſe,uirum iuxta cor meum,qui faciet omnes uoluntates meas. Non paruum hoc,quòd ex Dauid eſſet Chriſtus,Deinde etiam Ioannem inducit teſtificantem, dicens.

Huius è ſemine deus, ita ut promiſerat, adduxit Iſraëli ſeruatorem Ieſuah: quum anteà prædicaſſet Ioannes ante faciem introitus eius baptiſmum pœnitentiæ Iſraëli. Quum autem impleret Ioannes curſum,dicebat:Quem me putatis eſſe,non ſum ego. Sed ecce uenit poſt me,cuius non ſum dignus calciamentum pedum ſoluere. Et Ioannes quoque teſtificatur,non ſimpliciter,ſed gloriam à ſe repellens, quāuis illi eam omnes tribuerent. Non eſt autem idem repellere talem honorem nullo tribuente,& omnibus illi tribuentibus:idque non ſimpliciter, ſed poſt talem legationē. E

Matth.3.a
Ioan.1.c

Viri fratres,filij generis Abrahæ,& timentes in uobis deū. Vobis ſermo ſalutis huius emiſſus eſt.Nam habitantes Hieruſalem,& principes illorum hunc ignorauerunt, & uoces prophetarum quæ per omne ſabbatum leguntur,iudicantes, impleuerunt. Et ne una quidem mortis cauſa inuenta petierunt Pilatum, ut interficeretur ille. Vbique hoc conantur oſtendere, quòd illorum ſit hoc bonum proprium, ne tanquam alieno attendentes,fugiant, eo quòd crucifixerant illum.Hunc,inquit,quum ignorarint,atque adeò erat ignorantiæ peccatum. Vide quomodo etiam pro illis leuiter rationem reddit. Et non hoc ſolùm, ſed quod hoc oportebat fieri,apponit.Et ne quis dicat,Vnde manifeſtum quòd reſurrexit? dicit etiam teſtes illius eſſe: & poſteà iterum à ſcripturis confirmat.

Vbi autem perfecerunt omnia quæ de eo erant ſcripta,depoſitum de ligno poſuerunt in ſepulchro. Deus autem illum excitauit ex mortuis,qui uiſus eſt ad dies plures,his qui ſimul aſcenderunt cum illo à Galilæa in Hieruſalem,qui ſcilicet ſunt teſtes illius ad populum.Et nos uobis bonum hoc nuncium annunciamus de promiſſione ad patres noſtros facta, quia illam implcuit deus filiis illorum nobis ſuſcitato Ieſu,ſicut & in pſalmo F
ſecundo ſcriptum eſt: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quòd autem reſurrexit ex mortuis,non ultrà in corruptionem conuertendus,ita dixit, Dabo uobis ſacra Dauid fidelia. Ideo & in alio dicit,Non dabis ſanctum tuum uidere corruptionem. Nam Dauid quidem ſua generatione ſeruiens uoluntati dei,dormiuit, & appoſitus eſt ad patres ſuos, & uidit corruptionem. Quem autem deus excitauit,non uidit corruptionem. Vide hunc vehementius diſſerentem. Hoc nunquam Petrus dixit. *Itaque notum ſit uobis,uiri fratres, quòd per hunc uobis remiſſio peccatorum annunciatur, & ab omnibus à quibus non aluiſtis in lege Moſi iuſtificari. In hoc omnis qui credit,iuſtificatur.* Deinde etiam hoc terribile eſt. *Videte igitur, ne aſcendat ſuper uos quod dictum eſt in prophetis:Videte contemptores,& aſpicite,& admiremini,& euaneſcite:quia opus quod ego operor in diebus ueſtris, quod non credetis,ſi quis annunciauerit uobis.* Vide quomodo complectitur ſermonem ex præſentibus, ex prophetis, ex ſemine promiſſi.Verùm iterum videamus ea quæ dicta ſunt: *Viri fratres filij generis Abrahæ.* Et à patre ſuo illos vocat. *Vobis ſermo ſalutis huius annunciatus eſt.* Hic dicens,Vobis:non ſeparatim Iudæis dicit,ſed dat illis poteſta-

Eſaiæ.55.b
Pſal.15.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gillis potestatem auellendi se, ab his qui cædem patrarant: id quod ex sequentibus manifestum. *Habitantes enim Hierusalem, quum hunc ignorarent, & uoces prophetarum quæ per omne sabbatum leguntur, iudicantes, implerunt.* Magna accusatio, si perpetuò audientes non attenderunt. Verùm mirũ non est, dicta enim illa quæ in Aegypto ac eremo acciderunt, sufficiunt monstrare illorum ingratitudinem. Et quomodo ignorarunt, inquit, quum Ioannes eis dixerit: Quid mirum, ignorantibus eis, licèt prophetæ perpetuò clament? Deinde & alia accusatio: *Et neque una causa mortis inuenta.* Id quod non erat ignorantiæ. Ponamus enim quòd non habuerint eum pro Christo, cuius gratia etiam occiderunt? *Et petiuerunt, inquit, Pilatum, ut occideret illum. Vt autem omnia perfecerunt quæ de illo scripta, depositum eum de ligno posuerunt in sepulchrum.* Vide quanta illi cum sedulitate hoc fecerint, modũ dixit mortis, & Pilatum in medium affert, partim quidem vt manifesta passio fiat à tribunali, partim autem vt illi grauius accusentur, qui tradiderunt illum viro alienigenæ. Et non dixit, obti- H nuerunt: sed, petiuerunt: etiam ne vna quidem mortis causa in illo inuenta occîdi, ita vt manifestum, quòd gratiam acceperant, illo non volente: id quod manifestè Petrus dicit, Iudicante illo absoluendum. Valde amabat illos Paulus, & quòd non moratur in ingratitudine patrũ, sed ipsis immittit metum. Sanè Stephanus quidẽ meritò hoc facit, vtpote occidendus, & non docens, & ostendens quòd iam lex destruebatur. Hic autem non item, sed minatur, & terret solùm. *Deus autem excitauit illum ex mortuis: qui apparuit, inquit, ad dies multos, iis qui cum eo ascenderant à Galilæa in Hierusalem.* Vide & hunc vtpote ab eodem motum spiritu, plurimùm prædicare passionem ac sepulturam. *Et nos uobis bonum nunciũ annunciamus de promissione ad patres facta.* Hoc est, patres quidem acceperũt promissionem, vos autem rem ipsam. Deinde testem Ioannem quum adLucæ.3.a duxisset qui dicebat, Ab huius semine propter promissionem adduxit Israëli seruatorem: quum prius prædicasset Ioannes ante faciem introitus eius baptisma pœnitentiæ Israëli. Deinde iterum inducit illum, dicens:
Ioan.1.c Quem me putatis, non sum. Mox addit etiam apostolos testes resurrectionis, dicẽs: Qui scilicet sunt testes
Psal.15.d illius ad populum. Deinde etiã Dauidem idipsum testificantem, dicendo: Non dabis sanctum tuum vide- I re corruptionem. Neque vetera per seipsa tam firma esse videbantur, neq; hæc sine illis: & ita sermonẽ per vtraque credibiliorem facit. Quoniam enim metu tenebantur, quòd occidissent illum, & conscientia alienabat eos, nõ vt ad Christicidas dissenserit, neq; vt alienum bonum, sed proprium bonum illis commẽdauit. Valde gratum illis erat nomen Dauidis, vnde & hoc ponit, vt vel sic illum suscipiant, quasi diceret, à puero illius regnabimini: igitur illius frenum ne abieceritis.
Esaiæ.55.b Quid est, Dabo vobis sancta Dauid fidelia? Firma, inquit, quæ nunquam pereunt. Et nõ immoratur his, vtpote verbo iam credito. Sed minatur pœnam, & transit quod eis gratum, ostendens legem abrogari, & hæret in eo quod cõducibile, quòd magna bona obedientibus, & grandia mala præuaricãtibus futura sint. Postea de Dauid iterum dicit, non sine laudibus: *Nam*
3.Reg.2.b *Dauid quidem, inquit, suo seculo, ut seruiuit uoluntati dei, appositus est ad patres suos.* Sicut & Petrus eius memor di-
Suprà.2.e cebat. Licet dicere cum fiducia de patriarcha Dauide. Et nõ dicit, quòd mortuus est: sed, appositus ad patres suos: id quod clarius erat. Et vide, quòd nusquam illorum ponit correctiones, sed ea quæ habent accusatio- K nem. Nam quod petiuerunt & acceperũt, maxima accusatio illorum. Mox beneficia dei enumerat: Elegit, dicens, exaltauit, mores tulit. Hæ autem non illorum erant laudes, sed dei. Dauidem autem solũ commendat, quoniam ex illo Christus. Introitum autem, Ioannes vocat, dicens, Ante faciem introitus illius, incarnationem Christi, & eius cum carne apparitionem. Ita & Ioannes euangelium scribens, ad illũ continuò confugit. Nomen enim erat illi magnum in toto orbe. Et vide, Non dicit illud ex seipso, sed illius affert testimonium. Vidisti quãto studio ostendat, rem singulari dispensatione geri? Videamus autem quid apostoli dicẽtes persuaserint: *Crucifixus est.* Quid hoc impersuasibilius? Sepultus ab illis est, quorũ promisit salutem fore. Sepultus remittit peccata, & magis quàm lex. Ideo etiam non dixit, à quibus nõ voluistis: sed, à quibus nõ potuistis in lege iustificari. In hoc enim omnis credens iustificatur, infirmitatem legis ostendens. Bene autem apposuit etiam, omnis: vt indicet quicunq; fuerit is qui credit. Nulla enim illorũ vtilitas, si quis non bene egerit. Idcirco posterius ponit remissionem, hinc L quod maius est colligens ac ostendens, & quod impossibile sit legi facere, hoc fecisse per mortem patiendo apparet. Et ita bene dicebat, Qui scilicet testes illius sunt ad populum: illum qui occîdit, inquit, neutiquam tales, nisi diuina virtute confirmarentur. Licèt enim ad homines occidentes talia testificati sint, nõnne ad illos qui interimebant? Quòd autem dicit, Ego hodie Psal.2.b genui te: quasi sciens, quòd ad hoc etiam alia sequãtur. Et quare non addidit testimoniũ per quod erant persuadendi remissionem peccatorũ per illum fieri? Quia magno studio iam inter eos quærebatur quòd à mortuis resurrexit. Hoc autem cõfesso, illud indubitatum fuit, etiam ab illo remissionem peccatorũ fieri. Et aliter: Nolebat illos desiderio tantæ rei duci. Igitur non derelictio erat mors illius, sed prophetię impletio. Meminit historiarum, quas ignorãtes plurima patiebantur mala. Et hoc insinuat per finem dicẽs, *Videte contemptores, & aspicite.* Et vide quomodo istud asperum quod succinctè dicit, *Ne adueniat, inquit, super uos quod*
aliis dictum, Opus ego operor quod non credetis, si quis narrauerit uobis. Ne admiremini, quòd fidem videtur excedere, etiam hoc olim prædictum est. Hoc & cõtra nos M meritò diceretur. Videte contemptores, dum resurrectionem non credimus. Sanè res ecclesiæ pessimè habent, quanuis putentur esse pacificæ. Hoc enim graue est, quòd quum malè habeamus, idipsum ignoremus. Quid dicis? Ecclesias retinemus, possessiones, alia omnia, conuentus fiunt, quotidie adest populus, & contemptores sumus? At nõ inde quis ecclesiam probarit. Sed vnde? inquit. Si pietas est, si cum lucro domum redimus quotidie, si fructum aliquem vel magnum vel paruum capimus. Vter melior est factus, qui toto mense semel congregatur, vel qui quotidie? Hoc est quod quęritur, quoniam & istuc ipsum est, quod ad fœlicitatem attinet. Infœlicitas autem fuerit, si dum illa fiunt, nihil præterea accidit. Igitur vtinam quidẽ nihil præterea, nũc autem multò deteriores abeunt. Quæ enim vtilitas vestra à communionibus, quanuis siquidẽ vllus fructus vobis esset, iam olim sobriæ & continentis vitæ specimẽ ostendere oportuerat, quum sępe in hebdomada tanti prophetæ, tanti apostoli, tantique euangelistæ vobis loquantur: & omnes salutaria dogmata proponant, & vobis commendent quæcunq; ad componendos

A ponendos mores sufficiunt. Miles in tyrocinio fit exercitatior in rebus bellicis. Athleta in palęstrã vadens, luctæ fit expertior. Medicus doctorẽ accedẽs, diligentior euadit, & plura nouit, & plura discit. Tu quid lucri habes, nõ dico de his qui ad annum, sed de his qui à principio ætatis nobiscũ congregari sunt soliti? Num hoc putatis pietatem esse, continuò cõmunioni adesse? Hoc nihil est, nisi quid lucri faciamus, nisi quid colligamus. Melius manere domi. Etenim progenitores nostri ecclesias ædificarũt, non vt è domibus congregatos, vos mutuum ostendãt. Hoc enim & in foro & in balneis & in pompa fieret, sed vt discipulos simul & doctores cõgregantes, meliores hos per illos faciant. Lex simpliciter & segregatio factę sunt res nostræ. Cõsuetudo nunc est. Venit Pascha, magna turba, nõ enim dixerim multi homines. At illa non est hominũ turba. Abiit festiuitas. Turba minor fit. Silentiũ autem iterũ sine vtilitate. Vigiliæ multæ & sacræ cãtilenæ. Et quid amplius? Itaq; deterius quidẽ. Multi etiam propter vanam gloriam hoc faciunt. Quantũ putatis cruciantur
B viscera mea, quasi in cribrum perforatũ omnia procedere videtis? Sed omnino dicetis mihi, Scripturas scimus. Et quid hoc? si per opera illas declararetis, id esset lucrum, & vtilitas. Ecclesia lucrũ est: si semper abiretis nullam accipiẽtes tinctionẽ, quę vtilitas perpetuò huc ire, nam maius quidẽ damnum. Quod accedit ex legibus his quæ à patribus acceptæ, vt dicã aliquid. Quidam ex cõsuetudine habet memoriã matris vel vxoris, vel puerorũ: hoc facit siue audiat, siue etiã non audiat à nobis tractus à cõsuetudine & conscientia. Propter hoc igitur indignaris, inquit? Absit: quin potius valde gaudeo. Vellem autẽ illum quid & à nostra cõcione vtilitatis habere, & id quod cõsuetudo fecit, hoc & à nobis fieri, & aliam induci cõsuetudinem: alioqui quid frustra laboro & nugor, si semper iidem mansuri
Matth.7.c estis, si cõmuniones nihil in vobis operantur bonum? Etiam, inquit, precamur. Et quid hoc si absq; operibus? Audi Christũ dicentẽ, Non omnis qui dicit mihi, domine domine, intrabit in regnum cœlorũ, sed faciens voluntatem patris mei, qui est in cœlis. Sæpenumero silendum puto, videṡ nihil lucri accedere vobis ex nostris: vel fortassis est quiddã lucri, mihi autẽ insatiabili, & multùm hoc desiderãti idem accidit, quod nimiũ
C auaris: sicut enim illi pro nihilo habent, quicquid eis suppetit, ita & ipse quoniã valde cupidus sum salutis vestræ, donec videro vos profeciſſe, nihil laborasse me opinor, eo quòd vellem vos perfectos fieri. Vellem ita esse, & id à me dici, nõ ob vestrã ignauiam, sed meã affectionẽ. Timeo autẽ, ne forsan bene coniectem. Debetis enim certiorẽ feciſſe, tanto tẽpore vtilitatẽ aliquam, & oportuisset vtiq; nos ab his quæ dico cessare verbis, quæ superuacanea essent. Nam & ita satis dicta sunt, vt & alios possint moderari, siquidẽ absentiũ vobis vlla accessisset vtilitas. Quòd autem nobis necesse perpetuò eundẽ habere sermonẽ, non est alterius cuiuspiam indiciũ, q̃ quòd res vestrę nõ satis bene se habẽt. Quid fieret, oro, nõ enim obiurgandũ duntaxat. Obsecro & oro, ne hoc solùm spectetis, quomodo í ecclesiã veniatis, etiã quomodo aliquid inde portãtes domum reuertamini cũ pharmaco vestrarũ affectionũ, etiamsi non à nobis, sed à scripturis habeatis cõgrua remedia: vtpote est quis iracũdus, attẽdat scripturarũ lectionibus, & omnino pro se aliquid inueniet, vel in historia, vel in admonitione. In admonitione quidẽ, momentũ furoris illius, ruina ipsi. Et vir iracũdus nõ honesta est

D forma, & quę similia. Et iterũ: Vir linguax nõ dormiet. Et Christus iterum: Qui irascitur fatri suo temerè. Et Matth.5.e
iterum propheta: Irascimini & ne peccetis. Et, Maledi Psal.4.a
ctus furor illorũ, quia pertinax. In historiis autẽ vtpote quando audis Pharaonẽ multa ira impletũ, & Assyrium, & propter hoc peccasse. Iterũ si est quem vincũt Genes.49.a
pecuniæ, audiat quòd auaro nihil est iniustius. Hic enim & animã suam venalẽ facit. Et Christũ dicẽtem, Matth.6.c
Non potestis deo seruire & mammonę. Et apostolum, 1.Timo.6.b
Radix omniũ malorũ est auaritia. Et prophetã, Diuitię Psal.61.c
si affluant, ne apponite cor. Et multa alia talia. Et ex historiis, Gieze, Iudam, principes scribarũ. Et quòd dona excæcant oculos sapiẽtium. Alius est superbus, audiat quòd superbis resistit deus. Et principiũ superbiæ pec- Eccli.10.b
catum. Et omnis sublimis corde immũdus est apud dominũ. Et in historiis, diabolũ, & alios omnes & omnino possibile nõ est enumerare omnia. Suorũ quisq; vulnerũ remedia ex diuinis scripturis eligat, etsi non totũ curat, partẽ saltem hodie, partẽ cras, deinde totũ abluetis. Quin & de pœnitẽtia, & de confessione, & de eleemosyna, & de iusticia, & de cõtinentia, & de omnibus E
inueniet multa exẽpla. Hæc enim omnia scripta sunt Roma.15.a
ad nostram admonitionẽ, inquit. Si igitur ad nostram admonitionẽ de omnib⁹ disserit, attendamus sicut cõuenit attẽdere. Quid frustra nos ipsos decipimus? Timeo ne & de nobis dicat quis: Defecerũt in vanitate Psal.77.d
dies nostri, & anni nostri cum acceleratione. Quis audiens cedit à theatris? quis desistit ab auaritia? quis alacrior fit ad eleemosynã? Vellem scire, nõ vanæ gloriæ causa, sed vt fiam alacrior, vidẽs egregiũ fructũ laborum. Nunc autẽ attingo labores, tãtos quidẽ imbres videns dissipare doctrinas, & torcularia nostra manẽt in eadẽ mensura, & nõ sunt meliores fructus facti. Cęterùm areæ tẽpus aduenit, habẽs ventilabrũ. Timeo ne totum fœnum fiat, timeo ne in caminũ abiiciamur omnes, præteriit æstas, venit hyems, sedemus quum iuuenes, tum senes nostris affectionibus alligati. Ne mihi dicas: Non scortor. Quæ enim vtilitas si nõ scortaris quidẽ, sed auarus es? Passer licèt nõ ex omni parte, à pede tamen detinetur solùm, & ita perit, ac in laqueo irretitus stat, & nihil prosunt ei alæ capto pede: ita & tu, non per fornicationẽ, sed auaritia captus es: captus certè es, nõ hoc quęritur quomodo captus sis, sed quòd captus es. Ne dicat adolescẽs: non sum auarus, sed for- F
san scortaris, & quæ iterũ vtilitas? Non enim possibile est, quòd per vnam ætatẽ, omnes affectiones nos infestent, sed discretæ sunt, & hoc propter dei misericordiam. Et iterũ non simul imposita difficilius etiincuntur, & grauius certamẽ exhibẽt. Quantæ erit ignauiæ etiam separatis nõ imperare affectionibus, sed per singulas ętates vici & sublime sapere ex his quę nõ sunt à nostro studio, sed ab ætate afferũtur. Nõ videtis aurigas, quãta diligẽtia & exercitatione, quãtoq; labore & cibis aliisq; vtuntur, ne deiecti à curribus distrahãtur? Vide quãta sit ars. nam vir quidẽ fortis, ne vnũ quidẽ equum magistratur: adulescẽtulus autẽ arte sæpe duos cõiungit, agit, & moderatur facilè. Et in India magna illa bestia & terribilis elephãtus puero quindecim annorũ cũ magna alacritate cedit. Quare autẽ hæc à me dicta sunt? Quia si elephantes & equos feroces studiis constringimus, multò magis possemus affectiones, quę in nobis, à quibus trahimur per totã vitam. Nunquam artem illam curauimus, nunquã vel per ocium, quum nondũ esset certamẽ de his loquuti sumus nobis ipsis, quidnam vtile sit. Tunc nos inexercitatos super currũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gstare viderit quis,quando certamen adest.Quare igitur ridiculi sumus?Nónne dixi sæpe,exerceamur apud domesticos ante tentationem? sed apud pueros domi sæpe exasperamur : vincamus illic animi impetum,vt dextrè illo apud amicos vtentes appareamus.Et in aliis omnibus , si exerceremur , non fieremus ridiculi. Nunc autem sunt arma,exercitia,studia, in aliis artibus & certaminibus:in virtutibus minimè.Non ausus est agricola vineam tangere,non anteà bene in re rustica exercitus: neq; gubernator amplustre trahit,non prius edoctus bene . Nos autem absque exercitatione omni primam palmam habere volumus,oportebat silere,oportebat nulli communicari, vel verbo,vel negocio,donec possemus bestiam quæ in nobis cõpescere. An non quóuis grauius contra nos militant,& furor,& concupiscentia?Ne vadas cum his bestiis in forum,donec bene imponas eis frenũ,donec ipsas mansuefacias,& manum tuam sequantur. Non vides hos qui mansuetos leones circunducunt , quantum lucri faciant, & quanta sint in admiratione , quia in feroci bestia talem mansuetudinem operati sint:si autem subitò ferociat ille , omnis turba quæ in foro submouetur,& periclitatur postea homo qui circũducit illum, & perditionis aliorum factus est author . Et tu igitur leonem mansuefacias prius,& tunc circunducito,non vt pecuniam accipias, sed vt lucrũ cui nullum par est lucrifacias.Nihil enim par est iustitię quę & possidentibus & vtentibus valde vtilis est . Hanc igitur sectemur vt possimus virtutis viam diligenter ambulantes æterna bona assequi, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi cum quo patri simul ac sancto spiritui sit gloria, imperium , & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Egressis autem illis orabant ut loquerentur eis interim usque ad sabbatum uerba hæc.

Homilia.xxx.

Vidisti Pauli sapiẽtiam?Non tunc solùm in admiratione fuit,sed etiam desiderium immisit illis,vt secundò audire cuperent,quum dixisset semina quædam, & nondum absoluisset ac consum masset sermonem,ita vt illos sibi conciliaret,ac familiares redderet, & non congerendo simul omnia in illorum animos minus idoneos faceret . Dixerat,quòd remissio peccatorũ per hunc vobis annunciatur:quomodo autem,non manifestarat.Post hæc sui ipsius ipse memoriam facit primùm . Vides quanta alacritas? Sequebantur illos,inquit. Quare illos non baptizauit statim?Non erat tempus. Persuadere oportebat,vt sic firmi maneant . Soluta autem congregatione sequuti sunt multi Iudæi & pij aduenæ Paulum & Barnabam, qui scilicet alloquuti eos, persuaserunt vt maneant in gratia dei. *Et sequente sabbato, quasi tota ciuitas congregata est,ut audiat sermonem dei.Videntes autem Iudæi turbas, impleti sunt zelo: & contradicebant his quæ à Paulo dicebantur,contradicentes ac blasphemantes.* Vide maliciam vt verberatur dum alios verberat. Hoc magis faciebant claros,quòd contradicebant illi . Itaque primùm quidem spontè obsecrabant . Contradicentes, inquit, ac blasphemantes.O impudentiam. Contradicunt in his propter quę illos commendare oportebat. *Cum fiducia autem loquentes Barnabas ac Paulus,dicebant:Vobis oportebat primùm dici sermonem dei: quoniam autẽ repellitis illum, & non dignos iudicatis uos æterna uita , ecce conuertimur ad Gentes.* Vides quomodo cõtention facta magis propagarunt prædicationem,& ratione reddita se conturlerunt ad Gentes?Et non dixit,Indigni estis:sed, iudicastis vos ipsos indignos:sermonem faciẽs onerosum. K

Ecce conuertimur ad Gentes:Ita enim præcepit nobis dominus,Posui te in lucem gẽtium,ut sis tu in salutem usque ad finem terræ. Esaiæ.49.b

Nam vt gentes non contristentur,quasi ex illorum diligentia, bona non assequantur, addit prophetiam dicẽs: Posui te in lucem gentium: hoc est,vt sis in salutem: vsque ad extremum terræ. *Audientes autem Gentes.* Hoc & illos alacriores reddebat,quia quibus auditis hi debebant frui,his illi fruuntur . Et istos magis mordebat. *Audientes autem Gentes,inquit,gaudebant & glorificabant sermonem domini,& crediderũt quotquot erant præordinati ad uitam æternam:* Id est,præfiniti à deo. Vide quomodo ostendit vtilitatis acceleration. *Differebatur autem sermo ille per totam regionem:* Hoc est,in diuersa ferebatur,& diuulgabatur.Non cõtenti erant zelo,sed etiam opera adiecerunt:Vide iterum quomodo persequentes alia efficiunt magna per æmulationem . Effecerunt enim,vt hi liberius loquerentur,& ad Gentes venirent.Et audi quomodo:fidẽter autem loquentes Paulus & Barnabas dicebant, L

Vobis,inquit,oportebat primùm dici sermonẽ dei:quoniam autem repulistis illum,ecce conuertimur ad Gentes. Igitur egressuri erant postea ad Gentes.Sed vide etiam in hac dicendi libertate seruatũ modum . Et meritò. Nam si Petrus rationem reddebat, multò magis & his defensione opus erat,quum nemo illos illuc vocasset.Dicẽs autem,primùm , ostendit quòd & illis oportebat : dicénsque fuisse necessarium ac oportuisse,ostẽdit quòd & illis necessarium.Quoniam autem auersamini,non dixit,Væ vobis:nec dixit,Puniamini:sed, Cõuertimur ad Gentes.Vides quantam habet mansuetudinem iustam,sermonis libertas? *Iudæi autem extimulantes mulieres pias & honestas,& principes ciuitatis, & excitarunt seditionem apud Paulum & Barnabam, & eiiciunt illos è finibus suis.* Vides quantùm perfecerint , qui aduersabantur prædicationi,in quantam turpitudinem illos ducunt?

At illi excusso puluere è pedibus suis super illos,uenerunt ad Iconium. Hic terrible hoc faciebant , quod præceperat Christus,dicens:Et si quis vos non acceperit,egressi excutite puluerem à pedibus vestis.Illi autẽ non similiter hoc fecerunt,sed postquàm abacti sunt ab eis. Veruntamen neque hoc discipulis nocuit , sed multò magis perseuerarũt in verbo, id quod manifestat,addens: *Discipuli autem implebantur gaudio & spiritu sancto.* Passio enim præceptoris, fiduciam illorũ non minuebat,sed alacriores reddebat discipulos. *Factum est autem in Iconio,quum introissent illi in synagogam Iudæorum & loquerentur ita:sicq; crederet Iudæorum & Græcorum magna multitudo.* Iterum in synagogas ingrediuntur . Vide quàm non fuerint meticulosi facti . Quum dixissent, Conuertimur ad Gentes:ex abundantia tamen suam defensionem tollunt. Ita vt crederet Iudæorum Græcorũmque magna multitudo.Verisimile enim illos,& cum Græcis disseruisse. *Qui uerò increduli erant Iudæi, concitarunt & corruperunt animos gentium erga fratres.* Simul iam etiam gentes concitabant , quasi non satis esset quòd ipsi obsisterent . Cur igitur illinc non exierunt?Non ferebant persequutionem,sed impugnabantur solùm. *Multo igitur tempore demorati sunt cũ fiducia loquentes per dominum , qui testimonium dabat sermoni gratiæ suæ , & dabat signa ac prodigia fieri in populo.* Hoc faciebat fiduciam , imò fiduciam faciebat illorum alacritas : nam propter hoc aliquandiu nusquam signa faciebant . Quòd autem credebant audientes , ex

Esaiæ.49.b

Matt.10.c&
Mar.6.b

M

I

signis

A signis habebant. Itaque conducebat aliquid & dicendi libertas. *Scissa est autem multitudo ciuitatis,& alij quidem erant cum Iudæis, alij autem cum apostolis.* Non parum facit ad accusationem,etiam istud scindi.Hoc erat quod dicebat Christus: Non veni mittere pacem, sed gladium. *Quum autem factus esset impetus Gentium pariter ac Iudæorum cum principibus illorũ , ut uim afferrent, & lapidarent eos,re comperta confugerunt in eas,quæ in circuitu ciuitates Lycaoniæ, Lystran & Derben,& finitimam regionem,& illic erant euangelizantes.* Iterum quasi dedita opera propagare volentes prædicationẽ, postquàm creuissent,illos iterum expellunt . Vide vbique persequutiones magna bona facere, & persequentes vinci: eos autem qui persequutionem ferunt , clariores apparere. Nam vt venit in Lystra,facit magnum miraculum etiam claudo sanato, & magna voce . Et quomodo,audi: *Et uir quidam,inquit, in Lystris sedebat infirmis pedibus , qui nunquam ambulauerat , hic audiuit Paulum loquentem,qui intuitus illum,& uidens quòd fidem haberet,& fore ut saluus fieret,dixit magna uoce:Surge in pedes tuos rectus.Et exiliit, & ambulauit.* Quare magna voce?Vt turbæ credant.Vide autem,attendebat diligenter ea quæ à Paulo dicebantur.Hoc enim est quod audiuit:Vidisti sapientiæ studium , nihil impediebat claudicatio, quin diligenter audiret verbum. *Qui intuitus illum,& uidens quòd fidem haberet fore , ut saluus fieret.* Iam prælectione, assumptus familiariter erat , quanuis in aliis contrarium factum fuerit . Prius enim curarunt corpora , & tunc curarunt animas . Hìc autem non sic. Mihi videtur Paulus ad animam illius respexisse. *Et exiliit,inquit, & ambulauit.* Saltatio,perfectæ sanitatis indicium. *Turbæ uerò quum uidissent quod fecerat Paulus , sustulerunt uocem suam Lycaonicè,dicentes: Dij in specie hominum descenderunt ad nos, & uocabant Barnabam Iouem, Paulum uerò Mercurium,quòd is esset dux sermonis.At sacerdos Iouis quum esset ante illorum ciuitatem, tauros & coronas ad uestibula afferens cum turbis uolebat sacrificare.* Sed hoc nondum erat manifestum, sua enim voce loquebantur,quòd dij in specie hominum descenderunt ad nos. Idcirco nihil illis dicebant. Vbi autem viderunt coronas tunc egressi, diruperunt vestes suas. *Quum audissent autem apostoli, Paulus & Barnabas disruptis uestibus suis , insilierunt in turbam clamando ac dicendo: Viri, cur hoc facitis? Et nos similiter ut uos passibiles sumus homines.* Vide illos vbique à gloriæ studio mundos, quam non solum non desiderabant, sed & quum daretur, repellebant . Sicut & Petrus dicebat, Quid in nos respicitis, quasi propria virtute vel pietate fecerimus ambulare illum ? Et illi idem dicunt . Ioseph autem dicebat de somniis,Nónne à deo manifestatio somniorũ?Et Daniel similiter:Et mihi non in sapientia, quæ est in me, reuelatum est . Et Paulus vbique hoc dicit,vt quando dicit:Et ad hæc quis sufficit?Et iterum:Non sufficimus à nobis ipsis cogitare, quasi ex nobis ipsis,sed sufficientia nostra ex deo est . Videamus autem iterum quæ supradicta: Non simpliciter illis appositæ sunt turbæ, sed quomodo:Rogabant,vt ipsis eadem iterum loquerentur,& operibus studium declarabant. Vide vbique obsecrantes,non recipientes simpliciter, nec adulantes.Idcirco dicebat,Qui scilicet colloquentes cum illis suaserũt,vt perseuerarent in gratia dei. Quare ante hoc non contradicebant ? quia tunc non increduli tacebant.Vides,quòd vbique affectionibus mouebantur . Et non contradicebant solùm,sed & blasphemabant. Etenim malicia nunquam sistit,sed vide dicen- C

Matth.10.d

B

Suprà.3.b

Gene.40.b
Danie.2.c

2.Cor.3.b

di libertatem.Vobis erat,inquit,necessarium primùm dici sermonem dei , quoniam autem repulistis illum. Nihil contumeliose dictum . Quod sanè & prophetis faciebant . Ne loquamini nobis,inquit, loquutione. Quoniam autem repulistis illum,inquit,nõ nos. Non enim contumelia nostra, vestra tantùm est . Ne enim quis pietatis esse putet, dicit : Indignos iudicastis vos ipsos . Quocirca primùm dixit , Repulistis illum : & tunc, conuertimur ad Gentes . Verbum hoc mansuetudine plenum est . Non dixit,derelinquimus vos: ostendens quòd possibile sit se iterum huc conuerti . Et hoc non propter vestram cõtumeliam factum est. Sic enim præceptum est nobis. Itaque oportet adire Gentes, veruntamen hoc non ex nobis facimus . A vobis autem factum est , quod à nobis oportebat . Sic enim præcepit nobis dominus , Posui te in lucem gentium, vt tu sis in salutem:hoc est, in cognitionem quæ est in salutem,& non simpliciter gẽtium,sed omnium. Hoc sanè manifestat dicendo , Quotquot ordinati sunt in vitam æternam. Et hoc indiciũ est,quòd illi iuxta voluntatem dei assumantur . Ordinati autem,inquit, vt non ostendat,quòd per necessitatem.Quos enim prœcognouit,inquit,& præfiniuit.Non iam in ciuitate dispersi sunt, sed etiam in regione . Nam quum audiissent ij qui ex gẽtibus etiam ipsi paulò pòst accesserunt, Iudæi autem concitabant religiosas mulieres,& excitarunt persequutionem . Vide etiam quòd mulieribus illis authores sui furoris fiunt . Et eiecerunt illos,inquit, à finibus suis : Non à sola ciuitate , sed ab omni regione . Deinde hoc terribilius. Discipuli autem,inquit,implebantur gaudio & spiritu sancto . Persequutionem patiebantur magistri,& illi gaudebant . Vidisti quantam virtutem natura euangelij habet? Affixerunt,inquit, animas Gentium contra fratres: hoc est, calumniati sunt apostolos , & innumera mala contra illos dixerunt, & quum sine fuco essent malignè affecerunt.Et vide quomodo semper deo totum adscribit:

Multo tempore,inquit, morati sunt,cum fiducia loquentes per dominum , qui testimonium dabat sermoni gratiæ suæ.

Num hoc imminutionis esse putas , quando enim dicebant: Qui testimonium dedit,inquit,sub Pontio Pilato:tunc loquendi libertas ostendebatur . Hic autem de populo dicit: *Non expectabant igitur,sed uidebant impetum & confugerunt in ciuitates Lycaoniæ,Lystran,& Derben,& finitimam regionem.* Hic minimè feruorem illorum extinguere licebat . Et ita etiam in regionibus,& non in solis ciuitatibus aggressi sunt. Vide etiam Gentium simplicitatem, & Iudæorum maliciam,operibus declarabant se dignos qui audirẽt, & ita ob sola signa illos honorabant.Illi quidem vt deos colebant,hi verò vt sceleſtos persequebantur . Et illi non solùm non offendebantur prædicatione , sed etiam dicebant: F

Dij in specie hominum descenderunt ad nos.Iudæi autem ostendebantur . Vocabant autem,inquit, Barnabam quidem Iouem,Paulum autem Mercurium. Mihi videtur etiam ab aspectu venerabilis fuisse Barnabas . Etiam hæc tentatio non parua , ab immodica obseruandi nimietate prodiit , verùm & hinc apostolorum virtus ostenditur. Et vide quomodo vbique omnia tribuunt deo. Hos & nos imitemur . Nihil nostrum esse putemus, quandoquidem & ipsa fides non est nostrum opus. Quòd autem nõ sit nostrum,sed magis dei,audi Paulum dicentem , Etiam hoc non ex nobis, dei donum. Ne igitur sublime sapiamus,ne inflemur, quum simus homines , terra ac cinis , fumus & vmbra . Dic enim

Esaiæ.49.b

Ephe.2.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

G oro, quare supèr bis? Eleemosynas dedisti,& pecunias expendisti. Et quid hoc? Cogita,si non voluisset deus te facere diuitem. Cogita eos qui inopia premuntur. Imò cogita, quot etiam corpora impenderũt:& postquàm plurima erogarunt,seipsos miseros dixerũt,Tu autem propter te ipsum dedisti: Christus non te opus habet.Vide quàm incerta futura.Et ne supèr bi,sed time,ne virtutem arrogantia pessundet. Vis re ipsa bonum aliquod opus facere? Nunquam præsumas tanquam de magnis operibus. Num virgo es? Sed & illæ, Matth.23.a quum virgines essent, nullũ à virginitate, propter inhumanitatem ac crudelitatem fructum reportarunt. Nihil conferendum humilitatis virtuti.Ipsa enim mater est ac radix,& alumna,& fulcimentũ,& vinculum bonorum.Sine illa,abominabiles & scelesti & immundi sumus. Esto enim quis mortuos suscitet,ac claudos sanet,leprosos purget,cum superbia:nihil eo contami natius,nihil magis impium, nihil scelestius. Nihil tui ipsius esse puta. Industria vales,& docendi gratia: ne propterea putes,quòd plus aliis habeas.Idcirco maxi- H mè humiliari, ac modestia vti debes, quia plura assequutus es dona.Cui enim plus remissum est,plus diliget.Igitur & modestia opus est,quòd aliis prǽteritis te respexit dominus. Time ob hanc rem.Sæpe enim tibi & perditionis causa fit, nisi sobrius sis. Cur superbis, quòd doces sermonibus? Perquàm facile est philosophari verbis.Doce me vita tua.Hæc doctrina optima est. Dicis,quòd opus est modestia:& tu procul ab hoc sermone recedis,& rhetoricaris,nullo prohibẽte,verbis diffluens.Sed te melior ille,inquit,qui operibus docet.Non enim sic insidet animæ verba ac opera. Quoniam si non habueris opus bonũ,non solùm non proderis loquendo,sed etiam plus nocebis,vtiliúsque fuerit tacere. Quare?Quia opus mihi proponis,ac si impossibile foret.Cogito enim mecum,Si tu qui tanta loqueris non facis,multò magis ego venia dignus sum, Psal.49.c nihil tale dicẽs.Idcirco,inquit propheta,Peccatori,inquit deus,vt quid tu enarras iustificationes meas? Maius enim hoc dãnum,quando bene quis docet verbis, & operibus doctrinam impugnat. Hoc multorum in ecclesia malorũ causa est. Ea propter & veniam date, oro,quòd prolixior sum in hac causa.Multi vt in me- I dium procedant,multa faciunt:& vt longum sermonem facere possint: & si applaudentem multitudinem habent,quasi regnum adepti sint,gaudent:si autẽ cum silentio claudatur sermo,tristicia maior illis è silentio, quàm ex gehẽna. Hoc subuertit ecclesias,quòd & vos non quæritis audire sermonem, qui cõpungere possit, sed qui oblectet,& tinnulo strepitu,& verborũ compositione,quasi citharœdos & cantores audientes:& nos frigidè & miserè facimus,nostras affectiones sequentes,quas eiicere oportebat.Et idẽ fit ac si pater videns puerum, quem supra modum tenerè amat, ægrotum: illi frigida & quæcunq; oblectant,porrigat,quæ autem vtilia,minimè curet.Deinde quãdo obiurgatur à medicis,rationẽ reddat,dicens:Quid patior,videns flentem puerum,ferre nequeo.Miser & ærumnose ac proditor,neq; enim talem patrem dixerim.Et quantò satius fuerit paruo tempore tristitia affectum, perfectæ sanitati restitui,quàm tẽporariam illam gratiam perpetuæ tristiciæ causam fieri?Hoc etiam nobis accidit. Flosculos verborum & compositionem & harmoniam curiosius sectamur,vt canamus,non vt prosimus: vt simus in admiratione,nõ vt doceamus,vt oblectemus,non vt compungamus:vt plausu & laudibus obtentis abeamus,non vt mores componamus. Credite K mihi,non dicerem alioquin,quoniam quãdo inter dicendum plausum excito,per illud quidem tempus,humanum quiddam mihi accidit.Cur enim verum quis non dicat,& distrahor & diffundor: vbi autẽ domum redeo,& intelligo plaudentes sine fructu abiisse, & si fructum accipere poterant,à plausu & laudibus periisse:ploro,& gemo,& lachrymor,& quasi frustra omnia dixerim sic afficior,mihique ipsi dico: Quæ sudorum meorũ vtilitas,si auditores è verbis meis nullum fructum accipere volunt? Et sæpius cogitaui ponere legẽ plausus prohibentem,& suadentem,vt cum silentio & conuenienti decẽtia audiatis. Sed sustinete oro,& credite mihi,& si placet hanc nunc legem firmabimus,ne quis auditor plaudat quandiu nos loquimur.At si voluerit admirari,admiretur silens,nemo est qui prohibet.Omne autem studium & alacritas in id collocetur, vt quæ dicuntur,accipiantur. Quare applausistis? De hoc legem pono,Vos autem nec audire potestis.Multorum bonorum causa erit philosophiæq; schola.Dis- L serebant & exteri philosophi, nec tamen plausu excipiebãtur vnquam. Et apostoli concionabãtur,& nunquam hoc accidit,quòd auditores dicentem plausibus interturbarint.Magna ex ea lege nobis vtilitas,sed stabiliamus illam,cum silentio omnes omnia audiamus, & dicamus.Nam si quidem post plausus abierimus hãtes ea quę audiuimus,maximè profectò neq; sic laus erit vtilis.Verùm non inuestigarim accuratius,ne me quis rusticitatis accuset. Quoniam autem nihil vltra reliquum,nisi damnum,soluamus impedimẽtum,tollamus plausus incõpositos, eiiciamus vincula animæ. Sed nullus quid dicat,donec finiatur sermo. Christus concionatus est in mõte,& nullus quippiam dixit,donec sermonem finiuisset. Nihil damni affero his qui vellent plaudere,sed magis admirari faciam. Multò melius est cum silentio audientem, propter memoriam omni tempore plaudere, & in domo, & in foro, quàm amissis omnibus redire vacuos domum, & nescire plausus causam. Quomodo auditor ille non ridiculus? Quomodo non adulator & irrisor putabitur magis? Dum asserit quidem, doctorem bene dixisse, nescire autem se quid dixerit. Hoc adulationis est. Ei qui citharœdos & tragœdos audit, meritò id accidit, vtpote similem orationem dicere nescienti. M Hìc autem nec modulationis, nec vocis ostentatio est, sed sensuum ac philosophiæ potentia, quæ cuique dicere ac annunciare non difficile. Quomodo non dignus vituperatione, qui non potest dicere causam propter quam laudauit dicentem? Nihil ita decet ecclesiam, vt silentium, vt morum compositio. Turbationes ad theatra pertinent, & balnea, & pompas, & fora. Hìc autem de talibus dogmatis doctrina, tranquillitas & silentium, & boni mores, & portus magnus esse debet. Hæc oro & supplico, vt omnes sciant. Conor enim etiam ego omnigenos modos inquirere, quibus vestris animabus prodesse queam. Est autem & ille non minimus. Non vobis solis proderit,sed etiam nobis. Non sinet excidere,neque laudes & gloriam diligere, neque oblectantia loqui, sed vtilia: neque in compositionem & ornatũ verborum, sed in sensuum virtutem omne temporis momentum collocare. Ingredere in pictoris officinam,& videbis multum illic silentium.Igitur & hìc sit.Etenim etiam hìc regias pingimus imagines,& nullam priuati hominis, propter colores virtutis. Quid hoc,iterum plaudi-

A ditis?Num facilis res videtur,idq; non natura,sed cõsuetudine multa,nondum didicisse istud facere? Stylus igitur,est nobis lingua. Artifex autem,spiritus sanctus. Dic oro,num in sacramentis tumultuatio quædam, vel turbatio? Quando baptizamur,quando alia omnia facimus, nónne silentium & quies alia omnia detinet? Hæc in cœlo pulchritudo dispersa est. Hanc ob rem & apud gentes malè audimus,quasi ad ostentationem omnia facientes,& ad gloriæ studium. Sed si hoc prohibeatur,etiam primarum sedium amor extinguetur. Sufficit si quis laudes amat,quòd eas postquàm auditus est assequitur, quando fructus colligit. Valde oro firmemus hanc legem,vt omnia facientes, provt domino placet, illius misericordiã mereamur, gratia & miserationibus vnigeniti illius, dominique nostri Iesu Christi, cui cum patre simul & sancto spiritu gloria, honor, imperium nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Auditis his apostoli Barnabas & Paulus disruptis uestibus suis exilierunt in turbam,clamantes ac dicentes: Viri, cur hæc facitis? Nos similiter passibiles uobis sumus homines, euangelizantes uobis, ut B *ab his uanis conuertamini ad deum uiuentem, qui fecit cœlum ac terram & mare, & omnia quæ in illis.* Homilia.xxxi.

Nide vt apostoli omnia magna cum vehementia faciunt, disruperunt vestimenta, insilierunt,clamarunt,omnia ex affectione animæ procedunt,auersantur ea quæ facta,& luctus signa faciunt.Luctus enim erat verè luctus nõ admittens consolationem. Siquidem pro diis haberi voluissent,introduxissent idololatriã quam destruxerant,quæ diaboli opus.At illi non tacent. Et quid dicũt?Etiam nos vobis similiter passibiles, homines sumus. Statim ab initio subuerterunt vitium.Non dixerunt simpliciter homines,sed sicut vos.Deinde ne videantur deos honorare, audi quid adiiciunt: Psal.145.a *Euangelizantes uobis, ut ab his uanis conuertamini ad deum uiuentem, qui fecit cœlum & terram, & mare, & omnia quæ in eis.* Vide quòd hic nunquam prophetarum sunt memores,neque dicunt, cuius gratia is qui omnium est conditor, gentes reli- C quit propria lege frui. *Qui in præteritis generationibus permisit omnes gentes ire in uiis suis.* Dicit quidem quòd permisit. Quare autem permisit non iam addit, sed in hoc ad quod festinabat, subsistit, nusquam Christi nomen ponens. *Quanquam non expertem testimonij seipsum esse sinebat,beneficia de cœlo conferẽs uobis,dans pluuias ac tempora fructifera,implens cibo ac lætitia corda uestra.* Vide non vult accusationem eorum exaggerare, sed magis docet eos,vt totum in deum referant. Didicerant enim non tantam habendam dicendi curam dignum aliquid de deo, quantam vt auditoribus vtilia dicantur.Vide quàm latẽter accusationẽ ponit,quanuis etsi palàm taxasset,probè egisset. Oportebat enim puniri illos qui tantis bonis fruebãtur, & nutritorem suum non agnoscebant. Non dicit autem manifestè, sed insinuat:Cœlitus nobis pluuias,inquit,dans. Ita & Psal.4.b Dauid dicebat: A fructu frumenti, & vini,& olei sui multiplicati sunt.Et sæpe de conditione disserens,hæc in medium affert. Quin & Hieremias de primo opificio,& deinde de pluuiis narrans prouidentiam dei cõmendat. Atque ille inde edoctus,inquit,Implens alimento & lætitia.Cum largitate alimentum,& non solùm ad frugalitatem ac vsum. Et hæc dicentes vix cõpescuerunt turbas ne sibi immolarẽt. Et hoc maximè admirati sunt.Vides quòd hoc cõtenti sunt,quòd tur- D bam ab hac insania liberarunt? *Superuenerunt autem ab Antiochia & Iconio Iudæi quidam, qui quum persuasissent turbis ac lapidassent Paulum,traxerunt eum foras portam,putantes illum mortuum esse.* Reuera diaboli filij. Non in ciuitatibus suis solùm,sed etiam extra illas hæc faciebant, tantóque studio anhelabant tollere prædicationem, quanto apostoli erigere moliebantur. Et quum persuasissent,inquit,turbis,& lapidassent Paulum,traxerunt foras portam.Hìc impletur,Sufficit tibi gratia 2.Cor.12.b mea.Virtus enim mea in infirmitate perficitur.Maius hoc erat quàm claudum sanare. Gentiles quidem vt deos putabant, hi autem traxerunt persuadentes turbis.Non enim verisimile erat admirari illos. Et vide, In ciuitate illa,in qua tam admirabiles fuere,in eadem grauia patiebantur. Id quoque videntibus proderat. Quòd autem etiam propter hoc permittebantur pati, audi hoc istuc ipsum manifestantem ac dicentem: Ne quis me putet esse supra id quod videt me, vel audit aliquid ex me. 2.Cor.12.b *Vbi autem discipuli circundederunt eum, surgens ingressus est in ciuitatem.* Vides alacritatem? Vi- E des desiderium feruens & succensum:Iterum in illam ipsam ciuitatem ingressus est, & vt monstretur quòd si alicunde & secesserit,velle per hoc seminari verbũ, & non extinguendum propterea esse illorum desiderium.Hæc non minus claros reddebant, quàm signa, magisque gaudere faciebant. Nusquàm autem dicit quòd reuersi sunt, vbi signa fecerunt: sed vbi meruerant pro nomine illius ignominiosi haberi. Nam etiã hoc à Christo didicerant dicente, Ne gaudete, quòd Lucæ.10.c dæmonia vobis subiiciuntur.Etenim reuera gaudium & purum est, pati aliquid propter Christum. Deinde in ciuitates omnes redierunt,in quibus periclitati fuerunt. *Et postero die exiit cum Barnaba in Derben, quumque euangelizassent ciuitati illi ac docuissent multos, reuersi sunt in Lystram,& Iconium,& Antiochiam,confirmantes animas discipulorum,obseruantes ut maneant in fide,& quòd per multas afflictiones oporteat intrare in regnum dei.* Hoc dicebant,hoc monstrabant. Confirmantes,inquit, animas discipulorum, atque ita confirmati fuerunt, imò appositi sunt.Prædicebant igitur ne offendantur. Atque tam discipuli quàm apostoli,operam dant, vt discant statim ab initio prædicationis virtutem,& quòd F etiam ipsos oporteat talia pati, & vt generosè stent, non solùm signa stupentes,sed multò magis tentationes. Idcirco & ipse dicebat:Eundem agonem habẽtes sicut vidistis in me & audiistis.Vbique prælia,pugnæ, lapidationes. Qualis adhortatio,statim ab initio affi ctiones proponere. Sequitur & alia cõsolatio: *Quum autem suffragiis delegissent illis seniores per ecclesias, orassentq; cum ieiuniis,commendauerunt illos domino in quem crediderant.* Vidisti feruorem Pauli,cùm orassent,inquit, cum ieiuniis, commendauerunt illos domino. Vide cum ieiuniis fiunt ordinationes.Iterum ieiunium,purgatio est animarum nostrarum. *Et quum pertransissent Pisidiam, uenerunt in Pamphyliam,& quum loquuti essent sermonem Pergæ,descenderunt in Attaliam.* Iracundis quidem illis cedit,mitigatos autem accedit. Vides quòd non omnia per miraculorum gratiam,sed etiam propria diligentia multa dispensabant. *Et illinc soluerunt in Antiochiam, unde erant traditi gratiæ dei in opus quod impleuerunt.* Quare iterum veniunt in Antiochiam? vt annuncient quę illic facta.& aliter:Etiam hoc loco magna res agitur.Oportebat enim cũ fiducia iam prędicare gẽtibus,veniũt igitur vt hæc annũcient,& scire

Universidad de Deusto
Biblioteca

G possint. Vt agebatur hoc tunc, vt hi qui prohibuerant
conuersari cum gentibus, magna nunc sumpta fiducia
à Hierusalem abeant. Vel etiam aliter: Ostendit illo-
rum mores non pertinaces. Veniunt igitur magnam
præ se ferentes fiduciam, quòd etiam absque illis gen-
tibus prædicassent, & obedientiam quòd illis referūt,
non enim arroganter gloriabantur talia se fecisse. Vn-
de erant traditi, inquit, gratię dei. etiam spiritus dixe-
rat: sed quæ sunt spiritus, sciebat esse filij. Vna enim po
testas, sicut vna natura & filij spiritus. *Vbi autem ad-*
uenerunt & congregauerunt ecclesiam, annunciarunt quæcun
que fecit deus cum illis, & quòd aperuit deus Gentibus ostium
fidei. Commorati autem sunt illic tempore non paruo cum di-
scipulis. Meritò, magna enim erat ciuitas, & doctori-
bus egebat. Videamus iterum quæ sunt dicta. Isto spe-
ctaculo terruerunt eos disruptis vestibus. Hoc & Iesus
Naue fecerat in populi strage. Ne igitur putes indignū
illis esse, & ipsorum moribus. Etenim non aliter com-
pressissent illorum impetū, nec aliter incendium ex-
tinxissent. Quando igitur opus fieri talia, & nos quoq;
H ne detrectemus. Si igitur & post hæc vix persuaserunt,
nisi hoc fecissent quid factum fuisset? Nam nisi sic e-
gissent, putati fuissent superbi esse, & talem honorem
cōcupiscere. Et vide sermonē in medio stupore, quàm
moderatus fuerit, miraculóque plenus & stupore. Hoc
maximè illos prohibuit quod dicunt, Et nos sumus si-
militer vt vos passibiles homines, euangelizantes vo-
bis quòd à vanis illis conuertamini ad deum viuen-
tem. Quasi dicerent, Homines quidem sumus, inquit,
his autem maiores, hæc enim mortua. Vide illos non
confutare solùm, sed etiam docere, & nihil de inuisi-
Psal.145.a bilibus loqui. Qui fecit, inquit, cœlum ac terrā, & ma-
re, & omnia quę in illis. Testes illos dicit, an nos? O in-
saniam Iudaicam. Ausi sunt ingredi ad populum qui
tantum honorē apostolis dederat, & lapidare Paulum?
Extra autem portam traxerunt, forsan timētes illum.
Et adorantes, inquit, cum ieiuniis, commendarunt il-
los domino. Et ieiunandum docuerunt in tentationi-
bus. Non dixerunt, Quæcunque ipsi fecerant, sed quę-
cunque deus fecerat cum ipsis. Mihi videtur tentatio-
nes dicere. Non simpliciter venerunt illuc, neq; quie-
scendi gratia, sed miro spiritus sancti ductu, ita vt prę-
dicatio gentium confirmetur. Et quare, inquit, in Cy-
I pro non fecerūt presbyteros, neq; in Antiochia? Quia
illa quidem erat apostolis, ista autem propinqua An-
tiochiæ. Et verbum inualescebat. Hic autem multa o-
pus erat consolatione, maximè enim qui ex Gentibus
erant, multùm doceri debebant. Venerunt docentes,
vnde meritò ordinati fuerunt à spiritu. Et vide feruo
rem Pauli. Non rogat an oporteat loqui Gentibus, sed
Gala.1.c statim loquitur, idcirco dicit: Non acquieui carni &
sanguini. Magnum bonum est persequutio, & magnæ
ac generosæ animæ opus. Quot post hoc crediderunt,
& nullis sic fulsit, ita nobis vbique alacritate opus est,
& multo feruore, anima ad mortem parata, neque ali-
ter regnum acquiritur, nisi crucifixus. Ne decipiamus
nosipsos. Si enim in bello seruari impossibile est, deli-
catè agentem, & lucri cupidiorem, negociantémque
Ephe.6.b & ignauum, quantò magis in hoc prælio? An non pu-
tatis nūc esse bellum, difficillimum omnium? Non est
nobis, inquit, certamen contra carnem & sanguinem.
Et prandentibus, & ambulantibus, & lauantibus adest
inimicus. Nescit enim quietis tempus nisi somni, im-
mo & tunc sæpius oppugnat, & cogitationes immittit
immundas, & à somniis intemperatiores reddit. Nos
autem quasi parua res sit, propter quam ille prælia-tur, K
non sumus sobrij, neq; excitamur, neque videmus in
multitudinem aduersariarum nobis potestatum, non
cogitamus quòd istuc ipsum maximę infœlicitatis est:
at dum in tantis periclitamur, agimus ac si pax esset.
Credite mihi, grauiora nunc sunt quàm ea quę Paulus
Hic supra.c ipse passus est. Miserunt tunc lapides in Paulū, at nunc
impetunt verbis quæ lapidibus grauiora. Quid igitur
oportet facere? Id quod ille fecit. Eos qui lapidarunt,
odio non habuit, sed quum extraxissent ipsum, iterum
ingressus est in ciuitatem, benefacturus his qui iniuria
affecerant. Sic tuleris & tu asperum conuiciatorem, &
iniusticia te opprimentem, lapideríque. Ne autem di-
cas, nihil iniustè feci. Quid enim iniustè egit Paulus?
regnum annunciauit, ab errore depulit, deo adduxit.
Hæc coronis, hæc prædicatione, hæc innumeris bonis
digna, non lapidibus, attamen contraria passus est. Ista
enim clara victoria est. Et traxerūt illum, inquit. Et te
sæpius trahūt, sed ne irascaris, sed prædica sermonem
in mansuetudine, Contumelia te affecit, tace & bene-
dic, si potes, & sic prædicasti etiā tu sermonem, docui-
sti iusticiam, docuisti mansuetudinem. Scio plerósque L
non ita vulneribus, vt verborū plaga sauciari: nam il-
lud quidem vulnus corpus suscipit, hoc autem anima,
sed ne doleamus, immo dolentes sustineamus. Nó vi-
detis athletas saucio capite, stridētes dentibus strenuè
ferre dolores? hic autem non opus stridore & morsu
dentium. Memor esto domini tui, hoc pharmacū sta-
tim imposuisti memoriæ. Memor esto Pauli. Cogita
quòd qui cæderis vincis, ille autē qui cędit vincitur, &
totum per hoc curabo. Momētum est, ne simul rapia-
ris, & totum statim effecisti, ne mouearis, & totum ex-
tinxisti. Magna cōsolatio est aliquid propter Christum
pati. Non prædicas sermonem fidei, sed prædicas ser-
monem philosophiæ. At quando alius, dicis, magis me
mansuetum videt, hoc magis infestat. Igitur propte-
rea doles, quòd magis tibi merces crescet? Sed inutilis
erit mansuetudo, inquit. Hoc tuæ pusillanimitatis ex-
cusatio est, aliter inutilis fit, si vlciscaris. Ignorabat ne
deus iniustis inutile, si non sumatur vltio? Si sciuisset,
non præcepisset. Verùm dixit, Ne vlciscaris teipsum.
Sciebat vtique quòd hoc magis conducit. Ne pone deo
legem cōtrariam, obtempera illi, non es tu melior eo
qui fecit nos, Dixit, contumelia affectus fer. Tu dicis,
retaliabo, vt non fiat inutilis. Tu igitur maiorē curam M
habes quàm ille. Affectionis, & asperitatis arrogantiæ
verba hæc sunt, & quòd contra deū lex ponatur. Nam
licèt damno afficeretur, num obedire oportebat, quan
do deus aliquid præcepit, ne ponamus nos legem con
trariam? Responsio, inquit, submissa auertit iram. Ita-
que hoc facit submissa non aduersaria. Si tibi prodest,
& illi proderit: si autem tibi nocet, quī correcturus es
Lucæ.4.d illum? Medice cura teipsum. Dixit malè, lauda tu: con-
uicia dixit, dic tu præconia: insidiatus est, benefac tu,
diuersis illi retalia, siquidem omnino illius salus curæ
tibi est. Et ne velis ob tuas affectiones vlcisci. At dicis:
Sæpius longanimitatem expertus, deterior factus est.
Hoc non apud te, sed apud ipsum. Vis discere quan-
ta passus est deus? Altaria illius subuerterant, pro-
3.Reg.19.b phetas occiderant, & omnia ferebat. Non poterat ful
men supernè demittere? Sed quando prophetas misit,
& occiderunt illos: tunc Iesum misit, quando maxi-
mè impiè agebāt, tunc plurimùm benefecit. Et tu si vi
deris exasperari, tunc magis cede, maiore enim cōso-
latione furor ille indiget, quātò molestioribus contu-
meliis

A meliis insequitur, tātò maiore mansuetudine illi opus
est. Et sicut incendium quando maximè flat, tunc ma
gis opus, vt cedatur: ita & ira flagrantē bestiam, quan-
do maximè effera est, omnes effugimus, ita nos & ira-
scentem. Nec putes hoc esse honorem, alioqui & be-
stiam honoraremus, & furibūdos honoraremus, si de-
uitaremus. Ignominia est & contumelia, immo non
ignominia & contumelia, sed & misericordia & hu-
manitas. Non vides nautas, quando vehementer flat
ventus detrahere vela, ne subuertatur nauis? Eques
quando se equi simul rapiunt, laxat, & non retinet fre
num, ne sua sponte vim euacuet? Hoc & tu fac. Ignis
est furor, flamma acuta est indiga materiæ, ne suppe-
tas igni materiam, & statim extinxeris malum. Non
habet à seipsa robur ira, nisi alius sit qui illā alat. Nul-
lam excusationem habes, ille detinetur furore, & ne-
scit quid facit. Tu considerans illum, quādo in eadem
incides, & neque illius exemplo sapientior efficeris,
qualis venia? Si in conuiuio quis factus videret in ve-
stibulo aliquem inebriari & turpiter agere, deinde ip-
B se iisdem vitiis irretiatur, nónne post illum hic multò
minus venia dignus fuerit? Sic & hic, ne putemus de-
fensionem dicere: Ego non cœpi. Hoc contra nos est,
quia neque illius turpitudine visa temperatiores facti
sumus. Quemadmodum si dicat quis, ego non primus
occīdi. Eapropter pœna dignus es, quòd neque exem-
plo viso melior factus teipsum continuisti. Si videris
ebrium vomere, dilacerare, disrumpere, oculis toruis
videre, immundicia mensam implere, omnes illum fu
gere: deinde in illam ipsam incidas ebrietatem, nón-
ne magis eris odibilis? Talis est etiam qui irascitur,
plus quàm vomens, inflat venas, incendit oculos, di-
srumpit viscera, vomit verba, illa immundicia magis
impura, omnia non commanducata, sed cruda loqui-
tur, nihílque perfectum. Non enim sinit ira. Sed sicut
illic sæpe humorum nimietas, stomachum perturbat,
omniáque euacuat: Ita & hìc caloris nimietas, pertur-
bat animam, nec sinit latēre quæ silere deceret, sed di-
cenda ac non dicenda effutit, non audientes, sed seip-
sum confundens. Sicut igitur vomentes fugimus, ita
& irascentes. Quid faciendum? Puluerem super vomi
tum illorum ponemus, tacendo canes vocemus, vt &
C illa euomita deuorent. Scio quòd hæc audientibus vo
bis nauseam cient. Verùm tūc sic vos affici velim, quā
do illa fieri videtis, & tunc nó oblectari. Conuiciator
enim immundior est cane, qui ad vomitum suum re-
uertitur. Ille enim vt semel euomuerit cessat, nec erit
sicut ille: & si iterum eadem vomit, manifestum, quòd
eadem edit. Quid igitur illo abominabilius? quid im-
mundius illo ore, quod eosdē cibos vomitos manduc-
at? quanuis hoc naturæ opus: illud autem minimè, im
mo & hoc & illud præter naturam est. Quomodo? Nó
enim secūdum naturam est, sine causa conuiciari, sed
præter naturam. Igitur nihil quidem vt homo loqui-
tur, sed alia vt bestia, alia verò vt furibundus. Itaq; si-
cut corporum morbus præter naturam est, ita & hoc:
& quia præter naturam est, si in illo moretur, paulatim
perit. Mallem assidere homini lutum edenti, quàm ta
lia loquenti. Non videtis porcos stercora deuorare, &
suauiter glutire? ita & illi. Quid enim fœdius quàm
verba quę cōtumelioſi conuiciatores loquuntur? Nul-
lum autem illis studium est, vel sanum, vel mundum
aliquid dicere, sed quicquid fœdū, quicquid turpe hoc
& facere, & loqui solent. Hoc sanè grauius, quòd dum
seipsos magis confundunt, alios confundere putant,

& manifestum est inde. Ne enim mihi dixeris illos D
mēdacia dicere, sed sit quædam insignis meretrix, vel
alius quispiam è fornice, & faciat cum illo pugnam:
postea ille huic hæc loquatur, & hic iterum illi simili-
ter, vter magis contumelia affectus erit: nam ille qui-
dem, ea quorum reus est, audit: hic autem, ea quorum
non est reus: & ita illi quidem, nihil accessit ad confu-
sionem sermonis; huic autē plurimùm. Iam sint quæ-
dam iterum per opera facta, & solus ille qui contume
lia afficit, ea sciat: & qui anteà siluerit, per cōuicia nūc
diuulget: etiam hic propter hoc magis conuicio sese
infamabit. Quomodo? præco malitiæ factus, in suspi-
cionem venit, quòd malè consicius & fide indignus lo
quatur, videbitque omnes statim se obiurgare, & talia
vbique dicere. Si enim homicidij consicius erat, omni-
no anteà enunciare oportebat, & hunc quidem quasi
non sit homo auersantur, odēre, bestiámque esse dicūt
efferam & crudelem: huic autē magis quàm illi igno-
scunt. Eos enim qui vulnera habent, horremus, si te-
gere cogantur & monstrent: ita & hic contumelia af-
ficit, non illum, sed etiam seipsum, & audientes, & cō- E
munem hominum naturam, verberauitq; auditorem,
& nihil boni fecit. Idcirco Paulus inquit: Si quis bonus Ephē.4.g
sermo ad ædificationem, vt det gratiam audientibus.
possideamus linguam honesta loquētem, vt simus de-
siderabiles ac amabiles. Verùm eousque malitiæ per-
uenerunt omnia, vt quę potissimùm velare oportebat,
in his plerique glorientur. Multi enim in hunc modum
minantur: Non potest lingua mea ferre verba vxoris
vetulæ ebrię ac fœdę agentis, & eorum qui in foro ex-
ibilant, & traducunt. Nihil his verbis deformius nihil
minus virile. Nihil muliebrius est, quàm robur in lin-
gua habere, & in conuiciis superbire, sicut qui in pom-
pis, sicut mimi, & parasiti, & adulatores. Porci magis
sunt quàm homines, quotquot in hoc gloriantur. opor
tebat teipsum occultare, oportebat si quis alius hæc de
te testaretur, fugere testimonium quasi hostile & non
virile. Tu autem conuiciorum præco efficeris. At ni-
hil eum qui malè audit, nocere potest. Ideo obsecro,
vt considerantes quanta malitia sit, quòd & gloriān-
tur quidem, resipiscamus, emendemus eos qui sic insa
niunt, tollamus hos è ciuitate cœtus, ornemus linguā
nostram, liberemus eam ab omni accusatione, vt pu-
rificati à peccatis, supernam beneuolentiam nobis cō- F
ciliare, & dei misericordiam mereri possimus, Gratia
& miserationibus vnigeniti illius, cum quo patri si-
mul ac spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc
& semper, & in secula seculorum, Amen.

Commorati autem sunt illic tempore non paruo
cum discipulis. Et quidam descendentes à Iu-
dæa docebant fratres: Si non circuncidimini mo-
re Mosaico, non potestis seruari.
CAP.XV.

Homilia.xxxij.

Vide vbique transitum ad gentes, necessarium
initium à Iudæis habere. Ante hoc qui obiur
gabatur, rationem reddebat, & ad defensio-
nem omnia loquebatur, id quod sermonem magis gra
tum reddebat, quòd Iudæis auersantibus venit ad gen
tes. Hic iterū vidēs alium excessum oriri, legē statuit.
Quoniam enim vtpote à deo docti apostoli, sine disceri
mine omnibus loquebātur: & hi qui ex Iudæis erāt, ad
zelum prouocabātur, nec docebāt simpliciter circun-
cisionem, sed sine illa saluari non posse. Cuius contra-
rium tēpestiuè nunc dicitur: Si circuncidimini, nō po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

testis seruari. Vides continuas tentationes intus & foris? Pulchra autem dispẽsatione hoc agitur, Paulo presente vt contradicat. Et non dixit Paulus: Quid? non merebor fidem à tantis signis? sed disserit propter illos. Et vide vt iam omnes discũt, quæ contigerant inter gentes, etiam Samaritani & gaudent. *Itaque facta seditione, & disputatione non parua Pauli & Barnabæ contra illos, statuerunt, ut ascenderent Paulus & Barnabas, & quidam alij ex illis ad apostolos & seniores in Hierusalem super hac quæstione. Illi ergo deducti ab ecclesia pertransibant Phœnicen & Samariam, annunciantes conuersionem gentium, & faciebant gaudium magnum fratribus omnibus. Vt autem uenerunt in Hierusalem, susceptí sunt ab ecclesia, & apostolis & presbyteris, annunciantes quæcunque deus fecit cum illis.* Vide quãta ordinatione singula facta sunt. *Surrexerunt autem quidam ex secta Pharisæorum, qui crediderant, dicentes, quòd oportet circuncidere illos, & præcipere eis ut seruent legem Mosi. Congregati sunt autem apostoli & seniores, ut dispicerent de sermone hoc. Multa autem disceptatione facta, surgens Petrus dixit ad illos: Viri fratres, uos scitis quòd á diebus antiquis deus in uobis elegit per os meum, ut audiant gentes sermonem euangelij, & credant.* Vide Petrum hactenus separatum à negocio, & Iudaizantem: Vos scitis, inquit. Aderant forsan ex his qui vocauerunt illum ad Cornelium olim, & ingressi cum illo, & propterea adducit illos testes. A diebus antiquis in vobis elegit deus. Quid est, In vobis? Hoc est: In Palestina, inquit, vel presentibus vobis. Per os meum. Vide vt ostendit deum per illum loqui, & nihil esse humanum. *Et cordium cognitor deus testimonium dedit illis.* Ad spiritus testimonium ducit illos. *Dans illis spiritum sanctum, sicut & nobis.* Vide quomodo vbique æquat gentes, & nihil diiudicat inter nos & illos. Fide purificatis cordibus illorum. A sola fide, inquit, illa assequuti sunt, & non operibus vel circuncisione. Etenim hæc non dicunt solùm pro gentibus rationem reddentes, sed etiam illos à lege abducere cupientes. Verùm iam hoc nondũ dicunt. *Itaque nunc quid tentatis deum, ut imponatis iugum super ceruicem discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos potuimus portare, sed per gratiam domini nostri Iesu Christi credimus seruari, quemadmodum & illi.* Quid est, tentatis deum? Cur increduli estis, inquit, deo? quid tentatis illum quasi non possit seruare fide? Itaque infidelitatis est legem inferre. Posteà ostẽdit etiam illis non fuisse vtilem, & totum in legem, non in illos reiicit, & accusationem sistit ac moratur. Quod non potuimus nos & patres nostri portare, sed per gratiam domini nostri Iesu Christi credimus seruari quemadmodum & illi. Quanta virtute plena sunt verba hæc, quæ sanè Paulus multis in epistola ad Romanos dixit: hæc & hic. Si enim Abraham, inquit, ex operibus iustificatus est, habet gloriationem, sed non apud deum. Vides quòd magis hæc docet, quàm quòd gentes defendit? At siquidem absque occasione hæc dixisset, forsan minimè obseruatus fuisset. Initio autem sumpto hinc, deinde intrepidè loquitur. Et vide vbiq; quòd omnia quæ inimici mouerunt, illis profint. Nam si illi non mouissent, hæc nequaquam dicta fuissent, neq; etiam ea quę posteà. Hinc discunt, quòd si gentes adducere voluissent, non tamen despicere debuerint. Videamus autem iterum quæ dicta sunt. In nobis, inquit, elegit deus, & à diebus antiquis. Hoc dixit, ostendens quòd olim non nunc. Non parum autem est, quòd etiam Iudæi credentes hoc auersantur. Duobus quod dicit confirmatur, tempore & loco. Et quod elegit, bene, sicut in ipsis. Non dixit, voluit: sed elegit. Vnde hoc manifestum? A spiritu inquit. Deinde ostendit non gratiæ simpliciter, sed virtutis testimonium hoc fieri, & nihil minus illis exhibitum. Nihil enim diiudicauit inter nos & illos. Igitur corda omnino oportet inquirere. Et opportunè dixit: Cordiũ cognitor deus, testificatus est illis sicut etiam illic. Tu domine cordium cognitor omnium ostende. Nam quòd hoc voluerit, vide quid dicat: Nihil discreuit inter nos & illos. Quando dixit illorum testimonium, tunc magnũ hoc loquutus est, id quod Paulus inquit: Neque circuncisio aliquid operatur, neque præputium. Et vt duos condat in seipso. Omnium horum semina in concione Petri sita sunt. Et non dixit: Inter circuncisos, sed inter nos, hoc est apostolos. Deinde ne videatur contumelia ex nihilo esse: addit, Fide purificatis cordibus illorum. Et per hoc suspicionem aufert. Expurgauit priorem sermonem, & tunc ostendit nõ malam legem, sed illos infirmos. Vide quàm terribilis finis, nihil ex prophetis narrat illis, sed ex rebus præsentibus, quarum ipsi testes erant. Meritò & illi posthac testificantur, & sermonem roborant his iam factis. Et vide, in ecclesia permittit primùm inquisitionem & disputationem fieri, & tunc ipse dicit: Igitur quoniam non memorat circuncisos, sed gentes. Hoc enim quod paulò antè inducitur, fiebat firmius: fuisset autem tentantis dicere, num possit etiam post legem seruare? Vide quid facit, ostendit illos esse in periculo, quandoquidem id quod non poterat lex, potuit fides: quòd si ab hac exciderint, necesse est illos interire. Et non dixit: Increduli estis, id quod fuisset molestius, præsertim causa posita. Itaque in Hierosolymis nulli quidem erant ex gentibus, sed verisimile est fuisse Antiochiæ. Quapropter veniunt, & commorantur illic non paruo tempore. Surrexerunt autem quidem Pharisæorum, adhuc ambitionis morbo laborantes, volentes sibi ascisere eos qui ex gentibus. Non patiebatur autem hoc Paulus. Postquàm autem illuc venit, dogma euidentius factum est. Si enim hi qui in Hierosolymis sunt, nihil tale imperant, multò magis hi. Vides? Quotquot ambitione nõ tenentur, gaudent in fide. Itaq; non narrabantur ea quę ad ambitionem, vel ad ostentationem pertinebant, sed reddebatur ratio prędicationis erga gentes. Ideo etiam nihil dicunt eorum quæ euenerant Iudæis, Magna pertinacia Pharisæorum, etiam post fidem, adhuc legem tuentur, & non credũt apostolis. Sed vide quàm mansuetè, & nõ cum authoritate loquuntur. Nam quæ talia amabilia, & magis animo figuntur. Vides nusquàm sermonum, sed operum & spiritus ostẽtationem. Attamen etiam tantis muniti orationibus adhuc mãsuetè loquuntur. Et vide non veniunt accusaturi eos qui Antiochię, sed illinc iterum sumunt occasionem. Sic meditabantur quidam præesse aliis, qui & apostolis nescientibus reprehensi sunt. Attamen nihil horũ isti prætulerunt, at vbi satis probarũt, tunc vehementius scribũt. Etenim æquitas magnum vbique bonum. Aequitas dico, non frigiditas, æquitas non adulatio. Multùm enim hæc inter se distant. Nihil exasperabat Paulum, nihil Petrum. Quando habes certa testimonia, quid iraseris? num vt etiam illa infirma reddas? Impossibile est, vt iracũdo persuadeatur. Etiam heri de ira disseruimus, nihil autem prohibet, quin & hodie: proficit enim plurimùm continuatio. Etenim pharmacũ quod vim habet mederi vulnus, nisi cõtinuò imponatur, totũ perit.

Ne oro

Ne oro putetis quòd desperem de vobis, quia subinde de iisdem rebus dissero: nam si desperaremus, planè nihil loqueremur: nunc autem quia spes est, quòd multum lucri faciatis, hæc loquimur: Vtinam perpetuò de iisdem loquamur, vtinam non sit alia quædam occasio vel cura, sed vt affectionibus nostris imperemus. Quomodo enim non absurdum? Regibus quidem in deliciis viuentibus, ac tanto honore, nullum alium esse sermonem, vel in mensa, vel in aliquo alio tempore, quàm quomodo hostibus queat præualere, & propter hoc quotidie cõuentus facit, & capitaneos, & milites deligit, ac tributa petit. Etiam in ciuilibus causis opinor hasce duas rationes necessarias, vt & hostibus imperent, & suos in pace contineant. Nos autem neq; somniamus velle talia dicere. Sed vt seruos quidem emamus ac agros, & vt facultates ampliemus, quotidie loquendo nulla satietate oneramur. De rebus autem nostris, & verè nostris, neque ipsi loqui volumus, neque alios loquentes sustinemus. De quo igitur, dic mihi, loqui vis? De prandio? sed hæc coquorum sunt verba. De pecuniis? sed hæc mercatorum & institorũ sunt. De structuris? sed hæc architectorum sunt & ædificantium. De terra? sed hæc agricolarum. Nostrum autem nullum est opus, quàm vt opes animæ acquiramus. Non igitur super illis nobis perpetuò sermo esset? Quare nullus accusat medicos semper de re medica disserentes, neque alios opifices de sua arte loquentes. Quòd si sic nostras affectiones moderaremur, ne admonitione opus meritò quis nobis obiiceret ostentationem & ambitionem: immo neq; sic: nam etiamsi emendatæ essent, etiam sic colloquendum, ne succumbamus: quoniam & medici non ægrotis solùm, sed & medicis loquuntur, & sunt eis libri super ea re, vt & morbos curent, & à morbis præseruent. Et ita licèt sani simus, neque sic desistendum, vt etiam cõseruemus sanitatem. Quando autem & ægrotamus, duplex sermonum necessitas: vna quidem vt liberemur à morbo, alia autem ne liberati recidamus. Itaque curatiuã methodum proponamus infirma curaturi. Quomodo igitur huic affectioni malæ quis medebitur, quomodo acutam hanc comprimet febrem? Videamus vnde nata est, & causam tollamus. vnde nasci consueuit? Ex arrogantia & magna superbia. Causam igitur hanc tollamus, & simul auferetur etiam morbus. Quid autem superbia? vnde nascitur? fortasse iterum ad aliud initium ire conandum. Igitur quam sermo dabit eam viam ibimus, vt radicitus malum euellatur. Vnde igitur arrogantia? Ex eo quòd non spectamus quæ nostra sunt, sed de natura quidem terræ, quanuis non simus agricolæ, curiosè inquirimus, & de natura arborum, & de natura auri, quanuis non simus negociatores & de vestibus, & de domibus: de nobis autem & de nostra natura nũquàm sustinemus hoc fieri. Et quis ignorat, inquit, suam naturam? Multi, fortassis omnes: certè pauci. Et si vultis hinc faciamus argumentum: dic oro mihi: quid nam est homo, si quis roget, qua re differt ab irrationalibus? quomodo cognatus est his qui in cœlis sunt? Quid potest ex homine fieri? Num poteris rectè respondere? Equidem non opinor: quemadmodum enim licet loqui de materia quadã, ita & de homine. Materia quidem est homo: fieri autem potest & angelus, & bestia. Igitur non videbitur extraneus esse hic sermo? quanuis & sæpe illum in scripturis audistis. Nam de quibusdam hominibus dictum est: Angelus domini est, & ex labiis eius requirunt iudicium. Et iterum: Emittam angelum meum ante faciem tuam. De quibusdam autem, serpentes, progenies viperarũ. Iam sanè apud eos qui totum depingunt, potest fieri etiam homo deus. Quid dico angelus? & dei fili?: Ego enim dixi, inquit, dij estis, & filij sublimis omnes. At hoc certè maius, quia vt fiat & deus, & angelus & dei filius, potestatem ipse accepit, & est homo angeli conditor. Forsan vos turbauit verbum, sed audite Christum dicentem: In resurrectione neque nubent, neque nuptui tradentur, sed sunt sicut angeli. & iterum: Qui potest capere, capiat. Attamen si virtus angelos facit, vtique angelos possumus facere: etsi non natura, certè proposito & electione: Nam hoc quidem absente, nulla vtilitas est angeli esse naturam, id quod diabolus indicat, qui anteà angelus erat. Hoc autem præsente, nullum damnum est esse hominẽ natura, vt in Ioanne & Helia perspicuum est, qui in cœlum ascendit, & omnes abituri sunt illuc. Nam hi quidem licèt corporei, non prohibiti sunt inhabitare cœlum: illi autem quum incorporei essent, non potuerunt manere in cœlo. Nullus igitur doleat, nullus indignetur de natura quasi impediat, sed de sua electione ac voluntate. Leo ille factus est ex incorporeo, Ecce enim, inquit, inimicus vester sicut leo rugiens obambulat, quærens quem deuoret, Nos angeli à corporibus. Quemadmodum si quis inuenta preciosa materia, quum non sit artifex, contempta illa, magnum damnum accipiat, vtpote margarito vel conchilijs, vel alio tali quopiam reperto & neglecto. Sic & nos si ignorauerimus nostram naturam, ipsam valde contemnemus: si autem sciuerimus, multum adhibebimus studium, & maxima lucra faciemus. Ex hac regium fit indumentum, ex hac domus fit regia, ex hac membra fiunt regia, omnia regia. Ne abutamur in damnum nostrum natura nostra. Parumper ab angelis minores fecit nos, morte inquam, sed & hãc accepimus breuissimam. Nihil igitur prohibet nos angelos fieri statim, si voluerimus. Velimus igitur velimus, & si disposuerimus nosipsos, gloriam referamus deo patri, & filio, & spiritui sancto, nunc & semper, in secula seculorum, Amen.

Postquam autem illi siluerunt, respondit Iacobus dicens: Viri fratres, audite me: Simeon narrauit, quomodo primùm deus uisitauit, ut sumeret ex gentibus populum in nomine suo, & huic consonant sermones prophetarum.

Homilia xxxiij.

Hic erat episcopus ecclesiæ Hierosolymitanæ. Et impletur nunc quòd in ore duũm vel triũ testium consistat omne verbum. Vide autem & huius sapientiam, ex prophetis nouis veteribúsque consummantis sermonem. Non enim poterat ostendere aliquid, sicut Petrus vel Paulus. Et bene cõstitutum est, vt per illos hæc facta sint, qui non habitaturi in Hierosolymis: hic autem doceat, ne esset reus, néve sententia eius confutetur. Et quid inquit: Viri fratres, audite me, Simeon narrauit. Quidam hunc esse dicũt illum à Luca dictum, alij autem alium eiusdem nominis: siue autem hic, siue alius est, non opus est sermone exquisitiore, sed solùm quòd susceptu necessaria quæ narrauit. viri, inquit, fratres: Magna æquitas viri, & perfectior ista cõcio, vbi scilicet & finem imponit operibus. *Quemadmodum primùm uisitauerit deus, ut assumat ex gentibus populum nomine illius. Et huic consonant omnes sermones prophetarum. Quoniam ille ob tempus quidem notus erat, sed non tam insignitæ fidei, eo quòd non erat antiquus: addit*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *quus: addit etiam ueterem prophetiam dicens, Sicut scriptum*
Amos.9.c. *est: Post hæc conuertam, & reædificabo tabernaculum Dauid quod cecidit, & diruta illius reædificabo, & corrigam illud, ut hi qui ex hominibus relicti requirant dominum, & omnes gentes super quas inuocatum est nomen meum, dicit dominus, qui facit hæc omnia.* Quid igitur? suscitata est Hierusalē, an non magis diruta est? Sed non de hac ab illo dicta sunt hæc. Et quam dicit suscitationem? Eam quæ est post Babylonē. *Nota á seculo sunt deo omnia opera eius.* Posteà ponitur quàm dignus fide sermo, quia nihil nouum, sed ab antiquo hæc præfigurata fuerunt. Et iterū sententia: *Propter quòd ego iudico non esse obturbandum illis qui ex gentibus conuertuntur ad dominum, sed scribendum illis, ut abstineant ab inquinamentis simulachrorum, & fornicatione, & suffocato, & sanguine: Moses enim ab ætatibus antiquis in singulis ciuitatibus habet qui ipsum prædicent in synagogis, ubi per omne sabbatum legitur.* Quoniam non audierant legem, meritò hæc imperat de lege, ne videatur abrogare illam. Et vide quomodo non abducit illos à lege, hæc audiendo: Censeo, inquit, non ab auditu legis. Posteà commune dogma fit. *Tunc uisum est apostolis & presbyteris cum tota ecclesia, electos uiros*
H *ex ipsis mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Iudam qui agnominabatur Barsabas, & Silam, uiros primarios inter fratres, quum scripsissent per manum eorum in hunc modum.*
Vide illos non simpliciter legem ferre, sed ita vt dogma fiat fide dignum, mittunt hos à se. Et ne Paulus vltrà suspectus esset. Et vide quàm grauiter accusantes illos, scribant: *Apostoli, & presbyteri, & fratres, his qui Antiochiæ, & in Syria, & in Cilicia fratribus, qui ex gentibus, Salutem. Quoniam audiuimus quòd nonnulli ex nostris turbauerunt uos sermonibus labefactantes animas uestras, dicentes, ut circuncidamini, & seruetis legem quibus non præcepimus.*
Sufficiens erat accusatio temeritatis illorum, & digna apostolis nihil maius vltrà dicentibus: *Visum est nobis congregatis unanimiter, electos uiros mittere ad uos, cum dilectis nostris Barnaba & Paulo, hominibus qui & tradiderunt animas suas pro nomine domini nostri Iesu Christi.* Atque ita ostenditur, quòd non violentè agat, quia omnibus hæc placent: nam cum consideratione hæc scribunt. Electos, inquit, viros ex nobis, ne videātur esse ex subornatione Pauli & Barnabæ missi. Vides laudes illorū. Hominibus, inquit, qui & tradiderūt animas suas pro
I nomine domini nostri Iesu Christi. Misimus igitur Silam & Iudam, & illos qui per sermonem hæc annunciabant. *Visum est enim spiritui sancto & nobis.* Igitur non humanum, si spiritui hæc placent. *Vt nihil amplius oneris imponeremus uobis.* Iterum onus legem vocat. Deinde etiam de illis rationem reddit. *Nisi necessaria hæc, abstinere ab idolothytis & suffocatis, & fornicatione, & sanguine, á quibus si conseruaueritis uosipsos, bene facietis.* Hæc noua lex non præcipit. Nusquam enim de his disserit Christus, sed à lege hæc sumunt. Et suffocato inquit. Hic cædem cohibet. *Itaque dimissi uenerunt Antiochiam, & congregata multitudine reddiderunt epistolam. Qui quum legissent, gauisi sunt super consolatione.*
Posteà manifestās, quòd & illi eos hortati sunt, addit:

Et Iudas & Silas etiam ipsi prophetæ cùm essent, sermone copioso hortati sunt fratres, & confirmarunt, commorantesq; illic ad tempus, dimissi sunt cum pace á fratribus ad apostolos.

Non iam seditiones & pugnæ: ideo & confirmatis illis abierunt cum pace. Contentiosius autem erga Paulum erant affecti. Vltrà & Paulus docet, ita nullus fastus erat in ecclesia, sed bene composita omnia. Et vide post Petrum Paulus loquitur, & nullus os eius obturat. Iacobus fert, & non resilit, illi erat principatus K
concreditus. Nihil Ioannes hic, nihil alij apostoli loquuntur, sed silent, & non indignantur, adeò puræ à vana gloria erant illorum animæ. Sed videamus iterum quæ dicta sunt: Postquàm autem siluerunt illi, inquit, respondit Iacobus dicens. Simeon narrauit quemadmodum primùm visitauerit deus. Ab initio vehementius quidem Petrus loquebatur, hic autem mitius. Ita semper faciendum est his qui in magna potestate sunt, vt onerosa illa aliis permittant: ipsi autem mansuetius agant. Bene dixit: Simeon narrauit, quasi & ille aliorū dicat sententiā: vide vt hoc ostendit esse antiquum. Vt assumat ex gentibus populum, inquit, no mini illius. Nō simpliciter electus est, sed nomini illi⁹, hoc est, gloriæ illius. Nō cōfunditur nomē illius, dum assumptionem gentiū, gloriā vocat. Hæc enim maior gloria. Hic aliquid etiā magnū insinuatur. Quale hoc? quia dicit, ante omnes hi. Post hæc conuertam, & reædificabo, inquit, tabernaculum Dauid quod cecidit. Si quis diligenter considerarit, nunc regnum Dauidis stare inueniet, regnante illo qui ex eo prognatus. Vbique stat hoc. Quid opus domiciliis & vrbe, quum non sint obedientes? Quale damnum ex destructione L
ciuitatis, quum omnes etiam animas suas impendere velint? Et ita non solùm stat, sed etiam clarissimum omnium factum est. Vbique enim nunc hæc canuntur, illud eueniisse: igitur etiam hoc euenire oportet. Vt autem dixisset: Et reædificabo, addit causam illius: quare dicat, Vt requirant qui reliqui sunt homines dominum. Si igitur propter hoc, erecta est ciuitas propter illum, qui ex ipsis: manifestum quòd ædificatæ ciuitatis fuit causa gentium vocatio. Qui sunt reliqui? qui tunc relinquebantur. Sed vide illum, etiam ordinem custodire, & secundos illos inducere. Dicit dominus, qui facit omnia hæc. Non dicit solùm, sed etiā facit. Igitur dei opus est gentium vocatio. Aliud erat quod quærebatur, id quod & manifestius. Petrus dicebat: Non oportet illos circuncidi. Quid igitur hæc cōcionaris? Sanè non hoc dicebant, quòd non assumendi sint credentes, sed quòd post legem, etiam hoc Petrus bene concionatus est. Sed quoniam turbabat hoc omnium maximè auditores, etiam hoc iterum curat. Et vide: Id quod oportebat lege caueri: non seruandā legem Petrus adducit. Quod autem nostrum est, id & M
olim suscepti, hoc hic dicit, & versatur in eo de quo nihil scriptum erat, vt curata illorum mente, concedendo tempestiuè inducat etiam illud. Ideo ego iudico non obturbandum esse illis, qui ex gentibus cōuertuntur ad dominum: hoc est, non auocandos esse. Si enim deus vocauit, ille autem traditiones subuertunt, Pugnamus cum deo. Et bene dixit: His qui ex gentibus conuertuntur, manifestans supernam dei erga illos curam, & obedientiam ac crudelitatem illorum in vocatione. Quid est iudico ego: id est, cum potestate dico esse scribendum illis. Vt abstineant, inquit, ab immolatis idolorum, & fornicatione, & suffocato, & sanguine. Hæc enim licèt corporalia, sed obseruatu necessaria, quoniā magna procurant mala. Et ne quis obiiciat: Quare nō & Iudæis eadem scribimus, addit: Moses ab ætatibus antiquis per singulas ciuitates habet eos qui ipsum prædicant. Hoc est, Moses illis contiuuò loquitur. Hoc est enim quod per omne sabbatū legitur. Vide quantùm se attemperat. Hic nihil nocuit, instituit illis doctorem, & concessit beneficium nihil obstans, admonitis Iudæis vt audiant illum per omnia,

A omnia, & abductis his qui ex gentibus. Et per quæ voluit illum honorare & commendare eis, per ea ab illo gentes abduxit. Quare igitur non ab illo discunt? propter suam incredulitatem. Hinc ostendit, quòd & hos nihil amplius oportet seruare. Quòd autem non scribemus, non est quòd illi debeant aliquid amplius præter hæc seruare, sed quòd habent, dicentem. Et nō dixit: Ne offendamus illos, nève subuertamus, id quod
Galat.1.a. & 5.b. dicit Paulus Galatis: Sed, non obturbandum: id quod nullum ostendit esse opus, sed solam obturbationem, quæ totum negocium perderet. Et videtur quidem etiam legem seruare, eo quòd hæc ex illa sumpta sint: soluit autem illam, hæc sola accipiendo: quanuis sanè sæpe eis de illis dictum, vt videatur etiam legem honorare: idq; non quasi à Mose dicens, sed quasi ab apostolis, & multa faciens mandata, vnū discerpsit. Hoc maximè illos quietos fecit. Mira autem dispensatione facta est contradictio, vt post cōtradictionem firmius sit dogma. Tunc visum est apostolis, inquit, viros primarios inter fratres mitti. Non fortuitò assumptos,
B sed primarios electos mittūt. His qui Antiochiæ erāt, & in Syria ac in Cilicia. Ibi morbus natus erat. Vide vt nihil molestum contra illum dicunt, sed ad vnum solum spectātes, vt extirpetur quod natum. Hoc enim & eos qui illic seditiosi erant, confiteri faciebat. Non dixerunt: Impostores illi & pestilentes, & aliqua id genus conuicia, quanuis alioqui licuisset. Facit istud Pau
sup.13.d. lus, sicut quando dicit: O plene omni dolo. Hic autem errore correcto, non erat opus. Et vide: Non ponunt quod quidam ex vobis iusserunt vos legem seruare, sed turbauerunt vos sermonibus labefactantes. Nulla magis propria dictio erat, nullⁿ ita dixit: Animas quæ iam firmatæ erant: inquit, labefactantes, sicut in ædificatione, qui transferunt ab aliis facta. Quibus, inquit, nō præcepimus. Visum igitur nobis, cōgregatis vnanimiter cum dilectis. Si dilecti non contemnāt illos: si enim tradiderunt animas suas, & ipsi sunt fide digni. Misimus igitur, inquit, Iudam, & Silam, & illos sermone annunciantes eadem. Oportebat enim non epistolam adesse solùm, ne dicant, quòd dolo extorserint, quòd alia pro aliis dixerint. Laus illa Pauli erat, ob-
C struebat illorum ora. Propter hoc enim, neque Paulus venit solus, neque Barnabas, sed etiam alij ab ecclesia, ne suspectus sit, quoniam ipse susceperat dogma, & non soli hi qui à Hierosolymis. Ostendit quomodo fide digni sint, non extollunt seipsos, inquit, non ita insaniunt. Ea propter etiam apposuit: Hominibus qui tradiderunt animas suas pro nomine domini nostri Iesu Christi. Et quare addidit: Visum est spiritui sancto & nobis, quum suffecisset dicere, spiritui sancto: ne putent humanum aliquid esse. Quod autem addit: Nobis, vt doceāt etiam se acceptos esse, tametsi in circunciſione sint. Nihil oneris amplius imponendū vobis. Hæc dicunt: Quoniam ad infirmos homines sermo erat, & qui timuerant. Idcirco & hoc adiectū est. Cæterùm ostendit non esse sermonem ad gratificandum compositum, neque ad parcendum illis quasi infirmis, sed contrarium. Magnus enim & doctorum pudor fuisset, superfluúmque fuisset onus. Vide breuem epistolam nihil abundans habere, neque epicherema-
ta, neque syllogismos, sed imperium. Erat enim legislatio spiritus. Sæpe vocant onus. Et iterum: Congregata multitudine reddiderunt epistolam. Post epistolam etiam ipsi sermonibus exhortantur. Nam & hac re opus erat, vt & ita omni suspicione liberentur. Et ipsi, D
inquit, quum essent prophetæ, sermonibus multis exhortabantur fratres. Ostēdit hic fidelitatem illorum. Potuisset enim & Paulus, sed hos decebat. Commorātes autem ad aliquantum tempus, dimissi sunt cū pace. Non iam seditio, nec auersio. Hic mihi videtur, quòd ipsi dexteras acceperint, sicut ipse inquit. Dexteras dederunt mihi, & Barnabæ communionis. Posteà Galat.2.b.
dicit, quòd nihil mihi contulerunt. Sententiam enim illius confirmarunt, laudarūt illam, & admirati sunt. Ostendit quòd etiam humanis rationibus liceat hoc conspicere, & non solùm à spiritu, quia peccarant peccatum correctu difficile. Huiusmodi enim non egent spiritu. Ostendit quòd alia non necessaria, sed superflua, siquidem hæc necessaria. Ab his si conseruaueritis vosipsos, bene facietis, inquit. Ostendit quòd nihil illis desit, sed hoc sufficiat. Potuissent certè & absque literis, sed epistolam mittunt, ita vt sit lex scripta. Et iterum, ita vt credant legi, & illis dicebant. Et illi hoc faciebant, ac cum pace. Porrò ne offendamur propter hæreticos: vide enim in principio prædicationis quāta offendicula, non dico ea quæ ab his quæ foris. Hæc E
enim nihil erant, sed quæ intus: vtpote primùm Ananias, deinde murmur, posteà Simon magus, mox illi qui accusabant Petrum propter Cornelium. Accessit illis fames. Super hæc omnia istuc ipsum vt caput malorum. Impossibile enim est bonum aliquid fieri, quin simul etiam pullulet malum. Itaque ne turbemur, si quidam offenduntur, sed & pro his gratias agamus deo, quia clariores nos efficit. Etenim non solæ afflictiones, sed etiam tentationes clariores nos reddunt. Si enim nullus esset deceptor veritatem inuadens, nō foret vehemens & feruidus veritatis amator. At illi quum multi abstrahant, valde clarescit. Quid igitur? propter hoc fiunt offendicula? nō dico, quòd deo hoc faciente. Absit, sed quòd ille etiam per illorum malitiam benefaciat nobis, alioqui nunquàm fieri voluisset. Da illis, inquit, vt vnum sint. Postquàm autem fiūt Ioan.17.b.
scandala, nihil nocet illis, sed etiam prodest. Sicut etiā hi qui ad martyrium trahunt, vel nolentes martyribus prosunt. Non certè à deo ad hoc impelluntur: sic vtique & hoc loco. Ne videamus, quòd offendantur plerique. Hoc enim indicium est, dogma esse eximiū, F
si multi simulent ac imitentur: non enim nisi bonum esset, simularēt: & hoc iam faciam vobis manifestum. Vnguenta quæ fragrantia sunt, habent multos qui ea adulterent: nullus autem simulatione exprimere conabitur eum qui improbè agit, sed eum qui singulari vita clarus est: Quid ergo respondebimus gentibus? Venit enim gentilis ac dicit: Vellem fieri Christianus, sed nescio cui adhæream, multæ inter vos sunt pugnæ, seditiones ac tumultus, nescio quod dogma eligam, quod præferam: singuli dicunt, Ego verum dico. Cui credam nescio, quum ego scripturarum sim ignarus, & illi vtrinque idem prætexūt. Sanè hoc multùm pro nobis: nam siquidem diceremus nos rationibus credere, meritò turbareris, sed quum scripturas accipimus, & illæ simplices sunt ac veræ, facilè tibi fuerit iudicare. Si quis illis consentit, Christianus est: si quis contra illas pugnat, procul est ab hoc canone. Quid igitur si veniens ille dicat, Hoc habere scripturam. tu autem aliud dicas, aliter scilicet enarrando scripturas mentem illarum pro te trahens? Tu igitur dic mihi, mētem ne habes & iudicium? Et quomodo possem, inquit, nescies iudicare vestra? Discipulⁿ fieri velle. tu autem me doctorem facis. Si hæc dicat, quid respondendum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dendum,inquit, quomodo illi persuadendum? Interrogabimus, an hoc illi cauillum sit? item non condemnet gentiles? Omnino aliquid dicet. Non enim suis non condemnatis, ad nos diuertet. Rogabimus quam ob causam sua condemnet. Non enim temerè condemnat,manifestum quòd dicet, eo quòd creaturæ sunt,& nó inconditus deus. Igitur hoc quidem inuenies apud alias hæreses: contrarium autē apud nos. Quam ob causam? Omnes fatemur Christum deum. sed videamus vtri hoc oppugnent. Nos dicentes deū: digna deo etiam loquimur, quòd potestatem habeat, quòd nō sit seruus, quòd liber sit, & à se omnia faciat. Ille autem contrarium.Iterum rogo:Si medicinam discere velles,num obiter & vt euenit quæ dicuntur,suscepturus esses,tametsi multa apud illos sint dogmata? Certè non est viri accipere simpliciter omnia quæ audit:at si iudicium habueris ac mentem,omnino quod bonum est,scies.Filium dicimus nos,& verè dicimus. Illi autem dicunt quidem,sed non fatentur.Vt autem manifestius dicam: Illi habent quosdam à quibus appellantur,provt enim hæresiarchæ nomen,ita & secta vocatur.Nobis autem nullus vir nomen dedit, sed fi- H des ipsa.Porrò cauillum est ac pretextus.Quare enim? dic oro:si quidem empturus vestem,quanuis artis textoriæ imperitus sis,hæc verba non dicis? Nescio emere,illudunt mihi, sed facis omnia ita vt discas. Etiam si quid aliud emere vis, omnia facis, & curiosè inquiris:hic autem hæc dicis, quasi propter hanc rationem nihil suscepturus sis.Sit autē quis, nulli omnino dogmati addictus,si etiam ille dicat, id quod tu de Christianis dicis? Tanta multitudo hominum est, & varia habent dogmata: nam ille quidem Ethnicus est, alius autem Iudæus,& iterum alius Christianus,nullū dogma amplecti oportebit,quia inter se pugnant. Ego discipulus sum & iudex esse nolo, nullúmque dogma cōdemnare potero. Non iam ille prætextus locum habet: nam quemadmodum potuisti adulterinum refutare, ita poteris etiam huc veniens quod nam vtile sit probare: nam ille quidem nullo dogmate condemnato facilè hoc dicet:qui autem condemnarit,etiamsi non valde eximius sit:si pergat, poterit videre, quánā re opus sit.Itaque ne cauillemur, ne prætextus quæramus. Hæc enim facilia sunt. Vis tibi ostendam, quòd hæc prætextus sint? Scis quæ facienda, & quæ non facienda?quare igitur facienda non facis,sed ea quæ nō facienda. Fac illa & recta ratione quære à deo, & ille tibi omnino reuelabit.Non est personarum acceptor, I Suprà.10.d. inquit, deus,sed in omni gente,qui timet illum,& operatur iustitiam,acceptus illi est. Nō est possibile, quòd is qui absque acceptione personarum audit, non persuadeatur. Nam sicut si regula esset, secundum quam omnes dirigi oportebat,non multo opus prætextu,sed malè metientem facilè deprehenderemus: ita & nūc. Quomodo igitur non vident? Multa facit etiam imaginatio humanæq; causæ. Hoc etiam de nobis, inquit, illi dicunt. Quomodo? Nunquid scindimur ab ecclesia?num hæresiarchas habemus?num ab hominibus cognomen habemus?nunquid nobis dux quidam est, sicut illi Marcion,& illi Manichæus, huic Arius? alteri verò alius hæreseos dux?Quòd si & nos agnominationem cuiusdam sortimur,sed non vt ab hæresium principibus, sed vt ab his qui præsunt nobis, & gubernant ecclesiam.Non habemus doctores super terram,absit, vnum habemus in cœlis. Et illi, inquit, eadem prætexunt. Sed assistit nomen accusans illos, & obturans nomina. Multi fuerunt gentiles, & nullus hæc roga- K uit.Et apud philosophos erant hæc,& nullus prohibitus est eorum qui hæresim rectam habent.Quare non dixerunt, quando hæc mouebant, quia & hi & illi Iudæi:cui oportet nos credere?sed crediderūt sicut oportebat. Igitur & nos credamus diuinis legibus, & omnia faciamus,provt illi placet,vt cum virtute,præsente vita transacta,bona quæ diligentibus illum promissa assequi valeamus, Gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,cum quo patri simul ac spiritui sancto sit gloria,imperiū,honor,nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Paulus autem & Barnabas uersabantur Antiochiæ, docentes & euangelizantes cum aliis multis sermonem domini. Post aliquot autem dies dixit Paulus ad Barnabam: Agè cō uertamur, & uisitemus fratres per singulas ciuitates, in quibus annunciauimus sermonem domini,quomodo habeant.

Homilia.xxxiiij.

Vide iterum, quanta humilitate cum aliis sermonem communicant.Et iam quidem reliquorum apostolorum consuetudinem descripsit Lucas, ostendens quòd vnus quidem tenerior, & L ad condonandum propensior:alter autem exactior & austerior. Varia enim sunt dona. Quòd autem & hoc donum sit, sed illud quidem aliis hominum moribus congruit:hoc autem aliis:& si commutentur, inutilia futura sunt.Et videtur quidem esse exasperatio: omnia autem singulari dispensatione contingunt, ita vt vnusquisque congruum locum sortiatur, quod & factum est. Et aliter: Etiam oportebat non omnes in æquali honore esse,sed alium quidem præesse,alium verò subditum esse, & hoc suam dispensationem habet. Nam Cyprij nequaquā se tales exhibuerant,sicut Anthiocheni & reliqui. Et alij magis opus habebant teneritudine,alij vero seueritate, *Barnabas autem uolebat simul assumere,& Ioannē qui uocabatur Marcus:Paulus uerò uolebat,ut is qui ab illis defecerat à Pamphylia, & non ierat simul ad opus,ne simul assumeretur.Facta est igitur exacerbatio,ita ut separarentur alter ab altero.Et tunc Barnabas assumpto Marco nauigaret in Cyprum, Paulus uerò allecto Sila egressus est, & traditus gratiæ dei à fratribus.* Sic & in prophetis inuenimus varias sententias,& varios mores.Erat Helias austerº,Moses verò mitis. Et hic quo- M que asperior est Paulus: sed vide etiam;hoc loco illius mansuetudinem. Volebat, inquit, vt is qui defecerat ab illis à Pamphylia, ne simul assumeretur. Sic dux quidam belli non vellet baiulum semper esse sordidum,& inter lixas:Ita neque apostolus.Hoc etiā alios docuit,& illum emendauit.Dicet igitur quis:Malè igitur fecit Barnabas?Minimè.Quoniā & valde absurdū putare hoc esset. Et quomodo non absurdum, ob rem paruam dicere illum malum? Sed vide,quia primum quidem malum nullum fuit, si contenti saluis gentibus,auulsi sunt alter ab altero,sed etiam magnum bonum, quoniam nisi hoc fuisset, haud facilè relicturus fuisset alter alterum. Tu autem admirare hunc,quòd neq; hoc cælarit:sed dicis, quanuis illos separari oportuerit, id tamen sine exacerbatione fieri debebat. Itaque maximè hinc ostenduntur humana: nam quum in Christo hoc oportebat fieri, multò magis hic.Et alter:Exacerbatio non fuerit mala, quando pro talibus vnusquisque contendit,idq; iusta cum ratione. Itaque si quis illorum exacerbatus,quod suum,& quod in suā gloriam quæsuisset,bene:si autem vterque volebat do cere & in-

A cere & instituere, & hic quidem hanc, ille autem aliā viam ingressus est: quale hoc fuerit crimen? Multa etiam humana ratione faciebant. Non enim fuerunt lapides,vel ligna. Et vide Paulum etiam accusantem, & causam dicentem: Reuerebatur enim Barnabam præ magna modestia,vtpote,quia in talibus sibi communicarat,& cum ipso fuerat,sed nō sic reuerebatur, vt propterea quod oportebat curare,negligeret. Vter igitur melius consuluerit,non est nostrum pronuncia re,sed quòd magna fuerit dei ordinatio, quandoquidem hi quidem secundam visitationē assequuti sunt, illi autem nullam. Non simpliciter commorati sunt in Antiochia,sed docebant.Quid docebant,quid nam euangelizabant? alios quidem esse fideles, alios verò nondum: nam plurima oriebantur offendicula, propter quæ opus erat ipsorum præsentia.In hac quæstione audiendum,non quòd diuersi fuerint in sententiis, sed quòd alter alteri morem gessit:vnde ex discessione maius bonum fuit, & res hinc occasionē sumpsit. Quid igitur?Inimici ne inter se discesserunt?absit.Vi- Galat.2.a. des enim quòd Barnabas posteà multùm à Paulo in epistolis celebratur.Exacerbatio,inquit, facta est, non B inimicitiæ,neque contentio.Tanta autem fuit exacerbatio,vt separarentur. Et meritò:nam vterque studebat esse bonæ frugis. Hoc posteà non accidisset propter communionem cum illo. Mihi videtur etiam di sertè separatio illa facta, & quòd inter se dixerint: Quoniam ego non volo,nec tu vis, ne pugnemus,distribuamus prouincias:& ita sibi inuicem multùm cedentes hoc fecerunt. Volebat enim Barnabas non deiici quod à Paulo erectum. Idcirco & secessit, volebat similiter & Paulus, nó infirmare quod illi visum. Eapropter & ipse idem facit ac secedit.Vtinam & nos tales secessiones faceremus,& sic ad prædicandum abiremus. *Paulus uerò electo Sila egressus est, traditus gratiæ dei à fratribus.* Admirabilis est hic vir, & valde magnus, plurimúmque profuit Marco pugna hæc. Seueritas enim Pauli conuertit illum: benignitas verò Barnabæ fecit,ne porrò relinqueretur.Et ita certant quidem,ad vnum autem finem tendebat vtilitas.Etenim videns Paulum velle diuelli,valde territus est, & con demnauit seipsum.Et iterum videns Barnabam sic si- C bi opitulantem, valde illum dilexit, corrigebatúrque discipulus præceptorum pugna: tantùm abfuit,ne offenderetur. Etenim si hoc propter honorem suiipsorum fecissent, meritò offensus fuit: quum autem propter alterius salutem, & propter vnum contendunt, ita vt declaretur eum,qui illum honorarit,bene consuluisse: quid absurdum? Vide sapientiam Pauli, non prius transit ad alias ciuitates, priusquàm eas quæ acceperant verbum, visitasset. Cap.XVI. *Perambulabat autem Syriam ac Ciliciam confirmans ecclesias. Peruenit autem & Derben ac Lystram.Etenim insipientiæ est temerè currere.* Hoc & nos faciamus:Primos primùm instruamus, ne illi sint impedimento posterioribus.Visitemus,inquit, fratres, quomodo habeant. Et hoc ignorabat meritò, vt veniēs fratres inuisat. Vide illum semper alacrem solicitum esse, non desidem sedere, tametsi plurima ferret pericula.Vides non formidinis fuisse, in Antiochiam venisse?Etenim vt medicus ad egrotantes abit. Etiam necessitatem visitationis manifestauit, dicens: In quibus annunciauimus verbum. Recessit Barnabas,& nō vltrà simul profectus est.Assumpto, inquit, Sila,& traditus gratiæ dei. Quid hoc est? Orauerunt, inquit, rogauerunt deum.Vide vbique orationem fra- D trum magna posse,& nunc pedes ambulabat,& in iti- nere videre volentibus proderat. Meritò: nam quando festinabant, nauigabant:nunc autem non item.

Et ecce discipulus quidam erat illic nomine Timotheus,filius mulieris Iudææ fidelis,patris autem Græci,qui testimonium habebat à fratribus in Lystris & Iconio:hunc iussit Paulus secum egredi, & assumptum circuncidit illum propter Iudæos qui erant in locis illis. Sciebant enim omnes quòd pater eius Græcus erat. Dignum est vt obstupescamus Pauli sapientiam,qui tantopere pugnauit propter circuncisionem, qui omnia mouerat,& non prius destitit, quàm corruisset confirmatum dogma. Circuncidit discipulum, non solùm alios non prohibet, sed etiam ipse hoc facit, & ita omnino ad vtilitatem spectabat, & nihil cū animi præcipitatione agebat. *Hunc uoluit,* inquit, *secum egredi.* Mirabile hoc quòd & illum assumit,propter Iudæos,inquit,qui erant in illis locis.Hæc est causa circuncidendi: Non enim ferebant audire verbum ab incircunciso. Et cur? Vide opus: Circuncidit vt circuncisionē tollat. Dogmata enim prædicabat apostolorum.Vides pugnā,& per pugnā,ędificationē,nō per E alia impugnant, sed etiā ipsi cōtraria faciūt:ita ecclesiam ædificabant,dogma afferebant, nō circūcidendi, Et circūcidit. *Et abundabant numero quotidie.* Vidisti vtilitatē circūcisionis? Deinde nō diutius moratur in illis locis.Visitandi enim gratia aderat.Sed quid vltrà procedit. *Cùm autē trāsirēt per ciuitates, tradebāt eis seruāda decreta,quæ erāt cōstituta ab apostolis & presbyteris,qui erant in Hierusalem. Itaquè ecclesiæ confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie. Quum pertrāsissent autem Phrygiam & Galaticam regionem,prohibiti sunt à spiritu sancto,ne loquerentur sermonem in Asia. Relicta Phrygia & Galatia in mediterraneam festinant. Vt autem uenerunt per Mysiam,tentarunt in Bithyniam proficisci,& non permisit illos spiritus.* Quare igitur prohibiti fuerunt? Non dicit. quòd autē prohibiti fuerint dicit, docens nos quærere solùm, & non inquirere causas.Et ostendens quòd multa etiam humano more faciebant. *Vt autem transierunt Mysiam, descenderunt in Troadem, & uisio per noctem apparuit Paulo. Vir quidam erat Macedo, stans, & obsecrans illum ac dicens,Transiens in Macedoniam, iuua nos.* Quare visio,& spiritus sanctus non prohibuit? Voluit illos etiā sic attrahere, alioquin & sanctis non est rarum videre visiones. Et ab initio ipse visionem viderat. Virum F ingressum & imponentem sibi manus, posteà propter hoc illum trahit illuc, vt diffundat prædicationem. Etiam propter hoc prohibetur moyari in aliis ciuitatibus,Christo ipsum vrgente.Nam hi quidem fruituri erant Ioanne multis temporibus,& forsan non multum habebant opus. Illum autem abire oportebat, & in diuersum posteà transiens proficiscitur. *Vt autem uisionem uidit,statim quæsiuimus proficisci in Macedoniam,certi facti, quòd aduocarit nos dominus ad euangelizandum illis. Vt autem soluimus à Troade, recto cursu uenimus in Samothracen, & sequenti die Neapolim,& inde Philippos,quæ scilicet est prima Macedoniæ ciuitas colonia: Eramus autem in illa ciuitate conuersantes diebus aliquot.* Hìc illi etiam Christus apparet,dicens, Quia Cæsari oportet te assisti. Deinde dicit etiam locos, vtpote historiam narrans, & ostendens vbi moram traxerit, indicátque quòd diutius in maioribus ciuitatibus, alias autē præterierit citius. Dignitas ciuitatis est esse coloniam.

Sed iterum videamus quæ dicta sunt: Necessitatem Barnabæ iniungit, dicens, Visitemus ciuitates in quibus annunciauimus sermonem,quum non oportuerit rogare

Universidad de Deusto
Biblioteca

rogare illum,quem postea accusaturus erat. Hoc autē & de deo ac de Mose legimus : hic quidem rogat, ille autem irascitur,vt quando dicit,Num pater eius spuit in faciē eius ? Et iterum, Dimitte me, & iratus delebo populum hunc. Et Samuel quando luget Saülem. Per vtrūque enim magna bona fiunt. Ita sanè & hic ille quidem irascitur,sed non iste.Hoc etiā apud nos fit.

Num.12.d. Exo.1.32.b. 1.Reg.15.g.

Et exacerbatio, Meritò vt ille instruatur, & ne videatur fabula esse quod agitur. Non enim qui vbique cedit, hic non cessisset, & qui sic Paulum dilexit, vt etiam anteà quæsierit illum in Tarso, & adduxerit illum ad apostolos, & communem fecerit eleemosynā, & quod ad dogma attinet, communiter susceperit. Itaque non propter hanc rem iratus fuisset, sed separantur alter ab altero, vt sic erudiant & perfectiores reddant per suam separationem,eos qui doctrina ipsorum habebant opus. Quemadmodum ergo & alibi facit, dicens, Vos autem ne defatigemini bonum facientes.Et increpat quidem alios,iubet autem benefacere erga omnes. Hoc etiam consuetudo habet. Hìc mihi videntur etiam alij simul indignati esse Paulo. Et posteà seorsim etiam illis acceptis omnia facit, & admonens, & exhortans. Multum potest concordia, multùm charitas,etiamsi pro re magna roges,etiamsi indignus sis,propter propositū audieris, ne time. Perambulabat itaque ciuitates,& ecce erat discipulus,nomine Timotheus, qui testimonium habebat à fratribus in Lystris ac Iconio. Magna fides Timothei, quia ab omnibus testimonium habet.Quādo discedit Barnabas,alium illi conferendum inuenit.De hoc inquit, Memor lachrymarum tuarum, & fidei tuæ nequaquā simulatæ, quæ sanè fuit primùm in auia tua Loïde, & matre tua Eunice.Et assumptum illum,inquit, circuncidit.Quare autem ipse addit,dicens, Propter Iudæos qui erant in locis illis,propterea illum circuncidit,vel etiam propter patrem.Gentilis igitur quum esset, mā sit. Igitur non erat ex circuncisione. Vide iam legem solui.Quibusdam autem videtur post prædicationem illum natum esse.Sed forsan hoc non est. Ab infantia enim,inquit,sacras literas nosti.Igitur illud est dicendum,vel si non hoc,quia futurus erat episcopus,& nō decebat incircuncisum esse.Iam gētibus nihil tale seruandum.Neque hoc paruum erat,vbi scilicet post tātum tempus hoc illos offendebat.Initium destructionis erat, quòd gentes hæc non seruabant, & nihil incommodabantur,neque minuebantur in fide, voluntariè enim posthac desistebant. Igitur prædicaturus, ne dupliciter verberet Iudæos,circuncidit illum,quātuis ex dimidio esset : natus enim est ex patre gentili, matreq; fideli. Attamen quia magnum erat opus hoc quod inter gentes,nō curabat illud. Sermonem enim oportebat dispergi,propter hoc & ipse illum circuncidit.Vide etiam hoc loco, magnū quiddam fieri, dum sibi contraria videtur facere.& quod factum bonum? & abundabant numero, inquit. Vide quòd non solùm nihil nocuit circuncisio,sed etiam plurimùm profuit. Vt autē visionē vidit, statim inquit, quæsiuimus proficisci in Macedoniam,certi facti,quòd aduocarit nos deus.Vide quòd iam non per angelum monetur, sicut Philippus & Cornelius: Sed quomodo ? Per visionem apparet illi,aliquantò humanius,& non iam diuinius. Nam ibi quidem facilius creditur,& humanius apparet,illic autem violentius ac diuinius. Nam vbi quidē solùm vt prædicaret festinauit,ad hoc somnium apparet ei.vbi verò non permittitur prædicare,ibi spiritus reuelat.Sic & illic Petro,Surge,desscēde. Non enim facilia operatur spiritus,sed sufficit illi somnium. Quin & Iosepho facilè credenti somnium apparet, aliis verò visio.Ita & Cornelio, & illiipsi. Et ecce, inquit, vir Macedo,stans, obsecrans, ac dicens. Non dixit imperans,sed obsecrans:hoc est, pro illis qui indigebāt hac cura.Quid est συμβιβάζοντες, hoc est, coniectantes & certiores facti.Nam quia Paulus & nullus alius vidit, & quòd prohibitus est à spiritu, & quòd apud terminos erāt:ex his omnibus hæc collegerunt, quid facien dum. Et aliter: Etiam nauigatio hoc declarabat. Non enim erat multum temporis ex quo in illam radicem Macedoniæ venerant.Et ita exacerbatio illa inter eos vtiliter facta esse comprobatur. Alioqui spiritus sanctus non sic operatus fuisset, nec Macedonia sermonem suscepisset,tātusq; profectus:Signum ex eo,quòd non humanum quiddam factum, quanuis etiam non dixit,quòd Barnabas exacerbatus sit,sed inter eos fuit exacerbatio. Si hic non exacerbatus est, nec ille. Hæc scientes,oro ne simpliciter hæc eloquamur,sed discamus & doceamus:non enim temerè scripta sunt.Magnum malum est ignorare scripturas, si à quibus vtilitatem capere oportebat, ab his incommodamur. Ita & remedia sæpe naturam habentia curatiuam, nesciē tibus his qui vtuntur bene vti illis,corrumpunt ac pessundant.Et ab armis quibus se quis posset tutari,si nul lus sit qui rectè circumponat, damnum accipi potest. Causæ autem est, quia omnia magis quærimus quàm animæ vtilitatem,& aliena magis cōsideramus quàm nostram vtilitatem. Et domum quidem vt consistat sæpe quærimus, & non ferremus videre illam vetustate,vel tempestate subuersam vel collapsam.De anima autem nulla est cura, sed licèt fundamenta eius videa mus putrefieri,& structuram ipsam,& ædificium: nul lam tamen eius rei habemus rationem.Iterum armenta habentes, quid illis prosit quærimus, & equis suos pastores ac medicos, & omnia bene prospicimus. Et domus curamus,& de cōcreditis admonemus. Ita vt non simpliciter neque temerè abigamus, neque onus imponamus, neq; intempesta nocte educamus, neque alimenta vendamus, & apud nos sunt multæ leges de bestiis curandis,de anima autem nullus est sermo.Iterum quid dico de bestiis quæ nobis vtiles:Sunt multi qui passeres nullam vtilitatem habentes pascant, sed solùm delicias,& multæ etiam de illis leges,nihilq; omittitur vel negligitur.Et omnia magis curamꝰ quàm nosipsos.Sic omnibꝰ sumus ignobiliores.Et si quis per contumeliā nos dicat canes,dolemus: nos autē quando nosipsos contumelia afficimus,non verbo, sed opere,haud tantam adhibemus diligentiam animæ quan tam canibus,& nihil graue nos ferre putamus.Videtis quantis cuncta tenebris plena sunt? Quot sunt qui curant canes, ne plus quàm par est impleantur, & ita vt efferri præ fame & esurie venentur, seipsos autem nō curant:& ita docent non deliciari,vt & bestiæ philosophiam discant : seipsos autē permittunt in ferinam sæuiciem degenerare.Aenigma dixisse videor.Nā vbi sunt animalia philosopha? An nō videtur tibi esse magnæ philosophiæ,quando canis qui mordet præ fame, postquam in venatione arripit & venatur, à præsenti esca abstinet,& mensam videns propositam,etiā fame vrgente expectat dominum ? Erubescite à vobisipsis, docete ventres vestros vt sint philosophi.Nulla vobis defensio est,qui potest indere naturæ brutæ, quæ neq; loquitur neq; rationem habet, tantam philosophiam, multò ma-

multò magis potest sibiipsi.Quia enim diligentiæ humanæ est,& non naturæ,oporteret alioqui omnes canes hoc habere.Fiatis saltem sicut canes.Vos me cogitis inde similitudines afferre.Oportebat enim à cœlestibus.Quoniam autē si dixero tale quid,dicitis, quòd illa magna sunt,propter quod nihil dico cœleste: Et si dixero Paulum,dicetis quòd ille apostolus fuerit: si dixero hominem, dicetis quòd ille potuit : Propter hoc neque hominem dico,sed bestiam.Et bestiam quę hoc non habet à natura,ne dicatis quòd natura,& non electione hoc fecit. Et hoc profectò mirabile, quòd non sua electione,sed tua diligentia:non quòd fatigata,nō quòd cursu dilacerata, non quòd suis laboribus appre hendit considerat, sed omnibus illis foras missis, domini præceptum seruat, & ventre fit superior. Etiam inquit, expectat enim laudari, expectat maiore frui mensa.Dic igitur & tibiipsi, quòd canis spe futuræ voluptatis præsentem contemnit, tu autem non vis spe futurorum bonorum,præsentia despicere:sed ille quidem scit quòd si intempestiuè & secus quàm domino placet alimētum degustat, etiam illo priuatur, & neq; constitutos cibos accipit,sed plagas pro alimento.Tu autem neque hoc potes videre,& id quod à consuetudine didicit ille, hoc tu per rationem tuam non corrigis. Imitemur canes. Hoc dicuntur facere & Aquilæ & Accipitres. Et sicut se gerunt canes in feras & capreas:ita illæ in volucres,& idipsum ab humana institutione. Hæc nos condemnare possunt. Hæc nos trahere.Dicam & aliud,Equos agrestes & indomitos apprehensos,licèt recalcitrent ac mordeant, in tam breui tempore ita periti eruditi sunt, vt eques ex composito incessu, insidens oblectetur. Animam autem, quum absque ordine graditur, nullus curat, sed & saltat & calcitrat, & humi trahit, sicut puellus, & multa fœde agit, & nullus illi adhibet psalides & retinacula pedū, & frenos,neque insidet peritus eques, Christum dico. Propter hoc omnia confusa sunt.Nam quia etiam canes doces imperare ventri,& furorē in leone domas, & ferociā in equo,doces etiā loqui aues: quomodo nō absurdū brutis naturis rationalia indere opera: in rationalem autē, brutorū ingenia & affectiones introducere?Nulla nobis est venia. Omnes qui bene agūt, nos accusant, tam fideles quàm infideles. Nam & infideles bene agunt,& bestię,& canes,& non soli homines, sed & nos nosipsos accusabimus,quando quidem voluerimus bene agere.Si autem ignaui fuerimus,exibilabimur.Etenim qui excellenter mali sunt,multi sæpe quia voluerunt mutati sunt. Causa autem hæc quam dixi, Quia obambulamus quærentes quæ nostra sunt, non quæ proximorum.Si domum extruxeris magnificam,domus vtilitatem,non tuam vidisti: si equum bonum curaueris,similiter.Nullus solicitus est,vt sit anima bona:quanuis vbi hæc bona fuerit, non est illis opus:si autem non,neque ex illis vtilitas est.Sicut & desponsa dicitur, licèt thalami sint ex velaminibus aureis,etsi assunt chori mulierum pulcherrimarum, etsi rosæ ac corollæ, etsi sponsus pulcher sit, etsi ministræ, etsi amicæ,etsi omnes decentes sint,illa autem deformitate plena,nulla vtilitas:sicut neque damnum,si illa pulchra sit, ex illis. Quin & contrarium est, nam si deformis est,ab illis deformior apparet,ab istis autem pulchrior fieret.Ita certè etiam anima habet, quando pulchra est,non solùm non opus habet illis, sed etiam obumbrat pulchritudo illius.Philosophum enim non sic videmus in diuitiis,vt in paupertate fulgentem,nā illic quidem multi opibus adscribūt virtutem,& quia non indiget pecuniis. Quando autem in paupertate agit,& per omnia clarescit,& nihil turpe admittit,iam nulla corona afferri potest eiusmodi.Hāc igitur ornemus,si quidē voluerimus ditari. Quæ vtilitas,quādo mulæ quidem albæ sunt,& pingues ac obesæ:tu autem insidens, macer, scabiosus es, ac deformis ? Quæ etiam vtilitas, si lecti quidem molles, & variè ornati: anima autem pannosa, nuda, ac deformis ? Quod lucrum, quando equus quidem compositè ambulat, & saltanti quàm gradienti similior est,& cum saltatione ornatus mundo nuptiali,insidēs magis claudicet claudis,& ebriis,& insanientibus,distortisq; sit pedibus ac manibus? Dic sanè mihi, si quis tibi daret equum bonum & corpus vulnerassset,quæ vtilitas? Nunc animā distortam habes,& non est tibi curæ. Curemus nosipsos aliquando,obsecro,oro, ne nos exhibeamus ignominiosiores ac fœdiores quàm illi sunt, & siquidem verbis conuicia in nos iactet quis, mordemur ac dolemus, re autem ipsa nosipsos contumelia afficimus & non cōuertimur.Resipiscamus vel tardè, vt possimus etiam animæ magnam curam facientes, & virtutem amplexantes,æterna bona assequi,Gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,cum quo patri simul ac spiritui sancto gloria,imperium,honor,nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Die autem sabbatorum, egressi sumus ciuitatem ad flumen ubi putabatur oratio esse, & sedentes loquebamur mulieribus quæ conuenerant. Et mulier quædam, nomine Lydia, purpurarum uenditrix,ex ciuitate Thyatiris, cuius cor dominus aperuit,ut attenderet his quæ dicebantur à Paulo.

Homilia.xxxv.

Vide iterum Paulum Iudaizantem,temporisq; ac loci rationem habentem. Vbi putabatur, inquit, oratio esse. Non enim solum vbi synagoga erat,sed etiam foris precabātur, ita vt locum segregarent, quoniam crassiores erant Iudæi. Die autem sabbatorum, quando verisimile erat & turbam concursuram. *Et sedentes loquebamur mulieribus quæ conuenerant. Et mulier quædam, nomine Lydia, purpurarum uenditrix,ex ciuitate Thyatiris,colens deum audiit,cuius dominus aperuit cor ut attenderet his quæ dicebantur à Paulo.* Vide iterum, vt est alienus à fastu. Mulier & humilis ista.Et manifestum ab arte, sed vide quantæ sapientiæ fuerit. Principiò quidem datur ei hoc testimonium, quòd coluerit deum. Deinde quòd ipsa vocarit apostolos. *Vt autem baptizata est illa & domus illius, obsecrauit,dicens:Domini mei,si iudicatis me fidelem deo esse, ingressi in domum meam manete, & coēgit nos.* Vt autem baptizata est, inquit, illa, & domus illius. Considera quomodo omnibus persuasit.Deinde vide sapiētiam quomodo blandè loquatur apostolis, quanta humilitate plena sint verba.Si iudicatis me fidelem domino.Nihil contemptibile in his.Quē non mollirent hæc verba?non rogauit simpliciter,non permisit dominos esse,sed & coēgit valde.Hoc enim est coēgit nos,id est, his verbis.Vide quomodo statim fructū facit, & magnum lucrum putat,vocationem.Quòd autem fidelē iudicaueritis, manifestum ex eo quòd concredidistis mihi talia sacramenta, quæ nequaquam tradidissetis si me iudicassetis indignam.Et non ausa fuit anteà vocare,quàm baptizata fuit, manifestū faciens, quòd nō aliter persuasisset. Quare autē Paulus & sui primùm non assenserunt,ita vt etiā cogerentur?vel quòd illam

prouocabant

Universidad de Deusto
Biblioteca

G prouocabant ad maiorẽ alacritatem, vel quoniã dixit
Luc.10.a.b. Christus, In quãcunq; ciuitatem ingressi fueritis, quis sit dignus interrogate,& illic manete. Atq; ita omnia singulari dispensatione fiunt. Factum est autẽ euntibus nobis ad orationem, vt puella quædã habens spiritum pythonis occurreret nobis, quæ quæstum magnũ præstabat dominis suis diuinando. Hæc subsequuta Paulũ ac nos clamabat dicens, Isti homines, serui dei altissimi sunt, qui annunciant nobis viã salutis. Quid? Nunquid & dæmon hæc loquebatur, & Paulus prohibuit? & ille malignè agebat & hic prudenter. Voluit enim hunc non esse dignum fide. Si enim admisisset illius testimonium Paulus, multos etiam fideles decepisset, vtpote ab illo approbatus. Propterea sustinet quæ per se dicunt, vt finem illi faciat. Et ipse permissione quadam vsus ad illius interitum. Igitur primùm quidem admisit Paulus,& respuit, non volens simpliciter iniicere signis. Vbi autem perseuerauit hoc dicere diebus multis,& opus monstrabat: Hi homines, inquit, serui dei altissimi sunt, qui sanè annunciant nobis viam salutis. Tunc præcepit illi vt exiret, *Sed molestè ferens*
H *Paulus & conuersus. spiritui dixit, Præcipio tibi per nomen Iesu Christi, ut exeas ab ea, & exiit in illa hora. Videntes autem domini eius, quòd actum esset de spe quæstus sui, apprehensum Paulum ac Silam traxerunt in forum ad principes, & offerentes eos magistratibus, dixerunt: Hi homines turbarunt ciuitatem nostram, quum sint Iudæi, & annunciarunt mores, quos non licet nobis suscipere, neque seruare quum simus Romani.* Vbique malorum causa pecuniæ. O Paganorum inhumanitatem, vt augeant pecuniam, puellam à dæmoniis vexari volunt. Arrepto Paulo & Sila dixerunt, inquit: Hi homines turbarunt ciuitatem nostram. Quid nam fecerunt? Quare igitur antehac non attraxistis? Iudæi, inquit, quum sint. Ita nomen cauillabantur. Et annunciant nobis mores quos non licet nobis suscipere, neq; facere quum Romani simus. Maiestatis lęsę crimen dicunt. Et simul insurrexit turba contra illos. O inconsiderantiam, non exquisierunt, neq; cõmunicarunt sermone, quanuis tanto miraculo facto, adorare oportebat vt seruatores ac benefactores habere: nam si pecunias volebatis, quare his diuitiis inuentis, non accurristis? Posse dæmones abigere clariores reddit, quàm ipsis credere, Ecce & hic signa, sed pecuniarum cupiditas plus valuit.
I *Et milituũ principes disruptis uestibus suis, iusserunt eos uirgis cædi, cúmque multas plagas eis imposuissent, coniecerunt eos in carcerem, præcipientes custodi carceris, ut diligenter custodiret eos.* Itaque Paulus quidem totum fecit, & miracula & doctrinam, periculorum autem & Silas particeps fuit. Quid est, molestè ferẽs Paulus? Malicia, inquit, dæmonis visa, sicut ipse alibi
2.Cor.1.c. dicit: Non enim illius versutias ignoramus. Quare nõ dixerunt, quòd dæmonem eiecerunt, quòd in deum impiè egerunt, sed maiestatis læsæ crimen faciunt, vn de & victos se declarant. Ita & de Christo dicebant:
Ioan.19.c. Non habemus regem, nisi Cæsarẽ. Omnis qui seipsum regem facit, contradicit Cæsari. *Et coniecerunt illos,* inquit, *in carcerem. Magnus furor. Qui quum tale præceptũ accepisset, coniecit illos in interiorem carcerem, & pedes illorum diligenter asseruauit ad lignum.* Vide, & ille iterum in interiorẽ carcerem illos coniecit. Et hoc singulari dispensatione contigit. Quoniã enim magnum miraculũ erat futurum, idoneus locus ad auditorium ille qui extra ciuitatem iudicatur, liber à tentationibus ac periculis. Vide vt historiæ scriptor illorũ studia enumerare nõ erubescit: Vtpote quum esset ocium magis auscultabant his quæ dicebãtur, & neq; ciuitas ista Phi K
lipporũ magna erat. Hæc sanè scientes & nos, neminẽ erubescamus. Apud Coriariũ manet Petrus, apud purpurariam Paulus, Vbi fastus? Igitur deum oremus vt aperiat cor. Deus autem aperit corda quæ volunt, est enim & excæcata corda videre. Sed videamus iterum quæ dicta sunt: *Mulier*, inquit, *purpurarum uenditrix cuius dominus aperuit cor, ut attenderet his quæ dicebantur à Paulo.* Itaq; aperire dei est, attẽdere autẽ illius, & ita erat diuinũ ac humanum. Vt autẽ baptizata est, inquit, obsecrauit, dicẽs: Si iudicaueritis me. Vide, & baptizatur, & accipit apostolos cũ tanta supplicatione, multo maiore quàm Abrahã. Et non dixit vllam aliã coniecturã, sed illud per quod seruata fuit. Non dixit si magnam mulierẽ, si piam iudicaueritis me. Sed quid? fidelem domino. Si domino, multò magis vobis, nisi dubitetis. Et nõ dixit apud me, sed in domum meã manete, ita vt ostendat hoc cũ magna faciendũ alacritate. Reuera fidelis mulier. Dic oro mihi, quis hic est dæmon? Deus, inquit, Python, A loco sic dicitur. Vides quòd & Python.
Apollo dæmon est? Et quoniã volebat in tẽtationes illos iniicere, atq; ita magis manifestauit exacerbare & L
dicere, O sceleste & scelestissime. Si igitur scis quòd viã salutis annunciant, quur nõ egrederis cedens: sed Supra.5.d.
id quod Simon volebat, dicens: Date mihi vt cui imposuero manus, accipiat spiritũ sanctũ. Hoc & ille faciebat. Quoniã vidit clarescere, etiã hoc loco simulat. Hac ratione expectabat se relinqui in corpore, quòd hæc prædicaret. Si autẽ de homine dictũ, quòd nõ est pulchra laus in ore peccatorũ, multò magis de dæmone. Si ab hominibus testimoniũ non accepit Christus, neq; à Ioanne, multò minus ab dæmone. Hoc enim prędicare non hominũ, sed spiritus sancti est. Quoniã igitur arrogantius faciebant clamantes, clamore obstupefieri putarunt, dicentes: Hi homines turbant nostrã ciuitatem. Quid dicis? persuades dæmoniẽ quare nõ & hic ille dicit, Filij dei excelsi? Tu dicis quòd turbãt nostram ciuitatẽ, ille dicit, quòd annunciant vobis viam salutis. Tu dicis, tradunt nobis mores quos non licet suscipere. Vide illos neq; dæmoni auscultãtes, sed vnã auariciã scilicet spectantes. Traxeruntq; illos, inquit, in forũ ad principes, & simul insurrexit turba contra illos. Vide illos non respondere, neq; defensionẽ dare M
vt maiore digni miraculo fiant. Quãdo enim, inquit, 2.Cor.11.c.
infirmor, tunc potens sum. Sufficit tibi gratia mea, po Ibidem.b.
tentia mea in infirmitate perficitur. Ita etiã ob mãsuetudinem admirabiles erant. Quantò diligentior custodia fuit, tantò miraculũ clarius: forsan seditionẽ illic voluerunt sedare, quoniã videbant turbã assistentẽ, & plagis quidẽ furorem iam sistere volebant. Quia autẽ in carcerẽ coniiciunt, & præcipiunt diligenter seruandum, volebant causam audire. Et diligenter asseruare voluit in ligno, quasi dicat quis, in neruo. Quantis lachrymis prosequi oportet præsentis seculi statum? Illi quidẽ passi sunt, quæcũq; scilicet passi sunt, nos autẽ in deliciis, nos in spectaculis. Vnde & perimus, & submergimur, remissionẽ & oblectamẽta vbiq; sectãtes, & neque patimur, vel probro, vel sermone aliquo propter Christũ cõtristari. Horũ exẽplorũ oro cõtinuã habeamus memoriã, quãta passi sint, quãta sustinuerint, quomodo nõ turbati sint, quomodo nõ offẽsi sint. Dei opꝰ faciebãt, & hæc patiebãtur. Nõ dicebãt, Quur hoc prædicamus, & nõ affert nobis præsidium deus? Verùm & per hoc illis proderat, & absq; præsidio constantiores ac fortiores reddebat. Tribulatio, inquit, sustinentiam operatur.

A operatur. Obsecro igitur ne fluxam & remissam quærãmus vitam: nam quemadmodum hic duplex bonũ, quòd & fortes fiunt, & magna sunt præmia: Ita illic duplex malum, & quòd molliores efficiuntur, & quòd in nullo bono sed in malo versantur. Nihil enim inutiliꝰ fuerit homine, qui omne tempus in deliciis & remissione consumit. Vir enim, inquit, non probatus, etiam reprobus. Reprobus non in his certaminibus, sed in aliis omnibus. Desidia res inutilis est, & in ipsis deliciis nihil ita fructu carens, vt delicatè agere. Habet enim suam satietatem, neque tanta alimentorum, neque remissionis voluptas est, sed omnia friuola fiunt ac diffluunt. Agè ne inquiramus hanc. Si enim considerare voluerimus vter suauius agat, qui laborat, & in ærumnis viuit, vel qui in deliciis versatur, illum magis inueniemus: nam primò, corpus quidem eius qui talis est, enerue & ineptum est: deinde & sensus corporis non sunt tam synceri ac sani, sed molles ac langui di: vbi autem illi non sunt, neque sanitatis voluptas apparet. Quis equus vtilis est, is qui in deliciis, vel qui exercetur? Quæ nauis, ea ne quæ nauigat, vel quæ in lit
B tore manet? Quæ aqua, ea ne quæ fluit vel quæ stat? Quod ferrũ, an quod mouetur, vel quo nemo vtitur? nõne illud quidem splendet ac argẽto simile est: hoc autem rubigine consumitur, & vbique inutile est, ac etiam aliquid suæ materiæ amittens? Tale quiddam fit etiam in ociosa anima. Rubigo enim quædam apprehendit illam, & consumit splendorem ac alia omnia. Itaque qua nam re detergetur rubigo illa? Cote tribulationum. Illæ vtilem facient animã, & ad omnia accommodam. Quomodo enim poterit affectiones scindere, acie hebetata & quasi plumbea esset, flexili? Quomodo diabolum sauciabit? Cui autem non est onerosus homo, aqualiculum pinguissimum parans, & quasi belua marina trahendus? Non loquor de his qui natura sũt tales, sed de his qui ex delicata vita, corpora sua effecerunt talia. Oritur sol, & claros vbique diffundit radios, excitat singulos ad opera. Agricola arrepto ligone egreditur, faber ferrarius suos folles apprehendit, & singuli opifices quod sibi congruit, & inuenies vnumquenque sua instrumenta in manus sumere. Mulier fusum vel contexta. Ille autem quasi porci statim
C à matutinis horis ad pascendum ventrem egreditur, quærens vt mensam præsumptuosam instruat, tametsi hoc solùm sit brutorum, primo mane pasci, quoniam ad nihil vtilia sunt quàm ad mactandum. Illa autem quæ dorso gestant, & operibus apta, etiam ipsa à noctu ad opus egrediuntur. Hic autem à lecto surgit, Sole iã totum implente forũ, & omnibus labore satiatis. Surgit autem sese distendens, sicut sus ipsa quæ impingua tur, optima diei parte in tenebris consumpta. Deinde sedet lõgo tempore in lecto, præ hesterna crapula inuenire vestes & alia non valens, & consumpta magna parte in illis, tum seipsum comit ac ornat, & procedit turpitudinis spectaculum, nihil habens hominis, sed omnia quæ sunt bestiæ, in humana forma apparent, oculi lippiunt, vinum os olet, misera anima quasi in lectum conecta, ob varietatem ciborum sine modo infusorum, pondus carnium circunferens sicut elephas: tandem veniẽs sedet in locis, dicit, facitq; talia, vt melius esset illum adhuc dormire quàm vigilem esse. Si pericula grauia denunciantur, quauis puella trepidior fit: si vtilia, puello quouis laxior ac mollior est. Vultus eius oscitationibꝰ plenus est, omnibus adhæret qui vo lunt malè agere, & si non ipsis hominibus, certè illo-

rum affectionibus. Et ira talem facilè excitat, & concu D
piscentia, & inuidia, & omnia. Omnes adulantur, omnes ministrant, molliorem quàm est facientes animam, & quotidie prodit cũ insigni quadam noui morbi accessione. Vbi in rerum inciderit difficultatem, cinis & puluis fit, & nihil ei sericæ vestes prosunt. Hæc à nobis non sine causa dicta sunt, ne quis dissolutè & inutiliter viuat. Ocium enim & voluptas ad operationes inutiles, ad gloriam solùm, & ad delicias respiciũt. Quomodo non omnes talem cõdemnabunt, & domestici, & amici, & cognati? Quis autem nõ iustus dicet, Onus hic est terræ, frustra aduenit in mundum talis, immo non frustrà, sed in malum sui capitis, in damnum proprium, in detrimentum aliorum? Quid igitur videtur dulcius, hoc enim nunc quæritur, ocio & feriatione? Et quid fœdius homine qui non habet quod operetur, quid laboriosius, quid miserius: nõne hoc plurimis vinculis deterius? toto die in foro quotidie oscitare & spectare homines prætereuntes. Animæ enim natura est, vt semper moueatur & quiescere nequeat. Deus hoc animal condidit operationibus dedi
E tũ, & ex natura eius est operari, & præter naturã eius, esse ociosum: ne ab ægrotantibus causam probemꝰ, sed à re ipsa experimentũ capiamus. Nihil vacatione molestius, nihil ocio. Ideo necessitatem operandi indidit nobis deus. Omnia enim ab ocio damnum accipiunt. Etenim & oculus & os & venter, & vnumquodq; mẽbrorum nisi quod suum est operetur, in extremum incidit morbum. Hoc autem maximè in anima est: nam sicut ocium mala res est, ita & operatio quæ non congruit. Sicut enim si quis non comedit, dentibus nocet: ita quæ comedit quæ non accommoda, stupere illos facit: Ita sanè & hoc loco, si vel non operatur, vel operatur quæ non conuenit. Igitur vtrũque fugere studeamus, & ocium, & opus ocio deteriꝰ. Et quod est illud? auaricia, ira, inuidia, & reliquæ affectiones, ab his vacemus, vt æterna nobis bona promissa consequamur. Gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre simul ac spiritu sancto sit gloria &c.

Media autem nocte Paulus ac Silas orantes, laudabãt deum, & audiebant illos uincti. Repentè autem terræmotus factus est magnus, ita ut mouerentur fundamenta carceris. Apertæ sunt autẽ F
statim ianuæ, & omnium uincula soluta sunt.

Homilia.xxxvi.

QVid illis animabus conferendum? Multis plagis acceptis flagellati sunt, contumeliis affecti sunt, extremè periclitati sunt, in neruum coniecti sunt, inq; carcerem interiorem, & neque sic dormire poterant, sed tota nocte vigilãt. Videtis quãtum bonum sit afflictio? nos autem & in mollibus lectis, & metu territi, totas noctes dormimus, fortassis propterea insomnes manserunt, quoniam in periculis fuerunt. Nunquid somni tyrannis illos cepit? nunquid dolor inflexit? nunquid metus consternatos reddidit? Atqui hæc quæ illos excitabant alacresq; faciebant, etiam magna voluptate implebant. Media autem nocte, inquit, orantes laudabant deum, audiebant autem illos vincti. Nouum enim videbatur esse ac admirabile. *Repentè autem terræmotus factus est magnus, ita ut cõmouerentur fundamenta carceris, apertæ autem sunt statim omnes ianuæ, & omnium uincula soluta sunt.* Terræmotus factus est, ita vt custos è somno excitaretur, & ianuæ apertæ sunt, vt factum fieret mirabile. Hæc vincti non videbant, alioqui fugissent omnes. *Experrectus*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *autem custos carceris,uidens apertas ianuas carceris, arrepto gladio seipsum interempturus erat,putans effugisse uinctos:clamauit autem uoce magna Paulus,dicens,Nihil mali tibiipsi feceris,omnes enim hic sumus.* Admiratus magis est humanitatem Pauli,obstupuit fortitudinem, quia & fugere quum posset,non fugit,& se à cæde prohibuit. *Petito autem lumine,irrupit ac tremefactus prôcidit ante Paulum & Silam,& dixit,Domini, quid me oportet facere,ut saluus fiam?*

Vidisti quanta illum cepit admiratio? *Illi autem dixerũt,Crede in dominum Iesum Christum, & seruaberis tu ac omnis domus tua,& loquuti sunt illi sermonẽ domini & omnibus qui in domo eius erant.* Quia statim loquuti sunt ei, declararunt misericordiam erga illum. *Et assumptis illis in eadem hora noctis lauit à plagis, & baptizatus est ipse & omnes qui illius erant continuò. Et quum perduxisset illos in domum,apposuit mensam,& exultauit cum tota domo, credens deo.* Abluit eos redditurus illis gratiam,& honorãs eos propter ea quæ fecerat. *Die autem facto: miserunt militum principes lictores,dicentes,Dimitte homines illos.*

Cognouerant fortasse factum, & non audebant per seipsos dimittere. *Annũciauit autem custos carceris sermones Paulo,dicens, Miserunt militum principes ut dimittamini,nunc igitur egressi ite in pace paulus uerò dixit ad illos. Cæsos nos publicè,indicta causa,homines Romanos coniecerũt in carcerem,& nunc clam nos eiiciunt. Non profectò, sed ueniant ipsi,& educant nos.Annunciauerunt autem militum principibus lictores uerba hæc,& timuerunt,quum audissent Romanos esse.Et egressi orauerunt illos,& eductos rogabãt ut egrederentur è ciuitate egressi autem è carcere,intrauerunt ad Lydiam,uisisq; fratribus, exhortati sunt eos & profecti sunt.*

Etiam principibus militum denunciãtibus Paulus nõ exit,forsan propter Lydiam & alios fratres,vel etiam terret illos, ne putentur digni esse qui perirent : Et vt etiam alios confidentiores facerent . Triplex delicti crimen erat,quòd Romanos, & non audita causa , & publicè coniecerant in carcerem . Vides quòd etiam multa humano more agebant. Exquiramus ad illã noctem noctes nostras.Ibi conuiuia,& ebrietates,& libidines . Ibi somnus nihil à morte differens , ibi vigiliæ somno molestiores:nam alij quidem dormiunt ita vt nihil sentiant,alij autem vigilant miserabiliter ac miserè,seruos percutiendo, pro pecuniis curas gerendo,
I cogitando vt vlciscantur eos qui se læserant, inimicitias meditando,verba contumelioſa per diem obiecta enumerando,& ita ignem iræ succendendo,intolerabiliaq; faciendo.Considera quomodo Paulus dormiuit,mirè & singulari dispensatione hoc factum fuit. Angelꝰ enim aderat,& nullũ oportebat videre quod factum erat.Iam autem & hoc bene factum,quòd prohibetur custos carceris seipsum occidere.Et quare, nõ aliud miraculum factum? quia hoc sufficiebat ad illiciendum illum,quod nisi euenisset, etiam ipse in periculum veniſſet.Non enim ita trahunt miracula vlla, vt ea quæ ad salutem nostram attinent . Et ne videatur à seipso factus terræmotus,& naturalis, sequutum est hoc testimonium quod illud confirmet . Et in nocte apparet:Nihil enim ad ostentationem , sed omnia ad salutem aliorum faciebant.Non erat malus carceris custos. Coniecerat illos in interiorem carcerem, mandato sic accepto,& non à seipso. Et quare non antea clamauit Paulus ? Tumultu ac turbatione plenꝰ erat homo, & non suscepisset verba . Idcirco vbi vidit illum sibiipsi mortem velle cõscisicere , præoccupat ac clamat,dicens,Omnes sumus hic.Eapropter & petito lumine irrupit & prôcidit ante Paulum ac Silam. Ad pedes vincti cadit custos , & præmittit illos foras ac K dixit:Quid mihi faciendum est vt seruer ? Quid nam dixerunt?Vide illum,non ob hoc diligere, quia seruatus erat,sed quia virtutem obstupescebat.Vidisti quid illic factum,& quid hic?Illic puella liberata est à spiritu,& in carcerem coniecerunt illos,quòd liberauerũt illam à dæmonio.Hic solùm monstrarunt portas carceris apertas,& aperuit portas cordis illius.Soluit vincula duplicia.Accendit illic lumen,nam & in corde illius lux fulsit.Et irrupit ac prôcidit.Nec interrogauit, Quomodo hoc factum est?Sed statim dicit, Quid mihi faciendum est,vt seruer?Quid igitur Paulus ? Crede in dominum nostrum Iesum Christum,& seruaberis inquit tu,ac domus tua. Maximè hoc homines cõciliat,quòd etiam sua domus liberanda sit . Et loquuti sunt ei sermonem,& omnibus qui in domo illius. Lauit illos & ablutus est.Illos quidem à plagis abluit,ipse autem à peccatis lotus est.Aluit & pastus est . Exultauit,inquit , quãuis nihil erat,sed verba solùm & bona spes.Hoc signum erat,quòd ipse credidit, se ab omnibus liberatum.Quid carceris custode peius?quid crudelius? L quid ferocius?attamen cum multo illos honore susceperit,& lætatus est,nõ quia saluatus est, sed quia credidit deo.Crede,inquit, in dominum . Idcirco dixit,Qui credidit deo.Et nevideatur quasi reus ac peccator perire,propterea dicunt : Cæsos nos publicè , & indicta causa coniecerunt in carcerem, vt non solùm gratiæ,sed etiam ipsorum sit opus.Vide vt varia dispẽset gratia . Quomodo ille egressus est, quomodo hic: tametsi vterque apostolus.Timuerunt, inquit, ꝙ Romani essent,non quòd iniustè coniecissent in carcerẽ. Et rogauerunt illos vt exirent ex ciuitate. Hanc gratiam petiuerunt.Illi autem,vt venerunt ad Lydiã , & confirmauerunt illam,sic tandem profecti sunt. Non enim hospitem illam dimittere oportebat in agone & solicitudine.Egressi autem sunt non illis obtemperantes,sed ad prædicationem festinãtes, vtilitate per hoc miraculum sufficiente ciuitati data . Non enim vltrà oportebat ibi manere.Etenim miraculum magis claresciť,vbi abierint illi qui ipsum operati sunt. Et fides custodis carceris pro voce erat. Quid huic par ? ligatur & soluit.Ligatus soluit duplici vinculo,eum qui ligauit soluit per hoc quòd ligatus est.Reuera hæc gra- M tiæ opera sunt:Nunc igitur, inquit, egressi ite in pace, hoc est,cum securitate,nihil timentes.Et aliter:Et hũc extra periculum volunt fieri,ne post hæc accusetur.Et non dicunt,Cæsos nos,coniecerunt in carcerem,quia miracula operati sumus.Neque enim illa attendissẽt, sed quod maximè illorum mentes concutere potuit: Indicta causa,inquit,& quum Romani simus. Semper memores simus huius custodis carceris,& non miraculi.Quid dicent Gentiles,quomodo quum esset vinctus,persuasit vincienti ? Et quem dicit persuaderi oportebat,num scelestum hominem & miserum,& nõ habentem mentem,innumeris malis plenum,& facilè adducibilem?Addunt & hæc , Quis ille vel coriarius, vel purpurarum vẽditrix,Eunuchus , custos carceris? Serui & mulieres crediderunt.Quid igitur dicere poterunt , quando & eos qui in dignitatibus constituti sunt,adducemus Centurionem,proconsulem , eos qui ex illo vsque in hunc diem,ipsosq; imperatores ac reges?Ego autem aliud dico , quod hoc maius est . Illos contemptiores videamus.Et vbi,inquit, hoc miraculum?Profectò miraculum est.Nam siquidem crederet quis de rebus vulgaribus,non esset miraculum: quando

A dõ autem de resurrectione,de regno cœlorum,de vita philosophi,populariboꝰ loquitur quis & persuaserit, mirabilior erit,quàm si sapientibus persuaderet.Quando enim non est periculum & persuaserit quis,bene insipientiam in medium afferunt. Quando autem dixerit quis seruo sicut tu es,Si credideris mihi,periclitabere, omnes hostes tui erunt,oportebit te mori,& innumera mala ferre,& deinde ceperis animam illius, neutiquàm hoc erit insipientiæ:nam si hæc dogmata voluptatem habuissent,meritò quis hoc dixisset . Si autem id quod non didicerunt philosophi,seruus discit,vtiq; magnum est miraculum . Et si placet coriarium illum in medium afferamus, & videamus quid illi narrarit Petrus:vel si vis,illum hunc carceris custodem.Quid igitur illi dixit Paulus?Christus resurrexit,inquit . Est resurrectio mortuorum,est regnum,& persuasit facilè credulo.Quid igitur,de vita nihil dixit? dixit vtique, quòd temperatè viuendum , quòd pecuniis imperandũ,quòd cauenda crudelitas,quòd propria dãda aliis: nunquid & de his persuaderi erat paruæ sapientiæ , &
B non magnæ animæ?Esto autem quòd illi dogmata perinsipientiam receperint,vitam ita philosophicam agere:nunquid insipientiæ fuerit ? Atque ita quantò insipientior est cui persuadentur ea quæ neque philosophi philosophis persuadere potuerunt,tantò maius sit miraculum,maximè autem quando & mulieres ac serui persuadentur,& operibus id declarant ea quæ Platones & omnes illi persuadere nequiuerunt. Et quid dico,quòd nulli persuaserint,quum neq; sibiipsis? Quòd enim Plato non persuasum habuit contemnendas pecunias,hinc habes,quòd tantas facultates,aureosq; annulos,ac phialas possedit.Item vanam gloriã non esse expetendam,Socrates qui omnia faciebat ad gloriam spectans, neutiquam ostendit . Et siquidem illius sermones noti essent vobis, lõgum super ea re moueremsermonem,& ostenderem multã apud illum esse ironiam,siquidem credendum est his quę discipulus eius de eo dicit,& quomodo à vana gloria , omnes eius literæ argumentum habent ? At illis relictis, nobisipsis loquamur.Nam cum his quæ dicta sunt,etiam hoc est dicendum,quia & cum periculis hæc persuadebantur. Ne igitur impudens sis,sed cogita illam noctem,ner-
C uos,hymnos.Et hoc studeamus etiam nos facere,& aperiemus nobis non carcerem,sed cœlum . Si orauerimus,& cœlum aperire poterimus:Elias etiam clausit ac aperuit cœlum oratione . Est etiam in cœlo carcer. Quæcunque ligaueritis in terra, erunt ligata in cœlo. Oremus per noctem , & soluemus hæc vincula . Nam quòd preces peccata soluant,persuadeat nobis vidua, persuadeat nobis ille amicus,qui intempesta nocte per seuerat ac pulsat:persuadeat nobis Cornelius,Orationes tuæ,inquit,& eleemosynæ tuæ ascenderunt coram deo.Persuadeat nobis Paulus,dicens,Quæ autem vera vidua est,& solitaria,sperauit in deum,& adhæret precibus die ac nocte.Si de vidua ille hæc dicit de infirma muliere,multò magis de viris.Et iam dixi,& nunc dico,Excitemur nocte,etiamsi non multas preces facias,vnam fac cum sobritate & sufficit, nihil amplius peto,etiamsi non sit media nox,saltem sub ipsum diluculum.Ostende quòd non corporis solùm est nox, sed etiam animæ.Ne sinas illam ociosè transire,sed da domino hoc donum,immo & ipsum ad te redeat.Dic enim oro,si in graues incidissemus facultates, quê non rogaremus:si forsan petitionis cõpotes fieremus,respiramus.Quis tibi daret,vt paratus sit is qui rogatur ad

3.Reg.17. & 18.a

Matt.16.c

Luc.18.a
Ibid.11.a
Supr.10.a

1.Tim.5.a

habendum tibi gratiam , quod rogas?Quis tibi daret, D ne obambules & quæras quem nam roges : sed inuenias paratũ?Ne aliis opꝰ habeas per quos roges, vt per illos preceris.Quid hoc maius? Hic enim tunc maximè facit,quando non alios rogamus,sicut amicus germanus,& nos tunc maximè obiurgat quasi non fiamus illius amicitia,quando alios oramus qui pro nobis ad illum intercedant.Ita etiam nos facimus, quando aliqui nos rogant,tunc potissimum illis largimur, quando per seipsos & non per alios nos accesserint. Quid igitur,inquit, si offenderim ? Cessa offendere,& lachrymas funde,& ita accede,& statim in primis inuenies illum propicium.Dic solùm,offendi,dic ex animo & pura mente,& soluta sunt omnia.Non adeò cupis dimitti peccata tua,sicut ille cupit peccata tua dimitti.Quod enim non concupiscis tu,cogita,quia neque vigilias suscipis,neque pecunias effundis: ipse autẽ vt dimittat peccata nostra, vnigenito suo non pepercit,germano eiusdemq; solij ac potestatis filio . Vides quòd ipse magis concupiscit dimittere peccata tua:ne segnes simus,ne moras nectamus.Misericors est ac bonus,solùm occasionem illi demus,idq;,ne nos inutiles E fiamus ac ociosi,quanuis & absque illa absolueret, sed sicut nos multa in ministris nostris formamus & cõponimus , ita & ipse multa in nostram facit salutem. Præoccupemus faciem eius in confessione, quoniã bo Psal.94.a nus est ac suauis & misericors . Si autem non inuocaueris ex veritate, neque volueris ex corde loqui , Dimitte,sed ex ore,quid ille faciet ? Quid est in veritate inuocare?Cum electione voluntatis , cum alacritate, cum mente syncera:sicut de vnguentis dicunt,verum esse, si nihil habet adulterinum , ita & illic reuera illũ inuocat : & qui reuera illum inuocat,tam diu assidet, nec desistit,donec assequatur. Qui autẽ obiter defungitur,& sic legẽ implet,non inuocat in veritate.Quisquis ergo fueris,ne dic, Peccator sum solùm , sed etiã da operam,vt ab hac existimatione te liberes: nec dic solùm,sed & dole:si doles,operam adhibes:si non doles , operam non adhibes : si non doles subsannas . Quis dicens Aegroto , non facit etiam omnia vt liberetur à morbo . Magna arma sũt preces . Si vos, Luc.11.b inquit,scitis bona dona dare , multò magis pater vester . Quare non vis accedere,amat te:plus omni- F bus potest.Et vult & potest.Quid prohibet? nihil.Igitur accedamus cum fide , accedamus dona afferentes quæ vult,vltionis obliuionem,benignitatem,mansuetudinem.Et si peccator fueris, cum fiducia ab illo petes peccatorum remissionem, qui potest ostendere tibiipsi,quòd hoc tibi concessum sit.Sin iustus fueris,& non habes vt ab vltione desistas,nihil profuerit. Non est possibile,quòd homo qui dimiserit proximo , non plenam remissionem assequatur. Incõparabiliter magis misericors est deus quàm nos,hoc omnibus manifestum est. Quid dicis?Si dixeris , iniuria affectus fui, iram domui,furoris vim pertuli propter tuum præceptum,non dimittet etiam ille ? omnino vtique dimittet.Et ita si purificauerimus animam ab vltionis cupiditate , sufficiet nobis , ad hoc vt audiamur , & cum sobritate & multa sedulitate oremus , vt obtenta ab eo copiosa misericordia , bona promissa consequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi , cum quo patri simul ac sancto spiritu sit gloria, imperium,honor nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Cap. XVII *Transierunt autem per Amphipolim & Apoloniam, & uenerunt in Theſſalonicam, ubi erat ſynagoga Iudæorum. Pro more autem ſuo Paulus intrauit ad illos, & per ſabbata tria loquebatur illis de ſcripturis, aperiens & allegans quòd Chriſtum oportebat pati, & reſurgere ex mortuis, & quòd hic eſt Chriſtus Ieſus, quem ego annuncio uobis.*

Homilia.xxxvij.

ITerum paruas ciuitates tranſeunt, & ad maiores feſtinãt, vnde quaſi ex fontibus quibuſdam, in vicinas diuulgandus ſermo. Pro more autem ſuo intrauit Paulus in ſynagogam Iudæorũ, quanuis dixerat, Conuertimur ad gentes: non relinquebat illos, magno enim amore proſequebatur eos. Audi enim illum dicentem, Fratres, expectatio quidẽ cordis mei, & oratio ad deum pro Iſraël eſt, vt ſeruetur, & oraui anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis. Faciebat autem hoc propter promiſſionem dei ac gloriam. Et ne offendiculum eſſet gentibus. *Et, ſabbata tria loquebatur illis de ſcripturis, aperiens & allegans, quòd Chriſtũ oportebat pati, & reſurgere ex mortuis. Et quòd hic eſt Ieſus ille Chriſtus, quem ego annuncio uobis.* Vides quòd ante omnia paſſionem prædicat. Sic de illa non confundebantur, ſed prædicabant vt ſalutarem. *Et quidam ex illis crediderunt, & adiuncti ſunt Paulo ac Silæ. Et religioſorum Græcorum multitudo magna, mulieresq; primariæ non paucæ.* Summam dixit ſermonum, alienus ab omni ſuperfluitate, nõ vbique cõciones totas dicẽdo.

Sup.13.g

Rom.9.a

H

Zelo autem commoti Iudæi inuidi, & aſſumptis quibuſdã forenſibus uiris malis, & turba coacta concitauerũt ciuitatem. Et urgentes domum Iaſonis, quærebant illos ut ducerent ad plebem. Non inuentis autem illis, trahebant Iaſonẽ & fratres quoſdam ad principes ciuitatis, clamantes: Hi qui orbem terrarum concitarunt, huc quoque uenerunt, quos hoſpitio excepit clam Iaſon. Et hi omnes contra decreta Cæſaris faciunt, regem alium dicentes eſſe Ieſum. O accuſationem. Iterum accuſant violatæ maieſtatis, & reipublicæ. Dicentes, inquit, regem alium eſſe Ieſum. *Concitauerunt autem turbam & principes ciuitatis audientes hæc, & accepta ſatisfactione à Iaſone & à cæteris, dimiſerunt illos.* Admirabilis erat vir ille, dimiſit illos, & periculo ſe expoſuit. *Fratres autẽ ſtatim per noctem emiſerunt ſimul Paulũ & Silam in Berrhœã.* I *Qui quum aduenissent, intrauerunt in ſynagogam Iudæorum. Hi autem qui erant generoſiſſimi Theſſalonicenſium, qui receperant uerbum cum omni alacritate quotidie diiudicantes ſcripturas, num hæc ita ſe habeant.* Generoſiſſimi inquit erant, hoc eſt, humaniſſimi. Et vide non ſimpliciter, ſed cum diligentia ſcrutabantur ſcripturas. Hoc enim eſt diiudicantes, volebant enim & à ſeipſis certiſſimam perſuaſionẽ habere de paſſione. Iã enim crediderant. Itaq; multi ex illis crediderunt, etiã Græcę mulieres honeſtæ, & nõ pauci viri. *Vbi autẽ cognouerunt Theſſalonicẽſes Iudæi, quòd & in Berrhœa à Paulo annunciatũ eſſet uerbum dei, uenerunt & illic concitauerũt turbas: ſtatim autẽ tunc Paulum emiſerunt fratres, ut iret uelut ad mare, Manſerũt Silas & Timotheus illic.* Vide illum & cedentem & vrgentem, & multa humano conſilio faciẽtem. *Porrò qui proſequebantur Paulum duxerunt illum uſque ad Athenas, & accepto mandato, ad Silam & Timotheum ut quàm celerrimè ad illum ueniant profecti ſunt.* Videamus autem iterum quæ dicta ſunt: Per ſabbata tria, inquit, loquebatur illis, aperiens ex ſcripturis. Bene, quando vocabant, hoc & Chriſtus faciebat, multùm de ſcripturis diſſerens, & non ſemper ſigna faciens. Quoniam enim illi aduerſabantur, & eum vt impoſtorem & incãtatorem calumniabantur; ideo & ipſe de ſcripturis ĩiſ K ſerit. Qui enim ſolis ſignis attentat perſuadere, meritò ſuſpectus eſt. Qui autem ex ſcripturis perſuadet, nõ venit in eam ſuſpicionem. Et vbique inuenimus illum doctrinis perſuadere. Sed & quum in Antiochia doceret, congregata eſt ad ipſum ciuitas. Ita magnum quoddam etiam hoc eſt, & non paruum ſignum, ſed verè valde magnum. Et ne putẽt quòd ipſi poſſent totum, permittit illos deus expelli. Duo enim inde proue niebant, nempe quòd quaſi depoſiti non ſuperbiebãt, & iterum quòd neque vt rei terrebantur, ita etiam ſingulari ordinatione vocabantur. Religioſorum Græcorum, inquit, magna multitudo, & Græcarum mulierũ crediderunt, etiam viri non pauci. Illi autem contrà faciebant. Quomodo autem dicens, Vt nos ad gẽtes, ipſi autem ad circunciſionem, loquitur Iudęis? Hoc ex ſuperabundantia faciebat. Quoniã ſi Iudæis loqui nõ oportebat, quomodo dicebat iterum, Qui enim coo= Gala.2.b perabatur illi in circunciſione, cooperatus eſt & in me gentibus. Quemadmodum enim & illi gentibus loquuti ſunt, quanuis ad circunciſionem ſegregati: Ita & hic. Et quanuis amplius hos curabat, non tamen illos L negligebat, ne videantur diuiſi eſſe. Et quomodo, dicet quis, prius ad ſynagogas ingreditur? Græcis perſuadebat per Iudæos dũ Iudæis loquitur. Sciebat enim quòd hoc ad gentes conciliandas multùm valebat. Idcirco 1.Tim.2.d dicebat, Quoniam ego gentium ſum apoſtolus. Et epiſtolæ illius omnes cõtra Iudæos pugnant. Quòd Chriſtum, inquit, oportebat pati. Si pati oportebat, omnino & reſurgere, multò magis mirabile hoc quàm illud. Si enim illum qui nihil iniuſtè egit morti expoſuit, multò magis ſuſcitauit illum. Iudæi autem increduli, aſſumptis forenſibus quibuſdam, turbarunt ciuitatẽ, inquit: Ita quum plures eſſent Græci, aſſumebant quoſdam. Quoniam non putauerunt Iudæi, ſe ſufficere ad ſeditionem mouendam, nec iuſtam cauſam habebant, tumultu ſemper talia perficiunt, idq; aſſumptis viris malis: Non inuentis autem illis, inquit, traxerunt Iaſõnem. O tyrannidem ab ædibus ſine cauſa illos extrahunt. Hi omnes contraria decreto Cæſaris faciũt, Regem inquit, dicentes eſſe Ieſum. Quoniam nihil contrarium dicebant decretis, neque commouebant ciuitatem in aliud crimen illos ducunt, & læſæ maieſtatis M ac reipub. accuſant. Et quid timetis, ſiquidem mortuus eſt. Vide perſequutiones ſemper prædicationem promouere? Itaque hi erant, inquit, generoſiſſimi Theſſalonicenſium, hoc eſt, nihil mali facientes, ſed alij quidem crediderunt, hi autem contrarium faciunt turbãtes illos. Igitur multi quidem crediderunt ex illis, etiã Græcæ mulieres: Iterum hìc credunt Græci. Tu autem vide qua diſpenſatione fugerunt metuentes. Nónne ſi ceſſaſſent prædicare, etiã amplius exacerbaſſent? Duo fiebant, & illorum furor extinguebatur, & prædicatio creſcebat. Meritò autem & illorum malos mores ponit. Venerunt & illuc concitantes turbas, irrefrenabilem inſaniam illorum inſinuat. Statim autem emiſerunt Paulum fratres, vt iret inquit quaſi ad mare. Hic iam Paulum ſolũ mittunt. Metuebãt ne quid ipſi mali accideret, qui caput illorum omnium erat. Sic non vbique gratia operabatur, ſed ſinit illos etiam humano conſilio agere, exuſcitans illos, & in ſolicitudinẽ immittens. Vide ſaltem vt Philippis ſeruarit ſolùm, hic non item. Et accepto mandato, inquit ad Silam & Timotheũ, vt quàm celerrimè veniant ad ipſum, profecti ſunt. Et hoc meritò, Nam licèt Paulus erat, attamen

A tamen illis opus habebat. Igitur bene in Macedoniam à deo impellebantur. Clara enim tum erat Græcia, alioqui & alia præter neceſſitatem faciebat: Chriſtus præcipiebat ex euãgelio viuere, hic autẽ hoc non faciebat. Chriſtus non miſit illum baptizare, hic autem baptizabat. Vide quomodo conferendus omnibus erat: Petrus in circunciſionẽ, hic ad gentes, & in maiorẽ partem. Et accepta ſatiſfactione à Iaſone dimiſerũt illos. Vide quomodo ſatisfaciens Iaſon emiſit Paulum, & ita animam ſuam pro Paulo expoſuit. Hi, inquit, erant generoſiſſimi Theſſalonicenſes, hoc eſt, virtutibus & fide erga deum præditi. Qui ſcilicet ſuſceperunt ſer- 1.Theſſ.1.b monem cum omni alacritate, inquit, quotidie diiudicantes ſcripturas, ſi hæc ſic habeant. Non ſimpliciter impetu, neque zelo. Et quia maior ciuitas erat, foreſes homines erant in illa. Mirabile autem non eſt, ſi in maB iore ciuitate deteriores ſint, Immo maximè veriſimile eſt, in maiore eſſe peiores, vbi multæ tumultuum occaſiones: nam ſicut in corpore, quando difficilior morbus fuerit, plus habet materiæ & aliméti: Ita certè hoc loco, id quod & in Iconio factũ eſt, & egreditur Paulus, vt & perditionis aliorũ pœnã dent. Idcirco & Paulus dicit prohibentibus nos loqui gentibus. Et quare non manſerunt, inquit, ibi? quare non ſigna fecerunt? Si enim illic vbi lapidatus eſt, manſiſſet multo tempore, multò magis ibi. Quare? Deus non ſemper voluit illos facere ſigna. Non enim minus ſignum eſt, vincere abſque ſigno eos qui perſequuntur quàm ſigna facere, atque ita ſicut nunc abſque ſignis prævalet, ita & 1.Cor.1.d tunc vbique volebat potens eſſe. Itaque nec apoſtoli vbique ad ſigna confugiunt. Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum ſigna quærentibus, & ſapiẽtiam. Hæc dedimus quæ neque ſignis perſuaderi poſſunt. Et perſuademus, adeoq; magnum hoc ſignum erat. Igitur vide vbi extenta prędicatio, quomodo ſtatim ad ſigna accurrunt: oportebat enim poſteà propter eos qui crediderãt maiora eſſe ſigna, quàm quæ aliis fiebãt, ideo & fiunt, ſed recedendo & accedendo ea faciebant. Emiſerunt illum quaſi ad mare. Quare? vt non poſſit facilè deprehendi. Ita enim illũ eripere voluerunt, quaſi per hoc magni quippiam perfeciſſent. Vide quanto ſtudio, & reliqui diſcipuli erga præcipuos apoſtolos C vſi ſunt, & non quemadmodum nunc ſeparati ſumus. Separamur enim inter nos parui & magni. Alij quidẽ extollimur, alij autem inuidemus, propter hoc & illi inuident, quia nos inflamur & non patimur cum illis æqualiter ſalutari. Idcirco in corpore eſt moderatio qualitatum & harmonia, quia non eſt inflatio: non eſt autem inflatio, quia membra ita conſtituta ſunt, vt ſeipſis inuicem vtantur neceſſariò, & caput pedibus eget, & pedes capite. Et nobis hoc fecit deus, & neq; ſic fieri ſuſtinemus. Etenim etiam ſi hoc non eſſet, oportebat charitatem ac pacem habere. An non auditis illos qui foris calumniantur nos? Quando dicunt, Vtiles amicitiæ, laici nobis opus habent, & nos iterũ propter illos ſumus. Ita & doctor & princeps nõ eſſet, niſi etiam diſcipuli eſſent ac ſubditi, neque facerent quæ ſua ſunt, ſicut terra opus habet agricolis, & agricolæ terra: ita & hìc. Quam enim habet mercedem doctor, non habens cui oſtendat edoctos? quam etiam hi qui docentur, ſi non optima fruantur doctrina? Et ita iterum ſimiliter alter altero opus habet, & principes his qui reguntur, & duces ſubditis. Principes enim multorum gratia ſunt. Nullus enim ſufficit per ſeipſum aliquid operari, ſiue ſuffragia dare oportet, ſiue conſilia

D & ſentẽtias honeſtiores fiunt à congregatione & multitudine. Exempli gratia, pauperes dantibus egent, dãtes accipientibus. Iterum conſiderantes, inquit, mutuũ, ad incitationem dilectionis ac bonorum operum, propterea maiora poteſt communitas eccleſiæ. Quæ per ſeipſum nullus poteſt, cum aliis poteſt, Propterea maximè neceſſariæ fiunt preces hoc loco pro vniuerſo orbe, pro eccleſia quæ in finibus, pro pace, pro his qui in calamitatibus. Et hoc Paulus manifeſtat, dicens: Vt 2.Cor.1.c quod in nos beneficium, in multa perſona, per multos gratiæ dicantur pro nobis: hoc eſt, vt multis conceda tur. Et ſæpe preces illorum petit. Vide etiam de Niniui tis quid dicit deus: Ego autem non parcerem ciuitati, Ionæ vlt.d in qua habitant plures, quàm duodecim myriades. V- Matt.18.e bi duo vel tres ſunt congregati, inquit, in meo nomine, illic ſum in medio illorum. Si autem duo magna poſſunt, multò magis plures: quanuis vnus ſis, multùm váleas, ſed non ſimiliter. Quare autem & vnus es, & non facis multos? quare nõ es author charitatis? quare non concilias amicitiam? Maximum virtutis encomium ſcis. Sicut enim deum magis exacerbat, per cõſpirationem eſſe malos, ita magis illum lætificat in cõ E cordia eſſe bonos. Nõ eris, inquit, cũ multis in malum. Omnes declinauerunt, inutiles facti ſunt, & facti ſunt quaſi fœtentes in maliciis ſuis. Fac tibi amicos præ do Pſal.13.a meſticis, præq; omnibus aliis. Si quis pacificus eſt, idẽ filius eſt dei, vtique multò magis & is qui amicos parat. Si is qui reconciliat, filius dei dicitur, quo nomine appellandus eſt qui eos qui reconciliantur amicos facit? Hanc negociationem exerceamus. Amicos faciamus inter ſe qui inimici erant, & eos qui non inimici, & nec amici congregemus quidem & hos, & ante omnes, nos ipſos. Sicut enim qui in domo inimicitias habet, & cum vxore ſua diſſidet, non eſt fidedignus, quòd alios conciliet, ſed audiet: Medice cura teipſum. Ita profectò & hìc dicetur. Quæ igitur ſunt noſtræ ini Luc.4.d micitiæ? anima diſſidet cum corpore, malitia pugnat contra virtutem. Has ſoluamus, hoc bellum componamus, & tunc cum pace etiam aliis loquemur, cumq; multa fiducia, non reprehendente nos cõſcientia noſtra. Pugnat ira cum manſuetudine, pugnat auaritia cum contemptu diuitiarum, pugnat inuidia cum benignitate. Diſſoluamus hoc bellum, hos inimicos deiciamus, hos ſtatuamus triumphos. In ciuitate noſtra F præparemus pacem. Ciuitas enim nobis eſt, & admini ſtratio, & ciues, & peregrini multi, ſed peregrinorum eiectionem faciamus, ita vt neque domeſticos corrũpamus, neque alienum & adulterinum dogma introducatur, neque carnalis ſenſus. Non videmus quòd ſi quis hoſtium in ciuitate aliqua capitur, quaſi explorator iudicatur. Igitur peregrinorum eiectionem faciamus, imò non ſolùm peregrinorum, ſed etiam hoſtiũ, ſi quem viderimus, tradamus principi, menti inquã cogitationem illam, quæ barbara quidem eſt, ſed ciuili veſte induta. Multæ apud vos cogitationes tales ſũt, natura quidem inimicæ, amictæ autem ouillo vellere: Sicut Perſæ Tiara ſublata, & gladiis peculiaribus quos anaxyrides vocant, & calciamentis barbaricis dimiſſis, alieno in habitu regionem noſtram ingrediuntur, & raſi in corpore & familiari lingua loquentes, habitu bellum occultant. Si autem tormenta ſtatim adhibueris, eum qui latet deprehendes. Ita & hìc, examina ſæpius talem cogitationem, & ſtatim videbis barbaricum ſenſum. Vt autem in exemplo tales exploratores oſtendam, quos præmittit diabolus, vt videant, quo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G modo res nostræ habeant: Agè vnum despoliemus, & in tribunali diligenter examinemus: Et si placet quosdam ex his quos Paulus deprehenderat, adducamus. Coloss.2.d Qualia sunt, inquit, quæ rationem quidem habẽt sapientiæ per superstitionem & humilitatem animi, & abstinentiam corporis, non per honorem aliquem ad satietatem carnis. Exempli gratia: Iudaismum inducere vult diabolus, itaque si inde adduceret, nihil persuaderet. Vide igitur quomodo illum efficiat? Oportet, inquit, abstinentiam habere corpus, hoc ad philosophiam & bonam vitam pertinet, ne admittas cibum, sed vt caueas. Humilis ille sensus est. Et nunc iterum hæreticorum quis volebat vos ad creaturam abducere. Vide igitur quomodo præparauit dolum. Si dixisset. Creaturam adora, captus esset. Sed cur? Respondetur enim, Deus conditor est. Porrò exerceamus iuxta sententiam diiudicantium scripturarum apostolicarum mentem, illuc eum ducamus, ipsi agnoscent & prædicationẽ, & loquacitatem. Multi lucra magna lucrifaciunt, vt habeant quod dent pauperibus. Iniusta lucra, & hæc cogitatio molesta, sed exoneremus eam, H & exploremus, redarguamus, ne capiamur. Cæterùm effugientes omnes versutias diaboli, vt cum diligentia sana dogmata retinere valeamus, securêque præsentem vitam transigere, æternaq; bona assequi, gratia, & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre ac sancto spiritu simul sit gloria, nũc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Paulo autem expectante illos Athenis, exacerbabat spiritus illius in ipso, quum videret idololatriæ deditam esse ciuitatem. Disputabat igitur in synagoga cum Iudæis & religiosis, & in foro quotidie cum his qui ipsum fortè adissent.

Homilia.xxxviij.

VIde quòd maiores tentationes habet apud Iudæos quàm apud gentes. Athenis enim nihil tale patitur, nihil enim præter risum passus est. Apud Iudæos autem multæ difficultates, adeò erãt iritati. Ideo & dicit: Paulo autem expectante illos I Athenis, exacerbabat spiritus illius in ipso, quum spectaret ciuitatem idolis obnoxiam. Meritò. Vix enim alibi tot videbantur idola. *Disputabat igitur in synagoga, & in foro quotidie cum his qui fortè ipsum adissent.* Vide iterum disserit apud Iudæos, vndique obstruens ora eorum, qui dicebant quòd Iudæos reliquisset, propterea quòd ad gentes se conuertisset. Mirum est, quòd philosophi sic illo loquente non statim deriserunt eũ, cum contumeliis, neque à prædicatione resilierunt, dicentes: Procul à philosophia abest, quia nihil fastus habebat. Et aliter: quia neque cogitabant, neque intelligebant ea quæ dicebantur. Quomodo enim quum alij ex eis corpus dicebant deum, alij verò voluptatem fœlicitatem. *Quidam autem Epicurei ac Stoici philosophi conflictabantur cum eo, & quidam dicebant: Quid vult verbisator ille dicere? Alij verò: Nouorum dæmoniorum annunciator esse videtur, quia Iesum & resurrectionem euangelizabat.* Etenim resurrectionem deum quendam esse putabant, quia & fœminas colebant. *Apprehensum autem illum ad Ariopagum duxerunt, dicentes: Possumus ne scire, quæ nam noua ista quæ à te docetur doctrina, noua enim quædam ingeris auribus nostris. Volumus igitur scire quidnam velint hæc esse.* Duxerunt illum ad Ariopagum, non vt discerent, sed vt punirent. Ibi erant iudicia sanguinis. Vide igitur quomodo etiam sub spe discendi vbique, nouam doctrinam obiiciunt. Loquacium ciuitas, ciuitas illa erat. *Athenienses autem omnes, & hospites qui illic versabantur, ad nihil aliud vacabant, quàm ut dicant & audiant aliquid noui. Stans autem Paulus in medio Ariopagi, dicebat: Viri Athenienses per omnia ferè superstitiosiores uos uideo. Transiens enim & contemplans culturas uestras, inueni & aram in qua inscriptum erat, Ignoto deo.* Quid est hoc? Athenienses, quia per multa tempora acceperant deos etiam extraneos, vtpote templum Mineruæ, & Panem, & alios aliunde, timentes ne forsan & alius quispiam esset, quem ignorarent, ipsis quidem nondum cognitus, qui tamen alibi colatur, propter maiorem igitur securitatem etiam illi altare erexerunt: & quoniam non erat manifestus deus, inscriptum est, Ignoto deo. Hunc igitur Christum Iesum esse Paulus dicit: *Quem igitur ignorantes bene colitis, hunc ego annuncio uobis.* Vide quomodo ostendit, quod ipsum præoccuparit. Nihil extraneum, inquit, nihil nouum affero. Multùm illi obiiciebant: Quæ est ista quæ dicitur à te doctrina? Noua enim quædam ingeris auribus nostris. Statim igitur suspicionem illorum aufert, ac dicit: *Deus qui fecit cœlum & omnia quæ in illo, hic cœli ac terræ dominus existens.* Deinde ne putent vnum ex multis esse, corrigens deinceps subdit: *Non in manufactis templis habitat, nec manibus humanis colitur, aliquo indigens.* Vides quomodo paulatim philosophiam inducit, quomodo deridet errorem gentilium? *Dam vitam & spiritum, & omnia, fecitque ex uno sanguine omne genus hominum, quod habitat super omnem faciem terræ.* Hoc dei proprium. Vide igitur num hæc & de filio dici possint. *Præfinitũq; præstituta tempora, præfixitũq; terminos habitationis eorum, ut quærerent deum, si fortassis palpent ac inueniant eum, tametsi non longè absit ab unoquoque nostrum. In ipso enim uiuimus & mouemur, & sumus, sicut & quidam ex Poetis uestris dixerunt. Nam huius & progenies sumus.* Aratus poëta. Hoc Aratus poëta dixerat. Vide, probationes adhibet etiam ab his quæ apud illos fiebant ac dicebantur. *Progenies igitur quum simus dei, non debemus putare auro uel argento, uel lapide arte sculpto, & inuento humano deum esse similem.* Et certè propter hoc, inquit aliquis, debemus? Minimè. Quandoquidem neque nos illis similes, neque animæ nostræ. Cur autem non recta iuxta philosophiam ingreditur, dicens: Deus natura incorporeus est, inuisibilis, & infigurabilis: Quia superfluum videbatur iam hæc dicere ad homines quidem nondum edoctos vnum esse deum. Propter hoc illa dicere omisit, sed in quæstione consistit, ac dicit: *Et tempora quidem huius ignorantiæ quum dissimularit deus, nunc annunciat hominibus omnibus ubique ut resipiscant, eo quòd statuit diem in quo iudicaturus est orbem in iustitia, in uiro cui decreuit, fide præstita omnibus, re suscitando illum ex mortuis.* Vide, concussa mente illorum dicendo, Statuit diem, & territa, tunc opportunè adiicit hoc, Resuscitando illum ex mortuis. Sed videamus iterum quæ dicta sunt: Paulo autem expectante illos Athenis, exacerbabat, inquit, spiritus illius in ipso. Non ira hoc loco, neque indignatio est exacerbatio vel incandescẽtia, sed excitationem ac zelum significat. Sicut etiam alibi: Facta est, inquit, exacerbatio inter illos: Et vide, singulari ordinatione euenit, quòd illic expectans illos inuitus manserit. Quid igitur est παροξύνετο? exacerbabat,

A babat, pro eo quod dicimus, excitabatur. Procul enim est ab ira & indignatione, donum spiritus. Non ferebat, sed mordebatur. Itaque disputabat quidem in synagoga cum Iudæis, inquit, ac religiosis. Vides, vt ille iterum cum Iudæis disputat? Religiosos autem, proselytos dicit. Dispersi enim sunt Iudæi vbique ab aduentu Christi, nam simul & lex ab illo tẽpore soluebatur, & docebãt homines pietatem, etiamsi ipsi nullam acciperent vtilitatem, quàm quòd habebant suarum calamitatum testimonia. Quidã autem Epicurei & Stoici philosophi conflictabantur cum illo. Nõ iam legibus suis vtebantur Athenienses, vtpote Romanis iam subiecti. Et vnde voluerunt hi cõflictare? quoniam videbant & alios conferentes, & hominem existimationis cuiusdam. Et vide statim cum contumelia aggrediuntur. 1.Cor.2.d. Animalis enim homo non capit ea quæ sunt spiritus. Nouorum dæmoniorum videtur, inquit, annunciator esse. Dæmonia deos suos appellabant. Erant enim ciuitates illæ idolis plenæ. Apprehẽsum enim illum ad Arium pagum duxerunt, dicentes: (Quare in Arium pagum illum traxerunt? vt perterreretur. Ibi enim capitales causas iudicabant, & homicidia.) Possu- B mus ne scire, quæ noua illa quæ à te dicitur doctrina? Noua enim quædam ingeris auribus nostris. Atheniẽses autem omnes, & peregrini qui illic versabantur ad nihil aliud vacabant, quàm vt dicerent vel audirent quippiam noui. Hìc illud assignatur, quòd quãuis semper occuparentur in eo quòd audirent vel dicerent aliquid noui: attamẽ illa noua putabãt, vtpote quę nunquam audierãt. *Stans autem Paulus in medio Arij pagi, dixit: Viri Athenienses per omnia ferè superstitiosiores uos uideo. Transiens enim & considerans culturas uestras.* Non dixit dæmones simpliciter, sed viã parat sermoni, propter hoc dixit: Superstitiosiores vos video, ppter altare. Deus, inquit, qui fecit mundum, & omnia quæ in illo: locutus est vocem vnam, per quam omnia quę philosophi tradebant, subuertit. Epicurei enim prouidentiam dei negantes, omnia per se ferri dicebãt, & ex atomis cõstituta esse, Stoici autẽ corpus & feruorẽ. Ille verò dicit, opus dei esse muudũ, & oia quæ in illo. Vides q̃ succinct⁹ sit & q̃ dilucidæ breuitatis. Et vide quę erãt quæ auribus illorũ ingerebat, nempe ꝙ deus mũdum fecerit. Quæ etiam plebeij nunc sciunt, hoc ignorabant Athenienses, & Athenienſium sapientes. Si e- C nim fecit, manifestum quòd & dominus. Vide quid dicit deitatis esse indicia, nempe esse conditorẽ, id quod & filius habet. Etenim prophetæ vbique hoc dicũt, dei esse creare mundum. Non sicut illi alium quidem esse factorem, sed non dominum, ponentes materiam ingenitam. Ibi nunc latẽter dogma suum asserit, & illorum dogmata refutat. Non in manufactis, inquit, templis habitat: nam habitat quidem in templis, sed nõ in talibus, sed in anima humana. Vide, corporalem sustulit cultum. Quid igitur? non habitabat in templo, quod in Hierosolymis? Minimè, sed operabatur. Quomodo igitur colebatur manibus humanis apud Iudæos? non à manibus, sed à mentib⁹. Quia illa nõ quærebat, quasi Psal.49.c. opus illis habeat. Nũquid enim, inquit, comedam adipes taurorum, vel sanguinem hircorum potabo? Alioqui neque hoc suffecisset quòd nullo indigeat, id quod affirmabat. Nam diuinum quidem & hoc, sed oportebat etiam aliud accedere, adiicit: Ipse dãs omnibus vitam & spiritum, & omnia. Duas coniecturas deitatis ostendit. Et quòd ipse nullo egeat, & quòd omnia cunctis suppeditet. Confer cum his omnia quæ de deo Pla-

to philosophatus est, quæcunque & Epicurus, & nugæ D apparebunt. Dans, inquit, vitam & spiritum. Ecce etiã animæ opificem illum facit, non genitorem. Vide iterum quomodo destruit sermonem de materia. Fecitq; ex vno sanguine omne genus hominum, vt habitet super omnem faciem terræ. Hęc meliora sunt quàm quę illi tradunt, & confundunt atomos ac hylen. Hìc etiã ostendit, quòd non est portio, neque anima hominis deus, quod etiã illi dicunt. Non esset enim hoc esse cõditorem. Dicens autem, non humanis manibus coli deum, insinuat quòd mente ac corde ei seruitur. Hìc inquit, cœli ac terræ dominus. Igitur non sunt dęmones Merici ac prouinciales, quorum partes ac prouinciæ quædam propriæ in quibus domini sunt. Deus qui fecit mundum & omnia quæ in illo. Ostenso quomodo cœlum factũ, ostendit quòd non in manufactis habitat: quasi diceret, Si deus, omnia scilicet fecit: si autẽ non fecit, neque deus est. Dij qui cœlum & terram nõ fecerunt, pereant. Multò maiora quàm illi dogmata inducit, tametsi nondum adhuc magna dixisset. Nondum enim tempus, sed tanquã pueris loquitur de con- E ditione mundi, & dominatione dei cui nulla re opus est. Vbi autem dixit, quòd omne genus hominum ex vno sanguine fecit: manifestauit omnium bonorũ authorem. Quid huic sublimitati par? Nam mirabile est, quòd ex vno fecit tot: quòd autem omnibus ille simul imperat, adhuc mirabilius. Dans enim, inquit, omnibus spiritum ac vitam. Quid est, quũ præfinierit tempora præstituta, præfixeritque terminos habitationis illorum, vt quærant deum, si forsan palpẽt illum ac inueniant? Quia non coactus est quis, inquit, obambulare & quærere deum. Vel si non hoc, quia decreuit vt quæratur deus. Sed non semper hoc finiuit, sed præstitutis temporibus. Hoc autem dicit ostendẽs, quòd neque nunc qui quæsiuerunt inuenerint, quanuis ita manifestè inueniri queat, quemadmodum si quid in medio positum palpemus. Neque ibi quidem cœlum est, alibi non, & in hoc tempore fuit, in alio non. Et ita omni tempore, & in omnibus præfixis terminis habitationis nostræ possibile est quòd inueniamus illum. Ita enim pulchra dispensatione inquisitionem ordinauit, vt neque loco, neque tempore prohibeamur. Certè & istuc ipsum maximè illis conducibile fuisset, siquidem F voluissent, quòd vbique sit cœlũ, & stet in omni tempore. Idcirco & sic dixit: Quanuis non longè sit ab vnoquoque nostrum, sed propè sit omnibus. Quod autem dicit, hoc est: Non solùm dedit vitam ac spiritum & omnia, sed etiam quod est summa omnium, duxit ad sui notitiam, dando hæc per quæ possemus illum inuenire ac comprehendere, sed noluimus quærere, quanuis ante pedes esset. Non longè, inquit, ab vnoquoque nostrum quum sit. Papæ, omnibus propè esse dicit, qui in toto orbe sunt. Quid hoc mai⁹? Vide quomodo Mericos dæmones refutat. Quid dico procul? Tam propè est, vt absque illo non viuamus. In illo enim viuimus, mouemur, ac sumus. Hoc dicit quasi corporali exemplo. Sicut impossibile est ignorare aërem vbique diffusum, & non longè ab vnoquoque nostrum existentem, imò etiam in nobis existentem, ita profectò & omnium opificem. Vide quomodo omnia illius dicit esse, prouidentiam illius esse dicit ac conseruationem esse ab illo, operandi vim, actum habere & non perire. Et non dixit per illum, sed quòd propius fuerit, in illo. Nihil tale dixerat Poëta ille, dicens: Huius enim & genus sumus. Sed ille quidem

Universidad de Deusto
Biblioteca

de Ioue dixerat,hic verò de omniũ opifice assumit, & non illum hoc dicto intelligens . Absit , sed quæ propriè de vero deo dicta ei adscribens.Quoniam & altare huius dixerat,non illius quem colebant. Dicta enim sunt quædam,& fiũt huic,& nesciunt Græci quòd fiant ei,sed ea ipsi de alio intellexerunt . Dic enim, de quo dicitur propriè:Ignoto deo ? De cõditore omniũ, an de dæmone,quum & illum ignorarint , hunc verò scierint:Similiter etiam quòd omnia fecit,congruerit de deo dictum esse,non de Ioue scelesto quodam homine & abominabili ac mago.Ita etiam Paulus nõ similiter sicut ille dixit.Huius enim & genꝰ sumus.Absit,sed alia mente.Genus enim dei nos esse dixit , hoc est,familiares,proximos,& quasi quis dicat , Proximè habitantes ac vicinos.Vt enim non iterũ dicant:Noua ingeris auribus nostris.Nihil enim hominibus contrarium,ducit poëtam in medium.Et non dixit, Non debetis putare auro vel argento deum esse similem,ô scelesti ac impij:Sed humilius,Hoc non debemus putare,inquit.Sed super hoc . Quídnam est, Super hoc? deus,sed neque hoc.Est enim efficaciæ nomen:verum iam hoc,nisi quòd non dicimus huic deum esse similem.Quis enim diceret?Vide quomodo incorporeum introducit,Mens enim quãdo suspicatur corpus , etiã distantiam imaginatur.Genus igitur existẽtes dei, nõ debemus,inquit,auro vel argento , vel lapidi sculpto arte & figmento hominis, deum esse simile putare. Iã dixerit quis:Non hoc putamus,quare igitur hęc dicit? Sed ad multos loquebatur ille,vnde & bene dixit.Nã si nos sumus illis similes iuxta animam , multò magis deus.Tunc abducit illos à suspicione.Non solùm autẽ sculpturæ artis deus non est similis ,sed neque alteri cuipiam humanæ cogitationi subiicitur.Nam vel ars, vel mẽs inuenit.Idcirco sic dixit: Itaque si id quod ars humana vel mens inuenit,hoc deus, & in lapide substantia dei , quomodo in illo viuimus, & non inuenimus illum?Duplex obiectio. Et quòd illum non inuenerunt,& quòd tales inuenerunt, minimè per seipsam fide dignas . At vbi concussa illorum anima ostendit eos esse inexcusabiles, vide quid subdit: Tempora quidem ignorantiæ dissimulans,nũc annunciat hominibus omnibus vbique vt pœnitentiam agant. Quid igitur?Nullus horum punitur?nullus qui pœnitentiã vult agere?de his dicit,nõ de his qui defũcti sunt, sed quibus annunciat . Non exigit à vobis rationem,inquit: non dixit,ille despexit:nõ dixit,permisit:sed vos ignorastis,dissimulauit:hoc est,non exigit pœnam,quasi dignis pœna.Ignorastis,& non dixit,sponte malè egistis,sed per hoc superiora monstrauit, vt vbique pœnitentiam agant , dicens: Hic totum orbem insinuat. Merici. Vide quomodo illos abducit à Mericis,hoc est,prouincialibus diis.Quapropter statuit diem,in quo iudicaturus est orbem in iustitia.Vide iterum orbem dixit, sic homines vocans. In viro cui decreuit suscitando illũ ex mortuis.Vide quomodo iterum passionem manifestauit,memor factus resurrectionis. Quòd autem verum sit iudicium,manifestum ex resurrectione:Simul enim prꝑarata sunt.Et quòd omnia vera sint,inquit, manifestum ex eo quod resurrexit. Et resurrexisse illũ ex mortuis omnibus hanc fidem adhibet,idq; iam manifestum.Hæc quidem dicta sunt ad Athenienses, tẽpestiuum autem etiam vobis dici,omnibus vbique agendam esse pœnitentiam, quia præfiniuit diẽ in quo iudicaturus est orbem.Vide quomodo & iudicem illũ inducit,& cum prouidentia gubernantem mundum, & misericordem,& condonantem veniam,& potentem ac sapientem,& omnia simpliciter quæ sunt conditoris habentem.Confirmationem dictorum ponit, quoniam ille resurrexit ex mortuis.Pœnitentiam igitur agamus.Omnino enim iudicari oportet:si nõ surrexit Christus,non iudicamur:si autẽ surrexit , omnino iudicamur.In hoc enim & mortuus est,vt & mortuorum ac viuorum dominus sit,inquit.Et iterum:Omnes enim assistemus tribunali Christi, vt vnusquisque portet secundum ea quæ operatus est . Ne autem putes hæc esse solùm verba . Ecce & de resurrectione omnium introduxit sermonem.Neque enim aliter iudicatur orbis.Etiam hoc quòd suscitauit illum à mortuis,de corpore est dictum : hoc enim & mortuũ erat, hoc & cecidit.Apud gentes,sicut creatio , ita & iudicium reprobatur . Hæc autem puerorum commenta sunt,& ebriorum hominum. At nos qui de his melius instructi sumus,faciamus vtile aliquid,& studeamus familiarissimi esse Christo. Hactenus inimici eius fuimus , hactenus minus suauiter erga illum affecti fuimus.Absit dicet quispiam,cur hæc dicis? Non vellem hæc dicere,nisi ea fecissetis vos.Nunc autem quæ vtilitas,si sermones taceantur,& res cum omni claritate sic clament,Itaque quomodo illum diligemus ? Dixi qui quidem sexenties, dicam tamen & nunc:modum vnum inuenisse mihi videor maximum & mirabilem nempe vt cum eo quòd recogitamus innumerabilia & maxima beneficia , quæ cõmuniter cum aliis à deo accepimus,& pro quibus gratias habemus : recogitemus etiam singuli,quid sibi peculiariter datum sit,recogitemus autem id quotidie.Igitur quòd magnã hæc habeant vim,vnusquisque nostrum apud seipsum recogitet,& diligenter scrutetur.num aliquando in periculum prolapsus,hostium manus effugerit, & beneficia dei quæ conscribi præ multitudine nequeunt,tanquam in libro habeat:vtpote si fortè ante lucem egressus in viam,periculum euasit:si fortè incidens in malos homines,eos vicit:si fortè morbo correptus,desperantibus omnibus iterum conualuit.Multùm enim & hoc valet ad conciliandum nos deo.Sanè si Mardochæus ille ita habuit subsidiaria bona opera quæ ab ipso facta,quum venissent in memoriam regis,vt ad illam gloriæ claritudinẽ perueniret,multò magis nos si memores fuerimus.Et duorum istorum operum diligens faciamus examen,quid nos quidẽ peccauerimus in deum,& quid boni ille nobis fecerit.Ita & grati erimus,& omnia effundemus . At nullus hæc recogitat, sed quemadmodum de peccatis loquimur , esse nos peccatores peccata non in specie memorantes & exquirentes,ita & de beneficiis dei,quòd benefecerit nobis deus dicentes,non speciatim illa examinamus, nõ dicimus vbi,& quanta,& in quo tempore:sed ex præsenti magnam faciemus diligentiam . Nam si quis etiam vetera repetere potest,omnia diligenter considere t,grandem inuenturus est thesaurum. Hoc etiã nobis vtile est,vt non desperemus.Nam quando viderimus,quòd sæpe nobis præsidio fuerit : non desperabimus,neque putabimus nos abiici, sed ingens illius pignus accipiemus,suam erga nos prouidentiam ac curam cogitantes,quòd peccantes non punimur, sed etiam præsidio fruimur . Dicam autẽ quiddam & ego, quod à quopiam audiui:Erat puer quidam quem cum matre contigit,quum nondum decimum & quintum ageret annum,in agro,aëre perquàm corrupto,febribus laborare . Erat autem post autumnum . Et mater quídem

quidem festinauit ingredi in ciuitatem:puer verò illic iubẽtibus medicis & mansit,& quum flagraret febris, cœpit gargarizare , inde abstinentiam meditans,imò ignem extingui putans.Nisi autem mox quod optabat acciperet,vtputa puer existens ob intempestiuam contentionem,postea non accipiebat. Vbi autem venit in ciuitatem proposita sunt ea quæ illius linguæ erant ac sermonis,& valde diu fuit non loquens ,& nihil articulatum pronuncians , sed legebat quidem,& doctores multo tempore inuisebat , & simpliciter absque signis erat,& abiecta fuit de eo spes omnis:eratq; mater dolore plena,& plurima adinuenerãt medici,multa etiam alij,sed nihil horum proderat: donec misericors deus linguæ vinculum sanauit, & tunc cõualuit, & pristinam loquendi facilitatem ac claritatem accepit.Narrauit autem illius mater,quòd etiam quũ paruus esset puer in naribus habuerit morbum,quem polypum vocant,& iterum medici disperauerũt, orauitque mater vt moreretur , & pater illi maledicebat. Adhuc enim viuebat,& iterum omnia facta sunt difficilia.Et ille statim vnguibus fricans à foramine narium,bestiolam illam impetu spiritus à naribus erasit, & omnes difficultates solutæ sunt.Hoc autem sedato, fluxus per oculos acutus & viscosus continenter fluebat,magnásque & crassas lemas efficiebat,ita vt pupilla oculi obduceretur pellicula se interponente,& grauem cæcitatem afferebat, omnesq; dicebant actũ esse, sed etiam ab hoc morbo statim per gratiam dei liberatus est.Et hæc quidem sunt quæ audiui, quæ autẽ ipse scio,narrabo vobis.Mota est olim me adhuc adulescentulo,magna tyrannorum hostilitas,militibus etiã foris extra ciuitatem ad insidias positis , fortè fortuitò libellos quærebant incantatorios & magicos.Et qui scripserat librum,nondum perfectum in flumen abiecerat,& captus,quum postularetur ab eo,reddere non poterat , sed ducebatur per totam ciuitatem vinctus. Et ita quum accusaretur dedit pœnam:tũc ego in martyris ædem proficisci volẽs, transibam per hortos iuxta flumen cum alio quodam:illle autem viso libro, qui in superficie fluebat,primùm quidem putabat linteum esse:propior autem factus,agnouit esse librum, & descendens recepit.Ego autem contendebam vt de communi inuẽto,& ridebam.Sed videamus, inquit, quídnam hoc sit,reuoluit partem paginæ,& inuenit scripta magica.Accidit autem eodem tempore militem transire,qui hoc animaduertens abiit , & timere nos fecit. Quis enim credidisset,quòd è flumine sumptum sustulissemus,quum omnes tunc etiam qui nõ suspecti detinerentur:& abiicere non audebamus,ne videremur. Idem etiam periculum erat,si diuideremus.Concessit igitur deus, & abiecimus , & posteà à periculis sumus liberati.Et innumera dicere possem,si omnia enumerare vellem.Et hæc propter vos dixi , vt etiam si non talia, sed alia quædam habetis , in perpetua memoria sint:vt si lapis quidam illatus in te tortus, super te nõ venit. Hoc semper habe in memoria. Magnã hæc nobis cum deo amicitiam faciunt:si enim memores beneficiorum ab hominibus acceptorum,multùm dolemus quòd non possumus illis aliquid rependere:multò magis hoc in his quæ à deo accepimus.Si igitur volumus non contristari,dicamus oro:Si bona suscepimus à domino,mala non sustinebimꝰ?Et Paulus propter hoc dicebat,vnde liberatꝰ sit.Vide & Iacob, quomodo hæc in mente habebat.Ideo etiam dicebat:Angelus qui eripuit me à natiuitate mea.Et non solùm q eripuit,sed quomodo & etiam in quo cogitemus. Vide igitur & illum seorsim,memorem esse beneficiorũ. In baculo meo,inquit,transiui per Iordanem.Iudæi autem etiam eorum quæ patribus euenerant , memores semper erãt, repetẽtes subinde ea quæ in Aegypto facta sunt.Igitur multò magis nos propria,quę nobis accidерunt,quoties in pericula & angustias incidimus, & si deus manum non adhibuisset , olim periissemus. Hęc cogitãtes omnes & quotidie recẽsentes nobiscũ gratias perpetuas habeamꝰ deo, & omnes communiter gloriam ei demus,& glorificãtes illum ne deficiamus,vt offeramus ei cum gratitudine magnam retributionẽ, gratia & miserationibus vnigeniti filij eius, cum quo patri simul ac sancto spiritui gloria,imperiũ, honor,nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Ibidẽ.32.c

Audita autem resurrectione mortuorum,alij quidem irridebant,alij verò dicebant: Audiemus te iterum super hac re.Et sic Paulus exiuit de medio eorum.

Homilia.xxxix.

Vr nam Paulꝰ,quum sic persuaserit , vt & Athenienses dixerint:Audiemus te iterum super hac re,quumq; pericula non essent,festinat relinquere Athenienses?Fortassis sciebat se nõ magnum lucrum facturum.Et aliter: Etiã à spiritu in Corinthum ducebatur. Quidam verò viri adhærẽtes ei,crediderunt,in quibus erat Dionysius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alij cum illis. *Post hæc autem separatus Paulus ab Athenis,uenit in Corinthum, & inuento Iudæo quodam,cui nomen Aquilas , qui & genere Ponticus erat,nuperq; ab Italia uenerat, & Priscilla uxore illius , eo quòd præcepisset Claudius separari omnes Iudæos à Roma:accessit illos,eo quòd eiusdem opificij essent:mansit apud illos, & operatus est.*Erat *ars illorum texere tabernacula* Meritò in Corinthum à spiritu ducitur , in qua manere oportebat.Athenienses enim quãuis nouæ doctrinæ amatores essent,attamen non attendebant, neque enim hoc curabant , sed vt semper haberent noui aliquid quod fabularentur,studebant.Nisi enim hic mos illorũ fuisset,non dixissent,Nouorum dæmoniorum annunciator videtur hic esse . Sed hæc erant illis admodũ obscura. Attamen persuasit Dionysio Areopagitæ & aliis quibusdam.Nam illi forsan,vtpote vitæ moderatioris,citius acceperunt sermonem,alij verò nõ item. Igitur verisimile visum est,quòd iam seminarium ac fundamẽtum iecerit.Iam enim potior pars vitæ illius iam processerat.Sub Nerone enim occisus est.A Claudio autem nunc bellum Iudæis inferri cœpit , procul adhuc,vt etiam sic castigentur.Etiam à Roma vt scelesti abigebantur.Et hoc dispensatione factum,vt vinctus illuc ducatur , & ne tanquam Iudæus expellatur, sed tanquam sub militibus agens illic asseruetur. *Et manſit,*inquit,*apud illos.* Papæ,quam iustitiam inuenit vt cohabitaret?quoniam illic potissimum non oportebat accipere . Et in quo gloriantur , inueniantur sicut etiam nos.Disputabat autem in synagoga per omne sabbatum,persuasitq; Iudæis & gentibus. Vt autẽ descendit à Macedonia Silas ac Timotheꝰ, coarctabatur spiritu Paulus,testificans Iudæis , quòd Iesus esset Christus,hoc est,vrgebat illum,& illi quidem molesti erant.Quid autem Paulus?Relinquit eos,multúmque terret.Non vltrà,inquit,vobis erit necessarium dicere sermonem:hoc tamen obscurius eis loquitur. Cõ *tradicentibus autem illis & blasphema loquentibus excussis uestimentis,dixit ad illos:Sanguis uester super caput uestrum.*

Supr.17.d

Iob.2.b

Gen.48.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *dut ego ab hoc tempore,ad gentes uadam.Et digressus inde ue nit in domum cuiusdam nomine Iusti colentis deum, cuius do mus erat contigua synagogæ. Crispus synagogæ princeps cre didit domino cum tota domo sua. Et multi Corinthij audien tes crediderunt, ac baptizati sunt.* Vide quomodo iterum Ocèt dicat ab hoc tempore ad gentes ibo, neque sic tamen illos negligit,adeoq; illud dixisse videtur, il los excitandi ergo.Et posteà venit ad Iustum,cuius do mus synagogæ contigua,vt etiam sic si vellent ex vici nia zelum haberent. Crispus autem, inquit, princeps synagogæ credidit domino cũ tota domo sua. Et hoc plurimùm faciebat ad illos adducendos. *Dixit autem dominus per uisionem in nocte Paulo:Ne timeas,sed loquere,& ne fileas,eo quòd ego sum tecum, & nullus adorietur te ut affli gat te,eo quòd est mihi populus magnus in hac ciuitate.* Vide quot rationibus illi persuadet, & quomodo id quod maximè placebat ei,vltimo loco ponit.Et dicet:Quomodo igitur simul aggressi sunt eum:Profectò nõ prę ualuerunt,sed ad proconsulem duntaxat adduxerunt.

Seditq; annum & menses sex,docens inter illos sermonẽ dei. H *Cæterum quum Gallio ageret proconsulem Achaiæ:insurrexe runt unanimiter Iudæi contra Paulum,& duxerunt illum ad tri bunal,dicentes:Quia contra legem hic persuadet hominibus co lere deum.* Vides quare illi semper publicas accusationes texebant,vide saltem hic. Quum illi dixissent, quòd contra legem persuadet hominibus colere deũ, nihil horum curæ fuit proconsuli,sed magis defendit Paulum,& audi quomodo respõdet: Si qua esset iniuria,vel quod facinus malum cõtingens ciuitatem ô Iudæi,meritò sustinerem vos.Iustus ille homo mihi es se videtur,& manifestum est ex his quæ respondet. Quum autem Paulus aperturus esset os suũ,dixit Gallio ad Iudæos:Siquidem esset iniuria,vel facinus malum ô Iudæi, meritò sustinerem vos.Si autem quæstio est de sermone & nominibus,& lege vestrate,videritis ipsi.Iudex enim ego huius esse nolo . Et abegit illos à tribunali. Omnes autem Græci apprehensũ Sosthenem synagogæ principem verberabant ante tribunal,neque quicquã eorum Gallioni curæ erat. Et hinc iterum iustitia viri monstratur:nam quum ille verberaretur,non censuit priuatam iniuriam esse. Adeò impudentes erant Iudæi . Videamus autem iterum quæ I lecta sunt: Audita autem resurrectione mortuorũ, alij quidem subsannabant , alij verò dixerunt:Audiemus te iterum . Quàm magna & sublimia audierant? & nec sic attendebant,sed irridebant,resurrectionem autem irridebant. Animalis enim homo non percipit 1.Cor.2.d ea quæ sunt spiritus.Et ita,inquit, exiit Paul⁹ è medio illorum.Ita.Quomodo?aliis quidem persuasis,aliis verò non credentibus.Separatus autem ab Athenis , inquit,venit in Corinthum.Et inuento quodam Iudæo, cui nomen Aquilas,qui genere Ponticus nuper venerat ab Italia,mãsit apud illos & operabatur.Vide quomodo lex incipit iam solui.Iudæus enim quũ esset rasus posteà in Cenchreis , in Syriam proficiscitur cum Paulo,neque in Hierusalem,neque in vicina ire festinat,sed valde procul. Apud illum igitur manet,& nõ confunditur manere,sed manet:imò propter hoc ipsum manet,quia commodum diuersorium nactus erat, & quauis regia magis idoneũ. Nec rideas dilecte. Sic enim palæstra pugili magis vtilis quàm molles lecti,& militi ferreus gladius magis quàm aureus proba tur.Et operabatur prædicans.Erubescamus nos,qui etiam absque prædicatione viuimus ociosè.Disputabat autem in synagogis per omne sabbatum,persuasitq; Iudæis ac Græcis . Contradicentibus autem eis ac blas- K phema verba dicentibus,discessit . Hac ratione expectans illos discessit,vt magis attraheret. Quare enim elegit illa relicta migrare in domum synagogæ conti guam,nónne propter hoc:neque enim periculum videbat ibi Testificans illis, inquit,non iam docet , sed testificatur. *Contradicentibus autem illis,*inquit,*excussis uestibus dixit:Sanguis uester super caput uestrum.* Hoc fa cit,vt non solo verbo,sed etiam opere terreat , & vehementius disserit,vtpote multis persuasis. *Mundus sum,*inquit,*ego. Ab hoc tempore ad gentes ibo.* Igitur & nos rei sumus sanguinis eorum, qui nobis concrediti sunt,negligentes illos. Atque adeò quando dicit:In posterum negocium mihi nullus facessat . Non enim sic illos terrebat pœna,vt hoc cruciabat . Et digressus illinc venit in domum Iusti. Transit volẽs illis persuadere quòd ad gentes festinet . Crispus autem archisynagogus credidit, inquit, cum omni domo sua . Vide fideles cum tota domo hoc facere . Hoc autem facto statim & alij multi credentes baptizati sunt. Hunc di cit synagogæ principem,de quo scribens,inquit:Nul- 1.Cor.1.b lum alium baptizaui,nisi Crispum & Caium . Opinor L autem hũc etiam Sosthenem dici , qui intantum fidelis fuerit, vt etiam percusserit & Paulo semper affuerit. *Dixit autem dominus per uisionem in nocte Paulo:Ne ti meas,sed loquere* . Eapropter multo tempore manet illic.Nam persuasit quidem illi & multitudo,& familia ritas Christi amplior.Maius enim periculum fuit posteà etiam pluribus credentibus & synagogæ principe.Ne timeas,inquit.Hoc ad excitandum sufficiebat, quia redargutus est timens , vel non redargutus , sed confortatur quasi nihil passurus.Non enim semper illos affligi sinit,ne infirmiores fiant. Nihil enim ita cõtristabat Paulum atque increduli quasi contradicentes.Hoc etiam periculis eis grauius fuit . Et ne fileas, inquit,eo quòd mihi populus multus est in hac ciuitate.Fortassis etiam propter hoc illi apparet Christus.

Quum autem Gallio ageret proconsulem Achaiæ, insurrexe runt unanimiter Iudæi contra Paulum. Vide post annum & sex menses aggrediuntur, quando non iam poterãt propriis legibus vti.Hoc maximè inflauit Corinthios, q̃ maximè persuadebãtur : quia neq; princeps sese demittit. Non enim idem erat ex contentione contendere,& docere illos : quia neque curæ erant illi negocia.Et considera quàm sapiens ille fuerit . Non enim statim dixit respondens:Non est mihi curæ Sed quid? Igitur si qua iniustitia,vel quod facinus malum ô Iudæi,meritò sustinerẽ vos.Si autem quæstio est de sermone & nominibus , deq; lege vestrate,vos videritis. Iudex enim horũ ego nolim esse. Separauit illos à tribunali.Clara facta est victoria . Apprehensum autem Sosthenem synagogæ principem percutiebant coram tribunali,Et nihil horum Gallioni curæ erat.O confusionem qua confusi sunt.Et nihil horum,inquit , Gallioni curæ erat,quanuis hoc totum in ipsius contumeliam fuerit,sed quasi inde potestate accepta percutiũt ipsi facientes indiscreti furoris per cõfusionem opus. Et quare ille non repercussit,quum & ipse potestatem habuerit,sed docebantur modestè & patienter viuere, & non referire,vt & iudex discat quis sit mansuetior. Non parum hoc profuit præsentibus.Docuit enim horum æquitas,& illorum temeritas,quòd talia iudiciariam sententiam postulant . At hi omnia citra ordinẽ faciunt.Et non dixit:Non oportet,ne percutiant , illũ sed nolim. Iudex enim horum, inquit,ego esse nolim.

Adeò

A Adeò æquis erat vir.Hoc & Pilatus dicebat de Chri- D
Ioan.18.f sto:Accipite illum vos,& iuxta legem vestram iudica te.Ille quidem secũdum legem volebat iudicare eos: ipsi autem quasi ebrij,& insanientes affecti erant.Propter hoc digressus est ab Athenis,quoniã populus multus erat illic.Verberabatur,& nihil dicebat .Hunc & nos imitemur.Referiamus percutientes mansuetudine,silentio,longanimitate . Difficiliora sunt hæc vulnera.Maior plaga & onerosior.Grauius enim est percutere animam quàm corpus.Multos percutimus,sed vt amici,& delectantur:sed quem percusseris cum cõtumelia,quoniam cor tetigisti , valde contristasti . Ita magis cor illorum percutimus . Quòd autem mititas magis verberet quàm temeritas , agè demonstremus quantum possibile est sermone.Manifesta enim demõstratio per opera & experiẽtiam est. Si autem videtur etiam sermone examen faciemus, quanuis sæpius etiã fecerimus.In contumeliis nihil ita nos contristat , vt eorum qui nos vident sententia.Non enim æquale est publicè contumelia aspergi & priuatim, sed illas quidem priuatas contumelias facilè ferimus,quãdo in so B litudine,quando nemo conscius, & sine teste hoc pati mur.Vt siquidem quis honoret coram omnibus,contumelia afficiat priuatim,etiã gratias habebimus.Itaq; quod triste,non est ex natura contumeliæ , sed in sententia spectantium,vt ita non videatur contemptibilis esse.Quid igitur,si hæc pro nobis sit:nónne qui contumelia afficit,ignominiosus fit,quãdo pro nobis sententias fert? Vtrũ cõtemnunt præsentes, eũ qui contumelia afficit,an eũ qui cõtumelia afficitur,& silet? Furor enim suggerit quicquid in eo qui contumeliis affi citur,dẽsideratur:nũc autẽ quando puri ab affectione sumus,sciamus,ne tũc simul rapiamur.Vtrũ igitur cõdẽnamus oẽs?manifestum q̃ eũ qui cõtumelia afficit: & si minor quidẽ sit,insanire illũ dicemus: sin par honore,desipere:si autem maior, neq; sic approbabimus. Vter enim approbatione dignior, is ne qui tempestati bus agitur , in turbulentia versatur , exasperatus erga communem naturam sic afficitur,vel qui in tranquillitate & portu,ac bona animi constitutione sibi imperat?Nónne hic quidẽ angelo, ille verò nec homini similis est:& ille neque propria mala ferre potest,hìc e- C tiam aliena:hìc seipsum ferre non potuit,ille & alium: ille naufragatur,hic securus nauigat,naue eius secundis ventis fruente.Non enim in vela sua irruere furoris spiritum permisit,qui mentis nauem subuertat,sed afflantur illa à tenui blandaq; aura , quæ est patientiæ spiratio,ipsum ad philosophiæ cursum cum magno silentio ducens.Et sicut nautæ in naufragio nesciũt quæ abiiciunt,si à suis & ab alienis deposita receperint, sed omnia quæ posita in naue similiter eiiciunt , tam preciosa,quàm non preciosa: Vbi autẽ cessarit tempestas, tunc cogitãtes quanta eiecerint,lachrymãtur, & propter iacturæ damnum serenitate non gaudent : Ita & hìc,quãdo ira spirat, excitaturq; animi tempestas,nesciunt quæ suo ordine eiicere debeant:vbi verò ira cessauerit,tunc cogitantes,qualia effutiuerint,considerãt damnum,& quietem non sentiunt , memores verborum,ex his per quæ confuderunt seipsos , damnumq; maximum passi sunt,non in pecunia,sed in existimatione mansuetudinis ac humanitatis. Profectò ira te-
Psal.13.a nebrosa est.Dixit enim insipiens in corde suo, non est deus.Forsan & de eo qui ira exasperatur hoc dicere tẽ pestiuè poterit quis.Dixit iratus,non est deus: nam ob nimiam iram suam illum non quærit.Pia enim cogitatio ingressa,omnes repellit,& abiicit sinistras.An non D tu magis doles,quàm is qui contumelia afficitur? Contumelia prosciṅde alium qui nihil improperat , an nõ cõscientiæ tribunal te propter multa flagellabit:Quãdo enim audis,quòd is qui contumelia afficitur,nullũ malũ verbum loquutus est: nónne hac ratione tu magis doles? Dic oro, quomodo mansuetum, humilem, & æquum innumeris abluere conuitiis ausus es? Hæc subinde dicimus , sed non videmus eos qui id opere præstent.Homo enim quum sis, hominem contumelia afficis , seruus conseruum? Sed quid hoc admiror, quandoquidem multi sunt,qui & deum contumelia afficiunt.Hæc vobis qui contumelia afficimini, consolatio est.Contumelia afficimini, contumelia afficitur & deus:exprobramini,exprobratur & deus : conspuimini,sanè nobiscum communicauit etiam dominus noster.Nunquàm autem contumelia affecit, neque iniustè egit.Et ita nos simus qui communicamus Christo, non vos.Ferre enim eũ qui contumelia afficit, dei est: contumelia autem afficere immeritũ,dæmonibus congruit.Videte duas partes, dæmoniũ habes, dictum est E Christo . Alapa cæsus est à seruo principis sacerdotũ. Itaque qui contumelia afficiunt,cum illis stant.Meritò.Nam si Petrus & satanas dictus est propter vnũ ver Ioan.8.f Ibidé.18.d bum,multò magis hi Iudæi dicentur,si eadem quæ Iu- Marc.8.d dæi faciunt.Sicut & illi diaboli filij,quoniã opera diaboli operabantur.Contumelia afficis.Quis existẽs,dic oro,imò propter hoc contumelia afficis,quoniam nihil es ? Nullus enim qui homo est , contumelia afficit. Atque ita quod in bellis dicitur: Tu qui es,ediuersò oportebat dici.Contumelia affice.Nihil enim es.Et nũc dicentibus vobis , quasi aliquis sis contumelia afficis, quasi melior te sit per omnia auditur, quãuis cõtrariũ dicendum erat. At quoniam nos malè rogamus propter hoc , & illi malè respondent,atque adeò nos authores sumus, quasi magnorum virorum sit contumelia afficere,sic dicimus, quis tu qui contumelia afficis: Idcirco & illi sic respõdent: Contrarium dicere oportebat,cõtumelia afficis,contumelia affice,nullus enim es.Ad eos autem qui contumelia non afficiunt, Quis es tu,dicere oportebat,qui contumelia nõ afficis? Trãsgressus es humanam naturam.Hoc esset nobilitas, libertas , nihil illiberale loqui , etiam de eo qui meretur asperius tractari.Dic autem oro,quot sunt qui nõ F indigni vt occidantur?Attamen per se iudex hoc non facit.Si autem iudex non dignatur per se loqui homini malo,sed per præconem quendam hoc agit : multò magis nos eos qui in pari honore sunt, contumelia afficere non oportet. Non enim contumelia afficiendo illis meliores sumus:vt si doceamur : quòd ipsos nos contumelia afficimus.Itaque malos propter hoc non oportet cõtumelia afficere: bonos autem etiam aliam ob causam,quia non merentur,& tertia, quia non decet esse contumeliosum.Nunc autem vide quæ fiant. Homo contumelia afficitur & iritatur:est etiam homo qui iritat, & sunt spectantes homines . Quid igitur ? Oportebat bestias in medium producere & dissolui . Hoc enim officium erat.Quando enim qui oblectantur iniustitia,homines essent,bestias reconciliari curarent . Igitur sicut dominis pugnantibus in domo,seruorum fuerit illos conciliare.Hoc enim rei natura petit,licèt hac ratione facilè nõ fiat: Ita & hoc loco contumelia afficis.Meritò . Neque enim homo es. Eapropter magnum aliquid videtur esse contumelia, & videtur magnis congruere.Seruis autem magis cõ

gruit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ggruit, sicut bene loqui liberos decet. Sicut enim malè facere illorum est,ita & bene facere horum.Contumelia est ancilla fur, quæ clàm ea quæ sunt domini surripit?& quasi dicat quis, sicut fur qui ob hoc vnum venit,vt vbique sublegat, circunspicit vt vbique aliquid expˉtet. Forsan & alio quopiam exemplo depingemus: Quemadmodum si quis vasa immunda furetur è domo,& ea coram omnibus educat, non confundūt furtim sublata intantum,quantùm ipse seipsum.Ita & accidit conuiciatori.Eiectis enim coram omnibus immūdis verbis,non alios cōfundit, sed seipsum per verba,productis talibus & coinquinata ipsi⁹ tum lingua, tum mente.Idem enim fit,quando cum malis pugnamus,ac si quis sterquilinio obuolutū percutiat, qui dimissis in lutū manibus suis,dum illum ferire studet, sese coinquinat.Hæc sanè,oro,omnia cogitātes, fugiamus damnum quod inde oritur, & modestam habeamus linguam,vt puri existentes ab omni contumelia, possimus præsentem vitam diligenter perficere, & bona diligentibus deum promissa, Gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,cum quo patri simul ac
H spiritu sancto,gloria,imperium,honor, nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Paulus autem expectans dies multos,ualedicto fratribus abnauigauit in Syriam,& cū Priscilla ac Aquila, posteaquàm raserat caput in Cenchreis:habebat enim uotum.

Homilia.xl.

Vide quomodo lex soluta est, vide quomodo conscientia detinebantur:Iudaicum erat capita radi ex voto, verumtamen oportebat etiam sacrificium fieri, quod non est factum post verberatum Sosthenem.Oportebat abire illum,ideo & festinat,& quū orarent vt apud ipsos maneret in Epheso,non annuit.Quare igitur iterum in Antiochiā venit.Digressus enim,inquit, & salutata ecclesia peruenit in Antiochiam.Tenebatur humana quadam affectione erga ciuitatem illam.Ibi enim appellati sunt discipuli Christiani.Ibi traditus est gratiæ dei,ibi negocium dogmatis absoluit. Et ipse quidem in Syriā abnauigat:hos autem reliquit in Epheso.Meritò, vtputa docturos,quia tanto tempore secum versati erāt,mul
I ta didicerant.Attamen illos nondum à Iudaica consuetudine abduxerat. Ecce & mulier idem quod viri, facit ac docet.Propterea prohibetur in Asiam venire: opinor quia ad ea quæ vrgebāt,impellebatur. Vide sal tem hoc loco,& rogatum illum vt maneat,& non morem gerentem: quoniam festinabat abire. Certè non simpliciter illos dimisit,sed cum promissione. Et quo pacto audi: Deuenitq; Ephesum,& illos ibi reliquit.Ipse autem ingressus in synagogam disputauit cum Iudæis. *Rogantibus autem illis,ut ampliore tempore maneret apud illos,nō annuit,sed uale dixit eis,dicēs: Oportet me omnino festum quod instat,agere in Hierusalem.Iterum autem reuertar ad uos deo uolēte,& soluit ab Epheso. Et ut peruenit in Cæsaream, ascendissetq; & salutasset ecclesiam, descendit Antiochiam.Et facto multo tempore,exiuit:transiuit deinceps per Galaticam regionem ac Phrygiam, confirmans omnes discipulos.*

Vide iterum venit ad loca in quibus anteà erat.

Iudæus autem quidam Apollo nomine Alexādrinus genere, uir eloquens,deuenit in Ephesum potens in scripturis.Ecce & eruditi emittuntur prædicare, & discipuli esse incipiunt. Vides incrementum prædicationis?Hic erat edoctus uiam domini, & feruens spiritu loquebatur ac docebat diligenter de domino,sciens solum baptisma Ioannis.Hic cœpit liberè annunciare in synagoga.Audientes autem illum Priscilla & Aquila,assumpserunt eū,

& diligenter prædicauerunt uiam dei. Si ad baptisma Ioannis solū crediderat hic, quomodo spiritu feruebat? nōdum enim datus erat sic spiritus. Si autem qui post illum,opus habuerunt baptismate Christi, multò magis ille.Quid igitur dicendum: neque enim vtrunque simpliciter ponit scriptor. Mihi videtur ille esse vnus ex centum viginti,qui cum apostolis baptizati. Vel si non est hoc,factum est idem cū hoc quod & cum Cornelio,sed non baptizatur antequàm diligentius ei exposuerunt.Hoc autem esse mihi verum videtur, quia & baptizari illum oportebat, quoniam duodecim alij nihil perfectum sciuerunt,neque ea quæ de Iesu.Meritò autem & ille baptizabatur. Veruntamen si illi post baptisma Ioannis iterum baptizabantur, oportebat etiam discipulos hoc facere. Volente autem illo trā sire in Achaiam,exhortati sunt fratres, & scripserunt discipulis vt reciperent illum,qui vt aduenit,contulit multùm his qui crediderant per gratiam. Vehemēter enim Iudæos reuincebat publicè, monstrans per scripturas Iesum esse Christum. *Factum est autē quum Apollo esset in Corintho, ut Paulus superagratis superioribus partibus,ueniret in Ephesum,& inuentis discipulis quibusdam, dixit ad illos:Num spiritumsanctum accepistis, posteaquàm credidistis?Illi autem dixerunt ad illum: Sed neque an sit spiritussanctus audiuimus.Dixitq; ad illos:Ad quid igitur baptizati estis?Illi autem dixerunt:In baptisma Ioannis. Dixitq; Paulus:Ioannes quidem baptizauit baptismo pœnitentiæ populo dicens, ut in eum qui post ipsum uenturus esset, crederent, hoc est,in Christum Iesum. Vt autem audiuerunt,baptizarunt in nomine domini Iesu Christi. Et postquàm imposuit Paulus illis manus, uenit spiritussanctus super illos,loquebantúrque linguis,& prophetizabant.Erántque omnes uiri quasi duodecim.* Multum hi ab illo differebant,neque spiritumsanctum esse sciētes. Hi igitur qui & diligentius illi exposuerant viam domini, præmittunt etiam literásque addunt. Igitur volebat & ille in Achaiam venire. Anteà autem quàm exhortati sunt fratres, & literas dant ei, non recedit. Qui vt venit, inquit, contulit multùm his qui crediderunt. Vehementer enim Iudæos reuincebat publicè, ostendens per scripturas esse Christum Iesum. Hinc quàm potens erat in scripturis Apollo ostendit.Nam Iudæis quidem valde os obturauit. Hoc enim est quod,inquit,reuincebat:vnde & fideles confidentiores magis fiebant,& stabiliores in fide. *Factum est ut Paulus transiuit per superiores partes,ueniit in Ephesum.* Hæ autem sunt quæ iuxta Cæsaream & ciuitates reliquas. Et inuentis quibusdam discipulis, dixit ad illos: Num spiritumsanctum accepistis postquàm credidistis? Quòd neque in Christum crediderant hi, manifestum ex eo quòd Ioannes dixerat, vt credant in illum qui post ipsum venturus. Et non dixit:Nihil est baptisma Ioannis, sed imperfectū; & neque hoc addidit simpliciter, sed vt doceat ac persuadeat illis in nomine Iesu baptizari, quod & faciunt & spiritum accipiunt, impositione manuum Pauli. Impositis enim, inquit, illis Pauli manibus, venit spiritussanctus super illos. Et ita hi quibus manus imponit, spiritum accipiebant. Verisimile igitur illos spiritum habere, sed non apparēre, sed efficacia,& linguarum loquutione nunc declarabant. Sed videamus iterum quæ lecta: Paulus abnauigauit in Syriam, inquit, & cum illo Priscilla & Aquilas, quos etiam vt peruenit Ephesum reliquit ibi:vel quòd non volebat circunducere illos, & propter hoc reliquit, vel magis vt doctores maneant Ephesiis. Ipsi autem

posteà

Aposteà habitarunt in Corintho,quibus etiam testimonium dat.Romanisq; scribens.Vnde mihi videtur posteà illos Romam venisse, vtputa conuersantes multùm in illis locis,vnde electi sub Nerone. *Et descendens,inquit,in Cæsaream ascenditq; & salutatis ecclesiis peruenit in Antiochiam, factoq; ibi tempore quodam exiit, transiens Galaticam per ordinem regionem ac Phrygiam.* Mihi videntur adhuc & fideles illis congregari. Neque enim statim relinquit. Vide autem quomodo ad illos festinat,& ad has regiones iterum transit,& ita aduentu suo discipulos firmat. *Iudæus autem quidā, inquit, Apollo nomine,peruenit in Ephesum,qui potens erat in scripturis.* Valde alacer erat, vnde & legationem pro illo ipso mittit.Qui vt venit,inquit,in Achaiam, vehemēter reuincebat Iudæos publicè. De hoc scribens dicebat:De Apollo autem fratre.Nam publicè quidem redarguere,libertatem eius in dicendo monstrabat: vehementer verò virtutem manifestabat:ex diuinis autē scripturis,exercitationem comprobabat. Neque enim dicendi libertas aliquid conducit, vbi nō est facultas,
B neque facultas,vbi non est fiducia.Itaque non sine causa reliquit Aquilam in Epheso,sed propter Apollo forsan hoc spiritus dispensauit, vt & fortior ascenderet in Corinthum.Et cur nam huic quidē nihil fecerunt, Paulo autē insidiantur?Sciebant enim ꝙ ille princeps esset,vel quòd magnum nomen viri erat. Assumentes autem,inquit,illum Priscilla & Aquilas diligentiùs ei exponebant viam domini.Vide quomodo omnia fide fiebant,& nusquàm odium, nusquàm inuidia.Aquilas docet,imò autem & hic docetur.Etenim simul aliquātο tempore conuersantes,sic edocti fuerunt, vt etiam ad alios docendos fierent idonei.Quum igitur vellet transire in Achaiam scripserunt discipulis, vt suscipiant illum.Cuius gratia literas mittunt, interpretatur.Vt illum,inquit,suscipiant. Et vnde manifestum, quòd illi quum in Epheso essent baptisma Ioannis habuerint?quia rogati,in quo baptizati estis? In Ioannis dicunt baptismo.Forsan tunc peregrè iuerant in Hierosolyma,& abierunt, & baptizati sunt:sed etiam baptizati Iesum non crediderunt.Et non dicit illis:Creditis in Iesum.Sed quid,Num spiritumsanctum accepistis?Sciebant enim quòd non habebant, & vult illos
C fateri,vt agnoscant quid ipsis desit & petant.Et quum imposuisset,inquit,Paulus illis manus, venit spiritussanctus super illos,& loquebantur linguis ac prophetabant.Ab ipso baptismo prophetant. Hoc autem Ioānis baptismus non habebat. Ideo & imperfectus erat. Vt autem talibus digni fierent, prius illos præparauit atque hoc volebat Ioannes baptizans,vt crederent in eum qui post se venturus.Hinc ostenditur dogma magnum quòd perfectè purgantur à peccatis qui baptizātur.Nisi enim purgarentur, non accepissent illi spiritum,non tam statim consequuti essent charismata. Et vide quòd duplex donum fuerit,& linguæ,& prophetiæ.Bene autem dixit:Baptismata pœnitentiæ,quod Ioannis est,& non remissionis,adducens illos & suadēs, quòd absque ea sit illud. Posterius enim dati baptismatis opus,est remissio.Et quomodo qui acceperant spiritum non docebant,sed Apollo nondum accepto spiritu?Quia nondum erant ita feruentes,neque initiati: ille autem & edoctus erat,& valde feruens.Mihi autē videtur, quanuis multa esset libertas viri,diligenterq; loqueretur ea quæ de Iesu, attamen opus ei erat adhuc exactiore doctrina. Sic quāuis nescīret omnia,ob alacritatem spiritumsanctum consequutus est, sicut etiam Cornelius.Forsan multi desiderant, vtinam & D
nūc esset,Ioānis baptisma:at sic multi neglexissent vitam virtutibus claram, vel etiam approbaretur propter donum hoc,& non propter regnum cœlorum.Et aliter, Multi facti essent pseudoprophetæ, & non vltrà valde probi appartissent,neque beati habiti essent, qui fidem simpliciter susscepissent. Igitur quemadmodum ij qui non viderunt & crediderūt,beati:ita & qui Ioan.20.g
absque signis crediderunt.Dic oro mihi,nónne exprobrans Iudæis dicebat Christus: Nisi videritis signa,nō credetis? Igitur nihil damni erit nobis,si attendere Ibid.4.g
voluerimus nobis ipsis.Summam bonorum habemus per baptismum,remissionem peccatorum accepimus, sanctificationem,spiritus participium,adoptionem,vitam æternam.Quid vultis magis?signa? sed abolētur. Fidem habes,spem,charitatem,hæc manent:hæc quę- 1.Cor.13.d
re,hæc signis sunt maiora.Nihil æquale charitati: maxima omnium charitas,inquit. Nunc autem periclitatur,nomen enim illius reliquum est,opus minimè,sed diuisi sum⁹ inter nos.Quid igitur quis fecerit,vt charitate aliis connectatur? Nam reprehendere quidem facilè est,sed id dimidium & imperfectum est.Opor- E
tebat igitur ostēdi,quomodo amicitia efficiatur. Hoc enim est,quòd nobis curæ,quomodo membra diuulsa congregemus. Non enim hoc est quod quæritur simpliciter,an vnam ecclesiam habeamus vel dogma:sed hoc graue est, quòd in aliis quidem communicamus mutuum:in necessariis autem,nō item.Et cum omnibus pacem habentes, inter nos ipsos seditiosi sumus. Non enim hoc specta,quòd non quotidie prælia committimus,sed quòd neque charitatem habemus synceram & immobilem.Nobis opus esset & vulnerum obligationibus & oleo. Consideremus signum esse,quo discipuli Christi internoscuntur charitatem, sine hac nihil valere alia,rem hanc si voluerimus, minimè molestam esse.At dicis:Scimus quidem hæc,sed qua ratione huc perueniemus,vt illa corrigantur,& constet inter nos amicitia? Primùm abiicianus è medio ea quæ charitatem tollunt, & tunc etiam hanc firmabimus. Nullus sit qui vltionē desideret, & malum alteri meditetur,nullus sit inuidus. Hæc enim dilectionem prohibent.Alia autem sunt,quæ illam nobis exhibēt. Nec
sufficit tollere quod obest, sed adhibenda etiam sunt F
quæ eam constituant.Itaque Sirach dicit,ea quæ illam
auferunt,& non ea quæ conciliant:Exprobationem di Eccli.22.d
cens,& arcanorum reuelationem, & dolosam plagā. Sed ab illis,vtpote carnalibus, meritò proueniunt talia.Absit autem vt apud nos hæc fiant.Non ab his,sed ab aliis vos inducemus. Nihil nobis est absque dilectione suaue,licèt sint innumera bona,sed quę illorum vtilitas?Sint diuitię,sint delicię absq; amicitia,& quod lucrū?Nulla possessio etiā in secularibus negociis honestior,q̄ hæc: quemadmodū scilicet nihil molestius his qui hostili in se sunt animo. Charitas multitudinē 1.Pet.4.b
peccatorū tegit:inimicitiæ autē, etiā ea quæ non sunt suspicātur.Nō enim sufficit non esse inimicū,sed oportet etiā amare.Cōsidera quod Christus iussit,ac sufficit hoc.Etiā afflictio facit amicitias & cōgregat.Quid igitur,inquit,nūc?Quia enim afflictio nō est, quomodo erimus amici?Non habetis, dic oro,amicos alios? quomodo illorū estis amici?quomodo permanetis? Iā nullus nullū habeat inimicū.Nō est hoc paruū, nullus inuideat.Nō potest qui nō inuidet calūniari. Vnū habitamus orbē terrarū omnes,iisdē alimur fructibus.Sed hæc parua sunt iisdem,sacramētis eiusdem spiritualis

cibi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gcibi alimur. Hæc sanè amicitiæ symbola sunt, & dilectionem requirunt. Quomodo igitur, inquit, feruentius inter nos afficiemur? Quid facit amorem corporum? Corporis luculentia & formositas, itaque & animas faciamus pulchras & luculentas, & erimus inter nos mutuum amatores. Non enim solùm oportet amare, sed etiam amari. Primùm hoc curemus, vt amemur, eritq; secũdum factu facillimum. Simus pulchri ac boni, & hoc efficiemus, & ita semper habebimus amatores. Nullus curet pecunias possidere, seruos, domus, sed cura vna sit, vt diligatur, vtq; nomen bonum habeat. Melius est enim nomen bonum, quàm diuitiæ Prou.22.b multæ, quandoquidem illud quidem manet: hę autem dispereunt, & has quidem possidere possibile est, illud autem difficile. Nam qui semel infamia laborare cœpit, ægrè illam abluet. Pauper autem facilè nomen diuitis habebit. Sit qui multas talentorum myriades possideat, abundantior illo erit, cui cẽtum sunt amici. Ne igitur hoc obiter curemus, sed vt negociationẽ quandam vtilissimã. Et quomodo possumus, inquit, Faux dulcis multiplicat amicos, & lingua gratitudinis stu- H diosa. Possideamus mores puros, & os bene loquẽs: nec erit possibile, vt is qui sic afficitur, lateat. Vide quanta externi amoris conciliabula excogitarunt, adoptionẽ, viciniam, cognationem, proles. Sed his omnibus, ea quæ apud nos, sunt maiora. Mensa ista magis reuerenda est. Multi autẽ ex his qui accedimus, neque nos mutuum nouimus. Multitudo, inquit, hoc facit? Minimè. Supr.2.g.& 4.a sed nostra ignauia. Tria milia erant, & quinque milia: & omnes habebant animam vnam. Nunc autem vnusquisque fratrem ignorat, & non erubescit, multitudinem prætexens. Iam qui multos amicos habet, à nullo capi potest. Hic omnino tyranno fortior est, non sic regem lancearij custodiunt, vt hunc amici, & est hic illo multùm clarior: nam ille quidem à seruis custoditur, hic autẽ ab his qui in pari honore sunt: & ille quidem ab inuoluntariis & metuentibus, hic autem à volentibus, & nihil metuentibus. Et est videre mirabilẽ rem, in multis vnum, & in vno multos. Et vt in cithara varias quidem voces habes, vnam autem harmoniam, & vnus musicus est, qui citharam in manum sumit: Sic hoc in loco, Cithara quidem est charitas ipsa, voces loquentes verba, quæ ad charitatem conciliandam pertinent, omnes in vnam suauem conspirant consonantiam. Musicus verò est charitatis vis, illa dulcem melodiam pulsando affert. Vellem te ducere in ciuitatem talem, si quidem possibile, vbi anima vna esset, & videres quomodo quauis cithara & tibia cõsonantius ac suauius omnia sonent, nihilq; absurdi sit. Hæc melodia & deum & angelos lætificat. Hoc totum in cœlo spectaculum excitat, hoc & dæmonũ furorem compescit, & affectionum demulcet impetus. Hæc melodia non solùm affectiones cõpescit, sed nec exurgere sinit, magnumq; silentium facit: quemadmodum etiam in spectaculo musicorum chorus: omnes enim tum cum silentio audiunt, & nemo interturbat. Ita & inter amicos dum charitas citharam pulsat, omnes affectiones silent ac dormiscunt, quasi bestię blãditiis demulsæ ac mitigatæ. Igitur sicut in inimicitiis, contrà euẽniunt omnia, sed de illis nunc nihil loquamur, de amicitia dicamus solùm. Si dixeris aliquid temerarium, nullus est qui assumit, sed omnes ignoscũt: si feceris, nullus suspicatur, sed magna est condonatio: omnes cadenti, manum alacriter porrigunt, omnes prompti sunt, vt sistãt. Verè amicitia murus est, I qui non rumpitur, & nec à diabolo capitur, nedum ab K hominibus. Non potest in pericula incidere, cui plurimi sunt amici. Non est possibile, vt sit occasio iræ, sed vbique materia suauitatis offertur. In risu semper est ac deliciis. Nullus etiam inuidiæ fomes est, vel vltionis inferendæ, cupiditati locus. Vide, vt talis & spiritualia & carnalia facilè corrigere potest. Quid igitur huic conferendum? Quasi ciuitas quædam mœnibus vndique cincta, talis est: alius autem est, quasi sine muris ciuitas. Magnæ sapientiæ est, posse esse amicitiæ conditorem. Tolle amicitiam, & omnia sustuleris, omnia confuderis. Si autem imago amicitiæ tantã vim habet, ipsa veritas quid nõ valebit? Oro igitur, vt multos amicos nobis paremus, & hanc vnusquisque habeat artem. Sed ecce, inquit, ego quidem valde hoc curo, sed non idem etiam aliis placet. Itaque maior tibi merces erit. At dicis: Verum est: sed difficultas etiam amplior. Quomodo, dic oro? Ecce testificor, ac dico: Si decem soli sic firmiter coniungeremini, & vt apostoli opus prædicationis, vt prophetæ doctrinæ opus habent: ita etiam vos opus faciẽdi amicos in manus acciperetis, merces futura esset magna. Regias nobis imagines faciamus. Hoc enim symbolum est, quo noscuntur discipuli, & quodam modo nõ minus operamur, quàm si virtutem illis excitandi mortuos daremus. Diadema & paludamentum ostendit regem: & si hæc non sint, licèt aureas vestes habeat, nõdum rex est manifestus. Ita etiam nunc, fac hoc symbolum, & facies tibi, & aliis amicos. Discamus quomodo contemperẽtur colores, per quos illa imago constituitur. Exhibeamus nos ad colloquium faciles, ne expectemus proximos: ne dicas si videro aliquem expectantem, deterior eo efficior: sed magis quando videris assume, & extingue eius affectionem. Vides ægrotantem, & auges morbum? Hoc maximè ante omnia faciamus, vt præueniamus mutuũ honore. Itaque si præueneris honore, teipsum honore magno ornasti: accelerans, vt magis honoreris, vbique primatus aliis concedamus, nihil eorum quæ erga nos facta sunt malorum cogitemus, sed si quid bonum. Nihil sic facit amicum, vt lingua gratitudinis studiosa, os bene loqui solens, anima sine fastu, contemptus vanæ gloriæ, contemptus M honoris. Si hæc fecerimus, poterimus fieri incomprehensibiles à diaboli laqueis, & bene hac vita trãsacta, bona diligentibus deum promissa assequi, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cũ patre simul ac sancto spiritu sit gloria, imperium & honor, & nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Ingressus autem in synagogã liberè loquutus est ad mẽses tres, disserens & suadens ea quæ de regno dei.

Homilia.xli.

Vide vbique, vt seipsum in synagogas intrudit, & sic egreditur. Semper enim, ab illis volebat occasionem sumere, vt dixi. Nam & gentes extimulabat iam, & alacriter suscipiebant eũ. Iudæi autem susciepientibus fidem gentibus, pœnitudine ducebantur. Volebat discipulos illinc abstrahere, & inde facere initium, magis quàm congregentur illic. Et non simpliciter hoc faciebat. Propter hoc disserebat illis continuò, quia persuadebat. Ne igitur quoniam libertatem dicendi audisti, asperitatem putes. De vtilibus rebus disputabat, de regno. Quis non audisset? *Quia autem quidam indurabantur, & non persuadebantur*

A *persuadebantur malè loquentes de uia domini coram multitudine, digressus ab illis segregauit discipulos, quotidie disserens in schola tyranni cuiusdam. Hoc autem factum est per annos duos: ita ut omnes, qui habitabant in Asia, audirent uerbum domini Iesu, tam Iudæi, quàm Græci.* Viam domini, prædicationem meritò vocabant: verè enim via est, quæ ducit in regnum cœlorum. *In schola, inquit, tyranni cuiusdam disputabat. Et hoc factũ est per duos annos: ita ut omnes audirent sermonem, tam Iudæi, quàm Græci.* Vides quantùm profuit continuò vrgere? Et Iudæi, & Græci audierunt. *Virtutesq; non uulgares faciebat deus per manus Pauli. Et ita, ut etiam super infirmos auferrent à corpore eius sudaria, & semicinctia, & liberarentur ab infirmitatibus suis, egrederenturq; ab eis spiritus immundi.* Non ferentes tangebant solùm, sed & accipientes apponebant. Idcirco Christus non permittit illum abire in Asiam, obseruãs, vt equidem opinor, tempus hoc. *Attentauerunt autẽ quidam ex Iudæis exorcistis, qui obambulabant, nominare super eos qui habebant spiritus malos, nomen domini Iesu, dicentes: Exorcizamus uos per Iesum quem Paulus prædicat.* Ita omnia faciebant, negociationis ac lucri gra B tia. Noluerunt quidem credere, sed per nomen voluerunt eiicere dæmones. Papæ, quantum erat nomẽ Pauli. *Erant filij Sceuæ Iudæi principis sacerdotum, septem, qui hoc faciebant. Respondens autem spiritus malus, dixit eis: Iesum cognosco, & Paulum scio. Vos autem qui estis? Et insiliens in eos homo in quo erat spiritus malus, inualuit contra eos, ita ut nudi ac saucij effugerent de domo illius. Hoc autem notum factum est Iudæis, Græcisq; omnibus, qui habitabant in Epheso.* Igitur clam faciebant. Posteà diuulgata est eorum infirmitas. *Et irruit timor super omnes illos, & magnificatum est nomen domini nostri Iesu Christi. Et multi eorum qui crediderant, uenerunt, confitentes ac annunciantes opera sua.*

Quoniam autem tantam potestatem habebant, vt etiam per dæmonia talia facerent, meritò hæc fiunt.

Multi autem erant ex his, qui curiosas artes exercuerãt, qui comportatos libros exusserunt coram omnibus, & computauerunt precium illorum, & repererunt quinquaginta milia numorum. Ita validè sermo domini creuit, & inualuit. Videntes autẽ, quòd nihil illis posteà vtilitatis esset, exusserunt libros. Quando & ipsi dæmones hæc faciunt. Non igitur nomen aliquid facit, si non cum fide dica C tur. Bene igitur dicebat: Qui credebat in me, has vmbras insinuans. Vide quomodo armis contra seipsos vsi sunt. *Et disputabant, inquit, in schola tyranni cuiusdam, ad annos duos.* Vbi fideles fuerunt, valdeq; fideles. Ita nihil magnum putabant esse Iesum, quia & Paulõ addiderant, quia & ipsum hac ratione magnum quiddã esse putabant. Dignum est hìc admiratione, quomodo dæmon ille non cooperatus est errori illorum, sed refutauit eos, & omnem dolum eorum manifestauit. Mihi videtur valde succensuisse, quemadmodum si quis extremè periclitetur, à miserabili & ærumnoso quodã refutetur, & omnem in illum remittere velit furorẽ. Vt enim ne videatur contemni, nomen Iesu prius confessus est: & tunc accepit potestatem. Quòd enim non nominis fuerit infirmitas, sed omnino à deceptione illorum, quare hoc ipsum non etiam Paulo accidit? *Et insiliens, inquit, homo in illos.* Fortassis disrupit illorum vestes, & dedolauit illorum capita. Hoc enim manifestauit, dicendo, Insiliens: atque adeò satis erat hoc facere: Quid est: Digressus ab illis, segregauit discipulos? Impediuit illorum maledicentiam. Hoc autem facit digrediens: quia noluit illorum inuidiam accendere, neque in maiorem incitare rixam. Quod autem dicit, Liberè loquutus est: manifestat & ad pericula D promptum fuisse, & non adumbratis dogmatis apertè differuisse. Hinc discimus, quòd nos immiscere non debemus maledicentibus, sed abeundum ab eis. Quũ 1.Cor.4.c maledicereturr, non maledixit etiam ipse, sed potius quotidie disputabat: & hanc ob causam potissimũ sibi familiares faciebat, quòd quanuis malè audiret, non tamen recederet, neque resiliret. Et obserua, postquàm tentatio ab extraneis cessauit, à dæmoniis incipit. Vides cæcitatem Iudaicam. Vestes illius videbant efficaces, & non attendebant. Quid hac re maius fieret? Alij, gentes inquam, omnino secus agebant. Si quis Græcorum non crederet, videns vmbrã hæc operari, crederet. Sic dum illi ab his separantur, alij quidem maledicendo & calumniando dogma, vincuntur. Hoc enim vocauit viam. Ipse autem digressus est, ne discipuli secederẽt, & ne illi in furorem concitarentur: o- E stendens semper, quòd salutẽ repellãt. Et iam hìc neq; defendit illos, vtpote vbique gentibus credentibus: ac differit, non simpliciter inquisito loco, sed vbi schola erat, vt commodius illic congregentur. Papæ, quanta eorum qui crediderant virtus, quæ & aliis eadem facere concedit? Quanta autem cæcitas illorum, etiam post demonstrationem virtutis adhuc manentium in infidelitate? Igitur quemadmodum Simon propter lucrum quærebat gratiam spiritus, ita & hi propter idipsum hoc faciebant. Quanta cęcitas? Et quidnã ad hæc Paulus? Non increpat. Quia habitũ opus inuidiæ, propter hoc singulari dissatiõe hac vtitur. Hoc & Christus egit. Sed tunc quidem non prohibebatur. Principium enim rerum erat, quoniam & Iudas fur non pro Ioan.12.a hibebatur. Ananias autem & Sapphira etiam occisi sunt. Et multi quidem Iudæi etiam insurgentes, nihil Sup.5.a.b patiebantur. Elymas autem magus excæcatus est. Non Supr.13.a enim veni, inquit, vt iudicem mundum, sed vt seruetur mundus. Vide impietatem pollutissimam. Iudæi Ioan.2.b quum adhuc manerent in impietate, per ipsum nomẽ negociari voluerunt: atque sic omnia faciebant ad vanam gloriam & lucrum. Vide vbique, quòd non sic homines conuertuntur per vtilia, sicut per terribilia. Vbi de Sapphira mentio fuit, irruit timor super ecclesiam & non audebant adhærere illis. Hìc sudaria & semi- Suprà.5.a cinctia accipiunt, & sanant. Et post hæc venerunt con F fitentes peccata sua. Ex eo quòd insiliebat, ostenditur dæmonum magna quædam vis esse, quam contra infideles habent. Et quare non dixit spiritus malus: Quid est Iesus? Sed dixit, magis inutilia verba. Terrebatur, ne & ipse pœnam det. Sciebat enim, concedi ei, illos vlcisci quos huius nominis illusores fecerat. Quare autem & miseri non dixerunt illi: Credimus? Timuerunt Paulum, quanuis certè multò clariores fuissent, siquidem sibi familiarem illum fecissent. Et aliter: Etiam hoc quod in Philippis contigit, & illos castigauit. Tu autem vide, vt scriptor hic minimè sit molestus, & historiam solùm scribit, & non accusat. Hoc apostolos faciebat admirabiles. Sed cuius fuerint filij, nomen dicit & numerum, dans his qui tunc erant, indicium, quàm certa scribat. Quæ autem & obambulabant? Lucri, & non annunciandi verbi, gratia. Quomodo enim? Bene autem currebant, posteà prædicantes, propter ea quæ patiebantur. Vnde hoc manifestans dicit: *Et factum est, inquit, notum omnibus tam Iudæis, quàm gentibus, qui habitabant in Epheso.* Nonne hoc etiam eos, qui obdurescebãt conuertere debuit? Dic oro. Sed nõ conuertit, & ne mireris. Malitiæ enim nihil est quod persuadeat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G persuadeat. Agè & istucipsum, quanta videlicet sit exorcistarum malitia, videamus. Quare hoc non Christo ipsi accidit, alterius, & nō præsentis temporis quæstio fuerit. Verùm quòd bene hoc factum sit, & vtiliter. Mihi enim videntur illi per irrisionem fecisse, vnde & puniuntur. Et ita etiam ne postea ausit quis nomen illud nominare tam temerè terrentur alij, & magnum argumentum habent deum scire omnia: maximum argumentum erat, priusquàm à dæmonibus redarguerentur, seipsos accusabant, terrentur, ne eadem patiantur. Quando enim adiutores illorum dæmones accusare illos cœperunt, & non iam adiuuabant, qualis iam spes vltrà, quàm per opera confessio? Vide autem qualia paulò pòst mala fiunt, factis signis? Talis enim est hominum natura. Statim beneficiorum obliuiscitur. An non meministis, quòd in ipsis quæ nobiscum facta, idem accidit? Nónne superiori anno concussit deus ciuitatem totā? Quid igitur? Nónne omnes ad illuminationem currebant? Nónne scortatores & molles & effœminati, dimissis possessionibus & locis in quibus conuersabantur, conuersi sunt & facti religiosi? Vbi autem tres dies transierunt, iterum redierūt H ad suam malitiam. Vnde hoc factum? Ex magna ignauia. Et quid mirum, si vbi res transierint, quum scilicet & perpetuò manētibus signis idem fit, vt est in Sodomis. Dic enim oro: Nónne perpetua sunt? Quid igitur? Nunquid vicini propterea meliores facti sunt? Mi nimè. Quid & Noë filij? Nónne idem permāsit? Nónne in montibus videns tantam solitudinem malus erat? Ne igitur admiremur, quomodo non crediderūt, qui tales facti: vbi scilicet ipsa fides dum negare non possunt sæpe in diuersum eos compulit, nempe in malitiam, vt quando dæmoniacum dicunt filium dei. An non videtis etiam nunc hæc fieri? & multos homines similes serpentibus esse incredulos & ingratos, qui & ipsi sicut serpentes, quando beneficia acceperint, & ab aliquibus humaniter tractati fuerint, benefactoribus infesti fiunt. Hæc à nobis dicta sunt, ne quis miretur, quare non omnes cōuersi fuerint. Vide oro, quæ & nostris acciderunt temporibus: & apud Babylæ martyris sepulchrum, & in reparatione templi Hierosolymitani per Iudæos, & quæ in destructione tēplorum, & non omnes conuersi sunt. Quid oportet referre vetera, superiore anno dixi vobis, quanta res acciderit, & nullus attendit: sed iterum paulatim defluxerunt, & collapsi sunt. Stat semper cœlum clamans, quòd dominū habeat, & à quo sit opifice. Dico autem totum mundū. Et dicunt quidam quòd non, vt Theodorus ille, facta sint superiore anno. Quem non concussit: attamen nihil amplius factum est, sed ad tempus facti religiosi, iterum redierunt, vnde facti sunt religiosi. Hoc etiam Hebræis tunc contigit. Propterea propheta quoque dicebat. Quando occidebat illos, tunc inquirebāt illum, & conuersi sunt, & manè surrexerūt ad deum. Et quid referuntur generalia, quot incidunt in morbos, quot promittunt, si surrexerint pœnitentiam se acturos & conuersuros, & illi ipsi manent? Maximè ostendit nobis esse electionem & libertatem nostræ naturæ: Repētina mutatio. Si enim naturalia essent mala, neque natura facta esset. Ea enim quæ naturæ sunt ac necessaria, non possumus mutare. Certè, inquit, etiam mutamur. Nónne videmus quosdam natura videre, à timore autem excæcari? Quoniam & hoc naturæ est sic humiliari, & in angustiis fieri, quando natura alia accesserit: & ita natura nobis accidit, quando terremur, vt non videamus. Secundum naturam autem, etiā quando maior metus aduenit, alius euadit. Quid igitur, K & temperantia, inquit, secūdum naturam quidem fit, metus autem inualescens illam eiiciat? Quid igitur, si ostendero quosdam, neque tūc temperatiores fieri, sed etiam in ipsis malis esse impudentes. Nunquid hoc naturale est? Dicam vetera? Sed noua. Quot mansērūt in illis ipsis malis ridentes, subsannātes, & nihil tale senserunt? Dic oro: Pharao nónne statim mutatus est, & ad pristinam malitiam recurrit? Hoc autem loco, in his qui dæmonia habebant, quanuis ipsi non ignorarent, adiecerunt simpliciter, dicentes: *Per Iesum adiuramus uos, quem Paulus prædicat.* Per quæ enim defendunt, ostenditur quod sciunt. Iesum verò dicunt illum simpliciter: oportebat dicere, Seruatorē orbis, qui resurrexit. Sed noluerunt dicere gloriam ipsius. Ideo & reprehendit illos dæmon, insultans in eos, & dicens. *Iesum cognosco, & Paulum scio.* Quasi diceret: Vos non creditis, sed abutētes hoc nomine, talia dicitis. Igitur desertum templum, & facilè expugnabilia arma estis: & ita non estis præcones, sed mei, inquit, estis. Magnus L furor dæmonis. Potuissēt hæc illis facere apostoli, sed non faciebant nunc. Nam qui imperabāt illis, qui hęc faciebant, multò magis & ipsi facere potuissent. Vide, quomodo illorum mansuetudo monstratur. Quia illi quidem exigebantur, quę talia faciebant. Dæmones autem quibus seruiebant, planè contrà. Iesum, inquit, cognosco. Confundamini igitur vos, qui ignoratis. Et Paulum scio. Bene & hoc. Sciebat enim & præconem esse. Mox insilit in alios, & disrumpit vestes, per ea quę faciebat ipsis: hoc solùm dicit, ne putetis, quòd contēnens illos, hæc dico. Magnus timor dæmonis, & quare absque verbis istis non disrumpit illorū vestes? sic enim & furorem impleuit, & errorem statuit. Timuit, id quod dixi potestatem inaccessam: & non tantùm potuisset, si non hoc dixisset. Vide vbique gratiores dæmones, quàm Iudæos, & non audentes contradicere, neque accusare, vel apostolos, vel Christum. Illic dicunt: Scimus te quis sis, & quur venisti huc ante tēpus Matt. 8. d Marc. 5. a torquere nos? Et iterum: Scio te qui sis, filius dei. Hic autē: Hi homines, serui dei excelsi sunt. Et iterum, Iesum quidem cognosco, & Paulum scio. Omnino enim M formidarunt, & timuerunt sanctos illos. Forsan quis nos audiens, cupit in hac esse potestate, ne possint dæmones contra ipsum obtinere. Et beatos dicit sanctos illos, propter hoc quòd tantam habuerint potestatem. Sed audiat Christum dicētem: Ne gaudete quòd dæ- Luc. 10. a monia vobis subiiciuntur. Quoniā sciebat omnes homines maximè vana gloria gaudere. Si enim quod deo placet quæris, & quod communiter prodest, alia maior est via. Non est ita magnum à dæmone liberari, vt eripi à peccato. Dæmon non prohibet regnum cœlorum assequi, licèt cooperetur, inuitus quidem: Cooperatur autem faciens habentem se continentiorem, peccatum autē eiicit. Iam forsan dicet quis: Absit, vt sic assequar continentiam. Neque ego vellem, neque alius est qui velit. Omnia ob amorem Christi facienda sunt. Si autem hoc, quod absit, contingat, & pro hoc orandum. Si igitur hic quidem non eiicit, illud autem eiicit: liberare à peccato maioris beneficij est. Igitur ab hoc curemus liberare proximum & ante proximum nos ipsos. Videamus, ne dæmonē habeamus. Scrutemur nos ipsos exactè. Peccatum grauius est dæmone: Nam ille quidem humiles facit. An non videtis dæmoniacos, quando resipuerint à morbo, quàm

Gen. 19. c
Gen. 9. c & seq.
Ioan. 7. c
I
Psal. 77. d

A quàm sint submissi, quàm tristi vultu, quanta erubescē tia vultus illorum pleni sunt, quomodo neque obtueri audent? Vide absurditatem. Illi quidem propter ea quæ patiuntur, confunduntur: Nos autem neque pro his quæ operamur, confundimur. Illi iniustitia affecti, erubescunt: Nos iniustitia afficientes, non erubescimus: quanuis causa illorum, non sit confusione digna, sed misericordia, & humanitate, & venia & magna admiratione, multisque laudibus: quando & cum tali certant dæmone, & omnia cum gratiarum actione ferunt. Res autem nostræ profectò risu, confusione, accusatione, supplicio, pœna, extremísque malis, & gehenna, nullāque venia dignæ. Vides, quòd peccatum dæmone grauius sit. Et illi quidem ex his quæ grauiter ferunt, duplex lucrum reportant. Vnum quidem, quòd humiliores & modestiores fiunt. Alterum, quòd pœnas hìc suorum peccatorum dantes, puri ad dominum migrant. Etenim de hoc sæpe disseruimus, & ostendimus, quòd eos qui hìc puniuntur, si benignè ferant verisimile est multa peccata deponere. A peccatis autem duplicia grauia sunt: Vnum quidē, quòd impingimus: Alterum, quòd deteriores efficimur. At- E
B tendite, oro, quod dicimus: Non in hoc solùm lædimur à peccato quòd peccamus: sed & aliud grauat, quòd anima recipit habitum: sicut in corpore per exemplum manifestius videre licet. Sicut enim qui febre laborat, non in hoc solùm læditur, quòd ægrotat, sed etiam quòd post morbum infirmior fit, licèt à morbo diutino ad bonam valetudinem redeat. Ita sanè & de peccato dicendum, licèt sanemur, adhuc tamen egemus magna fortitudine. Vide enim oro, quendam qui contumelia affecit, & non supplicio affectum: non propter hoc solùm debet lachrymari, quia non contumeliæ dat pœnam, sed etiam propter aliam causam, vt lugeat dignum. Et qualis hæc? Quia impudentior facta est anima. Nam vnumquodque peccatum, vbi patratum fuerit, & ad finem peruenerit, relinquit in anima venenum. Non audis quosdam dicentes, quando à morbo confirmati fuerint: Non ausim aquam bibere? quanuis sanus sit, sed ita morbus læsit. Et illi quidem malè affecti, gratias agunt. Nos autem bene habentes, blasphemamus deum, & offendimus. Plures enim inuenias in sanitate ac diuitiis hoc facientes, quàm in paupertate & mala va-
C letudine. Stat enim dæmon quasi lictor, reuera, vehementer minax: & sicut pædagogus quidam lorum intendens, & nusquàm diuertere sinens. Si autem quidam, neque sic sobrij sunt, itaque illi dant pœnam. Non paruum autem & hoc. Nam quemadmodum stulti, quemadmodum insanientes, quemadmodum pueri non dant pœnas, sic neque hi. Ex his enim qui inscienter agunt, nullus tam crudelis, vt supplicium exigat. Nónne peccantes deterius affecti sumus, quàm dæmonio vexati? sed quòd non spumamus, neque pupillas distorquemus, neque manus, vtinam in corpore hoc pateremur, & non in anima. Vis tibi monstremus animam spumabundam, immundam, & distortos oculos mentis? Cogita irascentes, ac ebrios: à furore, qua salīua non immundiora verba eiiciunt, profectò fœtidum sputum eructant. Et sicut illi nullum ex præsentibus norunt: ita neque hi. Obumbrata est enim eorum mens, & distorti sunt oculi: non amicum, non inimicum, non reuerendum, non contemptibilem, sed omnes simpliciter vident. Nō videndes hos tremere sicut illos? Non cadunt in humū, sed anima illorum humi sita est, & cadit turbine acta. Si D enim recta staret, nequaquàm pateretur illa quæ patitur. An non videtur tibi esse animæ abiectæ, & suam perdentis sobrietatem? Etiam ea dicunt & faciunt, quę ebrij furore. Est quędā & alia insanię species hac grauior. Qualis nam illa, quando neq; remitti iram sustinent: sed apud seipsos alunt familiarem scilicet lītorem, se torquentem, vlciscendi, inquam, cupiditatem? Ipsos enim vlciscendi auidos primùm perdit vltionū meditatio, vt futura præteream. Nam quantum putas tormentum esse hominis afflictæ animæ, quotidie cogitare vt vlciscatur inimicum? Prius teipsum puni, qui talis es. Et punitur inflatus contra seipsum pugnās & incensus. Necessarium enim semper apud te flagrare ignem, & incendium intantum extendens, non sinis decrescere, cogitans inferre alteri malum quiddam. Ipse autem teipsum mordes, semper flammā vigescentem ferens, & animam interquiescere non sinens, sed semper in exasperatione, & in turbatione, & in tempestate mentem habens. Quid hac insania molestius? Sēper, inquā, contristari, & inflari, & ardere. Tales enim E sunt animæ eorum, qui vltionem meditantur. Nam vbi viderint eum quem volunt vlcisci, statim perculsi sunt. Si vocem audiant, conciderunt, tremunt: Si in lecto fuerint, innumeras pœnas apud se scribunt, dilacerantes, torquentes illum inimicum: Ad hæc si illum clarescere viderint, papæ, ô pœnas, Remitte illi peccatum, & libera teipsum à tormento. Quur perseueras, semper vt te punias, vt illum semel flagelles, & in eum animaduertas? Quid paras tibi ipsi morbū? Quid animum tuum liberari volentem detines? Ira neq; vsq; ad vesperam maneat, inquit Paulus. Sicut enim putredo Ephe. 4. f. quædam ac tinea, ita mentis nostræ radicem arrodit. Quare bestiam in viscera tua includis? Melius esset vi peram vel serpentem in corde positam esse, quàm irā, vel inuidiam. Nam illę quidem, statim nos liberarent: hæc autem manet semper, dentes fortiter infigens, immissoq; veneno, pessimarum cogitationum exercitus producit. Sed hæc facio, ne derideat, ne cōtemnat. Miser homo & ærumnose, non vis à conseruo derideri, sed odio haberi à domino tuo? Non vis contemni à conseruo tuo, & contemnis dominum? Non putas indignari deum, quòd illum contemnis? & quòd illum deridens, non vis ei obtemperare? Quòd autem neque F te deridebit, manifestum est hinc. At siquidē sic pergas, magnus erit risus, magnusq; contemptus: pusillanimitatis enim opus est. Si autem cessaris, magna erit admiratio: hoc enim magnanimitatis est. At ille, inquit, ignorat. Sciat deus, vt maiorem habeas mercedem. Vsurā enim accipitis ab his, inquit, à quibus non sperabatis vos recepturos. Ita & benefaciamus his, qui non sentiūt quòd eis benefit: ne nobis laudē, vel quidlibet retribuant, mercedemq; imminuāt. Nihil enim ab hominibus recipientes, à deo maiora recepturi sumus. Quid autem magis ridiculū, & quid frigidius, anima quæ semper irascitur, & vult vlcisci? Muliebris, ac puerilis voluntas est. Nam vt illa etiam contra inanimata irascitur, etsi non percutiat pauimentum, nō dimittit iram: Ita profectò & hi. Volunt vlcisci de his qui cō tristarant. Igitur ipsi risu digni. Etenim iræ imperium ferre, puerilis animi est: imperare autem, fortitudinis fuerit. Igitur non nos ridemur, si sapienter agamus, sed illi. Ab affectione non vinci, non est contemptibilium hominum. Ita autem timere externum risum, vt propter hunc affectioni propriæ subiacere, & deum

Universidad de Deusto
Biblioteca

offendere,ac teipsum vlcisci velis, vtique contemptis simorũ fuerit. Hæc reuera digna sunt risu. Igitur hæc fugiamus.Dicat,quòd innumera mala nobis,licèt exhibuerit,nihil tamen passus sit. Dicat, quòd & iterum nos si conuiciis incessant , nihil patiantur. Non aliter nostram prædicasset virtutem , non alia exquisiuisset verba , si nos laudare voluisset , quàm hæc quæ dicit, dum putat nos affligere.Vtinam omnes de me hoc dicerent,Inutilis & miser homo est:omnes in illum cõtumelias iaciunt,ipse autem fert:Omnes insiliunt, ipse autem non vlciscitur. Vtinam apposuissent. Neque si vellet,posset:vt mea laus sit ex deo,& non ex hominibus. Dicat , Propter timiditatem & ignauiam non vlciscimur. Nihil hoc nobis nocet, quando deus scit: sed thesaurus noster tantò fidelius obseruatur. Si ad illa spectabimus , omnibus destituemur. Videamus, non quid dicant , sed quid nos deceat. Aliqui autem dicunt,Ne me deriseris,& gloriantur quidam. O insipientiam. Nullus me lædens derisit me , inquit , hoc est,vltus sum.Quin ob hoc derideri mereris, quia vltus es. Vnde hæc verba introducta? Quæ confusio,
H perditióque vitæ nostræ sunt? Nónne illa quæ licèt deo aduersa sunt,loquimur?Non vlciscimur enim deo facit æqualem.Risum ne hoc putas. Nónne propter hoc rideri meremur & à nostris & à gentibus, ita contradicentes deo? Narrare volo aliquid apud veteres gestum,non de ira, sed de pecunia. Erat cuidam prædium , occultum thesaurum continens, nescio domino , quod ille vendidit. Qui autem emerat effodiendo , vt plantaret & curaret , occultum thesaurum inuenit. Vt is qui vendiderat , resciuit , venit & coëgit eum qui emerat , reddere thesaurum. Prædium enim venditum dicebat,non thesaurum. Quem ille iterum repulit, dicens : Agrum cum thesauro venditum esse: & se hoc non curare. Peruentum est vtrinque in disceptationem:Et ille quidem accipere volebat,hic autem contendens non dare. Et nacti hominem quendam ei exponebant,ac rogabant, cui nam adiudicandus thesaurus. Ille verò non pronunciauit. Dixit autem, contentionem eorum esse tollendam : quòd ipse horum sit dominus.Et accepto thesauro,quem illi spõtè permiserunt: innumera posteà mala sustinuit , & re ipsa didicit, meritò illos ab hoc abstinuisse. Hoc & de
I ira fieri oportet , vt & nos contendamus non vlcisci: & qui contristarunt , contendant , vt dent pœnam. Sed forsan & hæc cuipiam ridicula erunt. Quando enim insania supra modum inualuerit,ridẽtur modestè agentes.Et intùr multos qui insaniunt , insanire videtur,qui non insanit.Ideo oro,vt resipiscamus, & similes fiamus illis , qui purificati à pernicioſa affectione hac,regnum cœlorum assequamur: gratia & misericordia vnigeniti illius filij , cum quo patri simul ac spiritui sancto sit gloria,imperium,& honor, & nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Impletis autẽ his,proposuit Paulus in spiritu,transita Macedonia & Achaia,proficisci in Hierusalem,dicens:Postquàm illic fuero , oportet me & Romam uidere. Missis autem in Macedoniam duobus qui sibi ministrabant,Timotheo, & Erasto,& ipse mansit ad tempus in Asia,ortus est autem tempore illo tumultus non paruus de illa uia.

Homilia.xlij.

SAt diu conuersatus in ciuitate , vult iterum aliò transire: vnde etiam mittit Timotheum ac Erastum in Macedoniam : ipse verò manet in Epheso. Quomodo autem ab initio volens in K
Syriam abire,iterum reuertit in Macedoniam, ostendens quòd omnia non sua virtute faciebat : iam prophetat , dicens : Oportet me etiam Romam videre. Hoc autem dicens, fortassis consolatur eos quòd non abfuturus,sed breui iterum rediturus, & prophetia discipulorum excitat mentes. Hinc mihi videtur scribere Corinthiis ab Epheso , ac dicere, Nolim vos ignorare fratres de afflictione quæ accidit nobis in Asia: Quoniam enim promiserat se venturum in Corinthum , rationem reddit , quòd moretur. Et dicit, Vltra tentationem : narrans quæ cum Demetrio acta sint. Quam hìc insinuat , tumultum non paruum dicens de via hac factum esse. Iterum , periculum : iterum , tumultus. Vides claritudinem? Facta sunt signa duplicia , illi autem contradicebant. Ita vbique contexit opera. *Nam quidam nomine Demetrius , faber argentarius , qui faciebat delubra argentea Dianæ , præstabat artificibus non exiguum quæstum. Quibus conuocatis & iis qui similium rerum erant opifices , dixit : Viri , scitis, quòd ex hoc opificio quæstus noster est : & uidetis , & auditis,quòd non solùm Ephesi , sed etiam totius Asiæ , Paulus hic persuasit, L
& auertit turbam multam , dicens : Non esse deos manu factos. Non solùm autem hæc pars nobis in periculum uenit , ne reprobetur : uerùm etiam magnæ deæ Dianæ templum in nihilum reputabitur , destruiturque maiestas eius , quam tota Asia & orbis colit.* Faciebat,inquit,delubra argentea. Et quomodo possibile erat fieri delubra argentea? Fortassis ædiculas & coopercula,quę Ciboria vocant.Magnus enim erat honor illius in Epheso, vbi etiam templum illorum succensum ita contristauit eos , vt eum qui succendisset , ne nominari quidem vellent. Vide vbique idololatriam à diuitiis fieri. Et illi propter pecunias. Et hìc propter pecunias dolent , non quòd illis pietas periclitetur , sed quòd materiam lucri non habituri sint. Et cõsidera malignitatem viri. Abundans ille erat , Et ipsi quidem non tantum damnum inde futurum : illis autem plurimum , vtpote pauperibus , qui & quotidiano opificio victitabant. Attamen hi quidem nihil dicunt. Ipse autem , eos qui erant socij artis , socios assumit & tumultus. Deinde etiam periculum exaggerat, addens , Periclitatur nobis portio hæc , ne reprobetur. Hæc enim fore manifestat , quòd periculum sit famem passuros huius M
artis opifices. Et quanuis hæc dicta sufficiebant , illos ad impietatem adducere , sed miseri quidam ac viles quum essent , insistunt magis : & non considerant, quòd si homo hic valet tantùm , vt omnes conuertat , & periclitentur dij: qualis illius deus:Et quòd multò magis illa nobis dabit , propter quæ timemus. Iam præoccupauerat illorum animos,dicens:Non esse deos,ab hominum manu factos. Vide pro quo indignantur gentes. Quoniam dixerat,quòd ij qui ab hominibus facti , non sunt dij : semper in artem refert sermonem. Deinde, quod maximè illos contristabat, subdit, dicens: Non solùm autem hæc pars periclitatur nobis. hoc est, Aliorum nobis nulla sit ratio. Sed etiam magnæ deæ Dianæ maiestas in periculo est, ne destruatur. Deinde ne videatur lucri gratia dixisse , vide quid apponit , Quam orbis colit. Vides quòd ostendit maiorem Pauli virtutem,omnes miseros & ærumnosos illos vocans? siquidem homo qui fugabatur hinc inde , & tabernaculorum factor tanta potest? Vide ab inimicis testimonia dari apostolis.Illic quidem dicebãt : Ecce impletis Hierusalem doctrina Supra.f.c.
vestra.

A vestra.Hìc,quod destruenda est Dianæ maiestas. Tũc dicebantur commouisse orbem terrarum , quod hi & hic peribant.Nunc,quòd periclitatur nobis portio nostra:ne reprobetur,& abeat.Sic & Iudæi de Christo di
Ioan.12.c cebant,Videtis quòd mundus post illum vadit.Et,Veni
Ibidem.11.f. ent Romani , & tollent nostram ciuitatem. *Auditis autem his, impleti sunt furore.* Vnde furor factus est? Quando de Diana audierunt : quando de lucri iactura tales enim vulgarium mores sunt, facilè corripi & accendi solent. Eapropter cum inquisitione facienda sunt hęc omnia. Vide autem quàm cõtemptibiles fuerint,qui ad omnia sic afficiebantur. *His auditis impleti sunt ira,* inquit,*& clamauerunt,dicentes:Magna Diana Ephesiorum.Et impleta est ciuitas tota confusione,impetúmque fecerunt unanimiter in theatrum. Et correptis Gaio & Aristarcho Macedonibus Pauli comitibus traxerunt illos.* Simpliciter iterum inuadunt,sicut Iasonem Iudæi,& semper similiter afficiuntur:ita nullum,vel gloriæ,vel honesti,respectum habebant. *Paulo autem uolente intrare ad turbam non permiserunt fratres.Quidam autem ex Asiæ primoribus,quum essent amici eius, miserunt ad eum.Et obsecrabant,ne*
B *committeret se theatro.* Obsecrãt quia populus incom positus irrationabili impetu , omnia audet. Et Paulus obtemperat.Non enim erat vanæ gloriæ cupidus,neque arrogans.Igitur alij quidem, aliud quiddam clamabant:erat enim congregatio confusa,& plerique nesciebant qua ex causa conuenissent. Talis enim turba simpliciter sequitur,sicut flamma in fomitem cadẽs.

Ex turba autem protraxerunt Alexandrum propellentibus illum Iudæis. Propellebãt illum Iudæi singulari dispẽsatione , vt nihil possent posteà contradicere. Hic & protruditur & loquitur.Et quid audi: *Alexander autem manu silẽtio postulato,uoluit rationem dare populo. Agnoscentes autem quòd Iudæus esset,uox facta est una omnium quasi ad duas horas clamantium, Magna est Diana Ephesiorum.* Puerilis reuera cogitatio,quasi timentes ne extinguerentur cultus illorum, continuò clamabant. Ad duos annos sederat illic , & vide quot adhuc Pagani.

Quum autem sedasset scriba turbam,dixit,Viri Ephesij,quis est hominum qui nesciat Ephesiorum ciuitatem Neocorum esse magnæ deæ Dianæ, & diopetis? Hoc primum furorem illorum restinguit. *Et διοπέτους*, hoc dicit, quasi non sit
C manifesta res.Sacrũ autẽ aliud sic vocabatur *διοπετὲς*, vel idolum Dianæ: sic dicebat , quòd ex Ioue testa illa delapsa , & non ab homine facta , vel aliud idolum apud illos sic dicebatur. *Quum igitur is nemo contradicat, oportet uos sedatos esse , & nihil præcipitanter agere. Adduxistis enim uiros hos neque sacrilegos neque contumelioſos in deam uestram.* Hoc igitur totum mendacium est. Ista autem ad populum sedandum dicebat:

Itaque si Demetrius,& qui cum illo sunt artifices,habent aduersus aliquem causam,conuentus forenses aguntur,& proconsules sunt,accusent inuicem. Si autem quid de aliis rebus quæritis,in legitima congregatione dirimetur.Nam periculum est,ne seditionis hodiernæ fiamus rei:quum nulla sit causa,unde poterimus rationem reddere istius concursus. Et his dictis soluit concionem. Legitimam congregationem vocat, eo quòd tres conciones iuxta legem quolibet mense fierent. Illa autem erat præter legem. Ad hæc terruit illos, dicens : Periculum est, ne seditionis accusemur. Sed videamus iterum lecta: *His autem impletis,* inquit, *posuit Paulus in spiritu, transita Macedonia & Achaia in Hierusalem proficisci.* Non iam hoc humana ratione facit , sed spiritu , quo etiam decreuit transire. Hoc est enim,posuit:& hunc sensum habet sermo. Quare au-

tem mittit Timotheum & Erastum , non dicit. Mihi D
videtur etiam de hoc dicere , In spiritu : vt non vltrà lateant. Statueramus, vt relinquerentur Athenis soli. Et vide, Duos qui sibi ministrabant, mittebat, vt aduentum suum significent , & alacriores reddant.Maximè in Asia versatur. Meritò. Illic enim erat magna fraternitas philosophorum:& vt venit: iterum inquitur illis. Etenim magna erat illic superstitio. Demetrius enim quidam faber argentarius, collectis iis qui eiusdem opificij erant, dixit, Viri, scitis & videtis , & auditis. Ita manifestum erat quod fiebat. Hic, inquit, Paulus persuadens,conuertit magnam turbam. Et ita non violenter, si persuasit. Ita persuadendæ sunt ciuitates.Deinde adducit, id quod illis dolebat , Non esse deos,qui manibus fiũt.Quid est hoc?Subuertit,inquit, artem nostram. Et ne cogitent ac dicant , quòd solus homo talia possit:& si tantùm possit,ei sit credendum: subdidit , Quam tota Asia & orbis colit. Vocem illorum putabant , diuino spiritui obfuturam. Verè pueri Græci.Ex hoc, inquit, opificio victitamus , & lucrum nostrum est. Et si ex hoc opificio quæstus noster est, quomodo persuasit vilis homo?Quomodo tantæ con
E suetudini prævaluit? Quid faciendo , vel quid dicendo?Non est Pauli, non est hominis. Et hoc sufficit dixisse,quòd non sunt dij. Itaque si sic tam facilè deprehenditur impietas , olim condemnatam esse oportebat.Si autem fortis,non tam statim tollenda.Non solùm autem hæc pars nostra periclitatur. Sic sanè aliquid maius dicens , hoc subdidit. Auditis autem illis, impleti furore clamabant , Magna Diana Ephesiorũ. Singulæ enim vrbes suos habebant deos. Et ita afficiebantur , quasi vocibus cultum eius reparaturi , & quæ facta erant retexturi. Vide incompositam multitudinem.Paulo autem,inquit,volente ingredi ad plebem , non permittebant eum discipuli. Itaque Paulus volebat ingredi , vt concionetur. Nam persequutiones ad doctrinam assumebat , sed discipuli non sinebant illum. Et considera , quanta erga illum vsi sunt prouidentia vbique , & ab initio illum eduxerunt , ne letalem acciperet plagam : quanuis sanè audiuissent, quòd oportebat etiam Romam videre: attamen prohibent : cum singulari autem dispensatione prænunciat , ne post factum turbentur , ita neque pati illum aliquid volebant. Et quidem principes Asiæ obsecra- F
bant illum , inquit , ne intraret in theatrum. Scientes eius promptitudinem obsecrabant , sic omnes illum amabant fideles.Et quare,inquit, Alexander voluit rationem reddere? Nónne ipse int. usus erat? Vt & data occasione confutaret totum, & furorem populi extingueret. Vidistis furorem omni carentem ordine. Bene & cum increpatione scriba.Quis est,inquit,qui nescit Ephesiorum ciuitatem? Sic dixit , id quod timebant.Quasi diceret:Nónne colitis illam? Et non dixit, Quis est enim,qui non nosci Dianam:sed, ciuitatem nostram: curãs illos. Quum igitur his contradici nequeat,oportebat vos modestius agere. Hęc sanè obiurgat, quasi dicens : Quid igitur quæritis , quasi incerta sint? Manifestum quòd contumelia ad deum pertingit. Ex pietate , auariciæ prætextum quærunt. Deinde clam perstringit illos , ostendens quòd absque ratione conuenerint. Et nihil, inquit, præcipitanter facere,ostendens quòd temerè ac præcipitanter egerint. Hoc dixit.Itaq; si Demetrius & qui cum illo sunt, habent causam quandam,proconsules sunt.Et hoc obiicit, ostendẽs, quòd non oportebat, priuatorũ criminũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

G causa congregationem generalem facere. Etenim periculũ est, inquit, ne accusemur. Hoc dicto, in magnas angustias eos coniicit, quum nulla causa subsit. vnde non poterimus rationem reddere concursus istius. Vide quàm prudenter increduli ratione reddũt, quamq; sapienter. Sic extinxit furorem: nam vt facilè accendi tur, sic etiã facilè extinguitur. Et his dictis dimisit cõcionem. Vides deum permittere tentationem, discipulosq; excitare, & excutere eis somnum, & sic alacriores reddere? Oro ne succumbamus tentationibus. Ipse enim exitum quoq; dabit, vt possimus sufferre. Nihil ita amicos facit ac coniungit, ac tribulatio. Nihil nobis doctoribus sic vtile vti audiantur, quæ à nobis dicuntur. Auditor enim quando in deliciis agit, oscitãs est ac ignauus, & à loquente quodam interturbari videtur. In afflictione autem & tribulatione, in magnum auditorij desiderium incidit. Nam quum anima angustiatur, vndiq; consolationẽ afflictionis inuenire quærit. Non paruam autem consolationem affert sermo. Quid igitur, inquit, Iudæi quum affligerentur præ pusillanimitate non audierunt? quia Iudæi erant, qui sem
H per infirmi ac crumnosi. Et aliter, Quia & illic magna afflictio erat, nobis autem de moderata sermo est. Vide enim, Expectabant liberari à malis quæ illos detinebant, & in plurima inciderant mala. Hoc autem non vulgariter animos perplexos reddit. Afflictiones abstrahunt nos ab affectione erga præsentem mundum. Itaque statim mortem petimus, & non sumus amatores corporis, quæ sanè maxima philosophiæ pars est, non deditum neq; adstrictum esse præsenti vitæ. Anima quę affligitur non vult in multis esse occupationibus, sed solùm refocillationem & quietem amat. Facilè est ei à præsentibus liberari, etiamsi nihil aliud sit. Quemadmodum corpus quod laboribus fatigatum & exhaustum, non diligi vult, neque ventri indulgere, sed requiescere, & silenter iacere: ita & anima plurimis onerata, in quiete ac silentio esse festinat: quæ in refocillatione est ac deliciis, respuit, turbata est, superba est. Illa quæ nihil habet fluxum & effusum, tota constringitur, & aliena est ab omni superbia: & hæc quidem virilior est, hæc autem puerilior, & hæc quidem grauior, illa autem leuior. Et sicut si quid lapsum fue-
I rit in multas aquas, quod leuius est turbatur: ita & anima vbi multis gaudiis impleta fuerit, & maxima quis peccata viderit à nimiis gaudiis prouenisse. Et si volueritis domus duas depingemus: vnam habentiũ nuptias, alteram in luctu agentium. Ingrediamur considerationẽ vtramq; videamus vltra melior: inuenietur enim lugentis domus: plena philosophiæ: domus autem nuptiarum, referta fœditate. Vide enim turpia illic verba, risum incompositum, sessiones magis incompositas, vestem & gressum plenum turpitudine, & gestus stultitiam & insipientiam præ se ferẽtes, omnia illic risum & ridicula: non ipsas nuptias dico, absit, sed ea quæ in nuptiis fiunt. Insanit tunc natura, præsentes pro hominibus bruta fiunt, & alij quidem vt equi hinniunt, alij verò vt asini calcitrant, magna diffusio, magna dissolutio, nihil maturum, nihil generosum. Magna ibi diaboli pompa, cymbala, tibiæ, & cantica plena scortationum ac adulteriorum. At non ita agitur vbi luctus, sed ibi omnia bene composita: magnũ enim silẽtium, magna quies, magna submissio, nihil sine moderatione, nihil incompositum, si quis etiam aliquid locutus fuerit, omnia quæ loquetur philosophiam sapient. Et hoc profectò mirum, quòd per illud tempus non viri soli, sed etiam mulieres ac domestici philoso K
phantur. Talis est enim natura luctus. Et videtur quidem consolari lugentem, plurima autem philosophiæ decreta narrant. Preces statim quæ hactenus intermissæ audiuntur, & ad consolandum afflictos sufficiunt. Et enumerabimus innumera id genus dicta deplorantium. Quid est enim homo? naturæ nostræ inquisitio. Quid igitur est homo? vitæ & nostræ paruitatis accusatio, commemoratio eorum quæ in futuro iudicio. Vnusquisque domum redit, à nuptiis quidem tristitia affectus, eo quòd ipse minus fœliciter agat, à luctu autem seipsum consolans, concupiscentiarum igne restincto quòd talia passus non sit. Sed quid? Vis carcerem & theatrum cõferamus? Ille quidem afflictionis, hoc autem voluptatis est locus. Agè igitur, videamus ea quæ ex vtriusq; contingunt. Illic philosophia multa est. Vbi enim mœstitia, & philosophia. Qui anteà opibus inhiabat, qui valde inflabatur, & vix permittebat vulgarem hominem sibi loqui, is tũc humilis fit, quasi igne quodam in animam eius illapso, & duricie molliente metu ac tristitia, tunc mœstus fit, tũc secularem L
mutationem sentit, tũc fortis fit ad omnia. At in theatro omnia contraria, risus, turpitudo, pompa diabolica, effusio, insumptio temporis, & expensio dierum inutilis, concupiscentiæ absurdæ præparatio, adulterij meditatio, scortationis gymnasium, intemperantiæ schola, adhortatio turpitudinis, occasio risus, turpitudinis exempla: sed non sic agitur in carcere, vbi humilitas animi, exhortatio, & extimulatio ad philosophiã, contemptus rerum secularium, omnia conculcata & despecta. Et quasi pædagogus puero metus assistit, ad omnia quæ oportet illum componens. Sed si vis iterum aliter inquiremus illa loca. Vellem te occurrere viro à theatro venienti, & alteri è carcere egredienti: & videris illius animam fastidientem, turbatam, verèque constrictam: huius autem solutam, promptam, & ferè alatam. Nam ille à theatro recedit, oculis mulierum quæ illic adstrictus, quouis ferro grauiora ferens vincula: nempe loca quæ illic, verba, habitus. Qui autem à carcere, ab omnibus liberatus, non iam putabit se aliquid graue pati, sua cum alienis comparans, quòd non est ligatus gratiam nunc habet, contemnit humanas res, multos diuites videns in calamitatibus, M
multa & magna potentes & ligatos illic, etiamsi iniustè quid patiatur, etiam sic fortis est. Quin & illius loci multa exempla in cogitationem ducent futuri iudicij, & horrebit loca ea ibi iam videns. Sicut enim ibi qui in carcere conclusus, mitis erga omnes est: ita & illi ante iudicium, ante futurum diem, erga mulierẽ, erga pueros, erga domesticos erunt æquiores. Sed à theatro non sic reditur, iniucundius enim vir aspiciet mulierem, & importunus ministris erit, exacerbabitur erga pueros. Magna mala theatra efficiunt ciuitatibus, magna & neq; hoc scimus quòd magna. Si autem non fatigaremini, etiam loca risus, sympofia dico, inquireremus. Ibi parasiti adulatores & magnæ deliciæ. Et loca alia vbi claudi & cæci. Iterum illic quidem ebrietas & deliciæ, & hilaritas, hìc autem contrarium. Vide & in corpore, quando phlegmate abundat, quando valde incolume est, facilius in morbum cadit: quando autem castigatum fuerit, non sic. Vt autem manifestius vobis faciam quod dico, sit corpus habens multum sanguinem, & carnes multas, ac in deliciis agens. Hoc etiam à fortuito euentu febrem pàrere potest, si simpliciter doluerit. Sit autem aliud fame ac tribulatione magis

A tione magis firmum, hoc vix à morbo comprehendetur ac fatigabitur. Sanguis licèt sanus sit in nobis, sæpe tamen multitudine morbum attulit: si autem modicus sit, & non sanus, facilè compesci potest. Ita profectò & de anima dixerim. Quæ enim in deliciis & refocillatione, valde propensos ad peccatũ habet impetus. Stat enim prope arrogantiam & voluptatem, & vanã gloriam, & inuidiam, & insidias ac calumnias. An nõ frugalitas in afflictione, & ab omnibus illis libertas? Ecce quàm magna est nostra illa ciuitas. Vnde igitur nascũtur mala, nónne ab opulentis? nónne à gaudentibus? Qui in vincula trahunt, qui facultates dilapidant, qui miseri & abiecti, nónne qui multùm inflantur ac gaudent? Non potest ab afflicta anima aliquid mali fieri.
Roma. 5. a. Nouit illius virtutem Paulus, & propter hoc dicit: Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio autem spem, spes verò non confundit. Oro ne succumbamus afflictionibus, sed in omnibus gratias agamus, vt quid magni lucrifaciamus, vt probemur deo, qui tentationes permittit. Magnum bonum est afflictio. Et hoc à pueris nostris discimus. Nã
B absq; afflictione nulli vtilia discunt. Nos autem magis quàm illi egemus afflictione. Nã si illi quum affectiones eis desint lasciuiunt, multò magis nos, & maximè tantis iam obnoxij, vnde nobis magis opus erat pædagogis. A pueris enim non tam magna peccata fiunt, quin à nobis maxima. Noster autem prædagogus est afflictio. Igitur tribulationem futuram ne nobis ascisamus, præsentem strenuè feramus, quò diuina gratia bona diligentibus deum repositа assequamur in Christo Iesu domino nostro, cum quò patri simul ac spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Cap. XX. *Postquàm autem cessauit tumultus, uocatis ad se Paulus discipulis, cõplexusq; illos profectus est, ut iret in Macedoniã.*

Homilia xliij.

AB hoc tumultu, multa cõsolatione opus erat. Hoc sanè & facit, & vt cõsoletur discipulos, vadit in Macedoniam, deinde in Græciam. Et quòd multùm illos consolatus fuerit, audi: *Quum autem perambulasset partes illas, & exhortatus fuisset eos multo sermone, uenit in Græciam. Et ibi peractis mensibus tribus,*
C *quum essent illi structæ insidiæ à Iudæis, soluturo in Syriam, habebat in animo, ut reuerteretur per Macedoniam: Comitatus est autem eum usq; ad Asiam Sopater Berrhœensis, Thessalonicensium uerò Aristarchus & Secundus, & Gaius Derbæus & Timotheus. Asiani uerò Tychicus & Trophimus. Hi prægressi expectarunt nos in Troade.* Iterum persecutio fit à Iudæis, & venit in Macedoniam. Quomodo autem Timotheum Thessalonicensem dicit? Nõ dicit hoc. Sed præoccuparant hi, inquit, & prius venerant in Troadem viam eò parantes. *Nos uerò abnauigauimus post dies azymorum à Philippis, & uenimus ad eos Troadem intra dies quinq;, ubi demorati sumus diebus septem.* Etenim mihi videtur dies festos celebrasse in magnis vrbibus. A Philippis abnauigat, vbi facta ea quę de carceris custo de habes. Tertiò autem nunc in Macedoniam venit, & magnum testimonium dat Philippensibus, ideo & demoratur illic. *In die autem sabbatorum congregatis nobis ut frangeremus panem, Paulus disserebat eis, postridie abiturus, protraxitq; sermonem in mediam noctem.* Vide vt omnia adiuncta sunt prædicationi: Pentecoste tunc erat, & dies dominicus, & vsq; ad noctis dimidium sermonem extendit, adeò salutem discipulorũ cupiebat, quod neq; per noctem silebat, sed tunc propter silentiũ magis disserebat, & ad ipsum cœnæ tempus. At cõtur D
bauit festum diabolus quantùm potuit, demergẽs somno auditorem ac deprimens, & vt autem contigerit, interpretatur addens: *Erant autem lampades multæ in cœnaculo in quo erant congregati. Sedens autem quidam adolescens nomine Eutychus, in fenestra quum degrauaretur somno profundo, disserente diutius Paulo, magis depressus à somno decidit ex tertio cœnaculo deorsum, & sublatus est mortuus. Quum descendisset autem Paulus, incubuit super eum, & complexus dixit: Nolite turbari, anima enim eius in ipso est. Quum ascendisset autem, fregisseq; panem ac degustasset, diu collocutus est usq; ad diluculum, ita demum profectus est. adduxerunt autem puerum uiuentem, & lætati sunt non mediocriter.* Vide oro spectaculum vt erant coadunati. Congregatis enim discipulis, inquit, etiã signũ. In fenestra enim, inquit, sedebat, & intempesta nocte. Tantum erat audiẽdi desiderium. Confundamur nos, qui neq; in die hoc facimus. Sed Paulus dicis, disserebat tunc. Quid dicis? Etiámnũ Paulus disserit, imò neq; tunc, neq; nunc Paulus, sed Christus, & nullus audit, non fenestra nunc, nõ fames, nõ somnus interturbat, attamen non audimus, non angustia loci, non aliquid horum. Et hoc sanè miraculũ, quòd etiam ille quum esset adolescens nõ erat E
ignauus, & cùm somno grauaretur non recessit, neq; timuit periculum, ne delaberetur. Ne mireris, nõ enim ab ignauia dormitauit, sed à necessitate naturæ. Tu autem vide oro, promptitudinem, quòd etiã in tertio cœnaculo erant. Nondum enim erat ecclesia. Ne turbemini, inquit, anima illius in ipso est. Non dixit, resurget, excitabo enim illum: sed quid, ne turbemini. Vide vt fastu caret, & promptè consolatur. Et vt ascendit, fregitq; panẽ, inquit, ac gustauit. Hoc sermonẽ interpellauit, non offendit. Vides sine superfluitate cœnã. Et vt gustauit, inquit, diu collocutus est vsq; ad diluculũ, & ita exiit. Vides quomodo pernoctarint, quales mensæ fuerint? quàm sobriè iterũ auditores abierint, quàm studiosi ad audiendũ fuerint. Quid nos à canib⁹ distamus? Videtis quantũ discrimen. Adduxerunt autẽ puerum viuum, & consolationem habuerunt non vulgarem. Magna hæc consolatio, & quòd viuum recipiũt, & quòd miraculum factum est. *Nos autem consecensa naui soluimus Assum, illic expectaturi Paulum. Sic enim constituerat, ipse per terram iter facturus. Quum autem conueniisset nos Assum, recepto eo uenimus in Mytilenen.* Vbiq; à discipu F
lis segregatur Paulus. Ecce enim ipse quidẽ pedes viã ingreditur, illi autem nauigio vadunt, permittit illis quod leuius, eligens sibi quod molestius. Pedes vadit, partim multa gerens sapiẽter, partim docens illos à se nõ separari. *Et inde nauigantes sequenti die uenimus contra Chium. Postridie uerò appulimus Samum, & cõmorati Trogyllij, proximo die uenimus in Miletum.* Vides quomodo festinante Paulo pergũt, & non morã trahũt, sed præterueunt insulas. Proposuerat enim Paulus præternauigare Ephesum, ne tempus tereret in Asia. *Festinabat enim, si possibile esset, ut diem Pentecostes ageret in Hierusalem.* Quid vult festinatio illa? non erat propter festum, sed propter multitudinem, interim hoc Iudeis dabat quasi colat festiuitatem, & rapere volens inimicos, festinabat sermonem annunciare. Vide igitur quantum lucrum omnibus præsentibus? Et aliter: Ne Ephesij negligantur, interim dispensat & curat. Sed iterum videamus quæ lecta sunt: *Et complexus, inquit, discipulos, exiit profecturus in Macedoniam, & exhortatus est illos sermonibus multis, ac uenit in Græciam, & hac ratione illos iterum refocillauit, magnam consolationem illis dans.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Vide vt vbiq; sermonibus, non signis omnia corrigit. Soluturo autem in Syriam. Continuò nobis ostendit illum festinantem in Syriam. In causa erat ecclesia & Hierusalem,adeò desiderabat etiam ea quæ illic erant corrigere. Quanuis non magna Troas sit. Cur igitur septem diebus illic manent? magna forsan erat iuxta fidelium numerum.Et quum dies septem ibi mãsisset, noctem sequentem insumpsit in doctrinam. Ita ægrè ab illis ipse auellebatur. Congregatis autem nobis vt frangeremus panem. Per illud tempus quo monstrabatur esurire,& non erat intempestiuũ. Principiò sermo sumptus productus est. Et ita non simpliciter docuit, sed conuenerant quidem ad frangẽdum panem, inciderant autem in sermonem, ac doctrinam productiorem fecerant. Vide quomodo & mensæ Paulinæ omnes socij erant. Mihi videtur quòd etiam ad mensam sedẽs docuerit, erudieritq;, vt nos omnia reliqua pro parergis & accessoriis habeamus.Considerate autem nobiscum domum illam vbi lampades erant, vbi turba, vbi Paulus medius disserebat, vbi & fenestras multi occupabant,vt audiant turbam illam,& amabilem vultum intueantur,& quantam hinc voluptatem
H acceperint. Quare autem in nocte disserebat? quoniã exituri erant,& nõ iam in nocte illum visuri, sed hoc quidem illis non dicit,vtpote infirmioribus, aliis autem dicebat.Interim & noctis istius memoriam conseruabat miraculum istud insigne.Magna voluptas auditorum erat,quòd & interpolatus sermo magis productus est.Et ita pro doctore casus fuit.Et aliter: Etiã omnes ignauos ipse increpiturus erat,qui propter hoc mortuus,vt Paulum audiat. Et quare, inquit, enumerat singula & quò ierunt,& vnde abierunt, & vbi quidem morati sunt, quæ etiam loca præternauigarunt? Vt ostendat nunc ociosius illum nauigare,idq; humana ratione & præternauigare.Statuerat enim præternauigare Ephesum, ne diu tempus, inquit, tereret in Asia. Bene. Illuc enim veniens non potuisset præternauigare,quoniam noluisset contristare eos,qui se intantum expectabant.Vel igitur hoc est quod dicit,vel etiam quòd festinauit.Dicit enim: Festinabat si possibile esset, vt diem Pentecostes ageret in Hierusalem. Vnde non poterat manere. Vide illum etiam humana ratione moueri,& cupere,ac festinare, & sæpe non
I assequi. Fiunt autem hæc ideo, ne putemus quòd sint super humanam naturam. Sancti enim & magni viri illi,eiusdem naturæ,cuius & nos,participes erant,non eiusdem voluntatis. Ideo & magnam gratiam consequebantur.Vide igitur quanta etiam per seipsos gerãt.
1.Cor.9.b. Eapropter dicebat: Ne demus offendiculum his qui
2.Cor.6.a. volunt.Et iterum: Ne infametur ministerium nostrũ. Ecce & vita irreprehẽsibilis,& magna submissio. Hoc dicimus dispensationem venire in fastigium, & excelsæ virtutis,& modestiæ submittentis se ad aliorũ mores. Et audi quomodo absque præceptorum Christi transgressione, hic iterum omnium humillimus fuit.
1.Corin.9.c Omnibus omnia factus sum, inquit, vt omnes lucrifaciam.Idem etiam in pericula se misit, sicut alibi dixit:
2.Cor.6.a. In patientia multa, in afflictionibus, in necessitatibus, in angustiis,in plagis,in vinculis, & magnº erat amor eius erga Christum, sine quo omnia superflua, & humilis in rebus gerendis ordinatio, & irreprehensibi-
Ibidem.11.g lis vita,& periclitatio.Quis infirmatur,inquit,& non infirmus sum ego? Quis offenditur, & non vror ego? Hæc obsecro & nos imitemur verba,& in pericula iaciamus nos propter fratres,siue ignis, siue ferrum fue
rit.Abiice te ipsum dilecte,vt tuum membrum eruas. K
Abiice te ipsum, ne timeas. Discipulus es Christi, qui
2.Cor.11 propter fratres animam suam posuit. Condiscipulus es Pauli, qui innumera mala pati propter eos qui se impugnabant inimicos, voluit. Implere zelo, imitare Mosen, videbat iniustè læsum, & vltus est, regiasque delicias contempsit, & factus est propter ærumnosos illos exul, erro destitutus cognatis, & domo, inque aliena terra longo tempore versatus est, & non reprehendit seipsum, nec dixit hæc verba: Regnum contempsi,honorẽmque tantum & gloriam,volebam vlcisci eos,qui iniustè affligebantur, & despexit deus. Et non solùm nõ reduxit me ad pristinum honorem, sed quadraginta annis in aliena terra versor. Bene scilicet.Non enim mercedes accepi,sed nihil horum vel dixit,vel cogitauit. Ita & tu, etiamsi malum quid patiaris,benefacias,etiamsi multo tempore, ne offendaris neque turberis, omnino retribuet tibi retributionem deus.Quantum differtur merces, tantum vsuræ augentur. Igitur habeamus animam compassioni deditam,habeamus mentem condolere scientem. Nihil sit vobiscum vel crudele,vel inhumanum,etiamsi nihil possis afferre, lachrymare, ingemisce, dole in his L
quæ fiunt, neque erũt hæc frustra. Si his qui à deo puniuntur condolere oportet, multò magis his qui ab hominibus iniustè patiuntur. Non egrediebantur, inquit,Senan ad plorandum domum suam vicinam, ac cipient dolorem,propter quæ extruxerunt in derisionem.Hoc accusat Michæas, quòd non condoluerunt. Quid dicis ô propheta? Deus punit, & ego condolerem his qui puniuntur?Etiam. Hoc enim vult ille qui punit,neque enim ipse qui punit oblectatur.Quoniam igitur neque is qui punit lætatur': igitur & tu quoq; ne læteris.Sed si iustè quidem,inquit,puniuntur,nõ oportet dolere. Etiam propter hoc est dolendum, quia digni supplicio visi fuerunt.Dic obsecro, quando videris filium tuum vri vel secari, nónne doles? Manifestum,quòd doles. Et non dicis tibiipsi, Cur hoc? Ad sanitatem sectio spectat,pro liberatione est vstio. Attamen quando audieris vlulantem,nec ferentem dolorem, & non sufficit illa sanitatis spes ad auferendam naturæ confusionem:Ita & in illis, etiamsi ad sanitatem puniantur, attamen fraternam declaremus nos affectionem erga illos,paternamq; volũtatem. Sectio- M
nes & vstiones sunt pœnæ dei, sed propter hoc debemus flere,quòd ægrotarunt, quòd tali opus habuerunt medicina.Si quis propter coronas hæc patiatur, tunc non dole,vt Paulus ac Petrus.Quando autem in pœnam iure fert, tunc plora, tunc ingemisce. Tales fuerunt prophetæ. Idcirco & quidam illorum dicebat: Ezec.9.d.
Hei mihi domine.Delebis tu reliquias Israël? Homicidas videmus sæpe ac sceleстos viros qui sæpe puniuntur, & cruciamur ac dolemus & non dicimus, quòd supra modum philosophi sumus,misericordes fiamus, vt misericordiam consequamur. Nihil illi bono conferendum est. Nihil ita humanum ostendit charactẽrem, vt misereri, & humanum esse. Propter hoc & leges lictoribus totum permittunt, volentes iudicem vsque ad pronunciationem sententiæ punire,educunt autem illos ad opus.Ita etiam si iustè fiat, non est animæ virtutum studiosæ punire,sed aliquo alio hoc habet opus.Quia & deus non per seipsum punit, sed per angelos.Lictores igitur sunt angeli? Absit,non hoc dixerim.Sed absq; vltione etiam virtutes sunt.Quando Sodoma subuersa sunt,propter illos facta sunt omnia
similiter &

a similiter & ea quæ in Aegypto acciderunt,per illos ac
Psal.77.c. ciderunt.Immissionem enim,inquit,per angelos malos.Igitur quando seruare oportet,per seipsum hoc facit.Ita filium misit in salutem generis.Et iterum.Tũc,
Matth.25.d inquit,dicam angelis:Congregate facientes iniquitatem, & proiicite in caminum. De iustis verò dicit nõ
Luc.9.f. sic:Sed,qui vos susципit,susципit me.Et iterum: Ligate
Matth.22.a illius pedes & manus, & mittite in tenebras exteriores. Vide illic seruos qui ministrant. Quando autem
Ibidē.25.c. beneficiis opus est, seipsum benefactorem vocat. Venite benedicti patris mei,percipite præparatum vobis regnum.Quãdo loquendum cum Abrahã, ipse adest: quando in Sodoma abeundum,seruos mittit,sicut iu-
Matth.25.c. & Luc.19.c. dex quis exuscitans puniendos. Et iterum: Euge serue bone & fidelis,super pauca fuisti fidelis,super multa te constituam.Et hunc quidem ipse benedicit, illum autem malum non ipse,sed serui ligant.Hæc scientes nõ gaudeamus in his qui puniuntur,sed etiam doleamus, ploremus eos, vt etiam hinc mercedem accipiamus. Nunc autem multi, etiam in his qui malè patiũtur iniustè gaudent, sed non nos,imò nos omnem compas-
B sionem declaremus, vt & ipsi diuinam assequamur, gratia & misericordia vnigeniti dei,cum quo patri & spiritui sancto sit gloria,imperiũ,honor,nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

A Mileto missis Ephesum nunciis, accersiuit presbyteros ecclesiæ,qui quum peruenissent ad ipsum, dixit eis,Vos scitis à primo die quo ingressus sum Asiam,quomodo uobiscum per omne tempus fuerim ,seruiens domino cum omni animi humilitate,cúmque multis lachrymis ac tentationibus,quæ mihi acciderunt ex insidiis Iudæorum, ut nihil suffugerim eorum quæ essent in rem uestram,quin annunciarem uobis, & docerem uos publicè ac per omnes domos,testificans Iudæis simul ac Græcis,eam quæ erga deum est pœnitentiã, & fidẽ quæ est in dominum nostrum Iesum.

Homilia.xliiij.

Vide vt ille vrgeat quò propius adnauigetur, & non despiciat, sed totum probè dispensет,
C accersens principes, & cũ illis quæ dicta sunt tractans.Et admiratione dignũ est, quòd quando necessitas adigit,tam eximia de se ipso dicere attẽtat, omni modestia vtens. Sicut enim Samuel traditurus
1.Reg.10.d. Saüli principatũ de ipso dicit: Nũquid à vobis accepi,
1.Reg.17.d. vos testes ac deus.Et Dauid quũ fides nõ haberetur ei, dicit:In ouili erã pascens oues patris mei,& quãdo venit vrsus manibus illum discerpsi. Et ipse Paulus Co-
2.Cor.12.c. rinthiis dicit: Insipiens fui, vos me coëgistis. Et deus quoq; istuc ipsum facit, nõ simpliciter de seipso dicẽs, sed quando ei nõ creditur,beneficia profert.Vide igitur & hic quid facit?Primùm ipsorũ testimonium offert, ne putes superba esse verba, etiã auditores adhibet in testes eorũ quę dicuntur,quòd minimè ipsis mẽtiatur.Hæc doctoris virtus est,quando suorũ operum testes habet discipulos. Et mirabile est, quòd non vnã & alterã diem in hoc opere perseuerauit,sed plurimis annis.Vos enim,inquit, scitis,quomodo vobiscũ omni tẽpore egerim.Vult igitur illos exhortari, vt fortiter ferãt omnia, & separationẽ suã & futuras tẽtationes.Quemadmodũ & de Mose ac Iesu legimus.Et vide quid addidit vt dixit,quomodo vobiscũ fuerim omni tẽpore,seruiẽs domino cũ omni animi humilitate. Memor humilitatis est, quæ his qui præsunt maximè cõgruit, eo quòd facillimè in arrogantiam tollun
Tomus tertius.

tur. Hæc virtus bonorũ est hypothesis, & fundamen-
tum,quemadmodum scilicet & Christus dicebat: Bea D
ti pauperes spiritu. Non simpliciter autem humilitatẽ Matth.5.a.
dixit, sed cum omni humilitate. Multa enim sciebat pertinere ad humilitatem. Est enim humilitas in sermone & in opere erga eos qui præsunt,& erga eos qui subditi sunt. Vultis vobis modos dicam humilitatis? Sunt quidam qui erga humiles existunt humiles,erga sublimes autem sublimes, quod tamen non est humilitatis.Sunt iterum alij non tales,sed erga vtrosq; humilitatem & sublimitatem seruãt, quòd etiã maximè humilitatis est.Docturus igitur illos talia,ne videatur arrogans esse,prius fundamentum iacit, suspicionẽ tollens.Si enim cum omni humilitate factus sum,inquit, non ex insipientia loquor quæ dico.Deinde mansuetudinem narrat:Vobiscum,inquit,fui, seruiens domino: Socios operum ostendens illos. Ita vbiq; societas bona est.Communia igitur facit opera, & nihil suum ponit eximium.Quid enim,inquit? Neglectóne deo arrogans esse potuit? Etiam multi sunt, qui non laudantes deum arrogantes sunt. Is autem nihil præter discipulorum laudem sibi arrogat.Doctoris opus est,suis operibus discipulos moderari. Deinde suam fortitudinẽ E
ostendit,quam & ipsam eleuat ac imminuit:Cum multis lachrymis ac tentationibus quæ mihi acciderũt ex insidiis Iudæorum.Vides quòd dolet in his quę fiebãt? Hìc autem suam compassionẽ videtur significare.Affi ciebatur enim sic pro his qui peribãt, quiq; hoc faciebant:nam pro his quæ sibi fiebãt, gaudebat. Erat enim ex illorũ choro,qui gaudebant quòd digni habiti sunt, Suprà.5.g.
qui pro nomine illius contumeliam ferant.Et iterum 2.Cor.4.d.
alibi dicit : Et nunc gaudeo in passionibus meis, nam momẽtanea leuitas afflictionis nostræ mirè supra modum æternum pondus gloriæ operatur nobis. Verùm hæc ex modestia dicit, hìc autem ostendit fortitudinẽ suam, & non tantùm fortitudinem, quantùm patientiam.quasi diceret,Malè equidẽ patiebar,sed vobiscũ. Etiam hoc graue est,quod à Iudæis.Vide oro hoc loco charactẽrem doctrinæ,& dilectionem ponit ac fortitudinẽ.Quòd nihil subterfugerim,inquit, promptitudinem ac sedulitatem suã ostendit. *Eorum quæ in rem uestram essent.* Erant enim quædam, quæ discere non oportebat.Vnde sicut inuidiæ est quædam absc̃odere, ita insipientiæ omnia dicere,propter hoc addidit: Eorum quæ in rem vestrã : non quasi illa ipsa cum dãno F
subtraxerim docui,inquit,non locutus sum.Et hoc ita esse docent sequentia,subdit enim: Publicè & per singulas domos,ostendens magnum laborem,sedulitatẽ, ac perseuerantiam. *Testificans Iudæis simul ac Græcis.* Non vobis solùm,sed etiã Græcis. Hìc est illa dicendi libertas.Etiã licèt nihil profuissemus, dicere oportet. Hoc est enim propriè,Testificor:quando non attendẽtibus loquimur.Ita Moses ait: Testificor cœlum ac terram. Et nunc ille : Testificans Iudæis simul ac Græcis pœnitentiã agant,& cõuertantur ad deum.Neq; enim Iudæi illũ sciuerunt,eo quòd filiũ ignorarint, & opera ac fidem non habuerint erga Iesum Christum. Quare igitur hæc dicis? quare hæc cómemoras? quid accidit, nihil habes quod obiicias? Prius concussa illorũ mente,deinde subdit: *Et nunc ecce ego alligatus spiritu,uado in Hierusalem, ea quæ in illa mihi occursura sunt ignorans,nisi quòd spiritus sanctus per singulas ciuitates mihi testificatur, dicens : quòd me uincula & persequutiones expectent. Verùm nihil me mouet, neque anima mea charior est mihi, ut consummem cursum meum cum gaudio, & ministerium quod accepi à domino meo Iesu, ut testificer euangelium gratiæ dei.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Præparat illos, vt semper parati sint ad pericula tam manifesta, quàm non manifesta. Ostendens autẽ, quòd ad magna accedat, nisi quòd spiritus sanctus, inquit, mihi per singulas ciuitates testificatur, vt monstret quòd spontè subeat: & ne vincula vel necessitatem putes, per singulas ciuitates dixit, deindeq; subdit: Nõ habeo preciosiorẽ meipso animam, vt cõsumem cursum meum cum gaudio, & ministerium quod accepi à domino. Vides quòd non plorantis verba sunt, sed molestè loquentis ac docentis illos, ac compatientis in his quæ fiebant. Non dixit, dolemus, necesse autem est ferre: sed neq; censeo. Hoc iterum dicit, non sese extollẽs, sed illos docens, per priora quidem humilitatem, per hæc autem fortitudinem, dicendiq; libertatẽ, quasi diceret: Non amo illam præ hac, preciosius arbitror consumare cursum vt testificer: non dixit, vt prædicẽ, doceam. Sed quid? Vt testificer euangelium gratiæ dei. Grauius quiddam dicturus. Mundus ego à sanguine omniũ: ideo prius præparat & ostẽdit quòd nihil omiserit. Igitur quoniam illis erat omne pondus, ac sarcinam impositurus, prius emollit mentem illorum, dicens: Et nunc ecce ego scio, quòd non vltrà videbitis faciem meam. Deinde hoc subdit. Mundus ego sum à sanguine omnium. Duplex tristitia, tunc faciem illius vltrà non conspiciendã, & ab ipsis omnibus. Nõ enim vltrà, inquit, videbitis faciem meã vos omnes, inter quos transiui prædicans regnũ, & meritò cõtestor vobis, vtpote non vltrà affuturus. Mundus ego à sanguine omniũ. Non enim subterfugi quo minus annunciẽ voluntatẽ omnem dei. Vides quomodo terret, & laborantes illorum animas ac contritas atterit. Bene, quia necessarium erat. Non enim subterfugi, vt non annunciem vobis, inquit, omnem voluntatem dei. Igitur qui non dicit, reus est sanguinis, hoc est cædis. Nihil hoc terribilius. Ostendit quòd & illi, si non faciãt, rei sunt sanguinis. Et videtur quidẽ rationem reddere, illos autem terret. *Attendite igitur uobis ipsis & gregi, in quo uos spiritus sanctus posuit episcopos, ut pascatis ecclesiam dei, quam acquisiuit per proprium sanguinem.* Vides, duo precepit. Igitur neq; alios corrigere solum, habet quiddã lucri: Timeo enim, inquit, ne aliis prædicãs ipse reprobus efficiar: neq; sui solius curam habere. Qui enim se- I ipsum amat, & quæ sua sunt quærit, similis est ei qui talentum defodit: non quòd præeligenda sit nostra salus gregi, sed quia quando nobis ipsis attendimus, tũc & grex lucrum habet. In quo vos spiritus sanctus posuit episcopos, vt pascatis ecclesiam dei. Vide quantæ necessitates. A spiritu sancto ordinationẽ habetis, inquit. Hoc enim est, posuit, vna est ista necessitas. Deinde vt pascatis ecclesiam dei, ecce & secunda: Quã, inquit, acquisiuit per proprium sanguinem. Multùm ostẽdit, dum dicit, preciosam rem, & non paruum esse periculum, quandoquidem dominus pro ecclesia neque sanguini suo pepercit: nos autem fratrum salutem cõtemnimus. & ille quidem vt inimicos conciliet, etiam sanguinem effudit, tu autem neq; amicos factos potes retinere. *Ego enim scio hoc, quòd ingredientur post abitum meum lupi graues in uos, non parcentes gregi.* Iterũ aliunde illos admonet à futuris, sicut quando alicubi dicit: Non est vobis certamen contra carnem & sanguinem. Quia ingredientur, inquit, post abitionẽ meã lupi graues in vos. Duplex malum, & quòd ipse non adest, & quòd alij imponẽt. Quid igitur abis, si hoc prę uidisti? Spiritus me trahit, inquit. Et vide non simpliciter dixit lupi, sed apposuit, graues, vehementiam & impudentiam illorum insinuãs. Et quod grauius, quia H illos ex ipsis surrecturos dicit. Quod & valde graue est, quando etiam domesticum bellum fuerit. Et bene dixit, attendite, ostendens rem esse curatu perquàm necessariam. Ecclesia enim est, & magnum periculum: sanguine enim illam redemit, & quòd duplex est bellum. Hęc igitur manifestans dixit: Et ex vobis ipsis surgent viri loquentes peruersa, vt abstrahant discipulos post se. Quasi à quopiam rogatus dicente: Quomodo igitur custodient? Vigilate, memores quòd triennio nocte & die non cessauerim cum lachrymis vnumquenque admonere. Vide quot insolita dicit, cum lachrymis: &, noctes ac dies: &, vnumquenque. Non enim si multos vidisset, eis pepercisset, sed sciebat etiã pro vna anima facienda omnia. Itaque sic illos etiam coniunxit. Quod autem dicit, hunc habet sensum: Sufficiunt ea quæ à me sunt acta, triennio mansi. Satis cõfirmati fuerunt, satis radices fixerunt. Cum lachrymis, inquit. Vides quòd propter hoc lachrymæ? Hæc faciamus & nos. Non dolet malus, dole tu, fortassis & ille dolebit. Quemadmodum si quando æger viderit medicum sumentem cibum, etiam ipse incitatur: ita certè & hic erit: si viderit te plorantem, emollietur bonus vir, ac mitis erit, Nesciens, inquit, quæ euentura sint mihi. Quid igitur? Propter hoc abis? Minimè, sed & probè scio, quòd vincula & tribulationes expectãt. Itaque scio, quòd expectant me tentationes: non scio autem quales, id quod erat difficilius. Ne igitur deplorantem putetis me hoc dicere, non habeo preciosiorem me ipso animam. Vt excitet illorum mẽtem hæc dicit, & persuadeat, non solùm ne fugiant, sed etiam strenuè ferant. Propter hoc cursum & ministerium opus vocat, cursu dignitatem, & ministerio debitum insinuans. Minister, inquit, sum. Nihil amplius habeo. Consolans autem illos, ne doleant propter quæ affligitur: postquàm dixit cum gaudio se hæc expectare, & monstrauit fructum, tunc tristitiam addit. Hoc autem facit, ne mentem illorum obruat. Et vnde hæc? Quia dicit: Ex vobis ipsis surgent viri loquentes peruersa. Quid igitur, dixerit quis, Tantùm te ipsum reputas, vt si proficiscaris, moriamur? Non hoc dico, inquit, quod mea absentia hoc faciat. Sed quid? Exurgent quidam inter vos, non propter abitionem meam, sed M post abitionem meam, hoc est, profectionem, quanuis etiam iam hoc factum sit. Quod si factum, multò magis posthac fiet. Deinde & causa ponitur, vt trahant discipulos post se. Et ita propter nihil aliud sectæ, quàm propter hoc. Subiungitur & consolatio: Quam acquisiuit, inquit, per proprium sanguinem. Si autem proprio sanguine acquisiuit, omnino defendet. Noctes & dies nõ quieui, cum lachrymis admonens. Hæc ad vos meritò dicerentur, & videtur quidem sermo propriè ad doctores, est autem communis, etiam ad discipulos spectans. Quid enim ego quidem, nocte ac die dico & obsecro, & lachrymor, discipulus autem non persuadetur. Vt enim ne putet quis, sufficere ad defensionem esse discipulum, & non opus obedientia, propterea vt dixit: Testificor, subdit, non enim subterfugiunt non annunciare vobis. Igitur hoc solùm doctoris, annunciare, prædicare, docere, non subterfugere, nocte ac die orare. Quando autem dum hæc fiunt, nihil proficitur, scitote quid reliquum. Deinde & alia defensio, quia mundus ego sum à sanguine omnium. Ne putetis oro, hæc nobis solis dici, etenim ad vos quoque sermo hic est, vt attentius audiatis.

A est, vt attendatis quæ dicantur, & ne ab auditorio recedatis. Quid faciam? Ecce quotidie clamans disrumpor, vt recedatis à spectaculis, & multi rident nos. Sæpius moneo, ne iuretis, ne auari sitis, & nemo audit. Sed noctu hoc non agis? Vellem etiam nocte hoc facere, & ad mensas vestras, siquidem liceret & plurimis occupato, adesse vobis & colloqui. At cũ per hebdomadam semel vocamus vos, & ignaui estis, & alij quidem non aduenitis, alij autem præsentes sine lucro abitis: quid non faceretis, si continuò hoc faceremus? Quid faciemus? scio multos etiã irrisuros nos, eo quòd semper eadem loquimur, tanta vos nostri tenet satietas, nos autem in causa non sumus, sed auditores: nam qui bene facit, semper cupit eadẽ audire, eo quòd laudes suę dicuntur. Qui autẽ bene agere non vult, etiam obturbari videtur, etsi alium audiens solùm sæpius videtur audire. Mundus ego sum à sanguine omnium, inquit. Hoc Paulo quidem congruebat dicere, nos autem non audemus hoc dicere, multorũ nobis conscij, eo quòd ille semper vigilabat & assistebat, & omnia B pro salute discipulorum faciens sustinebat, nos autem Exo.32.e hoc Mosæ dicemus: Iratus est mihi dominus propter vos, quia in multa peccata adduxistis etiam nos. Quãdo enim mœremus videntes vos non proficere, nonne quod reliquum est virium nostrarũ concidit? Quid enim, dic oro, factum est, quid profecimus? Ecce enim per gratiam dei & nos triennium iam habemus, noctésque & dies: nónne per tres dies, sæpe etiam per septem exhortamur? Quid amplius assequimur, quàm quòd reprehendimus, increpamus, lachrymas fundimus, dolemus, etsi non foris, sed in corde. Illæ autẽ sæpe internis lachrymis leuiores sunt, nam illæ quidem mœrentibus consolationem quandam afferunt, quam hæ augent ac constringunt. Ita vt quãdo quis in mœstitia fuerit, & dolorẽ annunciare nõ poterit, ne videatur vanæ gloriæ sectator esse, maiora patietur, quàm si illum annunciet. nisi quis iudicaret supra modum honoris cupidum, vidissetis quotidie fontes lachrymarum me emittere, quarum conscię sunt domicilium & solitudo. Credite enim mihi, de salute quidem mea desperaui, & res vestras deploraui, non vacat mea mala deplorare, adeò totus deditus sum vobis: & si sentio vos obtemperantes, præ gaudio non sentio mala mea: C & si video minus obtemperantes, præ dolore iterum intermitto mea. Glorior in vestris bonis, etiamsi ego plurimis grauer: & lugeo in vestris difficultatibus, etiamsi multa bene agam. Quæ enim spes doctori gregi corrupto? Qualis vita? qualis expectatio? cum qua fiducia stabit apud deum? Ponamus enim, quòd neque reprehendatur, neq; det pœnam: sed sit mundus à sanguine omnium, etiam sic incurabilia patietur. Quoniam & patres licèt pro pueris non redarguantur, attamẽ dolent ac cruciãtur. Et nihil ne, inquit, hoc prodest eis, nec patrocinatur, quòd ipsi vigilant pro ani- Hebre.13.c mabus nostris: sed vigilant vt rationem reddituri: & videtur mihi hoc quibusdam esse terribile, me autem vobis perditis hoc non mouet: nam siue dem rationẽ, siue non dem, nihil mihi vtile est: vtinam seruaremini vos, & dans ego pro vobis rationem, audiam vos quidem seruari, me autẽ officium non per omnia implesse. Non enim cura est, vt vos per me seruemini, sed solùm vt seruemini. Nescitis vim spiritualium in parturitione dolorum, quàm malit sexcenties defatigari qui talem partum enititur, quàm vnum ex his qui nati sunt videre perditũ ac corruptum. Vnde nobis patiemur? nusquam certè aliunde, à factis iudicabimus D omnia vestra. Possumus & nos dicere, quòd nihil subterfugerimus, nihilominus dolemus: & quòd dolemus, manifestum ex his quæ toties apparamus & excogitamus. Quanuis possem vobis dicere, Quid mihi curæ est, ego quod meum est feci, ego mundus sum à sanguine, sed non sufficit hoc ad consolationem. Liquidem liceret cor nostrum disrumpere ac ostendere, videretis intus esse in magna latitudine, vos omnes mulieres, pueros, ac viros. Tanta enim charitatis vis est, vt cœlo latiorem faciat animam. Capaces nostri estote dicebat Paulus, neminem læsimus, non angusti estis in nobis. Hoc dicimus nunc & nos, capaces estote nostri. Totam Corinthum habebat ille in corde suo, & dicebat: Dilatamini, & vos nõ angusti estis: sed ipse non 2.Cor.6.c possem dicere hoc. Bene enim scio, quòd etiã vos me diligitis ac capitis. Sed quod lucrum vel meæ charitatis, vel vestræ, quando in diuinis non proceditis, amplioris tristitię inde occasio. Nihil possum reprehẽdere vos. Testificor enim vobis, quòd si possibile fuisset, Galat.4.b effossos oculos vestros dedissetis mihi. Vicissim vellemus nõ solùm euangelium, sed etiam animas nostras dare vobis. Amamus & amamur, sed hoc nõ est quod E nunc quæritur. Amemus igitur principiò Christum, primum enim mandatũ est: Diliges dominum deum Deut.6.a.& tuum. Secundum autem simile ei, Et proximum tuum Matth.22.d sicut teipsum. Secundum habemus: primo opus est mihi & vobis valde, habemus illud, sed non vt oportet. Diligamus illum. Scimus quanta reposita est merces his qui dilexerunt Christum, diligamus illum cum feruore animæ, vt fruentes eius gratia, effugiamus præsentis vitæ procellas, & bona illum diligentibus promissa assequi mereamur, gratia & misericordia vnigeniti filij, cui cum patre simul ac sancto spiritu sit gloria, imperiũ, honor, nũc & semper, & in secula seculorũ, Amẽ.

Nunc commendo uos fratres deo & uerbo gratiæ eius, qui potens est uos superstruere, & dare hæreditatem uobis inter omnes sanctificatos.

Homilia.xlv.

QVod in epistolis, hoc & in consiliis agit. Ab admonitione in preces desinit. Quoniã enim illos valde terruit, dicens: Lupi graues ingredientur ad vos, ne consternatas reddat animas, ac per dat: vide consolationem. Et nunc inquit: Sic dixit, manifestans per hoc, quòd quasi semper hoc agat. Commendo vos fratres deo & verbo gratiæ eius: hoc est, gratiæ illius, & bene sic dixit. Scrẽbat enim quòd gratia saluat. Subinde illos memores facit gratiæ, quasi debitores studiosiores faciens, & considere suadens. Qui potens est vos superstruere. Non dixit, extruere, sed superstruere, ostendens quòd extructi essent. Deinde spei futuræ meminit dicendo: Et dare vobis hæreditatem inter omnes sanctificatos. Subditur iterum admonitio: Argentum, inquit, vel aurum, vel vestem nullius concupiui. Radicem malorum auaritiam sustulit. Argentum, inquit, vel aurum: non dixit, non accepi: sed, neque cõcupiui. Nondum magnum hoc. Quod autem post hoc, magnum: *Vos scitis, quòd necessitatibus meis, & his qui mecum sunt, ministrarunt manus istæ.* Omnia ostendi vobis, quòd sic laborantes oportet suscipere infirmos. Vide illum opere manuario vsum: & nõ simpliciter, sed cum fatigatione. Necessitatibus meis, & his qui mecum sunt ministrarunt manus istę. Hoc per admonitionem dixit. Et vide quàm meritò. Nõ enim dixit, pecuniis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dixit,pecuniis fuisse meliores: sed quid:oportet susci-
pere infirmos,non simpliciter omnes,sed infirmos:ac
meminisse sermonis domini Iesu,inquit, quem dixit:
Beatius est dare,quàm accipere.Vt ne quis putet ad il-
los dictum esse, se ponere in exemplar, id quod alibi
Ioan.13.b dicit:Exemplar dantes vobis,subdidit sententiam Chri
sti dicentis : Beatum est dare magis, quàm accipere.
Orabat quoque super illis admonendo,operèque idip
sum ostendebat.Et his dictis ac positis genibus suis cũ
illis adorabat : non simpliciter,sed cum magna com-
punctione.Magna consolatio.Et dicendo,Commen-
do vos domino,obsecrabat. *Et factus est fletus magnus*
omniũ,& ruentes in collum Pauli,deosculabãtur illum,dolẽtes,
maximè ob sermonem quem dixerat, quòd amplius faciem eius
non essent uisuri,deducebant autem illum in nauim. Dixerat,
ingressuri sunt lupi rapaces . Dixerat, mundus sum à
sanguine omnium.Hæc vtraque terribilia,& ad con-
tristandum sufficientia.Maximè autem hoc omnium
dolebat,quòd vltrà illum visuri non essent,& hinc a-
gonis istius difficultas. Deducebant autẽ illum ad na-
uem, sic diligebant eum , sic affecti erant erga eum.

CAP.XXI H *Quum autem factum esset, ut soluissemus anulsi ab eis, recto*
cursu uenimus Coum , & sequenti die Rhodum, & inde Pata-
ram,& nacti nauem traiicientem in Phœnicen, ea cõscensa solu-
imus.Vbi autem apparuit nobis Cyprus,relicta ea, ad sinistrã
nauigauimus in Syriam,ac uenimus Tyrum. Vide,venit in
Lyciam , & traiiciens in Phœnicen , relicta Cypro in
Tyrum nauigauit , nam illic nauis exoneranda erat.
Et hæc erat causa nauigãdi in Tyrum. Et inuentis fra
tribus permanserunt ibi ad dies septem,qui scilicet di
cebant Paulo per spiritum, ne ascenderet in Hierusa-
lem. Vide prophetabant & illi afflictiones . Singulari
dispensatione fit,vt etiam per illos dicatur,vt ne quis
putet alios simpliciter dixisse , Paulúmque gloriatum
esse . Iterum & illic orantes, se mutuum relinquunt.

Diebus autem expletis , profecti ibamus deducentibus nos
omnibus cum mulieribus ac liberis, usque extra portam,& po-
sitis in littore genibus,orauimus,& consalutatis nobis inuicem,
ascendimus in nauim,illi autem reuersi sunt in propria.Nos ue-
rò nauigatione explicita à Tyro, uenimus in Ptolemaidem, &
salutatis fratribus mansimus die uno apud illos.Sequenti autem
die egressi uenimus in Cæsaream,& ingressi in domum Philip-
pi euangelistæ,qui erat unus ex septem,mansimus apud illum.

I In Cæsaream,inquit,vt venimus,mansimus apud Phi
lippum,qui erat vnus ex septem. Huic erant filiæ qua
tuor prophetissæ,sed non istæ prædicunt Paulo,quan-
uis prophetissæ essent,sed Agabus. Et quomodo,audi:

Et quum permanerẽmus dies complures,uenit à Iudæa pro-
pheta nomine Agabus: & quum uenisset ad nos,& tulisset zo-
nam Pauli,ligasséq; illius manus & pedes,dixit: Hæc dicit spi-
ritus sanctus, uirum cuius est zona ista, sic ligabunt in Hieruſa-
lem Iudæi,& tradent in manus gentium. Qui olim famem
prædixerat,hic,Virum,inquit,cuius est zona ista,sic li
gabunt. Quod prophetæ faciebant,ante oculos futura
præscribebant, quando de captiuitate dicebant , sicut
Ezech.12. Ezechiel:hoc & iste fecit.Et hoc profectò graue,quòd
in manus gentium tradent. *Vt autem audiuimus hæc,*
obsecrauimus nos & qui loci illius erant , ne ascenderet ipse in
Hierusalem.Et multi orabant ne abiret,& neque sic audiit.Re-
spondit autem Paulus : Quid facitis flentes & affligentes cor
meum,ego enim non solum ligari,sed etiam mori in Hierusalem
paratus sum,pro nomine domini Iesu . Quum uerò illi non per-
suaderetur,acquieuimus dicentes: Voluntas domini fiat. Vi-
Suprà.20.c des? vt ne audiens,putes vel necessitatis esse,Alligatus,
inquit,spiritu proficiscor,vel ignorantię in periculum
incidisse,propter hoc ista prædicit.Sed alij quidem fle- K
bant,ipse autem obsecrabat,dolens super lachrymis il
lorum:Quid facitis enim,inquit, flentes ac discerpen
tes cor meum?Nihil Paulo in amore indulgẽtius,quia
videbat lachrymantes dolebat, qui in propriis tenta-
tionibus non patiebatur.Me læditis hoc facientes, in-
quit.Nunquid enim ego doleo?Tunc acquierunt,quã-
do dixit:Quid facitis affligẽtes cor meum?Super vos
ploro,non meam passionem,pro illis enim & mori vo
lo.Videamus autem iterum quæ lecta sunt: Argen-
tum vel aurum,vel vestem,inquit, nullius concupiui:
istud scitote,quòd necessitatibus meis , & his qui me-
cum sunt , ministrauerunt manus istæ . Igitur non in
Corintho hoc solùm fecerunt, qui corrumpebant di- 2.Cor.11.b
scipulos, sed etiam in Asia . Et Corinthiis dicit: Non
periit gloriatio mea in regionibus Achaiæ.Et non di-
xit:Non dedistis mihi argentum vel aurum,vestimen
tum non concupiui , ne videatur esse ex eo quòd illi
non dederint.Et non dixit nullius concupiui necessa-
ria, ne videatur iterũ accusare illos: sed hoc insinuat,
quòd meritò non concupiuit , quando & alios pauit.
Vide quomodo operabatur cum diligentia,homo no- L
cte ac die disserẽs cum lachrymis,vnumquenque ad-
monens.Omnia ostendi vobis,quòd sic laborantes o-
portet suscipere infirmos . Hoc dicto iterum terruit,
vult autem sic dicere:Non potestis ad ignorantiã con
fugere, quòd sic laborantes oporteat operari . Et non
dixit, Malum esse accipere, sed melius, non accipere.
Memoréſque esse sermonis,inquit, domini, quem di-
xit:Beatius est magis dare quàm accipere.Et vbi dixit?
Forsan absque scriptura tradiderant apostoli,vel ex a-
liis quis colligere poterit . Etenim ostendit fiduciam
quam in periculis,compassionem quam cum subditis,
doctrinam quam cum fiducia,humilitatem, pauperta
tem . Hoc autem & paupertate maius . Si enim illic:
Vende tuas,inquit,facultates,si vis perfectus esse: quã Lucæ.18.d
do cum eo quòd nihil accipit etiam alios pascat , quid
huic conferendum? Primus gradus igitur est abiicere
propria. Secundus,seipso contentum esse . Tertius,&
alios pascere . Quartus,prædicare & habere potestatẽ
accipiendi, & non accipere . Et ita multis pauperibus
hic præstantior erat. Et bene dixit,Sic oportet suscipe
re infirmos. Nam hoc quidem compassionis erga in- M
firmos,quòd ex propriis det . Si autem ex alienis,non
solùm non est bonum,sed etiam periculosum.Et ruen
tes,inquit, in collum illius,flebant . Hoc affectionem
quam erga illum gerebant, ostendit . Ruerunt autem
super collum,vtpote postremis complexibus comple-
xuri , & magnas à concione amoris illecebras hausе-
rant.Si enim nos quando simpliciter discedimus, in-
gemiscimus,tametsi iterũ nos mutuum reuisuri: quo-
modo igitur illi tunc citra animi molestiam à Paulo
auulsi essent? Ego & Paulum opinor flere . Auulsi,in-
quit:monstrat etiam vim,dicendo auulsos ab illis . Et
meritò,alioquin maritimo itinere pergere non potuis
set.Quid est recto cursu venimus in Coum?Hoc est,nõ
obambulauimus,neq; in aliis locis morati sumus . Se-
quenti autem die,inquit,in Rhodum . Vide illum fe-
stinantem. & nactus nauigium traiecit in Phœnicen.
forsan illic morati,quia nõ occurrebat alia nauis, qua
conscensa irent in Cæsaream.Vt autem apparuit Cy-
prus,relicta ea ad sinistram . Hoc non simpliciter di-
ctum est,sed vt monstret quòd neque illi propiare vo
luerit;recta natigantes in Syriam,ita festinabat.Dein
de & venimus in Tyrum,inquit,& inuentis discipulis
mansimus

A mansimus apud illos.quum essent propè Hierusalem,
non iam currunt, sed etiam manent apud fratres se-
ptem diebus . Vide obsecro nunc & dies. Post azyma
in Troadem venerunt diebus quinque, deinde ibi fe-
cerunt dies septem, & habes dies duodecim . Deinde
in Assum,in Mytilenem,cõtra Chium in Trogylium,
in Samum,in Myletum, & erunt decem ac octo dies.
Posteà in Coum, in Rhodum,in Pataram . En viginti
& vnum dies . Deinde illinc per dies quinque in Ty-
rum,vt sint dies viginti sex . Mox illic morantur die-
bus septem,colliguntúrque triginta & tres dies.Posteà
in Ptolemaidem vno die pertingunt, & fiunt triginta
ac quatuor dies.Deinde Cæsareæ manet pluribus aliis
diebus,& tunc inde eos adducit propheta,& sic com-
plentur dies Pentecostes,& ibi illam facit. Vide illum
quando spiritus non prohibebat persuaderi.dicebant:
Ne des teipsum in theatrum, & non dedit . Sæpius il-
lum eduxerunt ac persuasus est,per fenestram iterum
effugit:& nunc,vt sic dicam,innumeris rogãtibus tam
in Tyro quàm in Cæsarea,& flentibus,& plurima gra
B uia prædicentibus,non sustinet.Etiam non simpliciter
gratia prædicebant,sed per spiritum prædicebant . Si
igitur spiritus iubebat,quare contradicebant?quia ne-
sciebant ea quæ videbantur spiritui . Et aliter: Neque
admonitionem per spiritum faciebãt.Non enim sim-
pliciter illi gratia prædicebant,sed quia ascẽdere non
oportebat,parcentes ei.Postquàm autem perfecti sunt
dies,hoc est impleti.Dies autem dicit constitutos.De-
ducentibus nos omnibus cum mulieribus ac liberis.
Vide quanta consolatio erat.Et iterum orantes diuel-
luntur . Etiam in Ptolemaide vnum diem manent, in
Cæsarea verò plures.Et quando audiit,quòd innume-
ra grauia debuit pati, tunc festinat, non in periculum
seipsum coniiciens,sed indicans esse præceptum spiri-
tus. *Post dies autem hos , sublatis sarcinis conscendebamus*
Hierusalem,hoc est,receptis iis quæ ad iter necessariis.Venerũt
autem una quidam ex discipulis à Cæsarea nobiscum,adducen-
tes cum quo hospitaremur,Mnasonem quendam Cyprium an-
tiquum discipulum.Et quum uenissemus Hierusalem,libenter ex-
ceperunt nos fratres. Et vide, non dixit Agabus quòd
Paulum ligaturi sint,ne videantur ex pacto dicere,sed
virum cuius est zona ista.Igitur & zonã habuit.Quo-
niam non poterant persuadere,idcirco flebant,& po-
C stea tacuerunt.Vides philosophiam?vides amoris ve-
hementiam?Tacuimus,inquit,dicentes: Fiat voluntas
domini. *Ducentes,*inquit,*apud quem hospitaremur.* Igi
tur non in ecclesia.Nam tunc quidẽ quando pro dog-
matibus ascenderunt,in ecclesia manserunt:nunc au-
tem, apud discipulum quendam antiquum . Ostendit
iam fuisse longum prædicationis tempus. Vnde mihi
videtur ille in actis multos annos succidere, tantùm
quæ vrgebant,dicens.Quid est,voluntas domini fiat?
Dominus,inquit, quod placitum est in conspectu suo
faciat. Tacent autem illi,& non cogunt,fortasse con-
scij quòd esset volũtas domini,ex alacritate Pauli hoc
coniectantes:nam Paulus alioqui ad pericula non tam
alacer fuisset,neque deus permisisset, qui semper in pe
riculis illum eripuit. Ita non volũt grauare ecclesiam,
quum esset alius qui hospitio susciperet,neque autho-
ritatem exigebant . Libenter nos,inquit, susceperunt
fratres . Res enim pacificæ erant apud Iudæos,& non
vt prius bellum erat.Ducentes,inquit,apud quem ho-
spitaremur. Paulum hospitio susecpit ille , forsan
quis vestrum dicet: Si quis & mihi Paulum daret ho-
spitem,susciperem promptè magnáque cum alacrita-
te.Ecce Pauli dominum licet tibi hospitio suscipere,& D
non vis.Nam qui suscipit vnum ex minimis,me susci Matth.18.a
pit.Quãtò minor fuerit frater qui suscipitur,hoc ma-
ior Christus per illum aduenit.Qui enim magnum su
scipit,non rarò vanæ gloriæ se obnoxium facit: qui au
tem paruum,is illum purè,propter Christum.Licet ti-
bi etiam patrem Christi hospitio excipere,& nõ vis.
Peregrinus enim eram,inquit,& collegistis me. Et ite Ibidẽ.25.d
rum : Inquantum vni minimorum fecistis,mihi feci- Ibidem.
stis.licèt non sit Paulus,fidelis tamen est ac frater,ta-
metsi minimus, Christus per illum aderit . Aperi do-
mum,recipe . Qui recipit prophetam,inquit, merce- Ibidẽ.10.d
dem prophetæ recipiet. Igitur qui & Christum susci-
pit,recipiet mercedem eius qui Christum susecipit. Ne
discredas verbis illius,sed esto fidelis.Ipse dixit,per il
los assum . Et ne incredulus sis, etiam pœnas decernit
his qui non susecipiunt , & honores his qui susecipiunt:
quod nequaquam fecisset,nisi aut honore,aut contu-
melia affectus ipse esset.Suscepisti me,inquit,in tuum
diuersorium,accipiam te in regnum patris mei.Famẽ
meam soluisti, soluam tibi peccata . Vidisti me ligatũ, E
videri te faciam solutum. Vidisti me peregrinum,fa-
ciam te ciuem cœlorum. Dedisti mihi panem,do tibi
regnum integrum,ita vt hæres sis ac possideas. Veni- Matth.25.c
te enim,inquit, in hæreditatem possidete paratum vo
bis regnum.Non dixit,accipite:sed,in hæreditatẽ pos-
sidete,id quod in his qui propriè possederunt dicitur,
sicut quando dicimus,hoc in hæreditatem possedi.Mi
sericordiam fecisti in me in occulto , ego prædicabo
in manifesto.Et alia quidem tua dico,quòd gratię sint:
mea autem,quòd debiti:nam quoniam tu,inquit, cœ-
pisti , ego sequar , non erubesco confiteri beneficia in
me collocata,neque à quibus me liberasti,fame,& nu-
ditate,& errore.Vidisti me ligatũ,non videbis ignem
gehennæ, non videbis tormentorum loca neque pœ-
nas . O manus reuera benedictæ, quæ talibus minister-
riis seruiunt,quę dignantur ministrare Christo.Pedes
in carceres euntes propter Christum , facilè contem-
nunt ignem . Non sentiunt vincula manus,quæ liga-
tum illum viderunt . Induisti vestimentum,& indue-
ris veste salutari . Fuisti in carcere cum illo, & eris in
regno cum illo.Hæc confiteris,non erubescens,sed vi
dens quòd inuisisti,nesciebat angelos hospitio excipiẽs Gene.18.a
patriarcha,& hospitio excepit. Erubescamus obsecro, F
in meridie sedebat, existens in terra aliena in qua ne-
que vestigium pedis habebat.Peregrinus erat,& pere-
grinos hospicio excipit peregrinus,ciuis enim erat cœ
lorum . Idcirco neque quum super terram esset pere-
grinus erat:nos magis quàm ille peregrini sumus, qui
non susecipimus peregrinos . Non habebat domum,&
diuersorium erat ei tabernaculum , & vide liberalita-
tem,vitulum mactauit,& fermentauit farinam. Audi
& alacritatem,per seipsum & vxorem hoc facit. Con
sidera etiam quòd alienus est à fastu , adorat & obse-
crat . Omnia illa habere oportet hospitio excipiẽtem,
alacritatem,festiuitatem,liberalitatẽ. Hospitis anima
erubescit & confunditur,si non cum excellentia decla
retur gaudium , abalienatur , & mox deterius fuerit
quàm non esse susceptam, sic esse susceptam . Idcirco
adorat, idcirco sermone suscipit, idcirco & cathedrã
ponit . Quis enim dubitarit , sciens quòd hoc opus ei
sit?An nõ in terra aliena sumus nos?sed si voluerimus,
poterimus illum imitari.Quot hospites sunt fratrum?
Est domicilium commune ecclesia,quam hospitalem
vocamus.Curiosius inquirite etiam vos, considete ad
fores,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G fores,venientes susçipite, & si non in domus vestras volueritis,sed aliter ea quæ vsibus seruiũt. Quid enim ecclesia non habet,inquit?habet, sed quid hoc ad vos? Num à communibus ecclesiæ pecuniis pasci, hoc vobis prodesse poterit? nunquid si alius precetur, tu non debes precari?Quare non dicis: Ego quid precor?Sed ego,inquit,do ei qui non potest vehire illuc, da etiam illi.Quod enim quærimus,hoc est omnino dari. Audi
1.Timo.5.a quid inquit Paulus, vt viduis quæ reuera viduæ sunt sufficiãt,& ne grauetur ecclesia. Vt vis,fac,solùm fac. Ego autem non dico,ne grauetur ecclesia,sed vt tu nõ graueris.Ratione enim hac nihil operaris,omnia permittens ei, propter hoc commune domicilium ab ecclesia segregatum,ne hæc dicas.Sed habet sumptus ecclesia,inquit,opes,habet & redditus.Dic oro,sumptus non habet,redditus quotidianos non habet? Quid igitur,quum non adiueris minimo?Confundor quidem hæc dicens,sed non cogo. Si quis putat lucrũ esse quæ dicuntur,faciat sibiipsi xenodochium in domo,statuat illic lectulum,statuat illic mensam ac lucernam.Quo modo enim non absurdum, si quidem milites venerint,vt habeant vobiscum ordinata domicilia,& mul
H tam faciant curam, & omnia suppeditentur eis, quoniam iuuant vos in hoc sensibili bello,hospites autem non habent,vbi maneant?Vince ecclesiam.Vis nos rubore perfundi?hoc fac,sis excellentior liberalitate,habe domum in quam venit Christus. Dic:Hæc cellula Christi est,domus ista ei segregata est, licèt profundũ sit ac vile,nõ despiciet. Nudus & peregrinus Christus obambulat solùm tecto egens,& iam hoc suppedita ne crudelis sis ac inhumanus, neque in rebus secularibus ita vehemens sis,& in spiritualibus frigidus.Sit etiam inter ministros fidelior, cui hoc concreditum,cæcos, pauperes,& sine tecto introducat.Hæc dico ad confusionem,nam oportebat quidem sursum in domo illos recipi.Si autem non vis,licèt infrà etiam vbi muli, etiam vbi ministri,accipe Christum. Fortassis horretis audientes.Quid igitur,quando neque hæc facitis?Ecce adhortor, ecce dico, Sit vobis hoc summo studio. An non vultis sic:Igitur aliter facite.Sunt multi pauperes & multæ, segregate omnino, vt ibi maneat aliquis. Sit,licèt, custos domus pauper. Sit tibi murulus & sepicula,scutum ac lancea,vbi eleemosyna,non au-
I det accedere diabolus, neque aliud quiddam graue. Oro ne despiciamus tantum lucrum. Nunc autem ve
Gene.18. hiculo quidem locus est segregatus & curribus,Christò autem erranti nullus. Abraham vbi ipse manebat, ibi & hospites susçipiebat,& vxor vt ancilla stabat,illi autem vt domini erant. Nesciebat quòd Christum susçipiebat,nesciebat quòd angelos: quod siquidem sciuisset, erogasset omnia. Nos autem quanuis scientes quòd Christum susçipimus,haud tantum declaramus studium,quantum ille putans homines susçipi.At impostores multi sunt,inquit,& ingrati.Et huius tibi maior erit merces, quando propter nomen Christi susçipis.Nam siquidem scires esse imposturas,non acciperes in domum. Si autem nescis,cuius simpliciter accusas.Propter hoc dico eant in xenodochium. Quæ autem defensio,si neque hos quos scimus susçipimus,sed occludimus omnibus fores?Sit Christi generale receptaculum domus nostra,exigamus ab illis mercedem, non argentũ, sed vt faciant nobis receptaculum Christi domum:circuncursemus,vndique trahamus,rapiamus feram,maiora beneficia accepimus,quàm damus. Non iubeo mactare vitulum, panem da esurienti. Vt autem ne hæc prætexas,sit domicilium commune,ec- K
clesia,illuc mittito,& tu susçipies. Quia etiam ille qui
per ministros misit,habuit mercedem.Ita erant etiam eruditi Abrahæ,currebãt,& non murmurabant, sicut nostri. Honestos enim ac pios illos quum fecisset, ad bellum sumpsit, & non murmurarunt,adeò bene instituti erant:Omnium enim similiter curam gerebat, si-
Iob.33.a cut sui ipsius. Tantúmnon enim sicut Iob dicebat,Similiter formati sumus in eodem ventre.Igitur & nos curemus nostram salutem, & magnam faciamus ministrorum curam,vt sint boni,& sit etiam minister ve ster edoctus ea quæ sunt dei. Non erit posthac nobis virtus minus recta,si illos composuerimus,sicut in bel lo: quum milites sunt bene ordinati, dux facilè pugnat.Contra autem fit, quando hoc non erit. Nautis enim simul idem volentibus,gubernator facilè guber naculum manu regit:ita & hic,si sic fuerint eruditi ministri, non exacerbaberis facilè, non obiurgabis, non irascéris,non conuicia proferes, & fieri potest,vt ministros reuerearis,si sint admirabiles,& simul adiuabunt te,& laudabunt iucundè.Ab his omnibus omnia erunt quæ deo placẽt:& sic omnis domus benedictione implebitur,& ea quæ deo probantur facientes,ma- L
gno superno præsidio adiuuabimur: quod contingat omnibus nobis assequi,gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,cum quo patri simul ac sancto spiritui sit gloria,imperium,honor,nunc & semper,& in secula seculorum, Amen.

Sequenti autem die ingrediebatur Paulus nobiscum ad Iacobum, & omnes presbyteri aderant, quibus salutatis narrabat per singula,quæ deus fecisset inter gentes per ministerium suum.

Homilia.xlvi.

Ille frater erat domini, & episcopus Hierosolymitanorum hoc tempus,vir magnus & mirabilis,ad hunc ingreditur Paulus,sicut & antè etiam ad illum mittebatur. Et quomodo,audi:Sequenti autem die,inquit, ingrediebatur Paulus nobiscum ad Iacobum. Vide quàm alienus est à fastu: omnésque presbyteri aderant, quibus salutatis, narrabat per singula quæ fecisset deus in gentibus per ministerium illius.Iterum illis quæ apud gentes acta sunt, narrat:nõ vanæ gloriæ studio,absit,sed dei volens misericordiam declarare,& multo illos implere gaudio. M
Vide igitur quomodo audientes etiam glorificarint deum, non Paulum extulerunt, neque admirati sunt, sed deum glorificarunt.Sic enim narrauit,vtpote deo acceptum ferens. *At illi quum audissent, glorificabant deum, dixerúntque ei, Vides frater quot sunt milia Iudæorum qui crediderunt,& hi omnes zelotæ sunt legis. Edocti sunt de te,quòd defectionẽ doceas à Mose,omnes qui inter gentes sunt Iudæos,dicens non debere eos circuncidere filios,neque his ritibus incedere.* Vides & illi cum quanta submissione loquuntur:non quia episcopus cum magna authoritate loquitur,sed illum in consilij socium assumunt,quasi statim & ab initio rationem reddentes: Te renuente non vellemus, sed vides negocij necessitatem? Vides,inquit,quot sunt milia Iudæorum qui crediderũt? Et non dixerunt,Quot milia à nobis edocta sunt.Nec dicit,Audiuimus esse:sed,sunt.Et hi omnes,inquit,zelotæ sunt legis,hoc est,studiosi sectatores. Duæ causæ sunt:Et multitudo,& propositum.Neque enim si pauci fuissent,contemnendi erant: neque si multi,& non omnes legem amplexi essent,multitudo erat curanda valde.

valde. Accedit & tertia causa: Edocti sunt,inquit,de
fe,quòd defectionem doceas à Mose,omnes qui inter gentes sunt Iudæos, dicens, non debere eos circuncidere filios,neque his ritibus incedere.Non dixit, Audierunt: sed κατηχῆσθαι, hoc est.edocti sunt: & crediderunt,quòd defectionẽ à Mose doceas,dicens,non debere eos circuncidere filios, neque his ritibus incedere. Postquàm hæc dixit, subdidit, *Quid igitur est? Omnino congreganda est multitudo:audient enim quòd uenisti: hoc igitur fac,quod tibi dicimus.* Quasi simul consulentes hæc dicunt,non quasi imperantes. *Sunt nobis uiri quatuor uotum habentes super se.His assumptis purificate cum illis, & impende super illis ut radantur caput, & sciant omnes quòd quæ edocti sunt de te,nihil sunt:sed ambulas & ipse custodiens legem.* Consulunt vt re ipsa & opere non sermone defensionem afferat. Vt radantur,inquit,caput, & sciant omnes, quòd quæ de te edocti sunt, nihil sint. Non dixerunt,quòd doces:sed iterum κατηχῆσθαι,id est,edocti sunt: per hoc manifestans,& quòd incedis, hoc est ex abundantia etiam ipse custodis. Non enim hoc solùm fuerit, quod quæritur, si non alios doceat,
B sed etiam an ipse seruet.Quid igitur?gentes si cognouerint,nunquid offendentur?sed quomodo,vbi & nos qui Iudæorum doctores misimus ad illos. *De his autem qui crediderunt ex gentibus,nos scripsimus,decernentes,ne quid huiusmodi obseruent illi,nisi ut caueant ipsi ab his quæ sunt immolata simulachris,& à sanguine,& à suffocato,& stupro.* Hic reuerẽter loquitur. Vult autem sic dicere,Quemadmodum nos illis imperabamus,tametsi Iudæis prædicantes,ita tu quanuis gentibus prædicans cooperare nobiscum.Vide Paulum: Non dicit,Possum vtique & Timotheum adducere quem circuncidi, & possum hoc persuadere sermonibus, sed obtemperauit eis, & omnia fecit.Sic enim conducibile erat.Non enim idẽ erat rationem verbis reddere,& nullo conscio hæc facere.Suspicione carebat etiam impendi. *Tunc Paulus assumptis uiris, & sequenti die cum illis purificatus,ingrediebatur in templum,denuncians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio.* Διαγγέλων, hoc est,denuncians,& ita ipse seipsum manifestum facit. *Dum autem septem dies iam essent implendi.* Vide quomodo potissimùm in illis moratur. *Hi qui ab Asia erant Iudæi,quum uidissent eum in templo,conturbarunt totum*
C *populum,& iniecerunt in illum manus,clamantes,Viri Israëlitæ succurrite.Hic est ille homo qui aduersus populum & legem,& locum hunc,omnes ubique docet.Insuper Græcos induxit in templum,& prophanauit sanctum locum hunc.* Vide mores illorum vbique turbulentos,etiam in medio temerè clamantes. *Erant enim qui uiderant Trophimum Ephesium in ciuitate cum illo,quem existimarunt quòd in templum introduxisset Paulus. Commotáque est ciuitas tota,& factus est concursus populi.Et apprehensum Paulum extraxerunt ex templo, & statim clausæ sunt fores.* Viri Israëlitæ suecurrite,inquit,Hic est homo,qui contra populum & legem & locum hunc. Ea proferunt illi, quæ maximè eos turbabant,nempe legem & templum. Paulus autem quanuis tanta passus, non reprehendit eos,quòd ipsi essent horum causa:Adeò erat magnanimus. Traxerunt illum,inquit, extra templum, & statim clausæ sunt fores.Volebant enim illum occidere,& propterea extrahebant,quò cum maiore audacia hoc faciant. *Quærentibus autem illis occidere eum,ascendit rumor ad tribunum cohortis, quòd tota Hierusalem conturbata esset, qui ex illa assumptis militibus ac centurionibus decucurrit ad illos. At illi quum uidissent tribunum ac milites,cessauerunt percutere Pau-* D
lum. Tunc accedens tribunus apprehendit eum, & iussit ligari duabus catenis,& interrogabat,quis nam esset,& quid feciss et. Alij autem alia clamabant in turba. Et quare interrogaturus illum iussit catenis ligari? Volebat populi furorem mitigare. *Et quum non posset certum cognoscere præ tumultu, iussit duci eum in castra. Et quum uenisset ad gradus, contigit ut portaretur à militibus,propter uiolentiam turbæ.Sequebatur enim multitudo populi,clamans, Tolle eum.* Quid est, Tolle illum?Mos erat Iudæis contra condemnatos sic loqui,ac dicere,Tolle illum:hoc est, ne sinas illum videri vltrà inter homines:sicut de Christo dicebant.Sunt quidam qui volunt, Tolle illum, idem esse cum eo,quòd nos iuxta Romanam consuetudinẽ,Immitte illum in signa. *At Paulus in castra inducendus dicit tribuno,Num licet mihi dicere ad te?* Quum gestaretur in gradibus,petit quiddã loqui tribuno, & vide quàm mansuetè.Num licet mihi loqui ad te?inquit. *At ille dicit,Nosti Græce?Nonne tu es ille Aegyptius,qui ante hos dies concitasti seditionem, & eduxisti in solitudinem quatuor milia sicariorum?* Hic Aegyptius vir quidam erat qui nuper prodierat,& seditiosus. Sanè ad hoc rationem reddit Paulus, tollitque dictis suis suspicionem eius. Sed vi- E
deamus iterum quæ lecta sunt: *Sunt nobis uiri,inquit, quatuor, uotum habentes super se,his assumptis purificate cum eis.* Hic Paulus non obnititur,sed obtemperat:vnde manifestum,quòd non necessariò hoc erat faciẽdum, ideo & persuadent ei, sed quia per dispensationem & attemperationem morum,non fuit ad remoramentũ prædicationis, vbi sci.:et etiam ipsi, eiusmodi legem illis tulerant. Hoc igitur cum dispensatione quadam etiam ipse Petro obiicit. Nam quod hic ipse facit,hoc illic Petrus,tacens & statuens suum dogma.Et non dixerunt,quòd non oporteat eos qui inter gentes docere:neque sufficiat quòd non prædicetur illic,sed etiam aliquid amplius est faciendum, vt credant illi, quòd serues legem. Res ad morum attemperãtiam geritur, ne terrearis.Vide,non prius persuadent illi,donec dispensatio primùm dicatur & lucrum. Et quia in Hierusalem hoc faciendum,tolerabile.Fac igitur hoc hic, vt illud extra ciuitatem tibi facere liceat. Tunc Paulus assumptis viris,inquit, sequenti die. Non distulit, sed opere monstrans, se persuasum, assumit eos cum quibus erat purificandus.Itaque res hæc magni feruoris erat. Et quomodo,inquit, Iudæi qui in Asia vide- F
runt illum in templo. Verisimile est quòd illi aliquot diebus ibi versati fuerint. Vide item, quomodo hoc singulari ratione contigit.Nam postquàm Iudæis persuasit,tunc aggrediuntur. Meritò ne & illi simul aggrediantur.Adiuuate,inquit,viri Israëlitæ. Quasi incidisset in manus ipsorum incõprehensibilis, & quem venatione sua assequi non possent,clamant:Succurrite. Hic omnes vbique docet, Non hic solùm,inquit, sed vbique. Subditur etiam maior accusatio à præsentibus.Ad hæc etiam,inquit,prophanauit templum,inductis viris Græcis.Quin & vbi de Christo agitur,leguntur ascendisse adoraturi.Sed hi dicunt,eos qui nolebant adorare.Et apprehensum Paulum traxerunt foris.Iam enim neque leges, neque tribunalia verebantur.Ita per omnia apparent illi audaces, & impudentes. Ille autem tunc quidem non reddidit rationem, postea verò. Meritò: Tunc enim non audissent eum. Timebant ne effugeret. At vide quanta cum submissione tribuno loquitur Paulus.Quid enim dicit?Num licet mihi loqui aliquid ad te? Adeò humilis erat, vt vbique modestè agere sciret. Nónne tu es Aegyptius ille? Vide

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ille? Vide malignitatem diaboli. Impostor erat, & magus ille Aegyptius, & attentabat per hoc adumbrare, & suorum criminum socios facere Christum & apostolum, sed non potuit. Attamen adhuc fulgidior facta est veritas, nihil à diaboli machinationibus offensa: sed magis illustrata. Nam siquidem nō fuissent malefici, deinde hi vicissent, forsan suspicio fuisset. Quando autem & illi apparuerunt, & hi vincunt, nimirum res est mirabilis. Idcirco & manifestari non prohibentur, vt & sic magis fulgeant. Tale quiddam etiam erat quod Gamaliel dicebat. Ante hos dies surrexit Theudas. Hos verò sicarios, vocant quosdam à gladiis reconditis quos gestant. Sicæ enim id genus gladiorum à Romanis dicuntur. Alij putant esse vnam ex sectis Hebræorum. Tres enim sectæ illis erant, Pharisæi, Sadducæi, & Esseni, qui etiam Osij, id est, sancti dicuntur. Hoc enim vult nomen Essenorum à vitæ honestate. Illi ipsi & sicarij dicti, eo quòd essent zelotæ. Ne igitur doleamus quòd sectæ sint, & pseudochristi, etiã Christo insidiari voluerunt ante hoc, & post hoc, vt veritatem adumbrēt, sed illa magis fulget, manifestáque est
H vbique. Hoc & sub prophetis fuit, fuerunt pseudoprophetæ, & ex comparatione magis claruerunt. Etenim morbus sanitatem manifestam facit, & tenebræ lucē, & tempestas tranquillitatem. Non possunt dicere Gręci, quòd prophetæ & apostoli impostores ac magi fuerint. Illi enim redarguti sunt. Hoc & Mosi accidit. Permisit deus aliquid Magis, ne magus putaretur esse Moses: permisit illos docere omnes, quantùm magica imponit sensibus: vltrà autem non deceperunt, sed ipsi se victos confessi sunt. Nihil nobis nocent impostores, sed meliores potius reddunt, si quis rectè consideret. Quid igitur, quando eandem cum nobis habent gloriam? Non apud nos, sed apud eos qui iudicium non habent. Nobis ne curæ sit quid multi sentiant, neque vltrà quàm oportet de gloria soliciti simus. Deo viuimus non hominibus. In cœlo ciues sumus non super terram. Illic præmia & brabia nostrorum laborum iacent, illinc expectamus laudes, illinc coronas, eatenus curemus homines, ne eis offēdiculo, & damno simus. Si autem nos illis offendiculum non damus, & illi voluerint simpliciter, & absque causa nos vituperare, rideamus, ploremus. Tu prouide bona coram deo & hominibus. Si te prouidente bona, ille incessat, ne sis adhuc solicitus. Habes exempla in scripturis. Nunquid enim in hominibus suadeo, an deo, inquit? Et iterum: Hominibus suademus, deo autem manifesti sumus. Et Christus sic in his qui offendebantur, dicebat: Sine illos, duces sunt cæci cæcorum. Et iterū, Væ vobis, quando bene de vobis dixerint omnes homines. Et iterum, Luceant opera vestra, vt videant homines, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis. Quòd autem alicubi dicit, qui scandalizarit vnum ex pusillis istis, conducit illi, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & mergatur in profundum maris, ne mireris. Non sunt enim hæc contraria, sed potius valde consonant: nam quando quidem apud nos sit, Vę nobis: quando autem non apud nos, non item. Et iterum: Væ vobis propter quos nomē dei blasphematur. Quid igitur, si ego quidem facio quod decet, & alius blasphemat? Nihil ad te, sed ad illum. Nam propter illū blasphematur. Et quomodo possibile est aliquem facere quod oportet, & esse aliis dānosum? Vnde vultis à præsentibus vel à præteritis vobis exemplo afferam? ne ostentatores simus, vultis vt id quod nunc in manibus est, dicamus? Iudaizat Paulus in Hierusalem, & non in Antiochia. Iudaizabat & offendebantur: sed non iustè offendebantur illi. Dicitur salutasse Neronis pocillatorem, & concubinam. Quanta putatis contra illum propter hoc dicta esse, sed non iustè? Nam si quidem ob lasciuiam salutasset, vel ob mala opera. Meritò. Si autem ob vitam rectam, quare? Dicam aliquid, quod vni familiarium meorum accidit. Irato aliquando deo, quum ille admodum iuuenis esset, & in diaconorum ordine ministraret, abesseq; per illud tempus episcopus, & nullus presbyterorum curam haberet, sed simpliciter faciebant simul multa milia in vna nocte baptizari, & simpliciter baptizabantur omnes nihil scientes. Quod vt ille intellexit, priuatim simul centum ac ducentos docebat: nihil autem, quàm quod ad sacramenta attinebat, ne sic migrarent non initiati. Hoc plerique putabant illum ex ambitione fecisse, verùm ille non attendebat sic censentes. Cæterùm non vltrà huic rei inuigilabat, sed statim cessabat. Quid igitur? Nunquid ille author offendiculi? minimè mea sententia. Nam siquidem nulla causa fuisset, meritò illum reprehendissent: etiam si iterum produxisset. Contemnendum est propter aliorum offendiculum, si prohibeatur quod deus approbat. Tunc autem curandum, quando non cogimur propter illum offendere deum: alioqui dic mihi, si interim quòd nos differimus & ebrios taxamus, offendatur quis, desinam ne ego loqui? Audi Christum dicentem, Num & vos vultis abire? sic, neque contennere, neque valde curare oportet, multorum infirmitatem. An non videmus etiam medicos hoc facere, & quando quidem conceditur gratificari laborantibus, quando autem quod fit in gratiam illorum damnum operatur, non iam parcendum: Vbique pulchrum est modum obseruare. Multi blasphemarant ob doctrinam, puellam quandam formosam quæ virgo manserat, scommatis incessebant illam & instituentes eam. Quid igitur, num propter hoc illi recedere debebant? Minimè. Nihil enim operabantur cōtrarium, sed rem valde gratam deo. Ne igitur videamus, num offendantur quidam, sed si iustè & non cum nostro damno. Si cibus, inquit, offendit fratrem meum, in æternum non comedam carnem. Meritò. Nihil enim nocet non comedisse. Siquidem offendit illum quod renunciare volo, non iam curandum. Et quem, inquit, hoc offendit? Multos equidem scio. Quando res indifferens fuerit, prohibitio fiat: alioqui si ad vnum hoc attendere volumus, à multis abstinere oportet. Itaque sicut è diuerso, si contempturi sumus, multos perdemus, quoniam & Paulus præcauit offendiculum. Et quomodo? audi, Ne abūdantia hac qua ministratur à nobis. Nihil enim nocebat suspicionem tollere, quando autem in talem inciderimus necessitatē, ita vt magna fiant mala propter alterius offendiculum, ille quidē sibi ipsi author, nos autem iam non sumus rei. Non potuit sine damno illi parci. Multi offensi sunt, quòd in templo cubabant fideles quidam, quoniam non oportebat ibi cubare: sed malè. Nullum enim inde damnum. Offendebantur, quòd comedebat cum gentibus Petrus: sed ille quidem parcebat: hic autem non item. Vbique sequi nos decet legem dei, magnúmque studium adhibere, vt nullam occasionem præbeamus offendiculi, vt & ipsi non simus rei, & à deo misericordiam assequamur, gratia & misericordia vnigeniti illius, cui cum patre simul ac sancto spiritu, gloria, imperium, & honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Dixit autem

Suprà.15.f Sicæ.

Galat.1.b
2.Cor.5.b
Matth.15.b
Lucæ.6.d
Matth.5.b
Ibidē.18.a
Roma.12.d
&.2.Pet.2.a

Suprà.16.g
1.Cor.9.c
Galat.2.c
Ioan.6.g
1.Cor.8.d
Galat.1.c

A *Dixit autem Paulus, ego sum homo quidem Iudæus, Tarsensis Ciliciæ non obscuræ ciuitatis ciuis. Rogo autem te, Permitte mihi loqui ad populum. Et quum ille permisisset, Paulus stans in gradibus, annuit manu ad plebem, & magno silentio facto, adloquutus est lingua Hebræa, dicens.*

Homilia.xlvij.

Vide illum, quando cum exteris loquitur, non detrectat, etiam legalibus vti adiumentis, ita memor ciuitatis suæ illum nunc à temeritate auocat: sicut etiam anteà dicebat, verberatos non publicè, indicta causa, homines Romani quum simus, cōiecerunt in custodiam. Quoniam enim interrogabatur, Tu es homo Aegyptius? Ego sum, inquit, homo Iudæus. Vt sic dixit, statim illum à sua abduxit suspicione. Et deinde ne putetur ex gente Iudęus, dicit religionem. Etenim & alibi dicit, se seruum, & sub lege Christi. Quid hoc est? Paulus mentitur? Absit. Quid igitur? Non negauit? Absit, Iudæus enim erat & Christianus, quæcunque oportebat custodiēs. Quoniam & lege maximè omnium ipse persuadebatur Christo credens. Et cum Petro differens, inquit, Nos natura Iudæi. Oro au
B tem te, permitte mihi loqui ad populum. Etiã hoc indicium est quòd non mentitur, siquidem omnes adducebat testes. Et considera illum cum magna mansuetudine differentem. Et hoc erat maximum argumentum, quòd nulli crimini erat obnoxius, quòd sic paratus erat ad dandam rationem, volebátque sisti ad respondendum Iudæis. Vide instructum virum, vide dispensationem, nisi tribunus venisset, nisi ligatus fuisset, non rogasset concedi sibi sermonem ad defensionem, non tantum obtinuisset silentium. Permittente autem illo, Paulus stabat in gradibus, & à loco æditiore loquēdi facilitas magna erat ligato. Quid huic spectaculo par videre Paulum duabus catenis ligatū conciionantem? Quomodo non turbatus est? quomodo nō confusus est, tantum populum exasperatum videns astante præside? Primùm sistit furorem illorum, deinde narrat. Et vide quàm prudenter, id quod in epistola ad Hebræos fecit. hoc & hic, primùm cognatione vocis illos allicit, mox & mansuetudine. Proinde & hoc manifestans dicit, Adloquutus est, inquit, Hebraica lingua, dicens: *Viri fratres ac patres, audite meam ad uos ex*
Capur. XXII. C *cusationem.* Vide etiam ab adulatione liberum sermonem, iustitiámque habentem. Non enim dixit domini, neque heri, sed fratres, quod maximè amabant, quasi diceret: Non sum alienus ego à vobis, nec contra vos. Viri fratres ac patres, inquit. Hoc honoris illud germanitatis est. Audite meam quam nunc ad vos habeo excusationem: non dixit doctrinam, neque cōcionem, sed defensionem, fitq; vt humiliter orans. *Quum autem audirent quòd Hebraico idiomate alloqueretur eos, magis attenti fuerunt.* Vides vt capit illos, vocis patriæ agnitio. Habebant enim reuerentiam quandam linguæ illi. Vide autem quomodo etiam viam paret sermoni sic incipiens & dicens: Ego *quidem sum uir Iudæus, natus in Tarso Ciliciæ, educatus in ciuitate ista ad pedes Gamalielis, eruditus autem accuratè in patria lege, sectator existens dei, sicut omnes uos estis hodie.* Ego quidem sum, inquit, vir Iudæus, quod maximè omnium auditu illis gratum, Natus in Tarso Ciliciæ: ne putent ob gentem aliam religionem, addidit, educatus autem in ciuitate hac ad pedes Gamalielis: ostendit sibi ingens erga religionem fuisse studium, quandoquidem tam clara patria quæq; tantum distat relicta, amore legis ibi voluit educari. Vide quomodo iterum in honore habet legem. Hæc D autem ad illos loquitur, non solùm vt se defendat, verùm etiam vt ostendat se non humano more, sed diuina virtute ad prædicationem adductum. Non enim sic eruditus statim factus esset, nisi fuisset eximius quidam, verisimile erat hoc suspicari. Quia autem doctissimus erat in lege, minimè verisimile, nisi maxima necessitate illum mutatum fuisse. Dixerit quis, nihil ad rem facit, quòd ibi educatus est: quid enim si ob negociationem vel ob aliam causam quandam ibi versatus esset? vt igitur ne tale quid putetur, addidit, apud pedes Gamalielis. Et non simpliciter dixit, Ad Gamalielem, sed apud pedes, cōstantiam, sedulitatem, studium in audiendo, & reuerentiam erga virum monstrans. Eruditus accuratè in patria lege: non simpliciter lege, sed patria lege apponit, ostendēs se olim talem fuisse, & non vulgariter sciuerat legem. Hæc quidem videntur pro illis dici, sed contra illos erant, quādoquidem & sciens illam reliquit. Quid igitur, si exactè quidem scieris legem, non ames tamen illam? zelotes, inquit, existens dei: hoc est, non simpliciter sciens, sed etiam valde æmulans pro illa. Posteà quum magnas suas laudes prædicasset, communes laudes facit, dicens, Sicut E vos omnes estis hodie. Ostendit enim illos facere non hominum respectu, sed diuino zelo. Hoc autem dicit, gratificans illis, & præoccupans illorum mentem, & detinens in his, in quibus damnum non erat. Posteà etiam coniecturas apponit. *Qui hanc uiam persequutus sum usque ad mortem, alligans ac tradens in carceres uiros ac mulieres, sicut & princeps sacerdotum testatur mihi, & totus presbyterorum ordo.* Vt nullus dicat, & vnde hoc manifestum, testes adducit principem sacerdotū & presbyteros. Et dicit quidem mulcens, zelotes existens sicut vos, hoc est, æqualis vobis. Ostendit autem per opera quòd illos excelluerit. Non enim profectò expectabam donec mihi iniungeretur, sed ipse sacerdotes excitabam, & peregrinationem suscepi. Et non solùm viros capiebam, sicut vos, sed etiam mulieres, & alligans omnes & in carceres coniiciens. Indubitatū hoc est testimonium, & irrefutabile à Iudæis. Vide quot testes adducit, presbyteros, principem sacerdotum, eos qui in ciuitate. Vide autem illius etiam defensionem, non esse à formidine, sed à doctrina magis & eruditione. Nisi enim lapides fuissent auditores, auscultassent his dictis, nam vsque huc illos habuit testes, reliqua autem testimonio carentia. *A quibus etiam epi*
F *stolis ad fratres acceptis Damascum pergebam adducturus & illinc qui ibi erant uinctos in Hierusalem, ut punirentur. Factum est autem mihi iter facienti & appropinquanti Damasco circiter meridiem, ut subitò de cœlo circunfulgueret me lux multa, cecidique in solum, & audiui uocem dicentem mihi, Saul, Saul,* Suprà.9.a *quid me persequeris? Ego autem respondi, Quis es domine? Dixitque ad me, Ego sum Iesus ille Nazarenus, quem tu persequeris.* Igitur maximè & hæc digna fide esse oportebat ex his quæ præcesserant. Quid igitur, si glorianter loquitur? Minimè. Dic oro, quare se tam repetè in tantum zelum iniecisset: honorem expectans? Certè contraria acciderunt. Num spectabat voluptatem? neque hanc obtinuisset. Sed quid aliud, nihil inuenire valet ratio. Hæc igitur quum reliquerit, apparet quid sectatus sit. Mihi iter facienti, inquit, Damascum circiter meridiem, repentè ex cœlo circunfulgurauit me lux multa, cecidique in solum. Vide quanta excellentia luminis: & quòd nō arrogās loquor, testes sunt qui mecum fuerunt, qui manu duxerunt, qui lucem viderunt:

qui autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

G qui autem simul mecum lucem quidem viderunt, & exterriti sunt, vocem autem non audierunt loquentis mihi. Nihil mireris, si hic quidem sic dicit, alibi autē, Steterunt, vocem quidem audientes, nullum autem videntes. Non sunt hæc contraria. Voces enim duæ erant, vna Pauli, altera domini. Vocem igitur illic Pauli dicit: hic verò etiam addidit, dicens, Vocem non audierunt loquentis mihi. Igitur dum dicit, nullum videntes, significat non videre, sed audire. Non enim dicit, vocem non videbant: sed, nullum videntes steterunt: hoc est, loquētem. Meritò autem hoc factum est. Illum enim oportebat vocem illam obtinere. Si enim audissent etiam illi, non tantum fuisset miraculum: quoniam igitur crassiores visione magis persuadentur, propter hoc lucem illi viderunt solum, id quod satis erat ad persuadendum illis, vnde etiam exterriti sunt. Et aliter: Non est tantùm operata lux erga illos, quantùm erga hunc. Etenim excæcauit illius oculos. Quo euentu, illi si voluissent, illustrari poterant. Itaque mihi videtur, etiam singulari ordinatione illos non credere, & ita esse testes fide dignos. Dixitque, inquit,
H ad me, Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. Bene etiam ciuitas appositа est, quò magis cognobilis fieret eis. Et apostoli sic dicebant, Iesum à Nazareth. Vide & ille testatur, quòd persequutionem pateretur.

Illi autem qui mecum erant, lucem viderunt, & exterriti facti sunt, vocem autem non audierunt loquentis mihi. Dicebam autem, Quid faciam domine? At dominus dixit ad me, Vt surrexeris vade in Damascum, & illic tibi dicetur quid te oporteat facere. Et quum non viderem præ gloria luminis illius, ad manum deductus à comitibus qui erant mecum, veni ad Damascum. Ananias autem quidam vir pius, secundum legem, testimonio probatus, illic habitantium Iudæorum veniens ad me, & astans dixit mihi, Saul frater recipe visum. Et ego eadem hora, recepto visu, vidi illum. Ingredere, inquit, in ciuitatem, & illic tibi dicetur quid te oporteat facere. Ecce iterum alius testis, & vide quomodo illum etiam fide dignum faciat. Ananias autem, inquit, vir pius secūdum legem, testimonio probatus ab omnibus Iudæis, ingressus ad me & astans dixit mihi. Vide, sic nihil sine testimonio. Et ego eadem hora vidi. Iungitur testimonium à rebus ipsis. Et vide quomodo personæ & actiones pulchrè inter se nectantur, personæq; propriè & extraneę.
I Personæ, sacerdotes, presbyteri, comites, opera quæ fecit quæq; passus est, & opera operibus testimonia dant, non personæ solùm. Vel & aliter: Alienus Ananias: deinde ponitur visio ipsa, mox prophetia. Ille autē dixit, Deus patrum nostrorum præparauit te, vt cognosceres voluntatem suam, & videres illum iustum. Bene dixit, Patrum nostrorum, vt ostendat illos non esse Iudæos, sed alienos à lege, & inuidia, non zelo agere: vt scias, inquit, voluntatem illius, & videas iustum illum. Igitur hæc voluntas eius. Vide vt narratio doctrinæ loco est. *Et audias uocem ex ore illius, quia eris testis eius apud omnes populos, super his quæ uidisti & audiisti.* Et vt videas iustum illum, nūc hoc dicit, Si autem iustus, illi rei. Et audias vocem ex ore illius. Vide vt rem extollit. Quia eris, inquit, testis illius. Igitur propter hoc non amittes visum & auditum. Super his quæ vidisti & quæ audiisti. Vtrisq; illis sensibus datur nobis scientia. Et nunc quid cunctaris? surgens vt baptizeris & ablues peccata tua, inuocato nomine illius. Hic magnū quiddam loquutus est. Non dixit, vt in nomine illius baptizeris, sed inuocato nomine Christi, per quod monstrat illum deum esse. Neque enim alium quàm deum inuocare fas est. Posteà ostendit etiā se non coactum, dum dicit, Dominus autem dixit ad me, Vade in Damascum, & ibi tibi dicetur, quid te oporteat facere. Nihil sine testimonio, sed ciuitatis totius testimonium adducit, quæ scilicet etiam viderat illum ad manus duci. Vide etiam prophetiam egressam, quam audiuit, se testem fore domini. Reuera enim testis illius fuit, & qualem esse oportebat, & per ea quæ operatus est, & quæ loquutus est. Tales & nos oportet esse testes, & non prodere ea quę concredita sunt vobis, non de solis dogmatis, sed etiā de vita loquor. Vide enim quod vidit, quódque audiuit, testatur cunctis mortalibus, & nihil prohibuit illum. Et nos audiuimus quòd est resurrectio, & innumera bona. Igitur debemus hoc testificari omnibus hominibus. At dicet quis, Nonne testificamur, & credimus? Quomodo dum contraria agimus? Dic oro mihi, Si quis se diceret Christianum, deinde deficiens saperet Iudaica, nunquid sufficeret testimonium illud? Minimè. Nam ab operibus testimonium quærerent. Ita certè & nostra est causa. Si dicimus quòd resurrectio est ac innumera bona, deinde etiam contēnimus ea, & indigna hæc præsentia præeligimus, quis nobis credet? Omnes enim animaduertunt non quæ dicimus, sed quæ operamur. Testis eris, inquit, apud omnes homines, non apud domesticos duntaxat, sed etiam apud infideles. Testium enim est persuadere nō scientibus, sed nescientibus. Fiamus igitur fide digni testes. Quomodo autem erimus fide digni testes? A vita. Insidiabantur illi Iudæi, insidiantur nobis passiones, quæ iubent non annunciare testimonium. Sed ne pareamus. Testes sumus à deo missi. Iudicatur apud homines quosdam, deus, non esse deus. Misit nos testificaturos sibi. Testificemur & persuadeamus contendentibus. Si non testificabimur, sumus & nos erroris illorum rei. Si autem in secularium negociorum iudicio non suscipitur testis, multis flagitiis notatus, multò magis hic, vbi de talibus rebus cōsideratur. Nos dicimus quòd audiuerimus Christum, & crediderimus his quæ annunciauit: dicunt illi, Ostendite hæc per opera. Vita vestra cōtraria testatur quòd non creditis. Vultis ne in vsurarios, auaros & rapaces videamus? in lugentes, plorantes, ædificantes, omniaq; agentes, quasi nunquàm morituros. Si igitur quòd moriamini non creditis, qua re nihil certius: quomodo M
vobis credam testantibus? Sunt enim multi homines sic affecti, quasi nunquam morituri. Nam quum in longa senecta incipiunt extruere, quando mortem affuturam putabunt? Non parua pœna nobis quidem ad confessionem vocatis, sed testari nō valentibus ea quę videmus. Vidimus & nos oculis angelos, & manifestius his qui viderūt. Igitur testificabimur Christo. Etenim non illi soli martyres, sed etiam nos. Eapropter illi dicuntur martyres, quia quum iuberentur confiteri, omnia sustinuerint, vt veritatem dicant: & nos quando affectiones nostrę iubent confiteri, succumbimus. Aurum dicit, dic quòd Christus non est deus: ne igitur audi tu, quasi deum, sed contemne illius præcepta. Con
cupiscentiæ malæ idem dicunt, sed tu ne persuadeare: Titum.1.d
sta fortiter, ne etiam de nobis dicatur, deum confiteri scire, operibus autem negant. Hoc enim non est testium, sed aduersariorum. Et quòd alij quidē negant, non est mirabile: quòd autem nos qui ad cōfessionem vocati sumus, negamus, valde graue est & onerosum. In testimonium illis eueniet, inquit. Sed quando non resiliemus, sed cōsistimus, dicentes, velle nos testimonium dare

nium dare Christo, forsan persuadebimus Græcis plurimis. Multum momenti in vita est dilecti, licèt sit quispiam valde efferus, etiam si per dogma non condemnetur, sed clam approbat, laudabit, & admirabitur. Et vnde dicis, erit vita optima? Non aliunde quàm à diuina operatione? Quid igitur, quum & Græci sint tales, alij natura, alij vanæ gloriæ studio? Vis discere quantùm valeat vitæ claritudo ac honestas? Multi hæretici fortes fuerunt, licèt corruptissimis dogmatis imbuti essent. Multi homines dogma non quæsiuerunt quòd vitæ talis eos puderet. Alij quos propter dogma condemnauerunt, propter vitam reueriti sunt, licèt non bene fecerint: hoc tamen eis euenit: hoc religionis nostrę honestatem redarguit: hoc omnia subuertit, quòd nullus rationem & curam vitæ habet: hoc religionem pessundat. Dicimus deum esse Christum, & cum aliis etiam hoc, quia persuasit omnibus rectam vitam, quam in paucis videre licèt. Resurrectionis dogma lædit vitæ improbitas, dilacerat immortalitatem animarum, & iudicium, & multa alia: inducit fatum, necessitatem, negationem prouidentiæ. Ani
ma enim multis malis immersa, has sibi consolatio-
B nes excogitare attentat, vt ne cogitans esse iudicium contristetur, & situm esse in nobis facere bonum & facere malum, negat. Vita talis operatur innumera mala, bestias facit ex hominibus, & bestiis stupidiores. Nam quæ in singulis bestiarum ingeniis habes, ea sæpe in vno homine congregat, & totum subuertit. Idcirco fatum introduxit diabolus, idcirco absque prouidentia dixit mundum gubernari: idcirco ponit naturas bonas & malas: idcirco malum absque initio & materiale subiicit. Ideo omnia agit, vt vitam nostram corrumpat: neque possibile est, eum qui sic viuit resipiscere, vel in sana fide permanere: Sed magna necessitas est hæc assumere. Equidem opinor non facilè reperiri, non rectè viuentem, non innumera satanica sentire: vtpote quòd tribuat aliquid natiuitatibus, & quòd temerè fiant omnia, & quòd omnia confusè ac sine ordine dispensentur. Ideo oro habeamus curam bonæ vitæ, ne mala dogmata suscipiamus. Caīn reportauit, quod tremeret ac gemisceret. Illius similes sunt mali, & sibi malè conscij plurimorum malorum.
C Sæpenumero è somno excitantur, turbulentæ sunt cogitationes eorum, turbati oculi, suspicionibus plena sunt omnia, metu, & graui expectatione referta est anima illorum, formidine terrorēque turbatur, & imbellis fit, nihil anima illa mollius, nihil insipientius, & vt lunatici instabiles. Vnde igitur illa quæ tanta laborat cæcitate ad cognitionem sui venire: & certè si tranquillitatem haberet, ac serenitatem, posset agnoscere suam nobilitatem: quando autem omnia terrent ac turbant, & somnia, & verba, & habitus, & minimæ suspiciones, quomodo poterit seipsam videre sic turbata ac inquieta? Soluamus igitur illius metum, disrumpamus vincula. Nam si non esset pœna, qua pœna non sunt hæc grauiora, semper viuere in timore, nūquam fiden
ter agere, nunquam refocillari? Hæc omnia exactè scientes, in tranquillitate nos ipsos seruemus, & virtutem curemus, vt & sana dogmata habentes, & vitam rectam sine offendiculo, ita hanc vitam perficiamus, quò bona diligentibus deum promissa assequamur, gratia & misericordia vnigeniti eius, cui cum patre simul ac sancto spiritu, gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Tomus tertius.

Factum est autem quum essem reuersus Hierusalem, & orarem in templo, ut fierem in ecstasi, & uiderem illum dicentem mihi, Festina, & exi uelociter ex Hierusalem, eo quòd non suscipient testimonium tuum de me. Et ego dicebam, Domine, illi sciunt quòd ego coniiciebam in carcerem, & percutiebam in singulis synagogis credentes in te: & quando effundebatur sanguis Stephani testis tui, etiam ipse assistebam & consentiebam cædi eius custodiens uestimenta occidentium illum.

Homilia.xlviij.

Vide quomodo se in pericula coniicit. Subdit enim, *Factum est autem, quum essem reuersus Hieruſalem.* Hoc est, veniſſem poſt viſionem illam in Hieruſalem iterum. *Et quum orarem in templo, ut fierem in ecſtaſi, uideremque dicentem mihi, Feſtina & exi uelociter ex Hieruſalem, eo quòd non ſuſcipient teſtimonium tuum de me.* Vide, neque hoc ſine teſtimonio agitur, ſed ab euentu eſt teſtimonium. Dixerat, quòd non ſuſcipient teſtimonium tuum. Et non ſuſceperunt. Certè ex coniecturis diuinare licebat, quòd eſſent ſuſcepturi. Ego enim eram coniiciens in carcerem, & percuſſiens, inquit: vnde vel propter hoc ſuſcipere debuerant, & nihilominus non ſuſceperunt. Ideo & hoc in ecſtaſi dicit, quòd non erant ſuſcepturi. Hic duo præparat, & quòd non poſſint excuſari: Nam præter meritum, & præter rationem ipſum perſequebantur: & quòd deus eſſet Chriſtus, ea quæ præter expectationem prophetizans, & non in ea quæ facta ſunt reſpiciens, ſed præſciens futura. Quomodo igitur dicit, coram gentibus, & regibus filiiſque Iſraël portabis nomen meum? Portabis, inquit, non autem omnino perſuadebis. Et iterum, Iudæi alibi quidem perſuadebantur, hic autem non. Et quando effundeba- Suprà.7.g
tur ſanguis Stephani martyris tui, etiam ipſe aſſiſtebam & conſentiebam cædi illius. Vide iterum quò ſermo deſinat, nempe in validum caput. Monſtrat enim quòd ipſe fuerit perſequutor, & non perſequutor ſolùm, ſed etiam multis manibus occidens Stephanum. Memoriæ illorum ſuggeſſit graue homicidium. Quod ſanè minimè ferebant, ſic de illo reprehendi. Et iam prophetia implebatur. Zelus igitur magnus, & accuſatio vehemens, & teſtes veritatis Chriſti fi- F
denter loquentes erant valde, ſed Iudæi non permittebant vltra audire totam concionem, ſed vltra accenſi furore clamabant. *Et dixit ad me, Vade, quia ego ad gentes procul mittam te. Audiuerunt autem eum uſque ad hunc ſermonem atque ſublatis uocibus dicebant, Tolle de terra hominem iſtiuſmodi, non enim fas eſt eum uiuere. Clamantibus autem illis, & proiicientibus ueſtimenta, & puluerem mittentibus in aërem, iuſſit tribunus ut induceretur in caſtra, dicens, flagris cum examinandum, ut cogноſcat propter quam cauſam contra illum clamant.* Oportebat hic tribunum etiam illos ipſos rogare, an ita res habeant. At ille nihil amplius faciens, flagris illum præcipit examinari. Iuſſit enim illum, inquit, induci in caſtra: & deinde, vt dixit, flagris examinandum eum, vt ſciat propter quam cauſam ſic contra illum clamarent, id quod ab inclamantibus diſcere oportebat & rogare, an aliquem ex dictis apprehenderint, ſed ſimpliciter vtebatur poteſtate, & faciebat in gratiam illorum. Non enim hoc quærebat quomodo iuſtè aliquid faceret, ſed quomodo illorum iniuſtum furorem placaret.

Vt autem aſtrinxerunt ipſum loris, dixit aſtanti centurioni: Num

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ni: Num hominem Romanum & indemnatum licet uobis flagellare? Non est mentitus Paulus se dicens Romanum hominem. Absit. Romanus enim erat. Ideo & tribunus eo audito, territus est. Et cuius, inquit, gratia timuit? Si etiam nihil aliud, timuit ne capiatur, & maiorem pœnam det. Et vide. Non simpliciter, inquit, Nunquid licet vobis? Duo crimina, & absque iudicio, & hominem Romanum. Magnum habebant priuilegium qui sic merebantur appellari, & non omnes hoc assequebantur. Ab Hadriano enim aiunt omnes Romanos esse dictos. Hoc autem vetus, non sic habebat. Vel etiam Romanum se vocabat, vt pœnam effugeret. Contemptior enim factus fuisset flagellatus, nunc autem hoc dicto maiorem illis incutit metum. Si autem flagellassent, & aggrauassent rem vel etiam occidissent illum, quod nunc effugit. Vide quomodo deus concedit etiam humano more multa fieri, & in illis & in aliis. Tribunus autem respondens, quòd multa summa ciuilitatem illam compararit, ostendit esse suspicionem prætextus, quòd Paulus diceret se esse Romanum, & forsan hoc suspicabatur ob vilitatem quæ in Paulo apparebat. *Quo audito, centurio accedens tribunum annunciauit, dicens: Vide quid facturus es. Homo hic Romanus est. Accedens autem tribunus dixit ei, Dic mihi num Romanus es? Ille autem, inquit, Etiam. Respondit tribunus: Ego multa summa ciuilitatem hanc emi. Paulus uerò, inquit, Ego autem & natus sum. Statim autem recesserunt ab eo qui examinaturi erant illum. Tribunus quoque timuit ut cognouit quòd Romanus esset, & quòd ligasset illum.* Ego autem, inquit, etiam natus sum. Igitur & patre erat Romano. Quid igitur posteà? Solutum deducit ad Iudæos. Sic non erat mendacium dicere se esse Romanum, eo quòd & à vinculis propterea solutus est. Et quomodo, audi: *Postero autem die uolens scire certum quam ob causam accusaretur à Iudæis, soluit illum & iussit simul uenire principes sacerdotum & totum concilium, ac deductum Paulum sistebat coram illis. Intentis autem oculis in concilium dixit:* Non iam ad tribunum, sed ad omnem populum omnémque multitudinem loquitur. Et quid dicit? *Viri fratres ego omni conscientia bona conuersatus sum coram deo usque in hunc diem.* Vult dicere, Non sum mihi ipsi conscius, quòd vos læserim, nihil dignum hisce vinculis commisi. Quid igitur princeps sacerdotum: Oportebat compungi propter ea quæ in ipsorum gratiam iniustè passus est. Ille autem & magis affligit & iubet eum verberari, quod etiam manifestum ex his quæ addidit. Princeps autem sacerdotum Ananias, his qui astabant ei, præcepit, vt percutiant os eius. Bonus scilicet & mansuetus pontifex. *Tunc Paulus ad illum dixit, Percussurus est te deus paries dealbate: & tu sedens iudicas me secundum legem, & contra legem iubes me percuti. Illi autem astantes dixerunt, Principi sacerdotum dei maledicis? Et dixit Paulus, Nesciebam fratres quòd esset summus sacerdos. Scriptum est enim, principi populi tui, ne maledicas.* Itaque quidam dicunt, quòd sciens irrisserit. Mihi autem videtur, quòd neque omnino scierit quòd esset princeps sacerdotum, alioquin & honorasset. Ideo & defendit quasi accusatio sit. Et addit, Principi populi tui non dices malè. Quid igitur dicit? Nam si non princeps esset, alium ne simpliciter contumelia notare oportuerat? Minimè. Sed etiam is qui contumelia afficit, magis ferendus est. Digna autem quæstio est, Quomodo idem alibi dicens: Quum maledicimur, benedicimus: dum persequutionem patimur, sustinemus: Hìc sanè contrarium facit, & non solùm conuiciis lacessit, sed etiam maledicit. Absit, neutrum horum fecisse apparet, sed rem exactius consideranti, magis verba sunt liberè loquentis, quàm iracundi. Et aliter: Non volebat contemptibilis videri tribuno. Si enim ille quidem tribuno perciisset flagellari Iudæis exposituro, quòd à seruis cæderetur, magis illum audacem fecisset. Propter hoc non ad ministrum sermonem vertit, sed ad eum qui iusserat adornans. Quod autem dicit, Paries dealbate, & tu sedens iudicas me secundum legem, dixit, quasi hoc ei dicens: Reus existens, & multis plagis dignus. Vide saltem quomodo ad illius libertatem in dicendo populus territus fuerit, oportuerat totum conuerti. Debacchantur autem magis, sed ipse etiam legem legit. Quoniam vult ostendere, quòd non ideo hæc dixerit, vt terreat, vel vt indignum qui audiat, sed lege etiam hic persuadens. Et valde credo, quòd nescierit eum esse principem sacerdotum, eo quòd post longum tempus redierit, neque continuò fuerit cum Iudæis, sed viderit illum etiam cum multis. Non enim iam manifestus erat princeps sacerdotum. Quum igitur multi essent ac varij, ita mihi etiam hæc in alios torsisse videtur, ostendens quòd legi credat, & per hoc rationem reddit. Videamus autem iterum quæ lecta sunt: *Quum orarem, inquit, in templo, factum est, ut fierem in ecstasi.* Vt manifestet non simpliciter visionem fuisse, propter hoc apposuit, Quum orarem ego. Festina & egredere velociter, inquit, eo quòd non suscipient tuum testimonium. Hìc ostendit, quòd non timore periculorum ab illis fugerit, sed quòd non erant susceptur testimonium eius. Quare autem dixit, Ipsi sciunt quòd ego eram alligans illos: Non contradicens Christo dicit, sed volens discere tam mirabile opus. Vade, inquit: quia ego ad gentes procul mittam te. Vide non docuit illum Christus quid oporteat facere, sed iussit solùm abire, & obtemperat, adeò erat sequax. Et extulerunt vocem suam, inquit, dicentes, Tolle illum, non enim congruit vt viuat. O audaciam. Imò vos non congruit vt viuatis: non hunc deo per omnia obedientem. O scelesti & homicidæ. Et excutientes vestes, inquit, pulverem mittebant: quod faciebant ad maiorem seditionem mouendam, vel etiam terrere volentes principem. Et vide, non dicunt causam, quoniam nihil poterant dicere, sed clamoribus concussuros se putant. Attamen oportuerat ex accusatoribus causam cognoscere. Et tribunus timuit, inquit, cognoscens, quòd Romanus esset. Non erat mendacium Paulum esse Romanum. Et soluit illum à vinculis, inquit: & deductum statuit in concilium. Hoc oportebat facere ab initio, & neque ligare, neque velle flagellare, sed dimittere eum qui nihil tale fecerat, vinculis dignum. Et soluit illum, inquit, & deductum illis sistit. Hæc res maximè anxios fecit Iudæos. Intentis autem oculis Paulus in concilium, inquit, Viri fratres. Hìc fiduciam suam in loquendo ostendit irreprehensibilem: sed vide etiam illorum impudentiam. Addidit enim, Princeps autem sacerdotum Ananias, præcepit vt verberetur os eius. Quare percutis? quidnam dixit contumelia dignum? O impudentiam, ô audaciam. Tunc, inquit, ad illum Paulus dixit, Percussurus est te deus paries dealbate. Papæ, libertatem. Simulationis & præuaricationis illum suggillat. Vnde ob hoc etiam humiliatur. Et ipse quidem

Caput. XXIII.

Exo.22.d

1.Cor.4.c

A ipse quidem anxius, nihil audet dicere: sed qui iuxta illum, non ferebant illius libertatem. Ita videbant hominem moribundum, & non ferebant. Nesciebam, inquit, quòd summus sacerdos sit. Nunquid ignorantiæ increpatio erat? Nam si hoc non fuisset, etiam accepto illo abiisset, & non siluisset, licèt exposuisset illis illum tribunus. Hìc ostendit quòd voluntarius patitur quæ patitur: & sic rationem reddit cum illis, legi se obedire, non illis, demonstrare volens, alioquin & illos valde condemnabat. Propter legem igitur rationem reddit, sed non propter populum: Meritò: Eum enim qui nihil iniustè fecerat occìdere, præsertim innocentem, contra legem erat. Igitur contumelia non erat quod dictum est: nisi quis ea quoque contumeliam esse dixerit, quando dicit, Væ vobis scribæ ac Pharisæi, quia similes estis parietibus dealbatis. Etiam, inquit. Sed si antequàm verberatus esset, hoc iussisset, non fuisset iræ, sed magnæ libertatis. Dixi autem causam, quòd noluit contemptibilis esse. Quoniam & Christus contumelia notauit Iudæos, ipse contumelia affectus: Sicut quando dicit, Ne putetis quòd B ego accusem vos. At non est hoc afficere contumelia? Absit. Videte igitur, cum illis quanta mansuetudine loquitur. Nesciebam, inquit, quòd summus sacerdos sit dei. Hoc dixit, & nesciebat: sed ostendit quòd non irrideat: ac subdit, principi populi tui non maledices. Vides quomodo etiam principem ipsum adhuc vocat. Discamus igitur & nos æquitatem, vt in vtrisque simus perfecti. Multa enim diligentia opus est, vt discamus quid hoc scilicet sit, & quid illud. Sunt enim vitia cognata virtutibus illis: & iuxta dicèdi libertatem pullulat temeritas, & iuxta æquitatem mollicies. Et probè considerandum, ne quis virtutem putet possidere, qui vitia apprehendit: quemadmodum si quis opinetur se iungi dominæ, & iungitur ancillæ. Quid igitur est æquitas, quam ἐπιείκειαν vocant? Et quid mollicies illa non virilis ἀνανδρίαν dicta? Quãdo alij quidem iniustè læduntur, non vlciscimur, sed silemus ipsi: molliciei est. Quando autem nos malè affecti toleramus, æquitatis erit. Quid autem dicendi libertas est? Iterum illud ipsum dico, Quando pro aliis certamus? Quid verò temeritas? Quando nos ipsos vlcisci meditamur. Atque ita simul iunguntur C magnanimitas, & dicendi libertas: Etiam temeritas iterum, ac mollicies. Qui enim pro seipso non dolet, vix pro alio non dolebit. Qui autem seipsum non vlciscitur, difficilè alios non iuuabit. Quando puri nobis fuerint mores ab affectione, accipiunt & virtutem. Sicut purum corpus à febre accipit robur: ita certè & anima, si non ab affectionibus corrumpatur. Magnæ virtutis indicium est æquitas. Eget enim æquitas nobili præclaráque anima. An parum putas esse, affligi, & non grauatim ferre? Et non quis peccarit, curam pro proximo, fortitudinem vocans. Qui enim tam potens fuerit, vt tantam possit vincere affectionem, valebit etiam aliam vincere: vtputa, duæ affectiones sunt, timor, & ira. Si iram compescueris, manifestum quòd & timorem. Iram autem vinces, si æquus fueris. Igitur & timorem si viceris, eris fortis. Iterum si non viceris iram, eris temerarius. Hanc autem si non viceris, neque timorem superabis, itaque & timidus eris. Et hoc fit, vt si corpus imbecillum, ita erit malè temperatum, vt nulli labori obluctari valeat: & statim vel à frigore, vel à calore consumitur. Ita enim habet corpus, qualitatibus eius malè temperatis. Vbi autem bene temperatæ sunt, omnia subsistunt. Iterum est virtus magnanimitas, & iuxta eam pullulat prodigalitas. Virtus dispensatio est, & omnia probè dispensare facit. Pullulat iuxta eam sordicies, & parsimonia. Agè igitur, virtutes iterum congregemus. Igitur non magnanimus est intemperans. Quomodo? Qui ab innumeris capitur affectionibus, quomodo magnę esset animæ: Non enim pecuniarum ille est contemptor: sed ab aliis affectionibus imperium accipere paratus: Quemadmodum si quis latronibus pareat, illorum mandatis pariturus, non esset liber. Non enim ex contemptu pecuniarum fit consumptio: sed ex eo quod malè, vbi non oportet, dispensatur: alioqui siquidem liceret & habere & frui illis, vtique vellet. Qui autem insumit vbi opus est, pecuniam: hic magnanimus est. Magna enim reuera est anima, si affectioni non seruit, quæ nihil putet esse pecunias. Iterum dispensatio bonum quiddam est: ita & dispensator esset optimus, si, vt oportet, eroget, & non simpliciter non dispenset. At de parsimonia non est idem dicendum. Nam ille quidem omnia, vt oportet, dispensat: qui parcus autem, neque si necessarius postulet vsus, pecunias attingit. Dispensans igitur, vt oportet, magnanimi frater est: igitur magnanimum affirmabimus etiam dispensatorem probum, & prodigum etiam sordidum: vtrisque enim ex pusillanimitate accidit. Igitur sicut & illi à magnanimitate, ne obsecro magnanimum vocemus eum qui simpliciter erogat, sed erogantem vt oportet: neque dispensantem vt oportet, sordidum & parcum, sed tempestiuè parcentem pecuniis. Quanta dies ille insumpsit, qui indutus byssum & purpuram, sed non erat magnanimus. Anima enim eius à crudelitate vexabatur, & à variis voluptatibus: quæ autem talis est, quomodo esset magna? Magnanimus erat Abraham, in pauperibus suscipiẽdis multa insumens & vitulum occìdens, & vbi oportebat non solùm non opibus, sed neque animæ suæ parcebat. Si igitur viderimus quendam qui precioſam apposuerit mensam, habeatque scorta & parasitos: ne magnanimum vocemus hunc, sed valde sordidum. Vide quot affectionibus seruit ac subiectus est, gulæ, voluptati absurdæ, adulationi. Eum autem qui tantis obnoxius est, & nec ab vno effugere F potest, quomodo quis magnanimum vocarit? atque adeò tunc ipsum maximè vocamus sordidum, quando plurimum insumit. Quantò enim plura insumit, tantò magis manifestat tyrannidem suarum affectionum, quæ si nõ valde imperassent ei, non tanta insum pssisset. Iterum si viderimus aliquem horũ nulli quicquam dare, sed pascere pauperes, & suppeditare his qui indigent, ipsum autẽ habere mensam vilem, hunc valde magnanimum dicamus. Verè enim magnæ animæ est suam despicere quietem, & curare alienam. Dic oro mihi, Si quem videris contemnentem quidem omnes tyrannos, & nihili facientem illorum præcepta, eos autem qui ab illis vim patiuntur eripientem, ac eos qui malè habent: nónne putaueris hoc magnum? Hoc sanè & hìc cogitemus: Affectiones, tyranni sunt: si igitur contempserimus illos, magni erimus: si autem & alios eripiemus, multò maiores. Meritò: qui enim sibi ipsis non sufficiunt solis, sed etiam aliis, maiores his sunt qui neutrum faciunt. Si autem imperium quis accipit à tyranno, vt & subditos percutiat, & alios pertrahat, alios contumelia afficiat, nunquid hunc dicemus magnanimum? Minimè, & tantò magis quantò maior

Matth.23.c

Ioan.5.g

Lucæ.16.e

Gene.18.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

G fuerit. Ita in proposito est. Nunc enim proponitur anima quę quum sit nobilis ac libera, hanc autem prodigus iussit percuti ab affectionibus. Igitur eum qui seipsum percutit, hunc ne magnanimum dicemus? Itaque discamus, quæ nam sit magnanimitas, quæ prodigalitas. Quæ sit dispensandi iustitia, & quæ parsimonia sordida: quæ sit æquitas, & quæ mollicies: & quę in dicendo libertas, & quę temeritas, vt hæc inter se discernentes, possimus, placentes domino præsentem vitam transigere, & futura bona assequi, gratia & misericordia vnigeniti filij cui cum patre simul ac spiritu sancto sit gloria, imperium ac honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Sciens autem Paulus quòd una pars esset Sadducæorum, & altera Phariſæorum, exclamauit in concilio: Viri fratres, Ego Phariſæus ſum, Phariſæi filius, de ſpe & reſurrectione mortuorum ego iudicor. Et quum hoc dixiſſet: facta eſt diſſenſio inter Phariſæos, ac Sadducæos, & diſſecta eſt multitudo. Nam Sadducæi quidem dicunt, non eſſe reſurrectionem, neque angelum, neque ſpiritum. Phariſæi autem utraque confitentur.

H

Homilia.xlix.

ATerum humano more disserit, & nõ semper gratia fruitur, sed etiam permittitur à seipso aliquid afferre, quod sanè & facit. Et in hoc & in sequenti sermone rationem reddit, volens scindere multitudinem in malum conspirantem. Et non mentitur etiam hic, Phariſæum se dicens. Phariſæus enim erat ex progenitoribus, propter hoc & sic rationem reddit. Phariſæus ego sum, Phariſæi filius, & de spe ac resurrectione mortuorum ego iudicor. Quoniam enim illi nolebant dicere, quare non iudicant illum, cogitur iam ipse enunciare. Phariſæi autem, inquit, confitentur vtraque. Sanè quum tria sint, quomodo dicit vtraque? vel quòd spiritus & angelus vnum sit, vel quòd non solùm dictio illa de duobus, sed etiam de tribus accipitur. Itaq; abusiuè sic loquutus est, & non propriè. Et vide, quando pro illis stabat, tunc rationem reddunt pro eo. *Factus eſt enim*, inquit, *clamor magnus, & quum ſurrexiſſent ſcribæ partis Phariſæorum depugnabant dicentes, Nihil mali inuenimus in hoc homine. Quòd ſi ſpiritus loquutus eſt ei uel angelus, ne repugnemus deo.* Et quare nõ anteà rationem pro illo reddiderunt? quia illis nondum commixtus erat, neque manifestum erat priusquàm rationem redderet fuisse Phariſæum. Vides quando affectiones absedunt, quomodo veritas inuenitur? Quod autem dicunt, hoc est: Quale crimen si angelus ei loquutus est aut spiritus, & ab ipso edoctus sic de resurrectione docet. Igitur desistamus ab illo, ne si cõtra eum pugnauerimus, etiam inimici dei inueniamur. Vide sapienter illos rationem dare, etiam Paulo nullam dante occasionem.

I

Magna autem facta ſeditione, ueritus tribunus ne diſcerpatur Paulus ab eis, iuſſit exercitum deſcendere & rapere eum de medio illorum, adducereque in caſtra. Timètque nunc tribunus ne discerpatur, quoniam dixerat quòd Romanus sit. Vnde & nõ carebat res periculo. Vide quòd iustè confessus est se esse Romanum. Nónne si etiam nunc non timuisset tribunus, & milites Paulum rapuissent? Iudæi verò quicquid reliquum perpetrassent, quum voluissent quidem & anteà, licèt prohiberentur. Ita non subsistit malicia, tametsi tanta re morentur, quanuis etiam adeò multa dispensata sint, vt & furor demulceretur, & discerent per quæ respiscant: L nihilominus instant, vnde magna est defensio illa, quòd discerpturi erãt hominem, qui raptus est vt tanta pericula effugeret. *Sequenti autem nocte, aſſiſtens ei dominus ait, Bono animo eſto Paule: Vt enim teſtificatus es de me Hieroſolymis, ſic te oportet & Romæ teſtificari. Facto autem die, Iudæi facta collectione anathematizarunt ſe, neque eſuros, neque bibituros, donec occiderent Paulum. Erant autem plures quàm quadraginta, qui hanc coniurationem fecerant.* Anathematizarunt seipsos, inquit. Vide vt sunt vehementes, & vltionis cupidi in malicia. Quid est anathematizarunt? hoc est, dixerunt se esse extra fidem in deum, nisi quod decreuerant contra Paulum, implerent. Igitur semper sunt anathematizati illi, non enim occiderunt Paulum. E quadraginta simul conueniunt. Talis autem gens est, vt quando in bonum conueniendum neque duo concurrunt: quando autem in malum, populus totus, & accipiunt socios ac principes. Ideo & hoc manifestans addit, *Qui acceſſerunt ad principes ſacerdotum ac ſeniores, & dixerunt, Deuotione deuouimus noſtipſos nihil deguſtaturos, donec occidamus Paulum. Nunc ergo uos ſignificate tribuno & concilio, ut* K *eras producat illum ad nos tanquam aliquid certius cognituros de eo. Nos uerò priuſquàm appropinquet, parati ſumus interficere illum. Quum autem audiſſet filius ſororis Pauli inſidias, uenit & intrauit in caſtra, nunciauitque Paulo. Accerſito autem Paulus uno ex centurionibus dixit, hunc adoleſcentem perduc ad tribunum. Habet enim quod renunciet illi. Et ille quidem aſſumens adduxit ad tribunum.* Iterum per humanam seruatur prouidentiam. Et vide, Paulus nullum sinit discere, neque centurionem, ne manifestum fiat negocium. *Et ueniens centurio annunciauit tribuno dicens, Paulus uinctus accerſito me rogauit ut hunc adoleſcentem ducerem ad te, habentem aliquid quod loquatur tibi. Apprehenſa autem manu illius tribunus, ſeceſſit cum eo ſeorſum, & percontatus eſt illum: Quid eſt quod habes ſignificandum mihi? Ille autem dixit, Iudæi conſpirarunt ut rogarent te, ut in craſtino die educeres Paulum in concilium, quaſi aliquid certius cogniturí ſint de illo, tu uerò ne morem geſſeris illis. Inſidiantur enim ex his uiri plures quadraginta, qui ſeipſos deuouerunt, ne uel edant uel bibant, donec interficiant eum, & nunc parati ſunt expectantes ut permittas. Tribunus igitur dimiſit adoleſcentem, præcipiens ne cui effutiat, quòd hæc ad me retuleris.* Bene tribunus iubet occultare, ne M fiat manifestum. Et tunc dicit centurionibus, quando & fieri oportebat, & mittitur posteà in Cæsaream, vt & illic disserat in maiore spectaculo, & clariore auditorio, ne possint dicere Iudæi, si vidissemus Paulum, credidissemus si audiuissemus docentem. Hæc illis occasio sublata est posthac. Et astans inquit, dominus ei, dixit ei, Bono animo esto Paule, nam vt testificatus es de me in Hierusalem, ita oportet etiam Romæ testificari. Vide etiam postquàm apparuit ei, iterum permittit ei humano more seruari. Et dignum fuerit cum stupore admirari Paulum quomodo non turbatus fuit, neque dixit, Quid enim hoc est nunquid deceptio est à Christo? Sed nihil tale cogitauit vel accidit ei, sed solùm credidit. Certe non quoniam credidit somniculosus fuit, sed quæ per humanam sapientiam contueri poterant protulit. Considera autem, quomodo illi necessitatem quandam sibiipsis iniungunt per anathematismum. Ecce ieiunium homicidij mater, sicut & Herodes etiam iuramento necessitatem sibiipsi iniunxerat, ita & illi. Marci.6.d

Tales sunt venandi artes diabolo qui prætextu pietatis laqueos

tatis laqueos tegit. Hæc non sunt sacerdotum sed latronum, hæc non principum sed facinorosorum. Et vide maliciam excellentem, non sunt contenti, quòd se mutuum corrumpant, etiam principem vna cum ipsis corrumpere attentant. Et idcirco hæc ita acciderunt, vt & ille discereet insidias illorum: isti autem non solùm ex eo quòd nihil poterant dicere, sed etiam ex eo, quod clàm moliebantur, arguerunt sese nihili esse. Verisimile autem est illos, postquàm Paulus amandatus est summos sacerdotes accessisse, & sic confusos esse, & re infecta dimissos. Meritò autem hoc facit tribunus. Nolebat enim vel gratificari vel annuere: Et inquit, credidit vera esse quæ nunciauit adolescens? Ex his quæ iam euenerant coniectabat, quia & hoc facturos illos verisimile erat. Et vide maliciam, quemadmodum necessitatem etiam principibus sacerdotum attulerunt, & ne mireris: nam si intantum illi feruebant, & omne periculum sustinuissent, multò magis & istos hoc facturos verisimile erat. Vides quomodo exterorum sententia esse innocens Paulus perhibetur, sicut & Pilatus Christum excusat. Vi- B de etiam vt malignitas seipsam perdit: nam tradiderunt quidam illum, vt occiderent ac condemnarent, sit autem contrarium, & seruatur & innocens reperitur. Si enim non sic, etiam discerptus esset: si non sic, etiam periisset, etiam condemnatus esset. Non solùm autem tribunus liberat illum ab hoc impetu, sed & iuuat illum, vt in tanto discrimine etiam absque periculo seruetur. Et quomodo nam? Audi, subdit enim: *Et accerſitis duobus quibuſdam centurionibus, Parate mihi ducentos milites, ut proficiſcantur in Cæſaream, & equites ſeptuaginta, & lancearios ducentos, à tertia hora noctis, & iumenta præbete, ut impoſitum Paulum ſaluum perducant ad Felicem præſidem, ſcriptis literis in hanc formam: Claudius Lyſias potentiſſimo præſidi Felici ſalutem. Virum hunc comprehenſum á Iudæis, quum iam interficiendus eſſet ab eis, ſuperueniens cum exercitu eripui, cognito, quòd Romanus eſſet, uolenſque ſcire cauſam, ob quam accuſarent illum, deduxi eum in concilium eorum, quem comperi accuſari de quæſtionibus legis eorum, nullum dignum morte aut uinculis habentem crimen. Et quum indicatum eſſet mihi de inſidiis quas ponerent illi, miſi eum ad te, præcepto dato etiam accuſatoribus, ut quæ habent aduerſus eum, dicant apud te. Vale.* Vide & epistolam habere excusationem pro C illo. Nullum enim, inquit, inueni habere crimen, & accusationem contra illos & contra hunc, sic anxius erat. Et primùm quidem, inquit, quòd intet ficiendum à Iudæis eripuerit: deinde addit, quòd deduxi illum ad eos, & neque sic inuenirent illi quod obiicerent. Et oportebat ob priora territos fieri, & confundi, & iterum attentant occidere, vt iterum pro illo clarior sermo fiat. Et quur nam accusatores mittit? Vt pro tribunali ibi hæc diligentius exquirantur, & innocens fiat. Videamus iterum quæ suprà sunt dicta: *Ego*, inquit, *Phariſæus ſum.* Hoc dixit, vt etiam illos conciliet, deinde ne videatur adulari, subdit: De spe & resurrectione mortuorum ego iudicor. Ab accusatione & calumnia illorum se continet. Nam Sadducæi quidem neque angelum esse neque spiritum dicũt. Nihil incorporeum sciunt Sadducæi, fortassis neque deum, quia tam crassi sunt, vnde neque resurrectionem credendam esse putant. Et seditione orta, inquit, scribæ depugnabant dicentes: Neque malum inuenimus in homine isto. Vide, audit & tribunus quòd istum à criminibus excusarent Phariſæi, & senten-

tiam tulit pro illo, & maiore cum fiducia eripit eum. D Et hæc quæ dicta à Paulo, plena erant sapientiæ. Sequenti autem nocte astans illi dominus dixit, Bono animo esto Paule, sicut enim testificatus es de me in Hierusalem, ita oportet etiam in Roma testificari. Vide quanta consolatio, Primò illum laudat: deinde non sinit incertam profectionem illius in Romam, quasi diceret, non abibis solùm illuc, sed etiam erit tibi libertas in loquendo. Hinc non manifestatur quòd seruetur, sed quòd in magna ciuitate cum magna corona testificaturus sit. Quare autem non priusquam incideret in periculum apparuit illi? Quia semper in tribulationibus consolatur deus. Tunc enim desiderabilior apparet, & in periculis exercet nos, & aliter: Tunc quidem in refocillatione erat liber à vinculis, nunc verò gratia suscipienda erant. Quia anathematizauimus nosmetipsos, inquit, non esuri neque bibituri. Papæ quanta insania? seipsos anathemati sine ratione obnoxios faciunt. Vt deducant illum, inquit, ad vos, quasi aliquid certius cogniturí de illo. Quid dicitis, nonne secundò vobis concionatus est? nonne Phariſæum se esse dixit? Quid igitur reliquum? Ita ni- E hil reuerebantur, non tribunalia, non leges. Ita nihil ab illis inattentatum remansit. Et sententiam intentant, & actionem denunciant. Quum audisset autem filius sororis Pauli insidias. Hoc iam diuina fit dispensatione, illos non esse conscios quòd audiantur. Quid igitur Paulus? Non turbatus est, sed conscius sibi, quòd opus dei esset, & omnia in illum proiiciens, salutem habuit ex ea re. Et obserua quomodo deus omnia in bonum ordinauit. Dixit adolescens insidias, creditum est ei, & ita posthac seruatur Paulus. Et si liberatus est inquit, à causa, quare accusatores misit? & vt exactior fiat inquisitio, & vir magis perfectus appareat. Tales sunt diuinæ ordinationes, vt per quæ offendimur, per eadem vtilitatem accipiamus. Ita Ioseph insidiis pe- Gene.39.b tebatur à domina, & putabat quidem illa se insidiari, sed insidiando securum fecit illum à bestiola illa, domus educabatur, & illi carcer multò mitior erat, nam quum illic esset, quanuis famularetur, continuò tamen in timore erat, nequando insidiaretur ei domina, & vrgebat illum timor carcere grauius. Post ac- F cusationem autem in securitate erat ac quiete, liberatus ab illa bestiola, & turpitudine, & insidiis. Iucundius enim ei erat viuere cum ærumnosis hominibus quàm cum insaniente domina. Itaque ibi consolabatur seipsum quòd propter contingentiam iniectus esset, illic autem timebat ne in anima plagam ferret: nihil enim molestius iuueni muliere, cui non assentitur, nihil scelestius, nihil grauius, atque adeò non incidit in carcerem, sed carcerem effugit: inimicum illi fecit dominum, sed conciliauit deum: familiariorem ipsum reddidit vero domino, priuauit præsidio domestico, sed addixit domino. Iterum fratres vendiderunt, sed liberarunt à contubernalibus inimicis, inuidia & odio magno ac quotidianis insidiis, longè fecerunt eum ab odio habentibus. Quid enim hoc deterius, quando quis cohabitare cogitur cum fratribus inuidia laborantibus, quando suspectus est, quando insidiis expositus? Ita & alia faciebant, cùm hi tum ista, alia autẽ & magna à deo pro iusto ordinabãtur: quando erat in honore, tunc erat in periculo: quando erat in ignominia, tunc erat in securitate: non memores erant illius Eunuchi, & bene, vt clarior fieret euadẽdi occasio, ne humanæ gratiæ, sed diuinæ virtuti totum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G adscriberetur, vt tempestiuè in vsum constituendus educeretur,ne benefaciens, sed beneficium accipiens, è carcere Pharao illum educat: non oportebat seruile fieri donum, sed necessitate regem premi, oportebat manifestam illius fieri sapientiam: propter hoc obliuiscitur Eunuchus, ne in obliuionē veniat Aegyptus, ne ignoret illum rex. Si tunc eductus fuisset, forsan in terram suam redire desiderasset, propterea multis necessitatibus fit obnoxius, primùm domino, deinde carceri, tertiò regno, vt hæc sic ordinentur. Quemadmodum enim generosum equum volentem ad suos exilire, retinuit deus ibi, propter glorioſas causas: nam quòd desiderarit patrem videre, & à dolore liberare, manifestum est ex eo quòd illuc vocarit. Vultis etiam aliàs videamus insidias, quòd pro nobis fiant, non solùm quòd mercedem habent, sed etiam quòd in tempore isto pro nobis faciant? Insidiabatur illius patri patruus huius, & patria eiicit. Quid igitur? etiam ipsum procul à periculis amouit. Factus est & ipse securus, fecit magis philosophum, fecit videre somnium. Sed seruiuit in aliena terra: & ad illos profectus accipit spōsam, & dignus videtur socero. Iam decipit autem & ille, sed etiam hoc in bonum tendit euentum, vt multorum puerorum fieret pater. At volebat insidiari, verùm etiam hoc in bonum cedit, vt in terram suam posteà redeat. Si enim fuisset in fœlicitate, non sic desiderasset patriam. Vltrà abstulit mercedem, at illa magis creuit. Sic semper quò magis insidiis erant obnoxij, hoc amplius res eorum florebant. Si non adultiorem duxisset forsan, haud fuisset factus tot puerorum pater, sed in peregrinatione multum temporis contriuisset, & mœstus fuisset quemadmodum & mulier. Illa enim meritò mœsta erat, eo quòd non esset facta mater. Hic autem habet consolationem, vnde illam & repulisset. Iterum si non fraudasset ipsum mercede, non desiderasset videre terram suam, non declarata fuisset virtus viri, non magis familiares facti essent ei. Vide enim quid dicunt, Deuorando deuorauit nos & argentum nostrum. Et ita hinc prodiit, amoris causa. Seruas ferè habuit pro mulieribus, & diligebatur ab eis, cui possessioni haud poterit conferri aliquid. Nihil enim honestius quàm amari ab vxore & amare. & sapiens inter beatos ponit, quibus amabi-
I lis quæ amat vxor obuenit: ibi enim verè diuitiæ, & multa abundat fœlicitas. Igitur si illud non sit, nulla aliorum erit vtilitas, sed omnia turbantur, omnia insuauitate & confusione plena sunt. Igitur & nos hoc ante omnia quęramus. Pecunias quærens, nō hoc quęrit. Hæc quæramus, quæ firma esse possunt, ne nuptias ab opulentis, ne immodicæ diuitiæ vxori superbum afferant sensum, & inde corruptionem. Non vides, quid fecit deus, quomodo illam subiecit? Quare ingratus es, quare insensatus? id quod tibi natura cōcessum, hoc tu ne corruperis adiutorium, & ita non oportet te diuitem quærere, sed vt habeamus communem sociam ad liberos procreandos: non vt pecunias afferat vxor illam dedit deus, sed vt sit adiutrix. Quæ autem pecunias affert, etiam insidiatur, & domina fit pro ministra, vel forsan bestia pro muliere, volens propter diuitias sapere magna. Nihil turpius viro qui sic vult ditari. Si enim istuc ipsum ditari tentationibus plenum est, sic autem ditari quid non afferet? Ne enim hoc attendas, si id quibusdā accidat rarò: nam & in aliis negociis, quibus præter expectationē fruuntur quidam, non spectatur quòd plerique fortunatiores sint, sed id videamus quod ratio docet. Si multa insuauia tibi e-
L runt, non solus in ignominia eris, sed etiam pueros confundes, pauperes relinquens, si prior moriare, & ei multas occasiones das vt mox secundum quærat maritum. Non vides multis hanc fuisse causam secundarum nuptiarum, vt non contemnantur, & vt quærant eos qui rebus suis præsint. Itaq; ne hæc operemur mala propter opes, sed omnia relinquamus, & animam inquiramus bonam, vt & dilectionem assequamur. Hæ sunt magnæ diuitiæ, hæ sunt magnus thesaurus, hæc sunt innumera bona. Quæ nos omnes assequi, vt oportet, & iuxta leges dei viuere, vt etiam futuris bonis frui possimus, concedatur gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre simul ac sancto spiritu gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Itaque milites ut præceptum erat eis assumpto Paulo, duxerunt per noctem in Antipatridem, & postero die relictis equitibus qui erant cum illo, reuersi sunt in castra. At illi ut uenerunt Cæsaream, & reddiderunt epistolam, duci statuerunt etiam Paulum.

Homilia quinquagesima.

DEducunt quasi regem quendam lancearii sti patum cum tanta multitudine & in nocte, timentes iram & impetum populi. Igitur postquam eiecerunt illum è ciuitate, tunc desistunt. Non autem tribunus cum tanta illum securitate emisisset, nisi & ipse in nullo eum condemnasset, & illorum sanguinariam sciuisset mentem. *Vt autem legit & rogauit, ex qua prouincia esset, & cognoscens quòd ex Cilicia: Audiam te, inquit, quando & accusatores tui uenerint, iussitq; illum in prætorio Herodis custodire.* Iam pro illo rationem dederat Lysias, attamen & sic Iudæi insidiantur, & præoccupant auditorem: & iterum in vincula mittitur, & audi quomodo: *Post quinque autem dies descendit princeps sacerdotum Ananias cum senioribus & rhetore quodam Tertullo, qui & comparuerunt apud præsidem contra Paulum.* Vide quomodo neque sic desiterūt, sed vtuntur variis prohibitionibus, quanuis prohibeantur, atq; adeò sicut illic confunduntur. *Vocato autem illo, cœpit Tertullus accusare dicens, Quum in multa pace agamus per te, & multa bona operā fiant huic populo per tuam prouidentiam semper & ubique, suscipimus præstantissime Felix cum omni gratiarumactione. Sed ne diutius te morer, oro ut paucis nos audias pro tua humanitate.* Profectò vos hoc fecistis, oratore quid opus erat? Vide quomodo hic statim ab initio, quasi rerum nouatorem, & seditiosum calumniari vult, & iudicem laudibus præoccupat. Deinde quasi multa possit dicere, prætercurrit, & vnū hoc dicit. Vt autem ne diutius te detineam, Vide quomodo iudici puniendi desiderium immittit, vtpote comprehensuro orbis turbatorem, & quasi in magno bono opere gloriantur. *Inuentum enim uirum hunc pestilentem, & mouentem seditionem omnibus Iudæis in uniuerso orbe, sectæ Nazaræorum præstitem, qui etiam templum attentauit prophanare, quem etiam apprehendimus & uoluimus secundum legem nostram iudicare, superueniens Lysias tribunus magna cum ui, ex manibus nostris abduxit, iubens accusatores eius ad te uenire, ex quo potes ipse diiudicans de his omnibus cognoscere de quibus nos accusamus eum.* Vt pestilentem iam, & vt communem hostem gentis accusant, & præstitem sectæ Nazaræorum: videbatur hoc ignominiosum, quòd Nazaræorum.

Ideo &

A Ideo & hoc allegarunt, & ab hoc iterū accusant eum. Nazareth enim cōtemptior erat, & inuentum inquit. Vide malignè quomodo vt fugientē calumniantur, & vix se illum assequutos, quāuis septem diebus fuerit in templo. Apprehendimus & secūdum legem nostram iudicare voluimus. Vide quomodo & legem contumelia afficiunt. Neque enim hoc legis erat, percutere, occīdere, insidiari. Additur & Lysiæ accusatio: Superueniens autem Lysias tribunus magna cum vi, ex manibus nostris abduxit. Non conueniebat illi rem hanc facere, quam tamen fecit. Ex quo poteris diiudicans de his omnibus cognoscere, de quibus nos accusamus illum. Adiecerunt autem & Iudæi dicentes, hæc sic habere. Quid igitur Paulus? nunquid ad hæc tacet? minimè, sed liberè loquitur, iterum & respondet, idque volente præside. Addidit enim: *Respondit autem Paulus innuente ei præside ut dicat: Sciens multis annis te iustum iudicem huic genti esse, æquiore animo de rebus meis satisfacio. Quum possis tu cognoscere, non esse plures quàm duodecim dies, ex quo ascendi Hierusalem adoraturus, & neque in templo inuenerunt me cum aliquo loquentem aut concursum faciēntem turbæ, uel in synagogis, uel in ciuitate, neque probare*
B *possunt ea de quibus me accusant.* Non sunt hæc adulationis verba, testificare iustitiam iudici, sed illa magis, quòd multa pace potiantur per eum. Quur igitur iniustè seditiosi estis? Obserua autem, Ad iniusticiam impellebant: hic quod iustum, quærebat. Ideo & dicebat, Aequiore animo de rebus meis satisfacio. Deinde & à tempore confirmat. Sciens te multis annis iustum iudicem. Et quid hoc ad demonstrationem conducebat? Ostendit sanè quòd & ipse sciat, nihil se eorum fecisse quorum accusabatur. Si autem concursum turbæ vnquam concitasset, vtique iudex ipse cognouisset, nec ei qui tantus erat occultum fuisset. Deinde quoniam accusator, nihil potuit monstrare in Hierosolymis, vide quid dicit, Omnibus Iudæis in vniuerso orbe: mendacium confingens. Idcirco Paulus hinc illum abstrahens, Adoraturus ascendi, inquit: Quasi per hoc rationem reddens. Quia tantùm abest, ne seditionem concitem. & in hoc iusto, quod certè validum erat, immoratur: subdit enim, Neque in templo, neque in ciuitate, neque in synagoga inuenerunt me cum a-
C liquo loquentem, id quod & verum erat. Et ille quidem præstitem, inquit, quasi in bello aut tumultu: hic autem vide vt humaniter respondit: *Confiteor autem hoc tibi, quòd iuxta uiam quam uocant Sectam, sic colo patrem deum, credens omnibus quæ in lege ac prophetis sunt scripta, spem habens in deum, quam & ipsi amplexantur, futuram resurrectionem iustorum & iniustorum.* Vide, separabant hunc illi, hic verò se adiungit & legi, per ea quæ respondet, addictum declarat, confirmánsque iterum quod dixerat, addit: *In hoc autem & ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere erga deum, & erga omnes semper. Post annos autem plures acceßi, eleemosynas exhibiturus in gentem meam & oblationes, in quibus compererunt quidam me purificatum in templo, haud cum turba, neque cum tumultu.* Quur igitur ascendisti? quur venisti? adoraturus, & eleemosynas daturus inquit, id quod non erat seditiosi. Deinde deiicit illorum quoque personam, dicens sine discrimine. *In quibus me compererunt quidam eorum qui ex Asia erant Iudæi, quos oportebat tecum adesse & accusare si quid habeant contra me, uel hiipsi dicant, quid inuenerint in me iniustum, quum in concilio uel de una hac uoce qua clamaui inter eos stans, De resurrectione mortuorum ego hodie iudicor à uobis.* Hæc erat abundans iustificatio, non fugere ab accusatoribus, sed paratum esse, D ad reddendam rationem omnibus, De resurrectione mortuorum ego hodie, inquit, iudicor. Et nihil dixit eorum, quæ meritò poterat dicere, quòd insidiati sint, quòd comprehenderint illum, quòd insidias struxerint: hæc enim ab illis dicuntur facta esse, ab hoc autem nihil periculi erat, sed tacet, & tantùm rationem reddit, quanuis plurima dicere potuisset. Hoc illum & in Cæsarea clarum reddebat, quòd cum tanto venerat agmine. In quibus inuenerunt me purificatum in templo. Quomodo igitur prophanauit? Non est hoc vnius & eiusdem, purificari & adorare, & propter hoc venire, & polluere. Hoc etiam pro firmanda causa aliquid faciebat, quòd sermonem non sinit esse prolixiorem, & gratificatur iudici: mihi autem videtur & illi satisfactionem contrahere, sed videamus iterum dicta: Quoniam anteà multum concionatus erat Tertullus, ostendens quòd breuitati studeat, non dicit, audi causam: sed ne te diutius morer, oro vt audias pro tua humanitate. Fortassis sermonem sic instituit per humilitatem, vel etiam verè hoc humanitatis indicium erat, si possint multa dici, non interE turbare si pauca quis dicat. Inuenimus enim virum illum pestilentem, Qui, inquit, & templum tentauit polluere. Igitur non polluit. Quid igitur si aliàs hoc fecit? minimè, alioqui etiam dixisset, nunc autem dicit, attentauit quidem. Hoc autem quomodo, non apponit, & sic causam Pauli exaggerauit, suam verò minuit. Quem & apprehendimus, inquit, & voluimus, iudicare iuxta nostram legem. Superueniens autem tribunus cum multa vi à manibus nostris abduxit. Hic ostendit quòd coacti ad peregrina tribunalia veniunt, & quòd obturbassent eum nisi coëgisset ille, & quòd non fuerit officij illius abducere virum: nam quum iniustitiæ apud nos fuerint, & iudicium apud nos fieri oportebat. Et quòd ita sit, vide quid deinceps dicat, Cùm multa inquit vi. Vis erat. Ex quo potes cognoscere. Neque accusare audet. Erat enim ad veniam dandam facilis vir, neque simpliciter aderat. Deinde iterum ne videatur mentiri, Paulum suiipsius accusatorem adhibet. Et quo, inquit, potes diiudicans cognoscere. Mox & testes dictorum adsunt. Adiecerunt autem & Iudæi dicentes, hæc sic habere. En testes, qui & ipsi accusatores. At Paulus respon- F det, Sciens te multis annis esse iustum iudicem. Non igitur peregrinus, neque extraneus, neque nouator erat, quandoquidem à multis annis cognoscebat iudicem. Et bene addit, Iustum, nē ad principem sacerdotum respiciat, neque ad populum. Vide quomodo non prouocatus est ad contumeliam, neque erga accusatorem, quanuis etiam necessitas sit. Credens inquit, omnibus quæ in lege: hoc dixit, ostendens nullum hominem, qui resurrectionem futuram credit, tale quid vnquàm facturum, quam & illi approbant. Non dixit de his quòd credunt his quę in prophetis sunt scripta, neque enim credebant: sed hic omnibus credebat, non illi: quomodo autem, longum esset nunc dicere. Tanta dixit, & nusquàm Christi meminit. Ibi autem credens vt dixisset etiam de Christo addidit, Sed nunc moratur in resurrectionis sermone, vtpote in cōmuni dogmate, quod omnem seditionis suspicionem tollebat. Subditur & causa ascensus: Eleemosynas, inquit, & oblationes facturus in gentem meam veni, idq; per annos plures: quomodo igitur obturbaret eos, quibus vt eleemosynam faceret, tāta venerat via? Non cum tur-

ba, inquit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ba,inquit,neque cum tumultu.Vbique seditionem in-
ficiatur. Bene autem vocat etiam accusatores eos qui
ab Asia,quos oportebat,inquit,tecum accusare,si quid
in me habeant.Ita confidit mundus esse ab his de qui-
bus accusabatur, quòd & illos aduocat , & non solùm
eos qui ab Asia,sed etiam eos qui ex Hierusalem accu-
satores non reiicit. Quin & hos aduocat iterum adii-
ciens,Vel hi ipsi dicant.Etenim ob hoc ab initio defa-
tigati sunt,quòd resurrectionem prædicaret . Et bene
sic faciebat . Hoc enim ostenso facilè etiam subiiciet,
Christum resurrexisse.Quid inuenerunt,inquit,in me
iniustitiæ, quum starem in concilio? In concilio dixit,
ostendens quòd nihil inuenerint,non priuatim inqui-
sitione facta , sed præsente multitudine , & diligenter
diiudicãte.Quòd autem hæc vera dico,testes sunt qui
de hoc accusant.Idcirco etiam dicebat, In hoc autem
studeo,vt sine offendiculo conscientiam habeam erga
deum & erga hominem.Perfecta est enim hæc virtus,
quando neque hominibus damus occasiones, & apud
deum curamus esse sine offendiculo.Qua voce clama
ui in concilio.Etiam vim illorum manifestat dum di-
H cit,clamaui . Non possunt dicere quòd prętextu eleemo-
synæ hæc fecerim , neque enim cum turba , neque
cum tumultu hæc faciebam . Et aliter, Etiam inquisi-
tione facta de hoc,nihil amplius inuentum est.Vidisti
in periculis humanitatem? vidisti honestam linguam?
& quomodo id vnum quærit,vt sua excuset,neque il-
los criminibus implicet , nisi quando defensio cogit,
Ioan.8.f quemadmodum & Christus dicebat, Ego dæmonium
non habeo,sed honoro patrem meum,vos autem non
honorastis me.Hunc imitemur & nos,quoniam & ip-
se Christi imitator fuit . Si ille his qui vsque ad mor-
tem ac cædem ceperant nihil loquutus est durum:nos
qua venia digni erimus , qui ad conuicium & contu-
meliæ verbum exasperamur, scelestos ac flagitiosissi-
mos vocantes inimicos nostros , & quam excusatio-
nem habebimus dum nobis sunt inimici? Non audis,
Qui honorat,seipsum honorat,nos autem nosipsos cõ
tumelia afficimus? Accusas quòd contumelia affectus
es,quare igitur & ipse in hoc crimen incidis? Cur teip
sum percutis? mane sine affectionibus, mane inuulne-
rabilis:non volens alium vulnerare,& teipsum iniicis
in malum? Non sufficit nobis aliâs animæ tumultus,
I qui nullo concitante oritur , vt concupiscentiæ illici-
tæ,mœrores,tristitia, & quæcunque id genus, vt alios
etiam super alios cumulemus? Et quomodo,inquit,pos
sibile est,eum qui contumelia afficitur ferre? quomo-
do autem non possibile dic oro. Vulnus nobis nascitur
ex verbis? cicatrices in corporibus? quantum igitur no
bis erit damnum? atq; ita si voluerimus,possumus fer-
re.Ponamus nobis legem,ne doleamus : dicamus no-
bisipsis,non est inimicus,infirmitatis est,verè enim ex
infirmitate est.Quoniam quòd non sit inimicitiæ,ne-
que malignitatis morum, volebat etiam ille contine-
re, quanuis multis nominibus læsus sit . Si hoc consi-
derauerimus solùm,quod infirmitatis est,portabimus
& veniam dabimus illi , conabimúrque ne & ipsi ca-
damus.Cæterùm rogo omnes qui præsentes estis,num
sic philosophari poteritis? equidem opinor . Itaque in-
uitus te contumelia affecit,& non volens, sed ab affe-
ctione coactus . Contineas te , non vides dæmonia-
cos? quemadmodum ille non ab inimicitiis,quantùm
ab infirmitate patitur , ita & nos non à natura contu-
meliarum mouemur , quantùm à nobisipsis : alioqui
quomodo feremus insanientes,similes cõtumelias in-
ferentes . Item si amici essent qui conuiciis nos impe- K
tunt , vel etiam maiores , & sic ferremus . Quomodo
igitur non absurdum,quum tres sunt,amici,insanien-
tes & maiores,& ferre possumus : pares autem hono-
re vel inferiores , & non toleramus? Sæpe dixerunt,
momentanea res,& ad ictum oculi durans.Parum for
tes simus,& totum perfecimus:quantò maiore contu-
melia afficitur,tantò infirmior est illa . Audisti quan-
do oporteat dolere:quando nos cõtumelia afficimus,
& ille silebit, tunc ipse quidem fortior est , nos autem
infirmi . Si autem diuersum fiat,etiam gaudere opor-
tet , coronatus es , prædicatus es , & nec in palæstram
deductus absq; Sole & radio & puluere inimicitias fe-
rens,neq; cõplicitus illi,neq; datis ansis. At si volueris
solùm,siue sedẽs siue stans,accepisti magnã coronam,
& nõ simpliciter magnam,sed multò maiorem quam
illi . Non est enim par & inimicum prosternere op-
pugnantem,& tela iræ vincere:vicisti neque data an-
sa, prostrauisti affectionem quæ in te est, occidisti be-
stiam cõmotam,& rabidi furoris ora obturasti,quem-
admodum pastor optimus . Domesticum bellum fu-
turum erat & intestina pugna : nam sicut qui mœnia L
proximi obsident foris, intestina curant oriri bella,&
sic vincunt:Sic & qui contumelias iacit,si non excita-
rit affectiones nostras, non poterit vincere, si non ipsi
nos incenderimus . Ille profectò nullum robur habet,
apud autem nos est iræ scintilla,vt tempestiuè accen-
datur,non contra nosipsos,neque vt multis malis im-
misceat.Non videtis in domibus ignem reconditum,
& non passim sparsum,neque in fœno,neque in vesti-
bus,etiam flante vento non accendi? sed licèt ministra
lucernam habeat,etiam si coquus accendat,denuncia-
tur ne iuxta ventum,neque iuxta tabulam,neq; in no-
cte hoc faciat:sed quando ingruit nox,sopimus illum,
timentes ne fortè dormientibus nobis , quum nullus
sit qui iuuet accendatur,& omnes exurat . Hoc etiam
in ira fiat . Ne omnino dispergantur nostræ rationes,
sed in profundo mentis seruentur, vt neque ventus à
verbis aduersarij facilè pertingat,sed à nobis suscipia-
tur ventus scientibus congruè illum tuto mouere . Si
deforis ventum accipiat, nescit modum . Sæpe etiam
dormientibus nobis vẽtus ille incidit, & omnia quie- M
scere facit. Sit igitur sic vt nobis solùm lucem accen-
dat:accendit enim lucem ira,quando decenter fit. Et
faces habeamus aliâs cõtra eos qui iniustè lædunt,con
tráque diabolum, ne omnino iaceat, neque abiiciatur
scintilla.In cogitationibus humilibus sopiamus illum,
nõ semper illo opus habemus,sed quãdo operari quid
oportet,& mollire,quando obstinationem domare o-
pus fuerit,quando condemnanda est anima. Quanta
mala fecerunt ira & furor? Et hoc graue,quando in di
uersa excitamus,non iam illius sumus domini, sed a-
lios expectamus. Vnusquisq; confunditur & erubescit
vt veniat ad placãdum alium. Vide diuidere quidem
& discindere non erubescit,sed fit mali dux,accedere
autem & diuisum coniungere confunditur . Et idem
accidit, vt si quis abscindere quidem membrum non
grauetur,congregare autem erubescat.Quid dicis ho
mo,multùm lęsisti,& ipse author fuisti pugnæ? Itaq; iu
stus eris si prior abeas & concilies, vtpote qui causam
ipse præbueris . At lęsus est,& ille author est? Igitur e-
tiam propter hoc , vt magis te admirentur , vt quum
primò & secundò primatum habeas,vt qui non fueris
inimicitiarum author:ita neq; tu extẽdas vltrà inimi-
citias,forsan ille multorũ conscius secum cõfundetur
ac erubescet.

A ac erubescet.Sed superbus est? verùm hanc ob rem ne
sis tardus ad accedendum. Etenim duplex illius affe-
ctio est,nempe ira & superbia.Tu causam dixisti,pro-
pter quam prior accedere illum debes , quia sanus es,
& videre potes. Ille in tenebris est. Ita enim se habent
ira ac superbia. Tu autem qui ab his liber & sanus ac-
cede,ad infirmum medicus. Ne quis dica medicorũ,
quoniam infirmus est non vado,sed propter hoc ma-
ximè vadat,quum viderit eum qui non potuit venire.
Eos enim qui venire possunt , minus curant , eo quòd
minus infirmi sunt , non sic agunt cum decumbenti-
bus. An non videtur tibi infirmitate difficilior esse su
perbia & ira? Nónne hæc quidem valido igni compa-
ratur, illa autem inflato & languido corpori? Cogita
quantùm sit ferre febrem & inflationem.Vade extin-
gue ignem,potes enim per gratiam dei,quemadmodũ
aqua compescere incendium. Quid igitur si hoc ipso
magis extollatur, inquit? Nihil ad te, nam tu quidem
quod tuum est fecisti,ille autem sibiipsi imputet,ne cõ
B demnetur nostra conscientia , quasi propter nos ali-
quid omissum sit.Pasce inimicum tuum,hoc enim fa-
Roma.12.d ciens accumulabis carbones ignis super caput eius.
Attamen quum hoc sit, iubet abire & conciliare & be
nefacere,non vt carbones ignis accumulemus, sed vt
ille hoc sciens compescatur,vt tremat,vt terreatur be
neficiis magis quàm inimicorum amicitiis vel insi-
diis. Non enim inimicus vltionis auidus , ita incom-
modat odio habentem, sicut qui prodest ac benefacit.
Etenim qui vltionis est auidus , vel parum vel nihil
incommodat.Qui autem bene facit , congerit carbo-
nes ignis super caput eius. Igitur non est faciendum,
ne accumulentur carbones? Sed alioqui in caput tuum
vis carbones cumulari.Etenim hoc facit vltionis aui-
ditas. Sed iubes amplius extendam? Minimè: tu enim
hoc non facis,sed ille bestia asperior: nam si tu benefe
ceris,& honoraris,& concilies,seruat ille inimicitias,
sibiipsi ignem accendit,ipse suum exussit caput. Tu au
tem nihil senties,ne sis deo magis misericors,innume
ra alioqui feres mala.Immo neque si volueris poteris,
neque in paruo : nam quantùm distat cœlum à terra,
Matth.7.b. tantùm hominum consilia à consiliis nostris.Et iterũ:
Si vos, inquit , quum sitis mali , scitis dona bona da-
re filiis vestris , quantò magis pater vester? Sed excu-
C satio est ac cauillum. Ne cauillemur præcepta dei. Et
Roma.12.d quomodo cauillamur,inquit:Dixit:hoc faciens,carbo
nes ignis cumulabis super caput eius : tu autem dicis,
Timeo inimicum,quia valde me læsit.Non hæc dicis?
Quomodo autem omnino habebas inimicum? times
eum qui iniustè læsit,teipsum autem non times. Vtinã
tui ipsius curam gereres,ne fac hoc animo, sed magis
alio.Sed non facis, non dico quòd carbones ignis cu-
mulabis tibi, sed etiam aliud amplius quiddam tibi di
co,tantùm fac. Hæc enim omnia vt te prouocet Pau-
lus dicit , Spe pœnæ soluite inimicitias. Quoniam ita
bestialibus moribus prædi ti sumus,vt non feramus di
ligere inimicos, nisi vt aliquid patiantur expectemus,
sicut bestiæ porrigit hunc panem. certè apostolis non
Matth.5.g. hoc dixit Christus. Sed quid? vt sitis similes patri ve-
stro cœlesti. Et aliter , Fieri non potest vt benefaciens
& beneficia accipiens , maneant inimici. Idcirco hæc
posuit , Quur tu in verbis philosopharis , in operibus
autem modum non seruas? Bene, non pascis illum, ne
carbones ignis coacerues ei. Igitur ne parcis , igitur
amas & mente hoc facis? Scit deus an mente hoc di-
cas. Certè sermonibus agis nobiscum sophistam. Cu-
ram geris inimici, & times ne puniaris? Igitur extin- D
xisti iram.Qui enim sic diligit, vt suam vtilitatem cõ
temnat propter ea quæ illi conducunt, non habet ini-
micum.Poteris hoc dicere, quandiu ludimus in rebus
non ludicris,& veniam non habentibus. Ideo depositis
illis prętextibus,ne contemnamus leges diuinas,vt
possimus beneplacentes domino, vitam præsente de-
ducere,& promissa bona assequi,Gratia & misericor-
dia domini nostri Iesu Christi , cui cum patre & san-
cto spiritu sit gloria,imperium, honor , nunc & sem-
per,& in secula seculorum,Amen.

*Distulit autem,*inquit, *Felix illos probè tenens quæ de uia illa,dicens,Quando Lysias tribunus descenderit, pernoscam uestram causam.iussitq; centurionem ut custodiret Paulum, sinereturq; eum relaxari, & nullum familiarium prohiberet ministrare uel accedere illum.*

Homilia.li.

Vide quanta probatio, primùm quidem à mul
tis,deinde multo tempore probatur,ne dice-
re possint sublata iudicia:nam quoniam ora-
tor meminerat Lysię,dicens quòd vi abduxerit illum,
subdit tempestiuè Felicis verba, & inquit, Distulit au- E
tem Felix illos probè tenens quæ de via illa : hoc est,
dedita opera distulit , non opus habens vt discat , sed
volens repellere Iudæos , noluit dimittere propter il-
los.Punire iterum non poterat , impudens enim fuis-
set.Ideo & distulit dicens, *Quando Lysias tribunus de-
scenderit,pernoscam uestram causam,iussitq; centurionem ut cu
stodiret Paulum,sinereturq; eum relaxari, & nullum familiarium
prohiberet ministrare,uel accedere illum.* Sinereturq; illum,
inquit , relaxari. Ita ipsum & ille à criminibus libera-
uit.Cur igitur si reliquit , detinet? illis gratificans,vel
etiam expectans pecuniam se accepturum. Idcirco
& reuocat Paulum. Et quòd ob hoc reuocarit , ma-
nifestum nobis facit scriptor addens ac dicens:

*Post aliquot autem dies quum aduenisset Felix cum Drusil-
la uxore sua, quæ erat Iudæa , accersiuit Paulum & audiuit ab
eo fidem quæ est in Christum. Disputante autem illo de iusticia
& temperantia,& de iudicio futuro, tremefactus Felix respon
dit, In præsentia abi, cæterùm opportunitatem nactus accersam
te,simul & illud sperans fore ut pecunia daretur à Paulo ut sol
ueret ipsum. Propter quod & frequenter accersens ipsum, lo-
quebatur cum eo.*Vide quomodo veritatem habent quæ F
dicta.accersit autem illum subinde, non admirans il-
lum neque laudans quæ dicebantur,neque credere vo
lens.Sed quid? Expectans dandas sibi pecunias. Vide
quomodo non occultat hic iudicis mentem , quanuis
si condemnasset,non hoc fecisset,neque si voluisset au
dire accusatorem & maleuolum.Et vide Paulũ quan-
uis cum principe loqueretur nihil dicere , eorum per
quæ verisimile erat refocillari animam illius,sed talia
è quibus etiam terretur & mente concutitur. Disputante
enim, inquit, de iusticia, temperantia & futuro
iudicio , tremefactus est Felix. Tanta erat verborum
Pauli vis,vt & principem terreant.Et hic quidem ac-
cipit successorem, & relinquit hunc ligatum, quanuis
certè non oportebat,sed finis erat imponendus: grati
ficans autem Iudęis reliquit illum,qui sic vrgebant,vt
iterum assequantur , tametsi nullum apostolorum sic
persequebantur , vrgentes tamen iterum abscedunt.
Singulari dispensatione recedit è Hierusalem , sic se
erga bestias illas habens , attamen volunt illum iterũ
duci illuc iudicandũ. Verùm & hoc loco statim dispe
sauit deus, non permittens principi. Verisimile enim
illum nuper

Universidad de Deusto
Biblioteca

G illum nuper ad principatum euectum voluisse gratificari,sed non permittit deus.Postquam autem descenderunt,tum impudenter & grauiores fecerunt accusationes.Et quum non posset propter legem illum occidere, iterum ad solitam consuetudinem suam confugiunt, sicut & Christum accusabant reum Cæsareæ maiestatis læsæ dicentes.Paulum enim rationem reddere de peccatis in Cæsarem manifestum hoc erat,vnde & ipse interpretans, subdit: *Impletis autem annis duobus,accepit successorem Felix Porcium Festum.Volens autem gratiam præstare Iudæis,reliquit Paulum uinctum.*

Cap.XXV *Festus ergo suscepta prouincia post triduum ascendit Hierusalem,ab urbe Cæsarea.Significauerunt{que} illi principes sacerdotum, ac primores Iudæorum de Paulo, & rogabant eum postulantes fauorem aduersus eum,ut accerserct eum Hierusalem, insidias intendentes,ut interficerent eum in uia.Festus autem respondit,ut seruaretur quidem Paulus Cæsareæ,se uerò breui illò profecturum.Qui ergo inter uos,*inquit, *potentes sunt, unà nobiscum descendant, & si quod est in hoc uiro crimen, accusent eum.Demoratus autem inter eos diebus plus quàm octo,descendit Cæsaream, & postero die sedit pro tribunali, iussitque Paulum adduci. Qui quum perductus esset,circunsteterunt eum*
H *qui à Hierusalem descenderant Iudæi,multa & grauia crimina intendentes in Paulum,quæ non poterant probari Paulo pro se rationem reddente, quòd neque in legem Iudæorum, neque in templum,neque in Cæsarem peccasset. Porrò Festus Iudæis uolens gratificari,respondens Paulo dixit,Vis Hierusalem ascendere,& illic iudicari apud me?* Vide quomodo & ille Iudæis gratificatur. Propter hoc iterum etiam illũ perterret humanis vtens armis,& audi quomodo: Dixit autem Paulus, *Ad tribunal Cæsaris sto,ubi me oportet iudicari, Iudæos nihil læsi, sicut & tu melius nosti. Si enim nocui, & dignum morte feci aliquid,non detrecto mori. Si uerò nihil est eorum de quibus hi me accusant,nullus me potest illis donare,Cæsarem appello.* At hic dixerit quis,Et quare quũ
Supra.23.c. audierit quòd etiam Romæ debebat testificari de me, quasi non credés hæc faciebat?Absit, sed vt valde credens.Imò magis tentantis fuisset fidere illa sententia, & innumeris seipsum immittere periculis, & dicere, Videamus num possit deus etiam sic eripere me: non facit autem hoc Paulus, sed affert quicquid ipse poterat,at totum permittit deo.Ex cuniculis autẽ & principem interim perstringit sic se defendens:Quasi hoc
I dicat,Si quidem iniustè ago,tene:si autem non iniustè ago,quid me exponis?Nullus me,inquit, potest donare.Metum ei incutit, vt non possit etiam si vellet donare. Quin etiam contra illos valuit defensio ob appellationem. *Tunc Festus loquutus cum concilio,respondit, Cæsarem appellasti,ad Cæsarem ibis.* Vide,rem hanc cõmunicat Agrippæ,vt iterum alij fiãt auditores,& rex, & exercitus, & Bernice. Deinde iterum subditur defensio: *Et quum dies aliquot transacti essent,Festus regi retulit causam Pauli dicens, Vir quidam relictus est à Felice uinctus,de quo quum uenissem Hierusalem,significarunt mihi principes sacerdotum & seniores Iudæorum, postulantes aduersus illum sententiam:quibus respondi,Non est Romanis mos ob gratiam donare aliquem hominem,ut pereat, priusquàm is qui accusatur præsentes habeat accusatores, locúmque defendendi de crimine habeat. Quum ergo huc conuenissent sine ulla dilatione,sequenti die sedens pro tribunali iussi adduci uirum.De quo quum steterunt accusatores, nullum crimen intendebant super hisce rebus, de quibus ego suspicabar: sed quæstiones quasdam de sua superstitione habebant aduersus eum,& de quodam Iesu defuncto, quem affirmabat Paulus uiuere. Hæsitans autem ego de huiusmodi quæstione,dicebam, num uellet ire Hierusalem,&*

*ibi iudicari super istis. Paulus autem quum appellasset ut seruaretur Augusti cognitioni, iussi seruare eum, donec mitterem eum ad Cæsarem. Agrippa autem dixit ad eum, Volebam & ipse hominem audire.At ille,*inquit,*cras audies illum.* Vide iterum accusari,non à Paulo,sed à principe. Significa runt,inquit,principes sacerdotum,& seniores Iudæorum,petentes contra illum sententiam,quibus ego respondi : Vide & quid respondet ad illorum confusionem: Non est mos Romanis donare aliquem hominẽ ob gratiã,vt pereat,priusquam ille rationem det. Impossibile est ita simpliciter donare.Vt autem iuxta cõsuetudinem egit, non inuenit causam, vnde de hac re anxius fit, & manifestum hoc per ea quæ subdidit dicens,Hęsitans autem ego de huiusmodi quęstione.Sic dixit adumbrans suum peccatum. Et ille quidem adumbrat. Agrippa autem concupiscit videre illum.Vide quòd semper repellunt principes inimicitias Iudaicas,& præter id quod iustum erat coguntur facere, & dilationis quærunt prætextus.Non enim ignorans differebat,sed sciens.Agrippa autem non solùm non repellebat, sed etiam audire vult, quod & admiratione
L dignum est. Vnde autem in desiderium venit, vt hominem videre vellet, qui licèt iniustè accusatus esset. Ita & hoc singulari dispensatione accidit. Idcirco & mulier eius simul audit,& auditu non priuatur. Et nõ simpliciter audit,sed cum magno honore.Tanto ferebatur desiderio:non enim nisi concupiuisset,quæsiuisset audire, neque vxorem sociam fecisset auditionis, nisi magna de illo sensisset.Mihi autem videtur etiam illam magno desiderio petiuisse. Et vide Paulum non de fide solùm & remissione peccatorum,sed etiam de operandis disserere. Sed videamus iterum quæ dicta sunt: In præsentia abi, cæterùm opportunitatem nactus accersam te.Vide cæcitatem. Talia audiens,pecunias expectabat se sumpturum ab eo. Et nõ hoc solùm graue, sed etiam quum colloquutus esset non reliquit illum: sed vbi ad finem principatus venit, reliquit illum vinctum,vt gratificetur Iudæis, & ita nõ diuitias solùm, sed etiam gloriam diligebat. Quomodo pecunias sceleste ab homine contrarium prædicante inquiris ? Quòd autem non accepit, manifestum ex eo quòd non soluit eũ à vinculis:etenim si accepisset,soluisset eũ.De temperãtia hic disputabat,& ille sperabat
M se à tali pecunias accepturum, & petere quidem non audebat.Tale enim peccatum, meticulosos facit & omnia suspicantes.Sperabat autem atque ita meritò illis gratificabatur,vtpote qui tanto ibi tempore principatum gesserat.Itaque vbi prouinciam suscepit Festus, significarant illi & principes sacerdotum & primi Iudæorum contra Paulum inquit: statim etiam in principio accesserunt sacerdotes non grauati etiam in Cæsaream venire, nisi præueniisset veniens, vbi scilicet statim vt accepit principatum,accedunt.Et quum descendisset in Cæsaream, morabatur inter eos decem dies,dabatúrque opera, vt corrumperetur.Paulus autem erat in carcere. Et obsecrabant illum, inquit, vt accerseret eum in Hierusalem. Et quare fauorem petiuerunt si iustus est,vt moriatur, sed sic & illi manifestæ factæ sunt insidiæ,quasi disserens dicat:Viri qui simul præsentes videte hunc, propter quem Iudæorum multitudo me rogauit. Nam dum dicit, quòd petiuerint gratiam contra illum, indicat rogasse, & ita iam volebant illum ad dicendam sententiam cogere, timentes Pauli linguam. Quid timetis ? quid vrgetis? Hoc enim insinuat,quòd ille custoditur, nunquid fugit?Igitur

A git?Igitur qui in vobis, inquit, potẽtes accusent illum. Iterum accusatores in Cęsarea.Et iterũ educitur Paulus.Sequenti autem die,sedens pro tribunali ait. Vide statim vt venit, sedit pro tribunali, sic illum impellebant magno studio,sic vrgebant.Itaque quandiu nondum honore tanto à Iudæis habitus, rectè respondit: postquàm autem venit Hierusalem, & ipsẽ gratificatur eis, non simpliciter autem gratificatur, sed cum dolo hoc facit.Et quomodo audi: subdit enim, Vis ne Hierosolyma ascendens iudicari de his à me ? Quasi diceret,non illis do te, sed ipse iudex ero. Hoc autem dicens illius arbitrio permittit vt honore ipsum attrahat:nam si hoc imperasset,valde impudẽs visum fuisset,si abduceret illuc eum, qui ibi non fuisset redargutus.Paulus autẽ non dixit,Non volo, ne fortè & asperiorem redderet iudicem, sed iterum liberè loquitur ac inquit,Ad tribunal Cæsaris sto, vbi me oportet iudicari.Magna est libertas sermonis. Et vide vt ratiocinatur, quasi enim hoc dicat se excusans. Eiecerunt me illi semel,& hoc putant accusare, quòd ostendunt
B me peccasse in Cæsarem,apud illum quem lęsi volo iudicari. Vt enim hoc dixit, subdit : Iudæis nihil nocui, quod etiã tu melius nosti. Perstringit illum iam quasi etiam gratificantem Iudæis.Posteà quia perstrinxerat, iterum diluit sermonem, addens:Itaque siquidem iniustè egi, vel dignum aliquid morte feci, non recuso mori. Contra meipsum fero sententiam, inquit. Hoc non est se perdentis, sed multùm de innocentia sua bene consci. Nam cum libertate, etiam firmari causam oportebat, ita vt aliis metus incutiatur. Si autem nihil est eorum de quibus me accusant,nullus me potest donare,etiamsi velit,inquit, non poterit. Non dixit non dignus sum mori, neque absolui, sed paratus sum iudicari apud Cæsarem. Interim & somnij memor,fidentius prouocat.Et non dixit,tu,sed nullus.Et apposuit, Cæsarem appello: ne in illum contumeliam iactet. Tunc Festus collocutus cum cõcilio,respondit, Cæsarem appellasti,ad Cæsarem ibis. Vidisti quomodo gratificetur ? Gratia enim erat colloqui cum accusatoribus:Quod corruptæ sententiæ est & ordinis iudiciarij confusi. Vide iterum illius prorogari iudiciũ, & insidias fieri, occasionem prædicationi. Hæc enim
C dispensantur, vt ita cum facultate & custodia abducatur in Hierusalem, quasi nullus insidietur: nõ enim idem fuerit, simpliciter venire, & in tali lite venire. Hoc etiam conuenire fecit Iudæos illic. Deinde iterũ mora fit, dum ille versatur Hierosolymis, vt discas quòd licèt tempus sit, nihil insidiæ illi prævaleut, deo non concedente. Agrippas autem rex & Bernice descenderant in Cæsaream. Hic Agrippa qui & Herodes,alius mihi esse videtur,vt sit quartus ille post eum qui Iacobum occidit. Vide inimicos inuoluntarios simul operari,vt ita magnum fiat auditorium. Desiderio audiendi laborabat Agrippa,& non simpliciter audit,sed cum apparatu. Et vide defensionem quã princeps dicit. Cùm autem ille prouocasset ad Augustum, Iudicaui mittere illum, de quo certum quid domino scribere non possum. Sic scribit Festus, & inuulgatur crudelitas Iudaica.Quum enim hęc princeps diceret, suspectus non erat. Idcirco autem dicit. Et ita etiam ab illo condemnantur Iudæi. Postquàm autem omnes contra illos sententiam dederunt, tunc adiicit pœnã deus.Obserua autem.Condemnabat Lysias, condemnabat Felix, condemnabat Festus, & hi gratificabantur eis,condemnabat Agrippa. Quid vltrà? condemnabant illos & Pharisæi : & quòd condemnabat, audi D
illum dicentem,nullam causam attulerunt, quam ego suspicabar. Etiam attulerunt, sed non conuicerunt. Nam insidiæ quidem & flagitium hanc suspicionem pariebãt.Inquisitio autem tollebat prorsus.Et de quodam Iesu mortuo inquit.Meritò de quodam dicit, vtpote principatum gerens,taliaq; non curans. Ob hanc causam, etiam ego hæsitans dixit de inquisitione horum. Certè harum rerum inquisitio reuera talis iudicis aures transcendit.Et si hæsitas & anxius es,quur in Hierusalem trahis?Propterea & Paulus non volens ab ipso iudicari, Cæsarem appellat dicens, Ego ad tribunal Cæsaris sto, vbi me oportet iudicari. Etenim de hoc accusarant. Audis appellationem ? audis insidias Iudæorum? audis seditionem? Hæc omnia Agrippam in desiderium audiendi excitarunt. Et dat Festus gratiam, & fit posteà Paulus clarior. Talia insidiæ conciliarunt. Si hæc non fuissent, nullus horum principum dignatus esset eum audire, cum tanto silentio, tantáque patientia. Et videtur quidem docere & rationem reddere,sed magis magna cum dignitate cõcionatur.Itaque ne putemus rem grauem esse insidias, E
modò nobisipsis non insidiemur,nullus nobis insidiari poterit, imò insidiantur quidem, nihil autem nocent,sed etiam prosunt nobis plurimùm. Et ita in nostra potestate situm est,& quod malè habemus,& non malè habemus.Ecce testificor & magna voce dico, tu báque clarius, & si fieri posset, è sublimi clamare non detrectarem, quòd Christianum nullus homo super terram habitãs nocere potest.Et quid dico,nullus homo:neque ipse dæmon,tyrannus, diabolus,si non ipse seipsum lædat, tametsi quoduis malum nobis quis intentare voluerit,frustra tentabit. Quemadmodum enim nullus homo angelum super terram nocet, ita neque homo hominem, sed neque ipse alium nocere poterit, quandiu bonus fuerit. Quid igitur illi conferendum, quando neque noceri neque nocere potest? hoc enim illo non minus est,non velle nocere alium. Igitur angelus quis est etiam deo similis. Talis enim & deus est, sed ille quidem natura, hic autem proposito,neque igitur incommodari poterit, neque incommodare alium.Quod autem non potest, ne putes impotentiam:contrarium enim impotentia est,sed quòd F
non capax est dico: natura enim illa neque damni capax est, neque incommodare alium potest, quoniam & hoc alterum damnum.Aliter nobis ipsis non nocemus quàm nocendo alium, & grauissima peccata nostra ex iniusticia erga nos fiunt, & ita etiam propter hoc Christianus non potest noceri, quia neque nocere potest. Quomodo autem nocendo alios nosipsos non nocemus?Agè singillatim res persequamur,& sermonem detegamus.Exempli gratia: Lædat quis iniustè,contumelia afficiat, fraude decipiat, quem nocuit ille? nónne seipsum prius? Hoc certè cunctis manifestum. Alij enim damnum est in pecunia, ipsi verò in anima.Iterum inuideat alius,quem nam nocuit & talis?nónne seipsum? Talis est enim iniustitiæ natura, vt primùm noceat eum qui parit plurimùm, alium autem perquàm parum, imò nihil nocet: sed etiam prodest. At nihil fide dignum dixi. Sit igitur (maximè enim in his & totum consistit)pauper pecunias habens paucas, & necessario cibo abundans : alius autem dives & abundans, & multam habens facultatem, accipiat ea quæ sunt pauperis, nudúmque illum reddat ac tradat fami, ipse autem delicatè versetur in his quæ

iniustè ei

Universidad de Deusto
Biblioteca

G iniuſtè ei abſtulit. Talis non ſolùm nihil illum nocuit, ſed etiam ei profuit: ſibi autem ipſi non ſolùm nó profuit, ſed etiã damnoſus fuit. Quomodo? primùm quidem à ſua mala conſcietia flagellatur, & quotidie extimulatur, & ab omnibus condemnatur. Deinde in futuro iudicio. Sed quòd ille quidem damnum accipit, ex his ſatis manifeſtum. Quomodo autem vtilitatem capiet ille, dic? Quia magnum lucrum eſt generoſè ferre afflictiones. Eſt enim ſolutio peccatorum grauiter affligi, eſt philoſophiæ ſchola, eſt virtutis doctrina. Videamus igitur vter eſt in malis, hic an ille? Ille quidem ſi fuerit virtute præditus fortiter tolerabit, hic autem quotidie in tremore erit ac ſuſpicione. Vter igitur læſus eſt, hic an ille? Fabulas dicis, inquit, quando enim quis non habet quod edat & cogitur plorare, & omnibus deſtitui, vel ire mendicatum, & non accipere: nónne animam & corpus ſimul perdit? Mercedes tu dicis: ego rem ipſam commonſtro. Dic enim oro, nullus ne diuitum deſtituitur notis? Quid igitur? nunquid huius rei cauſa eſt paupertas? Sed fame non premitur. Et quid hoc? maius erit iudicium, quando cum diuitiis hoc fecerit: neque diuitiæ fortem reddunt, ne-
H que infirmum inopia, alioqui nullus opulentorum miſeram ageret vitam, nullúsque pauperum ſibiipſi fubcharus fuiſſet. Quòd autem ſermones veſtri fabula ſint, hinc faciam manifeſtum. Dic igitur, Paulus ne in diuitiis vel in paupertate fuit, fame laborauit vel non?
2. Cor. 11. f. Poſſumus illum audire dicentem, In fame & afflictione. Prophetæ fame premebantur vel non? etiam illi non recipiebant quod opus eis. Iterum Paulum mihi profers, iterum prophetas decem ac viginti homines. Sed vnde vis? Multos quoſdam, inquit, oſtende mihi ferre paupertatem fortiter. Sed rarum ſemper quod tale, & pauci boni. Si vis autem rem per ſeipſam exquiramus. Videamus cuius cura maior vel moleſtior, & cuius tolerabilior: nónne hic pro neceſſario alimento ſollicitus eſt, ille autem pro innumeris rebus, de neceſſario non anxius? Famem nõ timet diues, ſed alia timet, ſæpe de ſalute ſua. Non eſt ſine ſolicitudine cibi quem edat, inops, ſed caret alia ſolicitudine, & habet ſecuritatem, quietem, & tranquillitatem. Et aliter: Si non eſt malum, ſed bonum iniuſtè agere, quare confundimur, quare occultamus, quare dum probris afficimur indignamur, & moleſtè ferimus: Si non eſt bonum, iniuſtè affligi, quare ſuper ea re gloriamur, & litigamus? Vis diſcere quomodo hoc ſit illo melius? vide vt in vtriſque vtrique ſe habeãt. Quare leges, quare iudicia, quare ſupplicia? nónne propter illos quaſi ægrotantes? Sed magna interim eſt voluptas, inquit. Futura nunc prætereamus, & præſentia exquiramus. Quid miſerius viro talem habente ſuſpicionem? quid ad ruendum procliuius? quid putrius? nónne in naufragio ſemper eſt? licèt iuſtum quiddam faciat, non creditur ob facultates eius, ab omnibus condemnatur: omnes enim qui iuxta ſe habitant, accuſatores habet. nõ poteſt vti amicitia. Nullus enim ſtatim vellet amicus fieri hominis, qui in tali exiſtimatione eſt, ne particeps fiat ſuſpicionis, & grauetur etiam ipſe inuidia: vt beſtiam auerſantur omnes, vt peſtiferum & naturæ hoſtem & homicidam, & improbum hominem. Si ad tribunal venerit is qui iniuria affecit, accuſatore non habet opus, opinione quæ de illo habetur, quouis accuſatore magis crimen intendente. At non ita agit qui iniuſtè affligitur, ſed omnes habet defenſores, condolentes, manum porrigentes, in ſecuritate ſtat. Si bo-
I num eſt iniuſtè agere, fateatur quis ſe eſſe iniuſtum: ſi K autem hoc nõ audet, quidnam vt bonum aggreditur? Videamus autem quomodo etiam in nobis ipſis, quãta fiunt mala. Dic enim, oro, ſi aliquid quod in nobis relicta menſura ſua, aliam cupiat, & vellet ſplen relicto ſuo loco, alienum cum ſuo arripere: nónne morbus eſſet? ſi humidum quod in nobis, impleret omnia, nónne fieret corpus fluxum? & iterum ſi cholera cum illo latitudinem quærat, & vbiq; diffundatur ſanguis. Quid autem in anima ira, concupiſcentia, & alia omnia? ſi tranſgrediantur menſuram, nónne ſe ſimul diſperdunt? Ita & cibus, ſi plus quàm concoqui poteſt ſumatur, morbis corpus infeſtat. Vnde enim podagræ? vnde pendula rigidáque corpora, nónne ab immodicis cibis? Iterum in corpore ſi plus vellet accipere oculus, vel plus videre quàm ei præfinitum, vel maius lumen accipiat: hoc quod ſuper menſuram eſt, nocebit magis, quàm proderit. Cogita autem, quoniã ſi quum bonum quoddam lux ſit, & perit oculus: ſi plus viderit quando fulgidiora aſpicit, quàm menſura ſua poſtulat: quid faceret lux ſi mala eſſet? Et auris ſi maiorẽ ſonum accipiat, mentem facit attonitam. Mens quando cogitat quæ ſupra ſe ſunt, obſtupeſcit: Etiam quod L plus eſt quàm opus nobis, perdit. Hoc eſt enim auaritia quam πλεονεξίαν vocant, plus habere, quàm conſtitutum eſt. Sic certè & in pecuniis, quando voluerimus plura onera imponere, licèt non ſentiamus, moleſtam in nobis educamus beſtiam, multa habentes, multis egentes, innumeris curis nos immittimus, multas diabolo præbentes occaſiones: propterea diabolus apud diuites non habet opus vllo labore: Parati enim ſunt ob diuitiarum ſarcinam procliues, vt illi ſeruiãt. At non ita habent pauperes, ſed planè diuerſo modo. Ita res illæ per ſeipſas perdunt. Vnde oro vt abſtineatis ab harum concupiſcentia, vt poſſimus euadere diaboli laqueos, & apprehenſa virtute, bona æterna aſſequi, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cum patre & ſancto ſpiritu ſit gloria, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Poſtero autem die quum uenisset Agrippa & Bernice, cum multo apparatu, & ingressi essent in auditorium cum tribunis & uiris principalibus ciuitatis, iubente Festo adductus est Paulus. M

Homilia. liij.

VIde quale auditorium congregatur Paulo, cũ viris principalibus ciuitatis. Princeps enim & rex ſtipatoribus ſuis omnibus congregatis occurrunt, & cum ipſis tribuni & primi ciuitatis affuerunt. Hos enim vocat principales & τοὺς κατ' ἐξοχὴν, id eſt, eos qui in excellentia. Deinde & Paulus adducitur, & vide quomodo ipſe ductus prædicatur à Feſto: non ſolùm enim illum non accuſat criminum, ſed etiam pro eo rationem reddit, & quid dicit?

Agrippa rex, & omnes qui simul adestis nobiscum uiri. Videtis hunc hominem, de quo omnis multitudo Iudæorum interpellauit me & in Hierusalem, & hic, acclamantes non oportere eum amplius uiuere. Ego uerò comperi eum nihil morte dignum admisisse. Cæterùm quum ille appellarit Augustum, statui mittere eum, de quo quid certum scribam domino, non habeo. Quapropter produxi eum ad uos, & maximè ad te rex Agrippa. Iniquum enim mihi uidetur mittere uinctum, & crimina de quibus accusatur, non significare. Vide quomodo illos quidem accuſat, hunc autem abſoluit. O iuſtitiæ abundantia teſtimonia, vt condemnet non inuenit princeps

A nit princeps, etiam plurima inquiſitione facta. Illi autem hunc morte dignum eſſe dicebant: Ego verò comperi, inquit, nihil dignum morte feciſſe illum. *De quo quid certum scribam domino, non habeo.* Et hoc ad cãdorem Pauli pertinet, quòd iudex non habet aliquid de illo ſcribendum. *Quapropter produxi illum ad uos. Iniquum enim mihi uidetur esse mittere uinctum, & crimina de quibus accusatur non significare.* Vide in quam magnas anguſtias Iudæi principes immiſcuerint. Quid igitur Agrippas de his volens aliquid diſcere, dicebat:

Caput XXVI. *Permittitur tibi pro te loqui.* Magno audiendi deſiderio, vt dicat adhortatur rex. Paulus autem nunc magna libertate loquitur, non aſſentans, ſed propter hoc beatũ ſe eſſe dicens, quòd loquatur ei qui omnia ſciat, & quòd propter hoc, nam & hoc prætendit, dicens:

Tunc Paulus extenta manu, rationem reddebat: Super omnibus de quibus accusor à Iudæis rex Agrippa, existimo me beatum, qui coram te rationem redditurus sum hodie, quum tu maximè sis gnarus Iudaicarum & consuetudinum, & quæstionum. Quapropter obsecro, ut me lõganimiter audias. Profectò ſi malè ſibi conſcius fuiſſet, turbari oportebat,
B quòd loqueretur apud eum qui omnia ſciat, ſed hoc à pura conſcientia proficiſcitur non declinare iudicem probè omnia ſcientẽ quæ facta ſunt, & gaudere. Quapropter obſecro, vt me longanimiter audias. Quoniã ſermonem erat producturus, & aliquid de ſe ipſo dicturus, propter hoc præoccupans obſecrabat, ac dicit:

Itaque uitam quidem meam, quam egi ab adolescentia, quæ ab initio fuit in gente mea in Hierusalem, nouerunt omnes Iudæi, qui prius nouerãt me ab initio, si uelint testimonium ferre, quòd secundum exquisitissimam sectam nostræ religionis uixerim Pharisæus. Vult dicere, Quomodo ſeditioſus fuiſſem, qui talis fui aduleſcens, taléque habeo teſtimonium ab omnibus? Deinde & à ſecta probationẽ addit: Secundum exactiſſimam, inquit, ſectam religionis vixi. Et quoniam iterum veriſimile quoſdam dicere: Quid ſi ſecta quidem admirabilis, tu autem malus? vide quomodo obiectionem caſtigat, teſtes dicens omnes Iudæos, qui ipſius vel vitam, vel conuerſationem norunt. *Sciunt enim omnes Iudæi, qui prius nouerũt me ab initio, si uelint testimonium ferre. Et nunc spe repromissionis fretus, quæ ad patres nostros facta est à deo, sto iudicio subiectus, ad quam duodecim tribus nostræ instanter nocte ac die*
C *colentes deum sperant se peruenturas, de qua spe accusor ô rex à Iudæis. Cur incredibile iudicatur apud uos, si deus mortuos suscitat?* Duas rationes de reſurrectione ponit, vnam quidem à prophetis, & non adducit prophetã, ſed illam Iudæorum eſſe opinionem dicit: alteram autem & fortiorem quæ à rebus ipſis. Qualis igitur hęc? quia dicebat Chriſtum à mortuis reſurrexiſſe, & inſtruit etiam illam rationibus, enarrans primùm ſuam inſaniam diligenter, deinde etiam cum laude Iudæorum. Nocte & die ſeruiendo ſperant, inquit, ſe peruenturas. Et ita licèt non eſſem vitæ irreprehẽſibilis, propter hæc non oportebat iudicari ô rex Agrippa. Subditur & alia ratio: Cur incredibile iudicatur apud vos, ſi deus excitet mortuos? An non hæc opinio viget? Si enim in hoc dogmate non educati fuiſſent, nunc autem intentaretur vt crimen, forſan quis iure ſermonem non recepiſſet. Mox dicit, quomodo perſequebatur, habet etiam hoc artificium. Et ſacerdotum principes adducit teſtes, & externas ciuitates, & quòd audierit dicentem ſibi: Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare. Deinde oſtendit etiam miſericordiam dei, quia etiam quum perſequeretur ipſum Saulus, ei D apparuit, & non mihi ſoli benefecit, ſed etiam aliis miſit doctorem. Oſtendit autem & prophetiam quam audiuit: In hoc apparui tibi, eripiens te ex populo & gentibus ad quas te mitto. Hæc omnia oſtendens dicebat: *Et ego quidem existimabam me aduersus nomen Iesu Nazareni multa repugnando facturum, quod & feci Hierusalem, & multos sanctorum ego carceribus inclusi, potestate accepta: & quum occiderentur, detuli sententiam. Et per omnes synagogas frequenter puniens eos compellebam blasphemare: & amplius insaniens in eos, persequebar etiam usque in exteras ciuitates. Quarum rerum studio quum irem Damascũ cum authoritate, & permissu principum sacerdotum, die medio, rex, in uia uidi è cœlo supra splendorem Solis, circunfulsisse me lumen, & eos qui mecum faciebant iter. Quum autem omnes nos decidissemus in terram, audiui uocem loquentem ad me, ac dicentem Hebraica lingua: Saule Saule, quid me persequeris? Durum est tibi contra stimulos calcitrare. Ego autem dixi: Quis es domine? At ille dixit: Ego sum Iesus quem tu persequeris. Sed exurge, & sta super pedes tuos. Ad hoc enim apparui tibi, ut constituam te ministrum ac testem, & eorum quæ uidisti, & eorum in quibus apparebo tibi, eripiens te à populo & gentibus ad quas te mitto, ut aperias oculos eorum, ut conuertantur à tenebris ad lucem, & à potestate satanæ ad deum, ut accipiant remissionem peccatorum, & sortem inter eos qui sanctificati sunt per fidem quæ est erga me.* Considera quàm manſuetè loquitur. Deus, inquit, dixit ad me, quia apparui tibi vt conſtituam te miniſtrum ac teſtẽ, & eorum quæ vidiſti, & eorum in quibus apparebo tibi eripiens te à populo ac gentibus ad quas te mitto, vt aperias oculos eorum, vt conuertantur à tenebris ad lucem, & à poteſtate ſatanæ ad deum, vt accipiant remiſſionem peccatorum. Quaſi diceret, his credidi, hac viſione me adduxit, & ſic perſuaſit vt nihil differrem. *Vnde, rex Agrippa, non fui inobediens cœlesti uisioni, sed his qui sunt Damasci & Hierusalem, & per omnem regionem Iudææ, deinde & gentibus annunciabam ut pœnitentiam agerent, & conuerterentur ad deum, opera facientes digna his qui pœnitentiam egissent.* Igitur ipſe etiam alios erudiens vitam optimam, quomodo ſeditionis & cõtentionis, inquit, fuiſſem author? Hac ex cauſa Iudæi cõprehenſum me in templo tentauerunt interficere. Suprà. 8. a. Sup. 13. & 14.

Auxilium igitur nactus dei usque in hodiernum diem sto testificans tum paruo, tum magno, nihil aliud dicẽs, quàm ea quæ prophetæ prædixerant futura esse, & Moses, an passurus fuerit Christus, an primus ex resurrectione mortuorum lumen annunciaturus sit populo & gentibus. Vide vt ſermo eius adulatione careat, & totum adſcribat deo. Vide & libertatem ſermonis. Sed neque nunc deſiſto. Vide certitudinem, à prophetis enim confirmor, an paſſurus fuerit Chriſtus, an primus ex reſurrectione lumen annunciaturus. Quia primus Chriſtus ſurgens, iam non moritur: manifeſtum ex hoc quòd omnibus denunciat, & de ſe ipſis hoc expectent. Deinde Feſtus vt vidit libertatem, quoniã ad regem loquebatur, nõ auertens ſe ab aſpectu eius, quaſi paſſus eſſet quippiam, dicit, Inſanis Paule. Quòd autem hoc paſſus ſit, audi cætera: *Hæc autem illo differente, Festus magna uoce dicebat, Insanis Paule: multæ te literæ ad insaniam conuerterunt.* Suprà. 22. c. F Roma. 6. a.

Quid igitur Paulus? cum manſuetudine reſpondens, inquit: *Non insanio potentissime Feste, sed ueritatis ac sobrietatis uerba loquor.* Poſteà etiam cauſam docet, propter quam ad regem ſermonem conuertit.

Scit enim de his rex apud quem & liberè loquor, latère enim eum nihil horum arbitror. Non est enim in angulo hoc gestum. Credis rex Agrippa prophetis? Scio quòd credis.

Hoc ſic di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Hoc sic dixit, quasi detrahens & dicens ad illos: Scio quòd omnia scit exactè, & oportebat quidem primos vos hæc scire. Id enim sequentia declarant. Non est in angulo actũ hoc, sed non voluistis. Credis rex Agrippa prophetis? Scio quòd credis. *Agrippa autẽ ad Paulum dicebat: In paruo persuades me fieri Christianum. Paulus uerò dixit, Optarim à deo non solùm in paruo, uerùm etiam in magno, non te modò, sed omnes etiam qui me audiunt hodie fieri tales qualis ego sum, exceptis hisce uinculis.* Vide quomodo precatur, dicens: Optarim ego à deo. In paruo, hoc est, propter exiguum. Et non simpliciter orat, sed extendit orationem. Tales, inquit, opto fieri omnes, non solùm te, qualis & ego sum. Deinde apponit, Exceptis vinculis istis. Non molestè ferẽs propter vincula, neque erubescens propter quod ligatus erat. Hoc enim erat ei quasi aliud quiddam gloria dignum, sed ad illorum suspicionem respiciens hoc dixit, propterea addidit, Exceptis vinculis his. Sed videamus iterum quæ dicta sunt. Postero igitur die, vt in auditorium ingressi sunt, iubente Festo adductus est Paulus. Destiterant iam Iudæi ob illius appellationem, & tunc clarum fit spectaculum. Cum multo enim apparatu rex & omnis multitudo Iudæorum affuerunt, non illi quidem, & alij non, sed omnes. Multitudo Iudæorum, inquit, omnis interpellauit me Hierosolymis & hìc, acclamantium non debere hunc vltrà viuere. O insaniam. Clamabant, oportere illum mori, dicentes. Hinc ostendit, quòd iustè appellarit Cæsarem. Quandoquidem nihil poterant illi dicere, sed insaniebant, meritò ad illũm vadit. Vt examinatione à vobis facta habeam quod scribam, inquit. Vides quàm sæpe causa examinatur, & defensionis huius authores sunt Iudæi, quam cognituri erant etiam Romæ. Super omnibus de quibus accusor rex Agrippa, inquit, censeo me beatum, qui coram te rationem redditurus sum. Vide quomodo inuoluntarij & suæ malitiæ, & virtutum præcones fiunt etiam apud regem, ita vt magnificẽtius adducatur Paulus, quàm si absq; vinculis venisset. Non vltrà enim vt seductor ac præstigiator, postquàm à tantis iudicibus dimissus fuit, adducebatur. Igitur omnibus relictis apud quos educatus & natus fuit, non simpliciter, sed ab omni suspicione purus Romam vadit. Et non dixit, Quid nam, semel appellaui Cæsarem, sæpissimè examinatus sum, quandiu examinabor? Sed quid? Iterum paratus est reddere rationem, etiam apud eum cui res Iudaicæ maximè notæ erant. Proinde & cum magna libertate loquitur, vtpote iam in ipsum nullum habentibus dominium, qui in iudicium traxerant: & quanuis non essent vltra domini, sed prævalebat appellationis vis, de omnibus tamen copiosè rationem reddit, & non de illis dicit, & alia omittit. Et ferè hæc in responsione sua dicit. Accusant vt seditiosum, accusant vt hæreticum, & quòd templum prophanaui, de omnibus rationem reddo. Itaque vitam quidem meam ab adulescentia, sciunt omnes quidem Iudæi. Vnde ipsi accusatores testes sunt, abhorrere mores meos à seditionibus. Quod etiam ante hoc dicit: Sectator existens paternarum traditionum, id & hìc insinuat, dicens: Vitam meam ab adulescentia. Et quando omnis populus aderat, inuocabat illorum testimonium: non autem facit hoc solùm, sed etiam apud Festum. Et iterum hoc loco quando plurimi aderant. Illuc autem non multa defensione opus erat defendentibus ipsum Lysiæ literis. Sciunt omnes Iudæi, qui anteà me cognouerunt. Et non dicit qualis sua vita, sed relinquit illorum conscientiæ & arbitrio. Rem autem totam in sectam reiicit, ostendens hinc, quòd eam non delegisset, si malus esset ac improbus. Propter resurrectionem igitur istam sto iudicio subiectus. Ista & apud illos in precibus petitur, propter hanc orant, propter hanc deum colunt, vt hanc assequantur, hanc ego annuncio, & de spe hac accusor. Nónne insanientium est, omnia quidem facere, vt hanc assequaris, eum autem qui in illam credit fugare? Itaque ego censebam contra nomen domini Iesu Nazareni, oportere multa facere, hoc est, censeo quòd quum hæc facerem, non eram discipulus Christi, sed hostis potius. Vnde & fide dignus fit testis, quòd plurima faciens & expugnans credentes, & suadens blasphemias, & omnia mouens, ciuitates & principes, & per seipsum hæc faciens, repentè mutatus est. Deinde iterum testes qui simul aderant ponit. Mox ostendit se iustè ac meritò credidisse, & à luce, & à prophetis, & ab euentu, & ab his quæ nunc facta. Subdidit enim: In Meridie vidi circunfulgentem me, & eos qui mecum erant, lucem. Vide saltem quomodo & à prophetis, & ab his fidem illis facit, ne videatur noua afferre, quanuis magna posset dicere, iterum ad prophetas confugit, & ea in medio ponit. Igitur hoc quidem credibilius, vtpote nuper factum: sed quoniam solus vidit, denuò prophetarũ authoritate confirmat. Et vide quòd ipse non similiter in iudicio & ecclesia agit: nam illic quidem dicit, quòd occidistis: hìc autem nihil tale, ne scilicet magis furorem illorum succendat. at isthuc ipsum ostendens vt dixit, an passurus Christus, à crimine illos liberat. Igitur id quod ego annuncio, num resurrexerit à mortuis, à prophetis ostendo. Etenim & prophetæ hoc annunciant. Igitur sermonem qui idem est cum prophetarum dictis suscipite. Quoniam autem visionem dixerat, nunc etiam audacius opera dicit. Et qualia hæc? Vt aperias, inquit, oculos, & conuertas à tenebris ad lucem, & à potestate satanæ ad deum. Ad hoc enim apparui tibi, inquit, non vt puniam, sed vt apostolum te faciam. Vide, ostendit mala quibus increduli constringuntur, satanam & tenebras: sicut & bona credentium, lucem deum, ac sortem sanctorum. Et non simpliciter hortatur ad pœnitentiam, sed vult vt etiam admirabilis vita agatur. Vide etiam vbique gentes commemoratas in sermone, nam qui aderant, ex gentibus erant. Testificans, inquit, tum paruo, tum magno: hoc est, nobili ac ignobili. Hoc etiam propter milites dixit. Posteà relicto defensionis negocio, ad docendum ingreditur. Vnde etiam Festus illi dicit: Insanis. Mox ne videatur ipse doctor esse, adducit prophetas ac Mosen, An passurus, inquit, Christus, an primus ex resurrectione mortuorum lucem annunciaturus sit populo ac gentibus. Festus magna voce inquit: Adeò furore & ira vox illa erat plena. Quid igitur Paulus? Non est, inquit, in angulo hoc gestum. Hìc dicit de cruce & resurrectione, & quòd dogma hoc in totum orbem emanarit. Credis, inquit, rex Agrippa? Non dixit, resurrectioni: sed, prophetis. Deinde præoccupat illum, ac dicit: Scio quòd credis. Ad quem etiam Agrippa: In paruo me persuades fieri Christianum. Non intellexit Paulus quid sit, in paruo: Et putauit quòd, ex paruo: vnde & ad hoc respondet, tam idiota erat. Et non dixit, vellem: sed optarim: & precor non solùm te, sed etiam omnes audientes. Vide sermonẽ ab adulatione liberũ.

Precor,

A *Precor*, inquit, *hodie omnes fieri tales qualis ego sum, exceptis uinculis istis.* Vide qui gloriatur vinculis, qui profert illas sicut catenam auream, is ea nunc deprecatur. Et ne mireris: infirmiores adhuc erant, & attemperabat illis sermonem: alioqui quòd vincula magnificat, audi quoniam semper in epistolis omnibus
Ephe.3.a. præponit aliis, dicens: Paulus vinctus Iesu Christi. Et
2.Tim.2.b. iterum: Huius gratia circumpositа est catena, sed ser-
Ibidem.2. mo domini alligatus non est. Et vsq; ad vincula quasi malefactor. Vide non solum vincula, sed etiam quòd vt malefactor habitus proposuit amplificans vinculorum gloriam. Duplex autem pœna, & quòd ligatus erat, & quòd vt impostor. Nam siquidem vinctus esset, vtpote bene agens, consolationem quandam habuisset: nunc autem vt malefactor, & in malis deprehensus, attamen nihil hęc curabat. Talis est anima cœlesti amore sublimis: nam quum ij qui fœdis amoribus capiuntur, nihil putant vel glorioſum, vel preciosum quàm quod ipsorum concupiscentiis seruit: id enim solum glorioſum ac honestum putãt, & amasia fit eis omnia: multò magis qui tali amore flagrant
B nihili faciunt precioſa. Si autem non consideramus quæ dicuntur, haud mirum est. Imperiti enim sumus huius philosophiæ. Qui enim igne Christi captus fuerit, talis fit, qualis esset homo solus super terram habitans, adeò nihil curæ ei est gloria & ignominia: sed quemadmodum si solus habitaret nihil curaret, ita & talis quoque non curaret. Tentationes autem sic contemnit ac flagella & carceres, quasi in alieno corpore pateretur, vel quemadmodum si adamantinum possideret corpus. Ea autem quæ suauia sunt in hac vita, ita ridet & non sentit, sicut nos vel ipsi mortui corpora mortua. Tantùm autem abest, ne ab affectione quadam capiantur: quantùm aurum, quod igne probatur, à macula abscedit. Et sicut muscæ in mediũ flammæ incidunt, sed fugiunt: ita & affectiones illis accedere non audent. Et vellem horum exempla vobis proponere possem, quoniam autem inopes sumus,
Galat.6.d necesse est ad illum ipsum confugiamus. Vide igitur vt ille erga totum mundum affectus fuerit: Mihi mũdus, inquit, crucifixus est, & ego mundo: hoc est, mor-
Ibidem.2.d tuus sum mundo, & ille mihi mortuus. Et iterum: Viuo autem non iam ego, viuit autem in me Christus.
C Hoc solius Pauli fuerit dicere, nos autem intantùm absumus, quantùm cœlum à terra. Vnde nostrum erat, vt præ verecundia nos abscondamus, & neque os aperire audeamus. Quòd autem præsentia quasi in soli-
2.Cor.4.d. tudine esset, spectabat, audi illum dicentem: Non considerantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quid dicis? nònne pugnant verba ista? Inuisibilia enim non videmus, visibilia autem videmus. Quales habebas oculos, tales sunt qui à Christo dati. Sicut enim hi visibilia quidem vident, inuisibilia autem non vident, ita illi contrà. Nullus inuisibilia videns, visibilia videt: nullus visibilia videns, inuisibilia videt. Nónne etiam nobiscum hoc fit? Quando enim collecta mente cogitamus aliquid inuisibile, sublimes nobis fiunt efficaces illi oculi. Contemnamus gloriam, rideri velimus magis quàm laudari: nam qui ridetur quidem, nihil incommodatur: qui autem laudatur, multùm. Ne magnifaciamus ea quæ homines terrent, sed quemadmodum de his qui pueros terrent sentimus, eos enim non admiramur: nam quisquis terret, pueros terret. Virum enim terrere nullus potest. Et quemadmodum terrentes supercilia surrigunt, vel alii ter vultum distorquent, vt toruè videant: at sanum & D manſuetum oculum habentes facere, hoc nõ possent: ita & hi perspicacem mentis vultum torquent. Atque ita manſuetum & bonæ animæ hominem nullus terruerit, sed reuereamur omnes, veneremur. Non videtis quomodo terribilis etiam omnibus nobis inuisus est, & abominabilis? Quid enim est, quod solùm terret, & ipsum non horremus? nónne bestias? nónne voces? nónne aspectus? nónne loca? nónne aëra? vtpotè tenebras? Ne igitur magnum putemus, si homines terreant vos: nam primùm quidem nullus homo facit. Secundum non magnum est, si nos respuant. Sed magnum est bonum, & magna est virtus. Et vide quomodo magna. Ipsam admiramur & magnificamus, tametsi res quibus constat vt miseras habemus. Quis enim non beatum dicit philosophum, tametsi paupertas & quæ id genus, misera esse videntur? Quando igitur claret per ea quæ esse videntur misera, vide quàm excellens est ipsa. Magnifacis homo potentiã? Et qualis potentia dic oro, ordinata est? Ab hominibus factus es potens, intus ordina teipsum. Princeps est, non qui vocatus est, sed qui verè est. Sicut enim rex neque medicum, neque rhetorem faciet: ita neq; principem, E non enim literæ vel nomen principem faciunt. Insuper si vis, extruat quis officinam medicorum, habeat etiam discipulos, habeat & instrumenta & pharmaca, & ingrediatur ad ægrotos: nunquid sufficient hæc, vt præstent nobis medicum? Minimè, sed opus est arte, & sine illa non solùm hæc nihil prosunt, sed etiam damnosa. Ei enim qui non est medicus, melius fuerit neque pharmaca habere: nam qui non habet, neq; seruat, neque perdit: qui autem habet, pessundat, nesciens illis vti. Quoniam non in natura pharmacorum est salus solùm, sed etiam in arte adhibentis. Hoc enim nisi sit, omnia corumpũtur. Talis etiam princeps est, habet instrumenta, vocem, iram, lictores, proscriptiones, mulctas, dona, laudes: habet & pharmaca, leges: habet officinam, tribunal: habet discipulos, milites: at sine medica arte illa ei non proderunt. Iudex medicus est animarum, non corporum. Si autem ille tantam habet corporum curam, multò magis cura habenda animæ, quoniam & anima maior est corpore. Igitur nomen habere principis, non est esse principem. Vocantur & alij magnis nominibus, vt Paulus, Petrus, la F cobus, Ioannes, sed non propter nomina sunt id quod vocantur: quemadmodum & ego, licèt eodem quo ille vocer nomine, non tamen vna'& eadem cum illo res vocabulo vocor, non sum Ioannes, sed vocor Ioannes: ita & illi non sunt principes, sed vocantur. Sũt illi principes etiam sine his, sicut & medicus, licèt arte non vtatur, habeat autem illam in anima, & medicus est. Sunt principes, suiipsorum principes. Tria enim hæc sunt animæ, domus, ciuitas, orbis: & via quadam res procedunt. Oportet igitur præficiendum domui, & ædificaturum illam, prius animam suam componere, domus enim ipsius est. Si autem suam non poterit, vbi vna anima, vbi vnus domin°, vbi semper secum habitat, quomodo alios ædificabit? Qui animam suam componere potest, partim faciẽdo vt regat, partim vt regatur, hic etiam domum poterit. Qui autem domum, idem & ciuitatem. Et qui ciuitatem, etiam orbem. Si autem animam non poterit, quomodo orbem poterit? Hæc à me dicta sunt, ne sic stupescat principatus, vt videamus, quid nam sit principatus. Ferè enim non est principatus, sed derisio, & seruitus, & multa

alia quis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G alia quis dixerit? Dic oro, Quid est proprium principis? Nónne prodesse & bene facere subditis? Quid igitur si hoc non fuerit? Quomodo aliis proderit, qui sibi ipsi non prodest? Qui multos perturbationum impetus in anima habet, quomodo aliorum affectiones curabit? Ita & voluptas, non est ipsa voluptas, sed alia. Quemadmodum princeps demonstratus est, non hic, sed alius: ita & qui in deliciis, non hic, sed alius. Nam videtur mihi quidem esse voluptas, voluptate frui, & gulæ ac ventri indulgere. Esto enim comedat, bibat, lasciuiat, deinde curam habeat, ac mœreat: num poterit hic esse in deliciis? Non igitur edere ac bibere voluptas est, sed in voluptate esse. Esto quis aridum manducet panem, & impleatur cum lætitia. Igitur hoc fuerit voluptas? Videamus igitur ad quem illa veniat, Ad diuites, vel non diuites? Neque ad hos simpliciter, neque ad illos, sed ad eos qui ita suam præpararant animam, ne multos habeat tristiciarum fomites. Et qualis est hæc vita? forsan dicet quis, Video enim vos omnes audiendi auidos, quæ sit vita hæc, quæ nullũ mœrorem habet. Igitur confessum sit à vobis primùm, quòd hæc voluptas sit: hæ deliciæ sint, quando mœror non interturbat, & non petat à me carnem ac sanguinem, & condimenta, & vestes sericas, & mensæ abundantiam. At si ostendero absque his præsentem vitam illam, hanc voluptatẽ dilige, hanc vitam. Multa enim quia non reputantur necessaria, afferunt nobis tristitiam. Vter igitur magis contristabitur, qui nihil horũ curat, vel qui curat? Et qui metuit vicissitudines ac mutationes, vel qui non metuit: qui inuidiam, qui odium, qui calumnias, qui insidias, qui iacturam timet, vel qui illorũ expers est: qui pluribus indiget, vel nullo: qui innumeris seruit, vel qui liber: qui innumeris opus habet, vel qui nullis: qui vnum dominum timet, vel qui plurimos? Igitur maior hic voluptas est. Itaque hanc sectemur, & ne simus erga terrena ita affecti: sed rideamus omnem huius vitæ apparatum, & frugaliter viuamus, vt possimus iucundam vitam hanc trãsigere, & promissa bona assequi, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre simul ac sancto spiritu sit gloria, imperium, honor, nũc & semper, & in secula seculorum, Amen.

I *Surrexit autem & præses ac Bernice, & qui assidebãt eis. Et quum secessissent, loquebantur inter sese, dicentes: Nihil morte, aut vinculis dignum fecit homo iste. Agrippa autem dixit, Dimitti potuerat homo ille, si non appellasset Cæsarẽ.*

Homilia. liij.

VIde quomodo iterum pro illo suffragia ferũt. Etiam postquàm dixit, Insanis: absoluunt illum, dicentes, nec morte, nec vinculis dignum: & omnino dimisissent, nisi Cæsarem appellasset: sed hoc singulari dispensatione contigit, non hoc autem solùm, sed etiam quòd cũ vinculis vadit. Propter hoc dicebat, vsque ad vincula: quasi malefactor. Nam si Christus cum impiis reputatus est, multò magis ille: sed quemadmodum ille gloriam non curauit, ita nec hic. Admirabile enim est, quòd mixtus inter illos, nihil damni ab eis accipit. Caput XXVII. *Postquàm autem decretum est, ut nos navigaremus in Italiam, tradiderunt & Paulum & quosdam alios Centurioni, nomine Iulio, cohortis Augustæ. Cõscensa autem naue Adramytina navigaturi, iuxta loca Asiæ soluimus, perseuerante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicense. Sequenti autem die appulimus Sidonem.* Vide quousque comitatur & Aristarchus. Bene etiam vti- K liter adest ille, qui in Macedonia omnia quæ acta erãt annunciaturus. *Humaniterque Iulius Paulo tractato, permisit ut profectus ad amicos ab illis curaretur. Et inde quum soluissemus subnauigauimus iuxta Cyprum, eo quòd uenti essent contrarij.* Permisit, inquit, Iulius Paulo humaniter tractato. Bene faciebat hoc permittendo: vt profectus ad notos, curaretur. Verisimile enim erat, illum valde afflictum à vinculis, à metu, & circunductione. Vide quomodo neque hoc occultat, quòd voluit curam habere. Iterum tentationes, iterum venti contrarij: vide per omnia vitam sanctorum sic contexi. Effugerant tribunal, & faciunt naufragium, ac ferunt tempestatem: quod & manifestat subdens, *Tunc pelagus quod est inter Ciliciam & Pamphiliam emensi peruenimus Myram, quæ est Lyciæ. Et ibi Centurio nactus nauem Alexandrinam nauigantem in Italiam, transtulit nos in illam.* Nactus, inquit, nauem Alexandrinam. Meritò inuenitur, ita vt & illi annuncient in Asia quid Paulo acciderit, & hi in Lycia. Vide deum nihil innouare, neque mutare, sed permittere illum nauigare ventis importunis. Sed etiam sic miraculum operatur: nam vt secu- L rè nauigent, non permisit illis in mari, sed semper iuxta terram nauigabant. *Et quum multis diebus tardè nauigaremus: & vix deuenissemus contra Gnidum, prohibente nos uento, adnauigauimus Cretæ iuxta Salmonem. Et vix præterlegentes illam, peruenimus in locum quendam, qui uocatur Calliimenes, iuxta quem propè ciuitas Lasæa. Multo autem tẽpore peracto, & quum esset iam nauigatio periculosa, eo quòd iciunio iam defectis erant uiribus, admonebat eos Paulus, dicens eis: Viri, uideo quòd cum iniuria multóque damno, non solùm oneris & nauis, sed etiam animarum periculosa futura sit nauigatio. Centurio autem gubernatori & nauclero magis credebat, quàm his quæ dicebantur à Paulo.* Ieiunium hic opinor dici, quod Iudæi seruant. Nam post Pentecosten, exierant illinc post multum tempus, ita vt in ipsa ferè hyeme venerint in partes Cretę. Et hoc quoque non paruum miraculum, quòd illi propter hunc seruati fuerunt. Viri, video quòd cum iniuria multóque damno non solùm oneris & nauis, sed etiam animarum nostrarum, periculosa futura sit nauigatio. Itaque Paulus iubebat manere, & futura prædicebat. Illi autem quum festinarent, & ob locum quoque M prohiberentur, volebant in Phœnice hybernare.

Et quum aptus portus non esset ad hybernandum, complures ceperunt consilium soluendi illinc, si quomodo possent, peruecti Phœnicen illic hybernare. Is est portus Cretæ, respectans ad Aphricum & ad Chorum. Aspirante autem Austro, rati se propositi compotes, quum soluissent Asson, præterlegebant Cretam. Verùm haud multò post coortus est contra ipsam uentus Typhonicus, qui uocatur Euroaquilo: quúmque correpta esset nauis, nec posset obniti uento, data naui flatibus, ferebamur: in insulam autem quandam deuecti, quæ uocatur Clauda, uix potuimus obtinere scapham. Quã sublata adiutoriis utebantur, subcingentes nauim, timentes ne in Syrtim inciderent, demisso uelo sic ferebantur. Quum autem uehementi tempestate iactaremur, sequenti die iactum fecerunt, ac tertio die nostris manibus armamenta nauis proiecimus: porrò neq; Sole, neque syderibus apparentibus ad cõplures dies & tempestate nõ exigua imminẽte, iam ablata erat omnis spes salutis nostræ. Tũc stans Paulus in medio illorum, dixit. Vide post tantam tẽpestatem nec importunus, nec insolens illis loquitur: sed volens, vt vel in posterum credant: vnde & quæ facta erant, in testimonium assumit veritatis dicẽdorum. Et duo prædicit, Et quèd in insulam exeundũ illis, & quòd

A lis, & quòd nauis peritura: qui autẽ in illa saluãdi sint, id quod non erat coniecturæ sed prophetiæ, & quòd Cæsari assistendus esset. Quod autẽ dixit, Donauit tibi deus omnes: non erat arrogantiæ, sed volentis adduci ad fidem nauigationis socios, non vt ipsi gratiã habeant, sed vt credant his quæ ab ipso dicebantur, sic dixit. Quod autem dictum Paulo, donauit tibi eos: tantundem est, digni quidem erant qui perirent, quoniã inobedientes fuerunt, veruntamen in tui gratiam hoc fit. Quum autẽ esset multa inedia, Paulus stans in medio eorum, dixit: *Oportebat quidem, ô uiri audito me, nõ soluere à Creta, nec accersere nobis iniuriam hanc & iacturã. Et nunc hortor, ut bono animo sitis. Iactura enim animæ nulla erit ex nobis, sed tantùm nauis. Astitit enim mihi hac nocte angelus dei, cuius sum ego, quem & colo, dicens, Ne timeas Paule, Cæsari te oportet sisti. Et ecce donauit tibi deus omnes qui nauigant tecum. Propter quod bono animo estote uiri. Credo enim deo, quòd sic erit, quemadmodum dictum est mihi. In insulã autem quandam oportet nos eiici. Sed postquàm quartadecima nox superuenit, nauigantibus nobis in Adria circa medium noctis, suspicabantur nautæ apparere sibi aliquam regionem, qui* B *& demissa bolide repererunt passus uiginti, ac pusillũ inde digressi rursumq; demissa bolide repererunt passus quindecim, timentesq; ne in aspera loca inciderent, de puppi iactis anchoris quatuor optabant diem oriri. Nautis uerò quærentibus fugere è naui, quum dimisissent scapham in mare, sub prætextu uelut è prora anchoras extensuri: dixit Paulus Centurioni, ac militibus, Nisi hi in naui manserint, uos salui fieri non potestis. Tunc absciderunt milites funes scaphæ, & passi sunt eam excidere.*

Hic ostendit quòd nautæ fugam inituri erant non credentes dicto. Ideo & dixit, Si hi fugerint, vos seruari non potestis. Non propter hoc dixit, sed vt detineat illos, & prophetia non excidant. Vide quasi in ecclesia eruditi illos philosophiam Pauli, quos & è mediis seruat periculis: & mira dispensatione non creditur Paulo, vt postquàm rem experiantur, credant, quod & factum est. Et iterum hortatur vt sumant cibum & obtemperant, & ipse primus accipit, nõ sermone solùm, sed etiam opere, suadens quòd nihil nocitura sit tempestas, sed magis etiam illorũ animas lucrifactura sit.

Et quum dies inciperet oriri, hortabatur Paulus omnes sumere cibum, dicens: Dies hic decimusquartus est quòd expectãtes ieiuni permanetis nihil accipiẽtes, propter quod hortor uos ut sumatis cibum: hoc enim ad salutem uestrã pertinet, quia nullius uestrũ capillus de capite cadet. Et quum hæc dixisset, sumpto pane gratias egit deo in cõspectu omnium, & quum fregisset cœpit edere. Porrò animis iam recreatis omnium, sumpserũt & ipsi cibum. Eramus uerò uniuersæ animæ in naui ducẽtæ septuagintasex, & satiati cibo alleuiabant nauem eiicientes triticum in mare. Dum autem dies esset, terram non agnoscebant: sinum uerò quendam animaduerterunt habentem littus in quod cogitabant si possent impingere nauem. Et quum anchoras sustulissent, committebant se mari simul laxatis iuncturis gubernaculorum, & sublato artemone ad auræ flatum tendebant ad litus. Et quum incidissent in locum bimarem, impegerunt nauem: ac prora quidem infixa manebat immobilis, puppis uerò soluebatur à ui undarum. Iterum tentat diabolus obsistere prophetiæ, & volebant quosdam interficere, sed non permisit Centurio, vt Paulum seruet, adeò illum iã familiariter diligebat. Militum autem cõsilium erat, vt vinctos occiderent, ne quis quum enatasset, effugeret. At Centurio volens seruare Paulum, compescuit eos à consilio, iussitq; vt qui possent natare abiicerẽt se primos, & in terram euaderent, cæteriq; partim in tabulis, partim in quibusdam nauis fragmentis. Et sic fa- C

ctum est vt omnes incolumes euaderent in terram. D

Et quum euasissent, tunc cognouerunt quòd Melite insula uocetur. Caput XXVIII. Vides quantum bonum factum est ex tempestate? Nõ igitur erat, ex derelictione. Et quomodo, inquit, ferebant, quum nihil ederent, nullumq; cibum sumerent? Timor tenebat illos, & appetitum cibi negabat extremè periclitaturis. Igitur quod factum est, à tẽpore erat: maximum autem miraculum, quòd in tali tempore à periculis mediis seruati sunt, & ipse & propter ipsum cæteri. Et sublato artemone ad vẽti flatum cõtendebant ad littus. Hoc dixit ostendere volẽs violentiã quam sustinebant in tempestate. Sæpe enim non sic faciunt. Ideo & deduxerunt carbasa, hoc est, velum, id quod fit vbi vehementer flat ventus, vt impediatur venti violentia. Hæc autem patiebantur in Adria, vbi Hic ſuprà. 27. g seruari difficile. Eramus autem in naui animæ omnes ducẽtæ septuagintasex. Et vnde manifestum quòd tot erant qui simul nauigabãt? Verisimile erat illos rogasse causam propter quam nauigant, & didicisse omnia: qui & nihil edebant, quia nulla erat eis cura cibi, eo q̃ non erat vulgare periculum. Et vide quomodo Paulo non simpliciter accidit dilatio nauigationis, & intem E pestiua nauigatio, sed facit illud doctrinæ tempus. Nõ parum autem fuerit, siquidem hi omnes crediderunt. Sed videamus iterum quæ dicta sunt: Multo iã tempore transacto quum esset iam periculosa nauigatio admonebat Paulus, dicens illis, Viri, video quòd cum iniuria & damno futura est nauigatio. Vide quàm alienus est à fastu. Ne videatur prophetizare, sed quasi à coniectura dicere: Video, inquit. Non enim suscepissent, statim si hoc dixisset. Prius igitur prophetizat, & dicit, deus cui seruio, inducens illos: quomodo igitur non fuisset cum iactura animarum? Fuisset vtique, nisi deus seruasset: certè quantùm ad rei naturam pertinet, periissent, sed deus prohibuit. Centurio autẽ, inquit, gubernatori magis credebat, quàm his quæ dicebantur à Paulo: vt ostendatur quòd non à coniectura hæc dicebat, gubernator contraria dicit, idq; experientia clarus. Ita non erant à coniectura quæ dicebantur. Quum autem portus, inquit, non esset idoneus ad hybernandum. Vides & locus docet non esse à coniectura. Immo multi illi à coniectura loquebãtur, qui & inde suadebant soluendum, Sed nulla illis inde vtilitas: F inciderunt enim in tempestatem, & iacturam eorum quæ vehebant, faciunt. Ideo & hoc manifestans subdidit: Quum autem vehementi tempestate iactaremur, nostris manibus armamenta nauis proiecimus. Ne posthac possint esse increduli, hæc fieri permittuntur. Et oritur magna tempestas, & ingentes tenebræ fiunt: posteà ne pereant, etiam triticum eiicitur, & omnia. Hoc enim est, armamenta nauis proiecimus: quum autem esset multa inedia dixit Paulus, Oportebat morẽ gerentes mihi, lucrifecisse id iacturæ. Vide quomodo non parua ad audiendum conferebant, tempestas, inquam, & tenebræ. Et vide quomodo credit Centurio, vt & scapham relinquat & perdat. Quòd autem nautæ nondum crediderint, & posteà credũt ne mireris. Etenim genus illorum imputdẽs quodammodo est, & ad credendum durius, Tu autem etiam sapientiã Pauli hinc considera. Non enim increpat & exasperatur, sed mansuetè sic: Oportebat, inquit. Sciebat enim quòd calamitosis nõ est acceptus obiurgator, sed vbi etiam plures calamitates præterierint fit acceptior. Igitur tũc aggreditur quando omnis spes salutis sublata, tunc & vtilia prædicit. Vt autem decimaquarta nox facta est,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G inquit,timentes optabant diē fieri.Ne quis dicat quòd nihil fuerit,hoc addidit,ostendens omnia facta: quòd autem facta sint, timor testabatur. Optabant, inquit, diem fieri timētes.Et locus difficilis erat. Etenim per Adriā hæc contingunt,& erat magna inedia. Hic decimusquartus dies est,quòd expectantes ieiuni permanetis.Ita omnia docēt eos in medio fuisse mortis.Ideo subdit,Obsecro vos vt sumatis cibū, hoc enim ad salutem vestram fuerit:hoc est,ne forsan fame pereatis, cibū sumite. Vt autem panē accepit, gratias egit deo. Vide quod ille gratias agit, propter ea quæ facta sunt: non solùm illos confirmauit, sed etiam alacres facit. Eramus autem,inquit,omnes animæ in naui ducentæ septuagintasex.De his dicebat,iactura animę nevnius quidem erit ex nobis.Hoc ex satis persuasa anima proficiscebatur,dicere quòd ne vna quidem anima peritura esset.Satiati autem cibo,alleuiabant nauim eiicientes triticum.Vides, cum hoc quòd accipiunt cibum, credunt solū, & sic iam totū in Paulū reiiciebāt. Ita vt etiā triticū eiicerēt.Vide illos & humana facere,& nō prohibere Paulum.Quando autem,inquit,dies factus
H est,laxarunt iuncturas:destruitur nauis in die, ne metu pereant,vt videas re ipsa prophetiam. Militum autem consilium erat,vt occiderent vinctos. Vides etiā per hoc Paulo grati facti sunt. Nam propter illum nō permisit eos occidi Centurio, ita mihi videntur ex cōfesso mali fuisse,ita vt occidere illos vellent: sed non est factum,consilio impedito.Alij autem in tabulis efferebantur, & omnes ita seruati sunt, & prophetia sic impleta est.Non enim ante multos annos prædixerat, sed naturā euentuum sequens:omnia enim erāt supra spem,& per suam salutem didicerunt quis esset Paulus.Si autem diceret quis, quare non & nauim seruauit?vt discant quale periculum euaserint, quia non totum fiebat humano adiutorio,sed manu dei, quæ absque naue seruauit. Atque ita iusti licèt in tempestate sint,licèt in mari,licèt in pelago nihil graue patiūtur, quin & alios secum seruant.Si nauigantes,periclitantes,& naufragium sustinentes, si & vincti per Paulum seruati sunt,cogita quid est esse virum sanctum in domo:multæ enim tempestates etiam nobis incumbunt his multò grauiores, sed potest deus etiam nos donare,modò credamus sanctis sicut illi, si fecerimus quæ
I præcipiunt.Non enim simpliciter seruātur, sed etiam ipsi fidem attulerunt:licèt vinctus esset sanctus maiora solutis operatur.Et considera hoc hìc factum. Solutus centurio vincto illo habebat opus.Gubernator peritus,non gubernante egebat. Non enim talem gubernabat scapham,sed orbis ecclesiam, qui didicerat ab illo maris domino nō humana arte, sed spirituali sciētia in naui illa multa naufragia,multas procellas, spiritus malitiæ,intus pugnas,foris timores:atque ita hic reuera gubernator erat. Vide oro omnē vitam nostram sic constitutam, nunc enim misericordia fruimur,nunc autem tempestas incidit, nūc ob propriam stultitiā & ignauiam in multa incidimus grauia, immo hoc fit,quòd non audimus Paulum festinantes aliquò ire,quò ille non iubet. Quippe etiāmnum nauigationis nostræ socius est,licèt non ligatus vt tunc. Adhortatur etiāmnum & dicit his qui in mari hoc,Attēdite vobis ipsis,ingredientur post meam abitionem lu
2.Tim.3.a pi rapaces ad vos.Et iterū, In nouissimis temporibus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes,auari,arrogantes. Hic enim omnium importunissimus spiritus est.Maneamus igitur vbi iubet, in fide scilicet,in securo portu.Ipsum magis audiamꝰ, K
quàm gubernatorem qui est in nobis, rationem inquā.Ne ea quæ hæc suggerit,faciamus:ne ea quæ nauclerus,sed quæ Paulus iubet, qui plurimas tutus transiit tempestates: ne experientia discamus,sed ante ex-
1.Tim.6.b perientiam discamus vitare contumeliam & damnū. Audi quid dicat,Qui volunt ditari, incidunt in tentationem.Credamus ei.Vide enim quid his qui non crediderunt,acciderit.Et iterum alia ex causa, vnde sint
2.Tim.3.d naufragia dicit, Qui sanè,inquit,naufragium fecerūt circa fidem,tu autem mane in his quæ didicisti. Credamus Paulo etiam si in media tempestate simus, omnino à periculis liberabimur,etiam si quatuordecim noctium inedia vexati simus,etiamsi spes salutis exciderit,etiamsi in tenebris simus ac caligine, credentes ei à periculo liberabimur.Nauim esse putemus vniuersum orbem, & in hoc malefactores & multis flagitiis turpes,& alios quidem principes, alios verò vinctos, alios autem iustos qualis Paulus,alios demum vinctos & peccatis astrictos. Itaque si quidem Paulo credidimus non vincti peribimus,sed etiam soluemur. Do
L nat etiam nos illi deus. An negas peccata & affectiones grauia esse vincula? non solæ manus vinctæ sunt, sed totus homo.Dic oro, Nónne si quis multas possidens pecunias, eas non erogat neque insumit, sed retinet,parsimonia grauius, quàm indisruptis vinculis ligatur?Itē quando quis fato se subiicit,nónne hic iterum aliis ligatus est vinculis?item si superstitiosis traditionibus & symbolis,nónne quouis vinculo illa molestiora?Adde si concupiscentiæ irrationabili & fœdo amori,quis nobis hæc vincula rumpet? Profectò deo opus est vt soluantur: & sufficit quidem vno periclitari malo:quando autem vincula & tempestas iunguntur,cogita quantum erit tunc periculum? Quid enim non sufficit ad perdēdum, nónne fames?nónne tempestas?malicia simul nauigantium?temporis importunitas?at contra hæc omnia stat Pauli claritas.Sic sanè etiam nunc.Retineamus apud nos sanctos,nec erit tē pestas,immo etiam si fuerit tēpestas, erit serenitas ac tranquillitas & à periculis liberatio. Quoniam vidua
4.Reg.4.f illa sanctum hospitio habebat, etiam filij eius mors soluta est,& rediuiuum accepit puerum. Vbi pedes sanM ctorum ingrediuntur,nihil erit quod contristat,etiāsi quid fiat,id ad probationem maioremq; dei gloriam pertinet.Assuesce,vt pauimēta domus à talibus calcētur pedibus,& non calcabit dæmon illic,& valde meritò:nam sicut vbi fragrantia est,ibi non habet locū grauolentia:ita vbi sanctum est vnguentum, ibi suffocatur dæmon, lætificat simul agentes, animam recreat, odorem diffundit.Vbi spinæ,ibi bestiæ: vbi hospitalitas,ibi non sunt spinæ.Misericordia ingrediens, quauis falce meliꝰ sentes exsecat,quouis igne violētius exurit.Ne timeas.Reuerentur sanctorū vestigia,sicut leo-
Prou.28.a nem vulpes.Iustus enim, inquit,vt leo confidit. Introducamus hos leones in domum, & omnes exigentur bestiæ, non clamantibus, sed simpliciter loquentibus illis.Non enim leonis rugitus bestias sic fugat,vt iusti oratio dæmones: si loquetur solùm,deuolant. Et vbi nunc sunt,inquit,tales?vbique si crediderimus nos, si
Matt.7.b quæsuerimus,si solicitè indagauerimꝰ. Vbi quæsiuisti, dic oro,quando hoc tibi fuit curæ?Si autem non quæris,ne mireris si non inueneris:Qui enim quærit,inuenit,non qui non quærit.Audi eos qui in solitudinibus sunt,abiice aurum & argētum, vbique terrarum sunt: etiamsi in domo non recipias,accede tu ad illum, fias
cum

A cum viro,ad domicilium illius vade, vt possis etiam benedictione frui: magna enim ab illis est benedictio, quam assequi studeamus,vt illorū precibus adiuti misericordia dei fruamur gratia vnigeniti illius,cui cum patre,simul ac sancto spiritu gloria,imperium,honor, nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Barbari verò præstabant non vulgarem humanitatem nobis. Accensa enim pyra recipiebāt nos omnes propter imbrem qui imminebat & propter frigus.Quum congregasset autem Paulus sarmentorū multitudinē, & imposuisset in ignē, vipera à calore prorepens,inuasit manum eius.

Homilia.liiij.

PRæstabant,inquit,non vulgarem humanitatem nobis Barbari,accensa pyra:alioqui nulla salutis vtilitas fuisset perditura illos tempestate.Deinde Paulus sūpta sarmenta posuit in ignē. Vide illum operantem,vide illum nusquā temerè miracula facientem,sed ob necessitatem.Et quum tempestas oriretur,non sine causa prophetizabat:& hic sarmenta imponit,ignarus omnis fastus, vt ita seruet il-
B los,fruanturq; calore.Posteà vipera apprehendit manum illius.Vt autem viderunt Barbari pendentem bestiam à manu eius,dicebant inter se,Omnino homicida est homo iste,quem seruatum in mari, vltio nō sinit viuere.Bene etiam hoc permissum est,vt & illi viderent,ac loquerentur talia,vt futuro miraculo nō discredant.Et vide illos honestè inter se loquentes.Vide naturæ iudicium etiam apud Barbaros incorruptum, neque simpliciter condemnantes.Et hi prius videt, vt magis admirentur. At ille quidem excussa vipera in ignem,nihil mali passus est.Illi autem expectabant vt incenderetur,& quum diu expectarent,& viderēt nihil mali ei accedere,mutata mente, dicebant eum esse deū.Expectabant,inquit,vt ille cadat mortuus:& iterū videtes quòd nihil tale cōtingeret,dicebant, deus est. Iterū supra modum loquuntur.Posteà, *In locis autem illis erant prædia primatis insulæ,cui nomen Publio,qui nos exceptos triduò benignè tractauit hospitio.* Ecce iterū alius hospitalis Publius & diues & abūdantissimus,nihil de religione Christi sciēs,sed ob solam calamitatem misertus illorum est,hospitioq; benignè tractauit. *Con-*
C *tigit autem patrem Publij febribus ac dysenteria vexatum decūbere.Ad quem Paulus vt ingressus est, orauit,imposuit illi manus & curauit eum.* Et ita dignus erat,cui bene fieret, ideo & pro susceptione Paulus curationem illam retribuit. *Hoc autem facto,cæteri quoque qui habebant infirmitates in insula,accedebant & curabantur:qui & multis honoribus honorarunt nos,& soluentibus imposuerūt quæ necessaria.*

Et dederunt,inquit,nobis soluentibus ea quæ necessaria quum nobis tum aliis. Vide & à tempestate liberatos non fuisse neglectos,sed etiam propter illum liberali hospitio susceptos & alitos ad menses tres.

Post menses autem tres nauigauimus in naui Alexandrina,quæ in insula hyemauerat,cui erat insigne Castor & Pollux.Et quū uenissemus Syracusas,māsimus triduò.Inde circunlegentes uenimus Rhegium, & post unum diem afflante Austro postridie uenimus Puteolos,ubi repertis fratribus rogati sumus,ut maneremus apud eos dies septem, & sic uenimus Romam. Et inde quum audissent fratres de nobis, prodierunt in occursum nobis usque ad Appij forū,& tres tabernas.Quos quum uidisset Paulus,ut egit gratias deo sumpsit fiduciam. Propter Paulum vide omnia hæc fieri,vt credant vincti, milites,ac cētu rio: nam etiam si lapides fuissent, & propterea quæ cōsuluerat,& ipsi audierant,& quæ prædixerat,& pro-

pter miracula quæ fecerat,& propter beneficia quibus D
educati erant,de illo magna vtique cogitassent. Vide quando rectum iudicium fuerit & à nulla affectione præoccupatum,quomodo statim recta iudicia accipit & probatas sententias. Porrò prædicatio etiam vsque in Siciliam peruenit. Vide quomodo & Puteolos inuētis quibusdā transit,mox occurrerunt & alij, tanta fratrum erat alacritas:non turbauit illos quòd Paulus erat in vinculis. Vide etiam illum iterū humana quadam affectione teneri.Visis enim fratribus, inquit,fiduciam sumpsit.Quanuis tanta miracula fecisset,attamen ab aspectu augmentum sumpsit. Et ex hoc discimus quòd humano more etiam consolationem accepit,& contrà. *Quando autem uenimus Romam, inquit, permissum est Paulo ut maneat solus,cum milite custodiente illum.* Non paruum etiam hoc argumentum est illum fuisse per omnia admirabilem, non enim iam cum aliis numerabatur. *Post tres autem dies conuocauit Paulus Iudæorum primores.* Post tres, inquit, dies,ne præ-
E occuparentur illorum aures,etiam familiaritatem cū illis habuit.Non enim ipsi accusaturi illum erant,attamen non hoc curabat,sed dicendi gratia aderat,& nō prostituendi ea quæ dicebantur. Igitur Iudæi quidem videntes hæc miracula persequebantur, ac fugabant. Barbari verò nullo conspecto, ob solam calamitatem misericordes fuerunt. Omnino,inquit, homicida est homo iste.Et non simpliciter pronunciant,sed omnino,inquit,sicut videre licet.Et vltio,inquit,viuere illū non sinit. Igitur & de prouidentia sermonem habuerunt.Multis philosophis sapientiores fuerunt Barbari illi,qui ea quæ sub luna sunt, extra prouidentiam ponunt.Illi autem vbique putant adesse deū: & licēt quis sæpe effugiat,nō tamen effugere omnino potest.Et reuerentur iam propter calamitatem, & non euulgant, sed inter se dicunt.Vincula enim hoc docebant suspicari.Et licèt vinctus esset,reuerentur,dicentes, nū bene facit is qui in vinculis.Ruborē nobis afferant Barbari:nesciebant enim qui nam essent illi, sed ob calamitatem iam miserabantur, quòd homines essent. Et quum diu expectassent,inquit,quādo esset moriturus, & quando excussa manu etiam bestiam abiecit,tūc viderunt,& expauefacti sunt.Et non repentè factum est
F signum,sed hominibus aliquandiu expectantibus, ne putetur fallacia esse,non erat igitur præstigiū. Humaniter,inquit,illos hospitio tractauit Publius, ducenta septuagintasex erant nomina.Cogita magnum hospitalitatis lucrum, non quòd necessitas esset, non quòd inuitus agat,sed quòd lucrum putabat,tres dies hospites illos habuit. Posteà compensationem accipit multò ampliorem,meritò quum & alij curarentur.Qui etiam multis honoribus prosequuti sunt nos,num mercedem accipiebant?Absit.Sed vt scriptum est,Dignus
Matt.10.b est operarius cibo suo. Et soluentibus imposuerūt necessaria. Manifestum quòd & verbum prædicationis susceperunt,qui illos sic tractarūt.Non enim disseruissent trimestri illo tempore,nisi etiam credidissent, & fructus declarassent:& inde magna cōiectura est, multitudinem credētium illic visam. Et soluimus,inquit, in naui Alexandrina quæ hyemarat in insula,cui insigne Castor & Pollux.Fortassis erant picti in illa:adeò erant idolis obnoxij.Vide diu morā trahentes, & iterum festinantes. Vltrà venerabilis erat Paulus,ita vt permissum ei sit solum esse.Nam quū etiam anteà humaniter illo vsi fuerunt,multò magis nunc. Et afflante,inquit,Austro,postridie venimus Puteolos, vbi in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G uętis fratribus,rogati sumus vt manęremus apud eos dies septem.Et sic Romam venimus. Et illinc fratres vt audierunt de nobis, exierunt in occursum nobis vsque ad forum Appij,& Tres tabernas. Nō metuentes periculum,tametsi sat multa illis futura certò videbātur.Vide quomodo in tanta nauigatione nusquam appellunt ad ciuitatē,sed in insulam, & tota hyeme versantur ibi,vt illi qui simul nauigarant,ad fidem componerentur.Et permissum est ei,inquit,vt permaneret solus cum milite qui ipsum custodiebat, atque ibi non licebat ei exire,neque illic insidias timebat.Non enim licebat vltrà tumultuari , atq; ita illum non custodiebant, sed & ita nihil graue ei accidebat . Etenim non permittebatur in tanta ciuitate , & quum rex essēt ac libertas fieri aliquid indignum.Vnde semper quæ videntur esse contra nos,ea pro nobis fiūt. Custos enim erat Pauli,Et cōuocatis primatibus Iudæorum,loquebatur eis,& contradicentes recesserunt , increpantur ab illo,& nihil audent dicere . Non enim dabatur eis contra illum potestas.Hoc enim mirabile est,quòd nō per ea quæ videntur securitatis esse,sed planè per con
Exo.1.c H traria,omnia pro nobis fiūt.Et vt discas, iussit Pharao in flumē proiici pueros:nisi proiecti fuissent pueri, nō fuisset seruatus Moses , non in aula educatus fuisset. Quando seruabatur,non erat in honore:quando expositus est,tunc factus est in honore . Hoc faciebat deus declarans suam omnipotentiam ac sapientiam,quàm facile ei sit seruare.Minatus est illi Iudæus dicens,Nūquid me occidere tu vis?& hoc illi profuit,singulariq; dispensatione factum,ita vt ipse videret visionem illam,quæ est in solitudine , & vt conuenienti tempore impleatur,vtq; philosopharetur in solitudine,ac securè viueret.Et in omnibus Iudæorum contra illum insidiis idem fit.Tunc clarior prodit, vt quum insurgerent contra eum & Aaronem,clariorem eum fecerūt, vt indubitata fieret eius ordinatio,& ita etiam in posterum laminæ æreæ admiratione factę sunt.Scitis enim opinor historiam,& ideo na: rationem prætercurro.Et ideo si volueritis iterum eadem quæ superius acta , id genus pertractemus: Cain fratrem occidit, sed hac ratione plurimūm profuit.Audi enim quid dicit,Vox sanguinis fratris tui clamat ad me. Et iterum alibi,inquit,Sanguine magis loquente quàm Abel. Liberauit illum ab incertitudine futura , mercedem auxit.Charitatem didicimus omnes, quā erga illum habuit deus. Quid enim offensus fuit , qui nihil citius,q̄ mortem accepit?Quid enim lucri habent,tardius morientes,dic oro? Nihil . Neque enim ab eo quòd multos annos vel paucos viuitur,fœlicitas:sed ab eo quòd vita vt oportet,vtimur . Tres pueri iniecti fuerunt in caminum,& per hoc facti sunt clariores.Daniel missus est in lacum , & inde prodiit illustrior.Vides vbiq; tētationes magna pārere bona,& hic, & quomodo nō & alibi:In malicia idem euenit,vt si quis calamum habens,prælietur contra ignem:& videtur quidem verberare ignem,ignis autem clarior fit,& calamus consumitur.Alimentum enim & fomes claritudinis , est malicia virtuti.Iniusticia,quādo vt opus fuerit vtitur deus,res nostras clariores reddit.Iterum quando diabolus operatur tale quiddam,clariores facit sustinentes.Quur igitur,inquit,in Adam hoc non est factum, sed ignominiosior redditus est?Et etiam illo aptè vsus est deus.Si autem aliquid passus est, ipse seipsum damno affecit.Nam quæ ab aliis nobis fiunt,magnorū nobis bonorum causa sunt:quæ autem à nobis,non item.

Ibidem.2.c

Gene.4.b

Heb.12.f I

Danie.3.c
Dani.14.f

Quoniam enim dolemus ab aliis læsi,à nobis ipsis autem non item:qui ab alio patitur iniustè,clarus fit:qui autem seipsum lædit,damnum fert: vt illud quidē for K titer feramus,at non hoc faciamus.Et iterum:Totum Adæ accidit . Quare enim credebas mulieri ? Quare aduersa consulentem nō repulisti? Tu omnium factus es author : alioqui si diabolus fuisset , oportuisset eos quos similiter tentat omnes periisse:quòd si non perierunt,in nobis causa est. Sed oportebat, inquit, omnes qui tentantur,rectè agere? Non enim præter nos causa est:Oportebat,inquit , etiam absque diabolo perire? Et multi etiam absque diabolo pereunt , Profectò non omnia ipse efficit , sed multa etiam fiunt à sola nostra ignauia.Si autem alicubi ipse author,nos initium adhibemus.Dic enim oro,cur diabolus tantùm valuit in Lucæ.22.a Iuda? Quia ingressus est,inquit, in illum satanas . Sed audi causam:Quia fur erat,& quæ mittebantur portabat.Ipse dedit,inquit, latum ingrediendi spatium . Et ita non diabolus initium imponit.At nos illum suscipimus,& vocamus.Vltrà, inquit,si ille non esset , non tam magna fierent mala , sed ineuitabilis pœna nobis futura est.Nam nunc quidem dilecte,pœna nostra mi L tior est:si autem fecerimus nobis ipsis grauia,intolerabilior pœna erit . Dic enim mihi,Si hæc quæ peccauit Adam absque consiliis peccasset , quis illum à periculis liberasset?Sed non peccasset,inquit.Vnde mihi hoc dicis ? Qui enim dissolutus & ignauus & ad insipientiam promptus,ita vt accipiat tale consilium , multò magis etiam absque hoc fecisset.Qualis diabolus fratres Ioseph misit in odium? Respiscamus igitur dilecti,& claritudinis nobis author erit diabolus.Quid enim nocuit Iobo tanta illius improbitas? Ne dixeris, inquit,hoc.Sed infirmus damnum accipit . Sed infirmus,etiam si non sit diabolus,damnū accipit? Verùm, inquit,grauius illo cooperante:Imò minus,qui cum illius operatione peccat,punitur. Non enim omniū peccatorum pares sunt pœnæ . Ne decipiamus nos ipsos, non est nobis diabolus author,si sobrij fuerimus . Ille nostrum magis somnum excutit , & nos excitat . Dic enim oro:Non sint bestiæ,non sit aëris intēperies,non morbi,non tristitiæ,non mœrores,non aliud quid tale,quid nō factus esset homo?Porcus magis quàm homo, ventri indulgens & ebrietati, & à nullo horū in- M terturbaretur.Nunc autē curæ ac solicitudines, gymnasium & schola sunt philosophiæ . Educetur quis in aulis & non contristetur,neque curas habeat,neque solicitus sit,neque iræ occasionem habeat, neque infortunium : sed faciat quæque concupiscit,ea & assequatur,& omnes habeat obtemperantes : an non qualibet bestia efficitur brutior,& minus rationalis:Nunc autē sicut eos sunt afflictiones & curæ.Eapropter pauperes diuitibus sunt sapientiores,vtpote multis fluctibus vexati & exerciti.Nam corpus quod ociosum quidem & immobile,morbis magis obnoxium & fœdum : quod autem mouetur & laborat,& ærumnis exercetur,formosius est ac sanius. Hoc etiam in anima reperire licet.Et ferrum quidem si iaceat , corrumpitur:si exerceatur autem,splendet.Et similiter anima quæ mouetur.Motio autem animæ,curæ ipsæ:& artes pereunt,si non moueatur anima.Mouetur autem quando non omnia promptè assunt,mouetur à contrariis.Si non essent contraria , nihil esset quod moueret, vtpote si omnia essēt bene facta,non inueniret ars vt moueatur: Ita etiam si omnia essent iuxta mentem nostram, non inueniret mens vt moueatur. Si vbiq; portaretur,fœ-

da

A da esset . Non vides quod etiā præcipimus ne semper pueri portent cibos,ne sic in consuetudinem veniant, & ne infirmi fiant?Et propterea infirmiores fiunt qui cum parentibus enutriuntur, parsimonia intempestiua,& immodica illorum valetudinem lædente . Bona res est congrua tristitia , bona res egestas, bona res & cura:fortes enim nos faciunt,bona & contraria.Vnūquodque illorum si modo caruerit,perdit.Et hoc quidem laxat,hoc autem disrumpit.Non vides etiā Christum discipulos suos sic instituere? Si illi autem his egebant,multò magis nos:si autem egemus ne indigne mur,sed etiam gaudeamus in tribulationibus.Sunt enim nostris vulneribus cōgrua pharmaca,& alia quidem amara,alia verò blanda : Vtrunque autem illorū si solum fuerit,inutile. Gratiam igitur habeamus deo pro his omnibus, non enim simpliciter hæc permittit fieri,sed pro vtilitate nostrarum animarum.Nostram igitur gratitudinem declarantes,gratias agamus, glorificemus,fortiter obluctemur,temporaria esse cogitātes,& ad futura mentem nostram extendentes , vt & præsentia leuiter feramus,& futura assequi bona me-
B reamur,gratia & misericordia vnigeniti dei , cui cum patre ac sancto spiritu gloria, imperium,honor,nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Post tertium autem diem conuocauit Paulus Iudæorum principes.Quumq; uenissent,dicebat eis:Ego uiri fratres,quū nihil fecerim aduersus plebem aut instituta maiorum,uinctus a Hierusalem traditus sum in manus Romanorum : qui quum examinassent,uolebant me dimittere, eo quòd nulla esset causa mortis in me.Sed contradicentibus Iudæis coactus sum appellare Cæsarem,non quasi habeam de quo gentem meam accusem.Propter hanc igitur causam aduocaui uos,ut uiderem ac alloquerer , propter spem enim Israelis catena hac circundatus sum.

Homilia.lv.

MOlebat & se ipsum & alios à crimine liberare,se quidem, ne accusent ipsum & hoc illos noceret,illos autem ne videatur totū esse illorum.Verisimile enim erat percrebruisse famā,quòd à Iudæis traditus esset,idq; sufficiebat ad terrendum illos.Statim igitur hoc vrget, & pro seipso rationē reddit.Quomodo igitur rationem reddit?quòd simpliciC ter tradiderint ipsum,testantur Romanorum principes,quia volebant,inquit,me dimittere. Quare igitur non dimiserunt,inquit,contradicentibus Iudæis.Vide quomodo minuit illorum crimina . Si enim voluisset exaggerare , potuisset maiore impetu vti.Ideo inquit, Coactus sum appellare Cæsarem.Et ita veniam meretur. Quid igitur?vt illos accuses fecisti ? Non,inquit, non quasi habeam aliquid quo gentē meam accusem, sed vt effugiam periculum.Propter vos enim hac catena circundatus sum , tantùm abest vt hostili animo in vos sim affectus. Deinde & illi sic sermonē ingressi , quasi & ipsi pro cognatis rationem sint reddituri.

Illi autem,inquit,dixerunt ei:Nos neque literas accepimus à te de Iudæa,neque adueniens,aliquis fratrum nunciauit , aut locutus est aliquid de te mali. Volumus autem audire de te quæ sentis.Nam de secta ista notum est uobis,quòd ubique ei cōtradicitur. Neque,inquit,per literas , neq; per homines significarunt aliquid mali de te,veruntamē audire volumus de te.Iam præoccupabant sententiam propriam demonstrantes,& dicunt:De secta hac notum est vobis,quòd vbique ei cōtradicitur,& non dicūt contradicimus. *Constituto autem ei,inquit,die,uenerunt ad illum*

in hospitium complures, quibus exposuit testificans regnū dei, D suadensq; eis de Iesu ex Mose & prophetis,à mane usque ad uesperam.Et alij quidem credebant his quæ dicebantur, alij uerò non credebant. Non statim respondit,sed die constituit,& venerunt ad ipsum,& loquebatur à lege Mosi & prophetis.Et alij quidem credebant his quæ dicebantur , alij verò non credebant. *Quum autem non essent concordes inter se, discedebant ubi dixisset Paulus unum uerbum.Bene spiritus sanctus locutus est per Esaiam prophetā, Esa.6.c ad patres nostros,dicens:Vade ad populum hunc, & dic:Aure Matt.13.b audietis,& non intelligitis:& uidentes uidebitis,& non perspi- & Mar.4.b. cite.Ingrauatū enim cor populi huius,& auribus grauiter au- &.Luc.8. dierunt,& oculos suos compresserunt,ne quando uideant ocu- &.Ioan.13.f lis,& auribus audiant:& corde intelligant,& conuertātur,& & Ro.11.b sanem eos.* Quando autem discedebant disceptantes inter se,tunc conuicium eis obiicit, volens illos quidē conuicio impetere,sed hos confirmare.Bene dixit, inquit,Esaias,Atque ita infirmis datū est arcanum hoc. Non igitur mirum,si contradicebant. Olim hoc prædicebatur . Iterum zelum eorum prouocat ex gētibus.

*Notū igitur sit uobis,*inquit,*quòd gentibus missum est hoc E salutare dei,ipsi etiam audient.Et hæc illo loquente,abierunt Iudæi habentes inter seipsos discepationem.Mansit autem Paulus toto biennio in conducto,& suscipiebat omnes qui ingrediebā tur ad ipsum,prædicans regnum dei, & docens de Iesu Christo cum fiducia,nemine prohibente,Amen.* Ostendit nunc libertatem,prædicans,inquit,nemine prohibēte,in Roma qui in Iudæa prohibitus erat,quoniam biennio illic mansit. *Propter hanc,*inquit,*causam uolui uos uidere, ne liceat cuipiam accusare,& quæcunque in mentem uenerint dicere.Quia certè manus illorum effugi, & ad hoc ueni,non ut cuipiam malum inferam,sed ut ipse fugiam.* Vide etiā illos mansuetius loqui ad eum.Volumus, inquit,audire à te quæ sentis.Etiam vult pro illis rationem reddere. Nam hoc quidem quod ille dicebat,argumētum erat, quòd valde condemnent seipsos:nam si fiduciam habuissent,licèt hoc fecissent,ita ne possent me simul rapere.Et aliter:Etiam venire negligebant,& hoc sępius ostendit attentasse.Alij autem non credentes receſſerunt . Sed vide quomodo non struunt insidias nunc contra illum.In Iudæa enim quasi in tyrannide erant. Quare igitur deus ordinauit,vt illuc migraret, dicēs: Festina,egredere è Hierusalem? vt ostendatur illorum F malitia,& prophetia Christi vera , quod non sustinēt: & ita vt discant omnes , quòd omnia paratus sit pati, atque ita in consolationem eorum qui in Iudæa hoc factum est . Etenim & illic multa patiebantur grauia. Si autē prædicans Iudaica hæc passus est, quòd si prædicasset ea quæ sunt glorię Christi,quomodo sustinuisset?Qui purificabatur,non erat tolerabilis:& quomodo prædicās tolerabilis fuisset?Cur accusatis nos?quid audiuistis?Nihil tale dixit simpliciter.Apparuit , & omnes exasperauit.Meritò igitur gentibus sorte obuenit.Meritò longè missus est:etiam illic docturus gentes,principio Iudæos vocat . Posteà vt rem illis monstrauit,ad gentes abiit.Dicendo autem, dixit spiritus, non est mirum:nam & angelus dicitur loqui ea quę domin⁹ ipse locutus est.Bene dixit,inquit, spiritus sanctus:sed ille non item, quando narrat quis de his quæ ab angelo dicta sunt,nō dicit, Bene dixit angelus:sed, bene dixit dominus,bene dixit spiritus: hoc est,nō mihi fides negetur : sed olim hoc præsciebat deus. Qui quum examinassent,inquit,nihil inuenerūt in me. Oportebat illos eripere,tradiderunt iu manus Romanorum, præter vllam necessitatem. Quia illi non potue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Grunt condemnare,sed vinctũ tradiderunt. Non quasi habeam aliquid,vt accusem gentem meam veni. Vide vt familiares sibi faciat verbis, & alienus esse nõ vult. Iterum dogmati locum parat. Non dixit, non accuso: sed,non habeo quod accusem,quanuis tot & tam grauia passus esset. Sed neque hoc dicit,neque facit onerosiorem sermonem,neque donare illis videtur. Hoc enim quæritur: Oportebat illos crimen intẽdere,oportebat illos accusare, defendunt iis per quæ accusant. Vbique,inquit,cõtradicitur,sed etiam vbique credũt: nam alij quidem credunt, alij verò diſcredunt. Vide iterum,quòd non à signis,sed à lege & prophetis illorum obstruit ora,& vbique hoc facit, quanuis potuisset signa facere. Porrò non iam fidei res fuisset,magnũ enim hoc signũ erat à lege & prophetis disserere. Deinde ne putes nouum esse, subdit prophetiam quæ dicit: Auditu audietis magis nunc quàm tunc, & videbis: & non perspicuè magis nunc quàm tunc, cõtra illos qui non crediderunt dicta sunt. Quid igitur? illud præter prophetiam crediderunt, Populo huic incredulo inquit. Non conuicia sunt hæc,sed offendiculum tollunt, Ipsi,inquit,& audiẽt. Quid igitur nobis loqueris, hæc nesciebas? Etiam,sed vt persuadeam, & rationem reddam,nulliq; dem occasionem. Loquebatur, inquit, cum fiducia nullo prohibente. Prædicatur aliquando liberè,sed cum prohibitione. Libertatem illius in loquendo nihil prohibebat vel morabatur. Vides dispẽsationem dei: Dimittit sitibundum auditorem: Hoc & exteri faciunt. Omnia enim scire ignauum ac negligẽtem facit. Loquebatur,inquit,de regno dei. Vide,nihil sensibile,nihil de præsentibus loquitur, sed spe illos pascebat,quum non posset ostendere à suo statu. Post biennium autem quid dicimus? In Hispaniam ire festino,& spero,inquit,transiens inuisere vos, ad nos autẽ ex parte. Vides quomodo omnia præuidebat sanctum & diuinum caput illud Paulus, qui omnibus cœlis sublimior,qui animam habebat omnia simul comprehẽdere valentem,qui primas partes tenet, cuius vel solũ nomen nouisse,ad excitandas animas,ad sobrietatem seruandam,adq; excutiendum somnum sufficit. Suscepit illum Roma vinctum, à mari venientem ex naufragio seruatum, & liberata est ab errorũ naufragio, quemadmodum rex quidam, post naualem pugnam & victoriam in regalissimam aulam istam ascendit. De hoc inquit, Veniam, & refocillabor vobiscũ in plenitudine benedictionis euangelij. Et iterum: Eo ministraturus in Hierusalem. Hoc est quod dicit: Eleemosynas facturus genti meæ,& oblationes, aduenì. Iã ferè cœlo propior erat. Suscepit illum Roma vinctum, & vidit coronatum ac celebratum. Illic refocillabor vnà vobiscum. Hoc autem initium cursus iterũ erat, & triumphos triumphis inexpugnabilis cõiunxit. Corinthus illum biennio detinebat, Asia triennio, Roma quoque biennio. Posteà iterum ascẽdit, quando etiam cõsummatus est. In prima mea defensione, inquit, nullus mecum aderat. Ita tunc transfugit,& quum omnẽ implesset orbem, vitã sic finiuit. Quid vis discere, quæ post hæc? Et illa talia sunt, vincula, tormẽta, pugnæ, carceres, insidiæ, calumniæ, ac mortes quotidianæ. Vidisti illius paruam partem: ita se habent & reliqua. Vnã cœli partem si videris, quocunque ieris, videbis talẽ: Ita se habẽt & Pauli acta. Vidisti ex parte, omnia talia sũt, periculis plena. Cœlum erat ille, Solem habens iustitiæ non talem qualis ille est, atque adeò vir ille cœlo melior est. Parum ne hoc esse putas? Quando apostolũ dixeris,statim omnes illum cogitãt,sicut appellato Baptista, Ioannem. Cui comparauerit quis illius verba? mari vel Oceano? sed nihil par est: illo sunt verba eius copiosiora,puriora,& profundiora. Et sic non peccarit quis,si cor Pauli mare etiam ac cœlum dixerit, quũ ob puritatem,tum ob profunditatem. Mare est,nauigantes non à ciuitate in ciuitatem, sed à terra in cœlũ vehens. Si quis in hoc mari nauigauerit,secunda aura nauigat. Non est in hoc mari ventus,sed pro vento spiritus sanctus diuinus,qui in illo nauigãtes animas vehit,non est ibi procella, non est scopulus, non est belua, sed omnia tranquilla sunt. Mare est portu trãquilius & securius,nihil habens falsum,sed purũ ac dulcẽ laticem,Sole limpidiorem,& magis perspicuum. Mare est non gemmas habens, vel purpuras id genus,sed his multò meliora. Qui vult in hoc pelagus descende re,non opus habet natatione,vel remo,sed magna gratia: inueniet autem in eo omnia bona quæ sunt in regno cœlorum,& poterit fieri rex, & totum mundum accipere,inq; summo honore esse: qui in hoc mari nauigat,nunquã naufragiũ faciet, sed omnia bene sciet. Et quemadmodum ij qui imperiti sunt maris suffocãtur,ita & hìc fit: id quod & hæreticis euenit,qui plus q̃ vires ipsorum permittunt,attentant: oportet sanè profunditatem nosse, vel non attentare. Nauigaturi hoc pelagus,pauperes simus ac humiles. Non possum, inquit,vobis loqui tanquam spiritualibus, sed tanquam carnalibus,nullus sine patientia ingrediatur hoc pelagus,paremus nobis naues,studium alacritatẽ, preces, vt in silentio hoc pelagus transeamus. Etenim aqua hæc viuens est,sicut si quis os igneum capiat,talẽ Pauli os speciem habet: & quemadmodum si quis gladiũ acutũ capiat, sic talis incomprehensibilis erit. Vt autẽ Paulina intelligantur,vita pura opus est. Propter hoc enim dicit,quoniam segnibus auribus facti estis. Est enim & aurium infirmitas,nam sicut infirmus stomachus sanos & difficilis concoctionis cibos nõ suscipit: ita etiam anima torpida,inflata, æstuans, sterilisq; ac eneruis spiritualem sermonem accipere nõ poterit. Audi dicentes discipulos: Durus est sermo hic,quis potest audire illum? Si autem fortis esset ac sana,omnia facilia, omnia integra leuiora ac sublimiora fierent, imò summa peterent,& in excelsum tollerentur. Hæc igitur scientes,parantes animã,etiam æmulemur Paulum,& imitemur fortem illam ac adamantinam animam, vt per vestigia eorum qui sic vixerunt euntes, possimus vitæ istius pelagus pernauigare,& in portum sine fluctibus peruenire, bonaq; diligentibus deum promissa assequi,gratia & humanitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul ac sancto spiritui gloria,imperiũ,honor,nunc & semper,& in secula seculorũ,Amen.

Homiliarum. Iv. diui Ioannis Chrysostomi in acta Apostolorum,finis.

†Habes in vltimo tomo ad populum Antiochenum. homilia. xxix. Cõtra irascentes. Item homilia. xl. de pœnitentia, & quòd nõ oporteat de seipso lapsum desperare,vel torpescere. Item homilia. liiij. Quòd non datur pariter secundum deum, & secundum mundum gaudere, & contra eos qui ebrietati vacant,& deliciis: Ex actibus apostolorum.

Beati

BEATI IOANNIS CHRYSOSTOMI EPIscopi Constantinopolitani, de laudibus Pauli apostoli.

Homilia prima.

Nihil prorsus errauerit, qui pratum insigne quoddam virtutũ, & paradisum spiritalem Pauli animum nuncupauerit: tam mira enim gratia floruit, támque huic gratię cõgruente vitę perfectione resplenduit: quoniam enim vas electionis effectus est, & bene seipsum emendare curauit, largissimè in eum sancti spiritus munus effusum est. Vnde & mirabiles nobis fluuios genuit, nõ secundũ paradisi fontes quatuor tantùm,sed multò etiam plures & quotidie fluentes: nec terram rigãtes, sed animas hominum ad producendum virtutũ germina suscitantes. Quis ergo ad explicanda virtutum germina sensus? quis ad explicãda istius merita sermo sufficiet? Quæ autẽ lingua laudibus eius inuenietur æqualis, cùm omnia quæ sunt in hominibus bona,vna anima possideat,& ea cuncta plenè atq; cumulatè, quæ non solùm hominũ sunt: sed,quod amplius est, angelorum? Nequaquàm ergo possumus eius explicare præconia, nec tamen idcirco reticebimus,quin potius pauca dicemus. Est enim hoc maximum laudis genus, cùm orationis copiam virtus exuperat,& magnitudo laudati: sicq; vinci nobis est multò glorioſius,quàm sæpe vicisse. Vnde igitur opportunius laudum eius sumemus exordium? Vnde inquam incipiemus aliunde,nisi ab hoc ipso primùm,vt ostendamus eum bona omniũ possidentem? Siue enim prophetæ potentius aliquid in se ostenderint, magisq; mirabile,siue patriarchæ,siue iusti,siue apostoli, siue martyres: hæc omnia simul colligens Paulus habet cũ tanto cumulo,cum quanto nullus eorũ: bonum,quo excelGene.4.a lebat,impleuit. Hoc itaq; diligentius intuere. Abel obtulit sacrificium,& inde laudatur: sed si Pauli hostiam adducamus in medium,quàm cœlum à terra superior apparebit. Quam ergo vultis vt memorem? Nõ enim vna tautùm est, siquidẽ semetipsum per dies singulos immolabat: quam tamen rursus hostiam dupliciter offerebat,cùm quotidie moriens,tum corpori suo mortificationem sine intermissione circunferens. Nam & ad pericula iugiter parabatur,consummans voluntate martyrium,& naturam in se mortificando carnis,nihil minus,quàm immolatæ hostiæ deo munus implebat,immo etiam multò amplius. Non enim oues offerebat,aut boues: sed semetipsum per dies singulos dupliciter,vt diximus,immolabat: propter quod confitẽdo dicebat,Ego enim iam immolor: sanguinem vtiq; suum immolationem vocans. Neq; verò his tantùm sacrificiis contentus fuit,sed quia seipsum consecrauerat deo,etiam orbẽ vniuersum studuit offerre: qui terram videlicet ac mare,Græciam, simulq; Barbariem, omnemq; prorsus,quanta est sub cœlo,regionem,quasi volitans circumiuit,nõ simplici labore, veluti in vacuum itinera percurrens: sed peccatorum spinas pariterq; euellens,& verbum seminans vbique pietatis, fugans errores,veritatem reducens,ex hominibus angelos faciens: quinimo ipsos homines quasi ex dæmonibus in angelos prouehens. Propter quod iã hinc post sudores plurimos,ac trophæa innumerabilia trãsiturus,pro discipulorum cõsolatione dicebat: Sed etsi immolor super sacrificium & obsequiũ fidei vestræ,gaudeo, & congratulor omnibus vobis: propter quod & vos gaudete,& congratulamini mihi. Quid nam igitur huic hostiæ reperitur æquale, quam Paulus sancti spiritus gladio immolauit, quamq; in illo altari obtulit, quod supra cœlos locatum est? Sed Abel dolo germani percussus occubuit: atq; hinc effectus est clarior. Vt ergo innumeras tibi ostendam mortes,tot vtique, quot etiam dies beatus iste in prędicatione vixit. Si verò eam quoque vis nosse mortem, quæ nouissimè etiã rebus impleta est. Abel quidẽ à fratre, vt nihil à se læso,ita nullis affecto beneficiis interemptus est: Paulus verò ab eis interfectus est,quos innumeris malis cupiebat eripere,& propter quos sustinuit vniuersa quæ passus est. Sed Noë iustus in generatione sua, atq; perfectus,& solus erat talis in cũctis: sed & Paulus solus inter omnes talis inuentus. Et ille quidem tantummodo legitur se seruasse cum liberis, hic autem multo sæuiore mundi inundante diluuio, non arcam coaptando compagibus tabularum,sed epistolas cõponendo: non duos vel tres,aut quinq; cognatos, sed vniuersũ prorsus orbẽ mergi periclitantem ex mediis fluctibus liberauit. Nec verò hæc erat talis arca, vt vno circunferretur loco,quæ vtiq; orbis terrarum terminos cõprehendit. Nã vsque nunc omnes in hanc arcam Paulus inducit, quam certè capacem saluandæ multitudinis præparauit,quæ suscipiens irrationalibus penè animalibus stultiores,imitatores effecit angelorum. Et hinc Gene.8.a.b quoque illã vicit arcam, quia illa quidẽ coruum recipiens,coruum rursus emisit,& includens lupũ,feritatẽ eius mutare non potuit: hæc verò accipitres miluosq; suscipiens fecit columbas, & excludens omnem irrationalitatem atque ferocitatẽ, mansuetudinẽ spiritus introduxit: manetq; hodie hæc arca nauigans, nec tamen aliquando dissoluitur, nec valet tabulas eius vlla malitiæ laxare tempestas: quin potius ipsa tempestatis motus nauigando compescit, quod satis consequẽter effectum est. Non enim bitumine aut pice, sed sancto spiritu eius tabulæ sunt perunctæ, Sed Abraham mirãtur omnes,qui cùm audisset? Abrahã exi de terra tua, & de cognatione tua: & domos reliquit,& patriam,& amicos,atq; cognatos, quorũ omnium iacturã solo diuini præcepti amore pensabat: nã & nos eum propterea miramur. Sed quis Paulo possit æquari: qui nõ modò patriã,cognatos,ac domũ,sed seipsum quoq; ac mũdum reliquit: immo etiã cœlum,& cœlum cœli,& hęc omnia Christũ suscipiendo despexit: vnũ pro cunctis & solum,id est Christi charitatẽ requirẽs, neq; præsentia inquit,neque futura,neque altitudo, neque profundũ,neq; alia creatura poterit nos separare à charitate dei,quæ est in Christo Iesu domino nostro. Sed Abraham seipsum in periculũ tradens hostibus,filiũ fratris eripuit: at Paulus non fratris filiũ, neq; tres aut quinq; vrbes, sed orbẽ vniuersum de diaboli extorsit manu, innumerabilia per dies singulos pericula sustinendo, propriisq; mortibus maximã securitatem aliis cõparando. Caput bonorũ, eiusq; culmen philosophiæ est, quòd filiũ voluit immolare: hìc quoque inueniemus Paulũ primatum tenentẽ, qui non filiũ, sed semetipsũ, vt dixit, millies immolauit. In Isaac quidẽ aliquis admiratur,& quidẽ plura, sed præcipuè patientiã: quoniã puteos fodiens, & de propriis exagitatę laboribus, resistebat

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sistebat minimè: sed factos à se puteos obrui patiebatur, atque ad aliũ semper migrabat locũ. Neq; collecta seruorum manu in aduersarios irruebat, sed propria à possessione vbique cedebat, quoadusque iniquissimam illorũ expleret cupiditatẽ. At Paulus non puteos cernens lapidibus obrutos, sed propriũ corpus, non solùm sicut ille sedebat, sed etiã à quibus lapidabatur, in cœlũ studebat euehere. Quantò enim amplius obruebatur fons iste, tantò erũpebat magis, ac plures ex se fluuios effundendo manabat. De longanimitate ac patientia huius filij Iacob admiratur scriptura. Et quæ nam illa est adamantina prorsus anima, quæ Pauli patientiam possit imitari? Neque enim bis septẽ annorum, sed totius vitæ seruitium pro sponsa pertulit Christi, non adustus solùm æstu diei, & noctis gelu, sed tentationes mille perpetiens. Et nunc quidem verberibus, nũc verò lapidibus cæsus atque collisus, & nũc quidem cum bestiis, modò autem fluctibus pugnans, modò etiã nimiæ atque continuæ reluctans fami, diebus atque noctibus, & inter certamina vbique resiliens, captas oues ex diaboli faucibus extrahebat. Sed & Ioseph pudicitiæ virtute decoratus est: at ego vereor ne iam ridiculum sit hinc Paulum velle laudare, qui semetipsum mundo crucifigens, non solùm humanorum corporũ pulchritudines, sed etiam omnia, quæ videntur rebus clara atque decorata, ita cernebat: quemadmodũ nos fauillã, cineremq; despicimus, qui quasi mortuus prorsus ad mortuũ immobilis permanebat. Itaque cũ tanta animi cura comprimeret incentiua vitiorũ, & naturæ: nihil humanum ab aliquo aliquando perpessus est. Stupent certè Iob omnes homines, & valde vtique cõuenienter. Est enim ille athleta mirabilis: & qui Paulũ ipsum velut ex aduerso possit aspicere ob patientiam, puritatemq; vitæ, ob testimoniũ dei, propter illam cũ diabolo fortissimam pugnam, propter victoriam quæ pugnam secuta est: at Paulus non mensibus tãtùm, sed annis plurimis in agone perdurans, tã clarus emicuit, non terræ gleba saniem carnis eradẽs, sed in ipsius intelligibilis os leonis frequenter incurrens & pugnans aduersus tentationes innumeras, omni erat lapide tolerantior, qui non à tribus aut quatuor amicis, sed à cunctis infidelibus, à falsis etiam fratribus opprobria sustinebat, consputatus ab omnibus, atque maledictus.

1.Cor.15.d

Gen.39.c

H

Galat.6.d

I Sed illius erat magna hospitalitas, & cura pauperum, nec nos quidem istud negamus: sed Pauli eam liberalitate inferiorem docemus, & tantò inferiorem, quantò anima est corpus inferius. Quã enim ille curã impendebat carne debilibus, hanc iste animabus morbidis exhibebat, nũc mentes sensibus claudicantes dirigẽdo in recti itineris incessum, nũc nuditate deformes stola cœlestis philosophiæ vestiendo. In corporalibus quoq; beneficiis tantò ille superabat, quantò est amplius in fame & nuditate viuentẽ indigentibus ferre præsidiũ, quàm id ipsum de diuitiarũ affluentia ministrare. Nã illius quidẽ omni aduenienti aperiebatur domus, huius verò anima vniuerso patebat orbi, ac fideliũ populos benignæ mentis recipiebat hospitio dicens: Nõ angustiamini in nobis, angustiamini autem in visceribus vestris. Et ille quidẽ cùm oues & boues haberet innumeras, erat in pauperes liberalis: hic verò nihil amplius corpore suo possidens, in hoc ipso sufficienter indigentibus administrabat: quod alicui ipse commemorans, Necessitatibus, inquit, meis, & his qui mecũ erant ministrauerũt manus istæ. Corporis enim sui operã velut ex quadã possessione fructũ esuriẽtibus deputabat.

2.Cor.6.c

Act.20.g

Sed vermes videlicet, atque vulnera, sæuos atque intolerabiles sãcto Iob inferebãt dolores, & ego fateor: sed si per tã multos annos Pauli verbera, & cũ iugi fame etiam nuditatẽ, catenas, carcerẽ, insidias, periculaq; cõsideres, quæ à domesticis, ab extraneis, à tyrannis, à toto postremò patiebatur orbe: addas hoc etiã his profectò amariora, id est pro eis qui labebãtur, dolores, solicitudinem: quã pro ecclesiis vstionem, quã pro scandalizatis singulis perferebat, videbis q̃ erit omni saxo durior anima ista perpetiens, & ferrũ atque adamantẽ superans. Quæ enim Iob corpore, hæc Paulus mente sustinuit, quæ omni verme molestior de singulis quibusque labentibus mœstitia consumebat. Vnde & iuges lachrymarũ ex eo fontes non diebus solùm, sed etiã noctibus affluebant, omniq; muliere parturiente vehemẽtius affligebatur in singulis, propter quod etiã dicebat: Filioli mei, quos iterũ parturio, &c. Quẽ verò iã quispiam post Iob putet esse mirabilẽ? Mosen profectò, sed hunc etiã Paulus satis eminenti virtute transcendit, cuius quidẽ sunt multa alia præclara. Sed caput illius sanctæ animæ atque fastigiũ est, quoniã pro ludeorum salute deleri elegit ex libro vitæ: sed Moses cũ cæteris optauit perire, Paulus pro cæteris. Non enim cũ pereũtibus perire voluit, sed vt saluarentur alij, ipse de gloriæ æternitate, decidere. Et ille quidẽ Pharaoni, hic autẽ diabolo quotidie repugnabat. Et ille pro vna gente, iste verò pro vniuerso orbe certauit, nõ sudore, sed sanguine vice sudoris vndique profluente: cùm nõ solùm habitabiles mundi partes, verũetiam deserta ad cultũ religionis adduceret, nec solùm Græcorũ populos, verũetiam Barbarorũ. Poteram quidẽ & Iesum Naue, & Samuelem, & alios prophetas in cõparatione vocare: sed ne sermonẽ faciam longiorẽ, ad ipsa eorum capita condescendam. Cũ enim istis excellentior apparuerit, nulla prorsus de aliis ambiguitas relinquetur. Qui nã eminẽtiores videntur? quis post hos alius, nisi Dauid, & Helias, & Ioannes, quorũ vnus prioris, alter secundi est præcursor aduentus? propter quod etiam nominis cõmunione coniuncti sunt. Quid igitur in Dauid præcipuũ reperitur? proculdubio hospitalitas, atq; erga deũ ferues amor. Et quis amplius, immo quis ita, vt anima Pauli, hæc vtraque cõpleuit? Admirandũ autem in Helia ego minimè reor, quia cœlũ clausit, quia M induxit famẽ, quia ignem de cœlo sermone compluit: sed quia zelauit pro deo, erat in hoc mentis affectu ipso igne vehementior. Sed si Pauli zelũ diligenter inspicias, tantò eũ inuenies celsiorẽ, quantò ille prophetis cæteris eminebat. Quid enim verbis illis reperiatur æquale, qui gloriam domini zelando dicebat: Quoniã optabã ego anathema esse pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem? Propterea è cœlis sibi propositis ac præmiis & coronis, tardauit atque distulit, dicens: Permanere autem in carne, necessarium est propter vos. Propterea non solùm istã quæ cernitur, sed illã quoque quæ intelligitur creaturã, nequaquam sufficere sibi credidit, ad ostendendũ zelũ & charitatẽ, qua ardebat in Christũ: sed etiam aliam, quæ non est, sermone formauit, vt quòd tota volũtate cupiebat, exprimeret, Sed Ioannes in cibũ locustas & mel syluestre sumebat: at Paulus ita in mundi strepitu, quemadmodũ ille in eremi quiete versatus est: non quidẽ pastus locustis: aut melle syluestri, sed multò his victu viliore cõtentus, ac ne necessario quidẽ indulgens cibo, præ feruore & studio prædicandi. Verùm illius aduersus Herodẽ apparuit magna constantia, at iste non vnũ, aut

L

Exod.32.g

Rom.9.a

Phil.1.c

Mat.3.a

Mar.6.c

A aut duos, aut tres, sed innumeros in simili positos pote-
state corripuit, immo longè illo sæuiores tyrannos. Restat vt Paulũ iam angelis comparemus. Ideoq; relinquentes terram, ad cœlorũ fastigia transeamus. Sed nullus sermonis nostri accuset audaciam. Si enim Ioannẽ & sacerdotes dei scriptura angelos nominauit:

Luc.7.d & Mala.3.a & Esa.8.a

quid mirum, si præstantiorem omnibus Paulũ illis vir tutibus cõferamus? Quid ergo in angelis magnificum prædicamus? profectò quia cũ omni cura obediũt deo.

Psal.102.d

Quod Dauid quoque admirando dicebat: Potẽtes virtute, facientes verbũ illius, & cætera. Huic enim bono æquale est nihil. Prorsus etiamsi sint millies incorporei: hoc est enim quod maximè præstat eos beatos, quia obediũt præceptis dei, quia eũ in nullo aliquando contemnunt. Hoc igitur & in Paulo plenè animaduerti potest, cũ omni diligentia & cautione seruatum. Non autem solùm sermonem eius impleuit, verũetiam præcepta, super quæ præcepta hoc quippe declarans ait:

1.Cor.9.c.

Quæ est ergo merces mea, vt euangelium prædicans, sine sumptu ponam euangelium dei? Quid verò aliud

Psal.103.a

B in euangelio propheta miratur? Qui facit, inquit, angelos suos spiritus, & ministros suos ignem vrẽtem. Sed hoc etiam in Paulo possumus inuenire, qui velut ignis ac spiritus totum terrarũ percurrit orbem, percurrendoq; purgauit. Sed necdũ cœlũ iste fortitus est, & hoc omnino mirabile: quia talis versabatur in terris, & mortali adhuc carne circũdatus, cum incorporalium potestatum virtute certabat. Quanta ergo sumus cõdẽnatione digni, cùm vno homine bona omnia in se congregãte, ne minimam quidem eorum partẽ studemus imitari? Hæc assiduè mente voluẽtes, & nosipsos inculpabiles præbeamus, & ad illius zelũ studeamus accedere, vt ad eadem bona peruenire mereamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium, in secula seculorum, Amen.

Homilia secunda.

QVid sit homo, & quanta naturæ nostræ nobilitas, quantæq; capax virtutis, hoc vel præcipuè ex omnibus Paulus ostendit, qui nunc stetit aduersus criminationes humanæ creaturæ, clarissima pro deo voce respondens, cohortans ad studia virtutis, & impudentissima blasphemantium ora concludens: docens quoque quòd inter angelos hominesq; non grande sit medium, si tamen nosipsos diligentius excolamus. Non enim aliam ille est sortitus naturam, nec dissimilem nactus animam, neque alterum habitans mundũ, sed in eadem terra, eademq; regione, sub eisdem etiam legibus nutritus & moribus, cunctos qui nunc sunt homines vel fuerunt, altius virtute transcẽdit. Vbi igitur illi nunc sunt, qui vitia in procliui, virtutem in arduo collocauerunt? Hic enim palàm illis repugnat, dicens: Quod enim in præsenti momentaneũ est & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternũ in nobis gloriæ pondus operatur. Si autem huius tribulationes inueniuntur leues, quantò magis hæ quæ sunt in nobis voluptates? Neque vero hoc solùm in illo mirabile est, q̃ præ abundantia deuotionis quodammodo non senserit dolores pro virtute susceptos: sed etiam q̃ virtutem ipsam pro mercede pensauit. Nam nos equidem pro ea nec mercede proposita certamus, quam ille complectens etiam sine præmio diligebat, cuncta illa quæ asperitate sui videntur impedire virtutem, cũ omni magnanimitate perpetiẽs: qui neque infirmitatem corporis, neque multitudines circunstantium vndique negociorum, neque tyrannidem naturæ, neque quicquam aliud omnino causatus est: cùm vtique maior illi, quàm cũctis & militiæ principibus, & regibus terræ esset cura commissa. Sed quotidie celsior, quotidie assurgebat ardentior, & intentis sibi periculis noua semper alacritate pugnabat, idq; significans dicebat: Eorum quæ retrò obliuiscens, in ea

Philip.3.c

verò quæ priora sunt extendens me, qui cùm sibi iam mortem imminẽtem videret, ad communionem, delectationẽq; gaudij alios prouocabat, dicens: Gaudete,

Philip.2.c

& congratulamini mihi, ac periculis, iniuriis, opprobriisq; propositis, rursus exultat, & Corinthiis scribẽs,

2.Cor.12.c

ait: Placeo mihi in periculis & in infirmitatibus meis. Cùm vtique hæc ipsa esse diceret arma iustitiæ, ostendens hinc sibi fructum maximum prouenire. Itaque cùm inter medias inimicorum versaretur insidias, ouans tamen de omni eorum referebat impugnatione victorias, & vbique cæsus verberibus, affectus iniuriis atque maledictis, quasi triumphales pompas ageret, crebra trophæa strueret, orabat, gratiasq; referebat

2.Cor.2.d

deo, dicens: Deo autem gratias, qui semper triumphat nos. Itaque ad confusionem & iniurias, quas ob prædicandi studium sustinebat, magis quàm ad bonorũ ob- E lectamenta properabat, mortem potius, quàm vitam appetens: paupertatem, quàm opulentiã: & multò amplius laborem desiderans, quàm alij requiem post laborem: ac mœrorem magis eligens, quàm alij voluptatem: studiosius pro inimicis orans, quàm alij aduersus inimicos. Conuerterat enim orbem terrarum: immo nos eum verè peruertimus. Ab illo autem sic custoditus est, quemadmodum à deo fuerat institutus. Illa enim omnia quæ appetebantur à Paulo naturæ cõgrua: hæc verò quę idem ille fugiebat, contraria iudicantur. Vnde istud probari potest? Homo enim cùm esset Paulus, ad illa tamen magis, quàm ad ista currebat. Vnum enim illi formidandum erat, atque metuendum, offensa nimirum dei, nec quicquam aliud omnino. Ergo nec desiderabile illi aliud erat, nisi placere sẽper deo, Non dico quia nihil præsentium desiderabat, sed nec ipsorum aliquid futurorum. Non enim mihi dicas vrbes & gentes, exercitus, prouincias, pecunias, potestates: hæc enim ille quasi harenam vilia reputauit, sed ea ipsa penè, quæ promittuntur in cœlis, & tunc eius ardẽ- F tem in Christo amorem videbis. Hic siquidem præ illius dulcedine, non angelorum, non archangelorũ admiratus est dignitatem, nec quicquam horum simile concupiuit. Quod enim erat maius omnibus, Christi amore fruebatur, cum hoc beatitudinem se cunctis putabat, sine hoc autem neque dominatuũ neque principatuũ socius esse cupiebat: sed cũ hac dilectione magis est se extremus optabat imò etiam ex numero punitorũ, quàm sine hac inter summos, & honore sublimes. Hoc enim erat illi maximũ & singulare tormentum, ab hac charitate discedere: hæc illi erat gehenna, hæc sola pœna, hæc infinita & intoleranda supplicia. Sicut etiam perfrui charitate Christi hoc illi vita, hoc mũdus, hoc angelus, hoc præsentia, hoc futura, hoc regnũ, hoc promissio, hoc bona videbantur innumera: præter hæc verò nihil in tristiũ parte ponebat. Horũ enim quæ hic habentur, nihil asperũ, nihil etiam suaue reputabat. Sic despiciebat vniuersa quę cernimus, vt solet herba iam putrefacta contemni. Tyrannos verò ipsos, ac populos spirãtes furorẽ, velut esse quosdam culices existimabat. Mortem verò, & cruciatus & mille supplicia, quasi ludum putabat esse puerorum, dummodo propter Christũ aliquid sustineret. Tunc enim, & tũc amplectebatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

Philip.1.c

Gplectabatur libẽter,& decorabatur vinctus catena magis quàm diademate coronatus. Etenim coarctatº car cere habitabat cœlũ, ac libẽtius verbera excipiebat & vulnera,quàm alij brabia diripiũt:& dolores non minus,quàm præmia diligebat, cùm ipsos vtique dolores loco duceret præmiorum: propterea enim illos & gratiam nominabat. Quẽ sensum diligenter attende: præmiũ certè erat dissolui, & esse cũ Christo : permanere autem in carne,certamẽ:sed tamen propter Christi desideriũ præmia differebat cupiditate certaminis, idq; magis necessariũ esse ducebat . E regione verò anathema à Christo fieri optabat . Certamen hoc erat & dolor,magis autẽ & supra certamen, supraq; omnẽ dolorem.At verò esse cum Christo erat præmium singulare. Paulus tamen propter Christum illud maluit, quàm istud eligere.Sed profectò dicat hic aliquis,quoniam hæc omnia propter Christũ suauia esse dicebat: hoc planè etiam ipse confiteor,quoniã quæ nobis sunt causa tristitiæ,hæc illi maximam pariebant voluptatẽ. Et quid ego pericula, ærumnasq; cõmemoro:In mœrore enim maximo ille versabatur propter quod dice

H

2.Cor.11.g

bat:Quis infirmatur,& ego non infirmor?quis scandalizatur,& ego non vror?Et si in mœrore dicat quoque quis inesse aliquam voluptatem:multi enim illorũ qui filiorũ mortibus vulnerantur, aliquid cõsolationis accipiunt,cùm fletibus manent,magisq; dolent, cùm dolore prohibentur.Sic igitur & Paulus nocte & die cõsolationẽ excipiebat ex lachrymis, nullus si quidẽ tanto affectu mala propria,q̃ ille deflebat aliena . Quemadmodũ enim illum opinaris afflictũ,cùm perditionẽ Iudæorũ dolet,qui vt illi salui fierent,seipsum à cœlorũ gloria cupiebat excludi ? Et vnũ hoc manifestũ est, quia scilicet non saluari illos acerbius æstuabat, quàm seipsum perire:aut si non acerbius, nunquam aliud optasset:quod vtique quasi tolerabilius elegit. Qui cùm certè spe maxima futuri præmij pasceretur,nõ perfunctoriè aliquid optabat,sed clamabat dicẽs : Quoniam

Rom.9.a

Ibidem.

tristitia est mihi magna,& cõtinuus dolor cordi meo. Hunc ergo de singulis , vt ita dixerim , habitatoribus mũdi tam vehementer dolentem,& in commune pro cũctis,& Gentibus videlicet,& Iudæis,& pro vnoquoque peculiariter lamentantẽ:cui nam rerũ aliquis po-

I

terit cõparare,cui ferro,cui adamãti ? Quid nam aliquis illam appellet animam,auream ne magis, an adamantinam ? Nam & erat omni adamante fortior , & auro gemmisq; pretiosior : & alteram quidem materiam firmitate,alteram pretiositate superabat.Cui ergo rei hæc ab aliquo anima comparetur ? Earum quidem quæ sunt omnino nulli. Quòd si vel auro adamãtis fortitudo, vel adamanti honor daretur auri, tamẽ fortè aliquo modo cõparatio eius Pauli posset animæ conuenire.Sed quid ego adamantem,vel aurũ ad similitudinem adduco Pauli? Mundum si è diuerso appendas omnẽ,& tunc videbis apertè Pauli vergere põdus examinis . Sed si enim de his qui in melotis & specubus,in exigua orbis parte versantur hoc dictũ est:quãtò magis nos dicemus Paulũ mundo,& omnibus quæ in mũdo sunt digniorem:Si igitur eo mundus dignus non est,sed fortè vel cœlũ,sed istud quoque inuenitur inferius.Si enim iste non solùm cœlũ, sed quæ habẽtur in cœlis dei postpositit charitati : quomodo nõ magis dominus,qui tantò est benignior Paulo,quãtò maliciã bonitas antecellit,innumeris eũ cœlis iudicat digniorem?Non enim quantùm nos diligit deus, tãtùm à nobis diligitur ipse:sed tantò effusius , quantùm nec sermo quidem sufficit explicare. Cõsideremus ergo quã-

K

tis illum honoribus etiam ante tempus resurrectionis extulerit.In paradisum rapuit,& in cœlũ tertium subleuauit,ineffabilis arcani fecit esse participem , taliũq; mysteriorum conscium, quæ nulli hominum fas fuerit confiteri.Nec immeritò : siquidem Paulus in terra gradiens,sic se agebat in cunctis, quasi angelorum societate frueretur. Nam passibili adhuc colligatus corpori,illorum perfectione gaudebat, tantisq; fragilitatibus subditus,in nullo inferior supernis virtutibus apparere certabat.Nam & tanquam pennatus totum docendo peruolauit orbem , & velut incorporeus laboresomnes periculaq; contempsit , & quasi iam cœlum possidens,cuncta prorsus terrena despexit, & tãquam cum ipsis iam incorporeis degeret,ita iugi mentis intentione vigilauit : & angelis quidem sæpe diuersarũ gentium cura commissa est,sed nullus illorum ita creditum sibi populum gubernauit, vt Paulus vniuersum gubernauit orbem.Neque verò dicas,quia hæc nõ perficiebantur à Paulo . Hoc etiam nos fatemur. Sed etsi ipse non erat qui cuncta complebat,nequaquam tamẽ

L

ab eorum laudibus separatur:quia vtique dignum tãtæ se gratiæ præparauit , per quam tam magnifica & glorioſa perficeret. Michaëli gens cõmissa est Iudæorum:Paulo verò terræ,ac maria , atque vniuersi orbis habitatio,ipsumq; desertum, & hoc non ad iniuriam, quod absit,angelorum:sed ostendimus esse possibile illis hominem copulari , iuxtaq; illorum merita consistere.Cuius autem rei gratia , non angelis potius hæc prædicationis cura commissa est ? Vt nullum scilicet excusationis colorem de se inueniret anima negligẽs: ac ne tu ad diuersitatem naturæ confugeres dormiendo. Deinde vt tantò etiam maior operum admiratio nasceretur,quantò de natura inferiore , procederent. Quomodo enim non admirabile hoc,atque improuisum videretur,cùm ex terrena lingua sermo prosiliẽs, mortem fugat,peccata dissoluit, tenebras cæcitatis illuminat , & mutatione mirifica terram conuertit in cœlum ? Propter hoc igitur stupeo virtutem dei, propter hoc admiror promptum animum Pauli,quomodo se talem studuit exhibere , quomodo se tantæ gratiæ capacem parauit,Vos autem rogo,vt non miremini solùm,verumetiam imitemini hoc tam clarũ vir

M

tutis exemplum:sic nãque poterimus coronarum eius esse participes . Quòd si aliquis nos dixisse miratur, quia quicunque habuerit Pauli merita,eadem sit etiam habituras præmia,ipsum audiat ita dicentem : Certa-

2. Tim.4.b

men,inquit,bonum certaui, cursum consummaui, fidem seruaui:de cætero reposita est mihi corona iustitiæ,quã reddet mihi dominus in die illa iustus iudex. Non solùm autem mihi,sed & his qui diligunt aduentum eius.Vides certè quomodo cunctos in eadem gloriæ communione vocet. Quia igitur omnibus eadem corona gloriæ proposita est, studeamus omnes esse digni illis bonis,quæ promissa sunt,inueniri. Neque solùm magnitudinem atque eminentiam in illo debemus considerare virtutum , & promptum illud animi eius,atque robustum propositum,per quod ad tantam meruit gratiã peruenire:sed & naturæ societatem,per quam & nobis in cunctis ille participiat : & sic etiam, quæ valde sunt ardua,nobis facilia videbũtur & leuia, breuique hoc tempore laborantes,incorruptibilem illam gestabimus atque immortalem coronã, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui est gloria & imperium,in secula seculorum,Amen.

Homilia

A

Homilia tertia.

BEatus Paulus , qui tantam vim humanæ alacritatis ostendit, vt ad cœlum quoque ipsum valeret subuolare , prætermittens angelos & archangelos,aliasq; virtutes, aliquando quidẽ suo exẽplo Christi nos fieri imitatores iubet,dicendo: Imitatores mei estote,sicut & ego Christi. Aliquando verò de se reticens,ad ipsius nos imitationem dꝛ extendit, dicẽs:Estote ergo imitatores dei, sicut filij charissimi. Iam verò demonstrans,quia nihil ita hanc imitationẽ pariat,quàm si ita viuat aliquis , vt bonum eius in cõmune proficiat,atquevniuersis vtiliora prouideat,adiunxit:ambulate in charitate.ideo cùm dixisset, imitatores mei estote:continuò de charitate disseruit , quia hęc pręcipuè virtº homines deo proximos facit.Quãtæcunque enim sint alicuius, inferiorẽ tenẽtes locum, cuncta erga hominum studia versantur:vt est contra concupiscentias,vt quod aduersus gulam geritur bellum,vt in auaritię interitum acies ordinata,vt cũ iracundiæ furore conflictus: diligere verò deum,nobisq;

B

commune est.Propterea & dominus imperabat:orate pro calumniantibus & persequentibus vos, vt sitis filij patris vestri , qui in cœlis est . Hoc igitur & Paulus intelligens cũctorum esse caput bonorum , omni in se studio exprimere curauit . Nemo enim ita dilexit inimicos,nemo erga insidiatores suos tã beneficus fuit, nullus pro afflictoribus suis tanta perpessus est. Nõ enim ille,quid patiebatur,sed naturæ copulam cogitabat,quantoq; amplius efferebantur inimici,tantò eorũ magis miserabatur insaniã.Vt enim aliquis indulgentissimus pater afficitur erga filiũ phreneſi comprehensum, cuius quantò magis conuiciis ictibusq; pulsatur, tantò eũ potius miseratur atque deflet : ita Paulus qui de ipsa magnitudine passionũ eorũ,à quibus affligebatur, existimaret furorẽ,maiora illis adhibebat fomenta pietatis.Audi igitur quàm patienter, quàm mansuetè nobis pro illis loquatur,qui eũ quinquies verberauerunt,qui eũ catenis onerauerunt, qui vinculis sæpe cõstrinxerant,qui eius ipsum sitiebant cruorẽ , quiq; illũ quotidie discerpere gestiebant. Testimoniũ,inquit,illis perhibeo,quoniũ æmulationem dei habent,sed non

C

secũdũ scientiã.Et rursus eos, qui se supra illos superbius efferebãt,refrenãs:Noli,ait,altũ sapere , sed time: si enim deus naturalibus ramis non pepercit, ne fortè nec tibi parcat.Quia enim cognouerat dominicã in illos iã processisse sententiã, quod vnũ & solum erat in sua potestate præstabat.Sæpe lachrymabatur vehemẽter,& pro illis dolebat:volentes illis insultare prohibebat,atque,inquantũ poterat, laborabat vmbrã eis aliquã excusationis obtendere.Et quia propter contumaciam eorũ atque duritiã,persuadere illis fidẽ sermone non poterat,ad orationes cõuertebatur assiduas. Fratres,inquit, voluntas quidẽ cordis mei , & obsecratio ad deum fit pro illis in salutẽ . Spe quoq; meliore illos solicitat,dicens:Sine pœnitẽtia enim sunt dona & vocatio dei,vt non pertinacius vsque ad finem desperatione moriantur.Quæ vtique omnia sunt verba amãtis,& valde eorum vtilitatibus prouidentis:vt cùm dicit,Veniet ex Sion,qui eripiat & auertat impietates ab Iacob.Mordebatur enim vehementer,ac penitus dissecabatur,cùm eos pereuntes videret , propter quod & multa solatia huic adhibebat dolori, aliquando quidẽ dicens:Veniet ex Sion,qui eripiat & auertat impietates ab Iacob:aliquando verò , & isti non crediderũt in illorũ misericordiã,& vt ipsi misericordiã consequantur.Facit autem hoc etiam Hieremias, vim quandam

D

inferens,atque cõtendens excusationem aliquam pro delinquentibus inuenire,& nunc quidem dicens : Sed peccata nostra restiterunt nobis.& rursus : Non est in homine via eius,nec homo ibit , & diriget iter suum. & rursus:Memento quoniam puluis sumus. Mos etenim est omnino celeberrimus,vt hi qui pro delinquẽtibus deprecantur,etsi nihil idoneum afferant, ad rogandum saltem vmbram quandam excusationis pro eis opponant,non certa verborum proprietate muniãt,nec quæ trahi possit in dogmata, sed quæ pro pereũtibus tantummodo consoletur dolentem . Non ergo huiusmodi excusationes scrupulosius põderemus , sed intelligamus esse illas dolẽtis animę,& dicere aliquid pro peccatoribus requirẽtis,iuxtaq; hunc modum hęc quæ superius dicta sunt,censeamus.Putas autem , quia erga solos Iudæos talis extiterit,ad alios verò,vel domesticos,vel extraneos,non se multò etiam præbuerit

E

mitiorẽ?His autẽ,inquit,qui sine lege erant , factus sũ, quasi sine lege essem,vt omneslucrifacerẽ.Audi igitur quid ad Timotheũ sit locutus:Seruũ, inquit,dei nõ oportet litigare,sed mansuetũ esse ad omnes , doctorẽ, patientẽ,cum modestia corripientẽ eos qui resistunt,si quando det illis deus pœnitentiã ad cognoscendã veritatẽ,vt resipiscãt à diaboli laqueis,à quo capti tenentur ad ipsius volũtatẽ . Vis autẽ probare,q̃ modestẽ etiã & cũ illis loquatur,qui in peccata corruerunt?Audi quid Corinthiis dixerit?Timeo,inquit, ne cùm venero, humiliet me deus apud vos,& lugeã multos ex his qui antè peccauerũt & non egerunt pœnitentiã super immunditia & fornicatione,& impudicitia quam gesserunt:& ad Galatas,Filioli,inquit,mei , quos iterũ parturio,donec Christus formetur in vobis. Et in causa eius,qui fuerat fornicatus,nõ minus & ipso,qui pro peccato suo lamentabatur,dolet,proq; illo alios deprecatur,dicens:Confirmate in illũ charitatem . Sed etiã quãdo illũ ab ecclesiæ corpore separabat,q̃ multis hoc lachrymis,gemituq; faciebat.Ex multa, inquit,tribulatione & angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas,non vt contristemini,sed vt sciatis , quoniã charitatẽ habeam abundãtius in vos & rursus: Factus

F

sum Iudæis tanquã Iudæus,his qui sub lege erant,quasi sub lege essem,factus sum infirmus infirmis, omnibus omnia factº sum,vt omnes saluos facerem. Vidisti ne quæso animã omnia terrena superantem?Omnẽ enim prorsus hominẽ deo exhibere cupiebat,& oẽs, quantùm ad ipsum spectat,exhibuit, quasi enim vniuersum mundum genuisset,sic perturbabatur,sic currebat , sic omnes in regnum dei festinabat inducere , docendo, pollicendo,meditando , tum orando pro ipsis tum etiam ipsis supplicando,& terrendo,& dæmones corruptores animarũ fugando,aliquando epistolis,aliquando præsentia,nunc sermone,nũc rebus per discipulos; per semetipsum conabatur erigere labantes,stãtes verò firmare,humi iacentes attollere , sanare contritos, torpentes oleo exhortationis animare, inimicis insonare terribiliter,hostes minaciter intueri, more optimi cuiusdam ducis ac medici , artis suæ instrumenta gestantis,protector ipse bellantium,ipse sedulus ægrorum minister , & vnus omnium officiorum personas,& exercitium vbique custodiens.Nec in spiritualibus solùm tam egregium conseruabat ducẽ,sed in carnalibus quoque plurima solicitudinis, ac prouidentiæ suæ documenta præstabat.Audi itaque quemadmodũ pro vna etiam muliere ad vniuersum scribat populum,

Rom.10.a

Ibidem.11.d

Esa.59.d

Ibidem.

1.Cor.9.ç

2. Tim.2.d

2.Cor.12.g

Galat.4.e

2.Cor.2.b

Ibidem.

1.Cor.9.d

Universidad de Deusto Biblioteca

lum,dicens : Commendo autem vobis Phœben sororem meam,quæ est in ministerio ecclesiæ, quæ est Cenchris,vt eam susciptatis in domino dignè sanctis , & assistatis ei in quocunque negocio vestri indiguerit,& iterum:Nostis,ait,domum Stephanæ,vt & vos subditi sitis eiusmodi. & rursus : Cognoscite quæ huiusmodi sunt. Est enim hoc quoque propriũ, & familiare in dilectione sanctorũ. Sic enim & Helisæus mulierem illã susceptricem suam,non spiritalibus solùm,verũetiam carnalibus beneficiis remunerat,propter quod cũ multa solicitudine , curaq; dicebat:Num est tibi sermo ad regem,vel ad principem?Et quid mirum, si commendationes per literas præstitit Paulus? qui ad se aliquos reuocans, nec de viatico illorum curam gerere dedignatus est,idq; ipsum in epistola sua scribere. Siquidẽ scribens Tito ait:Zenam legis peritum,& Apollo solicitè præmitte, vt nihil illis desit. Qui commendans aliquos tam studiosè scripsit atque solicitè,multò magis sicubi vidisset periclitantes,cuncta fecisset. Ad Philemonem quoque propter Onesimum scribens : vide quàm omne impendebat studium,quàm intentè ac solicitè deprecetur. Qui autem pro vno seruulo maximè fugitiuo,& qui ex reb⁹ domini multa subtraxerat, integram,omniq; affectu plenam epistolam sine cunctatione cõposuit:qualis circa alios fuerit perpende. Vnũ enim hoc ille pudore dignum putauit, aliquid scilicet pro cuiuslibet salute negligere. Propter hoc agebat omnia,& commonebat : nec omnino quicquã pro his, qui saluandi erant,cunctabatur impendere, non verba,non pecunias,nó denique corpus ipsum. Qui enim millies seipsum tradiderat in mortem,multò magis si habuisset,nec pecuniis peperciisset. Et quid dico si habuisset,cum probare possim, non pepercisse eum pecuniis,etiam nihil habentem:& ne ambiguũ putetur esse quod dicimus,audi ipsum rursus loquentem. Quoniã, inquit,libenter impendam,& superimpendar ipse pro animabus vestris:& ad Philippenses scribens ait : Necessitatibus meis,& his qui mecum erant,ministrauerunt manus istæ: Cùm verò celsus in omnium consisteret arce virtutum,omnem tamen flammam præcipuo charitatis ardore vincebat. Vt enim missũ in ignẽ ferrum, totũ profectò ignis efficitur: sic Paulus charitate succensus,totus factus est charitas, qui quasi communis totius mundi esset pater,ita in amore omnium ipsos eorum imitabatur parentes: imò cunctos,nõ carnales tantummodo, verumetiam spiritales patres solicitudine ac pietate superabat:& pecunias, & verba, & corpus,& animam pro his, quos diligebat, impendens. Propter hoc itaque charitatem etiam plenitudinem legis vocabat,& vinculũ perfectionis , & omniũ matrẽ bonorũ,& initium finemq; virtutũ: propterea- que dicebat, Finis autẽ præcepti est charitas de corde puro,& conscientia bona. & rursus: Non adulterabis, non occides. Et si quod aliud est mandatũ,in hoc verbo instauratur: Diliges proximũ tuum sicut teipsum. Quia igitur & initium, & finis,& bona omnino vniuersa dilectio est,vel in ipsa studeamus Paulum imitari: etenim hic illius ope talis effectus est . Non enim proponas mihi mortuos,quos sæpius suscitauit:neque leprosos, quos eadem virtute mundauit:nihil horum requirit à te deus. Posside charitatẽ Pauli , & perfectã adipisceris coronã. Cuius verò ista sententia est?Ipsius nutritoris vtique charitatis, qui eã & mirabilibus , & signis,& aliis bonis mille proposuit. Quia enim eã ipse abũdè,ac vehemẽter impleuerat,idcirco etiã acrius, atque examinatius vim eius intelligit . Per ipsam etenim ille ad tã celsum perfectionis culmen ascẽdit,nihilq; eũ ita dignũ deo,vt virtus præstitit charitatis: & ideo dicebat,Imitamini dona meliora,& adhuc excellentiorẽ viam vobis demõstro , charitatẽ profectò optimam viã,plenissimamq; pronuncians.In hoc ergo, & vigilanter ambulemus,vt & Paulũ, imò & dominũ Pauli videre mereamur,& incorruptibiles consequamur coronas, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi , cui est gloria,& imperium, in secula seculorum,Amen.

Homilia.tiij.

Beatus Paulus,qui nos hodie cõgregauit,quiq; terrarum etiã illuminauit orbem, vocationis suæ tẽpore aliquãdo cæcatus est,sed illius cęcitas illuminatio totius orbis effecta est . Quoniam enim videbat malè,bene eũ excæcauit deus , vt vtiliter iã videret in reliquũ. Simul enim & documentũ ei virtutis suæ præbuit , & in passione eius figurauit futura, & modũ eius prædicationis edocuit, ꝙ scilicet oportet eũ priora studia penitus excludere,& quasi conniuentẽ oculis semetipsum vndique coërcere : propter quod ipse idẽ istud significãs , clamat: Si quis videtur inter vos sapiens,stultus fiat,vt sit sapiẽs. Nequaquam ergo potuisset rursum bene videre , nisi prius excęcatus fuisset. Vnde & propriã sapientiã,quia perturbaba tur excludens,fidei se per cuncta cõmittit. Sed nullus hoc audiẽs,vocationẽ istam necessitatem putet,siquidem potuit redire vnde discesserat . Multi enim & in nouo,& in veteri testamento,cùm maiora sæpe mirabilia vidissent,retrò(vt legimus)sunt reuersi: vt Nabuchodonosor,vt Iudas, vt Elimas magus, vt Simon, vt Ananias,vt Sapphira , vt vniuersus populus Iudæorũ: sed non ita Paulus . Illustrato enim mentis aspectu ad syncerrimũ illud lumen cursu tetendit,atque ad cœlũ perniciter subuolauit. Quòd si interroges , cuiꝰ rei gratia sit cæcatus,accipe ipsum loquentẽ:Audistis,inquit, conuersationem meam aliquando in Iudaismo , quoniam supra modum persequebar ecclesiam dei, & expugnabam illam,& proficiebã in Iudaismo supra multos coętaneos meos,in genere meo abundãtius æmulator existens paternarum mearum traditionũ. Quia enim vehemens quidem erat & ferus, frenis quoq; vehementioribus indigebat , ne scilicet impetu ipso eius quo ferebatur alacritatis arreptus,prolata à se dei verba contẽneret. Propterea igitur furorem eius indomitum prius comprimit , concitatos & præcipites illius iracundiæ fluctus,cæcitatis beneficio redigit in quietem:& tunc demum cœlesti eum domat affatu,ostendens propriæ inaccessibilem sapientiam, & supereminentem omnibus diuinæ scientiæ bonitatem, vt disceret,cui iam aduersario repugnaret:quem certè nó modò punientem ferre non posset, sed nec beneficia conferentem. Non enim ille obscuritate tenebrarum, sed luminis nimietate cæcatus est. Et cur,inquis, hoc non antè factũ est?Ne quæras istud,neque velis esse curiosior, sed concede incomprehensibili dei prouidentiæ salutes esse hominum notis sibi temporum opportunitatibus ordinãti. Sic enim etiam ipse fatebatur, dicẽs: Cùm autem placuit ei,qui me segregauit de vtero matris meæ,vocauit per suam gratiam , vt reuelaret filiũ suum in me. Nihil tu igitur scruteris amplius,quando hæc dicit & Paulus . Istud enim tũc vtique fieri oportuit,cùm iã scandala vbique creuissent. Ab ipso itaque discamus,quoniã nullus aute Paulum,neque ipse Paulus

lus ex se tãtummodo eum inuenit,sed ipse se Christus ostendit,& idcirco dicebat:Non vos me elegistis , sed ego elegi vos. Cæterum cur antè non credidit,cùm videret resurgere mortuos,ambulare claudos, paralyticos roborari,dæmones effugari? Nullum enim fructũ ille ex his omnibus cõsecutus est, cùm tamẽ non ignoraret,ista qui tam erat erga apostolos curiosus,qui certè cùm lapidaretur Stephanus adstabat,& faciem eius videbat angelico fulgore radiantem . Cur ergo nihil inde lucratus est? Quia necdum vtique vocatus fuerat à Christo. Tu verò hoc audiens,noli vocationem istã, necessitatẽ putare. Non enim deus cogit homines vocando,sed post vocationem quoq; permittit eos propriarũ esse dominos voluntatum. Nam & Iudæis seipsum quando oportuit,reuelauit:sed illi propter gloriã quam ab hominibus requirebant, vltrò se offerentem suscipere noluerunt . Verùm hoc loco infidelior quis opponat,atque dicat:Cur me etiam non vocauit è cœlo? Vnde etiam manifestum est,ô homo , quia Paulum vocauit de cœlo? Sed credis istud? ergo si credis , hoc ipsum ad signum tibi satis est. Si verò non credis,quia è cœlo Paulum vocauit:quomodo dicis,cur me etiam non vocauit? Credis , quia ille vocauit,hoc ipsum tibi (vt dixi)abũdat ad signum. Crede igitur, nam te quoque è cœlo vocat deus,si habes animam ad obediendũ parãtam. Quòd si inobediens sis, & corruptæ depraua tæq; sententiæ,ne de cœlo quidẽ ad te vox dimissa tibi sufficit ad salutem . Quoties autẽ & Iudæi vocem audiere de cœlo,in nouo,& in veteri testamento,nec tamen facti sunt idcirco meliores? Nam in veteri,Iudæi post mille miracula pro deo vitulum, quẽ fecerant,adorauerunt. At verò Hierechontina meretrix,quæ nihil omnino ex mirabilibus viderat,ostendit tamen fidem in exploratorum susceptione mirabilem. Interea quoque repromissionis Iudæi signa cernentes,permanebant lapidibus duriores . Niniuitæ verò Ionam solũ videntes erediderunt,& egerunt pœnitentiam,& venturam super se iram dei conuersione pepulerũt. In nouõ etiã testamento sub præsentia ipsius Christi , latro quidem cùm crucifixũ cerneret , adorauit: Iudæi verò qui eum spectauerant mortuos suscitantẽ, & vinxerũt & affixerunt crucí. Quid autem nostra quoque ætate, nónne ex fundamẽtis templi quod Hierosolymis fuit ignis exiliens audentes illud ædificare cõsumpsit?sicq; reliqui ab iniquis conatibus destiterunt,nec tamen ab impietate sua atque cæcitate conuersi sunt. Quãta verò etiam post hæc alia facta sunt miracula:vt cùm super Apollinis verticẽ fulmẽ illapsum est , vt cùm ipsius responsa dæmonis transferri à rege sepultũ iuxta se martyrẽ compulerunt , dicentis se alloqui omnino non posse,quandiu proximã illius aream videret:erat hanc vicina. Post quæ ipsius regis aunculus,qui prophano attactu consecrata deo vasa temerauerat,vermibus exesus interiit. Præpositus quoq; regalis ærarij, ob aliam quam ecclesiæ intulerat iniuriã , medius repentè diruptus est: tunc etiam regionis nostræ fontes, qui prius flumina ipsa cursu inundante vincebant,subitò in se resiliendo fugerũt,nunquã hoc antè perpessi,nisi postq̃ loca illa sacrificiis ac victimis inquinauit. Quid verò iam memorẽ famẽ toto prorsus orbe terrarũ cũ impio rege dominatã, regis interitũ in regione Persarũ:ante mortẽ verò mentis errore perpessum, exercitũ in medio barbarorum relictũ,& vndique velut quodam reti conclusum,reditum ex illis locis improuisum atque mirabilẽ? Cùm enim rege impio miserabiliter interẽpto,alter pius in eius successissẽt imperiũ,aduersa omnia continuò dissoluta sunt, & exercitus qui velut in mediis erat retib⁹ inuolutus, nec vllũ exitum aliquando se inuenturũ esse credebat, dei iam nutu ab hostibus liberatus,omni cũ securitate remeauit. Et hæc quidẽ,quem non valeant ad patrem pietatis attrahere? Quid verò præsentia? nónne etiam multò mirabiliora dicenda sunt ? nónne crux prædicatur, & totus ad credẽdum mundus accurrit? Nónne mors nunciatur,& omnes conuolant ? Nunquid non innumeri crucifixi sunt? Nũquid non duo latrones cum domino pependerũt? Nunquid non multi sapientes? Nunquid non multi extiterunt potentes ? Cuius igitur aliquando sic nomen obtinuit? Et quid dico potentes atque sapientes? Nunquid nó fuerũt reges inclyti ? Quis ita sibi terrarum orbem tam breui tẽpore subiugauit? Non enim varias mihi,atque diuersas opponas hæreses. Omnes siquidem eũdem prædicant Christum, etsi non omnes sanè prædicent,atq; legitimè. Illum enim omnes prædicant,qui in Palæstina & natus, & passus, qui Pontio Pilato adiudicante crucifixus est. Hæc igitur cuncta quæ proposui, nónne etiam magis virtutis eius videntur habere documentum,quàm illa vox allata de cœlo? Cur enim nullus ita aliquando regnum, vt hic solus obtinuit,certè cùm innumera ex aduerso impedimenta pugnarent? Nã & reges contra euangelium præliati sunt,& tyranni bella gesserunt,& nostra vsque adeò attrita non sunt,vt inde magis fierent clariora. Vnde igitur hæc tanta , tamq; admirabilis virtus? Magus scilicet erat? Solus ergo iste magus tam potẽs fuit? Audistis nẽpe,quia & apud Persas magi, & apud Indos extiterunt,sint quoque & modò. Sed ne nomen quidem eorum vsque sonat. Et ille quidem ex tyrannorum vrbe deceptor,ac maleficus aliquò loci apparuit,ad breui aliquanto tempore in exigua parte orbis refulsit:sed celeriter extinctus atq; deletus est, qui non ecclesiam omnino,non populum,non aliquid horum reliquit. Sed quid dico magos, atq; maleficos extinctos? Vnde,quæso,omnium deorum templa extincta sunt,& Clodoneus , & Darius, & omnes istæ prophanitatis officinæ silent , ac penitus obstructæ sunt? Vnde igitur non solùm crucifixũ,sed & etiam pro ipso occisorũ fauillas dæmones cõtremiscunt? Cuius rei gratia,saltẽ nomen audientes crucis,in fugã resiliunt: cùm certè si se res haberet aliter, magis eos oporteret irridere quàm fugere. An fortè crux quid clarũ videtur,ac nobile? Imò è contrario turpis, & exprobrabilis mors. Est enim & vtiq; pœnalis mors , & omnino terrima,& apud Iudæos maledicta,& inter gentiles abominanda. Vnde igitur illam dæmones reformidãt, nisi de virtute crucifixi? Si enim illã per se ipsam timerent,quanquã & hoc ipsum de his esset indignũ:tamẽ & ante illũ,& post illũ plerique crucifixi sunt , & cũ ipso etiã duo. Quid igitur si inuocet aliquis nomen latronis,vel alterius cuiusquã crucifixi,dæmón ne fortè timebit ac fugiet? Nequaquam,quinimò ridebit. Si verò Iesum addideris,Nazarenũ,velut ab igne repentè diffugiet. Quid igitur ais? Vnde præualuit? Quia, inquis, seductor fuit. At nõ hæc præcepta loquũtur. Deinde & multi seductores fuerũt,& tamen nullus obtinuit. Sed quia magus fuit. Verùm lõgè aliud eius dogmata cõtestantur. Sed & magorũ multa sæpe fuit copia , nec tamen vllũ huius potentiæ nomen auditũ est . Sed quia sapiẽs fuit:at multi fuerunt sæpe sapiẽtes. Quis itaque similiter obtinuisse dicetur? Nullus enim aliquãdo sal

tem

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tem ex parte aliqua huic potẽtiæ appropinquauit. Vnde liquidò patet, quoniam Christus non fuerit magus, non seductor, sed qui è contrario horum extitit emendator. Et verè diuina virtus, nec vlli omnino superabilis. Idcirco & ipse cuncta vicit, atque perdomuit. Et Paulus cum illa arte vilissima tantam potuit inspirare
Acto.18.a virtutem, quãtam ipse rerum testatur effectus. Homo etenim ignobilis, abiectus, & circũforanus, qui artem exercebat in pellibus, intantum virtute progressus est, vt vix triginta annorum spacio & Romanos, & Persas, & Parthos, & Medos, & Indos, & Scythas, & Aethiopes, & Sauromatas, & Saracenos, & omne prorsus humanum genus sub iugum mitteret veritatis. Respõde igitur, vnde iste opifex vilis, ac publicus stans in loco artis suæ, ac scasellum in manu gerens, ita vt ipse philosophatus sit, & alios docuerit philosophari, gentes scilicet, vrbes atq; regiones, nec vim in se sermonis
2.Cor.11.b ostendens? Audi enim ipsum loquentem: Et si imperitus sermone, nec pecunias possidens: nam hoc quoque
1.Cor.4.c ipse testatur. Vsque ad hãc, inquit, horam & esurimus & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur. Et quid
H dico pecunias? cùm ille sæpe necessarium quidem non haberet cibum, nec quo se circundaret indumentum. Quia verò nec de professione clarus fuerit, ipsius disci
Acto.18.a pulis ostendit, dicens: Quoniam manebat apud Aquilam & Priscillã, propterea quòd eiusdẽ artis essent. Erant enim scænofactoriæ artis. Non igitur à proauis nobilis, quippe qui tam vilis fuisse artis ostenditur: nõ à patria, non à gente, tamen prægressus in medium, ac tantũmodo apparens, inimicorum cũcta turbauit, vniuersa cõfudit: & sicut in stipulas, aut in fœnũ ignis immissus, omnia dæmonũ opera cõsumpsit, atq; in quod voluit, omnia conuertit. Neque verò hoc solùm admiratione dignũ est, quòd tãtam potentiã talis obtinuit: sed quoniã discipulorum quoque illius plurimi pauperes, imperiti, ac totius erant eruditionis extranei, in fame & egestate viuentes, ignobiles, ac de ignobilibus procreati: quod certè etiã ipse prædicauit, nec erubuit eorum cõmemorare pauperiẽ, imò necessaria quidem
Rom.15.e eorũ victui postulare. Proficiscar, inquit, Hierusalẽ ministrare sanctis. Et rursus: Secundũ vnã sabbati vnus-
1.Cor.16.a quisque vestrũ reponat, quod ei bene placuerit, vt nõ
I cùm venero tunc collectæ fiant. Quare verò plures di
Ibidẽ.1.d scipulorum ex imperitorũ numero constarent, ad Corinthios scribens, ait: Videte vocationẽ vestram, quoniam non multi sapientes secundum carnem, nõ multi potentes, non multi nobiles, sed & valde obscuri, &
Ibidem. viles fuerunt. Nam infirma mundi, inquit, elegit deus, & quæ non sunt vt ea quæ sunt destrueret. At nobilis & eruditus erat fortè persuasor. Nec istud quidẽ, nam
Ibidem.2.a hoc quoque ipse cõfirmauit, dicẽs: Et ego veni ad vos, non in sublimitate sermonis, aut sapientiæ, annunciãs vobis testimonium Christi. Non enim iudicaui me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixũ. Et sermo meus, & prædicatio mea, non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis. Sed causa nimirum ipsa, prædicationis erat idonea, quæ ad se pertraheret audientes. Accipe quid etiam super hac re ipse
1.Cor.1.c pronunciet. Quoniã, inquit, Iudæi signa petunt, & Græci sapientiam quærunt: nos autem prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalũ, Græcis autem stultitiam. Sed securitate, ac libertate perfunctus
Ibidem.2.a est. At omnino à periculis nũquam respirauit. Et ego, inquit, in infirmitate, & timore, & tremore multo fui apud vos: neque verò ipse solùm, sed etiã discipuli eius passionibus subiacebãt. Mementote, inquit, dierũ prio- K
Heb.10.f rũ in quibus illuminati magnum certamẽ sustinuistis passionum. In altero quidem opprobriis, & tribulationibus spectaculum facti, in altero etiam socij taliter conuersantium facti: nam vinctis compassi estis, & rapinam bonorum vestrorũ cum gaudio suscepistis. Et rursus ad Thessalonicenses ait: Vos enim eadem passi
1.Thes.2.c estis à cõtribulibus vestris, sicut & ipsi à Iudæis, qui & dominum nostrum occiderunt, & prophetas suos per-
2.Cor.11.b secuti sunt. Rursus ad Corinthios scribens: Sicut, inquit, abundant passiones Christi in vobis, & quemadmodum socij estis passionum, ita eritis & consolationis. Et ad Galatas: Tanta, inquit, passi estis sine causa, si
Galat.3.a tamen sine causa. Cùm igitur & prædicator, & imperitus, cùm etiã pauper esset, & prorsus ignobilis: & quod prædicabatur, non modò commendatione sui esset vacuum, verumetiam offensione plenissimum, & auditores ipsi inopes, imbecilles, atque omnino nulli, & pericula tam crebra, tam varia, non doctoribus solum, sedetiam discipulis imminerent, & crucifixus esset, qui annunciabatur adorandus. Quidnam illud est, L
quod huius prædicatio potuit obtinere? Nónne lucidissimè claret diuina hoc & ineffabili quadã virtute perfectum? quod certè etiam inimicorum comparatione potest liquidò comprobari. Cùm enim videris cõtraria horũ vniuersa concurrere in vnũ: id est, vt opes, & nobilitatem, & patriæ claritudinem, & oratoriæ artis pompam, & pacis securitatem, & plurimam in ipsa superstitione culturam, continuò tamen morem prophanitatis extinctum: hos verò qui sunt ex aduersa parte superare, quæ horum causa sit, respõde. Tale est enim, vt cùm rex quispiam instructis armis, fretus exercitu, potentissimas in bello acies instruens hostes superare nequiuerit, nudus aliquis, & pauper, & solus, ac ne breui quidem iaculo armatus, aut simplici saltẽ veste tectus, certamen ineat, eaq; peragat quæ alij, nec cũ mille quidẽ munitionibus patrare potuerunt. Noli igitur in praua permanere sententia, sed virtutem venerare crucifixi. Neque enim si regem aliquem videas ciuitates sibi excelsas parantem, circumagentem fossas, muros machinas imponentem, innumerã quoque habentem militum multitudinem, arma fulgentia, pecunias infinitas, vnamq; hostium ciuitatem destruere non valentem: alterum verò nudo corpore dimicantem, solisq; manibus vtentem, non vnã, aut duas, aut paucas, sed prorsus innumeras, totoq; orbe diffusas vrbes percurrentẽ celeriter, cunctasq; capientẽ, humanæ hoc dicas esse virtutis. Sic ergo proculdubio in præsenti causa sentiendũ est. Propterea enim concessit deus & latrones cum saluatore crucifigi, & ante saluatoris aduẽtum seductores aliquos apparere, vt etiam ex comparatione rerum nimis insipientibus ostenderetur excellentia veritatis: & discerẽt, quia hic non vnus ex illis, sed grãde sit inter tam dispares, infinitumq; discrimẽ. Nihil enim Christi gloriam potuit inũbrare, vel eorundẽ opportunitas tẽporum, vel cõmunio passionẽ: ne quis enim putaret, quia dæmones crucẽ, & nõ crucifixi pauerẽt virtutẽ, obstruxit ora ista dicentiũ per latronẽ. Quòd si temporũ opportunitas cũcta fecisse dicatur, ad repellendũ Theodotus atque eius discipuli proferẽtur, qui cum eisdẽ ferè, quibus etiã Christus tẽporibus extitissẽt, & veritatẽ per quædã etiam signa impugnare tẽtassẽt, repẽtè destructi sunt. Quod enim iã antè memorauì, ideo interdũ falsa fieri deus signa concessit, vt abundantius vera monstraret. Propterea M
&

A & pseudoprophetas tẽpore prophetarum, & pseudoapostolos cũ apostolis apparere permisit, vt disceres, quia splendentes eius vbique virtutes nequaquam obscurare posset similitudo, & vmbra quædam virtutũ. Agẽ iam ex aliis quoque documentis, probemus esse hanc potentiam singularem, & præcipuam atque mirabilem. Docebimus enim Christi gloriam ipsa magis inimicorum impugnatione creuisse. Cùm enim hunc ipsum beatum Paulum Romæ quidam persequerẽtur, aliquando hoc ipsum dogma inquietius prædicabant. Cupiẽtes enim Neronem impugnatorem Pauli acrius in eius odium commouere, mira quadam arte lædendi susceperunt & ipsi euangelicæ prædicationis officium, vt magis scilicet fidei sermone feruente, & discipulorum crescente numero, in immensum ignesceret furor tyranni, & fera maiora adhuc colligeret incrementa feritatis. Et hoc ipse ad Philippenses Paulus
Philip.1.b scribens, ait: Scire vos autem, inquit, volo fratres, quæ circa me sunt, magis venerunt ad profectum euangelij, ita vt plures è fratribus cõfidẽtes in vinculis meis, abundantius auderent sine timore verbum dei loqui.
B Quidam quidem etiam per inuidiam & contentionẽ, quidam etiam per bonam voluntatem Christum prædicant: quidam autem ex contentione Christum annunciant non syncerè, existimantes pressuram suscitare vinculis meis. Quidam autem ex charitate, scientes
Ibidem.c quòd in defensione euangelij positus sum. Quid enim si omni modo, siue per occasionem, siue per veritatem Christus annuncietur? Vidisti certè, quemadmodum etsi ex contentione aliqui prædicarent, tamen etiã per inimicos veritas Christi crescebat. Supra verò hanc inimicorum calliditatem, alia quoque ex aduerso multa veniebãt. Nam & antiquæ leges, non modò non opitulabantur, verumetiam aduersabantur: contraq; veritatis partem non solùm malicia obloquentium inimicorum, verumetiam ignorãtia dimicabant, regem aiebant alterum Christum. Non enim nouerant eius cœleste regnum terribile istud, & absque vllo termino gloriosum: sed quasi tyrannidem morbis inferentibus per calũniam repugnabãt, & in cõmune omnes, & specialiter aduersus eos singuli dimicando. In communi quidem, quasi contra eos, qui publicæ disciplinæ, & le-
C gum scita destruerent: speciatim verò, quasi singulorum domos diuisionibus, diuortiisq; dissoluerent. Nã & filium tunc impugnabat pater, & filius patrem negabat, & maritũ vxor oderat, & vxorem maritus, filiæ quoque cũ matribus dissidebant, cognati cognatos, amici oppugnabãt amicos, eratq; per omniũ domos varium istud, & multiforme bellũ, propinquos separans, dispergens curiam, iudicia conturbans: cùm vtiq; mores patrij soluerentur, festiuitas & cultura dæmonum pelleretur, quæ alij legumlatores vel in primis custodiẽda decreuerant, cũ his omnibus etiã tyrannidis orta suspicio vndiq; faciebat eos explodi. Neque verò dicere quispiã potest à gentibus quãta inferebãtur, à parte verò Iudæorũ omnia inquietabantur, cùm certè isti etiã sæuius immineret. Cumq; & ipsi ei destructionem
Acto.21.e legis impingeret: nonenim cessat, inquiunt, loquẽs cõtra legem, & locũ sanctũ. Verumtamen vndique inuidiæ igne succenso, ab domibus, ab vrbibus, ab agris, à solitudine, à terra, à mari, à gentibus, à Iudæis, à principibus, à plebibus, à regib⁹, à regũ ministris: cùm omnes ad crudelitatẽ se mutuò cohortarẽtur, & omnes ferissimè sæuiusq; consurgerent: beatus tamen Paulus in tãto ignes insiliẽs, atque in medio taliũ luporum consistens, quanquã ictus omniũ exciperet, non modò tamen obrutus ipse nõ est, sed etiam omnes illos in partem trãstulit veritatis. Et hæc & alia quoque prælia nõ minus sæua memorabo: vt illud quod aduersus pseudoapostolos gerebatur, quodq; eum super omnia alia torquebat, domesticorum dolus, ruina nutantiũ: multi enim etiã ex fidelium numero labebantur, sed etiam contra ista prævaluit. Vnde quæso: ex quáve virtute? Quia, inquit, arma nostra non carnalia, sed potentia sunt ad destructionẽ, munitionum consilia destruentem, & omnẽ altitudinẽ extollentem se aduersus scientiam dei. Propterea igitur in diuersum omnia vertebãtur, ac mutabãtur repentè: ac sicut igne succenso paulatim spinæ consumũtur, & cedunt, flammisque superantur, ac mundi redduntur nouales: sic etiã Pauli insonante lingua, & omni igne vehemẽtius irruente cedebant omnia, fugiebantq; & dæmoniũ cultus, & celebritas omnis, atq; festiuitas, & mores patrij, & populorum furores, & tyrãnorũ minæ, & insidiæ domesticorum, & pseudoapostolorũ operationes malignæ. Magis autẽ sicut radiis Solis orientibus, & tenebræ fugantur, & feræ latitant, foueisq; condũntur, & latrones re- E
cedunt, & homicidæ ad antra suffugiunt, & amouentur piratæ, & sepulchrorũ violatores fugãtur, & adulteri, & fures, & perfossores domorum deprehẽsi à Sole, redarguti, periclitatites abeunt, sesèq; alicubi procul occultant, omniaq; lucida efficiuntur & clara, illustrãtibus desuper radiis, terrã, pelagus, ac mõtes, vrbes, simul atq; regiones: sic tũ prædicatione fulgẽte, & vbique euãgelium disseminante Paulo, fugabatur error, veritasq; remeabat: fauillæ verò, fumusq; tẽplorum, & cymbala omnia, & tympana, & ebrietates, & comessationes, & stupra, & adulteria, & alia dictu fœda, quę in sacris suis celebrare cõsueuerant, defecerunt, atq; consumpta sunt, instar ceræ ignis vapore pereuntis, & palearum vice, quæ subitò concremantur incendio. Clara verò inter hæc veritatis flãma surgebat resplendẽs & ipsum ad vsq; cœlũ sublimitate cõscendens, ab his potissimùm subleuata, qui eam nitebantur opprimere: pérque illos magis incrementa suscipiẽs, qui illam extinctũ iri cupiebant. Nec pericula enim progressum eius, aut impetus coërcere potuerũt, non tyrãnis quędã inueteratæ cõsuetudinis, non patrij amoris author- F
itas, nõ legũ potestas, nõ illa ipsa custodiẽdi eius quod prædicabatur euãgelij difficultas, nec quicquã eorum quæ impedimentũ afferre possunt, proficiscentis celeriter veritatis cursum aut incidere, aut retardare potuerũt. Atque vt quantã istud vim habeat, cognoscas, cõminare gentibus, nõ dico pericula, famẽ, mortẽ, sed damnũ aliquod exiguum, & videbis eos repentè mutatos. At non talia inueniuntur, & nostra, sed concisis occisisq; omnibus, & vbique impugnatis vario genere bellorũ, illa tamen florentiora semper effecta sunt. Et quid ego nostræ ætatis cõmemoro gẽtiles viles istos, & omnino contẽptui faciles? & potius qui apud illos erant aliquãdo mirabiles in mediũ proferamus, philosophię scilicet honore celebratos, Platonẽ, Pythagorã, Aremeniũ, multosq; alios huiusmodi, & tunc demum euangelicæ prædicationis virtutẽ probabis. Nam post Socratis venenum, alij quidem Megara discesserunt, similia patiendi metu: alter autem & patria, & libertate priuatus est, nec præter vnam mulierẽ philosophiæ quenquam studiis subiugauit. Plato autem depictam in paginis disciplinã relinquẽs, in mortẽ solutus est. Et certè nihil eis tũc impedimento erat, nõ periculũ, non
egestas,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gegestas,non imperitia sermonis: sed erant & dicendo potentes, & opibus affluentes, & de nobilitate patriæ gloriantes. Verùm nequaquam obtinere potuerunt: talis est enim conditio erroris, etiam nullo sibi obsistente confeneſcit, ac defluit. Talis autem è diuerso veritatis ſtatus, etiam multis impugnãtibus ſuſcitatur, & crescit. Hæc autem ita esse, veritas rerum ipsa proclamat, nihilq; hic opus est assertione verborum, cum vocem quodammodo totus vndique mundus emittat, vrbes scilicet, & agri, & terræ, & maria, & loca culta atque deserta, ipsæ quoque etiã montium summitates. Neq; enim solitudinem beneficij sui reliquit exortem, sed ipsam maximè his, quæ nobis de cœlo veniẽs detulit, bonis repleuit, per Pauli præcipuè linguam, pérque illam quam in ipsum contulit gratiam. Quia enim dignam tali dono deuotionem gerebat, copiosa in illo etiam gratia coruscauit, plurimaq; horum, quæ hucusque memorauimus, ipsius sudore ac sermone completa sunt. Quoniam igitur ita genus nostrum nobilitauit deus, vt vnum hominem dignaretur tantorũ causam facere bonorũ, ſtudeamus & nos eius ſimiles inueniri. Neque verò istud impossibile putemus, quoniã, vt sæpe dixi, & nunc inculcare non cesso: tale illi, quale etiam nobis corpus fuit, talis anima, tales cibi, sed voluntas in eo mirabilis, & præclara deuotio: & istud est prorsus vnde ille talis effectus est. Nemo igitur diffidat, nemo desperet: si intendas animam, & præpares, nihil est quod te ab eiusdem gratiæ possit prohibere muneribus. Non est enim personarum acceptor deus. Idem illum teq; formauit: & quemadmodũ illius, ita est etiam tuus deus: ac sicut illum meritò laudauit, ita etiam tibi offert coronam. Spondeamus igitur nosmetipsos deo, atque mundemus, vt nos quoque eandẽ gratiam consequentes, eadem etiã præmia sortiamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui est gloria, & imperium, in secula seculorum, Amen.

Homilia.v.

VBi nunc illi sunt, qui querulo semper animo mortem causari solent, & corruptibile hoc corpus, atque passibile impedimento sibi esse ad virtutem putant? audiãt Pauli facta præclara, & ab hac obtrectatione maligniſſima conquiescant. Quid enim humano generi mors nocuit? quid verò virtutẽ corruptio corporis impediuit? Considera itaque Paulum, & videbis, quia nobis etiam ad maximam vtilitatem proficiet ista mortalitas. Hic enim nisi mortalis fuisset, nequaquam dicere potuisset magis autem nequisset ostendere, quòd ipsius temporibus est locutus: quoniam quotidie morior propter gloriam vestram, quam habeo in Christo Iesu. Vbique enim nobis intẽtione animi, ac prompta opus est voluntate: quæ si afuerint, nihil erit quod nos possit à virtute prohibere, sicut superior iam sermo memoratus est. Nónne erat iste mortalis? nónne ignobilis? nónne pauper: & quotidiano opere victum requirens? Nónne corpus habuit, cunctis naturæ necessitatibus subiugatum? Quid ergo eũ vetuit illis, quibus floruit, splendere virtutibus? profectò nihil. Nullus ergo mœreat pauper, nullus angatur inglorius, nullus ex vilioribus ingemiscat: sed tantummodo illi, qui molles sunt animo, & eneruati mẽte, atque resoluti. Hoc enim solum est quod nos à virtute valeat arcere, vitiositas animæ, atque mollitudo sententiæ, nec quicquam omnino: propterea idq; beati huius propter quem hodie cõgregati sumus, qui præsentium iucũditate gaudet, illustratur exemplo. Sicut enim Paulo nihil ea quæ superius sunt memorata nocuerũt, ita extra religionem nostram positos, nihil his aduersa iuuerunt, non generis claritudo, non diuitiarum, affluentia, non splendor eloquij, non gloriæ magnitudo, non sublimitas potentatus. Sed quid ego de hominibus adhuc loquor, & quandiu circa terrã continuo sermonẽ? Fas est etiam supernas commemorare virtutes, principatus videlicet, ac potestates, mundiq; rectores, ac tenebrarum huius seculi. Quid enim iuuit eos angelorum sortitos esse naturam? Nónne venient omnes istæ virtutes à Paulo, eiusq; similibus iudicandæ? Nescitis, inquit, quia angelos iudicabimus, quantò magis secularia? Non igtiur ob alias aliquãdo causas, nisi ob vitia sola doleamus, horum nos studiosos esse pœniteat. Nihil est quod nos Pauli similes fieri vetet. Ille enim non solùm gratia dei, sed etiam sua voluntate talis effectus est, & idcirco gratia, quia etiã de propria volũtate. Vtraque enim plena in illo fuerunt, atq; perfecta, & ea quæ donantur à deo, & ea quæ voluntate præstantur. Vis dona dei agnoscere? vestimenta Pauli dæmonibus terrori erant. Verùm ego nequaquam istud admiror, sicut nec illud quidem, quia vmbra Petri corporum languores effugabat. Hæc sunt verò miranda, quæ Paulus etiam ante gratiam magnus ab ipsis rudimentis, ab ipsis fidei suæ inuenitur feciſſe principiis, quia nec virtute hac, qua postea polluit, illustratus, nec apostolatus honore donatus, ita in Christi zelum totus exarsit, vt omnem contra se accenderet populũ, qui cùm se in tantis periculis, & ciuitatẽ propter se obsessam cerneret, per murũ demissus in sporta est, sicq; depositus, nec tunc quidem in segnitiem ac timiditatem relapsus est: sed maiorem alacritatem mentis accepit, periculis quibusdam se sæpe subdens in aliorum salutem: nulli autem studio cedens docendi, sed quotidie portans crucem, dominũ sequebatur. Et quidem cùm recens adhuc Stephani ante oculos haberet exemplum, videretq; contra se omnes potissimũ concitatos Iudæos, cædem spirantes, ipsasq; penè carnes eius deuorare cupiẽtes: vnde igitur Paulus, neq; cùm in pericula irrueret, temeritatis argui poterat, nec pericula fugere timiditatis: quia vtiq; & amabat satis præsentem vitam, ob lucrum docendi: & rursum valde eã despiciebat, ob philosophiam, ad quam illum mundi contemptus euexerat, propterq; amorem quo ire vrgebatur ad Christũ. Quod enim de ipso dico semper, nec dicere aliquando cessabo, nullus ita in diuersa rerum incidens atque contraria, vtraque in commodũ suum transtulit, vtraq; suis vtilitatibus coaptauit. Nullus enim sic vnquam præsentis vitæ fuit amãs, ne eorũ qui sunt lucis istius cupidissimi: & è regione sic aliquando despexit salutẽ illorum, qui se in mortẽ sponte præcipitant: sic ab omni se mundum cupiditate abstrahebat, nullaq; præsentium tenebatur passione, sed vbique desiderium suum cum dei voluntate miscebat. Et tũc quidem præsentem vitam magis necessariam esse ducebat, quàm societatem Christi, atque colloquium. Nunc verò tam molestam sibi illam fatebatur & grauem, vt etiam ingemisceret, atque in mortis desideriũ cogeretur. Ea enim sola cupiebat, quæ illi secundum deum lucra pârerent, etiamsi viderentur esse contraria. Erat enim quidem varius semper, ac multiplex, nó vtique dissimulatione mutabilis, quod absit, sed facies omnia, quæ prædicationum, salutisq; hominum necessitas popoſciſſet. In hoc quoq; domini sui inuentus imitator. Nam & deus & homo apparuit, cùm id eũ oportuit

tuit apparere, & in igne quando tempus ita exegit, & nunc quidem se in habitu armati militis, nunc in simi litudine viatoris, nunc in ipsa ostendit similitudine hominis veritatem, secundum quam ne ipsam quidẽ mortem refugit: sed iterum iterumq; commonet, nemo dispensationem istam necessitatem putet, sed tantummodo amorem dei erga homines integrigat. Nam & aliquando quidem super thronum, aliquando verò super Cherubin apparebat sedens. Omnia tamen ista pro variarum dispensationũ opportunitate faciebat, propter quod loquitur per prophetam: Ego visiones multiplicaui, & in manibus prophetarum assimilatus sum. Ita igitur & Paulus creditæ sibi dispẽsationis modum sæpe variando, nequaquam de domini sui imitatione culpatus est, cùm modò Iudæus fieret, modò se illis nulla communicatione misceret. Et tunc quidẽ custodiret legem, nunc verò despiceret: & aliquando cõseruaret presentem vitam, aliquando contemneret: & nunc quidem etiam postularet pecunias, nunc autem oblatas etiam refutaret: nam & sacrificium obtulit, & purificationẽ ex more celebrauit. Sed rursus & anathematizauit ista facientes. Et nunc quidem circumcidebat ipse, nũc circumcisionẽ penitus excludebat. Et erãt facta quidem ipsa diuersa inter se, atq; cõtraria, mens verò atq; sententia ex illa fiebat valde sibi concinnãs atq; concordans. Vnum illud requirebat, & solùm eorum qui illum audirent, ac viderent salutem: propterea modò extollit legem, modò inclinat ac deiicit. Non enim solùm in actibus suis, verumetiã in verbis erat, vt dixi, varius ac multiplex, non mutando sententiam, sed alter factꝰ ex altero: sed ipse quòd erat semper manendo, eorum, quæ dicta sunt vsum pro causarum opportunitate variabat. Non igitur eum propter ista reprehendas, propter quæ illum magis debes dignis laudibus coronare. Siquidem & medicum cùm nunc vrẽtem videris, nunc fouentem, nunc ferro vtentem, nũc medicamento, & aliquando quidem ægrotum à cibo potuq; cohibentẽ, aliquando verò eum in ista laxantẽ & modò quidem cooperientem vndiq;, & vndiq; confouentem: nunc verò ipsi illi calefacto securius plenã frigidis aquis imperantem epotare phialam: non vtiq; super hac eum varietate & frequenti mutatione culpabis, sed tunc præcipuè stupebis artem, quãdo ea quæ nobis contraria videntur & noxia, illum cum fiducia videris offerentem. Hoc est enim veri artificis, ac periti. Si igitur approbamus medicum contraria ista facientem, multò magis Pauli debemus animam prædicare, tam multis se ac diuersis modis ægrotãtibus coaptantem. Nó enim minus hi qui animarum, quàm illi qui corporum languore vexantur, arte opus habẽt, ac varietate curandi: ad quos si securè, & velut ex directo voluerint accedere, omnis spes ab eis salutis ausugiet. Et quid mirum si homines ad hæc sananda temperamenta descendant, cùm etiam omnipotens deus hoc ipso medicinæ vtatur modo, nec omnia nobis vniformiter ac directim loquatur? Quia enim sponte nos vult effici bonos, non necessitate atque violentia, opus etiam habet mutatione curę, non propter aliquã impossibilitatem suam, sed propter nostram fragilitatem. Ipsi enim licet innuere solùm, imò vellet tãtummodo, iamq; facta spectaret, quæ voluit. Nos verò qui semel dominatum nostri adepti sumus, non in cunctis deo subditos esse nos patimur, quia si traheret inuitos, eriperet ipse quod contulit, id est, arbitrij potestatem. Ne igitur istud fieret, frequenti fuit opus vacrietate medicandi. Hæc autem à nobis non superfluò disputata sunt, sed propter beati Pauli varium studiũ atque sapiens, vt quando eum videris pericula fugientem, non illum admireris minus, quàm cùm se periculis gaudet opponere. Vt enim hoc fortitudinis, ita illud sapientiæ est. Et cùm videris eum magna de seipso sonantem, similiter admireris, ac si illum videas semetipsum depreciantem. Vt enim istud humilitatis, ita & illud magnanimitatis est. Quando enim gloriantem videris, admirare: sed similiter lauda, cùm illum vides humilia de se & contemptibilia dicentem. Nam & hoc est animi arrogantia vacui, & illud dilectione & humanitate pleni. In dispensationem siquidem multorum salutis ista faciebat, propter quod ait: Siue enim mente excedimus, deo: siue sobrij sumus, vobis. Neque alius quisquam tantas, non dico occasiones, sed prorsus necessitates habuit arrogantiæ, neque tamen vllus alter ita se mundè ab omni iactantia subduxit. Hæc itaque animo attentiore considera. Scientia, inquit, inflat. Et hoc omnes cum apostolo facilè dixerimus. At tanta certè in illo erat scientia, quanta in vllo vnquam fuerit, neque tamen se extulit insolenter, qui se in hoc ipso humiliat, ac deiicit dicens: Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus, & non me arbitror comprehendisse. Et si quis existimat se scire aliquid, nondum cognouit quemadmodum eum oportet scire. Ieiunium rursus inflat, idque fecit Pharisæus ille manifestum, qui ait: Ieiuno bis in sabbato. Sed Paulus non modò ieiunans, verumetiam famem propter Christum patiens, se etiam abortiuum vocabat. Et quid de scientia dico atque ieiunio, quando etiam tanta cum deo habens tam crebra colloquia, quanta nec prophetarum, nec apostolorum vllus habuit, per ea ipsa humilior reddebatur? Non enim mihi dicas ista quæ legimus. Nam plura cælauit, nec enim omnia dixit, ne gloria se maiore circundaret: nec omnino cuncta tacuit, ne pseudoapostolorum contra se ora referaret. Nihil enim ociosè ille faciebat, sed omnia cum causa iusta, probabilique ratione. Cum tanta itaque ratione animi tantas res inter se diuersas, contrariásque peragebat, vt eisdem tamen laudibus vbique ornaretur. Quod dum adhuc aptius dicimus, intuere magnum loqui. Hæc autẽ tam opportunè aptèque faciebat, vt magis mereretur loquendo de se, quàm tacendo, laudari. Qui nisi feciſſet istud culpabilior esset illis, qui seipsos importunè laudare didicerunt: & nisi etiam gloriatus fuisset, creditos sibi perdidisset, omnésque res inimicorum dum se humiliat extulisset. Sic nouerat vtrunque temperare, & cum recto consilio, atque sententia ea quæ videntur reprobanda perficere tam, vtiliter & commodè, vt non minus de illis placeret, quàm cùm imperata compleret. Amplius enim tunc Paulus placuit gloriando, quàm alter laudes proprias occultando: nec tantùm quisquã profuit cùm sua merita cælaret, quãtùm iste cùm proderet. Sed hoc quoque est multò admirabilius, quia de se non modò locutus, verumetiam quantùm oportuit, est locutus. Non enim quasi maximam licentiam de opportunitate nactus, immoderatius laudibus suis vsus est: sed considerantissimè quousque eum progredi deceret, agnouit. Neque tamen istud sufficere sibi credidit, sed ne alios hoc sermone vetaret, idque efficeret vt semetipsos inaniter prædicarent: libenter se etiam insipientem vocauit, quanquã certa inuitãte causa de propria aliquid laude perstrinxerit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

perstrinxerit. Quia enim consequens erat, vt idipsum respicientes, alij temerè atque inaniter eius vterentur exemplo, quod plerunque contingit in medicis: sæpe enim medicamentum quod opportunè alter apposuit, importunè alter amouens, vim medicaminis obscurat atque corrumpit. Ne igitur hic quoque istud accideret, vide quanta procuratione vsus sit: qui cùm gloriaturus esset, non semel, non secundò, sed sæpius
2. Cor. 11. a. differendo atque cunctando dicebat: Vtinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ. & rursus: Quod
Ibidem. c. loquor, non loquor secundum deum, sed in insipietia. Cumq; tanta dixisset, non tamen ea se premisisse contentus est, sed rursus ingressurus in laudes, semetipsum
2. Cor. 12. a. occultat, & dicit: Scio hominem, & iterum pro huiusmodi gloriabor, postq; hæc omnia factus sum insipiés. Quis ergo tam stultus, quis inueniatur omni sensu ac ratione priuatus, qui vidés sanctum illum, etiam cùm tanta ei necessitas immineret, cunctantem tamen, atque metuentem, grande aliquid de seipso loqui, & sicut equum vsque ad præcipitia horrenda venientem, seq; sæpius inde trahentem, & quidem cum tanta hoc esset dispensatione facturus? Quis, inquam, sic sit insi-
H piens, qui non etiam maiore abundantia cautionis laudes suas fugiat, & tunc fortè solùm de illis aliquid attingat, quando id opportunissimum tempus exegerit? Vis aliud tibi tale quoq; illius ostendam? Etenim istud est omnino mirabile, quia contentus non erat testimonio conscientiæ, sed etiam nos docebat iuxta quam regulam in tali rerum discrimine deberemus incedere: non sibi tantummodo de temporum necessitate satisfactionem parans, verumetiam alios erudiens, quanta cum cautione, etiam tempore efflagitante, istud effugerent. Nam per ista quæ dixit, quodammodo illud effatus est: Grande malum est dilectissimi, de seipso aliquid grande dicere atque mirabile, extremæq; omnino dementiæ est, nulla imminente necessitate rerum, & necessitate violenta propriis velle laudibus decorari. Non enim est hoc secundum deum loqui, indicium potius est istud insaniæ. Hoc enim nobis omnem prorsus mercedem euacuat, & quidem plurimis laboribus, sudoribusq; quæsitam. Hæc enim omnia, hisque plura dixisse videtur ad cunctos, dum loquendi de se
I necessitatem etiam excusatione munuit. His autem profectò maius est, quia necessitate cogente, non vniuersa fudit in medium, sed plura etiam & maiore cælauit. Venio, inquit, ad visiones & reuelationes dei: parco autem, ne quis de me existimet super id quod videt. Hoc verò dicèdo, nos erudit, vt ne existente quidem necessitate, omnia quorum nobis conscij sumus, in medium proferendo vulgemus, sed ea solùm, quæ audientibus vtilia iudicamus: quoniam & Samuel (nihil enim videtur inconsequens, illius quoque meminisse sancti, in nostram siquidem vtilitatem, laudémque proficiet) & ipse inquam, aliquando gloriatus est, & propria rectè facta patefecit: sed qualia illa, quæso? quæ vtique cognoscere audientibus conueniret. Non enim super decore pudicitiæ, neque de obliuione locutus est iniuriæ, sed super tali re quadam, quam præcipuè discere regem illius temporis oportebat: id est, de conseruanda integritate iustitiæ, & manibus abstinendis à muneribus. Dauid etiam glorians, de eis vtique gloriabatur, quæ emendare auditorem valerent. Neque enim de se aliam commemorauit ille virtutẽ, sed vrsum, atque leonem adduxit in medium, atque aliud prorsus nihil. Etenim altius de se offerre sermonem, glorioſi est, & insolenter sese iactantis: dicere autem illa quæ præsentis causa tantummodo necessaria sunt, futura amantis est, multorúmque commoda cogitantis. Hoc itaque fecit & Paulus, qui cùm à pseudoapostolis carperetur, quasi non esset probatus apostolus, nec habens à Christo aliquam potestatem, propter obtrectationes falsas, in laudes suas ire compulsus est, quæ maximè dignitatem eius ostenderent. Vides ne igitur per quanta docuerit auditorem non inaniter gloriari? Primo quidem dum ostendit se, istud necessitatem vocauit. Secundò, dum plurimis laudes suas satisfactionibus temperaret. Tertiò, quia non cuncta confessus est, sed maiora suppressit, & hoc certè cùm necessitate quadam in sua præconia cogeretur. Quartò, dum sub alterius persona dixit, scio hominem. Quintò, cùm non omnes virtutes suas adduxit in medium, sed eam partem, quam præsens tempus maximè flagitabat. Neque verò de se tantummodo gloriando, eundem virtutum suarum seruabat tenorem, verumetiam in alios, quæ viderentur iniuriosa, dicendo. Nam iniuriam inferre fratri inter prohibita numeratur, sed hac quoque specie ita Paulus op- L
portunè vsus est, & congruè, vt magis etiã quàm laudans placeret: propterea & Galatas insensatos vocat, Galat. 3. a.
& Cretenses vetres pigros, & bestias malas, & tamen 1. Tit. 1. c.
hinc etiam prædicatur. Fines etenim nobis exemplo suo statuit, ac regulas, vt neglectores voluntatis dei, nequaquam cura leniore tractemus, sed sermonem in eos, qui Paulò rigidius percutiat, dirigamus. Omnium siquidem mensuræ sunt apud illum locatæ, ac propterea omne quod dixerit, omne quod fecerit, placet: & conuiciis coërcendo, & laudibus prouocando, austerius aliquos aduersando, & blandius admonendo: & cùm effert seipsum, & rursus cùm deponit ac deiicit, & cùm de se gloriatur, & cùm se ipse miseratur. Et quid mirum si iniuria & maledicũ placet, quando placuit & æmulatio, & dolus quidẽ, atq; deceptio, non in vetere solùm, sed in nouo etiam testamento? Hæc omnia igitur diligenti examine ponderãtes, admiremur Paulum, & glorificemus deum, vt ipsi etiam bona consequamur æterna, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui est gloria & imperium, in secula seculorum, Amen. M

Homilia sexta.

Vltis hodie fratres dilectissimi, qui audiendi studio huc conuenistis, vt magna gesta Pauli, atque præclara, quæ iuxta quorundam suspicionem habere videntur aliquid reprehensionis, in medium proferamus? Etenim inueniemus illum nó minus de his, quàm ex cæteris clarum effici, atque magnificum. Quidnam illud ergo est, quod reprehensibile iudicatur? Visus est, inquiunt, aliquando plagas timere, quòd certè visus est, quando eum loris milites tutuderunt, neque verò solùm tunc, sed aliàs quoque apud illam purpuræ venditricem. Quando etiam causas apud illos mouebat, qui eum de carcere iam educere festinabant. Nihil enim aliud ista faciendo, nisi sibimetipsi defensionem parabat, etsi quid horum fugeret, rursus in ea ipsa prouidebat. Quid igitur dixit? Siquidem nihil eum ita magnum atque mirabilem, vt hæc dicta declarant, quia vtique & talem habens animam, id est, non malignitate quadã ac despe
ratione præcipitẽ, & corpus cedes plagis, atq; verbera contremiscens, non minus tamen, quàm incorporeæ virtutes,

A virtutes, omnia illa quæ videntur terribilia despexit, cùm hoc tempus exigeret. Quando ergo illum vides extentum ad plagas, atq; metuentem, illorum recordare verborum, per quę transcendit ad cœlum, angelisq; certauit, dicendo: Quis ergo nos separabit à charitate Christi? tribulatio, an angustia, an persecutio, an
Roma. 8. g. fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Illorumq; verborum memento, quibus omnia quæ patitur, nihil
2. Cor. 4. d. esse pronunciat, dicens: Quod enim in præsenti est momentaneum ac leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Adde his quotidianas tribulationes, imò singularum mortes dierum, atq; ista perpendens, admirare Paulum, & à teipso desperare desiste. Hæc enim quæ videtur infirmitas esse naturæ, ipsa est maximum eius virtutis indicium, quia talem se vtiq; præstabat, etiam cùm multarum rerum necessitate torqueretur. Quoniam enim enormitas periculorum hanc de illo multis opinionem suggesserat, & suspicari eos profectò fecerat, quòd super humanã naturam ille proficiens, tantus existeret: idcirco tribulari permittebatur, vt disceres, quia cùm secundum naturam vnus es
B se de pluribus propter voluntatem, non solùm supra multos homines, verumetiam vnus esset ex angelis. Cùm tali enim anima, taliq; corpore mortes mille tolerabat, despiciebat præsentia, contemnebat futura, clara illa atque magnifica verba resonabat: Quoniam
Roma. 9. a. optaui, inquit, ego ipse & anathema esse à Christo Iesu pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem. Possibile est enim dei iussa perficere, si modò velimus omnem naturæ trepidationem alacriter virtute superare, nihilq; impossibile est eorum quę à Christo hominibus imperantur. Si enim, quantùm est in nobis velimus virium exprimere, maximum etiam nobis deus adiungit auxilium, atq; ita, etsi omnia in nos aduersa concurrant, tuti tamen in medio periculorũ, intactique seruabimur. Neque tamen metuere plagas reprehensione dignum est, sed propter plagarum metum aliquid indignum pietate committere. Hoc ipso enim quo plagas timet, qui in certamine non vincitur, admirabilior ostenditur, quàm ille qui non timet. Magis enim in isto virtus refulget, cùm vicerit etiam illa quæ timuit. Nam plagas formidare, naturæ est: nihil autem indecens plagarum timore committere,
C voluntatis naturam infirmam iuuantis est, eiúsque imbecillitatem sua virtute superantis. Sicut nec mœrere culpabile est, sed per mœrorem aut aliquid facere, aut dicere eorum quæ deo displicent. Quòd si ego Paulum fuisse hominem denegarem, meritò mihi has fragilitates naturæ eius opponeres, quibus nostrum posses refutare sermonem. Si verò ipse dico, atque confirmo, quia homo quidem fuit, & nulla nobis etiam naturæ conditione præstantior fuit, tamen melior voluntate: frustra mihi ista proponis, imò non frustra, sed omnino pro Paulo: & hinc potissimum qualis ille fuerit, ostendis, qui in tali natura viuens, potuit quodammodo esse supra naturam. Non autem illum tantummodo extollis, sed etiam consuis ora torpentium, seseque in desidiam reclinantium, non eos sustinens ad eminentiam confugere naturæ, sed impellens ad studium voluntatis. Sed & mortem, inquis, aliquãdo pertimuit: sed hoc quoque profectò naturæ, & tamen rursus hic ipse qui mortem timuit, dicebat: Nam
1. Cor. 15. b. Roma. 8. d. quandiu sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus grauati. & rursus: Nosipsi intra nos gemimus. Vides ne

æquiparanter, quomodo è diuerso naturali infirmita- D
ti virtutem apposuerim voluntati? quia & martyres plurimi cùm ducerentur ad mortem, sæpius palluerunt, & timore ac trepidatione complexi sunt. Sed hoc ipso præcipuè mirabiles comprobantur, quoniam itliipsi qui mori timuerunt, mortem tamen propter Christum minimè refugerunt. Sic & Paulus, qui cùm mortem timeret, ne ipsam quidem recusabat gehennam, qui propter desiderium Christi, etiam cùm formidaret, & interitum, tamen cupiebat resolui. Non au
tem hic solus talis fuit, sed ille quoque, qui fuit aposto Matth. 26. d
lorum caput, qui sæpe dixerat paratũ se esse pro Christo animam tradere, & tamen mortem vehementer horruerat. Audi igitur quid ei super hoc Christus loquitur: Cùm autem senueris, alius te cinget, & ducet Ioan. 21. c.
quò non vis: naturæ infirmitatem exprimens, non voluntatem. Siquidem natura nobis inuitis quoque ostẽdit sua, & infirmitates eius superare non possumus, nec si valde, studioseq; cupiamus: nec culpamus istud, quia vtique inde nil lædimur, imò inde magis sumus admirabiles. Non enim crimen est mortem timere: imò è contrario, quanta laus est nil turpe, atque seruile perpeti per timorem? Non enim naturã habere in- E
firmitatibus subditam, sed seruire infirmitatibus, criminosum est: vt meritò magnus ille habeatur, atq; mirabilis, qui imbecillitatem naturæ voluntatis virtute superauerit: & hoc ipso ostendit, quanta sit liberæ voluntatis potestas, obstruátq; ora dicentium, cur non natura boni facti sumus, nec cum ipsa virtute progeniti? Quid enim refert natura esse, quod potes effici voluntate? imò tantò est melius spõte esse bonum, quàm fortem: quantò vtique præstat coronis, & amplissima laude decorari, quàm penitus nil mereri: quanquam si velis voluntatem fortem habere atque robustam, hoc illo penè fit firmius. An verò non vides concisa martyrum corpora, ferróque cadentia, nec tamen cedere, aut vinci in aliquo voluntatem? An fortè non expectasti etiam Abraham voluntate naturæ impedimenta superantem, quando vtique vni- Genes. 22. b.
genitum filium iussus est immolare, cùm certè tunc Dan. 3. b. c.
natura quasi fortiori cesserit voluntati? Nònne vidisti idipsum in illis tribus pueris accidisse? Nónne etiam audisti illud antiquum, & seculare prouerbium, F
quòd fiat ex consuetudine secunda natura? Ego verò dixerim, quòd etiam prima, sicut superius dicta docuerunt. Vides igitur & haberi posse illam, quæ in natura est firmitatem, si sit voluntas fortis, ac vigilans: & quòd maiore laude sit dignus, qui esse vult bonus, quàm ille qui cogitur, hoc est enim esse præcipuè bonum: itaque cùm dicit, Castigo corpus meũ, 1. Cor. 9. d.
& in seruitutem redigo: timeo enim ne cùm aliis prædicauero, ipse reprobus efficiar. tunc illum maximè meritum, honorum præconiis attollis videns non eum sine labore implesse virtutem: ne hi qui post eum essent futuri, argumentum ad desidiam ducerent illius in bono facilitatem: & cùm rursus dicit: Mundo Galat. 6. d.
crucifixus sum, voluntatem eius corono. Potest enim, potest inquam, naturæ fortitudinem virtus voluntatis imitari. Nam si vel hunc ipsum adducamus in medium, qui est quædam, vt ita dixerim, statua virtutis: inueniemus quoniam bona, quæ illi inerant volũtate, in naturæ ea firmitatem certauerit adducere. Dolebat quidem ille corpus, sed non inferius in corporeis potestatibus ipsos contenebat dolores: sicut ex ipsius verbis animaduerti potest, quæ nec de nostra putatur pferre

Universidad de Deusto
Biblioteca

G natura. Quando enim dicit, Mundo crucifixus sum: quid aliud videtur dicere, quàm quòd etiam ex corpore ipso animi virtute migrauerit? Quid verò datur carnis meæ angelus satanæ? Hoc autem nihil est prorsus aliud, quàm ostendere contempsisse dolorem se corpore sentientem, non quia non ingrederetur animũ, sed quia magnitudine volũtatis excluderet eum, atq; depelleret. Cùm verò alia plurima his mirabiliora dicat, & gaudeat verberat⁹, & glorietur catenat⁹, quid aliud quispiã dixerit, quàm istud quod ipse memorauit? Quoniam dicendo quidem, castigo corpus meũ, & in seruitutem redigo: timeo enim, ne cùm aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar: ostendit naturæ infirmitatẽ: per ista verò, quæ dixi, voluntatis nobilitatẽ. Idcirco enim vtrunq; positum est, vt neq; propter illa magna, alterius eum opineris esse naturæ, & ipse de virtute desperes: neq; per ista paruula, sanctã illam reprehendas animam: sed hinc quoq; desperationem rursus excludes, ad meliorem spem teipsum reducas. Propterea rursus adiungit etiam id quod dei esse gratiæ proprium con
H fitetur, & quidem exaggerando, atq; cumulando. Sed grato erga deum animo facit, piaq; sententia, ne quid scilicet suum esse credatur. Dicit autem etiam quòd ad ipsius pertinet voluntatem, ne in deum cũcta proiiciens, dormire malis ac stertere. Omnium nanq; mẽsuras, ac regulas apud eum inuenies. Sed maledixit ali quando, inquis, Alexandro æario. Et quid istud spectat ad vitium? Non enim fuit hic sermo iracundiæ, sed potius doloris, qui certè ortus est de veritatis iniuria. Non enim propter seipsum dolebat, sed quia
2. Tim. 4. c. prædicationi ille restiterat. Valde enim, inquit, restitit, non mihi, ait, sed verbis nostris. Vt & suum erga veritatem exprimeret affectum: & non solùm illum cui scribebat, sed certè his quoque discipulos solaretur. Quoniam enim satis consequens erat scandalizari omnes, nihil patientibus aduersariis veritatis, idcirco & ei qui repugnauerat, dei comminatus est vlti-
2. Thess. 1. b onem. Sed orauit aduersus aliquos, dicens: Si tamen iustum est apud deum retributionem reddere his, qui nos tribulant, non illos pœnas luere concupiscens, sed
Ibidem. eos qui affligebantur consolari studens: propter quod & infert, Et vobis qui tribulamini, requiem nobiscum.
I Cæterùm cùm ipse aliquid triste perpetitur, audi quàm alta patientia philosophetur, & propter mala bonam vicem reddat inimicis. Maledicimur, inquit, & bene-
1. Cor. 4. c. dicimus: persecutionem patimur, & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus. Si autem quę pro aliis facta, vel dicta sunt, iracundiæ dicas fuisse, potes dicere
Actor. 13. b. & Elymam magum per iracundiam excęcatum, iniu-
Ibidẽ. 5. a. riosęque correptum: Ananiam quoque & Sapphiram per iracundiam à Petro interfectos exclamabis. Sed quis est ita stultus & saxeus, vt hoc audeat suspicari? Alia quoque plurima inuenimus eum dixisse, atq; fecisse, quæ ad speciem videntur onerosa. Verùm hæc ipsa sunt, quæ præcipuè modestiam eius ostendunt.
1. Cor. 5. b. Etenim cùm satanæ tradit eum, qui Corinthi fuerat fornicatus, cum multa hoc effecit charitate, plenóque amoris animo, idque ex secunda epistola euidenter ostendit: & è regione cùm Iudęis minatur, ac dicit, peruenit in eos ira dei: non vtique furore plenus id loquitur, quem audimus pro ipsis frequenter orantem, sed deterrere eos studens, per quæ eos redderet meliores.
Actor 23. a. Sed sacerdoti, inquis, irrogauit iniuriam, dicens: percutiet te deus paries dealbate. Nouimus quidem quòd de hoc loco aliqui fatisfacientes, loco prophetiæ velint esse quod dictum est: nec culpo dicentes: etenim istud euenit, sicq; defunctus est. Si quis tamen acrior insurgat inimicus, & curiosius reparans quæstionem, contradicat, ac referat: nònne nouerat, quia summus erat sacerdos? Hoc vtique dicemus, quoniam eruditus alios, erga eos qui in potestate sunt modestius conuersari, atque monens, ipse quoque huic voluit obtemperare, sicut & Christus fecit, qui certè cùm scribis mille fanda, atque nefanda dixisset, ait tamen: Su-
Matth. 23. a. per cathedram Mosi sederunt scribæ & pharisæi, omnia ergo quæ dicunt vobis, facite: secundum autẽ opera eorum nolite facere. Ita igitur & hic Paulus, & conseruauit pontificis dignitatem, & quod futurum erat, ante prædixit. Quòd si Ioannẽ à consortio separauit, & hoc vtique rectissimè pro communi officio prædicationis effecit. Cùm siquidem qui istud susćipit officium, non oportet mollem esse quendam atque resolutum, sed fortem, & per cuncta robustum. Neque saltem attingere quisquam debet præclari huius muneris functionem, nisi paratus sit millies animam suam tradere in mortem, atque discrimina. Di
L cit enim ipse dominus Iesus: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Qui ergo non tali animo est, multos etiam alios suo perdit exemplo, magisque vtile est, si quiescat sibique tantùm vacet, quàm si procedat in medium, & onus suis viribus maius assumat: sic enim non propriam solùm, sed etiam multorum sibi creditorum prodit salutem. Et reuera quomodo non absurdum est, vt cum aliquis nesciat artem gubernandi, pugnandique cum fluctibus, nec si mille rebus adigatur, eligat ad clauum sedere: & ille qui ad prædicandi pergit, officium temerè ad istud vtcunque cõtingit, accedat, atque innumerabilium rerum curam absque vlla consideratione susćipiat? Non itaque nauium gubernatorem, non ad bestias dimicantem, non ludo gladiatorio destinatum, non alium quempiam omnino sic ad discrimina & mortes paratam atque expositam oportet habere animam, vt eum qui susćipit officium prędicandi. Nam & pericula profectò maiora, & aduersarij sæuiores, & non vnum quoddam mortis genus incumbit, nec vsquam prorsus simili cõ
M ditione certatur. Cœlum nanque hic in præmio, in supplicio autem gehenna proponitur, & æternæ animę salus, atq; perditio. Non solùm autem eum, qui prædicationi accingitur, sic oportet parari, sed quencunque, vel simpliciter Christianum: nam crucem tollere, & sequi Christum omnibus imperatur. Si autem cunctis, multò magis doctoribus populi, atque pastoribus, quorum ex numero etiam Ioannes tunc erat, qui
Actor. 13. a. dicebatur & Marcus: qui, quoniã se in ipsa aciei fronte constituens, nimis inuiriliter egerat, eum meritò Paulus abiecit, ne illius quasi contagione vires corrũperentur aliorum. Si verò, vt Lucas refert, quoniam
Ibidẽ. 15. g. aliqua inter ipsos facta est contentio, noli hoc delictũ putare. Non enim commoueri malum est, sed irrationabiliter, nulloq; iusto flagitãte negocio commoueri. Iracundia, inquit, iniusta non iustificabitur: non ergo
Matth. 5. c. culpatur simplex iracundia, sed iniusta. & rursus: Qui iratus fuerit fratri suo sine causa. Non ergo simpliciter iratus, & propheta dicit: Irascimini, & nolite pec-
Psal. 4. a. & Ephes. 4. f. care. Quòd si omnino huiusmodi vti non oportet affectũ, etiam cùm tẽpus exposcit, frustra nobis videtur ingenitus: sed profectò nõ frustra, quẽ certè prouidus nobis

A nobis creator inseruit, vt dormientes animas, atque resolutas ab inertia ac desidia susćitaret. Quasi enim gladio aciem, ita menti nostræ iræ acumen imposuit, vt eo, cùm oportet, vtamur. Propterea igitur & Paulus hoc sæpe est vsus affectu, & modestè loquentibus erat melior iratus, cum tempore omnia faciens opportuno, pro lucro & commodo prædicandi. Neque enim simpliciter lenitas semper est bona, sed cùm illam tempus efflagitat: quando verò id non adest, etiã ista vitiosa est, sitq; inconstantia. Hæc verò omnia nõ pro Paulo satisfaciens sum locutus: non enim nostri ille indiget sermonis, laus enim eius non ex hominibus, sed ex deo est, sed quò auditores erudiamus, vt omnibus ad opportunitatem vtantur affectibus, sicut iam antè memoraui. Sic nanque poterimus vndique spiritalium lucrorum incrementa colligere, cúmque maximis diuitiis ad portum tutissimum peruenire, & consequi indeficientes coronas, quas etiam nos omnes contingat mereri, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium, in secula seculorum, Amen.

B

Homilia septima.

Quoties hi, qui portant signa regalia clangente ante se tuba, & acie militum præeunte, ingrediuntur vrbes: omnis populus consueuit accurrere, ad audiendum buccinæ sonum, vel signum quod in sublime fertur videndum, ipsius etiam virtutem ferentis. Quoniam igitur & hodie non vrbem, sed orbem Paulus ingreditur, concurramus omnes. Etenim iste non signum terreni alicuius regis, sed in cœlo regnantis Christi crucem portat, & præcedunt non hominum, sed angelorum cateruæ: non solùm in honorem eius signi quod fertur, sed in eius à quo fertur auxilium. Si enim propriam vitam regentibus tantummodo, nihilq; pro communi vtilitate facientibus, angeli ab omniũ domino deputati sunt, sicut ait vnus
Gene. 48. c. ex iustis, Angelus qui eruit me à iuuentute mea: multò magis his, quibus totius orbis cura commissa est, taliumq; donorum onera portantibus virtutes adsunt supernæ. Et illi quidem, qui in excercitu hoc honore donati sunt, ornantur veste preciosa, aureis torquibus
C colla subnixi, nitentes vndiq;, & vndiq; refulgentes: iste verò catena pro torque circũdatus gestat crucem, & persecutionẽ vndiq; sustinens, famem vbiq; perpetiẽs. Sed nihil est dilectissimi, quod ex huius sermonibus ingemiscas. Siquidem iste ornatus multò est illo melior & clarior, atq; amicitior deo, propter quod & portans minimè laborat. Hoc est nanq; mirabile, quia cum vinculis, verberibus, atq; vulneribus longè splendidior erat diademate purpuraq; fulgentibus. Quòd enim esset verè clarior, & quia non ad somnum tantummodo ista dicuntur, ipsius vestimenta docuerunt. Nam si mille diademata, totidemq; purpuras ardenti febri superponas, ne modicum quidem flammæ eius valebunt extinguere. At modò huiuscemodi vestimẽta, ægrotantium admota corporibus, morbos omnes fugabant. Si enim latrones videntes signum illud militare, nõ irruunt, sed auersi repentè diffugiunt: multò magis & ægritudines & dæmones, Christi signo apparente, fugiebant. Sic autem Paulus ferebat hoc signum non vt solus illud portaret, sed vt omnes quoq; tales esse doceret, ac faceret: propter quod clamat, atq; di-
Philip. 1. d. cit: Idipsum certamen habentes, quale audistis & vidistis in me. Et vobis donatum est, non solùm vt in eum credatis, sed vt etiam pro illo patiamini. Etenim præ- D sentis vitæ dignitates tunc clariores videri solent, quando in vno tantùm homine constiterint. In spiritalibus verò è contrario, tunc magis splendent honores, cùm sibi plurimi eorum communione sociantur, cùm non vnus est particeps dignitatis, sed multos habet qui eisdem honoribus perfruantur. Vides igitur hic omnes esse signiferos, & Christi nomen vnumquẽque gestare in conspectu gentium atq; regum, ipsum verò Paulum etiam cùm sibi anathema optat, atq; supplicium. Sed non hoc præcipit & cæteris, quod certè illi portare non poterant. Vidistis nempe quantæ nostra sit natura capax virtutis, quàm nihil sit homine preciosius, & adhuc vtique mortali. Quid enim mihi hoc maius, imò quid poteris saltem æquale memorare? Quantorum verò iste, quæso, honore dignus est angelorum, qui hoc verbum potuit effari? Qui enim in temporali hoc atq; mortali corpore constitutus, cuncta etiam quorum non erat dominus, pro Christo nõ dubitat offerre, hic si incorporeæ fuisset naturæ, quid E tandem, quid autem facere distulisset? Nam & angelos propterea miramur, nõ quia incorporei sunt creati: siquidem cùm diabolus sit incorporeus & intuitibilis, est tamẽ omnibus infœlicior: quia factoris dei meruit offensam. Hinc etiam homines infœlices vocamus, non quia videmus eos carne circundatos: sed cũ non ea, vt oportet, vtuntur, alioquin & carne indueba tur Paulus. Vnde igitur talis emersit, & tantus? Et ex proprio videlicet, & ex dei: & idcirco ex dei, quia de proprio. Non enim est personarum acceptor deus. Si
Actor. 10. c. autem dixeris, & quemadmodum illum imitari possibile est? discе quid dixerit: Imitatores mei estote, sicut
1. Cor. 4. d. & 11. a. & ego Christi. Ille ipsius Christi effectus est imitator, tu verò nec apostoli. Ille domini æmulator fuit, tu autem neq; serui: & quam tandem poteris negligẽtiæ tuę vmbram obtendere? Quemadmodum verò eum imitatus sit, ostendit. Idq; ab initio considera ab ipsis principiis. Quantò enim ex illis salutaribus emersit fluentis, tantò igne plenus exiuit, vt nec necessarium sibi putaret magistrũ. Non enim expectauit Petrum, nec venit ad Iacobum, neq; ad alium omnino quenquam: sed propria alacritate raptus, ita totam illam, in qua fuerat baptizatus, prædicatione sua inflammauit vrbem, vt sæuissimum contra se Iudæorum prælium concita- F ret. Violentissimũ enim persecutorem Christus in ardentissimum repentè prędicatorem immutauerat. Siquidem etiam cùm Iudæus esset, supra dignitatem suã multa faciebat, alligans, abducens, trahens in publicũ Christianos, Sic etiam Moses cùm à nullo in principatum populi ordinatus fuisset, contribules suos tamen à Barbarorum iniquitate defendit. Hæc enim sunt fortis cuiusdam, ac virilis animi certa documenta. Hoc signum propriæ libęræque sententiæ, nequaquam in aliorum afflictionibus tenere patientiam: sed benignè atque constanter tueri eos qui opprimuntur, etiam si nullo in hoc ordinetur officio. Quia verò iustè opus arripuerat principatus, deus hanc ei posteà contulit dignitatem. Idipsum autẽ seruauit in Paulo: qui quàm rectè faceret vltrò arripere initia sermonis atque doctrinæ, deus similiter ostendit, citò doctoris eum honore sublimans. Si enim magisterij atque primatus adipiscendi gratia ad procuranda tanta negocia prosiluissent, consequẽter essent de ambitione culpabiles. Cùm verò vterque pericula diligerent, mortesq; in se procurarent vndique, vt alios acquirerent

Universidad de Deusto
Biblioteca

G in salutem: quis tam apertè infœlix est, qui tantæ deuotionis studium criminetur? Quòd enim aliorum amãtes salutem, ista perfecerint, & sententia declarauit dei, & eorum perditio, qui malè istum concupierunt honorem. Irruerunt siquidem tunc & alij in huiusmodi principatum, sed protinus interempti sunt: nam alterum quidem lapsus à cœlo exussit ignis, alterum subitus hiatus terræ absorbuit. Non enim propter defensionem populi ista faciebant, sed ob gloriam dignitatis. Irruit & Ozias, sed lepra commaculante punitus est. Irruit etiam Simon, sed reprobatus est, & morte periclitatus. Irruit verò etiam Paulus, sed apostolatus gloria coronatus est. Non enim in sacerdotium nec honorem, sed in ministerium irruit atque labores: maximèque in hoc zelo & alacritate properauit: propterea prædicator, propterea continuò clarus efficitur. Sicuit enim qui princeps fuerit ordinatus, nisi dignè impositum sibi administret officium, meretur etiam maiora supplicia: sic alter, etsi non ordinetur quidem, suscipiat tamen, & sicut oportet impleat, non dico sacerdotium, sed solicitudinem curámque multorum, omni profectò est honore dignissimus. Propterea igitur ne vnum quidem diem in ocio passus est & quiete transire hic in prædicandi ardore, ipso igne vehementior: sed simul, vt salutifero ex fonte conscendit, plurimámque in se flammam ipse succendit, non pericula timuit, non irrisiones erubuit, & opprobria Iudæorum, neque sermonem suum ab illis respui indignanter tulit. Non aliud quicquam horum simile cogitauit, sed alios accipiens oculos, vtique charitatis aliámque mentem, multo cum impetu instar torrentis irrupit: omnia pariter Iudæorum trahens atque conuoluens, & ex scripturis ipsum esse Christum euidenter ostendens. Et certè nondum in eo tam multa gratiæ munera coruscabant, nondum tanta fuerat spiritus illuminatione donatus: sed tamen inflãmata continuò voluntas, mortificatáque anima cuncta faciebat: & quasi semper satisfaceret deo de tempore iam peracto, sic gerebat omnia, sic lucra spiritalia vndique colligebat in locum, qui esset belli pars maxima, & laborum, periculorúmque plena fidenter insiliens. Hoc verò maiore quoque admiratione dignum est, quòd cùm tam esset audax, ac velut ad pugnam semper accinctus, & ignem quendam belli conspirans: ita rursus placabilem præbebat magistris, vt nunquam in eo, vel in tanto illo impetu alacritatis offenderet. Itaq; feruẽti tunc, vel potius furenti præceperunt, vt iret Tarsum atque Cęsaream, nec tamẽ renuit. Dixerunt, quia eum per murum deponi oporteret, & passus est. Dederunt consiliũ pro implenda purificatione, non restitit. Suaserũt ne in theatrum ingrederetur, & cessit. Ita se huic rei totum dedicauerat, vt omnia pro fidelium vtilitatibus libenter acciperet, pro ipsorum ædificatione, pacem, consensum, dispensationem, concordiam, diligendo, & eundem se, ac semper æqualem prædicationi vbique seruando. Cùm igitur audis quòd fratrem miserit ad tribunum, volens de periculis liberari, & quòd appellet Cęsarem, quódque Romam ire festinet, nequaquam putes verbum esse formidinis. Qui enim gemebat in hac se adhuc esse vita, quo putes modo eligebat esse cum Christo? Qui & cœlum propter ipsum despiciebat & angelos, quo tandem pacto hæc præsentia diligebat? Cuius igitur rei gratia ista faciebat? proculdubio, vt diutius prædicationi insisteret, cúmque multis hinc credentibus, atque omnibus coronatus iret ad Christum: iam profectò metuebat, ne pauper hinc, atque inops multorum salutis abscederet. Et idcirco dicebat: permanere autem in carne necessarium est propter vos. Propterea ergo cùm videret meliorem pro se in iudicio processisse sententiam, ipsóque dicente Festo, absolui poterat homo iste, nisi appellasset Cęsarem: vinctus tamen, cúmque plurimis vinctis, qui mille facinora commiserant, ductus, non erubuit cum illis ligari, quinimmo omnium simul nauigantiũ curam gerebat, sui quippe securus, sęque tutum satis esse certissimus. Cúmque vinctus per tam vastum pelagus duceretur, ita gaudebat tamen, tanquam in maximum duceretur imperium. Etenim non paruum illi præmium vrbis Romæ conuersio proponebatur. Verùm ne illos quidem qui pariter nauigabant, despectui habendos putauit: sed illis quoque de veritatis suauitate modulatus est, indicãs sibi diuinos apparuisse vultus, & ea quæ fuerant sibi dicta, commemorans: id est, tibi donaui homines istos. Hoc verbis faciebat, non seipsum arroganter extollens, sed illos sibi ad persuasionem fidei parans. Propterea & deus permisit pelagus commoueri, vt per id quod auditus non est, spiritalis Pauli gratia panderetur. Nam & cùm dedisset consilium nauigandum non esse, cõtemptus est, ventúmque est vsque ad extrema discrimina. Verùm ne contemptu quidem eorum factus est onerosior: sed rursus, quasi pater filiis prouidebat, agebátque omnia, ne quisquam periret. Postquam verò Romam ingressus est, ibi quoque quanta cum modestia annunciat veritatem, quanta etiam cum libertate obstruit ora impiorum. Verùm nec ibi stare contentus, etiam in Hispaniam percurrit. Cùm autem sæpius varia pericula sustineret, confidebat magis atq; fiebat audacior: nec ipse solùm, sed etiam discipuli propter ipsum, qui eius vtique firmabantur exemplo. Quemadmodum enim si eum remissiorem, segnioremq; vidissent, ipsi etiam profectò fuissent mœrore deiecti: ita qui illum fortiorem factum esse cernebant, & inter iniurias atque plagas constantiæ sæpe virtute crescentem, ipsi quoque cum maiore fiducia prædicabant: idque significans ait, Ita vt plures è fratribus confidentes vinculis mois, abundantius auderent sine timore verbum dei loqui. Si enim dux militiæ fuerit fortis ac robustus, non modò cædens atque prosternens: verumetiam vulnere ipse percussus, subditos suos efficit fortiores, magisque hoc præstat vulneratus ipse, quàm vulnerans. Cùm enim hi qui sub tali pugnant magistro, viderint inflicta vulnera, fluentem sanguinem, & nec sic quidem illum hostibus aliquando cedentem: sed stantem fortiter, hastásque vibrantem, & crebris certisque ictibus in aduersarios proruentem, nec omnino quicquam parcentem dolori, maiore absque dubio tantò duci alacritate subduntur. Hoc itaque factum est & in Paulo. Videntes enim illum ligatum catenis, & nihilominus in carcere prædicantem, videntes etiam verberatum, & tamen verberantes ipsos sermone capientem, maiorem profectò fiduciam colligebant. Et idcirco non dixit simpliciter confidens, sed ita, vt abundantius auderent sine timore verbum dei loqui: Magis, inquit, modò quàm cùm essem liber à vinculis, fiducialiter prædicabam. Tunc enim certiorem alacritatem & ipse capiebat, ac vehementius in aduersarios ferebatur, & incrementa persecutionis, maioris illi fiebant causa constantiæ. Inclusus est quidẽ in carcere, tantumq; in eo virtutis refulsit, vt etiam

2. Paralip. 26. c.
Acto. 8. b.
Acto. 25. c.
Philip. 1. d.
Acto. 25. g.
Ibidẽ. 27. d.
Ibidem. e. f.
Philip. 1. b.

A etiam fundamenta quaterentur, & ostia panderentur.
Acto. 16. f. g. Ibidẽ. 26. g. Custodem quoq; tunc ipsum carceris ad fidem transtulit, iudici penè persuasit, ita vt ipse diceret: In modi co me suades Christianum fieri. Rursus cùm lapidaretur, plenam populi ciuitatem fidei luce donauit, & vocabant eũ quasi iudicaturi Iudæi, tunc etiam Atheniẽses facti sunt ex aduersariis subditi, & ex iudicibus repentè discipuli. Sicut enim ignis in diuersas plerunq; materies incidens augetur magis, & ex subiecta sibi substantia in crementa sortitur: sic etiam lingua Pauli, quibuscunque fuisset admota ad seipsum eos continuo transferebat. Impugnatores quoque eius celeriter ipsius verbo capti pabulum quoddã spiritali huic efficiebantur igni, perq; ipsos magis euangelij fama crescebat, idcirco dicebat: Alligatus sum, sed verbum
2. Tim. 2. b. dei non est alligatum. Fugabant eum frequenter inimici, & quantùm quidem ad rem spectat, persequebãtur: quantùm verò ad euentum rei, aliis mittebant magistrum: quodq; faciebant amici atque concordes, hoc velut studio exequebantur inimici, nunquam sinentes eum in vna habitaculum regione collocare, sed per-
B secutionibus, insidiisq; pellentes, per cunctas omnino prouincias medium circunducebant, vt omnes videlicet salutaria eius linguę remedia sentirent. Rursus alligauerunt eum, sed acrius in defensionem fidei discipulos concitauerunt, persecuti sunt, & non habentibus miserunt magistrum. Ad maius iudicium prouocauerunt, sed vberius Iudæi beneficium contulerunt, propter quod & Iudæi dicebãt de apostolis dolẽtes: Quid
Acto. 4. c. faciemus istis hominibus? Per quæ enim eos opprime
Ibidẽ. 16. f. re volumus, per ea ipsa prouehimus. Tradiderũt custodi carceris, vt eum diligenter ligaret, sed ipse à Paulo arctius alligatus est. Imposuerunt eum naui cum reis atq; vinctis, vt planè etiam nolentes ocyus iter eius facerent explicari, accidensq; naufragium factum est cũ apostolo nauigantibus causa doctrinę. Minabãtur mille supplicia, vt ignem prædicationis extinguerent, qui è contrario magis inde crescebat. Et sicut de domino
Ioan. 11. f. dixerunt, occidamus eum, ne tollant Romani locũ nostrum atq; gentem, accidit; contrarium: nam quia oderunt eum, propterea Romani, & gentem eorum & ciuitatem tulerunt: & quæ putabantur impedimenta prędicationis, fortia efficiebantur auxilia. Sic etiam
C prædicante Paulo, quòd aduersarij ad opprimendum intulere verbum, hoc illud ad ineffabilem quandam altitudinem subleuauerunt. Super his verò omnibus gratias bono tantarum rerũ authori agamus deo, glorificemus Paulum, per quem ista completa sunt. Oremus etiam, vt ipsi quoq; eisdem perfruamur bonis, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, per quẽ & cum quo gloria patri, cum spiritu sancto in secula seculorum, Amen.

Homilia octaua.

SAepe fulgido cœli globo delectatus oculus ad spectaculum oppositi è regione luminis sese violenter intendit: & licèt sentiat aciem suam imparem radiorum esse certamini, desiderio tamen illius pulcherrimi luminis intuendi libenter inaccessibili radiãtis orbis reluctatur corusco. Tale igitur quippiam ego ipse perpetior, qui cùm videã propriæ mentis oculos ex radiis apostolici splendoris hebetari, cupio tamen Pauli animam, miro fulgore virtutum rutilantem, velut eminus intueri, & contra importabiles Solis micatus contentiosa subire certami-

na. Sol enim quidam est hominibus Paultis, qui totum D
prorsus orbem fulgentibus linguæ suæ radiis illuminauit, quiq; vniuersas circumeundo gentes cursum omnino Solis imitatus est, ac mundi regiones omnes, quasi libero à corpore animo peruolauit, & hoc cùm ei amara vndiq; vulnera crebrius obuiarent. In duas nanque partes omne tunc ferè hominum scindebatur genus, in eorum scilicet qui horribili rabie erga idolorum cultum ferebantur, & in illorum, quos legis zelus in euangelij odia flammabat. Ab vtraque verò parte grauissima in Paulum bella surgebant, cùm Iudæi vndique illum quasi paternarum traditionum corrupto rem fugarent, gentes verò quasi deum mortuum prædicantem. Noli enim illum, qui tunc fuit rerum reatum, huic qui modò est comparando magnitudinem apostolici laboris attendere, sed ipsa adhuc prædicationis exordia mente perpende. Considera prius pelagi sæuientis furorem, & tum demum vim gubernatoris intelliges, sicut enim in quodam freto, ita Paulus mediis in fluctibus æstuabat, ac mille discriminum vrgebatur procellis. Inter ipsa quippe euangelij principia prędicationis nouitas vehementes ei tentationum
E turbines suscitauit. Iudæorum nanque tunc populi mouebantur, quos ad hoc Mosaica videbantur præcepta compellere. Pharisæorum quoque latrabant gressus, cùm dudum à se crucifixi prędicari deitatem doleret. Indignabatur etiam conspiratio sacerdotum, cùm audirent crucem quasi sceptrum quoddam regale celebrari. In huiusmodi bello Iudæi sociabantur & gentes, quæ aris diuum, ac templis, puluinarium cineribus assuetæ penè iam euelli sibi nescij amplectebantur errorem. Iudices in prędicationem euangelij sęuientes, sęq; adstabant cateruæ. Reges iugiter idipsum bellum gerebant, auditã crucem cuncti abominabantur exercitus, quam sapientes recipere nesciebant, quasi signum vtique damnati: sed Paulo totius hoc mundi bellum, omni erat pace iucundius. Delectabat enim quicunque illum propter euangelium vulnerabat: hinc est quòd ille Græciam, atque Barbariam, cum illatis sibi vulneribus alacer circuibat, non minus plagis suis gaudens, quàm regiis triumphis: haud aliter delectatus naufragiis, quàm cæteri acquisitis solent gaudere thesauris: liuoribus, quos ei verbera sępius inferebant, quasi quibusdam gloriabatur coronis, tribulationibus vt deli- F
ciis vtebatur, squalore carceris vt paradisi amœnitate gaudebat. Cui te ô beate Paule iustorum veteris testamenti, vel noui audeam comparare? Omnium quippe virtutem quasi in arca quadam, sed cum multo prorsus cumulo condidisti. Deniq; etiam si totum contra te aliquis sigillatim iustorum appendat chorum, inueniet trutinam virtutũ ponderibus à tua parte depressam. Paulus verò secundus Abel, verùm non semel, sed per dies singulos immolatus Paulus alter Noë, sed absque arca insurgentes aduersus se vndas impietatis enauigans. Paulus alter Abraham non modò à patria vel gente, sed post vocationem suam ab ipsa etiam vita prorsus abscissus. Paulus alter Isaac sponte in hostiã colligatus. Paulus alter Iacob, quasi pro vno quodam totius mundi grege semper inuigilans. Paulus alter Ioseph, spiritali fame tabescente mundo veritatis alimẽta distribuens. Paulus alter Moses, qui omnes gentes à tyrannide diaboli reduxit ad Christum. Paulus alter Aaron, totius mundi populis inunctus sacerdos. Paulus alter Phinees, impietatem Iudæorum atque gentilium, quasi fornicationem mentiũ, vno fidei mucrone confodiens.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cõfodiens. Paulus alter Dauid, qui velut quendã Goliam in certamine diabolum prouocat. Paulus alter Helias: clarius raptus in cœlos. Paulus alter Helisæus, qui gentes ab interiore lepræ pollutione mundauit. Paulus alter Ezechias, qui ad vnam fidem Christi diuersos populos attraxit. Paulus alter Iosias, qui abominationes gentilium dissipauit ac perdidit. Paulus alter Ioannes pro Christo capite truncatus. Paulus alter Petrus, non de cœlo vocatus ad credendum. Paulus alter Gabriel, qui Christi ortum cunctis gentibus nunciauit. Paulus alter Michaël, qui Christianorum dux esse sortitus est: etiam si angelorum, etiam si iustorum hominum circunuolem choros, non inuenio comparationem, cui non tamen cumulo meritorum Paulus occurrat. Acclamatio populi, & post acclamationem, etiam mortuus Paulus ardentissima nobis theatra pietatis accendit. Sed quandiu versabo linguam, nunc iustis viris Paulum, nunc etiam angelis comparando? Opulentissimum hunc igitur thesaurũ, in nostris auidè pectoribus recondamus. Hauriamus certatim virtutes ex abundanti isto bonæ voluntatis fonte manantes, & cupiditate maxima feracissimæ huius arboris
H poma rapiamus, variisq; floribus, ac fructibus plenum apostolicarum virtutum pratum metentes, sumamus è Paulo fulgentem rosam castitatis, eligamus fidei florem marcescere nescientem, decerpamus ex eo vberrimos patientiæ fructus, & virtutum omnium colligamus, demus beato Paulo gloriam, vt dicat de nobis in futurum: Ecce ego & pueri quos mihi dedit deus, ipsi gloria in secula seculorum, Amen.

Homiliæ octauæ, & ultimæ de laudibus sancti Pauli finis.

In commemoratione sancti Pauli, de charitate sermo. Incerto interprete.

BEatus Paulus qui tantã vim humanæ alacritatis ostendit, vt ad cœlum quoq; ipsum valeat subuolare, præmittens angelos & archãgelos, aliasq; virtutes, aliquando quidem suo exemplo
I Christianos fieri imitatores iubet, dicẽdo, Imitatores
1.Cor.4.d. & 11.a. mei estote, sicut & ego Christi. Aliquando de se resipiscens, ad ipsius nos dei imitationem hortatur, dicẽs,
Ephe.5.a. Estote ergo imitatores dei, sicut filij charissimi. Iam verò demonstrans, quia nihil ita hanc imitationẽ pariat, quàm si ita viuat aliquis, vt bonum eius in commune proficiat, atq; vniuersis vtiliora prouideat, adiũxit, Ambulate in charitate. Ideo cùm dixisset, Imitatores mei estote: cõtinuò de charitate disseruit, quia hęc
Ibidem. præcipuè virtus homines deo proximos facit. Quantæ enim cunq; sint aliæ virtutes inferiorem locum tenentes, cunctæ erga hominum studia versantur, vt est contra concupiscentiam pugna, vt quod aduersum geritur bellum, vt in auaritiæ interitum acies ordinata, vt cum iracundiæ furore conflictus. Diligere verò nobis deóque commune est, propterea & deus imperabat,
Matth.5.g. Orate pro persequentibus & calumniantibus vos, vt sitis filij patris vestri, qui in cœlis est. Hoc ergo & Paulus cunctorum intelligens caput bonorum, omnium in se studia exprimere curauit. Nemo enim ita dilexit inimicos, nemo insidiatoribus suis ita beneficus fuit, nullus pro afflictoribus suis tanta perpessus est. Non illa enim quę patiebatur, sed naturæ copulam cogitabat: quantóque amplius efferabantur inimici, tantò magis eorum miserebatur insaniam. Vt enim K
aliquis indulgentissimus pater afficitur erga filium phreneśi comprehensum, cuius quantò magis conuiciis, ictibusq; pulsatur, tantò eum potius miseretur, ac deflet: ita Paulus ipsa magnitudine passionum, eorũ à quibus affligebatur cùm æstimaret furorem, maiora illis adhibebat fomenta pietatis. Audi igitur quàm cõ
patienter, quamq; mansuetè nobis pro illis loquatur, qui eum quinquies verberauerant, qui catenis onerauerant, qui ipsum eius sitiebant cruorẽ, quiq; illũ quoti Roma.10.a
die discerpere cupiebant. Testimoniũ, inquit, illis ego perhibeo, quòd æmulationem dei habent, sed non secũdum scientiam. Rursus eos qui se supra illos superbius Ibidẽ.11.c.
efferebant refrenans. Noli, ait, altum sapere, sed time. Si enim deus naturalibus ramis non pepercit, ne fortè nec tibi parcat. Quia enim cognouerat dominicã iam in illos processisse sententiam, quod vnum & solũ in sua erat potestate præstabat, sæpe lachrymabatur, vehementer pro illis dolebat, volentes eis insultare prohibebat, atq; inquantum poterat, laborabat vmbram eis aliquam excusationis obtendere: & quia propter contumaciam eorum, atq; duritiam, persuadere illis fidẽ L
sermone non poterat, ad orationes conuertebatur assi Ibidẽ.10.a.
duas. Fratres, inquit, voluntas quidem cordis mei, & obsecratio ad deum fit pro illis in salutem. Sępe quoq; Ibidẽ.11.d.
illos meliores esse solicitat, dicens, Sine pœnitentia enim sunt dona & vocatio dei, vt non pertinaci vsque ad finem desperatione moriantur, quæ vtique omnia sunt amantis, & valde eorum vtilitatibus prouidentis: vt cùm dicit, Veniet ex Sion qui eripiat & auertat Esaiæ.59.d.
impietates Iacob. Mordebatur nanque vehementer, ac penitus dissecabatur, cùm eos pereuntes videret: propter quod & multa solatia adhibebat dolori, aliquando quidem dicens, Veniet ex Sion qui eripiet, & auertat impietatem Iacob: aliquando verò & isti non crediderunt in illorum misericordiam, & ipsi misericordiam consequantur. Putas autem quia erga solos Iudæos talis extiterit, ad alios verò vel domesticos, vel extraneos, non se multò etiam præbuerit mitiorem? Audi ergo quid ad Timotheum sit locutus: 2.Tim.2.d.
Seruum, inquit, domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, cum modestia corripientem eos qui resistunt, ne quando det M
illis deus pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, & resipiscant à diaboli laqueis, à quo capti tenẽtur ad ipsius voluntatem. Vis autem probare quàm modestè etiam cum illis loquatur, qui in peccatis corruerunt? 2.Cor.12.f.
audi quid Corinthiis dixerit: Timeo, inquit, ne cùm venero, humiliet me deus apud vos, & lugeam multos ex vobis qui peccauerunt, & non egerunt pœnitẽtiam super immunditia, & fornicatione, & impudicitia quam gesserunt. Et ad Galatas, Filioli mei quos ite- Galat.4.c.
rum parturio, donec formetur Christus in vobis. Et in causa eius qui fuerat fornicatus, non minus eoipso quàm pro peccato suo lamentabatur, dolet, proq; illo 2.Cor.2.b.
alios deprecatur, dicens: Confirmate in illo charitatem, sed & quando ab ecclesiæ illum corpore separabat, cum multis hoc lachrymis, gemitúque faciebat. Multa inquit, tribulatione & angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas, vt non contristemini, vt sciatis quam charitatem habeam abundantius in vobis. Et rursus: Factus sum Iudæis tanquam Iudæus, 1.Corin.9.d
his qui sub lege erant, quasi sub lege essem: factus sum infirmis infirmus, omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos. Vidisti ne, quæso, animam

A terrena superantem? Omnem enim prorsus hominem deo exhibere cupiebat, & omnes, quantùm ad ipsum spectabat, exhibuit. Quasi enim vniuersum mundum ipse genuisset, sic perturbabatur, sic curabat, sic omnes in regnum dei festinabat inducere, docendo, orando pro ipsis, cum ipsis etiam supplicando, & terrendo dæmones, & corruptores animarum fugando, aliquando epistolis, aliquando præsentia, nunc sermone, nunc rebus, per discipulos, per semetipsum erigere labentes: stantes verò firmare, humi iacentes attollere, sanare contritos, torpentes oleo exhortationis animare, inimicis insonare terribile, hostes minaciter intueri, more optimi cuiusdam ducis, & medici artis suæ instrumenta gestantis: cùm enim celsus in omnium consisteret arce virtutum, omnem tamen flammam præcipuo charitatis ardore vincebat. Vt enim missum in ignem ferrum, totum profectò ignis efficitur: sic Paulus charitate succensus, totus factus est charitas: qui quasi communis totius mundi esset pater, ita amore hominum ipsos eorum imitabatur parentes, imò cunctos non carnales modò, verumetiam spiritales patres
B solicitudine ac pietate superabat, & pecunias, & verba, & animam pro his quos diligebat impendens: propter hoc itaque charitatem etiam plenitudinem legis vo-
Roma.13.c cabat, & vinculum perfectionis, & omnium bonorum matrem & initium, sinémque virtutum, propterea di-
1.Timoth. 1.a cebat: Finis autem præcepti est charitas, de corde pu-
Roma.13.c ro, & conscientia bona. Et rursus: Non adulterabis, non occides. Et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur: Diliges proximum tuum sicut te-
Actio.10.b ipsum. Quia igitur & initium, & finis, & bona omnino vniuersa dilectio est, vel in ipsa Paulum studeamus imitari, etenim hic illius ope talis effectus est. Non enim mihi proponas mortuos, quos sæpius suscitauit, neque leprosos quos eadem virtute mundauit: nihil à te horum requirit deus. Posside charitatem Pauli, & perfectam adipiscēris coronam. Cuius verò ista sententia est? Ipsius nutritoris vtique charitatis, qui eam & mirabilibus, & signis, & aliis bonis mille præposuit: quia enim ipse eam abundè ac vehementer impleuerat, idcirco etiam acrius atque examinatius vim eius intelligit. Per ipsam enim ille ad tam celsum perfe-
C ctionis cacumen ascendit: nihilque eum ita dignum
1.Cor.12.d deo, vt virtus præstitit charitatis, & ideo dicebat, Imitamini dona meliora. Et adhuc excelsiorem vobis vitam demonstro, charitatem profectò optimam viam, plenissimámque pronuncians. In hac etiam nos iugiter ambulemus, vt & Paulum, imò dominum Pauli videre mereamur, & incorruptibilem consequamur coronam, præstante domino nostro Iesu Christo, cui gloria, & imperium, in secula seculorum, Amen.

Diui Ioannis Chrysostomi homilia de ferendis reprehensionibus, & conuersione Pauli.

REprehenderunt nos amicorũ quidam, quòd productiora sermonum initia faciamus. Igitur siue iniustè illi taxent, siue iustè sententiam ferant, vtpote de his, quæ à nobis audierunt, hic quasi in foro, in quo omnibus iudicare cõcessum est, nos hoc primùm præfatione demonstrabimus: quòd illis ob hanc reprehensionem, gratiam habemus. Reprehensiones enim non ex malitia, sed cura proximi proficiscuntur. Asseuerauerim amare me amicum non solùm quando laudat, sed & quando reprehendit & corrigit. Nam omnia laudare tam quæ bene se habent, quàm quæ malè, non fuerit amici, sed D
irrisoris: & non diligentis, sed decipientis. Laudare si quid fiat vt debet, reprehendere autem si peccatum fuerit, amici est & curam agentis. Et vt discatis, quòd sine delectu omnia laudare, & in omnibus beatum di-
Esaiæ.3.b cere, non sit amici, sed impostoris, dicit scriptura: Populo meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & semitam pedum tuorum exturbant. Sanè inimicum ne laudantem quidem probo, amicum verò & reprehendentem amplexor. Ille & si me osculetur, insuauis est: hic & si vulneret, amabilis. Illius osculum suspicione plenum est, huius vulnus medicamenti vim habet.
Prou.27.a Propter hoc dicit quidam: Fideliora sunt vulnera amici, quam blanda oscula inimici. Quid dicis? Vulnera amicorum meliora dicit: Non enim ad naturam eorum quę fiunt, sed potius ad affectionem eorum qui faciunt, attendit. Vis discere, quomodo fideliora sunt vulnera amici, quàm blanda oscula inimici? Osculatus
Lucæ.22.c est dominum Iudas, sed osculo prodidit, venenum habebat os eius, malitiáque impleta erat lingua eius. Paulus vulnerauit eum, qui apud Corinthios scortatus E
fuit, sed saluauit. Et quomodo vulnerauit? Dicit quòd dederit eum satanæ. Inquit enim: Tradatur satanæ ad
1.Cor.5.a interitum, quò spiritus saluus sit in die domini Iesu. Vidisti vulnera salutem afferentia, vidisti osculum proditione plenũ? Sic fideliora sunt vulnera amici, quàm
Prou.27.a blanda oscula inimici. Verùm inquiramus quomodo hoc dictum, non solùm in hominibus, sed & in deo & diabolo habeat locum. Ille enim amicus, hic inimicus: ille saluator & curam nostri gerens, hic inimicus & deceptor. Et hic quidem aliquando dedit osculum, ille verò vulnus inflixit. Et quomodo hic osculatus est,
Gene.3.b & ille vulnerauit? Hic quidem dixit, Eritis sicut dij: ille autem, Terra es, & in terram abibis. Vter igitur ma-
Ibidem.d gis profuit, hic ne qui dixit, Eritis sicut dij: an ille qui dixit, Terra es, & in terram abibis? Ille mortem interminatus est, hic immortalitatem promisit. Atqui hic, qui immortalitatem pollicitus est, è paradiso eiecit: ille verò qui mortem comminatus est, in cœlum inuexit. Vides quomodo fideliora vulnera amici, quàm blanda oscula inimici? Proinde hoc primùm declarare volui, quòd gratiam habeam his, qui me arguunt. Amici enim, siue iustè, siue iniustè arguunt, non opprobrare volunt, sed hoc faciunt vt emendent. Inimici autem & si iustè reprehendunt, hoc tamen agunt, non F
vt corrigant, sed vt exibilent: sicut & illi dum laudant, hoc vnum spectant, vt meliorem reddant: & hi dum laudant, studeant quomodo supplantare possint. Verũtamen quomodocunque reprehensio contingat, vtile fuerit, bonúmque magnum, si ferantur reprehensiones & accusationes, & non detur locus iræ & exasperatio-
Prou.12.a ni. Qui enim odit redargui, ait, insipiens est. Non dixit sic vel sic redargui, sed tantùm redargui. Nam siquidem iustè arguit amicus, agit vt peccatum corrigat: sin absque ratione & immeritò, iam laudanda est voluntas eius, & probanda bona mentis intentio, agnoscendúmque, & testandum amicitiæ beneficium: non enim reprehenderet, nisi multùm diligeret. Proinde ne stomachemur, ne succenseamus, cùm arguimur. Quòd si omnes ita affecti essemus, vt & arguerемus peccantes, & lapsi libenter ferremus reprehensiones: mirum, quanta hinc vitæ nostræ accederent commoda. In peccatis enim hoc operantur reprehensiones, quod in vulneribus remedia. Idcirco sicut insipiés est qui pharmaca reiicit, ita & stultus qui non suscipit

Universidad de Deusto
Biblioteca

grato animo reprehensiones. At qui non rarò multi exasperantur, & intra semetipsos cogitant & dicunt: Sapiens ego, & tanta præditus intelligentia, hunc ferre? ignorant autem, quòd hoc extremæ dementiæ sit indicium. Videbam enim, inquit, hominem qui sibi vi
Roma.12.d debatur sapiens, & maiorem illo spem habet insipiēs. Eapropter & Paulus dicit: Ne sitis prudentes apud vosmetipsos. Nam licèt mirum in modum sapiens sis, & perspicias ea quæ oportet, attamen homo es, & consiliario tibi opus est. Solius enim dei est nullius indigere, & nullo opus habere consiliario. Et propterea de eo
Esaiæ.40.c solo dicitur: Quis cognouit sensum domini, vel quis eius consiliarius fuit? Cæterùm homines nos, etiamsi plurimùm sapientes simus, in multis tamen reprehendi meremur, atque hinc naturæ nostræ apparet infirmitas. Non enim omnia esse possunt in hominibus. Et quare? Ecce filius hominis non est immortalis. Quid lucidius Sole? attamen & lux eius deficit. Et profectò sicut fulgidam illam lucem, & fulgurosum iubar sæpenumero superuenientes tenebræ obtegunt: ita & intel
H lectum nostrum, quasi in meridie fulgentem, & perspicuum, inconsiderantia obrepens tenebrosum reddit. Et nonnunquam euenit, vt sapiens nō videat quod oportet, & minor & hebetior clarè & acutè illud perspiciat. Hinc est, quare neque sapiens extolli, neque abiectior miserum se dicere debeat. Itaque magnum bonum est ferre reprehensiones, magnum etiam bonum est posse reprehendere: nam hoc fides & cura, quam proximo debemus, exigunt. Ian. nos si quem videmus veste breuiori, & ex lateribus aperta, vel alioqui indecenter vestitum, admonemus & emendamus: verùm videntes vitam eius dissolutam, ne verbum quidem proferimus, videtes mores eius nefarios, præterimus: tametsi ridicula sint ea quæ ad vestes pertinent, periculosa autem & damnosa, quæ ad animam: dic obsecro, Nónne cùm vides fratrem per præceps ferri, vel alioqui per incuriam aliò quàm oportet spectare, manum ei porrigis? nónne à lapsu erigis? nónne reprehendis & arguis? Et in his, maioris facis non offendere, & non haberi pro inimico, quàm salutis eius curam habere? Et quam habiturus es apud deum veniam? vel
I Exo.23.a & Deu.22.a quam defensionē? Non audisti, quid deus Iudæis præcepit? nempe ne errantia inimicorum iumenta despiciant, & lapsa ne prætereant. Quod cùm Iudæis præceptum, ne inimicorum bruta contemnant, nos ne fratrum animos, qui quotidie supplantātur despiciemus? Et quomodo non est summa inhumanitas, & ferina crudelitas, nos non tantùm curæ hominibus impendere, quantùm alij iumentis? Hoc est quod omnem vitam nostram confundit, hoc est quod omnem ordinem subuertit: quia neque boni consulimus, cùm reprehendimur, neque alios reprehēdere volumus. Ideo enim molesti sumus cùm arguimus, quia & exasperamur cum arguimur. Enimuero si sciret frater, quòd à te laudaretur te arguens, ipse etiam vicariam eandem operam tibi impenderet. Cæterùm si discere vis, quòd etiamsi ingenij acrimonia antecellas alios, sisq; valde perfectus, peruenerisque ad summum ipsum virtutis fastigium, opus tibi sit consiliario, & aliquo qui te corrigat & arguat, audi historiam veterem. Neque enim
Num.12.a Mosi facilè par fueris, qui vt scriptura inquit, omnium hominum erat mitissimus, amicusque deo, & in externa philosophia bene institutus, & non minus spiritualium intelligentia insignis. Vides omnigenam eius eruditionem? Erat autem potens in verbo & opere, alisque virtutibus. Cuius & aliud habet testimonium. K
Multis prophetis, inquit, familiaris fuit deus, sed nulli sicut Mosi. Nam aliis quidem per ænigmata & somnia, Exod.33.b
Mosi verò facie ad faciem. Quæris ne aliud maius virtutis illius argumentum, quàm quòd omnium dominus seruo, vt amico loquitur? Erat itaque sapiens, tam domestica quàm peregrina eruditione: erat potens verbo & opere. Imperabat creaturæ, quia amicus erat domini creaturæ. Eduxit tantum populum ex Aegypto, Ibidē.14.c
mare diuisit, & iterum coniunxit, miraculum sanè admirabile. Tunc enim primùm sol vidit mare, non nauali, sed pedestri itinere transiri, pelagúsque nō remis & nauibus, sed equorum pedibus transmitti. Nihilominus sapiens ille, qui tam potens in verbo & opere, qui amicus dei, qui creaturæ imperauit, qui tanta miracula operatus est, non animaduertit rem, quam mortalium plerique facilè considerant. Socer autem eius, homo barbarus & obscurus, statim animaduertit, & in
L medium attulit, quam ille non temerè cogitauit. Quæ igitur hæc causa? audite, vt & vobis prosit. Consiliariis enim omnes opus habent, etiamsi Mosi conferri possint. Multa enim sunt, quæ magni & admirabiles viri ignorant, quæ tamē parui abiectique scire solent. Nam postquàm Moses ex Aegypto exiit, & in solitudinem venit, præfuit sexcentorum millium populo, & solus omnium contendentium lites diiudicauit: quod vidit socer eius. Erat autem Iethro homo alioqui barbarus, & insipiens, quique in solitudine vitam egerat, neque vlli communicarat qui populos legibus rexerat, & ad hæc impius erat, quo non est certius insipientiæ argumentum. Nihil enim Gentilibus est insipientius. Veruntamen ille barbarus, ille impius, ille insipiens, vbi vidit Mosen quædam præter dignitatem facere, eum correxit, non curans, quòd sapiens esset & intelligens, & dei amicus. Et cùm dixisset ei, Quare illi stant coExo.18.c.d ram te: dixisset; causam, inquit: Non rectè hoc fecisti, iunxítque consilio increpationem: & neque sic exasperatus est ille sapiens, ille intelligens, ille tot myriadum dux. Neque enim hoc paruum & contemnendū, quòd ab homine barbaro & priuato docetur. At non inflabatur vel principatus magnitudine, vel miraculis quæ operatus erat, neq; rubore suffundebatur, quòd tot præsentibus, iisq; subditis corrigeretur: sed consi
M derabat, quòd licèt magna à se signa fierent, humanæ tamen particeps esset naturæ, quam non rarò multa latent, atque ideo cum mansuetudine consilium suscepit. Est nunc videre aliquos, qui ne putentur alieno indigere consilio, malunt potius vtilitate consilij carere, quàm suscepta admonitione peccatum emendare: imò eligunt ignorare quàm discere, quanuis sciant, non esse crimen non ignorare, sed nolle discere: non indoctum esse, sed doctrinam respuere: nō reprehendi, sed inemendabiliter peccare. Et sæpe abiectus quispiam & vilis inuenit, quod magnus & sapiens vir præterit. Quod Moses quoque considerans, omni cum mansuetudine audiuit illum consulentem, ac dicentem sibi: Fac tibi tribunos, centenarios, quinquagenarios, decanos, & si res aliqua grauior fuerit, referant ad te: sin leuior, diiudicent ipsi. Hæc vt audiuit, non erubuit, non est confusus, non est reueritus subditos, non dixit intra semetipsum: Contemnent me subditi, si ab aliis quid faciendum sit didicero: sed obtemperauit, & fecit iuxta consilium illius. Quid, quòd non solùm propter eos, qui ea tempestate erant non erubuit, sed neque propter nos post se futuros? imò tanquam honestatus hac

A statis hac soceri admonitione, non illos solùm qui tunc erant homines, sed etiam eos qui vsque ad nostram ætatem secuti sunt, & vsque ad Christi aduentum erūt, per totum orbem factum hoc literis docuit, & quòd non potuerit animaduertere quid opus facto, & quòd correctionem & consilium à socero acceperit. Nos autem si coram vno homine arguimur, & corripimur: cōturbamur totis visceribus, obstupescimus, & de vitæ huius summa periclitari nos putamus. At Moses non sic agit, sed vidēs tot milia hominum præsentia, imò tot myriades, quæ interim fuerunt & sunt hodie, futuras non erubescit: sed prædicat quotidie omnibus, idque literis, quòd socer suus animaduerterit ea, quæ ipse considerare non potuerat. Et quare hoc fecit? quare factum memoriæ commendauit? non aliam ob causam, quàm vt nos doceret, ne vnquam de nobisipsis sublime sentiamus, etiamsi omnibus sapientiores simus, neque patrum consilia cōtemnamus: etamsi omnibus viliores habeantur. Et si quid vtile vel commodum consulat aliquis, esto minister sit, tu tamē admonitionem suscipias: sin perniciale quiddam, esto in
B summa dignitate sit, eius sententiam reiicias. Non enim qualitas personarū consulentium, sed natura consilij, in omnibus obseruanda est. Hoc igitur est, quod Moses nos docuit, vt non erubescamus si arguamur, etiam si tota nostra plebs assit. Reprehensionem enim bene ferre, non vulgaris, sed summę philosophiæ prœconium & laus est. Non adeò laudamus & admiramur hodie Iethro, qui Mosen correxit, sicut sanctum illū, qui non erubuit tot præsentibus corrigi, & factum hoc memoriæ commendare. Declarans in omnibus sapiētiam suam, quòd gloriam in tanta eminentia, quæ sibi à pluribus impensa fuisset, contempsit, & conculcauit.
At nos de prolixitate proœmiorum rationem reddituri, iterum maius fecimus proœmium, sed non temerè, neque sine causa: disseruimus enim interim de sumis, multúmque nobis necessariis, vt libenter feramus cùm arguimur, & alacriter arguamus & castigemus eos, qui peccant. Verùm operæprecium est, vt tandem & nos satisfaciamus illis, rationēmque dicamus, propter quam tam longis proœmiis vtamur. Et cuius nam gratia tantam verborum farraginem offundimus vi
C ris, qui mulieres habent, domibus præsunt, è quotidiano opificio, & secularibus negociis victum quærunt: neque hoc solùm molestum, quòd continuò sunt occupati, sed quòd semel duntaxat in hebdomada huc confluunt? Seruiunt nobis in hoc proœmia, vt auditores de dicendis per compendium instruantur, & manifestior tradatur doctrina. Fateor enim non opus
Proœmia necessaria. proœmiis neque institutionibus his qui semper scripturis vacant, neque aliis occupationibus distrahuntur: statim enim audito lectore, dictorum mentem accipiunt. Qui autem bonam temporis partem secularibus negociis impendunt, & rarius hic comparent, nisi proœmia audiant, & instructi intelligant, quæ sermonem illum præcedant, absque lucro hinc abeunt. Non est autem hæc sola nobis proœmiorum causa, sed & alia non minor quàm ista. In tanta multitudine sunt alij qui aduenient, alij qui sæpe non aduenient, & necesse vt laudentur præsentes, arguantur absentes: vt illi quidem laudibus studiosiores euadant, hi autem reprehensi, ignauiam abiiciant. Est & alius vsus proœmiorum. Incidimus enim sæpe in longiora argumēta, quæ vno die ad finem perduci nequeunt, & interdum duobus vel tribus diebus, vt rectè explicentur, opus habēt.
Vnde tunc opus est die secundo finem doctrinæ prioD ris repetere, vt dum principio finis congruit, sermo cohæreat, auditoribúsque minus sit obscurus. Et vt discas, sermonem absque proœmiis valde obscurari: ecce exempli gratia afferam aliqua. Vt autem vidit eum Ioan.1.f
Iesus, Tu es Simō, inquit, filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatum est Petrus. Vides num intelligatis dictum? num intelligatis cōsequentiam, & quare dicta sint? quandoquidem absque proœmiis introducta sunt. Comparatur igitur qui hoc facit, ei qui hominem omni ex parte obtectum in spectaculum adducit. Agè igitur dimisso proœmio, redeamus ad sermonem de Paulo, qui nuper ortus cùm de nominibus dissereremus & quæreremus: Quare qui aliquando dictus est Saulus, posteà vocatus sit Paulus. Hinc digressi sumus ad veteres historias, & de omnibus qui gemina nomina sortiti sunt, inquisiuimus. Fuimúsq; & tunc Simonis memores, & vocis Christi ad eum dicentis: Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatum est Petrus. Vides quomodo quod paulò anteà obscuritate plenum videbatur, nunc fit aliE quando notius? Proinde sicut corpus capite, arbor radice, & flumen fonte indiget: ita & sermo proœmiis. Itaque & cùm nos viæ initium & progressum monstrauerimus, tangamus deinceps historiam proœmij.
Saulus autem adhuc spirans minas & cædem in disci Acto.9.a
pulos domini. Atqui in epistolis Paulus vocatur, quare ergo hic nomen mutauit spiritus sanctus? Quemadmodum dominus, qui seruum mercatus est, ostendere volens se dominum serui, nomen illius immutat: ita & spiritus sanctus fecit, vbi Paulum captiuum accepit, vocabulum eius mutauit, vt etiam inde disceret Paulus se habere dominum. Nominum enim impositio dominij signum est, & præcipuum. Et vnde hoc Nominum impositio, quid.
declarabimus? Facilè ex his, quæ dominus cum Adam Gene.2.c
egit, perspicuum erit. Volens enim docere Adamum, quòd eum principem & dominum omnium fecisset, adduxit ad eum omnia animalia, vt videret quid vocaret ea. Quo monstrat, quòd nominum impositio domiminiū testetur. Quòd si & ab hominib? ita factum videre vultis & discere, olim talem fuisse morem, quòd seruorū in captiuitatem abductorum nomina mutata sint, audite quid fecerit Babyloniorum rex. Nam vt Daniel.1.b
captiuos abduxit: Annaniam, Azariam, & Misaëlem, F
non reliquit eoram nomina prima, sed vocauit eos Sedrak, Mesak, & Abdenago. Verùm quam ob causam spiritus sanctus non statim mutauit nomen Pauli, sed expectauit ad tantum tempus? Si statim conuerso Paulo, mutatum fuisset & nomen eius, tunc minus manifesta fuisset eius cōuersio, & ad fidem translatio. Nam sicut in famulis vsu euenire solet, quòd obscuri fiant, si quamprimum fugam inierunt, sua nomina mutarint: ita & in Paulo contigisset, si mox vt relictis Iudæis ad nos venit, aliud nomē sortitus fuisset: nemo enim sciuisset, quòd persecutor ille esset euāgelista. Accidit autem hoc, vt palàm fieret ex persecutore factum apostolum: quandoquidem hoc Iudæos malè habebat, quòd doctor suus, qui pro eis olim stabat, nunc se eis opponeret. Quapropter vt ne subita nominis mutatio, voluntatis mutationem occultaret, relictum est ei multo tempore nomen primum. Hinc enim omnes discebant, quòd ille ipse esset, qui prius fuerat ecclesiā persecutus. Postquàm autem omnibus hoc factum est notum, tunc transmutatum est & nomen. Et quòd hæc sit vera causa, audi ipsum dicentem: Veni in partes
Syriæ &

Universidad de Deusto
Biblioteca

Galat.1.d G Syriæ & Ciliciæ. Eram autem ibi ignotus à facie eccle
siis Iudææ. Iudæam vocat eam, quæ est in Palæstina. Si
igitur in Palæstina erat ignotus, quantò ignotior fuis-
set in ecclesiis, quæ in aliis locis sitæ? Eram ignotus,
ait, facie, non nomine. Quare ignotus erat facie? Nul-
lus enim fidelium ipsum videre audebat, cùm nos im
pugnaret. Tanta cæde, tantóque furore plenus erat.
Proinde ab eo resiliebant omnes, fugiebant omnes, &
si alicubi præsentem eum conspicarentur, ne aspicere
quidem audebant, tam efferatus erat, & infestus fide-
libus. Tantùm autem audierãt: qui persequebatur nos
aliquando, nũc euangelizat fidem quam impugnabat.
Quoniam ergo à facie eum ignorabant, tantúmque
audierãt, qui persequebatur nos aliquando, nunc euan
gelizat fidem, quam impugnabat: si nomen statim mu
tatum fuisset, neutiquam qui audierant, hæc cognouis
sent quòd ille, qui persequebatur eos aliquando, euan-
gelizaret. Nam quoniam primum nomẽ eius, & quòd
Saulus vocaretur sciebant, si commutato illo vocatus
fuisset Paulus: fuisset; eis à quopiam nunciatum Pau-
lum euangelizare, qui persequebatur ecclesiam, nesci-
H uissent quòd hic ille esset Saulus, eo quòd non Saulus,
sed Paulus, vocaretur. Atque hac de causa relictum est
nomen eius primum aliquandiu, donec omnibus fi-
delibus fieret notius, atque etiã his qui longè aberant,
& non viderant eum. Satis itaque demonstratũ quare
non statim mutatum est nomen eius. Reliquum, ope-
ræprecium vt ad initium sermonis redeamus. Saulus
autem adhuc spirans minas & cædẽ in discipulos do-
mini. Quid est, quod dicit, Adhuc? Quid enim anteà
fecit, quod dicis, Adhuc? Sanè dicere adhuc, de homi-
ne dicitur, qui anteà mala multa operatus est. Quid
ergo fecit? Quin tu mihi dicas, quod malum non fe-
cit? Sanguine Hierosolymas impleuit, fideles interfe-
cit, ecclesiam impugnauit, apostolos persecutus est. Ste
phanum occîdit, neque viris neque mulieribus peper-
Acto.8.a cit. De hoc audi & discipulum ipsum dicentem: Sau-
lus autem deuastabat ecclesiam, domusq; ipsas ingre-
diens, vi mulieres & viros rapiebat. Non enim suffi-
ciebat ei forum, insiliebat & in domus. Dicit enim:
Domos ingrediens. Et non dicit ducens, neque tra-
hens mulieres & viros: sed vi rapiens mulieres & vi-
ros: sicut de fera dicere solemus. Rapiens viros & mu
I lieres, non viros tantùm, sed & mulieres. Neque natu-
ram reuerebatur, neque sexus miserebatur, neque in-
firmitatem respiciebat. Zelo tamen, non furore hæc
faciebat. Et ob hoc venia dignus fuit, cùm Iudæi qui
eadem faciebant, accusatione erant digni. Nam Iudæi
quid respexerint, ipsi manifestabant, nempe quòd o-
mnia honoris & gloriæ gratia fecerint. Erant enim a-
pud multos in magna existimatione. At Paulus non
sic, sed zelo dei, tametsi non secundum scientiam. Et
hinc est, quare Iudæi mulieres quidem dimiserunt, vi-
ris autem infesti fuerunt: quoniam in illos transisse
gloriam suam videbant: hic autem ob zelum erga o-
mnes talem se gerebat. Hæc igitur omnia animo per-
pendens Lucas, & videns ipsum nondum satiatum, di
Ibidem.9.a cebat: Saulus autem adhuc spirans minas & cædem in
discipulos domini. Non satiarat eum cædes Stephani,
non explerat concupiscentiam eius ecclesiæ persecu-
tio, sed vlterius procedebat, & furoris eius nullus e-
rat finis: à cæde Stephani digressus, persecutus est apo
stolos: & idem faciebat quod sæuiens lupus, qui insi-
liens in caulam ouium, agnum inde rapit, quem vbi
deuorauit, audacior fit. Ita enim & Paulus in chorum
apostolorum insiliit, & inde rapuit agnum Christi, Ste K
phanum, quem dilaniaret, & cæde audacior effectus
est. Et propterea dicit, adhuc. Quanuis quem non im-
pleret miseratione cædes illa? quem non placaret man
suetudo eius, qui occidebatur: & cùm lapidaretur, ora-
bat & dicebat: Domine, ne statuas eis peccatum hoc? Ibidem.7.g
propterea persecutor euangelista factus est: mox enim
post homicidium conuersus est. Quippe deus audiuit
vocem illam. Dignus enim erat Stephanus qui exau-
diretur, tum propter futuram Pauli virtutẽ, tum pro-
pter illius confessionem: Domine, ne statuas eis pecca
tum hoc. Audiant quicunque inimicos habent, quicun
que inuaduntur, quicũque ab auaris premuntur. Nam
licèt plurimas feras molestias, nondum tamẽ lapida-
tus es, sicut Stephanus. Et vide quid sit factum. Obtu-
ratus est fons vnus Stephani, & apertus est alius, plu-
rimos emittens fluuios. Nam postquàm siluit os Ste-
phani, mox sonuit tuba Pauli. Sic nũquam derelinquit
deus in finem ad se currentes, sed dona dat maiora,
quàm ab inimicis auferuntur. Non enim talem illi eie
cerũt militem ab exercitu, qualem in locum eius sub- L
misit Christus. Saulus autem adhuc. Et aliud quiddam
manifestat illud, Adhuc. Quid illud? Quia adhuc fe-
rocientem, adhuc insanientem, adhuc in vigore furo-
ris existentem, adhuc cæde feruentem attraxit Chri-
stus. Non enim expectauit vt expleret furorem, vt o-
stenderet morbum, vt extingueret flammas affectio-
num, & fatigatus debacchando mansuesceret, & tunc
tandem traheret: sed dum vigeret furor, ipsum cepit:
vt ostenderet potentiã suam, vincens & superans per-
secutorem in media insania. Enimuero medicum tunc
maximè admiramur, quando febrem cùm infestior,
& flammam morbi cùm vehementior est extinguere,
& penitus abolere potest. Id quod & in Paulo contigit.
Vox enim domini quasi ros quidam desuper descen-
dens, à morbo in ipso flammæ feruore liberauit. Sau-
lus autem adhuc spirans minas & cædem in discipu-
los domini, reliquit multitudinem, & nunc in princi-
pes ipsos insilit. Etenim sicut qui excindere vult arbo-
rem, ramis relictis, radicem infra execat: ita sanè &
hic adortus est discipulos, radicem prædicationis vo-
lens eximere. Verùm discipuli non erant radix prędi- Ioan.15.a
cationis, sed discipulorũ dominus, qui & dicebat: Ego M
sum vitis, vos autem palmites. Eapropter inuicta illa
radix, quantò plures excindebãtur palmites, tantò plu
res & maiores iterum pullulabat. Eiectus est Stepha-
nus, & pullulauit Paulum, & eos qui per Paulum cre-
diderunt. Factum est autem, dicit, cùm appropiaret il-
le Damasco, repentè circunfulgurauit eum lux de cœ- Acto.9.a
lo, & vt procidit ad terram, audiuit vocem dicentem
sibi, Saule, Saule quid me persequeris? Quare nõ allata
est prius vox, sed lux prius eum circunfulgurauit? vt
cum silentio vocem audiret. Nam qui in opere aliquo
intentus & furore plenus est, etiamsi plurimi vocent,
prorsus non animaduertit quid ante se agatur. Ne er-
go hoc & Paulo eueniret, & factorum insania ebrius
vocem contemneret, vel principium nõ audiret, men-
te tota in tonitruo occupata, prius per lumen excæca-
tis oculis, & compresso furore, extinctáque omni ani-
mæ turbulentia, & ingenti in anima serenitate redde-
ta, vocem emisit: vt depresso fastu his quæ dicebantur,
mente sobria & modesta intenderet. Saule Saule quid
me persequeris? Verba hæc non tam arguentis, q̃ de-
fendẽtis sunt. Quid me persequeris? In quo paruo, ma-
gno accusare me potes, tibi per me iniuria facta: an
quòd mortuos

A quòd mortuos vestros suscitaui, vel quòd leprosos pur
gaui, vel quòd dæmones fugaui? Sed propter hæc ma-
gis adorare, quàm persequi me oportebat. Porrò vt
clarè cognoscas, quòd hæc sint verba defendentis, au-
di quomodo iisdem penè verbis vtitur contra Iudæos.
Mich.6.a Nam sicut hìc dicit: Saule, Saule quid me persequeris?
sic illic Iudæis: Populе meus quid feci tibi, vel in quo
contristaui te? Saule, Saule quid me persequeris? Ecce
iaces supinus, ecce ligatus es absque catena. Et sicut do
minus famulum, qui plurima & grauia commisit, ma-
nu comprehensum, & vinctum alloquitur, Quid tibi
vis faciam nunc? Ecce venisti sub manus meas. Ita &
dominus videns Paulum correptum, & prostratum,
supinúmque ac tremulum præ timore, & nihil facere
valentem, dicit: Saule, Saule quid me persequeris? Quò
nunc peruenit ferox ille tuus furor? vbi insania? vbi ze
lus intempestiuus? vbi vincula, & circuncursationes?
vbi atrocitas illa? immobilis quidem eris nunc, & ne-
que videre persequẽtem poteris. En qui festinabat, qui
vbique circuncursabat, opus nunc habet aliquibus qui
B manuducant: eapropter & nunc dicit ei: Quid me per-
sequeris? vt discat, quòd quæ prius facta, spõte sua per-
miserit, & quòd nõ fuerint infirmitatis illa, quæ olim:
neque crudelitatis, quæ tunc agebantur: sed vtraque
beneuolentiæ & curæ. Quid ergo Paulus? Quis es do-
mine? inquit. Agnoscit dominum, virtutem didicit ab
indulgentia, in cæcitate confitetur potestatem. Quis
es domine? Vidisti animam gratam & beneuolam, vi-
disti mentem libertate plenam, vidisti conscientiam
synceram & incorruptam? Non obluctatur, non con-
tendit, sed statim cognoscit dominum. Non sicut Iu-
dæi, qui videntes mortuos suscitari, cæcos cernere, le-
prosos purificari: non solùm non accurrebant ad talia
facientem, sed eum & planum ac impostorem voca-
bant, & omnibus modis insidias mouebant. Paulus au
tem non ita agebat, sed statim cõuertebatur. Quid er-
go Christus? Ego sum Iesus, quem tu persequeris. Et
quare nõ dixit, Ego sum Iesus, qui resurrexit: Ego sum
Iesus, qui sedet à dextris dei: sed, ego sum Iesus, quẽ tu
persequeris? Vt perstringeret eius mentem, vt cõpun-
C geret eius animam. Audi ergo Paulum post multa tẽ-
1.Cor.15.b pora, plurimáque bona opera hoc lamentantem: Ego
enim sum, ait, minimus apostolorum, qui non sum di-
gnus vt vocer apostolus, eo quòd persecutus sum ec-
clesiam dei. Igitur qui post multa bona opera, & tanta
tempora hoc lugebat, quid verisimile est ipsum per id
temporis passum, quo nullum bonum opus habebat, &
conscius persecutionis, vocem illam audiebat? Cæte-
rùm aggrediuntur nos hìc quidam dicentes: Vos au-
tem ne pigeat, etiamsi vespera deprehendat. Pro Pau-
lo omnis noster sermo est, pro Paulo inquam, qui per
triennium die ac nocte discipulos docuit. Aggrediun-
tur itaque hìc nos quidam, dicentes: Et quid mirum
quòd Paulus ad fidem peruenit, cùm deus vocem il-
lam, quasi funem ceruici eius iniecerit, vique ipsum ad
se duxerit? Attendite diligenter. Etenim sermo ille cõ
munis est Gentilibus, Iudæis, & nostris, qui suæ incre-
dulitatis operculum putant, si iustum accusent, nescien
tes quòd duplex peccatum peccent, & quòd errorem
suum ipsi non deponant, & quòd sanctum dei talibus
culpis notare tentãt. At nos eius nomine, per gratiam
dei, defensionem afferemus. Quæ igitur accusatio est?
Vi & necessitate ipsum, inquit, attraxit deus. Qualis il-
la vis & necessitas, dic ô homo? Vocauit eum supernè.
Credis omnino quòd vocauit eum supernè? Igitur &
te hodie vocat per illam vocem, cur & tu non obedis? D
Vides non esse necessitatis negocium? Nam si necessi-
tas quædam foret, oportebat & te obedire: cùm autem
tu non obedis, manifestum quòd ille voluntarius o-
bediuit. Et vt discatis, quòd multùm quidem fecit ad
salutem Pauli vocatio, sicut & ad aliorũ omnium ho-
minum facere solet, non tamen destituit eum à suis o-
peribus, & suæ propriæ voluntatis laude, neque nocuit
eius libero arbitrio: sed voluntarius aduenit ipse, atq;
sua bona voluntate. Faciam hoc & alio exemplo liqui-
dum. Audiuerũt & Iudæi vocem supernè loquentem,
non filij, sed patris de Christo dicentis circa Iordanis
fluenta: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi com- Matth.3.c
placui. Et dicunt ei: Hic est deceptor. Vides manife- &.17.a
stam pugnam? vides bellum apertum? Vides vbique Ioan.7.b
opus bona voluntate, animáque malis affectionibus
prius non infecta? Ecce & illic vox, & hìc vox: sed hic
obtemperat, illi autem contradicunt. Et non solùm il-
lic vox auditur, sed & spiritus in specie columbæ vide
tur. Nam postquam Ioannes baptizauit, baptizatúsque
est Christus vt ne qui ad humanam figuram spectant,
putent baptizantem baptizato maiorem, venit vox,
qua hic ab illo discerneretur. Et quia adhuc incertum E
erat de quo diceret vox, id quod dicebat: venit & spi- Matth.3.d
ritus sanctus in specie columbæ, vocem in caput Chri
sti ducens, atque ita & per vocem prædicatus est, &
per spiritum monstratus. Et ob hæc Ioannes quoque
clamabat: Non sum dignus, vt soluam corrigiam cal- Lucæ.3.&
ceamenti: & insuper plurima alia testimonia tam ver Ioan.1.d
borum, quàm operum attestabantur: sed post hæc o-
mnia Iudæi in cæcitate sua manserunt, imò viderunt
omnia: sed neque dictis, neq; factis credidere, eo quòd
infecta eorum mens, quam præoccuparat insanus va-
næ gloriæ amor. Vnde euangelista dicit: Multi Iudæo- Ioan.12.f
rum qui crediderunt in eum, propter principes non
confitebantur, ne è synagoga eiicerentur. Et ipse Chri
stus quoque dicebat: Quomodo vos potestis credere, Ibidem.5.g
qui gloriam à vobis inuicem accipitis, & gloriam quæ
à solo deo proficiscitur, non quæritis? At Paulus non
sic, sed vnica duntaxat audita voce, cùm adhuc no-
stros infectaretur, statim accurrit, statim obediuit, sta-
tim eximiam præ se tulit conuersionem. Quòd si non
fatigamini dictorum prolixitate, dicemus aliud exem F
plum adhuc proximius. Etenim & filium audierunt, &
sic audierunt vt Paulus audiuit, & neque sic credide-
runt. Nam sicut Paulus audiuit vocem, cùm adhuc fu-
reret, & in discipulos sæuiret: ita Iudæi aliquando au-
dierunt alicubi vocem, cùm egrederentur cum faci-
bus, & lampadibus ad comprehendendum eum. Puta-
bant enim sese hominem purũ adoriri. At ille volens
docere eos virtutem suam, & se deum, eósque fruſtra
contra stimulum calcitrare, dicit eis: Quem quæritis? Ioan.18.b
Stabant ante & iuxta eũ, & non videbant eum. Chri-
stus autem quærebat eos, & manuducebat vt se inue-
nirent, ac discerent, quòd non inuitus ad passionem
iret, neque superabilis esset, nisi sponte sua eis permit-
teret. Aut quomodo superarent, quem inuenire non
potuerunt? Quid dico inuenire? neque præsentem vi-
dere valuerunt: & non solùm non valuerunt videre
præsentem, sed & cùm roganti responderent, nesciе-
bant quis nam ille præsens, qui tam potenter oculos
eorum excęcauerat, & voce sua eos prostrauerat. Nam
vt dixit, Ego sum: voce ea perculsi, retrorsum abie- Ibidem.
runt, & ceciderunt omnes. Itaque vt Paulum vox
prostrauit, & supinum iacere fecit: ita & illos vox
omnes

Universidad de Deusto
Biblioteca

Omnes prosternebat. Et sicut Paulus non vidit eum, quem persequebatur: ita & illi non videbant, quẽ quærerent. & sicut Paulus tempore quo furebat, excæcatus est: ita & illi tẽpore furoris sunt excæcati. & sicut Paulus, cùm iret vt compræhenderet discipulos, hæc passus est: ita & illi cùm exirent vt cõpræhenderent Christum, talia passi sunt. Vtrobiq; vincula, vtrobique persecutio. Simile vtrobique virtutis Christi indicium, similiáque remedia, at non similis correctio. Aegri enim multùm inter se distabant. Quid enim stupidius, quid reprobatius illis, qui retrorsum corruerunt, iterúmque surrexerunt, & iterum inuadunt? An non lapidibus insensatiores erant? Et vt discant, quòd ipse, qui dixerat eis, Quem quæritis: ille sit qui eos prostrauerat, loquitur eis iterum: Cùm iterum surgerent ac dicerent, Iesum: dicit eis: Dicebam vobis quòd ego sum quasi diceret, Discite, quòd ego ille sum qui antehac dixit: Quem quæritis, & qui vos prostrauit. Verùm neque hoc dicto profecit aliquid, sed illi in cæcitate sua manserunt. Hæc igitur omnia inter se cõfert diligenter, & disce quòd Paulus non ex necessitate, sed anima syncera, bonáque voluntate ad fidem accessit.

H Quin si non abitis & sustinetis, adferam & aliam demonstrationem, cui cõtradici nequeat, & certius probabo Paulum non necessitate coactum ad fidem venisse. Venit post hæc Paulus in Salaminem Cypri ciuitatem, & inuenit illic magum quendam, resistentem apud proconsulem Sergium. Paulus autem impletus
Act.13.b spiritu sancto dixit ei: O plene omni dolo & omni versutia fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, non desinis peruertere vias domini rectas? Hæc persecutoris verba sunt. Glorificemus igitur eum, quòd conuersus est. Ante hoc audistis, quòd deuastabat ecclesiam, domósque ingrediens ac vi rapiens viros, & mulieres in carcerem tradebat: videte, quomodo nunc pro prædicatione liberè loquitur. Non cessas ait, peruertere vias domini rectas? Et nunc ecce manus domini super te, & eris cæcus, & vsque ad tempus non videns. Remedium quo sibi visus redditus est, adhibuit & mago, qui tamen in cæcitate permansit: vt discas quòd non sola vocatio Paulum adduxerit, sed & voluntas eius. Nam si sola cæcitas hoc effecisset, oportebat eam, & in mago efficacem esse: sed nihil effecit, & ille quidem remansit cæcus, proconsul autem factum videns, credidit: accepítque alius remedium, alius autẽ curatus est. Videte quantum bonum sit, bene velle: & quantum malum, discredere & corde obdurari. Excæcatur magus, nullámque vtilitatem accipit: incredulus enim erat, & interim proconsul Christum agnoscit. At satis demonstratum fuerit Paulum voluntariè venisse ad Christum. Vellem autem vos sermonem hunc diligenter memoria tenere. Deus enim nolentes non cogit,
Ioan.6.c sed volentes trahit. Et propterea dicit: Nemo ad me veniet, nisi pater meus traxerit eum. Qui autem trahit volentem, trahit humíque iacentem, ac manum porrigentem. Et vt discas quòd nullum cogit: Nam si ipse vult, nos autem non volumus, ad nostram salutem nihil proficiunt, ea quæ alioquin efficacia sunt: non quia infirma sit eius voluntas, sed quia cogere neminem vult. Necessariò hunc sermonem attulimus: videmus enim complures ad defensionem suæ ignauiæ, prætextu tali vti, & si quando eos adhortamur, vt illuminentur, & ad meliorem vitam conuertantur, atque ad alia id genus bona opera, respondere, quasi cunctabundos & resilientes: Si deus volet, persuadebit mihi, & cõuertar. Quos nõ arguo, sed valde probo, quòd K ad voluntatem dei confugiunt. Vellem autem nos etiam nostra afferre, & tunc dicere: Si deus voluerit. Nam si teipsum somno, desidiæq; tradideris, neutiquã in manus tuas obuenient bona opera: & alioqui si solam voluntatem dei prætexas, nihil eorum, quibus opus habes, adipisceris vnquam. Hoc igitur est quod di
xi, nullum vnquam vi & necessitate à deo adigi. Ipse 1.Timo.2.b
quidem vult omnes saluos fieri: at non omnium voluntas eius voluntati obsequitur, neque ab eo aliquis
cogitur. Vnde & ad Hierusalem sic dicit: Hierusalem Lucæ.13.g
Hierusalem, quoties volui congregare filios tuos, & Ibidem.
noluisti? Quid ergo? Ecce relinquetur domus vestra deserta. Vides quòd dominus saluare nos vult: nos autem, quia nos ei non adiungimus, manemus in interitu. Deus enim paratus est ad saluandum hominẽ, non inuoluntarium, neque non volentem, id quod sæpe dico: sed voluntarium, & hoc eligentem. Homines quidem volentibus nolentibúsque seruis volunt & esse & dominari: dominantúrque non in seruorum, sed suam vtilitatem spectantes. Deus autem nullius indigens, declarare tibi vult, quòd nullius nostri indigens, ser- L
uitutem nostram desiderat, ad id solùm spectans, quomodo nobis prosit, & quomodo non suæ, sed nostræ vtilitatis gratia operetur omnia. Si quidem assentimur & volumus, & scientes ei beneficium istius seruitutis deberi, ad ipsum veniamus. Inuoluntarios enim & resilientes, neque vi, neque necessitate cogit. Quo nobis commonstrat, quòd non ipse nobis gratiam habere debet, quia serui eius sumus: sed quia ipse dominus noster est, sibi gratias agere tenemur. Igitur hæc scientes, bene recogitemus misericordiam domini, vitámque sua bonitate dignam pro nostris viribus exhibeamus: vt & nos regnum cœlorum assequamur: Quod nobis omnibus concedatur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri & spiritui sancto sit gloria in secula seculorum, Amen.

SERMONES SIVE HOMILIAE
septem diui Ioannis Chrysostomi Constantinopolitani episcopi, de proditore & mysteriis cœnæ dominicæ, in quinta feria passionis. M

Incerto interprete.

AD hodiernum conuiuium, qui solenni frequentia conuenistis, & cum Christi discipulis in immolatione agni Pascha facere festinatis: syncera, quæso, & plena charitatis pectora diuinis exhibete mysteriis. Nulla sit in mente duplicitas, nec liuoris libidine interior homo fuscetur. Agnum comessurus, agni innocentiam præferat: nec immaculatæ ouis membra lupina malignitate transfundat in viscera. Quoniam qui sacratæ huius cœnæ indigne participatur accubitu, non cum Petro peruenier ad salutis portum: sed sustinebit cum Iuda sine reparatione naufragium. Habebit debitam cum proditore pœnam, qui ad bonum malam attulit conscientiam. Denique Iudas nõ syncerus, sed simulator accubuit: & post buc- Ioan.13.c
cellam Christi, in eum diabolus introiuit. Accepit, inquit, buccellam, & intrauit in eum Satanas. Sed delectat fratres præsentis exordium lectionis, pia vobiscũ Ibidem.
recordatione transcurrere. *Cùm recumberet, inquit, Iesus cum duodecim discipulis suis, edentibus illis, ait: Amen dico vobis, quoniam ex vobis vnus tradet me. Et contristati nimis cœperunt ad eum*

A *perunt ad eum singuli dicere: Nunquid ego sum domine?*
O beati apostoli, fœlicius vestra innocentia contristata est, quàm pœnalis Iudæ audacia, quæ non est confusa. Cùm enim noueritis nihil tale vos contra dominum cogitasse: extumescentes tamen & propriæ fragilitatis conscij, tristes dominum interrogatis de peccato, quod in conscientia non habetis: & plus creditis magistro, quàm vobis. Nam in illo vos cõuiuio iudiciariam patimini quæstionem, & Iudas non vult sentire compunctionem. Terret vos talis auditus, & illum non terret tanti sceleris cogitatus. Consulite ergo dominum pium, interrogate magistrum: respondeat, quæ vera sunt, veritas. Designetur abominanda persona, ne remaneat crimen in turba: monstretur vobis, quem fugere debeatis: publicetur filius perditionis, ne maculetur corona benignitatis. Respondens, in-
B quit, Iesus, ait: Qui mecum manum mittit in paropsíde, ipse me tradet. Cœpit manifestius aliquid dici: adhuc tamen nomen propriè non videbo designari. Et ecce pauentibus, & reticentibus cunctis, & interdicentibus ori suo, ille temeritate & impudentia, qua proditurus erat, manum cum magistro in paropsídem mittit: vt audaciam bonæ conscientiæ mentiretur. O obdurata frons, talia de se audit, & recumbit. Videt publicari suam conscientiam, & adhuc manum porrigit ad buccellam. Nec primò, nec secũdò correptus à proditione retrahit pedem: & patientia dei nutrit impudentiam suam, & seruat sibi iram in die iræ. Ecce iam
Matth.26.b & pœna illi prædicitur: vt quem non correxerunt miracula, corrigant denunciata supplicia. *Filius, inquit, hominis uadit: sicut scriptum est de eo, Væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur. Bonum illi erat non nasci.* Respondens, inquit, *Iudas qui eum tradidit, dixit: Nunquid ego sum Rabbi?* Iuda, cui dicis: nunquid ego sum? Iam dic: ego sum. Scit enim ab initio te esse. Nam quòd non loquatur, non est obliuio nescientis, sed pietas miserantis. Corrupte præuaricator & miser, si redires ad cor, recoleres magistrum, quem didicisti præscium futurorum, & cui nihil potest esse non cognitum: quoniam per huiusce modi colloquium non se facit ignarum, sed pœnitentiæ tibi vult exhibere suffragium. Tu autem, cuius cupiditas sensum eripuit, & auaritia cordis
C oculos excæcauit, interrogare te fingis: Vtrum ipse sis, qui traditionis nephas conceperis. Omnia quæ in te sunt, nouit eius diuinitas. Sed væ tibi, in quo nulla inuenta est charitas. *Hymno, inquit, dicto, abierunt in montem Oliueti, & ait illis Iesus: Omnes uos scandalum patiemini in me in hac nocte. Respondit Petrus, & dixit: Et si omnes scandalizati fuerint, ego non scandalizabor. Dicit illi Iesus: Amen dico tibi: quia hac nocte antequàm gallus cantet, ter me negabis. Dicit ei Petrus: Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo.* Cœperunt altercari duo, medicus & ægrotus. Hic sine ægritudine se esse putabat: & ille etiam futuram accessionem hinc prænunciabat. Sed interim hoc negocium paululum sequestremus, donec rei exitum comprobemus. Iudas, inquit, qui tradidit eum, dedit eis signum dicens: Quem osculatus fuero, ipse est, tenete eũ. Quid auditis fratres, quis sensus hoc sine sui horrore consideret, & quæ aures hæc verba recipiant, quæ non præcordia dictis talibus contremi-
Matth.26.c scant? *Dedit eis signum dicens: Quem osculatus fuero, ipse est, tenete eum.* O signum sacrilegum, ô conuentus nepharius, ô placitum puniendum, vbi ab osculo incipitur bellum, & per pacis indicium, pacis rumpitur sacramentum. Et per quod consueuerunt gentes bella D
finire, per hoc prophanus Iudas bellum voluit inchoare: Dedit eis, inquit, signum dicens: Quem osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Hoc signum Iuda tu dedisti, μαγγανεύειν licere est, hinc pro licitatione, † mercatu.
hoc pactum in tuo manganicio † posuisti: vt cum quo faceres pacem, ipse raperetur ad crudelissimam passionem. Mihi crede, habebunt per te multi terrorem: nequando cum proximis simulatam habeant charitatem. Guttur enim prophanũ, quod hodie Christo extendis ad osculum: crastino illud es extensurus ad laqueum. Malo tuo didicisti argentum expendere: mox incipies, & corpus proprium ponderare. Tenetur interea dominus ad sacerdotum principem perducendus: & cùm cæteri discipuli laberentur in fugam, Petrus ille promissor egregius cœpit ambulare longinquius: peruenit eandem, & ipse ad principis domum, & expectans rei exitũ foris obseruabat in atrio. Sed quia iam prædictæ accessionis eum rigor vrgebat, cum calefacientibus ad carbones stabat. Negat territus Christum, pro quo se animam promiserat positurum. Iacet elisus in corpore obliuionis, quasi in quodam lecto doloris. Prostrauit eum decrepita anicula, quasi quædam grauis febricula. Oppressit eum Læthargicus somnus, & cœpit eum præco impungere matutinus. Expergi- E
scitur aliquando, audit gallum cantãtem, videt se grauia vulnera sustinentem. Dirigit preces ad medicum per nuncios lachrymarum, & diuinum confestim recipit antidotum. De ipso enim scriptum est: Amici Psal.37.b
mei, & proximi mei aduersum me, appropinquauerũt & steterunt. Et proximi mei à longè steterunt. Et illud
quod dictum est: Meliora sunt vulnera amici, quàm Prou.27.a
voluntaria oscula inimici. Iudas enim sicut de apostolo proditor, ita inimicus factus ex amico. Nam & de Psal.40.c
illo scriptum est: Homo pacis meæ in quo sperabam: qui edebat panem meum, ampliauit super me calcaneum. Et iterum: Inimici hominis domestici eius. Vn- Mich.7.b
de & nos fratres, vnanimiter fugiamus iniquorũ subdola colloquia, vt cum sanctis participemus gratiam sempiternam, veram pacem, & trinitatis perpetuam vnitatem teneamus: vt cum sanctis omnibus in regnis cœlestibus triumphemus.

Eiusdem diui Ioannis Chrysostomi episcopi Constantinopolitani, de mysteriis cœnæ dominicæ, in quinta feria passionis, sermo secundus. F

Incerto interprete.

SEcundum salutaris positi munus, & spiritalis remedij sacramentum diuina dispensatione completur, dum Christus ad passionis triumphum ab impiis prouocatur. Nam
cùm discumberet cum duodecim discipulis suis, & Ioan.13.c
manducantibus eis diceret: Amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me: ascendit Christus propriæ deitatis tribunal, & illud conuiuium velut cataſtam ante se constituens, conscientiæ tormento confiteri compulit reum: vt in auctionem, conceptum posset reuocare peccatum. Turbatur discipulorum omnium sensus: & licèt nossent propriam cõscientiam, timuerunt tamen Christi sententiam. Iudas tamen impudenti fiducia ausus est interrogare saluatorem, qua implere possit euidentissimum traditorem. Verecunda Christi sententia ostendit suam maiestatem, nec refugit passionem. Mira patientia, Petrus condemnat Acto.5.a
Ananiam mentientem: saluator Iudam patienter sustinet traditorem. Duplicat sacrilegij principatũ: dum propositum festinat implere peccatum. Et quem sce- Matth.26.e
leris pœnitere

Universidad de Deusto
Biblioteca

G leris pœnitere oportuerat,vrgetur conceptum implere cogitatum.Quencunque,inquit,oſculatus fuero,ipſe eſt tenete eum.Defuit Iuda aliud tuis ſceleribus argumentum,vt inſtrumento pacis, traditoris impleres officium.Sed plus patientia diuina condemnat obnoxium,vt officio pacis oſtenderet reum . Venerunt,inquit,cum fuſtibus,vt comprehenderent eum. Non ſic comprehenditur iuſtitia , nec ſic alligatur ſapientia.
Volenti nanque iniiciunt manus:cui,ſi euadere placuiſſet,nunquam angelorum officia defuiſſent. Et eduxit, inquit,Petrus gladium,& percuſſit auriculam principis ſerui.Seruum dixit:non conditione,ſed culpa.Denique ita ſcriptum eſt : Qui facit peccatum,ſeruus eſt peccati . Nam ſi audiſſet aliquando verba ſapientiæ, nec cruentum vulnus exciperet,nec peccati ſeruus teſtimonio ſcripturæ manſiſſet . Iubet tamen dominus in vaginam gladium retorqueri,ne fortè agnita legis patiẽtia poſſit acquiri.Abducto ſaluatore,ſparſis vniuerſis diſcipulis , Petrus ſequebatur à longè . Si enim propè ſequeretur,ſemper dominum fateretur . Negat Petrus ſe eſſe diſcipulum ſaluatoris,quando nullas pœnas,nulla tormenta pertimuit.Quærendum tamẽ eſt, vbi negauerit.Ibi negauit,vbi Chriſtus tenetur incluſus.Negat in domo Caïphæ,ibi negat,vbi poteſt valere mendacium.Et tamen ſecutus eſt per amorẽ,quem negauerat per timorem . Cùm reſpexiſſet,inquit, eum Ieſus,fleuit amarè.Precioſus eſt fratres chariſſimi pœnitentiæ fructus : quia quod defendi non poteſt, ablui poteſt . Lauant lachrymæ congeriem peccatorum. Quàm precioſæ lachrymæ, quæ extergunt culpam, & exigunt veniam.Profuit illi verè iſta amaritudo:quoniam quicquid in eo delicti tabidum fuit, ferramento pœnitentiæ reſecauit.

Matth.26.e

Ioan.8.d

H

Eiuſdem diui Ioannis Chryſoſtomi epiſcopi Conſtantinopolitani, de proditore & myſteriis cœnæ dominicæ, in quinta feria paſſionis ſermo tertius.

Incerto interprete.

E Vangelicæ ſeries lectionis, qua per ordinem paſſionis dominicæ gloriam didiciſtis : credo quòd affatim non ſolùm aures,ſed & corda veſtræ deuotionis expleuerit.Nos quoque quãtùm tenuiſſimæ capacitatis vires admittunt , cum diuinis vocibus verba noſtra iungamus, atque eandem noſtri redemptoris inclytam paſſionem veritatis indagatione retractemus . Sed neſcio quo pacto chariſſimi, vbi ſermo ſe prodere incipit , cauſam ſenſus horreſcit. Quomodo enim animus nõ turbetur infirmus,in quo totus territus & conturbatus eſt mundus:Condemnatur ecce in concilio Iudæorum dominus,Pilato traditur alligatus,& ſacras manus ſacrilegæ catenæ vinxerunt. Ad tribunal dehinc præſidis ſiſtitur:non vt reatus in illo,ſed vt innocentia panderetur:vt reportaret teſtimoniũ iudicis, qui ſub crudelibus vinculis, meritum non amiſerit innocentis. Conſiſte mecum in hac actione cominus Iudæa , conſiſte . Dic mihi litis tuæ titulum , accuſationis tuæ genus , criménque denuncia: producito teſtes in medium: & tales,qui præſenti cauſæ ſint neceſſarij,adhibeto. Nihil cognitioni iudicis deſit , nihil præſidis ſubtrahatur examini : paratus ſum pro domino meo conuictus ipſe damnari . Ecce interim in facto prẽiudicata es traditoris.Author tuus confugit ad laqueum , vltimum capiens ex pane ſolatium.Reum ſe ſibi ipſe conſtituit,& poſt iudiciũ tuum de ſeipſo continuò iudicauit.Remanſit ecce cum voce impij traditoris,ineſficax pœnitudo facinoris:nec cõfeſſionis meritum obtinuit,ſed magis ſceleris ſarcina impœnitentiæ cumulum congeſſit. *Peccaui*, inquit, *tradens ſanguinem iuſtum : & proiecta pecunia in templum, abiit,& laqueo ſe ſuſpendit.* Pependit inter cœlum terrãmque medius vago funere ſuffocatus,& cum flagitio ſuo tumefacta noxia viſcera crepuerunt,nec cadaueri terra ſolitam exhibuit ſepulturam. Habes Iudæa, quod verè imiteris exemplum: ſed digna nõ eris,quia conceptum perficis ſacrilegium. *Sedente*,inquit, *Pilato pro tribunali miſit ad eum uxor eius,dicens: Nihil tibi & iuſto illi : multa enim paſſa ſum hodie in ſomnis propter eum.* Ecce iudex terretur in coniuge: & vt crimini Iudæorum non præbeat in iudicando conſenſum,pertulit in vxoris afflictione iudicium . Iudicatur ipſe, qui iudicat : torquetur , antequàm torqueat : & vt nihil mali in perniciem operetur inſontis , in ſomnis exagitatur vxoris . Iam quid ibi ageret iudicis conſcientia , ſi ſic torquebatur & coſtæ † *Denique quem uultis*, inquit, *dimittam uobis Barabbam , an Ieſum, qui dicitur Chriſtus? At illi dixerunt, Barabbam . Dicit illis Pilatus : Quid ergo faciam de Ieſu , qui dicitur Chriſtus ? Dicunt illi : Crucifigatur.* Quid agis ſynagoga damnabilis ? Iuſtum ſanguinem ducis ad victimam , & abſolui manifeſtum poſtulas homicidam?Latronem iudicas innocentem,& innocentem poſcis ad crucem . Ille qui te occidit, tuo ſuffragio morti ſubtrahitur:& qui mortuos ab inferis ſuſcitauit, te inſiſtente damnatur? Reus ſit,qui reus non fuit : & indemnis euadit , qui olim damnari iam debuit . In vtroque rea tenẽris , & exitio innocentis , & abſolutione latronis . Et quamquàm ſacrilegium impactæ crucis omne nephas excedat : tamen & illi aduerſum te iudicium, diem ſcilicet vltionis expectant, quorum Barabbas latro ſanguinem fuderat:quia participaſſe eſt ſcelus homicidij,veniam meruiſſe latroni.

Matth.27.b

Ibidem.

† Vxor Pilati ſub allu ſione ad Heuam, nomine coſtæ.

I

K c

L

M

Tunc,inquit, *accepit aquam,& lauit manus coram populo,dicens: Mundus ego ſum à ſanguine huius iuſti , uos uideritis . Illi autem dixerunt : Sanguis eius ſuper nos , & ſuper filios noſtros.* O quàm bene furor cæcus eſt , quam digno præcipitio iactaris in inſaniam . Quænam excæcatio eſt pertinaciſſimæ mentis ſic velle alium perdere , vt prior malis ipſa perire ? Sub alieno exitio tuos impia iugulas , & in tuam ſobolem parricidalem vibras dexteram. Ecce currit per tui generis proſapiam nunquam expiandi væna facinoris,& cum crimine radicis ſuæ pullulant iniqua plantaria.Egreditur ex metallo vteri ſui tam cruenta progenies : & infecta ſanguine naſcitur infauſta poſteritas.En quę bona ad hęredes tuos quodam ſacrilegij teſtamento tranſmittis: macula ſanguinis innocentis te perfundis,& poſteros perimis . Pertinaciter quidem in mortem noſtri redemptoris inſiſtis:ſed crudeliter tuos natos mucrone impietatis extinguis.Quære iam cui poſſis videri non noxia,quæ erga filios tuos extitiſti pertinax parricida.

Tunc dimiſit illis Barabbam:Ieſum uerò flagellis cæſum tradidit illis , ut eum crucifigerent. Heu me miſerum, quibus auribus hoc audio:vel qualiter ſenſibus meis tam funeſta commendo ? Ecce dominus meus aptatur ad verbera , ecce iam cæditur : rumpit ſanctam crucem violentia flagellorum,& repetitis ictibus crudelia vulnera ſcapularum terga conſcindunt . Prohdolor, iacet extenſus ante hominem deus , & ſupplicium patitur rei , in quo nullum veſtigium peccati potuit inueniri . Ad victimam vita ducitur , & ad crudeliſſimum mortis occaſum addicta pietas euocatur . Ambitur ſacrum

A bitur ſacrum caput aculeis ſpinarum,& diuinum verticem pœnalis coronæ pompa circundat . Sed in ſpinis illis,noſtra eum peccata pungebant. Ventum tandem eſt crucis ad campum, vbi pias manus terebrant ſæua vulnera,& compaginem palmarum rumpit violentior foratura clauorum . Crux clauis configitur,& effoſſa veſtigia , pœnalibuſque alligata impedimentis pedum officia perdiderunt . Adhæſit quietum corpus ſtipiti, & immobile lignum inconcuſſa membra portauit.Fert pœna ipſa pendentem,& tormentis ſuis nexi artus incumbunt. Sed feſtinate,oro:& citatis curſibus properate . Sentio enim moliri,neſcio quid,creaturam: & inteſtinis motibus non nihil elementa intel ligo parturire.Minatur ecce propria mundus excidia, & rerum natura inuſitato pauore terretur . Dies medius tenebrarum tyrannide diſcluditur , & perdidit curſum fugitiua luce fraudatum.Sol abſcondit radios ſuos , & orbem globus luminis obſcurauit , atque incubatricem noctem diſſimulato iure contradictionis admiſit. Dies enim non dies eſt,& nox repentina non B nox eſt . Importunæ tenebræ aliena tempora peruaſerunt : moriente vero die,nouum dies ſenſit occaſum; Expectabant cuncta elementa exitum proprij conditoris : axem ſuum mundus extremum vergere cupiebat in limitem . Volebat,credo, ſeculum ire protinus in ruinam,ne authoris ſui tacens præteriret iniuriam. At vbi conſummatis omnibus ſacramentis, ſua ſponte ſpiritum quietè cum victoria mortis expoſuit: illico rumpuntur ſacrario dicata velamina , & in publicum templi ſecreta mittuntur, vt admiſſi ſacrilegij clandeſtina machinatio panderetur . Agitur internis terra concuſſibus : & molis ſuæ nutante fundamine, fluctuabunda commotione iactatur . Dederunt petræ crepitum fragore ſonigero , & viſcerali motu diſrupta ſaxa crepuerunt . Patuerunt portæ protinus inferorum , & monumentorum ſecreta claues proprias perdiderunt.Vacui facti ſunt carceres ſepulchrorum, & rediuiua corpora dominum agnouerunt.

Eiuſdem diui Ioannis Chryſoſtomi epiſcopi Conſtantinopolitani, de proditore & paſſione dominica , in quinta feria paſſionis , ſermo quartus.

C *Incerto interprete.*

S Vfficiunt quidem fratres ad teſtimonium venerandę paſſionis elementorum inopinata turbatio, fuga ſyderum, terræ inexpertus tremor , ſolidorum fractura ſaxorum , pauor inſolitus inferorum,& ſpontanea reſeratio ſepulchrorum.Hæc ſola publicant dominum noſtrum,hæc maieſtatis eius teſtantur arcanum . Ecce inſuper infœlix Iudas, etiam traditor, tibi reliquit teſtimonium facinoris ſui , qui ſupplicium non potuit videre damnati.Et cùm admiſſum non potuit excuſare peccatum, ad ſe reuocauit cum pecunia ſacrilegium. *Dixit enim: Peccaui tradens ſanguinem iuſtum.* Sed non potuit vitare peccatum.Sic enim de eo ait ſpirituſſanctus:Et oratio eius fiat in peccatum:vt in eo quòd pœnitentiæ feſtinauit ad portum , ibi incideret æternum & ſine reparatione naufragium. Reſpondit igitur omnis turba Iudæorum:Sanguis huius ſuper nos,& ſuper filios noſtros . Magna planè vis criminis, quæ nec prolixitate temporis aboletur , nec ſeculorum obliuione repellitur.Sanguis hic domini noſtri polluit in preſenti reos, de futuro obligat naſcituros.En Iudęa crudelis,te perpetratum nephas innexuit , & natos tuos elogio cri-

Matth.27.a

Pſal.108.a

Pœnitentiã intelligit ſeram , illam damnatis aſſimilem.

Matth.27.c

minis implicauit . Et cùm ſoleat crimen cum perſona D deficere:in te magis creſcit,& in poſteros tuos ſine fine redundat.Ecce dominicus vultus ſputamine ſacrilego illinitur: maxillas eius impiorum verberant palmæ , cerebrum tundit ictus arundinis , & per omnes currit iniurias atrocitas ſæuientis . Portans humeris crucem prætorium egreditur,& tali onere colla inocua prægrauantur . Lætus quidem & abſque vlla ſuſpicione formidinis moriturus ibat , & noſtra peccata in illa cruce portabat.Deinde fel in eſcam pendenti offertur, & aceti potio in patibulo propinatur . Mirum ſanè . Hoccine de te Iudæa dominus noſter promeruit , qui te in deſerto per quadraginta annos panibus angelicis annonauit,& ex petræ viſceribus,cùm ſitires,aquæ potus ſalutaris exhibuit? Et qui aquam in nuptiis,precioſum mutauit in vinum : meruitne,vt in ſiti ſua abs te acciperet acetum ? Inter hæc ecce ſubitò tenebrarum caligine tota paſſionis indignitas tegitur: & omnis iniuria nouæ noctis obſcuritate cælatur. Indixit ſibi mundus inopinata authoris ſui morte funereum luctum, cunctarúmque confuſio naturarum : & ſacrilegium ſuum non agnoſcit cæcitas Iudæorum. E Rumpuntur ſanctuarij ſciſſa velamina,& ſacrarij facies ſacrilegio ſpoliante detegitur.Reddunt inferi corpora rediuiua ſanctorum:& in occurſum authoris inferos penetrantis , temporalem accipiunt beatæ animæ commeatum . Conuenite iam Chriſtianæ gentes, concurrite fideliſſimæ nationes . Dominus enim noſter non in patibulum crucis, ſed in tribunal aſcendit: expandit ecce manus , & alas extenſas aperuit : non vt crucis ſupplicio ſatisfaceret,ſed vt nos ex omni orbe ad credulitatem eccleſiæ congregaret.

Ibidẽ.17.b Ioan.2.b

Eiuſdem diui Ioannis Chryſoſtomi epiſcopi Conſtantinopolitani,de Iuda proditore, in quinta feria paſſionis ſermo quintus.

Incerto interprete.

R Oſtquam virginei partus orbe toto miraculum cœleſte reſplenduit,& gaudia dominicæ natiuitatis ſunt expleta,epiphania quoq; procurata eſt , veneranda ſolennitas : Dominus diſcipulis ſuis paſſionis ſuæ prædicit ordinem,eloquitur qualitatem. Ecce,inquit, *aſcendimus Hieroſolymam , & filius hominis tradetur ſummis ſacerdotibus , & condemnabunt eum morte , & tradent eum gentibus , & illudent ei, & conſpuent eum , & poſt tres dies reſurget.* Qui futura prædicere potuit, potuit & cauere . Ignaros aduerſa præueniunt, non ſcientes . Pati voluit , qui ſponte locum , vbi pateretur,aſcendit.Mors inuitis imperat,volentibus ſeruit . Ergo quòd volens moritur, non caſus eſt,ſed poteſtas. *Poteſtatem habeo*,inquit, *ponendi animam meam, & poteſtatem habeo ſumendi eam.Nemo tollit eam à me.* Vbi animam ponendi poteſtas eſt, & ſumendi:ibi moriẽdi non eſt neceſſitas,ſed volũtas.Nemo,inquit,tollit eam à me.Si nemo,vtique nec mors.Deniq; nec mors tollere,nec infernus potuit hanc tenere:qua iubente tremens,etiam vinctas animas,quas tenebat,amiſit. Et *monumenta*,inquit, *aperta ſunt , & multa corpora ſanctorum reſurrexerunt.* Sicut naſcente Chriſto conceptus neſciuit ordinem, ſuum partus non agnouit vſum , non tenuit ius natura:ita moriẽte eo,ditione tartarus perdidit,quos tenebat.Abiecit infernus ius poteſtatis antiquæ: inueteratæ legis decretum nouo ſanctionis ordine mors amiſit.Sed ad cœpta redeamus. Ecce,inquit, *aſcendimus Hieroſolymam , & filius hominis tradetur ſacerdotibus, &*

E

F

Matth.20.c

Ioan.10.d

Matth.27.f

Matth.20.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

cerdotibus, & condemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus, & cætera. Sciens scientiarum deus, præsciebat: quia quæ præuiderat futura, verterentur ad crucis scandalum, ad passionis procellam, ad authoris iniuriam: vt quòd terra tremeret, paueret cœlum, aufugeret lux, refugeret sol, horreret infernus, tota moueretur, seque ipsa confunderet creatura. Mundus enim, qui corpore nostro tectam non potuit sufferre deitatem, nec nudatam quidem carne portaturus erat, præuidebat: cùm cognouisset præsertim tanta, quæ in hominem sunt commissa piacula, putabatur exercitam in ipsam fuisse diuinitatis iniuriam. His discipulos suos dominus semel & iterum præmonebat: ponens ante oculos eorum, & velut arenam suæ constituens passionis, & inducens in eam quot contumeliarum genera, tot genera bestiarum. Quot spectatores, tot persecutores affuturos esse signabat: qui de conflictu non victoriam, sed voluntatem quærentes de sola morte vincentis acclamarent: Crucifige, crucifige. Sic cruces oculos, sic voces funestas ad cœlum, immo in cœlum vsque leuaturi, donec crudelis natio se ac posteros pio dimicantis inuoluerent, & volutarent in sanguine vociferando: Sanguis huius super nos, & super filios nostros. *Filius, inquit, hominis tradetur summis sacerdotibus, & cætera.* Depingebat dominus Iesus passionis suæ spectaculum sæpissimè, sic dicendo: Vt hac diu expectata, expectantes discipuli non subiti ponderis fasce premerentur, non repentino obruerentur occursu. Animum præcognita parant, confirmant prænunciata, mouent expectata, & nos reddunt per omnia fortiores. Sicut miles de superuentu hostis habet periculum: ita si hostem præsciat, fert triumphum. Rex fortis quanuis fortium munitur accinctu, non valet cauere ignota: nota agmina etiam singularis nescit timere bellator. Hinc dominus discipulos suos tempestatem totam passionis suæ antè scire voluit, vt in ipso turbine magnanimes faceret, redderet fortiores. Ecce ascendimus Hierosolymam, & cætera. Sicut qui vna vice lapsum magnæ domus suscipit, & ruinam: ita & Christus post magna & multiplicia passionis suæ pondera, vnum resurrectionis suæ supposuit fulcimentum: vt apostolorum fidem iamque lapsuram susciperet, & ad æternam dirigeret firmitatem. *Post tres, inquit, dies resurget.* Non satis est abscessus tristis, vbi velocissimus est regressus. Post tres dies hoc abire, sic fuit & redire, vt ibi eum non defuisse perluceat. Deus cùm vadit, hic est: & cum hic est, nusquam deest. Iuit Christus, sed ab apostolis non abiit. Accessit ad mortem, sed à vita dominus non discessit. Descendit in infernum, sed non defuit cœlo, ipso probante cùm dicit: Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, filius hominis qui est in cœlo. Nolle mori, est timoris humani: mori & resurgere, est solius deitatis insigne. Et post tres dies: Quare non post quatuor, quare non post quinque, sed post tres? Vt in passione filij, totius trinitatis monstraretur ascensus. Triduum trinitatis loquitur in figuram: quia trinitas, quæ per operationem in principio fecerat hominem, ipsa in fine hominem per Christi reparat passionem. Faciamus, inquit, hominem. Ite, inquit, baptizate omnes gentes in nomine patris, & filij, & spiritussancti in remissionem peccatorum. Si in remissionem peccatorum communis pietatis trinitas: quomodo non in passione filij totius vna est voluntas trinitatis? Sicut lo-

Allusio ad theriomachian.

Matth.27.c

Simile.

Argumentum à simili

Ioan.3.b

Gene.1.c
Matth 28.d

Ioan.2.&

Marc.12.c

nas fuit in ventre cæti tribus diebus, inquit, & tribus noctibus, ita erit filius hominis in corde terræ. In corde dixit: Non dixit, in potestate scilicet terræ: vt terra suum sentiret, agnosceret, tremeret, sed non teneret authorem: obscura susciperet, non de corruptione pulsaret: nec dominicum corpus, partem sui esse iuris crederet terra, sed supernæ socium susciperet maiestatis. Sed mouetur animus, cur pater filium mortem voluerit, vel permiserit sic subire: cur dominus tali & tam contumeliosa morte vitam voluerit reparare mortalium: cur spiritussanctus consenserit diuinitatem descendere ad tantam carnis iniuriam, adeò vt plures de scandalo pereant, quàm de credulitate saluentur. Nasci & mori dominum, non capiet mens humana. Fratres hæc si scire volumus, hodie differamus: vt inquisitioni maximè sermo latior, ipso Christo satisfaciente respondeat.

Eiusdem diui Ioannis Chrysostomi episcopi Constantinopolitani, de passione domini. Sermo sextus.
Incerto interprete.

PRoxime cum dominicæ passionis multas & acerbas contumelias audiremus, cogitatione subitò incidimus in illud: Quare deus, qui totum quod habet cœlum, quod terra portat, quod capit mare, quod tartarus, sciebat: iussu fecit, imperio distinxit, mundum totum composuit ad decorem: & hic, vt sententiam mortis solueret, imbrem sacrati sanguinis desudauit. Origo rerum, author naturæ, quare nasci voluit, nisi quia mori voluit? Quare deus carnis imbecillia suscepit, nisi quia carnis elegit iniurias? Quare totius dominus creaturæ, formam seruitutis intrauit, nisi vt totas seruitutis iniurias sustineret? Adiudicari iudex, cognitor diligit addici, quando se à perditis passus est iudicari. Quæ patiendi necessitas, vbi saluandi inest, & possibilitas, & potestas? Aut quæ ibi moriendi causa est, cui viuificandi virtus est & facultas? *Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur summis sacerdotibus, & condemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus, & illudent ei, & conspuent eum, & post tres dies resurget.* Ascendimus Hierosolymam, vt in die Paschæ ad passionis pompam, & ad spectaculum mortis, atque scandalum crucis, Iudaicæ vrbis vniuersitas conueniret. Non sufficit passio communis, non mors secreta, non mors simplex, non mors morti similis: nisi vt quanta erat patientia singularitatis, tanta esset & singularitas passionis. Actum est, vt author seculi, seculo teste moreretur, & à mundo mundi dominus, antè per pœnam, quàm per gloriam nosceretur. Pax cœli traditur doli osculo, tenetur tenens omnia, alligatur omnium nexus. Ducitur attrahens vniuersa. A falso veritas accusatur: sistitur, cui assistunt omnia. Iudæi gentibus tradunt, reddunt gentes Iudæis. Herodi mittit Pilatus, remittit Herodes Pilato: sique commercium sit impietatis pietas, sanctitas in nundinam crudelitatis perducitur. Flagellatur remissio, condemnatur venia: illuditur maiestas, irridetur virtus. Perfunditur largitor imbrium sputis: clauis ferri, cœli strator affigitur. Mellis dator, cibatur felle: propinator fontium, potatur aceto. Et cùm iam nil restet ex pœnis, mors refugit, mors moratur, quia suum ibi esse nihil sentit. Suspecta est vetustate nouitas: hunc enim primum, hunc solum vidit hominem peccati nescium, noxa liberum, iuris sui legibus nil debentem. Miratur in terra, quem

Prosopopœia mortis.

de terrenis

1.Cor.15.f

de terrenis conspicit nil habere. Primus, inquit, homo de terra terrenus: secundus homo de cœlo cœlestis. Accedit tamen confœderata Iudaico mors furori, & desperata tunc vita, & angit, & inuadit authorem, volens potius se perire totam, quàm tantam perdere prædam. Sed iam, quæ promissa sunt, inchoëmus: quare ad mortem, & ad talem mortem deus pater miserit filium suum: quare tam contumelioſæ succubuerit passioni: quare spiritussanctus conregnantem vnam sibi deitatem Christum, ad tantam carnis iniuriam permiserit peruenire. Orate fratres, vt dignatione qua passus est, passionis suę reuelet arcanum, & causam vobis omnibus tam sacratæ mortis inspiret. Primùm quidem nobis est intuendum. Rex quando glorioſior, quando indutus purpura, diademate decorus, aspersus auro, solio sublimis: ad pompam tamen non parat ire, sed hæc in secreto fiunt: an quando in campum conniuens vultu & honore vltimus, periculis primus, onustus ferro, grauis armis, pro patria, pro ciuibus, pro liberis, pro vita omnium premit hostem: discrimina despicit, contemnit vulnera, ipsam libens mortem suorum suscipit ad salutem: vt maiorem contemptu mortis, quàm de ipso hoste victoriam referat & triumphum? Et quare displicet, si Christus de sinu patris, de deitatis secreto ad nostram seruitutem venit: vt nos suæ redderet libertati, nostram mortem susceperit, vt nos eius morte viueremus? Quandoquidem per despectum mortis, mortales in deos retulit, nos cœlestibus æstimans. Et quo modo deus Christum ad iniuriam vocat tantam: sic homines tantam tollit, & extollit ad gloriam. Sed dicit aliquis: Habet hoc necessitas humana, diuina non habet hoc potestas. Verum dicis: Diuina non habet hoc potestas, sed necessitudo habet, & recipit hoc diuina. Nemo, inquit, habet maiorem charitatem, quàm vt quis animam suam ponat pro amicis suis. Miraris si pro nobis posuit, quod susceperit ex nobis: qui fecit propter nos tanta, & talia largitus est nobis? Quantùm virtus potestas ac magnificentia creantis operum contemplatione lucebat: tantùm latebat dilectio dei, tantóque dei charitas habebatur obscurior. Subiectis dare, donare seruis, est assuetum donantis indicium: pati pro subiectis, pro seruis mori: insigne est charitatis immensæ documentum, singularis est hoc amoris argumentum. Commendat, inquit apostolus, charitatem suam deus in nobis: quia cùm impij tantùm essemus, Christus pro nobis mortuus est. Et alibi: Sic dilexit deus hunc mundum, vt filium suum vnigenitùm traderet. Præstet quiuis beneficia, largiatur dona, sit benefactor in prosperis, diligat obsequentes: nunquid illi poterit comparari, qui in se suorum susceperit necessitates, qui se periculis anteponit suorum, qui se pro suis, dat pœnis, corpus obiectat morti, vt illos neci subtrahat, illos reseruet ad vitam? Aduersis probatur amor, affectio pensatur periculis. Pœnis examinatur dilectio, morte perfecta charitas innuitur. Hinc est quòd Christus intrat carnis iniuriam, subit contumelias passionum, pœnarum genera percurrit, mortem susceperit peramaram: quia damnari voluit, qui quod fecerat, sic amauit. Deitatis autem non est voluntas hæc noua. Antiquæ legis prima vox hoc quæsiuit. Diliges, inquit, dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua: quia vera dominatio est ipsa: quæ amore imperat, non timore: quæ per affectum sibi, & corpora subdit & corda: quæ

Ioan.15.b

Deut.6.a

Quæstionis solutio à simili.

Roma.5.b

Ioan.3.b

amando non in vitam, sed voluntariam sibi instruit seruitutem. Ergo hæc prima causa est dominicæ passionis: quia sciri voluit, quantùm amaret hominem deus, qui plus amari voluit, quàm timeri. Secunda causa est, vt sententiam mortis, quam iustè dederat, iustius abolêret. Statum suum deus patiendo implere voluit, ne compelleret imperando, sicut fatetur ipse: Non veni legem soluere, sed adimplere. Irrita videtur bonorum promissio, quæ à deo velut ex pacto bonis facta est: si quæ ab ipso malis constitutæ sunt, pœnæ euanescunt. Porrò iota vnum, inquit, aut vnus apex de lege non peribit, donec omnia fiant. Apertè sibi persuadeat, quicunque sapit: qui sentit, intelligat: Si propter sententiam suam proprio filio non pepercit, contra sententiam suam, cui possit ignoscere: qui mentiri nescit, nec nouit contra, quam præscripsit, legem ignoscere? Ergo, quia primus homo adiudicante deo de reatu incurrerat mortem, & eam delegauit suo generi, transmisit ad posteros: quia corpore iam mortalis generaret, & morti obnoxios, non liberos, non absolutos, sed addictos: venit de cœlo secundus homo, venit solus peccati nescius, venit solus reatus nostri alienus, venit qui peccato nihil debebat & mori, venit vt fieret inter mortuos liber, vt mors morte damnaretur. Quæ rapere iussa reos, innocentiæ ipsum persuadere præsumpsit authorem: vt sic transiret ad mortem reatus hominis, hominum innocentia rediret, & mors præuaricatrix facta addiceretur Christo: cui antè Adam fuerat præuaricator addictus, esset Christi origo noua, origo vitalis, pater viuentium, sicut dixit apostolus: Sicut in Adam omnes moriebamur, sic omnes viuamus, & viuificemur in Christo. Et quia multæ causæ sunt dominicæ passionis, & nostet iam claudendus est sermo: hodie differamus, ne obscuret festina discussio, quod latior poterit aperire tractatus.

Matth.5.b

Ibidem.c

Roma.8.f

1.Cor.15.c

De proditione Iudæ, homilia. Incerto interprete.

PAucis hodie necessarium est fratres tractare vobiscum. Et ideo paucis, non quia vobis latus sermo sacerdotis horrescit, nec enim aliam vrbem tam auidam spiritalium reperies lectionum: sed quia ad mysteriorum sacram ac venerabilem celebrationem festinare multos inspicio. Vt igitur & cœlestis mensæ satietate perfruantur, & nostro sermone non caneant, tractatus congruè temperetur, vt mea verba vestris cordibus sociantes, cum debita reuerentia mysterij deitatis arcanum audiatis. Hodie dilectissimi fratres, dominus noster Iesus Christus traditus est, nam proximante vespera Iudæi eum acceperunt. Sed te non verbum traditionis contristet auditum, nec cùm perceperis quòd Iesus traditus est dolore mouearis: imò vt doleas suadeo, prædico vt lachrymis, & vt nimia te lamentatione contristes exhortor. Sed ne proditum lugeas, ne traditum fleas, sed proditoris factum ingemisce, & futura eius lamentare supplicia. Nam proditus Christus orbem liberauit vniuersum: proditor gehennam meruit possidere. Traditus in cœlis patris sedet in dextera: traditor autem apud inferos collocatus, tormenta debita sceleratus expectat, & ideo lugendus est. Nam & dominus noster illius delictum lachrymatus est, vt ait euangelista: Et cùm vidisset eum, turbatus est, & dixit: Vnus ex vobis tradet me. Quanta misericordia domini: traditus pro traditore dolet, proditus pro proditore turbatur. Et cùm vidisset eum,

Ioan.13.c

dixit: Vnus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dixit: Vnus ex vobis tradet me. Simul & suæ misericordiæ ostendit potestatem, & nos docet non eos qui mala patiuntur, sed eos qui mala committunt, debere miseros & dignos fletibus æstimari. Hoc enim peius est, imò illud penitus malum non est. Nam malum pati, malum non est: malum facere, malum est. Et ideo malorum sustentatio, cœlorum regnum nobis pollicetur: malorum autem commissio gehennam minatur, & tormenta promittit. Beati nanque ait, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quia ipsorum est regnum cœlorum. Vides, quòd malorum perpessio mercedem sperat, & sufferentiæ suæ præmium cœlorum meruit regnum? Audi malum committere quanta supplicia præparare consueuit. Nam Paulus dicens de Iudæis, quoniam quidem dominum occiderunt, & prophetas persecuti sunt, in sequentibus ait: Quorum finis erit secundum opera illorum. Vides, quòd regnum persecutionem perpessi sortiuntur, & iram persecutores promerentur, & hæc sine ratione processit oratio: nec inaniter verba prolata sunt, sed

H vt circa aduersarios nostros iracundiam temperemus, & patienter eos toleremus, & magis eorum gesta doleamus. Illi enim verè mala patiuntur, qui nobis mente insidiantur aduersa: sed & pro illis diuinam clementiam exorare poterimus, si tamen talis anima nostra præparatur, vt possit conuersationis suæ merito aliis quoque prodesse. Et vt pro inimicis vestris oretis, quatridua commonitione deposco, vt assidua persuasione verba mea cordibus vestris inhæreant, vt continuatione sermonis pectoribus vestris ira sublata, furoris tumore sedato, benignitatis remedio temperetur. Nam Christus non tantùm inimicis nostris consuluit, sed & nobis voluit esse consultum. Cùm aduersariis nostris peccata laxamus: maius enim beneficium, cùm concedis, agnoscis: & cùm de inimici culpa dissimulas, de tuis delictis solita benignitate dominus exoratur, & inimici peccata solatium veniæ promerentur. Et audi Heli dicentem ad filios suos: Si peccans peccauerit homo in hominem, orabunt pro eo ad dominum: si autem in deum peccauerit homo, quis orabit pro eo? Vides, quòd illud vulnus facilè nec oratione sanatur. & quod oratione non soluitur, cùm

I peccatum concesseris inimico, tibi quoque donatur. Vnde decem milia talentorum in deum peccata dicta sunt, & centum denarij ita nuncupantur. Dimitte, inquit, centum denarios, vt decem milia talenta dimittantur tibi. Sed de ratione inimicorum abundanter hucusque processit oratio: sed si placet, ad tractatum proditionis redeamus. Tunc abiit vnus de duodecim Iudas Iscariotes ad principes sacerdotum, & ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam eum? Hæc verba percepta simpliciter aperta monstrantur, & auribus minus curiosis ingesta, plana putantur. Sed si quis ea diligenti solicitudine scrutari tentauerit, in singulis multam reperiet quæstionem, & primùm tempus inspiciendum est: nec enim illud inaniter euangelista monstrauit. Non enim simpliciter abiit, sed addidit, & tunc. Tunc, inquit, abiit. Tunc, quando audiam: tunc, quando cognoscam, & cur tempus diligenter ostendis, quid me docere disponis? non enim, Tunc, verbum inaniter addidisti, spiritus admonitione loqueris, diuino prouocaris instinctu, nec à te verba passim funduntur. Quid igitur, tunc, est? Ante proditionis tempus, ante traditionis horam accessit meretrix, vas alabastrum manibus portans, & vnguentum domini supra caput effudit. Grandem fi- K
dem, multam reuerentiam, mirandam correptionem ostendit. Pauloantè meretrix subitò pudica processit, & profundis obruta peccatis, portum serenitatis agnouit. Et quando prostituta lupanar exiuit, tunc discipulus gehennam intrauit: quando illa mercedem sui corporis abdicabat, tunc iste precium magistri sanguinis postulabat: quando illi osculabatur pedes vt susciperetur, tunc iste domini labia osculabatur, vt proderet. Ideo dixit, tunc, vt non magistrum infirmitate accuses, quando discipulum reperis proditorem. Magis etenim virtutem doctoris ostendit, qui & meretricem ad obediendum suo magisterio conuolare perfecit. Quid igitur? Qui meretricum mores voluit commutare, discipulum non potuit retinere? Valde, inquam, & incunctâter valuit retinere, sed necessitate nolebat bonum efficere, nec vi trahere ad se curabat. Tunc abiit, & hoc dabat nimiam difficultatis quæstionem, & ignaros profunda disputatione conturbat. Abiit, inquit, non inuitatus à principibus sacerdotum, nulla necessitate constrictus, sponte processit, & propria malignitate consilium genuit scelera- L
tæ mentis nullo participe conuocato. Tunc abiit vnus ex duodecim. Et hoc auget delictum detestabile proditoris. Nam & alij discipuli erant, qui fuerunt numero septuaginta, sed illi non tam manifestè, nec tanta confidentia sociati, nec illis interiora decreta commissa sunt. Isti autem duodecim fuerunt probati, hæc erat caterua regalis. De hoc choro Iudas egressus est, de hac conuersatione proditor malignus exiuit. Et ideo ne quemlibet discipulum arbitreris, dicto numero, gradum discipulatus ostendit. Et non pudet Matthæum ista conscribere, vt discas eum in omnibus seruare veritatem, nec celare ea, quæ iniuriam referre putantur. Ea verò quæ vel iniuriosa demonstantur, ipsam domini misericordiam, clementiámque declarant: qui proditorem suum, latronem sceleratum tantis beneficiis ampliauit, & vsque ad ipsum proditionis tempus solitis admonitionibus tolerauit. Nam admonebat, suadebat, & omni studio eum sanare curabat: sed si ille sermonem respuit, si tanti magistri verba contempsit, Christus causatio est, & meretrix testis est, quæ de sua fuit liberatione solicita. Non ergo videndo meretricem de tua libe- M
ratione desperes, sed & Iudam cogitando non debes esse securus. Vtrunque enim periculosum est, & confidentia & desperatio. Nam confidentia stantem euertit, & iterum desperatio post lapsum non admittit exurgere. Et ideo Paulus exhortatur, dicens: Qui se putat stare, videat ne cadat, habens exemplum vtriusque personæ. Discipulus cùm se stare putaret, cecidit: meretrix, cùm se cecidisse arbitraretur, exurrexit. Mens humana facilè labitur, & omnibus mutabilis sensus est, & ideo nos vndique tutare properemus. Tunc abiit vnus ex duodecim Iudas, qui dicitur Iscariotes. Quid mihi eius patriam dicis? Vtinam ipsum quoque nescire licuisset. Iudas qui dicitur Iscariotes. Alter erat discipulus, qui Iudas Iacobi zelotes dicebatur. Et ne appellatione cognominis, fiat confusio personarum: nec errore nominis proditor protegatur, propterea hunc ab illo separauit, & illum quidè de animi sui virtute nuncupauit: istius malitiæ nomen abscondit. Et ideo non dixit Iudas proditor, vt te doceat detractiones nescire, & accusationes declinare.

Tunc abiit unus ex duodecim ad principes sacerdotũ, & dixit eis: Quid

A *xit eis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam eum?*
O punitoriæ vocis temeritas. O supplicium voluntatis. Proditionis verba funduntur, de quæstu pacta tractantur. Quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam eum? Dic Iudas omnium sceleratissime, hæc te magister edocuit? hæc tibi tantus doctor ostendit? Ideo diuitias debere te contemnere prædicabat? ideo admonebat, dicens: Ne possideatis aurum, aut argentum, aut æs in zonis vestris? vbique tibi auidam cupiditatem pecuniarum excludens, non hæc tibi persuadebat dicens: Si quis te percusserit in dextram maxillam, præbe illi & aliam? Quid vultis mihi dare? O crudelitas, Et ego vobis tradam eum. Dic mihi, quæ causa proditionis est? Tradis magistrum, scilicet laceratus, audiam læsionem tuam. Forsitan quòd tibi dæmonum tradidit potestatem, quòd fecit languentibus subuenire, quòd mortuos resuscitare didicisti. Has beneficiorum vices exoluis. Quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam eum? O dementia imò cupiditas proditoris. Cuncta enim mala cupiditas procreauit, hac affectatus magistrum tradidit Iudas. Nam cupiditas huiusmodi sortita est naturam, captiuas a-
B nimas retinet, & omnibus nodis alligatas adstringit, & rerum obliuionem imponit, & alienationem mentis ostendit. Et auidè Iudas captus cupiditatis insania, quanta beneficia respuit, conuersationis, mensæ, discipulatus, admonitionis, suasionis oblitus est, frenis cupiditatis impeditus. Et ideo Paulus radicem omnium malorum cupiditatem nominat. Quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam eum? O verbum totius superbiæ, quod non hæsit in faucibus: tradis eum qui cuncta conseruat, qui dæmonibus imperat, cui optemperant maria, cui omnes subiacent potestates? Vt igitur vltrò se traditum fuisse demonstret, audi quid fecerit eodem tempore, cùm ad inuestigandum eum venerant cum faculis & lampadibus, ab ipso interrogantur, vt quem quærerent demonstraretur, & eum scire non poterant, & Iudas qui ad demonstrandum venerat, etiam tanta flamma lucente prodendum videre non valuit, & ideo euangelista
Ioan.18.a ait: Lampades & lumen habuerunt, & non videbant eum. Et Christus eis diebus singulis prædicabat, quòd eum latere nõ poterat proditurus, sed nec apertè eum
C omnibus publicabat, ne impudentiorem faceret: nec penitus silentio præteribat, ne cælari arbitratus, audacter ad proditionem properaret. Et ideo frequenti admonitione clamat: Vnus ex vobis tradet me. Nec tamen magister piissimus publicabat, & de gehenna fuit sæpissime locutus, & de cœlorum regno tractauit assiduè, vtriusque meritum frequenter edocuit: & quod peccatoribus constitutum est, & quod non peccantibus præparatum ostendit. Sed hæc omnia crudelis ille contempsit, & deus illum non traxit inuitum. Et quoniam bona atque mala in nostra deus posuit potestate, electionis liberum donauit arbitrium. Et nos inuitos non retinet, sed volentes amplectitur. Nam non sponte bonus malitiam non amittit. Et ideo Iudas nimiæ cupiditatis præcipitatus ardore, cæca quadam improuisione deceptus, suam vendidit animam. Et suæ salutis mercator extitit, & ait: Quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam eum? Et vt virtutem Christi etiam in hac parte cognoscas, cùm ad capiendum eum aduenissent, vocem eius minimè tolerare potuerunt, sed omnes territi ceciderunt. Et quoniam nihilominus in sua impudentia perdurabãt,

Mat.10.& Mar.6.b

Mat.5.f.& Lucæ.6.d

1.Timo.6.b

Liberum arbitrium.

Lucæ.6.c

ipse se vltrò commisit, ipse se tradidit. Et hæc dixi- D
mus, vt Christum nullus accuset, cur Iudæ cogitationem non mutauit aduersam: sed si quis hoc dixerit, audiet Iudas quemadmodum corrigi potuit, sponte an inuitus: Si inuitus, nulla correctio est, nam mentis malitia necessitate non tollitur: si sponte, omnia quæ meliorare animum poterant, audisse cognoscitur. Et si remedium respuit, non medici vitium est, sed languentis. Et vt scias eius crimen esse quòd prodidit, non magistri, sæpius deus de proditione prædixit, & totius eum philosophiæ præcepto & sermone docuit, & rebus ostendit. Dederat ei dæmonum potestatem, gehennæ tormenta monstrauit, cœlorum regna promisit, secreta mentis eius & prædicebat, & non publicabat. Pedes eius cum aliis lauit, mensæ fecit participem, nihil penitus prætermisit: sed ille in malitia sponte durauit, & omnibus admonitionibus spretis, proditor malignus emersit. Et vt eum posse mutari, sed corrigi noluisse cognoscas, postquàm eum tradidit, iactauit triginta denarios, & ait: Peccaui, Matth.27.b
tradens sanguinem innocentis. Quid est quando ab E
eo mirabilia gerebantur, & rebus ostenditur, non dixisti, peccaui, tradens sanguinem: sed, quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam eum? Et post factum scelus, post commissum delictum, post completam proditionem, post perfectum peccatum, cognouisti peccatum. Ex hac re dilectissimi fratres edocemur, quòd negligẽtibus & desidiosis facilè admonitio prodesse non poterit: studiosis autem, etiam admonitione cessante, multum commoditatis accedit. Nam & iste quando magister admonebat, non flectebatur: & quando nullus admonuit, excitata conscientia, scelus cognouit admissum, & proiecit triginta denarios. Quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam eum? Et statuerunt, inquit, ei triginta denarios. Dederunt precium sanguinis, qui precium non habebat. Quid accepisti Iuda? triginta denarios? Christus gratus aduenit sanguinem suum pro cõmuni salute fusurus, & tu de sanguine crudelia pacta componis? quid enim crudelius isto contractu? Tunc aduenerunt discipuli, tunc hæc gerebantur, quando Iudas de traditione tracta- Matth.26.b
bat, proximant discipuli eius, & dicunt: Vbi vis paremus tibi comedere Pascha? Vide discipulos, vide discipulum. Isti sunt de præparatione soliciti, ille dominici sanguinis mercator existit: illi cogitabant ob- F
sequium seruitutis, iste sceleris sponsiones exposcit. O discipuli perdita mens. Vna cum illis magistri admonitionis præcepta didicit, pariter beneficia perceperunt, simul eius miracula cognouerunt. Et iste solus crimen sua sponte concepit. Vbi vis paremus tibi manducare Pascha? Hodierna vespera tunc fuit. Et quia dominus habitaculum non habebat, ideo ad eum dicunt: Vbi vis paremus tibi comedere Pascha? Non habemus domicilium, non habemus tabernaculum præparatum, susceptaculum non est. Audiant quibus ædificandarum domorum cura est, & ambitiosarum porticuum cogitatur instructio, quos preciosorum marmorum pompa delectat, & laquearium fulgentis auri conclusio. Cognoscant Christum omnium dominum, quòd locum in quo caput reclinaret, non habuit. Et ideo eum discipuli interrogant, & dicunt: Vbi vis paremus tibi comedere Pascha? Non illud Ibidem.
quod nostrum est, sed interim Iudæorum: & illud quidem discipuli præparabant. Istud autem quod nostrum ipse constituit, & non solùm constituit, sed & ip-

se factus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G se factus est Pascha: Vbi vis paremus tibi manducare Pascha? Illud Iudaicum fuit Pascha, illud in Aegypto sumpsit exordium. Et cur illud Christus manducauit? scilicet quia omnia quæ sunt legis adimpleuit. Nam quando baptizabatur, dicebat: Sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Veni, inquit, de legis maledictione eximere homines. Nam deus misit filium suum natum de muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege erant, redimeret: & ipsi legi requiem daret. Et vt nemo dicat, quòd ideo eam euacuauit, quia eam complere vt molestam & arduam non valuit, ipse prius eam compleuit, & sic fecit requiescere. Ideo & Pascha fecit, ex ipsius enim præceptione causa fuit: & cuius causa lex præcepit manducari Pascha, audiamus: Iudæi circa deum bonorum sibi omnium largitorem fuerunt effrenata diffidentia contumaces, & eius beneficia obliuione præteribant. Nam post Aegypti profectionem, viderunt conscindi maria, & denuò conuenire, & alia multa mirabilia, & dicunt: Faciamus nobis deos, qui nos antecedant. Adhuc inspicis quod miraris, & oblitus es largitoris? Quia igitur insensatores & contumaces erant, festiuitatis celebratione
H beneficiorum memoriam roborauit, & ideo Pascha sacrificari præcepit, vt sit filius tuus ipsius Paschę interrogauerit rationem, respondeas, quod aliquando in Aegypto cùm mortis portitor speraretur, maiores nostri ne euersionem sustinerẽt, postes huius agni sanguine linierunt: & vastator angelus adueniens, cùm videret illaturus plagam, non audebat intrare: & illa festiuitas perpetuam beneficij memoriam tribuebat. Sed per hoc etiam aliud maius beneficium monstrabatur, quòd ille agnus futuri agni fuit typus: & ille sanguis, dominici sanguinis monstrabat aduentum: & ouis illa fuit spiritalis ouis exemplum: ille agnus vmbra fuit, hic veritas. Sed postquàm sol iustitiæ radiauit, vmbra soluitur luce. Et ideo in ipsa mensa vtrunque Pascha & typi & veritatis celebratum est. Nam sicut pictores pingendam tabulam vestigiis quibusdam adumbrare consueuerunt, & sic colorum varietate perficere: ita & Christus fecit in mensa: & typum Paschæ descripsit, & Pascha veritatis ostendit. Vbi vis paremus tibi manducare Pascha? Iudaicum
I Pascha erat, sed vmbra lumini cedat: aduectata imago veritate superetur. Hæc ad Iudæos dico, qui se Pascha celebrare arbitrantur, qui impudenti menti proponunt azyma tanquàm qui corda non habebant circuncisa. Respondemihi Iudæe, qua fronte celebras Pascha? Templum euersum est, ara confracta, conculcata sunt sancta sanctorum, omne sublatum est sacrificium: & tu nimia temeritate committis illicita? Ingressus fuisti aliquando Babylonem, & captiuantes te dicentes: audisti, Cantate nobis canticum domini, & non obtemperabas. Hæc ostendens Dauid dicebat: Super flumina Babylonis ibi sedimus & fleuimus, in salicibus in medio eius, ibi suspendimus organa nostra: id est, citharam, psalterium, lyram, & cætera. His enim Iudæi vtebantur, & psalmos istorum sono coniuncto cantabant. Et hæc sua in captiuitate portabant, non ad vsum consuetum, sed vt conuersationis patriæ monimenta retinerent. Nam ait: Ibi interrogauerunt nos, qui captiuauerunt nos, verba cantionum. Diximus, quemadmodum cantabimus canticum domini in terra aliena? Quid agis? Canticum domini non cantas in terra aliena, & Pascha domini celebras in terra aliena? Vidisti cõtumaciam, vidisti dementiam, vidisti mentis insaniam? Quando præceptis hostium cogebantur, nec psalmum dicere ausi sunt in terra aliena, & nunc nullo cogente, suo arbitrio propria voluntate contra deum præparant bellum. Vides, quòd immunda sunt eorum azyma, quòd illicita festiuitas, quòd non Pascha Iudaicum? & fuit quidem aliquando Pascha Iudaicum, sed exemptum & euacuatum est Paschę spiritalis aduentu, quod Christus tradidit. Nam cùm manducarent, inquit, & biberent, accepit panem, & fregit, & dixit: Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Agnoscunt quid loquor, qui sunt diuinis consecrati mysteriis. Et iterum accepit calicem, & dixit: Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Et præsens Iudas erat ista Christo dicente, Iste est sanguis. Dic Iudas, quem triginta denariis vendidisti, iste est sanguis de quo antè cum Pharisæis pacta fecisti? O Christi misericordia, ô Iudæ dementia. Ille eum triginta denariis pacisebatur, vt venderet, & Christus ei sanguinem quem vendidit offerebat, vt haberet remissionem peccatorum, si tamen impius existere noluisset: nam affuit Iudas, & illius sacrificij communicationem meruit. Et pedes eius quan
L do aliorum discipulorum lauit, vt excusationem suæ malitiæ non haberet, sed ille detestandus suæ mentis insidias cogitabat. Sed iam nos ad terribilem mensam cum debita reuerentia, cum congrua vigilantia opportunum tempus inuitat: nullus ibi Iudas reperiatur, nullus malignus accedat, nullus veneno pungatur, nec fucata verba lingua proferantur, nec insidiæ mente condantur, sed quod voluntas possidet, sermo declaret. Et nunc ille præsto est Christus, qui illam ornauit mensam, ipse istam quoque consecrat. Non enim homo est, qui proposita de consecratione mensæ domini corpus Christi facit, & sanguinem: sed ille qui crucifixus pro nobis est Christus. Sacerdotis ore verba proferuntur, & dei virtute consecrantur, & gratia. Hoc est, ait, corpus meum: hoc verbo propositа consecrantur. Et sicut illa vox quæ dixit: Crescite & multiplicamini, & replete terram, semel quidem dicta est, sed omni tempore sentit effectum ad generationem operante natura: ita & vox illa semel quidem dicta est, sed per omnes mensas ecclesiæ vsque
M ad hodiernam diem, & vsque ad eius aduentum præstat sacrificio firmitatem. Nullus igitur fictus accedat, nullus fucato animo tantis audeat mysteriis proximare, ne condemnetur, & sententiam mereatur, & quod Iudas sustinuit, patiatur. Nam in illum post communicationem mensę diabolus intrauit, non quia contempserat dominicum corpus, sed quia impudentia Iudæ & malignitas mentis, vt aduersarius in eo habitaret, effecit, vt discas quòd indigna, & fucata mente mysteriorum secreta celebrantibus, à diabolo præparantur insidiæ, & magis ac magis assimilantur eis, qui non æquo animo communicare festinant: & hæc dico, non vt vos terream, sed vt cautiores efficiam. Nemo sit Iudas in mensa, hoc sacrificium cibus spiritalis est. Nam sicut corporalis cibus cùm ventrem inuenerit aduersis humoribus occupatum, & amplius lædit, magis nocet, & nullum præstat auxilium: ita & iste spiritalis cibus, si aliquem repererit malignitate pollutum, magis eum perdet, non sua natura, sed accipientis vitio. Pura igitur mens in omnibus, pura cogitatio, quia & sacrificium purum est. Sanctam animam præparemus: & hoc non multo tempore, sed vna

A sed vna corrigitur die. Nam si tibi contra inimicum tuum dolor est, solue iram, inimicitias laxa, vt remedium de mensa percipias. Ad sanctum ac terribile sacrificium properas, erubesce oblationis arcana, occisus propositus Christus est: & cur occisus est videamus: vt cœlestia pacificet, vt in terra reconciliet vniuersa, vt amicum te constituat angelorum, vt deo societ habenti omnium potestatem. Animam suam pro te dominus dedit, & tu inimicus conseruo perduras, & cum hoc animo ad mẽsam pacis accedis. Ille ne mori quidem pro tua vtilitate recusauit, & tu nec iram tuam conseruo pro tua liberatione concedis. Sed forsitan dicis, Ab inimico fraudatus sum, multis me læsit dispendiis, magnis me detrimentis onerauit. Quicquid dixeris: pecuniarum vertitur causa. Non te crucifixit, sicut Iudæi Christum, & tamen ille effusum sanguinem ad salutem eorum, qui effuderunt, larga pietate concessit. Inimicum deo est tumidum pectus, & audi quid ait: Quando offers munus tuum super altare, & ibi memor fueris adstans in altari, quia habet fra
B ter tuus aliquid aduersum te, dimitte donum super altare, & vade reconciliare fratri tuo. Meritò nostræ reconciliationis causa hoc sacrificium constitutum est. Et si sacrificij præcepta contempseris, sacrificij remedium sentire non poteris. Comple illud, cuius causa sacrificium factum est, vt sacrificio perfruaris. Ideo dei filius aduenit, vt humanam naturam dominicæ recõciliet pietati: ideo & nos cùm hæc facimus, suo facit vocabulo nuncupari. Beati, inquit, pacifici, quoniam filij dei vocabuntur. Hoc enim facis, quod dei filius fecit, si & tibi, & alij pacis volueris author existere: ideo te vocat filium dei, ideo in sacrificij celebratione nihil aliud, nisi de fratris reconciliatione commonuit. Adhuc vellem dilectissimi fratres plura tractare, & extenso sermone orationis meæ verba protrahere, sed hæc dicta sufficiunt suis cordibus volentibus intimare. Hæc igitur mentibus inhæreant, & in animis vestris glutinata perdurent. Sanctum osculum teneamus, quod animas sociat, reconciliat mentes, & vnum corpus ostendit. Quia vnum corpus omnes videmur esse sortiti, & ideo misceamus nos in vno corpore: nõ corporum commixtione, sed animarum charitate deC uincti, vt sic diuinæ mensæ possimus fructibus sociari. Nam etsi multis bonis conscientiis abundemus, recõciliatione contempta, nullum possumus solatium promereri. His igitur animaduersis cum omni simplicitate mysteria celebremus, & accedamus ad mensam Christi, cum quo patri omnis gloria, honor, virtus, vnà cum spiritu sancto, in secula seculorum, Amen.

Diui Ioannis Chrysostomi de latrone, sermo. Incerto interprete.

LEctio euangelij docet nos, quemadmodum multi peccata sua domino confitentes, citò possint veniam promereri. Vnde exemplum accipiamus fratres charissimi latronis illius, qui cum domino fuerat crucifixus. Qui cùm in pœnis esset pro suis facinoribus affixus: non sui curam habebat, sed domino propria peccata pandebat: dicente scriptura, Cõfessio & pulchritudo in conspectu eius. Fœdauerant illum propria facinora: sed confessio ei paradisum patefecit, dicente domino: Amen dico tibi, hodie mecũ eris in paradiso. Paradisum enim fratres mei quinque vel eo ămplius milia annorum fuisse præclusum, scriptura testatur. Et illa primi hominis transgressione procurante, exinde non proiectum, sed dimissum scri D ptura testatur: & immortalitate carens factus est mortalis, morti subiectus: nunc autem dominus noster, qui propria morte mortem occidit: latroni paradisum patefecit. Vno enim tempore duo beneficia videmus esse concessa. Vnum, in quo paradisum patefecit: alterum, quo latronem in eum introduxit. Hodierna nanque die, antiquam nobis patriam reddidit: paternam ciuitatem ostendit: domum pristinam redonauit. Hodie nanque ait, mecum eris in paradiso. Quid ais ô Christe? Crucifixus es, clauis retineris, & paradisum tàm facilè polliceris? Volo, inquit, vt in cruce possint meam omnes inuenire virtutem: vt in ligno mea largitas demonstretur. Et quoniam crux dedecoris fuerat signum, & apud omnes ignominia putabatur: crucis infamiam mirandis beneficiis decorauit, & ex hoc magis magisque virtutes eius ostenduntur. Non enim illo in tempore mortuum aliquem reddidit luci, nec mare à suo tumore compescuit, nec expulit dæmones: sed cruci suspensus, clauis affixus, omnibus subiugatus, dedecoris succumbens infamiæ, insultantium derisione delusus: latronis auersam mentem valuit commutare, vt ex omni parte eius diuinitas sentiE retur. Etenim vniuersam terruit creaturam, & ad meliora conuertit, & honore summo decorauit. Hodie, inquit, mecũ eris in paradiso. Sed framea totius ignis ardore succensa versatur: sed ipse qui & ignis, & ipsius gehennæ, & vitæ, mortisque imperium tenet: ingrediendi concessit potestatem. Si enim homines quibus corporibus medẽdi cura est, amplius admiramur: cùm ægrotos omni spe destitutos, arte propria curauerint, & summæ reddiderunt sanitati: quantò iustius est Christum nostrum admirari, donantem vulneribus sanitatem, publicano & meretrici remedium pollicentem, & eis salutem perpetuam largientem, dignos eos cœlorũ amœnitate donare? Sed dicit aliquis, Vnde tanta beatitudo latroni? Quid egit tale, vt post crucem paradisum mereretur? Vis eius citius audire virtutem? Quando eum Petrus negabat in terra, latro confitebatur in cruce: primus discipulus puellæ vilissimæ minas tolerare non potuit: & latro suspensus, vndique populum circunstantem despiciens, oculis fidei cœlorum dominum pura mẽte cognouit, dicens: Me- F mento mei domine, cùm veneris in regnum tuum. Nec transitoriè istum prætereamus latronem, neque erubescamus talem accipere magistrum: quem nõ erubuit dominus noster primum introducere in paradisum. Nec pudeat nos eius magisterium: qui cœlestem conuersationem ante omnes meruit primus. Non dixit ad eum, sicut dixit ad Petrum, Veni, sequere me, & faciam te piscatorem hominum: nec dixit ad eum, sicut ad duodecim discipulos: Sedebitis super duodecim sedes iudicantes duodecim tribus Israël. Nihil admirationis ostendit, non mortuos resuscitauit, dæmones non fugauit, non martyres prouocauit, nec vllum ei fecit dominus de cœlorum regno sermonem, nihil de gehenna locutus est: & ante omnes eius imperium confitetur. Nam Iudæi famam gloriámque eius infamare cupiẽtes, & ex omni parte tentantes vniuersa peruertebant: sed vndique veritas præfulgebat, & illis insultantibus insultabat & latro. Vidisti latronem & latronem, vterque pendet in cruce, vtrique facti similes. Vna in eis conuersatio, sed non vna mentis confessio. Nec eodem vtriq; sensu perdurant: nec eis similis donatur euentus. Sed bonus cœli beati-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Esaiæ.53.d

Lucæ.23.f

Ibidem.

I

Ioan.10.c

1.Cor.5.c

Hebr.5.a

Gtudinem iure hereditario promeruit:alter inhæsit gehennæ tartaris deputatus. Duo etenim latrones cum domino erant crucifixi:vt impleretur scriptura: Et cũ iniquis deputatus est. Vnde vnus insultat,alter adorat. Vnus blasphemat: alter benedicit,& blasphemantem prohibet dicens: Nec deum tu times? Vidisti credulitatem in cruce, vidisti perseuerantiam in tormentis, & in pœnis pendentem vidisti magistrum. De cruce subitò euolauit ad cœlum, & in pœna positus celestis iudicis secreta narrabat. Quòd enim sui memor fuit, quòd sana mente vigilauit, quòd clauorum confixione constrictus alium increpabat dicens: Nos quidem iustè, nam digna factis recipimus:hic autem nihil mali fecit:nobis fidei magisterium demonstrauit. Ait ergo: Domine memento mei, cùm veneris in regnum tuum. Nisi confessione peccati sarcinam dimisisset, indulgentiam non meruisset. Deniq; audire meruit, Hodie mecum eris in paradiso. Ecce quantùm præstitit confessio, vt sine dilatione introduci latro mereretur in paradisum.

Diui Ioannis Chrysostomi de cruce & latrone, homilia.
Incerto interprete.

H EOdierna die noster dominus pependit in cruce, & nos festiuitatem eius nimia lætitia celebremus, vt discamus crucem totius spiritalis gratulationis esse substantiam. Etenim ante ipsum vocabulum crucis pœna fuit, sed nunc ad gloriam nuncupatur. Antea condemnationis ferebat horrorem, nunc salutis indicium est. Crux enim nobis totius beatitudinis causa est. Hæc nos à cæcitate liberauit erroris, hæc è tenebris reddidit luci, hæc debellatos quieti sociauit, hæc alienatos deo coniunxit, hæc longè constitutos deo proximos præsentauit, hæc peregrinantes ciues ostendit, hæc discordiæ amputatio est, hæc pacis firmamentum, hæc bonorum omnium abunda largitio. Istius causa nullis angustiis deserti erramus, quia iam nobis campi monstrati sunt veritatis. Nec aulis regalibus habitare prohibemur, quia aditus iam videtur inuentus: nec ardentes sagittas diaboli formidamus, quia fontes inuenimus, quibus earum flamma facilè possit extingui: ideo viduitate caruimus, quia sponsus expectatus aduenit. Lupum non possumus formidare, bono & diligenti muniti pastore. Ego, inquit, sum pastor bonus. Tyranni impij crudelitate non terremur, mansueti regis vestigiis inhærentes. Hac de causa hodie gratulamur, quia crucis beneficia memoramur. Sic & Paulus præcepit propter crucem festiuitatem celebrari: Pascha nostrũ immolatus est Christus: diem itaque festum celebremus, non in fermento veteri, neque in fermẽto malitiæ & nequitiæ, sed in azymis synceritatis & veritatis. Et sic adiunxit causam, quia Pascha nostrum pro nobis immolatus est Christus. Vides crucis intuitu perceptam lætitiam? In cruce enim immolatus est Christus: & vbi immolatio, amputatio peccatorum: vbi amputatio peccatorum, reconciliatio domini: vbi reconciliatio domini, ibi festiuitas, & omnis gratulatio. Pascha nostrum pro nobis immolatus est Christus, & immolatus in excelsa cruce. Nouum altare constitutum est, & quia sacrificium nouum, atq; omnibus inopinatum: nam ipse & sacrificium fuerat, & sacerdos. Sacrificium secundum carnem, sacerdos secundum spiritũ sanctitatis. Idem ipse & offerebat, & offerebatur. Offerebat secundum spiritum, offerebatur secundum carnem, & audi quemadmodum Paulus vtrunque monstrauit: Omnis, inquit, pontifex, qui de hominibus accipitur, pro hominibus K c statuitur. Vnde necessariũ est & istum habere aliquid, quod offerat. Vide sacramentum, Ecce ipse se offert. Et alibi ait: Quia Christus semel oblatus multorum abstulit peccata. Ecce hic oblatus est, ibi se obtulit. Vides quemadmodum fuit & sacrificium, & sacerdos, & altare crux fuit? Et quare, inquies, non in templo sacrificium illud proferebatur, sed foras ciuitatem? Vt illud impleretur: Quia inter iniquos deputatus est. Et ob quam causam in excelso ligno, & non sub tecto immolatur? Vt etiam ipsius aëris natura mundetur. Hac de causa in excelso & non sub tecto, sed sub cœlo, vt vniuersus aër in excelso immolatæ ouis à tetro odore mundetur. Sed & terra simile beneficiũ sentiebat decursi de latere sanguinis stillatione mũdata: ideo non sub tecto, non in templo Iudaico, ne Iudæi subtraherẽt sacrificium, & sibimet vendicarent. Ne putares pro illa tantùm plebe oblatum, ideo foras ciuitatem, ideo foras muros, vt scias sacrificium esse commune, quod totius terræ oblatio, quod communis deploratio, non partis, sicut Iudæis consuetudinis fuit. Iudæis etenim ideo iussit omnem terram deus dimittere, & vno in L loco sacrificium, atq; oblationem celebrare: quia tunc omnis terra immunda fuit fumo, & odore, & alia contaminatione polluta, quæ ex sacrificiis gentium super ipsam celebrabantur. Nobis autem quoniam Christus aduenies omnem terram emundauit, omnis locus orationi vacat: ideo Paulus cum omni confidentia exhortatur, dicens: Volo ergo orare viros in omni loco, 1.Timo.2.b leuantes manus sanctas. Ecce totus mundus emundatus est, elementa purgata sunt, vt vbique nobis deum liceat prædicare, & omnis terra sanctior illo loco est, qui illo in tempore prædicabatur sancta sanctorum. Nam ibi pecus irrationale oblatum, hic spiritale immolatum est: & tantò maius est sacrificium, quantò & sanctitas de sacramento præfertur, hac de causa lætitia nostra crux est. Vis quantum nobis præstiterit & aliunde condiscere? Paradisum quinque & eo amplius annorum millibus præclusum hodie nobis patefecit: hac enim die, hac hora latronem Christus in paradisum introduxit, & eius amœnitates ostendit. Et vno tempore duo beneficia vidimus esse concessa. Vnum, quod paradisus patefacta est: aliud, quod latro in eam meruit introduci. Hodierna dies antiquam nobis pa- M triam reddidit, paternam ciuitatem ostendit, domum pristinam redonauit. Hodie, nanque ait, mecum eris in Lucæ.23.f paradiso. Quid ais? Crucifixus es, clauis retineris, & paradisum tam facilè polliceris? Volo, inquit, vt in cruce possint omnes meã inuenire virtutem, vt in ligno mea largitas demonstretur. Et quoniã crux dedecoris fuerat signũ, & apud omnes ignominia putabatur, crucis infamiam mirãdis beneficiis decorauit, & ex hoc magis, magísque virtus ostenditur. Non enim illo tẽpore mortuos reddidit luci, nec mare, fluctúsve cõpescuit, nec minauit expulitve dæmonia: sed cruce suspensus, clauis affixus, omnibus subiugatus iniuriis, totus dedecori succumbens infamiæ, insultantium derisione delusus, latronis aduersam mentem valuit commutare, vt ex omni parte eius diuinitas sentiatur. Etenim vniuersam terruit creaturam, & petras saxáque disrupit, & omnium lapidum insensibilitate, animam durioré ad se traxit, & ad meliora conuertit, & honore summo decorauit. Hodie nanque mecum eris, ait, in paradiso. Et Cherubim, custodientibus paradisum, latro ad paradisum inducitur. Sed nõ mireris, à domino inuitatur. Sed

A inuitatur. Sed dicis: Sed ibi framea totius ignis ardore succensa versatur. Sed ipse qui & ignis, & ipsius gehennæ, & vitæ, mortisq; imperium tenet: ingredienti potestatem concessit. Et imperatori quidem vel cuilibet habenti potestatem iniuriosum putatur, si personam vilissimam participem sui actus accipiat: Christo autem nostro, non iniuriæ fuit sacram ingredienti patriam, facere ingressus sui latronem participem. Nã secum eum perduxit, non confundens calcantibus latronis pedibus paradisum, sed honorem præstans paradiso. Honor etenim loci est talem dominum promereri, qui & latronem dignum reddiderit paradiso. Nam & cùm publicanos & fornicarios ad cœlorum regnum introduxit: non cœlorum regnum infamauit, sed etiam magis honoribus ampliauit, ostendens talem dominum regni esse cœlorum, qui & indignas intantum fecit meliorari personas, vt etiam illius dignitatis gloriam mereretur. Nam sicut homines, quibus corpora medendi cura est, amplius admiramur, cùm egrotos omni spe desolatos arte propria curauerint, & summæ reddiderint sanati: sic & Christum no B strum iustum est admirari donantem vulneribus sanitatem, publicano, & meretrici remedium pollicentem, & eis salutem perpetuam largientem, vt & dignos eos cœlorum amœnitate donaret. Sed dicis: Vnde tanta beatitudo latroni? Quid egit tale, vt post crucem paradisum mereatur? Vis eius citius audire virtutem? Quando Petrus eum negauit in terra, latro eum confitebatur in cruce. Et hæc non me ad accusationẽ beati Petri aliquis dixisse suspicetur, quod lõgè à mea conscientia sit, sed latronis admirandam volo animã declarare. Primus discipulus puellæ vilissimæ minas tolerare non valuit, & latro suspensus tormenta spernens, vndique populum inspiciens circunstantem, clamantem, ingenti ardentem rabie omnium iniquitatum, furentem, blasphemiis inflammantem non timuit, nec crucifixi vilitatem quæ videbatur inspexit, sed ipsius fidei oculis hæc cuncta transiuit: & humilibus spretis cogitationibus cœlorum dominum exalta tum pura mente cognouit, & ipsius misericordiam in Lucæ.23.e. cruce flagitauit, dicens: Memor esto mei domine in regno tuo. Nec transitoriè istum prætereamus latronem, neque erubescamus accipere magistrum, quem C non erubuit noster dominus primum introducere in paradisum: nec pudeat eius sequi magisterium, qui cœlestem conuersationem meruit ante omnes, sed diligenter singula requiramus, vt crucis inueniamus virtutem. Non dixit ad Petrum: Veni, seque Matth.4.c. re me, & faciam te piscatorem hominum: non dixit ad eum: sicut ad duodecim: Quia sedebitis super duo- Ibidẽ.19.d. decim sedes, iudicantes duodecim tribus Israël: imò nec verbo eum dignum æstimauit, nihil admirationis ostendit. Non mortuos resuscitauit, dæmones non fugauit, nõ mare prostrauit, nullum ei fecit de cœlorum regno sermonem, nihil de gehenna locutus est, & ante omnes eius imperium confitetur. Et hæc dicebat alio latroni aduersus eum plura dicentem, & sæpius insul- Esaiæ.53.d. tantem. Nam & altera ex parte latro cum eo fuerat crucifixus, vt illud impleatur: Et cum iniquis reputatus est. Nam Iudæi eius famam, gloriámque infamare cupiebant, & ex omni parte captabant, & tentabant vniuersa peruertere: sed vndique veritas prefulgebat, & his aduersantibus augebatur. Insultabat ei igitur alter latro. Vidisti latronem & latronem? vterque pendet in cruce, vterque furacis vitæ, similis vtriusque conuersatio, sed non in vtroque mens vna, nec in eo D sensu mens vna perdurat, nec in eis similis dominatur euentus: sed vnus beatitudinem cœli hæreditario iure promeruit, alter ad gehennam mittebatur & pœnam. Sicut hesterno die discipuli, & discipulus Iudas & vndecim. Sed illi quidem dicebant: Vbi vis parare- Matth.26.b mus tibi manducare Pascha? Iste autem proditionis stimulatur ardore, & dicebat: Quid vultis mihi dare, Matth.26.b & ego vobis tradam eum? Illi ad diuinorum mysterio rum sese officia præparabant, iste traditionis meditabatur officium. Sic & hic latro vnus insultat, alter adorat, atque veneratur: vnus blasphemat, alter benedicit, & blasphemantem prohibet, dicens: Nec deum tu ti- Lucæ.23.f. mes? Vidisti libertatem in cruce, vidisti philosophiam in tormentis, in pœna prudentiam? Quòd enim sui memor fuit, quòd mente sana vigilabat, clauorum cõfixione constrictus, quis est qui poterit non mirari? Sed iste non solùm intra se fuit, sed & suas necessitates prætermittens, aliorum vtilitatem cogitabat, & magister pendebat in cruce, & sanis persuasionibus alium inuitabat ad vitam, dicens: Nec tu times deum? Non igitur quòd deorsum est adiudicatus inspicias, E sed sursum alia sunt iudicia constituta. In terreno nãque iudicio & iusti nonnunquam condemnantur illicitè, & iniusti declinant pœnas, & rei liberantur, & innoxij prægrauantur. Aut enim sponte, aut inuiti iudices errare consueuerunt, aut ignoratione iustitiæ, aut pecuniæ corruptione, aut iniqua gratia sententiã protulerunt. In cœlesti autem iudicio nihil tale esse consueuit. Nam deus iudex iustus, & iudicium eius vt lux procedit, non habens tenebras, nec ignorantiam. Et ne dicat, quia iudicatus deorsum est & condemnatus, cœleste ei iudicium memorat, tribunali istud terribile nominat, & incorruptum, tanquam dicẽs: Illuc oculos tende, & condemnationis sententiam minimè sustinebis, nec stabis deorsum cum corruptis iudicibus, excipies sursum verum iudicium. Vidisti philosophiã latronis, vidisti prudentiam, vidisti magistrum? de cruce subitò euolauit ad cœlum, & in pœna positus cœlestis iudicis secreta narrabat, & abundanti eum persuasione compescens: Non times, inquit, quia in eodẽ F iudicio sumus, in eadem pœna, in pari discrimine? Nũ quid & tu in cruce non es? & cùm illum lacessas iniuriis, tibi supplicium præparas. Et sicut is qui peccato carnis prægrauatur, si alios peccati accusauerit, semetipsum prius accusat: sic & qui in calamitate est, si aliis calamitates irriserit, sibi prius insultat: quoniam in eodem iudicio sumus: apostolica illi verba monstrabat, euangelicos sermones enarrans, qui dicunt: Noli- Matth.7.a. te iudicare, & non iudicabimini: quia in eodem iudicio sumus. Quid facis latro, defendere eum volens participem fecisti latroni? Non, inquit, excusor hac suspicione sequenti sermone: & ne communione participem eum etiam peccati fecisse arbitreris, sequentibus declarauit, dicẽs: Et nos quidem iustè, digna enim Lucæ.23.c. his quæ fecimus, passi sumus. Vidisti plenam confessionem, vidisti latronem in cruce suis renunciasse p c catis? Dic nanque, ait, tu iniquitates tuas prior, vt iu- Esaiæ.43.d. stificeris. Nullus impulit, nullus necessitate constrinxit, sed ipse sponte sua peccata publicabat, dicens: Nos quidem iustè, digna enim his quæ fecimus passi sum⁹, iste autem nihil tale fecit: & postea ait: Memento mei Lucæ.23.c. in regno tuo. Non est ausus dicere, memento mei, nisi confessione peccati sarcinam remisisset. Inspice quãtùm præstat confessio. Confessus est, & paradisum patefecit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ioan.19.b. Gtefecit,& totam confessus fiduciam meruit, vt regnũ post latrocinium postularet. Vides quantorum bonorum nobis materia crux est? Dic mihi,regnum commemoras, quid enim regni vides? claui, & crux est quod inspicis. Sed ipsa crux,inquit,regnum est,& ideo eum regem nomino,quia crucifixum inspicio. Imperatorum est pro omnibus mori, & regis optimi pro communi vtilitate nunquam recusare supplicium. Ipse dixit,quia pastor bonus animam suam ponit pro ouibus suis. Et ideo imperator bonus animam suã pro his quos regit,offerre festinat. Quoniam igitur animã suam pro nobis posuit, ideo eum imperatorem voco. Memento mei in regno tuo. Vidisti quòd crux regnũ est: volo & alia ratione cognoscas. Crucem solam nõ reliquit in terra,sed secum eam leuauit ad cœlum. Sed ais,hoc vnde demonstratur? Et ideo audi, quòd cum ipsa veniet,cum ipsa secundam gloriosam suam præsentiam faciet,ideo gloriosam crucem nũcupaui. Sed videamus si cum cruce veniet,& hoc firma probatione monstrandum est. Si dixerint, ecce in promptu est
Marc.13.c. Christus,ecce in deserto est,nolite ire:de secundo eius
H glorioso dicens aduentu, propter pseudoprophetas, propter Antichristum,vt nullus errore confusus,eum Christum esse arbitretur', quia Christum ille præueniet. & ne pastorem quærens, lupum incurras,ideo pastoris aduentus signa prædico, vt quia prior eius aduentus clam,& latenter ostensus est: ne & futurum talem arbitreris,signum tibi futurum monstrauit:& ille ideo fuit latenter aduentus, quia venit quod perierat quæsiturus. Secundus autem non ita est. Nam quem-
Matth.24.c admodum exit coruscatio ab Oriente,& videtur vsq; ad Occidentem: sic erit aduentus filij hominis, & subitò ab omnibus videbitur, vt nullus interroget, vtrũ hic, aut illic Christus est. Et sicut coruscatione flammante superfluum est de coruscatione requirere: sic post præsentiam requirere non necessarium est, si venit Christus, sed vtrum cũ cruce veniet, requiramus. Non enim hanc quæstionem aliquando obliuione prę
Ibidem. tereo. Et audi: Tunc, inquit, tunc quando veniet, sol
Ibidem. obscurabitur, & luna non dabit lumen suum. Tanta enim lux ipsius luminis præclarescet,vt eius radiis lumina clara vincantur. Tunc & stellæ cadent, & tunc signum videbitur filij hominis in cœlo. Vidisti gloriã
I signi,id est crucis,Solis lumen reddetur obscurum, lunæ non dabitur gratia,sed illud lumen radiabit,& lucebit. Et sicut imperatorem regalis pompa præcedit, & militaris ordo, præundo vexilla humeris portare consueuerunt,& his eius declarabitur aduentus:sic domino de cœlo veniente angelorum cœtus, & archangelorum multitudo illud signum portãt humeris excelsis,& regalem nobis aduentum nunciant: tunc mouebuntur virtutes cœlestes, & angelos tremor apprehendet, & vbique multa formido. Et cur angeli trement? Nunquid & illi iudicio tenebuntur? Non,inquã, sed sicut vehementem iudicem cognoscent: non tantùm rei,nec solùm conscij, sed & circunstantes innoxij,terrentur constantia iudicantis: sic & tunc natura nostra excipiente sententiam cœlestis examinis,etiam hi qui nulla mala conscientia præparantur, nimia terrebuntur formidine. Sed cur cum cruce veniat videamus,scilicet vt hi qui eum crucifixerunt, suæ sentiant
Matth.24.c dementiæ cæcitatem: & ideo impudentiæ eorum signum portatur. Ideo propheta ait: Tunc lamentabuntur tribus terræ,videntes accusatorem,& agnoscentes peccatum. Et quid mirum est, si crucem portans aduenit, quando & vulnera corporis ipsa demonstrat? K
Zacha.12.c Tunc enim,inquit,videbunt quem compunxerunt. Et sicut post resurrectionem,Thomæ voluit diffidẽtiam commutare & illi clauorum loca monstrauit, & laterum vulnera declarauit,& dixit: Mitte manum tuam, Lucæ.24.f. & vide quoniam spiritus carnem & ossa non habet. Sic & tunc ostendet vulnera,crucẽmque demonstrabit,vt istum ostendat illum esse qui fuerat crucifixus. Nec tantùm de cruce, sed & de verbis ipsis eius possimus agnoscere pietatem. Nam crucifixus cùm ei insultaretur,cùm irrideretur,cùm inculcaretur,dicebat: Pater,dimitte eis peccatum,non enim sciunt quid fa- Lucæ.23.c. ciunt. Et crucifixus pro eis qui crucifixerunt orabat,& Matth.27.c illi quidem dicebant: Si filius dei es, descende de cruce. Sed ideo de cruce non descendit,quia filius dei est. Nam ideo venit,vt pro nobis crucifigeretur. Descende de cruce,& credimus inquiunt. Verba sunt ista cõposita excusationis ac diffidentiæ. Nam maiora eis mirabilia demonstrauit, quando sepultus imposito lapide surrexit,quando mortuum cunabulis alligatum La- Ioan.11.f. zarum post quatriduum resuscitauit. Et illi quidem dicebant: Si filius dei es,libera te: iste autem omnia susti
L nebat, vt illos liberaret qui crucifixerunt dimitte eis peccatum, quia nesciunt quid faciunt. Quid ergo dimisit illis? Peccatum dimiserat, si illos pœnituisset. Nã si illis non cõcederet peccatum,nec Paulus post ecclesiæ persecutionem apostolus extitisset,nec tanta multitudo ludæorum credidisset,Et quia ingens numerus Iudæorum credidit, audi quid dicunt Paulo apostolo: Acto.21.d. Vides frater quot millia Iudæorum sunt,qui crediderunt? Imitemur igitur dominum, & pro inimicis nostris oremus. Et iterum de hac admonitione tractabo. Nam & quinque diebus de hac causa,meus ad vos sermo prolatus est: non quia respuistis quæ dicuntur, sed quia spero vos assidua commonitione meliores efficere. Et si quis tumidi pectoris inuenitur, si quis ad sedandas inimicitias durus est,dierum saltem sanctitate moueatur. Verecundia temporis erubescat, & iram suam inimico concedat,imitare dominum deum tuũ. Clauis fixus in cruce pendebat, & pro inimicis qui eũ crucifixerunt,habuit cum patre sermonem. Sed dicis: Quemadmodum potero imitari? Mihi crede,hoc im- Matth.11. ples facilè. Nam si non poteras,non diceret: Discite à
M me, quia mitis sum, & humilis corde. Si erat imitari 2.Cor.11.a. impossibile,nec Paulus diceret: imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Si non vis dominum imitari, saltem Stephanum apostolum imitare,qui dominũ imitatus est. Nam sicut Christus dissimulata cruce, contemptis clauis, suisque despectis iniuriis, patrem pro Iudæis exorabat: Sic & seruus Stephanus lapidum iactationibus occupatus,iniquorum circũdatus insidiis, confractis omnibus membris sauciatus, corporis dolore contempto pro lapidantibus deprecabatur,& pro inimicis orabat,dicẽs: Domine, ne statuas eis hoc pec- Acto.7.g. catum. Audisti verba domini, audisti verba serui, au- Lucæ.23.e. disti verba filij,audisti verba apostoli. Ille ait: Pater,dimitte eis hoc peccatum, non enim sciunt quid faciũt. Iste ait: Domine, ne statuas eis hoc peccatum. Et non verbis tantùm, sed nimia cum affectione deprecabatur. Et ideo efflexis genibus eius cùm lapidabatur,orabat. Vis & alterum seruum, qui maiora sustinuit, demonstremus? A Iudæis,Paulus inquit, ter virgis cæsus 2.Cor.11.f. sum, semel lapidatus sum, nocte & die in profundo maris fui. Et post hæc orabat pro fratribus suis, pro cognatis secundum carnem. Vis & alterum non de nouo,

A nouo,sed de veteri testamento cognoscere? Nam hoc
Exod.21.c. plus admirationis affert,quòd vbi inimicus amare nõ iubebatur, sed oculum pro oculo, dentem pro dente, & vbique tali onere,pro vindicta,apostolica philoso-
Exod.32.g. phia gerebatur,& audi: Moses dilapidatus à Iudęis,sępiúsque cõtemptus,quid ait? Si dimittis ejs peccatum, dimitte: sin autem,& me dele de libro quem scripsisti. Vides singulos alienam incommoditatem suæ saluti præponere? Nihil peccasti, & cur particeps desideras esse supplicij? Cur pœnæ coniunctus? cur tribulationi socius? cur effectus detrimenti consortium? Quam iucunditatem,quid beneficij, cùm alij puniuntur, sentire possum? nec fructum meæ commoditatis agnosco, cùm tenentur alij laceratione supplicij. Suffecerant quidem ad emendationem nostræ mentis exempla prolata: sed vt firmius corrigamus,alium quoque huius philosophiæ præcepta seruasse monstrabo. Beatus ille & mansuetus Dauid,cùm exercitus suus immanitate quadam fuisset ereptus,& filius eius Absalon contra patrem tyrannidem exercere voluisset,cùm postea deus contra eos fuisset iratus, & Dauid vidisset angelum frameam inferentem, & plaga vniuersos deperB re, ait: Ego pastor peccaui, & ego pastor malum feci:
2.Reg.12.d & 24.c. fiat super me manus tua, & super domum patris mei. Vidisti vbique omnium communem philosophiam? Et alter quid gesserit percipe,vt abundanti corrigaris exemplo. Samuël propheta sustinuit iniuriam ludæorum,remotus ab aliis est,& dum deus illi solatium vo-
1.Reg.8.b. luisset afferre,ait: Non te exprobrauerunt, sed me. Et ille qui exordinatus fuerat,qui contemptus, ait: Mihi absit peccare, intermittendi orare pro vobis dominũ. Peccatum arbitratur minus pro inimicis orare. Christus dicit: Pater,dimitte illis peccatum,non enim sciũt quid faciunt. Stephanus dicit: Domine, ne statuas il-
Roma.9.a. lis hoc peccatum. Paulus ait: Optabam anathema esse ego ipse à Christo pro fratribus meis,qui sunt cognati mei secundum carnem. Moses dicit: Si dimittis illis peccatum, dimitte: sin autem, & me dele de libro quẽ scripsisti. Dauid ait: Fiat manus tua super me: & super
1.Reg.12.d. domum patris mei. Samuël ait: Mihi absit peccare, intermittendi orare pro vobis dominum. Quam igitur
C veniam mereri poterimus demum, si tantorum seruorum de veteri, atque nouo testamento non imitamur exempla, vt pro nostris inimicis oremus? Si forsitan aliud facientes, contra inimicos oramus. Nolite fratres,nolite deprecor. Nam quantò plura sunt exempla quæ diximus, tantò imitationis merces augetur. Me-
Lucæ.6.c. lius est pro inimicis, quàm pro amicis orare. Nec enim tantùm nobis præstat pro amicis oratio, quantũ pro inimicis deprecatio. Si diligitis, inquit, eos qui vos diligunt, nihil magnum facitis: etenim publicani hoc faciunt. Vt sciatis quia si pro amicis oramus, nõdum publicanos vicimus. Sed quando diligimus ini-
Matth.5.g. micos,deo inquãtum possumus similes sumus,qui Solem suum oriri facit super bonos & malos. Igitur do-
Ibidem. mini imitatores simus. Estote nanque ait, Similes patri vestro,qui in cœlis est,vt & cœlorum regna mereamur, per Christum dominum nostrum, cui est gloria in secula seculorum, Amen.

De cruce & latrone, homilia.
Incerto interprete.

HOdie incipiamus charissimi de crucis trophæo prædicare, & honoremus hanc diem, magis autem coronemur, celebrantes hunc diem. Nec enim ex verbis nostris honorificatur crux, D sed ex fideli nostra confessione coronas merebimur crucis. Hodie crux fixa est, & seculum sanctificatum est. Hodie crux fixa est,& dæmones dispersi sunt. Hodie fratres crux fixa est, & mors subuersa est. Hodie crux vicit, & mors victa est, Hodie diabolus vinctus est,& homo solutus est,& deus glorificatus est. Hodie apud Iudæos terra contremuit,& apud nos orbis terræ firmatus est. Hodie apud Iudæos,quia mente audaci contra deum vadunt,petræ scissæ sunt. Hodie amabilis deo pietas vniuersum consuit orbem. Decebat enim quæ pietatis erant coniungi, ea autem quæ infi- Psal.34.c. delitatis disiũgi,sicut & Dauid dicebat: Dissipati sunt, & non sunt compuncti. Hodie apud Iudæos ab hora sexta,vsque ad horam nonam sol obscuratus est. Non enim ferre poterat æther iniuriam creatoris. Retraxit radios suos, ne videret impiorum facinora: non quòd deitatem iniuria tangeret, sed quia quæ audaci superbia fiebant, in contumeliam eius reputabantur. Hodie apud Iudęos tenebrę sunt,apud nos autem nox in diem cõuersa est. Etenim pietati hoc proprium est, E vt in tenebris fulgeat: impietas autem etsi in lumine fuerit,tenebrescit. Fidelibus nox in diem mutatur, in- Psal.138.b. fidelibus autem etiam ipsa lux tenebrescit. Et de fidelibus quidem scriptura dicit: Quia tenebræ non obscurabuntur à te,& nox sicut dies illuminabitur. Infideli autem & dies in noctem mutatur, dicente scriptura: Iob.5.c. Palpabunt sicut cæci parietem, & ambulabunt in meridie, sicut in medio noctis. Hodie Adam eiectus est de paradiso, & hodie latro in paradisum ingreditur. Exiit fur,& introiit fur: exiit prævaricator, & ingressus est latro: exiit contemptor verbi, & introiit confitens verbum: exiit contemnens salutem, & introiit de cruce mercans salutem. Scio & antè me dixisse de latrone,sed habet diuersas intelligentias dei sermo. Iste latro de ligno mercatur salutem, hic latro furatur cœ- Matth.11.b. leste imperium. Vim facit maiestati, non virtute propria,sed fide vincens. Ipsius domini vox est: Regnum cœlorum vim patitur, & violenti diripiunt illud. In cruce duo latrones, imago Iudæorum, & gentilium. Latro qui pœnitet, imaginem obtinet populi ex gentibus congregati, qui prius in errore ambulauerat, & post hoc veritatem agnouit: imaginem verò latro ille F obtinet Iudæorum, qui vsque in finem perseuerat latro,& vsque ad tempus quidem crucis viam malignitatis ierunt: crux autem diuisit vtrunque. Viam nanque cæcitatis, & perditionis, qui non credidit ingressus est: viam autem salutis, qui credidit, ingressus est: viam salutis,qui credidit,adeptus est. In cruce didicit Psal.1.b. latro differentiam viarum: Quoniam nouit dominus viam iustorum, via autem impiorum peribit. Et vide Psal.118.s. dei iustum iudicium,vt dicas & tu cum propheta: Iustus es domine, & rectum iudicium tuũ. Propter vnũ peccatum damnatur Adam,& propter vnam fidei vocem latro saluatur. Vnum peccatum eiecit illum, & vna iustitia introduxit istum: & latro habitator factus est paradisi. O admiranda rerum materies. Nec Abrahæ data est per vocem repromissio paradisi. Hæreditauit quidem per fidem, repromissionem autem paradisi nemo ante latronem accepit. Hic autem perscrutans diligentius vetus testamentum, & nouum, nullũ ante latronem inuenies repromissionem paradisi meruisse, non Abraham, non Isaac, non Iacob, nec Mosen, nec prophetas, nec apostolos, sed ante omnes reperies latronem. Audi igitur dominicam vocẽ: Amen Lucæ.23.f. amen di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Vocauit quippe deus Abraham, dicens: Exi de terra tua, & de cognatione tua. Et non dixit illi: Hæreditatem capies paradisi: sed, veni in terram quam monstrauero tibi. Et Isaac quidem typum Christi portauit, & Iacob colluctatus in figura cum deo est. Et Moses legem accepit, & per repromissionem audiuit bona terræ manducaturum se esse, si legem domini dei sui custodisset: & nusquam repromissio paradisi ante latronem. Necessarium est ergo quærere, cur huic ante alios, & ante tales viros fide dignissimos potissimum repromisit. Credidit Abraham deo, sed credidit illi de cœlis loquenti, & per sanctos angelos sermonem proferenti, & de propria authoritate legem danti. Credidit & Esaias, sed in gloria consistenti: Vidi enim, inquit, dominum sedentem super thronum excelsum & eleuatum. Credidit & Ezechiel, sed & ipse dominum super Cherubin contemplatus est. Crediderunt reliqui prophetæ, sed diuerso modo dominum gloriæ intuentes, sicut videre possibile humanæ erat naturæ. Credidit, sicut dixi, & Moses, sed de medio ignis loquenti, & in tubæ clangore, & in tonitru quæ & infidelem poterat prouocare. Hæc autem dico, non vt sanctis derogem, absit: sed propter eum qui solus per verbum meruit paradisum: iste ergo vidit saluatorem, non super throno regali, non adorari in templo, non loquentem de cœlis, non per angelos disponentem: sed in pœna sociatum latroni videt in tormentis, & tanquam in gloria adorat. Videt in cruce, & rogat quasi in cœlis sedentem: videt condemnatum, & regem inuocat, dicens: Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuum. Crucifixum vides, & regem prædicas: in ligno pendere cernis, & cœlorum regna meditaris. O admiranda latronis conuersio. Nunquid nam scripturas legisti ab iniquitate non cessans? Nunquid nam prophetas audisti homicidia exercens? Nunquid nam diuinũ audisti sermonem, quando ad cædem gladium acuebas? Vnde eruditus es talia philosophari de Christo? Iudæi crucifixerunt, qui nouerunt legem, & prophetas legerunt: & tu horum ignarus deum vocas condemnatum, & adoras crucifixum. Quis te erudiuit ô latro talia de eo dicere? Non me, inquit, lex docuit, sed sol occultans lumen suum. Vidi quidem crucifixum, sed terræmotum sensi, & propter parricidas Iudæos elementa indignantia intellexi. Et petræ quidem scindebantur, & corda hominum non metuebãt. Sciſſæ sunt petræ, disruptum est velum templi, & Iudæorum secreta patuerunt. Et hoc velum quidem erat, sed preciosissimum, quod in diebus celeberrimis suspendebatur, preciosissimum valde de purpura, & byſſo, & cocco, & auro, & serico, & hyacintho contextum: in illo enim tempore crucis, terra mota est, sol fugit, * petræ sciſſæ sunt, velum disruptum est, monumenta patuerunt, & sicut gloria domus est, vbi velum pendet habitante intrinsecus domino domus, sic ignominia tẽpli est vnde recessit spiritus sanctus: postquàm enim impias in filium dei intulerunt manus, iniuria deo facta est, qui habitabat in tẽplo: & ideo recedente domino, deserta remansit domus, sicut ipse dixit: Ecce relinquetur domus vestra deserta. Egresso rege gloriæ, disrupta sunt symbola regni, aperta sunt monumenta, & surrexerunt mortui, & intrauerunt in sanctam ciuitatem, vt inexcusabilem relinquerent causam, & domini resurrectio firmaretur. Si filius dei es, descende de cruce, & credimus tibi. Considera nunc vocem filiorum diaboli, quomodo imitãtur vocem paternam. Diabolus dicebat: si filius dei es, mitte te deorsum. Et Iudæi dicunt: Si filius dei es, descende de cruce, & credimus tibi. Pariter crucifigunt latrones, non tanquam inimici latronum, participes enim erant sceleris eorum, sed vt infamarent dominum suum: quia non sine causa crucifixus sit, sed quasi qui facinorosus inuentus sit, non tacuit Esaias tragœdię huius narrationem, dicens: Ob iniquitatem populi ductus est ad mortem, & cum iniquis deputatus est, hoc est, cũ latronibus: quibus ideo sociarunt Christum, vt macularent domini passionem. Vt sciatis quia non oderant latrones, audi Pilatum dicentem: Quem vultis dimittam vobis, Iesum an Barabbam? qui propter homicidium in vinculis tenebatur. Et illi dixerunt: Dimitte nobis Barabbam. Latrones petierunt latronem, dominum autem crucifixerunt. Non virtute sua vincentes, sed vt dispẽsationis, & prophetiæ impleatur voluntas. Dicit illis Pilatus: Regem vestrum crucifigam? At illi dicebant: Nos non habemus regem, nisi Cæsarem. Abnegauerunt dei regnum, & traditi sunt regno Romanorum: quia quod habuerunt, non intellexerunt: ideo quod petierunt, acceperunt. Coronauerunt crucifixum spinis, obtulerunt ei fel & acetum. Et hæc ipsa futura olim prædixerat Moses, dicens: Generatio praua, & exasperans hæc domino retribuisti? Et qui dederat manna in deserto, huic tu fel offers? & qui de terra tibi delicias produxit, tu illi spineam imponis coronam? Ideo clamat Esaias, dicens: Sustinui vt faceret vuam, fecit autem spinas. Dicunt Iudæi: Sanguis huius super nos, & super filios nostros: illis ad condemnationem, nobis autem ad iustificationem. Sanguis Christi illis ad mortem, nobis verò ad vitam. Non est enim Sanguis Christi deterior Babylonio igne. Ille scit sanctorum in camino honorare corpora, & Chaldæos comburere: quantò magis sanguis ille preciosissimus scit perdere incredulos, & saluare fideles? Decuit enim splẽdorem crucis obcæcare infideles, & illuminare credẽtes: sola enim Christi crux est, quæ dissoluit tenebras, & regnum dæmonum dissipauit, & omnes terrores malignantium abstulit, crux sanctitatem prouidit, crux nobis sol iustitiæ facta est, vt illuminati misericordia ei⁹, glorificemus patrem & filium, & sanctum spiritum in secula seculorum, Amen.

De cruce dominica, homilia.
Incerto interprete.

QVid dicam? quid loquar? quod vobis nomen impono? Oues an pastores? nautas an gubernatores? discipulos an magistros? quemadmodum zelum vestrum igneum admirabor? Oues vos vocabo, etenim estis quieti, & mansuetudine pleni: pastores vos dicam, etenim vestrum estis dominum imitantes: nautas appellabo, nam & estis experimento multo tempestiuam hyemem sustinentes: gubernatores vos dicam, etenim estis sicut peritissimus gubernator artificij argumento tempestiuæ asperitatis effugiens molem, & integram ad tranquillum portum deducens nauem: sed discipulos vos, & vocabo, & hoc quoque estis parati ad obedientiam: sed magistros vos dicam, etenim estis: mihi enim non pigrum est sæpius totius mundi vos vocare magistros. Quid ergo dicã, aut quid loquar? qualiter vos vocabo? oues, an pastores? nautas, an gubernatores? discipulos an magistros? aut quomodo zeli vestri exaltabo præconia?

Quid ergo

A Quid ergo dicemus? hodie volo mensam vobis apponere spiritalem, non corpus reficientem, sed animam lucidantem: talis etenim est mensa spiritalis, non sicut illa, quæ ventrem onerat, & obtundit animam: sed sicut ille, qui cùm mirum aliquid comederit, odorem suauitatis eructat: sermo enim est spiritalis, & non solùm semetipsum odore replet bono, sed & proximos suos replet suauitatis dulcedine: extendãte vosmetipsos, verbum enim proferre volo: & in morem natantium, qui se è naui pelagi profundo cõmittunt, & deorsum ambulantes concham, in qua margarita latet, perquirunt: ita & nos habentes pro naue ecclesiam, pro gubernaculis crucem, pro gubernatore Christum, pro prora patrem, pro vento spiritum sanctum, pro velo gratiam, pro nautis apostolos, pro nauigãtibus prophetas, pro mari vetus testamentum & nouum. Committamus nos pelagi profundo ad perquirendum in scripturis diuinis margaritam latentem. Parate animos vestros, & tota intentione mentis, quæ dicuntur audite. Cupio enim in hoc sanctarũ scripturarũ profundum descendere, & inde vobis proferre preciosissimam margaritam: nolite quæso, negligenter audire.
B
Matth.7.a. Scriptum est enim: Ne miseritis margaritas meas ante porcos, & ne detis sancta mea canibus. Cùm autem porcos audis & canes charissime, ne de brutis animalibus æstimes dici. Porci enim sunt, qui vitam suã cœnosæ libidini, & voluptatibus seculi manciparunt: Canes verò omnes hæretici, qui contra creatorem suum blasphemiarum extendunt eloquia: facite ergo vos dignos ad suscipiendum preciosissimam margaritam, quam vobis apponere cupio. Sicut enim agricola peritissimus non incassum seminat, sed prius iungit boues, & aratrum ducit, & scindit terram, & spinas eradicat: & sic demum cõmittit semina sua, vt cùm descenderit de cœlo pluuia, commendata terra confoueat semina: quę non statim producit spicam, sed hyeme in terra manet, & verni temporis suscepta pluuia, & Solis calore confota, erumpit in spicam: & sic apta fit ad metendum, & triturata horreis reconditur: ego autem non hyemem, non ver opto, non Solis radios, non imbrem, neque boues iungam, nec aratrum traham, neque perscindam, neque spicas euellam, sed hodie seminabo, & hodie metam: non operabor irrationabilem terram, sed rationabilem: non insensibilem, sed sensibilem: non exanimem, sed animam habentẽ, & beatus ego huiusmodi terræ agricola deputabor. Tunc enim beatus sum, quando in aures audientium loquor. Scriptum est enim: Beatus qui loquitur in aures audientium, quia scriptura inobedienti mortem comminatur. Beatus ergo ego, beati verò & vos: nam & dominus Iesus in euãgelio discipulis suis dixit: Beati estis, si verbum meum seruaueritis. Extendite ergo vosmetipsos, & intenta aure quæ dicuntur audite: volo enim quasi quandam comparationem ostendere. Fingamus deum quasi hominem sedentem in excelso montis vertice, & exinde prospicientem vniuersum mare, nauésque transeuntes, aliam quidem velificantem, & tempestatem violentam patientem ventorũ, sed gubernatore peritissimo regente vndarum moles huc illúcque diuidentem, illæsam in portum deducere nauem: aliis autem prospero cursu rectam viã pergentibus, aliis verò naufragium sustinentibus, & paucis exinde hominibus adiumento axis alicuius ad littus euadentibus, aliis verò morientibus: ita est & deus omnia prospiciens. Quando autem dixero deum sedentem in excelsis, vbique eum credite esse præsentẽ. D
Nec enim locorum distantia retardatur: cum ipse sibi sit locus, & ipse omnia capiat, capiat autem eum nihil. Quî enim capacitas potest incorporalem ferre naturam, immobilem, & sine fine & inuestigabilem, & inconuertibilem, & incomprehensibilem? quæ omnia deus est. Sic oportet nos credere de deo: hæc enim est nostra salus. Hæc est autem æterna vita, vt cognoscãt Ioan.17.a.
te solum verum deum, & quem misisti Iesum Christũ. In hoc nanque capitulo reprehendere nos ingrati hęretici volunt, qui legentes non intelligunt, quæ legũt. Christum autem cùm audieris charissime, nõ solummodo deum putes, sed deum & hominem crede. Scio
Matth.14.b nanque esurisse Christum, & scio Christum de quinque panibus, & duobus piscibus satiasse quinque millia hominum, exceptis paruulis, & mulieribus. Scio Christum sitisse, scio Christum super aquas pedibus ambulasse, scio Christum mortuum, & scio Christum mortuos suscitasse, scio Christum Pilato adstitisse, & scio Christum ad dexteram patris consedisse, scio Christum lapidatum, & scio Christum ab angelis adorari.
E Et quædam quidem refero deitati, quædam autem assigno humanitati: quia noui Christum de Maria natum, & scio Christum ante omnia secula genitum, & apud deum semper deum esse verbum. Glorificemus ergo Christum Iesum murum inexpugnabilem, fundamentum quod supra petram fundatum est. Ipse enim
Matth.16.c dicit Petro: Tu es Petrus, & super hãc petram fundabo ecclesiam meam: & portæ inferi non prævalebunt
1.Cor.3.c. aduersus eam. Sic beatissimus Paulus dicit: Fundamẽtum autem nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Rogo ergo dilectionem vestram, vt in hac vita positi exhibeamus nos irreprehensibiles, inuicem sufferentes, inuicem instruentes. Non est enim regnum dei esca, & potus, & diuitiæ,
Roma.14.c & iactantia, sed pax, & gaudium in spiritu sancto. Timeamus nanque iudicij seueritatem, & pœnam gehennę. Non ergo demus locum diabolo, sed resistamus ei,
Ephes.6.b. Non enim est nobis pugna aduersus carnem & sanginem, sed aduersus principatus, & potestates aduersus mundi istius peruersos spiritus. Festinemus ergo effugere æternam pœnam. Nec enim propter nos pœna facta est, vt in ipsam mittamur, sed vt liberemur ex
F ipsa. Talem enim habemus deum amatorem generis humani: misericordem atq; clementem, qui nos ad secõuersos de gehenna liberat. Testificatur nanque Dauid, dicens: Deus iudex iustus, fortis & patiens, nun-
Psal.7.c. quid irascetur per singulos dies: Nisi conuersi fueritis, gladium suum vibrauit, & arcum suum tetendit, & parauit illum, & in eo parauit vasa mortis, sagittas suas arsuris operatus est. Hęc autem deus non vt nos iudicet, sed vt solliciti simus, & præcepta ipsius obseruemus. Quòd si contemnimus, inexcusabiles sumus. Nã etsi voluisset nos perdere, non vtique proprium pro nobis fudisset sanguinem. Mortuus est ergo, vt tibi immortalitatem donaret: esuriit, vt te sua carne satiaret: sitiuit, vt te proprio potaret sanguine: super asinum sedit, vt te super Cherubin sedere faceret: baptizatus est, vt te illuminaret: alapis cæsus est, vt te à seruitio liberaret: viator fact⁹ est, vt te sine labore faceret: nauigauit, vt te sine timore redderet: ex muliere natus est, vt præuaricationem Heuæ deleret: homo appellatus est, vt te deum vocaret: filius hominis dictus est, vt te in filium adoptaret dei. Accepit quæ erant nostra, & dedit nobis quæ erant sua. Orauit vt te fidelem faceret.

Sicut dicit

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Sicut dicit ſuper Lazarum:Pater, glorifica filium tuũ, vt & filius tuus glorificet te. Et venit vox de cœlis,dicens: Glorificaui,& iterum glorificabo. Scio quoniam ſemper me audis,ſed propter turbam adſtantem dixi: vt omnes credãt,quia tu me miſiſti. Si quid igitur ſuſtinuit, non propter ſemetipſum, neq; propter patrem ſuum,ſed vt ſaluaret per crucem genus humanum. Et ſi noſſe deſideras chariſſime virtutem crucis, & quanta poſſum ad eius laudem dicere,audi:

Ioan.17.a. Ibidẽ.12.c.

Crux ſpes Chriſtianorum.
Crux reſurrectio mortuorum.
Crux cæcorum dux.
Crux deſperatorum via.
Crux claudorum baculus.
Crux conſolatio pauperum.
Crux refrenatio diuitum.
Crux deſtructio ſuperborum.
Crux malè viuentium pœna.
Crux aduerſus dæmones triumphus.
Crux deuictio diaboli.
Crux adoleſcentum pædagogus.
H Crux ſuſtentatio inopum.
Crux ſpes deſperatorum.
Crux nauigantium gubernator.
Crux perichitantium portus.
Crux obſeſſorum murus.
Crux pater orphanorum.
Crux defenſor viduarum.
Crux iuſtorum conſiliarius.
Crux tribulatorum requies.
Crux paruulorum cuſtos.
Crux virorum caput.
Crux ſenum finis.
Crux lumen in tenebris ſedentium.
Crux regum magnificentia.
Crux ſcutum perpetuum.
Crux inſenſatorum ſapientia.
Crux libertas ſeruorum.
Crux imperatorum philoſophia.
Crux lex impiorum.
Crux prophetarum præconatio.
Crux annunciatio apoſtolorum.
Crux martyrum gloriatio.
I Crux monachorum abſtinentia.
Crux virginum caſtitas.
Crux gaudium ſacerdotum.
Crux eccleſiæ fundamentum.
Crux orbis terræ cautela.
Crux templorum deſtructio.
Crux idolorum repulſio.
Crux ſcandalum Iudæorum.
Crux perditio impiorum.
Crux inualidorum virtus.
Crux ægrotantium medicus.
Crux emundatio leproſorum.
Crux paralyticorum requies.
Crux eſurientium panis.
Crux ſitientium fons.
Crux nudorum protectio.

Nuditatem autem cùm dixero, non corpoream æſtimes, ſed infidelitatis pœnam. Cùm autem Chriſto crediderit,veſtitus inuenietur,dicente Paulo: Quicũque in Chriſto baptizati eſtis,Chriſtũ induiſtis. Chriſtum autem cùm audieris, deum & hominẽ intellige. Hæc eadem ſæpius dico, & dicens non ceſſabo: nihil enim non pigrum dicere,vobis autem tutum eſt. Volo enim vos omnes doctores fieri. Chriſtus dictus eſt ab vnctione nomen deriuans: Ieſus dictus eſt homo dominicus:verbum dicitur,quia de deo eſt dei verbũ: filius,quoniam de patre:vnigenitus,quoniam ſolus de ſolo:deus,quoniam creator. Audi nanque Ioannem dicentem:In principio erat verbum, & verbũ erat apud deum, & deus erat verbũ, hoc erat in principio apud deum:omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt. Vides quoniam hic eſt, qui verbo cœlum extendit,& vario ſtellarum ornauit decore:& extendit cœlum, quaſi veſtimẽtum: hic eſt qui Soli tantum luminis, gratiam dedit, hic eſt qui lunæ decorem impoſuit, hic eſt qui terram ſuper aquas fundauit,hic eſt qui diuerſos eam iuſſit producere flores, & arborum diuerſa genera,fontésque ebullire præcepit,flumina fluere,congregari lacus,mariq; imponens terminum ex aquis quoq; producere animantia, ventos ſpirare præcepit,montes ſtatera appendens, nubibus moueri præcepit, diuerſi generis animantia procreauit. Quid autem de angelis dicam, de archangelis,de ſedibus,de dominationibus,de Cherubin & Seraphin, principatibus & poteſtatibus, & temporibus. & annis & menſibus, & diebus, & horis? Et lumen, & tenebras, & quicquid illud eſt quod ſubſiſtit: nouiſſimè autem hominem fecit ad imaginem & ſimilitudinem ſuam,& in paradiſo poſuit tanquam cultorẽ præcipuum. Videns autem humanum genus à diaboli ſuperari malicia, voluit creaturã ſuã aſſumere, & quaſi vnum hominem indui, & affigere illum cruci, & ſic vt per lignum crucis vniuerſo generi ſalus oriretur. Elatus ergo diabolus, quia ipſe quidem de cœlo corruerat,videbat autem Adam paradiſi eſſe colonũ, inflatus inuidia, induit ſerpentis imaginem: incorporalis enim cùm eſſet,corporalibus loqui non poterat. Et dicit ad eum: O quàm ſpecioſum lignum ad edẽdum, quòd ſi ex eo guſtaueritis, eritis quaſi dij. Seducta ergo Heua decepit virum ſuum. Cùm autem de interdicto comediſſent ligno,apparuerunt ambo nudi. Tunc clementiſſimus deus dixit ad Adam:Adam vbi es? Nõ quòd ignoraret deus, ſed poſt perſuaſionem diaboli, qui illi promiſerat deitatem,& inuenit nuditatem,dicit ei:Vbi es? hoc eſt, de qua dignitate, ad quale deductus es dedecus? Quia manducaſti de ligno ſcientiæ boni & mali,remaniſti homo:de quo præceperam tibi ne manducares,manducaſti, ideóque præuaricatus es. Foliis autem ficus cooperti erãt,peccati faciem obuelantes. Reſponditq; Adam: Audiui vocem tuam deambulantis in paradiſo,& abſcõdi me. Et dixit: Quid feciſti? Et ille dixit:Mulier quam mihi dediſti, ipſa me ſeduxit. Culpam propriam confiteri non vult, quippe qui ipſe mandatum acceperat audiente compare. Et Heua interrogata dixit: Serpens mihi ſuaſit. O Heua, viro te ſubiectam eſſe volui,nõ ſerpenti:cur mea præcepta contemnis,& ſerpentis audiſti? Hęc autem cauſabantur ſperantes ſubtrahere ſeſe à ſupplicio poſſe,& deus inquit ad Adã: Maledicta terra in operibus tuis, ſpinas & tribulos generabit tibi: in ſudore vultus tui manducabis panem tuum. Et ad mulierem dixit deus: In mœroribus paries filios, & ad virum tuum conuerſio tua, & ipſe tui dominabitur. Proceſſit nanque ad ſerpentem ſententia,dicens:Super pectus tuum repes, & terram manducabis cunctis diebus vitæ tuæ: tu eius obſeruaberis calcaneum,& illa tuum conſeruabit caput. Cur autem ſerpentem maledixit, vt in pectore, & in ventre graderetur, & terram mãducaret omnibus diebus vitæ ſuæ? Pectus maledixit,quia in ipſo conſiſtit cor,quod concupiſcit malum. Ventrem verò non minauit,quòd per eſcam ſeduxit. Terram autem mandicare omnibus diebus vitæ ſuæ, terrenos homines habebit ſubiectos,qui ſuę obedierint voluntati magis, quàm præceptis dei. Acceperũt ergo tres ſententiam, quoniam & tres ſunt præuaricationem operati. Sicuti ergo præuaricatio per lignum,ita & ſalus per lignum. Pro his ergo omnibus gratias agamus deo per Chriſtum dominum noſtrum, cui eſt gloria in ſecula ſeculorum,Amen.

K Chriſtus, vnde, & quot appellationibus vocetur.

Ioan.1.a.

L

Gene.1.c.

M

Gene.3.b.

Ibidem.

Gene.3.e.

Diui Ioannis Chryſoſtomi epiſcopi Conſtantinopolitani de reſurrectione homiliæ nouem.

DE fidei noſtrę placitis,dęque gloria vnigeniti filij dei, pridem apud vos diſſeruimus, conuincentes & obturantes hæreticorum ora, qui gloriam illi detrahũt,& à genitore ſuo illum alienum natura dicunt. Hodie de moribus,dęque vita inſtituenda ſermonem in medium afferre, & in genere admonere decreuimus. Imò ſermo ille non tractabit ſolùm de moribus, ſed & noſtræ fidei decreta continebit. Paratus enim ſum, vt ad materiam de reſurrectione deſcendam. Quod ſanè argumentum varium eſt, & copioſum. Nam & in his quæ fidei ſunt nos dirigit,& vitam noſtram componit, & diuinam prouidentiam ab omnibus calumniatoribus vindicat. Et quemadmodum cùm non creditur, vitam noſtram ſubuertit,malisque ſexcentis implet,ſurſum deorſumque factis omnibus: ita cùm creditur, prouidentiam multis rationibus adſtruit, & nos ad diligentem virtutis curam promouet, vitiáque magno ſtudio expellit. Etenim, vt nulla illi virtutis cura eſt, qui reſurrectionem non expectat, quique credit ſe non daturum rationem de his, quæ hic operatus eſt: ſed opinatur res noſtras tantùm intra anguſtos præſentis vitæ limites contineri, neque vltra ſe extendere(quomodo enim virtutis vlla ei cura eſſet, qui nullam laborum retributionem ſibi repoſitam expectat, neque peccare deſinit? & quomodo à peccatis deſiſteret, qui nihil ſuppliciorũ imminere ſuis malè actis credit, ſed permittit ſeſe fœdis concupiſcentiis, & in nullum non peccãdi genus ruit?) Ita & qui ſibi perſuadet futurum aliquando iudicium, & ante oculos ſtatuit terribile hoc tribunal,& indeclinabiles expoſtulationes, & inappellabilem ſententiam: is modis omnibus conabitur, vt ſtudeat temperantiæ & æquitati, atque aliis virtutibus, & effugiat intemperantiam, temeritatem, omniáque alia vitia, atque ita vt poſſit magna virtute repellere eos, qui diuinam calumniantur prouidentiam. Enimuero ſunt nonnulli, qui vbi viderint manſuetè, & caſtè, & iuſtè viuentes, inopia & calumnijs premi,inuadi, comprehendi, vix neceſſarium victum habere, ſæpe etiam morbo longo, & graui valetudine emacerari,& in ſumma, omni carere ſubſidio:& è diuerſo maleficos & pollutos homines, planéque flagitioſos affluere diuitijs, deliciari, nitidis veſtibus amiciri,clientulorum pompam poſt ſe trahere,in admiratione eſſe,magiſtratus agere,multa à regibus obtinere priuilegia,mox diuinam arguunt præſidentiam,& dicunt: Vbi nam prouidentia illa? aut, vbi iuſtum iudicium? ſobrius & innocens malè habet, intemperans, & corruptus fœliciter agit. Et hic quidem admirationi eſt,ille verò ludibrio: hic variis fruitur delicijs, ille autem inops extremis peſſundatur incommodis. At, qui de reſurrectione bene ſenſerit, & ſapienter diſputare nouerit, facilè quicquid id eſt blaſphemiæ diluet, & illis tam ſtomachabundè diſputantibus,dicet:Compeſcite linguam veſtram,& aduerſus deum,qui nos fecit,eam ne exacueritis. Non enim res noſtræ in hac ſolùm vita durant,ſed feſtinamus ad vitam aliam multò longiorem,imò finem minimè habentem. Et ibi omnino pauper iſte,qui iuſtè viuit, laborum ſuorũ mercedem accepturus eſt: intemperans autem & maleficus,maliciæ ſuæ,ſilicitęque voluptatis daturus eſt pœnam. Proinde, nõ à præſentibus ſolùm de diuina prouidentia ſententiam feramus,ſed à futuris. Præſentia certamen quoddam ſunt,& labores,& ſtadium: futura verò,præmia,coronæ, & brabia. Sicut ergo athletæ in theatro & in ſudore,& puluere,& æſtu multo, & laboribus & ærumnis pugnandum eſt: ita & iuſtum hic multa ſuſtinere oportet,& ferre omnia viriliter,ſiquidem præclaras illic accepturus eſt coronas. Et ſi ſunt nõnulli,quos perturbat impiorum fœlicitas: hi ſecum perpendant,quòd quemadmodum & latrones, & fures,& homicidæ, & piratæ priuſquam ad iudicem trahantur,multis deliciis fruuntur, & ex aliena calamitate ſuam conſtituentes abundantiam, iniuſtisque opibus locupletati,quotidie inebriabantur: vbi autem iudicis ſententiam audiuerint, omnium horum luent pœnam: Ita & illi qui ſcorta mercantur, & Sybaritícas menſas inſtruunt,& ſupercilia ſurrigunt, & faſtu pleni,pauperes opprimunt: quando vnigenitus dei filius aderit cum angelis ſuis, & ſedens ſuper thronum illum,orbem terrarum in medium adducet: tũc nudi, & animi ſui ſplendore deſtituti adducentur, & nullũ vel aduocatum,vel patronum habentes, abſque venia in igneos fluuios proiicientur. Quapropter neque hos beatos dixeris ob præſentes delicias, ſed potius deſle, & deplora ob futura ſupplicia: neque iuſtum illum miſerum exiſtimaueris, ob præſentem paupertatem, ſed pro beato habe,ob ſubſequentes bonorum diuitias, & in tuo animo ſermonem hunc de reſurrectione implãta:vt ſi bonus fueris, & tenteris, probatior euadas, maiorémque alacritatem per ſpem futurorum accipias:ſin malus, à malicia deſiſtas, & continentior fias ob timorem futuri ſupplicij. Idcirco & Paulus de reſurrectione nobis ſubinde verba facit, quemadmodũ igitur & hodie audiuiſtis ipſum clamantem,& dicentem:Scimus enim, quòd ſi terreſtre noſtrum domicilium tabernaculi huius diſſoluatur,domum ex deo habemus non manufactam æternam,in cœlis. Imò cum his & ſuperiora tractemus, & videamus quomodo in ſermonem de reſurrectione inciderit. Neq; enim ſimpliciter,neque fortuitò hanc nobis afferre ſolet doctrinam: ſed quia ſimul docere vult quæ futura ſunt, & athletas pietatis confirmare ſtudet. Nunc quidem gratia dei multa pace fruimur,& reges piè viuũt,& principes veritatem agnouerunt, & populi & ciuitates, & gentes erroribus liberati, Chriſtum omnes adorant. Tunc autem in principio prædicationis, cùm nuper pietatis ſemina iacta eſſent,magnũ prælium erat, multiplexq; ac varium. Nam principes & reges, & domeſtici,& cognati,& omnes impugnabant fideles: & repugnante natura ipſa bellum oriebatur. Pater filiũ trahebat ſæpe,& filiam mater,& clientulũ patronus. Neque ciuitates ſolæ neq; regiones,ſed & domus nonnũquam in ſeipſas ſectæ erant. Erátque tumultus, qui tũc ſæuiebat, atrocior quàm inteſtinum quoduis bellum.

1 Cor.5.a.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lum. Nam facultates rapiebãtur,libertas auferebatur, & vitæ periculum imminebat, non quòd Barbari in nos incursionem facerent, sed qui videbantur nobis præesse & dominari,peius erga subditos, quàm bellatores omnes affecti erant. Et hoc declarat Paulus, ac
Heb.10.f. dicit: Graue certamen afflictionum sustinuistis, idq; cura probris, & afflictionibus spectaculo fuistis omnibus.Etenim facti socij eorum, qui sic subuertebantur,vinculis meis compatiebamini,& direptionem facultatum vestrarum cum gaudio tulistis. Ad Galatas
Galat.3.a. autem dicit: Tanta passi estis frustrã, si modò & frustra.Thessalonicensibus quoq;,& Philippensibus, & in genere omnibus Paulus epistolas mittens,multa eiusmodi testatur, neq; hoc solùm erat graue, quòd foris
2. Cor.7.b. frequens bellum gerebatur, & continuum: sed quòd & inter fideles ipsos exorta fuerunt nonnulla scandala,& lites,& contentiones,& æmulationes:quæ & ipsa manifestat Paulus, dicens: Foris gladius, intus autem timor.Verùm,istucipsum bellum,an nõ atrocius erat, & subditis,& præceptoribus?profectò non tantùm inimicorum insidias formidabat Paulus, quãtùm domesticas, & quæ intra ecclesiam contingebant ruinas, &
H 1.Cor.5. & 2.Cor. 2.a. transgressiones.Nam cùm apud Corinthios scortatus esset quidam,omni tempore illum lugẽs perseuerabat, ita vt viscera sua distrumperet,& amarè eiularet. Erat & tertium genus quoddam, non minus molestiarum quàm dictũ est,fidelibus afferens,ipsa scilicet rerũ natura,quæ frequẽtes labores, & sudores exigebat. Neq; enim facilis & leuis erat via, ad quam illos ducebant apostoli:sed aspera & inexpedita,& quæ animã requirebat sobriam,& vigilem, & vndiq; diligentem. Pro-
Matth.7.b. pterea & Christus angustam & strictã ipsam vocauit. Neq; enim viuere licenter & absq; metu fas erat,sicut apud Gentes in turpitudine & ebrietate, & helluatione,& deliciis,& luxu: sed oportebat etiã frenare irascentiam,& imperare illicitæ concupiscentiæ,& despicere opes, & conculcare gloriam, & superiorem esse inuidia,& inuidentia.Quæ qualem laborem requirũt, sciunt hi, qui cum illis quotidie certant. Quid enim, dic oro,infestius illicita concupiscentia,quæ,veluti rabidus canis in nos cõtinuò insilit, & quotidie nos obturbat? Atq; adeò opus est perpetuò vigilanti anima. Iam quid amarius ira?Et leuius quidem videtur nõ vlciscI eum,qui nos iniuria affecit,sed oportet & contristantibus benefacere, & scommatis nos incessentibus benedicere, & ne vllũ quidem vnquam amarũ verbũ proferre.Quin & continentiam non in solis operibus, sed & in cogitatione ipsa mõstrare oportet. Nõ enim solùm ab incontinentię opere,sed & à tali aspectu abstinẽdum est.Neq; ex formoso mulierum aspectu voluptas capienda: nam & ob talem contemplationem extremum supplicium irrogabitur. Cùm igitur & tantum bellum ab his, quæ foris: & tantus timor ab his, qtiæ intus: magnus quoq; erat & labor in meditandis virtutibus.Accedit autem & quartum.Nam inexperti erãt certaminis tãti,quod certandũ erat: neq; enim apostoli eos qui à progenitoribus suis pietatem exceperant,erudiendos sortiti sunt,sed educatos in nocendi libidine & deliciis,& ebrietate,& turpitudine,& intẽperantia. Neq; hoc parui momenti erat, vt difficilius redderetur certamen,quòd eam philosophiam neque superiora tempora,neq; parentes docuerant: sed tunc primùm ad huiuscemodi certamina instruebantur. Cùm igitur tanta tunc esset certandi difficultas, Paulus, vt solaretur certantium laborẽ, subinde de resurrectione sermonem mouebat:& nõ hac solum adhortabatur athletas, sed & suarum passionum enarratione: eaq; de causa antequam in sermonem de resurrectione incidat,suas passiones exponit,sic dicens: In omnibus premimur,at non anxij reddimur: laboram9, 2.Cor.4.b. at non destituimur:persecutionem patimur,at non in ea deserimur:deiicimur,at non perimus.Quotidianas mortes cõmemorat, eo quòd quasi animati mortui quotidie ad mortem tradebantur: tunc ergo sermonẽ hic de resurrectione mouit.Credimus enim,ait,quòd Ibidem.d. is qui suscitauit dominũ nostrum Iesum Christum,& nos per Iesum suscitabit,& vobiscũ cõstituet:propterea malis non succumbimus,ait, maximam in certaminibus ipsis consolationem habentes,spem futurorum. Et non dixit ad ipsos,propter quod ne succũbatis malis:sed quid ait? Propter quod non succumbimus malis. Declarat se quoq; in cõtinuis cõflictationibus esse. Enimuero in olympicis certaminibus, athleta intra stadium certat, magister autem ludi foris considens, sermonibus affert auxilium, eatenusq; certantem duntaxat iuuat, quatenus acclamationibus, sermonibusq; valet: neq; enim vlla ei lege permittitur, propius assiL stere & manibus illum adiuuare.At secus res habet in pietatis certaminibus.Idem enim est & athleta, & magister ludi: & idcirco non extra caueam sedet: sed ingressus ad certamina ipsa,firmat compugiles, dicens: Propter quod malis non succumbimus. Et non dixit, Propter quod malis non succumbo,sed malis non succumbimus, laudibus ipsos erigere volens. Sed quãuis Ibidem. homo noster externus corrumpitur, tantò tamen internus renouatur in dies singulos.Vide quanta apostoli prudentia?Admonuit primùm eos ab afflictionibus, quas ferebant, dicens: In omnibus premimur, at non anxij reddimur.Admonuit item à resurrectione Iesu: Nam qui suscitauit Iesum,& nos suscitabit. Nunc aliã quandam adhortandi rationem inducit. Quãdo quidam homines plerique pusillo animo sunt, & infirmi, ac miseri,& resurrectionem docti despiciunt, & ob tẽporis longitudinem vacillant ac recidunt: ideo aliam illis ante resurrectionem constituit mercedem, ac retributionem. Et quæ nam illa? Tametsi externus homo noster corrumpitur,internus tamen innouatur in dies singulos.Externum hominem,corpus: internum, animam vocat. Et hoc ideo dicit, vt intelligas, quòd antequam resurgamus, & antequam fruamur gloria M futura, etiam non parua hic laborum remuneratio datur, cùm inter angustias ipsas anima nostra reiuuenescit,sapiẽtior ac magis pia euadit, maiore pollet patiẽtia,& fortior atq; constantior persistit.Nã sicut hi, qui in corporali certamine pugnãt,ante coronã & brabiũ, in meditatione & palæstra ipsa,magnã accipiunt mercedem,eo quòd corpora sua firmiora,& validiora exercitando faciunt,& infirmitatem omnem effugiunt: ita & nos virtutis certamen certantes,priusquam aperiatur cœlum,priusquam filius dei adsit,priusquam retributiones nobis dentur,magnam mercedem accipimus,eo quòd anima sapientiæ fit amantior. Similiter sicut qui mare nauigarunt:& innumeras procellas tulerunt, multasq; hyemes perpessi sunt, & cum multis bestis certarunt:anteaquam merces referunt, nõ paruum peregrinationis suæ lucrum reportant, eo quòd aliquantò fidentiores sunt, ac pelagi sæuitiam minus horrent:namq; intrepidè,& voluptate quadam transmarinas peregrinationes aggrediuntur. Ita & qui in præsenti vita, propter Christum multas fert afflictiones,mul-

A nes,multaq; grauia patitur, etiã anteaquàm regni cœlorũ magnam illam retributionem assequatur:magna hic potitur fiducia, animamq; suam ita excelsam efficit,vt posthac grauia omnia, quasi è sublimi derideat. Vt autem quod dicimus,adhuc manifestius colliquescat,exemplo vti volumus.Paulus ille,exantlatis innumeris malis,nónne insignes retributiões accepit, cùm irrideret tyrannos, cùm furibũdos populos incitaret, cùm omnes pœnas contemneret, impauidúsque,& imperculsus maneret contra bestias, contra ferrum, in mari,in præcipitiis, in seditionibus, in insidiis,deniq; in malis omnibus?quid huic conferri potest?Enimuero hominem inexercitatum, & nihil mali expertum, mox,si quæ fortuitò oboriuntur turbulentiæ:imò non solùm res ipsæ,sed & stultæ opiniones,& rerũ vmbræ, pauidũ reddunt,& perterrent.Verùm, qui non omnino inexercitatus,in certamẽ ingreditur,sed multa ante mala perpessus est,is omnibus posteà superior fit,& minas contemnit. Non parua autem est hæc corona, neque exigua merces, quòd illum nihil humanarum rerum mouere potest.Nam quæ aliis multùm formiB danda videbantur,ab hoc facilè contemnebantur: & propter quæ alij tremebant,& metu obstupescebãt, ea multùm ridebat ipse, quia per excellentem patientiã, angelicarum virtutum philosophiam adeptus erat.Si enim corpus rectè beatum dicimus, quod potest absq; offensa ferre frigus, & calores,& famem,& inopiam, & viæ difficultates,ærumnasq; alias:quãtò magis beatam vocare oportet animam,quæ viriliter ac fortiter omnes omnium molestiarum ferre incursus,& per omnia seruare cor suum nulli seruituti obnoxiũ potest? Planè is regum est rex,& magis quàm rex. Regem enim satellites,milites:amici, & inimici nunc insidiando,nunc apertè vim faciendo offendere possunt: huic autem,cui animus qualem nunc dixi, neq; rex,neq; stipator,neque familiaris, neque amicus, neq; inimicus, neque diabolus ipse,aliqua ex parte potuit nocere. Aut quo pacto,cùm is omni studio in hoc incumbat,ne inter mala computet,quæ vulgò mala haberi solent? Ta
Rom.8.g lis quippe erat beatus Paulus,atque propterea dicebat: Quis nos separabit à charitate Christi?tribulatio, vel angustia,vel persecutio,vel fames,vel nuditas, vel gla
C dius,vel periculum?Sicut scriptũ est: Quia propter te
Psal.43.d morte cõficimur tota die, reputati sumus vt oues macta tionis:sed in illis omnibus egregiè vincimus propter eum,qui nos dilexit.Istud etiã hoc loco insinuans
1.Cor.4.d dicebat?Tametsi externus homo noster corrumpitur, internus tamen renouatur in dies singulos. Infirmum fit corpus,ait,sed validior & potentior animus, quin & multò alacrior,& agilior. Et sicut miles, si gestarit arma sese grauãtia,licèt alioqui strenuus sit, & in militia exercitatus,non est terrori hostibus, qui sciunt arma turæ grauitatem pedum velocitati & bellandi vsui obesse:sin leuia acceperit,& tractabilia, sicut auis aliqua obuium se feret hostibus: Sic & qui carnem suam non ebrietate,neque indulgentia,neq; deliciis incrassarit:sed ieiuniis & precibus, diuturnáque afflictionũ sustinentia,leuiorem & tenuiorem effecerit:sicut volucris aliqua supernè deuolans,ita valido impetu in phalanges dæmonum irruit, & occurrentes virtutes facilè inuadit,sibiq; subiicit.In hunc modũ, & Paulus multis affectus plagis, & in vincula coniectus, & ligneis vinctus compedibus, corpus quidem habuit valde infirmum,laboribusq; emaciatum, animam verò fortẽ, & inuictam:atq; adeò fortis erat vinctus,vt ad solam eius vocem fundamenta carceris cõmouerentur,& D solutis compedibus vinctus supra pedes statueretur,aperirenturq; ianuæ clausæ. Itaque haud paruam nobis consolationem Paulus exhibuit, quæ cõceditur etiam antequam resurgamus, nempe quòd tentationibus meliores & sapientiores reddemur:idcirco dicit, Af- Rom.5.a flictio patientiam operatur,patientia probationẽ,probatio spem,spes verò non confunditur. Et iterũ alius quidam dicit:Vir qui non tentatur, non est probatus: & qui non est probatus,nullius pensi est. Et ita non parum nobis conferunt afflictiones ante resurrectionẽ, cùm anima redditur probatior,sapientia & intelligentia præstantior,& ab omni libera formidine. Et idcir- 2.Cor.4.d co dicit:Etiamsi externus noster homo corrumpatur, &.Col.3.b internus tamen renouatur in dies singulos. Effugatur enim omnis effœminatio,extinguuntur concupiscentiæ absurdæ,& auaritia,& inanis gloria, & in summa, interimũtur omnes alię malę peruersæq; cogitationes. Vt ergo anima ignauiæ socordiæq; dedita,facilè huiusmodi afflictionibus est obnoxia:ita si cõtinuis est implicita pro pietate certaminibus, non tantum habet ocij,vt de his, vel cogitet aliquando, curis videlicet, E ipsam ab his omnibus ad palestræ studia auocantibus. Propterea dicebat, innouatur in dies singulos. Posteà vt denuò soletur animas dolẽtes in malis quibus affliguntur, & aliam philosophiam nescientes erigat spe futurorum,sic dicit: Quæ enim nunc læuis est afflictio, 2.Cor.4.d mirè supra modũ æternæ gloriæ pondus operatur nobis,dum non spectamus ea,quæ videntur,sed quæ non videntur.Nam quę videntur temporaria sunt:quæ verò non videntur,æterna.Quasi diceret, Plurima igitur,& in hac vita afflictio nobis bona confert,nempe quòd animam nostram sapiẽtiorem, prudentioremq; facit,innumera tamen & futura bona conciliat: non ea quæ laboribus ex æquo rependuntur, sed multa amplióra,q̃ certaminibus debẽtur,tã secundũ qualitatẽ q̃ secundũ quantitatẽ. Et ambo ista declarãs,cõparat & excellentiam præmiorũ & periculorũ,& opponit breue nunc æternitati,& leuitati,pondus:afflictioni,gloriam.Afflictio enim ait, temporalis est & leuis.Relaxatio autẽ,immo non dixit afflictionis relaxatio, sed gloria, quæ relaxatione afflictionis multò est maior, vtpote æterna,& continua,& magna.Pondus autẽ hic F non erumnosum,& onerosum, sed magnificũ & preciosum aliquid vocat vulgari consuetudine, qua preciosa grauioris esse põderis vocare solemus. Cùm igitur dicit,pondus gloriæ, magnitudinem gloriæ dicit. Inquit igitur,Ne hoc reputes,quòd flagellaris & expelleris,sed potius cogita coronas & retributiones, q̃ illæ lõgiores,maiores & clariores sint præsentibus, nullumq; finem habeant, aut terminum. Et hæc applicat ad tẽtationem, illa vero ad spem:& de his dicit,quod apparent:de illis vero,q̃ non apparent. Iam si rectè sapis, inuisibilia multo magis apparent, quàm visibilia, poterisq; illa magis videre quàm hæc:hæc enim transeunt,illa autem permanent. Eapropter addit,dicens: Dum nos non spectamus ea quæ videntur,sed quæ nõ videntur:quæ enim videntur,temporalia: quæ non videntur,æterna.At si dixeris,quomodo possum videre ea quæ non videntur:& ea quæ præsentia sunt, non videre?Agè tentabo quomodo tibi horum fidem faciã, idq; à secularibus negociis.Nam in rebus huius mundi,nemo statim aliquid agit,nisi priusquàm videat visibilia spectet inuisibilia.Dicam autem exemplũ. Negociator multas fert tempestates, fluctuum insultus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G naufragia, multaq; alia incommoda? verùm non nisi cùm negociationem aliquandiu exercuerit,& merces comportarit,diuitiis partis fruitur.Et precedunt quidem tempestates, sequuntur autem merces: & videt quidem pelagus ac fluctus,cùm è littore soluit,merces autem non videntur,tantùm autem sperantur.At nisi ad eam respiciat,quæ non apparet,& absens est:& non in manu,sed in spe: nunquam etiam præsentia,& quæ apparent attentabit. Similiter & agricola iungit bouem,aptat aratrum, profundos facit sulcos seminaq; spargit, & omnia quæ sibi sunt insumit, & frigora, & glacies,& imbres,& alias fert ærumnas,quanuis multas:tandemq; post labores expectat,vt videat campos virentes,& impletam aream.En & hic prior est labor, posterior verò merces:& merces incerta, labor verò certus & difficilis:& illa quidem tantùm in spe, labor autem in manibus. Veruntamen & ipse nisi primùm hanc spectet,quæ dubia,& non apparens, & corporeis oculis inconspicua:non solùm non iunget bouem,sed & neque aratrum trahet,neque semina sparget,neque vnquã ad id operis vel domo egredietur. Sicut igitur
H in rebus vitę huius magis spectatur ad inuisibilia,q̃ ad visibilia:& anteà fertur labor,quàm videatur merces, & primùm difficilia quæq; sustinẽtur,& sic inde expectantur fructus:sicq; spes inuisibilium primùm adducit,& tunc visibilia quoque attinguntur:ad hęc,dubitare, hæsitare, & poscere mercedẽ ante labores: videtur esse animi abiectioris,quàm sint agricolę,& nautę: non enim in hoc solo ipsis videmur esse deteriores, ꝙ ægrè futura expectamus,sed etiam in alio quodam nõ minore illis. Et quodnam est hoc? Illi enim non satis fidere possunt fini suo,& incerti sunt quantum merce dis habituri,attamen nec sic à laboribus deterrentur. At tu fideiussorem coronarum habes fide dignissimũ:& neque sic imitaris illorum studium,ac strenuitatem.Etenim nonnunquàm agricola postquàm semẽtem fecerit, agrum coluerit, iam segetem increscere viderit,spe tamen & retributione laborum excidit, si vel grando,vel erucæ,vel locustæ, vel alia quædam talia acciderint,& post multos labores vacuis manibus domum regreditur.Mercator quoque post longã nauigationem afferẽs oneratam nauim, sæpe in ipso portus hostio,irruẽtibus ventis,impingit in scopulum, &
I vix nudo corpore saluato egreditur.Et in summa, in secularibus negociis omnibus sæpe sub finem eiusmodi calamitates eueniunt.Cæterùm non idẽ in tuis contingit certaminibus:sed necesse omnino est,vt qui certauerit,& pietatem seminauerit, multosq; labores tulerit,finem ipsum assequatur.Neque enim aëris intemperie, neque ventorum tempestate, laborum mercedes subuerti sinit deus,sed reposi æ sunt illæ in cœlesti
Roma.5.a bus & indeprædabilibus thesauris.Propter hoc & Paulus dicebat:Afflictio patientiã operatur, patientia probationem,probatio spem, spes autem non confunditur.Igitur ne dixeris futura inuisibilia,si exactè dicere volueris. Plus enim apparent, quàm illa ipsa,quæ in manibus sunt.Quod idipsum Paulus nobis monstrãs, dicit:Illa quidem æterna,hæc verò temporalia. Nomine tẽporaliũ,declarat nobis corruptibiltatẽ ipsorũ: nã antequàm appareant,aufugiunt, & auolant antequàm consistant,mutationesq; eorum celeri momẽto fiunt: infidã igitur in diuitiis,gloria potentatu,corporis forma,& quocunque seculari alio bono, possessionem cõtueri licet.Eapropter propheta reprehendens agentes in deliciis,& in diuitias,vel quanuis aliam rem tẽporalem insanientes. Quasi stãtia,dicit,reputarunt hæc, K
non quasi fugientia.Nam sicut vmbram nemo cõprehenderit,ita neq; temporales res: sed eorũ aliqua fine suo consummantur & dissoluuntur,alia ante finẽ velocius quouis torrente diffluunt. Futura autem non sunt talia:mutationem enim nesciunt, vicissitudinem non patiuntur: non ea vrget senectus,nullam alterationem experiuntur,sed perpetuò vigent,& in suo decore permanent.Et si de infidis, ambiguis,& non apparentibus dicendum, ea sunt præsentia. Nam apud possidentes non manent, sed quotidie dominos mutant,& ab illis ad alios transeunt,& rursum ab illis ad alios.Vbi omnia hæc à Paulo dicta, qui vocat præsẽtia temporaria,& futura æterna:tũc de resurrectione sermonem habet,sic dicens: Scimus quòd si terrestris no 2.Cor.5.a
stra domus huius tabernaculi dissoluatur, domum ex deo habemus,non manufactam,æternam in cœlis.Vi de iterum quàm propriè etiam hoc loco dictionibus vtatur,& vim sentẽtiæ suæ ipsis nominibus declaret. Non enim simpliciter tabernaculum corpus vocauit, sed indicat nobis vitam hanc præsentẽ temporalem, & declarat quomodo commutanda sit in meliorem: L
quasi dicat, Quid ingemiscis & lachrymaris, dilecte, quòd verberibus pulsaris,quòd ab hominum cœtu expelleris,quòd in carcerem intruderis?Quid luges afflictiones illas particulares,cùm pro perfecta corporis solutione orare debeas,immo non simpliciter corporis,sed corruptionis in corpore? Nam vt ostendat, ꝙ particulares illæ afflictiones non solùm cõtristare nos non debeant,sed & lætificare: monstrat, quòd precemur & operemur vniuersalem & postremam consummationem,dissolutionem inquam per mortem. Sic enim dicit:Etenim in hoc ingemiscimus, desiderantes Ibidem.
vt domiciliũ nostrum cœlitus superinduatur. Domũ autẽ tabernaculi, corpus dicit:rem vnã duobus nominibus explicando.Vel domũtabernaculi,vocat,domus in quib⁹ habitamus,ciuitates,& figurã præsentis vitæ. Et nõ simpliciter dixit,scio:sed, scimus:& auditorum quoq; sententiã assumpsit,dicens: Non de rebus ambiguis disputo,non de his quæ nesciuntur, sed de his de quibus iam pridẽ edocti estis,credẽtes in resurrectionem Iesu Christi:& ob hoc tabernacula vocamus corpora eorum,qui hinc decedunt. Vide autem quomo- M
do & verbo appositè sit vsus.Nõ dixit occisum est, vel disparuit,sed dissolutum est:quo declarauit,quod dissoluitur,vt resurgat fulgidius,vt inueniatur clari⁹: sicut etiam labores & præmia conferebat à qualitate, quãtitate & tempore.Ita & hic facit, corpus deciduũ, tabernaculi: quod autem resurgit, domus nomine vocat:& non simpliciter domum, sed æternam,sed cœlestem:excellentiam eius tã à tempore,quàm à loco subindicans.Hæc enim terrestris est,illa cœlestis:hæc tẽporalis,illa æterna.Et nunc quidem opus nostro corporis domicilio propter carnis infirmitatem, tunc verò idem & corpus erit,& domiciliũ:neque tecto, neq; vllis velamentis habens opus, pro omnibus his contẽtum suiipsius incorruptibilitate. Postea indicãdo emi nẽtiam bonorum nobis repositorum,dicit: Etenim in hoc ingemiscimus. Quib⁹ eos ad suam philosophiam trahere vult,& suæ possessionis facere participes. Etenim in hac parte ingemiscimus,desiderantes domicilium nostrum è cœlo superindui: non dixit simpliciter,indui:sed superindui.Siquidem & induti non inueniamur nudi.Et licèt appareat obscurũ esse,quod dictum est: fit tamen manifestius per ea quæ subduntur.

Etenim

A Etenim qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus grauati,eo ꝙ nolumus exui,sed superindui.Vide quomodo seipsum non arguit, neque vocat domum hoc corpus,sed tabernaculũ dicit, eo quòd nolumus exui, sed superindui.Hìc importunè flagellat criminãtes naturam corporis,& accusantes carnẽ nostram.Quia enim dixit,quòd ingemiscimus, & exui nolumus:vt ne putes quòd corpus quasi malũ aliquod,& causam maliciæ,& inimicum,& hostem fugiat,audi quomodo suspicionem excludit.Primùm cùm dicit,Ingemiscimus grauati,eo quòd nolumus exui,sed superindui. Quod autem dixit hoc est, non carnem volo deponere, sed corruptionem:non corpus,sed mortem. Aliud est corpus,aliud mors:& aliud corpus, aliud corruptio:neq; corruptio corpus est, & corruptibile quidem corpus est,non autem corruptio corpus.Nam corpus opus est dei,corruptio autem & mors à peccato inuectæ sunt. Igitur ait,id quod alienum est exuere volo, non quod propriũ.Alienum autem est,nõ corpus,sed corruptio. Et propter hoc ait, eo quòd nolumus exui:hoc est,auferri corpus,sed superindui in corpore incorruptionẽ.
B Corpus medio se modo habet inter corruptionem & incorruptionẽ.Degustat hìc corruptionẽ, & alibi degustat incorruptionem: abiicit quod accepit à peccato,& possidet quod dedit dei gratia.Vt discas ꝙ exuere,non de corpore dicit,sed de corruptione & morte: audi ex his quæ mox subiiciuntur. Nam postquàm dixit,nolumus exui:sed,superindui:non dixit, quòd absorbeatur corpus ab incorporeitate, sed quid? sed vt absorbeatur mortalitas à vita,hoc est, vt euanescat,vt aboleatur:ita abolitionem nõ corporis vocat, sed corruptionis & mortis. Adueniens enim vita non corpus abolet & absumit, sed mortem & corruptionem quæ illud inuaserant.Gemitus ergo ille,nõ propter corpus est,sed propter corruptionẽ & mortem, quæ illi inest. Etenim corpus graue est & onerosum, ac molestum: non secundũ suam naturam,sed secundum mortalitatem,quæ posteà illi superuenit:nõ vt corpus,sed vt corruptibile.Tanta enim eius est generositas,vt dignitatem suam picturis quibusdam expresserit. Nam apostolorum vmbræ incorporeas expulerunt virtutes: itẽ
C cinis & puluis eorum,& amicula, quæ illorum adhærant corporibus,morbos fugarunt,sanitatẽmque cõtulerunt.Nihil ergo mihi de phlegmate,& cholera, & sudore,& sordibus,ac aliis dixeris, quæ corporis accusatores narrant: neque enim ex natura corporis hæc fuerunt,sed à posteriore corruptione inuecta sunt.Nã si,quæ sit eius natura,addiscere voles: considera membrorum omnium formationẽ, figuram, operationes, mutuamq; cõcordiam: & vide ciuitatẽ illam optimis legibus gubernatam, non nisi sapientes habere ciues, videbis diligentẽ membrorũ inter se administrationem.Sin sursum deorsum,obiterq; hæc prætercurris, profectò res solam passibilitatẽ, & corruptibilitatem, quanuis nec hìc nobis desit respõsio. Nam quòd hinc humano generi non solùm nihil damnii,sed etiã pluri mum commodi accesserit, inde colliquescit:sancti enim omnes in corpore viuẽtes,declararunt, quàm gubernarint sensus suos,nullo per eos,quantùm ad virtutis cursum attinet,affecti incõmodo. Quin & alij qui mediocriter virtutem colunt,attẽdentes corporis imbecillitatem,minus in præuaricationibus suis progressi sunt. Cùm enim homines nonnulli etiam mortali, & patibili hoc corpusculo circundati, æquales se deo esse sibi visi sunt,& ob hoc tãta se gloria obseruari curauerint:qua non stultitia decepti essent,si nõ passioni D
corruptionię; obnoxium corpus,vtpote certũ infirmitatis suæ indiciũ sortiti fuissent:Quia ergo corpus obstat impietati,quæ summa est malicia, & sanctis præstat,vt animæ fortitudinẽ declarent: quam veniã consequentur hi qui ipsum accusant, & malum clamant? Non enim talia de ipso dicenda.Insuper & hinc nobis ad dei notitiã patet via.Si enim inuisibilia eius, quæ à Roma.1.c
conditione mundi in facturis considerata conspiciũtur,& fides ex auditu est:satis manifestum,ꝙ per ocu- Ibid.10.d
los & aures manuducitur anima,vt agnoscat deũ qui illã fecit.Idcirco istucipsum Paulus amat & clamat, ac 1.Cor.15.g
dicit:Nolo illud exui,sed superindui & immortalitatẽ.Quo pacto autẽ potest resurgere corpus, fieriq; corruptionis immune?At cùm dei potentia operatur,quo pacto non eueniet?Sed quid de deo,inquam? Teipsum fecit deus,vt resurrectionis esses opifex,id quod patet in seminibus,artibus, materiisq; metallorum.Etenim semina nisi prius moriantur,& putrescant,& corrumpantur:non pariunt aristã. Sicut igitur qui videt ibi granum quod corrumpitur & dissoluitur,non dubitat de resurrectione, sed certissimam demonstrationẽ fa E
cit.Nã si ita maneret,& nõ corrũperetur, vel dissolueretur,certũ quòd nunquã resurgeret. Sic cogita & de corpore tuo,cùm vides corruptionẽ,tunc potissimum de resurrectione philosophare.Nam mors nihil aliud Mors quid
est,quàm plena corruptionis cõsumptio. Neque enim sit.
mors simpliciter corpus, sed corruptionem corporis absumit.Hoc etiam in metallorum materiis vides euenire.Rudẽ enim glebã in qua aurum,accipiunt eius artis gnari,& in conflatoriũ mittunt,faciũt aurum circũponendo stannum & aliã materiam,& aurum non proferunt,donec purũ excoquatur. Iam si tantùm potest ignis potentia,cur non & diuina? dic quæso,an nõ multò magis potest?Et quis mentis compos de his dubitaret:Cogita,quomodo te à principio fecit, nec erit quod de resurrectione ambigas. Nonne terram accepit,& formauit:tametsi operosius videatur, formari è terra carnem,& venas,& cutem, & ossa,& neruos, & arterias,& instrumentalia,& simplicia corpora, oculos,aures,nares,pedes,manus, & vnicuiq; horum tam propriã quàm communem indi operationem, quàm F
corruptibilia facta,efficere incorruptibilia? An nõ vides,quomodo vniformis quidem terra,corpus autem multiforme & varium,nẽpe in operationibus,coloribus,figuratione essentiis,& aliis omnibus? Dic igitur, quid ita de futuris dubitas? Et quid opus est dicere de corporibus? dic mihi quomodo fecerit virtutes immẽsas populos cœlestes,angelos, superioráque his agmina,dic oro modum quo fecit? Hìc nihil dicere potes, quàm quòd sola voluntas ad hæc sufficerit. Cæterùm qui tot incorporeos formauit exercitus, hominis corpus dispersum renouare iterum, & in maiorem proue here dignitatem nequit? Et quis sic insensatus est, qui de his dubitet & resurrectionẽ fore inficias eat: Ad hęc,si non resurgit corpus,non resurgit homo.Homo enim nó est anima sola, sed corpus & anima. Si ergo anima sola resurget,dimidium animal resurget, & ita non integrũ. Sed & de anima non propriè dicitur resurrectio. Resurrectio enim eius est quod cecidit, & quod dissolutum est.Anima autẽ non dissoluitur, sed corpus.Quid ergo id est,quod ait? Siquidem & induti 2.Cor.5.a
nõ nudi inueniamur? Sacramentum magnum & inefabile nobis ibi adumbratur.Quale autem hoc? nempe
id quod & in epistola ad Corinthios dicit: Oẽs qui- 1.Cor.15.g

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gdem resurgemus, vnusquisque autem in suo ordine.
Quid autem est,quod hic dicitur? hoc videlicet quòd
Græcus, & Iudæus,& hæreticꝰ,& omnis homo qui ve
nit in hunc mũdum, in hac nostra resurrectione erit:
1.Cor.15.g & hoc est quod manifestat, dicens:Omnes quidẽ non
dormiemus, omnes autem immutabimur, in atomo,
in momento oculi,in illa vltima tuba. Quia ergo cõ
munis est omnibus resurrectio, & piis & impiis,& bo
nis hominibus,vt ne putes iniustum quoddam fieri iu
dicium,neq; dicas ad teipsum,Quid nam hoc est?ego,
qui multo studio & labore & in miseria vixi, resurgo,
& Græcus, & impius, & idololatra, & qui ignorat
Christum,etiam ipse resurgit, & simili honore mecũ
fruitur.Vt ne talia dicens conturberis, audi quid di-
cit,Siquidem induti non nudi inueniamur.Et quomo
do dicit, qui indutus est incorruptionem & immorta
litatem,vt inueniatur nudus? Videlicet si gloria priua
mur,& fiducia ad deum destituimur. Etenim pecca-
torum quoque corpora incorruptibilia resurgunt, &
immortalia:sed hic honor fomentum & viaticum ip-
sis erunt suppliciorũ & vltionis: incorruptibilia enim
H resurgunt,vt semper vrantur. Nam cùm ille ignis sit
inextinguibilis, opus est illis corporibus, quæ & ipsa
2.Cor.5.a nũquam consumantur.Eapropter dicit: Siquidem &
induti,non nudi inueniamur. Nõ enim hoc solùm est
quod quęritur,vt resurgamus,& immortalitatẽ indua
mus:sed vt cùm resurrexerimus,indutiq; fuerimus im
mortalitatem,nõ inueniamur nudi à gloria, fiduciaq;
erga deum néve igni illi tradamur,& ob hoc dicit:Si-
quidẽ & induti, nudi non inueniamur.Post hæc iterũ
fide dignum de resurrectione sermonẽ habet: & cùm
dixit,futurum quod absorbeatur mortale hoc à vita,
Ibidem. adiicit,Qui autem nos fecit ad hoc ipsum deus à prin
cipio,propter hoc hominẽ formauit dicit, vt nõ per-
eat, sed vt ad incorruptionem pergat.Ita vt quando
mortem permisit,hoc ipsam consilio permiserit,vt vl
tione prudentior factus homo & melior,possit denuò
ad immortalitatem reduci.Ratũ atque firmũ hoc con
silium,& hæc sententia ab initio apud deum, atq; hac
ratione primum hominem formauit, idq; statim no-
bis ex proœmiis ipsis declarauit. Nisi enim voluisset
nobis resurrectionis ianuas aperire, non permisisset
I Abelem omni virtute præditum,factumq; sibi amicũ,
quæ passus est pati.Nunc autem nobis demonstratum
est,ꝙ ad aliam vitam pergimus,& aliud quoddam se-
culũ iustis relictum est, in quo coronas & retributio-
nes sibi repositas accipiant. Hinc est quòd permittit,
vt is qui primùm hic iustè vixit, laborum suorũ mer-
cedes hic non accipiat:sed hinc abiens, clamet per ea
quæ hic passus est,& ad omnes dicat: Post hanc vitam
est retributio aliqua,& merces & remuneratio. Pro-
Gene.5.d &.4.Reg. 2.b pterea etiam Enoch transtulit,& Eliam rapuit, docẽs
per eos resurrectionis materiam. Et sufficit ad argu-
mentorũ copiam sola cõditoris potentia: at si quis est
infirmior,& aliam insuper demonstrationem habere
vult,& pignus futuræ resurrectionis,etiã idipsum no-
bis deus magna liberalitate dedit,spiritus scilicet gra
tiã. Quocirca cùm Paulus de resurrectione sermonẽ
habuisset fidelissimum,de Christi resurrectione, eo ꝙ
deus eius author esset, adducit & hoc tertiũ: Et arra-
2.Cor.5.b Arrabon. bonẽ nobis dedit,non auri nec argẽti, sed arrabonem
spiritus.Arrabõ autem pars est totius,& de toto fides.
Nã sicut in conuiuiis,qui acceperit arrabonẽ, fidẽ ha-
bet,& securus est de toto reliquo: ita & tu cùm acce-
peris arrabonem spiritus,dona inquam,non iam du-
bitare debes de cæteris bonis tibi repositis. Qui enim K
excitauit mortuos,curauit cæcos,dæmones expulit,le-
prosos mundauit,morbos emendauit,mortẽ soluit,&
tanta ac talia potens est facere,& tu incredulus es? tu
in fragili & mortali corpore, quam assequeris veniã,
de resurrectione dubitans?Si enim cùm nondũ resur-
rectionis tẽpus aduenit,sed cùm adhuc certatur, tan-
tas reddit tibi coronas deus:cogita,quanta suo tempo
re bonorũ brabia daturus sit.At si quis dicat, sed non
videmus hæc signa nunc fieri, neq; nobis tanta virtus
concredita est? illud respondeꝛim ꝙ nihil differt, siue
nũc,siue olim hæc facta sint.Nã quæ prius ab apostolis
sunt facta,testantur per omnem orbem ecclesiæ,& po
puli,& ciuitates, & gentes, ad quas idiotæ piscatores
peruenerũt.Neque enim toti orbi præualuissent illite-
rati,& inopes,& pauperes,& viles,nisi miraculis adiu
ti.Verùm nec tu gratię spiritus factꝰ es expers.Etiam-
num multa sunt donationis illius symbola, atque his
quæ enumerata multò maiora, & magis admiranda?
Non enim æquale est, corpus mortuum & animam à
peccatis occisam ab interitu liberare,quod per baptis-
mum fit.Nõ æquale est pellere morbũ carnis,& abii- L
cere pondus animæ.Non est æquale oculum cæcatum
restituere,& animam obtenebratam illustrare.Nisi e-
nim esset arrabon spiritus & nũc, neque baptisma ad-
hibitum esset,neque peccatorum remissio,neque iusti-
tia & sanctificatio facta esset, neque adoptionẽ filiorũ
dei accepissemus:neque percepissemus mysteria.Cor-
pus enim & sanguis mysticus non fiunt absque spiri-
tus gratia.Neque sacerdotes habuissemus, neque has
ordinationes sine tali visitatione fieri possibile. Sed
multa possemus dicere gratiæ spiritus symbola, & ꝙ
etiam tu spiritus arrabonem habes,& mortem animę
pellis,cæcitatẽmque cogitationum, & vitæ exuis im-
mũdiciem.Ne igitur dubitemus de futuris, præsertim
cùm talia acceperimus pignora, sed vndequaq; de re-
surrectione sermonem solidum colligentes,vitã tan-
tis dogmatis dignam exhibeamus, vt & assequamur
hìc bona incorruptibilia,quæ sermonem ac mentẽ hu
manam transcendunt.Quæ omnibus concedat, gra-
tia & misericordia sua dominꝰ noster Iesus Christus,
per quem, & cum quo patri sit gloria,simulq; spiritui M
sancto,in secula seculorum,Amen.

Sermo eiusdem,de resurrectione.

DE resurrectione domini nostri Iesu Christi,
quantùm valemus lingua humilima vestræ
dilectioni narrabimus. Deponentes lugubre
mœroris pallium,accipiamus lætitiæ indumentũ,cùm
de resurgentis vita gaudemus. Testantur elemẽta re-
diuiua,quæ erant funereo tegmine iã sepulta.Ad exe-
quias domini relictis cursibus suis obsequio famulan-
te migrauerant,nunc nobiscum lætantur, quia nobi-
scum resurrexisse dominũ profitentur. Propter labo-
rem vigiliarum breui sermone percurrimus euange-
lium.Maria festinat ad tumulum. Maria, non mater
domini,quæ virgo genuit, & post partum virgo per-
mansit,sed aliam Mariam nominamus,quæ fugienti-
bus apostolis,ad sepulchrũ domini sola peruenit. Ap-
paruit ei saluator rediens ab inferis,victor,de diabolo
triumphator.Lugete animæ miserorum,quę non me-
ruistis post tartari carcerem superos reuidere Appa-
ruit ergo mulieri.Oportuit enim obuiari sponsam spõ
so,ecclesiam Christo, redemptori captiuam domino
famulam,creaturam creatori. Adhuc illa carnis ne-
bula caligabat,& hebetem corporis cæcitatem gere-
bat

A bat in mente,vt non agnosceret quem nouerat,nõ a-
spiceret quem videbat,non crederet, cui crediderat.
Ioan.20.d Mox reddita est sanitas mentis, fugatæ sunt tenebræ
falsitatis.Vade,inquit,dic fratribus meis.Nõ dixit,dic
errantibus,dic fugitiuis,dic latentibus, dic negãtibus,
sed dic,inquit,fratribus meis. Plures nanque Marias,
fratres charissimi fuisse,quis ambigat: quæ pro quali-
tate meritorum post resurrectionem dominũ meruе-
runt videre.Vna denique cum vnguento prima sabba
ti,alia sine vnguento vespere sabbati venisse ad sepul-
chrum domini designantur. Sed hæc admittitur pedes
domini tenere:illa tangere prohibetur. Hæc discipu-
lis nunciauit dominum resurrexisse. Illa existimãs fur
to sublatum esse congemuit.Illi in gloria sua Christus
occurrit,hæc adhuc dominũ cũ mortuis quærit. Nec
immeritò tangere prohibetur quæ viuentem cũ mor
tuis requirebat.O admirabilis bonitas saluatoris: ap-
pellat fratres, quos nouerat negatores. Perrexit mu-
lier,nũciat apostolis dominum resurrexisse.Soluite ca
ptiui vincula tarditatis, redite ad dominũ, redite ad
magistrum:quia mulier nũciat,non videatur indeco-
B rum.Thomas vnus de discipulis ambiguæ mẽtis in-
credulus,de resurrectione dubius, & penè perfidiæ la
queo suffocatus, aspicit Christũ corpore vestitũ, quòd
fuerat passione nudatum. Ipse ex integris genitalibus
virginis,membra infantis eduxit,qui clausis ianuis iu
uenem introduxit.Expauit apostolus culpam suam, &
confessionis pœnitentiam publicauit. Veni, inquit,do
minus:tange vestigia vulnerum meorum, festina cu-
riose,festina perfide, vt vulnera tua vulneribus sanen
tur: & mens tua sauciata perfidiæ iaculis, indulgentiæ
medicamento curetur.Thomas reus,à quo fuerat do
minus offensus,prostratus pedibus saluatoris, lamen-
Ibidem. tabiles gemitus fudit.Dominus meus,ait,& deꝰ meus.
Sed & mitissimus Christus confitentem non cõtem-
psit:nolo,inquit,sis incredulus,sed fidelis.Bona est pœ
nitentia fratres,si tarda non fuerit:& si fuerit sera, in
opere videatur esse perfecta.Facilius cognoscimꝰ ve-
niam creatoris,quàm pœnitentiam peccatoris.

Item eiusdem,de eodem.

C POst custodias sæuas & vincula dura,post illu
siones & verbera, post aceti & fellis pocula
mixta,post supplicia crucis & vulnera,postre
mò post ipsam mortem & inferos:surrexit de suo fu-
nere caro noua,rediuiua phœnicis, quam vltimus sol
& cinname coxerant pietatis. Redit ab occiduo orbe
latens vita,& in mõte salus seruata resurgit,pulchrior
reditura post funus. Quid cœnam illam liberalem cõ
memorem,vbi tingebat discipulus mendax digitum?
Edebat cũ pane cædem, & sorbebat cũ sanguine potio
nem.O crudele proditoris conuiuium,rogo,quibus o-
culis aspiciebat, quem sub dente permebat? Parrici-
da pariter & conuiua vendidit argento dominum,
fecit de magistro ferale commercium. Accepit aurũ,
& perdidit deum. Ipse autẽ Iudas inter epulas carni-
fex, inter nectareos cibos amarus viperem cruentat
animam:& cæcũ alit sub pectore vulnus.Accepit mox
à Christo buccellam,quam malè sibi conscia mens fer
re non potuit.Cucurrit ad Iudęos.Pẽsat in precio mor
tem suam,quꝫ dum alienum sanguinem vendit, pro-
prio laqueo disperiit.Ecce traditur Christus, ducitur,
ecce flagellatur,ecce suspenditur. Quid tibi profuit, ô
Iuda, vt mortem alienam tuo sanguine mercareris?
Christus rediuit ab inferis,& tu in pœna torqueris.Illi
nihil nocuisti,tu verò corpus simul & animam perdi-
disti.Cur Iudæa ferox,quem occideres,comparasti? Si D
seruares tibi,quod emeras: non perderes,quod habe-
bas.Tolis de innocente cõsilium? ducis sicut ouem ad
gladium,cruentas membra,diuidis vestimenta.Quid
lucri inuenisti,quia sic sæuisti?Ecce Christus ex Occa-
no mortis, tanquàm roseum iubar ascendit, & super
te funerea caligo permansit. Aspice Solem nostrũ ra-
diare.Vbi est quod dudum figebas in cruce? Spinas e-
tiam capiti eius, & coronam de vepribus texuisti, a-
cetum quoque amaro felle propinasti commixtum. Il
le tamen accepit, non quod biberet, sed quod potius
reprobaret:denique gustauit merum tuum, & amputa
uit fructum tuum.Ego,inquit, plantaui te vineam fru Esa.5.a
ctiferam totam. Quomodo conuersa es in amaritudi
nem vitis alienæ? Sustinui,vt faceret vuas, fecit autẽ
spinas.Ruit subitò nox medio die,& mortem domini
omnis creatura,ne videret,effugit.Texit faciem suam
lugubri nube omne cœlum,& totus orbis tenebris ob-
uolutus occultauit vultum suum, ne videret in cruce
dominum suum.Elementa ipsa turbantur & rugiunt,
saxa rumpuntur,sepulchra patescunt, mortui reuiui- E
scũt. Factũ est in terra chaos,timet omnis natura pe-
riculum,& Iudæa perficit parricidium. Vnus erat la-
tro & corpore & mente proximus, alter alteri quidẽ
vicinus,sed multùm corde diuisus.Pendebat Christus
in medio,& tanquàm rex fulgebat in throno.Confite
batur vnus & honorificabat, alter incredulus blasphe
mabat.Iudex modò dictat vni sententiam,alteri por-
rigit indulgentiam.O mira rerũ conuersio, latro cre- ϕωμφαία.
dit,& Iudæa fremit.Fecit latro de cruce impetum, &
intrauit paradisum rhomphæa flammea circundatũ.
Iudæa verò amisit lumen,quando perdidit Solem, si-
cut scriptum est:Supercecidit ignis, & non viderunt Psal.57.b
Solem.O violentum latronem,ô artificioseꝫ effractio-
nis vim.Ipsum clauicularium tenuit, & per ipsum ad
paradisi interiora peruenit.Ecce surrexit hodie Chri-
stus,& post supplicia multa illæso corpore coruscauit.
Non eum vmbrosa vorago,non ærea claustra, nõ in-
domabilis mors morte oppressit.Diræ cessere formæ,
imperiúmque omne succubuit.Non ibi præsente Chri
sto vltrices flammæ, non sæua supplicia resonabant.
Gemitus ille tristis,omnisq; luctuosus clangor obstu-
puit:captiuorum dirupta sunt vincula:nox ipsa,infer- F
núsque resplenduit. Vomuerunt anfractus cauernarũ
captiuos, & animas lapsorum iam tenues antra cæca
de suis custodiis laxauerunt. Ceciderunt ferales illæ
cruentę manus,atque rubiginosi tortores viso domi
no tremuerunt.Cœperunt sentire quod fecerãt,& suis
se pœnis carnificina torquebat. Mox resolutos popu-
los reducit Christus in lucem,alloquitur saucios,refi-
cit fatigatos:O mea quondam,inquit,creatura,ô opifi
cium meum:non te ea sorte condiderã, vt in has pla-
gas & in hæc exitia peruenires:Paradisum tibi paraue
ram,non infernum.Delicias præparaui, vitamq; bea-
tam,non mortẽ,constitui.Ecce quò te perduxi, & huc
me descendere compulisti, vt paululum de maiestate
humilis ad hunc carcerem hucusque venirem. Dum
ergo te de his tenebris & tormentis liberarem, iudicẽ
me esse tua culpa fecit:vt te ita derelinquerem,necessi
tas delicti tui compulit.Quid agerem iustus,nisi dam
naretur iniustus?Si te per potentiam eriperem, iusti-
tiam vtique amisissem.Coactus sum amore tui pugna
re cum aduersario tuo. Sistinui angustias vteri virgi-
nalis,accepi sortem tuam, auspicatus sum infantiam,
iacui in præsepio:fleui, dormiui,creui,esuriem sitimq; sustinui.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Sustinui. Quæ fuit, rogo, tãta cupiditas pomi, vt meorum præceptorum obliti, inter ipsa primordia periretis? Debui quidem ingratos æternis donare suppliciis: sed fateor, vicit me pietas. Non angelum misi, sed ego ipse propter te descendi. Permisi me occidi, & sic ad istos inferos veni. Exite nunc vincti, exurgite miseri, respirate captiui. Ecce vobis ignota lux fulgeo, ecce rores infundo, ecce nodos omnes catenasq; dirũpo. Ecce tartareas sedes, noctemq; profundam, fœtidumq; chaos extermino. Sufficiant exactæ pœnæ. Fouebit vos semper maiestas mea, cùm in cœlo fuerit caro mea.

Item eiusdem, de eodem.

DOmini resurrectio induxit mundo lætitiam. Quantò fulget in aspectu, tantò feruet in affectu. Vetus homo migrauit, nouus aduenit. Prævaricatio Adæ confusa est, cùm nobis gratia Christi donata est. Dudum catena erroris trahebat animas miserorum, nunc charitatis vinculum redemptosducit ad cœlum. Erubuit diabolus in furoribus suis. Christus occiditur, & mundus ab erroribus liberatur. Christus resurgit, & hostis euanuit. Miracula virtutum apH paruerunt, vt homines perfidi confunderentur, & vt perditi redimerentur. Quantùm mœret luctibus synagoga Iudæorum, tantùm iucundatur ecclesia Christianorum Triumphemus in Christo, qui nobis donauit misericordię medicinam, dum per lignum tribuit trophæa glorioſa. Iudas vendidit dominum suum, Petrus negauit magistrum, latro confitetur Christum: Iudas desperauit, Petrus titubauit, latro paradisum meruit. Inter traditorem, mercatoremq; sanguinis Christi, & negatorem magistri, & confessionem latronis, signaculum meruimus redemptoris. Sufficiant charitati vestræ, quæ pro eruditionibus animarum dedit dominus deus.

Item eiusdem, de eodem.

FRatres, quàm preciosa & grata hodie ecclesia nobis inclaruit: & totius anni dieb⁹ alacrior dies hodierna refulsit. Non de vsitatis Solis curriculis illuminata præclari⁹, sed de lumine agni resurgentis illustrata sublimius. Hodie enim sol iustitiæ Christus ascendit euangelizatis sanctorum animis, ab inferis eleuans secum corpora sanctorum tanquàm I chorus syderum spiritalium. Enituit Hierusalẽ, in qua visi sunt resurgentes, enitescit ecclesia, in qua præfulgent renascentes: Et illi testes, & isti testes. Solis resurgentis illi testes, Solis in aqua & spiritu baptizãtis isti Psal.117.d testes. Et ideo pulsemus citharam Dauid, canẽtis: Hic est dies, quem fecit dominus, exultemus & iocundemur in eo. Contemplemur hunc diem, qualem nocte habuerit genitricem. Nox planè hæc cœlum luminaribus imitatur, immo verò hac ipsa nocte cœlum terraq; collætantur. Nox bonæ parturitionis, nox sanctæ regenerationis, geminum noctis hui⁹ video vterum: quia & geminum agnosco partum. Commouit tunc nox ista vterum parturiendo corpora resurgentium: commouet nunc vuluam suam renouãdo animas innocẽtium nox, de qua dicitur: Et nox tanquam dies illuPsal.138.b minabitur. Ab ipsa est dies, quem fecit domin⁹, dies dominicus, Alij diem panis, alij dicunt diem lucis. De hac tripartita diei nũcupatione, producamus gaudiorum tubæ clangorem. Dies dominicus, dies (inquam) regalis, in quo imperator ascendit ab inferis. Hesterno die agonizabamus tanquam sperantes regem, hodie lætemur suscipientes imperatorem. Et ideo hesternus dies non fuit ieiunationis, sed expectationis. Nũquã aliquis sensit ieiunij laborem, sed omnes tanquàm K C sibi parabant læti refectionem. Quemadmodum si iudex speratur ad patriam rediturus, nónne totius ordinis viri principes ciuitatis, dum meditantur cantica in occursum iudicis venientis, longius per momenta portis procedunt: & dum sperant, ieiunant: dum ieiunant, refectionem parant. Sic hesterno, veluti in expectatione iudicis salutaris, agonizabamur parando, sed delectabamur ieiunando. Suscepim⁹ regem, & reficimur per gratiam salutarẽ. Et rectè dies dicitur panis, quia in eo nouimus panem resurrectionis cœlestis. Hodie enim processit panis in veritate, qui sicut crystallũ mittebatur de nubibus prophetię. Clamat enim Dauid in voce Psalmi, dicens: Qui emittit crystallum suam, Psal.147.b sicut frusta panis. De ore enim prophetarum, tãquam de nubibus sanctis descendebant niues, descendebat ros in vellus, quasi in crystallum spiritalem: vt per frusta panis consumptæ prophetiæ, integrum sacramenti conficerent panem. Splendebat elapsa crystallum de ore prophetantiũ, & salutare panificabatur nobis verbum crystallica prophetiæ fermentatione firmatum. Destitit iam crystallum prophetiæ, quia paratum nos L gustauimus panem. Et gustando ipsum panẽ non sicut Adam vidimus propriam nuditatem, quãdo nuditas nostra tecta est per huius diei claritatem. Et rectè dies dicitur lucis, in quo fugerunt tenebræ cæcitatis. ExclaEsa.9.a mauerunt, qui erant in tenebris, quia lumen viderunt magnum: & qui erant in regione vmbræ mortis, lux orta est eis. Lætetur terra, quia vidit nouã lucem. Lætentur angeli, quia donauit dominus peccatoribus claritatem. Contremuerunt inferi, insolitum sustinendo splendorem: sicq; incuruatũ est omne genu Christo domino cœlestium, & terrestriũ, & infernorum. Omnia ergo nobiscũ hodie contriumphant. Angelorum apparitio festa nobiscũ solẽnia cõcelebrat. Archãgeli, throni, virtutes, dominationes, cherubin, & seraphin lætitiæ choros ducũt, dum nos tractamus Paschæ mysterium. Innitamur hodie in angelis splendore non vestium, sed canticorũ. Ideo & nos cantemus cantilenã, cantantes cantica cœlestia, quæ humana adhuc cantare non potest lingua. Ideo lętentur cœli, & exultet terra. Exultemus domino, sed in tremore, nó remissa seLuc.1.c curitate: quia & beatus Ioannes præcursor exultauit in M vtero matris, sed qui vinum non bibit, præcepto angeli Gabrielis. Nos autem quia infirmi sumus, sobriè bibamus, modũ non excedamus, vt lætitia nostra cũ moderatione nullam sentiat corporis tempestatem: sed per sobrietatis serenitatem, portum intremus salutarem. Accepimus ieiuniorum palmam? Festiuitatis nó amittamus victoriam: quam nobis tribuat dominus Iesus Christus adiuuando, qui vicit in nobis patiendo: vt digno carmine triũphemus cantãtes, Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors aculeus tuus? Vbi est infernevictoria tua, quia captiuata est captiuitas tua? Omnes canamus halleluia: & idcirco propter diei lætitiam, conuertamur ad Christi clementiam.

Oseæ.13.d &.1. Corin. 15.c

Item eiusdem, de eodem.

MAria veniens ad Christi domini monumentum, appellat dominum hortulanũ: quia infantium plantaria floruerunt. Ecce lilia renatorum ornant altare dominicum, candidis turbis gaudiorum: ecce lilia noua de fonte plantata, quia isti sũt qui lauerunt stolas suas, & candidas eas fecerũt in sanApo.22.c guine agni, qui tollit peccata mundi. Ecce surrexit caro Christi, & flos campi de scrobe sepulchri: & apparuit

A ruit in horto lilium conuallium, cùm ad sepulchri nouam scrobem gaudiorum nuncij descendunt angelorum. Venit Maria sepulturæ portans aromata, & inuenit in sepulchro suauia resurrectionis vnguenta. Non vt vngeret corpus dominicum, sed vt chrismate perfunderet capita renatorum. Venit ad monumentum, æstimat clausum, & inuenit ad ianuam sepulchri vela
Ioan.20.c pendentia linteorũ. Dicunt ei angeli, Mulier, quid plo ras? quem quæris? Iesum quæris intra petram, qui iam confregit mortis gehennam? Quis quæris Maria, plantatam vitem veram? Ecce de palmitibus mortuorum,
Psal.127.a paratur tibi in horto renouata vindemia. Non audisti Dauid prophetam dicentem? Filij tui sicut nouellæ oliuarum? Ecce sunt circa altare dominicũ infantes per
Psal.41.a mediũ floreſcentes aquarum: quia isti desiderauerunt, sicut ceruus ad fontes aquarũ. Quid est ergo Maria? Quem quæris: Non est hic. Surrexit enim, sicut dixerat vobis: vide, aspice linteamina, nil est, quod terreat. Linteamina enim Christi, sepultura est peccati tui: vn de extergas lachrymas luctus tui, & sudorem refrigeres desiderij tui. Videbis in paradiso, quem quæris in
B monumẽto, accessit, recessit, profecit: quem quærebat. inuenit. Aspicit & æstimat hortulanũ: quia verè ab ipso suscepit noua plantaria renatorũ. Domine, inquit, requiro à te, edoce me. Et si æstimo hortulanum, non
Ioan.20.d facio calumniam, dum requiro vitam meam. Si tu sustulisti dominum meum, indica vbi posuisti eum. Nũquid vidisti, quem dilexit anima mea? Si tu es fur corporis domini mei, esto consolator luctus mei. Si tulisti eum, patiamur simul: & de te & de me gaudebit, genus humanum. Si tulisti, non auaritia appetisti, sed misericordiam dilexisti. Tantùm per te ostende locũ, ego paro humeros meos, & tollo tecum. Stat hortulanus, & tacet. O verè hortulanus dominus Christus, qui leuauit plantaria de gehenna, quæ antiqua obruerat sepultura. O verè hortulanus, qui eradicauit mortem, & introduxit secum ad paradisum latronem. O hortulanus, vilis quidem specie, sed dulcis in voce. Iam simplex est horti ianua: nulla ibi de terrore custodia, ideo libẽter interrogat secura Maria. Suspicor, inquit, quia Iudæi tulerunt dominum meum, & nescio vbi posuerunt eum: sed quia te video, te interrogo, à te discere desidero quod requiro. Et dominus Mariæ dat vocẽ, C & indicat veritatem. Labia iusti distillãt melle, & obumbrantur vnguenta Mariæ. Quæ cùm meliorem accepisset odorem, exclamauit in voce, Rabboni? quod interpretatur, magister. Et adorauit eum: & fundẽs lachrymas, & quærens tenere genua eius, dicit ad eam
Ibidem. Iesus: Noli me tangere, nondum ascendi ad patrem meũ: hoc est, iam fide viuis, spiritusq; te viuificat. Resurgit Christus à mortuis, credi debet, non tangi. Qui eius desiderant tenere genua, accedant ad eius altaria. Noli me tangere, necdum enim ascendi ad patrem meum. Et illa dixit, Domine, quare non mihi permittis vt te tangam: vel fimbriam vestimentorum tuorũ ego non debeo tangere, quam tangebant ægroti, & sanabantur? Tu in ligno pependisti, & in sepulchro iacuisti, tu paradisum reseraſti. Admitte me ad hortum deliciarum tuarum. Sanasti Heuam, exhilara Mariam: ostende mihi vitẽ tuam, lætifica me de vindemia tua. Et domin⁹, Vade, inquit, ad palmites meos apostolos, vt occurrant in Galilæam: & ibi tibi apparebit plena vindemia. Ecce igitur de Christo resurgente, & de sarmentis apostolicis triumphauit Galilæa. Ecce de domino & infantibus tanquam de vite, & palmitibus, hodie lætatur nostra mater catholica ecclesia. D

Item eiusdem, de eodem.

SICET omnes solennitates, dilectissimi, quæ in ecclesiis pro dei honore celebrantur, sanctæ sint atque venerabiles: tamen hodierna dominicę resurrectionis dies, peculiarem festiuitatem habet. Ideo vtiq; quia omnes alij dies viuentium in se tantum continent gaudium: hæc etiã lætitiam defunctorum. Cõmunis est ergo infernis simul ac supernis ista festiuitas: quia resurgens domin⁹ à mortuis, & illic festiuitatem dedit vbi mortem vicit: & isthic vbi victor à morte remeauit. Et ideo bene psalmista loquitur de hac peculiariter die, dicens: Hic est dies quẽ fePsal.117.d cit dominus, exultemus & lætemur in eo. Prænunciãs enim. Dominicam resurrectionem, non supernis tantùm sed & infernis, diem salutiferæ exultationis indixit. Descendente in tenebrosam inferorum caliginẽ domino, etiam illic tunc absque dubio dies splendidiſsimus fuit: vbi saluator illuxit. Vnde pulchrè euangelista, qui modò lect⁹ est, Et lux, inquit, in tenebris lucet: Ioan.1.a & tenebræ eam non comprehenderunt. Quia licèt in tenebras dominus descenderit: tenebrarum tamẽ obscura non sensit. Tenuit in illo noctis horrore inuioE labilem maiestatis suæ splendorem: luxit sempiternæ naturæ splendore, ac sic nõ lux à nocte, sed nox à luce superata est. Lætemur ergo dilectissimi & exultemus in domino: hodie enim nobis data est à domino lux saPsal.11.d. lutis secundum illud, quod idem Psalmista in consequentibus ait: Deus dominus & illuxit nobis. Et quid adhuc addidit. Costituite, inquit, diem solennẽ in confrequentationibus†, vsque ad cornu altaris. Completũ etiam hoc hodie in ecclesia dei video. Nam cùm vsq; ad cornu altaris omnia religiosis conuentibus plena sint: ipsam scripturam sanctæ ecclesiæ plenitudo compleuit. Dies ergo hic dilecti: dies est resurrectionis & vitæ. Reddit eum per quadragesimam, gratiorem delectabilior fidei gratulatio: qua ad tristitiam reorũ iuncti sunt dies remissionum: vt patiẽtiam vtique statim remuneratio consequatur, secundum illud: Qui seminant in lachrymis in gaudio metent. Quicunq; ergo seminastis in lachrymis, capite præmia exultationis. Sciat se vnusquisq;, quò maiora seminauit semina fletuum, maiores fructus capere gaudiorum, Species ergo futurarum beatitudinũ iam in præsentibus continetur. Sicut enim nunc est relaxatio post districtionẽ, sic in futuro erit requies post laborem. Vnde obsecro dilectissimi, cùm vniuersam ecclesiam: præcipuè tamẽ vos, qui in nouam salutem regenerati candida indumenta sumpsistis, vt munus quod accepistis, purũ immaculatumq; teneatis: vt nitorem vestrũ habitus etiã in conuersatione seruetis: & tam candida sint corda vestra, quàm vestimẽta vestra. Audistis euangelistam dicentem hodie, quòd quicunque in deum credũt, hi filij sunt dei. Dedit enim, inquit, filios dei fieri, his qui Ioan.1.a non ex sanguinibus, neq; ex volũtate carnis, neque ex voluntate viri: sed ex deo nati sunt. Ergo & vos non estis nunc ex carnis cõceptu æditi: sed ex deo patre generati. Superest vt conseruetis, per sanctæ vitæ cõuersationem, sanctæ regenerationis dignitatem, & verè iuxta id quod Apostolus ait: Sicut modò geniti infan1.Pet.2.a tes rationabiles sine dolo, lac cõcupiscite, vt in eo crescatis in salutem. Et pax dei quæ exuperat omnẽm sensum, custodiat corda & corpora vestra: per dominum Philip.4.b nostrum Iesum Christum, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

† τοῖς πυκάζουσιν, quo loco Hebræi legunt, בְּעֲרֻתִים quo Hiero. in frõdosis. cui concinit ecclesia, in condẽsis, sanè עָב densum quid ac spissũ in dicat verbum עָבה, Psal.125.a F

Universidad de Deusto
Biblioteca

Item eiusdem,de eodem.

Νεόφυτον nouam plantam.i. recēs in Christo regeneratū per baptismum,intelligit.

PAschalis solennitas dilectissimi hodierna die festiuitate concluditur: & ideo hodie etiam neophytorum habitus commutatur, ita tamen vt cādor qui de habitu deponitur, semper in corde teneatur,in qua quidem re obtinenda præmium id nobis iam nūc agendum est dilectissimi:vt quia quinquagesimæ dies sunt:id est,indulgentię & remissionis: ita nobis sanctorum dierum festiuitas agatur,vt relaxatione corporum,puritas non corrumpatur animorū:sed potius abstinentes ab omni luxu, ebrietate, lasciuia:dantes operam sobriæ remissioni,ac sanctæ syn ceritati,id efficere tentemus: vt quicquid nunc corporali abstinentia non adipiscimur, mentium puritate quæramus:& sanè debemus hoc non vtilitati tantùm nostræ & saluti,sed etiam festiuitati ipsi ac tēpori.His enim diebus dominus post resurrectionem vidēdum se apostolis suis,tenendum,amplectendum,perfruendumq; concessit. Vnde cùm solennitas quinquagesimæ & ex eo constet quòd nunc dominus cum discipulis præsens fuit: scire nos conuenit, quòd ita demum
H nos verè solennes sumus, si solennitate,sic vtimur,vt præsentē deum habere mereamur. Quæris fortè vnde id fieri,aut quomodo possit,vt deus præsens sit:neque te admiratio rei huius ac magnitudo deterreat:actus tantùm nostros & conscientias cogitate:nam res hæc in sola vitæ probitate cōsistit.Scitote, quòd si vos præsentiæ dei iam dignos redditis: præsentē deū iam habere cœpistis.Inuocantes se deus sequitur,& trahit. & non repugnat.Sanctos diligit,flagitiosos fugit.Nemo de possibilitate rei huius conqueratur.Is enim præsentem dominum non habet,qui dominum abesse cō pellit.Nemo absentiam Christi sustinet,nisi qui præsentiam non requirit.Multi sequi putant,sed aliud est verè quærere, aliud præsumptionem habere quærentis. Nonnulli enim ex fratrum nostrorum numero dilectissimi,festiuos se esse dubitant, nisi gulæ,nisi ventri, nisi luxuriæ satisfecerint.Dicendum nobis cum libertate est:Nō est hoc fratres festiuitatem colere dei, sed coinquinare. Vultis ergo scire quid sit hominem festiuum esse:Imitamini in aliquo illos,qui primi hac festiuitate vsi sunt,dico sanctos dei:quorum semper fuerunt,vt legimus,dies sobrij,noctes pudicæ, sanctæ vigiliæ,sopor castus,actus probi,conuersatio honesta,vita sibi ex omni parte consentiens, nēque illos sequamur:quorum vt Apostolus ait,finis est interitus: quorum deus venter est,& gloria in confusione ipsorum,
Philip.3.d qui terrena sapiunt. Hi enim dilectissimi diuinis solennitatibus non intersunt.His sacræ diei festa non sapiunt.Quanuis enim præsens esse videatur, re tamen abest:qui conuersatione disiunctus est. Horum lætitia dilectissimi lachrymabilis: horum exultatio luctuosa, non placans dominum, sed exacerbans: quia quamlibet qui solennitatem pro honore diuino celebrare se credat:festiuitatem dei quòd in probris agit, iniuria
Esa.1.d est.Vultis scire me verum dicere, audite de hoc loquētem deum:Si attuleritis,inquit,similaginem,vanū est: incensum abominatio est mihi. Neomenias vestras & sabbata vestra odit anima mea.O infœlix,miserandaq; perditio.Et qua tandem alia re placere deo poterunt,cùm ipsi diuini cultus latria displiceant:Quę ergo his propiciandi reatus spes est: quibus propiciatio ipsa vertitur in reatum?Videtis ergo fratres quantum sit inter veram falsamq; festiuitatem discriminis.Aliud siquidem honor,aliud contumelia. Aliud placere deo,aliud offendere.Si vultis ergo verā solennitate vti,si veris gaudiis frui, gaudete, vt Apostolus ait. Sed gaudete in domino semper. Sicut enim quædam vt scitis sūt turpia gaudia: ita qui in domino vult gaudere,flagitiosa oportet gaudia non requirat. Et nolite,inquit Apostolus,inebriari vino, in quo est luxuria: sed impleamini spiritu sancto,loquentes nobismetipsis:in hymnis & canticis spiritualibus,cantātes & psallētes in cordibus vestris domino. Hæc est firma mētium lætitia & vera. Hæc exultatio sancta, hæc deo digna festiuitas. Sic planè solennes simus: sic in aliqua apostolorum similitudine festa celebremus. Sic etiam illud apostolicum munus assequamur, vt præsentem deum habere mereamur.

K Philip.4.a

Ephe.5.d

Item eiusdem,de eodem.

POst dies octo iterum erāt discipuli eius intus,& Thomas ille,qui tunc cum eis non fuerat, quando gauisi sunt discipuli uiso domino:& qui referentibus,posteà discipulis dixerat,nisi uidero fixuram clauorum,& mittam digitum meum in latus eius,non credam. Hoc ergo hodie,id est,octauo post resurrectionem die,cum discipulis reliquis positō,venit Iesus,ianuis clausis.Sic oportuit ve L
nire,vbi cor incredulitate clausum erat, fidei luce reserandum.Non immeritò ergo etiam octauus dies pari aut penè pari deuotione celebratur: qua ille celebratus est,à quo octauus iste numeratur. In illo enim resurrectio acta,in hoc confirmata est, nec minus dura atq; tenebrosa hic incredulitatis ianua, quàm illic inferni porta perrūpitur.Venit ergo,inquit,Iesus, ianuis Ioan.20.f
clausis.Est quod nos quoque,cum Thoma dubitemus, nisi facta respiciam⁹ authoris.Sed si deum esse,de quo loquimur,cogitemus:cui nihil inuium,cui humanum quoque pectus peruium confitemur:cuius hoc idē cor pus clausis ostiis in ipsa statim salutatione, Pax vobis, conspicuum spectabatur discipulis:hæc si indubia fide credim⁹,ab omni quæstionis scrupulo liberamur.Hāc ergo nobis fidem afferat,hanc à nobis reposcat, hanc in nobis inueniat,hāc relinquat. *Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & uide manus meas: & affer manum tuam,& mitte in latus meum,& noli esse incredulus,sed fidelis.*

Non est meum,meos ludificare phantasmate,vanā imaginem visus si timet, veritatem corporis manus & digitus exploret.Potest fortasse aliqua oculos caligo decipere,palpatio corporalis verum corpus agnoscat.Spiritus,inquit,carnem & ossa nō habet,sicut me Luc.24.f
videtis habere. Quòd hostia clausa penetrauit:sola est virtus diuini spiritus,non sola carnis substantia.Alioquin,quid profuit me suscepisse hominem:si piguit suscitasse:Respondeamus ergo & nos, & fateamur cum Thoma id,quod miraculum diuinæ virtutis exposcit.

Tu dominus meus,& deus meus. Nobis enim ille dubitauit,nobis exprorauit,nobis credidit,nobis in illo dominus manus & lateris vulnera contrectanda permisit. *Dicit ei Iesus:Quia uidisti me,credidisti: beati qui non uiderunt, & crediderunt.* Habemus igitur & firmitatem palpata credentium, & beatitudinem non visa credentium. Scripta sunt, inquit, vt credamus quia Ioan.20.g
Iesus est Christus filius dei:& vt credentes, vitam habeamus in nomine eius.De ¡consequenti verò, quam modò audiuimus,manifestatione eius,illud aduertisse sufficiet:q̄ qui nocte tota inuanum retia, arbitrio suo missa indifferenter incerto latere detraxerunt: in verbo domini luce iam reddita, missa in dextrum latus plena traxerunt.Illud verò quod in hac eadem manifestatione, cum discipulis, sicut aliis etiam euangelij

M Luc.24.f

locis

A locis ante passionē refertur,cibum sumpsit,suspicionē phantasiæ penitus auertit.Neq; enim post resurrectionem corpus illud sustētaculis ciborum indiguisse credendum est:quod iam maiestas sola vegetabat. Traxerunt ergo in terrā rete,plenū non promiscuis, sed magnis piscibus:ex quibus nullū proiiceret electio. Quid autem significet,tam sublimis ista piscatio, & quia nō est scissum rete, sequentia declarant. Sic si trahuntur retia,quæ in dei verbo ac voluntate mittūtur,captura magna est,scissura nulla.Illi piscatores erāt,quibus sal
Mat.4.c uator dixerat,Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominū.Quæ ergo istis hominum piscatoribus retia,nisi doctrina firmissima veritatis,quā mendacij scissura non violat? Monet me in istis piscatorū verbis consentiens alterius loci relatio. Nam simplici
Ioan.19.d ter in passione domini refertur tunicam ipsius ab his, qui sibi vestimenta eius diuidebant,non fuisse scissam. Ergo nec doctrina apostolica,quæ in his apostolorum retibus figuratur,nec vestis dominica pati vnquā potest scissuræ vllius fœda dispendia. Vbicūque igitur a
liqua doctrinæ scissura conspicitur,ibi non potest do
B minica vestis,nec magnorū, vt ait,piscium captura cognosci.Cauete itaq; dilectissimi,scissa illa ab integrita te catholicæ fidei hæreticorū dogmata. Dominū nisi integra vestis non capit, fideles domino non nisi integritatis captura constringat.Cauete dilectissimi:multæ enim scissuræ sunt,ne quis aliquando ad schismatū pannos, ab huius vestis integritate desciscat. Multi fidelium in captiuitatem deueniunt, multi hæreticos dominos sustinere coguntur. Sed si non coguntur ad sacrificia,quid refert si coguntur ad sacrilegia? Sit ergo fidelibus etiam in captiuitate corporis,fidei libera, priuata confessio.Hęc in singulis,& quod peius est,frequens ac familiaris est.Captiuitatis persecutio, si non desit fides,potest imputari martyrium, per dominum nostrum Iesum Christum, cui est cum patre & spiritu sancto honor,& gloria,in secula seculorum,Amen.

De ascensione domini.sermo.

Incerto interprete.

CVādo de cruce,nostra processit oratio, foris ciuitatem,solennitatem,celebrauimus:& nūc quando de crucifixi ascēsione tractamus,prę
C clarum diem & omni lætitia coruscantem, fines ciuitatis egressi,summa cū gratulatione celebram⁹.Et hoc non ad contumeliā ciuitatis, sed ad honorem obserua tur sanctorū,ne nos causa dissimulationis accusent dicentes,q̄ pro domino sensimus vniuersa tormenta, vexantium manibus nostra vidimus ossa carne nudata,patientia nostra tortor cessit iratus, libenti animo pro Christo noster sanguis effusus est, decisa capita sunt pro eius gloria. Hæc omnia meruimus sustinere, nec mysteriorū arcana in nostris tabernaculis celebrantur.Ideo dilectissimi fratres hodie ad loca conuenimus beatorū,ad sanctorū habitacula festinamus, vt conuentus noster,ipsorū quoq; præsentia clarior redderetur:nō enim in hoc theatro martyres tantùm prę sunt,sed & angelorū instantia locus decoratur. Nā & angeli præsiuut:& si martyres videre desideras,si angelos cupis inspicere,aperi oculos fidei,& illud tibi theatrū facilè demōstratur.Nam cùm in omni aëre angelorū multitudo versatur,multò magis in ecclesia,multò amplius hodierno die,quando eorū dominus ascendit in cœlum. Et vt scias quòd angeli vbique versantur,audi quod Paulus fœmineo pudori prospiciēs ait,
1.Cor.11.b Debēt mulieres velamen habere supra caput,propter angelos.Et iterum Iacob:angelus, ait,qui liberauit me D
à iuuentute mea.Et illi qui cum apostolis erant, aiunt Gen.48.c
ad Herodem,Angelus ipsi⁹ est.Et Iacob,Vidi, inquit, Ibidē.32.a
castra angelorum. Et meritò angelorum castra videbantur in terra.Nam sicut Imperatoris optimi prouisione vrbes omnes,vniuersæ ciuitates, castella singula,manu militari aduersus hostilem muniuntur aduētum,& omnia loco diligenter armantur,ne barbarica incursione deleantur:ita & deus, quoniam barbara & agresti mente rabientes dæmones, ad pacis euersionē vbique versantur,ad tutelam nostram constituit exercitus angelorum,vt eorum præsentia dæmonum confringatur audacia,& per eos nobis pacis gratia ministretur.Vides quòd & angeli præsunt,consistunt martyres,& vbique nobis præparantur auxilia:quid igitur miserius illis est,qui conuentum istum splendidū dere linquunt:& quid vobis beatius,qui ad tantam solenni tatem concurrere voluistis:Sed fortissima martyrum facta alio tempore declaremus, & ad propositum redeamus.Hodierna die dilectissimi fratres deo sumus mira reconciliatione sociati,hodierna die humanum genus cœlestem misericordiam meruisse cognosci- E
tur,hodie vetus illud iurgiū dissolutum est, sedatū pristinum bellū,hodie nobis pax mirāda donata est,quæ nunquam sperabatur posse concedi:nam nulla spes erat deum humanæ velle reconciliari naturæ, nō quia dominus inhumanus,sed quia seruus negligentia videbatur oppressus,nō quia crudelis domin⁹,sed quia contumax seruus est.Vis audire q̄ nostro vitio de⁹ ad cōmotionem non prouocatus est,q̄ nostra culpa manuetus dominus videtur iratus:disce singula,& rationem causę cognosce,vt cùm sedatum senseris bellum, iurgiū dissolutum,& humanum genus summo honore decoratum,diuinā gratiam, misericordiamq; merearis,& perpetua deum benedictione sanctifices. Ali quando deus de humani generis cōfusione cogitauit, & intātū eius ira processit,vt viros & fœminas, senes & iuuenes,feras & pecora lucis priuare disposuisset aspectu.Et audi diuinæ verba sententiæ:Delebo,inquit, Gene.6.b
hominē:quem feci à facie terræ, & bestias & pecora, quoniā recogitaui, quia feci hominē. Et vt scias quia humana ei nō fuit exosa natura,sed malitiæ nostræ fe
rebat horrorē:postquàm dixit, delebo hominē quem F
feci à facie terræ,dicit ad hominem, Tēpus omnis hominis venit ad mē.Et si hominē haberet exosum, non loqueretur ad hominem,nec dignū eum suo sermone fecisset,nec diuinū eum percipere concessisset auditū. Sed vide dei misericordiam.Hominem quadam satisfactione consolatur,& causas ei futuræ calamitatis enarrat,non vt homo causas discat,sed vt narrādo aliis multos meliores efficiat.Quod dicebā,hoc est,intantum humanum genus pessimè cōuersabatur,vt ipsius terræ habitatiōe carere speraretur. Sed & nos qui & terra videbamur indigni, hodie eleuati sum⁹ ad cœlum.Qui nec terrestria merebamur, cœleste regnum meruimus possidere.Cœlorū transiuimus fines, & ipsa sede regali decoramur.Et natura cuius causa Cherubin seruabat paradisum à Cherubin summo cū honore susceptа est. Sed hoc mirabile quemadmodum factum est,videamus:& quēadmodum nos qui tantā offenderamus clementiā,vt & terrestribus priuaremur, excelsa tenuimus,& alta meruimus possidere, quēadmodū sedatū iurgium & illa videatur ira sublata.Disce quòd non nostra deprecatione,qui eum offendera
mus,sed postulatu eius,qui iustè fuerat nobis irat⁹,pax facta est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G facta est. Pro Christo nanq; ait, legatione fungimur, tanquam deo rogante per nos. Quid hoc est? ipse rogat qui iniuriam passus est? Valde inquit, nam deus clemes est, & ipse tanquam pater misericors deprecatur. Et vide qui medius est, qui reconciliator accessit. Non angelus, non archangelus, sed ipse filius deprecatur. Et sicut duobus iurgio separatis, vnus in medio positus altercantium litem, discordiamq; dissoluit: ita & Christus fecit. Deus nobis iustè irascebatur, & contemnebamus iratum, & clementem dominũ declinabamus, & se mediũ Christus ingessit, & sociauit vtranq; naturam. Et nobis quod imminebat à patre suppliciũ, ipse sustinuit. Vis discere quod & inde suppliciũ, & ex hinc insultationem ipse sustinuit? Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictũ. Vides q̃ imminens cœleste suppliciũ ipse sustinuit? disce quòd & terrestrem insultationem ipse tolerauit, cùm dixit, Opprobria insultantiũ ceciderũt super me. Vides quẽadmodum sedauit iurgium, quemadmodum legẽ ipse dissoluit, nec antè discessit, sed multa fecit, multa sustinuit, vt inimicũ reconciliaret, & hostem deo sociaret, & amicũ faceret, qui multo tempore fuerat inimicus. Et horum omniũ beneficiorũ hodiernus dies materia fuit, & tanquàm primitias naturæ nostræ deo dedit. Et sicut de campis, ac segetib⁹ decoratis, si quis collectas spicas obtulerit deo, omnẽ campo benedictionẽ reportare perspicitur: sic & Christus per illud corpus fecit benedici nostram naturã. Sed cur non omnem naturã leuauit ad cœlum? Scilicet quia non videntur esse primitię, cùm totũ offertur, sed cùm breue offertur. Breui enim oblatione totũ benedicitur. Sed inquis, Si primitiæ sũt, primũ factum hominẽ ad cœlũ debuerat eleuare: Primitiæ nanq; sunt, quod primùm offertur. Primũ quod pullulat, non est hoc primitiæ. Nam imbecillis fructus nullus est, sed fortis & validus ipse debet offeri. Quia igitur ille fructus peccato fuerat alligatus, & peccati crimine tenebatur: ideo non leuatus est, licèt prior factus esse videatur, sed is qui posteà factus est. Et vt discas quòd ille fructus primitias facit qui robustus, & validus, & summa maturitate floreſcit, testimoniũ te diuinæ lectionis poterit edocere. Si intrabis in terram quam dominus deus tu⁹ tibi dabit, inquit Moses ad populum, & plantabis in ea omne lignum, quod facit fructum ad edendum, tribus annis depurgabis fructum eius, quarto verò anno fructus sãctus erit domino. Ergo si primitiæ sũt quod primò profertur, primi anni fructus domino debebamus offerre. Sed ille ait, tribus annis non purgabis fructum eius, sed dimittes illud, quia nondum arbor valida firmitate roboratur, nec fructus aliqua maturitate floreſcunt: sed quartus, inquit, annus sanctus erit domino. Vide legis conditoris prudentiam, fructum primum nec manducari permittit, ne ante deũ quisquam eũ percepisse videatur: nec offerri concessit, ne deo immaturus offeratur: sed dimitte, inquit, quia prim⁹ est: nec offeras, quia oblationi nondum dignus est fructus, nec accipienti conuenit immaturus. Et hæc vobis dicta sunt propter corpus quod Christus obtulit: igitur nostrę naturę primitias obtulit patri, & oblatũ donum miratus est pater, quod & tanta dignitas offerebat, & quod offerebatur, nulla macula fœdabatur. Nam & suis manibus suscepit oblatum, & suæ sedis fecit esse participem, & quod plus, ad partem suæ dexteræ collocauit. Cognoscamus quis est ille qui audiuit, Sede ad dexteram meam: quæ natura est cui deus dixit, Esto meæ particeps sedis? Illa natura est quæ audiuit, terra es, & in terrã ibis. Non enim ad omnem gloriam cœlos transisse suffecerat, non cum angelis stare: sed cœlos transiuit, supra Cherubin ascendit, vltra Seraphin eleuatur, nec antè stetit, nisi sedem dominicam meruisset. Vide quo spacio cœlum separatur à terra, immo terra quantò ab inferis est, & ipsum cœlum quantò ab altiore cœlo separatur, & de altiore cœlo ad angelos quantum spatij est, ad superiores etiam potestates, ad ipsam quoque dominicã sedem. Per hæc omnia natura nostra eleuata est, vt homo qui loco tam humili tenebatur, vt descendere nõ posset vlterius, ad tam excelsam sedem eleuaretur, vt altius non posset ascendere. Et hæc ostendens Paulus dicebat: Qui descendit, ipse est qui ascendit. Et iterũ: Descendit ad inferiora terræ, & ascẽdit super omnes cœlos. Discite igitur qui ascendit, & quæ natura leuata est. In hoc enim cupio remorari sermonem, vt humani generis commemoratione diuinam clemẽtiam cum omni admiratione discamus, quæ summum honorem, magnamq; gloriam nostræ naturæ largita est. Terra & cinis eramus, sed hoc nostrũ vitium, sed naturæ imbecillitas fuit, irrationalibus insensatiores fuimus. Comparatus nanque est, ait, homo iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Et peius est comparari, quàm nasci. Nam naturaliter non habere rationem tolerabile est, verùm rationis decoratione decoratum, irrationabili naturæ comparari, voluntatis est crimen. Et quando audis, quòd homo comparatus est iumentis: non arbitreris, quòd eũ irrationalibus similem voluit demonstrare, sed longè peiorem, non tantùm quia homines facti ad irrationabilia ad maiorẽ dementiam properauimus: (Et hoc significans Esaias dicebat: Cognouit bos possessorem suum, & asinus prę sepium domini sui, Israël autem nõ me cognouit.) sed vt peiorem conuersationem erubescamus. Vbi enim abundauit peccatum, superabundabit & gratia. Vides quòd iumẽtis irrationabiliores fuimus? cognouit bos possessorem suum, & asin⁹ præsepium domini sui. Vis & auibus nos irrationabiliores inueniri? Turtur & hirundo, agri passeres agnouerũt tempora ingressus sui: populus verò meus non cognouit iudicia dei. Ecce iumentis, ecce auibus deteriora sentimus, & irrationabiliora cogitamus. Vis amplius nostram inuenire naturam? Formicarum nobis gesta narrauit, & earum nobis imitationem ostendit. Vade nanq; ad formicam, ô piger, & æmulare vias eius. Formicarum sumus facti discipuli, formicarum æmulatione viuimus, formicarum conuersamur exemplis. Intantum amissimus humanæ naturæ consiliũ, intantũ humanæ mentis aliena sentimus, qui ad similitudinem dei facti mõstramur. Sed non reus est ille qui fecit, sed nos qui contempsimus in imagine perdurare. Sed quid de formicis dico? Lapidib⁹ insensatiores facti sumus. Et hoc tibi valido testimonio mõstrabo. Audite, ait Micheas, funda mẽta terræ, quia iudicium domino cõtra populũ suũ. Quid ais? Cõtra homines tibi iudiciũ est, & testes terræ fundamenta, vt inter diuinũ humanumq; iudiciũ audiant, iudices inuitantur? Valde, inquit, nã lapidibus homines insensatiores esse noscuntur. Vides q̃ totius malitiæ fines excessim⁹? asinis & bobus irrationabiliores ostendimur, sensu volatiliũ superamur, nec ipsis lapidibus cõparamur, sed serpentium malignitates imitamur. Furor nanque, ait, eorũ ad similitudinẽ serpentis, venenũ aspidum sub labiis eorũ. Et quid de mutis animalibus loquimur, vbi etiã ipsius diaboli filij nuncupamur?

Heb.2.d — 2.Cor.5.d — Galat.3.b — Psal.68.b & Roma.15.a — Leuit.19.c — Psal.109.a — Gene.3.d — Ephe.4.b — Ibidem. — Psal.48.c — Esa.1.a — Rom.5.d — Hier.8.b — Prou.6.a — Mich.6.a — Psal.57.a

A cupamur? Vos nanq;, ait, filij diaboli estis. Sed tamen nos qui sensum non habebamus, qui contumacia grauabamur, qui nec lapidibus comparabamur, qui vincebamur ab omni natura, qui despectui videbamur, qui cõtemnebamur: & quemadmodũ loquar, ignoro, quo sermone vtar, quo verbo dicam reperire non possum: natura fragilis, natura contempta, & omnibus monstrata deterior, omnia vicit, omnia superauit, & omnibus hodierna die meruit excelsior reperiri. Hodie angeli vota diu desiderata receperunt: hodie archangeli, quod multo tempore cupiebant, inspicere valuerũt: naturam nostrã ipsi in sede dominica immortali gloria fulgentem peruiderũt. Hoc enim affectabant angeli, hoc desiderabant archangeli, etsi eos natura humana largito sibi honore superabat, attamen nostris beneficiis gratulantur: nam etiam nostris dolebant suppliciis. Et quando puniebamur, ipsi quoque nimia tristitia tenebantur. Et Cherubin licèt paradisum custodiebant tamen nostris suppliciis tristabantur. Et sicut conseruus bonus, cùm à domino custodiendũ conseruum susceperit, satisfacit quidem dominicæ iussioni: B sed tamen pœna conserui nimio dolore conteritur, & seruitutis necessitate constrictus, animi nõ respuit charitatem: Sic & Cherubin meruerũt quidem custodire paradisum, sed dolebant honorem custodiæ. Et vt hoc facilè possis aduertere, ex hominũ affectione cõdisce, quos conseruorum calamitates inspicimus condolere. Et si seruant homines charitatem, multò magis illę potestates nostris suppliciis commouentur. Nam & iusti dolebant peccatorũ suppliciis, & licèt meritò pœna inferebatur, tamen dolores incitabat tristitia. Nam & Moses post idolorum ceremoniam dicebat. Siquidem dimittis illis peccatũ, dimitte: sin autem, & mẽ dele de libro quem scripsisti. Quid hoc est? Contumaciam vides, & pro impiorũ suppliciis deprecaris. Ideo, inquit, doleo: ideo deprecor, quia dignè cruciantur, quia meritò puniũtur, quia ipsi sunt sui causa supplicij. Et Ezechiel cùm angelũ populo videret inferentem summa supplicia, cũ nimia lamentatione clamauit, dicẽs: Heu mihi domine, quoniã deles tu reliquias Israël. Et Hieremias: Castiga nos domine in iudicio tuo, & nõ in ira tua, ne nos pauciſſimos facias. Et cũ Moses & Ezechiel, & Hieremias dolent, quantò magis illæ potestates C nostris calamitatibus cõmouentur? Et vt scias q̃ nostris malis doluerũt, ex eo disce q̃ reconciliatione dominica gratulati sunt: etsi anteà nõ dolebãt, nec posteà gratulantur: quia gratulati sũt. Christus saluator ostẽdit, dicens: Erit gaudiũ in cœlo & in terra, vno peccatore cõuertente: & si vni⁹ peccatoris correctione angeli gratulantur, multò magis cùm ad cœlũ hodierna die primitias hominũ viderint eleuare naturam. Et alia ratione condisce gaudiũ cœlestium potestatũ, quãdo dominus noster Iesus Christus natus est secundũ carnem, cùm reconciliatũ hominem viderent, nec enim aliter descenderet, cũ summa gratulatione in terra clamabãt: Gloria in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonæ volũtatis: vt discas q̃ ideo glorificant, quia terram ea, quæ bona sunt, recepisse lætantur. Declarant & causã, dicentes: In terra pax hominibus bonæ voluntatis: hominibus qui rebellati sunt, qui inimici fuerunt, qui alienati erant, qui contumaces iudicati sunt. Vides quemadmodũ in alienis bonis gratulãtur, immo in suis? Nã nostra bona suas vtilitates arbitrantur. Vis discere q̃ cùm ascenderet, gratulabãtur, & nimio gaudio exultabant, & descendebant frequẽter? Et hoc propriũ est cupiẽtiũ videre inopinatũ spectaculũ: D & vt scias q̃ ascendebant & descendebant, Christi te verba confirmẽt, qui dicit: Amodo videbitis angelos dei ascendentes & descendẽtes ad filium hominis: & iste semper amantium mos est, & cupientiũ solita consuetudo. Vnde nec tempus expectare didicerũt, sed festino amoris ardore, & delectatione præueniũt constitutum: ideo ascendũt, ideo descendũt, & cum omni festinatione nouũ, & incredibile spectaculũ videre desiderant. Nam quid hoc mirabilius est, quando homo qui contemptus fuerat, videtur in cœlo? Ideo & quando nascebatur dominus noster, & quando resurgebat, exultabant angeli, & hodie quando ascendit ad cœlũ. Ecce enim duo ait, in alba veste, vt ex ipsis indumẽtis gratulatio monstraretur, dixerunt ad discipulos. Viri Galilæi, iste Iesus qui ascẽdit à vobis in cœlum, sic veniet quemadmodũ vidistis eum in cœlum eũtem. Hìc auditũ mihi omni cum diligentia cõmodate. Cur hæc dicta sunt? Nunquid oculos discipuli nõ habebãt? Nũquid non videbant, quòd gerebatur? Nũquid non dixit euangelista, quia videntibus eis ascẽdit in cœlum? Cur igitur angeli eis dicebant quod factũ est? Quid eis mõ E strabant quòd ascendit ad cœlum? propter has scilicet duas causas. Vnam, quia dolebant Iesu discessione desolati: & quia dolebant quòd ad eos dicitur: Nemo me interrogat de vobis, quò vadis? sed quia dixi, tristitia impleuit cor vestrum. Et si amicorum, seu cognatorũ separatione tristantur, quantò magis saluatorem, magistrum, dominũ misericordem, pium, mansuetũ, cùm à se viderent separari, non omni cũ dolore tristabantur. Ideo stabant angeli, & ascẽsionis tristitiam regressionis commemoratione consolabantur, & separationis dolorem aduentus futuri pollicitatione sedabant. Nam aiunt: Iste Iesus qui ascendit à vobis, sic veniet. Doluistis, inquit, quia ascendit, sed dolere desinite, nã iterum veniet. Et ne hoc faciant quod Helisæus fecisse docetur, conscidit vestimentum cùm magistrũ vidisset eleuatum ad cœlum. Non enim habuit præsentẽ angelum, qui Heliam promitteret aduenire. Ne igitur & isti hoc faciant, ideo angeli stabant, animas eorum tristitiæ solatio releuantes. Et hæc quidem vna causa est præsentiæ angelorum. Erat & alia causa non minoris rationis. Nam addiderunt, Qui ascendit ad cœlũ: F & quia longũ spacium de terra tenebatur ad cœlũ, & oculorũ acies porrectum corpus ad illam altitudinem minimè poterat peruidere: sed sicut auem si altiora postulat, deficiet aspect⁹ inspicere, & noster oculus volatu vincitur celsiore: sic & illud corpus quanto ferebatur ad summa, tãtò oculos videntiũ aspectus imbecillitate incidebat, deficiente natura altiora conspicere: ideo stabãt angeli, iter cœleste monstrantes, ne quis arbitraretur, quia tanquã in cœlũ ascendit sicut Helias, sed in cœlũ ascendit, qui eleuatus est à vobis ad cœlũ. Ideo non simpliciter hoc addidit. Et Helias quidẽ tanquam in cœlũ ascendit, nam seruus erat: Iesus autẽ ad cœlũ, nam dominus erat. Ille in curru igneo, hic in nube. Et quãdo seruus vocabatur, currus mittebatur vt veniret: & quãdo filius ascendebat, dominica sedes occurrebat, nec tantũ dominica, sed & paterna. Nã & de pætre eius ait Esaias: Ecce dominus sedet in nube leui. Et quia pater sedet ĩ nube, misit & filio. Et Helias quidẽ cùm ascẽderet, melotẽ Helisæo dimittit: Christ⁹ autẽ discipulis gratiã dereliquit, quæ nõ vnũ prophetã, sed multos Helisęos effecit, immo illo potẽtiores, & lõgè amplius meliores. Eleuemur igitur & excitemur dilectissimi

Ioan.8.f — Gene.3.d — Exo.32.g — Ezec.9.d — Hier.30.b — Luc.15.b — Luc.2.b — Act.1.b — 4.Reg.2.c — Esa.19.a — Ioan.1.g — Act.1.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

G lectissimi fratres,& illum cogitemus aduentum. Nam & Paulus ait,Ipse descēdit de cœlo dominus in iussione,in voce archangeli:& nos qui viuimus , qui relinquimur,rapiemur in nube, in occursum domini , sed non omnes. Et quia non omnes rapiemur,sed aliquā- 1.Thes.4.d
ti,audi quid ait Christus: Tūc erunt duæ in mola molentes,vna suscipietur,& vna relinquetur. Duo in lecto,vnus suscipietur,& vnus dimittetur. Quid hac significatione ostendatur,quid hoc secreto declaretur, videamus. Mola,pauperes inopesq; demonstrat,& eos qui vitæ labore conteruntur:lectus, diuites & quietos ostendit,& eos qui honoribus secularibus perfruūtur. Et volens ostendere quia & pauperes aliquando liberantur , & pereunt : & ex diuitibus nonnulli liberantur, & pereunt, ait : Quia de mola vna suscipitur , & altera dimittitur:& de lecto vnus suscipitur , & alter relinquitur significans quia hi qui peccatis obruūtur, hic remanent congrua supplicia sustinentes , iusti rapiuntur ad nubem. Nam sicut rege adueniente ad aliquam ciuitatem,hi qui honoribus & dignitatibus decorātur , cum summa confidentia non expectato eius Simile.
H ingressu longè ante portas occurrunt, & excipiūt aduenientem:rei autem,& criminibus obligati intra muros retinentur , imperatoriam expectaturi sentētiam: Ita & quando dominus veniet , iusti ei in ipso medio aëre confidenter occurrunt:noxij autē,& obruti peccatis,hic remanent expectātes iudicium. Tunc & nos rapiemur. Non me iustorum numero contineri commemorans dicti,nos rapiemur. Nam non sum intantum sanæ mentis alienus , nec animæ cæcitate confusus,vt mea peccata non nesciam , & meorum videar oblitus esse gestorum. Nam quia diem festū nolo meo dolore turbare,nec solēnitati miscere tristitiam, parco lachrymis, parco flectibus meorū peccatorum cōscientia sauciatus : ideo orationem in ipsa festiuitatis lætitia terminabo,illi⁹ diei memoriam derelinquens, vt nec diues suis opibus gratuletur,nec sua pauper egestate tristetur,sed vnusquisque suæ conscientię meritū speret. Nam nec diues beatus, nec pauper miser poterit iudicari:sed is qui illius meretur aspectum,ipse cacumen totius beatitudinis possidebit. Nam qui peccatis pauper est,diuitiis cœlestibus abundabit:& qui cri-
I minib⁹ diues est, suppliciorum inopiam sustinebit. Et ideo dico , vt qui in peccatis sumus, lugeamus : & qui bona conscientia viuunt,gratulentur. Sed nec isti confidant,sed caueant:nec illi lugeant,sed corrigātur. Nā & eum qui licēt malè fuerat conuersatus mutata vita gloriam promereri , & his parem fieri,qui semper iustè vixerunt:hoc & nos implere properemus:& qui bene viuunt,propositam conuersationem meritò futuræ gloriæ ampliare festinent,& confidentiam augere non desinant:& qui peccatorum mole opprimuntur, meliore correptione mutentur, vt iustorum choro sociati,cum debita reuerētia imperatorem suscipiamus angelorum,& illa beatitudine perfruamur,quam nos omnes liceat promereri , gratia domini nostri Iesu Christi,cum quo patri gloria,imperium,cū spiritu sancto,& nunc & semper,& in secula seculorū, Amen.

De Pentecoste, sermo.

Incerto interprete.

HOdie nobis terra facta est cœlum, non stellis de cœlo in terram descendentibus , sed apostolis ad cœlos ascendentibus, quia effusa est copiola gratia spiritus sancti, & vniuersum orbem operata est cœlum,non immutans naturam , sed voluntatem emendans. Inuenit nanque publicanum,& euā- K
gelistam effecit:inuenit persecutorem, & apostolū reddidit:inuenit latronem , & in paradisum induxit:inuenit meretricem,& virginibus coæquauit: inuenit magos,& euāgelistas ostendit:fugauit malitiam,& induxit benignitatem: exterminauit seruitutem , & induxit libertatem concessit debitū,& intulit gratiam dei. Ideo cœlū factum est terra,& hoc sæpius dicens , non cessabo. Quid enim tales stellæ sicut apostoli? Stellæ in Coloss.3.a
cœlo , apostoli super cœlos . Quæ sursum sunt (inquit Apostolus) sapite, vbi Christ⁹ est in dextera patris sedens. Stellæ de igne insensibili, apostoli de igni intelligibili:stellæ in noctu lucent,in die obscurantur:apostoli in die & in nocte suis radiis,hoc est virtutibus,effulgent. Stellæ orto Sole obscurantur,apostoli Sole iustitiæ resplendente,sua claritate lucescunt:stellæ in resurrectione cadēt sicut folia, apostoli in resurrectione rapientur in aëra nubibus . Et in illis quidē syderibus alius Antifer,alius Lucifer appellatur:in apostolis autē nullus Antifer est,omnes luciferi, & ideo stellis maiores apostoli. Et quicunq; eos luminaria vocauerit mundi,non peccabit : non solùm dū essent in corpore, sed
L etiā magis nunc,quando de hac vita migrarunt . Gratia enim & merita sanctorū non minuuntur morte, non retardantur die, non dissoluūtur in terra,nec nocte obscurantur,nec tenebris obumbrantur,& hoc res ipsa demonstrat. Piscatores quippe erant , & illis dormientibus retia operabantur . Et tūc quidem pisces capiebant ad mortē,nunc autem homines capiunt ad salutē,claudos facientes currere,cæcos illuminantes,leprosos mundantes,dæmones effugantes,testatur multitudo credentium diurna. Vinitores erant,& illis absentibus corpore vinea floresćit,& botros affert. Etenim vinitores erant & piscatores,& turres,& columnæ,& medici,& duces,& doctores,& portus, & gubernatores,& pastores,& athletæ,& pugnatores,& coronas gestantes. Columnæ quidē, quoniā virtute sua ecclesiæ robur sunt:fundamentum autem quia in confessione ipsorū fundata est ecclesia,dicente domino: Tu es Petrus,& super hanc petrā fundabo ecclesiā meam. Mat.16.c
Portus autem,quia tēpestates impias represserunt. Gubernatores,quoniam orbem terrarum viam rectā docuerunt. Pastores,quoniā lupos abegerunt,& oues conM seruauerunt . Aratores , quoniam spinas eradicauerunt . Vinitores , quoniam labrusćas eradicauerunt, & semina pietatis plantauerūt. Medici,quoniam vulnera nostra curauerūt . Et vt discas me non incassum hæc dixisse, adducam Paulum in medium hæc omnia facientem. Vis eum plantatorem videre? audi: Ego plā 1.Cor.3.b
taui, Apollo rigauit,sed deus incrementum dedit. Vis Ibidem.
eum structorem videre? Sicut sapiens, inquit,architectus fundamentum posui. Vis eum dimicantem videre? Sic pugno,nō vt aërem cædens. Vis eū videre cur- 1.Cor.9.b
sorem? Ab Hierosolyma & in circuitu vsque ad Illyri Rom.15.c
cum,& inde ad Hispanias,& in vltimas partes repletū est euangeliū Christi. Vis eū videre athletam? Non Ephe.6.b
est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem. Vis eum videre ducem? Assumite arma dei,& induite Ibidem.c
loricam fidei,& galeam salutis, & gladiū spiritus sancti. Vis eum videre certantem? Certamen bonū certa- 2.Tim.4.b
ui,fidē seruaui. Vis videre coronatum? De cætero reposita est mihi corona iustitiæ. Et cùm esset vnus, omnia faciebat,dominum suum imitans: etenim cùm sit diuinitas vnius substantiæ , & immutabilis , pro nostra salute omnibus omnia fit. Tu palmes factus es,& ipse tibi

A tibi vinea,sicut ipse dicit:Ego sum vinea,vos autē pal
Ioan.15.a mites. Promouere gressum voluisti? factus est tibi via,
Ibidē.14.a dicens:Ego sum via,per me si quis intrauerit, exiet, &
Ibid.10.c pascua inueniet. Ouis factus es,ille tibi pastor . Ego sū
pastor bonus:pastor nanque bon⁹ ponit animā suā pro
Ioan.1.d ouibus. Peccator effectus es? factus est tibi agnus: Ecce
agn⁹ dei qui tollit peccata mūdi . Māducare voluisti?
Ibid.6. factus est tibi mēsa. Bibere voluisti? factus est tibi poculum: Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinē
Galat.3.d meū,in me manet,& ego in eo. Vestiri voluisti? factus
est tibi indumentum . Quotquot enim in Christo baptizati estis,Christum induistis . Sponsa fieri voluisti?
Ioan.3.d factus est sponsus: Qui habet sponsam , sponsus est,sicut dixit Ioannes Baptista . Nubere voluisti? factus est
2.Cor.11.a tibi vir. Despondi enim vos vni viro virginem castā exhibere Christo . Meretrix eras , & facta es virgo. O
noua & admiranda rerū commutatio. Apud seculi homines nuptiæ virginitatem dissoluunt,apud spiritales
autem nuptias,meretricē ex gentibus accepit ecclesiā, & virginibus castiorem effecit. Interpretare mihi ō hę
retice,quomodo meretrix effecta sit virgo. Hęc te ne-
B scire dicis,& disputare de deo audaci temeritate conaris. Circūuenire non queo,fide virū susćipio. Hæc autē omnia operatur spiritus sancti gratia, quæ largè effusa
Acto.2.a est super apostolos dei. Et factus est repētè de cœlo sonus tanquam aduenientis spiritus vehementis, & repleuit totam domum vbi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquàm ignis: non ignis,
Exo.3.a sed tanquam ignis. Si ignis,inquit,quomodo non ardebant? Interrogat Iudæus,interrogabo & ego Iudæū:
Si ignis erat,quomodo non comburebat rubum fragi
Danie.3.b le lignum? Quid igne vehementius? quid rubo vilius? & neque lignum exurebatur,neque ignis extinguebatur. Et quomodo corpora trium puerorum ignis non
exussit,sed caminus in rorem versus est,& carbones tā quam rosas arbitrabantur ? Certamen ignis & corporis, & tamen corporum fiebat victoria : & quod cera erat solubilius,ferro factū est firmius. Interpretare mihi vetera,etenim illa præcesserūt,vt credatur veritati. Quoniā spiritus sanctus in igne apparuit, propter velocem mentis susceptionem:non autē propter hoc solùm,sed & sicut ignis spinas cōburit,sic & spiritus pec-
C cata disperdit. Missus est Daniel in lacū leonum,& im-
Ibid.14.c manem rabiem illorum diuina virtus repressit. Peragrarunt piscatores orbem terrarum , & infirmum eū inuenientes,ad sanitatem reduxerunt: & in ruina positum ad stabilitatem reuocauerunt,non scuta mouentes,non arcus tendentes,non sagittas mittentes , non pecunias largientes,non eloquentia confidentes. Et erant nudi quidem seculo,sed induti Christū: pauperes, sed diuites: pecunia indigentes , sed regnum cœlorum possidentes. Non habentes humana solatia , habentes autem dominum suū. Ego enim,inquit vobiscum sum
Matt.vlti. omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Peragrarunt vniuersum orbem terrarum oues simul cum lupis. Quis vidit? quis audiuit? Dicit,Mittam vos
Ibid.10.b vt oues in medio luporum. Quis vnquam pastor oues mittit in medio luporum? sed magis si viderit lupos, congregat oues . At verò Christus è contrario fecit. Oues ad lupos direxit,& vulneratæ à bestiis non sunt, sed magis lupi ad ouium mansuetudinem sunt conuersi. Et vt non dicerent oues sumus,& mittis nos in escā luporū,timorem illorū vno sermone abstulit . Nō dixit,ite(nec enim virtute eorū mittebat illos) sed ecce, inquit,ego mitto vos. Infirmi quidem vos,sed qui mittit potens est. Quis es tu? ego sum qui cœlum extendi, D
qui terram fundaui,qui mare infrenaui,qui mortē dissolui,qui chirographum quod contra vos erat , cruci affixi,qui veterem legem immutaui, qui vos ad pristinam patriam reuocaui,qui fortia dissoluo, & dissoluta conforto. Quid mari fortius? Sed parua harena intolerabilem illius impetum retundit & continet. Ecce inquit ego mitto vos, qui mortis & vitæ habeo potestatem,qui de cœlo descendi &c. Ecce ego mitto vos, vt oues in medio luporum, tanquā lupus quidam bestiæ fiebant ouibus,vt nec fuga conseruarent salutem circumuallati vndique . O virtus mittentis in medio luporum oues,in circuitu lupi,& mutati sunt lupi , & facti sunt oues. Nec enim natura , sed voluntate lupi
Ibidem. erant. Ecce ego mitto vos. Quid ergo nobis præcipis, Estote prudentes sicut serpentes? Serpens & si millies vulneretur, caput autem suum saluet , totus est sanus: sic & tu,si pecuniā aduersarius tollere vult, libens cede:& si omnes facultates auferre conatur , dimitte:& si ipsam temporalem vitam extorquere cupit,ne resistas:tantummodo fidem tuam custodi, illa illæsa manente,vniuersa ingruentia mala facillima erunt. Nu- E
Eccles.5.c dus existi de ventre matris tuæ,nudus & ibis. Sed for
Psal.23.a sitan in exiliū mitteris,dicito, Domini est terra & plenitudo eius. Forsitan mors occupabit, non est timēda, quia transitus est. Tantummodo fidem seruа , thesaurū indicientē,deuitias sempiternas: horum quæ dico beati martyres testes sunt,quia fidem non perdiderūt, & post excessum de corpore fortiores sunt viuis. Propterea,inquit, homo factus sum , propterea carnē indui,vt orbem vniuersum saluarē : multùm enim deo ecclesia chara est,non muris circundata, sed fide circūsepta,propter ecclesiā nanq; extensum est cœlū, diffusum est mare,extensus aër,terra fundata est,paradisus plantatus est, mirabilia multa facta sunt , pelagus scindebatur,& iterū suebatur:petra findebatur, & iterum pluebat de cœlo,& tanquam pruinosa ponebatur mensa. Propter ecclesiam prophetæ,propter ecclesiam apostoli:& quid plura dicam ? propter ecclesiam vnigenitus filius dei homo factus est , sicut dicit Paulus:
Rom.8.f Qui proprio filio nō pepercit,vt ecclesiæ mederetur, sanguinem filij effudit propter ecclesiam. Hic sanguis
F irrigat ecclesiā. Et ideo plantaria eius marcescere non possunt,nec amittunt folia arbusta eius , non subiacet necessitati temporis,nec est cōditioni obnoxia, vt per æstatem coma foliorū tegatur,hyeme amittatur. Non tenetur temporum qualitate,sed spiritus eā sancti gubernat gratia,& ideo non senescit,nec contrahitur,& multis impugnantibus non opprimitur. Quanti ab initio impugnarunt ecclesiam, cùm fidei semina iaceren tur,& arma contra eam commota sunt: sed quātò magis impugnabatur,tantò clarior reddebatur:sed nunc quidem propter dei gratiam & reges,& duces,& milites,& vniuersus orbis fide repletus est . Nam in principij,duces insani,popul⁹ seditioni deditus. Et edicta iudicum vbique dabantur, aræ incendebantur dæmonibus,fumus & odor pessimus ipsum maculabat aërem. Terra coinquinabatur sanguine,dæmones debacchabantur,diabolus dominabatur,pater abdicabat filium, filius inhonorabat patrē . Natura quidē scindebatur, sed pietas nō diuidebatur. Vbi sunt nūc qui audebāt ecclesiæ cōtraire? Quādo nouella erat,in nullo potuit lędi:& nūc quādo vsq; ad cœlum peruenit, existimas eā posse superari? Et tunc quidē cùm vndecim essent apostoli,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Stoli, nullus eos superare potuit,sed pauci homines totum ceperunt mundum:& nunc quando terra & mare,& orbis terrarũ,& inhabitabiles regiones, & ciuitates,& omnes fines terræ pietate repleti sunt, putas eã te posse lædere?sed nõ poteris. Christus enim propter eam passus est,portæ inferi non prævalebunt aduersus eam.Facilius cœlum exterminari potest,& terra perire, q̃ aliquid mali pati ecclesia. Quis est qui hæc dicit?ipse Christus loquitur?Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt. Bene enim verbũ dei ipso cœlo validius est, quia cœlum opus verbi est. Dixit quippe deus,fiat cœlum : & verbum in opus apparuit.Currebãt naturæ,& nemo impediebat, quia naturæ dominus imperabat, qui & facere & immutare potest.Ego eam ædificaui qui cœlum statui. Sed propter cœlum non fudi sanguinem, propter cœlum crucifixus non sum, nec propter cœlum cœleste corpus accepi. Et quid dicam cœli? Angelorum corpus non assumpsi,vt dicas, quoniam cœlo & angelis, & omni creatura honorabilior ecclesia est.Ideo cœlum & terra transibunt,verba autem mea nõ præteribunt. Assit gentilis,assit Iudæus,si hæc inania sunt verba, redarguant:si autem veritas est quæ dicta sunt, adorent virtutem dei.Dixit Christus:Cœlum & terra transibunt, verba autem mea nõ præteribunt : facilius est cœlum præterire,& terram deuocari, quàm verba mea excidere.Quæ autem sunt verba eius?Adducamus in medium,videamus ne fortè interciderint nõ dubitãs dico,sed hæreticos obcludo. Quæ ergo sunt verba?cœlũ & terra transibũt , verba autem mea nõ præteribunt. Qui sermones,quæ verba? Tu es Petrus,& super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi nõ prævalebunt aduersus eam.Super hanc petram,nõ dixit super Petrum:nõ enim super hominem, sed super fidem ædificauit ecclesiam suam.Quid autem erat fides?Tu es Christus filius dei viui. Petram vocauit ecclesiam,fluctus suscipientem,& non titubantem. Etenim ecclesia tot suscipit tentationes,non tamen vincitur.Quid est super petram?hoc est, super confessionẽ, super sermones pietatis. Si forsitan interrogabis vtrũ hæc ædificatio suscipiat lapides,aut ligna, aut ferrum: nõ,inquit,nec enim est insensibilis ædificatio : quòd si talis esset,solueretur tempore, confessionem autẽ pietatis neq; dæmones,neq; vlla creatura vincere potest. Testantur martyres,quorũ latera rædebãtur, sed fides nõ frangebatur.O noua rerum materies.Paries effodi tur,& thesaur⁹ nõ aufertur:caro scinditur, & fides nõ rumpitur,talis quippe martyrũ virtus . Etenim super hanc petram ædificabo ecclesiam meam,& portæ inferi nõ prævalebunt aduersus eam:attendite diligentius verba.Portas inferi pericula vocat, quæ mortem pariunt.Quid ergo?In infernum intrabit quisq;, quãdo periclitabitur?Etiam.Sicut enim portæ introitus ciuitatum sunt,sic pericula introitus mortis sũt. Et cur, inquit,nõ prohibet tentationes?Vt ostendat virtutem eius.Si nemo eam impugnare posset, dicere poterant, quoniam si impugnaretur, vtique vinceretur . Propterea permitto eam impugnari, vt nõ imbecillitas impugnantium,sed fides victoriæ imputetur. Et portæ inferi.Non dixit,nõ appropiant ei, sed non prævalebunt aduersus eam. Quid ergo ? Impugnabitur quidem,nõ tamen vinci poterit. Tempestates suscipit ecclesia,sed nõ demergitur:iacula in eam mittuntur,sed non perforatur:machinamenta præparantur,sed turris non eliditur.Et quid dico ecclesiam?vnum sermonem locutus est pastor,& sicut turris immobilis perseuerat . Quanti tyranni verbum hoc delere conati sunt?sed non potuerunt. Supra petram enim fundatũ erat.Considera tyrannos,reges,gladios acutos, bestiarum dentes,mortem minantes , caminos, sartagines, manus ferreas,& vncos, & omnia machinamenta parata , & pharetram quidem suam euacuauit diabolus, sed nihil læsit ecclesiam . Portæ inferi non prævalebũt aduersum eam.Testatur res ipsa , testatur horum quæ fiunt,adstipulatio . Quanti impugnauerunt , & nemo prævaluit?Et impugnatores quidẽ taciturnitati , & obliuioni dati sunt: ecclesia autẽ quotidie virtutib⁹ augmentatur.Vbi nunc Claudius , vbi Augustus, vbi Nero,vbi Tyberius?Nomina sunt nuda: horum autẽ nemo,nec vlla horum mentio . Et quia ecclesiam impugnauerunt , ideo & memoriam perdiderunt , ecclesia autem clarior resplẽdet.Vbicunque ieris,ad Indos, ad Mauros,ad Britannos,ad Hispanos , vsque ad vltimũ finem terrarum , inuenies:In principio erat verbum, & verbum erat apud deum , & deus erat verbum . Et vniuersa religione plena:ante hoc enim vniuersa repleta erant impietate, nunc autem non solùm ciuitates religione florent,& fide Christi,sed etiam eremus in nomine Christi gloriatur.Antea nanque & reginæ in conuiuiis virorum saltabant,sicut filiam Herodiadis fecisse legimus:nũc verò vix famula dignatur hoc facere.Antiquitus gentis Persarum filij parentibus sociabantur connubio, & soror fratri iungebatur impunè , nunc verò virginitatem appetunt. Ante hoc autẽ quoties in Britannia humanis vescebantur carnibus, nunc ieiuniis reficiunt animam suam . Massagetæ & Berbuces miseros putant,qui ægrotatione moriuntur, & parentes,cognatos, propinquos , cùm ad senectam venerint,iugulatos deuorant:rectius esse dicentes, vt à se potius quàm à vermibus consumantur:nunc verò post passionem Christi & resurrectionem eius , abstinentia & castitate deutè militant Christo , & propè omnes gentes paratæ sunt pro nomine domini fundere sanguinem suum . Ante hoc impij & persecutores erant reges:nunc verò ad cœlum præferunt pietatem,& ingredientes limen ecclesiæ , deponunt coronã,& crucem Christi depingunt in suis frontibus.Foris arma,hìc mysteria:foris scuta,hìc sacramentorum celebratio.Theodosius pater,filius Theodosij , religione ac pietate insignes . Ideoque pro his omnibus gratias agamus domino per Christum dominum nostrũ, cui est gloria & potestas cum spiritu sancto , per immortalia secula seculorum.Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI *sermo in Pentecoste de sancto spiritu.*

Multi quidẽ aliter:at quicunque gratiæ participes spiritum sanctum etiã nũc in eius ad homines è cœlis aduentu perquàm festiuè celebrant,& alius quidẽ alio pulchrior a & sublimiora,& quantancunq; scientiæ virtutem habet, hac eiusdẽ gratia afflatus,afferat ecclesiæ Christi spõsæ mũdũ, & dona,& sportulas.Et alius quidẽ per spiritum dicat sermonẽ sapientię,alius qui ab eodẽ impellitur, faciat sermonẽ scientię,& alius operetur dona virtutũ.Hæc enim & similia dona sũt dignis spiritu sãcto, qui facit nobis semp aliã sup aliã oriri festiuitatẽ, à quo die sua gratia ĩ orbe terrarũ apparuit.Vtiq; sic ages ô sacrosãcta

Acta dei concio, quomodo deũ decet sanctarum ecclesiæ feriarum concordia.Igitur aliquando angelus Gabriel è cœlo descendit,& deus in vtero semper virginis habitauit:nũc autem ante paucos dies magni consilij angelus Christus in cœlos ascendit,& sanctũ spiritum omnibus demisit,vnde in cœlos regressus ad patrem suum,clamabat:Surge in occursum meum,& vide.&,Tu domine deus virtutũ,deus Israël intende,vt visites omnes gentes . Ego visitati, inquit, & impleui tuam obedientiam , intende & tu,vt visites gentes,amandans eis & alium paracletum , spiritum tuũ sanctum.Igitur non ad vnã tantùm animam hodie dicitur,Spiritus sanctus veniet super te,& virtus altissimi obumbrabit tibi:sed omni creaturæ dicit deus,Effundam de spiritu meo super omnem carnem.Et erũt mihi in filios & filias, & fratres & matres . Quisquis enim facit volũtatem patris nostri,qui est in cœlis, hic filius,& Christi frater & mater est . Itaque adoptionis festum fideles celebremus hodie , & spiritus sancti ad spiritus hominum aduentum,& societatem . Nouæ enim hodie orbi terrarum annunciantur leges,nouum testamentum,noua creatura.Emittes enim,inquit, spiritum tuum & creabuntur,& renouabis faciem terræ, quæ olim audiuit:Terra es,& in terram abibis. Proin de auditor sermonũ,auidè mente tua recurre ad montem illũ,Sinæũ dico:& disce quomodo olim vetus lex data sit,quomodo item & nunc nouum testamentum. De quo inquit per prophetam scriptura:Ecce dies veniunt,dicit dominus,& testamentum faciam super domum Iuda:hoc est,super duos populos, testamentũ nouum : non sicut testamentũ quod statui cum patribus eorũ,quando eduxi eos ex terra Aegypti,dans leges in mentem eorũ,& in corda eorũ inscribã eas.Quomodo igitur,dic mihi,& quãdo vetus lex Israëli data est? post liberationem de seruitute Aegyptiorũ in monte Sinæo,propterea etiã nunc nouum testamentũ in mõte Sion redemptis de seruitute inimici datur.Illic cùm Moses in montem ascendisset , lex descendit: hic vbi Christus in cœlũ ascendit,spiritus sancti lex nobis aduenit . Illic ignis montem impleuit , ideo & hodie in igneis linguis spiritus apparuit.Illic agnitionis diuinę primitiæ Israëli declarabantur,hìc nũc agnitionis diuinæ gentibus significantur . Illic linguam quam non nouit,audiuit populus:& hodie linguam quã non nouit,locutus est apostolorũ chor⁹.Illic cùm lex daretur, voces tubæ sonabant:& hodie factus est repẽtè de cœlo sonitus tanquam impetu venientis spiritus validi. Et illic post triduanã populi purgationẽ lex data est, nunc autem post triduanam Christi resurrectionem spiritus sanctus nobis donatus est.Nam dũ complerẽtur dies Pentecostes,erãt omnes discipuli vnanimiter in eodem loco, & factus est repente de cœlo sonitus, tanquam impetu venientis spiritus validi,& impleuit totam domũ vbi erant sedentes.Et apparuerunt eis diuisæ linguæ tanquam ignis,seditq; super singulos eorum,& impleti sunt omnes spiritu sancto : & cœperũt loqui variis linguis , prout spiritus dabat illis eloqui. Quàm admirabile igitur erat spectare Galilæum piscatorem,illiteratum,Barbarum,lingua Græca,Persica,Iudaïca,Arabica disserere& rhetoricari?Hęc enim erat Christi ad discipulos certa minimęq; fallax promissio,qua dixit eis:Cùm abiero,mittã vobis spiritum sanctum,& ille vos docebit omnia. Quid igitur dicit? Nónne tunc acceperũt discipuli spiritũ sanctum,quãdo sufflauit in eos,& dixit : Accipite spiritum sanctũ? Sed tunc erant primitiæ & donũ resurrectionis Christi,nunc autẽ impletio & fidelis confirmatio illius in cœlos assumpti , vt absque hæsitatione crederent illũ sedere in cœlis à dextera patris oblata natura nostra patri , & in antidotũ & remunerationẽ spiritu sancto nobis demisso. Et cuius gratia post decimum diẽ suæ assumptionis paracletum emisit? monstrauit quòd noui testamenti nouã decem particularum orationẽ docuerit,& decẽ sermonibus beatitudinum beatos fecerit in se credentes . In specie autem ignearũ linguarũ spiritus descendit hodie , vt infantilitatem gentiũ in theologiã conuerteret,simulq; indicabat patrẽ esse qui mitteret.Lingua enim pater,qui genitor est verbi. Itẽ in specie ignis,quia deus est spiritus sanctus. Deus noster sicut inquit scriptura,ignis cõsumens.Ignis igitur spiritus sanctus,eò q̃ repurgat materiam peccati,sicut ignis qui spinas & tribulos peccatorũ repurget,& qui sedẽtes in tenebris errorum illustret , & immateriale quid & impalpabile . Oracula quidẽ dat pater quasi in prima hora . Incarnatur autẽ filius in gratia,aduenit verò nũc spiritus sanctus,vt persona tertia in trinitate numeratus,consubstãtialis autẽ & inseparabilis ignatur.Porrò tertia hora ad discipulos venit ceu impletionẽ inseparabilis trinitatis docens eos qui super terram sunt,& tertiã legẽ post naturalẽ nobis largies. Iam & hodie in voce valida descendit, cõterẽs dęmonũ validos montes,vt violẽti rapiãt regnum cœlorũ. Olim quidẽ sub Eber linguæ multæ confusæ sunt propter sceleſtam impiorũ temeritatẽ: linguis autẽ hodie admirabilis sapientia cõceditur,propter flãmã supernè in discipulos venientẽ. Tunc obtenebrauit impios ædificatio turris sceleſta, hìc sapientes reddit rara dei notitia.Illic lapsus condẽnauit, hìc nunc spiritus sanctus liberos fecit.Vbi enim spirit⁹ domini,illic cognoscitur & libertas.Et q̃ libertatis & remissionis peccatorũ est suppeditatrix dies Pentecostes, audi deũ in Leuitico ad Mosen,vbi prędictę festiuitatem præfigurauit,& dicit:Et numerabitis à Pascha septẽ septenarios dierũ,& die sequẽti facietis diẽ Pentecostes.Dies propitiationis est dies remissionis,& indulgentię.Quibus ostendit sanctissimus spiritus , q̃ quando præterierit septima sabbati legalis & festiuitatis & cultus,tũc spiritus sanctus doctis gentibus in Pentecoste propitiationem & remissionem peccatorũ nobis tribuet.Vnde & debitorũ remissio quinquagesimo tẽpore. Et idcirco quinquagesimus psalmus in figura huius quinquagesimæ,remissionẽ peccatorum & misericordiæ consecutionẽ Dauid continet,& variã spiritus sancti mentionem facit , spiritũ sanctum & spiritũ exultationis, & spiritum rectum,& spiritum principalem appellãs. Audi & aliter Pentecosten hanc tibi præsignatam manifestè. Ante multa tempora cùm generale diluuium totum orbẽ terrarum propter impietatẽ cõprehenderet,ædificabatur diuino imperio arca pro piorũ virorum salute. Trecentorũ cubitorũ erat longitudo eius, & quinquaginta cubitorũ latitudo eius, in vnũ cubitũ cogebatur summitas eius , in qua congregabantur ex omnibus quæ sub cœlo sunt animalia. Manifestè figura fuit.Aqua enim quæ occidit homines,simulachrorũ cultus est,quæ sæuissima hyems ac tempestas erat. Arca figura est ecclesiæ Christi.Trecenti cubiti,trinitatis signant sacramentũ,qui in vnũ cubitũ vnius deitatis conueniunt. Quinquaginta autẽ iterũ nobis Pentecostes præfigurãt symbolũ,qua in Sió,quasi in arca, pecuinæ & immundæ quæ sub cœlo, vt dicunt Acta

Universidad de Deusto
Biblioteca

G apostolorum,cõgregatæ sunt gentes,Parthi quasi par-
Acto.2.b di,& Medi sicut equi,& Elamitæ,& aliæ tribus gentiũ.
Gene.8.a Ex ista arca Noë euolauit coruus,nec comparuit suffo
catus in aquis . Ex arca autem ecclesiæ eliminatus est
diabolus,qui verè niger & tenebrosus coruus est , suf-
focatus in aquis baptismatis.Dimissa est autem in figu
ram dei à Noë & columba,vt videret si cessasset diluu-
ium, quæ quum nondum inueniret requiem pedibus
post tempus iterum dimissa est, & rediit siccum ramũ
Ibidem.b oliuæ in ore ferens,& post dies septem dimissa, inuen
taq; sibi requie,cõfidens cessasse diluuium, nidificauit.
Columba figura est aduentus sancti spiritus, quæ ante
Lucæ.9.g legem inuisens creaturam, non inuenit quomodo su-
per ea requiesceret, sicut neque Iesus vbi inclinaret ca
put suum,ita impietas omnia occuparat . Deinde post
tempus quoddam iterum columba dimissa est , rediit
ferens ramulum oliuæ in ore:fortè signans in lege, ac
in ore prophetarum, paruum quendam fructum mise
ricordiæ spiritum sanctum ferre. At post septem dies
omnis cultus sabbatorum legis,emisit deus Noë colũ
bam spiritus filij sui,& inuenta requie apud fideles, &
H in eis habitauit,& delicatè deambulauit,nidificauit,&
mansionem apud nos fecit. Colũba enim animal est,
quod præ omnibus volatilibus cœli homines amat, &
contubernale est ac mansuetum,innocensq; & fœcun
dum,& domesticum,quod versatur, quiescit & habi-
tat in domibus nostris. Sicut & spiritus sanctus dicit
de nobis,quia habitabo & conuersabor cum eis . Atq;
idcirco in specie columbæ in Iordane de cœlo descen
dit.Specta autẽ hoc admirabile animal: feræ enim &
nigræ cohabitare & cõuersari non amant,sed immacu-
latæ & fulgidæ, vt & in hoc manifestè & signanter
describant in seipsis,in nobis habitationem immacu-
lati purissimiq; spiritus sancti. Quem ex summo cœlo
cum ecclesia hodie susceperit, facta est & ipsa cœlum,&
cœlestes homines efficit , qui cœlestem spiritum intra
se ferant,& huius magnalia prædicent : id quod si &
Psal.118.r nos obumbrare dignaretur,iuxta eũ qui dicit: Os meũ
apperui,& attraxi spiritum : attentarem celebrare il-
lius aduentum,non quãtum par & dignum(hoc enim
neque vlla creatura facere audebit) sed quantùm sua
inspirarit gratia & virtus . Quanuis autem nõ ignea,
I sed lutea sim lingua,feruenti tamẽ instituto: ideo ob-
secro, vt aures,& mentem atque vigilem animã ad-
hibeatis.De deo enim,& de diuinis sermo erit,vt per
spiritum hinc spirituales abeatis, festo spiritualiter ce
lebrato,& deliciis gaudij ineffabilis impinguati. Spiri
tus sãctus fuit quidem semper,& est & erit , neque in-
cepit neque desinet,sed semper patri consubstantiali-
ter familiaris & connumeratus.Vita natura viuens &
viuentium viuificator , lux de luce & lucis suppedita-
tor,per se bonus & fons bonitatis,per se dominus, sui
iuris,deus de deo & deificans,virtus omnipotens,etiã
infirmis virtutẽ concedens , supersubstãtialis ex sub-
stãtia supersubstantiali, etiam aliis quę sunt suã essen
tiam donans . Spiritus sanctus , spiritus absque mate-
ria,absque rege,absque senio,absque successore, indis-
solubilis,supra omnem captum & contemplationem,
incommutabilis,impollutus.Spiritus sanctus, spiritus
quem nemo interpretari potest,imperuestigabilis, im
perscrutabilis,impartibilis, incircũscriptus,absque flu
xu,absque sorde,absque confusione , non imaginabi-
lis,incomprehensibilis . Spiritus sanctus non spiritus
ventorum,non spiritus angelicus, non spiritus corpo
ralis, non spiritus aërius: sed spiritus opifex, spiritus
personam in deitate habens,spiritus sapientiæ,intelle- K
ctus & exultationis,spiritus consilij & fortitudinis,spi
ritus scientiæ & agnitionis,spiritus timoris & exulta-
tionis.Spiritus sanctus,spiritus pacis & fidei , spiritus
gratiæ & intelligentiæ, spiritus libertatis & mansuetu
dinis,spiritus salutis & illustrationis. Spiritus sanctus
ipse nostræ imaginis est reformatio,mentis perfectio,
animæ instauratio.Spiritus sanctus author est fidei in
deum,spiritualis metalium oculorum nostrorum sol:
interni nostri hominis lumen, lucifer in pectoris cœ-
lo.Spiritus sanctus ipse opulentia filiorum dei,ipse ę-
ternorum bonorum thesaurus,ipse arrabon & pignus
æterni regni,ipse primitiæ vitæ æternæ,ipse signaculũ
gratię baptismi.Spiritus sanctus ipse fidem facit,quòd
nos à deo in filios adoptati simus , ipse corda nostra
Christo conglutinat . Spiritus sanctus ipse cibus est di
ligentium Christum,quo nunquam satiantur:ipse po-
tus est animarum filiorum dei , ipse charitas eorũ qui
sibi coniuncti sunt.Spiritus sanctus copula est vnionis
nostræ in Christo,animarum exultatio , cordis tripu-
dium,ignis,fons rorulentus. Spiritus sanctus lugentiũ L
consolatio,mœstitudinis depositio,mentis requies,sa-
pientiæ communicatio,prudentiæ inuentio, præscien
tiæ illustratio.Hoc prophetæ illustrantur , hoc idiotæ
sapientia condiuntur.Spiritu sancto reges inungũtur,
sacerdotes ordinantur,doctores declarantur,ecclesiæ
sanctificantur,altaria fundantur, vnguentum conse-
cratur,aquæ purgantur,dæmones abigũtur, morbi cu
rantur.Hic spiritus vocatur,sanctus,dominus,viuifi-
cator,consolator,& tam est quàm dicitur deus para-
cletus:hoc est,inhortator. Inhortatur enim semper ad
bonum corda fidelium,inhortatur animam, vt deo se
vniat:inhortatur mentem,vt à malis desistat.Mirum,
inhortatur & obsecrat deus mortalem , obsecrat deus
lutum,obsecrat creator creaturam,obsecrat dominus
seruum,idq; intrinsecus in anima:& alios quidem al-
loquitur amicè vt filios,alios vt fratres, alios vt ami-
cos compellit,instigat,ad se attrahit, ineffabili & men
tali charitate cor exhilarat,edulcat, calefacit, à terre-
nis transfert,& ad cœlestia vocat:redire facit animã,
& ad deum transire & volare,vrget mentem , diuino
accendit desiderio,docens vt bona quæ illic sunt cogi M
temus,quæ illic sunt imaginemur,quæ illic sunt som-
niemus,quæ illic sunt inquiramus : animo versemus
exercitus qui illic sunt,status luminũ , diffusiones quæ
illic sunt, gloriam quæ illic est,choreas quæ illic sunt,
supernas mansiones & tabernacula , ciuitatem quæ
illic, hæreditatis possessionem, incessabiles hymno-
rum cõcentus , fontes immortalitatis quæ illic , dul-
cem & inacceſſam lucem,thesauros æternorum bono
rum,festa quæ illic sunt , æterna solennium solennia,
thalamos sponsarum dei qui illic,inextinguibiles lam
pades,immarcessibiles coronas,delicias citra fastidiũ,
gaudium perenne,vitam æternam,regionem, vberri-
mam,ciuitatem virtutum,patriam absque turbatione,
portum absque tempestate,ad quẽ semper spiritus ad-
uocatus vocat & obsecrat animam ad imaginem suã
factam,& ostendit ei intrinsecus quasi in speculo cum
ineffabili gaudio futurum æternum gaudium,adhor-
taturq; eam,& dicit:Veni ad patrem, veni ad supernã
patriam,veni ad supernum regnum,veni ad incorru-
ptibilem sponsi thalamũ.Si quis verè fidelis inter vos,
agnouit omnino quæ dicta sunt:si quis ex vobis Chri
stum diligit,& habet spiritum sanctũ . Illæ enim & si-
miles sunt admonitiones & exhortationes cõsolato-
ris

A ris spiritꝰ sancti in cordibus fidelium, tales sunt & his
magis mysticæ,quas solas sciunt,qui illum inhabitato
rem habent.Ita sancti spiritus consolatione accensi si-
mul & alati,corroboratiq; i populo Christi viri ac mu
lieres,sauciis diuino amore animabus mortẽ cõtem-
pserunt,naturã carnis vicerũt,tyrannidẽ voluptatũ cõ
culcarunt, flammas concupiscentiarũ extinxerũt.Ista
spiritus sancti adhortatione incitati,omnia quæ super
terrã,quasi somnia cõtempserũt,pecunias,negotiatio-
nes,possessiones,vestes,ædes,patres,matres,filios, co-
gnationes,generis nobilitatẽ. Persuasit enim eis spiri-
Heb.13.c. tus sancti operatio,cùm dicit: Non habemus hic ma-
nentẽ ciuitatem , sed cœlestẽ inquirimus Hierusalem.
Hospites & peregrini sumus nos in hoc seculo,nõ ha-
bemus super terrã patrem , sed ad cœlestẽ imus patrẽ,
Philip.1.c. desiderantes dissolui,& esse cũ eo:desiderãtes per mor
Psal.41.a. tem ad immortalẽ transire:illum sitientes,sicut seruus
ad fontes aquarũ:illum desiderantes,illũ concupiscen
tes qui nos dilexit, qui in nostris animabus mansionẽ
B fecit , qui dignatus est cũ pauperibus & peregrinis, &
peccatoribus cõmunionem habere,qui in infirma no-
stra carne habitauit , qui spiritũ sanctum hodie nobis
demisit,& filios nos dei ac hæredes fecit.Etenim & si
Galat.4.b. lij simus. Demisit deus spiritũ filij sui in corda nostra
Roma.8.c. clamantẽ, Abba pater. atq; adeò iam non sumus serui,
sed filij dei : si autem filij & hæredes. Audet horribile
& metuendũ quiddã sermo dicere festiuitate hac fre-
tus: Deus in hominibus domiciliũ habuit, & ostendit
homines deiparos.Stupendus sermo,at non meus ille
sermo. Propter timorem tuũ domine vterũ gessimus,
& parturiuimus , & peperimus verbũ salutis. Nos qui
sumus carnes infirmitatis,peperimus spiritum salutis:
quia concepimus hodie ab excelso spiritũ adoptionis
Lucæ.1.e. filiorũ. De hac salutari incorruptissima spiritus cõce-
ptione,volo tibi hodie spirituale & mysticum quendã
sermonẽ instituere,vt manifestius scias quis prius fue
ris,quis nunc factus sis,& quid intra teipsum cõcepe-
ris,& qualem fœtũ in anima tua feras,& quomodo o-
mni Christianæ mẽti quadret,vt ei dicatur,Benedicta
& tu in mulieribus vt sponsa dei: & benedictus fructus
ventris tui.qui quidẽ spiritus sanctus est, per quẽ ego,
festiuitatis amator,hodie concionor. De hoc autẽ ser
C monem hinc exordior.Olim in principio, quãdo om
nium opifex ac dominus ineffabili cõsilio & sermone,
iuxta imaginẽ suæ imaginis effigiauit hominẽ proto-
plastum:concessa faciei corporis illius,forma angeli-
ci cuiusdã fulgoris. Quã speciem mox vt honestatis
osor dæmon vidit,inuidit,illamq; per inobedientiam
deceptã seduxit & corrupit , fulgoremq; illũ coinqui-
nans immutauit : quam opifex sermo deus renouare
volens, non iterum sicut olim, extrinsecus hominem
adornauit , vt ne iterum conspectus à malo dæmone,
inuidiã experiretur, qua pulchritudinis suæ iacturam
Galat.4.a. faceret.Propterea quid facit deus,& quid fit? Demisit
spiritum filij sui in corda nostra,clamantem:Abba pa
ter. Spiritus deus nostris fidelium spiritibus vnitꝰ est,
fraterno modo.Hoc donum est,quod nobis solis deus
2. Cor.4.b. dedit,qui in Christum credimus.Hic est thesaurus no
ster,de quo Paulus dicit,quòd habemus thesaurũ hunc
Marc.4.c. absconditum in fictilibus vasis, luteis nostris corpori
bus. Hoc est granum sinapis , quod Christus in terra
cordis nostri seminauit & occultauit. Hic sancti spiri
tus in nobis thesaurus est,& preciosissimũ margaritũ.
Lucæ.12.f. Hic est ignis sanctissimus,de quo dicit Christus: Ignẽ
veni mittere super terrã , & volui videre si iam accẽ-
sus sit.Hic in nobis spiritus sanctus regnum cœlorum D
est,de quo dicit Christus:Regnum cœlorum intra vos Ibidẽ.17.e.
est. Christus intus, spiritus sanctus intus , pater intus: Esaiæ.6.&
quæ oculus non vidit,& quæ aures non audierũt, etiã 1.Cor.2.b.
ipsa intus. Et quomodo consequẽter omnis Christia-
norum munda mens non comprobatur purum cœlũ,
immo etiam cœlo preciosior? Cœli enim peribunt, fi-
deles autem permanent in seculum,quotquot deũ in-
trinsecus in seipsis ferunt & vident. Vidit quidem & Gene.18.a.
Abraham olim,sed extrinsecus apud quercum Mam-
bre.Vidit & Iob,sed extrà,per turbinem & nebulas.Vi Iob.38.a.
dit Moses deum, sed extrà, per cauernam & in petra. Exod.33.d.
Vidit Esaias, sed extrà , in throno excelso. Vidit Eze- Esaiæ.6.a.
chiel,sed extrà,in animalibꝰ oculatis.Vidit & Daniel, Ezech.1.b.
sed in visione noctis. Vident deum & qui nunc apud Daniel.7.a.
nos mundi corde,at nõ extrà,sed intrinsecus,sicut fi- Roma.8.c.
lij & hæredes dei,cohæredes autẽ Christi.Etenim pro-
phetiæ spiritus acceperunt omnes qui ante Christum
iusti, non adoptionẽ filiorum. Nondum enim, inquit E
Lucas , spiritus sanctus erat in hominibus. Non enim Acto.8.c.
audierant à deo,qui ante Christum fuerunt: Regnum Ioan.14.c.
cœlorum intra vos est.Non audierunt qui ante Chri-
stum: Veniam ego & pater meus, & mansionem apud
vos faciemus.Idcirco dicit vobis,qui in eum creditis:
Multi prophetæ & iusti desideraverunt videre quæ vi Matth.13.c.
detis,& audire quæ auditis,& non audierunt.Tantùm
fidelibus in nouissimis deus spiritum suum sanctũ de-
misit,& inhabitauit,& conuersatus est in nobis.Nullus
infidelis hunc thesaurum spiritus sancti in seipso pos-
sidet,nullus Iudęus donum hoc nouit,etiamsi innume
ra bona operetur,ignorat has diuitias, non habet hũc
thesaurum spiritus. Quanuis & Iudæus videtur habe-
re legem,videtur & Pascha facere,sed corporale:vide
tur offerre sacrificium,sed quale faciũt lanij. Videtur
& templum habere,sed non adhuc vt fidelis.Tu tem-
plum dei, tu verum tabernaculum testimonij , tu do-
mus sancti spiritus, in quo inumbrat semper. Videtur
& Samaritanus,videtur & Arabs deum colere,& deũ
confiteri,verbum deum credere,& spiritum dei glori
ficare: sed neq; an sit spiritus sanctus nouit, & quid sit
deus omnino ignorat, neq; spiritꝰ sancti particeps est,
neq; deum verbum personam in deitate esse cogno-
scit.Non enim habet in seipso deum habitantem, non F
habet granum sinapis in se seminatum, non habet in-
appreciabile margaritum , non habet regnum dei in-
tra se, non habet thesaurum spiritus in seipso latentẽ,
vt in agro,Si autẽ quis spiritum dei non habet,inquit, Roma.8.b.
hic non est dei : sicut Paulus statuit. Quoniam autem
hodie spiritus aduenit,& nouæ legis noua & admira-
bilis legislatio facta est, bonam in spiritu fiduciam ha
bentes,spiritualia cum lege comparemus , vt illustre-
ris,in quo tu fidelis à Iudæo differas , & quantò sub-
limius sit nouum testamentum veteri. Quæ igitur lex,
quam hodie è cœlo datam discis? Spiritus gratia.
Quæ rationales tuæ tabulæ , in quibus hæc lex insculpitur? Anima & corpus. Quæ tua spiritualis circun-
cisio? Omnis malæ concupiscentiæ excisio , & ab ea
auersio. Quod tuum altarium? mens tua spiritualis.
Quod spirituale tuum sacrificium? omnis bona ope-
ratio. Quis altaris tui ignis? compunctionis calor.
Quod templum tuum à deo cõditum? mundum cor,
in quo deus habitare amat. Has te doctrinas huiꝰ diei
solennia paucis docent.Hanc tibi legẽ statuit dies Pẽ-
tecoste. Hæc te mysteria docet spiritus. Custodi obse-
cro hoc bonum depositũ perpetua memoria dignum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Custodi obsecro, spiritus sancti faciem inextinctã. Custodi thesaurum qui in te est occultum, ne à prædonibus rapiatur. Serua obsecro: & preciosum margaritũ immaculatum. Retine conceptionem spiritus, quẽ te sermo docuit, illæsam. Serua obsecro, hunc fructũ immarcessibilem. Ecce manifestè didicisti, quæ per dona spiritus es assecutus. Et quis prius eras, & quid nunc factus? sis: nempe amicꝰ dei, filius, Christus, frater, hæres, domus, templum, regni cœlorum thesaurus. Quod vt nos omnes consequamur, gratia & misericordia sua dignetur cõcedere dominus noster Iesus Christus, cui sit gloria & imperium cum patre & sancto viuificoq; spiritu, in omnia seculorum secula, Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI
homilia de sancto & adorando spiritu.

HEri à nobis, amatores Christi, sancti & adorandi spiritus celebratur aduentus: non humanarum cogitationum honore exceptus, sed paternæ virtutis testimonio comprobatus. Non enim ex his quæ cogitamus vel loquimur, deus commendatur: sed per ea, quibus illustramur, & pietas cõmendatur, & veritas prædicatur. Vnus dei sermo est, vna sancti spiritus doctrina, pietatisque lampas est, & diuinæ agnitionis prædicatio, ac doctrinæ dei illustratio. Operæprecium autem est, vt perseueremus diutius in sancti adorandiq; spiritus enarratione, & manifestius aliquid de sancta, glorioſaq; facultate dicamus. Iterum vt iisdem vtamur verbis, non per ea, quæ cogitamus, sed per quæ docemur spiritum sanctum, & quæ diuini docent sermones, imò quæ ipse de seipso prædicat, dum per prophetas loquitur, perq; apostolos fert radium suum. Natura inseparabilis est, vtpote qui ex inseparabili & indiuisibili natura progressus est. Nomen autem eius spiritus sanctus, spiritus veritatis, spiritus dei, spiritus domini, spiritus patris, spiritus filij, spiritus Christi: & sic vocat eum scriptura, immo ipse seipsum, & spiritum dei, & spiritum qui ex deo est. Et vt nũquam, cùm audimus spiritum dei, putemus quòd per proprietatem dicatur spiritus dei, introducit scriptura spiritũ sanctum, & apponit, qui ex deo est. Aliud enim est dicere dei, & qui ex deo est. Dei enim sunt cœlum & terra, vtpote ab eo facta. Ex deo autem nihil dicitur, nisi quod est ex substantia eius. Itaque dicitur spiritus sanctus. Ista enim est prima & propria appellatio: & vt euidentiorem habens intelligentiam spiritus sancti naturam demonstrat. Spiritus sanctus, spiritus dei. Quis eum vocat spiritum dei? audi saluatorem, dicentem: Quod si ego in spiritu dei eiicio dæmonia. Vt igitur sicut dicebam, ne quis audiens spiritum dei, putet proprium quiddam significari, & non commune naturæ, Paulus dicit: Nobis autem non datus est spiritus mundi, sed spiritus qui ex deo est. Iterum dicitur spiritus patris, sicut saluator apostolis dicit: Ne soliciti sitis, quomodo vel quid loquamini: non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Sicut autẽ dixit, spiritus dei, & subdit scriptura: Qui ex deo est, sic iterum dictus est spiritus patris. Et vt ne putetis hoc secundum proprietatem dici, saluator confirmat: Quando venerit paracletus spiritus veritatis, qui à patre procedit. Illic ex deo, hic à patre dicitur. id quod sibiipsi tribuerat, dicens: Ego à patre exiui, hoc & spiritui sancto asscribit, dicens: Qui à patre procedit. Quid est, procedit? Non dixit gignitur. Quod enim non est scriptum, non dixit esse sentiendum. Filius à patre genitus est, spiritus à patre procedit. Quæris à me omnem varietatẽ, quomodo genitus ille, & quomodo processit iste? Cùm diceris quòd genitus est, didicisti & modum, & comprehendisti vtique. Itaque cùm audieris prædicari filium, comprehendisti natiuitatis modum. Nomina sunt, quæ pia fide honorantur, non ratiocinatione tenentur. Quæ autem vis nominis, Procedit? audi: vt nomen natiuitatis prætereat scriptura, ne filiũ ipsum dicas, dicit spiritus sanctus, qui à patre procedit: inducit eum procedentem, vt aquam de fonte scaturientem. sicut & de paradiso dictum est: Fluuius autem procedit ex Edem, procedit & scaturit. Pater fons aquæ viuentis dicitur iuxta prophetam Hieremiam, dicentẽ: Obstupescat cœlum super hoc, & horreat valde terra: quoniam duo & mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ viuentis. Diuinus sermo definiens patrem fontem aquæ, inducit ex fonte vitæ, aquam viuam quæ procedit. Quid procedit? Spiritus sanctus sicut à fonte aqua. Vnde hoc quòd spiritus sanctus aqua vocetur? dicit saluator: Qui credit in me, sicut dixit scriptura, flumina ex ventre eius fluent aquæ viuę. Et interpretans euangelista hanc aquã, subdit: Hoc autem dicebat de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Si igitur euangelista Ioannes declarans, spiritum sanctum dixit aquam viuam, Pater autem dicit: Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ: Fons spiritus pater, propterea etiam ex patre procedit. Dicitur igitur, repetere liceat, Spiritus dei, & spiritus qui ex deo, spiritus patris, & spiritus qui à patre procedit. Spiritum dominum testatur Esaias in persona Christi: Spiritus domini super me, eò quòd vnxerit me. Et Paulus: Dominus autem spiritus est. Vbi autem spiritus domini, ibi libertas. Num per quẽ aduenit libertas, ille seruus? Si eorum ad quos accedit spiritus sanctus, soluit seruitutis iugum, & præstat eis libertatis personam: quomodo ipse seruus? quomodo largitur quod non habet? quomodo cùm ipse sit seruus, libertate donat? Non audisti Paulum dicentem: Lex spiritus vitæ in Christo Iesu liberum me reddidit à lege peccati? Liberósne reddit spiritus seruus, qui natura sua non habet libertatem? Nam si creatus est, etiam seruus factus, non reddit liberum. Ne vos sophismatis circunueniant hæretici. Non dico eũ seruum, non creaturam. Videntur tria principia inducere, increatum, creatum, & aliud nescio quomodo vocem. Spiritus patris, spiritus qui ex patre: spiritus patris, spiritus qui à patre procedit. Spiritus domini, spiritus filij. Quòd autem sit filij, dicit Apostolus: Emisit deus spiritum filij sui in corda nostra clamantem, Abba pater. Ecce ipse spiritus filij. Alio loco iterum spiritum Christi dicit Paulus: Vos autem non estis in carne, sed in spiritu: siquidem spiritus dei habitat in nobis. Obsecro animaduertite sanctam hanc connexionem. Quasi catenam quandam sanctã & viuam ex triplici potentia inducit Paulus, naturam coniungens inseparabilem, & in diuersis nominibus vnam virtutem indicans. Vos autem, inquit, non estis in carne, sed in spiritu. Ecce spiritum, siquidem spiritus dei habitat in vobis. Vidisti spiritum dei? Si autem quis spiritum Christi non habet. Et sanè oportebat dicere, si autem quis spiritum dei non habet. sed dixit spiritum Christi, dixit spiritum dei, & subdit spiritum Christi. Si autem quis spiritum Christi non habet, hic non est eius. Verùm hoc dixit, vt

Matth.12.c.
1.Cor.2.c.
Matth.10.c. & Luc.12.b
Ioan.15.d.
Ibidem.16.f
Gene.2.b.
Hiere.2.c.
Ioan.7.f.
Ibidem.
Esaiæ.61.a.
2.Cor.3.d.
Roma.8.a.
Galat.4.a.
Roma.8.b.
Ibidem.

ostendat, si spiritus & Christus, Et idem est Christum adesse, & spiritum adesse: & idem est spiritum dei dicere, & spiritum Christi. Est igitur spiritus sanctus spiritus veritatis, quasi quis dicat, spiritum filij: quia dicit saluator, Ego sum veritas. Dicitur spiritus veritatis qui est spiritus filij, sicut dicit Paulus: emisit deus spiritum filij sui. Est igitur & spiritus filij, & spiritus eius qui excitauit Iesum Christum. Et auctꝰ Paulum dicentem: Si autem spiritus eius qui excitauit Iesum Christum habitat in vobis. Hæc nomina sanctæ & immaculatæ trinitatis, sancti & admirabilis spiritus sunt nomina, non naturæ conueniẽtia, sed operationi. Profundus sermo, & opus habet auribus attentis, munitis, & fidelibus. Dicitur autem iterum spiritus, spiritus vitę: quia saluator dicit, Ego sum veritas & vita. Dicitur spiritus vitæ, sicut & Paulus dicit: Lex spiritus vitæ. Hæc nomina eiusdem sunt authoritatis, & eiusdẽ naturæ. Sunt autem alia nomina, quæ non ascribuntur sancto spiritui, sed virtuti & operationi eius: vt sunt dona eius. Dico itaq;, & antè declaro sentẽtiam, postea testimonium subinducturus. Quando dat spiritus sanctus precibus sanctorum vel mihi, vel alicui Christianorum sanctificationem, accipio donum ita vt sanctum habeam & corpus & animam. Donum datum mihi vocat Spiritum Sanctificationis: hoc est, beneficium. Si dederit spiritus sanctus cuipiam donum non habenti sapientiam, vel non habenti intelligentiã: sed solam fidem, quales sunt multi habentes dona, vt credant scripturis, ignorantes scripturas, vocatur donũ illud, Spiritus Fidei. Si autem quis accipiat virtutem & donum à spiritu sancto, vt credat promissioni bonorum quæ dantur in futuro seculo, ille Spiritũ Promissionis accepit. Si autem quis accipit & sapientiæ donum, vocatur donum Spiritus Sapientiæ: & vbi donum spiritus, vocãtur spiritus: & attende diligẽter, quia hęc speculatiuo modo ita declaramus. Veniamus ergo ad demonstrationes. Quando quis habet donum charitatis, dicitur quòd habeat Spiritum Charitatis. Quã do acceperit donũ martyrij, dicitur quòd habeat Spiritum Virtutis, hoc est donum. Iam quia donans spiritus sanctus est, vocatur & Donum eodẽ nomine quo is qui donat. Idcirco dicit Paulus: Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum ad timorem, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum. Et iterum: Nõ enim dedit nobis spiritum formidinis, sed spiritum virtutis & dilectionis & temperantiæ. Spiritum autem dicit hic donum, sicut quando dicit: Vos autem obsignati estis spiritu promissionis sancto. Promissionis spiritus vbi scriptum est? Dicit Paulus: Habentes autem eundem spiritum fidei & promissionis, hoc est gratiã spiritus. Ecce igitur spiritum fidei, & spiritum promissionis. Si fuerit quis mansuetus & humilis corde, donum accepit mansuetudinis: Est autem donum dei, & hoc dicit Paulus: Si & præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales, instaurate eum qui talis est in Spiritu Mansuetudinis: hoc est, in beneficio doni mansuetudinis. Considerans, inquit, temetipsum ne & tu tenteris. Ecce spiritum mansuetudinis. Alij datur sanctificatio animæ & corporis, & vocatur Spiritus Sanctificationis. Sicut dicit Paulus, Seruus Iesu Christi, vocatus apostolus, segregatus in euangelium dei, quod antea promisit per prophetas suos secũdum spiritum sanctificationis. Vbi multi putauerunt, quòd adhæreat primo verbo, qui declaratus fuit filius dei secundum spiritum sanctificationis. Non est autem sic, sed Paulus ordinatus secũdum spiritum sanctificationis. & quãdo ordinatus est ex resurrectione Iesu Christi. Quoniam alij quidem apostoli ante passionem, hic autem post resurrectionem: & propterea dicitur secũdum spiritum sanctificationis. Et aliud, quando incipiemus omnes tempore sacrorum mysteriorum dicere, Pater noster qui est in cœlis: donum accipimus Spiritum Adoptionis, hoc est beneficium & donum sancti spiritus. Spiritum vocat & æmulationem, sicut dicit Paulus: Quoniam & vos æmulatores estis spiritũ, hoc est donorum. Et adhuc excellentiorem vobis viã monstro. Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeo, nihil sum: hoc est, omni dono maior est charitas. Verùm ad propositum redeamus. Redit Esaias. Spiritus enim per omnes loquitur. Itaq; sicut Paulus dixit: spiritum vitæ, spiritum charitatis, spiritum virtutis, spiritum temperãtiæ, spiritum promissionis, spiritum fidei, spiritum mansuetudinis, spiritum adoptionis filiorũ: ita & beatus Esaias, Egredietur, inquit, de radice Iesse virga, hoc est regia dignitas Christi. Virga enim regis symbolum est, vt dicit Dauid: Virga æquitatis, virga regni tui. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de ea ascendet, & requiescet super eum spiritus dei. Hic est nomen ipsius naturę spiritus, deinceps sequuntur dona: Spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus cõsilij & fortitudinis, spiritus scientiæ, spiritus pietatis, spiritus timoris domini. Sicut si quis explicet scripturã siue tu, siue alius fidelis & Christianus, etsi absconditum nomen & obscurum fuerit, det autem spiritus sanctus alicui abscondita sensuum reuelare: is accepit spiritum reuelationis, qui reuelat profunda. Vnde & Apostolus volens discipulos pios intelligere scripturas, dicit: Precor deum, vt det nobis spiritum sapientiæ & reuelationis, in agnitione illumi natos oculos mentis nostræ. Vidisti spiritum reuelationis: sed ad propositum redeamus. Vbi opus est dicere profunda, vocatur spiritus reuelationis: vbi oportet habere charitatem, vocatur spiritus charitatis: vbi decet manifestè loqui doctorem, vocatur spiritus sapientiæ: vbi opus est auditore vt cùm intelligentia capiat, nominatur spiritus intellectus. Spiritus sapientię datur docentibus, spiritus intellectus auditoribus. Ego prædico, tu intelligis, & dictorum mentem capis, docere autem nescis. Spiritus itaque ille donum est sapientiæ, propter doctrinam. Volens autem deus monstrare, quòd sicut mittit docenti sermonem sapientiæ, ita mittit & discenti donum intellectus, vt capiat quæ dei sunt. Sapientiæ gratiam habet os prædicans, intellectus gratiam habet cor discens. Sapientia armatura oris est, intellectus verò cordis. Propterea dicit, Os meum loquetur sapientiam, & meditatio cordis mei intelligentiam. Alius non accepit doctrinæ gratiam, sed accepit donum, vt det consiliũ, consiliumq; bonũ & admirabile. Nõ enim omnia quis accipit, vt ne donum naturam putet. Accepit quis doctrinæ gratiam, & vt ne quis extollatur, in operum cõ silio inuenitur infirmus: & alius non valens docere, bene consulit. Et inuenies aliquem, qui mutuum nunc aliis dat, nunc ab aliis recipit. Vnde hoc? Nunc demõstrationem adiiciam, quòd qui accipit gratiam doctri næ, indigeat alterius consilio. Moses acceperat spiritum sapientiæ, legislationis & doctrinæ. Permittebat sibiipsi toto die ius dicere, accedit Iethro socer eius, & consulit ei, ac dicit: Non potes sufficere tanto populo solus tu, vt ei ius dicas: sed si hoc feceris totũ teipsum perdes. At

Ioan.14.a. Galat.4.a.
1.Cor.3.d & Colos.2.c
Ioan.14.a.
Roma.8.a.
Roma.8.c.
2.Tim.1.a.
Ephes.1.c.
2.Cor.4.c.
Galat.6.a.
Ibidem.
Roma.1.a.
Matth.6.b.
1.Cor.14.c.
Ibidẽ.13.a.
Esaiæ.11.a.
Psal.44.b.
Esaiæ.11.a.
Ephes.1.c.
Psal.48.a.
Exo.18.c.d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

perdes. At quid: Cõstitue, inquit, decanos, & quinquagenarios, & centuriones, & tribunos, vt ea quæ excedunt decanum, referãt ad quinquagenariũ: & quæ excedunt quinquagenariũ, referant ad centurionem: & quæ centurionem excedunt, referant ad tribunum: & quę excedunt tribunum, referant ad te: & quę excedũt te, referas ad deum. Si quod, inquit, graue negotium, referant ad te: si autem tibi quid graue, referas ad deũ. Ecce legislator cùm sapiens esset, accepit consiliũ priuati, & factum est consilium lex, & figura futurorum. Quoniam Iethro socer Mosi, sacerdos erat idolorum: postea autem cognito errore, didicit veritatẽ, factusq; est figura gentium ecclesiæ: quia sapientiam legis trãscendit gentium intelligentia: non quia sunt gentes, sed quia resipuerunt. Quando enim receptum est consilium Iethro, non erat sacerdos idolorum, sed agnouerat deum. Quia postquã cognouit opera dei, & mirabilia quæ narrauit ei Moses in Aegypto facta, dicit: Exod.18.b. Nunc ego cognoui. Vide resipiscentiam, quòd magnus sit dominus deus noster supra omnes deos. Nam vbi veritatem agnouit, accepit boni consilij donum. At H nos ad propositum redeamus. Accipit docens spiritũ sapientiæ, discens spiritum intelligentiæ vt intelligat. Esaiæ.3.a. Propterea Esaias sapiẽtiam adscribit docenti, intellectum audienti, & inquit: Sapientem architectum, & intelligentem auditorem. Spiritus consilij datur consiliario: spiritus fortitudinis, consilium accipienti: accipit donum consiliarius, vt dicat vtile quippiam: accipit gratiam, qui consilium accipit dum perficit quod vtile est. Spiritus timoris domini. Singula dona illa ad propositũ vsum concedebantur. verbi gratia: Quãdo extruebatur tabernaculum à Mose in solitudine, non opus erat illi dono doctrinæ, sed dono architectonices, quomodo consuerent byssum, hyacinthum, purpuram, coccinum, deditq; deus donum architectonices, & artem consuendi, texendi, fundendi aurum, poliendi lapides, & construendi. Et quare omnes artes illas dedit? quia tabernaculum faciebat deus super terram. Erat autem figura cœli & terræ tabernaculũ. In sex autem diebus fecit deus cœlum & terram. Extruebatur tabernaculum figuram gerens cœli & terræ. Et opus habebant gratia spiritus suo operi cõgrua. I Non enim erat tempus doctrinæ, sed sutoriæ, & aliarum artium. Et dicit dominus: Ecce dedi virum nomine Beseleel de tribu Iuda, & impleui eum spiritu diuino, spiritu sapientiæ & scientiæ, & sensus. Sapientię spiritu, vt quod proponebatur ad faciendum, ita faceret & operaretur. Scietiæ autem, vt bene quadrarent: sensus verò, vt intelligeret quæ dicebantur à spiritu qualem haberent virtutem. Alio loco promittit deus se daturum gratiam misericordiæ, & dicit: Effundam super domum Dauid spiritum grãtiæ & miserationis, Zacha.12.c hoc est donum misericordię. Iterum largitur dona humilitatis. Vnde hoc liquet? Tres pueri in cãmino, quoniam vt iusti flammam calcauerunt: vt humiles autem, peccatores se vocauerunt. Propter excellentem iustitiam, calcauerunt, & caminum rorem fecerunt. non inflati sunt, neq; dixerunt, ô quãta nostra iustitia: nescimus enim naturam, transgressi sumus legem, sed operantur vt iusti, loquuntur vt peccatores. Considera enim, Calcabant flammam, exultabant vt iusti, & confitebantur vt peccatores. Peccauimus, iniquè egimus, Daniel.3.c. iniustitiam fecimus. Omnia quæ induxisti super nos, iudicio iusto fecisti: quia iniquè egimus, & discessimus à te, & mandata tua non audiuimus, vt bene esset nobis. Quoniam igitur cùm iusti essent, seipsos humiliabant, acceperunt spiritum humilitatis, donũ humilitatis. Et propterea cùm viderunt gratiam, dicunt: Non est nobis in tempore hoc princeps & propheta, Ibidem.d. neq; oblatio, neq; thymiama, neq; locus vt offerantur primitiæ, & inueniatur misericordia. Quia igitur non habemus ciuitatem, neq; templum, neq; altare, pro omnibus humilitas nostra sufficiat. Propterea dicunt, Ibidem. sed in anima contrita & spiritu humilitatis suscipiamur. Alius cùm plenus esset gratia, accepto integro dono, dicit: Spiritũ accepit impletionis. Vnde hoc dicit Hieremias: Via filiæ populi mei, non in sancto, neque in puro, spiritum impletionis: non habent, inquit, spiritum qui impleat eos. Sic habebant spiritum impleActo.13.b. tionis apostoli, vt scriptũ est: Tunc, inquit, Paulus impletus spiritu sancto, quando arguit Elymam magũ. Vides donaria? Repetam igitur nomina ineffabilis naturæ. Spiritus dei, spiritus qui ex deo, spiritus domini, spiritus patris, spiritus filij, spiritus Christi, spiritus qui excitauit Christũ, spiritus vitæ, spiritus veritatis. Dein dona, spiritus virtutis, spiritus charitatis, spiritus tem- L perantiæ, spiritus promissionis, spiritus fidei, spiritus reuelationis, spiritus adoptionis filiorum. Qui accipit gratiam vt iudicet, accipit spiritum iudicij, sicut dicit Esaias, & purgabit eos dominus spiritu iudicij, & spiritu Adustionis: punitricem & purgatricem vim vocat spiritum adustionis. Dauid autem petit spiritũ Rectum, qui dirigat, & in rectam viam ferat. Et iterum petit donũ principale, quo dominetur & sit princeps affectionum, faciatq; animam non seruire suis affectionibus. Quoniam enim Dauid peccauerat, & à continentia venerat in nequitiam affectionum & voluptatis: & quia non iustè iudicarat interficiendum virũ, & seruus factus erat concupiscentiæ in adulterium prolapsus, petit spiritum rectum, inquiens: Innoua in viPsal.50.c. sceribus meis: &, ne proiicias me, inquit, à facie tua: &, Ibidem. redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me: hoc est, dono quo dominer affectionibus, & cohibeam voluptates. Hæc à nobis dicta sunt de spiritus sancti diuina maiestate, & diuersitate in operationibus eius. Hæretici autem qui ignorauerunt, quòd quando dicit spiritum sanctificationis, vel pro- M missionis, donorum memor sit: ipsi ad naturã referũt dicentes, quòd deus dedit, & spiritum sanctum donauit. Vidisti, inquit, quòd donum dei est: legerunt dona, & ea ad naturam referunt miseri. Oportebat intellegere, quæ nomina ad naturam pertineant, & quæ dona, & quæ gratiam significent: caupones fuerunt adulteratæ veritatis, confuderunt omnia, subuerterunt seipsos, Roma.1.c. exciderunt à veritate, obtenebratum est insipiens cor eorum, dicentes se esse sapientes, infatuati sunt. Eapropter inferunt: Quoniam, inquit, de spiritu moues, & à scriptura doces, & vis testes habere scripturas: ab ipsis scripturis moti dicim⁹, ea ipsa quæ de spiritu sancto saluator dixit. Quid igitur dicit ille? Spiritus veri Ioan.16.b. tatis deducet vos in omnem veritatem: non enim loquetur à seipso, sed quæcunq; audierit loquetur, & quę ventura sunt annunciabit vobis, ille me glorificabit: quia ex meo accipiet, & annũciabit vobis. Vidisti quomodo, inquit, à semetipso non loquetur, sed ex illo accipit: Num potest demonstrari spiritus authoritas? An non demonstrauit, inquit, eum subiacere potestati filij, & mutuari ab eo, & aliis suppeditare: Attende diligenter, Quoties tibi dictum aliquod apparet obscurum, ne statim addicas te dictioni, sed expecta

finem

A finem sententiæ. Non vides quando extruuntur domus, quomodo omnia confusa sint, calx, lapides, ligna & in oculis tuis omnia sunt confusa, artifici autem omnia bene quadrauerũt? Scit enim suo tempore, quomodo hoc confusum in hoc loco, illud in alio congruat: & quæ nunc dispersa in harmoniam quandam conuenientia ędificij pulchritudinem perficiant. Igitur cùm videris dicentem ab hoc in illũd, & ab illo in hoc transilire, crede quòd materias præparet: quando coniungo materias, tunc ostendo quàm bene conueniant. Vna natura filij est & spiritus, vna virtus, vna veritas, vna vita, vna sapientia: at ab eo tempore quo saluator dignatus assumere creaturam nostram, impletus spiritu sancto: non quòd inferior spiritu sancto, sed quòd caro opus habeat humano modo, vt accipiat aduentum spiritus, non quòd nõ possit deus verbum, sanctificare creaturam quam assumpsit. Nam si hunc concesseris sermonem, superuacuus filius. Sufficiebat enim pater ad sanctificandam carnẽ. Non pater quasi infirmus coassumit filium. Non quasi infirmus, filius B assumit spiritum. Sed quia vna natura est, quæ omnia in omnibus operatur, alia quidem pater operatur, & in omni natura susc ipitur: alia autem filius, & in omnem transit naturam: alia verò spiritus, & in omni natura suscipitur. Quãdo igitur natura secundũ seipsam consideratur, par est & æqualis, plena potestatis & authoritatis, admirabilis, neq; indiga, neq; imperfecta, non proficit, non minuitur, non augmenta suscipit, nõ attenuatur. Cùm autem accepit deus verbum carnem nostram, fecit eam humano more, quasi vnum apostolorum vel prophetarum suscipere spiritum sanctum. Dixit prius, non quòd non sufficiat filius dei, sed vt perfecta trinitatis scientia, in creatura illa ostendatur. Assecuta igitur est caro domini spiritum sanctum, & consequenter voluit saluator carnem, quam accepit, spiritui sancto appropriare: vt id quod faciebat Christus secundum carnem, asscriberetur spiritui sancto, qui habitauit in eo, sicut in sancto tẽplo humano. Homo enim propter nos, deus autẽ propter seipsum. Homo enim propter misericordiam eiecit dæmones, & voluit fugationem dæmonum asscribi sancto spiritui, C & dicit: Si autem ego in spiritu sancto eiicio dæmoMatth.12.c. nia: & non dixit in verbo, sed asscribit spiritui, sicut vir sanctus spiritum sanctum assecutus. Deniq; quando intrauit in templum, sumit prophetam Esaiam, & Esaiæ.61.a. & Luc.4.c. legit. Legit autem quæ de seipso erant scripta, & reperto, inquit, libro, dicit: Spiritus domini super me. Non cõtradici potest, quoniam persona hominis loquatur: Spiritus domini super me, eò quòd vnxit me. Per spiritum, inquit, sanctum vnctus sum. Propterea Petrus, Actо.10.f. Iesum à Nazareth, quòd vnxit eum deus spiritu sancto & virtute. Hìc animaduertamus obsecro. Hæc enim omnia in ædificio sermonis mei insumentur: nõ enim ab aliis in alia efferimur, sed (vt dixi) materias dispono, vt tu vnionem coaptes. Assecutus est spiritum sanctum, baptizatus est in Iordane, & dicit Ioannes: Vidi Matth.3.d. & Marc.1.b & Ioan.1.c. cœlos apertos, & spiritum dei descendentem sicut columbam, & manentem super eum. Vidisti quomodo humano modo accipit spiritum sanctum? nullus sic impius, vt credat quòd diuinitas accipiat spiritũ. Dicit Ioannes Baptista: Medius vestrum stetit, quem vos ignoratis, & ego nesciebam eum: sed qui misit me, vt Ioan.1.d. baptizarem in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris spiritum sanctum descendentem sicut columbam, & manentem super eum, hic est filius meus. Descendit spiritus sanctus, vt impleatur hoc Esaiæ: Spiritus D domini super me, Baptizata est caro, & statim baptizatus ascendit de aqua, & ductus est à spiritu in desertũ. Ducta est, & quasi pædagogum habuit caro spiritum sanctum. Quare ductus est? vt nobis figuram daret, quòd sicut caro mea non ducitur concupiscentiis, sed ducitur spiritu: sic & vos debetis, Propterea & Paulus: Galat.5.d. Si autem spiritu dei ducimini, non iam estis in carne. Roma.8.b. &, quicunq; spiritu dei ducuntur, nõ sunt sub lege. Ducitur caro Christi, ducamur & nos. Propterea enim omnia in seipsum assumit, vt nobis exemplũ relinquat. Ductus est à spiritu, vt tentaretur, & vicit diabolum: Matth.4.a. non deitas. Cõtumelia fuerit deitati dicere, vici. Deus enim nunquam vincitur, neq; vincit, sed semper præualet & dominatur. Nam si omnino vinceret, possibile esset & ipsum vinci. At qui semper dominatur, & præualet in omnibus, omnipotens, & neque obtumluantur ei subditi, neque ei negotium faciunt. Si igitur caro dominica, & dominicum figmentum, nouus homo cœlestis, nouum germen, quod nouo partu floruit, E accipit spiritum sanctũ, habeas testimonia quòd adue nit spiritus de cœlo: & duxit eum spiritus, vt vinceret diabolum. Imago Adam quæ in principio seducta, vt homo postea vinceret, noua ingreditur comitata virtute spiritus. Propterea sicut dixit, Ductus est à spiritu Matth. 4.a. in desertum, vt tentaretur: sic quando reuertitur vt vi Lucæ.4.b. ctor, dicit: Iesus autem reuersus est in virtute spiritus à deserto. Habuit igitur caro spiritum sanctum, non partem donariorum sicut nos, cùm vni sapientia, alteri scientia datur: sed omnia habuit dona. In veritate anxius sum & tremo, ne infirmitas linguæ obscuret magnitudinem eius, quod prædicatur. Igitur corpus domini & caro sancta, vt accepit spiritus sancti efficaciam: non accepit, sicut de aliquo apostolorum dicitur & prophetarum gratiam vnam, vel alteram. Homo enim non est capax omnium, ideo dicit Paulus: 1.Cor.12.d. Num omnes apostoli? num omnes prophetæ? num omnes dona habent sanationum? In carne autem Christi omnia dona fuerunt, secundum substãtiam carnis. Et attende, impleuit primò proprium templum omni gratia. Habuit donum curandi morbos, effugandi dęmones, suscitandi mortuos, prædicendi futura, operãdi ea quę veritatis sunt: omnia potuit, & habuit dono- F rum plenitudinem, quatenus impleta est caro eius omnibus charismatibus. Vnde opus fuit, vt inde omnes acciperemus ad mensuram & partes: & inde apostolis & prophetis ex eo suppeditaretur. Ioannes testa- Ioan.1.b. tur, quòd in eo tota deitatis plenitudo. Et iterum: In Coloss.2.b. quo habitat diuinitatis plenitudo corporaliter. Non dixit simpliciter, In quo habitauit deitas, sed plenitudo deitatis: hoc est, omne deitatis donũ. Et vt ne quis putet, quòd in deo verbo habitauerit, dicit: In quo habitauit omnis plenitudo deitatis corporaliter. In carne eius omnis plenitudo sapientiæ, intellectus, virtutis signorum, omnis operationis. Deinde à plenitudine eius mutuamur omnes. Testatur Ioannes baptizans, Ioan.1.d. Et ego nesciebam eum: sed qui misit me vt baptizarem, ille mihi dixit, Super quem videris spiritum descendentem, & manentem super eum. Non dixit qui largitur ei donum vnum: sed, manentem totum, hic est qui baptizat in spiritu sancto & igni. Deinde volens ostendere Ioannes, quòd non sicut homo acce- Ibidem.3.d. perit gratiam saluator, dicit quòd non ad mensuram dedit deus spiritum, sed pater diligit filium, & omnia dedit in manum eius. De plenitudine eius nos omnes

Universidad de Deusto
Biblioteca

G accepimus,ille plenitudinẽ,nos de plenitudine.Quomodo?A quo impleuit dominicam carnẽ?à deo hausit sicut à fonte, & largitus est hominibus gratis. Attende obsecro, dicit igitur: Quando venerit paracletus
Ioan.15.c. spiritus veritatis, ducet vos in omnem veritatẽ, quia de meo accipiet.Attende magna diligentia,non dixit de me,sed de meo.Ex meo,cuius?De meo dabit vobis, sed accipiet, accipit non mutuatum. At quoniam impleuit fontem vt originem donorum, à fonte haurit, & præbet omnibus de propriis. Et vnde hoc,quòd accipere de propriis, est accipere, audi: Impleuit deus
Exod.18.c. & Deut.1.b. Mosen spiritu,& dicit Moses: Non possum solus ferre pondus huius populi, ordina alium teipsum. Dicit ei deus:Elige septuaginta seniores, & accipiam de spiritu qui in te,& dabo super eos.Non dixit accipiam tuũ: sed, de spiritu qui in te. De meo accipiam. Dicit deus
Ipel.2.g. in diebus illis:Effundam de spiritu meo super omnem carnẽ,& prophetabunt.Si deus à Mose accipiens mutuatus est, spiritum à filio accipiens mutuatus est. Et enim Moses figura erat Christi.Quia sicut à Mose septuaginta fuerunt impleti, ita & à Christo orbis ter-
H rarum accepit spiritum sanctum.De meo accipiet: ex his quæ mihi suppeditauit homini dominico, sumet sibi qui dedit.Qui venit super me,& mansit in me,qui vnxit me,qui sanctificauit me, qui duxit me in desertum,qui reduxit me victorem,de meo accipiet,& annunciabit vobis.Et vt ostendat, quòd non sancti spiri
Ioan.16.c. tus mentionem fecerit,sed donorum eius, postquam dixit de meo accipiet,adiicit statim:Omnia quęcunq; habet pater,mea sunt:accepi ea de spiritu sancto,propterea dixi,de meo sumet.Quoniam deus carnem sanctificauit spiritu sancto, & emisit donum spiritus pater in carnẽ Christi.Venit gratia, & omnia dona indidit Christo,dicit: De meo accipiet,& annunciabit vobis.Quis igitur est,quòd à seipso nõ loquetur,sed quęcunque audierit,loquetur vobis?Dictum est ante hoc, quòd aliud est spiritus sanctus, & aliud donum: aliud rex, & aliud donum regis? Quando quis contra varias barbarorum gentes bellum gerit,dubitat vbi pręliari incipiat. Si in hanc impressionem facit, & occupatur, mox aliam prospectat erumpere aciem: si in duas partes diuidat,diuiduntur virtutes.In medio su-
I mus Arianorum, qui reprobant Christi gloriam, in medio sumus Macedonianorum, qui diuinam spiritus gloriam contumeliis afficiunt. Si igitur confessa de filio loquar contra Macedonianos,Arianus statim pugnat.De filio enim dicit,non persuasisti,& de spiritu mihi loqueris? Verùm quia hodie propositum est de spiritu sancto, (sæpe enim iuxta gratiam nobis à Christo datam de filio victoriam reportauimus, testésque dictorum vos estis,quòd non fuerint deceptiones rhetoricæ, sed scripturarum demonstrationes.) volebam autem & nunc afferre de filio sermonem.Sẽper enim in illo virtutem fulgentem habet. Sed quia de hoc satis pluribus argumentis persuasi sunt, qui circa spiritum sanctum claudicant, nunc taceo. Impossibile autem est eos qui circa spiritum sanctum aberrant & claudicant, recto pede ambulare circa filium. Vsque hodie nõ inuenis Macedonianum vllũ homusij verbo subscribere iuxta Nicenum decretum,quanuis semper dicant:Nos recta fide incedimus. Quoniã de spiritu sancto nõ est manifestatum. Neq; enim de
Ioan.16.c. hoc pugna vel labor erat:attamen secundum quod illis satis persuasum est,dico. Scriptum est, à seipso non loquetur.Dic Macedoniane, scriptum est hoc de filio, immo ipse dicit de seipso, ego à meipso non loquor. K
Attende obsecro, affero testimonium apud te confessum:(apud Arianum enim certamine hic opus esset,in hoc quòd dicit,Ego à meipso non loquor, & de spiri- Ioan.14.b.
tu sancto: apud te autem qui promisisti te hoc sanctè colere,nulla opus concertatione.) De Christo docens dicis,æqualem deo similem patri per omnia.Corã his qui confitentur gloriã,quęstionẽ induxi.Dicis de spiritu,à seipso non loquatur: dicit filius de seipso, Ego à Ibidẽ.14.b. Ibidem.15.c
meipso non loquor, sed quodcũq; audiui à patre meo, hoc loquor. Ecce & filius à seipso non loquitur, attamen est æqualis honor.Hæc ad te dico.Arianus enim & ille etiã de hoc dubitat.Idẽ euenit incredulis, quod & naufragis accidit,sicut dicit Paulus,qui circa fidem 1.Tit.1.d.
naufragium fecerunt.Ariani naufragio facto perdiderunt & Christi gloriam,& spiritussancti virtutẽ. Macedoniani contẽdunt quidem emergere, sed dimidiã Roma.8.b.
sarcinam amittunt.Si autem quis spiritum Christi nõ habet,hic non est eius.Attende igitur,vt ne videamur more certantium illudere, & contumelioſe demõstrationem facere.Ego à meipso non loquor.Interpretare L
mihi, quid est hoc quod dicit, Ego à meipso non loquor?Quomodo dixit saluator.Si enim adduxerit solutionem de filio, hanc intelliget & spiritui sancto cõgruere. Duo statuit æqualis põderis,neq; spiritus à seipso,neq; filius à seipso:sed opus habet filius patre, opus habet & spiritus sanctus patre,itaq; æqualis erit honor. Attẽde igitur:Scio quòd in profundum meipsum dedi,sicut nouit virtus Christi omnia perscrutari,immo tremo potius quam dico, ne in immensam abyssum abeat nauicula,& desit spiritus. Da enim mihi nauim vacuã,gubernatorem,nautas,funes, anchoras, omnia disposita & nusquã esse spiritum venti: nõne tardat omnis quãtuscunq; est apparatus,si desit operatio spiritus? Ita fieri solet,licèt sit sermonis ampla supellex,& mens profunda,& eloquẽtia,& intelligẽtia,& nõ assit spiritussanctus,qui vim suppeditat,otiosa sunt omnia. Quare igitur de seipso, sicut & de spiritusancto dixit, A meipso non loquor? Quasi agonistæ essemus subuertemus contradicentem, sufficientibus consequenter argumentis persuasuri, & his & illis, siquidem parere voluerint.Non enim omnino necessitate eos adducemus,sed dico,si fortè quidam persuadeãtur, & ne ad- M
mireris si ego homo dicam hoc. Dicit deus Ezechie- Ezech.2.b.
li: Abi ad domum Israël, & dic eis si fortè audiant, si fortè sciant.Dicimus hæc si fortè audiant, si fortè credant,si fortè se nobis iungant. Quòd si hæc nobis dicentibus non iunxerint, innoxij sumus nos. Sic Paulus docebat, & postquam docuit, dicit: Testificor, Acto.20.f.
quòd mundus sum à sanguine omnium vestrum.Non enim reueritus sum, quò minus annunciarem vobis viam dei. Et nunc dico,quare saluator dixit,A meipso non loquor:& de spiritu sancto, A seipso nõ loquetur. Oro charitatem vestram hic animaduertamus. Cùm vnus sit Christus,multi prodierunt falsi Christi, sicut saluator dixit? Multi venerunt in nomine meo Matth.24. & Marc.13.
falsi Christi, & pseudoprophetæ: cùm vnus sit Christus & promissus per prophetas,quòd veniat:ante aduentum eius apparuerunt quidam impostores, dicen- Acto.5.g.
tes: Nos sumus. Theudas dixit: Ego sum Iudas Galilæus dixit: ego sum,& seducebant multos. Saluator Ioan.10.b.
venit, & dixit: Quotquot venerunt ante me, fures Ibidem.a.
fuerunt & latrones, sed non audiuerunt eos oues.Oues meæ meam vocem audiunt, & cognoscunt vocem meam,& sequuntur me. Venerunt igitur illi falsi Christi,

A Christi, & non docuerunt ex lege & prophetis, sed ex seipsis locuti sunt,& ex propria sententia. Saluator venit,& non discessit à lege,nõ discessit à prophetis, sed dicebat quasi in exemplo,Bene dixit Esaias.& iterum:
Deut.6.c. &.10.d.& Matth.4.b. Nõne scriptum est in lege vestra. Et cùm accederet ad eum diabolus,dicit ei:Dominum deum tuum adorabis,& illi soli seruies. Venit igitur Christus secundũ carnẽ.Non locutus est ex seipso,sed ex prophetis. Igitur quia illi qui ante Christum venerunt, in nomine Christi non sunt locuti,neq; ex lege,neq; ex prophetis, sed ex propria sententia errores locuti sunt,dicit saluator:Ego à meipso non loquor, sicut illi.A seipso enim loqui, extra legem loqui est.Sic igitur oportet etiam te loqui, cùm videris hæreticos Aristotelica vel Platonica mouere: dic, Nos à nobisipsis non loquimur, quęcunq; audiuimus à Christo.hæc loquimur.Et vnde hoc, quòd à seipso loquens pseudopropheta est, vel q̃ loqui à seipso pseudoprophetam nobis indicat? Dicit
Ezech.13.a. Ezechiel propheta: Viuo ego, dicit dominus ad prophetas,qui seducunt populum meum, non misi eos: à seipsis locuti sunt,& ex corde suo loquuntur. Proinde quia pseudoprophetæ à seipsis prędicauerunt,saluator
B à suspicione hac se purgans,dicit:Ego à meipso non loquor. Vnde hoc quòd saluator habitus est deceptor? Hoc primũ confirmabimus.In festo scenopegiæ quæ-
Ioan.18.b. rebant turbæ Iesum,dicentes:Vbi est?Et erat de eo diuersa vox,alij dicebant,bonus est: alij dicebant, Non,
Ibidem.7.b sed seducit populum. Vidisti vbi habitus est seductor?
Matth.27.g Item post sanctam saluatoris mortem dicunt pontifices Pilato: Scimus domine, quòd dixit seductor ille adhuc viuens,post tres dies resurgam.Hæc ideo dixi, vt demonstrarem eum habitum fuisse seductorem. Quia igitur seductor habitus est, dicit: Ego à meipso non loquor,sed de lege,de prophetis,quæcunq; audiui de patre,non secundum diuinitatem audiui à patre in lege & in prophetis.Ex persona carnis loquitur,vt sol
Ioan.14.b. ueret suspicionem.Ego à meipso non loquor,sed quęcunq; audiui à patre. Vos autem quæcunq; audiuistis à patre vestro diabolo, loquimini.Et vt monstret quòd
Ibidem.8.f. diabolus quando in aliquibus loquitur, mendacium operatur,dicit:Quando loquitur mendacium,ex propriis loquitur.Ego ex meipso non loquor, sed ex prophetis & lege:hoc enim est veritas.Sicut igitur saluaC tor purgans se à suspicione, dicit: Ego à meipso non loquor,sicut deceptores, sic & de spiritu sancto. Cæterùm obsecro hic animaduertamus, iuxta dictum sal
Matth.24.a & Mar.13.c uatoris: Multi apparent pseudoprophetæ & pseudochristi, & dicent quidem, ego sum: & alius, ego sum, sicut scriptum est, quòd multi veniẽt in nomine meo,
Lucæ.21.b. dicentes: Ego sum Christus, & multos seducent: sed ne seducamini. Sicut igitur aliqui suspicabantur seductores esse Christos, sic & venturi multi, qui & facturi se habere spiritum sanctum quem non habent, & loqui:sed illic quidem homo apparebat,& dicebat, Ego sum Christus: hic autem non audebat aliquis dicere, Ego sum spiritus sanctus. Non enim corporeus factus est,sed inuisibilis aduenit.Venit ad Petrum, venit ad Paulum, & erat ex confesso quòd spiritus sanctus loqueretur.Prodit Petrus, & dicit: Spiritum habeo.A facie nullus videt quis habeat,vel quis non habeat:vel quis habeat spiritum immundum,vel quis habeat spiritum sanctum. Nam si visibilis esset, non decepisset:nam agnitione fuisset redargutus.Venit Mõtanus,dicens: Spiritum sanctum habeo. Venit Manichæus,dicens: Spiritum sanctum habeo,non fuit autẽ manifestum. Vt igitur ne plures nomine seducerẽtur, D
quoniam inuisibiliter donum vẽturũ erat,dicit: Quã- Ioan.16.b.
do venerit paracletus spiritꝰ veritatis,qui à patre procedit,ille vos memores faciet verborum meorum, & inducet vos in omnem veritatem:non enim à semetipso loquetur.Nam si quem videritis dicentem, Spiritum sanctum habeo:& non loquentem euangelica,sed propria,is à seipso loquitur,& non est spiritus sanctus in ipso. Sicut enim dicit de seipso, Ego à meipso non loquor: vt soluat suspicionem deceptionis, immo errorem à veritate separet: Ita vt ostendat,qui nam habeant spiritum sanctum, & qui non habent, sed simulant se habere.A me audistis quid tradidi.Quando veniet inuisibilis spiritus mea loquetur. Si videritis aliquem euangelica repetentem, profectò spiritum sanctum habet.Veniet enim spiritus sanctus,vt recordari vos faciat eorum quæ docui. Si quis igitur eorũ qui dicuntur habere spiritum sanctum,dicat aliquid à seipso,& non ex euangeliis, non credite, meam doctrinam sequamini.A seipso nõ loquetur,sed propter hoc factus est aduentus, qui indicet quis acceperit spiritũ, & quis non acceperit: Si quis sequitur dicta Christi, E
spiritum sanctum habet. Nullus enim potest dicere, dominum Iesum Christum, nisi in spiritu sancto. Ve- 1.Cor.12.a.
nit Manes,verè Μανὴς, hoc est insaniens, alludens suæ seductioni nomen habens, & dicit: Ego sum paracletus, quem promisit saluator apostolis, Ego sum filius dei. Vbi audisti in euangelio Christi, quòd sol & luna opifices sunt? Vbi dixit Christus, quòd hæc hauriant animas,& reducant eas? Vbi legisti hæc? Ex quo non legit hæc scripta,sed à seipso loquitur:manifestum est quòd non habet spiritum sanctum. A seipso non loquetur,sed quæcunq; audierit, annunciabit vobis: hoc est,quæ dixi confirmabit.Et vide miraculum.Quemadmodum saluator venit, & factus est impletio legis & prophetarum:ita impletio euangelij est spiritus sanctus.Christus venit,& impleuit quæ à patre in lege & prophetis sunt dicta,propter quod dicit Paulꝰ: Imple- Roma.10.a
tio legis Christus. Spiritus sanctus venit & impleuit euangelica. Quæcunque sunt in lege,Christus implet: quæcunq; sunt in doctrina Christi,spiritus implet: nõ quòd imperfectus sit pater, sed apparuit Christus confirmans quæ sunt patris: sic apparuit spiritus sanctus, confirmans quæ sunt filij.Vnde hoc:Dicit saluator di- F
scipulis:Multa habeo dicere vobis, sed nõ potestis por Ioan.16.c.
tare modò:quando autem venerit spiritus sanctus,inducet vos in omnem veritatem, quia à seipso non loquetur.Nam mea implet. Filius implet ea quæ sunt patris,& à seipso non loquitur.Si autem audieris dicentem,Mittam vobis spiritum sanctum, non secundum deitatem accipias.Deus enim non demittitur.Nomina sunt hæc operationem significantia,eo quòd omnis qui demittit,in illa mittit loca,in quibus nõ est. Finge quòd ego loquar alicui in hac fede.Non possum dicere cuipiam,Veni,mittam te huc: hoc non est mittere, sed collocare vel adstituere.Quòd cùm deus vbiq; est, Hiere.23.d
Cœlum enim, inquit,& terram ego impleo, dicit do- Psal.138.b.
minus:quò mittit, qui vbiq; est? Si ascẽdero in cœlum, tu illic es:si descendero in infernum,ades: si sumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris:etenim illic manus tua deducet me.Quorsum igitur deus mittet?An fortè quòd ipse quidem vbique,is autem qui mittitur,non vbiq;?Misit deus filium suum in mundum: num vt non præsentem in mundo? Propterea̓ne venit in mundum, quia antea non fuerat in

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mundo? Quomodo igitur Ioannes euangelista dicit,
Ioan.1.a. Omnia per ipsum facta sunt: In mundo erat, & mundus per ipsum factus est? Quomodo igitur iterum in
mundum missus est? Num missus est, qui missus: & mã
sit, qui misit suprà, & qui missus est infrà? quomodo di
Ibidé.8.d. cebat, Et qui misit me, mecum est? Obsecro diligenter
attendas, securè serua sermonem. Potest enim dicere
hæreticus: Mecum est, mihi est auxilio: sicut & ego di-
Ibidé.14.b. co, Deus mecum est. Non dixit simpliciter: sed quid?
Pater in me manens. Si mecum erat, & mecum mansit, quomodo ille misit, vel quomodo hic missus est? Et
si mansit suprà qui misit, & qui missus est venit deor-
Ibidem. sum, quomodo dicit filius: Pater mecum est? Si suprà
mansit qui misit, quomodo secum habet mittens mis-
sum? Ego enim, dixit, in patre, & pater mecũ est. Quo-
modo igitur missus est, qui dicit: Pater in me est? Et
quomodo iterum misit? Igitur cùm dicit, Mitto vobis
spiritum sanctum: donum dicit sancti spiritus. Et vt
discatis quòd donum mittitur, spiritus autẽ non mit-
Lucæ.24.g. titur, saluator dicit apostolis: Manete in Hierusalem,
H donec induamini virtute ex alto, & sumetis virtutem
superuenientis spiritus sancti in vos. Alia est virtus
1.Cor.12.b. quæ conceditur, & alius est spiritus qui concedit, diui
dens singulis prout vult. Igitur tu non potes ostende-
re mitti spiritum sanctum à pura deitate. Ego autem
ostendam tibi factorem cœli & terræ mitti à spiritu
sancto. Quid facis? Vel nega Christum, vel expunge
scripturas, vel seruus scripturarum obedi scripturis.
Et vbi, inquit, dictum est hoc? Audi deum dicentem
Esaiæ.48.b per prophetam Esaiam præconem pietatis. Audi me,
dicit, Iacob, & Israël quid ego loquar: Ego deus prim⁹,
& ego post hæc, & præter me deus non est. Attende
oro. Restat enim hic quod quæritur. Quis igitur, qui
dicit hęc, pater vel filius? Vide quomodo in figura mo
narchæ, trinitatem rectè prædicat. Ego deus primus,
& ego post hæc, & præter me nõ est deus. Quis est qui
Ibidem. hæc dicit? mundi conditor. Subdit enim, Ego manu
mea fundaui terram. Vide quomodo opifex loquitur:
Et spiritus meus firmauit cœlum. Ego omnibus stellis
Ibidem.c. mandaui, ego excitaui cum iustitia regem, & omnes
viæ meæ rectæ. Dixit seipsum opificem, & factorem
cœli ac terræ. Dicit postea hæc: Non ab initio in occul
I to locutus sum vobis hæc, neq; in loco tenebroso. Di-
Ibidem. xit, Fundaui terram, & feci cœlum: quando facti sunt,
illic aderam. Et nunc dominus misit me & spiritum
suum. Te qui fecisti cœlum & terrã, qui dixisti astris,
Dominus misit & spiritum suum, genuit secundũ dei-
tatem, misit secundum carnem. Factor cœli & terræ
dicit: Dominus misit me & spiritum suum. Missionẽ
spiritus hæretici in contumeliam capiunt. Misit pater
qui non migrat, nec transfertur loco. Misit filius qui
Acto.10.g. non se discedere facit, & à quo non seceditur. Et idcir
co scriptura dicit: Deus effudit donum spiritus sancti.
Diuinitas non effusa est, sed donum: propter hoc vt
demonstraretur, quòd hoc quod effunditur non sit spi
Psal.44.a. ritus sanctus, sed spiritus dei gratia, dicit Dauid Chri
sto: Effusa est gratia in labiis tuis. Gratia effunditur, nõ
qui donat gratiam. Si igitur æqualis honor prædica-
tur, & quòd à seipso manifestatus est, & quòd de meo
accipiet, quasi à fonte, interpretari quis potest, ne ha-
beant locum vel suffugium impietatis hæretici. Vene-
rare spiritum sanctum, quem accepisti. Dic sæpe, quòd
retributionem acceperis. Assumpsit Christus figmen-
tum tuum, dedit mihi spiritum suum. Honore prose-
cutus est creaturam tuam, ipsa ad dexteram patris col
locata, & tu spiritum sanctum in ordine seruitutis cõ- K
stituisti? Hæc salutaris lex suggerit, prophetæ loquun-
tur, apostoli diuinis oraculis annunciant, martyres cõ
fitentur, pij credunt, ecclesia contestatur, insciția op-
pugnat, fidelis pluribus argumentis persuasum habet:
sic & Christus glorificatur. Eius enim est gloria, & ho
nor, & adoratio, simul cum patre, & sanctissimo & bo
no viuifico spiritu, nunc & semper, & in secula secu-
lorum, Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI
de fide, & lege naturæ, & sancto spiritu sermo.

OMnis scriptura, quæ diuinitus inspirata, & vtilis, originem & fontem pietatis à spiritu veritatis ducit. Omnia enim profunda flumi na à sancto adorandoq; spiritu, quasi à fertili & fœcun do fonte scaturiunt. Omnia igitur quæcunq; vel lex di cit, vel prophetæ vaticinantur, vel apostoli prędicant, sancto spiritui verè tribuuntur & ascribũtur. Omnia 1.Cor.12.b.
enim operatur vnus & idem spiritus, distribuens pecu liariter vnicuiq; sicuti vult. Hinc fulgurant omnige-
næ pietatis pulchritudines, prælucet veritatis sermo- L
nes, manant diuinæ sapientiæ thesauri. Thesauri non
qui in terra delitescunt, sed qui in profundo pietatis
spectantur. Thesauri qui animas lætificant, mentes il-
lustrant, orbem totum conuertunt, Adæ paupertatem
ditãt. Quia sicut qui primitiuam pulcherrimamq; pie
tatem exuit, in magnam deductus est humilitatem: Ita
& qui piè viuit, & virtute præditus est, ditescit, & exul
tat. Id quod testatur alicubi Paulus, dicẽs: Gratias ago Ibidem.1.a.
deo, quia in omnibus locupletati estis in illo, omni ser
mone & omni scientia. Etenim qui dei sermonem ac
cipit, diues fit: qui non accipit dei sermonem, fit inops.
Huius testis est Hieremias, dicens: Et dixit, fortè pau- Hiere.5.a.
peres sunt, propter hoc non possunt audire sermonẽ
domini. Et pauper quidẽ malè audit, diues autem exul
tat. Diues inquam sermone veritatis, & florens virtu- Psal.51.b.
tibus fructuosæ philosophiæ. Qualis erat Dauid dicẽs:
Ego autem quasi oliua fructifera in domo dei. Oliua
fructifera nõ foliis tantùm germinans, sed & fructi-
bus pietatis abundans. Sæpe enim fit, vt anima ramis
& foliis sit decora, fructum autem ferat nullum. Si-
cut de Israël Hieremias dicebat: Vitis Israël pampin- Hiere.2.c.
nosa, non autem frugifera. At propheta exultat, di- M
cens: Ego autem quasi oliua fructifera, non solùm
foris frondosa, sed intus succulenta. In domo dei
fructifera. Non est enim bonum extra domum dei
versari. Offendes equidem multos, qui quanuis ser-
monem veritatis non acceperint, & foris sint, ope-
ribus tamen pietatis, vt apparet, sunt conspicui. In-
uenies viros misericordes, compatientes, iustitiæ va-
cantes: sed nullos facientes fructus operum, quia ne-
scierunt opus veritatis. Nam & hæc sunt opera bona.
Atque necessarium est, vt præcedat opus summum.
Enimuero cùm olim Iudæi dicerent domino: Quid
faciemus, vt operemur opera dei? Respondit eis: Hoc Ioan.6.d.
est opus dei, vt credatis in eum, quem misit ille. Vi-
des quomodo fidem opus vocauit? Igitur quampri-
mùm credideris, simul & operibus ornatus eris. Non
quòd desint opera, sed per seipsam fides plena est o-
peribus bonis. Opera quidem erga homines, & ex
hominibus sunt. Fides autem ex hominibus erga de-
um. Fides eum qui conuertitur, ciuem cœlorum de-
clarat. Fides hominem, qui terrenus est, deo familia-
rem efficit. Nihil enim extra fidem bonum. Et vt qua-
dam ver-

A dam verbi similitudine vtar, Fratres, similes mihi vi-
dentur, qui operibus bonis florent, & deum pietatis
ignorant, reliquiis mortuorum pulchrè quidem indu-
tis, sensum autem pulchrorum non habentibus. Quæ
enim vtilitas animæ mortuæ, deo quidem mortuæ fi-
de & ratione, bonis autem operibus vestitæ? Opera in
spe fiunt retributionis & coronarum. Quòd si agono-
thetam ignoras, pro quo certas? Non oportet quidem
nudam ab operibus esse fidem, vt ne vituperetur. Ve-
runtamen sublimior est fides, quàm opera. Sicut enim
hominibus, qui hominis nomen merentur, opus est
primum, vt præcedat vita, & sic enutriantur: conser-
uat enim vitam nostram alimentum: Ita necessarium,
vt præcedat vitam nostram spes in Christum, quæ po
stea pascenda bonis operibus. Cõceditur viuere quem-
piam qui non nutritur: non conceditur autem nutri-
Exod.34.d ri aliquem nõ viuentem. Ieiunauit Moses diebus qua-
draginta, sed quia habuit in se animam viuentem, ni-
hil detrimenti ex terrenorum penuria accidit ei. Ita &
opus quidem habet anima, vt operibus alatur. Ante
opera tamen fides primum inducenda est. Eum qui
operatur opera iustitiæ, sine fide non possum probare
B viuum fuisse. Fidelem autem absque operibus possum
Lucæ.23.e monstrare, & vixisse, & regnum cœlorum assecutum.
Nullus sine fide vitam habuit, Latro autem credidit
duntaxat, & iustificatus est à misericordissimo deo.
Atque hic ne mihi dixeris, defuisse ei tempus, quo iu-
stè viueret, & honesta faceret opera. Neque enim de
hoc contenderim ego, sed illud vnum asseuerauerim,
quòd sola fides per se saluum fecerit. Nam si superui-
xisset, fideique & operum fuisset negligens, à salute ex-
cidisset. Hoc autem nunc quæritur, & agitur, quòd &
fides per seipsam saluum fecerit: opera autem per se
nullos vnquam operarios iustificarunt. Et vis planè
videre, quòd opera sine fide non viuificant? Testimo-
nium bonum habuit Cornelius de eleemosyna & pre-
cibus, sed Christum ignorabat, deum quidem credens:
dei autem sermonem nondum edoctus. Et quia opera
erant bona & admirabilia. Placebant enim bonorum
remuneratori & amatori deo. Sed quia magnus ille
iustitiæ & veritatis oculus, iustus inquam ille iudex,
personarum respectum nescions, vidit bona quidem
C opera, sed mortua, eò quòd fidem non habebant: mit-
tit diuinum angelum operibus ad præmia acquiren-
da ministrantem, ita vt bene certando ob fidem coro-
Acto.10.c nari possit. Qui dicit ei: Corneli, preces tuæ ascende-
runt in memoriam coram deo. Si igitur exaudita est
petitio, inquit, & eleemosynæ meæ acceptæ sunt, quid
mihi deest ad iustitiam? Mitte igitur in Ioppen dicit,
& accerse Simonẽ, qui agnominatur Petrus. Qui vbi
venerit, loquetur tibi verba, in quibus saluaberis tu, &
tota domus tua. Itaque non poterant opera saluare.
Nam si his quæ Petrus prædicat, saluatur & ipse, & do
mus sua: nondum habuit Cornelius ex operibus salu-
tem, donec operibus suis fides acquirendum prẽmium
offerret. Atque hanc ob causam beatus Petrus vene-
randus dei apostolus, postquàm ex Ioppe venit, & vi-
dit dei gratiam in eos, qui tunc habebantur alienige-
næ, effusam, factus diuini iudicij admirator, dicit: In
Ibidem. veritate comperi, quòd non est personarum acceptor
deus: sed in omni gente, qui facit iustitiam ei acceptus
est: hoc est, dignus fit vt assumatur. Oportet igitur &
ante opera lucere fidem, & fidei pedissequa esse opera:
& ne quis fidem propter sterilitatem, & neque opera
propter incredulitatẽ vituperet. Esto igitur oliua fru-
ctifera, sed in domo dei. Interpretandum enim est de D
operibus esse oliuam fructiferam, de fide autem esse in
domo dei. Quæ autem sunt opera? Omnes scimus, si
operari volumus. Nullum enim est occultum. Nam in
dogmatis quidem ambiguitas est & disceptatio, opera
autem non sunt occulta. Natura enim leges dicit. Sci-
mus ex nobismetipsis quid bonum, & quid malum. Posuit
deus in natura nostra legem non scriptam, quæ illu-
straret mentes nostras. Nullus dicat, nesciebam legem,
nesciebam quæ ad legem pertinent. Nam si negaueris
communem legem, arguet te naturæ lex. Vis discere
quòd deus naturæ inseuerit leges, quæ discernant quid
bonum, & quid malum? Interroga nostram ipsorum
conuersationẽ, quomodo omnes, qui facimus mala, fu
gimus, ne mali appellemur. Et quomodo, audi: Adul-
ter adulterium committit, erubescit autem si adulter
vocetur. Dic manifestario adultero, Adulter: confun-
detur tamen, licèt quod faciat non ignoret. Quòd si
bonum putas peccatum, quare appellari talis tantope-
re fugis? Dic periuro, Periure: & pro contumelia dic-
tum habebit suorum operum appellationem. Sic na-
tura ipsa clamat, quòd malum sit, & alienum ab opere
dei. Et quod fecit deus, bonum est, & bonum valde, E
atque ita bonum, quod & malis immiscetur, & è ma-
litia erubescant. Dic casto, Caste: & nomen agnoscens,
de appellatione non erubescit. Voca iustum, iustum: &
opere coronatur, & appellatione honestatur. Et licèt
modestiæ gratia nomen fugiat, laudem tamen in ani-
ma sua accipit. Cogita quantum malorum committa-
tur in mundo, & persona caret malum, & quomodo
personam non habet? Si particulatim inquiras, nullam
inuenies malitiam in sua apparentem persona. Non
enim nisi personam assumat virtutis, apparet. Et quo-
modo audi: Qui mentitur, non fatetur se mentiri, sed
veritatem simulans decipit. Qui mentitur, non prædi
cat quod est, sed quod non est: figurat, & tunc iniusti-
tiam operatur. Similiter dolosus non ostendit dolum,
sed assumit amicitiæ personam, & sic rem facit ma-
lam. Adulter non illegitimum adulterium confessus,
à suo domino transit: sed figmentum cõtinentiæ præ-
texens, diuina violat. Vides quòd propriam personam
non habet malitia? Similiter & calumniator, quando
ingreditur in iudicium, non hoc confitetur quod est: F
sed laruam assumit veritatis, quasi ei patrocinari ve-
lit, eámque facit malitiæ testem propter mendacia. Sic
malitia persona propria caret, nisi personam verita-
tis assumat. Et idcirco saluator dicebat: Venient ad vos Matth.7.b
in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi ra-
paces. Sed ad institutum redeamus. Vis videre frater,
quantùm valeat intacta lex? Et anima nostra, quanuis
tota malis fermentata sit, nomen tamen bonum amat
& amplexatur. Sæpenumero potentes qui auaritiam
spirant, & nihil præterquàm rapinam & iniustitiam
cogitant, vincuntur aliquorum precibus: vt pauperi
valde necessaria quædam dimittant, vel debitũ amit-
tant, vel non vlciscantur eos, qui se læserunt, vel lædere putarunt. Et qui legatione fungitur apud virum po
tentem, & malum, non statim à veritate exorditur: nõ
dicit ei, quod est, sed tribuit ei nomen virtutis. An ne-
scis qualibus semper insignes legati coloribus vtatur?
Vir es, inquiunt, bonus, celebratum vbique est nomen
tuum. Omnes tua bona opera decantant. Multáque ta
lia exhortationi inserunt, vt flectant laudibus, & ma-
litiam effugiant. Vides quomodo malitia virtutem ce
lebrando vincit? Nullus malus, malus dici vult. Na-
tura enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tura enim quòd ſuum eſt amplexatur, etiamſi voluntas diuerſum eligat. Simus ergo dilecti oliua fructifera,& operibus,& fructibus & foliis ornati. Folia enim noſtra ſunt ſermones, fructus autem vita. Sit igitur & honeſtus ſermo,& bonæ frugis vita. Apud pium enim
Pſal.1.b neque folium decidit. Folium enim eius, inquit Dauid, non defluet,& omnia quæcunque faciet, proſperabuntur. Sed ô miraculum. Cogita quomodo Adam nudus exiuit de Paradiſo, & quomodo Dauid floret in
Ibidem.51.b domo dei. Ille quidem exiuit nudus propter præuaricationem: ille autem indutus virtutibus, clamat: Ego autem quaſi oliua fructifera. Nihil nos ita ſpoliat, vt fructuum carentia. Nihil ita veſtit, vt fertilitas. Propter opera bona fornicatus eſt Adam. Operæprecium fuerit repetere dicta. Bonorum enim repetitio, doctrinam in animabus bene ſtabilit. Sicut lanas, quæ ſubinde in tincturas immerguntur, crebra tinctio profundius operationem recipere fecit: ita opus eſt vt & animæ noſtræ continuò in diuinos ſermones intinganH tur, vt abluamur quidem à veteri opprobrio, induamur autem nouam pulchritudinem. Enimuero lanæ illæ cùm tinguntur, naturæ ſuæ nomen amittunt, & tinctura nomen accipiunt. Et non vltrà vocas lanam, ſed vel purpuram, vel coccinum, vel paraſinum, vel tale aliquid, prout colorem tinctæ præbuerit tinctura. Si igitur tinctio naturæ nomen transformat: cur dei natura non transformat hominem, ita vt is, qui antè puleris gerebat imaginem, poſt tincturam imaginem gerat fulgidam,& plus quàm cœleſtem? Formatus igitur Adam pauper de terra. Puluere enim accepto, deus eum formauit. Sed neſciuit Adam quomodo formatus eſt, vt dixi olim. Non enim oportebat eum teſtem adeſſe, eorum quæ fiebant, vt ne contra deum extolleretur,& ignoraret eum qui ſe creauerat,& reprobaret ſuum conditorem. Si accepiſſet quid ſuper naturam, quis remiſiſſet ei immodicam ſuperbiam? Propterea deus, cùm finxit hominem, figmento magnam virtutem & variam humilitatem impoſuit, vt per virtutem inſitam gratia dei in admiratione eſſet: propter humiliationem autẽ humanus faſtus deprimeretur, ac modeſtior fieret. Dedit ei linguam, quæ loqueretur, deum laudaret, diuina caneret, pulchritudinem naturæ interI pretaretur. Diſſerit de cœlo & terra parua linguæ caruncula, neque duorum digitorum habens latitudinẽ: & quid inquam digitorum? neq; vnguis, ſed ſummum illud paruum, & vile de cœlo & terra loquitur. Et vt ne putet ſe magnam aliquam eſſe, & extollat ſe ſuper naturam, ſæpe tumores & vlcera in ea fiunt, vt diſcat quòd mortalis exiſtens, de externis & immortalibus loquatur: & ſciat quæ virtus eius, quod prædicatur, & infirmitas eius qui prædicat. Dedit ei oculum paruum illud milium. Vt milium enim eſt id quod videt, & ipſiſſimum pupillæ medium: attamen per medium illud milium videt omnem creaturam. Et vt neque viſu ſuo omnem creaturam accipiat, & extollatur: ſæpe innaſcuntur in oculis lemæ,& lachrymæ,& alia quæ dolere faciunt,& turbant oculos, vt ab infirmitate ſeipſam agnoſcat, ab formatione autem opificem. Dedit ei cor rationale, fontem cogitationum, radicem cupiditatũ: ſed in iiſdem locis fecit viſcera, quę ſtercoribus aliiſq; ſordibus opplentur, per quæ homo & comedit, vt ſi quando cor extollatur, humiliet idipſum venter. Atq; ita venter & ſtercus noſtræ eruditioni ſeruiunt. Nam ſi cùm homo eſt, & ſtercus circunfert, audet temeritatem oſtentare,& non ſolùm oſtentare temeritatem, ſed & contra deum, ſicut Barbarus quidam rex auſus K
fuit dicere: Supra ſtellas ponam ſedem meam,& ſimi- Eſaiæ.14.d
lis ero altiſſimo. Si tantum, inquam, ſtercoris & inſuauitatis circunferens ſic loquitur, quis eum ferret exaltatũ? Hac de cauſa Eſaias magnis ſuperbis dicit: Quid Eccli.10.b
ſuperbit terra & cinis? Verùm iterum ad inſtitutum redeamus. Deus creauit hominem de puluere, ſed neſciebat homo quomodo eſſet factus,& propterea ignorabat & ſuam vilitatem. Deus enim (vt dicebam dudum) animam noluit eſſe priorem, vt ne videret formationem. Veruntamen, quoniam omnino neſciuit, ex qua humilitate ſubſtiterit, & quòd eum opifex de terra finxerit, conuertit eum in terram, à qua ſumptus eſt: vt iterum de ſua infirmitate edoctus, agnoſcat & primęuam beneficentiam,& futuram inuidiam. Quia enim quando formatus eſt, neſciuit quòd de terra factus eſſet. Attende diligenter, ne te fugiat latens ſenſus. Quia Adam dum formaretur, ignorabat quòd de puluere ſurgeret: quando in reſurrectione ſurget, ſciet quòd exuat puluerem & excitetur. Nam etſi mortuus ſemetipſum non videat, videt tamen eum qui ante ſe eſt. Videmus nos mortuos,& in puluerem reſolutos: L
& per quæ videmus, docemur. Non vidiſti ſæpe audaces viros & ſuperbos, quomodo ſæpe conſternati & humiliati ſunt in mortibus? Nunciatur mors,& toto corde tremiſcunt, mentęque eorum nihil eſt abiectius. Ita ſanè & circa ſepulchra philoſophamur, videntes oſſa nuda,& humanam naturam corroſam & diſſolutam, cogitamus ſtatim, & inter nos diſputamus, dicentes: Ecce, quid tandem ex nobis fit? Et quò abimus? Confabulamur, egredimur de ſepulchris: & humilitatis noſtræ obliuiſcimur. Apud ſepulchra, ita vnuſquiſq; proximo loquitur: O miſeram, ô miſeram noſtram vitam. Quid tandem ex nobis fit? Quanuis autem ſic loquamur, rapimus tamen ipſi: & licèt ſic clamemus, iniuriam tamen noſtram vlciſcimur. Omnes enim planè ita philoſophamur, quaſi malitiæ renunciaturi. Et intus quidem tam pios ſermones tractamus: egreſſi autem, deo aduerſarij ſumus. Ea propter deus vbique ſepulchra fieri voluit, vt illis noſtræ ipſorum infirmitatis memores fieremus. Ideo omnis ciuitas, omne caſtellum ante ingreſſum ſepulchra habet, vt contendens intrare in ciuitatem quæ imperat & floret diuitiis & potentatu, aliiſq; dignitatibus, priuſquàm videt, quod M
ſecum concipit, videat primùm quod fit. Ante portas ſunt ſepulchra, ante agros ſunt ſepulchra. Vbique ante oculos eſt noſtræ humilitatis ſchola, & docemur in quid deſinamus tandem,& videmus qualia futura ſint phantaſmata: neque hic ſolum, ſed & ingreſſuri ad cõmunionem vitę, docemur vilitatem ſummam naturę. Sæpe vir quando vxorem ducere vult, meminit in deſponſatione, & ſcribit in dote. Nondum introducta eſt,& mors ſtatim deſcribitur: nondum conuixerunt, neque nuptiæ habitæ,& mortem ſtatim definit. Nondum nuptam vidit,& mortis aduerſus illam calculos proponit. Scribit in hunc modum: Si mortuus fuerit vir ante mulierem, ſi mulier ante virum, hoc & hoc diſponatur. Sic formatæ ſunt patriæ leges. Vbique omnibus naturæ ſunt monumenta: & non ſolùm eorum »
qui ſunt & viuunt, mortis feruntur ſententiæ: ſed & »
eorum qui nõdum nati. Quid enim vltra dicit? Quòd ſi natus fuerit filius, & mortuus fuerit: nondum fructus,& ſententia lata eſt. Dein in inſtrumentis quidem agnoſcit naturam, ſic cauẽs. Si autem quid humanum patiatur, vel mulier moriatur, obliuiſcitur eorum quæ ſcripſit, &

A ſcripſit, & alterius naturæ tragœdiam profert: & hæc dicit: Mene oportebat hæc ferre? Hunc tantum potui ſperare dolorem? Coniugio fraudandus olim? Quid, inquis, obliuiſceris eorum quæ ſcripſiſti? & cum extra negotium es, agnoſcis naturæ limites: quando autem in affectiones incidiſti, obliuiſceris legum naturę? Hęc dicũtur in caſtigationem omnium, vt omnes omnia, quæ ſibi eueniunt, fortiter ferant, & ne quis damnoſa putet dei iudicia. Extra affectiones ne ſis diſputator magnus conſtitutus, ſed cùm te illæ inuadũt, magnanimitatẽ declara. Quando mœres, recordare verborum, quibus mœſtum conſolaris. Quibus autem ſermonibus vtimur apud lugentes? Nonne ita apud eos philoſophamur? humanæ ſunt hæ calamitates. Non fers ſolus has calamitates. Non ſolus mortis vim ſuſtinuiſti. Et reges ſimilia ferunt. Damnum hoc ſæpe & principes faciunt, atque alij potentes. Agnoſce tuum ipſius calculum. Homo es, per omnia communes leges habes, quas alij. Hæc & his plura loqueris, cum alium ſolaris. Num aliorum magnificus es doctor, tibi autem neque miſer es diſcipulus? magnæ & generoſæ aB nimæ fuerit, philoſophum agere, cum affectiones ferunt. Et poſſe in quauis calamitate, vel triſtitia, vel damno dicere: Iuſtus es domine, & recta iudicia tua.
Pſal.118.s Damnum fert vt homo, coronatur autem vti deum amans. Vita fratres multa difficultate plena eſt, & oportet omnino iuſtum & iniuſtum, & pium & impium affligi: ſed magna eſt varietas. Aliud enim eſt corripi, vt domeſticum: aliud flagellari, vt alienum. Verberatur filius, verberatur & famulus: ſed hic quidẽ vt ſeruus qui peccauit, ille verò vt liber,& vt filius, diſciplina indigens. Plagæ illæ non faciunt æqualem honorẽ. Non ideo ſi patiatur pius, quæ patitur impius, eiuſdem conditionis erit cum impio: ſed congruit correptio huic in afflictionem & probationem, impio autem in flagella & pœnas. Propterea Dauid ſciens has difficul
Ibidẽ.33.d tates, de iuſtis quidem dicit: Multæ tribulationes iuſtorum: ſed vide quid ſubdit, Et ex omnibus illis liberabit
Ibidẽ.31.c eos dominus. Nõdum dixit afflictionem,& monſtrauit curationem. De aduerſariis autem dicit: Multa flagella peccatoris: & nihil tale ſubdit, quod de iuſtis dicebat: Multæ afflictiones iuſtorũ, de his autem omniC bus liberabit eos dominus. Hæc autem quis audiens, ne de ſeipſo deſperet, neque dicat: Si igitur vt peccator flagellor,& ſpem non habeo, infructuoſa mea eſt correptio. Peccatorem enim vocauit nunc ſcriptura, non omnino à pietate alienum, ſed qui affligitur,& aliqua parte pius eſt, labitur tamen. Quòd peccatoribus
Ezech.18.c deus miſeretur, plena omnis ſcriptura pignoribus diuinæ miſericordiæ, inquit enim: Viuo ego dicit dominus. Nolo mortem peccatoris, ſed vt magis conuertatur & viuat. Iurauit deus, non quaſi ſibiipſi diſcredens, ſed noſtram infidelitatem ad fidem vrgens. Dicat igitur omnis homo, qui afflictionibus examinatur, Iuſtus es domine,& recta iudicia tua: & ſimul fortem declaret animam ſuam, pietatẽmque non ſoluat. Qualis erat beatus Iob, qui diaboli terriculamenta vicit, qui omnem eius rabiem preſſit, qui conſtantia mentis fluctus diaboli ſtrauit, qui omnibus ſimul priuatus, attamen omnium dominum non negauit. Verum illius ſtrategemata proprium habebunt librum: nam verè opus habent, vt exquirantur. Non ſermone breuiore & perfunctorio ſugillentur illius certamina. At præ oculis habeamus, quę dixit fortis ille,& magnus pugil. Quoniam, quia ſigillum dictis infert, nudatus omni- Iob.1.d
bus, ſeipſum pietate non nudauit, ſed dixit: Dominus D
dedit, dominus abſtulit, ſicut domino viſum eſt, ita & factum eſt. Bene, inquit, viſum eſt. Concedit authoritati, non curioſe diſpenſationem explorat: non dixit ſicut nos, Quare iuuenes moriuntur,& ſenes manent? Qualis eſt iſta diſpenſatio? Deſiderat ſenex mortem, ſolutus carnibus, opum indigus, & aliis conſolationibus deſtitutus, fruſtratúrque voto. Et puer amabilis formæ, gratus parentibus intempeſtiuus rapitur. Diſce ne talia quæras: diſce vt dicas: Iudicia tua abyſſus Pſal.35.b
multa. Diſce vt dicas: Iuſtus es domine,& recta iudi- Ibidẽ.118.e
cia tua. Diſce vt dicas: Sicut domino viſum eſt, ita & factum eſt. Agnoſce authoritatem, vt agnoſcas & pietatem. Verum quoniam incidit ſermo de gloria ſpiritus ſancti, dicamus aliquid ex dogmatibus in veſtram vtilitatem & ſecuritatem. Nam ſicut Iob, cum dixit, ſicut domino viſum eſt, authoritatẽ monſtrauit & dominationem. Sic & apoſtoli dominatiuam authorita- Acto.15.e
tem ſancti ſpiritus oſtendentes, dicunt: Viſum eſt ſancto ſpiritui, nihil imponere vobis. Viſum eſt ſancto ſpiritui. Si ſubditus eſt, quare ei viſum eſt? ſi ſub lege eſt ſpiritus,& ſeruit, quomodo viſum fuit ſubdito? quomodo E
decreuit? Nonne quæ regi videntur, ea & fiunt, an potius quę ſubditis placẽt? Sicut domino viſum eſt, dicit Iob: ſpiritui ſancto viſum eſt, dicũt apoſtoli. Eiuſdẽ authoritatis & honoris dictio vtrobiq;, quoniam induiſa eſt gloria regni. At malitia hæreticorũ iterũ inuenit effugiũ. Num enim quia dixerũt, dicũt, apoſtoli: Viſum eſt ſpiritui ſancto: ſubdiderũt autẽ, & nobis: iuxta illud habebũt & apoſtoli diuinitatis authoritatẽ? Hæc bene examinẽtur, ne inexercitatis ſuæ infidelitatis venenũ iniiciãt, nec ſynceris aurib⁹ impietatis hæreſim infundant. Talia enim ſæpe magnificè loquuntur. Nihil, inquit, admireris dicta, fratrẽ te vocat,& quaſi hoſtẽ te occidit. Ne mireris, inquit, ſi de ſpiritu ſancto dicũt apoſtoli: Viſum eſt ſpiritui ſancto & nobis, viſum eſt apoſtolis. Nũ dij apoſtoli? Nũ diuinã habẽt authoritatẽ? Quãdo hæc dicit hęreticus, nos à ſancta ſcriptura tela proferamus. Sagittę enim potẽtis acutæ in cor inimi- Pſal.44.b
corũ regis mittẽdę. Quid igitur ad hæc dicẽdũ? Si hoc ſpiritus ſancti dignitatẽ imminuit, itaq; & Moſen cõiunctũ eſſe deo, dei imminuit dignitatẽ. Exẽpli gratia F
dico: Si nõ magnũ putas, q̃ cũ dicitur, viſum fuit, eò q̃ & apoſtolis ſit coniunctũ, vtiq; neq; magna tibi videri poteſt fides, quia & deus Moſi iũctus eſt. Dicit enĩ ſcriptura: Credidit populus in deũ & in Moſen. Cæterum Exo.14.d
& aliud telũ ꝓferamus. Si ſpiritus ſancti dignitatẽ deſtruit, adiũcta gloria apoſtolorum, cõtumelia & ex Samuele erit deo. Scriptũ eſt enĩ, Et timuit omnis popu- 1.Reg.12.g
lus deũ & Samuelẽ. Denuò & tertiũ promamus iaculũ cõtra impietatẽ. Si, dignitatẽ ſpiritus ſancti, & diuinã authoritatẽ hoc imminuit, q̃ ei iungũtur apoſtoli, minuit & dignitatẽ dei Gedeõ adiũctus eadẽ appellatiõe. Iudic.7.f
Clamauit enim omnis populus militãs, Gladius deo & Gedeoni. Sicut igitur cõiũctus eſt Moſes deo, nõ vt honore par deo, ſed vt miniſter dei. Et Samuel deo, nõ vt æqualis dignitate, ſed vt ꝓpheta dei. Et Gedeõ deo, nõ vt eiuſdem honoris, ſed vt miles prælij. Sic & apoſtoli iũcti ſũt ſpiritui, vt prędicatores euãgelij. Agnoſce igitur authoritatẽ, & ne ſugilles ſpiritus diuinitatẽ. Agnoſcito diuinę trinitatis theologiã, patris,& filij,& ſpiritus ſancti. Iſta eſt ĩcreata natura, vera dignitas, indiuiſum imperiũ, ĩpartibilis honor, ĩdiſcreta ſpes, incõprehẽſibilis gloria patris,& filij,& ſpiritus ſãcti: quã decet oĩs gloria, honor,& adoratio in ſecula ſeculorũ, Amẽ.

Diui Ioannis

Universidad de Deusto
Biblioteca

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI SERMO de sancta & consubstantiali, viuificaq; ac inseparabili Trinitate.

QVi aduersus sanctam & consubstantialem, inseparabilémque Trinitatem linguas acuunt & blasphemant, nituntúrque vnigeniti, & spiritus sancti dignitatẽ destruere, arguuntur quidem ab ipso spiritu sancto, qui locutus est per prophetas, & à verbo quod prædicauit sui ipsius proprium & in carne aduentum, propter nos ex sancta virgine factum, ineffabilem & alterationis expertem propter suas dignitates: arguentur autem & postremum in die iusti iudicij, quando iterum veniet de cœlo vt glorificetur
H in sanctis suis, & admirabilis appareat in his qui fidẽ in se custodierunt immutabiliter. Ausi autem sunt. Arianorum discipuli, & insania Macedonianorum laborantes, dicere deum magnum & parum, & creatum deum, gentilitatem nobis subintroducentes. Gentilium enim est creaturam adorare, & alium ex diis suis maiorem, alium minorem facere. Enimuero si in
Roma.1.c aliquo deficit filius vel spiritus sanctus, non est deus. Paulus enim reprehendens dicit: Venerati sunt, & coluerunt creaturam supra eum qui condidit, qui est in omnibus deus benedictus. Quòd si adorant filium, vt
Deu.27.c creaturam, dicentes & patrem creaturam, maledicti sunt, iuxta Mosen dicentem: Maledictus omnis qui adorat creaturam & facturam: nos autem non creaturam adoramus, sed Trinitatem increatam, mutationis expertem & consubstantialem, nihilque habentem aduenticium vel seruile, vel quod productione in esse venerit, quasi prius quidem non existens, postea autem
Gene.1.c adueniens. Vide, oro, testimonia sanctę & consubstantialis Trinitatis, & venerare illam rectè, ne pereas. Et
I dixit, inquit, deus: Faciamus hominem secundum imaginem nostram, & secundum similitudinem. Cum quo consilium init deus? Cum angelis, inquit. At non habent angeli imaginem dei: loquitur autem ad coopificem filium, & sanctum spiritum. Et vt veritas hæc ti
Psal.32.b bi persuadeatur, audi Psaltem dicentem: Verbo domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Non ignoras autem verbum esse filium. Dicit
Ioan.1.a enim Ioannes Theologus: Et deus erat verbum: & de
Ibidem.4.c spiritu, Spiritus deus. Dicit igitur deus & pater deo filio & deo spiritui sancto: Faciamus hominem secundum imaginem nostram. Et non dixit, meam & vestram, neque meam & tuam. Significans autem scriptura esse vnam imaginem sanctæ Trinitatis, dicit: Et
Hebr.1.a fecit deus hominem, secundum imaginem dei fecit il
Colo.1.c lum. Sicut & Paulus clamat de filio: Qui cùm sit splendor gloriæ & character substantiæ. Et iterum: Qui est
Gene.1.b imago dei inuisibilis. Iterum & alio loco dicit scriptura: Venite & descendamus & confundamus illorum linguas. dicendo, Venite: pares honore exhortãdo vocat. Neq; enim si angelis imperasset, dicere debuit, venite: sed imperando, ite. Vide autem obsecro, quomodo patris vox filium & spiritũ vocet. Nam si ad vnum solùm hoc dictum esset, debebat dicere, Veni & descen K
damus & confundamus illorum linguas: quia autem dixit, Venite: vnius est vox ad duos honore æquales. Audi quoq; & beatum Iob, qui manifestè declarat inseparabilem Trinitatem. Dicit enim: Viuit dominus, Iob.27.a qui sic me iudicauit, & omnipotens, qui amaram fecit animam meam, & spiritus diuinus qui tenetur in naribus meis. Dicendo dominum & omnipotentem & spiritum dei, consubstantialem prædicat. Discе & hymnum Seraphin clamantium tertiò sanctus, sanctus, Esaiæ.6.b sanctus: non enim dicunt semel sanctus, neque bis sanctus sanctus, neque quater dicunt, sancti sancti sancti sancti, vt ne multis nominibus multos deos nobis inducerent, sed vnum solum. Ter autem dicendo sanctus, sanctus, sanctus: manifestat vnam & æqualẽ gloriam patris, & filij, & spiritus sancti. Audi item & prophetam dicentem: Spiritus domini locutus est in me, Ezech.11.a & sermo illius in ore meo pronunciatus est: quia deus erat sermo. Ecce dicendo spiritum domini, & sermonem, & dominum, pronunciat inseparabilem Trinitatem. Vide autem & tres pueros in camino omnes
L creaturas & facturas, vt glorificent deum, vocantes, Solem, lunam, stellas, cœlos, angelos, virtutes, homi- Danie.3.c nes, spiritus, omnem creaturam visibilem & inuisibilem & mente præditam, & nusquam connumerant filium vel spiritum sanctum inter facturas. Quòd si cõtendis, quòd cùm Iudæi essent, ignorarint spiritum sanctum, reprehenderis mox à scriptura: Erat enim quar- Ibidem.f tus, inquit, quasi similitudo filij dei. De sancto autem Ibidẽ.13.c spiritu dicit: Excitauit deus spiritu sancto puerum adolescentem, cui nomen Daniel. Et in aliis multis locis præmonstratus est spiritus sanctus in veteri. Itaque sciuerunt quidem patrẽ & filium & spiritum sanctum vnius esse deitatis & potentiæ, sciuerunt autem & quæ illi seruiebant prouocare ad glorificandum deitatem. Vt autem scias, quòd nihil aduenticium vel creatum Trinitati accedat, Paulus præponendo patrẽ dicit sic: Vnus deus pater ex quo omnia, & nos ex illo: & vnus Ephe.4.b dominus Iesus Christus per quem omnia, & nos per illum: & vnus spiritus sanctus. Iterum autem dicit: Di- 1.Cor.12.a uisiones donorum sunt, idem verò spiritus: & diuisiones ministrationum, idem autem dominus: & diuisiones efficaciarum sunt, idem autem deus qui operatur
M omnia in omnibus. Hæc vtique omnia operatur vnus & idem spiritus, diuidens singulis prout vult, & non sicut scit. Iam cùm baptizaretur filius, pater de cœlo Matth.3.d testificatus est, spiritus autem sanctus in specie columbæ descẽdit super illum, qui pari honore præditus est. Per hæc omnia vnum regnum indiuisibilis Trinitatis intelligere possumus. Ipse autem deus sermo, qui propter nos verè incarnatus, rediturus vnde venerat dicit sanctis apostolis suis: Ite & docete omnes gentes, Ibidẽ.28.d baptizantes illos in nomine patris & filij & spiritus sancti. Obsignati sumus, sed vnum signaculum est sanctæ Trinitatis vnum baptisma. Quomodo igitur audes à paterna substantia alienare filium vel spiritum sanctum? Neque enim si alieni sunt, cum patre & spiritu sancto debebant connumerari. Qua nam ratione iuxta tuum sermonem aduersarię dei in baptismo debuerunt annumerari? Si creatus est filius vel spiritus sanctus, quare cum patre simul coassumuntur? Enimuero si nomen patris solum eum qui baptizatur potest saluare, quare coassumuntur & creaturæ, quasi pater non possit solus saluare? Absit. Igitur si patris infirmitatem negas, & consubstantialia non admittis, cogeris nobiscum

A ris nobiscum fateri Trinitatem increatam & consubstantialem & omnipotẽtem. Iam si dixeris mihi de pa-
Ioan.17.a tre, Scriptum est: Te solum verũ deum. Sed est & hoc
Ibidem.1.a scriptũ, Et deus erat sermo. Et quomodo igitur æqualis patri? Dicendo enim de patre, quòd ipse sit solus verus deus: monstrauit filium non naturalẽ, sed adoptatum filium. At quid propriæ salutis inimice? num
1.Ioan.1.b quia scriptum, sicut dicit Ioannes de patre, Deus lux
Ioan.1.a est: de filio autẽ, Erat lux vera: ideo audes propter hoc dicere minorem patrem, eò quòd non adiecit, quòd sit lux vera: sed de filio solo dicit, quòd fuit lux vera? Sicut igitur non audes minorem facere patrem, eò quòd non appositum est, quòd sit vera lux: ita cùm audis de patre, Te solum verum deum: de filio autem, solùm quòd sit deus, ne audeas minorem facere filium: quoniam nomina diuerso modo nunc illi, nunc huic adhærent, vt de patre dicatur, deus verus: de filio autem, deus. & contrà, Erat lux vera, tribuitur filio: patri autem, lux tantùm. Porrò sicut non licet dicere de patre, quòd non sit lux vera: & de filio, quòd non sit
Ibidẽ.14.a deus verus. Ipse enim dixit, Ego sum veritas: ita & de
B spiritu sancto, quoniam spiritus est veritatis. Atque ita per hæc testimonia discе, vt venereris inseparabi-
Ibidẽ.16.c lem deitatem. Omnia quęcũque habet pater, mea sunt, dicit vnigenitus deus, existens in sinu patris. Moses di-
Exod.3.d cit: Qui est, misit me. Qui est, est pater: qui est, est filius, & habet se qui est, ad eum qui est, absque principio & non in tempore genitus est. Omnia quæ habet pater, qui verè vita & immortalitas & lux & omnipotens & deus & dominus, ea vtique habet & filius. Ego enim, inquit, veritas, & vita, & erat lux vera, & deus erat ver-
Ioan.20.d bum. Et Thomas, inquit, apostolus: Dominus meus &
Psal.76.a deus meus, quemadmodum & Psaltes dicit: Manibus meis deum exquisiui, & non sum deceptus. Palpauit enim Thomas verbum in incredulitate, & non est deceptus, Christum & deum illum confessus in fide. Profectò, inquit, dico filium dei deum. Sed dicis: Non sine principio autem, sed creatum, proinde & seruum. Et
Phil.2.a quomodo hoc? Quasi in forma dei existens, non rapinam arbitratus est æqualẽ se deo, sed semetipsum inaniuit forma serui accepta. Si igitur seruus est (omnis enim creatura serua est) quomodo seruus existens formam serui accepit? Accepit enim quod non habuit, &
C manſit quod erat. Serui forma dei existens per misericordiam, absque sui versione accepit formam serui. Si autem non vis illum confiteri absque principio, sequitur quòd fuerit tempus, quo nõ fuerit filius. Etiam, dicit. Ecce igitur inquam, iuxta tuum sermonem erat tempus quo non fuit pater. Qui enim filium non habet, pater non vocatur. Et pater habuit principium, quo cepit esse pater. Ex filio enim pater cognoscitur. Nunquid & pater tempore aliquo alterius patris erat filius? Proh, quanta blasphemia. Itaque dum videris venerari patrem, summa illum contumelia afficis. Iam
Ioan.1.a si filius ipse tempora fecit (omnia enim per ipsum facta sunt) quo pacto dicere audes, quòd fuerit tempus quo non fuerit filius? Proinde iuxta sermonem tuum, maius erit tempus quàm sermo diuinus. Nam quod prius, id necessariò & maius. Vis autem scire, quòd fi-
Esaiæ.43.b lius coæternus sit patri? Dicit Esaias: Ego deus primus, & ego posthac, & ante me non fuit alius deus, & post me non erit. Itaque si posteriorem patre dicis filium: quomodo dicit pater, quòd post me nõ erit alius deus? Sin exponis hoc de filio: quomodo dicit, ante me non fuit alius deus? Quapropter ex his collige filium co-

æternum esse patri, audi autem & testimonia de filio D
& fuge cùm blasphematur. Pluit dominus à domino Gene.19.e ignem & sulphur super Sodoma. Dominum vocat patrem, dominum filium, dominum spiritum sanctum.
1.Cor.3.d Sicut dicit, Dominus autem spiritus est: & non dicit,
Psal.96.c dominus minor, à domino magno. Et Moses dicit: Et adorent illum omnes angeli. Angelus autem creaturam non adorat. Et vt discas de filio hoc dictum esse, audi Paulum dicentem: Quando autem inducit
Hebr.1.c primogenitum in orbem terrarum, dicit: Et adorent
Psal.109.a illum omnes angeli dei. Et Dauid quoque clamat: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Et non dixit, Dixit dominus domini mei: sed, dominus domino meo. Ecce (dicit Esaias) virgo vterũ ge-
Esaiæ.7.c ret, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Emmanuel: quod est interpretatum, nobiscum deus. Vtique dico ipsum filium, subiectum planè & inferiorem pa-
Ibidem.9.b tre. Arguit te denuo Esaias, dicens: Puer natus est nobis, filius est datus nobis, & vocabitur nomẽ eius magni consilij angelus, admirabilis cõsiliarius, deus fortis, potestatem habens, princeps pacis, pater futuri se- E
culi. Propheta potestate præditum, & deum fortem prædicat, & tu dicis illum subditum? Ille magni consilij angelum vocat, & tu dicis paruum? Vide autem
Baruc.3.d obsecro, quid Hieremias de eo clamet: Hic deus noster non conferetur alius ad illum. De patrẽne dicit, an de filio? De patre dicit. Patẽrne incarnatus est, an filius? filius. Itaq; secũdum sermonem tuum pater incarnatus. Verùm nunc video iuxta sermonẽ prophetæ, quòd filius qui & conuersatus est cum hominibus. Etiam filius incarnatus est, pater autem non incarnatus permansit. Reprehenderis igitur insipiens, quòd de filio hoc dicis per sequentia: Hic deus noster non conferetur ad illum alius, inuenit omnem viam scientiæ, & dedit eam Iacob puero suo, & Israël dilecto suo: postea super terram visus est, & cum hominibus conuersatus est. Vides illum & legislatorem? Nam si ipse inuenit omnem viam scientiæ, & dedit eam Iacob puero suo, & Israël dilecto suo, ipse est qui & Mosi apparuit, & legẽ dedit. Et vnde hoc manifestum? audi prophetam dicentem: Disponam vobis testamentũ quod Ibidem.2.g disposui cum patribus vestris, quando apprehendi manum eorum, vt educerem eos ex Aegypto. Dabo leges
F meas in corda eorum, & in mentes eorum inscribam illas, & erũt mihi in populum, & ego ero eis in deum. Vides quòd ipse est legislator tam veteris quàm noue? nam quòd nouam legem ipse tulerit, neque tu inficias
Mich.5.a ieris. Et tu Bethlehem domus Ephrata non minima
& Mat.2.a es, vt sis in millibus Iuda: ex te enim mihi egredietur dux, & egressiones eius ab initio dierum, & ipse reget populum meum Israël. Vides vnum populum patris & filij? Filius dicit: Ero eis in deum, & ipsi mihi in populum. Pater de Christo dicit: Et reget populum meũ Israël. Discе vnum regnum patris & filij. Quæcunque autem quæ post hæc audis humilia, quòd incarnatus sit & se humiliarit ipso dicente propter salutem hominum, senti de illis vt dignum est de deo. Nam litera oc-
2.Cor.3.b cidit, spiritus autem viuificat. Nam si apostolis, qui viderant sua miracula, & in nomine suo omnes morbos
Ioan.16.c curauerant, dicebat. Multa vobis habeo dicere, sed nõ potestis portare modò: quid ergo ad multò crassiorem Iudæum? etenim si cùm diceret, priusquam Abraham Ibidem.8.g fieret, ego sum: tulerunt lapides, vt lapidarent ipsum: quomodo quid sublimius sibi dici sustinuissent? Sic &

in veteri

Universidad de Deusto
Biblioteca

G in veteri multa inueniet quis'dici pro crassitate auditorum:vt,Septem oculi domini respicientes orbẽ terrarum:&, In velamento alarum tuarum proteges me. Psal.16.c
&,Excitare,vt quid obdormis domine:&,Nisi cõuersi fueritis,gladium suum vibrabit,arcum suum intendit Ibidẽ.43.d
& parauit illum,sagittas suas ardentibus elaborauit.Et Ibi'ẽ.7.c
quomodo: neque enim volatilis est deus, neque somno grauatur, neque vel gladius apud deum, vel arcus, vel sagittę.Incorporeus enim deus est.Verùm hæc interminatur propheta, attemperans se auditorum crassitudini : ita & deus verbum propter nos incarnatus, imitans patrem suum humilia loquitur ad nostram salutem respiciens. Quoniam enim ipsum aduersarium deo putabant,dicentes:Non est hic à deo:&,De bono Ioan.10.f
opere nõ lapidamus te,sed propter blasphemiam:quia tu cùm homo sis,facis teipsum deum . Et propter hoc quærebant eum lapidare,quòd non solùm soluebat sabbatum,sed quòd & patrem suum dicebat deum,æqualem seipsum faciens deo : & ideo quia non capiebant sublimia & sua deitate digna , incipit humilia dicere: Ibidẽ.14.d
per omnia declarans,quòd non sit deo contrarius . Si H
diligeretis me , gauderetis vtique , quòd ego vado ad eum qui misit me patrem , quoniam pater meus maior me est:quando enim seipsum æqualem patri faciebat, lapidare ipsum conabantur . Quòd si hæc non sic se haberent,cogereris laudare ludæos,quòd iustè crucifixissent Christum,vt aduersarium dei.Nam qui semetipsum æqualem deo & patri facit,cùm non sit talis,is deo aduersarius est. Cæterùm medax erit & Pau- Phil.2.a
lus, dicens : Non rapinam arbitratus est se esse æqualem deo.Quid igitur est saluator,secundum quod incarnatus est:Sic dicens,Vado ad patrem meum & patrem vestrum, & deum meum & deum vestrum : aliter vocat suum,secundum naturam:& aliter nostrum, secundum gratiam & adoptionem : aliter suum, propter bonam voluntatem , & propter creatam assumptionem: & aliter nostrum,vt creaturarum . Quòd si in his ambigis,potuit dicere patrem meum,non patrẽ meum & vestrum. Cuius ergo gratia diuisit se:nõne vt hanc nos deo dignam sententiam doceret ? Vides, inquit , quomodo indiguerit paterno auxilio, dicens: Ioan.12.d
Nunc anima mea turbata est.Et quid dico,Pater salua I
me ex hora hac . Indigne legis. Nunc anima mea turbata est:& quid . Nam cùm distinctionem ibi feciſſet, subdit : Et quid dico, Pater salua mę ex hora hac, sed propterea veni in horam hãc.Enimuero per hoc quod dixit,Propterea veni in horam hanc:monstrauit quòd Lucæ.22.b
salutarem mortem non fugeret.Desiderio enim desi- Matth.26.d
deraui hoc Pascha manducare vobiscum,inquit:Si possibile est transeat à me calix iste:veruntamen non voluntas mea,sed tua fiat. Nunquid mortem formidat, Marc.6.c
vel inuoluntarius ad passionem accedit,qui dixit: Oportet filium hominis multa pati,& occidi,& sepeliri, Ioan.2.d
& tertia die resurgere ? qui dixit, Soluite templum hoc, Ibidẽ.10.d
& in tribus diebus excitabo illud . Qui dixit:Potestatẽ habeo ponendi animam meam , & potestatem habeo iterum recipiendi illam:nullus tollit illam à me,ego à memetipso pono illam , & ego iterum accipio illam. Qui increpauit Petrum , quem paulò antea beatificarat,Qui dixerat:Tu es Christus filius dei viuentis: sed Matth.16.c
deinde cùm indignum illi videretur,quòd pateretur, Ibidem.d
dixit illi:Vade post me satana,offèdiculũ mihi es,quia non sapis quæ dei sunt,sed quæ hominum. Qui obfirmauit faciem suam cùm ascenderet in Hierusalem,vt salutem per passionẽ suam omnibus suppeditaret: qui per prophetas ipsam passionis suæ speciem prædixit. K
Per Hieremiam enim dicit:Super me cogitauerunt,di- Hier.11.d
centes:Venite,& immittamus lignum in panem illius, & exteramus illum de terra:crucem significans . Per Dauid autem,Dederunt in cibum meum fel, & in siti Psal.68.e
mea potauerunt me aceto.&, Foderunt manus meas Ibidẽ.21.d
& pedes meos.Partiti sunt sibiipsis vestimenta mea,& super vestimenta mea miserũt sortem.Et per Esaiam: Esaiæ.50.c
Tergum meum dedi ad flagella,genas meas ad alapas, faciem meam non auerti à confusione sputorum. Vidisti sanè hæc omnia perfecta in cruce:Nam sub Pilato flagellatus est,à seruo alapa cæsus,ab impiis conspu- Matth.26.d
tus,à militibus clauis in cruce fixus,qui diuiserunt ipsius vestimenta,& sortem miserunt.Qui per tam multa passionem significauit,quomodo nũc cessaret:Quare igitur dicit,Pater si possibile est,transeat à me calix iste:Ignorabat diabolus quis esset. Videns enim ipsum sitientem, esurientem,lassum, & alias dispensationes, reputauit hominem esse purum:videns autem eius diuina miracula,deum suspicabatur.Dubitabat igitur de eo,ignorans illum.Nam si euidenter scisset quòd deus esset,non ausi fuissent ad eum accedere,sicut & Paulus L
dicit : Si enim cognouissent, vtique dominum gloriæ 1.Cor.2.b
non crucifixissent.Prętendit igitur dominus formidinem,quò ille alliceretur,vt cùm accederet hominem, & ab ipso in fugam verteretur , redimerentur omnes qui ab illo detenti erant.Quemadmodum rex aliquis inuasurus tyrannum,fingit metum,dicens exercitibus suis: Fugiamus hinc à facie illius,vt ne à nobis fugiat, sed persequatur nos,& sic conuersi comprehendamus illum:Ita & dominus prætexebat formidinem,vt cùm diabolus ipsum quasi hominem aggrederetur,inueniret deum qui illum interimeret,& liberaret omnes qui ab illo detinebantur in inferno. Sic enim dicit:Appa- Lucæ.22.e
ruit angelus confortans eum qui ab angelis adoratur. Phil.2.b
Et cui flectitur omne genu cœlestium, & terrestrium, & subterraneorum , quo pacto ab angelo robur accipiebat:Non robur accepit,sed glorificationem angeli dicentis:Tuum est regnum & imperium domine.Nul- Mat.24.&
lus scit diem illam vel horam,neque angeli,neque fi- Marci.13.d
lius,nisi pater.Et quomodo ergo,inquit,æqualis est patri,qui nescit diem illam? Qui fecit illam,ignorabítne M
illam:Et quare igitur dicit,neque filius?Vide theoriam exquisitiorem. Duas quis scientias & notitias in scriptura inueniet. Vnam quidem,quæ ex opere sumitur, alterum verò ex cognitione . Cognouit enim,inquit, Gene.4.a
Adam Heuam vxorem suam,non quòd prius ignora- Ibidem.2.d
uerit.Aut quomodo ignorasset,qui dixerat:Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro ex carne mea? Et cognouit Gene.29.e
Abraham Saram vxorem suam.Et Iacob Lian,& Rachel.Num ignorabat illas,qui propter illas annos quatuordecim seruierat ? Sciebat quidem illas agnoscendo,opere autem postea cognouit.Itaque pater qui non Ioan.5.d
iudicat quenquam,sed omne iudicium dedit filio,scit Ibidẽ.12.g
diem tam cognitione , quàm opere . Filius autem qui venit vt saluet mũdũ,& nõ vt iudicet, scit eam speculatiua notitia: quia autem nondum iudicauit,ideo dixit:Ignorat diem,notitiam operatiuam significans.At Hebr.3.a
Paulus dicit:Considerate apostolum & pontificem cõfessionis nostræ Christum Iesum,quòd fidelis sit ei,qui fecit ipsum.Et alio loco:Dominum & Christum illum Prou.8.b
deus fecit. Et Solomon dicit:Dominus creauit me ab initio viarum suarum in operibus suis. Vides quomodo creaturam & facturam suam cum scriptura significat:Verùm arguent te aduersarie dei,ea quæ sequuntur:Omnis

Hebr.5.c
A tur:Omnis enim,inquit,facerdos,qui ex hominibus assumitur, pro hominibus constituitur, vt offerat dona & sacrificia.Accepit enim ex nobis carnem absq; peccato,quam pro nobis patri obtulit sacrificium. Itaque intellige,quòd secundum carnem fecerit eum, & non secundum diuinitatem.Sic & dominum Iesum Christum eum deus fecit . Nam ante dispensationem,vbique deus prædicatur,sicut prœmonstratum:st,& nunquam aliquis facturam eum dicit, sed propter vnionẽ carnis dicit , Dominum & Christum deus eum fecit. Propter auditorum crassitatem inquit, Dominus initiò viarum suarum creauit me.Vides quòd creaturam dicit ? Verùm procedamus ad ea, quæ ibi deinceps sequuntur. Ante seculum fundauit me,ante omnes colles gignit me.Primùm quidem ô vanæ gloriæ sectator Prou.8.c
disce , quòd liber parœmiæ vel parabolæ inscribitur. Quicquid autem per parabolam dicitur,non idem est Matth.13.e.f
quod verbi vis ac litera.Nam dominus regnum cœlorum sagenæ & fermento,& grano sinapis assimilauit, & aliis multis.Et non omnino dicimus regnum cœlo- Prou.8.c
rum aliquid tale esse. Sed non dicam multis ambagibus.Dominus ab initio viarũ suarum creauit me,ante
B seculum fundauit me , ante omnes colles gignit me. Quomodo igitur quod gignitur,creatur vel fundatur? vel quomodo quod creatur, gignitur? Nam si creatus est,non est genitus.Nos quę condimus,non gignimus: neque gignimus,quæ condimus.Et quomodo possibile est, increato patri natum esse filium creatum ? Nos enim qui creati sumus,gignimus creata : pater autem qui increatus est,filium genuit increatum. Aquilas autem interpretatus est,possedit me dicit.Igitur cùm dicit,creauit me,prædicit futurum,quasi iam esset factũ. Psal.21.d
Etenim hic mos est scripturæ,sicut cùm dicit:Foderũt manus meas & pedes meos : quasi diceret, Ego quem videtis creatam carnem propria voluntate mihi adIoan.1.a
unasse, ab initio sum , non à Maria habeo initium . In Ibidem.8.g
principio enim erat verbum:&, priusquam Abraham fieret,ego sum. Confitetur igitur filium increatum,& cum patre principio carentem,vt ne des & patri principium quo cœperit esse pater.Quòd si dicis filiũ cum patre principio carere:dic, quomodo genuit pater filium,volens vel non volens:Si dixerimus volens,con-
C tradicunt:Iam erat voluntas ante verbum,priusquam enim vellet,dicũt,non erat filius.Si autem dixerimus, non volens,dicunt:Vim patitur ergo deus.Omne autem quod vim patitur,non est deus . Nos autem dicimus, quòd sicut Sol radios & lumen cœterna habet, ita pater filium & spiritum sanctum:vt ne dicamus & patrem sub principio. Si enim diceretur sub principio priusquam inciperet esse filius, nõ erat pater,pater secundum sermonem tuum.Erat enim tempus,quo pater non erat pater. Itaque & ipse incepit,vt esset pater. Itaque si dixeris,non volens,vim passus est: deus autẽ vim non patitur . Quod enim vim patitur, deus non est.Vides in quantam incidis impietatem,si non confiteris,filium cum patre carere principio, & coopificẽ Ioan.1.a
esse.Scriptum est enim, quoniam omnia per ipsum fa- Psal.8.a
cta sunt . Non audis prophetam dicentem de filio:Ex ore paruulorũ & lactentiũ perfeciſti laudem:& cętera. Quoniam videbo cœlos opera digitorum tuorum,lunam & stellas tu fundasti.Non vides Christi authori- Ioan.5.c
tatem,dicentem:Pater meus vsque modò operatur,& Ibidem.d
ego operor?&,Quomodo pater suscitat mortuos & vi- Lucæ.7.c
uificat,& filius quos vult viuificat?&, Adolescens tibi Ibidem.4.f
dico surge.Et spiritui immundo:Ego tibi impero,ob-
mutesce,& egredere ex illo.&,Bono animo sies fili,re- D
mittuntur tibi peccata tua . Quoniam enim illi dice- Matth.9.a
bant : Nullus potest dimittere peccata,nisi solus deus: Lucæ.5.d
ex ore ipsorum arguit illos,dicens: Vos dixistis,quòd dei solius est dimittere peccata . Ecce igitur dimitto peccata,& cõfiteamini deitatem meam.Si autem non creditis , ex sanitate corporis videte & discite animæ bonam valetudinẽ.Tunc dixit ei:Surge,& tolle grab- Lucæ.5.e
batum tuum,& vade in domum tuam.Et iterum loco Matth.12.a
alio:Extende manum tuam . Et mari:Sile,obmutesce, Lucæ.8.d
Puella surge.Lazare veni foras.Volo,mundare.Et cę- Ioan.11.f
tera omnia,per quę manifestat,quòd cum patre æqualem habeat dignitatem. Quæ cùm omnia rectè dideris, crede quòd patri consubstantialis sit , & quòd consubstantialis sit & spiritus.Nam si ex patre procedit,& à filio sumit,non alterius subſtantiæ est spiritus. Spiritus dei,spiritus Christi, spiritus veritatis,spiritus consolator,non habẽs alium oppositum spiritus deus. Dominus autem spiritus est : sicut & Petrus ad Ana- 2.Cor.3.d
niam,Cur conspiraſtis inter vos, vt tentaretis spiritũ Acto.5.b
sanctum?& manifestans quòd deus sit,inquit,nõ mentitus es homini,sed deo. Vides quòd deus spiritus,cui mentiti sunt? Et Paulus dicit : Vos templum dei estis, 2.Cor.6.d
& spiritus dei habitat in vobis.Manifestum,quòd deus E
est spiritus,qui habitat in vobis.In ipso enim viuimus, Acto.17.f
& mouemur,& sumus:&,Secundus homo,in spiritum 1.Cor.15.f
viuificantẽ.Et alio loco dicit:Caro non prodest quic- Ioan.6.g
quam,spiritus est qui viuificat. Ne ausis igitur aliquid loqui contra consubst:ntialem & omnipotentem trinitatem.Et iterum:Nullus scit quæ hominis,nisi spiri- 1.Cor.1.c
tus hominis,qui in eo:sic,& quæ dei nullus scit,nisi spiritus dei : non iam qui in illo,vt ne quis compositum spiritum putet. Spiritus enim omnia scrutatur,etiam Ibidem.
profunda dei.Profectò scrutatur,sed non comprehendit . Non enim scriptum est , quòd comprehendatur: quomodo igitur scrutatur?vt extraneus?vt alienus?vt ignorans?An non est scriptũ: Profundiora te ne quæ- Eccles.7.a
ras , & sublimiora te ne exquiras ? quæ proposita tibi & Eccli.3.c
sunt,ea & cogita. Non est enim tibi opus absconditis: num alienus est,iuxta tuum sermonem?Quomodo audet ergo abscondita dei scrutari ? De patre scriptum Psal.7.c. &
est:Quoniam ego sum deus probans renes,& scrutans Hiere.17.b
penetralia cordis. Num quia nõ additur hoc verbum F
comprehendo,ignorare patrem dices?Num ignorans scrutatur & probat?vt & de adorando spiritu hoc dicere ausis?Quomodo dixit,Segregate mihi Paulum & Acto.13.a
Barnabam,in opus ad quod vocaui eos?Vides potestatem,intellige deitatem. Et Agabus:Hæc dicit spiritus Ibidẽ.21.c
sanctus: Virum cuius est zona hæc,sic ligabunt in Hierusalem.Et apostoli:Visum est spiritui sancto,nihil ma- Ibidẽ.15.e
gis seruandum. Et iterum:Pertransij Phrygiam & Ga- Ibidẽ.16.a
latiæ regionem,prohibiti à spiritu sancto loqui sermonem in Asia. Vt venerunt autem in Mysiam,attentarunt in Bithyniam proficiſci,& non sinebat eos spiri- Ibidẽ.20.e
tus sanctus.Et iterum:Verũtamen spiritus sanctus per Eze.11.c.d
singulas ciuitates testificatur,dicens,& cętera.Et pro- &.36.f
pheta, Et spiritus meus,inquit, astitit in medio vestri. Matth.18.c
Dominus verò : Vbicunque fuerint duo vel tres con- Esaiæ.48.f
gregati in nomine meo, illic sum in medio eorum.&, Acto.20.f
Dominus misit me,ac spiritus eius.Attendite vobisipsis & toti gregi, in quo posuit spiritus sanctus episcopos & diaconos . Vide virtutem spiritus sancti,& authoritatem,& potestatem,num alienus à deo sit spiritus.Vidi,inquit Esaias,deum super thronum excelsum Esaiæ.6.a
Et eleuatum,& Seraphim in circuitu eius.&c.ac dixi:
O miserum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Esaiæ.6.b O miserum me,quoniam compunctus sum, quoniam
G immunda labia habens, in medio populi immunda la
bia habentis ego habito, & regem dominum Sabaoth
Ibidem.c vidi oculis meis.Et dixit:Quis ibit ad populum hunc?
Et dixi:Ecce ego,mitte me. Manifestum,quòd qui se-
debat in throno,dixit: Vade ad populum hunc. & di-
Acto.vlt.f xit:Auditu audiatis, & minimè intelligatis,& viden-
tes videatis,& minimè videritis.Quis est qui sedebat
super thronum?Pater,dicit: Si autem didiceris à Pau-
lo, quòd spiritus est, confiteris illum deum? Ostende,
inquit,& credo. Audi illum dicentem. Bene dixit spi-
ritus sanctus per Esaiam prophetam: Vade ad popu-
lum hunc, & dic:Auribus audietis,&c. Paulus inquit,
dixit spiritus sanctus.Esaias inquit,dixit dominus Sa-
baoth.Vides,inquit,qua diuersitate scriptura loquitur
Tit.2.d de patre & filio & spiritu sancto?Igitur ne dic posthac,
Magnum & paruum deum,incidens in gentilium er-
rorem.Nam si paruus deus est filius,mentitur Paulus,
dicens:Expectantes beatam spem,gloriam magni dei
& saluatoris nostri Iesu Christi,quem nunc Paulus vo
cat magnum deum,tu ne dixeris paruum.Nam in deo
H perfecta sunt omnia, ex quibus Christus quantùm ad
carnem,qui tamen super omnia deus est in secula.Ne-
que creatum deum nominabis vnquam: impius enim
est,qui creaturam adorat.Quid igitur?Non dices cor
pus domini creatum?vide ergo quòd & tu creaturam
adoras.Insipiens,nullus dicit regi,exue purpurã quam
indutus es,vel surge à throno tuo,vt te nudũ adorem:
sed adorat regem super thronum sedentem, & purpu
ra vestitum.Cõplacitum enim fuit deo verbo,vt crea
tam carnem nostram sibi absque macula adunaret, &
Psal.98.a adoraretur cum deo verbo,quatenus deitati adest. Et
hoc significans diuinus Dauid,clamat:Exaltate domi
num deum nostrum, & adorate scabellum pedũ eius,
Esaiæ.66.a quoniam sanctus est.In alio eloquio dicit:Cœlum mi-
hi sedes,terra autem scabellum pedum meorum.Ter-
Exod.20. ram nos iubes adorare ô beate Dauid? Et quomodo
Leui.26.a Moses legem ponit, neque cœlum, neque terram,neq;
Deut.5.a quæ in eis sunt adoranda.Videte sacramentum.Quo-
&.17.a niam adunaturus erat nostram carnem absque macu-
la in vnam carnem. Caro autem nostra ex Adam,ex
terra est.Iuxta quod dicit:Et adorate scabellum pedũ
eius.Non enim terram non adoramus,sed deum ver-
I bum,qui vniuit sibi absque peccato carnem quę ex ter
ra formata est Adæ. Ne igitur vltra dicas,creatũ deũ
filium.Aut dic,vbi dixit pater:Creaui mihi filium:vel
filius,creauit me pater.Neque humanas voces Christi
in eius diminutionem accipe.Nam si his dictis,& hu-
manis in eo demonstratis ausi sunt quidã dicere phan
tasiam & apparentiam fuisse, quòd fuit incarnatus: si
hæc non essent facta,in quam non excidissent impie-
tatem?Proinde omnis qui sanctis scripturis credit, a-
doret trinitatem increatam, incommutabilem, ver-
sionis expertem,omnipotentem,principio carentem,
cœternam & cõsubstantialem,patrem,& filium prius
quidem absque carne, deinde autem voluntate pro-
pria in fine seculorum perfectum hominem factum,
absque peccato,absque versione & mutatione sui.Ho-
mo enim factus mansit id quod erat,nempe deus:non
enim excidit à gloria & dignitate sua: & misit spiritũ
sanctum,spiritum, qui locutus est per prophetas. Eos
autem qui dicũt spiritum sanctum,aut filium vel ver-
sum,vel mutatum,vel alterius substantiæ,vel ex nihi-
lo factum, vel quòd fuerit tempus quando non erat,
anathemate punit ecclesia.Sufficiãt hæc ei qui volue-
rit,tametsi pauca sint:omnia enim tractare impossibi- K
le.Docenti enim mihi deficeret tempus.Neque ipsum
mundum opinor capere libros, qui scribuntur:nos au
tem indigni qui tantam ex sacris scripturis vtilita-
tem assequamur,adoremus patrem & filium & spiri-
tum sanctum, cui sit gloria in secula seculorũ, Amen.

DE EVCHARISTIA IN EN-
cæniis admonitorius sermo.

NOn satis fuerit simpliciter &
vulgariter Christianos homi-
nes dici nos. Eius rei si placet,
adhibeo fide dignũ testem fra-
trem dei Iacobum dicẽtem:Fi- Iacob.2.d
des sine operibus mortua est.
Ergo vbiq; opus est mandato-
rum operatione. Nam illa ab-
sente,neque Christiani nominis appellatio nobis pro-
desse poterit.Et ne mireris.Quid enim dic mihi,lucri
habes miles,quando in exercitu es,nisi & dignè pro re
ge milites?Fortè autem terribile est quod dicitur:Me-
lius enim ei erat non militare,quàm in militia curam L
& honorem regis negligere eum, qui à rege nutritur,
pro rege autem non certare. Quid autem dico pro re
ge? Vtinam etiam pro nostris animabus curam gere-
remus. Et quomodo,ait,possibile in mundo & medio
hominum sic versantẽ saluari? Quid dicis homo? Vis
breuiter ostendam non esse locum qui saluet,sed mo-
res & rectam fidem,& voluntatem.Adam in paradi- Gene.3.b
so vt in portu naufragium fecit. Loth in Sodomis,si- Ibidem.19.
cut in pelago seruatus est. Iob in stercore iustificatus Iob.2.c
est. Saul ille inter raros regno præsenti,& futuro exci 1.Reg.28.c
dit.Non est defensio,quòd dicis te non posse,etiam in
medio negotiorum saluari:sed hæc grauia nobis acci-
dunt, quia in diuinis conuentibus frequentes non su-
mus. An non videtis volentes dignitatem à terreno
rege accipere,quomodo assidẽt,quomodo alios ad pa-
trocinandum incitant,vt potiantur eo quod quęrunt?
Hæc ego dixerim ad eos, qui sanctorum communio-
nem & congregationem relinquunt,& sub horam ter
ribilis mysticæ mensæ in vaniloquentiæ conuenticu-
lis occupati sunt.Quid facis homo?Non promisisti sa-
cerdoti,qui dixit:Sursum mentem & corda,& dixisti,
habemus ad dominum?Non reuereris & erubescis?Et M
illa ipsa hora mendax inueneris. Papæ,mensa myste-
riis instructa est,& agnus dei pro te immolatur,sacer-
dos pro te angitur,ignis spiritualis ex sacra mensa re-
fluit.Seraphim adstant sex alis faciem tegentia,omnes
incorporeæ virtutes pro te cum sacerdote intercedũt:
ignis spiritualis è cœlo descendit,sanguis in cratere in
tuam purificationẽ ex immaculato latere haustus est.
Et non erubescis,reuereris,& confunderis,neq; deum
tibi propitium facis? Non conscientia tua iudicat te ô
homo? Centum sexagintaocto horas habente hebdo-
mada, vnam & solam horam sibiipsi segregauit deus,
& hanc in opera secularia,& in ridicula,& in conuen-
ticula insumis:cum qua postea fiducia ad mysteria ac-
cedes?ô quàm polluta conscientia.Num si stercus ma-
nibus haberes,auderes appropiare simbriç regis?Num
vides panem,num vinum?num sicut reliqui cibi in se-
cessum vadunt?Absit.Ne sic cogites.Quemadmodum
enim si cera igni adhibita illi assimilatur,nihil substã-
tiæ remanet,nihil superfluit:sic & hìc puta mysteria cõ
sumi corporis substãtia.Propter quod & accedẽtes ne
putetis quòd accipiatis diuinũ corpus ex homine, sed
ex ipsis

Esaiæ.6.c. A ex ipsis Seraphim forcipe ignẽ, quẽ scilicet Esaias vi-
dit vos accipere.Reputate salutarẽ sanguinẽ,quasi è di
uino & impolluto latere effluere, & ita approximãtes
labiis puris accipite.Quocirca fratres oro vos & obse
cro, ne absimus ab ecclesiis, neq; in aliis colloquiis oc-
cupati simus.Stemus tremẽtes & timidi, demissis ocu-
lis,renata autẽ anima,gemẽtes sine voce,iubilãtes cor
de.An nõ vides eos,qui sensibili,corru tibili,tẽporali,
& terreno regi assistũt,q̃ sint immobiles, nõ loquẽtes,
nõ oculos huc & illuc mittẽtes,sed mœsti,territi lugẽ-
tes?Ex ipsis documentũ accipite homines, & sic assisti
te deo,quasi terrenũ regẽ accessuri. Multò magis cœle
sti regi cũ timore adstare oportet.Hoc sæpe dico,& di
cere nõ cessabo,donec correctos videã.Ingrediẽtes au
tem in ecclesiã,vt decet deũ accedamus, ne vindictæ
Matth.6.b. cupiditatẽ in mẽte habẽtes,aduersus nos precemur,di
cẽtes.Dimitte nobis,sicut & nos dimittim⁹. Terribile
est mysteriũ hoc,quod dicitur, & fermè sic ad deũ cla
mat qui hoc dicit:Dimisi domine, dimitte: solui, sol-
ue:ignoui,ignosce:si nõ solui proximo,neq; tu mea sol
B uas:si nõ dimisi,neq; tu dimittas:si inuasi,inuade: si du
rus fui,durus esto:in qua mẽsura metior proximo,ea-
dem remetiaris mihi.Igitur cùm hæc sciamus,& ignẽ
illũ, & terribilẽ tormẽtorũ locũ in mentẽ accipiamus,
conuertentes nos postea à via qua erraumus. Veniet
enim hora,quãdo theatrũ vitæ huius soluetur, & nul-
lus postea certabit.Nõ est post huius vitæ finẽ negotia
tio.Dissoluto hoc theatro coronas mereri non datur.
Hoc tẽpus est pœnitẽtię,illud iudicij: hoc agonũ,illud
coronarũ:hoc laboris,illud relaxationis:hoc ęrumnę,
illud retributionis.Excitemini obsecro,excitemini, &
quæ dicũtur suauiter audiamus,& alacriter faciamus.
Viximus in carne,viuamus posthac in spiritu: vixim⁹
Eccli.10.b in voluptatibus,viuamus in virtutibus: vixim⁹ in ne-
gligẽtia, viuamus in pœnitẽtia. Quid inflaris terra &
cinis?quid superbis homo?quid arrogãs es?quid speras
ex gloria mundi & diuitiis? Egrediamur ad sepulchra
obsecro,videamus ibi mysteria, videam⁹ dilapsam na
turam,ossa corrosa,corpora putrefacta. Considera ibi
quis sapiẽs,& quis prudẽs: dic mihi, Quis illic rex, &
quis priuat⁹:quis generosus,& quis seruus:quis sapiẽs,
& quis insipiens? Vbi pulchritudo illic adolescentiæ,
C vbi gratiosus aspectus,vbi oculi speciosi,vbi elegãs na
sus,vbi flagrantia labia, vbi pulchritudo præsens, vbi
frons radiãs?An nõ omnia cinis?nónne omnia puluis?
nónne omnia fauilla?nónne omnia vermis? nónne o-
mnia putredo & fœtor? Hæc animis inserẽtes dilecti,
& extremũ diẽ in animo collocãtes, dum tẽpus habe-
1.Petr.1.d. mus cõuertamur à via nostra, qua erraui⁹. Sãguine
Lucæ.9.g. precioso redẽpti sumus. Propter hoc deus super terrã
visus est,nõ habẽs vbi caput reclinet.Papę,iudex ad tri
bunal ducitur,creator creaturę sistitur,qui à Seraphim
videri nequit,à seruo cõspuitur:fel & acetũ gustat,lã-
cea cõfigitur,in sepulchrũ deponitur. Et tu negligens
es,& dormis,& contemnis homo:nondũ nescis,quòd
etsi propriũ sanguinẽ pro ipso effundas, non quantum
oportet imples? Alius enim est sanguis serui. Præueni
cõuersatione animæ tuæ, ne quãdo si mors aduenerit,
omnẽ curã anima negligat.Propter quod super terrã,
Galat.5.c. & nõ in inferno tantũ pœnitẽtia robur habet.Quæra-
mus dominũ,cùm tempus habemus: operemur bonũ,
vt à gehenna quæ fine caret, liberemur, & cœlorũ re-
gnum cõsequamur,gratia & misericordia domini no
stri Iesu Christi, cui cũ patre & spiritui sancto sit glo-
ria nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Tomus tertius.

De præmiis sanctorum, diuersisq; honoribus Apostolorum, D
& de gehenna si sit,& ubi sit: sermo.

Incerto interprete.

EAud æquè idem beatis omnibus in dei regno
honos habebitur,siquidem neq; Christi disci
pulos inter se pares omnes fuisse constat:tres
enim erant qui cæteris præstarent, quos inter distare
etiam videbatur,quippe cùm deo vel minima quæque
acriori sunt curæ.Astrum enim,inquit,ab astro differt 1.Cor.15.c
gloria.Tametsi discipuli omnes pro apostolis haberẽ-
tur,vniuersiq; sint super sedes duodecim cõsessuri,pa-
lámque sit & sua singulos reliquisse,cum Christo & vi
tam duxisse singulos:qui tamen cùm esset orandi gra- Lucæ.9.d
tia secessurus,tres secũ sumpsit, alioquin hos inter ne-
minẽ præstare asserit,cùm dicit: Sedere enim ad dex- Mar.10.f
teram meam,aut ad sinistram, non est meum dare vo
bis,sed quibus à patre paratũ est. Item & Petrum reli-
quis præfert,dicens: Petre, amas me plus his?Et alibi: Ioan.21.e
Ioannes autem præter cæteros ab eo colebatur.Erit au Ibidé.19.c
tem diligentissima in omne inquisitio,adeò,vt si parua E
aliqua,vel minima proximum excesseris,vel id sit deo
curæ futurũ, & ita vt ex fulgore supernè accepto,bea-
torum quiuis cognosci possit.Nempe & Loth cùm iu-
stior haberetur,haud tamen Abraham par esse iustitia
videbatur.Itẽ & Ezechias cùm æquior esset,nec tamen
Dauid equitate erat assimilis.Propheţe insuper omnes
cùm iustitia abundarent, non erant tamen vel singuli
cum Ioanne conferendi. Vbi igitur sunt,qui post tam
accerrimam meritorũ inuestigationem, nullam fore
gehennã arbitrantur,quãdo & iusti omnes,si vel paru-
os reliquos antecesserint,haudquaquã paria sunt prę-
mia recepturi?vt illud:Astrũ enim ab astro distat glo-
ria.Quo ergo pacto facinorosi eadem cũ iustis statio-
ne futuri sunt?Huiusmodi rerũ confusionem,ne deum
dixerim,neq; hominum quempiam facturũ existima-
uerim. Quòd si libet,ex priscorũ hominum erratis,&
quantum illi inter se distent, & dei quàm accuratissi-
mum sit iudiciũ,patefaciã.Peccauit Adam,peccauit &
Heua,ita vt vtriq; præuaricati sint,vtq; nec paria eorũ
errata,sic absimili sunt affecti supplicio.Siquidem ho- 1.Tim.2.d
rum adeò erãt peccata diuersa, vt Paulus asserat Adã
nihil fuisse fallacię perpessum,quin Heuã,quia seducta
sit,fuisse præuaricatam: etsi nõ impar esset vtriq; de- F
ceptionis conditio,factum tamẽ est diuina illa & dili-
gentissima inquisitione,vt tãta delinquentiũ arguere-
tur diuersitas, quòd Paulus illud dicere compulsus sit.
Porrò ob fratricidiũ cruciabatur Caĩn, cùm Lamech,
qui hominẽ paulò pòst necasset,nullo sit eiusmodi tor-
mento affectus: cúmque horũ vterq; humanũ sangui-
nẽ fudisset,grauius tamẽ esset Lamech culpãdus,quòd
Caĩn exemplo nihil in melius profecisset: sed quoniã
neq; fratrem admonitus interemit, neq; admissi faci-
noris delatore,qui cõmissa ederet,indiguit:neq; domi
no de cæde quærẽti impudentius respõdisset,quin ne-
mine incusante ipse homicidij se arguens damnasset,
facilius est sceleris veniã assequutus. Caĩn verò,quo-
niam his longè aliena facere est aggressus,cruciatibus
& tormentis afficiebatur. Vides quàm diligenti inue-
stigatione deus hominum facta disquirat? Idcirco de
his qui aquarũ inundatione cõsumpti sunt,variis mo-
dis supplicium sumpsit. Diuersis etiã Israëlitas pœnis,
& Babylonios,& qui Antiochi fuere tẽporibus,Iudęos
affecit, vt estẽderet se nostri haud mediocrem habere
rationẽ:cùm horum aliqui annos octoginta,quadrin-
gentos nonnulli fuissent seruitute oppressi:constétque

D ex his

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ex his plerosque liberos præ esurie, faméque esitasse, fuisseq; calamitatibus & ærumnis grauioribus affectos, quas neque fato functi, neq; superstites euasissent: quippe cùm potius deus Sodomã laturũ se, & Gomorrham asserat, quàm istorum hominum ciuitatem. Quòd si nulla foret ei de nobis delinquentibus, vel proficientibus cura: aliquid fortè gehennam negare, & futura supplicia diffiteri, rationis præ se ferre videretur. Verùm cùm tanto studio incumbat, ne in aliquod ipsi facinus prolabamur, tantúmque impendat operæ, vt rectè viuamus: conspicuum est, quòd peccãtibus pœnas, benefacientibus coronã sit & præmia largiturus. Nunc verò aduerte quàm variè hominum sentiat multitudo, qui plerunque deo id culpæ afferunt, quòd violentos, & raptores nonnunquam toleret, nepharios & facinorosos impunes sinat: quódque ex his duntaxat supplicia minitetur, culpant grauius, & iniquo animo ferunt: quorum etsi altero grauentur, alterũ tamen probari per eos, & cum admiratione efferri laudibus oporteret. Sed ô dementiam, ô efferatã & sine ratione mentem, ô animum sceleratum, & in omne flagitiũ & sce-
H lus propẽsum, vnde eiusmodi tua hæc deprauata emergit opinio? quòd si maluerint qui hæc sentiũt, virtutibus inhærere, quamprimũ quauis ambiguitate reiecta, fient de gehenna certiores. Quæret aliquis, vbi nam gentiũ, aut quibus in terris hanc gehẽnam sitam dixeris? Verùm quid illud tibi est curæ: cùm enim vtrũ sit gehenna quęratur, de loco, sitúve nondum est aliquid inquirendum: quanuis pleriq; pro certo nó diffitentur esse hanc in Iosaphat valle cõstitutam: quod in certamine quodã, & bello apud veteres illos quondã in gehenna vallis Iosaphat gesto narratur: quod sacræ literæ nusquã affirmant. At si de situ & loco quæsieris, respondebo, dicamq; extra terrarũ orbẽ hunc aliquo esse positã. Non ergo erit quo fuerit hæc loco sita, quin magis quo pacto euitari possit, quærendũ: neq; quòd pro nimia eius indulgẽtia deus nullas persępe exigat in hac vita pœnas, futuris est diffidendũ: nam ideo hominum tolerat errata, quia clemẽs & pius, eoq; potius cõminatur, q̃ subito incursu inuadat. Inquit enim: Nolo mortẽ delinquẽtis. Vnde cognosci potest, si nulla esset peccãti
I se. Scio equidẽ vobis his verbis nihil quippiã esse molestius, cùm mihi sit nihil suauius: vtinamq; cùm cœnatur, cùm prandiũ sumitur, cùm lauatur, cùm demũ reliqua peraguntur, de gehẽna fieri & apud nos mentionem: nec enim illius formidine aut hìc aduersa viderentur grauia, aut pro suauibus prospera haberẽtur. Tu verò quid graue, aut molestũ dixeris? num paupertatẽ? num lãguores? num seruitutẽ? num corporis cæcitatẽ? Hæc certè ridicula videbuntur, si cum gehennæ incendio comparentur. Quin vel si fame & longa vexatos adduxeris, vel ab ineunte ætate & luminibus captos, & mendicos, pro esca hæc omnia, & cibo quodam lautiori ducentur, illorum tormentorum respectu, quorum narratio frequentius iteranda est, quando gehennæ eiusmodi recordatio nos eam incidere haud sinit. Nónne & Paulum audis dicentem, qui pœnas perpetuò daturi sunt à facie domini: cuiusmodi & Nero
2.The.2.b fuit, quem idem Antichristi mysterium appellat, cùm inquit: Mysterium iam operatur iniquitatis? Quid igitur? nihil Nero, nihil Antichristus, nihil ne mali & diabolus patietur? Nunquid Antichristus pro diabolo futurus est? num demum hi omnes nisi supplicio & pœna cogantur, malis aliquando, sunt finem facturi?

Ezech.18.g

Verùm dicet aliquis, nihil erit à gehenna verendum, K
quã solùm à Christi fide alieni homines audituri sunt.
Quęso quamobrem? quoniam fideles sui domini iampridem habent notionem. At quid illud, cùm horum sit vita impurior, propterea q; maiores sunt, quàm illi
pœnas daturi? quotquot enim sine lege admittunt, sine Roma.2.b.
lege & pereunt: qui verò in lege deliquerint, & lege iudicabuntur. Item & seruus, qui herilis sit animi con- Lucæ.12.f.
scius, nec domino ad voluntatem paruerit, multis vt vapulet necesse est. Quòd si nullam dixeris vitę rationem reddendã fore, frustraq; id & vulgò opinari nõnullos: ergóne diabolus ipse cruciabitur, quia habeat & ipse dei notitiam longè magis quàm homines certiorem? Siquidem dęmones vniuersi & deum norunt, fatentur, & contremiscunt. Itaq; si vitæ huius actionũ, prauorumq; facinorum nullæ essent reddendæ rationes, forent & hi supplicio quouis liberati. Non ita se res habent, non ita, cauendum sanè ne vos fallat opi- Matth.19.d
nio. Nam si certè nihil de gehenna constaret, quónam
pacto duodecim apostoli bis senas & Israëliticas esset 1.Cor.6.a.
tribus iudicaturi? Quid præterea & Paulus illud assereret, inquiens: Nónne videtis quoniam de angelis (ne L
de temporariis his dixerim) sumus iudicium facturi?
Quid etiam & Christus illud protulisset: Viri Niniui- Lucæ.11.d.
tæ resurgent, & condemnabunt generationem hanc, erítque terra Sodomorum magis in die iudicij, quàm hi, tolerabilis? Quî illud ioco agis, quæ serió agenda sunt? quid falleris insaniendo? quid dei clementiam oppugnas? eò enim gehennam deus & parauit, & cõminatus est, vt illam trepidi caueremus. Itaque qui eam tollit, nihil aliud eniti videtur, quàm vt falsa opinione captus in eam enixius prolabatur. Non igitur erunt illorum vires, aut manus debilitandæ, qui pro virtute contendunt, neq; torpentium augenda segnities: quando enim cum pertinaci hac & stulta vulgi persuasione, qua gehennam negẽt, à scelere desistetur: quando etiam imponetur nequitiæ finis, aut vbi de iustitia constabit? non dico solùm quæ flagitiosum à iusto secernat, sed arguat à peccatore delinquentem: id est, cur aliquoties nonnulli hominum pœnas hìc pro sceleribus luant, nonnulli verò, qui aut æquè, aut grauius fortè commiserint, sint sanè dum viuunt, tormen M
torum expertes. Si itaque nullibi sit de gehenna compertum, nil profectò tibi quod eiusmodi obiectãtibus respondeas, suppetet. Quocirca obsecro, vt rebus his irrisione dignissimis reiectis, eorum ora occludatis, qui lõgè aliter de gehẽna, quàm vosipsi senserint: quãdo vt perexigua errata, ita & benefacta accerrimè cõquirentur, adeò vt pro impudico oculorũ aspectu pœnas daturi simus, proq; superuacaneis, otioseq; dictis, pro leui insuper & tenui contumelia, proq; violentia demum ipsa tormenta nobis subeunda sint. Sic contrà pro gelidioris aquæ cyatho communicato, vel solo gemitu mercedem promerebimur. Da enim signum, in- Ezech.9.b.
quit, in faciem ingemiscentium, & dolentiũ. Quo igitur pacto affirmare audebis eum, qui nostra omnia diligentius scrutetur, frustra fuisse gehennam comminatum? ne obsecro, ne inquam inani hac spe tum teipsum, tum tuę huius opinionis sectatores eas perditũ. Nam si meis fortè diffidendum esse dictis censueris, Iudæos, Gentiles, hæreticosq; vniuersos rogato: respondebunt sanè ad vnum omnes futurum iudicium, futurámque vt bonorum, ita & malorum retributionem. Quòd si homines haud satis petitioni huic facturos existimaueris, pete vel dęmones ipsos, audies mox illos

clamitantes:

Matt. 8.d
A clamitantes: Quid huc venisti nos ante tẽpus cruciatum? Quibus omnibus in vnum coactis, persuade animo ne frustra deliret, ne gehẽnam̃ expertus, do ea certior fiat: quin illius contemplatione, & metu moderatior effectus, eiusdem queat & cruciatus effugere, & futuris bonis potiri.

Diui Ioannis Chrysostomi de martyribus sermo.
Incerto interprete.

NEmo est, qui nesciat martyrũ glorias ad hoc diuino consilio à dei populis frequentari: nisi, vt & illis debitus honor dicetur, & nobis virtutis exempla fauente Christo mõstrentur: vt dum hæc ita celebrari perspicimus, cognoscamus, quãta eos gloria maneat in cœlis, quorum natalitia taliter celebrantur in terris: quò possimus etiam ipsi talibus prouocari exemplis, virtute pari, deuotione cõsimili ac fide: vt Christo præstante dimicare & vincere hostem possimus: vt parta victoria, cum iisdem sanctis in regnis cœlestibus triumphemus. Quis est enim, qui eorũ volens merito copulari, nisi prius constantiam eorum teneat: sectetur fidem, imitetur virtutem passionis, eorum gloriam paribus vitæ liniamentis aut inueniat,
B aut exquirat? Qui etsi martyrio par esse non possit: tamen muneris tanti dignitate se quisque bonis actibus dignum præbeat. Adest enim clementissimus deus, qui desiderantibus suis aut martyriũ præbeat, aut sine martyrio cum sanctis præmia diuina restituat. Nobis nanque peccata nostra officiũt: nobis, inquam, peccata nostra aduersa prouocant, arcent prospera, bona à nobis diuina repellunt. Qui si domino seruiremus, vt par est: cuncta nobis prospera proueniręt. Duæ sunt enim causæ in seculo, quæ homini aduersa important: quæ aduersa licèt de vno malitiæ fonte procedant, tamẽ hæc nonnunquam peccatoribus & iustis æquè obueniunt: sed diuersitate meriti discernuntur. Aliud enim pro peccatis affligi, aliud pro iustitia exerceri. In peccatore meritorum retributio, in iusto gloriosa de virtute certatio. Illic peccator, vt mereatur, affligitur: hìc iustus pro examine comprobatur. Vt enim infirmatur peccator aduersis, ita iustus tentationibus roboratur. Sic dimicarunt aduersus peccatum sancti: sic & laborando fortiores, & moriẽdo victores effecti sunt. Nul lus athletes sine certamine fortior dici, nullus sine vi-
C ctoria poterit coronari. Nemo miles sine prælio hostem subiecit, nemo sine bello imperatorẽ promeruit. Habes Christiane competentia arma, quibus hostem expugnes: habes fortissima tela, quibus inimicum debelles. His te iãdudum dominus per gratiam imbuit, & postmodum Apostolus Paulus armauit. Hæc sunt arma, quibus dimicarunt sancti: quorum virtutes diligis, & victorias admiraris. Imitare Christiane, quos diligis, sanctos: & quorum virtutes frequentas, eorum vitam & institutа sectare. Esto talis, de eorum exemplo: quia & hi de superiorum, tales effecti sunt. Nec e-
Imitari passiuè. nim virtus ab eo poterit imitari cuiusquàm, qui eius vitam non fuerit imitatus. Cæterùm amare non est, quem imitari nolueris: & quem sectari detrectas, eum profectò amare te simulas. Habes exempla, quæ sectaris, vt vincas: quia Abel in principio ante vllius exemplum, prior dedicauit martyrium. Qui quidem optaret innocens in seculo viuere: quàm à fratre occisus,
Gene.4.b in occidentis perniciem martyrium dedicare. Caïn enim nec innocentiam naturæ seruauit, & pietatis iura in cæde fratris corrupit. Perpetrat scelus, quod nec ipse sciebat admittere, nec frater nouerat præcauere.

Gerit diabolus totum, qui iam parentes fecerat pecca- D
tores. Gerit, inquam, diabolus totũ: sed consentit Caïn hosti, quem de parentum casu debuerat execrari: vt vterque reatus crimen incurreret: & diabolus, qui parricidium suasit: & Caïn, qui assensum persuadenti diabolo commodauit. Solus autem Abel sanctissimus inter fratrem & diabolum, inter parricidam & hostem, inter persuadentem & factorem purus atque integer perseuerat. Fit enim Abel innocẽs, gloriosus sacerdos: & victima, immolator: hostia, antistes, & holocausta. Vt enim sanctè atque innocenter deo hostias immolabat: ita sancta atque innocens hostia deo summo effectus est. Necnon & Iacob sanctissimum innocentem & iustum Esaü reprobus impiè atq; crudeliter minatur occídere: quod quidem facinus etiam ipse cõplesset: nisi ad propagationem paterni seminis eum domi
nus reseruasset, sicut idem Esaü loquitur dicẽs: Appro- Gene.27.g
pinquet dies mortis patris mei: vt ego occídam Iacob fratrem meum. O nephariũ scelus venenato ore prolatum. Vt fratrem occídat, patri mortem exoptat. Bis in vna causa delinquit: & dum optat obitum patris, & dum disponit parricidium fratris. Non intelligit mi- E
ser se gemino ac duplici crimine detineri: non intelligit, inquam, vtrunque scelus à se in sua iam professione compleri. Nec considerat iudicio dei se perditum, nisi & hoc quod mẽte conceperat, suis sermonibus indicaret: vt malitiam, quam dominus in eo reprobauerat, sua professione expromeret. Deniq; Iacob fugæ cõsilium inuenit, ne immoratio sui fratrem faceret parricidam. Cuius quidem peregrinationis angustias, tribulationes, & metus, ita dominus gubernauit, vt in ipso durissimæ seruitutis obsequio augeret patrimonio, locupletaret fide: & quod est amplius, per visitationes & diuina colloquia, angelicaq; luctamina, sua eum benignitate donaret. Quid Ioseph persecutione fratrũ, quid Dauid Saülis regis atrocissimo metu, quid prophetarum, apostolorúmque sanctorũ chorum Iudæorum odiis, aut afflictos, aut iugulatos enumerem? Quis enim sanctorum in seculo, nó aut persecutionem perpessus, aut ab inimicis est iugulatus? Nulli est dubium inimicum esse seculũ sanctis domini. Vox est ad suos
dicentis, Si me persecuti sunt, & vos persequentur. Et Ioan.15.e
rursus addit dicens: Si de seculo essetis: seculum, quod Ibidem.
F
suum esset, amaret. sed quia de seculo non estis, & ego elegi vos de seculo: propterea odit vos seculum. Et rursum, Vos plorabitis & plangetis, seculum autẽ gaude- Ibidẽ.16.d
bit: vos tristes eritis, sed & tristitia vestra in lætitiam veniet. Timẽda sunt Christianis præsentis seculi gaudia: & optãda pro deuotione mœstitia, quę cœlesti lætitia repẽsetur. Pro amore dei, odia humana optanda sunt: pro dilectione Christi, inimicorũ affectatio appetenda. Nemo enim amatur à mũdo, nisi qui odio fuerit Christo: nec diligitur à seculo, nisi qui execrabilis fuerit deo? Seculi est enim, quodcunq; lætatur: dei est, quod pro iustitia affligitur. Inimici sui amicũ nemo in amicitias sumit, nec qui amico inimicus esse voluerit. Nemo aduersariũ fratri, familiarem sibi arrogat, nisi qui germanitatis iura violare æmulo liuore desideret. Hosti domini sui seruus nũquam famulatur, nisi à domino atrocissima seueritate vexetur. Nemo miles ab imperatore extraneo stipendium accipit: sin autem illum, cui militat, lædit. Quid agis Christiane, si domini hostem amicũ habueris? Quid agis, inquam, si dilexeris seculũ, saluatoris Christi hostẽ pariter & inimicũ? Quid agis, inquã, si amaueris mundũ, qui deũ tuũ ini-

mica crude-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mica crudelitate peremit? aut enim eris seruus acceptus, si domini tui inimicum fueris detestatus: aut si eius amaueris inimicum, eris ipse à domino alienus. Quare aut oderis inimicum, necesse est, si domini tui volueris esse charissimus: aut si eius amaueris inimicum, cum eodem in die iudicij mulctaberis. Fuge Christiane, fuge quod dominus non amat: detestare & horre, quæ tibi detestanda mandauit. Præsenti liberalitate æternam vitam mereare, momentaneo lucro præmia diuina acquire. Thesauros tuos ad cœlestia regna transmitte: fœnerare in pauperibus dominum, in egenis Christum & pasce & vesti. Et serua mandata, quæ te ad vitã perducãt: custodi præcepta, quę te deo proximum faciãt. Propera ad æterna, ad futura festina. Nec te aliqua dulcedo seculi ac prę sentis vitę detineat, sed tibi futura omnia Christo munerante, occurrant.

De martyribus, quòd aut imitandi, aut non laudandi sunt, sermo. Incerto interprete.

H QVi sanctorum merita religiosa charitate miratur, quiq; iustorum glorias frequenti laude colloquitur, eorum mores sanctos atq; iustitiam imitetur: quoniam quem delectat sancti alicuius meritum delectare debet par circa cultum dei obsequium. Quare aut imitari debet si laudat, aut laudare nõ debet si imitari detrectat: vt qui aliũ laudat, laudabilem se reddat, & qui sanctorũ merita admiratur, mirabilis ipse vitæ sanctitate reddatur. Nã si propterea iustos fideles q̃, diligimus, quòd in ipsis iustitiã fidemq; † aliter, susp̃icimus. † susc̃ipimus, † possumus nos quoq; esse quod sunt, si faciamus ipsi quod faciunt. Neq; enim difficile nobis est quod ab ipsis geritur imitari, cùm sine præcedenti exẽplo ab antiquis talia gesta conspicimus: vt nõ ipsi aliorum æmuli redderentur, sed æmulãdę virtutis seipsos nobis præberẽt exemplũ: vt dum nos ex ipsis & ex nobis alij proficiunt, sic Christus in suis semper seruis in ecclesia sancta laudetur. Vnde ab origine mundi innocens Abel occiditur, Enoch deo placens trãsfertur, iustus Noë inuenitur, Abraham fidelis probatur, Moses mansuetus dignoscitur, Iesus castus, Dauid lenis, Helias acceptus, Daniel sanctus, tres pueri victores reduntur, Apostoli discípuli Christi credentium magistri habentur. E quibus eruditi confessores fortissimi pugnant, martyres perfecti triumphant, & Christiani semper exercitus diabolũ deo armati debellãt. In istis semper pares virtutes, dissimiles pugnæ, gloriosæ victoriæ. Vnde tu Christiane delicatus es miles, si putas te posse sine pugna víncere, sine certamine triũphare. Exere vires, fortiter dimica, atrociter in prę lio isto cõ certa. Consídera pactũ, cõditionem attende, militiam nosce. Pactũ quod spopondisti, conditionẽ qua accessisti, militiã cui nomẽ dedisti. Hoc enim pacto quos miraris, cuncti pugnarunt, hac cõditione vniuersi vicerunt, hac militia omnes triumpharunt. Deniq; cõsidera præsente deo te cũ hoste pugnare, fauet ille vt vincas, fauet vt obtineas. Cùm pugnas adest, cùm dimicas præsens est. Tantũ enim viriũ de eus præsentia conci pis, quantum inimico debilitatis accedit. Tu erigeris in virtutem, hostis incidit in debilitatem. Tibi arma diuinitus ministrantur, illi malitiæ tela frangũtur. Tibi cõspectus dei viriũ adhibet incremẽta, hosti præsens maiestas adimit nocendi venena. Tibi angeli applaudunt, illi formidinẽ adhibent. Tibi enim fortitudo tribuitur, illius malitia infirmatur: Quibus tu foueris, ille opprimitur: quib⁹ tu erigeris, ille pternitur. In tua pugna dominus congreditur, dominus dimicat, K dominus præliatur, & victoria tibi adscribitur. Certamen tuũm dei certamen est, prælium tuum Christi est prælium. Quid trepidas, quid formidas, quasi tua virtute deuincas? Prende arma, procede in bellum, fortiter dimica, vt dimicanti adsit ille qui vinci non nouit. Non potest imperatorem promereri, qui hostem à se noluerit superari. Non potest regi esse acceptus, qui hosti fuerit lenocinatus. Nec enim hostem poterit vincere, nisi qui atrociter voluerit dimicare. Victoria militis, peremptio est hostis: & peremptio hostis, gloria est imperatoris. Denique in certamine Christiano, aut superstes miles prostrato hoste beatus de prælio redit, aut hostem victor moriendo deuincit. Fœliciter enim vincit, qui post victoriam vinci non nouit. Fœliciter Fœliciter qui vincat. vincit, qui & diabolum & mundum post victoriã dereliquit. Fœliciter vincit, qui proficiscens è mũdo diabolum quem in præsenti deuicit, in futuro cũ domino iudicabit. Alios enim post vnũ certamen ad alias palmas dominus seruat, alios cõsummato martyrio iam coronat. Alios victores retinet in exemplũ, alios iam perfectos trãsmittit ad cœlum. Alios frequenter desi- L derat videre certantes, alios passione iam meritos imponit regnis cœlestibus triumphantes: vt imperatoris Christi ab omnibus dignatio collaudetur, qui in suis & semel & frequẽter hostem deuicit, & quẽlibet quomodo pugnare viderit, munerabit. Tantùm cõtra hostem exercitetur animus, exerãtur artus, deuotio præparetur, vt procedens miles ad bellum, vel primo prę lio coronetur, vel frequentibus trophæis palmarũ numero honoretur. Sic dimicarunt, quos diligere Christiane consuesti: sic præliati sunt, quos semper amasti. Deniq; tres pueri in Chaldæa Barbari regis dũ terro- Danie.3.ũ res despiciunt, formidines calcant, minas contẽnunt, sic eundem regem cũ suis ignibus deuicerunt. Daniel quoque cultor dei, amator iustitiæ, veritatis defensor, dum in asserẽdo deo regis edicta cõtemnit: sic & leonum rabiẽ vicit, & de inimicorũ interitu exultauit. Pe Ibidem. 6.ũ trus & Ioannes Apostoli ad orandũ deum hora nona Actu.3.ã Salomonis tẽplum ascendũt, claudum curant, virtutem faciunt, quinq; milia hominum prædicãdo acquirunt. Vnius cura multitudinis salus efficitur. Vnus enim curatur, & multi saluantur. Vnum mẽbri vitium in homine vno corrigitur, sed plurimorum vtilitates M operante domino reparantur. Vnius debilitas curatur, sed multorũ salus acquiritur. Vexato sanitas redditur, sed prauitas in obduratis corrigitur. Ascendunt Apostoli dominum deprecare, sed preces claudi non potebant aspernari. Præueniuntur precibus preces, rogantem claudum rogaturi antè audiunt quàm precentur: nec permittit claudus orare illos quos petit, nisi prius acciperet ipse quod optauit: vt antè ab eis quod voluit impetraret, quàm ipsi à domino quod volebant expeterent. O glorioſum Apostolorum meritum, qui antè Glorioſum Apostolorũ meritum. in templo operantur, quàm ipsi dominum deprecentur: antè virtus ostenditur, quàm oratio ad dominum præmittatur, effectus preces præueniunt, virtutes desideria antecedũt: nec expectatur vt vota ad dominum præmittantur, quia dominus ipse antè efficit, quàm rogetur. Interea claudus aliud petit, & aliud accipit: aliud postulat, & aliud impetrat: aliud cupit accipere, & aliud à domino meruit impetrare. Postulat eleemosynam, & sanitatis accipit curam. Petit aliquid ad victum accipere, & integritatem corporis meruit recuperare. Quod petis, inquit Petrus, non habeo: sed illud Actu.3.ã dabo, quod

Delicatus est miles, qui sine certamine triũphat.

A dabo, quod ex gratia Christi redundo. Argentum quidem & aurum nõ est mihi, quod autem habeo, hoc do tibi. In nomine domini Iesũ Christi, surge & ambula sanus. Sanctissimus Petrus nihil sibi de facto, nihil de opere, nihil de virtute adscribit: sed totũ illi adsignat, per quem meruit quòd impleuit. Denique cura, vt dixi, vnius claudi negotium geritur, multitudinis vnus sanus efficitur, & plurimorũ vtilitati consulitur. Adeò mirantur cuncti virtutem, stupent factum, honorant deum, quinque milia credunt in Christum, vt & claudi desiderium, & apostolorum meritum, & benignitatis Christi in multorũ salutem probaretur exemplum.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI ORATIO DE

beato Philogonio, qui fuit ex patrono causarum factus episcopus, & quòd nihil æquè reddit nos deo probatos, atque si studiosi simus earum rerum quæ publicæ conducunt utilitati, & quòd negligenter adeuntes mysteria grauissimè puniuntur, etiamsi semel tantum in anno scelus hoc commiserint. Dicta est autẽ quinq; diebus ante natalẽ Christi. Erasmo Roterodamo interprete.

B EGo quidẽ & hodie destinaram aduersus hæreticos luctaturus vestes exuere, quódque restabat debiti vobis persoluere. Verùm beati Philogonij dies, cuius hodie memoriam celebramus, ad ipsius benefactorũ enarrationẽ linguam nostram euocauit. Et A cõtrariis ratiocinat. Exo.21.& Leui.20.b omnino paredum est. Etenim si qui patri matrive maledicit, morte moritur: profectò clarũ est eum qui benedixerit illis vitæ præmia recepturũ: & si iis qui iuxta naturam parẽtes sunt tantam debemus prę stare beneuolentiam, multò magis id prę standũ iis, qui iuxta spiritum sunt parentes, potissimum verò quum iam vita defunctos nostra laudatio nihilo reddat illos gloriosiores, nos verò cõgregatos tum qui loquimur, tum qui audimus, reddat meliores. Nam ille quidẽ subuectus in Sanctorum laudes nobis prosunt magis quàm illis. cœlum haudquaquam egere potest humanis laudibus, ad fœlicioręmagisque duraturam quietem profectus. C Cæterùm nos qui hactenus hic versamur multáque Prou.10.b opus habemus exhortatione, illius egemus encomiis, quò videlicet ad eius imitationẽ excitemur. Quapropter sapiẽs quidam hortatur, dicẽs: Memoria iusti cum laudibus. Non perinde quòd laudantur qui decesserũt, sed quòd ij potius qui res istas egregias laudibus vehunt. Quoniã igitur hac ex re tãta nobis vtilitas proficiscitur, obtẽperemus, neq; recusemus. Nam & ipsum tempus huic narrationi cõgruit. Siquidem hodie beatus ille ad tranquillã omnisque turbationis expertem vitam trãslatus est, eóque nauigium appulit, vbi deinceps nõ poterit metuere naufragium, nec vllam animi deiectionẽ aut dolorẽ. Et quid mirũ est, si locus ille purus est ab omni molestia animi, quũ Paulus hominibus 1.Thes.5.c adhuc in hac vita degentibus loquẽs dicat: Sẽper gaudete, sine intermissione orate. Quòd si hic vbi morbi, vbi infectationes, vbi prę maturæ mortes, vbi calũniæ, vbi inuidiæ, vbi desperationes, vbi irę, vbi cupiditates, vbi innumerabiles insidiæ, vbi quotidianæ solicitudines, vbi perpetua sibiq; cohærẽtia mala sunt, innumeros D ex omni parte dolores adferẽtia, Paulus dixit fieri posse vt semper gaudeamus, si quis paululũ ex rerum mũdanarum fluctibus erexerit caput, vitamq; suam rectè moderetur cõposueritq;: multò magis postquàm hinc demigrauerimus facilè compotes erimus eius boni, quum hæc omnia sublata fuerint, aduersa valetudo, morbi peccandi materia, vbi non est meum ac tuum, Meum ac tuum, frigida verba. frigidum illud verbum, & quicquid est malorum, in vitam nostram inuehens, innumeraq; gignens bella. Quamobrem maximopere gratulor huius sancti fœlicitati, quòd quanquã translatus est, atq; hanc quę apud nos est ciuitatem reliquit, tamen in alteram transiit ciuitatem nempe dei, ac digressus ab hac ecclesia ad illam peruenit, quæ est primogenitorum descriptorum in cœlis, ac relictis hisce festis transiit ad celebritatem angelorum. Etenim quòd & supernè sit ciuitas, eccle- Heb.12.f. sia, ac celebritas, audi Paulum dicẽtem: Accessistis ad ciuitatem dei viuentis, ad Hierosolymam cœlestem, & ecclesiam primogenitorum descriptorum in cœlis, & ad innumerabilem angelorum frequentiam. Non solùm autem ob multitudinem virtutum cœlestium, E verùm etiam ob abundantiam bonorum, ac iuge gaudium & lætitiam, panegyrim, hoc est totius multitudinis cœtum appellat totam illam vitam. Nec enim alia πανηγυρίς res facere solet panegyrim, quàm mercium venalium copia, quum triticum, ordeum, & omniũgæ frugũ species, ouium greges, boum armenta, vestes aliaq; id genus plurima importantur, aliis quidem vendentibus, aliis verò commercantibus. Sed quid, inquis, harum rerum est in cœlis? Horum quidem nihil, sed sunt his multò magis præclara. Non enim illic sunt triticum, ordeum, ac frugũ variæ species, sed illic vbiq; fructus spiritus, gaudium, beneuolentia, bonitas, pax, ac mansuetudo summa exuberat copia. Non ouiũ greges, non boum armenta, sed spiritus iustorũ perfectorum, animarum virtutes, vitæq; recta facta per omnes cœlos videre licet. Non vestes aut amictus, sed coronas quouis auro preciosiores, tum brabia, certaminum præmia, aliaq; innumera bona reposita iis qui rectè fecerint: adhęc ibi est multitudo congregatorũ, longè tum copiosior, tum honoratior. Neq; enim constat ex viris vrbanis indigenisq;, sed hic sunt angelorũ infinita milia, illic sodalitia prophetarum, alibi martyrum chori, apostolorũ ordines, cunei iustorũ, omniumq; qui fortiter rem gesserunt varij cœtus. Profectò miranda panegyris est. Iamq; id sanè maius est omnibus, quòd in F media frequentia versatur horum omniũ rex. Etenim vbi dixisset, ad innumerabilium angelorum frequentiam, subiecit, & ad iudicem vniuersorũ deũ. Quis vnquam vidit in panegyrim prodeuntẽ regem? Hic quidem nemo vidit, illic autem qui adsunt perpetuò vident, quatenus illum videre licet, non solùm præsentem, verùm etiam suæ gloriæ splendore condecorantem vniuersum cœtũ. Et nostræ quidem celebritates sub meridiem plerunq; soluuntur, illæ verò non item. Neq; enim mensium in orbem recursus, neq; annorũ circuitus, neq; dierum numerũ expectat: sed stat perpetuò, illiúsque bona finem non habent, nec senescere nec marcescere possunt, sed sunt tum senij, tum mortis expertia. Nullus illic tumultus, quemadmodũ hic: nulla turbatio, sed ingens omnium cum ordine decenti compositio, haud secus atque in cithara quapiam, modulatissimum concentum & quauis musica suauiorem reddentium vtriusque creaturæ domino, Deus in medio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dum anima illic velut in sacris adytis, diuinisq; mysteriis, diuinorum arcanorum celebrationem peragit. Ad hanc beatam requiem trãsiit beatus Philogonius. Quænam igitur oratio par sit viri laudibus, quẽ deus tam fœlici sorte dignatus est? Nõ est vlla. Sed agè dic mihi, num idcirco silebimus? Et cuius rei gratia conuenimus? An dicemus nos haud posse magnitudinem gestorum orationem consequi? Atqui ob hoc ipsum necesse est dicere, quandoquidem hæc est præcipua laudum illius pars, quòd factis verba æquiparari non possint. Nam quorum benefacta naturam etiam superant mortalem, perspicuum est, quòd horum laudes excedunt linguam humanam. Haud tamen ob id aspernabitur officium nostrum, quod pro viribus præstamus, sed suum imitabitur dominum. Siquidem & ille viduę
Marc.12.d duos tantùm obolos deiicienti in gazophylacium, nõ tãtùm duorum obolorum mercedem reddidit. Quur ita tandem? Quoniam non perpendebat pecuniæ modum, sed animi diuitias. Nam si pecuniæ modum expendas, magna paupertas est: sin voluntatem explices,
H ineffabilem videbis excelsi animi mercedem. Proinde quanũis nostræ facultates exiguæ sint minimiq; precij, attamen quæ possumus offerimus. Ea licèt non respondeant magnitudini meritorum animæ præclari iustiq; Philogonij, tamen hoc ipsum celsitudinis illius maximum fuerit argumẽtum, quòd nec pusilla repellat, sed
Simile. idem faciat quod solent diuites. Siquidem illi quum acceperint à tenuibus exigua, quibus non egent, sua vicissim apponunt, remunerantes eos, qui quod poterãt, obtulerint: Itidem & hic, quum acceperit à nobis laudem verbis peractam, qua nequaquam eget, redonabit nobis per ipsa facta benedictione, qua semper vti possimus. Vnde igitur laudationem illius auspicabimur?
Dubitatio A sacerdotij tempore incipit. An à magistratu, quem spiritus illi tradidit gratia? Nã mundani magistratus, nequaquam possunt Christianorum demonstrare virtutes, quin potius frequenter habẽt accusationem malitiæ. Quam ob causam? Quoniam & solicitudines amicorum, & circuncursationes, & adulationes aliáque permulta his fœdiora tales magistratus solent conciliare. Cæterùm vbi deus suo suffragio designarit aliquem, illaq; manus sanctum cõtigerit caput, incorruptum suffragium, alienum ab o-
I mni suspicione iudicium, indubitata fuerit delecti cõprobatio, propter eius qui delegit authoritatem. Porrò quòd elegerit illum deus, vel ex ipsa morum integritate perspicuum est, quippe quem ex medio abreptum foro ad thronum hunc euexerit: adeò castam & insignem prius egit vitam, quum vxorem haberet ac filiam, & in forensibus negotiis versaretur, adeò Solem ipsum splendore vicit, vt protinus ab illo gesto, hoc magistratu dignus videretur, & à tribunali ad tribunal euectus sit. Ac tum quidem hominibus patrocinabatur aduersus homines qui struebant insidias, iis qui afficiebantur iniuria, superiores reddens iis qui iniuriam inferebant. Hic autem adest hominibus patrocinans aduersus dæmones inuadẽtes. Quantum autem sit pietatis argumentum, quòd deus illum tantò magistratu dignũ iudicarit, audi Christus excitatus à mor-
Ioan.21.c. te quid dicit Petro: postquàm enim illum interrogasset, Petre amas me? Isq; respondisset: Tu domine scis quòd amo te. Non dixit Christus, abiice pecunias, ieiunium exerce, macera te laboribus, mortuos excita, dæmones abige, nihil vel horum vel aliorum miraculorum recteq; factorum in medium adduxit, sed omnibus illis prætermissis dicit illi: Si diligis me, pasce oues meas. Hoc autem dicebat non solùm vt nobis certissimè declararet quantopere ipsum diligeret Petrus: verùm etiam vt palàm faceret quantam haberet benevolentiam erga suas oues, exemplum proposuit Petri erga ipsum amoris, tantumnum dicens? Qui diligit oues meas, me diligit. Vide igitur quàm multa propter hũc gregem passus sit Christus. Homo factus est, serui formam assumpsit, consputus est, alapis cæsus est, postremò ne mortem quidem recusauit, & quidem ignominiosissimam. Quin & ipsum sanguinem suum effudit. Itaq; si quis voluerit illi commendatus esse, curam habeat ouium illius, publicam quærat vtilitatem, fratrũ suorum saluti prospiciat. Nullum enim officium hoc deo charius est. Et ob id alicubi dicit: Simon Simon, Lucæ.22.c. expetiuit te satanas vt cribraret te tanquam triticum, sed ego rogaui pro te, ne deficiat fides tua. Quod igitur huius socilitudinis curæq; præmiũ mihi rependis? Sed quam tandem poscit repensationem? Eandem curam quã nobis impendit, reposcit. Nã & tu, inquit, aliquãdo conuersus confirma fratres tuos. Sic & Paulus L 1.Cor.4.d. &11.a. ait: Imitatores mei estote sicut & ego Christi. Quomodo ille factus est Christi imitator? Omnib⁹ per omnia placens, non quærens suam ipsius vtilitatem, sed multorum vt salui fierent. Rursus alio loco dicit: Etenim Christus non sibiipsi placuit, sed multis. Neq; prorsus Roma.15.a. alia res est, quę perinde declaret doceatq; quis sit fidelis & amans Christi, quàm si fratrũ curam agat, proq; illorũ salute gerat solicitudinem. Hæc omnes audiant & monachi, qui montiũ occuparunt cacumina, quiq; modis omnibus seipsos mundo crucifixerũt, quò pro viribus ecclesiarũ præfectos adiuuent, horumq; curas leniant precibus, concordia, charitate, sciẽtes quòd nimodis omnib⁹ opitulentur iis qui tot periculis obiiciũtur per gratiã dei, totq; negotiorũ curas sustinẽt, quibuscũq; possunt rationibus, auxilientur quanquã procul habitantes, & vict⁹ sors ipsis perisset, & tota in scopulũ impegisset sapiẽtia. Verùm hoc esse maximũ amicitiæ erga Christũ argumentũ, declaratur & hinc. Videamus autem quomodo munus hoc episcopi admini-
Simile. strarit. Quin potius non est opus hic pluribus verbis aut voce nostra, quum vester fauor vestrumq; studiũ hoc vltro declaret. Quẽadmodũ enim aliquis ingressus vineam, vitesq; contemplat⁹, pampinis comantes, M fructu grauidas, maceriis ac septis vndique munitas, haudquaquam desiderat orationem cuiusquã qui demonstret vinitoris industriam, & agricolæ virtutem: Itidem & hìc, si quis ingressus conspiciat vites spirituales, vestrumq; fructũ contempletur, nil opus habuerit vt ex cuiusquam oratione discat qualis sit vester præpositus. Sicut & Paul⁹ scribit alicubi: Epistola mea vos 2.Cor.3.a. estis, quæ inscripta est, & legitur. Fluuius arguit qualis sit fons, & fructus indicat qualis sit radix. Dicendum igitur erat & tempus & initium quando vineam hanc susceperit. Neq; enim hoc minimum habebit momenti ad absoluendam Encomij partẽ, sed omnino satis fuerit ad declarandam hominis virtutem. Res tum erat multæ difficultatis quum nuper esset sedata persequutio, manentibus etiamnum grauissimæ tempestatis illius reliquiis, quúmque negotia plurimam desiderarent correctionem. His insuper illud adiungendum erat, quòd quemadmodum dicebam, hæreticorũ factio sub illo nata negotium exhibuit, illius sapientia cũcta prospiciente. Verùm ad aliam necessariam materiam nobis festinat oratio, eoq; communi patri, beatiq; Philogonij sectatori hæc dicenda relinquentes, vt

Ab episcopo quid potissimum requirat deus.

Nũc in aulis regnant quidam.

Coram episcopo hæc dicuntur.

qui me-

A qui melius nobis teneat quicquid est antiquitatũ, ad aliam cõcionandi rationem transeamus. Appetit enim festum omnium festorum maximè venerãdum, adorandúmque: quod si quis appellet omnium festorum metropolim, haudquaquam aberret. Quod autem hoc
Natalis Christi. est: Christi iuxta carnem natiuitas. Ab hoc enim illustratio dei, festum videlicet Epiphaniorum, ac sacrum Pascha, Ascensio, & Pentecoste, originẽ ac fundamentum ducunt. Nisi enim secundum carnem natus esset Christus, nequaquam baptizatus esset, nam id est festũ Theophaniorum. Nequaquam fuisset crucifixus, nam hoc est festum Paschæ. Nequaquam misisset spiritum sanctum, quod est festum Pentecostes. Itaq; ab hoc ceu fonte quopiam, hi diuersi amnes orti, nata sunt nobis hæc festa. Verùm non ob hoc tantùm par est hunc diẽ cæteris anteponi, sed etiam ob id, quòd id quod in hoc natũ est, cæteris omnibus est venerabilius. Nam quòd Christus homo factus mortuus est, quum nullũ omnino peccatum perpetrasset, quid huic amplius poterat adiungi miraculo? Sed mortale corpus assumpsit. Erat quidem & hoc admirandũ. Cęterùm quòd deus quum
B esset voluerit homo fieri, tantúmque sese demittere sustinuerit quantum ne cogitatione quidem complecti queas, hoc est omnium maximè reuerendum, stuporís-
1.Timo.3.d que plenum. Quod quidem & Paulus admirans dicebat, sine controuersia magnum pietatis mysterium.
Hebr.2.d Quod magnum? Deus declaratus in carne. Ac rursum alibi: Non enim angelos apprehendit deus, semen Abrahæ apprehendit. Vnde debuit per omnia fratribus assimilari. Propter hoc potissimum amplector diligóque diem hunc, & amorem eius in medium propono, vt vos huius amatorij pharmaci participes reddam. Eóque rogo vos omnes obsecróque, vt summo studio summáque cum alacritate velitis adesse, sed prius suã quisque domum repurget, vt videamus dominum nostrum in cunis iacentem ac fœciis inuolutum, horrendum ac stupẽdum spectaculum. Quid enim excusabimus, aut quam veniam obtinebimus, si quum ipse nostra causa descẽderit è cœlis, nos ad illum vel ex ædibus ire grauemur: quum alienigenę barbarique ex Perside accurrant vt illum videant in præsepi iacentem, tu verò ne breue quidem spacium emetiri sustines, vt hoc fœlici spectaculo perfruaris. Nam si cum fide ac-
C cesserimus, proculdubio videbimus illũ in præsepi iacentem. Siquidem hæc mensa vicem explet præsepis.
Eucharistia Nam & hìc ponitur corpus dominicum, non quidẽ fasciis inuolutum sicuti tunc, sed vndiquaq; spiritu sancto cõuestitum. Quí mysteriis initiati sunt, intelligunt
Magorum pietas quo imitanda. quæ dicuntur. Ac Magi quidem nihil aliud quàm adorarunt, tibi verò si cũ pura accesseris conscientia, permittemus vt sumas, & sumpto domum abeas. Accede igitur tu quoq; munera offerẽs, non qualia deferebant illi, sed multò religiosiora. Obtulerunt illi aurum, offer tu temperantiam ac virtutem. Obtulerunt illi thus, offer tu puras preces, quæ sunt odoramenta spiritualia. Obtulerunt illi myrrham, offer tu modestiam, & cor submissum cum eleemosyna. Quòd si hisce cum muneribus accesseris, multa cum fiducia particeps eris huius sacræ mensæ. Nam hæc ideo nunc loquor, quòd sciam certò futurum, quòd in illa die complures accedant irruántque ad victimam hanc spiritualem. Id igitur ne faciamus ad detrimentũ & condemnationem animæ nostræ, sed ad salutẽ: iam nunc obtestor obsecróque vt omnibus modis repurgatis animis vestris, ita demum adeatis mysteria. Neq; mihi quisquam di-

xerit, vereor, habeo conscientiam peccatis oppletam, D
sarcinam circunfero grauissimam. Sufficit enim horũ Pœnitentia breuis sufficit, modò feruida.
quinque dierum tempus, si sobrius fueris, si attentus, si vigilaueris, multitudinem peccatorum reddes cõtractiorem. Nec illud perpende quòd breue tẽpus est, sed illud considera quòd benignus est dominus. Quando-
Ionæ.3.d quidem & Niniuitæ tridui spacio tantam iram dei à se depulerunt, nec obstitit illis tẽporis angustia, sed animi promptitudo, amplectens domini benignitatem, totum peragere valuit. Et meretrix illa breui tempo-
Lucæ.7.c ris momento, quum ad Christum accessisset, omnia probra diluit. Quin & calumniantibus iudęis, quòd illam admisisset, tantámque præbuisset fiduciam, Christus illis quidem silentium imposuit, hanc verò malis omnibus liberatam, cõprobatóque illius studio, ita domum remisit. Quid ita tandem? Quoniam feruenti animo, & flagranti corde, ardentíque accessit fide, sanctósque illos ac sacros attigit pedes, solutis capillis, fontibus lachrymarũ ex oculis emissis, vnguento profuso. Etenim per quæ deceperat homines, per eadem para-
Pœnitentia quomodo agenda. uit remedia pœnitentiæ, per quæ auocarat oculos intẽperantium, per hæc emisit lachrymas: per capillos arte compositos multos illexerat ad peccatum, per eosdem E
pedes absterſit Iesu. Vnguento multos inescarat, per hoc pedes illius lauit. Proinde & tu quibus rebus prouocasti deũ, per has rursum facito propitiũ: Prouocasti illum pecuniarũ rapina, per easdem illum reconcilia, quúmque & rapta restitueris illis quos iniuria affeceras, & alia insuper addideris, dicito iuxta Zacchæum:
Lucæ.19.a Reddo si quid rapui, quadruplũ. Prouocasti linguę maledicentia, multis contumelia affectis, vicissim lingua placato, puras emittens preces, benedicẽs maledicẽtibus, laudans vituperantes, gratias agẽs iniuriam inferentibus. Hæc non egent multis diebus annisve, sed solo animi proposito vnico die perficiuntur. Discede à malo, virtutẽ amplectere, desiste à prauitate. Polliceor te posthac ista non cõmissurũ, & istud sufficiet ad excusationẽ. Ego testificor ac fideiubeo fore, vt si nostrũ quisq; qui peccatis obnoxij sumus recedens à pristinis malis, ex animo veréque promittat deo se postea nun-
Hæc intelligenda sunt premissa cõfessione sacramentali. quam ad illa rediturũ, nihil aliud deus requirat ad satisfactionẽ vlteriorẽ. Benignus enim est, & quẽadmodum parturiens cupit eniti fœtũ, ita & ille cupit effundere suam misericordiã. Sed obstant peccata nostra. F
Diruamus igitur maceriã, atq; ex hoc iam tẽpore festũ auspicemur, hosce dies quinq; negotiis omnibus valere iussis. Valeat forũ, valeat curia, facessant mundanæ curæ, cũ pactis & cõtractibus: animã meam seruare cupio. Quid lucrifecerit homo, si totũ mundum lucrifa-
Matth.16.d ciens, animæ suæ iacturã faciat? Egressi sunt à Perside Magi, egredere tu & tẽporariis negotiis, ad Iesum proficiscere, non est longum interuallum si velimus. Non enim necesse est traicere mare, neq; montium superare cacumina, sed domi sedens, si pietatẽ exhibeas, multámque cordis compunctionem, potes illũ videre, potes totam diruere maceriem, totum submouere obstaculum, abbreuiare viæ longitudinem. Deus enim, in-
Hier.23.e quit, appropinquans ego sum, & non deus procul. Et
Psal.144.d dominus propè est omnibus inuocantibus ipsum in veritate. Nunc autem multi Christianorum in tantam væcordiam tantúmque venẽre contemptum, vt quum innumeris scateant malis, nullam tamen vitæ suæ curam habeant: sed in diebus festis negligenter ac te-
Ad Eucharistiam non temerè accedendum. merè ad mensam hanc accedant, haud intelligentes quòd communionis tempus non est festum, neque

Universidad de Deusto
Biblioteca

celebritas, sed conscientia pura, vitáque à peccatis repurgata. Quemadmodum enim qui sibi nullius mali conscius est, hunc oportet singulis diebus accedere: sic qui peccatis occupatus est, nec pœnitet, eum ne in festis quidem accedere tutum est. Neque enim semel in anno accedere, liberat nos à peccatis, si indignè accesserimus, quin hoc ipsum potius auget damnationem, quòd quum semel tantùm accedamus, ne tum quidem purè accedimus. Quapropter adhortor vos omnes ne negligenter, veluti festo die cogente ad diuina mysteria accedatis, sed si quando parabitis huius sacræ hostiæ fieri participes, multis antè diebus repurgetis vosipsos per pœnitentiam, precationem & eleemosynam. Denique per hoc, vt vacetis spiritualibus, nec denuò conuertamini canis in morem ad proprium vomitum. An non enim absurdum tantam habere curam rerum corporalium, vt appetente festo multis antè diebus vestem è scriniis depromptam diligenter appares, emas calciamenta, mensa largior splendidiorque paretur, denique variam vndiquaque rerum copiam excogites, omnibúsque modis temetipsum ornes, nitidúmque reddas: animæ verò neglectæ, sordentis, squalidæ, fame contabescentis nullum habere respectum, quum sola maneat impura: ac corpus quidem nitidum huc adducere, animam verò nudam incultámque? Atqui corpus quidem videt conseruus, neque quicquam est detrimenti, quomodocunque fuerit habitum: illam autem videt dominus, qui grauissimè punit negligentiam. An nescitis quòd hæc mensa plena est igni spirituali? Et quemadmodum fontes aquæ vim exundant, ita hæc flammam quandam habet arcanam. Ne igitur accesseris stipulam adferens, non ligna, non fœnum, ne augeas incendium exurátque animam ad communionem accedentem: sed accede ferens lapides preciosos, aurum, argentum, quò puriorem reddas materiam, multóque cum lucro discedas. Si quid mali est, abigas ab animo. Habet quis inimicum, grauiter læsus est, soluat simultatem, coërceat animum exardescentem, intumescentémque, ne quis sit tumultus aut perturbatio. Regem enim excepturus es per communionem: quum autem rex ingreditur animam, oportet magnam esse tranquillitatem, multúmque silétium, profundam cogitationum quietem. Sed atrociter læsus es, nec potes iram remittere.

Deum odio proximi affi cere contumelia quid sit.

Quid igitur? An igitur teipsum magis etiam & grauius lædes? Neq; enim tantis malis te afficiet inimicus, quęcunque fecerit, quibus teipsum afficis, si non illi reconcilieris, sed dei leges conculcaris. Ille te contumelia affecit, dic mihi num tu ideo deum afficies contumelia? Etenim non recipere in gratiam eum qui molestiam attulit, non tam est illum vlcisci, quàm deum afficere contumelia legis huius authorem, præcipientis vt inimicis reconciliemur priusquàm accedamus ad altare.

Matth. 5.d

Proinde ne respicias ad conseruum, neque ad magnitudinem iniuriarum, quas intulit ille, sed ad deum, illiúsque timore in animum demisso, illud expęde, quòd quò maiorem vim admoueris animo tuo, post innumera mala cogens illum redire in gratiam cum eo qui molestiam intulit, tantò maius præmium feres à deo, qui hæc præcepit. Et quemadmodum hìc deum excipis multo cum honore, sic & ipse te illic multa cum gloria excipiet, reddétque tibi millecuplam istius obedientiæ mercedem: quam nobis omnibus assequi contingat, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI *in Iuuentinum & Maximum martyres, Sermo docto quodam interprete.*

ERi beatus Babylas cum tribus pueris nos hìc congregabat: hodie verò par sanctorum militum, in acie exercitum Christi ostendit. Heri quadriga martyrum, hodie biga se ostendit. Impar eorum est ætas, sed par fides. Varia certamina, sed eadem fortitudo. Illi tempore superiores, isti recétiores. Et cùm tantus thesaurus sit ecclesiæ, nouas & veteres habentis margaritas: sed vna omnium est gratia. Eorum flos neque languescit, neque defluit tempore. Nescit vetustatis rubiginẽ splendoris istius natura. Temporis accessione, opes quæ ad corpora spectant, facilè intereunt, vestimẽta absumuntur, domus destruuntur, & aurum rubigine consumitur: & in summa, omnium sensibilium facultatum natura, tempore tandem aboletur, & intercidit. At non sic se res habet in spiritualibus thesauris, de martyribus inquam, qui semper in eodem manẽt vigore, semper in eodem iuuentutis flore sunt, semper suæ gloriæ fulgorem emittunt & radios. Quod scientes non aliter priscos, aliter recétiores colitis sanctos, sed eadem alacritate omnes. Non enim exploratis tempus, sed exquiritis animi fortitudinem, fidem, zelum feruidũ, & eas virtutes, quas præ se ferunt sancti, ob quorum honorem hodie conuenimus. Hi enim tanto amore dei flagrabãt, vt etiam extra persecutionis tempus, martyrij corona redimiti fuerint, absque pugna triumphum retulerint, absque prælio victoria potiti sint, absq; theatri certamine brabium rapuerint. Et quomodo hoc? Ego dicam: sed ferte me rem paulò altius enarrantem. Erat rex quidem, etiam nostro æuo omnes qui se præcesserunt, impietate vincens, de quo & heri à me dictum. Qui, cùm videret res nostras martyrum morte clariores fieri, & ea causa non solùm virgines, sed & teneros pueros, virgińésque nondum nubiles: & in summa, ex omni sexu & ætate quosdam pro religione ad mortẽ prosilire, cruciabatur, & dolebat. Cæterùm, mouere bellum manifestè nolebat. Omnes enim, dicebat, ad martyriũ, quasi ad aluearium apes volabũt. Hæc autẽ non à semetipso habebat, sed à progenitoribus suis didicerat. Etenim & illi, vtpote tyranni, ecclesiam infestarunt, & populi quoque in nos insurrexerũt, quum adhuc parua religionis scintilla esset: eam tamẽ non expugnarunt, neq; confregerunt, sed ipsi potius cõfracti sunt. Augebatur quotidie scintilla hæc, ferebatúrque in sublime, & omnem vndiq; orbem inuadebat. Cùm occiderentur, adurerentur, suspenderẽtur, præcipitarẽtur, bestiis obiicerentur fideles: carbones sicut lutum calcabant, mare & fluctus sicut pratũ intuebantur, ad gladium sicut ad diadema & coronam currebant, omniáque tormẽtorum genera ita contemnebant, vt ea non solùm generosè & fortiter ferrẽt, sed & alacriter & volupè. Enimuero sicut plantę rigatæ magis crescũt, ita & fides nostra oppugnata magis floret: & seditione agitata, incremẽta maiora sumit. Neq; orti aqs irrigati ita germinant, & fœcundi sunt, vt ecclesiæ, si martyrum irrigentur sanguine. Hæc omnia atque plura cùm rex ille sciret, meticulosior erat, quàm vt manifestè cum nostris confligeret. Non, inquit, triumphos & victorias, & coronas mutuò parabimus, Sed quid facit? Vide oro malignitatem. Medicos & milites, & oratores omnes, vel à professionibus suis discedere, vel fidẽ suam abiurare iubet. Excitauitq; in hũc modũ cõtra nostros bellum tela

A lum tela eminus mittens, vt si à fide desisterent, ridiculè vincerentur, vtpote qui fidem opibus non præferrent: sin generosè perseuerarent, & vincerent, neque sic egregia foret victoria, neque insignis triumphus. Nihil enim magnum, artem vel professionem pro pietate contemnere. Neque is sæuitię eius finis erat. Nam ad hæc, si quis superioribus annis, cùm adhuc pij reges rerum potirentur, vel altaria demolitus fuisset, vel tẽpla suffodisset, vel oblationes diripuisset, vel aliud tale quiddã egisset: rapiebatur ad tribunal, & occidebatur, etiam insons, & duntaxat delatus. Fingebat quoque & alias varias causas, ita vt piè viuentium nemo non lugeret. Agebat autem hæc, vt obscuraretur, contemptáque esset martyrij corona, & nihilominus cędes & strages fierent. Nihil tamen arte hac proficiebat. Nã qui ita affligebantur, non ad illius calculum & malignitatem spectabant, sed ad incorruptum iudicem, à quo & cœlestem coronam accepturos sese confidebãt. Interea cùm hæc ita sese haberent, & bellum quidem rex parturiret aduersus nostros, cessaret autem, veri-
B tus ne vinceretur: accidit vt milites quoddam conuiuium haberent, in quo & martyres, quos hodie colimus, erant. Cæterùm, vt conuiuiorum mos est, cùm varij sermones hinc inde dicerentur, aliiq; alia tractarent, martyres nostri mala sui seculi inter se deplorabant, longè fœliciora fuisse superiora asserentes, dicebántque & inter se, & ad sodales: Quem iuuaret vltrà viuere, vel spirare, vel Solem intueri, sacris legibus ita conculcatis, pietate ita violata, creaturarum omnium domino ita contẽpto? Omnia nidore plena sunt & fumo, omnia sacrificiis immundis referta. Proh, neque purum aërem spirare possumus. Dicta hæc ne perfunctoriè transeas, sed considera quando ea locuti sunt, & quanta pietate. Nam si in militari symposio, vbi regnant ebrietas & intemperãtia, vbi certatur de prodigalitate, vbi agon est stuporis & insipientiæ, sic ingemiscebant & lugebant: quales erant domi, cùm soli inter se agerent? Quales erant in precibus & ieiuniis, qui delitiarum tempore, tam humiliati & tam apostolica præ se ferebant pectora? Gaudebant alij, hi verò lugebant: impiè agebant alij, hi verò zelo vreban-
C tur. Sanè ipsi ob fratrum valetudinem suam sanitatẽ non sentiebant. Sic dolebant & lachrymabãtur in malis quæ tunc fiebant, quasi vniuerso mundo tutores dati essent. Neque clandestinum fuit talia eos dixisse. Nã ex sodalibus & conuiuis, adulator & irrisor quidam, obsequium regi facturus, omnia vt dicta erant, detulit. Rex accepta occasione iam diu quæsita, causatus est ex verbis illis affectatam tyrannidem, vt ita martyrij corona priuaret, & iussit confiscatis facultatibus eorum omnibus nudos eos in carcerem coniici. Illi autem gaudebant & exultabant, dicentes: Quid nobis diuitiis, preciosáque veste opus? Si & indusium intimum, nempe caro, propter Christum exuendum est, non obluctabimur, sed spontè concedemus. Et ocyus dicto scripti sunt libelli indices, confiscatáque omnia. Porrò vt homines in patriam migraturi, substantiam omnem in pecuniam commutatam præmittunt: ita & illis accidit. Quoniam enim in cœlos transituri, inimicis ipsis negotium agentibus, & in hoc ministrantibus, opes suas ante se miserunt. Non enim ille tantùm opes, quas eleemosynæ nomine dispendimus, transferuntur in cœlum, sed etiam quascunque nobis hostes fidei piorúmque persecutores rapiunt, alibi thesauri erunt. Est enim hoc non minus quàm illud. De hoc audi quid Paulus dicat: Et rapinam, inquit, facultatum D
vestrarum cũ gaudio tulistis, scientes vos habere me- Heb.10.g.
liorem substantiam, & manentem in cœlis. Vt autem ingressi sunt in carcerem, confluxit ad eos omnis ciuitas, tametsi multis terroribus, minis, & periculis interdictum erat, ne quis vel eos accederet, vel eis loqueretur, vel quouis modo communicaret. Atqui timor dei efficiebat, vt non curarentur ea principis mãdata. Vnde multi ob consuetudinem, quam cum martyribus habebant, facti sunt & ipsi martyres. Multi enim contempta præsenti vita frequenter eos visitando, sacras apud eos vigilias cõtinuis psalmis perficiebant. Erant familiaritates illæ spiritualis eruditionis atque consolationis plenæ. Et clausa quidem tunc est ecclesia, carcer autem ecclesia factus est. Neque hi solùm qui eos visebant, sed & qui intus cum eis tenebantur, meram sapientiam & virtutem à patientia & fide eorum discebant. Rex, vt hæc audiuit, valde stomachatus est, cupiens tamen eos supplantare, & ab alacritate sua destituere, auaros quosdam homines, & im- E
postores subornauit, qui si quando priuatum colloquium sese offerret, eos accederent: non vt à rege missi, sed quasi singulari compassione & proprio consilio id agentes, & adhortarentur vt à religione desistant, & ad impietatem transeant. Dicebant enim: Sic non solùm imminens periculum effugietis, sed maiori dignitate honestati, maiorem quoque principatum adepturi estis, regis ira fœliciter placata. Nónne vidistis & alios vestri ordinis idipsum fecisse? Quibus illi responderunt: Atqui nos hac potissimum ratione viriliter stabimus, & pro illorum ruina nosmetipsos in sacrificia offeremus. Benignus & misericors nobis dominus est. Solet etiam vno accepto sacrificio toti orbi consiliari. At sicut olim tres pueri dixerunt: Non Daniel.3.d.
est in tempore hoc princeps & propheta, & dux, neque sacrificium, neque incensum, neque holocaustum, neque locus primitiarum coram te, vt possimus inuenire misericordiam, sed in animo contrito, & spiritu humilitatis suscipiamur: quasi in holocaustis arietum & taurorum, & sicut in millibus agnorum pinguium. Ita & illi videntes altaria subuersa, clausas ecclesias, sacerdotes fugatos, fideles omnes in exilium F
actos, studebant vt pro omnibus offerrentur domino, relictisque militaribus signis, angelicis sese choris adiungerent. Quocirca & dicebant: Quid? etiamsi nunc non morimur, moriendum tamen omnino est non multò posthac. Satius igitur fuerit mori pro rege angelorum, quàm pro rege tam impio. Hìc etsi moriatur quis pro rege, nihil accipiet à rege sua dignum fortitudine. Et quid posset defuncto præstare, si vel maximè vellet? Atqui eis sępenumero ne sepultura quidem contingit, & non rarò à canibus deuorantur. Quòd si pro rege angelorũ mortui fuerimus, certi sumus, nos accepturos corpus multò glorioſius, maiori gloria cõspicui erimus, longè maiora nobis erunt laborum prę mia. Proinde arripiamus arma spiritualia: non opus iaculis & sagittis, sufficit pro omnibus lingua. Sunt enim & sanctorum ora pharetræ, è quibus diabolico capiti continui & crebri ictus inferũtur. Nunciata sunt & hæc atque similia regi, qui nec sic destitit, sed illecebrarum escis iterum atque iterum illos tentauit. Ita autem mandauit, quòd si cederent victi, sub omnium oculos producerentur: sin fortes perseuerarẽt, vti perduellionis rei educerentur & occiderentur, neque vlla Christianæ professionis, ob quam tenebantur, mentio fieret.

G tio fieret. At qui reuelat profunda & abdita, nonpermiſit, vt machinationes illæ occultæ manerẽt, & ignotæ inſidiæ. Nam quemadmodum olim mulier Aegyptia Ioſephum in lecto apprehendens, licèt ſperaret factum ſuum clam fore omnibus hominibus, non fuit tamen occulta, vel oculo illi ſoporis neſcio, vel poſteritati. Quippe quod abſque arbitro illa Ioſepho dixit, id nunc toto vbique mundo canitur: Ita & ea quæ per ſubornatos illos conſiliarios, doloſus rex agebat, ſperans occulta fore, nequaquam manſerunt occulta. Di dicerunt enim poſteri omnes & inſidias doloſas, & triumphantium victorias. Denique cùm multo tempore exacto alacritatem eorum non ſolùm non frangeret multitudo dierum, ſed potius ſtudium & ardorem excitaret, æmulatorèsque multos faceret, iuſſit tãdem media nocte in barathrum eos abduci. Ducebantur itaque in denſas tenebras luminaria, & decollabantur, Cæterùm capita detruncata tunc diabolo magis terribilia erant, quàm cùm adhuc vocem darent: Sicut & caput Ioannis non tantùm terrebat, cùm loqueretur, quantum cùm in diſco mutum afferretur. Habet enim & ſanctorum ſanguis ſuam vocem, quæ non per aures auditur, ſed occidentium conſcientiam inuadit & perſtringit. Poſt beatam autem illam cædem, quidam etiam cum ſalutis periculo, athletas illos optimos rapuerunt, etiam ipſi viui martyres, vt illorum reliquias curarent decenter. Nam quanuis nõ occidebantur, optabant tamen mori potius, quàm vt corpora illa relinquerent inhumata, ita ad venationem eorũ feſtinabant. Dicunt qui tunc affuere, & quibus corpora illa recẽs occiſa videre datum fuit, quòd iacẽtibus ſimul illis in ſepulchro, talis quædam ex eorum oculis & vultu gratia reſplenduerit, qualem in Stephano Iudæis reſponſuro fuiſſe Lucas dicit. Neque vllus eſt, qui non pio quodam horrore illis adſtiterit, I
adeò aſpectº ille afficiebat omnes. Quin & omnes clamabant in laudem eorum, id quod à Dauide dictum: 2. Reg. 1. d.
In vita ſua non ſunt ſeparati, & in morte non ſunt diuiſi. Pariter enim confeſſi ſunt, pariter carcerem inhabitarunt, pariter in barathrum abducti ſunt, pariter capite mulctati ſunt. Et vnus vtriuſque corpora tumulus tenet. Et vnum quoque tabernaculum in cœlis eos excipiet, quando in maiorem peruenturi ſunt gloriã, nempe immutandi. Illos non indignum fuerit, & columnas, & ſcopulos, & turres, & candelabra, & tauros ſimul appellare. Nam eccleſiam ſicut columnæ ſuſtinent, ſicut turres muniunt: & ſicut ſcopuli omnes vndarum aſſultus repulerunt, multam interim ipſi ſeruantes tranquillitatem, ſicut luminaria tenebras impietatis diſcuſſerunt: & ſicut tauri, anima promptitudinéque eadem, ſuaue Chriſti iugum traxere. Idcirco ſepæ eos inuiſamus, tumulos adornemus, magnáque fide reliquias eorum cõtingamus, vt inde benedictionem aliquam aſſequamur. Etenim ſicut milites, vulnera quæ in prælijs ſibi inflicta regi monſtrantes, fideK
ter loquuntur: ita & illi in manibus abſecta capita geſtantes, & in medium afferentes, quæque voluerint apud regem cœlorum impetrare poſſunt. Proinde magna fide, promptitudinèque huc veniamus, quò & viſis ſanctorum monumentis, & conſideratis eorũ præmiis, inde varios theſauros vndiquaque colligamus: & per præſentem vitam ita, iuxta voluntatẽ dei, trãſeamus, vt in portum æternitatis cũ multis mercibus ingrediamur, fruituri regno cœlorum in Chriſto Ieſu domino noſtro, cui ſit gloria in ſecula, Amen.

Tertij Tomi finis.

Gene. 39. b.

Matth. 14. a

H

Acto. 6. d.

Quaternionum canon.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t v x y z

A B C D.

Omnes ſunt quaterniones præter
D. ternionem

PARISIIS.

Excudebat Carola Guillard, ſub ſole aureo, via ad Diuum Iacobum, anno à partu virgineo milleſimo quingenteſimo quadrageſimo tertio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca